

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง
รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

โดย

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา หัวหน้าคณะผู้วิจัย

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสนอ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง

รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

โดย
รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา หัวหน้าคณะผู้วิจัย
ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสนอ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หอสมุดกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผล คำวินิจฉัยของรัฐธรรมนูญ.--กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2558.

1038 หน้า.

1. การพิจารณาและตัดสินคดี. 2. ศาลรัฐธรรมนูญ--ไทย. I. ชื่อเรื่อง.

342.59302643

ISBN 978-616-8033-02-9

ชื่อหนังสือ	รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ
ปีที่พิมพ์	สิงหาคม 2558
จำนวนพิมพ์	300 เล่ม
เจ้าของ	สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์) เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 0-2141-7777 โทรสาร 0-2143-9500 www.constitutionalcourt.or.th
ดำเนินการจัดทำโดย	กลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
พิมพ์ที่	บริษัท ธนาเพรส จำกัด 9 ซ.ลาดพร้าว 64 แยก 14 ถ.ลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310 โทร. 0-2530-4114 โทรสาร 0-2108-8951 E-mail: tanapress@gmail.com

คำนำ

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญมีพันธกิจหลักในการสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนกระบวนการพิจารณาคดี การศึกษาวิเคราะห์ด้านคดีและกฎหมาย และการศึกษาวิจัยทางวิชาการ โดยในด้านการศึกษาวิจัยนั้น สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ร่วมมือกับนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาและข้าราชการภายในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผลิตผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญเสนอให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาใช้ประโยชน์และจัดพิมพ์เผยแพร่แล้วเป็นจำนวนมาก

รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ” โดย ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ศึกษาวิจัย ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาวิวัฒนาการ หลักเกณฑ์ รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และทำการศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศทั้งนี้ โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีตามระบบศาลรัฐธรรมนูญสากล

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการศึกษาวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเพิ่มพูนองค์ความรู้ และการอ้างอิงในทางวิชาการ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อการขยายเครือข่ายวิทยบริการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในการกระจายฐานความรู้สู่สาธารณะออกไปได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ดังเจตนารมณ์ของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่มุ่งมั่นในการปฏิบัติภารกิจตามรัฐธรรมนูญบนพื้นฐานของการ “ยึดหลักนิติธรรม ค้ำจุนประชาธิปไตย ห่วงใยสิทธิเสรีภาพของประชาชน” เพื่อธำรงไว้ซึ่งระบบนิติรัฐของประเทศ ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสืบไป

(นายปัญญา อุดชาชน)

เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

สารบัญ **1**

สารบัญภาพ **8**

คำย่อที่ใช้ในรายงาน **9**

บทที่ 1 บทนำ **11**

1.1 หลักการและเหตุผล 11
1.2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย 12
1.3 วัตถุประสงค์โครงการ 14
1.4 ขอบเขตการศึกษา 14
1.5 แผนการดำเนินโครงการ 15
1.6 การบริหารโครงการ 16

บทที่ 2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย **17**

2.1 ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย 17
2.2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย 19
2.2.1 สังคมวิทยากฎหมายและรูปแบบการให้เหตุผล 19
(1) มิติสังคมวิทยาของกฎหมาย 23
(2) การจำแนกประเภทแนวคิดทางกฎหมาย 24
(3) กฎหมายและการครอบงำ 26
2.2.2 นิติสถาบันและนิติสัมพันธ์ 27
2.2.3 รูปแบบพื้นฐานการให้เหตุผลทางกฎหมาย 31
(1) การให้เหตุผลตามตัวบท 32
(2) การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 32
(3) การให้เหตุผลตามแนวคำพิพากษา 33
(4) การให้เหตุผลตามจารีตประเพณี 33
(5) การให้เหตุผลเชิงนโยบาย 34
2.2.4 รูปแบบการให้เหตุผลในปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 34
(1) การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 35
(2) การให้เหตุผลตามตัวบท 35
(3) การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 35
(4) การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 36
(5) การให้เหตุผลตามจริยธรรม 36
(6) การให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะ 36

บทที่ 3 วิเคราะห์รูปแบบการให้เหตุผลในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 38

3.1 บริบทของสหรัฐอเมริกา 40

3.1.1 ปัญหาระหว่างสหพันธรัฐและมลรัฐ: ปฐมบทแห่งการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 40

3.1.2 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 41

(1) ปฐมบทการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (Marbury v. Madison) 41

(2) การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (McCulloch v. Maryland) 42

(3) การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Cohens v. Virginia) 44

(4) การให้เหตุผลตามตัวบท (Gibbons v. Odgen) 45

(5) การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ (Dred Scott v. Sandford) 46

(6) การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (Brown v. Board of Education) 47

3.2 บริบทของยุโรป 49

3.2.1 ปัญหาการรวมตัวทางเศรษฐกิจ 49

3.2.2 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 50

(1) บรรทัดฐานการให้ผลโดยตรง (Doctrine of Direct Effect) 51

(2) บรรทัดฐานความเป็นกฎหมายสูงสุด (Doctrine of Supremacy) 52

(3) บรรทัดฐานอำนาจโดยปริยาย (Doctrine of Implied Powers) 53

(4) บรรทัดฐานสิทธิมนุษยชน (Doctrine of Human Rights) 54

3.3 บริบทของเอเชีย 55

3.3.1 ปัญหาความไม่แน่นอนและหลักประกันทางการเมือง 55

3.3.2 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 56

(1) ไต้หวัน 57

(2) เกาหลี 60

บทที่ 4 รูปแบบการให้เหตุผลในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของไทย 63

4.1 บริบทของไทย: ปัญหาความไม่แน่นอนและหลักประกันทางการเมือง 63

4.2 ภาพรวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามประเภทคดีและรูปแบบการให้เหตุผล 63

(1) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 64

(2) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 66

(3) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 67

(4) การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ 67

(5) การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป 68
(6) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 69
(7) การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง 70
(8) การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ 71
(9) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 71
(10) อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแก่คณะกรรมการป้องกันการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540) 71
4.3 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 72
4.3.1 การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 72
(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2543 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยขอบเขตการใช้บังคับตามมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ 72
(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 73
4.3.2 การให้เหตุผลตามตัวบท 75
(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสถานภาพของการเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4) 75
(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6-7/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วม ไทย - กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 หรือไม่ 76
(3) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-13/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี 77

4.3.3 การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 78
(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ 78
(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 78
4.3.4 การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 79
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) ประกอบมาตรา 30 หรือไม่ 79
4.3.5 การให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะ 79
(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 185 กรณีพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่ 79
(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5-7/2555 เรื่อง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 และพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่ 80
4.4 รูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ 81
4.4.1 การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 81
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 81
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 84
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 135
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 135
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 138
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 138
4.4.2 การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 138
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 138
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 146
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 147

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 147
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 155
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 155
4.4.3 การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้ว มิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 169
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 169
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 198
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 543
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 558
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 573
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 573
4.4.4 การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใด เพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ 573
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 573
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 580
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 598
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 600
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 600
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 600
4.4.5 การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป 601
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 601
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 603
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 671
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 673
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 676
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 676
4.4.6 การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ 676
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 676
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 696
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 708
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 716
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 716
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 716

4.4.7 การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง 716
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 716
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 725
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 753
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 753
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 753
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 753
4.4.8 การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ 753
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 753
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 753
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 763
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 763
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 763
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 763
4.4.9 อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 763
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 763
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 763
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 922
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 922
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 926
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 926
4.4.10 อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแก่คณะกรรมการป้องกันการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540) 927
(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 927
(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 927
(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 989
(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 989
(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม 990
(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 990

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 991

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย 991

5.2 ข้อเสนอแนะ 998

แนวปฏิบัติสำหรับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ 998

ข้อ 1 วัตถุประสงค์ของแนวปฏิบัติ 998

ข้อ 2 ขอบเขตของแนวปฏิบัติ 999

ข้อ 3 หลักการถกแถลงของคำวินิจฉัย 1000

ข้อ 4 หลักฉันทามติของคำวินิจฉัย 1000

ข้อ 5 รูปแบบของการให้เหตุผล 1002

ภาคผนวก ดัชนีคำวินิจฉัย 1005

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 การจำแนกประเภทแนวคิดทางกฎหมายแบบ WEBER ด้วยรูปแบบ (FORMALITY) และความมีเหตุมีผล (RATIONALITY)..... 24
ภาพที่ 2 แผนผังแสดงหน่วยย่อยที่สุดของนิติสัมพันธ์ 8 ประการ..... 28
ภาพที่ 3 การจำแนกประเภทและตัวอย่างนิติสถาบันในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ..... 39
ภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงจำนวนคำวินิจฉัยรายปีของศาลรัฐธรรมนูญ..... 991
ภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงจำนวนคำวินิจฉัยรายปีของศาลรัฐธรรมนูญพร้อมจำแนกตามรูปแบบการให้เหตุผล..... 992
ภาพที่ 6 แผนภูมิแสดงสัดส่วนทั้งหมดของรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ..... 993
ภาพที่ 7 แผนภูมิแสดงจำนวนรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจำแนกตามเขตอำนาจ 10 ประการ..... 994
ภาพที่ 8 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของฝ่ายต่างๆที่ใช้สิทธิร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย..... 995
ภาพที่ 9 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของประเด็นเนื้อหาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย..... 996
ภาพที่ 10 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของผลคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ..... 997

คำย่อที่ใช้ในรายงาน

คำย่อ	คำเต็ม
ECJ	European Court of Justice
ES	Max Weber, Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology (1978)
TFEU	Treaty on the Functioning of the European Union

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกหลักอย่างเป็นทางการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ขั้นตอนกระบวนการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และตัวบทกฎหมาย เป็นต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นเสมือนกลไกที่ทำหน้าที่แก้เงื่อนปมที่อาจจะมีขึ้นมา ทั้งจากความไม่ชัดเจนของรัฐธรรมนูญ ตัวบทกฎหมาย หรือกรณีอื่นๆที่หาข้อยุติไม่ได้เพราะไม่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะประเด็นปัญหาที่พอจะมองเห็นได้ในขณะร่างรัฐธรรมนูญนั้นก็ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ประเด็นปัญหาที่จะขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เป็นประเด็นใหม่ที่ไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นมาก่อน ดังนั้นการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เพียงแค่การปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายเท่านั้น แต่ยังจะต้องทำหน้าที่สำคัญยิ่งคือ การพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่เพื่อตีความและสร้างบรรทัดฐานของรัฐธรรมนูญ ภาระหน้าที่นี้เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาแล้วในศาลสูงต่างๆทั่วโลก

ดังนี้แล้วศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ในการสืบหาข้อเท็จจริงของคดีเพื่อปรับใช้ตัวบทกฎหมายแบบศาลยุติธรรม แต่ยังต้องทำหน้าที่พิจารณาอรรถคดีที่มีลักษณะเป็นการตีความรัฐธรรมนูญและให้เหตุผลแห่งการตีความรัฐธรรมนูญนั้น หรือที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในกรณีการตีความรัฐธรรมนูญจากคดี Mabury v. Madison ว่า "...เป็นหน้าที่ของศาลที่จะทำหน้าที่บอกว่าอะไรคือกฎหมาย และเมื่อปรับใช้กฎหมายก็ต้องอธิบายและตีความกฎหมายนั้นแก่กรณี ถ้ากฎหมายสองฉบับขัดหรือแย้งกัน ศาลก็จะต้องทำหน้าที่ตัดสินขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายแต่ละฉบับนั้น"[1] ซึ่งตามมาตรา 27 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาญาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้รับรองหลักการนี้อย่างชัดแจ้งและระบุให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นพื้นที่สำคัญที่สาธารณะจะได้ทราบเหตุผลและบรรทัดฐานที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วางไว้

ที่ผ่านมาศาลรัฐธรรมนูญได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในหลายกรณี ส่วนใหญ่เห็นว่าการให้เหตุผล (Rationalization) ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่ชัดเจน ยึด "รูปแบบ" (Formal) มากกว่า "สารัตถะ" (Substantive) อีกทั้งยัง "คาดหมายไม่ได้" (Irrational) ตามสมควรซึ่งผลของคำวินิจฉัย[2] อย่างไรก็ดีที่ผ่านมายังไม่เคยมีการศึกษารูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างจริงจังมีเพียงแต่การวิพากษ์วิจารณ์เป็นรายกรณีของปัญหาเท่านั้น ที่จริงแล้วยังไม่เคยมีการศึกษาในลักษณะนี้สำหรับศาลไทยมาก่อน จึงไม่สามารถพิจารณาได้ในเชิงวิชาการว่ารูปแบบการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญไทยเป็นอย่างไรและควรจะตรวจสอบกันอย่างไร

คณะวิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษารูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะว่าการศึกษารูปแบบการให้เหตุผลลักษณะนี้มีทำกันอย่างกว้างขวางในประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีระบบกฎหมายที่เข้มแข็ง การศึกษานี้จึงเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่จะมีการศึกษารูปแบบการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการ โดยศึกษาวิวัฒนาการ หลักเกณฑ์ รูปแบบ และลักษณะการให้เหตุผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (Verdict of Constitutional Court) และศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ อันจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของประเทศไทย และสร้างความเข้าใจในการทำคำวินิจฉัยทั้งแก่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเองและแก่ประชาชนทั่วไป

---

1 Mabury v. Madison, 5 U.S. (1 Cranch) at 177-178.

2 ดู อมร จันทรสมบูรณ์, กรณีศึกษา - case study คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 15/2553 (กรณียุบพรรคประชาธิปัตย์), PUB-LAW.NET (16 มกราคม 2554); ณรงค์เดช สรุโฆษิต, หมายเหตุท้ายคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่, PUB-LAW.NET (23 เมษายน 2555)

1.2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย

รูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย (Rationalization) ถือเป็นประเด็นการศึกษาที่สำคัญทางนิติศาสตร์ที่มีผู้บุกเบิกปูทางการศึกษาเอาไว้อย่างมีชื่อเสียงจำนวนมาก เช่น Roscoe Pound, Karl Llewellyn, และ Emile Durkheim เป็นต้น แต่งานชิ้นสำคัญเชิงสังคมวิทยากฎหมายที่เป็นการสร้างกรอบแนวคิดทางทฤษฎีได้แก่งานของนักกฎหมายเชิงสังคมวิทยาชาวเยอรมันชื่อ Max Weber ที่ได้อธิบายรูปแบบการให้เหตุผลไว้ดังสามารถแสดงตามตารางดังต่อไปนี้[3]

	Rational (มีเหตุมีผล)	**Irrational (ไม่มีเหตุมีผล)**
Formal (เชิงรูปแบบ)	Formal Rationality	Formal Irrationality
Substantive (เชิงสารัตถะ)	Substantive Rationality	Substantive Irrationality

Weber อธิบายว่ากฎหมายมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการได้แก่

(1) การบังคับใช้อย่างเป็นระบบ (Organized Coercion)

(2) ความชอบธรรม (Legitimacy) และ

(3) ความมีเหตุมีผล (Rationality)

โดย "ความมีเหตุมีผล" นั้นเป็นคุณลักษณะที่ทำให้กรอบทฤษฎีของ Weber มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ ซึ่ง Weber อธิบายต่อไปว่าเราสามารถแบ่งแยกรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมายออกเป็น 4 ลักษณะตามตารางข้างต้น

(1) ความไม่มีเหตุมีผลเชิงสารัตถะ (Substantive irrationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายในกรณีเฉพาะหนึ่งๆที่ไม่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้าเลย เว้นแต่จะพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงเฉพาะของกรณีนั้นๆ จึงไม่สามารถวางแนวบรรทัดฐานเป็นการทั่วไปไว้ล่วงหน้าได้

(2) ความไม่มีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ (Formal irrationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายในกรณีทั่วไปที่ไม่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้าเพราะไม่มีแนวบรรทัดฐานหรือหลักเกณฑ์ใดๆที่จะใช้พิจารณาได้เลย จึงมีเพียงคำพิพากษาเท่านั้นที่จะบอกได้ว่าบรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าวคืออะไร

(3) ความมีเหตุมีผลเชิงสารัตถะ (Substantive rationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายที่ไม่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้าเป็นการทั่วไป เพราะจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้องนอกจากนิติศาสตร์ในการพิจารณา ตัวอย่างเช่น องค์ความรู้ทางศาสนา การเมือง หรือเศรษฐศาสตร์ เพราะไม่มีแนวบรรทัดฐานหรือหลักเกณฑ์ใดๆ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และปัจจัยภายนอกอื่นๆ นั้นก็มีความสำคัญมากต่อกรณีที่วินิจฉัย

(4) ความมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ (Formal rationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายที่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้าเป็นการทั่วไป เพราะไม่จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้อื่นๆ และไม่ต้องพิจารณาปัจจัยภายนอกอื่นๆ

จึงเป็นที่น่าสนใจและเป็นเป้าหมายประการหนึ่งของโครงการศึกษาวิจัยนี้คือ หากได้มีการศึกษาตามกรอบทฤษฎีของ Weber อย่างจริงจังแล้ว รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถจัดประเภทให้อยู่ในลักษณะใดบ้างอย่างไร

---

[3] MAX WEBER, ECONOMY AND SOCIETY: AN OUTLINE OF INTERPRETIVE SOCIOLOGY 653 (Guenther Roth & Claus Wittich trans., 1978).

กล่าวโดยเฉพาะแก่รูปแบบการให้เหตุผลสำหรับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในเรื่องนี้มีทฤษฎีที่ว่าด้วยรูปแบบ (Pattern) และการให้เหตุผล (Rationalization) ตามรัฐธรรมนูญอยู่พอสมควรเช่นที่ Philip Bobbitt ได้อธิบายไว้ 6 แบบ[4] ได้แก่

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ (Orignalism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างหรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เช่น การให้เหตุผลว่าไม่เป็นที่แน่ชัดที่จะยืนยันได้ว่ามีเจตนารมณ์จะคุ้มครองสตรีมีครรภ์จากการรับโทษอาญาตามกฎหมาย หรือการให้เหตุผลว่ามีเจตนารมณ์ที่จะห้ามไม่ให้มีการทำแท้งอย่างถูกกฎหมายโดยพิจารณาว่าขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญมีกฎหมายห้ามทำแท้งมีผลบังคับใช้อยู่ หรือการให้เหตุผลว่าการดักฟังมีบรรทัดฐานเดียวกันกับหมายค้นเพราะจะทำไม่ได้ตราบเท่าที่ไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นต้น[5]

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท (Textualism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงตัวบทอย่างเคร่งครัด เช่น การให้เหตุผลว่าหมายค้นตามรัฐธรรมนูญนั้นใช้ได้แต่กับสิ่งของที่จับต้องและครอบครองได้เท่านั้น เช่น การค้นตัว การค้นบ้าน การค้นเอกสาร แต่การดักฟังไม่ใช่การค้นตามความหมายของภาษาจึงไม่สามารถกระทำได้ เป็นต้น[6]

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structuralism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงโครงสร้างการปกครองและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เป็นกรณีปัญหา เช่น การให้เหตุผลว่าเป็นไปไม่ได้ที่หน่วยงานท้องถิ่นจะเรียกเก็บภาษีจากหน่วยงานระดับประเทศได้ เป็นต้น[7]

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (Doctrinalism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงบรรทัดฐานคำพิพากษาหรือบรรทัดฐานทางปฏิบัติขององค์กร หรือการเทียบเคียงกรณีที่คล้ายคลึงกัน กรณีนี้ไม่ใช่แบบเดียวกันกับหลัก stare decisis ที่ใช้ในศาลล่างทั่วไป

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม (Ethicism) เป็นการให้เหตุผลที่เฉพาะเจาะจงไปกว่าเหตุผลตามจริยธรรมทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วมักอ้างอิงสาเหตุที่หน่วยงานที่เป็นกรณีปัญหาไม่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการกรณีปัญหาดังกล่าว เช่น การให้เหตุผลว่าหน่วยงานรัฐไม่มีอำนาจในการสั่งห้ามไม่ให้โรงเรียนสอนภาษาต่างชาติ[8] หรือบังคับให้เด็กวัยเรียนต้องเรียนในโรงเรียนรัฐเท่านั้น[9] เป็นต้น

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ (Prudentialism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงการประเมินผลดีผลเสียของสิ่งที่จะเกิดขึ้นและความจำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์ในขณะนั้นๆ อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการศึกษานี้ ตัวอย่างเช่น การออกกฎหมายควบคุมปริมาณสินค้าเพื่อแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจ หรือการควบคุมราคาสินค้าในสถานการณ์ฉุกเฉิน นั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว เพราะสถานการณ์พิเศษในขณะนั้นจำเป็นต้องมีมาตรการดังกล่าวออกมารองรับ[10]

จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ อย่างน้อยอาจศึกษาได้ใน 2 ระดับ ได้แก่

- ระดับแรก คือ รูปแบบการให้เหตุผลที่พิจารณาตามคุณลักษณะของความมีเหตุมีผล ตามกรอบทฤษฎีที่ Weber ได้วางเอาไว้ และ
- ระดับที่สอง คือ รูปแบบการให้เหตุผลที่พิจารณาตามแหล่งอ้างอิงของเหตุผลนั้น ตามรูปแบบที่ Bobbitt ได้วางเอาไว้อย่างน้อย 6 แบบ

---

4 PHILIP BOBBITT, CONSTITUTIONAL INTERPRETATION 11-22 (1991).

5 Berger v. New York, 388 U.S. 41, 59 (1967)

6 Olmstead v. U.S., 277 U.S. 438, 464 (1928)

7 McCulloch v. Maryland., 17 U.S. 316 (1819)

8 Meyer v. Nebraska, 262 U.S. 390 (1923)

9 Pierce v. Society of Sisters, 268 U.S. 510 (1925)

10 Bowles v. Willingham, 321 U.S. 503, 519, 521 (1944)

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ หลักเกณฑ์ รูปแบบ และลักษณะการให้เหตุผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

1.3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ โดยเฉพาะคดีหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับประโยชน์มหาชนและนโยบายเร่งด่วนของรัฐ

1.3.3 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับระบบศาลรัฐธรรมนูญในสากล

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ศึกษาวิวัฒนาการ หลักเกณฑ์ รูปแบบ และลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

1.4.2 ศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ โดยเฉพาะคดีหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับประโยชน์มหาชนและนโยบายเร่งด่วนของรัฐ

1.4.3 ศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับระบบศาลรัฐธรรมนูญในสากล

1.4.4 จัดประชุม/สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการศึกษา เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุม/สัมมนามาปรับปรุงผลการศึกษาให้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทางนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เข้าร่วมการประชุม/สัมมนาดังกล่าว

ซึ่งเบื้องต้นคณะวิจัยได้สำรวจคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดจนถึงปัจจุบันพบว่าอาจสามารถแจกแจงรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยได้ตามตารางต่อไปนี้

	Orignalism	Textualism	Structuralism	Doctrinalism	Ethicism	Prudentialism
2541	4	12	7	0	2	0
2542	5	17	7	10	1	1
2543	8	27	5	6	3	0
2544	10	31	3	4	0	1
2545	22	29	3	4	3	4
2546	17	30	10	0	3	1
2547	20	28	7	1	3	0
2548	20	27	2	1	2	0
2549	8	11	1	1	0	1
2550	3	20	1	0	0	0
2551	19	6	1	0	0	0
2552	15	4	0	0	0	3
2553	5	8	2	1	1	1
2554	14	12	0	2	1	1
2555	13	6	2	1	0	1
2556	2	4	0	1	0	0

โดยในการศึกษานี้จะตอบคำถามตามสมมติฐานสำคัญว่าการใช้เหตุผลรูปแบบต่างๆ ตามที่แสดงมานั้นสอดคล้องกับทฤษฎีของ Thomas Ginsburg (2003) ที่เสนอว่าประเทศกำลังพัฒนาที่บรรจุเนื้อหาการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Judicial Review) เอาไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นก็เพื่อเป็นหลักประกันทางการเมือง (insurance theory) สำหรับเสียงข้างน้อยที่จะสำรวจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และเพื่อกำหนดเป็นข้อผูกพัน (commitment theory) ว่าการดำเนินการทุกอย่างของฝ่ายบริหารเองสามารถตรวจสอบได้ โดยเปิดพื้นที่กลางให้สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาและถกเถียงกันตามกระบวนการ ซึ่งผลของมันจะนำไปสู่คำวินิจฉัยอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย[11]

1.5 แผนการดำเนินโครงการ

กำหนดแผนการศึกษาเป็น 3 ระยะในกรอบระยะเวลา 12 เดือน

1.5.1 รายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception Report) เสนอให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 10 ชุด ภายใน 1 เดือนนับจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วย กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แผนการดำเนินโครงการ รวมทั้งกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน การเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลตามที่กำหนดในขอบเขตการศึกษาพร้อมรายละเอียดเบื้องต้น

1.5.2 รายงานการศึกษาขั้นกลาง (Interim Report) เสนอให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 10 ชุด ภายใน 6 เดือนนับจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วย รายงานความคืบหน้าของการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา พร้อมรายละเอียดเนื้อหาสาระของผลการศึกษา

1.5.3 รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โดยแบ่งเสนอสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็น 3 ส่วนได้แก่

(1) ร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Draft Final Report) เสนอสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 10 ชุด ภายใน 8 เดือนนับจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วย ร่างรายงานผลการศึกษาฉบับสมบูรณ์ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตการศึกษา

(2) จัดประชุม/สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทางนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจาก สถาบันการศึกษา องค์กรภาคประชาชน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงยุติธรรม สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ภายใน 10 เดือนนับจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง และนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประชุม/สัมมนาพร้อมทั้งข้อสังเกตของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ มาปรับปรุงเป็นรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์

(3) รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report) เสนอสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 10 ชุด ภายใน 12 เดือนนับจากวันที่ลงนามในสัญญาจ้าง

---

[11] THOMAS B GINSBURG, JUDICIAL REVIEWS IN NEW DEMOCRACIES : CONSTITUTIONAL COURTS IN ASIAN CASES (2003).

กิจกรรม \ เดือนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
รายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception Report)	■											
รายงานการศึกษาขั้นกลาง (Interim Report)		■	■	■	■	■						
ร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Draft Final Report)							■	■				
จัดประชุม/สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น									■	■		
รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report)											■	■

1.6 การบริหารโครงการ

คณะวิจัยประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้

ชื่อ-สกุล	ต้นสังกัด	ภาระหน้าที่
1. ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา	คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	หัวหน้าโครงการและนักวิจัย
3. อาจารย์ ดร.พัฒนาพร โกวพัฒนกิจ	คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	นักวิจัย
4. อาจารย์ ดร.ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย	นักวิจัย
5. อาจารย์ ธีรวัฒน์ ขวัญใจ (นักวิชาการจากภูมิภาค)	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	นักวิจัย

ทั้งนี้ ในการบริหารโครงการ หัวหน้าโครงการจะเป็นผู้ควบคุมดูแลการทำงานของส่วนต่างๆ อย่างใกล้ชิด เพื่อนำผลการศึกษามาบูรณาการร่วมกันให้เกิดประโยชน์การใช้งานสูงสุด โดยมีฝ่ายเลขานุการโครงการ และบุคลากรสนับสนุนที่จะทำหน้าที่ประสานงานและสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ภายในโครงการ คณะวิจัยจะไม่เปลี่ยนแปลงบุคลากรหลักที่ดำเนินการตามโครงการนี้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

บทที่ 2
กรอบแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วย รูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย

2.1 ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกหลักอย่างเป็นทางการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ขั้นตอนกระบวนการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และตัวบทกฎหมาย เป็นต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นเสมือนกลไกที่ทำหน้าที่แก้เงื่อนปมที่อาจจะมีขึ้นมา ทั้งจากความไม่ชัดเจนของรัฐธรรมนูญ ตัวบทกฎหมาย หรือกรณีอื่นๆ ที่หาข้อยุติไม่ได้เพราะไม่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะประเด็นปัญหาที่พอจะมองเห็นได้ในขณะร่างรัฐธรรมนูญนั้นก็ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ประเด็นปัญหาที่จะขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เป็นประเด็นใหม่ที่ไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นมาก่อน ดังนั้น การให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เพียงการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายเท่านั้น แต่ยังจะต้องทำหน้าที่สำคัญยิ่งคือ การพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่เพื่อตีความและสร้างบรรทัดฐานของรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะในประเด็นปัญหาการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารในการผลักดันกฎหมายที่อาจกระทบสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ ภาระหน้าที่นี้เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาแล้วในศาลสูงต่างๆ ทั่วโลก ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ[12] ถึงขนาดที่เรียกเป็นปรากฏการณ์ระดับโลกว่า "global expansion of judicial power"[13]

ความไม่เห็นด้วยกับการทำหน้าที่ของศาลโดยเฉพาะในกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย หรือที่เรียกกันว่า "judicial review" นั้นมีอยู่โดยตลอดทั่วโลก เหตุผลหลักประการแรกที่หยิบยกขึ้นมาคัดค้านการวินิจฉัยของฝ่ายตุลาการต่อการทำงานของฝ่ายบริหารก็คือ การตรวจสอบความชอบดังกล่าวขัดต่อหลักการตามกระบวนการประชาธิปไตย ที่ Bickel (1962) เคยเรียกเอาไว้ว่า "counter-majoritarian difficulty"[14] ในเรื่องนี้ Waldron (2006) ก็ชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นประชาธิปไตยไว้ว่า การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำต่างๆ ของฝ่ายบริหารเป็นการให้สิทธิพิเศษแก่คนกลุ่มเล็กๆ ที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนและไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน จึงเป็นการแยกส่วนออกจากประชาชนและเป็นการเพิกเฉยต่อหลักตัวแทนและสิทธิความเท่าเทียมกันทางการเมืองที่ต้องธำรงรักษาไว้[15]

อย่างไรก็ดี Waldron (2006) ก็ยอมรับว่าในสังคมประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็งและจัดการความขัดแย้งได้ดีนั้น เมื่อมีปัญหาเรื่องสิทธิหน้าที่หรือความขัดแย้งหนึ่งๆ ก็จะสามารถไว้วางใจให้ฝ่ายนิติบัญญัติที่เป็นตัวแทนของประชาชนและเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาไปได้ตามกระบวนการนิติบัญญัติ และแม้ว่าจะไม่ใช่สังคมประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็งอย่างเต็มที่ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ไปได้ดีกว่าฝ่ายตุลาการ เพราะการยึดมั่นในหลักการความเท่าเทียมกันทางการเมืองอย่างแข็งขัน[16] ทำให้เกิดคำถามที่สำคัญประการต่อมาว่า

---

[12] See RICHARD BELLAMY, POLITICAL CONSTITUTIONALISM : A REPUBLICAN DEFENCE OF THE CONSTITUTIONALITY OF DEMOCRACY (2007); Jeremy Waldron, The Core of the Case against Judicial Review, 115 THE YALE LAW JOURNAL 1346–1406 (2006); Andreas von Staden, The democratic legitimacy of judicial review beyond the state: Normative subsidiarity and judicial standards of review, 10 INT J CONSTITUTIONAL LAW 1023–1049 (2012).

[13] THE GLOBAL EXPANSION OF JUDICIAL POWER: THE JUDICIALIZATION OF POLITICS, (C. Neal Tate & Torbjorn Vallinder eds., 1995).

[14] ALEXANDER M. BICKEL, THE LEAST DANGEROUS BRANCH: THE SUPREME COURT AT THE BAR OF POLITICS (1962).

[15] Jeremy Waldron, The Core of the Case against Judicial Review, 115 THE YALE LAW JOURNAL 1346, 1353 (2006).

[16] Id. at 1389-91.

ในสังคมประชาธิปไตยที่สถาบันต่างๆ ไม่อาจเรียกได้ว่ามีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างที่ควรจะเป็น สถาบันศาลและฝ่ายตุลาการก็น่าจะเป็นเวทีที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่าฝ่ายนิติบัญญัติในความหมายนี้ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของฝ่ายตุลาการจึงเป็นส่วนเสริมตามกระบวนการประชาธิปไตยที่เป็นอีกช่องทางหนึ่งแก่ฝ่ายเสียงข้างน้อยจะสามารถถ่วงดุลกับฝ่ายบริหารได้เมื่อการกระทำของฝ่ายบริหารมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมาย[17] หรือที่เรียกว่า "non-majoritarian representative democracy"[18] ความไม่สมบูรณ์ของระบอบประชาธิปไตยเป็นที่รู้จักดีในอีกชื่อหนึ่งว่า "democracy deficit" ซึ่งเป็นสภาวการณ์ในความเป็นจริงที่สถาบันหรือองค์กรประชาธิปไตยแท้ๆ ไม่สามารถดำเนินการในสิ่งที่ถือกันว่าเป็นหลักการของประชาธิปไตย[19]

ในเชิงวิชาการการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ

ลักษณะแรก คือ การตรวจสอบค่อนข้างมาก (strong judicial review) กล่าวคือ ศาลทำหน้าที่ไปถึงขนาดที่สามารถปฏิเสธการบังคับใช้กฎหมายต่อกรณีเฉพาะหนึ่งๆ ทั้งๆ ที่เห็นได้ชัดว่าตัวบทนั้นมีความหมายครอบคลุมถึงกรณีปัญหานั้นแล้ว หรือศาลทำหน้าที่ไปถึงการปรับแก้ความหมายของกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนทั้งๆ ที่ตัวบทไม่ได้เขียนให้มีความหมายเช่นนั้นเลย ซึ่งทั้งหมดมีผลทำให้กฎหมายดังกล่าวเป็นอันสิ้นผลบังคับใช้ไม่ได้อีกต่อไป ตัวอย่างลักษณะนี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และแคนาดา[20] ในเรื่องนี้มีผู้เห็นว่าประเทศไทยก็ใช้กระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในลักษณะนี้อยู่[21]

ลักษณะที่สอง คือ การตรวจสอบค่อนข้างน้อย (weak judicial review) กล่าวคือ ศาลทำหน้าที่เฉพาะในช่วงก่อนที่จะมีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและพิทักษ์สิทธิพื้นฐานของประชาชน แต่หลังจากนี้แล้วศาลจะไม่ปฏิเสธหรือแก้ไขการบังคับใช้กฎหมายนั้นอีกต่อไป ตัวอย่างลักษณะนี้ได้แก่ สหราชอาณาจักรและนิวซีแลนด์[22]

ดังนี้แล้วศาลรัฐธรรมนูญของไทยจึงไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ในการสืบหาข้อเท็จจริงของคดีเพื่อปรับใช้ตัวบทกฎหมายแบบศาลยุติธรรม แต่ยังต้องทำหน้าที่พิจารณาอรรถคดีที่มีลักษณะเป็นการตีความรัฐธรรมนูญและให้เหตุผลแห่งการตีความรัฐธรรมนูญนั้น หรือที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในกรณีการตีความรัฐธรรมนูญจากคดี *Marbury v. Madison* ว่า

> *"...เป็นหน้าที่ของศาลที่จะทำหน้าที่บอกว่าอะไรคือกฎหมาย และเมื่อปรับใช้กฎหมายก็ต้องอธิบายและตีความกฎหมายนั้นแก่กรณี ถ้ากฎหมายสองฉบับขัดหรือแย้งกัน ศาลก็จะต้องทำหน้าที่ตัดสินขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายแต่ละฉบับนั้น"*[23]

---

17 COREY LANG BRETTSCHNEIDER, DEMOCRATIC RIGHTS : THE SUBSTANCE OF SELF-GOVERNMENT (2007); Annabelle Lever, Democracy and judicial review : are they really incompatible?, 7 PERSPECTIVES ON POLITICS 805–822 (2009).

18 CHRISTOPHER L EISGRUBER, CONSTITUTIONAL SELF-GOVERNMENT (2001).

19 Sanford Levinson, How the United States Constitution Contributes to the Democratic Deficit in America, 55 DRAKE L. REV. 859 (2006).

20 Jeremy Waldron, The Core of the Case against Judicial Review, 115 THE YALE LAW JOURNAL 1346, 1354 (2006).

21 อุดมศักดิ์ โหมดม่วง, ศาลรัฐธรรมนูญ : ผู้พิทักษ์จิตวิญญาณแห่งรัฐ ?, กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2556, http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/reader-opinion/20131011/535927/ศาลรัฐธรรมนูญ-:-ผู้พิทักษ์จิตวิญญาณแห่งรัฐ--.html (last visited Oct 17, 2013).

22 Jeremy Waldron, The Core of the Case against Judicial Review, 115 THE YALE LAW JOURNAL 1346, 1354 (2006); see also MARK TUSHNET, WEAK COURTS, STRONG RIGHTS: JUDICIAL REVIEW AND SOCIAL WELFARE RIGHTS IN COMPARATIVE CONSTITUTIONAL LAW (2009) and Rosalind Dixon, Weak-Form Judicial Review and American Exceptionalism, 32 OXFORD J LEGAL STUDIES 487–506 (2012).

23 Marbury v. Madison, 5 U.S. (1 Cranch) at 177-178.

ทั้งนี้ตามมาตรา 27 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้รับรองหลักการนี้อย่างชัดแจ้งและระบุให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การให้เหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นพื้นที่สำคัญที่สาธารณะจะได้ทราบเหตุผลและบรรทัดฐานที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วางไว้

ที่ผ่านมาศาลรัฐธรรมนูญได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในหลายกรณี ส่วนใหญ่เห็นว่าการให้เหตุผล (Rationalization) ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่ชัดเจน ยึด "รูปแบบ" (Formal) มากกว่า "สารัตถะ" (Substantive) อีกทั้งยัง "คาดหมายไม่ได้" (Irrational) ตามสมควรซึ่งผลของคำวินิจฉัย[24] อย่างไรก็ดี ที่ผ่านมายังไม่เคยมีการศึกษารูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง มีเพียงแต่การวิพากษ์วิจารณ์เป็นรายกรณีของปัญหาเท่านั้น ที่จริงแล้วยังไม่เคยมีการศึกษาในลักษณะนี้สำหรับศาลไทยมาก่อน จึงไม่สามารถพิจารณาได้ในเชิงวิชาการว่ารูปแบบการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญไทยเป็นอย่างไรและควรจะตรวจสอบกันอย่างไร

คณะวิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษารูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะว่าการให้เหตุผลในการวินิจฉัยของความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นสาระสำคัญที่สุดของการมีอยู่ของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่เป็นอีกช่องทางหนึ่งของประชาชนที่จะพิทักษ์สิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญอันเป็นส่วนเสริมตามกระบวนการประชาธิปไตย

การศึกษารูปแบบการให้เหตุผลลักษณะนี้มีทำกันอย่างกว้างขวางในประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีระบบกฎหมายที่เข้มแข็ง การศึกษานี้จึงเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่จะมีการศึกษารูปแบบการให้เหตุผลอย่างเป็นระบบตามหลักวิชาการ โดยศึกษาวิวัฒนาการ หลักเกณฑ์ รูปแบบ และลักษณะการให้เหตุผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (Verdict of Constitutional Court) และศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยและศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ อันจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของประเทศไทย และสร้างความเข้าใจในการทำคำวินิจฉัยทั้งแก่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเองและแก่ประชาชนทั่วไป

2.2 กรอบแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย

2.2.1 สังคมวิทยากฎหมายและรูปแบบการให้เหตุผล

ในเชิงสังคมวิทยากฎหมาย รูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมาย (Rationalization) ถือเป็นประเด็นการศึกษาที่สำคัญทางนิติศาสตร์ที่มีผู้บุกเบิกปูทางการศึกษาเอาไว้อย่างมีชื่อเสียงจำนวนมาก เช่น Emile Durkheim (1858-1917), Roscoe Pound (1870-1964) และ Karl Llewellyn (1893-1962) เป็นต้น ในเรื่องนี้นักกฎหมายเชิงสังคมวิทยาชาวเยอรมันชื่อ Max Weber (1864-1920) ได้สร้างกรอบแนวคิดทางทฤษฎีโดยมองกฎหมายไปไกลกว่าการเป็นแค่กฎหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น แต่เป็นพื้นที่ที่ผู้เกี่ยวข้องในสังคมต่างเข้ามามีความสัมพันธ์กันด้วย โดยมีแนวคิดทางสังคมวิทยากฎหมายที่สำคัญ 2 ประการได้แก่

(1) นิติปทัสถาน (legal norm) หมายถึง บรรทัดฐานที่กำหนดว่าอะไรคือกฎหมาย

(2) นิติสถาบัน (legal relationships) หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงสถาบันทางกฎหมายที่กำหนดหรือจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อการกำหนดหรือตีความกฎหมาย

Parsons (1937) ก็มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการทางกฎหมายทั้งหมดคือสาระสำคัญของโครงสร้างระบบสังคม อย่างไรก็ดี นิติปทัสถานย่อมเป็นเนื้อหาหลักที่มาก่อนนิติสถาบันตามความหมายนี้ เพราะเป็นสิ่งแรกที่ผู้คนย่อมสนใจว่ากฎหมายกำหนดในเรื่องนั้นไว้ว่าอย่างไร และเมื่อมีข้อสงสัยก็ย่อมต้องค้นหาให้พบเสียก่อนว่าอะไรคือกฎหมายที่เหมาะสมต่อกรณีปัญหานั้น แต่เราก็เห็นได้ไม่ยากกว่าบรรทัดฐานกฎหมายนั้นก็ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสถาบันทางสังคมด้วยเหมือนกัน

---

[24] ดู อมร จันทรสมบูรณ์, กรณีศึกษา - case study คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 15/2553 (กรณียุบพรรคประชาธิปัตย์), PUB-LAW.NET (16 มกราคม 2554); ณรงค์เดช สรุโฆษิต, หมายเหตุท้ายคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่, PUB-LAW.NET (23 เมษายน 2555)

ข้อพิจารณาเรื่องนิติสถาบันจึงมีความสำคัญมากในเชิงสังคมวิทยากฎหมายเพราะเป็นพื้นที่ที่เป็นสื่อกลางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมีบทบาทในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานกฎหมายดังกล่าว ซึ่งนิติสถาบันจะเป็นตัวสะท้อนของความสัมพันธ์ทางสังคมอีกชั้นหนึ่ง ดังที่ Weber (1922) ได้กล่าวไว้ว่า นิติปทัสถานนั้นเป็นมิติหนึ่งของกฎหมาย ในขณะที่นิติสถาบันที่ดำรงรักษาบรรทัดฐานนั้นเอาไว้เป็นอีกมิติของกฎหมายเช่นกัน เพราะไม่มีแนวคิดหรืออุดมคติใด (ซึ่งรวมถึงกฎหมาย) จะสามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากผู้ที่มีส่วนได้เสียให้การสนับสนุน การบังคับใช้กฎหมายจึงเป็นไปไม่ได้เลยหากไม่มีใครยกเหตุผลทั้งหลายที่จำเป็นเพื่อใช้กฎหมายนั้น[25]

จารีตกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law Tradition) ถูกยกให้เป็นจารีตกฎหมายที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ก็เพราะกระบวนการให้เหตุผลทางกฎหมายแบบคอมมอนลอว์นั้นแต่เดิมไม่ใช่การปรับใช้ตัวบทกฎหมายโดยผู้พิพากษา แต่เป็นการค้นหาวิธีการแก้ไขเยียวยาปัญหามากกว่าจะเป็นการรับรองสิทธิของบุคคล[26] เพราะไม่มีทางที่กฎเกณฑ์หนึ่งจะมีความชัดเจนโดยสมบูรณ์ไปได้ กระบวนการที่จะเปิดพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องให้มาร่วมกันแก้ไขความไม่ชัดเจนจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะเมื่อมีปัญหาที่มีข้อโต้แย้งที่รุนแรงย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องหาทางออกใหม่[27] (ในขณะที่ไม่สามารถรอให้ฝ่ายนิติบัญญัติดำเนินการได้) เพราะกฎหมายจะต้องเป็นเสมือนระบบกฎเกณฑ์ที่ไม่มีช่องโหว่[28] ในแง่นี้จารีตกฎหมายแบบคอมมอนลอว์จึงมีความยืดหยุ่นและสามารถอุดช่องโหว่ได้ดีกว่าด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายสามารถให้เหตุผลอื่นๆ นอกไปจากตัวบทกฎหมาย ดังจะเห็นได้จากการมีบทบาทอย่างมากของนักเศรษฐศาสตร์ในการกำหนดหลักเกณฑ์และบรรทัดฐานทางกฎหมายทางเศรษฐกิจ เช่น กฎหมายแข่งขันทางการค้า และองค์ความรู้ด้านนิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) ที่เฟื่องฟูอย่างมากในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์

สำหรับจารีตกฎหมายแบบซีวิลลอว์ (Civil Law Tradition) นั้น มีหลักการที่จะยอมรับเอาประเพณีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นกฎหมายก็ต่อเมื่อประเพณีนั้นเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือว่ามีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไปอย่างสมเหตุสมผล ในแง่นี้การจะรับเอาประเพณีใดๆ เป็นกฎหมายได้ตามจารีตแบบซีวิลอลอว์จึงเป็นไปได้ยากมากเมื่อเปรียบเทียบกับคอมมอนลอว์และกฎหมายแบบอิสลาม[29] ซึ่งทำให้กลายเป็นอุปสรรคประการสำคัญของจารีตกฎหมายแบบซีวิลลอว์ที่จะไม่สามารถพัฒนากฎหมายไปได้เองด้วยการให้เหตุผลตามกระบวนการ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่ากฎหมายสมัยใหม่ที่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเศรษฐกิจที่มีพลวัตสูง แต่จะสามารถปรับปรุงแก้ไขกฎหมายได้ก็แต่โดยกระบวนการนิติบัญญัติทางรัฐสภาเท่านั้น ทั้งๆ ที่พื้นที่การตีความกฎหมายนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญของพัฒนาการทางกฎหมาย[30] ด้วยเหตุนี้การศึกษากระบวนการให้เหตุผลทางกฎหมายจึงไม่ได้แยกตัวออกมาอย่างเด่นชัดในการศึกษาเชิงวิชาการมากนัก เพราะทั้งนิติปทัสถานและนิติสถาบันนั้นกลมกลืนเป็นเรื่องเดียวกันในสายตาของกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์

---

25 ES at lxv.

26 Nigel E Simmonds, Introduction, in FUNDAMENTAL LEGAL CONCEPTIONS AS APPLIED IN JUDICIAL REASONING BY WESLEY NEWCOMB HOHFELD 112 (David Campbell & Philip A Thomas eds., New ed. ed. 2001).

27 EDWARD HIRSCH LEVI, AN INTRODUCTION TO LEGAL REASONING 1-2 (1968); for discussion on ambiguity, see ES at 656-657.

28 ES at 656-657.

29 ES at 753.

30 Joseph Raz, Kelsen's Theory of the Basic Norm, in THE AUTHORITY OF LAW: ESSAYS ON LAW AND MORALITY 122, 223-323 (1983).

ที่จริงแล้วแนวคิดเรื่องนิติสถาบันนั้นเริ่มต้นมาเกือบร้อยปีก่อนจากงานของ Hohfeld (1917) ที่พยายามจะอธิบายหลักกฎหมายว่าเป็นเรื่องของการบังคับใช้สิทธิของฝ่ายหนึ่งต่อผู้ที่มีหน้าที่อีกฝ่ายหนึ่ง[31] ต่อมา Weber (1922) ก็เห็นประเด็นของนิติสถาบันที่เป็นประเด็นเชิงโครงสร้างสังคมของกฎหมายระหว่างศาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐกับคู่ความหรือเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เป็นต้น[32] และจนล่าสุด Ross (2001) จึงจะพึ่งสังเกตเห็นความสัมพันธ์ของคำอธิบายทั้งสองชุดว่ามีความเกี่ยวโยงสอดคล้องกัน กล่าวคือ นิติสัมพันธ์ (legal relation) ตามแบบ Hohfeld นั้นสามารถอธิบายในฐานะที่เป็นหน่วยพื้นฐานของทฤษฎีทางสังคมวิทยากฎหมายตามแบบ Weber ได้อย่างสอดคล้องกัน[33] สังเกตได้จากหน่วยพื้นฐานนี้ก็ปรากฏในงานชิ้นสำคัญของนักเศรษฐศาสตร์สถาบันชื่อดังอย่าง John R. Commons (1862-1945) ที่พัฒนาทฤษฎีดังกล่าวบนนิติสัมพันธ์ของ Hohfeld เช่นกัน[34]

ในเชิงสังคมวิทยา Weber (1922) ได้กำหนดหน่วยพื้นฐานของการศึกษา เรียกว่า "การกระทำทางสังคม" (social action) โดยอธิบายไว้ดังนี้

> *"สังคมวิทยา (ในความหมายที่กว้าง) หมายถึง ศาสตร์ว่าด้วยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำทางสังคมเพื่ออธิบายถึงเหตุของการกระทำและผลของการกระทำนั้น เราจึงกล่าวถึง 'การกระทำ' เฉพาะที่เป็นการกระทำของปัจเจกบุคคลที่มีความหมายเชิงสังคมของการกระทำของเขาเท่านั้น ทั้งที่เป็นโดยเปิดเผยหรือปกปิด โดยละเว้นไม่กระทำการหรือโดยการนิ่งเฉย การกระทำนั้นจะมีความหมายเชิงสังคมก็ต่อเมื่อเป็นความหมายที่พิจารณาประกอบกับการกระทำของบุคคลอื่นแล้วเป็นไปในทิศทางเดียวกัน"* [35]

นอกจากนี้ Weber (1922) ยังวางแนวการศึกษา "การกระทำทางสังคม" ไว้ดังนี้

> *"กระทำทางสังคมจะนับเป็นการกระทำที่สมเหตุสมผลก็ต่อเมื่อ (1) เป็นการกระทำที่มีความหมายสอดคล้องตามกฎ (2) ที่ถูกกำหนดขึ้นให้เป็นหลักการเพื่อให้พฤติกรรมของบุคคลในสังคมได้ถือปฏิบัติ และ (3) การเลือกกระทำการของบุคคลนั้นเป็นไปตามความหมายดังกล่าว"* [36]

---

[31] Wesley Newcomb Hohfeld, Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning, 26 THE YALE LAW JOURNAL 710–770 (1917).

[32] ES at 61, n.31 (annotated by Roth).

[33] HAMISH ROSS, LAW AS A SOCIAL INSTITUTION 149-163 (2001).

[34] LUCA FIORITO, JOHN R. COMMONS, WESLEY N. HOHFELD AND THE ORIGINS OF TRANSACTIONAL ECONOMICS (2008), http://ideas.repec.org/p/usi/wpaper/536.html (last visited Oct 2, 2009).

[35] ES at 4:-

> "Sociology (in the sense in which this highly ambiguous word is used here) is a science concerning itself with the interpretive understanding of social action and thereby with a casual explanation of its course and consequences. We shall speak of "action" insofar as the acting individual attaches a subjective meaning to his behavior – be it overt or covert, omission or acquiescence. Action is "social" insofar as its subjective meaning takes account of the behavior of others and is thereby oriented in its course."

[36] ES at 1376:-

> "Social action is Gesellschaftshandeln (rationally regulated action) insofar as it is (1) meaningfully oriented toward rules which have been (2) established rationality with a view toward the expected behavior of the 'associates' (Vergesellschaftete), and insofar as (3) the meaningful orientation is indeed instrumentally rational on the part of the actor."

อย่างไรก็ดี มีข้อถกเถียงจำนวนมากเกี่ยวกับความเข้าใจของการกระทำทางสังคมที่ต้องมีความหมาย วัตถุประสงค์และเจตจำนง ของบุคคล เพราะความเข้าใจการกระทำทางสังคมที่เป็นองค์ความรู้พื้นฐานนั้นต้องเป็นไปในลักษณะที่เรียกว่า ไม่ยึดโยงกับคุณค่าหรือความหมายใดๆ ที่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ศึกษา แต่จะต้องเป็นกลางทางคุณค่าและความหมายส่วนบุคคลทั้งหลายนั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะระบุได้ว่าคุณค่าหรือความหมายใดเป็นคุณค่าส่วนบุคคลหรือไม่ ประเด็นนี้จึงเป็นที่มาของ "แบบอุดมคติ" (ideal type) ที่ใช้เป็นตัวช่วยชี้แนวความเป็นกลางทางคุณค่าในการศึกษาวิเคราะห์ทางสังคม ในฐานะที่เป็นตัวแบบในการสำรวจเพื่อเปรียบเทียบกับความเป็นจริง ไม่ใช่ตัวแบบที่จะมีอยู่ในความเป็นจริง[37]

Weber (1922) พยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายและเศรษฐกิจโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของการเจริญเติบโตของทุนนิยมตะวันตก[38] โดยเฉพาะว่าปฏิเสธคำอธิบายถึงอิทธิพลโดยตรงของเศรษฐกิจที่มีต่อกฎหมาย[39] เช่นที่ในปัจจุบันมีความตื่นตัวทางนิติเศรษฐศาสตร์ที่พยายามอธิบายว่าพัฒนาการของกฎหมายนั้นไปเป็นเพื่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในทำนองเดียวกันกับกระบวนการคัดสรรตามธรรมชาติ[40] แต่ Weber (1922) ยืนยันว่ากฎหมายต่างหากที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่อำนาจเศรษฐกิจจะส่งอิทธิพลต่อพัฒนาการกฎหมาย[41] ที่จริงแล้วนิติเศรษฐศาสตร์นั้นพยายามอธิบายนิติปทัสถาน ในขณะที่ Weber (1922) พยายามอธิบายด้วยนิติสถาบัน ซึ่งแม้จะไม่ได้เน้นย้ำประเด็นนิติสถาบันไว้มากนัก แต่ก็ได้อธิบายไว้ว่าหมายถึง:

> *"...สถานการณ์ที่เนื้อหาของสิทธินั้นเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์หนึ่ง ซึ่งก็คือบรรดาการกระทำที่เกิดขึ้นจริงหรือที่อาจจะเกิดขึ้นโดยบุคคลที่มีอยู่จริงหรือบุคคลที่กำหนดได้ตามเกณฑ์ที่ชัดเจน สิทธิทั้งหลายที่มีอยู่ในนิติสถาบันนั้นอาจแตกต่างกันไปตามการกระทำที่เกิดขึ้นจริง ในความหมายนี้รัฐนับเป็นนิติสถาบันหนึ่งได้ เช่นในตัวอย่างสมมติที่อาจถือว่าผู้ปกครองเพียงคนเดียวก็มีสิทธิในการสั่งการต่างๆ ซึ่งทำให้สิทธิของบุคคลอื่นๆ นั้นถูกลดทอนลงตามส่วนของการสั่งการของผู้ปกครองนั้น"* [42]

ดังนี้แล้วสังคมวิทยากฎหมายจึงเป็นองค์ความรู้เชิงนิติสถาบัน สิทธิที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลหนึ่งย่อมหมายถึงหน้าที่ของอีกบุคคลหนึ่ง บุคคลที่มีอำนาจสั่งการย่อมต้องการการยอมรับปฏิบัติตามของผู้รับการสั่งการ ระบบกฎหมายเอกชนสมัยใหม่จึงเป็นการกระจายอำนาจครอบงำกฎหมายให้แก่บุคคลต่างๆ ที่กฎหมายมอบสิทธิทั้งหลายให้[43] เพื่อความเข้าใจในเรื่องนิติสถาบันเบื้องต้นนั้นจำเป็นต้องอธิบายแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ (1) มิติสังคมวิทยาของกฎหมาย (2) การจำแนกประเภทแนวคิดทางกฎหมายและ (3) กฎหมายและการครอบงำความคิด

---

37 Compare Ross, supra note 33 at 24-25 with ALAN HUNT, THE SOCIOLOGICAL MOVEMENT IN LAW 99 (1978).

38 David M Trubek, Max Weber on Law and the Rise of Capitalism, 1972 WIS. L. REV. 720 (1972).

39 ES at 882-883.

40 Richard A. Posner, A Theory of Primitive Society, with Special Reference to Law, 23 JOURNAL OF LAW AND ECONOMICS 1–53 (1980).

41 ES at 883.

42 ES at 319:-

> "...the situation in which the content of a right is constituted by a relationship, i.e., the actual or potential actions of concrete persons or of persons to be identified by concrete criteria. The rights contained in a legal relationship may vary in accordance with the actually occurring actions. In this sense a state can be designated as a legal relationship, even in the hypothetical marginal case in which the ruler alone is regarded as endowed with rights (the right to give orders) and where, accordingly, the opportunities of all the other individuals are reduced to reflexes of his regulations."

43 ES at 942.

(1) มิติสังคมวิทยาของกฎหมาย

ในส่วนนี้จะขอสรุปมิติสังคมวิทยาของกฎหมายของ Weber (1922) ตามแนวการอธิบายของ Trubek (1972) และ Beirne (1979) เพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายนิติสถาบันในส่วนต่อไป โดยขอเริ่มจากคำอธิบายของ Weber (1922) ที่มองว่ากฎหมายนั้นเชื่อมโยงอย่างน้อยกับมิติ 3 มิติ ได้แก่ การบังคับใช้อย่างเป็นระบบ (organized coercion) ความชอบธรรม (legitimacy) และความมีเหตุมีผล (rationality)[44]

คำอธิบายของ Weber (1922) ที่มักมีความเข้าใจผิดว่าเป็นนิยามความหมายของกฎหมายในเชิงสังคมวิทยา กล่าวไว้ว่า

> *"คำสั่งหนึ่งๆ จะมีสถานะเป็นกฎหมายก็ต่อเมื่อได้รับการประกันจากภายนอกว่ามีความเป็นไปได้ที่จะถูกบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งนั้นทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งการปฏิบัติตามกฎหมายหรือเพื่อตอบโต้การละเมิดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น"* [45]

มิติการบังคับใช้กฎหมายนี้เป็นมิติแรกของกฎหมายซึ่งเป็นเพียงคำอธิบายอย่างแคบที่แสดงสภาพบังคับด้วยการมีเจ้าหน้าที่ของรัฐพร้อมที่จะดำเนินการให้การเป็นไปตามกฎหมาย มิฉะนั้นแล้วก็จะกลายเป็นเพียงความตกลงที่เป็นกฎหมายในความหมายอย่างกว้างซึ่งก็จะมีสถานะเป็นกฎหมายเมื่อมีการประกันจากภายนอกว่ามีความเป็นไปได้ที่จะมีปฏิกิริยาอย่างมีนัยสำคัญจากสังคมภายนอกที่จะไม่ยอมรับการไม่ปฏิบัติตามความตกลงนั้น[46] อย่างไรก็ดี มิติการบังคับใช้โดยการประกันจากภายนอกนี้ไม่ใช่ความหมายทั้งหมดของกฎหมาย แต่ยังมีกฎหมายประเภทอื่นๆ ที่อาจทำให้เกิดการปฏิบัติตามกฎหมายได้โดยข้อพิจารณาอื่นๆ เช่น ภัยอันตราย อำนาจทางการเมือง หรือหลักกฎหมายธรรมชาติ โดยที่ไม่ต้องมีมิติการบังคับใช้เลยก็ได้ ในแง่นี้มิติการบังคับใช้จึงเป็นคำอธิบายถึงลักษณะที่แตกต่างกันไปของสภาพบังคับมากกว่าจะเป็นความหมายของกฎหมายซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของงานของ Weber ว่าด้วยกฎหมายและระบบราชการ (law and bureaucracy) ที่มองว่าเป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบตลาด[47]

มิติที่สองได้แก่ ความชอบธรรม ที่หมายถึง ความสมบูรณ์ของคำสั่งที่เป็นไปได้ที่บุคคลจะปฏิบัติตามคำสั่งนั้นเพราะเป็นพันธกรณีหรือเป็นแบบอย่างของเขา[48] พื้นฐานของความสมบูรณ์นั้น ได้แก่ จารีต ศรัทธา และการตราเป็นกฎหมาย[49] จารีตนั้นเป็นรูปแบบความชอบธรรมที่เก่าแก่ที่สุดและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด ในขณะที่แบบอุดมคติของความชอบธรรมแบบศรัทธานั้นได้แก่ หลักกฎหมายธรรมชาติ ที่มีเหตุมีผลทางคุณค่าด้วยอย่างหนึ่ง ในขณะที่การตราเป็นกฎหมายเป็นความชอบธรรมตามกระบวนการที่ได้รับความเห็นชอบโดยสมัครใจจากผู้มีส่วนได้เสียและบังคับใช้โดยผู้มีอำนาจซึ่งถือว่ามีความชอบธรรมให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม[50] ซึ่งมิตินี้เป็นมิติเชิงปทัสถานของกฎหมาย

---

[44] Trubek, supra note 38.

[45] ES at 34:-

> "An order will be called...law if it is externally guaranteed by the probability that physical or psychological coercion will be applied by a staff of people in order to bring about compliance or avenge violation."

[46] Id.

[47] Trubek, supra note 38 at 726.

[48] ES at 31.

[49] ES at 36-38.

[50] ES at 36-37.

มิติที่สาม ได้แก่ ความมีเหตุมีผลของกฎหมาย ซึ่งอาจอธิบายได้ว่ากฎหมายจะมีเหตุมีผลก็ต่อเมื่อกฎหมายนั้นมีหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยอย่างเดียวกันกับทุกๆ คดีที่มีข้อเท็จจริงเหมือนกัน[51] ในแง่นี้การมีเหตุมีผลจึงเป็นรูปแบบการวินิจฉัยปัญหากฎหมายมากกว่าจะเป็นประเภทของกฎหมาย[52] แม้ความมีเหตุมีผลของกฎหมายจะไม่มีความเชื่อมโยงกับความหมายของการปฏิบัติตามกฎหมายและการประกันจากภายนอก แต่เป็นประเด็นที่สำคัญมากในการปรับใช้กฎหมาย

(2) การจำแนกประเภทแนวคิดทางกฎหมาย

การจำแนกประเภทแนวคิดทางกฎหมายของ Weber คือหัวใจของงานทางสังคมวิทยากฎหมายของเขาที่พยายามอธิบาย "ความมีเหตุมีผลทางกฎหมาย" (legal rationalization) ของทุนนิยม โดย Weber อธิบายการมีเหตุมีผลของกฎหมายไปในทางที่อาจเรียกให้เข้าใจง่ายๆ อีกอย่างได้ว่า "การใช้กฎหมาย" (legal application) ก็ได้ ซึ่งเป็นการกระทำใน 2 ประเภท ประเภทแรก คือ การออกกฎหมาย (lawmaking) เป็นการสร้างปทัสถานกฎหมายที่ในความคิดของนักกฎหมายแล้วคือการกำหนดเหตุกำหนดผลของกฎหมาย ประเภทที่สอง คือ การแสวงหากฎหมาย (lawfinding) เป็นการปรับใช้ปทัสถานดังกล่าวและประเด็นทางกฎหมายแก่ข้อเท็จจริงเฉพาะหนึ่งด้วยวิธีการทางกฎหมาย ซึ่งอาจแสดงการจำแนกประเภทแนวคิดทางกฎหมายได้ตามตารางดังต่อไปนี้ [53]

ภาพที่ 1 การจำแนกประเภทแนวคิดทางกฎหมายแบบ Weber ด้วยรูปแบบ (formality) และความมีเหตุมีผล (rationality)

	Rational (มีเหตุมีผล)	**Irrational (ไม่มีเหตุมีผล)**
Formal (เชิงรูปแบบ)	Formal Rationality	Formal Irrationality
Substantive (เชิงสารัตถะ)	Substantive Rationality	Substantive Irrationality

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

"ความมีเหตุมีผล" นั้นเป็นคุณลักษณะที่ทำให้กรอบทฤษฎีของ Weber มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ ซึ่ง Weber อธิบายต่อไปว่าเราสามารถแบ่งแยกรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมายออกเป็น 4 ลักษณะตามตารางข้างต้น ได้แก่

(1) ความไม่มีเหตุมีผลเชิงสารัตถะ (Substantive irrationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายในกรณีเฉพาะหนึ่งๆ ที่ไม่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้าเลย เว้นแต่จะพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงเฉพาะของกรณีนั้นๆ จึงไม่สามารถวางแนวบรรทัดฐานเป็นการทั่วไปไว้ล่วงหน้าได้

---

[51] Trubek, supra note 38 at 729, cited ES at 653-658.

[52] Maureen Cain, The Limits of Idealism: Max Weber and the Sociology of Law, 3 in RESEARCH IN LAW AND SOCIOLOGY 53–83, 69 (Steven Spitzer ed., 1980).

[53] ES at 653.

(2) ความไม่มีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ (Formal irrationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายในกรณีทั่วไปที่ไม่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้า เพราะไม่มีแนวบรรทัดฐานหรือหลักเกณฑ์ใดๆ ที่จะใช้พิจารณาได้ จึงมีเพียงคำพิพากษาเท่านั้นที่จะบอกได้ว่าบรรทัดฐานในเรื่องดังกล่าวคืออะไร

(3) ความมีเหตุมีผลเชิงสารัตถะ (Substantive rationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายที่ไม่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้าเป็นการทั่วไป เพราะจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนอกจากนิติศาสตร์ในการพิจารณา ตัวอย่างเช่น องค์ความรู้ทางศาสนา การเมือง หรือเศรษฐศาสตร์ เพราะไม่มีแนวบรรทัดฐานหรือหลักเกณฑ์ใดๆ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และปัจจัยภายนอกอื่นๆ นั้นก็มีความสำคัญมากต่อกรณีที่วินิจฉัย

(4) ความมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ (Formal rationality) หมายถึง การให้เหตุผลทางกฎหมายที่สามารถคาดหมายผลได้ล่วงหน้าเป็นการทั่วไป เพราะไม่จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้อื่นๆ และไม่ต้องพิจารณาปัจจัยภายนอกอื่นๆ

โดยเป็นที่รับรู้ทั่วไปว่า Weber ได้จัดประเภทให้กฎหมายภาคพื้นยุโรปเป็นประเภทมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบด้วยเหตุที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและผู้พิพากษาทำหน้าที่เหมือนเป็นเครื่องจักรอ่านตัวบท[54] ซึ่งทำให้กฎหมายมีเหตุมีผลมากเพราะสามารถคาดการณ์แนวการใช้กฎหมายได้ Weber จึงอธิบายต่อเนื่องไปว่าสิ่งนี้คือสาระสำคัญที่ทำให้ทุนนิยมแบบตะวันตกเจริญเติบโตได้ดี แต่อย่างไรก็ดี จารีตคอมมอนลอว์แบบอังกฤษที่ถูกจัดว่าเป็นระบบกฎหมายที่ไม่มีเหตุมีผลเชิงสารัตถะก็กลับมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดีเช่นเดียวกัน ความแปลกแยกจากทฤษฎีนี้เรียกกันว่า "England Problem" ซึ่งทำให้ Weber สรุปว่าระบบเศรษฐกิจไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาการทางกฎหมาย[55] อย่างไรก็ดี Weber ก็สังเกตเห็นความมีเหตุมีผลของจารีตคอมมอนลอว์อยู่บ้าง แม้จะเห็นว่าไม่อาจมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบเหมือนกฎหมายยุโรป แต่คอมมอนลอว์ของอังกฤษก็มีเหตุมีผลอยู่พอสมควร เพราะผู้พิพากษานั้นยึดหลักวินิจฉัยตามแนวคำพิพากษาเดิม[56] และในปัจจุบันเราก็จะเห็นได้ไม่ยากกว่าที่จริงแล้วคอมมอนลอว์อาจเป็นจารีตกฎหมายที่มีเหตุมีผลมากที่สุดตามความหมายนี้หากพิจารณาตามจำนวนคดีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจำนวนมหาศาลให้ศึกษาและวินิจฉัยตามแนวคำพิพากษาเหล่านั้น[57] ในแง่นี้ Sterling & Moore (1987) จึงเสนอให้เพิ่มประเภท "ความมีเหตุมีผลเชิงปฏิบัติ" (Instrumental rationality) ให้เป็นประเภทย่อยในความมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ เพื่อขยายขอบเขตให้กว้างกว่าเพียงแค่ความมีเหตุมีผลตามลายลักษณ์อักษร[58]

จะเห็นได้ว่าความมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบนั้นแทบจะเป็นสิ่งเดียวกันกับแนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (legal positivism) ในขณะที่ความมีเหตุมีผลเชิงสารัตถะนั้นออกไปในทางแนวคิดแบบกฎหมายธรรมชาติ (natural law)[59] ซึ่งรวมถึงแนวคิดเชิงปฏิบัติ (instrumental) ซึ่งได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ และมีแนวโน้มเป็นแนวทางการให้เหตุผลทางกฎหมายที่สำคัญในอนาคต[60] ถึงที่สุดแล้วความมีเหตุมีผลของกฎหมายนั้นเกิดขึ้นได้ทั้งในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและระบบแนวคำพิพากษาซึ่งทั้งคู่จำเป็นต้องมีความมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบและเชิงสารัตถะประกอบกัน[61]

---

54 ES at 1395.

55 See Trubek, supra note 38 at 730-731, 746-748; Hunt, supra note 37 at 122-128; Cain, supra note 52 at 71-72.

56 ES at 1395.

57 ROGER COTTERRELL, LAW'S COMMUNITY: LEGAL THEORY IN SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE 168-171 (1995), cited FRANZ L. NEUMANN, THE RULE OF LAW: POLITICAL THEORY AND THE LEGAL SYSTEM IN MODERN SOCIETY 241-245 (1986).

58 Joyce S. Sterling & Wilbert E. Moore, Weber's analysis of legal rationalization: A critique and constructive modification, 2 SOCIOLOGICAL FORUM 67–89 (1987).

59 P. S ATIYAH & ROBERT S. SUMMERS, FORM AND SUBSTANCE IN ANGLO-AMERICAN LAW: A COMPARATIVE STUDY OF LEGAL REASONING, LEGAL THEORY, AND LEGAL INSTITUTIONS 3 (1987).

60 See Raz, supra note 30 at 99, 104-106.

61 PAUL ABRAHAM FREUND, ON LAW AND JUSTICE 63-64 (1968).

ประเด็นสำคัญในที่นี้ก็คือ การมีเหตุมีผลของกฎหมายนั้น เป็นสภาพการณ์ที่ระบบกฎหมายหนึ่งๆ ได้ปรับตัวผ่านแบบอุดมคติทั้ง 4 แบบของความมีเหตุมีผลของกฎหมายนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความขัดแย้งในสังคม โดยเฉพาะความขัดแย้งกันระหว่างหลักการเชิงรูปแบบและหลักการเชิงสารัตถะของความยุติธรรม ทำนองเดียวกับความยุติธรรมของนักกฎหมายมักจะอยู่คนละข้างกับความยุติธรรมของสามัญชนคนธรรมดา[62] สำหรับ Weber นั้นได้อุทิศตนศึกษาความมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบและได้สรุปขั้นตอนการก่อตัวของความมีเหตุมีผลเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ (1) การปรับใช้หลักกฎหมายแก่กรณีปัญหาที่ชัดเจนหนึ่งๆ (2) ทำให้มีความเป็นไปได้ที่จะปรับใช้หลักกฎหมายนั้นแก่กรณีปัญหาใดๆ ก็ได้ด้วยตรรกะทางกฎหมาย (3) ทำให้เป็นเสมือนระบบกฎหมายที่ไม่มีช่องโหว่ (4) ทำให้ไม่มีประเด็นทางกฎหมายอีกต่อไปหากไม่สามารถอธิบายได้อย่างมีเหตุมีผลในภาษากฎหมาย และ (5) ทำให้ทุกการกระทำทางสังคมต้องสามารถปรับใช้หลักกฎหมายได้ [63]

(3) กฎหมายและการครอบงำ

จุดเด่นที่ทรงคุณค่าของงานทางสังคมวิทยากฎหมายของ Weber ก็คือ การผสมผสานระหว่างระบบกฎหมายกับโครงสร้างทางการเมือง[64] การครอบงำเป็นแนวคิดศูนย์กลางของการกระทำทางสังคมที่ Weber พยายามจะแยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่าง "การครอบงำ" (domination) หรือ "Herrschaft" และ "อำนาจ" (power)[65] ในขณะที่ "อำนาจ" หมายถึง ความเป็นไปได้ในลักษณะใดก็ได้ที่บุคคลในความสัมพันธ์ทางสังคมจะอยู่ในตำแหน่งที่สามารถทำการให้เป็นไปตามที่เขาต้องการแม้จะมีการต่อต้าน "การครอบงำ" หมายถึง ความเป็นไปได้ที่คำสั่งหนึ่งๆ ในบริบทหนึ่งๆ จะได้รับการยอมรับปฏิบัติตามจากกลุ่มบุคคลหนึ่งๆ[66] ดังนั้น เพื่อให้คำสั่งนั้นได้รับการยอมรับ Weber อธิบายว่ามีแบบอุดมคติ 3 แบบของการครอบงำโดยชอบธรรมได้แก่ การครอบงำตามจารีต (traditional domination) การครอบงำตามบารมี (charismatic domination) และการครอบงำตามกฎหมาย (legal domination)

การครอบงำตามจารีตนั้นได้รับการยอมรับเพราะความเชื่อที่มีอยู่เดิมตามจารีตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีมาช้านานและความชอบธรรมของผู้มีอำนาจที่ใช้อำนาจภายใต้จารีตนั้น การครอบงำตามบารมีนั้นได้รับการยอมรับเพราะความพิเศษที่หาเสมอเหมือนได้ยากเช่นวีรบุรุษหรือแบบอย่างของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ และยังสามารถสร้างแบบแผนหรือระเบียบให้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวของเขาเอง การครอบงำตามกฎหมายนั้นได้รับการยอมรับเพราะเชื่อในความมีเหตุมีผลของกฎหมายที่ตราออกมาบังคับใช้และเชื่อในสิทธิของผู้ที่ดำรงตำแหน่งตามกฎหมายที่จะสามารถออกคำสั่งต่างๆ[67] โดยเฉพาะว่าการครอบงำตามกฎหมายนั้นเป็นการปรับใช้กฎหมายที่มีเหตุมีผลตามหลักการที่มีความชอบธรรมในตัวเองอยู่แล้ว ซึ่งเป็นลักษณะของกฎหมายและรัฐสมัยใหม่ [68]

---

62 Hunt, supra note 37 at 106.

63 ES at 657-658.

64 Piers Beirne, Ideology and Rationality in Max Weber's Sociology of Law, 2 in RESEARCH IN LAW AND SOCIOLOGY 103–131, 121-124 (Steven Spitzer ed., 1979).

65 ES at 942-948.

66 ES at 53 and n.31 (In objecting to translate Herrschaft as domination, Talcotts Parsons selectively used "imperative control", "leadership", and "authority," for various purposes.)

67 ES at 215.

68 Trubek, supra note 38 at 732.

การครอบงำตามกฎหมายนั้นถือว่าอยู่บนพื้นฐานความมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบของกฎหมายและสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยเงื่อนไขต่อไปนี้ (1) มีปทัสถานกฎหมายที่เป็นหลักทั่วไป (2) มีระบบกฎเกณฑ์ที่สอดคล้องกันโดยเฉพาะว่าการมีคำสั่งใดๆ นั้นอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เหล่านี้ (3) ผู้มีอำนาจนั้นอยู่ภายใต้กฎหมายที่สูงกว่าโดยจะไม่กระทำการใดๆ ขัดต่อกฎหมายนั้น (4) ผู้อยู่ใต้ปกครองยอมรับอำนาจนั้นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสถาบันและยอมรับปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น (5) การยอมรับปฏิบัติตามดังกล่าวนั้นอยู่ภายในเขตอำนาจที่ชัดเจนและมีเหตุมีผล[69] นอกจากนี้ Weber ยังอธิบายพัฒนาการของกฎหมายใน 4 ขั้นตอนได้แก่ (1) การเปิดเผยกฎหมายของผู้หยั่งรู้ (2) การปรับใช้กฎหมายของระบบศาลยุติธรรม (3) การตรากฎหมายโดยประชาชนหรือสมมติเทพ (4) การขยายความกฎหมายอย่างเป็นระบบและการปกครองโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้รับการฝึกฝนให้เข้าใจการมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ[70] อย่างไรก็ดี Weber ก็ตระหนักดีว่าอิทธิพลต่างๆ กันหลายรูปแบบย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน เช่น ความสัมพันธ์เชิงโครงการอำนาจทางการเมืองที่หลากหลาย ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายประชาชนและฝ่ายสมมติเทพ และชนชั้นนำทางกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากฎหมาย เป็นต้น[71]

ในภาพรวมแล้ว Weber ได้เสนอกรอบทฤษฎีว่าด้วยพัฒนาการของกฎหมายภายใต้อิทธิพลทางสังคมในประการต่างๆ กฎสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในเชิงรูปแบบและเชิงสารัตถะ อีกทั้งยังสามารถเป็นได้ทั้งแบบมีเหตุมีผลและแบบไม่มีเหตุมีผล ปทัสถานกฎหมายใหม่ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการต่างๆ กัน เช่น การประกาศความจริงของผู้หยั่งรู้ การปรับใช้กฎหมาย การตรากฎหมาย และการปกครอง เป็นต้น ในแง่นี้จุดหมายของ Weber จึงเป็นการอธิบายกฎหมายกับระบบราชการ ระบบราชการจะมีเหตุมีผลก็เพราะการปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นไปตามกฎหมายที่จะให้มีเจ้าหน้าที่คอยติดตามการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว[72]

2.2.2 นิติสถาบันและนิติสัมพันธ์

แนวคิดเรื่อง “นิติสัมพันธ์” (jural relation) นั้นเป็นที่ทราบกันดีแก่ผู้ที่ศึกษากฎหมายแม้เพียงเริ่มต้น เพราะเป็นประเด็นศึกษาเริ่มแรกของนักศึกษากฎหมายในเรื่องนิติกรรมสัญญาและสิทธิหน้าที่ตามความสัมพันธ์ทางกฎหมายแบบอื่นๆ ต่อไป แต่ก่อนที่จะได้อธิบายความต่อไปถึง “นิติสถาบัน” นั้นควรจะได้อธิบายศัพท์ที่ใช้เรียกในที่นี้สักเล็กน้อย เพราะอาจสร้างความสับสนได้หากเปรียบเทียบกับศัพท์เดียวกันในภาษาอังกฤษ กล่าวคือ ในการศึกษานี้ใช้คำว่า “นิติสัมพันธ์” แทนความหมายของคำว่า “jural relation” ตามแนวคิดของ Hohfeld ที่ได้กล่าวมาบ้างแล้วคือเป็นความสัมพันธ์ทางกฎหมายที่พิจารณาในเนื้อหาความสัมพันธ์ เช่น สิทธิของบุคคลหนึ่งย่อมทำให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นๆ เป็นต้น ในขณะที่คำว่า “นิติสถาบัน” แทนความหมายของคำว่า “legal relationships” ตามทฤษฎีของ Weber ที่ได้กล่าวมาแล้วคือเป็นความสัมพันธ์อันหลากหลายของบุคคลต่างๆ ในระบบกฎหมายที่จะมีส่วนในการกำหนดปทัสถานกฎหมาย ที่จริงแล้ว “legal relationships” ก็มีความหมายในแง่การประกอบกันขึ้นของนิติสัมพันธ์ทั้งหลาย ในแง่นี้จึงอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่าเป็น “legal institution” นิติสถาบันจึงมีความหมายเฉพาะเจาะจงไปในทางสังคมวิทยามากกว่าเพียงแค่การรวบรวมความสัมพันธ์ทางกฎหมายทั้งหลายที่เกี่ยวข้องเอาไว้ด้วยกันเท่านั้น

นิติสัมพันธ์ตามความหมายของ Hohfeld นั้นเป็นคำอธิบายความรู้เบื้องต้นของความสัมพันธ์ทางกฎหมายโดยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์พื้นฐานทางกฎหมายที่เป็นหน่วยย่อยที่สุด 8 ประการ เพื่อให้เห็นว่านิติสัมพันธ์ที่ซับซ้อนนั้นไม่ได้ประกอบขึ้นมาจากเพียงแต่หน่วยย่อยของสิทธิและหน้าที่เท่านั้นแต่ยังมีความสัมพันธ์ประการอื่นๆ อีก[73] ซึ่งอาจแสดงได้ตามภาพดังต่อไปนี้

---

69 ES at 217-218.

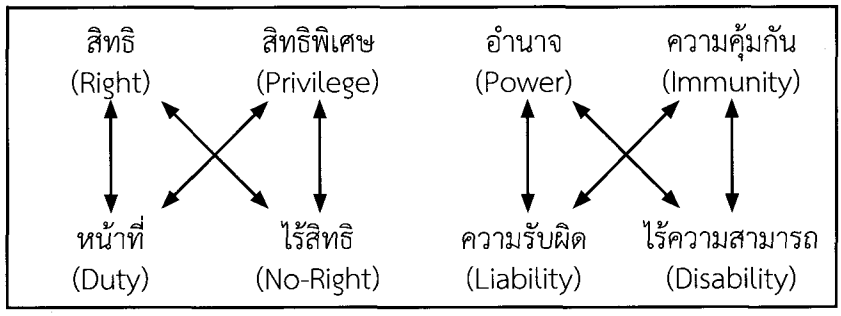
70 ES at 882.

71 ES at 883.

72 Cain, supra note 52 at 68.

73 Hohfeld, supra note 31.

ภาพที่ 2 แผนผังแสดงหน่วยย่อยที่สุดของนิติสัมพันธ์ 8 ประการ

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก Glanville Williams, *The Concept of Legal Liberty,* in ESSAYS IN LEGAL PHILOSOPHY 121–145 (Robert S. Summers ed., 1968).

สาระสำคัญของนิติสัมพันธ์ตามแบบ Hohfeld พอจะสรุปได้ว่าคือ สิทธิทุกๆ สิทธิย่อมต้องเกี่ยวพันกับหน้าที่ประการต่างๆ ซึ่งตามแผนผังแสดงนิติสัมพันธ์ข้างต้น ลูกศรแนวตั้งหมายถึงความเกี่ยวพันกัน (correlativity) อันเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่สถานะทางกฎหมายต้องปรากฏอยู่คู่กันเสมอเพื่อให้นิติสัมพันธ์นั้นเกิดผลสมบูรณ์ ในขณะที่ลูกศรแนวทแยงหมายถึงความตรงข้ามกัน (opposition) อันเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่สถานะทางกฎหมายทั้งสองไม่สามารถปรากฏอยู่คู่กันได้ อย่างไรก็ดี มีข้อโต้แย้งค่อนข้างมากในเรื่องคำนิยามจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยว่า สิ่งที่ Hohfeld พยายามจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์แบบอื่นที่นอกเหนือไปจากสิทธิและหน้าที่ แท้จริงแล้วก็สามารถแยกย่อยออกเป็นสิทธิและหน้าที่ได้ต่อไปอีก[74]

ในที่นี้จะไม่ได้ลงรายละเอียดของนิติสัมพันธ์ เพียงแต่ยกประเด็นนิติสัมพันธ์ขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นโดยเฉพาะประเด็นสิทธิและหน้าที่ว่าเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สอดคล้องกันกับแนวคิดสังคมวิทยาของ Weber[75] โดย Weber ได้เสนอแนวคิดเรื่องนิติสัมพันธ์ที่ไปไกลกว่าความสัมพันธ์ของเอกชนตามแนวคิดของ Hohfeld ในเรื่องนี้ Kelsen (1967) ก็เห็นว่ามีนิติสัมพันธ์เชิงมหาชนที่นอกเหนือไปจากนิติสัมพันธ์เอกชน แต่ Kelsen ก็มองว่านิติสัมพันธ์นั้นไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่แท้จริงในเชิงสังคม[76] แนวคิดเรื่องกฎหมายและการครอบงำของ Weber จึงเป็นการบุกเบิกการศึกษาเรื่องนิติสัมพันธ์ในเชิงสังคมในความเป็นจริงให้เป็นไปได้ ในแง่นี้นิติสัมพันธ์เชิงสิทธิและหน้าที่จำเป็นต้องพิจารณาแง่มุมเชิงสังคมประกอบกัน กล่าวคือ นอกจากนิติสัมพันธ์ที่เป็นพื้นฐานให้ผู้ทรงสิทธิเรียกร้องให้ผู้อื่นที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติแล้ว ยังมีผู้ปกครองที่อาจออกคำสั่งให้ผู้ใต้ปกครองต้องปฏิบัติ รวมถึงคำพิพากษาของศาลหรือคำสั่งของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ก็สามารถออกคำสั่งให้ต้องปฏิบัติได้[77] เช่นที่ Weber (1922) เคยอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบแนวคิดทางกฎหมายว่า

---

[74] A. K. W. Halpin, Hohfeld's Conceptions: From Eight to Two, 44 THE CAMBRIDGE LAW JOURNAL 435–457 (1985); see also Stephen D. Hudson & Douglas N. Husak, Legal rights: How useful is Hohfeldian analysis?, 37 PHILOSOPHICAL STUDIES 45–53 (1980).

[75] Ross, supra note 33 at 155.

[76] HANS KELSEN, PURE THEORY OF LAW 163-168 (2002).

[77] Ross, supra note 33 at 158.

"ผลวิเคราะห์ประเด็นทางกฎหมายจากคดีทั้งหลายย่อมเกิดขึ้นควบคู่ไปกับผลสังเคราะห์ของการก่อตัวของนิติสัมพันธ์และนิติสถาบัน กล่าวคือ พิจารณาว่าแง่มุมใดของการกระทำทางสังคมประเภทหนึ่งๆ จะถือว่ามีความสำคัญเป็นประเด็นทางกฎหมายในกลุ่มนิติสัมพันธ์สอดคล้องตามตรรกะที่จะถือได้ว่ามีความสัมพันธ์กันทางกฎหมาย หรือที่อาจเรียกว่า เป็นส่วนหนึ่งในนิติสถาบันของประเด็นดังกล่าว

แม้ว่ากระบวนการพิจารณานิติสถาบันจะเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการพิจารณาประเด็นทางกฎหมายข้างต้น แต่ก็เป็นไปได้ว่าการวิเคราะห์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นอย่างฉับพลันโดยแทบจะไม่คำนึงว่ามีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องทางกฎหมายหรือไม่ ในทางตรงกันข้าม การสังเคราะห์นิติสถาบันอาจเกิดขึ้นได้ดีในขณะที่แทบจะไม่มีการวิเคราะห์ประเด็นทางกฎหมายเลย หรืออาจเป็นเพราะข้อจำกัดของนิติสถาบันนั้นเอง"[78]

ดังที่ Weber กล่าวไว้ว่าประเด็นในเชิงนิติสถาบันนั้นอาจไม่เด่นชัดพอในระบบกฎหมายที่ยังเพิ่งเริ่มต้น จนกว่ารูปแบบการคิดทางกฎหมายจะพัฒนาเติบโตขึ้นเป็นระบบ เมื่อนั้นบูรณาการของการวิเคราะห์ประเด็นกฎหมายต่างๆ จะเริ่มก่อตัวเป็นระบบที่สามารถจะเรียกได้ว่าไม่มีช่องโหว่จากภายใน หรือที่ Weber เรียกว่า "การมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ" เมื่อนั้นระบบกฎหมายจะสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง ประเด็นภายนอกอื่นๆ เช่น นิติสถาบันก็จะแทบไม่มีความสำคัญ เพราะระบบจะสามารถต่อกรกับการพยายามบิดเบือนหลักกฎหมายจากภายในได้[79] แนวคิดเรื่องกฎหมายและการครอบงำจึงเป็นการต่อยอดจากแนวคิดเรื่องนิติสถาบัน[80] การครอบงำด้วยกฎหมายนั้นเป็นไปได้เพราะบุคคลจะกระทำการทางสังคมตามปทัสถานกฎหมายเป็นหลัก กฎหมายจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล[81] ปทัสถานกฎหมายจะได้ถูกปรับใช้แก่การกระทำทางสังคมที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่นั้นเป็นประเด็นหนึ่ง แต่ความเป็นไปได้ที่บุคคลจะปฏิบัติตามปทัสถานนั้นเป็นคนละประเด็นกัน[82]

เมื่อพิจารณาถึง ณ ที่นี้อาจขยายความของนิติสถาบันเพิ่มเติมไปอีกโดยพิจารณาประเด็นความขัดแย้งของการใช้กฎหมายที่จะต้องถกเถียงกันว่าอะไรคือปทัสถานกฎหมายในเรื่องหนึ่งๆ ในเรื่องนี้ Bourdieu (1987) ได้ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งเสมอของนักวิชาการกฎหมายกับผู้ปฏิบัติ เช่น ผู้พิพากษา และทนายความ เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปความหมายที่แท้จริงของกฎหมายจะปรากฏขึ้นเมื่อมีคู่กรณีที่มีส่วนได้เสียขัดแย้งกันโดยต่างฝ่ายต่างเป็นตัวแทนของสถานะที่แตกต่างกันทางสังคมด้วยในอีกมิติหนึ่ง[83] กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การแสวงหาปทัสถานกฎหมายคือ

---

78 ES at 655-656:-

"the analytical derivation of legal propositions from specific cases goes hand in hand with the synthetic work of construction of legal relations and legal institution, i.e., the determination of which aspects of a typical kind of social or consensual action are to be regarded as legally relevant, and in which logically consistent way these relevant components are to be regarded as legally coordinated, i.e., as being in legal relationships.

Although this latter process is closely related to the one previously described, it is nonetheless possible for a very high degree of sublimation in analysis to be correlated with a very low degree of constructional conceptualization of the legally relevant social relation. Conversely, the synthesis of a legal relationship may be achieved in a relatively satisfactory way despite a low degree of analysis, or occasionally just because of its limited cultivation."

79 ES at 656.

80 Hunt, supra note 37 at 113.

81 Ross, supra note 33 at 95-96, cited MAX WEBER, MAX WEBER: SELECTIONS IN TRANSLATION (W.G. Runciman ed., Eric Matthews tran., 1978).

82 ES at 33.

83 Pierre Bourdieu, The Force of Law: Toward a Sociology of the Juridical Field, 38 HASTINGS L.J. 805–854, 821-822 (1986).

ภาพสะท้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว สมมติว่าไม่มีความแตกต่างในประเด็นความเป็นธรรมของคู่ขัดแย้งทั้งสองที่ควรจะได้รับ ย่อมทำให้ผลการตัดสินคดีนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมทางจริยธรรมของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการตัดสินคดีมากกว่าจะเป็นการพิจารณาปทัสถานกฎหมายโดยแท้ ดังนี้แล้ว กระบวนการให้เหตุผลจึงเป็นเรื่องรูปแบบที่มีแนวโน้มสูงที่จะบิดเบือนสารัตถะ[84] ซึ่งสอดคล้องกับนิติสถาบันตามแนวคิดของ Weber ที่ Bourdieu เน้นย้ำว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคมและการผูกขาดสถาบันทางกฎหมายมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างนักกฎหมายกับคนอื่นที่ไม่ใช่นักกฎหมาย และทำให้คนอื่นถูกกันออกจากสารบบของการวินิจฉัยกฎหมาย หรือที่ Bourdieu เรียกว่า *"habitus"* [85] ซึ่งจะขอเรียกเป็นภาษาไทยว่า "องคาพยพของกฎหมาย"

องคาพยพของกฎหมายนั้นประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ ส่วนที่เป็นเชิงภววิสัยของข้อต่อสู้ทางกฎหมาย และส่วนที่เป็นเชิงอัตวิสัยของความเห็นของผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีความจำเป็นต้องพิจารณาใน 2 ระดับดังกล่าวเพื่อที่จะสามารถตรวจสอบเงื่อนไขทางสังคมที่มีอยู่ที่จะเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดทางปฏิบัติทางกฎหมาย จึงเป็นประเด็นสำคัญยิ่งที่ว่าปทัสถานทั้งหลายทางกฎหมายที่มีขึ้นมาตามแนวคิดดั้งเดิมโดยมีความหมายตามบริบทในอดีตจะสามารถส่งต่อความหมายหรือคุณค่านั้นมาสู่ความเป็นจริงในปัจจุบันได้มากน้อยเพียงใด[86] Bourdieu จึงได้เรียกพื้นที่นี้ว่า *"habitus"* โดยมองว่าเป็นพื้นที่ที่มีชีวิตและมีอำนาจที่จะกำหนดตัดสินความเป็นอยู่และเป็นไปของกฎหมายแก่สถานการณ์ต่างๆ คดีต่างๆ หรือความขัดแย้งต่างๆ "องคาพยพของกฎหมาย" ตามมุมมองของ Bourdieu จึงเป็นเวทีการแข่งขันให้ได้มาซึ่งอำนาจในการกำหนดปทัสถานกฎหมาย ตัวอย่างที่เด่นชัดในเรื่องนี้ได้แก่ กฎหมายประกันสังคม ที่เป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมอย่างชัดเจน จากสหภาพแรงงานที่เป็นความผิดทางอาญาในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 กลายเป็นสหภาพแรงงานที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายในปัจจุบัน[87]

"การมีเหตุมีผล" ของกฎหมายอย่างที่ Weber ได้อธิบายนั้นสอดคล้องกันกับแนวคิดเรื่อง "องคาพยพของกฎหมาย" เพราะเมื่อต้องการความยุติธรรมก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องพึ่งพิงนักกฎหมาย[88] ซึ่งเบื้องหลังก็ต้องเป็นไปตามลำดับชั้นในสายวิชาชีพของพวกเขาซึ่งไม่เป็นที่เปิดเผยภายใต้หลักความเท่าเทียมกันในเบื้องหน้า ความข้อนี้จะเห็นจริงได้ไม่ยากเลยหากพิจารณาสถานการณ์ที่มีคู่ขัดแย้งระหว่างทนายความท้องถิ่นของผู้เสียหายในท้องถิ่นนั้นกับทนายความใหญ่ของบรรษัทข้ามชาติ ซึ่ง Bourdieu ก็เล็งเห็นข้อโต้แย้งทางกฎหมายระหว่างข้อต่อสู้เชิงรูปแบบกับข้อต่อสู้เชิงสารัตถะว่า ในขณะที่ข้อต่อสู้เชิงรูปแบบอ้างอิงอยู่บนความสมบูรณ์ในตัวเองของรูปแบบตามกฎหมายที่สังคมกำหนด ข้อต่อสู้เชิงสารัตถะก็อธิบายความจำเป็นของกฎหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้มีอำนาจ หรือเป็นเครื่องมือของการครอบงำอีกชั้นหนึ่ง[89] การตีความกฎหมายจึงเป็นการแข่งขันที่แท้จริงในเวทีดังกล่าว การได้กำหนดความหมายของกฎหมายจึงเป็นรางวัลของผู้ชนะ[90] ความเป็นจริงในสังคมจึงเป็นผลลัพธ์ของการทำงานขององคาพยพของกฎหมายที่ใช้ตรรกะทางกฎหมายประกอบกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งถึงที่สุดแล้วความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะเป็นตัวตัดสินแต่ก็อยู่ในกรอบที่เป็นไปได้ตามตรรกะทางกฎหมาย[91] นิติสถาบันจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดการใช้และตีความกฎหมาย

---

84 Id. at 827-828.

85 Id. at 829.

86 MIKAEL RASK MADSEN, PIERRE BOURDIEU: FROM LAW TO LEGAL FIELD 2-3 (2006), cited PIERRE BOURDIEU, PASCALIAN MEDITATIONS (Richard Nice tran., 2000).

87 Bourdieu, supra note 83 at 827-828.

88 Id. at 833.

89 Id. at 814.

90 Id. at 818.

91 Id. at 816.

2.2.3 รูปแบบพื้นฐานการให้เหตุผลทางกฎหมาย

ในเชิงสังคมวิทยา การให้เหตุผลโดยใช้ตรรกะทางกฎหมายจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างที่สุดเพราะเป็นวิถีที่ผู้ปฏิบัติจะสามารถคาดการณ์ผลของกฎหมายได้อย่างที่เรียกว่า "มีเหตุมีผล" (rational) และเป็นเพียงเหตุผลเดียวที่เรามีระบบศาลไว้พิจารณาคดีดังที่ Duxbury (1995) อธิบายไว้เกี่ยวกับความจำเป็นในการแยกการพิจารณาคดีออกจากการตัดสินใจทางการเมือง เพราะหมายความว่าเราให้เหตุผลเป็นตัวตัดสิน ไม่ใช่การเมืองหรือเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน[92] ในฐานะที่เป็นการกระทำเชิงสถาบันที่เกิดขึ้นจากการใช้เหตุผล[93]

แต่ที่กล่าวมานี้เป็นข้อสรุปภาพรวมที่กล่าวในระดับกว้างที่สุด เพราะการให้เหตุผลทางกฎหมายนั้นไม่ได้เกิดขึ้นแต่ในห้องพิจารณาคดีเท่านั้น หากแต่ในชีวิตประจำวันที่ต้องเกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายก็มีการให้เหตุผลทางกฎหมายรวมอยู่ด้วย ซึ่งถ้าเราสามารถคาดการณ์ผลของกฎหมายได้อย่างมีเหตุมีผล เราก็จะสามารถตัดสินใจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดไปได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องฟ้องคดี การต่อสู้คดีในประเด็นข้อกฎหมายจึงเป็นเวทีสำหรับประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจนเป็นสำคัญ เป็นการมีเหตุมีผลของกฎหมายในระดับที่แคบลงมาเฉพาะสำหรับประเด็นข้อกฎหมายที่ยังไม่มีความชัดเจน ที่ไม่อาจเข้าใจได้จากการอ่านตัวบทแต่เพียงอย่างเดียว ความข้อนี้เป็นที่เข้าใจดีในวงวิชาการนิติศาสตร์และมีผู้ศึกษาไว้อย่างกว้างขวาง Cardozo (1922) ผู้พิพากษาศาลฎีกาและนักวิชาการคนกฎหมายคนสำคัญของสหรัฐอเมริกาเคยได้กล่าวไว้ว่า

> *"ต่อคำถามที่ว่าผมมีวิธีการตัดสินคดีอย่างไร? ใช้แหล่งข้อมูลใดเป็นที่อ้างอิง? กำหนดสัดส่วนในการพิจารณาตัดสินคดีตามแหล่งข้อมูลต่างๆ มากน้อยเพียงใด? หากมีแนวคำพิพากษาอยู่ก่อนแล้วจะพิจารณาไม่เดินตามอย่างไร? หากไม่มีแนวคำพิพากษาแล้วจะวางหลักกฎหมายให้เป็นแนวคำพิพากษาต่อไปอย่างไร? หากอ้างอิงตามตรรกะความสอดคล้องกันเชิงกฎหมายแล้วจะยุติการอ้างอิงตามตรรกะดังกล่าวเมื่อใด? เมื่อใดจึงจะยุติเพราะมีทางปฏิบัติอื่นที่ไม่สอดคล้องกับหลักการเดิม? เพระเหตุแห่งประโยชน์สาธารณะ เพราะเหตุแห่งบรรทัดฐานความยุติธรรมและจริยธรรมส่วนรวมหรือส่วนตัว? ส่วนผสมที่แปลกแยกในสัดส่วนที่แตกต่างกันไปนี้มีรวมอยู่ในการทำงานทุกวันของศาล"*[94]

ความข้อนี้แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ต้องมีการปรับใช้กฎหมายที่ต้องเข้าใจและรับฟังเหตุผลจากหลายทาง เพราะที่จริงแล้วตัวบทกฎหมายก็มีบ่อเกิดมาจากหลายทางเช่นเดียวกัน เช่น ตัวบทกฎหมายในลำดับที่แตกต่างกัน ทั้งที่เป็นพระราชบัญญัติ กฎหมายลำดับรอง แนวคำพิพากษา และปทัสถานทางสังคม เป็นต้น เหตุผลจากแต่ละทางจึงเป็นเสมือนเสียงๆ หนึ่ง หากทุกเสียงประสานเสียงไปในทางเดียวกันก็จะหาข้อยุติได้ไม่ยาก แต่ในกรณีที่แต่ละเสียงนั้นชี้ไปคนละทิศคนทาง โดยเฉพาะเมื่อคุณค่าทางสังคม 2 ประการไม่ไปในทิศทางเดียวกัน การวินิจฉัยและให้เหตุผลไปในทิศทางใด ก็จะเป็นเรื่องยากและซับซ้อน อย่างไรก็ดี เสียงแต่ละเสียงที่เป็นตัวแทนของการให้เหตุผลแต่ละอย่างนั้นอาจแบ่งได้เป็น 5 รูปแบบที่ยอมรับกันว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานการให้เหตุผลทางกฎหมาย (rules of recognition)[95] ซึ่งจะได้อธิบายสรุปต่อไปตามแนวของ Huhn (2008)[96]

---

92 NEIL DUXBURY, PATTERNS OF AMERICAN JURISPRUDENCE 5 (1995).

93 Id. at 299.

94 BENJAMIN NATHAN CARDOZO, THE NATURE OF THE JUDICIAL PROCESS 10 (1922), Cardozo served on the United States Supreme Court from 1932 to 1938.

95 H. L. A. HART, THE CONCEPT OF LAW 103 (2 ed. 1997).

96 WILSON RAY HUHN, THE FIVE TYPES OF LEGAL ARGUMENT (2nd ed. 2008).

(1) การให้เหตุผลตามตัวบท

การให้เหตุผลตามตัวบท (Text) เป็นการให้เหตุผลแบบพื้นฐานที่สุด กล่าวคือ การตีความกฎหมายนั้นจะต้องยึดความหมายตามตัวบทเป็นสำคัญ ตราบเท่าที่ความหมายนั้นชัดเจนในตัวมันเองอย่างไม่ต้องสงสัย ก็ไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยการตีความหรือให้เหตุผลด้วยวิธีการอื่น วิธีการนี้เป็นที่ยึดถือปฏิบัติเป็นการทั่วไปทั่วโลก จะมีข้อยกเว้นก็เฉพาะกรณีที่การตีความหมายตามตัวบทอย่างตรงไปตรงมานั้นจะให้ผลประหลาด[97] การให้เหตุผลตามตัวบทอาจแบ่งย่อยได้อีก 3 ระดับ

(1) ระดับคำศัพท์ (Plain Meaning Rule) นักกฎหมายและผู้พิพากษาทุกท่านทั่วโลกเริ่มต้นการตีความกฎหมายด้วยวิธีการให้เหตุผลตามตัวบทเป็นพื้นฐาน และเพื่อให้แน่ใจตามความหมายที่ชัดเจนของตัวบท หลายครั้งจึงเห็นการให้เหตุผลตามตัวบทด้วยการอ้างอิงตามพจนานุกรมฉบับต่างๆ และหลายครั้งถึงขนาดที่อธิบายศัพท์และวิธีการสร้างคำสมาสและคำสนธิ ทั้งที่จริงแล้วคือการยืนยันความหมายที่ชัดเจนของตัวบทอีกชั้นหนึ่ง แนวปฏิบัตินี้มีอยู่ทั้งในประเทศไทยเองและในต่างประเทศทั่วโลก ไม่ใช่การนำพจนานุกรมมาใช้เป็นกฎหมายอย่างที่มีการวิพากษ์วิจารณ์เสียดสีถึงวิธีการนี้

(2) ระดับรูปประโยค (Canons of Construction) คือการให้เหตุผลโดยอาศัยบริบทแวดล้อมของตัวบททั้งในระดับประโยคและวรรคตอนเป็นตัวกำหนดความหมาย ตัวอย่างหลักพื้นฐานของการตีความตามรูปประโยคตามตัวบท (textual canons) เช่น

"ทุกส่วนของตัวบทนั้นมีผลทางกฎหมายไม่มากก็น้อย ไม่อาจตีความให้ตัวบทส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นอันสิ้นผลหรือไร้ความหมายไปเว้นแต่จะไม่มีทางอื่น"

"การกล่าวถึงสิ่งหนึ่งย่อมไม่รวมถึงสิ่งอื่น" *(expressio unius est exclusio alterius)*

"กฎหมายย่อมตีความให้ครอบคลุมถึงกรณีที่คล้ายคลึงกัน" *(ejusdem generis)*

อย่างไรก็ดี ยังมีการตีความตามตัวบทระดับรูปประโยคที่คำนึงถึงผลทางกฎหมายประกอบด้วย (substantive canons)[98] เช่น "กฎหมายอาญาต้องตีความอย่างเคร่งครัด" หรือที่เรียกว่า "rule of lenity" เป็นต้น

(3) ระดับโครงสร้าง (Intratextualism)[99] เป็นการใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของตัวบททั้งฉบับไปตีความตัวบทอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งมีแนวทางการใช้ 2 แนวทางหลัก ได้แก่ การเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในส่วนหนึ่งกับคำศัพท์ที่ใช้อีกส่วนหนึ่ง และการตีความตัวบทตามตำแหน่งที่อยู่ของตัวบทนั้น

(2) การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ (Intent) เป็นวิธีการที่ถือกันว่าเป็นวิธีการให้เหตุผลที่สำคัญที่สุดทางกฎหมาย เพราะเป็นการสืบค้นไปที่ความมุ่งหมายดั้งเดิมเพื่อตีความให้ผลของกฎหมายไปเป็นตามความประสงค์ดั้งเดิมนั้น การตีความตามเจตนารมณ์นั้นอาจเกิดขึ้นในหลายระดับ ได้แก่ เจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ (original intent) ซึ่งถือว่าเป็นเจตจำนงของประชาชนที่เป็นอำนาจสถาปนาของระบอบการปกครองทั้งหมด กฎหมายใดจะขัดหรือแย้งกับเจตจำนงสูงสุดนี้ไม่ได้ เจตนารมณ์ตามกฎหมาย (legislative intent) เจตนารมณ์ขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ (regulatory intent) เจตนารมณ์ของคู่สัญญา (intent of the parties) หรือเจตนารมณ์ของผู้ทำพินัยกรรม (intent of the testator) เป็นต้น

แหล่งอ้างอิงของเจตนารมณ์นั้นอาจได้มาในหลายลักษณะ ลักษณะแรกที่เป็นวิธีการพื้นฐานที่สุดก็คือการสืบค้นจากตัวบทนั้นเองซึ่งโดยปรกติแล้วจะมีอารัมภบทหรือคำอธิบายเหตุผลความจำเป็นอยู่ในส่วนต้นหรือส่วนท้ายของ

---

97 KENT GREENAWALT, LEGISLATION: STATUTORY INTERPRETATION: 20 QUESTIONS 57 (1999).

98 Id. at 202-211.

99 Akhil Reed Amar, Intratextualism, 112 HARV. L. REV. 747 (1998).

ตัวบทนั้น ลักษณะที่สองได้จากตัวบทฉบับก่อนๆ วิธีการนี้มักใช้กับกรณีที่ต้องการแสดงให้เจตนารมณ์ที่เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของตัวบท ถ้าหากเจตนารมณ์ไม่เปลี่ยนแปลงก็จะต้องไม่เปลี่ยนแปลงตัวบท ลักษณะที่สามคือการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตัวบทซึ่งโดยมากจะได้จากบันทึกการประชุม และลักษณะที่สี่คือคำอธิบายกฎหมายและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องซึ่งรวมถึงแนวปฏิบัติ (guidelines) หรือเอกสารอื่นๆ ที่องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ใช้เผยแพร่เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันของผู้ปฏิบัติ เอกสารเหล่านี้แสดงให้เห็นความเข้าใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องเฉพาะนั้นๆ ว่าเข้าใจเจตนารมณ์เบื้องหลังของตัวบทว่าอย่างไร

(3) การให้เหตุผลตามแนวคำพิพากษา

ในจารีตแบบคอมมอนลอว์ แนวคำพิพากษา (Precedent) ถือว่าเป็นบ่อเกิดของกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่ง และผูกพันให้ศาลล่างต้องเดินตาม *(stare decisis)* แต่ไม่ผูกพันให้ศาลล่างต้องผูกพันในการให้ความเห็นแวดล้อมอื่นๆ *(obiter dictum)* ในจารีตแบบซีวิลลอว์ถือว่าแนวคำพิพากษาไม่ใช่บ่อเกิดของกฎหมาย แต่เป็นเพียงความเห็นทางกฎหมายที่อาจนำมาใช้เทียบเคียงได้ อย่างไรก็ดี ทั้งสองจารีตกฎหมายใช้แนวคำพิพากษามาเป็นประโยชน์ในการตีความกฎหมายด้วยวิธีการเปรียบเทียบ หรือที่เรียกว่า "Analogy"

การเปรียบเทียบคดีนี้มีขั้นตอนหลักดังที่ Levi (1948) เคยอธิบายในงานคลาสิกของเขาว่า

> *"รูปแบบพื้นฐานของการให้เหตุผลทางกฎหมายก็คือการให้เหตุผลด้วยตัวอย่าง เป็นการให้เหตุผลจากคดีหนึ่งไปสู่อีกคดีหนึ่ง เป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนตามหลักแนวคำพิพากษา โดยนำประเด็นกฎหมายของคดีแรกมาปรับใช้กับสถานการณ์ที่เหมือนกันของคดีต่อมา ขั้นตอนดังกล่าวได้แก่*
>
> *- การชี้ให้เห็นความเหมือนกันของคดี*
> *- การชี้ให้เห็นหลักกฎหมายในคดีแรก และ*
> *- การปรับหลักกฎหมายนั้นแก่คดีต่อมา"* [100]

ขั้นตอนที่ยากที่สุดก็คือการชี้ให้เห็นความเหมือนในความต่างของคดีสองคดี เพราะแทบเป็นไปไม่ได้เลยที่คดีสองคดีจะเหมือนกันทุกประการ ซึ่งอย่างน้อยต้องพิจารณาใน 2 ระดับ ได้แก่ ข้อเท็จจริง (facts) และความหมายของคดี (values) หากคดีมีความแตกต่างในแง่ข้อเท็จจริงหรือนัยความหมายก็จะทำให้สามารถถูกโต้แย้งได้ว่าคดีทั้งสองนั้นเทียบเคียงกันไม่ได้

(4) การให้เหตุผลตามจารีตประเพณี

การให้เหตุผลตามจารีตประเพณี (Tradition) ถือเป็นวิธีการใช้กฎหมายแบบดั้งเดิมที่สุดและถือเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นสาระสำคัญของจารีตกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ กล่าวคือ คอมมอนลอว์ถือเอาจารีตประเพณีของประชาชนเป็นกฎหมาย ไม่ได้ถือเอาแนวคำพิพากษาหรือเจตนารมณ์ของผู้มีอำนาจเป็นสำคัญ ในแง่นี้ผู้พิพากษาจึงไม่ต้องวางหลักการใดๆ เพื่ออธิบายจารีตประเพณี เพียงชี้ให้เห็นว่ามีจารีตประเพณีนั้นอยู่และปรับใช้ตามข้อเท็จจริงนั้น [101] ส่วนใหญ่แล้วจึงเป็นการอ้างจารีตประเพณีเพื่อคงไว้ซึ่งสถานะเดิมของสังคมหรือแนวปฏิบัติ *(status quo)* เช่น การยกจารีตประเพณีขึ้นมาเพื่อปฏิเสธสิทธิของกลุ่มรักร่วมเพศ หรือสิทธิในการตาย หรือการเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติทางการค้า เป็นต้น

---

[100] EDWARD HIRSCH LEVI, AN INTRODUCTION TO LEGAL REASONING 1-2 (1949).

[101] Cass R. Sunstein, On Analogical Reasoning, 106 HARV. L. REV. 741, 754 (1992).

(5) การให้เหตุผลเชิงนโยบาย

การให้เหตุผลเชิงนโยบาย (Policy) นั้นแตกต่างอย่างสำคัญจากการให้เหตุผลใน 4 รูปแบบแรก กล่าวคือ เป็นการให้เหตุผลที่เน้นไปที่ผลลัพธ์โดยพิจารณาสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นสำคัญว่าเป็นสถานการณ์ที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือไม่ ในขณะที่การให้เหตุผล 4 รูปแบบแรกเน้นไปที่การค้นหาเหตุหรือหลักการเริ่มต้นของกฎหมายที่มีอยู่ในอดีต บางที่เรียกการให้เหตุผลเชิงนโยบายนี้ว่า "สัจจนิยมทางกฎหมาย" (Legal Realism)[102] ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นของการใช้กฎหมายแบบอเมริกันที่พัฒนาขึ้นมาช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เพื่อปฏิเสธการให้เหตุผลเชิงรูปแบบ (formalism) ที่เคร่งครัดมากในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่เคยถือกันว่านิติศาสตร์เป็นเสมือนคณิตศาสตร์ที่เป็นเหตุเป็นผลและสามารถปรับใช้ได้แก่ข้อเท็จจริงในสถานการณ์ต่างๆ เสมือนการปรับเปลี่ยนตัวแปร แต่มองว่านิติศาสตร์คือการประเมินคุณค่าและความมีเหตุมีผลเชิงนโยบาย ถึงที่สุดแล้วคือการต่อภาพที่สมบูรณ์ของการให้เหตุผลทางกฎหมาย เพราะองค์คณะผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาถึงผลของการตัดสินคดีของเขาด้วยกันอย่างเปิดเผย ไม่ควรจะแอบใส่ความคิดหรือความต้องการของตนไว้เบื้องหลังเหตุผลเชิงรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่เป้าประสงค์ที่แท้จริง[103]

การให้เหตุผลเชิงนโยบายอาจแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ การกำหนดประเด็นทางข้อเท็จจริงถึงความเป็นไปได้ต่างๆ (predictive statement) แล้วจึงประเมินผลทางกฎหมายว่าผลลัพธ์ใดที่สอดคล้องกับความหมายหรือเป้าประสงค์ที่กฎหมายต้องการ (evaluative judgment) เช่น ถ้าหากยอมให้มีการแบ่งแยกสีผิวในโรงเรียนได้แล้วก็ย่อมจะส่งผลร้ายต่อความคิดและจิตใจของเด็กในระดับที่ไม่สามารถเยียวยาแก้ไขได้[104] เป็นต้น การกำหนดประเด็นทางข้อเท็จจริงเรียกอีกอย่างว่า "legislative facts" เป็นประเด็นสมมติที่เป็นไปได้ในความเป็นจริงเพื่อการพิจารณาผลของกฎหมายต่อไป ซึ่งแตกต่างจาก "ข้อเท็จจริงของคดี" (adjudicative facts) ที่เป็นข้อเท็จจริงของคดีจริงๆ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตามกฎหมายไม่สามารถสมมติให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ได้

2.2.4 รูปแบบการให้เหตุผลในปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นน่าจะกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาหลักของการตีความและให้เหตุผลทางกฎหมายทั่วโลก และสาเหตุหลักที่ทำให้มีประเด็นปัญหาการตีความและให้เหตุผลกันอย่างมากนั้นมาจากปัญหาที่เป็นที่รับรู้กันทั่วไปในวงวิชาการทางรัฐธรรมนูญที่เรียกว่า "ปัญหาความไม่ชัดเจนของตัวบท" (Problem of Indeterminacy) ในมุมมอง Bobbitt (1991) และนักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายท่านมองตรงกันว่า ที่จริงแล้วปัญหาความไม่ชัดเจนของตัวบทรัฐธรรมนูญนั้นไม่ใช่เพราะรัฐธรรมนูญไม่มีความชัดเจน แต่เป็นความเห็นที่ไม่ตรงกันของผู้อ่านรัฐธรรมนูญที่มีข้อมูลไม่ตรงกัน และประสบการณ์ที่ผ่านมาของแต่ละคนแตกต่างกัน ผู้อ่านแต่ละคนมีมุมมองไม่เหมือนกันย่อมมีคำถามในใจที่แตกต่างกันไป มีแนวโน้มที่จะแสวงหาข้อมูลและค้นหาหลักฐานอ้างอิงแตกต่างกันไป มีความเห็นว่าส่วนใดของตัวบทเป็นสาระสำคัญของประเด็นปัญหาในขณะที่อีกส่วนหนึ่งของตัวบทนั้นไม่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาแตกต่างกันไป และย่อมทำให้ได้ข้อสรุปว่าตัวบทที่แท้จริงนั้นมีความหมายอย่างไรแตกต่างกันไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้[105]

กล่าวโดยเฉพาะสำหรับรูปแบบการให้เหตุผลในประเด็นตามรัฐธรรมนูญนั้นอาจแบ่งแยกรูปแบบการให้เหตุผลออกไปได้หลายลักษณะ โดยอาจแบ่งตามรูปแบบพื้นฐาน 5 แบบของ Huhn (2008) หรือตามรูปแบบอื่นๆ ที่มีนักวิชาการกฎหมายและรัฐธรรมนูญได้ศึกษาไว้จำนวนมาก อย่างไรก็ดี ในที่นี้จะได้ยกเอาทฤษฎีที่ว่าด้วยรูปแบบการให้เหตุผลทางรัฐธรรมนูญ (constitutional modalities) ที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางของ Bobbitt (1991) ซึ่งได้อธิบายไว้ 6 แบบเพื่อเป็นกรอบพื้นฐานของการศึกษานี้ [106]

---

[102] Richard Posner, Jurisprudential Responses to Legal Realism, 73 CORNELL L. REV. 326 (1987).

[103] H. L. A. HART, ESSAYS IN JURISPRUDENCE AND PHILOSOPHY 132 (1983)

[104] Brown v. Board of Education, 347 U.S. 483 (1954).

[105] PHILIP BOBBITT, CONSTITUTIONAL INTERPRETATION 31-42 (1991), see also K. N. Llewellyn, Constitution as an Institution, The, 34 COLUM. L. REV. 1 (1934); Owen M. Fiss, Objectivity and Interpretation, 34 STAN. L. REV. 739 (1981).

[106] Id. at 11-22.

(1) การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ (Orignalism) หรือบางครั้งก็เรียกว่า การให้เหตุผลเชิงประวัติศาสตร์ (Historicalism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างหรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เช่น การให้เหตุผลว่าไม่เป็นที่แน่ชัดที่จะยืนยันได้ว่ามีเจตนารมณ์จะคุ้มครองสตรีมีครรภ์จากการรับโทษอาญาตามกฎหมาย หรือการให้เหตุผลว่ามีเจตนารมณ์ที่จะห้ามไม่ให้มีการทำแท้งอย่างถูกกฎหมายโดยพิจารณาว่า ขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญมีกฎหมายห้ามทำแท้งมีผลบังคับใช้อยู่ หรือการให้เหตุผลว่าการดักฟังมีบรรทัดฐานเดียวกันกับหมายค้น เพราะจะทำไม่ได้ตราบเท่าที่ไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นต้น[107] อย่างไรก็ดี อาจมีความสับสนระหว่างรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์กับรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท เพราะหลายครั้งการสืบหาเจตนารมณ์สามารถทำได้ด้วยการอ้างอิงไปยังตัวบทส่วนอื่นๆ เพื่อให้ทราบความหมายของตัวบทส่วนที่เป็นปัญหาตามที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีความเข้าใจในเวลาที่ร่าง (ดูตัวอย่างคดีในบทที่ 2 สหรัฐอเมริกา)

(2) การให้เหตุผลตามตัวบท

รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท (Textualism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงตัวบทอย่างเคร่งครัด เช่น ตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกากำหนดว่า

> *"สิทธิของประชาชนในการที่จะได้รับความมั่นคงปลอดภัยในร่างกาย เคหะสถาน เอกสาร และอุปกรณ์อื่นใดของตน โดยไม่ถูกรบกวนจากการตรวจค้นและควบคุมโดยไม่สมเหตุสมผล จะต้องได้รับการคุ้มครอง และหมายค้นใดๆ จะออกได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุอันควรภายใต้คำปฏิญาณและคำรับรอง และระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับ สถานที่ที่จะตรวจค้น และบุคคลหรือสิ่งของที่จะเข้าควบคุม"*[108]

ในคดี *Olmstead v. U.S.* เป็นกรณีที่เกี่ยวกับการดักฟังโทรศัพท์ ศาลให้เหตุผลว่า หมายค้นตามรัฐธรรมนูญนั้นใช้ได้แต่กับสิ่งของที่จับต้องและครอบครองได้เท่านั้น เช่น การค้นตัว การค้นบ้าน การค้นเอกสาร แต่การดักฟังไม่ใช่การค้นตามความหมายของภาษา ไม่มีการบุกรุกเข้าไปในบ้าน จึงไม่สามารถตีความขยายความหมายของตัวบทออกไปได้ [109] อย่างไรก็ดี ภายหลังในคดีอื่นศาลก็วินิจฉัยกลับเห็นว่าการดักฟังละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยใช้รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ [110]

(3) การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structuralism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงโครงสร้างการปกครองและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เป็นกรณีปัญหา เช่น การให้เหตุผลว่าเป็นไปไม่ได้ที่หน่วยงานท้องถิ่นจะเรียกเก็บภาษีจากหน่วยงานระดับประเทศได้ เป็นต้น[111] (ดูตัวอย่างคดีในบทที่ 2 สหรัฐอเมริกา)

---

[107] Berger v. New York, 388 U.S. 41, 59 (1967).

[108] Fourth Amendment to the US Constitution:-

> "The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects, against unreasonable searches and seizures, shall not be violated, and no Warrants shall issue, but upon probable cause, supported by Oath or affirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized."

[109] Olmstead v. U.S., 277 U.S. 438, 464 (1928).

[110] Berger v. New York, 388 U.S. 41, 59 (1967)

[111] McCulloch v. Maryland., 17 U.S. 316 (1819).

(4) การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (Doctrinalism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงบรรทัดฐานคำพิพากษาหรือบรรทัดฐานทางปฏิบัติขององค์กร หรือการเทียบเคียงกรณีที่คล้ายคลึงกัน กรณีนี้ไม่ใช่แบบเดียวกันกับหลัก *stare decisis* ที่ใช้กับศาลล่างของจารีตแบบคอมมอนลอว์ และไม่เหมือนกับหลัก *erga omnes* ที่ใช้ทั่วไปเป็นหลักการเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญในจารีตแบบซีวิลลอว์ที่กำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันทุกกรณีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อให้สามารถคาดการณ์ผลของกฎหมายได้อย่างมีเหตุมีผล (ดูตัวอย่างคดีในบทที่ 2 สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป)

(5) การให้เหตุผลตามจริยธรรม

รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม (Ethicism) เป็นการให้เหตุผลที่เฉพาะเจาะจงไปกว่าเหตุผลตามจริยธรรมทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วมักอ้างอิงสาเหตุที่หน่วยงานที่เป็นกรณีปัญหาไม่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการกรณีปัญหาดังกล่าว เช่น การให้เหตุผลว่าหน่วยงานรัฐไม่มีอำนาจในการสั่งห้ามไม่ให้โรงเรียนสอนภาษาต่างชาติ[112] หรือบังคับให้เด็กวัยเรียนต้องเรียนในโรงเรียนรัฐเท่านั้น[113] เป็นต้น

(6) การให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะ

รูปแบบการให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะ (Prudentialism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงการประเมินผลดีผลเสีย (balancing test) ของสิ่งที่จะเกิดขึ้นและความจำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์ในขณะนั้นๆ อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการศึกษานี้ ตัวอย่างเช่น การออกกฎหมายควบคุมปริมาณสินค้าเพื่อแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจ หรือการควบคุมราคาสินค้าในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว เพราะสถานการณ์พิเศษในขณะนั้นจำเป็นต้องมีมาตรการดังกล่าวออกมารองรับ[114]

โดย Bobbitt (1991) ได้อธิบายว่าการพิจารณาการให้เหตุผลทางรัฐธรรมนูญในลักษณะรูปแบบวิธีการให้เหตุผล 6 รูปแบบดังกล่าว ทำให้สามารถอธิบายการให้เหตุผลของศาลได้โดยไม่ติดกับปัญหางูกินหาง (circularity) ของการให้เหตุผลแก่ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ หากเรามุ่งแสวงหาการให้เหตุผลความชอบด้วยรัฐธรรมนูญที่เป็นที่ยอมรับโดยปราศจากข้อโต้แย้ง เราก็จะไม่มีทางให้เหตุผลได้เลย เพราะเมื่อศาลให้เหตุผลเชิงโครงสร้าง (structural) แต่ศาลนั้นไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และศาลก็ไม่ได้อยู่เหนือไปกว่าฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ในแง่นี้ตัวเหตุผลที่ให้ก็ไม่ได้มีลำดับที่สูงกว่าจะไปตัดสินความชอบของใครได้ จึงจำเป็นที่จะต้องกลับไปสืบค้นตัวบท (textual) หรือเจตนารมณ์ (original) ของรัฐธรรมนูญเสียก่อน หรือหากศาลให้เหตุผลเชิงประโยชน์สาธารณะ (prudential) ว่ามีคุณค่าเชิงสังคมที่จะต้องรักษาไว้ เช่น การคุ้มครองเสียงส่วนน้อย หรือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น แต่ศาลนั้นอ้างอิงคุณค่าสังคมนั้นมาจากที่ใดที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นที่จะต้องกลับไปสืบค้นบรรทัดฐาน (doctrinal) หรือจริยธรรม (ethical) ของรัฐธรรมนูญเสียก่อน ซึ่งการกลับไปสืบค้นเหตุผลต่อไปก็จะไม่สามารถพบคำตอบ แต่กลับพบคำถามให้ไปสืบค้นไม่มีที่สิ้นสุด ที่จริงแล้วคำถามที่เกิดขึ้นอย่างไม่สิ้นสุดนั้นไม่ใช่ เพราะรัฐธรรมนูญไม่มีความชัดเจน แต่เป็นความเห็นที่ไม่ตรงกันของผู้อ่านรัฐธรรมนูญ

---

[112] Meyer v. Nebraska, 262 U.S. 390 (1923).

[113] Pierce v. Society of Sisters, 268 U.S. 510 (1925).

[114] Bowles v. Willingham, 321 U.S. 503, 519, 521 (1944).

ดังนั้น หากเราเข้าใจว่าการให้เหตุผลตามรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับนั้นก็ถือว่าเพียงพอแล้วที่จะอธิบายความชอบหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็จะสามารถหลีกเลี่ยงปัญหางูกินหางดังกล่าว เพราะถึงที่สุดแล้วปัญหางูกินหางไม่ใช่สาระสำคัญการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ในมุมมองของ Bobbitt คำถามว่าเหตุผลใดชอบธรรมแล้วหรือไม่เป็นคำถามเดียวกันกับคำถามว่าอะไรคือความยุติธรรม ซึ่งไม่อาจตอบได้โดยสมบูรณ์ในตัวเอง แม้จะมีความพยายามสร้างขั้นตอนวิธีการหรือจัดลำดับความสำคัญของการให้เหตุผลรูปแบบต่างๆ แต่ก็ไม่สามารถที่จะแสดงให้เห็นอย่างไม่มีข้อโต้แย้งได้เลยว่าการให้เหตุผลนั้นชอบธรรมและยุติธรรม แน่นอนว่ามีความจำเป็นต้องให้เหตุผล (rationalization) ให้ได้ว่าการให้เหตุผลไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดต้องเป็นสิ่งที่ชอบธรรมและยุติธรรมโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผลของการตัดสินนั้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะต้องเป็นเหตุผลที่ปราศจากข้อโต้แย้ง การให้เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ระบบการยุติธรรมได้พิจารณากรณีปัญหาให้สอดคล้องกับคุณค่าต่างๆ ของสังคมที่ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การพยายามสร้างสรรค์วิธีการตัดสินให้ได้ผลที่ถูกต้องโดยการสร้างกฎของการให้เหตุผลอีกชั้นหนึ่งจึงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะการให้เหตุผลทางกฎหมายจะกลายเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการ (โดยไม่มีใครรู้ได้ว่าความถูกต้องคืออะไร) รูปแบบการให้เหตุผลจึงเป็นเสมือนไวยากรณ์ของการวินิจฉัยปัญหา ไม่ใช่การกำหนดความชอบธรรมหรือคุณค่าทางสังคมที่ต้องรักษา ซึ่งสิ่งนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้พิพากษา[115]

---

[115] BOBBITT, supra note 105 at 163-186.

บทที่ 3
วิเคราะห์รูปแบบการให้เหตุผล ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 มีปรากฏการณ์ที่เรียกกันว่า "คลื่นรัฐธรรมนูญใหม่" (New Constitutionalism) ที่ทำให้ประเทศต่างๆ มีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญกันทั่วโลกทั้งในยุโรป แอฟริกา ละตินอเมริกา และเอเชีย ปรากฏการณ์นี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องเป็นวงกว้างที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ (1) ทำให้รัฐธรรมนูญที่ร่างกันขึ้นมาใหม่มีศักดิ์สูงกว่ากฎหมายเดิมที่ใช้กันอยู่ (2) เป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่มีผลกระทบอย่างสำคัญเป็นการกำหนดกรอบการดำเนินการเชิงสารัตถะให้แก่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ และ (3) โดยเฉพาะว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวจากภาครัฐโดยฝ่ายตุลาการ ในระดับระหว่างประเทศก็มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ ตัวอย่างเช่น ศาลยุติธรรมแห่งยุโรปได้ขยับปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานไปในลักษณะเดียวกับระบบกฎหมายกึ่งสหพันธรัฐในประเด็นกฎหมายตามสนธิสัญญา ระบบการวินิจฉัยกรณีพิพาทของ GATT เดิมก็มีพัฒนาการใกล้เคียงความเป็นระบบกฎหมายขององค์การการค้าโลก เป็นต้น ในขณะเดียวกันวงวิชาการกฎหมายก็เริ่มรับเอาองค์ความรู้จากสาขาวิชาอื่นๆ มาปรับใช้ เช่น เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ และรัฐศาสตร์ เป็นต้น จึงเห็นได้ชัดเจนว่าความเป็นศาสตร์เฉพาะของนิติศาสตร์เริ่มผ่อนคลายลง การตีความและให้เหตุผลทางกฎหมายไม่ใช่งานเฉพาะที่จะต้องใช้แต่ตรรกะของนักกฎหมายอีกต่อไป[116]

ในสังคมประชาธิปไตยการสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐเกือบทั้งหมดอาศัยกติกาทางการเมืองโดยยึดโยงความเป็นตัวแทนของประชาชนผ่านวิธีการเลือกตั้งหรืออ้างว่าต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง ในขณะที่ศาลสร้างความชอบธรรมในการให้อำนาจของตนโดยการยืนยันความเป็นกลางและความเป็นอิสระที่ทำหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ในเชิงสังคมวิทยาความเกี่ยวพันทางการเมืองของฝ่ายตุลาการนั้นเป็นที่รับรู้และศึกษากันมานาน โดยเฉพาะในประเด็นตามรัฐธรรมนูญที่เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวพันทางการเมืองอย่างชัดเจนที่สุด และเรียกประเด็นการศึกษานี้ว่า "political jurisprudence"[117]

กล่าวโดยเฉพาะสำหรับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (constitutional judicial review) ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสมัยใหม่เป็นการเฉพาะ รูปแบบของศาลรัฐธรรมนูญสมัยใหม่แบบยุโรปนี้ที่ประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลมานั้นเป็นผลงานของนักกฎหมายชื่อดังชาวออสเตรีย Hans Kelsen ซึ่งเป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญให้ประเทศออสเตรียในช่วง 1920-1929 เขาทราบดีว่าในการที่จะต้องตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญย่อมหมายความว่าจะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งโดยปรกติผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมจะต้องใช้กฎหมายตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนด จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่เขาเลือกที่จะให้มีศาลพิเศษที่มีเขตอำนาจเฉพาะทางขึ้นมาทำหน้าที่มากกว่าที่จะให้ศาลยุติธรรมปรกติใช้อำนาจพิเศษนี้เป็นการทั่วไป ในมุมมองของ Kelsen ฝ่ายนิติบัญญัติจึงทำหน้าที่เป็น "ผู้ออกกฎหมาย" (positive legislators) ในขณะศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็น "ผู้ยับยั้งกฎหมาย" (negative legislators) แนวคิดนี้ยังได้รับการยอมรับเอาไปเป็นแบบดำเนินการในอิตาลี เยอรมนี สเปน โปรตุเกส และประเทศยุโรปตะวันออก ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีการปฏิรูปรัฐธรรมนูญใหม่ แต่ไม่ต้องการเดินตามแบบอเมริกัน[118]

---

[116] MARTIN M SHAPIRO & ALEC STONE SWEET, ON LAW, POLITICS, AND JUDICIALIZATION 1 (2002).

[117] Id. at 3-4.

[118] Id. at 147; THOMAS B. GINSBURG, JUDICIAL REVIEWS IN NEW DEMOCRACIES: CONSTITUTIONAL COURTS IN ASIAN CASES 9 (2003).

กล่าวโดยเฉพาะสำหรับลักษณะของนิติสถาบันที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อาจพิจารณาได้ตาม Ginsburg (2003) ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ การเข้าถึงกระบวนการ (accessibility) และการรวมศูนย์ของกระบวนการ (centralization) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 การจำแนกประเภทและตัวอย่างนิติสถาบันในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

	Centralized (รวมศูนย์)	Decentralized (กระจาย)
Open Access (เปิดกว้าง)	เยอรมนี, อิตาลี	สหรัฐอเมริกา, แคนาดา, ญี่ปุ่น, และกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย
Limited Access (จำกัด)	ฝรั่งเศส (สาธารณรัฐที่ 5), ออสเตรีย (1920-1929)	

ที่มา: THOMAS B. GINSBURG, JUDICIAL REVIEWS IN NEW DEMOCRACIES: CONSTITUTIONAL COURTS IN ASIAN CASES 37 (2003).

นิติสถาบันแบบดั้งเดิมตามการออกแบบของ Kelsen นั้นเป็นแบบของออสเตรียระหว่างช่วงปี 1920-1929 ซึ่งมีลักษณะการเข้าถึงกระบวนการค่อนข้างจำกัด กล่าวคือ มีเพียงมลรัฐและสหพันธรัฐเท่านั้นที่จะสามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหา ในขณะที่นิติสถาบันแบบปัจจุบันของเยอรมนีเป็นแบบที่เปิดกว้างให้กับบุคคลทั่วไปสามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญด้วยก็ได้ รัฐธรรมนูญอินเดียก็รับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถขอให้ศาลวินิจฉัยปัญหาสิทธิขั้นพื้นฐานได้โดยตรง รวมถึงการขอให้ศาลวินิจฉัยประเด็นหารือซึ่งเป็นการเข้าถึงที่เปิดกว้างกว่าแบบของสหรัฐอเมริกาที่จะรับฟังได้เฉพาะกรณีที่ฟ้องเป็นคดีแล้วเท่านั้น ในฝรั่งเศสเดิมคณะตุลาการรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณากฎหมายเฉพาะช่วงก่อนที่จะประกาศใช้อย่างเป็นทางการเท่านั้น โดยตั้งแต่ปี 1974 ก็เปิดโอกาสให้สมาชิกสภาสามารถเข้าชื่อกันไม่น้อยกว่า 60 คน เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมได้ แต่ก็เฉพาะก่อนที่กฎหมายจะมีผลบังคับใช้เท่านั้น ต่อมาไม่นานมานี้ได้มีการแก้ไขกฎหมายให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายภายหลังการประกาศใช้แล้วได้ ศาลรัฐธรรมนูญของฮังการีอาจถือเป็นรูปแบบที่มีการเข้าถึงกว้างขวางที่สุดเพราะเปิดกว้างให้แก่บุคคลที่ไม่ใช่พลเมืองฮังการีด้วย[119] ในแง่นี้ยิ่งนิติสถาบันเปิดกว้างมากเท่าไหร่ก็ทำให้การถกเถียงในเหตุผลของการใช้กฎหมายมีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความมีเหตุมีผลของกฎหมายในท้ายที่สุด

ในแง่ของการให้เหตุผลในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หากพิจารณาว่าการมีเหตุมีผลเชิงรูปแบบ (formal rationality) เป็นรูปแบบเดียวที่ควรจะเป็นเพราะเป็นการให้เหตุผลที่เป็นกลางและยึดตัวบทเป็นสำคัญ ก็อาจจะคาดหมายได้ว่าท้ายที่สุดแล้วตามแบบอุดมคตินี้ ปริมาณการวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็จะค่อยๆ ลดน้อยลง เพราะปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะถูกแก้ไขไปได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในความเป็นจริงและผลการศึกษาเชิงประจักษ์ก็พบว่า แบบอุดมคติดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะการให้เหตุผลเชิงรูปแบบนั้นแทบเป็นไปไม่ได้เลยในบริบทที่ต้องพิจารณาปัจจัยหลายด้านประกอบกัน ยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตยนั้นที่จริงแล้วเป็นกระบวนการที่มีชีวิต

---

[119] Ginsburg, *Id.* at 36-40.

โดยค่อยๆ สั่งสมข้อมูลและแหล่งอ้างอิงทางกฎหมายอย่างค่อยเป็นค่อยไปเติบโตไปพร้อมๆ กับระบบ กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อการแลกเปลี่ยนและถกเถียงกันด้วยเหตุผล การตีความรัฐธรรมนูญถึงที่สุดแล้วไม่ใช่การค้นหาความหมายที่แท้จริงในอดีต แต่เป็นกระบวนการพัฒนาทางรัฐธรรมนูญให้เข้ากับสภาพเงื่อนไขของสังคมในปัจจุบัน ปริมาณการวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องมีจำนวนมากพอที่จะทำให้ชีวิตนั้นดำเนินต่อไปได้ [120]

ความข้อนี้สอดคล้องกันกับแนวคิดเรื่องทางเลือกของประชาชน 3 ทาง ต่อคำสั่งของผู้มีอำนาจของ Hirschman (1990) ได้แก่ (1) เลือกไม่ปฏิบัติตาม (exit) (2) เลือกปฏิบัติตาม (loyal) และ (3) เลือกตั้งคำถาม (voice) ซึ่งทางเลือกที่สามนี้เองที่เป็นทางเลือกของฝ่ายเสียงข้างน้อยที่นอกเหนือไปจากการไม่ปฏิบัติตามแล้ว (ซึ่งก็เท่ากับไม่มีทางเลือก) การมีช่องทางที่สามารถตั้งคำถามและแสดงเหตุผลเพื่อเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นได้ ซึ่งในกรณีนี้ก็คือการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และหากกระบวนการเป็นไปได้ด้วยดี โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายให้เหตุผลกันอย่างเต็มที่ตามกติกา ไม่ว่าผลของคำวินิจฉัยจะเป็นอย่างไร ย่อมส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยได้เติบโต ความชอบธรรมของคำวินิจฉัยย่อมเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น และด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ที่ทำให้เราคาดหมายได้ว่ายิ่งประชาธิปไตยเข้มแข็งเท่าไร อำนาจการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็ยิ่งเข้มแข็งเท่านั้น[121] ความข้อนี้สอดคล้องกับกรณีศึกษาของยุโรปของ Stone Sweet & Brunell (2002) ที่พบว่า ECJ นั้นมีความเข้มแข็งในกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายประชาคมและจำนวนปริมาณคดีก็มีเพิ่มขึ้นพร้อมๆ กันกับการอ้างอิงแนวคำพิพากษาและบรรทัดฐานเดิมที่เพิ่มขึ้น[122] และปรากฏการณ์เดียวกันนี้ก็ปรากฏในที่อื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน[123] โดยสรุปในบริบทประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง กระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็จะเข้มแข็ง ทำให้จำนวนปริมาณคดีและคำวินิจฉัยก็มีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวของระบบที่มีชีวิต

3.1 บริบทของสหรัฐอเมริกา

3.1.1 ปัญหาระหว่างสหพันธรัฐและมลรัฐ : ปฐมบทแห่งการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ในช่วงก่อร่างสร้างชาติของสหรัฐอเมริกาเป็นช่วงที่มีข้อถกเถียงทางการเมืองเกี่ยวกับความเป็นสหพันธรัฐและอำนาจของรัฐบาลกลาง รวมถึงฝ่ายตุลาการของรัฐบาลกลางควรจะมีขอบเขตเพียงใด จึงจะมีความสมดุลเหมาะสมที่จะไม่ลิดรอนอำนาจอธิปไตยของมลรัฐ ซึ่งแนวคิด“สหพันธรัฐนิยม” (Federalism) ยังทำให้ประเด็นความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อมารวมถึงประเด็นทางสังคมอย่างการค้าทาสเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกันในเชิงข้อกฎหมายว่าด้วยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญอีกด้วย ซึ่ง Shapiro (1995) เห็นว่าว่าในยุคนั้นศาลได้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการวางรากฐานที่แข็งแกร่งให้แก่รัฐบาลกลาง ที่เกิดขึ้นได้ด้วยเงื่อนไขเฉพาะของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นที่ไม่มีในที่อื่นๆ ในโลก [124] พัฒนาการในระยะเริ่มต้นของศาลที่พยายามวางบรรทัดฐานในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของรัฐบาลกลาง และอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของศาล จึงเป็นปัจจัยและมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น

---

[120] Id. at 66-73.

[121] Id. at 73-74, cited ALBERT O. HIRSCHMAN, EXIT, VOICE, AND LOYALTY: RESPONSES TO DECLINE IN FIRMS, ORGANIZATIONS, AND STATES (1970).

[122] Stone Sweet & Brunell, infra note 150.

[123] Martin M. Shapiro, The Success of Judicial Review and Democracy, in ON LAW, POLITICS, AND JUDICIALIZATION 155-183 (Martin M Shapiro & Alec Stone Sweet eds., 2002).

[124] Martin Shapiro, The United States, in THE GLOBAL EXPANSION OF JUDICIAL POWER: THE JUDICIALIZATION OF POLITICS 44-45 (C. Neal Tate & Torbjorn Vallinder eds., 1995); Ginsburg, supra note 118 at 15-17.

Ginsburg (2003) เห็นว่าปัจจัยสำคัญน่าจะมาจากความจำเป็นที่จะต้องสร้างเอกภาพของการรวมมลรัฐต่างๆ ไว้ด้วยกันในทำนองเดียวกันกับสหภาพยุโรปในเวลาต่อมา ที่ถ้าหากไม่มีกลไกตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของกฎหมายระดับประเทศกับกฎหมายระดับมลรัฐ ย่อมต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่ทุกมลรัฐต่างต้องการส่งสินค้นของตนเองออกขายแก่มลรัฐอื่นๆ แต่ต่างก็ออกกฎหมายภายในเพื่อปกป้องตลาดภายในของตนเอง ทำให้กลายเป็นประเทศที่มีข้อกีดกันการค้าที่สูงและปริมาณการค้าที่ต่ำ จึงเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทุกมลรัฐที่จะยอมอยู่ภายใต้เงื่อนไขการพิจารณาความสอดคล้องของกฎหมายโดยศาลที่เป็นกลางเพื่อให้มลรัฐอื่นๆ ปฏิบัติในทำนองเดียวกัน[125] โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นหลักประกันทางการเมืองแก่ความไม่แน่นอนทางการเมืองระหว่างมลรัฐต่างๆในสมัยนั้น[126]

อย่างไรก็ดี LaCroix (2012) ได้ชี้ให้เห็นประเด็นที่สะท้อนความสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผล กล่าวคือ ศาลฎีกาไม่ได้เห็นว่าการที่จะต้องสร้างบรรทัดฐานเพื่อขยายอำนาจของศาลและสหพันธรัฐนั้นมีเหตุผลและความจำเป็นแต่เพียงผิวเผิน หากแต่เป็นประเด็นที่ศาลในยุคนั้นเห็นว่าคดีที่ขึ้นสู่ศาลสหพันธรัฐโดยเฉพาะประเด็นความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นเป็นคดีที่ต้องตัดสินเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง (uniformity) ทั่วทั้งสหพันธรัฐอย่างเป็นระบบ ไม่อาจปล่อยให้ศาลมลรัฐและศาลสหพันธรัฐระดับล่างลงไปแต่ละแห่งมีแนวการวินิจฉัยที่ขัดหรือแย้งกันได้ไม่ว่าจะด้วยอิทธิพลทางสังคมหรือเหตุผลใดก็ตาม การวางหลักที่ชัดเจนเกี่ยวกับเขตอำนาจของสหพันธรัฐ (federal jurisdiction) และหลักการเชิงโครงสร้างของการมีอำนาจตรวจสอบความชอบสูงสุดอยู่ที่ศาลฎีกา จึงเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญที่สุด[127]

ตัวอย่างคดีสำคัญ 5 คดีต่อไปนี้จึงเป็นการแสดงให้เห็นรูปแบบการให้เหตุผลในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาในประเด็นที่มีส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากที่สุด และเกิดข้อถกเถียงกันอย่างกว้างขวางที่สุด คดี 3 คดีแรกอยู่ในยุคเริ่มต้นของศาลนำโดย Chief Justice Marshall (1801-1835) ที่ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าศาลจะมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญอย่างกว้างขวางและชัดเจนที่สุดแล้วเช่นในปัจจุบัน คดีที่ 4 เป็นตัวอย่างคดีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในยุคหลัง Justice Marshall ที่ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองในเวลาต่อมา และตัวอย่างคดีที่ 5 เป็นตัวอย่างในยุคต่อมาที่ศาลต้องพิจารณาว่ากฎหมายของมลรัฐนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.1.2 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

(1) ปฐมบทการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (Marbury v. Madison)

การศึกษาว่าด้วยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นมักเริ่มต้นจากกรณีศึกษาของสหรัฐอเมริกาที่ได้ชื่อเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการตรวจสอบดังกล่าวโดยเริ่มต้นที่คดี Marbury v. Madison ซึ่งถือเป็นปฐมบทของฝ่ายตุลาการของสหรัฐอเมริกาในยุคเริ่มต้นที่จะตรวจสอบการกระทำของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ หรือที่เรียกกันว่า "หลักการแบ่งแยกอำนาจ" (Separation of Powers) โดยมีปัญหาว่านาย Marbury ได้รับแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาแห่ง District of Columbia แต่นาย Madison รัฐมนตรีแห่งรัฐ (Secretary of State) ไม่ส่งมอบคำสั่งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวออกไป นาย Marbury จึงฟ้องเป็นคดีต่อศาลฎีกาขอให้ศาลมีคำสั่ง (writ of mandamus) ให้รัฐมนตรีแห่งรัฐส่งมอบคำสั่งดังกล่าว ตามกฎหมายว่าด้วยฝ่ายตุลาการ (Judiciary Act of 1789) มาตรา 13 ที่กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจในการออกคำสั่งไปยังหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล (ประเด็นนี้กลายเป็นข้อถกเถียงว่าศาลฎีกามีเขตอำนาจโดยตรง (original jurisdiction) หรือไม่) โดยตอนหนึ่งของคำวินิจฉัยที่ถือเป็นการให้เหตุผลส่วนที่สำคัญของคดีมีดังนี้

---

[125] Ginsburg, Id. at 59.

[126] Id. at 91.

[127] Alison L. LaCroix, Federalists, Federalism, and Federal Jurisdiction, 30 LAW AND HISTORY REVIEW 205–244, 240 (2012).

"...เป็นหน้าที่ของศาลที่จะทำหน้าที่บอกว่าอะไรคือกฎหมาย และเมื่อปรับใช้กฎหมายก็ต้องอธิบายและตีความกฎหมายนั้นแก่กรณี ถ้ากฎหมายสองฉบับขัดหรือแย้งกัน ศาลก็จะต้องทำหน้าที่ตัดสินขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายแต่ละฉบับนั้น" [128]

เมื่อพิจารณาอย่างตรงไปตรงมาที่สุดก็จะเห็นว่า การให้เหตุผลดังกล่าวเป็นเพียงการอธิบายบทบาทหน้าที่ของศาลตามโครงสร้างการทำงานเท่านั้น แต่เนื่องจากมีข้อถกเถียงเรื่องเขตอำนาจจึงนำไปสู่ข้อสรุปของการวินิจฉัยว่ามาตรา 13 ของกฎหมายว่าด้วยฝ่ายตุลการ (Judiciary Act of 1789) ที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่กำหนดให้ศาลฎีกามีเขตอำนาจโดยตรงนั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเป็นหน้าที่ของฝ่ายตุลาการที่จะตีความบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ นับเป็นปฐมบทของการวินิจฉัยให้กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัตินั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยเหตุผลของฝ่ายตุลาการ

แม้บางฝ่ายจะเห็นว่าการให้เหตุผลของ Chief Justice Marshall ในคดี *Marbury v. Madison* ไม่สมเหตุสมผลตามตรรกะทางกฎหมายและไม่ใช่เรื่องการแบ่งแยกอำนาจในหลายแง่มุม[129] แต่มีแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการตีความรัฐธรรมนูญของ Bobbitt (1991) ที่เห็นว่าคดีดังกล่าวไม่ได้เป็นการจัดตั้งอำนาจฝ่ายตุลาการในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญอย่างที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ ที่จริงแล้วผลของคดีมีเพียงว่าศาลได้ยืนยันในอำนาจของศาลในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายใดๆ โดยการวางบรรทัดฐานของการพิจารณา อย่างไรก็ดี มีปัญหาว่าการวางบรรทัดฐานนั้นไม่สามารถใช้ได้ในคดีที่เกิดขึ้นครั้งแรกเพราะไม่มีบรรทัดฐานดังกล่าวอยู่ก่อนให้สามารถอ้างอิงได้ ดังนั้น จึงไม่สามารถวางบรรทัดฐานการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญด้วยการอ้างอิงไปแนวคำพิพากษาเดิม ทำให้ไม่มีโอกาสที่จะให้เหตุผลความชอบด้วยรัฐธรรมนูญสำหรับอำนาจการตรวจสอบกฎหมายของศาลโดยไม่มีแนวบรรทัดฐานอ้างอิง ซึ่งถึงที่สุดแล้ว Bobbitt (1991) เห็นว่าการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นจึงเป็นวิธีการที่จะทำให้แน่ใจว่ากฎหมายนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่กระบวนการที่มีความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในตัวมันเอง[130] แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็เป็นที่ยอมรับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคำพิพากษาว่าด้วยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

(2) การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (McCulloch v. Maryland)

คดี McCulloch v. Maryland มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในแง่ที่ว่าเป็นครั้งแรกที่ศาลรับรองหลักการอำนาจโดยปริยาย (implied power) ของสภาคองเกรส และเป็นครั้งแรกที่ศาลยืนยันว่าการกระทำของมลรัฐจะต้องไม่ขัดต่อการกระทำของสหพันธรัฐ โดยคดีนี้เป็นกรณีที่นาย McCulloch หัวหน้าสาขาของธนาคารกลางสหรัฐอเมริกา สาขาแมรี่แลนด์ ได้ฟ้องเป็นคดีต่อรัฐแมรี่แลนด์ในกรณีที่ออกกฎหมายเพื่อเรียกเก็บภาษีจากธนาคารกลางที่ตนทำงานอยู่ เป็นประเด็นปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่ากรณีที่รัฐแมรี่แลนด์ออกกฎหมายเพื่อเรียกเก็บภาษีจากธนาคารกลางของสหรัฐอเมริกานั้นบังคับใช้ได้หรือไม่ ซึ่งศาลแห่งรัฐแมรี่แลนด์เห็นว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเป็นการเฉพาะในเรื่องธนาคารกลางจึงไม่มีข้อจำกัดที่มลรัฐจะออกกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ ประเด็นดังกล่าวจึงขึ้นสู่ศาลฎีกา

---

[128] Marbury v. Madison, 5 U.S. (1 Cranch) at 177-178.

[129] Ginsburg, supra note 118 at 58 and 91; BICKEL, supra note 14; Robert J. Reinstein & Mark C. Rahdert, Marbury's Myths: John Marshall, Judicial Review and the Rule of Law, BEPRESS LEGAL SERIES (2004), http://law.bepress.com/expresso/eps/230.

[130] BOBBITT, supra note 105 at 8-9.

ศาลฎีกาได้ทำความเห็นโดยอิงความเห็นเกือบทั้งหมดกับเหตุผลตามโครงสร้างของสหพันธรัฐ โดยอธิบายว่าสภาคองเกรสมีอำนาจในการจัดตั้งธนาคารกลาง ซึ่งแม้จะมีข้อถกเถียงหลายประการมาก่อนเมื่อตอนพิจารณาจัดตั้งธนาคารกลางเป็นแห่งแรก แต่ปัจจุบันได้ข้อยุติและจัดตั้งไว้แล้วและเป็นที่มาของการขยายสาขาในรัฐแมรี่แลนด์ โดยชอบด้วยกฎหมาย จากนั้นจึงได้อ้างอิงมาตรา 1 แห่งรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดให้สภาคองเกรสมีอำนาจออกกฎหมายเท่าที่ "จำเป็นและเหมาะสม" (necessary and proper) ในการดำเนินการต่างๆ ตามอำนาจทั้งหลายของตน และอำนาจทั้งหลายของรัฐบาล หรือหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดี มีปัญหาว่า "หลักความจำเป็นและเหมาะสม" จะตีความโดยเคร่งครัดอย่างที่มลรัฐแมรี่แลนด์โต้แย้งว่าสภาคองเกรสไม่มีความจำเป็นและเหมาะสมที่จะจัดตั้งธนาคาร หรือจะตีความโดยกว้างให้สภาคองเกรสสามารถทำได้ เพื่อปฏิเสธการตีความอย่างเคร่งครัดดังกล่าว ศาลได้ยกเหตุผลเพื่อแสดงให้เห็นอำนาจโดยปริยาย (implied powers) ของสภาคองเกรสที่มีอยู่เหนือมลรัฐดังต่อไปนี้

> *"เราทุกคนยอมรับว่าอำนาจของรัฐบาล[กลาง]นั้นมีอยู่อย่างจำกัดและเป็นความจำกัดของอำนาจเพื่อไม่ให้มีอำนาจเหนือกว่าที่ควรจะเป็น แต่เราก็ตระหนักได้เช่นกันว่ารัฐธรรมนูญต้องให้อำนาจแก่ฝ่ายนิติบัญญัติใช้ดุลยพินิจในการหาแนวทางที่จะดำเนินการต่างตามอำนาจที่ได้รับให้เกิดผลในทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ดังนั้น ตราบเท่าที่เป็นเป้าประสงค์ที่ชอบตามขอบเขตของรัฐธรรมนูญและประกอบด้วยวิธีการดำเนินการต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย มีความเหมาะสมเพื่อเป้าประสงค์ดังกล่าวอย่างชัดแจ้ง และสอดคล้องตามตัวบทและเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ"* [131] (structural)

จากนั้นจึงได้ให้เหตุผลต่อไปในเชิงโครงสร้างเต็มรูปแบบว่า

> *"หลักการใหญ่ในที่นี้ก็คือรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ตราขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นมีลำดับศักดิ์สูงสุดและควบคุมรัฐธรรมนูญและกฎหมายของมลรัฐต่างๆ ไม่ใช่ถูกควบคุมโดยมลรัฐ"* [132] (structural)

---

[131] McCulloch v. Maryland, 17 U.S. 316, 411-415 (1819):-

> "We admit, as all must admit, that the powers of the Government are limited, and that its limits are not to be transcended. But we think the sound construction of the Constitution must allow to the national legislature that discretion with respect to the means by which the powers it confers are to be carried into execution which will enable that body to perform the high duties assigned to it in the manner most beneficial to the people. Let the end be legitimate, let it be within the scope of the Constitution, and all means which are appropriate, which are plainly adapted to that end, which are not prohibited, but consistent with the letter and spirit of the Constitution, are constitutional."

[132] Id. at 426:-

> "This great principle is that the Constitution and the laws made in pursuance thereof are supreme; that they control the Constitution and laws of the respective States, and cannot be controlled by them."

"ประชาชนทั้งมวลและมลรัฐทั้งหมดให้อำนาจผ่านตัวแทนในสภาคองเกรสเมื่อจะเก็บภาษี จึงเป็นการเก็บภาษีจากประชาชนที่เป็นตัวการของตนและจะต้องดำเนินการอย่างเท่าเทียมกัน แต่เมื่อมลรัฐจะเก็บภาษีจากรัฐบาลกลาง ย่อมเป็นการกระทำแก่สถาบันที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นด้วยตัวการของเขา แต่คือประชาชนที่มลรัฐไม่มีอำนาจควบคุม...ความแตกต่างนี้จึงเป็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่จะต้องคงอยู่ ระหว่างการกระทำของประชาชนทั้งมวลกับการกระทำของประชาชนบางส่วน – ระหว่างกฎหมายของรัฐบาลที่อยู่สูงกว่า กับกฎหมายของรัฐบาลที่โดยเปรียบเทียบแล้วไม่ได้อยู่สูงกว่า" [133] (structural)

ดังที่ Bobbitt (1991) ได้อธิบายไว้ว่า รูปแบบการให้เหตุผลเชิงโครงสร้างนั้นอาจสังเกตเห็นได้ยากเมื่อเทียบกับรูปแบบการให้เหตุผลเชิงตัวบทหรือเจตนารมณ์ อย่างไรก็ดี โดยทั่วไปอาจสังเกตได้ตามขั้นตอนดังนี้ (1) ประกาศหลักการเชิงโครงสร้างตามรัฐธรรมนูญที่เป็นที่ยอมรับ ได้แก่ หลักการมีอำนาจโดยปริยายของสภาคองเกรส เป็นต้น (2) ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างดังกล่าว ได้แก่ รัฐบาลกลางจึงมีอำนาจจัดตั้งธนาคารกลาง เป็นต้น (3) แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงของปัญหาหากไม่ยึดหลักการเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ข้อเท็จจริงที่ว่าหากมลรัฐสามารถเรียกเก็บภาษีจากหน่วยงานของรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลกลางจะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่ามลรัฐได้ดำเนินการแล้วหรือยัง เป็นต้น (4) สรุปเหตุผลเพื่อตัดสินคดี [134]

(3) การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Cohens v. Virginia)

คดี *Cohens v. Virginia* มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในแง่ที่ว่าเป็นครั้งแรกที่ศาลสหพันธรัฐยืนยันเขตอำนาจของตนเองในการพิจารณาคดีที่มีมลรัฐเป็นคู่กรณี โดยเป็นกรณีที่สภาคองเกรสได้อนุญาตให้มีการขายสลากกินแบ่งในเขต District of Columbia แต่พี่น้อง Cohens ได้ประกอบกิจการขายสลากกินแบ่งดังกล่าวในมลรัฐ Virginia ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายของมลรัฐนั้น ศาลมลรัฐจึงสั่งปรับพี่น้อง Cohens แม้จะมีกฎหมายของสภาคองเกรสให้ขายสลากได้ก็ตาม พี่น้อง Cohens จึงอุทธรณ์มายังศาลฎีกาแห่งสหรัฐเพื่อวินิจฉัยปัญหาว่าพวกตนทำตามกฎหมายของสภาคองเกรส ประเด็นปัญหาสำคัญในคดีนี้คือ ศาลฎีกาแห่งสหรัฐมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีที่มีมลรัฐเป็นคู่ความและตัดสินโดยศาลมลรัฐแล้วหรือไม่ ซึ่งฝ่ายมลรัฐยืนยันว่าศาลฎีกาแห่งสหรัฐไม่มีเขตอำนาจตามรัฐธรรมนูญ และศาลมลรัฐมีเขตอำนาจที่จะตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้เอง

กรณีนี้ยังไม่เคยมีความชัดเจนมาก่อน ศาลฎีกาแห่งสหรัฐจึงต้องวินิจฉัยซึ่งอีกนัยหนึ่งก็คือการกำหนดเขตอำนาจใหม่ของตนขึ้นมาจากความไม่ชัดเจน โดยให้เหตุผลเริ่มต้นจากมาตรา 3 แห่งรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ศาลฎีกาแห่งสหรัฐมีเขตอำนาจเหนือคดีทุกคดีที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และสนธิสัญญาของสหรัฐอเมริกา[135] ซึ่งครอบคลุม

---

[133] McCulloch v. Maryland, 17 U.S. 316, 435-436 (1819):-

"The people of all the States, and the States themselves, are represented in Congress, and, by their representatives, exercise this power. When they tax the chartered institutions of the States, they tax their constituents, and these taxes must be uniform. But when a State taxes the operations of the Government of the United States, it acts upon institutions created not by their own constituents, but by people over whom they claim no control...The difference is that which always exists, and always must exist, between the action of the whole on a part, and the action of a part on the whole -- between the laws of a Government declared to be supreme, and those of a Government which, when in opposition to those laws, is not supreme."

[134] BOBBITT, supra note 105 at 16.

[135] U.S. Constitution, Article 1, Section 2, Clause 1:-

"The judicial Power shall extend to all Cases, in Law and Equity, arising under this Constitution, the Laws of the United States, and Treaties made, or which shall be made, under their Authority"

คดีความทุกกรณีโดยไม่มีข้อยกเว้น ไม่ว่าจะเป็นประเภทคดีแบบใดหรือคู่กรณีประเภทใดทั้งบุคคลและมลรัฐ[136] ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 6 แห่งรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐธรรมนูญและกฎหมายของสหพันธรัฐเป็นกฎหมายสูงสุด[137] และศาลจึงได้ให้เหตุผลตามโครงสร้างในส่วนที่เด่นชัดที่สุดดังต่อไปนี้

> *"ถ้าหากศาลสหพันธรัฐและศาลมลรัฐมีเขตอำนาจซ้อนทับกันในทุกคดีภายใต้รัฐธรรมนูญ กฎหมาย และสนธิสัญญาของสหรัฐอเมริกา และถ้าหากคดีที่ขึ้นสู่ศาลมลรัฐไม่สามารถถอนก่อนหรือตรวจสอบได้ภายหลังมีคำพิพากษา ก็จะทำให้ระบบรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และสนธิสัญญาของสหรัฐอเมริกาไม่อยู่ภายใต้ฝ่ายตุลาการเพียงที่ใดที่หนึ่ง แต่อยู่เสมอกันในทุกๆ ศาลของมลรัฐ...ย่อมกลายเป็นโครงสร้างไฮดราที่รังแต่จะทำให้เกิดความขัดแย้งและความสับสนวุ่นวาย"* [138] (structural)

(4) การให้เหตุผลตามตัวบท (Gibbons v. Odgen)

คดี *Gibbons v. Odgen* มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในแง่ที่ว่าเป็นครั้งแรกที่ศาลสหพันธรัฐยืนยันว่าสภาครองเกรสมีอำนาจในการออกกฎหมายเพื่อกำกับดูแลการค้าระหว่างมลรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 (Commerce Clause) ที่บัญญัติว่า *"สภาคองเกรสมีอำนาจในการกำกับดูแลการพาณิชย์กับต่างชาติ และระหว่างมลรัฐและกับชนเผ่าอินเดียแดง"* [139] โดยกรณีเป็นปัญหาในการทำธุรกิจเดินเรือในแม่น้ำฮัดสันระหว่างมลรัฐนิวยอร์กกับมลรัฐนิวเจอร์ซี่ ซึ่งมลรัฐนิวยอร์กได้ออกกฎหมายกำกับดูแลการเดินเรือโดยวิธีการให้อนุญาตเดินเรือแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งนาย Odgen ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก ในขณะที่นาย Gibbons ได้รับอนุญาตให้เดินเรือบนเส้นทางเดียวกัน แต่ภายใต้กฎหมายสหพันธรัฐที่กำกับดูแลการค้าตามชายฝั่ง (coasting trade) ซึ่งในการพิจารณาคดีในศาลมลรัฐนิวยอร์กเห็นว่าอำนาจในการอนุญาตเดินเรือนั้นไม่ได้เป็นของสหพันธรัฐจึงมีคำสั่งให้ Gibbons หยุดการเดินเรือดังกล่าว Gibbons จึงอุทธรณ์สู่ศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยว่าการอนุญาตให้ผูกขาดการเดินเรือของมลรัฐนั้นขัดกับกฎหมายของสหพันธรัฐหรือไม่

ประเด็นที่สำคัญในคดีก็คือการให้ความหมายของคำว่า "การค้า" (commerce) ซึ่งฝ่ายนาย Ogden ต่อสู้ว่าการค้าที่สหพันธรัฐจะมีอำนาจในการกำกับดูแล คือ การซื้อและขายแลกเปลี่ยนในตัวสินค้าเท่านั้นไม่รวมถึงการขนส่งสินค้า ดังนั้น เพื่ออธิบายถึงอำนาจของสภาคองเกรส ศาลได้เริ่มให้เหตุผลโดยอธิบายความหมายของคำว่า "ระหว่างมลรัฐ" ตามมาตรา 1 แห่งรัฐธรรมนูญว่า

---

[136] Cohens v. Virginia, 19 U.S. 264, 378 (1821)

[137] Id. at 381.

[138] Id. at 415-416:-

> "If the federal and State courts have concurrent jurisdiction in all cases arising under the Constitution, laws, and treaties of the United States, and if a case of this description brought in a State court cannot be removed before judgment, nor revised after judgment, then the construction of the Constitution, laws, and treaties of the United States is not confided particularly to their judicial department, but is confided equally to that department and to the State courts, however they may be constituted. "Thirteen independent Courts," says a very celebrated statesman (and we have now more than twenty such Courts) "of final jurisdiction over the same causes, arising upon the same laws, is a hydra in government fromwhich nothing but contradiction and confusion can proceed."

[139] U.S. Constitution, Article 1, Section 8, Clause 3:-

> "Congress shall have power to regulate commerce with foreign nations, and among the several States, and with the Indian tribes."

"...การค้าระหว่างมลรัฐต่างๆ คำว่า "ระหว่าง" (among) หมายถึง การผสมปะปนกัน (intermingle with) ของสิ่งหนึ่งอยู่ระหว่างของอย่างอื่นก็คือ การผสมปะปนกันไปทั้งหมด การค้าระหว่างมลรัฐต่างๆ จึงไม่อาจหยุดอยู่เส้นเขตแดนของมลรัฐ แต่จะต้องสามารถข้ามเขตแดนรัฐไปได้" [140] (textual)

แล้วจึงอธิบายต่อไปว่าคำว่า "การค้า" ย่อมไม่ได้หมายถึงเฉพาะการค้าภายในมลรัฐเท่านั้นที่เป็นการขนส่งระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งภายในมลรัฐหนึ่งๆ การตีความหมายเช่นนี้นอกจากจะทำให้มีปัญหายุ่งยากแล้วยังไม่จำเป็นต้องบัญญัติขึ้นมาอีกด้วย[141] จากนั้นศาลจึงอธิบายว่าอำนาจของสภาคองเกรสที่จะกำกับดูแลการค้าจึงสมบูรณ์และใช้ได้อย่างเต็มที่ตราบเท่าที่ไม่ถูกจำกัดไว้ตามรัฐธรรมนูญ อำนาจของสภาคองเกรสจึงรวมถึงการเดินเรือภายใต้ข้อจำกัดของมลรัฐต่างๆ ตราบเท่าที่การเดินเรือนั้นเป็นเรื่องการค้ากับต่างชาติ หรือระหว่างมลรัฐหรือกับชนเผ่าอินเดียนแดง ซึ่งหมายถึงการเดินเรือข้ามเขตมลรัฐนิวยอร์กในกรณีนี้ด้วย[142]

(5) การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ (Dred Scott v. Sandford)

ในคดี *Dred Scott v. Sandford* เป็นกรณีที่นาย Dred Scott ผู้เป็นทาสในสมัยนั้นได้ฟ้องขออิสรภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา โดยฟ้องเป็นคดีในศาลสหพันธรัฐตามความในมาตรา 3 แห่งรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ศาลสหพันธรัฐสามารถพิจารณาคดีข้อโต้แย้งระหว่างพลเมืองที่มาจากคนละมลรัฐ (diversity jurisdiction) เกิดเป็นประเด็นปัญหาว่านาย Dred Scott จะสามารถฟ้องคดีในฐานะพลเมืองของมลรัฐใดได้หรือไม่ Justice Taney ได้ใช้รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างเพื่อวินิจฉัยว่านาย Dred Scott จะถือเป็นพลเมืองได้หรือไม่ดังนี้

"จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาว่าใครที่ได้รับการรับรองว่าเป็นพลเมืองทั้งหลายของมลรัฐต่างๆ ในขณะที่รัฐธรรมนูญได้รับการรับรอง...และเพื่อให้ทราบความข้อนี้จึงจำเป็นต้องค้นหาย้อนกลับไปพิจารณาว่าในขณะนั้น ใครคือพลเมืองของมลรัฐ สิทธิและเสรีภาพใดที่ถูกลิดรอนโดยรัฐบาลอังกฤษ และใครเป็นผู้ประกาศอิสรภาพและสถาปนาจัดตั้งรัฐบาลเพื่อพิทักษ์สิทธิในการมีอาวุธ เราจำเป็นต้องอ้างอิงถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เหล่านี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจดั้งเดิมเกี่ยวกับชนผิวดำของรัฐบุรุษทั้งหลายของเรา ณ เวลานั้นตามที่ได้กล่าวและกระทำเอาไว้" [143] (original)

---

[140] Gibbons v. Ogden, 22 U.S. 1, 194 (1824):-

"...to commerce "among the several States." The word "among" means intermingled with. A thing which is among others is intermingled with them. Commerce among the States cannot stop at the external boundary line of each State, but may be introduced into the interior."

[141] Id.

[142] Id. at 196-197.

[143] Dred Scott v. Sandford, 60 U.S. 393, 407 (1857):-

"It becomes necessary to determine who were the citizens of several states when the constitution was adopted. And in order to do this...we must inquire who at the time were recognized as citizens of the states, whose rights and liberties outraged by the English government and who declared their independence and assumed the powers of government to defend their rights of arms. We refer to these historical facts for the purpose of showing the fixed opinions concerning the Negro race upon which the statesmen of that day spoke and acted."

แน่นอนว่าหากสืบค้นไปที่เจตนารมณ์ก็จะพบว่า "พลเมือง" ตามความหมายของของผู้ร่างนั้นย่อมไม่รวมถึงคนผิวดำที่เป็นทาสในขณะนั้น นำไปสู่ข้อสรุปของการวินิจฉัยว่า Dred Scott ไม่มีฐานะเป็นพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ ศาลจึงไม่มีเขตอำนาจวินิจฉัยคดีได้ และยังมีผลให้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวเนื่องไปยังกฎหมายที่เรียกกันว่า "Missouri Compromise" ที่มีผลเป็นการกำหนดขอบเขตพื้นที่ของประเทศว่ารัฐใดเป็นรัฐที่ยอมรับและไม่ยอมรับการมีทาส ซึ่งตามลำดับเหตุผลของ Justice Tarney จึงเห็นว่าการออกกฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะมีผลเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินของประชาชน

อย่างไรก็ดี ดังที่ Bobbitt (1991) ได้ชี้ให้เห็นว่าหากให้รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทก็จะพบว่าภาษาของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ศาลสหพันธรัฐสามารถพิจารณาคดีข้อโต้แย้งระหว่างพลเมืองที่มาจากคนละมลรัฐนั้นย่อมมีความหมายตามความเข้าใจของวิญญูชนในปัจจุบันหรือแม้แต่ในขณะที่วินิจฉัยคดีก็ไม่เหมือนกับความหมายเดิมของผู้ร่าง[144] ถึงที่สุดแล้วแม้การวินิจฉัยนี้จะถือเป็นครั้งที่สองที่มีการวินิจฉัยให้กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัตินั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ก็ถือกันว่าเป็นการวินิจฉัยที่แย่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของศาลฎีกาสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะคำวินิจฉัยนี้ถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดสงครามกลางเมือง และถูกลบล้างบรรทัดฐานที่วางไว้ในคดีนี้ในเวลาต่อมา[145]

(6) การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (Brown v. Board of Education)

ตัวอย่างคดีนี้เป็นตัวอย่างในยุคหลังจากที่ปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องอำนาจศาลของสหพันธรัฐได้หมดลงแล้ว บทบาทของศาลก็ปรับเปลี่ยนเข้าสู่การพิจารณาว่ากฎหมายต่างๆ ของมลรัฐนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดย Brown v. Board of Education เป็นกรณีที่มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มของผู้ปกครอง 12 คนที่ดูแลนักเรียน 20 คน เพื่อคัดค้านคณะกรรมการการศึกษาของเมืองโทเปกา (Topeka) มลรัฐแคนซัสให้ยกเลิกนโยบายแบ่งแยกสีผิวของโรงเรียน เพราะการที่โรงเรียนระดับประถมนั้นมีนโยบายให้แบ่งแยกสถานที่และอุปกรณ์ในการเรียนสำหรับนักเรียนผิวขาวและนักเรียนผิวดำนั้นขัดต่อหลักความเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญ (Fourteenth Amendment)[146] อย่างไรก็ดี มีแนวคำพิพากษาในคดี *Plessy v. Ferguson*[147] ที่เคยวินิจฉัยในกรณีการแบ่งแยกสีผิวในการใช้รถไฟว่า ตราบเท่าที่สถานที่และอุปกรณ์ทั้งหลายนั้นเท่าเทียมกันก็ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ เกิดเป็นหลักการที่เรียกว่า "แบ่งแยกแต่เท่าเทียม" (separate but equal)

ในคดี *Brown v. Board of Education* ศาลได้ให้เหตุผลอันเป็นการกลับหลักการแบ่งแยกแต่เท่าเทียม โดยอธิบายว่า

---

[144] BOBBITT, supra note 105 at 13-14.

[145] Paul Finkelman, Scott V. Sandford: The Court's Most Dreadful Case and How It Changed History, 82 CHI.-KENT L. REV. 3 (2007).

[146] U.S. Constitution, Amendment XIV, Section 1:-

> "All persons born or naturalized in the United States, and subject to the jurisdiction thereof, are citizens of the United States and of the State wherein they reside. No State shall make or enforce any law which shall abridge the privileges or immunities of citizens of the United States; nor shall any State deprive any person of life, liberty, or property, without due process of law; nor deny to any person within its jurisdiction the equal protection of the laws."

[147] Plessy v. Ferguson, 163 U.S. 537 (1896).

"การแบ่งแยกนักเรียนผิวขาวกับนักเรียนผิวสีออกจากกันในโรงเรียนของรัฐนั้นมีผลเสียต่อนักเรียนผิวสี และผลเสียนี้ยิ่งมีมากขึ้นเมื่อเป็นผลของกฎหมายซึ่งการมีนโยบายแบ่งแยกสีผิวโดยทั่วไปก็เพื่อแสดงให้เห็นความต้อยต่ำของชนผิวดำ ความต้อยต่ำนี้จะส่งผลต่อความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น การแบ่งแยกสีผิวโดยผลของกฎหมายจึงมีแนวโน้มที่จะทำลายพัฒนาการทางการศึกษาและจิตใจของเด็กผิวดำ และบั่นทอนประโยชน์ที่น่าจะได้รับหากได้เข้าเรียนในโรงเรียนรวม

ไม่ว่าความรู้ทางจิตวิทยาในขณะที่มีคำพิพากษาคดี Plessy v. Ferguson จะเป็นอย่างไร ข้อเท็จจริงที่กล่าวมานั้นอ้างอิงได้ตามองค์ความรู้สมัยใหม่ เหตุผลใดที่เคยใช้ใน Plessy v. Ferguson แต่มีเนื้อหาขัดกับข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงไม่เป็นที่ยอมรับอีกต่อไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าในระบบการศึกษาภาครัฐ หลักการแบ่งแยกแต่เท่าเทียม (doctrine of separate but equal) จึงไม่มีความเหมาะสม การแบ่งแยกสถานที่และอุปกรณ์ทางการศึกษานั้นก็ไม่มีความเท่าเทียมในตัวอย่างชัดแจ้ง ดังนั้น...จึงเป็นการลิดรอนหลักกฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคที่รับรองโดยรัฐธรรมนูญ"[148] (doctrinal)

คำวินิจฉัยในคดีนี้เป็นที่ยกย่องในฐานะที่เป็นการตัดสินได้ถูกต้องในทางปฏิบัติที่มีผลเป็นการแก้ปัญหาการแบ่งแยกสีผิวซึ่งไม่มีผลดีต่อสังคมโดยรวม แต่ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการกำหนดกฎหมายและนโยบายโดยฝ่ายตุลาการเสียเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง และที่จริงแล้วศาลไม่จำเป็นต้องอธิบายผลดีผลเสียทางจิตวิทยา เพราะโดยหลักความเท่าเทียมกันนั้นไม่อาจแบ่งแยกสีผิวได้ อย่างไรก็ดี เป็นที่ยอมรับว่าเป็นคดีที่ตัดสินได้แตกต่างจากมาตรฐานการวินิจฉัยคดีทั่วไปโดยเฉพาะหากเห็นว่าเป็นการกลับแนวคำพิพากษาเดิมอย่าง *Plessy v. Ferguson* ที่รับรองความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของนโยบายดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว นอกจากนี้ ยังเป็นคำวินิจฉัยที่เป็นเอกฉันท์โดยความร่วมมืออย่างดีจากเหล่าผู้พิพากษาเพื่อยืนยันในหลักการทางสิทธิมนุษยชนที่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ คดีจึงถือเป็นบรรทัดฐานใหม่ให้แก่คดีอื่นๆ ได้เดินตามและทำให้การแบ่งแยกสีผิวค่อยๆล้มเลิกไปในสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นๆ ของประชาชน ในแง่นี้ Shapiro (1995) เห็นว่าศาลเป็นพื้นที่ต่อสู้ให้กับกลุ่มนักเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายสาธารณะตามกระบวนการประชาธิปไตยด้วยการเป็นช่องทางการเรียกร้องสิทธิให้แก่ชนกลุ่มน้อยของสังคม นอกจากนี้คำพิพากษายังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของบรรทัดฐานทางสังคม[149]

---

[148] Brown v. Board of Education, 347 U.S. 483, 494-495 (1954):-

"Segregation of white and colored children in public schools has a detrimental effect upon the colored children. The impact is greater when it has the sanction of the law, for the policy of separating the races is usually interpreted as denoting the inferiority of the negro group. A sense of inferiority affects the motivation of a child to learn. Segregation with the sanction of law, therefore, has a tendency to [retard] the educational and mental development of negro children and to deprive them of some of the benefits they would receive in a racial[ly] integrated school system.

Whatever may have been the extent of psychological knowledge at the time of Plessy v. Ferguson, this finding is amply supported by modern authority. Any language in Plessy v. Ferguson contrary to this finding is rejected.

We conclude that in the field of public education, the doctrine of "separate but equal" has no place. Separate educational facilities are inherently unequal. Therefore,..., deprived of the equal protection of the laws guaranteed by the Fourteenth Amendment."

[149] Shapiro, supra note 124 at 47.

3.2 บริบทของยุโรป

3.2.1 ปัญหาการรวมตัวทางเศรษฐกิจ

ประชาคมยุโรป (European Community) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีพัฒนาโดดเด่นมากที่สุดและได้รับความสนใจศึกษาแง่มุมต่างๆ มากที่สุดของโลก Stone Sweet & Brunell (2002) เห็นว่าสาเหตุที่ประชาคมยุโรปมีความสำคัญมากที่สุด ก็เพราะการรวมตัวกันนั้นส่งผลเป็นการเชื่อมโยงในเชิงการเมืองและกฎหมายในระดับประชาคมยุโรปกับระดับประเทศสมาชิกให้มีขอบเขตกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้นเป็นลำดับอย่างที่ไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อน เป็นความโดดเด่นที่แตกต่างจากแนวคิดทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิมและแตกต่างจากแนวคิดแบบสหพันธรัฐแบบอเมริกัน[150]

ศาลยุติธรรมแห่งยุโรป หรือ "ECJ" (European Court of Justice) มีบทบาทสำคัญในการรวมตัวกันในทางระบบกฎหมายของยุโรป ประกอบกับผู้พิพากษาและคู่ความเอกชนของประเทศสมาชิกก็มีส่วนในการส่งเสริมการรวมตัวดังกล่าว เกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า "การสถาปนารัฐธรรมนูญ" (constitutionalization) จากระบบความตกลงสนธิสัญญาทั้งหลายของยุโรป เข้าแทนที่ระเบียบระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม และเพิ่มเติมคุณลักษณะของสหพันธรัฐ แม้ ECJ จะถูกจัดตั้งขึ้นตามสนธิสัญญากรุงโรม (Treaty of Rome)[151] ตามระเบียบระหว่างประเทศดั้งเดิม แต่ปัจจุบัน ECJ ถือเป็นองค์กรเหนือรัฐ (supranational) ฝ่ายตุลาการที่เข้มแข็งที่สุดในประวัติศาสตร์และมีฐานะเทียบเคียงได้กับศาลรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ทั่วโลก[152]

การสถาปนารัฐธรรมนูญจากสนธิสัญญาของยุโรปเป็นกระบวนการที่สนธิสัญญากรุงโรมได้พัฒนาจากความตกลงระหว่างรัฐในแนวระนาบ กลายเป็นระบบกฎหมายที่เชื่อมโยงกันในแนวดิ่งที่ให้อำนาจในการบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ของบุคคลและองค์กรทั้งที่เป็นเอกชนและมหาชนตามกฎหมายภายในดินแดนของประชาคมยุโรป ในการนี้ ECJ เริ่มที่จะอ้างอิงเนื้อหาความตกลงต่างๆ ในฐานะที่เป็นตัวบทรัฐธรรมนูญตั้งแต่ทศวรรษ 1960s และในทศวรรษ 1990s ก็เริ่มเรียกสนธิสัญญาว่าเป็นรัฐธรรมนูญของประชาคม ยิ่งไปกว่านั้นการสถาปนารัฐธรรมนูญยังส่งผลอย่างสำคัญให้เกิดหลักการให้ผลโดยตรง (direct effect) และความเป็นกฎหมายสูงสุด (supremacy) ในการดำเนินการทั้งหลายทางกฎหมาย ทำให้เอกชนสามารถฟ้องร้องคดีต่อหน่วยงานของรัฐสมาชิกว่ากระทำการขัดต่อกฎหมายของประชาคมตามหลักการให้ผลโดยตรง และศาลของรัฐสมาชิกก็จะต้องวินิจฉัยกรณีดังกล่าวโดยอ้างอิงกฎหมายของประชาคมเป็นหลักตามหลักความเป็นกฎหมายสูงสุด จึงเกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญ 2 ประการในยุโรปตามมาอย่างมีนัยสำคัญ (1) ผู้ประกอบการเอกชนที่ได้ประโยชน์จากความตกลงใช้เป็นช่องทางในการขจัดอุปสรรคทางการค้า (2) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เรียกร้องประเด็นทางสังคม เช่น สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม และสวัสดิการสังคม เป็นต้น ใช้เป็นช่องทางในการปฏิรูปกฎหมายภายในประเทศ ทั้งหมดนี้จึงเป็นการขับเคลื่อนการรวมตัวของประชาคมไปไกลกว่าที่เคยคาดหวังจากตัวรัฐสมาชิกเอง[153]

Weiler (1991) เห็นว่าตั้งแต่ปี 1963 จนถึงช่วงต้นทศวรรษ 1970s นั้น เป็นช่วงเวลาที่สำคัญของการเปลี่ยนผ่านจากระเบียบระหว่างประเทศแบบดั้งเดิมของยุโรป กลายเป็นเข้าสู่การสถาปนารัฐธรรมนูญของยุโรปเพราะเป็นช่วงเวลาของการวางหลักการที่สำคัญที่ปิดโอกาสไม่ให้รัฐสมาชิกเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามความตกลงบางข้อได้อีกต่อไป ซึ่งสิ่งนี้เกิดขึ้นได้ก็เนื่องมาจาก (1) โครงสร้างระบบกฎหมายของยุโรปที่เอื้อให้สามารถทำได้ (legal structure) และ (2) ระบบการรับรองทางกฎหมาย (judicial guarantees)[154]

---

[150] Alec Stone Sweet & Thomas Brunell, The European Court and Integration, in ON LAW, POLITICS, AND JUDICIALIZATION 258 (Martin M Shapiro & Alec Stone Sweet eds., 2002).

[151] TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN ECONOMIC COMMUNITY, March 25, 1957 [ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "สนธิสัญญากรุงโรม"].

[152] Alec Stone Sweet, Judicial Authority and Market Integration in Europe, in INSTITUTIONS & PUBLIC LAW: COMPARATIVE APPROACHES 324 (Tom Ginsburg & Robert A. Kagan eds., 2005).

[153] Id. at 139, n.3.

[154] J. H. H. Weiler, The Transformation of Europe, 100 YALE L.J. 2403, 2412 (1990).

3.2.2 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

รูปแบบการให้เหตุผลของ ECJ นั้นถือว่าเป็นแบบอย่างที่ชัดเจนในการสถาปนารัฐธรรมนูญได้แก่ การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (doctrinal) ความข้อนี้จะเห็นได้ชัดเจนจากการตีความที่เป็นที่รู้จักกันดีของ ECJ ต่อมาตรา 177 ของสนธิสัญญากรุงโรม (ปัจจุบันคือ TFEU มาตรา 267) ที่กำหนดว่า

> *"ศาลยุติธรรม[แห่งยุโรป]มีเขตอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในกรณีดังต่อไปนี้*
> *(a) การตีความตามสนธิสัญญา*
> *(b) การรับรองและการตีความการกระทำของสถาบันต่างๆ ของประชาคม[ยุโรป]*
> *(c) การตีความบทกฎหมายที่ตราโดยการกระทำของสภา[ยุโรป]*
> *เมื่อมีกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องข้างต้นเกิดแก่ศาลหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่วินิจฉัยอรรถคดีของรัฐสมาชิก หากเห็นว่าการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นต่อการตัดสินคดีของตนต่อไป ศาลและหน่วยงานนั้นอาจขอให้ศาลยุติธรรมมีคำวินิจฉัยชี้ขาดได้ตามที่ร้องขอ*
> *เมื่อมีกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องในคดีที่ศาลหรือหน่วยงานของรัฐสมาชิกไม่สามารถตัดสินคดีได้เพราะไม่มีมาตรการเยียวยาตามกฎหมายภายในประเทศ ศาลหรือหน่วยงานนั้นต้องส่งเรื่องดังกล่าวให้ศาลยุติธรรมพิจารณา"*[155]

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเปิดช่องให้ศาลในประเทศและกำหนดหน้าที่ของศาลสุดท้ายต้องส่งคดีที่เกี่ยวกับการตีความกฎหมายของยุโรปมาให้ ECJ วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้น (preliminary rulings) วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถแก้ปัญหาการตีความสนธิสัญญาได้อย่างสอดคล้องกัน และในคดีแรกๆ ที่มีการส่งต่อคดีมาที่ ECJ ก็ได้วางหลักการให้ผลโดยตรง (direct effect) ว่าบทบัญญัติบางส่วนของสนธิสัญญากรุงโรมนั้นมีผลบังคับใช้โดยตรงแก่บุคคลภายในระบบกฎหมายของรัฐสมาชิก[156] อย่างไรก็ดี มีเหตุผลสำคัญ 4 ประการตามแบบของ Weiler (1991) ที่ถือว่าเป็นรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (doctrinal) ที่ ECJ ได้วางหลักเอาไว้ให้เป็นเสมือนเสาหลักของนิติสถาบันทางกฎหมายในลักษณะที่ใกล้เคียงกับรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐ

---

[155] Treaty of Rome, Article 177:-
"The Court of Justice shall have jurisdiction to give preliminary rulings concerning:
(a) the interpretation of this Treaty;
(b) the validity and interpretation of acts of the institutions of the Community;
(c) the interpretation of the statutes of bodies established by an act of the Council, where those statutes so provide.
Where such a question is raised before any court or tribunal of a Member State, that court or tribunal may, if it considers that a decision on the question is necessary to enable it to give judgment, request the Court of Justice to give a ruling thereon.
Where any such question is raised in a case pending before a court or tribunal of a Member State, against whose decisions there is no judicial remedy under national law, that court or tribunal shall bring the matter before the Court of Justice."

[156] Laurence Helfer & Anne-Marie Slaughter, Toward a Theory of Effective Supranational Adjudication, 107 YALE LAW JOURNAL 273–392 (1997), cited Case 26/62, N.V. Algemene Transp & Expeditie Ondememing Van Gend & Loos v Nederlandse administratie der belastingen. 1963 E CR 1. 12., see also Weiler, supra note 154 at 2413-2414 (discussing the doctrine of direct effect).

(1) บรรทัดฐานการให้ผลโดยตรง (Doctrine of Direct Effect)

บรรทัดฐานการให้ผลโดยตรงปรากฏขึ้นครั้งแรกในปี 1963 ในคดี Van Gend & Loos โดยศาลให้เหตุผลเชิงประโยชน์สาธารณะไว้ว่า

> *"ประชาคมนั้นเป็นการจัดตั้งระเบียบระหว่างประเทศใหม่เพื่อประโยชน์ของรัฐสมาชิกทั้งหลายโดยจำกัดอำนาจอธิปไตยของรัฐเอาไว้ซึ่งก็เป็นแต่เฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น (limited fields) ซึ่งครอบคลุมไม่เพียงแต่รัฐสมาชิกแต่ยังรวมถึงคนชาติของรัฐสมาชิกด้วย ดังนั้น กฎหมายของประชาคมจึงมีผลเป็นการกำหนดหน้าที่โดยตรงแก่บุคคล ซึ่งรวมถึงสิทธิต่างๆ ที่จะได้มาตามกฎหมาย สิทธิเหล่านี้ไม่เพียงแต่ได้มาตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาเท่านั้น แต่ยังได้มาโดยเหตุและผลของหน้าที่ที่สนธิสัญญากำหนดอย่างชัดเจนแก่บุคคลต่างและรัฐสมาชิกต่างๆ และสถาบันต่างๆ ของประชาคม"* [157]

ต่อมาได้มีการพัฒนาต่อยอดมาเป็นลำดับ โดยวางหลักไว้ว่า ปทัสถานกฎหมายของประชาคมที่มีความชัดเจนแน่นอนและเพียงพอต่อการบังคับใช้ได้ กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายหรือมาตรการเพิ่มเติมเพื่อการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ จะต้องถือว่ามีสถานะเป็นกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกเพื่อปรับใช้กฎหมายของประชาคมโดยตรง หลักการให้ผลโดยตรงนี้ใช้ได้กับทุกการกระทำที่มีผลทางกฎหมายของประชาคม รวมทั้งความตกลงและกฎหมายลำดับรอง มีผลทำให้บุคคลสามารถฟ้องคดีตามกฎหมายของประชาคมในศาลของรัฐสมาชิก และจะต้องมีมาตรการเยียวยาแก้ไขตามกฎหมายของประชาคมเสมือนว่ามีกฎหมายภายในของตนเอง อย่างไรก็ดี มีข้อยกเว้นการให้ผลโดยตรงดังกล่าวนั้นหากเป็นกรณีข้อกำหนดของประชาคม (Community Directives) จะเป็นผลโดยตรงเฉพาะความสัมพันธ์แนวดิ่งระหว่างหน่วยงานรัฐและบุคคลในรัฐ แต่ไม่มีผลต่อความสัมพันธ์แนวระนาบระหว่างบุคคลในรัฐสมาชิกด้วยกันเอง[158]

ความข้อนี้ส่งผลกระทบอย่างสำคัญเท่ากับเป็นการปฏิเสธบรรทัดฐานทางกฎหมายระหว่างประเทศแบบดั้งเดิมที่กำหนดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสมาชิกเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์เท่านั้น โดยเปิดโอกาสให้รัฐภาคีสามารถเลือกวิธีการที่จะดำเนินการภายในของตนเอง ซึ่งหากรัฐภาคีไม่ได้ดำเนินการออกกฎหมายรับรองสิทธิและหน้าที่ เช่น สิทธิมนุษยชน ตามเนื้อหาของความตกลง บุคคลในรัฐก็ไม่สามารถเรียกร้องตามสิทธิดังกล่าวในศาลของรัฐนั้น หนทางเดียวที่จะทำได้ก็คือการดำเนินการในระดับระหว่างประเทศ ในแง่นี้หลักการให้ผลโดยตรงจึงส่งผลกระทบสำคัญประการต่อมา คือ ทำให้รัฐสมาชิกไม่สามารถปฏิเสธการดำเนินการทางกฎหมายภายในระบบกฎหมายของตนเองอีกต่อไป ผลกระทบอย่างสำคัญที่กล่าวมาทำให้เกิดคดีความจำนวนมากที่อ้างอิงตามหลักการนี้ ผู้ฟ้องคดีจำนวนมากกลายเป็นผู้พิทักษ์กฎหมายประชาคมของยุโรปเช่นเดียวกันกับผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ ทั่วโลก [159]

---

[157] Case 26/62, N.V. Algemene Transport-en Expeditie Oderneming Van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingen, 1963 E.C.R. 1 [hereinafter Van Gend & Loos]:-

> "The Community constitutes a new legal order of international law for the benefit of which the states have limited their sovereign rights, albeit within limited fields and the subjects of which comprise not only member states but also their nationals. Independently of the legislation of member states, community law therefore not only imposes obligations on individuals but is also intended to confer upon them rights which become part of their legal heritage. These rights arise not only where they are expressly granted by the treaty, but also by reason of obligations which the treaty imposes in a clearly defined way upon individuals as well as upon the member states and upon the institutions of the community."

[158] Weiler, supra note 154 at 2413, cited Case 148/78, Pubblico Ministero v. Tullio Ratti, 1979 E.C.R. 1629; Case 152/84, M.H. Marshall v. Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority, 1986 E.C.R. 723.

[159] Id. at 2414.

(2) บรรทัดฐานความเป็นกฎหมายสูงสุด (Doctrine of Supremacy)

อย่างไรก็ดี หลักการให้ผลโดยตรงนั้นมีความคล้ายคลึงกับระบบกฎหมายของบางประเทศที่ใช้บรรทัดฐาน "เอกนิยม" (Monism) ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวคือ ความตกลงและสนธิสัญญาใดที่รัฐได้ลงนามและสัตยาบันย่อมมีผลผูกพันใช้ได้เป็นกฎหมายภายในประเทศทันที หลักการให้ผลโดยตรงนี้มีผลกระทบอย่างสำคัญเมื่อใช้ประกอบกับบรรทัดฐานประการต่อมา คือ "หลักความเป็นกฎหมายสูงสุด" ซึ่งไม่มีที่ใดในสนธิสัญญากรุงโรมกำหนดความเป็นกฎหมายสูงสุดเอาไว้อย่างชัดแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นบรรทัดฐานที่ ECJ ได้พัฒนาขึ้นตั้งแต่ปี 1964 โดยวางหลักในคดี Costa v ENEL ซึ่งศาลให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะไว้ว่า

> *"ปทัสถานกฎหมายที่มีบ่อเกิดตามความของสนธิสัญญาโดยลักษณะเฉพาะและเจตนารมณ์ที่แท้ของมัน ไม่อาจถูกลบล้างได้โดยกฎหมายภายในรัฐสมาชิกไม่ว่าจะตราขึ้นในลักษณะใดโดยไม่มีผลทำให้กฎหมายประชาคมเสื่อมเสียไปและโดยไม่มีฐานทางกฎหมายประชาคมที่เป็นกรณีปัญหา"* [160]

กฎหมายและปทัสถานใดๆ ตั้งแต่สนธิสัญญาจนถึงมาตรการทางปกครองของคณะกรรมาธิการยุโรป "ในแต่ละเรื่อง" (sphere of application) จึงมีศักดิ์สูงกว่ากฎหมายภายในรัฐสมาชิกที่มีเนื้อหาขัดแย้งกันไม่ว่ากฎหมายภายในนั้นจะตราขึ้นก่อนหรือหลังกฎหมายของประชาคม กล่าวอีกนัยคือ ECJ มีอำนาจในการพิจารณาได้เองว่าเรื่องใดอยู่ในเรื่องเดียวกันกับกฎหมายของประชาคมยุโรป หรือที่เรียกว่า "Kompetenz-Kompetenz" ในแง่นี้หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดนั้นไม่ใช่กฎตายตัว แต่เป็นหลักในการพิจารณาว่ากฎหมายใดเป็นกฎหมายสูงสุดในเรื่องนั้นๆ (sphere of competence) [161] ซึ่งสอดคล้องกับหลักจำกัดอำนาจบางเรื่อง (limited field) ที่ปรากฏในคดี *Van Gend & Loos* ที่มีชื่อเสียง แม้ก่อนหน้านั้นศาลก็ได้ให้เหตุผลทำนองเดียวกันในคดี Algera ไว้ด้วยเหตุผลเชิงประโยชน์สาธารณะ ว่า

> *"สนธิสัญญายืนอยู่บนหลักการเพิกถอนอธิปไตยโดยความยินยอมของรัฐสมาชิกให้แก่เขตอำนาจเหนือรัฐเพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน หลักกฎหมายที่เป็นฐานสำคัญของสนธิสัญญาก็คือหลักอำนาจที่จำกัด ประชาคมในฐานะที่เป็นบุคคลทางกฎหมายมหาชนจึงจำเป็นต้องมีอำนาจตามกฎหมายในการดำเนินการตามหน้าที่ดังกล่าวและจำกัดเพียงหน้าที่นั้นเท่านั้น"* [162]

---

[160] Case 6/64, Flaminio Costa v E.N.E.L., 1964 E.C.R. 585, 593 [hereinafter Costa v. ENEL]:-

"It follows from all these observations that the law stemming from the treaty, an independent source of law, could not, because of its special and original nature, be overridden by domestic legal provisions, however framed, without being deprived of its character as community law and without the legal basis of the community itself being called into question."

[161] Weiler, supra note 154 at 2414.

[162] Joined Cases 7/56, 3-7/57, Dinecke Algera v. Common Assembly of the European Coal and Steel Community, 1957-58 E.C.R. 39 [hereinafter Algera]:-

"[t]he Treaty rests on a derogation of sovereignty consented by the Member States to supranational jurisdiction for an object strictly determined. The legal principle at the basis of the Treaty is a principle of limited competence. The Community is a legal person of public law and to this effect it has the necessary legal capacity to exercise its functions but only those."

หลักการนี้จึงส่งผลอย่างสำคัญแม้ในรัฐที่ใช้ระบบเอกนิยม เพราะจากเดิมที่กฎหมายประชาคมและกฎหมายระหว่างประเทศเคยมีสถานะเท่าเทียมกัน ทำให้ต้องพิจารณาตามหลัก "กฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเก่า" (lex posteriori derogate lex anteriori) ซึ่งหากมีการออกกฎหมายภายในรัฐขึ้นมาใหม่ก็จะมีผลยกเลิกความตกลงไปโดยปริยาย แต่เมื่อมีหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของกฎหมายประชาคม ประกอบกับหลักการมีผลโดยตรง จึงทำให้กฎหมายของประชาคมมีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุดแบบเดียวกันกับรัฐธรรมนูญ [163]

(3) บรรทัดฐานอำนาจโดยปริยาย (Doctrine of Implied Powers)

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่คู่กับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็คือ คำถามว่ารัฐบาลมีอำนาจในการดำเนินการในเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดแจ้งหรือไม่ "บรรทัดฐานการมีผลโดยตรง" และ "บรรทัดฐานความเป็นกฎหมายสูงสุด" ก็ไม่สามารถใช้เป็นเหตุผลในการตอบคำถามนี้ได้หากไม่มีตัวบทลายลักษณ์อักษร ประเด็นนี้เริ่มมีความสำคัญในปี 1970 เมื่อปรากฏคำถามว่าประชาคมยุโรปมีอำนาจในการทำความตกลงกับรัฐอื่นๆ นอกประชาคมหรือไม่ เพราะความชัดเจนดังกล่าวจะทำให้นโยบายภายในประชาคมมีความชัดเจนตามไปด้วย[164]

ในช่วงเวลานั้นเองได้มีคำวินิจฉัยที่สำคัญของ ECJ ในคดี ERTA[165] ได้ให้เหตุผลเชิงประโยชน์สาธารณะเป็นใจความว่า อำนาจในกิจการภายในประชาคมโดยนัยย่อมต้องหมายถึงอำนาจในการทำความตกลงภายนอกประชาคมด้วย และพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นย่อมมีผลผูกพันรัฐสมาชิกด้วย ตามความหมายนี้คำวินิจฉัยของ ECJ ไปไกลกว่าเพียงแค่อำนาจโดยปริยายของการทำความตกลงกับภายนอกประชาคม และด้วยคำวินิจฉัยนี้ก็ทำให้มีผลเป็นการเดินตามแนวบรรทัดฐานในคดีต่อๆ มา[166] โดยศาลได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมอีกว่า ประชาคมมีอำนาจนั้นโดยปริยายเพื่อประโยชน์ที่ชอบธรรมของประชาคมที่จะดำเนินการตามจำเป็นตามเป้าประสงค์นั้น ซึ่งนอกจากการให้เหตุผลที่เป็นรูปแบบตามประโยชน์สาธารณะ (prudential) อย่างมากแล้ว ยังเป็นการให้เหตุผลที่ทำให้เกิดภาระแก่รัฐสมาชิกอย่างไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศดั้งเดิม หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่า ศาลไม่ได้ตีความในฐานะที่เป็นความตกลงระหว่างประเทศ แต่เป็นหลักประโยชน์สาธารณะตามรัฐธรรมนูญ [167]

นอกจากหลักอำนาจโดยปริยายแล้ว ECJ ยังได้พัฒนาบรรทัดฐานเพิ่มเติมอีก 2 หลักได้แก่ บรรทัดฐานความเฉพาะเจาะจง (exclusivity) และบรรทัดฐานความเหนือกว่าของกฎหมาย (preemption) โดยศาลให้เหตุผลว่าอำนาจของประชาคมที่เกี่ยวกับนโยบายการค้าร่วมกันนั้นเป็นอำนาจเฉพาะที่รัฐสมาชิกไม่สามารถจะใช้เองได้ อย่างไรก็ดียังต้องพิจารณาประกอบกับข้อเท็จจริงอื่นๆ ด้วย ที่จริงแล้วมีเพียงกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประชาคมเท่านั้นที่จะมีผลเป็นกฎหมายที่สูงกว่าและลบล้างการกระทำของรัฐสมาชิก ไม่ว่าจะมีความขัดแย้งกันของกฎหมายเกิดขึ้นหรือไม่ บรรทัดฐานนี้มีผลกดดันให้รัฐสมาชิกต้องร่วมมือกัน [168]

---

[163] Weiler, supra note 154 at 2415.

[164] Id. at 2416.

[165] Case 22/70, Commission of the European Communities v. Council of the European Communities, 1971 E.C.R. 263 [hereinafter ERTA].

[166] Weiler, supra note 154 at 2415, cited Tizzano, Les Compctences de la Communautl, in TRENTE ANS DE DROIT COMMUNAUTAIRE 45, 49-52 (European Commission, Perspectives Europennes, 1982).

[167] Id. at 2416.

[168] Id. at 2417.

(4) บรรทัดฐานสิทธิมนุษยชน (Doctrine of Human Rights)

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญมากในระดับประชาคมยุโรป คือ ประเด็นสิทธิมนุษยชน เพราะสนธิสัญญาไม่มีส่วนที่ว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของประชาชน และไม่มีตัวบทใดกล่าวถึงอำนาจของ ECJ ในการตรวจสอบความชอบเมื่อมีข้อกล่าวหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ปี 1969 ศาลได้เริ่มให้เหตุผลในการตรวจสอบความชอบของการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในคดี Stauder ซึ่งเป็นคดีเกี่ยวกับนโยบายการให้สวัสดิการอาหารแก่ประชาชนเพื่อลดปริมาณผลผลิตเนยที่มีล้นตลาด คณะกรรมาธิการยุโรปจึงได้กำหนดให้รัฐสมาชิกดำเนินมาตรการเพื่อลดราคาเนยให้แก่ผู้บริโภคบางกลุ่มที่ไม่สามารถซื้อเนยในราคาปรกติได้ เยอรมนีจึงออกมาตรการคูปองเนยโดยมีเงื่อนไขว่า คูปองจะใช้ได้เมื่อมีชื่อที่อยู่ของผู้ถือคูปอง นาย Erich Stauder จึงฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองแห่งชตุทท์การ์ท (Stuttgart Administrative Court) โดยร้องว่าการกำหนดเงื่อนไขให้ต้องมีชื่อของผู้ถือคูปองนั้นเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ตามกฎหมายเยอรมนี ศาลจึงส่งเรื่องให้ ECJ วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นว่า ข้อกำหนดของคณะกรรมาธิการยุโรปกรณีดังกล่าวว่าขัดหรือแย้งต่อหลักสวัสดิการสังคมและการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของเยอรมนีหรือไม่

ECJ จึงให้เหตุผลในการวินิจฉัยว่าข้อกำหนดของคณะกรรมาธิการยุโรปนั้นไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเยอรมนี แต่ปัญหานี้เกิดขึ้นเพราะความผิดพลาดจากการแปล เพราะรัฐสมาชิกอื่นๆ ไม่ได้กำหนดใช้มาตรการคูปองและระบุว่าให้ต้องมีชื่อของผู้ถือ แม้จะไม่ได้ห้ามอย่างชัดเจน แต่ก็จะต้องอ่านข้อกำหนดให้ได้ความที่เปิดกว้างมากที่สุดในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐาน จึงไม่ใช่การกำหนดให้ต้องมีชื่อของผู้ถือ แล้วจึงสรุปในรูปแบบการให้เหตุผลเชิงบรรทัดฐานว่า

> *"ไม่มีที่ใดในข้อกำหนด[ของคณะกรรมาธิการยุโรป]ที่มีผลเป็นการลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้รับการรับรองตามหลักการแม่บทของประชาคมและได้รับการคุ้มครองโดยศาล"* [169]

ในแง่นี้ศาลจึงรับหลักการตามจารีตทางรัฐธรรมนูญของรัฐสมาชิกและอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่รัฐสมาชิกรับพันธกรณีดังกล่าว อำนาจที่มอบให้แก่ประชาคมตามบรรทัดฐานทั้งสามข้างต้น จึงไม่ใช่อำนาจที่ไม่ถูกตรวจสอบ แต่ยังต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบเรื่องสิทธิมนุษยชนอีกชั้นหนึ่ง [170]

แม้ ECJ จะได้พัฒนาบรรทัดฐานทั้ง 4 ประการที่กล่าวมา แต่ก็จะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะประสบความสำเร็จในการสถาปนารัฐธรรมนูญดังกล่าว หากศาลสูงของแต่ละรัฐสมาชิกโดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วย ตรงนี้เองที่ทำให้มาตรา 177 ของสนธิสัญญากรุงโรมมีความสำคัญมากที่สุด และบ่อยครั้งที่เป็นช่องทางสำหรับบุคคลธรรมดาที่จะฟ้องคดีขอให้ศาลในประเทศพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายประชาคมยุโรป และเมื่อ ECJ มีคำวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้น (preliminary rulings) แก่ปัญหาข้อกฎหมายที่เชื่อมโยงมาจากข้อเท็จจริงของคดีอย่างแน่นหน้าแล้วก็จะเหลือพื้นที่เพียงเล็กน้อยให้แก่ศาลในประเทศวินิจฉัยตัดสินคดีในขั้นตอนสุดท้าย [171]

ในช่วง 1970s จึงก้าวเข้าสู่ช่วงแห่งการขยายตัวของบรรทัดฐานทั้ง 4 ประการ กล่าวคือ เมื่อบรรทัดฐานดังกล่าวได้ถูกสร้างขึ้นมาแล้วในช่วง 1960s จึงถูกอ้างอิงใช้เป็นหลักการต่อมา และขยายขอบเขตการใช้งานมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตีความตามมาตรา 235 ของสนธิสัญญากรุงโรมที่เปิดโอกาสให้สภาและคณะกรรมาธิการ

---

[169] Case 29/69 Erich Stauder v City of Ulm – Sozialamt, 1969 ECR 419.

[170] Weiler, supra note 154 at 2417.

[171] Id. at 2418-2421.

ยุโรปสามารถดำเนินการตามที่เหมาะสมในกรณีที่ไม่ได้กำหนดอำนาจของประชาคมไว้อย่างชัดเจน[172] จนในที่สุดจากเดิมที่รัฐสมาชิกอาจมีเขตอำนาจทางกฎหมายบางอย่างที่อยู่นอกเหนือไปจากกฎหมายประชาคม กลายเป็นเสมือนว่ากฎหมายของประชาคมได้ครอบคลุมเนื้อหาทุกพื้นที่โดยสมบูรณ์ [173] หรือกล่าวได้ว่าไม่มีคดีใดเลยที่ศาลวินิจฉัยว่าสภาหรือคณะกรรมาธิการยุโรปไม่มีอำนาจ (lack of competence) [174]

การอ้างอิงตามบรรทัดฐานโดยเฉพาะบรรทัดฐานการให้ผลโดยตรงและบรรทัดฐานความเป็นกฎหมายสูงสุดมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นลำดับ ดังเช่นที่ Stone Sweet (2005) ได้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ แม้ประชาคมยุโรปจะประกอบไปด้วยประเทศที่ใช้จารีตซีวิลลอว์ซึ่งไม่ได้มีบรรทัดฐานแนวคำพิพากษาอย่างจารีตคอมมอนลอว์ แต่ ECJ ก็ได้พัฒนาการให้เหตุผลตามบรรทัดฐานขึ้นมาอย่างเข้มแข็ง ซึ่งด้วยวิธีการนี้ทำให้กฎหมายประชาคมมีความเป็นกฎหมายที่มีเหตุมีผล (rational) [175]

3.3 บริบทของเอเชีย

3.3.1 ปัญหาความไม่แน่นอนและหลักประกันทางการเมือง

ภูมิภาคเอเชียประกอบไปด้วยประเทศประชาธิปไตยใหม่มากมายซึ่งประสบปัญหาล้มลุกคลุกคลานหลายประการและหนึ่งในปัญหาสำคัญที่สุดของประเทศเหล่านี้คือ ความไม่ไว้วางใจต่อกระบวนการยุติธรรมและการกระจายอำนาจเพราะทำให้เกิดความไม่แน่นอนและไร้เสถียรภาพ โดยเฉพาะแก่ศาลยุติธรรมที่มีระบบการบ่มเพาะและฝึกอบรมมาในระบบปิด จึงย่อมเป็นไปได้ยากที่จะเชื่อว่าผู้พิพากษาจากระบบดังกล่าวจะสามารถวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่ซับซ้อนของระบบกระจายอำนาจได้ ด้วยเหตุนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Kelsen ที่เห็นว่าศาลยุติธรรมปรกตินั้นไม่เหมาะที่จะวินิจฉัยตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การสร้างองค์กรพิเศษเฉพาะเพื่อวินิจฉัยเฉพาะประเด็นทางรัฐธรรมนูญแบบรวมศูนย์จึงมีความเหมาะสมและแสดงให้เห็นว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่พิเศษยิ่ง [176]

ประการต่อมา แนวคิดเรื่องการตรวจสอบความชอบของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัตินั้นโดยพื้นฐานแล้วก็แปลกแยกจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของเอเชียที่พัฒนามาจากการปกครองแบบรวมศูนย์ แต่ประชาธิปไตยเป็นแนวคิดตะวันตกที่เน้นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนซึ่งเป็นเรื่องการกระจายอำนาจ กระบวนการประชาธิปไตยในประเทศประชาธิปไตยใหม่โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเอเชียนั้นจึงมีแนวโน้มที่เด่นชัดของความไม่เป็นประชาธิปไตยโดยเฉพาะถ้าประชาธิปไตยนั้นมีระเบียบการเลือกตั้งเป็นแกนกลาง เพราะเมื่อสิ้นสุดการเลือกตั้งแล้วก็สิ้นสุดกระบวนการกระจายอำนาจกลับไปสู่การรวมศูนย์แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่ค่อนข้างเห็นตรงกันว่า การเลือกตั้งนั้นไม่เพียงพอจะทำให้เกิดประชาธิปไตย เพราะนอกจากผู้ชนะการเลือกตั้งจะได้อำนาจทุกอย่างอยู่ในมือแล้ว การเลือกตั้งนั้นก็ไม่ได้ช่วยให้มีการปกป้องสิทธิเสรีภาพทางสังคมและการเมืองของประชาชน หรือที่เรียกกันว่า “illiberal democracy” [177]

---

[172] Treaty of Rome, Article 235:-

> “If action by the Community should prove necessary to attain, in the course of the operation of the common market, one of the objectives of the Community and this Treaty has not provided the necessary powers, the Council shall, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the Assembly, take the appropriate measures.”

[173] Weiler, supra note 154 at 2435.

[174] Id. at 2447.

[175] Stone Sweet, supra note 152 at 2447.

[176] Ginsburg, supra note 118 at 9-10; Fareed Zakaria, The Rise of Illiberal Democracy, FOREIGN AFFAIRS, 1997; Samuel P. Huntington, After Twenty Years: The Future of the Third Wave, 8 JOURNAL OF DEMOCRACY 3–12 (1997).

[177] Ginsburg, Id at 10-15, cited DANIEL A. BELL ET AL., TOWARDS ILLIBERAL DEMOCRACY IN PACIFIC ASIA (1995).

แนวคิดหลักประกันทางการเมือง (insurance theory) ของ Ginsburg (2003) ถือเป็นคำอธิบายร่วมสมัยที่ยังใช้ได้ดีที่สุดสำหรับกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในกลุ่มประเทศประชาธิปไตยใหม่ กล่าวคือ ไม่ใช่เพราะความไม่สมบูรณ์ของประชาธิปไตยทำให้ประชาชนเรียกร้องให้มีกระบวนการตรวจสอบดังกล่าว (demand-side) เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ความข้อนี้จะเป็นจริงไม่ได้เลยหากนักการเมืองไม่เห็นประโยชน์จากกระบวนการดังกล่าวด้วย แต่เป็นเพราะความไม่สมบูรณ์ประกอบกับความไม่แน่นอนทางการเมืองนั้นเป็นแรงกดดันทางการเมืองแก่ทุกฝ่ายในสังคม การเตรียมพร้อมกระบวนการตรวจสอบดังกล่าวเอาไว้ (supply-side) จะทำให้สามารถใช้เป็นหลักประกันทางการเมืองได้ในอนาคต ความข้อนี้จะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อความไม่แน่นอนดังกล่าวมีอยู่สูงมากขณะที่มีการร่างรัฐธรรมนูญ ฝ่ายการเมืองย่อมตระหนักถึงความไม่แน่นอนดังกล่าวและพยายามลดความเสี่ยง (risk-averse) ของตนเมื่อจะต้องออกจากอำนาจ [178]

แม้จะมีเครื่องมือถ่วงดุลอื่นๆ อยู่อีกมากตามกระบวนการประชาธิปไตย การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็ยังเป็นเครื่องมือที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุด เพราะเป็นกระบวนการที่จัดตั้งได้ง่ายและใช้ทรัพยากรน้อย ประกอบกับกระแสของการจัดตั้งรัฐธรรมนูญและการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นทั่วโลก การมีกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญจึงเป็นการส่งสัญญาณเพื่อให้สังคมเชื่อและไว้วางใจว่าฝ่ายการเมืองจะยึดมั่นตามรัฐธรรมนูญ [179]

Ginsburg (2003) ยังตั้งข้อสังเกตว่าความเป็นหลักประกันทางเมืองนี้ไม่ใช่สิ่งเดียวกันกับการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ (originalism) เพราะปัญหาตัวการตัวแทน หรือที่เรียกว่า “agency problem” เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสถานการณ์ที่ผู้ร่างฝ่ายหนึ่งจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างไรก็ดี ปัญหาดังกล่าวจะมีมากเท่าที่ศาลนั้นจะวินิจฉัยให้แตกต่างกันไปได้มากเพียงในกรอบการมีเหตุมีผลทางกฎหมาย (legal rationality) กล่าวอีกนัยคือ รูปแบบการให้เหตุผลเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดปัญหาตัวการตัวแทน เพราะวิธีการให้เหตุผลทางนิติศาสตร์เป็นตัวช่วยกำหนดกรอบความคิดของผู้พิพากษาไม่ให้ไปไกลเกินกว่าที่จะคาดหมายได้ ความข้อนี้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ฝ่ายเสียงข้างมากและฝ่ายเสียงข้างน้อย อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มต้นทุนในการไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญให้มีภาระเพิ่มขึ้นและลดทอนความเป็นไปได้ให้ต้องทบทวนการดำเนินการใดๆ ที่มีความเสี่ยงต่อการไม่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ[180] ในแง่นี้จึงสอดคล้องกันกับแนวคิดทั่วไปของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญที่มีขึ้นเพื่อถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายเสียงข้างมาก แต่ด้วยเหตุผลที่ซับซ้อนขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งคือ เป็นการถ่วงดุลของฝ่ายการเมืองด้วยกันเอง โดยที่ประชาชนยังไม่มีบทบาทเด่นชัดเทียบเท่ากับแนวคิดดั้งเดิมแบบตะวันตก

3.3.2 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ในกลุ่มประเทศประชาธิปไตยใหม่ที่ประสบปัญหาการล้มลุกคลุกคลานไม่สามารถดำรงรักษาความเป็นประชาธิปไตยอย่างมีเสถียรภาพ ต้องเปลี่ยนเข้าสู่ระบอบเผด็จการทหารหรือรูปแบบการปกครองอื่นที่รวมอำนาจไว้นาน ทำให้พัฒนาการของระบบศาลโดยเฉพาะการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายนั้นแทบไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะแม้ในรูปแบบการปกครองอื่นจะมีศาลหรือฝ่ายตุลาการแต่ก็เป็นเพียงกลไกในการปกครองของผู้ปกครองสูงสุด ไม่ใช่การตรวจสอบและถ่วงดุลที่กระจายอำนาจออกไปเหมือนกับระบอบประชาธิปไตย

---

[178] Id at 22-25.

[179] Id at 25-30.

[180] Id at 30-33.

ในเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ มี 5 ประเทศที่จัดตั้งให้มีศาลเฉพาะในการทำหน้าที่วินิจฉัยปัญหาทางรัฐธรรมนูญ ได้แก่ มองโกเลีย เกาหลี ไต้หวัน ไทย และอินโดนีเซีย ตัวอย่างกรณีศึกษาของไต้หวัน และเกาหลี ที่จะได้อธิบายต่อไปนี้จะได้ยกเอาตัวอย่างคำวินิจฉัยที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามกลับเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางและเป็นกลไกในการถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหารด้วยรูปแบบการให้เหตุผลแบบต่างๆ แม้ในสถานการณ์ที่ยากลำบากทางการเมือง

(1) ไต้หวัน

ศาลรัฐธรรมนูญ (Council of Grand Justices) ของไต้หวันมีหน้าที่หลัก 2 ประการคือ การตีความสอดคล้องของกฎหมายและกฎลำดับรองทั้งหลาย (laws or regulations) และการตีความรัฐธรรมนูญ (constitutional interpretation) มีเพียงหน่วยงานของรัฐบาลเท่านั้นที่จะขอให้ศาลตีความความสอดคล้องของกฎหมายและกฎหมายลำดับรอง ในขณะที่หน่วยงานของรัฐบาลและประชาชนทั่วไปสามารถขอให้ศาลตีความรัฐธรรมนูญได้ [181] ศาลรัฐธรรมนูญไม่ใช่ศาลสูงสุดของประเทศแต่เป็นศาลในระนาบเดียวกันกับศาลฎีกา (Supreme Court) และศาลปกครอง (Administrative Court) ภายใต้ฝ่ายตุลาการ (Judicial Yuan)

แต่เดิมการตีความรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญไม่มีผลผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามอย่างบรรทัดฐานแนวคำพิพากษาหรือ erga omnes ที่มีผลผูกพันแก่กรณีที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต เป็นเพียงการชี้บรรทัดฐานทางรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ถึงขนาดตัดสินการบังคับใช้ในคดีที่เกี่ยวข้อง ทำให้บางครั้งเมื่อศาลรัฐธรรมนูญตีความอย่างหนึ่งอย่างใด ศาลอื่นที่ได้ตัดสินคดีความไปแล้วอีกทางหนึ่งก็อาจปฏิเสธไม่พิจารณาใหม่ได้ ทำให้ไม่มีประโยชน์เต็มที่ที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีดังกล่าว

ในการตีความที่ 154 (J.Y. Interpretation No.154) ซึ่งมีปัญหาว่าคำพิพากษาของศาลปกครองที่กำหนดไม่ให้คู่ความในคดีปกครองไม่อาจขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ในข้อเท็จจริงเดิมที่ศาลได้ยกคำร้องไปก่อนแล้วนั้น ขัดหรือแย้งต่อการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนหรือไม่ แม้ผลของการวินิจฉัยจะระบุว่าคำพิพากษานั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้วในเชิงบรรทัดฐาน โดยไม่ได้เข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงของคำพิพากษาของศาลปกครองเลย แต่ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถวินิจฉัยกรณีได้ทันทีเพราะมีปัญหาเบื้องต้นก่อนว่าคำพิพากษาของศาลปกครองเป็นกฎหมายที่อยู่ในเขตอำนาจที่จะพิจารณาได้หรือไม่ ศาลจึงจำเป็นต้องวินิจฉัยโดยให้เหตุผลว่า ตามกฎหมายของศาลรัฐธรรมนูญ (Council Law, Article 4) กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการตีความกฎหมายและกฎลำดับรองซึ่งรวมถึงสิ่งอื่นที่เทียบเท่ากัน ในกรณีนี้เมื่อพิจารณาตามกระบวนการทางกฎหมายของฝ่ายตุลาการที่กำหนดให้ในกรณีที่ศาลฎีกาหรือศาลปกครองจะมีคำพิพากษาที่แตกต่างไปจากแนวคำพิพากษาเดิม ให้ประธานฝ่ายตุลาการ (Judicial Yuan) เรียกประชุมหารือแนวคำวินิจฉัย (Conference of the Alteration of Judicial Precedents) เพื่อพิจารณาผลกระทบของคำวินิจฉัยดังกล่าว ดังนั้น เมื่อมีกระบวนการปรับเปลี่ยนแนวคำวินิจฉัย ย่อมหมายถึงแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาและศาลปกครองมีค่าบังคับอย่างกฎหมาย ซึ่งย่อมต้องอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัย และสิทธิของประชาชนในการขอให้มีคำวินิจฉัยย่อมมีอยู่โดยสมบูรณ์

กรณีนี้จึงเป็นการให้เหตุผลด้วยรูปแบบตามประโยชน์สาธารณะ (prudential) กล่าวคือ เหตุผลของศาลเน้นไปที่ผลกระทบของแนวคำพิพากษาว่ามีค่าบังคับเช่นเดียวกับกฎหมายจึงทำให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในการฟ้องคดี ในแง่นี้ตามความเห็นของ Ginsburg (2003) ศาลรัฐธรรมนูญจึงประสบผลสำเร็จในการขยายเขตอำนาจของตนเองอย่างเดียวกับที่เกิดใน Marbury v. Madison ของสหรัฐอเมริกา [182]

---

[181] Ginsburg, Id at 10-15 at 123.

[182] Id at 135-136.

ในการตีความที่ 177 (J.Y. Interpretation No.177) ซึ่งมีปัญหาว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 496 ที่อนุญาตให้สามารถขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้หากคำพิพากษานั้นเป็นที่ชัดแจ้งว่า "มีความผิดพลาดในการปรับใช้กฎหมาย" (apparent erroneous application of provisions of law) นั้น ศาลฎีกาเคยมีคำพิพากษาวางหลักไว้ให้กรณีดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่ศาลไม่ได้พิจารณาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (a simple failure to apply relevant provisions) ทำให้เกิดปัญหาว่าคำพิพากษาที่ผิดพลาดโดยไม่ได้ปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องย่อมไม่มีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิและส่วนได้เสียของผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

โดยศาลรัฐธรรมนูญได้ให้เหตุผลตามตัวบท (textual) ว่าความข้อนี้สามารถพิจารณาได้จากตัวบทตามมาตรา 468 ของประมวลกฎหมายเดียวกันที่ยกเอา "ความผิดพลาดในการปรับใช้กฎหมาย" (failure to apply legal provisions) และ "การปรับใช้กฎหมายของอย่างไม่เหมาะสม" ('improper application of legal provisions) ไว้อยู่คู่กันในระดับเดียวกันอย่างชัดแจ้ง การตีความให้ไม่รวมถึงกรณีการไม่ได้ปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ย่อมทำให้คู่ความไม่สามารถใช้สิทธิขอพิจารณาดำเนินคดีใหม่ในกรณีที่ไม่ได้ปรับใช้กฎหมายดังกล่าวซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลของคำพิพากษาที่คู่ความควรจะได้รับ (prudential) จึงควรตีความให้รวมถึงการไม่ได้ปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้ด้วย ดังนั้น คำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้นเฉพาะส่วนที่ขัดต่อการตีความนี้จึงเป็นอันสิ้นผล อย่างไรก็ดี ไม่รวมถึงกรณีที่ความผิดพลาดดังกล่าวไม่ได้ส่งผลใดๆ ต่อคำพิพากษาซึ่งการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีความจำเป็น และไม่รวมถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของคำพิพากษา ในแง่นี้จึงเป็นการขยายเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งก็สอดคล้องกันกับบรรทัดฐานความเป็นกฎหมายสูงสุด (doctrine of supremacy) ของ ECJ ที่เป็นผลให้ไม่มีเนื้อหากฎหมายใดที่อยู่นอกเขตอำนาจการตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่ง Ginsburg (2003) ก็เห็นว่าเป็นการตัดสินที่สร้างแรงจูงใจให้บุคคลใช้ประโยชน์จากกระบวนการตรวจสอบเพิ่มมากขึ้น [183]

ในการตีความที่ 242 (J.Y. Interpretation No.242) ซึ่งเป็นการตีความแรกที่วินิจฉัยว่าคำพิพากษาฎีกาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ศาลฎีกาตัดสินให้การแต่งงานซ้ำซ้อนเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 985 ที่ห้ามไม่ให้แต่งงานซ้ำซ้อน อย่างไรก็ดี กรณีปัญหาเป็นสถานการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นระหว่างสงครามกลางเมืองของไต้หวัน ทำให้ชายต้องหนีภัยสงครามและไม่อาจคาดหวังว่าจะได้กลับมาใช้ชีวิตร่วมกันอีกครั้งได้ ฝ่ายชายจึงแต่งงานและมีครอบครัวใหม่ ภายหลังจึงพบว่าฝ่ายหญิงยังมีชีวิตอยู่ และถูกฟ้องให้การแต่งงานครั้งใหม่นั้นเป็นโมฆะ ฝ่ายชายจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าการไม่มีอายุความในการร้องขอให้การแต่งงานซ้ำซ้อนเป็นโมฆะขัดหรือแย้งต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญปฏิเสธข้อต่อสู้เรื่องอายุความโดยให้เหตุผลว่า การไม่มีอายุความนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้วเพื่อรักษาจริยธรรมการมีสามีเดียวภริยาเดียวในสังคม (ethical) โดยการแต่งงานครั้งที่สองจะยังมีผลถูกต้องตามกฎหมายตราบเท่าที่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นโมฆะ ซึ่งในกรณีที่การแต่งงานใหม่ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์พิเศษที่มีการเปลี่ยนแปลงรุนแรงในประเทศ จนไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะสามารถกลับมาอยู่กินกันได้อีกครั้ง หากใช้กฎหมายดังกล่าวทำให้ครอบครัวใหม่ต้องแตกแยก ก็จะส่งผลร้ายต่อระเบียบสังคม และนั่นย่อมขัดต่อมาตรา 22 แห่งรัฐธรรมนูญที่รับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (prudential) ดังนั้นตามการตีความที่ 177 และที่ 185 (doctrinal) ผู้ร้องจึงอาจขอให้ศาลพิจารณาคดีนี้ใหม่ได้ ซึ่ง Ginsburg (2003) เห็นว่าเป็นการกลับคำพิพากษาของศาลฎีกาเดิมอย่างชัดแจ้ง ด้วยการตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา 22 ที่กำหนดสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างให้มีผลเป็นการสร้างสิทธิใหม่ตามรัฐธรรมนูญ แต่ผลที่สำคัญของการตีความนี้ก็คือ การยืนยันที่อาจเรียกว่าเป็นบรรทัดฐานความเป็นกฎหมายสูงสุด (doctrine of supremacy) ที่เป็นผลให้ไม่มีเนื้อหากฎหมายใดที่อยู่นอกเขตอำนาจการตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญ [184]

---

[183] Id at 135-136.

[184] Id at 135-137.

นอกจากนี้ ยังมีการตีความที่ 371 (J.Y. Interpretation No.371) ที่มีปัญหาว่ากฎหมายกำหนดให้เฉพาะศาลฎีกาและศาลปกครองสูงสุดอาจระงับกระบวนการพิจารณาคดีเมื่อมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและส่งปัญหาดังกล่าวแก่ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อตีความ กรณีนี้ศาลล่างจะต้องดำเนินกระบวนพิจารณาจนถึงศาลสูงเสียก่อนที่จะส่งคำร้องขอให้มีการตีความรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลโดยเทียบเคียงกับระบบกฎหมายของประเทศอื่นๆ และลักษณะเฉพาะของรัฐธรรมนูญไต้หวันที่กำหนดให้อำนาจในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นของศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น ดังนั้น ศาลอื่นจึงไม่มีอำนาจพิจารณาปัญหาดังกล่าว แต่ต้องส่งเรื่องมาสู่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ว่าคดีนั้นจะอยู่ในศาลระดับใด เพื่อแก้ปัญหาไม่ให้มีการปรับใช้ข้อกฎหมายที่ยังไม่มีความชัดเจน (prudential) ในแง่นี้จึงเป็นการขยายเขตอำนาจการตีความของศาลรัฐธรรมนูญไปอีกระดับหนึ่งและเพิ่มการเข้าถึงกระบวนการของประชาชนให้สามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตั้งแต่เริ่มกระบวนการตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกันกับแนวทางของ ECJ ที่ขยายอำนาจของตนเองครอบคลุมศาลทุกระดับ [185]

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีบทบาทพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำของฝ่ายบริหารและฝ่ายอื่นๆ ของไต้หวัน ซึ่งแม้จะมีผลเป็นการรับรองการกระทำของฝ่ายต่างๆ ว่า ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการตีความที่มีผลเป็นการขยายเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้ระบุไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน [186]

คำวินิจฉัยที่ถือว่ามีผลกระทบสูงสุดต่อสังคมประชาธิปไตยของไต้หวัน คือ การตีความที่ 261 (J.Y. Interpretation No.261) ในวันที่ 21 มิถุนายน 1990 ที่ถือเป็นการกลับคำวินิจฉัยเดิมของตนเองในการตีความที่ 31 (J.Y. Interpretation No.31) ที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไว้ให้ผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งในสมัยที่ 1 ตั้งแต่ปี 1947 สามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องโดยไม่มีวาระสิ้นสุด เพราะเหตุแห่งความรุนแรงทางการเมืองในขณะนั้นไม่สามารถทำให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้อย่างสงบเรียบร้อย และเป็นความจำเป็นเพื่อรักษาระบอบการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญเอาไว้ ซึ่งในปี 1990 ถือเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญอีกครั้งของ ประธานาธิบดี Lee Teng-Hui ที่พยายามจะปฏิรูปการปกครองประชาธิปไตยด้วยการเลือกตั้ง ซึ่งมีแรงต้านที่สำคัญจากสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งด้วยกันเองที่ดำรงตำแหน่งมานานกว่า 40 ปี

ในการตีความที่ 261 ศาลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้การปฏิรูปเป็นไปได้ โดยเริ่มด้วยการอ้างอิงถึงการตีความเดิมที่ 31 (textual) โดยยกเอาคำวินิจฉัยที่ระบุอย่างชัดเจนว่า *"ก่อนที่ผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 จะได้รับการเลือกตั้งและจัดการประชุมได้ตามกฎหมาย ผู้แทนราษฎรสมัยที่ 1 จะต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป"* อย่างไรก็ดี การเลือกตั้งเป็นวาระๆ เป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่จะสะท้อนเจตจำนงของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ (prudential) และการตีความที่ 31 ก็ไม่ได้ระบุให้ผู้แทนราษฎรสมัยที่ 1 ดำรงตำแหน่งไปตลอดกาล (textual) และในความเป็นจริงตั้งแต่ปี 1969 ก็ได้จัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเพื่อเพิ่มเติมในสภาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้แทนราษฎรสมัยที่ 1 ที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งใหม่ตามวาระจะต้องสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งภายในวันที่ 31 ธันวาคม 1991 และหากตรวจสอบอย่างละเอียดแล้วพบว่า ผู้แทนเหล่านี้ผู้ใดที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้หรือไม่มาปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องให้สิ้นสุดการดำรงตำแหน่งทันที

คดีที่คัดสรรมาแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญในสังคมประชาธิปไตยของศาลรัฐธรรมนูญไต้หวันผ่านรูปแบบการให้เหตุผลแบบต่างๆ ค่อยๆ สั่งสมบทบาทเติบโตไปกับประชาธิปไตยที่งอกเงยของไต้หวันเป็นลำดับ จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญประการหนึ่งไม่ว่าจะให้เหตุผลรูปแบบใดก็คือ การเปิดกว้างของศาลที่จะพิจารณาวินิจฉัยปัญหารัฐธรรมนูญเพราะเป็นพื้นที่สำคัญที่จะเปิดโอกาสให้เสียงข้างน้อยและประชาชนได้ตั้งคำถามต่อกฎหมายและคำสั่งของผู้ปกครอง จำนวนคำวินิจฉัยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเองและสะท้อนให้เห็นผลกระทบของการทำหน้าที่ดังกล่าวที่กระตุ้นให้ภาคส่วนต่างๆมาใช้พื้นที่นี้ในการแก้ปัญหาอย่างมีนัยสำคัญ

---

[185] Id at 138-139.

[186] Id at 140-143.

(2) เกาหลี

ศาลรัฐธรรมนูญของเกาหลีจัดตั้งขึ้นในปี 1988 อันเป็นส่วนหนึ่งของการร่างรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐที่ 6 ของประเทศ และมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและนโยบายทางสังคมที่สำคัญๆ ซึ่งนับตั้งแต่จัดตั้งมาจนถึงปัจจุบัน (ณ เดือนกันยายน 2013) เกือบ 25 ปี มีจำนวนคำร้องขอให้มีการวินิจฉัยไปแล้วกว่า 24,000 คดี และตัดสินไปแล้วกว่า 23,000 คดี [187] จึงไม่น่าแปลกใจว่าศาลรัฐธรรมนูญของเกาหลีได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในหน่วยงานรัฐที่มีประสิทธิภาพสูงสุดของประเทศ [188]

ประชาชนสามารถร้องขอโดยตรงให้ศาลวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตนเองได้ตามมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญในลักษณะเดียวกันกับระบบของเยอรมนี โดยมีเหตุแห่งคำร้องได้ 2 ประการ ประการแรกตามมาตรา 68 (1) เป็นการยื่นคำร้องในกรณีที่บุคคลได้ดำเนินมาตรการตามกฎหมายที่มีอยู่จนหมดสิ้นแล้วไม่มีหนทางอื่นจะเยียวยาปัญหาสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน (คิดเป็นประมาณ 80% ของคำร้องทั้งหมด) และประการที่สองตามมาตรา 68 (2) เป็นการยื่นคำร้องในกรณีที่บุคคลถูกยกคำร้องโดยศาลยุติธรรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยปัญหาว่าด้วยสิทธิตามรัฐธรรมนูญ (คิดเป็นประมาณ 20% ของคำร้องทั้งหมด) ซึ่งช่องทางตามมาตรา 68 (2) นี้ถือเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากในการรักษาเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะในกรณีที่ศาลยุติธรรมไม่แน่ใจว่าควรจะส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือไม่

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของศาลรัฐธรรมนูญเกาหลี ได้แก่ การวินิจฉัยให้กฎหมายที่ตกทอดมาจากระบอบการปกครองเผด็จการทางทหารใช้บังคับไม่ได้อีกต่อไป [189]

ในคดี *One-Person One-Vote* มีประเด็นปัญหาว่าระบบการเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่รัฐและการป้องกันพฤติกรรมมิชอบในการเลือกตั้ง (Act on the Election of Public Officials and the Prevention of Election Malpractices) ที่กำหนดให้จัดสรรสัดส่วนที่นั่งของพรรคตามสัดส่วนคะแนนที่ได้รับทั้งหมดของผู้สมัครจากพรรคนั้น และผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถออกเสียงได้เพียง 1 เสียงนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ ศาลให้เหตุผลว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวขัดต่อหลักการประชาธิปไตย โดยยกกรณีตัวอย่างและอธิบายอย่างละเอียดดังนี้

> *"ระบบการเลือกตั้งในปัจจุบันที่กำหนดใช้วิธี 1 คน 1 เสียงนั้นอยู่บนข้อสันนิษฐานว่าเสียงสนับสนุนของผู้มีสิทธิออกเสียงแก่พรรคการเมืองหนึ่งนั้นได้มาจากการออกเสียงเลือกผู้สมัครในเขตการเลือกตั้งนั้น ซึ่งทำให้บุคคลจะต้องออกเสียงเลือกผู้สมัครให้สอดคล้องกับพรรคการเมือง และเกิดเป็นปัญหาในกรณีที่บุคคลต้องการเลือกผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ไม่ใช่พรรคการเมืองเดียวกัน ทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงต้องเลือกระหว่างการออกเสียงให้ผู้สมัครหรือออกเสียงให้แก่พรรคการเมืองเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด ปัญหาในทำนองเดียวกันก็เกิดขึ้นเมื่อพรรคการเมืองที่ผู้มีสิทธิออกเสียงต้องการจะเลือกไม่ส่งผู้สมัครลงในเขตเลือกตั้งนั้น กฎเกณฑ์นี้จึงมีผลเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้ง มิหนำซ้ำสถานการณ์เช่นนี้ประกอบกับความไม่ไว้วางใจทางการเมืองยังอาจทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกที่จะไม่ลงคะแนนเลยก็ได้"* [190] (prudential)

---

[187] Case Statistics of the Constitutional Court of Korea, CONSTITUTIONAL COURT OF KOREA, http://english.ccourt.go.kr/home/english/decisions/stat_pop01.jsp (last visited Oct 30, 2013).

[188] Tom Ginsburg, The Constitutional Court and the Judicialization of Korean Politics, in NEW COURTS IN ASIA 145 (Andrew Harding & Penelope Nicholson eds., 2009).

[189] Ginsburg, supra note 118 at 226-246.

[190] One-Person One-Vote Case, 13-2 KCCR 77, 2000Hun-Ma91, 2000Hun-Ma112, 2000Hun-Ma134 (consolidated), July 19, 2001.

จากนั้นศาลจึงได้อธิบายว่า รัฐธรรมนูญกำหนดให้พรรคการเมืองจะต้องยึดมั่นอุดมการณ์ประชาธิปไตย ทั้งในวัตถุประสงค์ การจัดองค์กร และกิจกรรมทั้งหลาย จึงเป็นสิ่งยืนยันหลักการประชาธิปไตยในระบบพรรคการเมือง (textual) และหนึ่งในวัตถุประสงค์และกิจกรรมสำคัญที่สุดของพรรค คือ การส่งผู้แทนเพื่อสมัครรับเลือกตั้ง จำนวนที่นั่งในสภาจึงเป็นกระบวนการที่ต้องเป็นประชาธิปไตย การเสนอชื่อผู้ที่จะรับตำแหน่งตามสัดส่วนของพรรคจึงควรพิจารณาโดยการประชุมสมาชิกทั้งหมดของพรรค แต่กฎหมาย (ในขณะนั้น) กำหนดให้เป็นไปตามข้อบังคับของพรรค ย่อมเป็นผลให้ไม่มีความชอบธรรมตามหลักประชาธิปไตย (prudential) และศาลก็ยังได้อธิบายต่อไปว่า กฎเกณฑ์การเลือกตั้งดังกล่าวขัดต่อหลักการเลือกตั้งโดยตรงที่ต้องการให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเองโดยไม่ต้องผ่านคนกลางซึ่งเพียงพอกับระบบที่มีการเลือกตั้งโดยตรงเพียงประเภทเดียว แต่เมื่อมีผู้แทนระบบสัดส่วนของพรรคอยู่ด้วย หลักการเลือกตั้งโดยตรงย่อมต้องหมายถึงการเลือกทั้งผู้แทนระบบสัดส่วนและผู้แทนเขตโดยการตัดสินใจของผู้มีสิทธิออกเสียงโดยตรงเช่นกัน ข้อสันนิษฐานของกฎเกณฑ์การเลือกตั้งที่ว่าผู้มีสิทธิออกเสียงจะเลือกผู้แทนเขตเป็นคนเดียวกับที่จะเลือกผู้แทนระบบสัดส่วนพรรค จึงขัดต่อหลักการเลือกตั้งโดยตรง (doctrinal)[191] ในคดีเดียวกันนี้ศาลยังวินิจฉัยกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องวางหลักประกัน 20 ล้านวอนซึ่งถือว่าเป็นจำนวนมากสำหรับผู้สมัครจากพรรคเล็ก ทำให้ผู้สมัครหลายคนไม่สามารถเข้าร่วมรับเลือกตั้งได้อย่างเต็มที่ จึงขัดต่อหลักความเสมอภาค (principle of equality) และเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นหลักการที่ได้ยืนยันเอาไว้ในคดีก่อน [192]

คดีที่มีชื่อเสียงที่สุดคดีหนึ่งของศาลรัฐธรรมนูญเกาหลีได้แก่ คดีถอดถอนประธานาธิบดี Roh Moo-Hyun ในกรณีที่ประธานาธิบดี Roh ได้ละเมิดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะต้องคงไว้ซึ่งความเป็นกลางทางการเมือง โดยการหาเสียงให้กับการเลือกตั้งกลางเทอมของพรรคของตนเอง ซึ่งในขณะนั้นสภาประกอบไปด้วยเสียงส่วนมากของพรรคฝ่ายตรงข้าม จึงร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญถอดถอนประธานาธิบดีและทำให้ต้องยุติบทบาทไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ระหว่างดำเนินคดี นาย Roh ได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้นและพรรคก็ได้รับเลือกตั้งเข้ามากลายเป็นเสียงข้างมากในสภา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยคดีนี้โดยให้เหตุผลตามความรุนแรงของกรณี (gravity of violation) ระบุว่าเป็นใจความว่า การวินิจฉัยถอดถอนประธานาธิบดีตามกฎหมายนั้น ไม่ใช่เพียงแค่มีการกระทำความผิด แต่ต้องมีความร้ายแรงถึงขั้นต้องถอดถอนออกจากตำแหน่ง จึงไม่สามารถพิจารณาเพียงตัวการกระทำเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาความร้ายแรงซึ่งหมายถึงผลร้ายที่จะเกิดแก่ระเบียบสังคมตามรัฐธรรมนูญและความชอบธรรมตามหลักประชาธิปไตยในการดำรงตำแหน่งดังกล่าว เมื่อไม่พบว่ามีเจตนาจะกระทำการขัดรัฐธรรมนูญ ก็ย่อมไม่ใช่การกระทำที่รุนแรงที่จะเป็นผลร้ายต่อรัฐธรรมนูญได้ เปรียบเทียบกับความร้ายแรงของกรณีที่จะต้องมีการแก้ไขเยียวยาในกรณีที่ถอดถอนประธานาธิบดีที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา ย่อมเป็นการลิดรอนเจตจำนงของประชาชนในการเลือกตั้ง จึงไม่มีเหตุผลสมควรที่จะถอดถอนประธานาธิบดี [193] (prudential) โดย Ginsburg (2009) เห็นว่าศาลได้ใช้โอกาสนี้ขยายเขตอำนาจของตนโดยวางตนเองไว้ในสถานะที่จะเป็นผู้พิจารณาผลกระทบทางการเมืองในท้ายที่สุด [194]

ในคดีที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองความลับทางทหาร (Military Secret Protection Act) ที่กำหนดห้ามไม่ให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูลความลับทางทหาร ซึ่งมีการตีความขอบเขตของข้อมูลความลับนี้อย่างกว้างขวางและถูกใช้เพื่อป้องกันไม่ให้มีการทำข่าวทางทหาร โดยกรณีที่ฟ้องเป็นกรณีที่ผู้อำนวยการของสถาบันวิจัยสันติภาพ (Peace Research Institute) ได้ขอให้เจ้าหน้าที่ในสภาส่งข้อมูลเกี่ยวกับแผนการย้ายฐานทัพ ซึ่งถือเป็นความลับทางทหารระดับที่ 2 อย่างไรก็ดี การคุ้มครองความลับทางทหารนั้นก็ไม่ควรจะมีขอบเขตกว้างขวางจนเกินไป โดยศาลได้ให้เหตุผลว่า

---

[191] Id.

[192] National Assembly Members Act Case, 1 KCCR 199, 249, September 8, 1989.

[193] Impeachment of the President (Roh Moo-hyun) Case, 16-1 KCCR 609, 2004Hun-Na1, May 14, 2004.

[194] Ginsburg, supra note 188 at 148.

"การคุ้มครองความลับทางทหารและความมั่นคงของประเทศนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด แต่ก็ไม่ควรจะมีขอบเขตของความลับกว้างขวางเสียจนเป็นผลลดทอนสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชน จึงควรจำกัดเฉพาะให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นเพื่อรับรองสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนให้มากที่สุด ดังนั้น ความลับทางทหารจึงควรตีความอย่างเคร่งครัดให้หมายถึงข้อมูลปกปิดที่จัดประเภทและทำเครื่องหมายตามกระบวนการที่เหมาะสม และเนื้อหาของข้อมูลถ้าหากมีการรั่วไหลก็จะเป็นภัยอันตรายอย่างชัดแจ้งแก่ความมั่นคงของประเทศ ข้อมูลที่เป็นส่วนได้เสียทางการเมืองหรือความเร่งด่วนทางการปกครองจึงไม่ใช่ความลับทางทหารและไม่อยู่ภายใต้กฎหมายนี้" [195] (prudential)

คำวินิจฉัยนี้จึงได้รับการตอบรับในแง่บวกที่ดีมากในฐานะที่เป็นการตัดสินที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ทำให้ภายหลังมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดความหมายของความลับทางทหารให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยดังกล่าว[196]

ในทำนองเดียวกันกับศาลรัฐธรรมนูญในที่อื่น ศาลรัฐธรรมนูญของเกาหลีก็ต้องวินิจฉัยปัญหาเขตอำนาจของตนเอง โดยในคดี *Rules implementing the Certified Judicial Scriveners Act Case* ศาลได้วินิจฉัยในกรณีที่เป็นการกระทำการปกครองของศาลฎีกาในการจัดสอบเสมียนศาล โดยมีผู้ร้องว่ามีการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในศาลหรืออัยการอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลว่า แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้ศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามกฎหมายดังกล่าว แต่การผิดพลาดไม่สามารถควบคุมการสอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ย่อมเป็นประเด็นที่ศาลฎีกาไม่ได้กระทำการตามกฎระเบียบทางปกครองของตนเอง จึงเป็นเขตอำนาจโดยปริยายของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ [197] (prudential)

นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างคดีที่ศาลมีบทบาทสำคัญเช่น ในปี 1993 คดี *Kukje* ศาลมีบทบาทสำคัญในการวินิจฉัยปัญหาทางเศรษฐกิจในกรณีที่รัฐบาลมีคำสั่งยุบกิจการหนึ่งในกลุ่มธุรกิจ Chaebol ของเกาหลี ที่ว่ากันว่าเพราะไม่ยอมบริจาคเงินเข้าพรรครัฐบาลขณะนั้น ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลว่า การกระทำของรัฐบาลที่มีต่อกิจการเอกชนดังกล่าวเป็นการเอาทรัพย์สินเอกชนมาเป็นของรัฐโดยไม่ชอบตามรัฐธรรมนูญ และสั่งให้เอกชนสามารถขอให้ศาลยุติธรรมสั่งให้กิจการกลับมาเป็นของตนได้ [198] ในปี 1997 ศาลมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่งของเกาหลี โดยวินิจฉัยความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายแพ่งที่ห้ามไม่ให้แต่งงานระหว่างบุคคลที่ใช้นามสกุลและมีภูมิลำเนาเดียวกัน ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตกทอดมาจากกฎหมายโบราณที่เป็นสังคมครอบครัวใหญ่ ผลของการวินิจฉัยนี้ทำให้คู่สามีภรรยาที่อยู่กินกันโดยไม่ได้แต่งงานตามกฎหมายนี้ 60,000 คู่ได้รับอานิสงส์ในทันที [199]

---

[195] Military Secret Leakage case, 4 KCCR 64, 89Hun-Ka104, February 25, 1992

[196] Id.

[197] Ginsburg, supra note 118 at 239-240, cited Rules implementing the Certified Judicial Scriveners Act Case, 2 KCCR 365, 89Hun-Ma178, October 15, 1990.

[198] Id. at 232-233, cited Kukje Case, 89 HunMa 31, 5-2 KCCR 87 (July 29, 1993).

[199] Id. at 233-234.

บทที่ 4
รูปแบบการให้เหตุผลในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของไทย

4.1 บริบทของไทย: ปัญหาความไม่แน่นอนและหลักประกันทางการเมือง

ระบบศาลไทยได้มีการเปลี่ยนเข้าสู่ระบบศาลคู่ (Dual Court System) เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) ซึ่งได้มีการสถาปนาศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองขึ้นเป็นศาลใหม่ คู่ไปกับศาลยุติธรรมและศาลทหารที่มีอยู่แต่เดิม การเกิดขึ้นของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีพัฒนาการสืบเนื่องจากการมีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่มีลักษณะเป็น "ศาล" ที่แท้จริง ตลอดจนบทบาทในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญมีอยู่น้อย จึงได้มีการพัฒนาคณะตุลาการรัฐธรรมนูญยกฐานะเป็นองค์กร "ศาลรัฐธรรมนูญ" มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำศาล กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนให้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และอำนาจอื่น ๆ ที่ระบุไว้

แม้ศาลรัฐธรรมนูญไทยจะถูกสถาปนาขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ แต่ก็เป็นการกำเนิดขึ้นของศาลรัฐธรรมนูญบนพื้นฐานของแนวคิดของการตรวจสอบฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร อันเป็นแนวคิดที่สืบเนื่องจากหลักการแบ่งแยกอำนาจอันเป็นหลักการที่นำมาจากประเทศตะวันตกที่พื้นฐานของสังคมไทยยังอาจไม่ปรับตัวรับได้อย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งอันเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยที่จะได้เป็นผู้แทนของปวงชนมาทำหน้าที่รักษาประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน ในประเทศไทยการเลือกตั้งกลับเป็นเสมือนกติกาของผู้ที่คุมเสียงข้างมากได้ และการใช้เสียงข้างมากนั้นก็มีความสงสัยว่ามิได้เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนที่แท้จริง ในขณะที่เสียงข้างน้อยไม่ว่าจะลงมติในเวทีใด ๆ ก็แพ้เสมอ ตามกฎของ "เสียงข้างมาก" ส่งผลโดยตรงทำให้เกิดสภาพการณ์ที่ฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อยได้ใช้กลไกในการควบคุมการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยผ่านการร้องผ่านศาลรัฐธรรมนูญ จนพัฒนาไปสู่การตีความรัฐธรรมนูญที่เปิดกว้างให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้แม้เป็นการยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยแต่เดิมนั้น เสียงข้างน้อยในรัฐสภาที่แพ้การลงมติให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายใด ๆ สามารถเข้าชื่อกันร้องขอให้มีการส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตรวจสอบร่างกฎหมายนั้นได้ว่าไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ต่อมาบทบาทของเสียงข้างน้อยไม่จำกัดเฉพาะแต่ในเรื่องกระบวนการตรากฎหมาย แต่ยังขยายไปควบคุมถ่วงดุลการใช้อำนาจของเสียงข้างมากในเรื่องราวต่าง ๆ ดังปรากฏในกรณีการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2550 มาตรา 68 เพื่อให้มีการตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และดูเหมือนว่า ศาลรัฐธรรมนูญก็ตอบรับเข้ามาเป็นองค์กรที่ถ่วงดุลและตรวจสอบเสียงข้างมากที่ใช้อำนาจรัฐในลักษณะที่ก่อให้เกิดความสงสัยว่ามิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง สภาพการณ์เช่นนี้เองทำให้เห็นว่า เป็นไปตามแนวคิดหลักประกันทางการเมือง (insurance theory) ที่ฝ่ายเสียงข้างมากไม่อาจมั่นใจได้ว่า จะใช้เสียงข้างมากตัดสินใจทุกเรื่องราวได้โดยปราศจากการตรวจสอบ หากแต่การใช้อำนาจของเสียงข้างมากมีความไม่แน่นอนเสมอ เพราะย่อมถูกตรวจสอบโดยเสียงข้างน้อยผ่านช่องทางของศาลรัฐธรรมนูญได้ ความสำเร็จของการฝ่ายเสียงข้างน้อยที่ใช้กลไลการตรวจสอบฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารที่มีเสียงข้างมากประสบความสำเร็จเด่นชัดขึ้นในปัจจุบัน จากการที่สามารถตรวจสอบการใช้เสียงข้างมากในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในประเด็นที่มาของวุฒิสภาได้ในปี พ.ศ.2556

4.2 ภาพรวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามประเภทคดีและรูปแบบการให้เหตุผล

ในการศึกษาการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนี้จะเป็นการศึกษาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเพื่อจำแนกตามรูปแบบของการให้เหตุผล 6 แบบ โดยแยกพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีของ

รัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 9 ประการ เป็นหลัก ส่วนอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งถูกโอนไปให้เป็นขององค์กรอื่นนั้น จะนับต่อจากอำนาจ 9 ประการ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยมีอยู่ 1 ประการ คือ อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเดิมที่มีอำนาจวินิจฉัยกรณีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินซึ่งในปัจจุบันได้กำหนดให้เป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้ในคำวินิจฉัยส่วนใดของศาลรัฐธรรมนูญที่สะท้อนว่ามีการตีความในรูปแบบการให้เหตุผลแบบใด จะขีดเส้นใต้เนื้อหาของคำวินิจฉัยในส่วนนั้น ๆ ทั้งนี้ในแต่ละคำวินิจฉัยอาจต้องด้วยลักษณะของการให้เหตุผลมากกว่าหนึ่งแบบ อันทำให้จะปรากฏคำวินิจฉัยนั้นมากกว่าหนึ่งครั้งในการจำแนกรูปแบบของการให้เหตุผล ดังปรากฏข้อมูลส่วนนี้ในภาคผนวก

ในการศึกษานี้จะตอบคำถามตามสมมติฐานสำคัญว่าการใช้เหตุผลรูปแบบต่างๆ ตามที่แสดงมานั้นสอดคล้องกับทฤษฎีของ Ginsburg (2003) ที่เสนอว่าประเทศกำลังพัฒนาที่บรรจุเนื้อหาการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Judicial Review) เอาไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นก็เพื่อเป็นหลักประกันทางการเมือง (insurance theory) สำหรับเสียงข้างน้อยที่จะสำรวจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และเพื่อกำหนดเป็นข้อผูกพัน (commitment theory) ว่าการดำเนินการทุกอย่างของฝ่ายบริหารเองสามารถตรวจสอบได้ โดยเปิดพื้นที่กลางให้สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาและถกเถียงกันตามกระบวนการ ซึ่งผลของมันจะนำไปสู่คำวินิจฉัยอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย [200]

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับแรกในปี พ.ศ.2541 ถึง พ.ศ.2556 ถึงคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 ที่อ่านคำวินิจฉัยในเดือนพฤศจิกายน 2556 รวมทั้งสิ้น 445 คำวินิจฉัย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยต่อเนื่องเป็นเวลา 16 ปี โดยรายละเอียดการจำแนกรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้แสดงไว้ในภาคผนวก โดยแยกตามเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ในหัวข้อนี้จะเป็นการพิจารณาในภาพรวม

(1) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายและร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ [201] มีการ

---

[200] THOMAS B GINSBURG, JUDICIAL REVIEWS IN NEW DEMOCRACIES : CONSTITUTIONAL COURTS IN ASIAN CASES (2003).

[201] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 154 และมาตรา 155 บัญญัติว่า

"มาตรา 154 ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 150 หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา 151 ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(1) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(2) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่มิใช่กรณีตามวรรคสาม ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป และให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา 150 หรือมาตรา 151 แล้วแต่กรณี ต่อไป

มาตรา 155 บทบัญญัติมาตรา 154 ให้นำมาใช้บังคับกับร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาหรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมิได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วยโดยอนุโลม"

วินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์เพียง 1 คำวินิจฉัย และคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐานเพียง 1 คำวินิจฉัย แต่คำวินิจฉัยส่วนใหญ่ถึง 22 คำวินิจฉัยเป็นคำวินิฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท โดยไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง รูปแบบการเหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายก่อนมีการประกาศใช้มิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่มีการวินิจฉัยถึง 24 คำวินิจฉัย นับได้ว่าเป็นการยืนยันให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกที่เสียงข้างน้อยในรัฐสภาที่แพ้การลงคะแนนเสียงในการพิจารณาร่างกฎหมาย สามารถใช้เป็นช่องทางในการถ่วงดุลตรวจสอบเสียงข้างมากได้ (นอกเหนือไปจากการการตรวจชอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 บังคับให้ต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเสมอก่อนประกาศใช้ [202]) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ก็สามารถเข้าชื่อเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ในขณะเดียวกันก็ทำให้เสียงข้างมากในรัฐสภาที่ให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายต้องตระหนักว่า อำนาจและเสียงข้างมากของตนนั้นมีความไม่แน่นอน เพราะมีศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่คอยตรวจสอบถ่วงดุลไม่ให้มีการตรารางกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 1 คำวินิจฉัย คือ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2542 เป็นคำวินิจฉัยที่ศาลรัฐธรรมนูญสร้างบรรทัดฐานรับรองหลักกฎหมายในเรื่องศักดิ์ของกฎหมาย ให้มีสถานะเป็นหลักกฎหมายทั่วไปของรัฐธรรมนูญอันเป็นการทำให้หลักเรื่องศักดิ์ของกฎหมาย (hierarchy of law) เป็นหลักกฎหมายสูงสุด (supreme law) ที่กฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งไม่ได้

อนึ่ง คำวินิจฉัยส่วนใหญ่ของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายก่อนมีการประกาศใช้มิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เป็นการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท คือ เป็นการหยิบยกตัวบทที่เกี่ยวข้องมาพิจารณากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แล้ววินิจฉัยชี้ขาด

---

[202] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 141 บัญญัติว่า

"มาตรา 141 เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้วก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป ในกรณีที่วินิจฉัยว่าข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป

ในกรณีที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลทำให้ข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นอันตกไปตามวรรคสอง ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นกลับคืนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อพิจารณาตามลำดับ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ โดยมติในการแก้ไขเพิ่มเติมให้ใช้คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา แล้วให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา 90 และมาตรา 150 หรือมาตรา 151 แล้วแต่กรณี ต่อไป"

(2) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ[203] มีคำวินิฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทเพียง 1 คำวินิจฉัย การวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์คำวินิจฉัย 2 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 2 คำวินิจฉัย และมีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ 5 คำวินิจฉัย โดยไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและรูปแบบการเหตุผลตามจริยธรรม

การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่มีอยู่ 10 คำวินิจฉัย เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า เสียงข้างน้อยในรัฐสภาได้ใช้สิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารในการตราพระราชกำหนด โดยอาศัยศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ค่อยตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ การเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาในกรณีนี้อาศัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเท่านั้น

โดยที่ลักษณะของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจแก่คณะรัฐมนตรีในการตราพระราชกำหนดเมื่อมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะในลักษณะที่ฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ [204] ทำให้โดยสภาพการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดโดยศาลรัฐธรรมนูญจึงได้มีรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

---

[203] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 185 บัญญัติว่า

"มาตรา 185 ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา 184 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา 184 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาได้รับความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งแล้วให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 184 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 184 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด"

[204] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 184 บัญญัติว่า

"มาตรา 184 ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้าคณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภาในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ"

(3) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยมากที่สุดในบรรดาเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละประเภท[205] โดยมีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 13 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 10 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 3 คำวินิจฉัย แต่คำวินิจฉัยส่วนใหญ่ถึง 178 คำวินิจฉัยเป็นคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท โดยไม่ปรากฏว่ามีรูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

คำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการถ่วงดุลอำนาจของเสียงข้างน้อยต่อเสียงข้างมากในระบบการเมือง หากแต่เป็นเรื่องการตรวจสอบกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยที่มากที่สุดเป็นการให้เหตุผลตามตัวบท โดยเป็นการหยิบยกตัวบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องขึ้นมา แล้วนำกฎหมายที่มีการโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นมาวินิจฉัย

(4) การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

---

[205] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 กำหนดกรณีที่จะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ในคดีประเภทนี้ไว้ใน 4 มาตราที่สำคัญ ดังนี้

"มาตรา 211 ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ในระหว่างนั้นให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว"

"มาตรา 212 บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

"มาตรา 245 ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีกรณีดังต่อไปนี้

(1) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของบุคคลใดตามมาตรา 244 (1) (ก) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครองและให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง"

"มาตรา 257 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

(2) เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(3) ..."

หรือไม่ [206] มีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 2 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยเป็นคำวินิฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 5 คำวินิจฉัย และคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง 1 คำวินิจฉัย โดยไม่ปรากฏว่ามีรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ เป็นส่วนหนึ่งของกลไกที่เสียงข้างน้อยในรัฐสภาโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาสามารถใช้กลไกอำนาจศาลรัฐธรรมนูญถ่วงดุลเสียงข้างมากในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายที่ดำเนินการโดยรัฐสภาได้

ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2551 มีความน่าสนใจที่ศาลได้วินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่มีการพิจารณาระหว่างคณะรัฐมนตรีกับรัฐสภาที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรทั้งสองมีบทบาทและอำนาจหน้าที่เช่นใด แม้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนจะเป็นรัฐมนตรีพร้อมกันด้วย แต่ในการปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีที่เกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายถือว่าทำในหน้าที่รัฐมนตรี ไม่ใช่เป็นกรณีที่ทำในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ

(5) การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป[207] มีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์เพียง 2 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

---

[206] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 168 บัญญัติว่า

"มาตรา 168 ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องวิเคราะห์และพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้นและให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 150

ถ้าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าววุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ให้นำบทบัญญัติมาตรา 148 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) เงินส่งใช้ต้นเงินกู้

(2) ดอกเบี้ยเงินกู้

(3) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมาธิการ การเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหกให้เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหก ให้การเสนอ การแปรญัตติหรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครองและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้นเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้นั้นไม่เพียงพอ ให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง"

[207] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 214 บัญญัติว่า

"มาตรา 214 ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป ให้ประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือองค์กรนั้น เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย"

1 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 1 คำวินิจฉัย แต่มีคำวินิจฉัยเป็นคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทถึง 38 คำวินิจฉัย โดยไม่ปรากฏว่ามีรูปแบบการเหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป เป็นบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการชี้ขาดข้อพิพาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยมีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทที่มีนำตัวบทมาพิจารณาแล้วตีความเพื่อใช้ประกอบการวินิจฉัย

(6) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ[208] มีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ 5 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 3 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์

---

[208] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้บัญญัติไว้ใน 4 มาตราดังนี้

"มาตรา 65 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจกรรมในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป"

"มาตรา 68 บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว"

"มาตรา 106 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(7) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติเว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย"

"มาตรา 237 ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ถ้าการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง"

เชิงโครงสร้าง 1 คำวินิจฉัย ส่วนคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยดังกล่าว

การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เป็นกลไกหนึ่งที่ใช้ควบคุมเสียงข้างมากของพรรคการเมือง และเปิดช่องให้เสียงข้างน้อยถ่วงดุลผ่านศาลรัฐธรรมนูญ โดยในการวินิจฉัยในเรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเป็นหลักสำคัญ โดยเฉพาะในการที่ศาลรัฐธรรมนูญตีความรัฐธรรมนูญมาตรา 68 ให้มีการยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยไม่จำต้องยื่นคำร้องผ่านอัยการสูงสุด

(7) การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง[209] มีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์เพียง 2 คำวินิจฉัย คำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 11 คำวินิจฉัย โดยไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั้งที่ศาลรัฐธรรมนูญมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทโดยปฏิเสธที่จะพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ได้แก่คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 ในขณะที่คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12 - 13/2551 ศาลรัฐธรรมนูญมุ่งไปถึงการให้เหตุผลในรูปแบบตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญยิ่งกว่าบทบัญญัติลายลักษณ์อักษร

---

[209] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มีบัญญัติไว้ 3 มาตรา ดังนี้

"มาตรา 91 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 106 (3) (4) (5) (6) (7) (8) (10) หรือ (11) หรือมาตรา 119 (3) (4) (5) (7) หรือ (8) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง"

"มาตรา 182 ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษหรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(4) สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา 158 หรือมาตรา 159

(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 174

(6) มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา 184

(7) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 267 มาตรา 268 หรือมาตรา 269

(8) วุฒิสภามีมติตามมาตรา 274 ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

นอกจากเหตุที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามวรรคหนึ่งแล้ว ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดเวลาตามมาตรา 171 วรรคสี่ ด้วย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 91 และมาตรา 92 มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (2) (3) (5) หรือ (7) หรือวรรคสอง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

"มาตรา 233 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 230 และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 92 มาใช้บังคับกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม"

(8) การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ในการวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่[210] มีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท 3 คำวินิจฉัย โดยไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ เป็นอีกกลไกหนึ่งที่ฝ่ายเสียงข้างน้อยในรัฐสภาสามารถใช้ตรวจสอบถ่วงดุลเสียงข้างมากที่เป็นรัฐบาลได้ โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ถ่วงดุลตรวจสอบ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา สามารถเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้

(9) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยคดีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง[211] มีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 3 คำวินิจฉัย แต่คำวินิจฉัยส่วนใหญ่ถึง 106 คำวินิจฉัยเป็นคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท โดยไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

(10) อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแก่คณะกรรมการป้องกันการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540)

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

---

[210] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 190 บัญญัติว่า

"มาตรา 190 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศตามวรรคสอง คณะรัฐมนตรีต้องให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้น ในการนี้ ให้คณะรัฐมนตรีเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย

เมื่อลงนามในหนังสือสัญญาตามวรรคสองแล้ว ก่อนที่จะแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน คณะรัฐมนตรีต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดของหนังสือสัญญานั้น และในกรณีที่การปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดประเภท กรอบการเจรจา ขั้นตอนและวิธีการจัดทำหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างผู้ที่ได้ประโยชน์กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญานั้นและประชาชนทั่วไป

ในกรณีที่มีปัญหาตามวรรคสอง ให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยชี้ขาดโดยให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 154 (1) มาใช้บังคับกับการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยอนุโลม"

[211] ดูพระราชบัญญัติประกอบพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 13, 14, 20 (4), 31, 33, 41, 91, 93, 94, และ 98

หรือจงใจยื่นเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแก่คณะกรรมการป้องกันการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540)[212] มีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน 1 คำวินิจฉัย แต่คำวินิจฉัยส่วนใหญ่ถึง 41 คำวินิจฉัยเป็นคำวินิฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท โดยไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม และรูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด พบว่า ในเรื่องการให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในภาพรวม โดยเฉพาะในกรณีการตรวจสอบร่างกฎหมายก่อนประกาศใช้ การตรวจสอบเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด การตรวจสอบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่ การตรวจสอบบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และการตรวจสอบหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ มีลักษณะการใช้บทบัญญัตินี้เพื่อเป็นหลักประกันทางการเมืองสำหรับเสียงข้างน้อยที่จะใช้ในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายเสียงข้างมากที่เป็นฝ่ายบริหารและมีเสียงข้างมากในสภา โดยมีคำวินิจฉัยจำนวนมากที่เสียงข้างน้อยเป็นผู้นำคดีไปสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ในด้านรูปแบบของการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า การให้เหตุผลตามตัวบทเป็นการให้เหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการเขียนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ตามด้วยการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ที่พอมีอยู่บ้าง ถัดมาจะเป็นการให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะ การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน และการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ส่วนการให้เหตุผลตามจริยธรรมนั้นยังไม่ปรากฏว่ามีการวินิจฉัยโดยให้เหตุผลในรูปแบบนี้

4.3 ตัวอย่างสำคัญของรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

4.3.1 การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2543 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยขอบเขตการใช้บังคับตามมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.25540) มาตรา 68 ได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนที่จะต้องไปทำหน้าที่เลือกตั้งเมื่อรัฐจัดให้มีการเลือกตั้ง โดยไม่ได้มีการบัญญัติยกเว้นให้บุคคลใด ๆ จึงมีประเด็นปัญหาสำคัญว่า พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ต้องไปเลือกตั้งด้วยหรือไม่ ซึ่งเมื่อชัดเจนว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ ศาลจึงไม่อาจหยิบบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาวินิจฉัยประเด็นปัญหาได้โดยตรง หากแต่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยโดยการค้นหาเจตนารมณ์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ย้อนไปในอดีต แล้วจึงมีคำวินิจฉัยอันนับได้ว่า เป็นการย้อนอดีตเพื่อค้นหาเจตนารมณ์ของเรื่องที่เป็นประเด็น ดังที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้ความตอนหนึ่งว่า

> *"ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศ มีเรื่องเกี่ยวข้องกับพระบรมวงศานุวงศ์ว่าควรดำรงอยู่ในฐานะอย่างใดในทางการเมือง ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า*

---

[212] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา บัญญัติว่า

มาตรา 295 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา 292 หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีการกระทำดังกล่าว แล้วแต่กรณี และผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ให้นำบทบัญญัติมาตรา 97 มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

เจ้าอยู่หัว 1/60 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2475 ที่มีถึงพระยามโนปกรณ์นิติธาดา...เมื่อพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยแล้ว จึงย่อมไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องมีหน้าที่เลือกผู้แทนมาเพื่อใช้อำนาจนั้นอีก เมื่อพิเคราะห์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 แล้วเห็นว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ทรงดำรงอยู่เหนือการเมือง และทรงดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางทางการเมือง ประกอบกับที่ผ่านมา พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระราชโอรส และพระราชธิดา ไม่เคยทรงใช้สิทธิเลือกตั้งแต่อย่างใด หากกำหนดให้พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท และพระบรมราชวงศ์ ซึ่งจะควรสืบราชสันตติวงศ์...ทรงมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ย่อมจะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกันกับหลักการเกี่ยวกับการดำรงอยู่เหนือการเมืองและความเป็นกลางทางการเมืองของพระมหากษัตริย์"

จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนี้ จะเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญค้นเจตนารมณ์ของการยกร่างรัฐธรรมนูญในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ ไม่พบว่ามีการบันทึกประเด็นปัญหาที่ศาลจะต้องวินิจฉัยไว้ จึงทำให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องสืบค้นไปที่ความมุ่งหมายดั้งเดิมเพื่อตีความให้ผลของกฎหมายเป็นไปตามความประสงค์ หากแต่เมื่อไม่อาจสืบค้นไปหาแล้วพบถึงการกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ค้นไปยังเจตนารมณ์ของการมีสถาบันพระมหากษัตริย์และบทบาทของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง จนนำไปสู่การค้นพบเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่พระมหากษัตริย์ไม่ต้องไปทำหน้าที่ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง และการไม่ต้องไปทำหน้าที่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งนี้ยังขยายรวมไปถึงพระบรมวงศานุวงศ์ด้วย

อนึ่ง หากพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบแล้ว จะเห็นได้ว่า การค้นหาเจตนารมณ์ของศาลรัฐธรรมนูญไทยในคำวินิจฉัยนี้ จะเห็นว่ามีความแตกต่างไปจากการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ของศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาในคดี Dred Scott v. Sandford ทั้งนี้เพราะในคดี Dred Scott นั้น ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาสืบค้นไปถึงเพียงเจตนารมณ์ของผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญก็สามารถค้นพบเจตนารมณ์ของเรื่องที่จะนำมาใช้ในการวินิจฉัยตัดสินคดี หากแต่ในคดีของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้น มีการสืบค้นเลยย้อนหลังไปกว่าเจตนารมณ์ของผู้ยกร่าง ย้อนไปจนถึงประวัติความเป็นมาของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยที่เคียงคู่กับความเป็นมาของประเทศไทยตั้งแต่อดีต สืบต่อมาจนถึงยุคประชาธิปไตย อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า การค้นหาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้เป็นการให้เหตุผลเชิงประวัติศาสตร์ (Historicalism)

(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

ประเด็นที่ท้าทายศาลรัฐธรรมนูญไทย คือ ศาลรัฐธรรมนูญไทยจะมีอำนาจในการรับคำร้องที่มีการร้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550) อันมีประเด็นที่จะต้องทำให้พิจารณาถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ที่มีการแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เดิมกำหนดให้มาจากระบบผสมระหว่างการเลือกตั้งกับการสรรหาเพื่อแต่งตั้งไปสู่ระบบการเลือกตั้งทั้งหมด ศาลรัฐธรรมนูญเริ่มต้นการให้เหตุผลโดยการค้นหาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแล้วพบว่ามีเจตนารมณ์ในเรื่องนี้ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ดังความตอนหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้ว่า

"...ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ว่า "ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่จัดทำใหม่นี้มีสาระสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ร่วมกันของประชาชนชาวไทยในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ การทำนุบำรุงรักษาศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพร การเทิดทูนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขและเป็นมิ่งขวัญของชาติ การยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นวิถีทางใน การปกครองประเทศ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและ

มีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่าง เป็นรูปธรรม การกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพตามวิถีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริต เที่ยงธรรม"

นอกจากนั้น ศาลรัฐธรรมนูญยังได้เน้นย้ำถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไว้ในหลายส่วนของคำวินิจฉัย ดังปรากฏในคำวินิจฉัยอีกส่วนหนึ่งที่วินิจฉัยว่า

"เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง ชอบธรรม มีความเป็นอิสระ และซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ไม่ประสงค์ที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองใดบิดเบือนการใช้อำนาจโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาดปราศจากความชอบธรรมทุกรูปแบบ อีกทั้งไม่ประสงค์ที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองหยิบยกบทกฎหมายใดมาเป็น ข้ออ้างเพื่อใช้เป็นฐานสนับสนุนค้ำจุนในอันที่จะแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องจากการใช้อำนาจนั้น ๆ"

ความสำคัญและโดดเด่นของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในคดีนี้มิใช่แต่เพียงการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่เพียงลำพัง หากแต่ศาลยังได้กล่าวถึงเชื่อมโยงไปถึงหลักการพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย เพื่อเชื่อมไปถึงสถานการณ์ทางการเมืองในขณะที่มีการเกิดประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ดังความตอนหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้ว่า

"ถึงแม้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะให้ถือเอามติฝ่ายเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ก็ตาม แต่หากละเลยหรือใช้อำนาจอำเภอใจกดขี่ข่มเหงฝ่ายเสียงข้างน้อยโดยไม่ฟังเหตุผลและขาดหลักประกันจนทำให้ฝ่ายเสียงข้างน้อยไม่มีที่อยู่ที่ยืนตามสมควร แล้วไซร้ จะถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างไร หากแต่จะกลับกลายเป็นระบอบเผด็จการฝ่ายข้างมาก ขัดแย้งต่อระบอบการปกครองประเทศไปอย่างชัดแจ้ง ซึ่งหลักการพื้นฐานสำคัญนี้ได้รับการยืนยันมาโดยตลอดว่า จำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจบิดเบือนหรืออำนาจอำเภอใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เข้ามาใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย เพื่อให้แต่ละองค์กรหรือสถาบันการเมืองที่ใช้อำนาจดังกล่าวอยู่ในสถานะที่จะตรวจสอบและถ่วงดุลเพื่อทัดทานและคานอำนาจซึ่งกันและกันได้อย่างเหมาะสม มิใช่แบ่งแยกให้เป็นพื้นที่อิสระของแต่ละฝ่ายที่จะใช้อำนาจตามอำเภอใจอย่างไรก็ได้ เพราะหากปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยปราศจากการตรวจ สอบและถ่วงดุลแล้ว ย่อมเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดความเสียหายและนำพาประเทศชาติให้ เกิดเสื่อมโทรมลงเพราะความผิดหลงและมัวเมาในอำนาจของผู้ถืออำนาจรัฐ"

เมื่อพิจารณาพบว่า การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยนี้เป็นการสืบค้นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญจากคำปรารภของรัฐธรรมนูญ แล้วมีการเพิ่มน้ำหนักแห่งเหตุผลโดยการเชื่อมโยงกับหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย เพื่อขยายอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปวินิจฉัยเรื่องที่ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2550) กำหนดไว้ชัดเจนแต่เฉพาะในกรณีการให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติเท่านั้น ไม่รวมไปถึงร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แนวทางในการให้เหตุผลเพื่อขยายเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในศาลรัฐธรรมนูญของหลาย ๆ ประเทศ ทั้ง ECJ ของสหภาพยุโรป ศาลรัฐธรรมนูญ

ไต้หวัน และศาลรัฐธรรมนูญเกาหลี การขยายอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญด้วยมีเหตุผลดังกล่าวนั้นเป็นเหตุผลที่เป็นที่ยอมรับที่จะให้มีการขยายอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจขององค์กรอื่นและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

4.3.2 การให้เหตุผลตามตัวบท

(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสถานภาพของการเป็นรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4)

ในคดีนี้มีประเด็นสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณา คือ การที่รัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ถูกศาลยุติธรรมตัดสินคดีให้จำคุก แต่ให้รอการลงอาญา จะถือว่ารัฐมนตรีนั้นต้องพ้นจากตำแหน่งหรือไม่ ในเมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อ “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ในประเด็นการพิจารณานี้ศาลรัฐธรรมนูญได้หยิบยกตัวบทของรัฐธรรมนูญขึ้นมาสังเคราะห์แล้วจัดหมวดหมู่ เพื่อประโยชน์ในการให้เหตุผลในการวินิจฉัย ดังที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้เหตุผลไว้ความตอนหนึ่งว่า

> *“การสิ้นสุดสมาชิกภาพ หรือการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของบุคคลต่าง ๆ เพราะถูกศาลพิพากษาให้จำคุกนั้น รัฐธรรมนูญได้แบ่งออกเป็นสองกลุ่มด้วยกัน คือ*
>
> *กลุ่มแรก รัฐธรรมนูญใช้ถ้อยคำว่า “ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” หรือ “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” ซึ่งได้แก่ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของสมาชิกวุฒิสภา และการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา 118 (12) มาตรา 133 (10) และ มาตรา 141 (4)*
>
> *กลุ่มที่สอง รัฐธรรมนูญใช้ถ้อยคำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ได้แก่การพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภารัฐมนตรี ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา 152 (4) มาตรา 215 มาตรา 216 (4) มาตรา 260 (7) และ มาตรา 298 วรรคสาม”*

เมื่อพิจารณาลักษณะของการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นการให้เหตุผลในระดับโครงสร้าง (Intratextualism) โดยเป็นการใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของตัวบททั้งฉบับไปตีความตัวบทอีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ การเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในส่วนหนึ่งกับคำศัพท์ที่ใช้อีกส่วนหนึ่ง และการตีความตัวบทตามตำแหน่งที่อยู่ของตัวบทนั้น ดังที่ศาลรัฐธรรมนูญกล่าวไว้ความตอนหนึ่งว่า

> *“เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติการสิ้นสุดสมาชิกภาพหรือการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของบุคคลต่าง ๆ ไว้เป็นสองกลุ่มเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญมีเจตนาให้บุคคลต่าง ๆ สิ้นสุดสมาชิกภาพหรือพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญไม่เหมือนกันคือ ให้บุคคลในกลุ่มแรกสิ้นสุดสมาชิกภาพหรือพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระในกรณีถูกศาลพิพากษาให้จำคุกนั้น จะต้องเป็นคำพิพากษาที่ถึงที่สุด เป็นคำพิพากษาที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้อีก ส่วนในกลุ่มที่สอง ใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” โดยไม่มีคำว่า “ถึงที่สุด” แสดงว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้บุคคลในกลุ่มที่สอง เป็นบุคคลที่มีสถานะอันสูงและมีหน้าที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดในเรื่องการสิ้นสุดสมาชิกภาพหรือการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของบุคคลเหล่านี้แตกต่างไปจากบุคคลในกลุ่มแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ถูกศาลพิพากษาให้รับโทษถึงจำคุก ก็ไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดเหมือนบุคคลในกลุ่มแรก”*

อนึ่ง ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ศาลเลือกที่จะให้เหตุผลในเชิงตัวบท แทนที่จะให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญที่มีการกล่าวถึงในขณะยกร่างรัฐธรรมนูญว่า ความเป็นรัฐมนตรีต้องสิ้นสุดลงเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำคุก แม้จะมีการรอลงอาญา เพราะการมีคำพิพากษาให้จำคุก รัฐมนตรีก็มีความไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งอีกต่อไป ในฐานะที่รัฐมนตรีเป็นหน้าตาแห่งประเทศ

(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6-7/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญมาตรา 190 หรือไม่

ในคำวินิจฉัยนี้มีประเด็นสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาว่า คำแถลงการณ์ร่วม ไทย – กัมพูชาฯ เป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญ ที่จำต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อนหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้หยิบยกคำว่า "หนังสือสัญญา" ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 มาตีความเพื่อเป็นการให้เหตุผลโดยเป็นการให้เหตุผลตามตัวบทในระดับคำศัพท์ (Plain Meaning Rule) ดังปรากฏในความตอนหนึ่งในคำวินิจฉัยนี้ว่า

> *"...คำว่า "หนังสือสัญญา" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 หมายถึง ความตกลงระหว่างประเทศทุกประเภทที่จัดทำขึ้นระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร และอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะถูกบันทึกไว้ในเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่เกี่ยวพันกัน และไม่ว่าจะเรียกชื่อว่าอย่างไร อันเป็นความหมายที่ตรงกันกับคำว่า "treaty" ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969...คำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 ประกอบด้วยการกระทำระหว่างรัฐต่อรัฐ เป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้มีอำนาจทำหนังสือสัญญาของทั้งสองประเทศ ซึ่งปกติคำแถลงการณ์ร่วมที่ไม่ประสงค์จะให้มีผลทางกฎหมายนั้นไม่มีความจำเป็นต้องลงนาม แต่ในคำแถลงการณ์ร่วมนี้ฝ่ายไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ลงนาม นอกจากนี้ คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวยังมุ่งให้เกิดผลทางกฎหมายโดยพิจารณาจากพันธกรณีที่ทั้งสองฝ่ายจะจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน คำแถลงการณ์ร่วมนี้จึงเข้าองค์ประกอบของลักษณะความตกลงระหว่างประเทศ...ด้วยเหตุนี้ คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวจึงเข้าลักษณะเป็น "หนังสือสัญญา" ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 แล้ว"*

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นการที่ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลตัวบทกฎหมายในระดับคำศัพท์ โดยมีการตีความคำว่า "หนังสือสัญญา" ให้ชัดเจนว่ามีความหมาย ขอบเขตเพียงใด เพื่อนำไปปรับใช้กับการวินิจฉัยประเด็นปัญหาว่า คำแถลงการณ์ร่วม ไทย – กัมพูชาฯ เป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญ โดยในท้ายที่สุดศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำแถลงการณ์ร่วม ไทย – กัมพูชาฯ เป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญเป็นหนังสือสัญญาที่ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อน

(3) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-13/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

ประเด็นสำคัญในการวินิจฉัยคดีนี้ คือ การกระทำของนายกรัฐมนตรีที่จัดรายการทางโทรทัศน์ถือว่าเป็นการที่นายกรัฐมนตรีเป็น "ลูกจ้าง" อันจะเป็นเหตุให้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้เริ่มให้เหตุผลในการวินิจฉัยคดีนี้ โดยตีความตัวบทมาตรา 267 คำว่า "ลูกจ้าง" เพื่อหาความหมาย ขอบเขต อันเป็นการให้เหตุผลตามตัวบทในระดับคำศัพท์ (Plain Meaning Rule) ดังที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้ความตอนหนึ่งว่า

> *".....คำว่า "ลูกจ้าง" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 จึงมีความหมายกว้างกว่าคำนิยามของกฎหมายอื่น โดยต้องแปลความตามความหมายทั่วไป ซึ่งตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า "ลูกจ้าง" ว่าหมายถึง "ผู้รับจ้างทำการงาน ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร" โดยมิได้คำนึงว่าจะมีการทำสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ หรือได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง สินจ้าง หรือค่าตอบแทนในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินอย่างอื่น หากมีการตกลงเป็นผู้รับจ้างทำการงานแล้ว ย่อมอยู่ในความหมายของคำว่า "ลูกจ้าง" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ทั้งสิ้น"*

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นการให้เหตุผลตามตัวบทในระดับคำศัพท์ที่อ้างอิงไปถึงความหมายในพจนานุกรม หากแต่เป็นการอ้างในฐานที่ศาลให้เหตุผลว่า ความหมายของคำนี้ ต้องตีความไปตามความหมายทั่วไป ไม่ใช่ความหมายตามกฎหมายที่จะต้องไปพิจารณานิยามศัพท์คำว่า "ลูกจ้าง" ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ หากแต่เมื่อตีความตามความหมายทั่วไป ความหมายทั่วไปย่อมหาได้จากพจนานุกรม ซึ่งเป็นการให้ความหมายทั่วไปนั่นเอง ท้ายสุดในคำวินิจฉัยนี้ ศาลรัฐธรรมนูญก็วินิจฉัยว่า การจัดรายการโทรทัศน์ของนายกรัฐมนตรี เป็นการที่นายกรัฐมนตรีเป็น "ลูกจ้าง" อันเป็นเหตุทำให้นายกรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งไป

อนึ่ง เมื่อพิจารณาตัวอย่างของการให้เหตุผลตามตัวบทของศาลรัฐธรรมนูญไทยที่หยิบยกมาทั้ง 3 คำวินิจฉัย จะเห็นว่า เป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญตีความตัวบทอย่างเคร่งครัดตามความหมายสามัญทั่วไป เพราะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งที่ต้องห้ามอันจะเป็นเหตุให้พ้นจากตำแหน่ง และขอบเขตการใช้อำนาจในการทำงานของรัฐบาล ทำนองเดียวกันกับกรณีการให้เหตุผลตามตัวบทในต่างประเทศในกรณีที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ศาลเมื่อจะให้เหตุผลตามตัวบท จะให้เหตุผลที่ค่อนข้างเคร่งครัด เพื่อจำกัดกันไม่ให้อำนาจรัฐรุกเข้ามากระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินความจำเป็น ดังเช่นที่ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้เหตุผลตามตัวบทไว้ในคดี Olmstead v. U.S. เกี่ยวกับอำนาจรัฐในการดักฟังทางโทรศัพท์ที่ให้เหตุผลว่า การดักฟังไม่ใช่การค้นตามความหมายของภาษา จึงไม่สามารถตีความขยายความของตัวบทออกไปได้

นอกจากนั้น ลักษณะของการให้เหตุผลตามตัวบทที่มีการตีความถ้อยคำในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับที่ยกมา ยังเทียบเคียงได้กับคำพิพากษาของศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาในคดี Gibbons v. Odgen ที่ศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาให้เหตุผลตามตัวบทด้วยการตีความคำว่า "การค้า" (commerce) และคำว่า "ระหว่าง" มลรัฐ (among) แล้วตัดสินในท้ายที่สุดว่า การขนส่งระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งไม่จำกัดเฉพาะการขนส่งทางบกเท่านั้น แต่รวมถึงการเดินเรือภายใต้ข้อจำกัดของมลรัฐต่างๆ ตราบเท่าที่การเดินเรือนั้นเป็นเรื่องการค้ากับต่างชาติ หรือระหว่างมลรัฐ หรือกับชนเผ่าอินเดียนแดงด้วย

4.3.3 การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

ในคำวินิจฉัยนี้มีประเด็นสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยว่า พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปนั้น เป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะตรวจสอบได้หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในส่วนของการยุบสภาผู้แทนราษฎรไว้โดยการให้เหตุผลในเชิงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารที่มีโครงสร้างในระบบรัฐสภาที่ต้องถ่วงดุลและคานซึ่งกันและกันไว้ ดังที่วินิจฉัยไว้ความตอนหนึ่งว่า

> *"บทบัญญัติในส่วนที่หนึ่งที่ให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรนั้น การยุบสภาเป็นการกระทำของรัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าของฝ่ายบริหารเป็นผู้ถวายคำแนะนำพระมหากษัตริย์เพื่อทรงยุบสภาผู้แทนราษฎร เป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารโดยแท้ที่กำหนดไว้ในระบบรัฐสภา เพื่อให้ฝ่ายบริหารถ่วงดุลหรือคานอำนาจกับฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติกับรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร จึงเป็นดุลพินิจของฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง ไม่อยู่ภายใต้การตรวจสอบการใช้อำนาจโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการ"*

จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า เป็นการที่ศาลได้ให้เหตุผลตามความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างที่อ้างอิงถึงโครงสร้างในระบบรัฐสภาที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารต้องถ่วงดุลและคานซึ่งกันและกัน อันนำไปสู่เหตุผลที่ว่า เมื่อการยุบสภาเป็นส่วนหนึ่งของกลไกในการถ่วงดุลดังกล่าวเสียแล้ว ศาลจึงไม่มีอำนาจเข้าไปก้าวก่ายตรวจสอบอีก

อนึ่ง การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในคำวินิจฉัยนี้ของศาลรัฐธรรมนูญ จะเห็นว่า เป็นไปในทำนองเดียวกันกับการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกาในคดี McCulloch v. Maryland ที่ให้พิจารณาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างมลรัฐกับสหรัฐ อันเป็นโครงสร้างของระบบสหรัฐซึ่งเป็นรัฐรวม ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญของไทยให้เหตุผลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารในรูปแบบของรัฐเดี่ยว

(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

ในประเด็นสำคัญในคำวินิจฉัยนี้ที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณา คือ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะพิจารณาการใช้อำนาจของรัฐสภาในการให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาตามตัวบทแล้วไม่มีความชัดเจนว่าให้อำนาจนี้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ แต่เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่รัฐสภาเป็นเพียงองค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ จึงไม่สามารถใช้อำนาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ดังความตอนหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้ว่า

> *"...องค์กรที่ทำหน้าที่แทนผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือศาล ล้วนถูกจัดตั้งขึ้นหรือได้รับมอบอำนาจมาจากรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น ดังนั้น การใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้จึงต้องถูกจำกัดขอบเขตทั้งในด้านกระบวน การและเนื้อหา กรณีจึงมีผลให้การใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งหลายเหล่านี้ไม่สามารถที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้"*

ด้วยผลของการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในท้ายที่สุดว่า ศาลมีอำนาจในการพิจารณาการใช้อำนาจของรัฐสภาในการให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ เพื่อเป็นการควบคุมไม่ให้รัฐสภาใช้อำนาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

4.3.4 การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) ประกอบมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่า กฎหมายที่กำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของบุคคลนั้น ขัดหรือแย้งต่อสิทธิของบุคคลที่ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดวินิจฉัยว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด หรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ในคดีแรกความตอนหนึ่งว่า

> *"รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่า จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองนี้ เป็นข้อสันนิษฐานอันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 11"*

ต่อมาเมื่อมีประเด็นในข้อกฎหมายเดียวกันขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญก็ได้อ้างอิงแนวบรรทัดฐานในคดีแรกที่ตนได้ตัดสินได้ ดังปรากฏในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30 หรือไม่ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

การให้เหตุผลตามบรรทัดฐานนี้มีข้อสังเกตประการสำคัญว่า เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่คล้ายคลึงกัน กรณีนี้ไม่ใช่แบบเดียวกันกับหลัก stare decisis ที่ใช้กับศาลล่างของจารีตแบบคอมมอนลอว์ และไม่เหมือนกับหลัก erga omnes ที่ใช้ทั่วไปหากแต่เป็นหลักการเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญในจารีตแบบซีวิลลอว์ที่กำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันทุกกรณีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อให้สามารถคาดการณ์ผลของกฎหมายได้อย่างมีเหตุมีผล

4.3.5 การให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะ

(1) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 185 กรณีพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

ประเด็นสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในคดีนี้ คือ พระราชกำหนดกู้เงินเพื่อฟื้นฟูฯ พ.ศ.2552 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งโดยหลักแล้วการตรากฎหมายจะเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา แต่ในกรณีจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วน เพื่อการต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ รัฐธรรมนูญจะให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหาร คือ คณะรัฐมนตรี ที่จะตรา

พระราชกำหนดขึ้นใช้ได้ เพราะสามารถกระทำได้รวดเร็วกว่า แต่ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญควบคุมการใช้อำนาจนี้ของรัฐบาล โดยศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาว่าการตราพระราชกำหนดนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดหรือไม่ ซึ่งศาลก็ได้นำหลักการให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะมาใช้ประกอบในการวินิจฉัยเป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงการประเมินผลดีผลเสีย (balancing test) ของสิ่งที่จะเกิดขึ้นและความจำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์ในขณะนั้นๆ ดังที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ความตอนหนึ่งว่า

> *"เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่ามูลค่าการส่งออกของสินค้าไทยที่หดตัวอย่างรวดเร็ว รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง การที่ภาคธุรกิจมีการปิดหรือเลิกกิจการเพิ่มมากขึ้น ปัญหาอัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหนี้เสียในระบบสถาบันการเงินมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งทุกเหตุปัจจัยส่งผลกระทบให้เกิดภัยวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ จนรัฐบาลต้องเร่งดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขวิกฤตินั้นไม่ว่า มาตรการช่วยเหลือภาคอสังหาริมทรัพย์ มาตรการภาษีเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ มาตรการเพื่อช่วยเหลือสภาพคล่องทางการเงินให้แก่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง มาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและเศรษฐกิจฐานราก มาตรการเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน มาตรการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 และมาตรการอื่น ๆ เพื่อแก้ไขภัยจากวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าว แต่สภาวะเศรษฐกิจโลกและสภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังคงชะลอตัวอย่างต่อเนื่องแล้ว จึงถือได้ว่าเป็นกรณีที่มีความฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เกิดขึ้นแล้ว ... เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง แล้ว"*

จะเห็นได้ว่า เมื่อมีสถานการณ์พิเศษดังที่ปรากฏในการให้เหตุผลในการตราพระราชกำหนด ศาลก็เห็นด้วยที่จะเป็นเหตุให้ต้องตราพระราชกำหนด เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

(2) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5-7/2555 เรื่อง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 และพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้ เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

ประเด็นสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยในคดีนี้ คือ พระราชกำหนดเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำฯ พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญก็ได้วินิจฉัยโดยให้เหตุผลตามประโยชน์สาธารณะ โดยมีการพิจารณาถึงเหตุการณ์ความจำเป็นเร่งด่วนในขณะที่มีการตราพระราชกำหนด ดังปรากฏในความตอนหนึ่งของคำวินิจฉัยว่า

> *"...ปัญหาอุทกภัยปลายปี พ.ศ. 2554 เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อทรัพย์สินของประชาชน และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างรุนแรง รัฐบาลได้ใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาช่วยเหลือผู้ประสบภัย... เป็นจำนวนมาก แม้รัฐบาลมีพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555...โดยการตั้งงบประมาณรายจ่ายในงบกลาง 120,000 ล้านบาท และเงินสำรองจ่ายฉุกเฉิน 66,000 ล้านบาท... อีกทั้งจะให้รัฐบาลเพิ่มวงเงิน ขาดดุลงบประมาณอีกจำนวน 150,000 ล้านบาท ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ก็ไม่สามารถกระทำได้เพราะล่วงเลยระยะเวลาที่หน่วยงานต้องส่งคำของบประมาณให้สำนักงบประมาณ และเกินกรอบวงเงินประมาณการรายจ่ายประจำปีที่กำหนดไว้ หรือการจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 (เพิ่มเติม) ซึ่งการพิจารณา*

ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้ระยะเวลานานไม่ทันต่อสถานการณ์ที่รัฐบาลต้องดำเนินการป้องกันภัยพิบัติอันเกิดจากอุทกภัยโดยเร่งด่วน ซึ่งมีสัญญาณบ่งชี้ว่า ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยอาจเกิดวิกฤตอุทกภัยขึ้นอีก การที่รัฐบาลจัดให้มีการดำเนินการเพื่อวางระบบบริหารจัดการน้ำตามยุทธศาสตร์การบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้าเจ้าพระยาแบบบูรณาการที่จะต้องใช้เงินจำนวน 350,000 ล้านบาท...เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง"

ดังนั้น จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การให้เหตุของศาลรัฐธรรมนูญนี้ คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ

4.4 รูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในส่วนนี้จะเป็นการจำแนกรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ 6 แบบ โดยแยกตามเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ โดยใช้การย่อคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญและขีดเส้นใต้ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ต้องตามรูปแบบของการให้เหตุผล

4.4.1 การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2554 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 141

ประธานรัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 สรุปความได้ว่า ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันพุธที่ 29 เมษายน 2552 ได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ตามที่มีผู้เสนอรวมห้าฉบับ และให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาโดยให้ถือเอาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลัก ต่อมาที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันพุธที่ 23 กันยายน 2552 ได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ แล้วส่งให้วุฒิสภาพิจารณาเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2552 ซึ่งที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... แล้วส่งคืนสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2552 แต่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา จึงได้ตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณา เมื่อคณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณาแล้วเสร็จจึงส่งให้แต่ละสภาให้ความเห็นชอบ ซึ่งที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติเห็นชอบด้วยตามที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอ กรณีจึงถือว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 วรรคสอง ประกอบกับมาตรา 147 วรรคหนึ่ง (3) ประธานรัฐสภาจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพื่อ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องของประธานรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 20 วรรคสอง กำหนดให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบในคดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ตามมาตรา 141 ของรัฐธรรมนูญ และคำร้องนี้ยื่นโดยประธานรัฐสภา จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 และข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (5)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจง ของผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ตรวจพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมาก 8 เสียง ต่อ 1 เสียง เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เป็นร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ. 2542 ซึ่งเสนอโดยประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 302 วรรคสาม ประกอบมาตรา 139 (3) และมาตรา 139 (2) ถูกต้องแล้ว โดยใช้ร่างที่เสนอโดยประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นร่างหลัก และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้กระทำเป็นสามวาระ โดยมีองค์ประชุมและการออกเสียงลงคะแนน รวมถึงระยะเวลาในการพิจารณาเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ แม้การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรจะใช้เวลาเกินกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 302 วรรคสี่ แต่กำหนดระยะเวลาดังกล่าวไม่มีบทบังคับให้เกิดผลใด ๆ ต่อร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ต้องถือว่าเป็นกำหนดเวลาเร่งรัดเท่านั้น ไม่ทำให้การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เสียไป ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จึงตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แล้ว

ประเด็นที่ 2 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อความในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ทั้ง 74 ร่างมาตรา รวมทั้งในส่วนคำปรารภของ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์ เห็นว่า คำปรารภและร่างมาตรา รวม 73 ร่างมาตรา ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เว้นแต่ ร่างมาตรา 64

ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมาก 5 เสียง ต่อ 4 เสียง เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ดังที่ปรากฏในคำปรารภว่า เพื่อการกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพตามวิถีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรม โดยหมวด 11 ว่าด้วยองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนที่หนึ่ง องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และส่วนที่สอง องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ องค์กรอัยการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติกำหนดที่มา คุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้าม วาระการดำรงตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ การตรวจสอบการใช้อำนาจและการถอดถอนออกจากตำแหน่ง ไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญและให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แล้วแต่กรณี และกำหนดให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีหน่วยธุรการเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ สำหรับในส่วนของเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญที่รวมถึงองค์กรอัยการ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 202 และมาตรา 255 วรรคเจ็ด ได้บัญญัติไว้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติและจะนำระบบบัญชีเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับมิได้ จากบทบัญญัติดังกล่าวย่อมเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติเรื่องระบบบัญชีเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญและองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะพนักงานอัยการไว้อย่างชัดเจนว่าให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติและจะนาระบบ

บัญชีเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับมิได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

แต่ในส่วนหน่วยงานที่เป็นหน่วยธุรการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ในทานองเดียวกันว่า ให้สำนักงานขององค์กรเหล่านี้เป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งรวมถึงสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 251 วรรคสามด้วย อันเป็นการมอบอำนาจให้ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ แต่มิได้บัญญัติห้ามไม่ให้นาระบบบัญชีเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด นอกจากนี้ การกำหนดบัญชีอัตราเงินเดือนและ เงินประจำตำแหน่งของข้าราชการไม่ว่าเป็นฝ่ายใดมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ ให้กำหนดโดยการตราเป็นพระราชบัญญัติซึ่งออกโดยรัฐสภาเสียก่อน และหากจะมีการปรับอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปก็ให้กระทำได้ด้วยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาซึ่งออกโดยคณะรัฐมนตรี แต่ก็ต้องเป็นกรณีที่มีบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติอยู่ก่อนแล้ว แม้แต่บัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของพนักงานอัยการก็เช่นเดียวกัน

การที่ร่างมาตรา 64 ให้ยกเลิกความในมาตรา 111 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2552 และให้ใช้ความใหม่แทนโดยกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของสำนักงาน ป.ป.ช. เป็นผู้มีอำนาจกำหนดและจัดทำบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการสำนักงาน ป.ป.ช. โดยในส่วนข้าราชการประเภทอื่นให้นำบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม และในส่วนข้าราชการในสาขากระบวนการยุติธรรมมีอัตราไม่สูงกว่าบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการอัยการได้โดยไม่ต้องได้รับการพิจารณาจากรัฐสภา นั้น จึงมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างข้าราชการสำนักงาน ป.ป.ช. และข้าราชการฝ่ายอื่น นอกจากนี้ การกำหนดตำแหน่งหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของข้าราชการในสาขากระบวนการยุติธรรมได้กำหนดหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานแห่งการกำหนดบัญชีอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งไว้ในร่างมาตรา 63 ที่ให้เพิ่มความเป็นมาตรา 110/1 วรรคหนึ่ง ว่า “ในการกำหนดตำแหน่งข้าราชการสำนักงาน ป.ป.ช. ให้ดำรงตำแหน่งในสาขากระบวนการยุติธรรมนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีพื้นความรู้ในระดับเนติบัณฑิต หรือเป็นผู้สำเร็จปริญญาทางกฎหมายและเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการไต่สวนและวินิจฉัยคดี หรือการให้ความเห็นทางกฎหมาย ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ประกาศกำหนด” ก็เป็นเพียงการกำหนดคุณสมบัติอย่างกว้างเท่านั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีข้อความใดกำหนดให้ข้าราชการในสาขากระบวนการยุติธรรมมีความแตกต่างจากข้าราชการฝ่ายอื่น หรือมีคุณสมบัติทานองเดียวกันกับพนักงานอัยการ จึงมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ ดังนั้น ร่างมาตรา 64 ที่ให้ยกเลิกความในมาตรา 111 และให้ใช้ความแทนดังกล่าว จึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 251 วรรคสาม ประกอบมาตรา 202 และมาตรา 255 วรรคเจ็ด และเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลที่เป็นข้าราชการฝ่ายอื่น อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม แต่ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าร่างมาตรา 64 ที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ไม่เป็นสาระสำคัญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยกเว้นร่างมาตรา 64 ที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นอันตกไป ตามมาตรา 141 วรรคสอง และให้ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... กลับคืนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเพื่อพิจารณาตามลำดับ ตามมาตรา 141 วรรคสาม

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13-14/2541 เรื่อง ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 127 คน ซึ่งเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 66 คน ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 262 (1) ของรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริงปรากฏตามเอกสารที่ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งมาว่า

1. ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... สภาผู้แทนราษฎรลงมติเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2541 เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ซึ่งคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 และลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญมาตรา 175 (3) เพื่อให้มาตราต่าง ๆ สมบูรณ์ขึ้น และเนื่องจากร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ แต่มิได้ระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นตามมาตรา 29 วรรคสอง จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมคำปรารภเป็นดังนี้ "โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองระบบสหกรณ์ กับทั้งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร เพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน และเพื่อมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ ประกอบกับมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยการตราเป็นพระราชบัญญัติ" เมื่อสภาผู้แทนราษฎรรับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวคืนมาจากวุฒิสภาแล้ว สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2541 และลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา และตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตามมาตรา 175 (3) ต่อมาคณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสร็จแล้ว ได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสภาทั้งสอง คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ผลการพิจารณาของคณะกรรมาธิการร่วมกันปรากฏตามรายงานของคณะกรรมาธิการร่วมกันว่า เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา และแก้ไขเพิ่มเติมคำปรารภเป็นดังนี้ "โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ อันมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถาน และการจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรซึ่งมาตรา 35 และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

เมื่อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรรับร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... พร้อมทั้งรายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมาธิการร่วมกันแล้ว วุฒิสภาลงมติเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2541 เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอมา แต่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2541 ไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอ จึงเป็นผลให้ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ถูกยับยั้งไว้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) และโดยที่ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน สภาผู้แทนราษฎรจึงอาศัยรัฐธรรมนูญมาตรา 176 วรรคสอง ยกร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ขึ้นพิจารณาใหม่ในวันที่ 7 ตุลาคม 2541 และลงมติยืนยันตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียง 213 คะแนน ซึ่งมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร แต่โดยที่ร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรมิได้มีข้อความที่ระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันจะเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา 29 สภาผู้แทนราษฎรจึงลงมติในวันเดียวกันด้วยเสียงข้างมากให้เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 3 ทวิ ซึ่งภายหลังได้ปรับปรุงเลขมาตราเป็น มาตรา 4 มีข้อความว่า "พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่มี

บทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถาน และการจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 35 และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. ร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... สภาผู้แทนราษฎรลงมติเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2540 เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ซึ่งคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2540 โดยลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญมาตรา 175 (3) และส่งคืนให้สภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2540 สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว และลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา และตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) เมื่อคณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสร็จแล้ว ได้รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อสภาทั้งสอง วุฒิสภาลงมติเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอ แต่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเมื่อ วันที่ 7 มกราคม 2541 ไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอ จึงเป็นผลให้ร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ถูกยับยั้งไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) แต่ด้วยเหตุที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นร่างพระราชบัญญัติที่ไม่เกี่ยวด้วยการเงิน จึงต้องรอระยะเวลาให้ล่วงพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน สภาผู้แทนราษฎรจึงจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 วรรคหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2541 สภาผู้แทนราษฎรจึงอาศัยมาตรา 176 วรรคหนึ่ง ยกร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ขึ้นพิจารณาใหม่ และลงมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร แต่โดยที่ร่างเดิมของร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ของสภาผู้แทนราษฎรมิได้มีข้อความที่ระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันจะเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 สภาผู้แทนราษฎรจึงลงมติในวันเดียวกันด้วยเสียงข้างมากให้เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 3 ทวิ ซึ่งภายหลังได้ปรับปรุงเลขมาตราเป็นมาตรา 4 มีข้อความว่า “พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถาน และการจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่ม เกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 35 และมาตรา 45 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การที่สภาผู้แทนราษฎรเพิ่มมาตรา 4 ของร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ภายหลังจากที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 จะทำให้ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และต้องตกไปตามมาตรา 262 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ประเด็นที่สอง มาตรา 121 ของร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 หรือไม่

ประเด็นที่สาม การที่สภาผู้แทนราษฎรเพิ่มมาตรา 4 ของร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ภายหลังที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 จะทำให้ร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และต้องตกไปตามมาตรา 262 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการตราพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 บัญญัติ ว่า ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา มาตรา 90 บัญญัติว่า รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มาตรา 169 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี มาตรา 172 บัญญัติให้การเสนอร่างพระราชบัญญัติต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้วให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อวุฒิสภา และวุฒิสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เสร็จภายในกำหนดเวลา ตามมาตรา 174 ถ้าพิจารณาไม่เสร็จให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินั้นและให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 คือ ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภาเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย แต่ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอมาเสร็จภายในกำหนดเวลา จะต้องพิจารณาตามมาตรา 175 คือ สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง ต่อเมื่อล่วงพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัติคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 175 (2) และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยสำหรับกรณียับยั้งตามมาตรา 175 (3) แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้งนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวด้วยการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้น ขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ตามมาตรา 176 วรรคสอง ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรยกร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้งขึ้นพิจารณาใหม่ตามมาตรา 176 นี้ ไม่ว่าจะเป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวด้วยการเงินหรือไม่ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็น อันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรยกร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้งขึ้นพิจารณาใหม่นั้น สภาผู้แทนราษฎรลงมติได้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ยืนยันร่างเดิม หรือยืนยันร่างที่คณะกรรมาธิการร่วมกันพิจารณา การยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรหมายถึง การยืนยันร่างพระราชบัญญัติเดิมที่สภาผู้แทนราษฎรได้เสนอไปยังวุฒิสภาทุกประการ ซึ่งมีผลตามมาตรา 176 ที่ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาซึ่งจะต้องดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 การที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ซึ่งเป็นร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรและลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมากในวันเดียวกันให้เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 3 ทวิ ซึ่งภายหลังได้ปรับปรุงเลขมาตราเป็นมาตรา 4 เพื่อระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา 29 วรรคสองด้วยนั้น เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นโดยยังไม่ได้ผ่านการพิจารณาของวุฒิสภา จึงถือไม่ได้ว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา เพราะตามรัฐธรรมนูญมาตรา 90 รัฐสภาต้องประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

การที่สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 4 ภายหลังที่ลงมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เป็นการตรากฎหมายที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 ประกอบมาตรา 93 มาตรา 92 และมาตรา 90 เมื่อร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ตราขึ้น โดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... จึงตกไปทั้งฉบับตามมาตรา 262 วรรคสาม

ประเด็นที่สอง มาตรา 121 ของร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 หรือไม่นั้น

เห็นว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยประเด็นแรกแล้วว่าการตราร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตกไปทั้งฉบับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคสาม แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นที่สองนี้

ประเด็นที่สาม การที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมากเพิ่มบทบัญญัติ มาตรา 4 ภายหลังที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 176 แล้วนั้น เป็นการตรากฎหมายที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... จึงตกไปทั้งฉบับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคสาม ด้วยเหตุผลเดียวกันกับกรณีการตราร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ....

โดยเหตุผลดังได้พิจารณาข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้จึงตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 112 คน ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 262 (1) ของรัฐธรรมนูญปรากฏตามเอกสารที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 112 คน ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว และลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) และส่งคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2542 และลงมติเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มิได้เกิดจากการริเริ่มเสนอโดยอิสระของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย แต่เป็นการเสนอตามเงื่อนไขที่รัฐบาลเจรจากับต่างประเทศ ดังปรากฏตามหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0204/11431 ลงวันที่ 9 กันยายน 2541 ที่นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี มีถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามหนังสือแจ้งความจำนง ฉบับที่ 4 ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2541 และฉบับที่ 5 ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2541 ที่รัฐบาลไทย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นำไปขอความเห็นชอบจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งได้ระบุว่าให้รัฐบาลไทยไปตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลาย ทั้งระบุด้วยว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นใดบ้าง และต้องผ่านรัฐสภาภายในวันที่ เท่าไร หากไม่ปฏิบัติจะมีผลต่อการอนุมัติความช่วยเหลือและเงื่อนไขต่าง ๆ ตามหนังสือแจ้งความจำนงฉบับต่อ ๆ ไป การดำเนินการตราร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เป็นไป ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 มิใช่เป็นไปโดยสมัครใจปกติของการบริหารราชการแผ่นดิน และเมื่อคณะรัฐมนตรีมิได้นำเอาข้อตกลงที่ทำกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ ข้อตกลงตามหนังสือแสดงเจตจำนง ฉบับที่ 4 และฉบับที่ 5 มาขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน การตราร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จึงเป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวแล้ว

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ได้ตราขึ้น โดยถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ข้อเท็จจริงที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยความเห็นตามประเด็นดังกล่าวได้แล้ว ไม่จำเป็นต้องหาพยานหลักฐานอื่นใดอีก และได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การตราพระราชบัญญัติได้บัญญัติไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยรัฐสภา ตามที่ปรากฏในมาตราต่าง ๆ เช่น มาตรา 92ถึงมาตรา 94 มาตรา 169 ถึงมาตรา 180 มาตรา 190 กรณีนี้ได้ความตามสารบบของวุฒิสภา เรื่อง การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งวุฒิสภาลงมติแก้ไขเพิ่มเติมว่า ที่ประชุมวุฒิสภาได้พิจารณาและลงมติเห็นชอบด้วยกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในการประชุมเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2542 และตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นเพื่อพิจารณา เมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้วจึงได้เสนอต่อวุฒิสภาพิจารณา วุฒิสภาได้พิจารณาในการประชุมวุฒิสภาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2542 ที่ประชุมลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวบางมาตรา และส่งคืนสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2542 และตามหนังสือของประธานสภาผู้แทนราษฎรถึงประธานวุฒิสภา

แจ้งว่า ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความ เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวของวุฒิสภาในการประชุมเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2542 จึงถือว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามมาตรา 175 (3) ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 เป็นไปตามกระบวนการในการตรา พระราชบัญญัติของรัฐสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา" นั้น

เห็นว่า หนังสือสัญญาที่รัฐบาลไทยทำกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ หากจะต้องมีการออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา รัฐบาลจะต้องนำสัญญานั้นมาขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ซึ่งบทบัญญัตินี้อยู่ใน หมวด 7 ว่าด้วยคณะรัฐมนตรี เป็นเงื่อนไขในการที่รัฐบาลจะไปทำสัญญากับนานาประเทศหรือกับ องค์การระหว่างประเทศ มิใช่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ใช้สำหรับการตราพระราชบัญญัติ

โดยเหตุผลดังได้พิจารณาข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2542 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 21 คน ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ....มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 262 (2) ของรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... สภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2540 แล้วตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นพิจารณา จากนั้นได้ให้ความเห็นชอบในวาระที่ 3 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2541 แล้วส่งให้วุฒิสภาโดยวุฒิสภาลงมติเห็นชอบด้วยกับหลักการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2541 และตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นพิจารณา วุฒิสภาพิจารณาวาระที่ 3 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2541 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติม แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภาและมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกัน ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2542 สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับร่างฯ ที่คณะกรรมาธิการร่วมกันได้พิจารณาและเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2542 วุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับร่างฯ ที่คณะกรรมาธิการร่วมกันได้พิจารณา จึงเป็นการที่สภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างฯ ดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา 175 (3) บัญญัติไว้ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามความในรัฐธรรมนูญมาตรา 93 นั้น ปรากฏว่าวันที่ 5 มีนาคม 2542 ซึ่งเป็นวันเดียวกับที่วุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับร่างฯ ที่คณะกรรมาธิการร่วมกันได้พิจารณา สมาชิกวุฒิสภาจำนวน 21 คน เห็นว่า ร่าง ฯ ดังกล่าวมีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ กล่าวคือความในมาตรา 39 วรรคสองที่ว่า "กิจการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน" ข้อความดังกล่าวจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 45 และ มาตรา 86 เนื่องจากการบัญญัติยกเว้นให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายแรงงานต่าง ๆ โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน ซึ่งเป็นกฎหมายที่รัฐใช้บังคับกับประชาชนเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับคุ้มครองพนักงานและลูกจ้างทั่วไป จึงเป็นการทำลายหลักประกันของพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานและการยกเว้นให้สำนักงานไม่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ก็เป็นการขัดแย้งกับเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 (2) เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา ประธานวุฒิสภาจึงส่งความเห็นนั้นมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาข้อเท็จจริงแล้ว มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า มาตรา 39 วรรคสอง ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 45 และ มาตรา 86 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน" และวรรคสามบัญญัติว่า "การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ .... สถานะของบุคคล.... หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้" เมื่อพิจารณากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทนแล้ว กฎหมายดังกล่าวมีหลักการคล้ายคลึงกันโดยใช้บังคับแก่ลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งไม่ใช้บังคับแก่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ในส่วนของคำนิยามว่า "ลูกจ้าง" ก็มีความหมายในทำนองเดียวกันว่าหมายถึงบุคคลซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าจ้าง ส่วนคำนิยามว่า"ค่าจ้าง" หมายความว่าเงินที่นายจ้าง จ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นค่าตอบแทนในการทำงาน ข้อเท็จจริงตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... ให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล(มาตรา 39 วรรคหนึ่ง) พนักงานและลูกจ้างของสำนักงาน ฯ ได้รับอัตราเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่นตามที่ระเบียบหรือประกาศที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลกำหนด (มาตรา 41 (2)) สำนักงาน ฯ ต้องเสนองบประมาณรายจ่ายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของสำนักงาน ฯ ไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี (มาตรา 48) นอกจากนี้พนักงานและลูกจ้างยังมีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่น (มาตรา 41 (6)) ตามนัยที่กล่าวแม้พนักงานและลูกจ้างของสำนักงาน ฯ ไม่มีฐานะเป็นลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่ยังคงมีหลักประกันตามที่กำหนดในร่างฯ โดยได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ และการที่ไม่นำกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานมาใช้บังคับจะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามที่มาตรา 30 วรรคสามของรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่นั้น <u>เห็นว่าเมื่อพิจารณาความในมาตรา 30 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญประกอบแล้ว ความในมาตราดังกล่าวเป็นหลักคุ้มครองความเสมอภาคทางกฎหมายที่ห้ามมิให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลที่มีสถานะเดียวกันโดยไม่มีเหตุอันควร</u> เมื่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีลักษณะพิเศษเฉพาะในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ มิใช่ส่วนราชการ มิใช่รัฐวิสาหกิจ และมิได้เป็นหน่วยงานเอกชนอันจะต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานแล้ว การปฏิบัติต่อกิจการของสำนักงาน ฯ ในลักษณะที่แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานจึงเป็นการสมเหตุสมผล เหมาะกับสถานะของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงาน ฯ จึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสาม บัญญัติไว้ ดังนั้นข้อความในมาตรา 39 วรรคสองของร่าง ฯ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

รัฐธรรมนูญ มาตรา 45 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชนหรือหมู่คณะอื่น" การที่ความในมาตรา 39 วรรคสองของร่างฯ ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์จะเป็นการขัดต่อเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น เห็นว่ากฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ไม่ใช้บังคับแก่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจและโดยที่สำนักงานฯ เป็นหน่วยงานของรัฐ พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานฯ มิได้มีฐานะเป็น "ลูกจ้าง" ตามนัยแห่งกฎหมายดังกล่าว อย่างไรก็ดีการที่สำนักงานฯ ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์แต่ในฐานะที่เป็นพนักงานและลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐก็มิได้มีบทบัญญัติห้ามการรวมกลุ่มกันดังกรณีที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐสามารถดำเนินการได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย <u>นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 รับรองว่าพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป</u> สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวมิได้มีเฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์เท่านั้น พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานฯ จึงมีเสรีภาพในการรวมกันตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 45 บัญญัติไว้เช่นกัน ข้อความในมาตรา 39 วรรคสองของร่างฯ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45

รัฐธรรมนูญ มาตรา 86 บัญญัติว่า "รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม" บทบัญญัติดังกล่าวมิใช่เป็นเรื่องสิทธิและเสรีภาพแต่อยู่ในหมวดที่ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งมีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อคณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดแจ้งว่าจะดำเนินการใดเพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ข้อความในมาตรา 39 วรรคสองของร่าง ฯ มิได้เป็นบทจำกัดอำนาจของรัฐในการที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่กล่าวแต่อย่างใด ดังนั้นจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 86

โดยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าข้อความในมาตรา 39 วรรคสองของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 45 และมาตรา 86

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2542 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. ....มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ประธานวุฒิสภามีหนังสือลงวันที่ 18 มีนาคม 2542 ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 262 (1) ของรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. .... ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2542 วุฒิสภาเห็นชอบเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2542 ต่อมา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2542 สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภาจึงเป็นร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 สมาชิกวุฒิสภาจำนวน 93 คน มีหนังสือถึงประธานวุฒิสภาความว่า แม้ร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. .... จะปรากฏคำปรารภว่าอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 50 ก็ตาม แต่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ กล่าว คือ มาตรา 7 (3) (6) ที่กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดเขตทำสวนยาง วิธีทำสวนยาง ตรวจสอบคุณภาพยาง ตลอดจนเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้น เป็นการไม่สอดคล้องกับข้อยกเว้นรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง อีกทั้งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา 10 และมาตรา 42 ยังขัดต่อเสรีภาพในการที่ดินของเกษตรกรเพื่อการดำรงชีพ การประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง ย่อมเป็นการลิดรอนเสรีภาพของเกษตรกรผู้ทำสวนยาง ในการดำเนินการตามวิธีการของตน หรือเลือกพันธุ์ยางในการปลูกหรือในการทดลองวิจัยพัฒนากการปลูกยางเพราะต้องปลูกยางพันธุ์ที่รัฐมนตรีประการกำหนด และต้องทำสวนยางตามวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หากเกษตรกรประสงค์จะปลูกยางหรือค้นคว้าวิธีการปลูกยางก็อาจถูกพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบได้ เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 42 ไม่ได้ให้กระทำภายใต้บังคับของมาตรา 7 นอกจากนี้บทกำหนดโทษตามมาตรา 48 และมาตรา 57 ซึ่งลงโทษผู้ฝ่าฝืนมาตรา 10 และมาตรา 42 เป็นบทบัญญัติที่มีข้อความขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 42 มาตรา 48 และมาตรา 50

ศาลรัฐธรรมนูญ ได้พิจารณาแล้วมีความเห็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ความในมาตรา 7 (3) (6) (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็น มาตรา 6 (3) (6)) ที่ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดเขตทำสวนยางและวิธีการทำสวนยางในบางท้องที่ เป็นไปตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง หรือไม่

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลเป็นการคุ้มครองเกษตรกรผู้ทำสวนยางโดยส่วนรวม เพื่อประโยชน์สำหรับควบคุมการผลิตหรือค้ายาง มิให้ผลผลิตมากเกินหรือคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน จึงเป็นบทบัญญัติเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากยางเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ หากมีการผลิตไม่มีขอบเขตจะเกิดผลกระทบ

ด้านเศรษฐกิจ ทั้งการกำหนดเขตทำสวนยางก็เป็นการจัดระเบียบการประกอบอาชีพ อันจะเป็นประโยชน์โดยรวมทางด้านเศรษฐกิจของประเทศและยังป้องกันการบุกรุกป่าสงวนได้อีกทางหนึ่ง ทั้งเป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมด้วย ความในมาตรา 6 (3) (6) จึงเป็นไปตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง

ประเด็นที่สอง ความในมาตรา 10 (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็น มาตรา 9) ที่ให้เกษตรกรต้องปลูกยางพันธุ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดว่าเหมาะสมที่จะปลูก และต้องทำสวนยางตามวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด เป็นการขัดต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง หรือไม่

คำปรารภในวรรคสองของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีความว่า “พระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” จึงเป็นการระบุไว้แล้วว่ามีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แม้จะถือว่าเป็นการขัดต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง ก็เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และมิได้เป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 นอกจากนี้ การที่รัฐมนตรีจะประกาศกำหนดเขตทำสวนยางหรือวิธีการทำสวนยางได้ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการก่อน ในส่วนของคณะกรรมการเองก็มีผู้แทนสถาบันเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคลเจ้าของโรงทำยาง เจ้าของโรงงานผลิตภัณฑ์ยางและผู้ค้าบางรวมอยู่ด้วย รัฐมนตรีมิอาจใช้อำนาจได้เองโดยลำพัง

ประเด็นที่สาม ความในมาตรา 42 (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็น มาตรา 41) ที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบวิธีการทำสวนยางได้ เป็นการลิดรอนเสรีภาพทางวิชาการและเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 42 และมาตรา 48 หรือไม่

เนื่องจากความในมาตรา 41 ไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 6 (3) (6) และมาตรา 9 ดังนั้น เกษตรกรที่ประสงค์จะปลูกยางหรือวิจัยพันธุ์ยางหรือค้นคว้าวิธีการปลูกยางเพื่อพัฒนาพันธุ์ยางจึงสามารถกระทำได้ เพราะกฎหมายมิได้กำหนดให้ต้องขออนุญาต ทั้งคำนิยาม “ทำสวนยาง” ก็มิได้มีความหมายรวมถึงการวิจัย การค้นคว้า เสรีภาพทางวิชาการดังกล่าวยังคงมีอยู่สมบูรณ์ ความในมาตรา 41 จึงไม่เป็นการลิดรอนเสรีภาพทางวิชาการของบุคคลแต่อย่างใด ส่วนการให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในสวนยางได้ เช่น เพื่อตรวจสอบเนื้อที่สวนยาง วิธีการทำสวนยาง ก็เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการในด้านการผลิต การค้า การควบคุมมาตรฐาน เป็นต้น อย่างไรก็ดี การที่พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในสวนยางได้ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน แต่ก็เป็นไปตามข้อยกเว้นในมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้จำกัดสิทธิในทรัพย์สินได้ “ตามที่กฎหมายบัญญัติ” พนักงานเจ้าหน้าที่เองก็กระทำได้ในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น เช่น เข้าไปได้ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือเข้าไปได้ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิด

ประเด็นที่สี่ บทกำหนดโทษในมาตรา 48 และมาตรา 57 (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็น มาตรา 47 และมาตรา 56) ซึ่งลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนมาตรา 10 และมาตรา 42 (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็น มาตรา 9 และมาตรา 41) ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 42 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

แม้มาตรา 9 และมาตรา 41 จะมีข้อความเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แต่เมื่อเข้าข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง และมาตรา 48 ที่ให้กระทำได้ บทกำหนดโทษจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นเพื่อให้บทบัญญัติมาตรา 6 (3) (6) มาตรา 9 และมาตรา 41 มีผลบังคับใช้ได้จริง

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. .... มาตรา 9 มาตรา 41 มาตรา 47 และมาตรา 56 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 42 มาตรา 48 และมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 114 คน ที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว มีข้อความขัด หรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 262 (1) ของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัย ดังนี้

1. มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็นมาตรา 28 วรรคหนึ่ง) ที่บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิกตามเงื่อนเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้น" เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อกระบวนการออกกฎหมายตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เป็นบทบัญญัติ ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และเป็นบทบัญญัติที่มีข้อความเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวหรือไม่

2. มาตรา 24 วรรคสอง ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... ที่บัญญัติว่า "ในกรณีหนี้ที่โอนไปเป็นของบริษัทตามวรรคหนึ่ง เป็นหนี้ที่กระทรวงการคลังค้ำประกันอยู่แล้ว ให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้นั้นต่อไปโดยอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการค้ำประกันก็ได้...." เป็นบทบัญญัติที่ขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

3. ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... ที่บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะเลือกรัฐวิสาหกิจใดก็ได้มาดำเนินการเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัทตามมาตรา 12 มาตรา 15 และ มาตรา 18 (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็นมาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19) เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ไม่มีมาตรการคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 87 กำหนดให้รัฐต้องคำนึงถึงเป็นกรณีพิเศษหรือไม่

ประเด็นที่หนึ่ง ตามที่ผู้ร้องเห็นว่ารัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งจัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของกฎหมายที่แตกต่างกัน หากรัฐวิสาหกิจใดจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด ฝ่ายบริหารจะอาศัยมติคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่เป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดไม่ได้ เพราะมติคณะรัฐมนตรีมิได้มีลำดับชั้นทางกฎหมายเทียบเท่าพระราชบัญญัติหรือพระ ราชกำหนด การที่มาตรา 28 บัญญัติให้มติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดได้ และให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิก จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อกระบวนการออกกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นบทบัญญัติที่มีข้อความที่เป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การตราพระราชบัญญัติได้บัญญัติไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยรัฐสภา ตามที่ปรากฏในมาตราต่าง ๆ เช่น มาตรา 92 ถึง มาตรา 94 มาตรา 169 ถึง มาตรา 180 มาตรา 190 ซึ่งในกรณีร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ นี้ได้ผ่านกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ โดยคณะรัฐมนตรีได้เสนอร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้วได้เสนอต่อวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาได้พิจารณาแล้วลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ส่งร่างพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น กระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ จึงเป็นไปตามกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแล้ว

ข้อความในมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาหลักในการยกเลิกกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยกเลิกกฎหมายไว้ การจะพิจารณาว่าข้อความใน มาตรา 28 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติเกี่ยวกับการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายทั่วไป ประกอบกับจะต้องดำเนินการโดยกฎหมายที่มีลำดับชั้นของกฎหมายเท่ากันหรือสูงกว่า ทั้งนี้ รัฐวิสาหกิจมีที่มาของการจัดตั้งหลายประเภท เช่น จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ประกาศของคณะปฏิวัติ พระราช

กฤษฎีกา เป็นต้น ซึ่งการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปในการยกเลิกกฎหมายตามหลักกฎหมายทั่วไปนั้น การยกเลิกกฎหมายอาจกระทำได้ทั้งการยกเลิกกฎหมายโดยตรง และการยกเลิกกฎหมายโดยปริยาย แต่อย่างไรก็ตาม การยกเลิกกฎหมายไม่ว่าจะยกเลิกทั้งฉบับหรือบางส่วนจะต้องดำเนินการโดยกฎหมายที่มีลำดับชั้นของกฎหมายเท่ากันหรือสูงกว่า

สำหรับ มาตรา 28 วรรคหนึ่งนี้เป็นบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการและเหตุผลในการตราเนื่องจากเห็นว่าเป็นการสมควรให้มีกฎหมายที่จะเป็นเครื่องมือของรัฐเมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมที่เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐตามที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นให้เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่ง โดยมีการเปลี่ยนทุนจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นทุนของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดิม รวมทั้งให้พนักงานมีฐานะเป็นเช่นเดียวกับที่เคยเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ในการดำเนินกิจการ และเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบให้กระทำ ได้โดยสะดวกเมื่อได้มีการเตรียมการในรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเรียบร้อยแล้ว โดยการกระจายหุ้นที่รัฐถือไว้ให้แก่ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุน และการบริหารจัดการในกิจการที่รัฐวิสาหกิจเดิมดำเนินการอยู่ได้ต่อไปในอนาคต โดยมาตรา 22 กำหนดให้กระทรวงการคลังยังคงถือหุ้น ดังกล่าวไว้ทั้งหมด ซึ่งหมายถึงบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดนั้นยังคงมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจแต่ไม่ใช่ในรูปแบบขององค์การของรัฐ จะเปลี่ยนเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีรูปแบบการเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน จำกัด ซึ่งมีผลทำให้รัฐวิสาหกิจในรูปแบบขององค์การของรัฐสิ้นสภาพไป การที่มาตรา 28 บัญญัติให้ใน กรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเป็นอันยกเลิกไปนั้น มิได้หมายความว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นถูกยกเลิกโดยมติคณะรัฐมนตรี แต่หมายถึงมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ ยุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดเป็นเพียงเงื่อนไข ส่วนการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจต้องเป็นไปตามเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้นซึ่งเป็นเงื่อนเวลาและเมื่อต้องด้วยเงื่อนไขและเงื่อนเวลาครบทั้งสองประการแล้ว กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจจึงถูกยกเลิกโดยร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ มาตรา 28 นี้เมื่อการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่เป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดหรือประกาศของคณะปฏิวัติ ได้ดำเนินการโดยร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ที่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้วก็จะเป็นการยกเลิกโดยกฎหมายที่มีลำดับชั้นของกฎหมายเดียวกัน อนึ่ง การที่ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง กำหนดให้มติคณะ รัฐมนตรีที่ให้ยุบเลิกรัฐวิสาหกิจเป็นเงื่อนไขและพระราชกฤษฎีกากำหนดระยะเวลาเป็นเงื่อนเวลา เพื่อให้ มาตรา 28 มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้น ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ในการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเป็นการทั่วไป โดยให้อำนาจในส่วนที่เป็น เงื่อนไขและเงื่อนเวลาของการให้กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจแต่ละฉบับยกเลิกเมื่อใดไปให้คณะ รัฐมนตรีเพื่อให้คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารที่ต้องบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อ รัฐสภาพิจารณามีมติในเรื่องนี้เมื่อเห็นว่าได้มีการดำเนินการครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ และไม่มีกรณีใดที่รัฐวิสาหกิจเดิมจะต้องดำเนินการต่อไปแล้ว โดยจะต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและรายงานต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ จึงเห็นว่า ข้อความในมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น เมื่อได้วินิจฉัยแล้วว่าบทบัญญัติ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ไม่ขัดหรือแย้งกับกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กรณีจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีข้อความเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่

ประเด็นที่สอง ตามที่ผู้ร้องเห็นว่า มาตรา 24 ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ บัญญัติให้หนี้ของรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกันอยู่แล้ว เมื่อโอนไปเป็นบริษัทที่เปลี่ยนสถานะมาจากรัฐวิสาหกิจให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้นั้นต่อไป เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่เข้ามาซื้อหุ้นของรัฐวิสาหกิจยิ่งกว่าเอกชนอื่นอันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 นั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสามบัญญัติว่า "การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้"

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อรัฐวิสาหกิจเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทแล้ว มาตรา 22 วรรคสาม บัญญัติให้กระทรวงการคลังถือหุ้นดังกล่าวไว้ทั้งหมด บริษัทนั้นจึงยังคงสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ ในรูปของบริษัทซึ่งยังเป็นกิจการของรัฐอยู่ และ มาตรา 24 ให้โอนหนี้ของรัฐวิสาหกิจเดิมไปเป็นหนี้ของบริษัทใหม่นี้ เมื่อหนี้นั้นกระทรวงการคลังได้ค้ำประกันอยู่แล้ว ก็ให้กระทรวงการคลังค้ำประกันต่อไป นั้น เป็นการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้จากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นบริษัทที่จัดตั้งใหม่ การที่ มาตรา 24 บัญญัติให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้ให้บริษัทต่อไปนั้น ก็เป็นการปฏิบัติตามภาระค้ำประกันที่มีอยู่แต่เดิม เพราะ บริษัทที่จัดตั้งใหม่นี้ก็ยังคงดำเนินกิจการเดิมของรัฐวิสาหกิจเดิม และยังคงเป็นของรัฐอยู่เช่นเดิม <u>การค้ำประกันจึงเป็นการค้ำประกันหนี้ของรัฐ ไม่ใช่หนี้ของบริษัทเอกชน กรณีจึงมิใช่เป็นการให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทเอกชน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30</u>

ประเด็นที่สาม ตามที่ผู้ร้องเห็นว่า มาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะเลือกรัฐวิสาหกิจใดก็ได้มาเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัทโดยไม่มีมาตรการคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติ อันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 นั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา 87 บัญญัติว่า "รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจและต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค"

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 87 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวด 5 ว่าด้วย "แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ" โดยมีเนื้อหาเป็นการกำหนดแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยกำหนดหน้าที่ของรัฐให้ต้องกระทำการหรือละเว้นการกระทำการต่างๆ ไว้หลายประการ เช่น รัฐต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภคเท่านั้น โดยนัยนี้ การรักษาความมั่นคงของรัฐก็ดี การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมก็ดี หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภคก็ดี จึงเป็นเหตุให้รัฐสามารถประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนได้ อันเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปที่รัฐต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน

<u>ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ มาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 มีเนื้อหาให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะเลือกรัฐวิสาหกิจใดก็ได้มาเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัท อันมีความหมายว่าคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรของรัฐมีอำนาจที่จะพิจารณาดำเนินการให้การประกอบกิจการของรัฐไปเป็นของเอกชน มิใช่ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจจัดตั้งหน่วยงานของรัฐไปประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 ดังนั้น ประโยชน์สาธารณะเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค จึงมิได้มีความเกี่ยวข้องกันกับการเลือกรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัท ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ มาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87</u>

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ....

1. มาตรา 28 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

2. ข้อความในมาตรา 24 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

3. ข้อความในมาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2543 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 65 คน เสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภาเพื่อเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... ซึ่งไม่มีบทบัญญัติให้สำนักงานศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานบังคับคดี งานคุมประพฤติ และงานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 275 หรือไม่

ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... ได้ผ่านการพิจารณาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เมื่อมาถึงขั้นการพิจารณาของสมาชิกวุฒิสภา วุฒิสภาลงมติเห็นชอบด้วยกับหลักการ และตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นพิจารณาเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2542 และลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยแก้ไขเพิ่มเติมบางมาตรา เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2542 แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา จึงต้องตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจนเสร็จสิ้นและเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ปรากฏว่าวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วย จึงเป็นผลให้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวถูกยับยั้งไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) แต่เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน สภาผู้แทนราษฎรจึงยกร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นพิจารณาใหม่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 และลงมติเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2542 ยืนยันร่างเดิมที่เคยผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 วรรคสอง ให้ถือว่า ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ซึ่งขณะที่ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวนั้น สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิก 382 คน และมีสมาชิกวุฒิสภา 250 คน รวม 632 คน ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภา 65 คน จึงเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย

ในประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 275 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 275 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา” และวรรคสาม บัญญัติว่า “สำนักงานศาลยุติธรรมมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ดังนั้น การจัดองค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมนั้น ต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 275 วรรคสาม บัญญัติไว้ คือ ต้องจัดองค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมให้มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งหมายความว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 275 วรรคสาม บัญญัติให้การจัดองค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นดุลพินิจขององค์กรผู้มีอำนาจตรากฎหมายกำหนด แต่ต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลและการงบประมาณประกอบด้วย เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... ซึ่งมาตรา 6 ประกอบกับมาตรา 36 บัญญัติให้สำนักงานศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่เฉพาะงานธุรการของศาลยุติธรรม งานส่งเสริมงานตุลาการ และงานวิชาการ แต่ไม่รวมถึงงานบังคับคดี งานคุมประพฤติ และงานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนด้วย จึงเป็นการที่รัฐสภาตรากฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 275 ให้อำนาจ และร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... ไม่มีผลทำให้ความเป็นอิสระของสำนักงานศาลยุติธรรมซึ่งเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมต้องเสียไปแต่ประการใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... ซึ่งไม่มีบทบัญญัติให้สำนักสำนักงานศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานบังคับคดี งานคุมประพฤติ และงานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 275

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2543 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... เป็นร่างฯ ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 (3) ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะดำเนินการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 93 สมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภาว่า ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... มาตรา 5 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 209 ซึ่งมีหลักการว่า รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นหรือคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นหรือถือหุ้นต่อไป หากจะกระทำได้ก็แต่เฉพาะตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น ซึ่งตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติจำนวนหุ้นที่อนุญาตไว้ในมาตรา 4 แล้ว คือ ถือหรือคงมีไว้ได้ไม่เกินร้อยละห้าของทุนหรือจำนวนหุ้นทั้งหมด ถ้ารัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์จากที่กฎหมายอนุญาตต่อไป ความตอนท้ายของรัฐธรรมนูญมาตรา 209 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้รัฐมนตรีแจ้งประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และให้รัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้นดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินดำเนินการ คำว่า “โอนหุ้นดังกล่าว” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 209 หมายความว่า หุ้นที่อนุญาตไว้ตามมาตรา 4 คือ จำนวนไม่เกินร้อยละห้า แต่ปรากฏว่ามาตรา 5 บัญญัติว่า “ในกรณีที่รัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในส่วนที่เกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 ให้รัฐมนตรีดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบและ (2) โอนหุ้นส่วนหรือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นให้นิติบุคคลภายในเก้าสิบวัน...” เห็นว่า ความในมาตรา 5 ที่บัญญัติถึงจำนวนหุ้นส่วนที่เกินกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 และให้โอนหุ้นส่วนที่เกินกว่าร้อยละห้า ให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเป็นผู้ดำเนินการ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 209 การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทก็จะไม่มีความหมายแต่อย่างใด เพราะมีผลเท่ากับให้รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือมีหุ้นอยู่เท่าใดก็ได้ เพียงแต่ส่วนที่เกินร้อยละห้าจะต้องโอนให้นิติบุคคลจัดการ ส่วนที่ไม่เกินรัฐมนตรีก็ยังเป็นหุ้นส่วนหรือเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ต่อไปได้ มีผลให้ มาตรา 216 (6) ที่ให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญมาตรา 209 จะไม่มีกรณีเกิดขึ้นได้ เพราะข้อห้ามถูกยกเว้นโดยร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... มาตรา 5 ประธานวุฒิสภาจึงส่งความเห็นดังกล่าวเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1)

ขณะที่ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยนั้น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 382 คน และสมาชิกวุฒิสภา 250 คน รวม 632 คน ดังนั้นสมาชิกวุฒิสภา 65 คน จึงเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว คำร้องดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยได้

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ.มาตรา 5 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 209 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้รัฐธรรมนูญมาตรา 209 วรรคหนึ่ง มีข้อความห้ามรัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่ก็มีข้อความว่า “ทั้งนี้ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ” เป็นข้อยกเว้นที่อนุญาตให้รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้นต่อไปได้ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้นเมื่อร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นส่วนของรัฐมนตรี พ.ศ. .... บัญญัติไว้ใน มาตรา 4 ซึ่งหมายความว่า รัฐมนตรีจะเป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้นได้เท่าใดแล้ว ส่วนจำนวนที่เกินนั้น หากประสงค์

จะได้รับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในส่วนที่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ต่อไป และในมาตรา 5 ให้รัฐมนตรีแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และต้องโอนหุ้นส่วนหรือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในส่วนที่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น และโดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 209 วรรคสอง บัญญัติว่า "ห้ามมิให้รัฐมนตรีผู้นั้นกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใดๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าว" จึงเป็นบทบัญญัติที่สนับสนุนหลักการตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 209 วรรคหนึ่ง ว่ารัฐมนตรีย่อมเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปได้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ อีกทั้งเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเป็นการสอดคล้องกับหลักการที่ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญมาตรา 50 ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 209 ที่ไม่ให้รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้นจำนวนมากของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จนทำให้เป็นผู้มีอำนาจจัดการห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นในเวลาเดียวกับที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐมนตรีให้เป็นไปโดยไม่เกิดการขัดกันของผลประโยชน์

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... มาตรา 5 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 209

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54-55/2543 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... มาตรา 17 (เพิ่มมาตรา 85/1 มาตรา 85/3 มาตรา 85/8 และมาตรา 85/9) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา รวมสองคำร้องประกอบด้วยคำร้องของนายพนัส ทัศนียานนท์ สมาชิกวุฒิสภากับสมาชิกวุฒิสภาอีกห้าสิบสามคน และคำร้องของ นายคำนวณ ชโลปถัมภ์ สมาชิกวุฒิสภากับสมาชิกวุฒิสภาอีกยี่สิบสี่คน ซึ่งผู้ร้องทั้งหมดเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... กรณีเพิ่มอำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตาม มาตรา 85/1 มาตรา 85/3 และมาตรา 85/9 และอำนาจประกาศให้บัตรเลือกตั้งเป็นบัตรเสีย มาตรา 85/8 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (2) คำร้องทั้งสองของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคนเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติ ฯ ซึ่งรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แล้วเสนอความเห็นนั้นต่อประธานวุฒิสภา และประธานวุฒิสภาส่งความเห็นดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (2) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้รวมคำร้องทั้งสองพิจารณาไปในคราวเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำร้องทั้งสองมีประเด็นขอให้พิจารณาวินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงได้กำหนดประเด็นวินิจฉัยทั้งสองคำร้องดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง มาตรา 85/1 มาตรา 85/3 และมาตรา 85/9 ซึ่งเพิ่มโดยร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 17 ที่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังประกาศผลการเลือกตั้ง อันเนื่องจากผู้สมัครนั้นกระทำการโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม มีข้อความขัดหรือแย้งต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 มาตรา 234 และ มาตรา 271 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... มาตรา 85/1 ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฯ เช่น การสั่งเพิกถอน ส่วนมาตรา 85/9 ให้อำนาจคณะกรรมการ

การเลือกตั้งพิจารณาสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าก่อนได้รับการเลือกตั้ง สมาชิกผู้นั้นกระทำการโดยไม่สุจริต หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติฯ เป็นการสั่งเพิกถอนหลังประกาศผลการเลือกตั้ง การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยเพิกถอนทั้งสองกรณี ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบ ตามมาตรา 85/3 ก่อน แต่ไม่บังคับว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องวินิจฉัยหรือสั่งตามความเห็นของคณะกรรมการตรวจสอบ บทบัญญัติทั้ง 3 มาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 มาตรา 145 และมาตรา 147 และเป็นบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้รัฐสภาตรากฎหมายมอบอำนาจหน้าที่ประการอื่นที่มีลักษณะเป็นการเสริมให้สมบูรณ์ให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ด้วย หากไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ รัฐสภาซึ่งได้ตราร่างพระราชบัญญัติ ฯ มาตรา 85/1 และมาตรา 85/9 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญ โดยมีคณะกรรมการตรวจสอบให้ความเห็นชอบตามมาตรา 85/3 บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และไม่เป็นการออกกฎหมายจำกัดสิทธิเพราะมีความจำเป็นต้องตราขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคในการจัดการเลือกตั้ง และให้การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 29 และเป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคหนึ่ง ใช้บังคับแก่ผู้ที่ถูกสอบสวนแล้ว ปรากฏว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ทุกคน จึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 รวมทั้งมิใช่เป็นการตั้งศาลขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 234 เพราะการจัดตั้งศาลขึ้นใหม่ได้จะต้องทำเป็นพระราชบัญญัติมิใช่การมอบอำนาจไว้ในกฎหมายอื่น บทบัญญัติทั้ง 3 มาตรา ดังกล่าวจึงไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 233 มาตรา 234 และมาตรา 271

ประเด็นที่สอง มาตรา 85/8 ซึ่งเพิ่มโดยร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 17 ที่ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาว่า พรรคการเมืองใดทุจริตในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแล้วกำหนดให้บัตรเลือกตั้งของประชาชนที่ลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองนั้นเฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีการกระทำดังกล่าวเป็นบัตรเสีย และมิให้นับเป็นคะแนน เป็นการล่วงสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 ละเมิดสิทธิเลือกตั้งของประชาชนตามมาตรา 105 สิทธิการรวมตัวเป็นพรรคการเมืองตามมาตรา 47 และสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 107 เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 29 หรือไม่ ซึ่งไม่มีกฎหมายใดให้รัฐสภาตรากฎหมายเช่นนี้ได้ มาตรา 85/8 ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งที่ลงคะแนน ให้พรรคการเมืองนั้นนับเป็นบัตรเสีย และมิให้นับเป็นคะแนน เฉพาะในเขตพื้นที่ที่มีการกระทำนั้น เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจนี้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ แต่พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรการตามมาตรา 85/8 ยังมิได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฯ แต่เป็นวิธีการลักษณะเกี่ยวกับการคัดค้านการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้เลือกตั้งใหม่ การสั่งเช่นนี้อาจมีผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้สิทธิโดยสุจริต เพราะการนับคะแนนมิอาจแยกได้ว่าผู้ใดใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตแต่มีความจำเป็นที่ไม่อาจก้าวล่วงได้ จึงต้องกระทำเพื่อให้การเลือกตั้งโดยรวมเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ดังนั้นมาตรา 85/8 จึงเป็นมาตรการให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดการกับการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่มีการกระทำอันเป็นการเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งดำเนินการเมื่อมีการเลือกตั้งแล้ว ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว พรรคการเมืองส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว มิได้เป็นการจำกัดสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 ไม่เป็นการละเมิดสิทธิเลือกตั้งของประชาชนตามมาตรา 105 สิทธิการรวมตัวเป็นพรรคการเมือง ตามมาตรา 47 และสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 107 ร่าง พระราชบัญญัติฯ มาตรา 85/8 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... มาตรา 17 ที่เพิ่มความเป็นมาตรา 85/1 มาตรา 85/3 และมาตรา 85/9 ไม่ขัดต่อหลักการ

แบ่งแยกอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 3 และ ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 มาตรา 234 และมาตรา 271

2. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่....) พ.ศ..... มาตรา 17 ที่เพิ่มความเป็นมาตรา 85/8 ไม่เป็นการล่วงสิทธิของประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งของพรรคการเมืองและของผู้สมัครรับเลือกตั้งและไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2543 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา (ฉบับ ที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา 22 (เพิ่ม มาตรา 113/1 วรรคสาม และวรรคสี่) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของนายมารุต บุนนาค สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกสี่สิบสองคน เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... มาตรา 22 กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นและพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดร่วมกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างในเขตเลือกตั้งนั้น ประกอบกับตามร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว มาตรา 113/1 ที่บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างในกรณีที่บุคคลดังกล่าวได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี เป็นการบัญญัติกฎหมายให้มีผลบังคับเฉพาะบุคคลที่อยู่ในสถานะดังกล่าว แต่ไม่รวมถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและสมาชิกวุฒิสภา ที่อาจได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีได้เช่นกัน จึงมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และเป็นการบัญญัติโดยมุ่งหมายให้ใช้บังคับโดยก่อให้เกิดผลร้ายหรือความเสียหายแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงการตรากฎหมายเช่นนี้ย่อมจะกระทำมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง เพราะเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม ประกอบกับหลักเกณฑ์ในมาตรา 113/1 วรรคสามนี้ อยู่ในหมวดบทกำหนดโทษ ถือได้ว่า เป็นมาตรการกำหนดโทษแก่บุคคล ทั้งที่ไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ขัดต่อหลักการ “ไม่มีโทษโดย ไม่มีความผิด และไม่มีความผิดโดย ไม่มีกฎหมาย” ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 กำหนดรับรองไว้อย่างแจ้งชัด โดยมาตรา 113/1 วรรคสี่ บัญญัติว่า “เงินได้ตามมาตรานี้ให้นำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน” มาตรา 113/1 วรรคสาม และวรรคสี่ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วจึงมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 262 วรรคหนึ่ง (2)

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคน เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติฯ ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและเสนอความเห็นนั้นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 262 วรรคหนึ่ง (2) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มาตรา 113/1 วรรคสาม และวรรคสี่ ซึ่งเพิ่มโดยร่างพระราชบัญญัติ ฯ มาตรา 22 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 32 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้วมีความเห็นดังนี้

1. <u>ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 113/1 วรรคสามและวรรคสี่ มิใช่บทบัญญัติที่มีข้อความตัดหรือจำกัดสิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบ่งเขตเลือกตั้งในการที่จะดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี นอกเหนือจากรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถูกตัดหรือจำกัดอยู่แล้วตามรัฐธรรมนูญมาตรา 118 และมาตรา 204 ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 113/1 วรรคสามและวรรคสี่ไม่อยู่ในข้อบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29</u>

2. รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองแบบแตกต่างกันโดยที่มา คือ จากแบบบัญชีรายชื่อ และจากแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อย่างเดียวกัน ถูกจำกัดสิทธิมิให้เป็นรัฐมนตรีเหมือนกัน แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ไปเป็นรัฐมนตรีต้องพ้นจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและต้องมีการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทน ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง จึงเป็นการชอบธรรมที่จะให้ผู้นั้น หรือพรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัด ออกค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไป และร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 113/1 วรรคสามใช้บังคับแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งให้ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีให้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งแทนตำแหน่งของตนร่วมกับพรรคการเมืองที่ตนสังกัดทุกคนโดยเท่าเทียมกัน มาตรา 113/1 วรรคสามและวรรคสี่มีข้อความต่อเนื่องกัน จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30 (3) ร่างพระราชบัญญัติ ฯ มาตรา 113/1 วรรคสามและวรรคสี่ บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างร่วมกับพรรคการเมืองที่ตนสังกัด และให้เงินนั้นตกเป็นรายได้แผ่นดิน การรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวมิใช่โทษอาญาเป็นมาตรการที่บังคับแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมืองนั้นๆ โดยเฉพาะ อันมีลักษณะเป็นการชดใช้ค่าเสียหาย จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 32

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า มาตรา 113/1 วรรคสาม และวรรคสี่ ซึ่งเพิ่มโดยร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่) พ.ศ.มาตรา 22 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 32

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 59/2545 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) กรณีร่างพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของนายจอน อึ๊งภากรณ์ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม 77 คน ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ มาตรา 88/3 และมาตรา 88/7 ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ สรุปได้ ดังนี้

1. ร่างมาตรา 88/3 กำหนดให้การทำเหมืองใต้ดินผ่านใต้ดินของที่ดินใดที่มิใช่ที่ว่าง หากอยู่ในระดับความลึกจากผิวดินไม่เกินหนึ่งร้อยเมตร ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรต้องแสดงหลักฐานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า ผู้ขอจะมีสิทธิทำเหมืองแร่ในเขตที่ดินนั้นได้ ซึ่งหมายความว่า การทำเหมืองใต้ดินที่อยู่ในระดับความลึกจากผิวดินเกินหนึ่งร้อยเมตรสามารถกระทำโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดินและไม่จำเป็นต้องชดใช้แก่เจ้าของที่ดิน ไม่สอดคล้องกับข้อยกเว้นให้จำกัดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง และเป็นการยกเลิกแดนแห่งกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดินที่ทำกิน ทำให้ผู้เป็นเจ้าของที่ดินไม่มีสิทธิในการใช้ประโยชน์และจำหน่ายจ่ายโอนที่ดินของตนอันเป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิในที่ดิน ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ มาตรา 88/3 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48

2. ร่างมาตรา 88/7 ระบุให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ใต้ดินจะต้องได้รับความเห็นชอบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวไม่มีองค์ประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 วรรคสอง เลย นอกจากนี้การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียจะเริ่มต้นขึ้นภายหลังจากการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ใต้ดินเสร็จสิ้นแล้ว จึงเห็นได้ว่ารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนมาตั้งแต่ต้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ มาตรา 88/7 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 56

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ตามที่ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยนั้น เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ แล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 93 ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 77 คน ให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ซึ่งขณะส่งความเห็นนั้น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 499 คน และสมาชิกวุฒิสภา 200 คน รวม 699 คน ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภา 77 คน จึงเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว เมื่อสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภาและประธานวุฒิสภาส่งความเห็นนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ มาตรา 88/3 และมาตรา 88/7 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้ว เห็นว่ามีประเด็นที่ต้องวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ร่างพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มาตรา 14 ในส่วนที่เพิ่มความเป็นมาตรา 88/3 แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างมาตรา 88/3 แม้จะไม่มีสภาพบังคับให้ผู้ยื่นคำขอประทานบัตรสำหรับการทำเหมืองใต้ดินที่อยู่ในระดับความลึกจากผิวดินเกินหนึ่งร้อยเมตรต้องขออนุญาตจากเจ้าของที่ดินก่อน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นการยกเลิกแดนแห่งกรรมสิทธิ์ในส่วนที่ลึกเกินกว่าหนึ่งร้อยเมตร เพราะเมื่อพิจารณาประกอบกับร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ ในส่วนที่เพิ่มความเป็นส่วนที่ 4 ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ จะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติแร่ฉบับนี้ยังคงให้การรับรองคุ้มครองแดนแห่งกรรมสิทธิ์ในส่วนของผู้ได้รับความเสียหายจากการทำเหมืองแร่ใต้ดินในทุกระดับความลึกที่มีวิธีการทำเหมืองไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในประทานบัตร การกำหนดให้การทำเหมืองที่มีความลึกเกินกว่าหนึ่งร้อยเมตร ไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของที่ดินนั้น เป็นเพียงการจำกัดสิทธิในการใช้สอยแดนแห่งกรรมสิทธิ์เพียงเท่าที่เจ้าของที่ดินจะใช้ประโยชน์ได้ แต่มิได้เป็นการยกเลิกแดนแห่งกรรมสิทธิ์ในความลึกที่เกินหนึ่งร้อยเมตรนั้น เนื่องจากในขณะนี้ความลึกดังกล่าวยังเกินความสามารถของบุคคลทั่วไปในการใช้สอย

ประเด็นที่สอง ร่างพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มาตรา 14 ในส่วนที่เพิ่มความเป็นมาตรา 88/7 แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 56 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างมาตรา 88/7 กำหนดหลักเกณฑ์ในการออกประทานบัตรทำเหมืองใต้ดินไว้ว่า ผู้ขอประทานบัตรจะต้องทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและเมื่อรายงานดังกล่าวได้รับความเห็นชอบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว รัฐมนตรีจะต้องประมวลข้อมูลโครงการที่ยื่นประกอบคำขอประทานบัตรและรายงานดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือระเบียบราชการ สำหรับการให้ความเห็นของผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาจัดการด้านนั้น จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดรายละเอียดดังกล่าว และเมื่อกระบวนการรับฟังความคิดเห็นสิ้นสุดและได้รับรายงานจากคณะกรรมการจัดการรับฟังแล้ว รัฐมนตรีจึงจะวินิจฉัยกำหนดเงื่อนไขไว้ในประทานบัตรต่อไป เป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 แล้ว นอกจากนี้แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม หรือสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐบาลและชุมชนไว้ แต่ก็มิได้หมายความว่า ชุมชนจะจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างอิสระ ชุมชนต้องร่วมกับองค์กรท้องถิ่นหรือรัฐในการจัดการทรัพย์สินร่วมกัน ดังนั้น การที่ร่างมาตรา 88/7 กำหนดให้มีการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อนำไปสู่การกำหนดเงื่อนไขในประทานบัตร ไม่ว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นจะเกิดในขั้นตอนใด ก็เป็นการให้ชุมชนจัดการทรัพย์สินร่วมกับรัฐในการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนแล้ว

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมากจึงวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ มาตรา 88/3 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และร่างพระราชบัญญัติแร่ฯ มาตรา 88/7 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 56

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2548 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) กรณีร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา 38 วรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 และมาตรา 48

ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 77 คน ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้มีการแจ้งการผลิต บันทึกเครื่องหมายรับรองลงในผลิตภัณฑ์ และกำกับตรวจสอบการผลิตโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ในส่วนสภาพบังคับ สมาชิกวุฒิสภาเห็นว่าโทษริบทรัพย์สินที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 38 วรรคหนึ่ง ว่า "ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืนมาตรา 5 วรรคหนึ่ง มาตรา 7 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา 11 มาตรา 13 มาตรา 15 มาตรา 16 หรือมาตรา 17 ให้ศาลสั่งริบเครื่องจักรนั้น" ไม่ได้นำหลักการริบทรัพย์สินในประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ โดยได้บัญญัติเป็นมาตรการพิเศษใช้เฉพาะกับความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงมีเนื้อความที่ขัดต่อหลักประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา 38 วรรคหนึ่งจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 และมาตรา 48

คำร้องที่ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราช บัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. ....มาตรา 38 วรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 และมาตรา 48 นั้น เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... แล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 93 ประธานวุฒิสภาได้ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 77 คน ให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ซึ่งในขณะที่ส่งความเห็น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 453 คน และสมาชิกวุฒิสภา 200 คน รวม 653 คน ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภา 77 คน จึงเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา คำร้องของประธานวุฒิสภาจึงเป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยมีว่า ร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. ....มาตรา 38 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า "ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหรือฝ่าฝืน มาตรา 5 วรรคหนึ่ง มาตรา 7 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา 11 มาตรา 13 มาตรา 15 มาตรา 16 หรือมาตรา 17 ให้ศาลสั่งริบเครื่องจักรนั้น" ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 และมาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา 38 วรรคหนึ่ง บัญญัติกรณีเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี ที่ไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อจะเริ่มทำการผลิต ตามมาตรา 5 วรรคหนึ่ง หรือไม่แจ้งสถานที่ผลิตและการย้ายสถานที่ผลิต ตามมาตรา 7 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือไม่ทำและแสดงเครื่องหมายรับรองการผลิตและแสดงเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบ ตามมาตรา 11 หรือการใช้เครื่องหมายรับรองการผลิตและเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบ ตามมาตรา 13 หรือการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายรับรองการผลิตหรือเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบ ตามมาตรา 15 หรือการไม่แจ้งการได้มาหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งเครื่องจักร ตามมาตรา 16 หรือกรณีการไม่แจ้งการจำหน่าย จ่าย โอนเครื่องจักร หรือเครื่องจักรที่พ้นการครอบครอง ตามมาตรา 17 ให้ศาลมีคำสั่งริบเครื่องจักรได้ เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับมาตรการป้องกันและปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ การริบทรัพย์สินเป็นโทษ

อย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี คือ (1) ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบไม่ว่าจะเป็นของบุคคลใดก็ตาม ตามมาตรา 32 (2) ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องริบ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดตามมาตรา 34 (3) ทรัพย์สินที่อยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะริบทรัพย์หรือไม่ก็ได้ เว้นแต่เป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดตามมาตรา 33 เห็นว่าการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามีความมุ่งหมายลงโทษผู้กระทำความผิดหรือมีทรัพย์สินนั้นไว้เป็นความผิด กรณีตามร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา 38 วรรคหนึ่ง เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดีไม่ได้เป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด หรือเป็นทรัพย์สินซึ่งได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด การริบเครื่องจักรที่ใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ซีดีหากไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อจะเริ่มทำการผลิต ไม่แจ้งสถานที่ผลิตหรือย้ายสถานที่ผลิต ไม่ทำและแสดงเครื่องหมายรับรองการผลิตหรือเครื่องหมายรับรองงานต้นแบบ ไม่ใช้เครื่องหมายรับรองการผลิต ไม่แจ้งการได้มาหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งเครื่องจักร ไม่แจ้งการจำหน่าย จ่าย โอนเครื่องจักรให้ศาลสั่งริบเครื่องจักรนั้น โดยศาลไม่มีดุลพินิจว่าจะริบเครื่องจักรหรือไม่ โดยไม่คำนึงว่าเจ้าของเครื่องจักรจะรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดหรือไม่ และไม่ให้โอกาสเจ้าของเครื่องจักรได้พิสูจน์ว่ารู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วยหรือไม่ เป็นการริบโดยเด็ดขาด ไม่ได้พิจารณาถึงความผิดและความเหมาะสมในการลงโทษ เป็นการใช้มาตรการลงโทษที่รุนแรงแก่ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินเกินกว่าความจำเป็นและกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก วินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา 38 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 และมาตรา 48

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก วินิจฉัยว่า มาตรา 38 วรรคหนึ่งของร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... ที่มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่เป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ จึงไม่เป็นผลให้ร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. ....เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคสาม แต่เป็นอันตกไปเฉพาะข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา 262 วรรคสี่ และเมื่อวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 38 วรรคหนึ่งเป็นอันตกไปแล้ว ข้อความตามร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 38 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “เครื่องจักรที่ศาลสั่งริบ ให้นำไปใช้ประโยชน์ในทางราชการ หรือจำหน่ายให้แก่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ หรือทำลาย ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด” เป็นข้อความที่ให้ดำเนินการต่อเครื่องจักรที่ศาลสั่งริบตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง จึงตกไปด้วย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... เฉพาะมาตรา 38 เป็นอันตกไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2549 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) กรณีร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มาตรา 20 ที่บัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 46/1 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 หรือไม่

ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 95 คน และสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 79 คน รวม 174 คน เห็นว่า มาตรา 20 แห่งร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งบัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 46/1 โดยวรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดชุมนุมกันในเขตทางหลวงในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร หรืออาจเป็นอันตรายหรือเสียหายแก่ยานพาหนะหรือผู้ใช้ทางหลวง เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวงหรือเป็นการเดินแถวขบวนแห่ หรือชุมนุมกันตามประเพณีหรือวัฒนธรรม หรือเป็นกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรืออยู่ในเขตที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด” และวรรคสองบัญญัติว่า “การขออนุญาตและ

การอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง"นั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 เนื่องจากมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติไม่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยมุ่งหมายบังคับโดยเฉพาะเจาะจงใช้แก่การชุมนุม จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมอย่างแจ้งชัด ขัดต่อเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นว่า คำร้องที่ประธานรัฐสภาส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มาตรา 20 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 นั้น เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....เป็นร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 176 แล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามมาตรา 93 ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 95 คน และสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 79 คน รวม 174 คน จึงเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวเสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา และประธานรัฐสภาส่งความเห็นนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย กรณีจึงเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มาตรา 20 ที่บัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 46/1 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา 20 ที่บัญญัติว่า "ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 46/1 แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535" โดยมาตรา 46/1 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ห้ามมิให้ผู้ใดชุมนุมกันในเขตทางหลวงในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร หรืออาจเป็นอันตรายหรือเสียหายแก่ยานพาหนะหรือผู้ใช้ทางหลวง เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวง หรือเป็นการเดินแถวขบวนแห่ หรือชุมนุมกันตามประเพณีหรือวัฒนธรรม หรือเป็นกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรืออยู่ในเขตที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด" และวรรคสองบัญญัติว่า "การขออนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง" ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 เนื่องจากเป็นการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเกินความจำเป็น และกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เพราะการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 บัญญัติไว้ เมื่อวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา 20 ที่บัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 46/1 เป็นอันตกไปแล้ว ข้อความในมาตรา 30 ของร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่บัญญัติให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 73/1 แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษ เฉพาะข้อความที่ว่า "มาตรา 46/1" ซึ่งเป็นส่วนที่เชื่อมโยงกับมาตรา 20 เป็นอันตกไปด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มาตรา 20 ที่บัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 46/1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 จึงเป็นอันตกไป และข้อความในมาตรา 30 ที่บัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 73/1 ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษเฉพาะข้อความ "มาตรา 46/1" ในมาตรา 73/1 ซึ่งเชื่อมโยงกับมาตรา 20 ที่บัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 46/1 เป็นอันตกไปด้วย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และเอกสารประกอบ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 141 ของรัฐธรรมนูญ สรุปข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ ได้ดังนี้

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาอนุญาตบรรจุร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอเข้าระเบียบวาระการประชุม โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 64/2550 เป็นพิเศษ วันพุธที่ 14 พฤศจิกายน 2550 ได้พิจารณาและลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... (ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นผู้เสนอ) ในวาระที่หนึ่ง โดยมีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่เข้าประชุม 86 เสียงลงมติเห็นด้วยทั้ง 86 เสียงและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ในวาระที่สองเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่สามเห็นชอบให้ออกใช้เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้วมีประเด็นเบื้องต้นต้องพิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง” และมาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา 127”

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ในคราวประชุมครั้งที่ 74/2550 วันศุกร์ที่ 21 ธันวาคม 2550 ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 293

เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นพิจารณา 2 ประเด็น คือ

(1) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ และ

(2) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

มีประเด็นต้องพิจารณาก่อนว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย ตามมาตรา 141

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่ โดยมีปัญหาต้องวินิจฉัยก่อนว่าขณะที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง กำหนดให้การประชุมของสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม ย่อมมีความหมายว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามมาตรา 293 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่าในการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการมีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 86 คนไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือไม่ถึง 121 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ เมื่อเป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่งแล้ว การลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สาม ดังนั้น การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอันตกไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง และกรณีไม่จำต้องวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหนังสือลงวันที่ 24 มกราคม 2551 ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....และเอกสารประกอบเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ

พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 141 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุม ครั้งที่ 51/2550 วันพุธที่ 19 กันยายน 2550 ได้พิจารณาและลงมติรับหลักการในวาระที่หนึ่งแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้ องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ มีผู้เข้าประชุม 96 คน เห็นด้วย 95 เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง ไม่มี ไม่ลงคะแนน 1 เสียง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....ที่นางจุรี วิจิตรวาทการ กับคณะ เป็นผู้เสนอ มีผู้เข้าประชุม 101 คน เห็นด้วย 99 เสียง ไม่เห็นด้วย 1 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ มีผู้เข้าประชุม 101 คน เห็นด้วย 100 เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง 1 เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี และมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 25 คน เพื่อพิจารณาในวาระที่สองขั้นกรรมาธิการโดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน 7 วัน และให้ถือเอาร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้พิจารณาในวาระที่สองจนแล้วเสร็จ และเสนอรายงานการพิจารณาต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 71/2550 วันพฤหัสบดีที่ 13 ธันวาคม 2550 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในวาระที่สอง เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภแล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่สาม ปรากฏว่ามีจำนวนผู้เข้าประชุม 129 คน เห็นด้วย 124 เสียง ไม่เห็นด้วย 1 เสียง งดออกเสียง 4 เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มีประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว ประเด็นเบื้องต้นต้องพิจารณาว่า มีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในคราวประชุมครั้งที่ 71/2550 วันพฤหัสบดีที่ 13 ธันวาคม 2550 ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 293 เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 และมีคำสั่งแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อทำคำชี้แจงเสนอความเห็น ซึ่งผู้เกี่ยวข้องได้ทำคำชี้แจงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

1. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือส่งคำชี้แจงของนายกรัฐมนตรีเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นการตราขึ้นโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว

2. ประธานกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือชี้แจงว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

3. ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา มีหนังสือชี้แจงว่า ได้ชี้แจงกระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในทุกขั้นตอนโดยละเอียด พร้อมทั้งได้รวบรวมสรรพเอกสารอันเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในทุกขั้นตอนจัดส่งไปพร้อมกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว จึงไม่มีความประสงค์เสนอความเห็นหรือชี้แจงเพิ่มเติมแต่ประการใด

4. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา มีหนังสือลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 ส่งสำเนาลายมือชื่อสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ลงนามมาประชุมในวันพิจารณาขั้นรับหลักการในวาระที่หนึ่งและในวันประชุมพิจารณาในวาระที่สอง และวาระที่สาม ของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ รวมทั้งจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริง ณ วันประชุมดังกล่าว ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือเรียกเพื่อประกอบการพิจารณา สรุปว่า

วันที่ 19 กันยายน 2550 เวลา 14.07 น. (วาระที่หนึ่ง)

- จำนวนลงชื่อมาประชุม 217 คน
- จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริง 249 คน

วันที่ 13 ธันวาคม 2550 เวลา 12.14 น. (วาระที่สอง และ วาระที่สาม)

- จำนวนลงชื่อมาประชุม 206 คน
- จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริง 240 คน

5. ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ สว (สนช) 0007/679 ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 ชี้แจงเพิ่มเติมในประเด็นเรื่ององค์ประชุมและการออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า

(1) องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นไปตามมาตรา 126 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้การประชุมของสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม ประกอบกับข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ข้อ 18 วรรคสอง กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม” ดังนั้น ในการดำเนินการประชุมของสภาแต่ละครั้งเมื่อมีสมาชิกมาลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาก็ถือว่าเป็นองค์ประชุมและสามารถเริ่มการประชุมได้ และถือจำนวนสมาชิกที่มาลงชื่อประชุม เป็นองค์ประชุมของสภาจนเสร็จสิ้นการประชุมในแต่ละครั้ง

(2) การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาใดเป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกที่จะออกเสียงลงคะแนนตามมาตรา 130 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากรัฐธรรมนูญมิได้มีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ก็ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ตามมาตรา 126 วรรคสอง และมาตรา 140 ของรัฐธรรมนูญได้กำหนดการออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ และในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเสียงข้างมาก และในวาระที่สามต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่สองซึ่งเป็นการพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และมีการออกเสียงลงคะแนนในบางประเด็นตามที่ปรากฏในรายงานการประชุมของสภา ซึ่งมติของสภาในแต่ละประเด็นที่มีการลงมติ ก็ถือเอาเสียงข้างมากของผู้ที่ออกเสียงลงคะแนน ส่วนผู้ที่มาประชุมและไม่ประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนก็จะไม่ปรากฏชื่อของผู้นั้นในการลงคะแนน ซึ่งก็เป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกแต่ละท่าน

ดังนั้น ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดแล้ว กล่าวคือที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติในวาระที่หนึ่งและในวาระที่สองโดยมีคะแนนเสียงข้างมาก และลงมติในวาระที่สาม โดยมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีประเด็นพิจารณา 2 ประเด็น คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

2. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา 141 และมาตรา 154 ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมาย ตามมาตรา 211 มาตรา 212 มาตรา 245 และมาตรา 257 ที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรา

กฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

ในส่วนของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

มาตรา 141 มีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่นตามมาตรา 154 กล่าวคือ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 นั้น เป็นบทบังคับว่า ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับ (ยกเว้นกรณีตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ประกอบมาตรา 305 (3)) ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการตั้งประเด็นปัญหาและความเห็นประกอบ ส่วนตามมาตรา 154 ร่างพระราชบัญญัติอื่นจะส่งศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวหรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏตามหนังสือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ที่ สว 0003/664 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 ว่า ในวันที่ 19 กันยายน 2550 อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงชื่อมาประชุมจำนวน 217 คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น 249 คน และตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งมาประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามเอกสารประกอบคำร้องหมายเลข 8 รับฟังเป็นยุติว่า ในวันที่ 19 กันยายน 2550 เวลา 14.07 นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยร่างที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 96 คน เห็นด้วย 95 เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง ไม่มี ไม่ลงคะแนน 1 เสียง ร่างที่นางจุรี วิจิตรวาทการ กับคณะเป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 101 คน เห็นด้วย 99 เสียง ไม่เห็นด้วย 1 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี และร่างที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นผู้เสนอมีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 101 คน เห็นด้วย 100 เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง 1 เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้นคือ ไม่ถึง 125 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่งแล้ว การลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 140

วรรคหนึ่ง (1) มีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สาม ดังนั้น การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง และกรณีไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็น (2) ว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ..... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหนังสือลงวันที่ 24 มกราคม 2551 ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินในฐานะผู้ใช้อำนาจหน้าที่แทนประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคสอง และมาตรา 302 วรรคสาม เสนอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา และสภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุม ครั้งที่ 64/2550 วันที่ 14 พฤศจิกายน 2550 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ ปรากฏผลการลงมติว่า จำนวนผู้เข้าประชุม 64 คน เห็นด้วย 64 เสียง ไม่มีสมาชิกไม่เห็นด้วย งดออกเสียง และไม่ลงคะแนน ที่ประชุมมีมติตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างฯ ต่อมาประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ เสนอร่างที่พิจารณาแล้วเสร็จต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุมครั้งที่ 71/2550 วันที่ 13 ธันวาคม 2550 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในวาระที่สอง และลงมติในวาระที่สามเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย จำนวน 132 เสียง

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว มีประเด็นเบื้องต้นต้องพิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในคราวประชุมครั้งที่ 71/2550 วันที่ 13 ธันวาคม 2550 ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 293 เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 141 และให้แจ้งประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี และประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบเพื่อทำคำชี้แจงและเสนอความเห็นซึ่งผู้ได้รับแจ้งดังกล่าวได้ทำคำชี้แจงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้วรวมทั้งคำชี้แจงเพิ่มเติมของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติในประเด็นเรื่ององค์ประชุมและการออกเสียงลงคะแนน

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นพิจารณา 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ประเด็นที่สองร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินพ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา 141 และมาตรา 154 ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามมาตรา 211 มาตรา 212 มาตรา 245 และมาตรา 257ที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

ในส่วนของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญ ตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายนั้นมีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับนี้โดยมีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่น กล่าวคือ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นบทบังคับในรัฐธรรมนูญมาตรา141 ว่าก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับ (ยกเว้นกรณีตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญมาตรา 295 ประกอบมาตรา 305 (3)) ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยกำหนดระยะเวลาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องโดยไม่มีการตั้งประเด็นปัญหาและความเห็นประกอบ ส่วนร่างพระราชบัญญัติอื่นจะส่งศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 154 เท่านั้น กล่าวคือ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย รัฐธรรมนูญ มาตรา 141 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้งในประเด็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประการหนึ่ง และร่างพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ อีกประการหนึ่ง หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป ตามมาตรา 141 วรรคสอง

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 140 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2550 อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงชื่อมาประชุมจำนวน 212 คน จากจำนวนสมาชิกสภา นิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น 242 คน

แต่ตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปรากฏว่า ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2550 เวลา 11.14 นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนผู้เข้าประชุม 64 คน เห็นด้วย 64 คน ไม่มีผู้ไม่เห็นด้วย ไม่มีผู้งดออกเสียง และไม่มีผู้ไม่ลงคะแนน

จึงมีปัญหาต้องวินิจฉัยก่อนว่า ขณะที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนน ในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง หรือไม่

สาระสำคัญของบทบัญญัติ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง คือ กำหนดจำนวนของสมาชิกสภาที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาในรูปของมติที่ประชุมในการพิจารณาร่างกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันล้วนมีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา การที่รัฐธรรมนูญ กำหนดจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ประกอบกันเป็นองค์ประชุมไว้ด้วย ก็เพื่อให้การประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของทั้งสองสภาเป็นไปด้วยความรอบคอบ มีมุมมองที่หลากหลาย และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายนั้น กฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการพิจารณาทุกวาระ และเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ย่อมมีความหมายว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุมจะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามมาตรา 293 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

คำชี้แจงของประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งส่งมาเพิ่มเติม สรุปได้ว่า ในการดำเนินการประชุมของสภาแต่ละครั้ง เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาก็ถือเป็นองค์ประชุมและสามารถเริ่มการประชุมได้ และถือจำนวนสมาชิกที่ลงชื่อมาประชุมเป็นองค์ประชุมของสภาจนเสร็จสิ้นการประชุมในแต่ละครั้ง และการลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาใดเป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกที่จะออกเสียงลงคะแนนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 130 ซึ่งถ้าผู้ที่มาประชุมไม่ประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนก็จะไม่ปรากฏชื่อผู้นั้นในการลงคะแนนซึ่งเป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกนั้น เห็นว่า การกำหนดเกี่ยวกับองค์ประชุมของสภานั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดโดยชัดเจนในรัฐธรรมนูญ กฎหมายอื่นใดและข้อบังคับการประชุมสภาจะขัดหรือแย้งไม่ได้ ดังนั้น การจะอ้างข้อบังคับการประชุมสภาหรือธรรมเนียมปฏิบัติใดเพื่อมิให้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่อาจกระทำได้ ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พศ. 2549 ข้อ 18 วรรคสอง ที่กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม” นั้น เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า สามารถดำเนินการได้เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่

มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปรึกษาหารือและแสดงเจตนำออกมาในรูปของมติที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภา นิติบัญญัติแห่งชาติ เพราะองค์ประชุมมิได้มีความหมายแต่เพียงว่า เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมครบและเปิดการประชุมแล้ว หลังจากนั้นสมาชิกจะอยู่ร่วมประชุมหรือไม่ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในที่ประชุมอีกต่อไป หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ผลก็จะเป็นว่า หลังจากเปิดประชุม แม้จะมีสมาชิกอยู่ประชุมเพียงไม่กี่คนก็อาจลงมติและมีเสียงข้างมากได้ ซึ่งมิใช่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ส่วนการอ้างเอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาที่จะไม่ออกเสียงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 130 นั้น เป็นคนละเรื่องกับองค์ประชุมที่ต้องประกอบด้วยจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสภา และแม้สมาชิกมีเอกสิทธิ์ที่จะออกเสียงเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง หรือไม่ลงคะแนน แต่สมาชิกที่ไม่ประสงค์ออกเสียงต้องอยู่ในที่ประชุมเพื่อแสดงเจตนาให้ปรากฏความเห็นของตนในที่ประชุม

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่า ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2550 เวลา 11.14 นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า ในการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่ง มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 64 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 121 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่งแล้ว การลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สาม ดังนั้น การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง และกรณีไม่จำต้องวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2551 เรื่อง นายกรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ...

นายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) ผู้ร้อง มีหนังสือลงวันที่ 13 มีนาคม 2551 พร้อมคำร้อง อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (2) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....โดยที่ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... นี้ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้เสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาพร้อมกันกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2551 ว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ผ่านกระบวนการตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นอันตกไป

ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... อาจมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราเช่นเดียวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงได้ตรวจสอบถึงกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติ

ฉบับนี้ในขั้นตอนต่างๆ ว่าเป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือสอบถามไปยังสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเกี่ยวกับผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในชั้นการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามหนังสือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเกี่ยวกับการลงมติในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามข้อ 3 ปรากฏว่า ในวันที่ 7 ธันวาคม 2550 อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ลงชื่อมาประชุม จำนวน 199 คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น จำนวน 241 คน แต่ในวันที่ 7 ธันวาคม 2550 เวลา 12.25 นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนรับหลักการ มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเข้าประชุมแสดงตน 50 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 121 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง แล้ว การลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อาจมีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2551 นอกจากนี้ การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจ การแผ่นดิน พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งได้ปรับปรุงให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 242 ที่กำหนดให้คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดินให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินและกำหนดให้มีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และได้เสนอไปเพื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2551 ว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเป็นผลให้ตกไปนั้น ก็อาจมีผลทำให้ร่างพระราช บัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวเนื่องกันไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (2) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยดังนี้

ข้อ 1 ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่

ข้อ 2 ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นอันต้องตกไปตามร่างพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้วมีประเด็นต้องพิจารณาเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 150 หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา 151ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง (1) ... (2) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยและแจ้งให้ประธานสภาผู้แทน ราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า” และมาตรา 293 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา 127”

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....

และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในคราวประชุม ครั้งที่ 74/2550 วันศุกร์ที่ 21 ธันวาคม 2550 ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 293 วรรคหนึ่ง ได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว การที่นายกรัฐมนตรีมีความเห็นก่อนที่จะนำร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย โดยเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีปัญหาว่าตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ และส่งความเห็นมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (2) และได้ส่งสำเนาคำร้องให้ประธานรัฐสภาทราบ หากมีข้อคัดค้านประการใด ให้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับสำเนาคำร้อง

ประธานรัฐสภาได้รับหนังสือและสำเนาคำร้องเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2551 ครบกำหนดเวลาสิบห้าวันแล้ว ประธานรัฐสภามิได้ยื่นคำคัดค้านแต่อย่างใด จึงถือว่าประธานรัฐสภาไม่ติดใจคัดค้านเกี่ยวกับคำร้องดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง แล้วเห็นว่า คดีนี้มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว จึงกำหนดประเด็นการพิจารณาวินิจฉัยดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา 141 และมาตรา 154 ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามมาตรา 211 มาตรา 212 มาตรา 245 และมาตรา 257 ที่บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดี บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

การขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่นที่มิใช่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 154 กล่าวคือ ก่อนนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

รัฐธรรมนูญ มาตรา 154 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติทั้งในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ประการหนึ่ง และร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ อีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ แล้วแต่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราช บัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ หรือร่างพระราช บัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไปตามมาตรา 154 วรรคสาม

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 293 หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในวันศุกร์ที่ 7 ธันวาคม 2550 อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ลงชื่อมาประชุม 199 คนจากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น 241 คน แต่ปรากฏว่า ในเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีจำนวนสมาชิกผู้เข้าประชุม 50 คน โดยออกเสียงลงคะแนน ดังนี้ เห็นด้วย 48 คน ไม่มีผู้ไม่เห็นด้วยมีผู้งดออกเสียง 2 คน และไม่มีผู้ไม่ลงคะแนน จึงมีปัญหาต้องวินิจฉัยว่า ขณะที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่าเมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติได้ว่า ในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติวันที่ 7 ธันวาคม 2550 เวลา 12.25 นาฬิกา อันเป็นเวลาออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 50 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ 121 คน จึงมีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือว่าการลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยกฎหมายได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการเป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่งแล้ว ย่อมมีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่สองและวาระที่สามได้ ดังนั้น จึงถือได้ว่า การตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตา 154 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้น ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

เมื่อร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสามแล้ว กรณีไม่จำต้องวินิจฉัยคำขอ ข้อ 2 ของผู้ร้องว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นอันต้องตกไปตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล(ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของนาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะรวม 30 คน ผู้ร้อง สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า

1. ผู้ร้องเสนอความเห็นต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อส่งความเห็นดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป โดยมีความเห็นดังนี้

1.1 ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เนื่องจากร่างพระราชบัญญัตินี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน ต้องห้ามมิให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรี ซึ่งแรกเริ่มที่มีการเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ รัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีก็มีความเห็นว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน จึงได้มีหนังสือมายังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทักท้วงการเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว หลังจากนั้นปรากฏว่ามีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติบางท่านได้เข้าพบนายกรัฐมนตรี และต่อมารัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือขอถอนหนังสือทักท้วงดังกล่าว เมื่อร่างกฎหมายนี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน กรณีจึงต้องห้ามมิให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอร่างกฎหมายนี้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เว้นแต่จะได้ส่งไปให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาและให้ความเห็นชอบก่อน แต่ปรากฏว่าไม่มีการส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่ประการใด การถอนหนังสือจึงไม่มีผลตามกฎหมายว่าเป็นการให้ความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรี จึงเป็นร่างกฎหมายที่ต้องห้ามมิให้เสนอและพิจารณาโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ อนึ่ง ในชั้นกรรมาธิการมีการแปรญัตติและมีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว และทำให้ร่างพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะเป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยการเงินชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ คือ การให้นายกรัฐมนตรีรับรอง แต่ปรากฏว่ามีการรวบรัดไม่มีการดำเนินการดังกล่าวให้ถูกต้องตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ดังนั้น การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยการเงินในลักษณะดังกล่าว จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

1.2 ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ขัดต่อรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

(1) รัฐบาลนี้ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่าจะยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมตลอดจนจะยึดมั่นในหลักปรัชญาพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐบาลมีหน้าที่ต้องดำเนินการตรากฎหมายให้เป็นไปตามที่แถลงนโยบายไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้ขัดกับนโยบายของรัฐบาลที่มีผลใช้บังคับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 75

(2) รัฐธรรมนูญ มาตรา 78 (1) บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นร่างกฎหมายที่มีผลเป็นการทำลายสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ทำให้ประชาชนลุ่มหลงและงมงายในอบายมุข ขัดกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำลายผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมด้วย

(3) รัฐธรรมนูญ มาตรา 79 บัญญัติให้รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้จะทำให้รัฐบาลกลายเป็นเจ้ามือหวยและแสวงหาผลประโยชน์จากความลุ่มหลงงมงายและความเพ้อฝันของประชาชน มอมเมาประชาชนให้เสื่อมเสียคุณธรรมและทำลายคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วประเทศ

(4) รัฐธรรมนูญ มาตรา 83 บัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่การที่รัฐจะเป็นเจ้ามือหวยบนดินเสียเองตามร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นการทำลายแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถึงแก่น เพราะยุยงส่งเสริมสนับสนุนมอมเมาประชาชนให้ลุ่มหลงงมงายและฝักใฝ่ในอบายมุข ไม่รู้จักความพอเพียง ไม่รู้จักเหตุผล ไม่รู้จักความพอประมาณ

(5) รัฐธรรมนูญ มาตรา 84 (2) บัญญัติให้สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่กับการประกอบกิจการ ซึ่งหมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกอบสัมมาอาชีพที่ยึดคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม

แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้จะทำให้รัฐเป็นเจ้ามือหวย ส่งเสริมให้ประชาชนเล่นหวย มอมเมาให้ประชาชนเล่นหวย เป็นการทำลายคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม

(6) รัฐธรรมนูญ มาตรา 87 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ แต่รัฐบาลโดยหน่วยงานของรัฐกลับฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ สมรู้ และสมยอม ยืมมือสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติบางคนให้เสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ แทนที่รัฐบาลจะเป็นฝ่ายเสนอเสียเอง โดยมีผลประโยชน์ทับซ้อนดังที่ปรากฏเป็นข่าวว่าสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จ่ายเงินค่าตอบแทนในลักษณะค่าวิจัยให้กับผู้ใกล้ชิดของสมาชิกบางคนที่เสนอร่างกฎหมายนี้เป็นค่าตอบแทน เป็นการกระทำที่จงใจหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชนทั้งชาติ

(7) ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นร่างกฎหมายที่ฉ้อฉลงบประมาณแผ่นดิน และหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินให้เป็นการใช้จ่ายเงินตามอำเภอใจ ซึ่งขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปและขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากรายได้ทั้งปวงที่เป็นของรัฐจะต้องนำส่งกระทรวงการคลัง และหากจะมีการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน รัฐธรรมนูญบัญญัติบังคับให้ตราเป็นกฎหมายงบประมาณ ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภาก่อนเป็นรายปี หรือรายครั้งไป แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติให้นำรายได้ซึ่งเป็นของรัฐเอาไปใช้จ่ายโดยตรง โดยไม่ต้องนำเงินส่งกระทรวงการคลัง เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ทำให้มีการใช้จ่ายเงินแผ่นดินได้ตามอำเภอใจโดยไม่ต้องมีการตราเป็นกฎหมายงบประมาณ และหลีกเลี่ยงไม่ให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบการใช้จ่ายเงินนั้นตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญในลักษณะที่ใช้เล่ห์กลอุบายฉ้อฉลเงินแผ่นดิน

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติว่า เมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่รัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 150 หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา 151 ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง

(1) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยและแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า ...” และมาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา 127”

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ในขณะนั้นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีจำนวน 250 คน) เข้าชื่อเสนอความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2550 กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) และให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และเลขาธิการวุฒิสภา ชี้แจงแสดงความเห็น ซึ่งผู้เกี่ยวข้องได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นการวินิจฉัย ดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

2. ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่ และจะต้องตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม หรือไม่

ประเด็นแรก ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามตามมาตรา 156 และมาตรา 157 สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้ ข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ข้อ 18 “ให้สมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อในสมุดที่จัดไว้ก่อนเข้าประชุมทุกคราว และเมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกเข้านั่งในที่ที่จัดไว้ เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมสภายืนขึ้นจนกว่าประธานจะได้นั่งลง”

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา 141 และมาตรา 154 ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามมาตรา 211 มาตรา 212 มาตรา 245 และมาตรา 257 ที่บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดี บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก การขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่นที่มิใช่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 154 กล่าวคือ ก่อนนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติทั้งในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ประการหนึ่ง และร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ อีกประการหนึ่ง หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ หรือร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไปตามมาตรา 154 วรรคสาม

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 293 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง มีสาระสำคัญ คือ การกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาในลักษณะของมติที่ประชุมในการพิจารณาร่างกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นหลักการประชุมสภาที่ใช้อยู่ในนานาประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่างๆ ที่ใช้บังคับตลอดมา ล้วนมีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญจึงจะเป็นองค์ประชุม การที่รัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ประกอบกันเป็นองค์ประชุมไว้ ก็เพื่อให้การประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ ของสภาเป็นไปด้วยความรอบคอบ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายนั้น กฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในประเทศจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการพิจารณาทุกวาระ และเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาย่อมมีความหมายว่าการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุมจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

สำหรับการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ข้อ 18 วรรคสอง ที่กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม” นั้น เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติสามารถดำเนินการได้เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติเรื่องใดๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปรึกษาหารือของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น เพราะองค์ประชุมมิได้มีความหมายแต่เพียงว่าเมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมครบและเปิดการประชุมแล้ว หลังจากนั้นสมาชิกจะอยู่ร่วมประชุมหรือไม่ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในที่ประชุมอีกต่อไป หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ผลก็จะเป็นว่าหลังจากเปิดประชุม แม้จะมีสมาชิกอยู่ประชุมเพียงไม่กี่คนก็อาจลงมติและมีเสียงข้างมากได้ ซึ่งมิใช่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และหากถือจำนวนสมาชิกที่ลงชื่อมาประชุมเป็นองค์ประชุมของสภาจนเสร็จสิ้น การประชุมในแต่ละครั้ง คงจะไม่ปรากฏเหตุการณ์ดังเช่นที่เกิดขึ้นในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในอดีต รวมทั้งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดนี้ด้วย คือ การขอให้นับองค์ประชุมในระหว่างการประชุมโดยสมาชิกที่มีข้อสงสัยว่า องค์ประชุมไม่ครบ และเมื่อปรากฏว่า องค์ประชุมไม่ครบ ประธานของที่ประชุมก็จะสั่งพัก

การประชุมหรือให้เลื่อนการประชุมออกไป เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งเลขาธิการวุฒิสภาส่งและชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญว่า ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 57/2550 วันพุธที่ 10 ตุลาคม 2550 เวลา 17.24 นาฬิกา อันเป็นวันเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งนายสังศิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุม 155 คน ซึ่งครบองค์ประชุม ต่อมาในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 61/2550 วันพุธที่ 31 ตุลาคม 2550 เวลา 19.37 นาฬิกา อันเป็นวันเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 49 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 125 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม แต่ข้อเท็จจริงสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ส่งร่างพระราชบัญญัติฉบับของนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ให้คณะกรรมาธิการวิสามัญที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับของนายสังศิต พิริยะรังสรรค์ ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แต่งตั้งขึ้นก่อนหน้านั้นพิจารณา เพื่อให้รวมพิจารณาร่างทั้งสองฉบับเข้าด้วยกัน เมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่นายสังศิต พิริยะรังสรรค์ และนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ เป็นผู้เสนอ เสร็จแล้ว จึงเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 67/2550 เป็นพิเศษ วันพุธที่ 28 พฤศจิกายน 2550 ปรากฏว่า การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง ร่างมาตรา 3 มีจำนวนผู้เข้าประชุมเพียง 92 คน ส่วนร่างมาตรา 4 มีจำนวนผู้เข้าประชุมเพียง 93 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติขณะนั้น คือ ไม่ถึง 121 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ในเวลา 12.07 นาฬิกา มีจำนวนสมาชิกผู้เข้าประชุมเพียง 112 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 121 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง ได้ ดังนั้น จึงถือว่าการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป และเมื่อร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม แล้ว กรณีคำขออื่นไม่จำต้องวินิจฉัย เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 หรือไม่

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ รวม 51 คน ผู้ร้อง สรุปข้อเท็จจริงได้ว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เพื่อส่งความเห็นดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้ พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติว่า เมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 51 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ในขณะนั้นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีจำนวน 250 คน) เข้าชื่อเสนอความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้อง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1)

ประเด็นการวินิจฉัยมีว่า

(1) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

(2) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่ และจะต้องตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่นที่มิใช่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 154 กล่าวคือ ก่อนนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใด มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ ทั้งในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประการหนึ่ง และร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ อีกประการหนึ่ง หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ หรือร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไปตามมาตรา 154 วรรคสาม

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ นั้น

ต้องวินิจฉัยก่อนว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 293 หรือไม่

พิจารณาแล้วบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง กำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ย่อมมีความหมายว่าการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดย

องค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

สำหรับการตราร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้อง

เป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ข้อ 18 วรรคสอง เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติสามารถดำเนินการได้ เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติเรื่องใด ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปรึกษาหารือของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น เพราะองค์ประชุมมิได้มีความหมายแต่เพียงว่า เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมครบและเปิดการประชุมแล้ว หลังจากนั้นสมาชิกจะอยู่ร่วมประชุมหรือไม่ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในที่ประชุมอีกต่อไป

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่า ในวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการมีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 78 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 120 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ตราขึ้นใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการประชุมพิจารณาในวาระที่สาม มีสมาชิกมาประชุมเพียง 95 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 125 คน จึงไม่ครบองค์ประชุมและไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง ได้

ดังนั้น เมื่อองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ครบองค์ประชุมและไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงถือว่าการตราร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม ดังนั้น กรณีคำขออื่นไม่จำต้องวินิจฉัย เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 141

ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 สรุปความได้ว่า ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน และที่นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ต่อมาที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอดังกล่าว แล้วส่งให้วุฒิสภาพิจารณา ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งสภาผู้แทน ราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว โดยได้ลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติม แล้วส่งคืนสภาผู้แทนราษฎร และที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งวุฒิสภาได้ลงมติแก้ไขเพิ่มเติม จึงถือว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 วรรคสอง ประกอบกับมาตรา 147 วรรคหนึ่ง (3) ประธานสภาผู้แทนราษฎรจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องของประธานสภาผู้แทนราษฎรไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 20 วรรคสอง กำหนดให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบในคดี ที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ตามมาตรา 141 ของรัฐธรรมนูญ แต่คำร้องนี้ยื่นโดยประธานสภาผู้แทนราษฎร โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 89 บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า คำร้องนี้ได้ยื่นโดยประธานรัฐสภา จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (5) ประกอบข้อ 25 และให้มีหนังสือแจ้งไปยังประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี และประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานรัฐสภามีหนังสือแจ้งว่าได้ชี้แจงกระบวนพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ในทุกขั้นตอนโดยละเอียด และได้ส่งเอกสารที่เกี่ยวเนื่องกับกระบวนพิจารณาในทุกขั้นตอนเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้ประกอบการพิจารณาแล้ว ส่วนนายกรัฐมนตรีและประธานผู้ตรวจการแผ่นดินมีหนังสือแจ้งว่าได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... แล้วไม่มีคำชี้แจงหรือความเห็นเป็นการเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ประเด็นพิจารณาวินิจฉัยมีว่า

ประเด็นที่ 1 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

โดยที่รัฐธรรมนูญ หมวด 6 ส่วนที่ 6 การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติถึงผู้มีอำนาจเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ รวมถึงให้นำบทบัญญัติในหมวด 6 ส่วนที่ 7 การตราพระราชบัญญัติ มาใช้บังคับกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลม จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เสนอโดยผู้มีอำนาจเสนอ หรือไม่ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติเสนอมาพร้อมกับร่างพระราชบัญญัติด้วย หรือไม่ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินที่จะต้องมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี หรือไม่ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 147 หรือไม่ และได้มีการระบุ

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ได้มีการกระทำเป็นสามวาระและมีคะแนนเสียงการลงมติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้องรวมทั้งได้ตรวจพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว

ประเด็นที่ 2 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาข้อความในบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ในส่วนเนื้อหาข้อความทั้ง 51 มาตรา รวมทั้งในส่วนนำตอนต้น (คำปรารภ) ของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว เห็นว่า มีความสอดคล้องและไม่มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2552 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 และมาตรา 35 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66หรือไม่

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งความเห็นของพลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะ รวม 29 คน ผู้ร้อง สรุปข้อเท็จจริงได้ว่าผู้ร้องเสนอความเห็นต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่า ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 และมาตรา 35 (ซึ่งปรากฏตามร่างฯ ที่คณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้วเป็นมาตรา 34 ส่วนในร่างฯ ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว ได้มีการจัดเรียงลำดับเลขมาตราใหม่เป็นมาตรา 35) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 เพื่อส่งความเห็นดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) โดยมีความเห็น ดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนไว้ ซึ่งเจตนารมณ์ของมาตรา 66 เป็นบทบัญญัติในลักษณะ “รับรองสิทธิ” คือ รับรองสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้ว โดยอาจอยู่ในรูปแบบวิถีชีวิตและจารีตประเพณีที่ชุมชนยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา ในกรณีนี้ คือ วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าซึ่งพัฒนาและคลี่คลายเป็นระบบวัฒนธรรมชุมชนหนึ่งผ่านช่วงเวลาที่ยาวนานสืบสานแตกต่างกันออกไป อันเป็นรูปธรรมอย่างหนึ่งของสิทธิชุมชนที่สังคมวิชาการใช้เรียกกันอยู่ในขณะนี้ แต่ปรากฏว่าร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 และมาตรา 35 มีลักษณะเข้าไปจำกัดสิทธิหรือยกเลิกเพิกถอนสิทธิชุมชนที่มีอยู่ตามสภาพความเป็นจริงก่อนแล้ว กล่าวคือ มีชุมชนหลายชุมชนได้ดำเนินการอนุรักษ์บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมาด้วยดีจนหลายแห่งได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างในการจัดการป่าชุมชน แต่ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ได้วางเงื่อนไขในทำนองตัดสิทธิชุมชนที่มีอยู่แต่เดิมในเขตป่าชุมชนที่ชุมชนนั้นได้จัดการมา โดยวางเงื่อนไขทั้งระยะเวลาสิบปีและเงื่อนไขเรื่องประเภทเขตอนุรักษ์ดังปรากฏในมาตรา 25 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง การวางเงื่อนไขซึ่งร่างกฎหมายกำหนดขึ้นโดยใช้เกณฑ์เขตป่าอนุรักษ์ หรือเขตอื่นที่รัฐจะกำหนดขึ้นนั้น ไม่สอดคล้องต่อสภาพความเป็นจริงในลักษณะของสิทธิชุมชนที่มีอยู่

แล้ว มีผลทำให้ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายขอบเขตอนุรักษ์ซึ่งได้ดูแลจัดการป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปีก่อนวันที่พระราชบัญญัติป่าชุมชนใช้บังคับ และมีคุณสมบัติอื่น ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 25 ไม่มีสิทธิยื่นขอจัดตั้งป่าชุมชน ดังนั้น เงื่อนไขในร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 ที่กำหนดให้สิทธิยื่นขอจัดตั้งป่าชุมชนแก่ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตอนุรักษ์มาก่อนการประกาศเขตอนุรักษ์เท่านั้น จึงขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 ที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมรับรองให้ชุมชนที่มีสำนึก มีความพร้อมและมีศักยภาพและผลงานเป็นที่ประจักษ์ในการฟื้นฟูจัดการคุ้มครองดูแลพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และโดยเจตนารมณ์ในการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญเพื่อเข้าชื่อกันและทำร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนก็เพื่อต้องการให้มีกฎหมายหรือพระราชบัญญัติในมิติใหม่ที่เป็นการส่งเสริมสิทธิและคุ้มครองผู้ที่กระทำสิ่งที่ดีให้แก่ส่วนรวมซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของภาครัฐในด้านงบประมาณ กำลังคน แทนกฎหมายที่มุ่งในการกีดกันและมุ่งใช้วิธีการและมาตรการทางลบ เช่น การลงโทษ การจำกัดสิทธิ ดังเช่นที่ปรากฏในมาตรา 25 แห่งร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ....

2. ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 35 ว่าด้วยการจัดการป่าชุมชนนั้นได้บัญญัติว่า “ห้ามทำไม้ในป่าชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์” ทั้งนี้ ตามมาตรา 3 ในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้น “ทำไม้” หมายความว่า ตัด ฟัน กาน โค่น ลิด เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุด หรือชักลากไม้ ที่มีอยู่ในป่า หรือนำไม้ที่มีอยู่ในป่าออกจากป่าด้วยประการใด ๆ ดังนั้น ถึงแม้ว่าชุมชนที่มีคุณสมบัติและเงื่อนไขครบถ้วนตามมาตรา 25 และได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบจนได้รับอนุญาตให้จัดตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ได้ แต่ชุมชนดังกล่าวไม่มีสิทธิในการใช้ประโยชน์ใดๆ จากไม้ ซึ่งจะไม่เป็นไปตามหลัก “ป่าสามอย่าง ประโยชน์สี่อย่าง” ตามพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการบัญญัติกฎหมายที่ไม่ได้พิจารณาถึงหลักของความเป็นจริงและไม่ได้นำไปสู่การแก้ปัญหาของสังคม กล่าวคือ การจัดการป่าในรูปแบบป่าชุมชน จะแบ่งพื้นที่ป่าชุมชนออกเป็น 2 ส่วน คือ ป่าชุมชนบริเวณเพื่อการใช้สอย และป่าชุมชนบริเวณเพื่อการอนุรักษ์ โดยชุมชนจะร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์กติกา และใช้ภูมิปัญญา จารีตประเพณีท้องถิ่นในการกำกับดูแลเพื่อการใช้ประโยชน์จากป่าและทรัพยากรในป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน ในป่าชุมชน “บริเวณเพื่อการอนุรักษ์” จะห้ามทำไม้โดยเด็ดขาด ส่วนป่าชุมชน “บริเวณเพื่อการใช้สอย” จะอนุญาตให้สมาชิกของชุมชนใช้ไม้ได้โดยต้องปฏิบัติตามกฎกติกาที่ชุมชนร่วมกันกำหนดอย่างเคร่งครัด ดังนั้น การห้ามใช้ประโยชน์จากไม้ในป่าชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นป่าชุมชนบริเวณเพื่อการใช้สอยหรือบริเวณเพื่อการอนุรักษ์ จึงขัดหรือแย้งกับสภาพความเป็นจริงของวิถีชีวิตของชุมชน อีกทั้งเป็นการลิดรอนและจำกัดสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดี และสิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 66

ประเด็นเบื้องต้นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติว่าเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 154 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 150 หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา 151 ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง (1) หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภาหรือประธานรัฐสภา

แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า" และมาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา 127"

พิจารณาแล้วเห็นว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 65/2550 พิเศษเมื่อวันพุธที่ 21 พฤศจิกายน 2550 ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 293 วรรคหนึ่ง

ผู้ร้องเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 29 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ในขณะนั้นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่ จำนวน 242 คน) เข้าชื่อเสนอความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 และมาตรา 35 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 หรือไม่กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) และให้ผู้เกี่ยวข้อง คือ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชี้แจงแสดงความเห็นและให้เลขาธิการวุฒิสภาส่งเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาเพื่อประกอบการพิจารณา

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำชี้แจง และเอกสารหลักฐานประกอบของผู้ร้องและผู้เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว จึงกำหนดประเด็นวินิจฉัยว่า

(1) ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

(2) ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 และมาตรา 35 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2555 มาตรา 66 หรือไม่

ประเด็นแรก ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา 141 และมาตรา 154 ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามมาตรา 211 มาตรา 212 มาตรา 245 และมาตรา 257 ที่บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดีบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก การขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่นที่มิใช่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 154 กล่าวคือ ก่อนนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติทั้งในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่ง

รัฐธรรมนูญหรือไม่ ประการหนึ่ง และร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่อีกประการหนึ่ง หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ หรือร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไปตามมาตรา 154 วรรคสาม ดังนั้น แม้ว่าผู้ร้องจะมิได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจวินิจฉัยประเด็นความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติได้

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ นั้น มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 293 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง มีสาระสำคัญตรงกัน คือ การกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาในลักษณะของมติที่ประชุมในการพิจารณาร่างกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นหลักการประชุมสภาที่ใช้อยู่ในนานาอารยประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับตลอดมาล้วนแต่มีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญจึงเป็นองค์ประชุม ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายนั้น กฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วย่อมมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการพิจารณาทุกวาระ และเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ย่อมมีความหมายว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

สำหรับการตราร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 293 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามสำเนารายงานการประชุม และสำเนาเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 20/2550 วันพฤหัสบดีที่ 19 เมษายน 2550 อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเข้าประชุม 114 คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริง 240 คน จึงไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 120 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ตราขึ้นใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ในวาระที่สองและวาระที่สามในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 65/2550 พิเศษ วันพุธที่ 21 พฤศจิกายน 2550 ปรากฏว่าในวาระที่สอง มีสมาชิกเข้าประชุมในการพิจารณาร่างมาตรา 25 ซึ่งกรรมาธิการผู้ขอสงวนคำแปรญัตติตัดความในหมวด 5 การจัดตั้งป่าชุมชนในเขตอนุรักษ์ออกทั้งหมวด มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 89 คน เกี่ยวกับร่างมาตรา 25 ซึ่งกรรมาธิการผู้ขอสงวนความเห็นโดยแก้ไขความของมาตรา 25 มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 94 คน เกี่ยวกับร่างมาตรา 35 มีสมาชิกเข้าประชุม 61 คน ส่วนในวาระที่สาม มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง 60 คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง 121 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง ได้

ดังนั้น เมื่อองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ครบองค์ประชุมและไม่อาจถือการออกเสียง

ลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงถือว่าการตราร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่าหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราช บัญญัตินั้นเป็นอันตกไป และเมื่อร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม แล้ว กรณีจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 และมาตรา 35 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2552 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 141

ประธานรัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ซึ่งรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 สรุปความได้ว่าที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้เสนอ ต่อมาที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... แล้วส่งให้วุฒิสภาพิจารณา ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว และที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... แล้วส่งคืนสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2551 แต่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา จึงได้ตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณา เมื่อพิจารณาแล้วเสร็จจึงส่งไปให้แต่ละสภาให้ความเห็นชอบ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ตามที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอ และที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติเห็นชอบด้วยตามที่คณะกรรมาธิการร่วมกันเสนอเช่นเดียวกัน กรณีจึงถือว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 วรรคสองประกอบกับ

มาตรา 147 วรรคหนึ่ง (3) ประธานรัฐสภาจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องของประธานรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 20 วรรคสอง กำหนดให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบในคดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 และคำร้องนี้ยื่นโดยประธานรัฐสภา จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (5) และให้มีหนังสือแจ้งไปยังประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี และประธานกรรมการการเลือกตั้งว่า หากมีคำชี้แจงหรือเสนอความเห็นเป็นการเพิ่มเติมก็ให้กระทำเป็นหนังสือต่อศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และประธานกรรมการการเลือกตั้ง ชี้แจงสรุปความได้ว่าสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เป็นไปตามกรอบที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 165 บัญญัติไว้ และแม้จะมีเนื้อหาที่กระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบางเรื่องที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่การจำกัดเสรีภาพเหล่านี้มิได้กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแต่อย่างใด และในการตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายครบถ้วนตามที่รัฐธรรมนูญมาตรา 29 บัญญัติไว้ ทั้งเนื้อหาสาระที่ได้มีการแก้ไขของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามิได้เปลี่ยนแปลงหลักการและวิธีปฏิบัติไปจากร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติเดิมที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้เสนอ

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ....ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาในประเด็นดังนี้

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... เสนอโดยผู้มีอำนาจเสนอตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 139 หรือไม่

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเสนอมาพร้อมกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวด้วย หรือไม่

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินที่จะต้องมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี หรือไม่

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 147 หรือไม่ และได้มีการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้มีการกระทำเป็นสามวาระและมีคะแนนเสียงการลงมติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 หรือไม่

การประชุมมีสมาชิกมาประชุมครบองค์ประชุมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ในกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการดำเนินการเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 วรรคสอง ประกอบมาตรา 147 วรรคหนึ่ง (3) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องคำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ตรวจพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แล้ว

ประเด็นที่ 2 ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ....

มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... มีเนื้อหาแบ่งออกเป็นดังนี้ บทนำ มาตรา 1 ถึงมาตรา 4 กล่าวถึง ชื่อพระราชบัญญัติ วันที่มีผลใช้บังคับ บทนิยามศัพท์และผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หมวด 1 บททั่วไป มาตรา 5 ถึงมาตรา 9 กล่าวถึง ผู้มีอำนาจประกาศให้มีการจัดทำประชามติ ผู้มีหน้าที่ประกาศกำหนดวันออกเสียงประชามติ วิธีการออกเสียงประชามติ การกำหนดจำนวนเสียงในการจัดทำประชามติ หมวด 2 การให้ข้อมูลและการจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่จัดทำประชามติ มาตรา 10 ถึงมาตรา 11 กล่าวถึง การกำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะจัดทำประชามติอย่างเพียงพอ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียงและจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่จัดทำประชามติ หมวด 3 เขตออกเสียงและหน่วยออกเสียง มาตรา 12 ถึงมาตรา 14 กล่าวถึง การกำหนดเขตออกเสียง และกำหนดให้คณะกรรมการออกเสียงประจำเขตออกเสียงเป็นผู้กำหนดหน่วยออกเสียงและที่ออกเสียง หมวด 4 ผู้มีสิทธิออกเสียง และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง มาตรา 15 ถึง มาตรา 16 กล่าวถึง คุณสมบัติผู้มีสิทธิออกเสียง และผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง หมวด 5 เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง มาตรา 17 ถึงมาตรา 20 กล่าวถึง การแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง หมวด 6 หีบบัตรออกเสียง และบัตรออกเสียงประชามติ มาตรา 21 กล่าวถึง การจัดให้มีหีบบัตรออกเสียง และบัตรออกเสียงประชามติ หมวด 7 การลงคะแนนออกเสียง และการนับคะแนน มาตรา 22 ถึงมาตรา 34 กล่าวถึง วิธีการลงคะแนน กำหนดเวลาลงคะแนน การเปิดและปิดให้มีการลงคะแนนออกเสียง การนับคะแนนกรณีที่ถือว่าบัตรออกเสียงประชามติเป็นบัตรเสีย และการรายงานผลการนับคะแนน หมวด 8 การประกาศผลการออกเสียง มาตรา 35 กล่าวถึง ผู้มีอำนาจประกาศผลการออกเสียงและวิธีการประกาศผลการออกเสียง หมวด 9 การคัดค้านการออกเสียง มาตรา 36 ถึงมาตรา 37 กล่าวถึง ผู้มีสิทธิยื่นคำคัดค้านการออกเสียง และผู้มีอำนาจวินิจฉัยคำคัดค้านการออกเสียง หมวด 10 ความผิดและบทกำหนดโทษ มาตรา 38 ถึงมาตรา 45 กล่าวถึง การกระทำที่เป็นความผิด การลงโทษและอัตราโทษสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติบางมาตรา

ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาข้อความในบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ในส่วนเนื้อหาข้อความทั้ง 45 มาตรา รวมทั้งในส่วนคำปรารภของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว เห็นว่า มีความสอดคล้องและไม่มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27-29/2554 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 141

ประธานรัฐสภามีหนังสือ ลงวันที่ 27 เมษายน 2554 ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ รวม 3 ฉบับ คือ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว พร้อมเอกสารประกอบ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 สรุปความได้ดังนี้

คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยประธานกรรมการการเลือกตั้งได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2554 และนายพีรพันธุ์ พาลุสุข สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2554

ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญทั่วไป) เมื่อวันพุธที่ 23 มีนาคม 2554 ได้พิจารณาลงมติในวาระที่หนึ่งรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ... ทั้งสองฉบับพร้อมกันไป ด้วยคะแนนเสียง 336 เสียง และมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณา จำนวน 36 คน โดยถือเอาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้เสนอเป็นหลักในการพิจารณา และพิจารณาลงมติในวาระที่หนึ่งรับหลักการร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 331 เสียง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 334 เสียง และมีมติให้คณะกรรมาธิการวิสามัญดังกล่าวพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับด้วย

ต่อมาที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญทั่วไป) เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 7 เมษายน 2554 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว ในวาระที่สองโดยพิจารณาเรียงลำดับมาตรา และได้ลงมติ ในวาระที่สามเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 354 เสียง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 349 เสียง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 355 เสียง แล้วส่งให้วุฒิสภาพิจารณา เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2554

ที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 12 (สมัยสามัญทั่วไป) เมื่อวันจันทร์ที่ 11 เมษายน 2554 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับซึ่งสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว โดยลงมติในวาระที่หนึ่งรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 65 เสียง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 64 เสียง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 66 เสียง และมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับ จำนวน 15 คน ต่อมาที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 15 (สมัยสามัญทั่วไป) เมื่อวันจันทร์ที่ 25 เมษายน 2554 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว ในวาระที่สองโดยพิจารณาเรียงลำดับมาตรา และได้ลงมติ ในวาระที่สามเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 115 เสียง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 114 เสียง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ด้วยคะแนนเสียง 114 เสียง

กรณีจึงถือว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้งสามฉบับได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 วรรคสอง ประกอบมาตรา 147 วรรคหนึ่ง (1) ประธานรัฐสภาจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้วมีคำสั่งให้แยกร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แต่ละฉบับออกเป็นแต่ละคำร้อง และให้รวมพิจารณาและมีคำวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสามไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 141 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ กับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญซึ่งต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 20 วรรคสอง กำหนดให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบในคดีที่ขอให้พิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 เมื่อประธานรัฐสภายื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับซึ่งรัฐสภา ให้ความเห็นชอบแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องทั้งสามนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (5) และให้มีหนังสือแจ้งไปยังประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี และประธานกรรมการการเลือกตั้ง หากมีคำชี้แจงหรือเสนอความเห็น ให้กระทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในวันที่ 6 พฤษภาคม 2554 รวมทั้งมีหนังสือไปยังประธานวุฒิสภาขอข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ในวันพิจารณารับหลักการ (วาระที่หนึ่ง) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับ

ประธานรัฐสภา มีหนังสือรัฐสภา ด่วนที่สุด ที่ สผ 0014/4999 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 ชี้แจงว่า ได้ชี้แจงกระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ในทุกขั้นตอนโดยละเอียดและได้ส่งเอกสารที่เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการพิจารณาในทุกขั้นตอน เพื่อให้ ศาลรัฐธรรมนูญใช้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยด้วยแล้ว

นายกรัฐมนตรี มีหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0503/11367 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 แจ้งว่า ไม่ประสงค์จะชี้แจงหรือเสนอความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับ แต่ประการใด

ประธานกรรมการการเลือกตั้ง มีหนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด่วนที่สุด ที่ ลต (กกต.) 0301/5860 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2554 แจ้งว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่มีความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว

ประธานวุฒิสภา มีหนังสือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ที่ สว 0003/2729 ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2554 ยืนยันว่า จำนวนสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ในวันพิจารณารับหลักการ (วาระที่หนึ่ง) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ 12 (สมัยสามัญทั่วไป) วันจันทร์ที่ 11 เมษายน 2554 มีจำนวนทั้งสิ้น 80 คน

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับหนังสือทั้งสี่ฉบับดังกล่าวรวมไว้ในสำนวน และกำหนดประเด็นวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ตรวจพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งเสนอโดยประธานกรรมการการเลือกตั้งและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่เสนอโดยประธานกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 139 (3) และมาตรา 139 (2) ถูกต้องแล้ว และการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าวของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้กระทำเป็นสามวาระ โดยมี องค์ประชุมซึ่งมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคหนึ่ง การออกเสียงลงคะแนน ในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ วาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตราของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การให้ความเห็นชอบ ในการที่จะให้ออกใช้เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎรและการลงมติ เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรของวุฒิสภา เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 และมาตรา 147 วรรคหนึ่ง (1) ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จึงตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญแล้ว

ประเด็นที่สอง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554 มีสาระสำคัญคือ (1) เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบของสภาผู้แทนราษฎร โดยประกอบด้วย สมาชิกจำนวนห้าร้อยคน ซึ่งเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสามร้อยเจ็ดสิบห้าคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบห้าคน (2) กำหนดการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งโดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละหนึ่งคน และ (3) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อใดบัญชีรายชื่อหนึ่งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นเพียงบัญชีเดียว และให้ถือเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง

1. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

พิจารณาข้อความในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ทั้ง 37 ร่างมาตรา และคำปรารภแล้ว เห็นว่า เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554 และบทบัญญัติที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม ดังกล่าวนั้น ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

2. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จำนวน 4 ร่างมาตรา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวกับ การแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554

พิจารณาข้อความในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ทั้ง 4 ร่างมาตรา และคำปรารภแล้ว เห็นว่า เป็นการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554 และบทบัญญัติ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวนั้น ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

3. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จำนวน 12 ร่างมาตรา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

พิจารณาข้อความในร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ทั้ง 12 ร่างมาตราและคำปรารภแล้ว เห็นว่า เป็นการยกเลิกคำว่า "สัดส่วน" และให้ใช้คำว่า "บัญชีรายชื่อ" แทนในบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554 และบทบัญญัติที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวนั้น ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ได้ตราขึ้นโดยถูกต้อง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ไม่มี

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 114 คน ที่เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว มีข้อความขัด หรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา 262 (1) ของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัย ดังนี้

1. มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... (ภายหลัง ปรับปรุงเลข มาตราเป็นมาตรา 28 วรรคหนึ่ง) ที่บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจ ใดให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิกตามเงื่อนเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้น" เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อกระบวนการออกกฎหมายตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เป็นบทบัญญัติ ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และเป็นบทบัญญัติที่มีข้อความเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวหรือไม่

2. มาตรา 24 วรรคสอง ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... ที่บัญญัติว่า "ในกรณีหนี้ที่โอนไปเป็นของบริษัทตามวรรคหนึ่ง เป็นหนี้ที่กระทรวงการคลังค้ำประกันอยู่แล้ว ให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้นั้นต่อไปโดยอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการค้ำประกันก็ได้...." เป็นบทบัญญัติที่ขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

3. ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... ที่บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะเลือกรัฐวิสาหกิจใดก็ได้มาดำเนินการเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัทตามมาตรา 12 มาตรา 15 และ มาตรา 18 (ภายหลังปรับปรุงเลขมาตราเป็นมาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19) เป็นร่างพระราชบัญญัติที่ไม่มีมาตรการคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 87 กำหนดให้รัฐต้องคำนึงถึงเป็นกรณีพิเศษหรือไม่

ประเด็นที่หนึ่ง ตามที่ผู้ร้องเห็นว่ารัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งจัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของกฎหมายที่แตกต่างกัน หากรัฐวิสาหกิจใดจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด ฝ่ายบริหารจะอาศัยมติคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่เป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดไม่ได้ เพราะมติคณะรัฐมนตรีมิได้มีลำดับชั้นทางกฎหมายเทียบเท่าพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด การที่มาตรา 28 บัญญัติให้มติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดได้ และให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิก จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อกระบวนการออกกฎหมาย

ตามรัฐธรรมนูญ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นบทบัญญัติที่มีข้อความที่เป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การตราพระราชบัญญัติได้บัญญัติไว้ในหมวด 6 ว่าด้วยรัฐสภา ตามที่ปรากฏในมาตราต่างๆ เช่น มาตรา 92 ถึง มาตรา 94 มาตรา 169 ถึง มาตรา 180 มาตรา 190 ซึ่งในกรณีร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ นี้ได้ผ่านกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ โดยคณะรัฐมนตรีได้เสนอร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้วได้เสนอต่อวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาได้พิจารณาแล้วลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ส่งร่างพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น กระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ จึงเป็นไปตามกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแล้ว

ข้อความในมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาหลักในการยกเลิกกฎหมายซึ่งรัฐธรรมนูญมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยกเลิกกฎหมายไว้ การจะพิจารณาว่าข้อความใน มาตรา 28 วรรคหนึ่งที่บัญญัติเกี่ยวกับการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายทั่วไป ประกอบกับจะต้องดำเนินการโดยกฎหมายที่มีลำดับชั้นของกฎหมายเท่ากันหรือสูงกว่า ทั้งนี้รัฐวิสาหกิจมีที่มาของการจัดตั้งหลายประเภท เช่น จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ประกาศของคณะปฏิวัติ พระราชกฤษฎีกา เป็นต้น ซึ่งการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปในการยกเลิกกฎหมาย ตามหลักกฎหมายทั่วไปนั้น การยกเลิกกฎหมายอาจกระทำได้ทั้งการยกเลิกกฎหมายโดยตรง และการยกเลิกกฎหมายโดยปริยาย แต่อย่างไรก็ตาม การยกเลิกกฎหมายไม่ว่าจะยกเลิกทั้งฉบับหรือบางส่วนจะต้องดำเนินการโดยกฎหมายที่มีลำดับชั้นของกฎหมายเท่ากันหรือสูงกว่า

สำหรับมาตรา 28 วรรคหนึ่งนี้เป็นบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการและเหตุผลในการตราเนื่องจากเห็นว่าเป็นการสมควรให้มีกฎหมายที่จะเป็นเครื่องมือของรัฐเมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมที่เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐตามที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นให้เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่ง โดยมีการเปลี่ยนทุนจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นทุนของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดิม รวมทั้งให้พนักงานมีฐานะเป็นเช่นเดียวกับที่เคยเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจเดิม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ในการดำเนินกิจการ และเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบให้กระทำ ได้โดยสะดวกเมื่อได้มีการเตรียมการในรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเรียบร้อยแล้ว โดยการกระจายหุ้นที่รัฐถือไว้ให้แก่ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุน และการบริหารจัดการในกิจการที่รัฐวิสาหกิจเดิมดำเนินการอยู่ได้ต่อไปในอนาคต โดยมาตรา 22 กำหนดให้กระทรวงการคลังยังคงถือหุ้น ดังกล่าวไว้ทั้งหมด ซึ่งหมายถึงบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดนั้นยังคงมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจแต่ไม่ใช่ในรูปแบบขององค์การของรัฐ จะเปลี่ยนเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีรูปแบบการเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน จำกัด ซึ่งมีผลทำให้รัฐวิสาหกิจในรูปแบบขององค์การของรัฐสิ้นสภาพไป การที่มาตรา 28 บัญญัติให้ใน กรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเป็นอันยกเลิกไปนั้น มิได้หมายความว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นถูกยกเลิกโดยมติคณะรัฐมนตรี แต่หมายถึงมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ ยุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดเป็นเพียงเงื่อนไข ส่วนการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจต้องเป็นไปตามเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้นซึ่งเป็นเงื่อนเวลาและเมื่อต้องด้วยเงื่อนไขและเงื่อนเวลาครบทั้งสองประการแล้ว กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจจึงถูกยกเลิกโดยร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ มาตรา 28 นี้เมื่อการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่เป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดหรือประกาศของคณะปฏิวัติ ได้ดำเนินการโดยร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ที่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้วก็จะเป็นการยกเลิกโดยกฎหมายที่มีลำดับชั้นของกฎหมายเดียวกัน อนึ่ง การที่มาตรา 28 วรรคหนึ่ง กำหนดให้มติคณะรัฐมนตรีที่ให้ยุบเลิกรัฐวิสาหกิจเป็นเงื่อนไขและพระราชกฤษฎีกากำหนดระยะเวลาเป็นเงื่อนเวลา เพื่อให้มาตรา 28 มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้น ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ในการ

ยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเป็นการทั่วไป โดยให้อำนาจในส่วนที่เป็น เงื่อนไขและเงื่อนเวลาของการให้กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจแต่ละฉบับยกเลิกเมื่อใดไปให้คณะ รัฐมนตรีเพื่อให้คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารที่ต้องบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อ รัฐสภาพิจารณามีมติในเรื่องนี้เมื่อเห็นว่าได้มีการดำเนินการครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ และไม่มีกรณีใดที่รัฐวิสาหกิจเดิมจะต้องดำเนินการต่อไปแล้ว โดยจะต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและรายงานต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ จึงเห็นว่า ข้อความในมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น เมื่อได้วินิจฉัยแล้วว่าบทบัญญัติ มาตรา 28 วรรคหนึ่ง ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ไม่ขัดหรือแย้งกับกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กรณีจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีข้อความเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่

ประเด็นที่สอง ตามที่ผู้ร้องเห็นว่า มาตรา 24 ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ บัญญัติให้หนี้ของรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังค้ำประกันอยู่แล้ว เมื่อโอนไปเป็นบริษัทที่เปลี่ยนสถานะมาจากรัฐวิสาหกิจให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้นั้นต่อไป เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่เข้ามาซื้อหุ้นของรัฐวิสาหกิจยิ่งกว่าเอกชนอื่น อันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 นั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสามบัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อรัฐวิสาหกิจเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทแล้ว มาตรา 22 วรรคสาม บัญญัติให้กระทรวงการคลังถือหุ้นดังกล่าวไว้ทั้งหมด บริษัทนั้นจึงยังคงสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ ในรูปของบริษัทซึ่งยังเป็นกิจการของรัฐอยู่ และมาตรา 24 ให้โอนหนี้ของรัฐวิสาหกิจเดิมไปเป็นหนี้ของบริษัทใหม่นี้ เมื่อหนี้นั้นกระทรวงการคลังได้ค้ำประกันอยู่แล้ว ก็ให้กระทรวงการคลังค้ำประกันต่อไปนั้น เป็นการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้จากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นบริษัทที่จัดตั้งใหม่ การที่มาตรา 24 บัญญัติให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้ให้บริษัทต่อไปนั้น ก็เป็นการปฏิบัติตามภาระค้ำประกันที่มีอยู่แต่เดิม เพราะ บริษัทที่จัดตั้งใหม่นี้ก็ยังคงดำเนินกิจการเดิมของรัฐวิสาหกิจเดิม และยังคงเป็นของรัฐอยู่เช่นเดิม การค้ำประกันจึงเป็นการค้ำประกันหนี้ของรัฐ ไม่ใช่หนี้ของบริษัทเอกชน กรณีจึงมิใช่เป็นการให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทเอกชน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ประเด็นที่สาม ตามที่ผู้ร้องเห็นว่า มาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะเลือกรัฐวิสาหกิจใดก็ได้มาเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัทโดยไม่มีมาตรการคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติ อันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 นั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา 87 บัญญัติว่า “รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจและต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค”

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 87 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวด 5 ว่าด้วย “แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” โดยมีเนื้อหาเป็นการกำหนดแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยกำหนดหน้าที่ของรัฐให้ต้องกระทำการหรือละเว้นการกระทำการต่างๆ ไว้หลายประการ เช่น รัฐต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภคเท่านั้น โดยนัยนี้ การรักษาความมั่นคงของรัฐก็ดี การรักษา

ผลประโยชน์ส่วนรวมก็ดี หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภคก็ดี จึงเป็นเหตุให้รัฐสามารถประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนได้ อันเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปที่รัฐต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน

ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ มาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 มีเนื้อหาให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจที่จะเลือกรัฐวิสาหกิจใดก็ได้มาเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัท อันมีความหมายว่าคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรของรัฐมีอำนาจที่จะพิจารณาดำเนินการให้การประกอบกิจการของรัฐไปเป็นของเอกชน มิใช่ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจจัดตั้งหน่วยงานของรัฐไปประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 ดังนั้น ประโยชน์สาธารณะเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค จึงมิได้มีความเกี่ยวข้องกันกับการเลือกรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนสถานะเป็นบริษัท ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ มาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ....

1. มาตรา 28 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

2. ข้อความในมาตรา 24 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

3. ข้อความในมาตรา 13 มาตรา 16 และ มาตรา 19 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87

ข้อสังเกต คำวินิจฉัยข้างต้นนี้นับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยสร้างบรรทัดฐานขึ้นโดยการวินิจฉัยรับรองหลักศักดิ์หรือลำดับชั้นของกฎหมายให้มีค่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปในระดับรัฐธรรมนูญ ทั้งๆ ที่ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญบัญญัติถึงเรื่องนี้อย่างชัดเจน

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

ไม่มี

4.4.2 การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2546 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

คณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 113 คนได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 ตราขึ้นโดยไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง โดยมีเหตุผลสรุปได้ว่า การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในรัฐหรือไม่ และควรจะมีเนื้อหาอย่างไร เป็นอำนาจหน้าที่และภารกิจของรัฐสภา อำนาจของรัฐบาลในการตราพระราชกำหนดให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายจึงมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้กระทำได้เฉพาะแต่เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ฯลฯ และการตราพระราชกำหนดภาษีสรรพสามิตทั้งสองฉบับ เพื่อประโยชน์ดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤตขึ้นในบ้านเมืองหรือมีภยันตรายที่จะเกิดแก่บ้านเมืองปรากฏอยู่เบื้องหน้าจน

คณะรัฐมนตรีไม่อาจรอให้มีการตรากฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติปกติเพื่อแก้ปัญหาหรือระงับภยันตรายที่เกิดขึ้นได้ ส่วนการที่คณะรัฐมนตรีตัดสินใจกระทำการใด ๆ ในทางนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ จะถือว่า เป็นการกระทำ "เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ" ไม่ได้ เมื่อพิจารณาสาระสำคัญและเหตุผลในการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับแล้วเห็นว่า ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่จะต้องตราพระราชกำหนด กล่าวคือ แม้รายได้รัฐจะเพิ่มขึ้นแต่ก็มิได้หมายความว่า หากไม่เพิ่มขึ้นแล้วจะทำให้เศรษฐกิจของชาติเกิดสูญเสีย หรือกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่จำจะต้องเป็นตราพระราชกำหนด ซึ่งรัฐบาลได้ย้ำถึงความมั่นคงด้านการคลังของประเทศมาโดยตลอดและสามารถจัดเก็บภาษีได้เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด หากกล่าวเฉพาะกิจการที่ได้รับอนุญาตโดยสัมปทานจากรัฐกรณีกิจการโทรคมนาคมก็เป็นการจ่ายเงินให้รัฐเท่าเดิมแต่แบ่งจ่ายเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งเปลี่ยนเป็นภาษีสรรพสามิต ส่วนหนึ่งยังคงเป็นการส่งรายได้เข้ารัฐโดยผ่านองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นคู่สัญญาสัมปทานและหากจะอ้างการเปิดเสรีโทรคมนาคมก็ยังมีเงื่อนไขเวลาอีกหลายปีจึงมีผลใช้บังคับ การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับนี้ จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง และการตราพระราชกำหนดในกรณีนี้ นอกจากจะเป็นการบิดเบือนการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแล้ว ยังขัดต่อหลักการพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สมควรที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยชี้ขาดให้พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับมาตั้งแต่ต้น

ศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ร้องยื่นคำร้องเพิ่มเติม และให้คณะรัฐมนตรีจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและเหตุผลในการเสนอพระราชกำหนดทั้งสองฉบับและชี้แจงหรือแสดงความเห็นซึ่งผู้ร้องมิได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติมแต่อย่างใด ส่วนคณะรัฐมนตรีมีหนังสือส่งบันทึกคำชี้แจงและความเห็นของคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเสนอความเห็น และคณะรัฐมนตรีส่งผู้แทนมาชี้แจง รวมทั้งได้รับฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคจากคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงการตราพระราชกำหนดไว้ตามมาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 220 ซึ่งอยู่ในหมวด 7 คณะรัฐมนตรี จึงเป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรีที่จะถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดเพื่อใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดโดยต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า สำหรับการตราพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติได้ โดยกำหนดเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรีไว้สองประการประกอบกัน กล่าวคือ ประการแรก ตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง คือ ต้องกระทำเพื่อประโยชน์อันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และประการที่สองตามมาตรา 218 วรรคสอง คือ ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดขึ้นแล้ว รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการตรวจสอบการตราพระราชกำหนดนั้นโดยศาลรัฐธรรมนูญและรัฐสภา เพื่อเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักเกณฑ์และผลของการตรวจสอบไว้ต่างกันเป็นสองขั้นตอน คือ

การตรวจสอบโดยรัฐสภา รัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคสาม บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของ

จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น ทั้งนี้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด จึงเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญมิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบการตราพระราชกำหนดอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับสภา โดยไม่อาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 218 วรรคสอง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ กรณีเช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2541 การตรวจสอบพระราชกำหนดที่เกี่ยวกับการดำเนินการในทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีและการตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยการตราพระราชกำหนดจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากกิจการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งกิจการโทรคมนาคมจะมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในการพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคสาม และมาตรา 182 ที่บัญญัติว่า “สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีไว้หลายประการ ซึ่งเป็นไปตามหลักการคานและถ่วงดุลอำนาจระหว่างรัฐสภากับคณะรัฐมนตรีตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาและเป็นไปตามหลักการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติไว้

ดังนั้นการที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ มิได้เป็นการยืนยันความถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินการทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีโดยการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับแต่อย่างใด

ในการพิจารณาว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือไม่

พิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ประเทศไทย ได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงอันเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางการเงินเมื่อปี 2540 เป็นผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเรื่อยมา แม้ว่าในปัจจุบันเศรษฐกิจไทยฟื้นตัวแล้ว แต่ความมั่นคงของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ยังไม่มีสัญญาณที่ชัดเจน กล่าวคือ รัฐบาลต้องใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อประคับประคองภาวะเศรษฐกิจในปี 2545 โดยใช้นโยบายหลายประการ เช่น นโยบายขาดดุลงบประมาณ เมื่อเศรษฐกิจไทยยังไม่มีความมั่นคงในการฟื้นตัวในทุกภาคธุรกิจ และโดยที่ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศมีอยู่หลายระดับทั้งในยามที่ประเทศอยู่ในสภาวะปกติหรือภาวะวิกฤต อีกทั้งมาตรการทางเศรษฐกิจที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจก็ทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้นว่าจะเลือกดำเนินการอย่างใด

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 แล้ว ปรากฏว่า เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเพื่อการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตบางส่วน โดยแก้ไขการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจาก “บริการ” ให้เป็นหมวดหมู่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ คือ

ตอนที่ 9 กิจการบันเทิงหรือหย่อนใจ ตอนที่ 10 กิจการเสี่ยงโชค ตอนที่ 11 กิจการที่มีผลกระทบต่อกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 12 กิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ และตอนที่ 13 บริการอื่นๆ นอกจากตอนที่ 9 ถึงตอนที่ 12 ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังไม่มีความมั่นคงดังได้กล่าวข้างต้น และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มีบทบัญญัติในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตอันเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในกิจการบริการบางประเภทย่อมส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางภาษีของรัฐอันจะส่งผลให้มีงบประมาณในการบริหารประเทศได้มากขึ้นและเร็วขึ้น มีส่วนลดการขาดดุลทางการคลังของภาครัฐ ทำให้รัฐบาลสามารถจัดทำงบประมาณสมดุลได้เร็วขึ้น และภาระหนี้สาธารณะลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน อันจะส่งผลดีต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศ และส่งผลในทางบวกต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกันกับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 ในส่วนของบทนิยามคำว่า “บริการ” และ “สถานบริการ” จึงเป็นการตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุผลข้างต้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 8 คน เห็นว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน เห็นว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เพราะโดยหลักการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น การตรากฎหมายเป็นอำนาจโดยเฉพาะของรัฐสภา การตราพระราชกำหนดโดยคณะรัฐมนตรีจึงเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติในกรณียกเว้นซึ่งรัฐสภาไม่

สามารถแก้ไขเนื้อความในพระราชกำหนดได้ ทำได้แต่เพียงอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดเท่านั้น หากเปิดโอกาสให้คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจในการตราพระราชกำหนดได้มากเกินไป จะมีผลทำให้การดุลและคานอำนาจในการตรากฎหมายระหว่างคณะรัฐมนตรีกับรัฐสภาเสียไปและไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ประกอบกับสาระสำคัญของพระราชกำหนดทั้งสองฉบับกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากกิจการฟุ่มเฟือยไม่จำเป็นต่อการครองชีพของประชาชน เช่น สถานอาบน้ำหรืออบตัว และนวด สนามกอล์ฟ ไนท์คลับ สนามแข่งม้า เป็นต้น คนใช้บริการที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต จึงมีจำนวนน้อย รายได้จึงมีไม่มากนัก สำหรับกิจการโทรคมนาคมที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ แม้ไม่มีการตราพระราชกำหนดฯ รัฐก็มีรายได้จากสัญญาสัมปทานอยู่แล้ว ไม่ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด อีกทั้งกิจการโทรคมนาคมเป็นสาธารณูปโภคสำคัญต่อประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดวิธีการจัดการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และยังไม่ถึงกำหนดเวลาที่ต้องเปิดเสรีกิจการโทรคมนาคม ตามที่ได้ทำข้อตกลงไว้กับองค์การการค้าโลก ในปี 2549 ดังนั้น ในกรณีนี้หากตราเป็นพระราชบัญญัติจะทำให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องนี้ได้อย่างรอบคอบ และเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในวงกว้างด้วย เมื่อพิจารณาสาระสำคัญและเหตุผลในการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ และคำชี้แจงของคณะรัฐมนตรี ประกอบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรายงานจากหน่วยงานต่างๆ เช่นธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค จากคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มาชี้แจงแล้ว เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในขณะที่ตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่ได้ประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจหรือมีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บรายได้โดยเร่งด่วนเพื่อรักษาความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งอีกเพียง 7 วัน ก็จะเปิดประชุมรัฐสภาสมัยสามัญทั่วไป ซึ่งรัฐสภาสามารถจะพิจารณาตรากฎหมายตามปกติได้แล้ว จึงไม่เข้าเงื่อนไขในการที่จะตราพระราชกำหนดเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน ได้ลงมติเพื่อวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ปรากฏว่า คะแนนเสียงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง มีจำนวน 6 คน ซึ่งไม่ถึงสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดตามเงื่อนไขในมาตรา 219 วรรคสี่ ดังนั้น จึงถือว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าว เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29-30/2547 เรื่อง ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นสมาชิกของแต่ละสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นสมาชิกของแต่ละสภา รวม 2 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 50 คน และคำร้องที่สอง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 107 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง สรุปความเห็นของสมาชิกทั้งสองสภาได้ ดังนี้

การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ และความปลอดภัยสาธารณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เนื่องจากการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 นั้น หลักการและเหตุผลที่คณะรัฐมนตรียกขึ้นมาอ้างยังห่างไกลต่อสถานการณ์ที่ว่า ไม่มีความปลอดภัยของประเทศ ไม่มีความปลอดภัยต่อสาธารณะ และฉุกเฉินมีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะการก่อการร้ายได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตเป็นเวลานานมากและเกิดอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย นอกจากนี้ในการแก้ไขปัญหาเรื่องการก่อการร้ายรัฐบาลยังมีกฎหมายฉบับอื่นและประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดฐานความผิดและระวางโทษต่างๆ ไว้หนักพอเพียงถึงขนาดที่ย่อมส่งผลทำนองเดียวกันกับผลที่คาดว่าจะเกิดจากการตราพระราชกำหนดนี้อยู่แล้ว

การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นความผิดมูลฐานเพิ่มขึ้นเป็นฐานที่ (8) ย่อมมีผลให้ความผิดมูลฐานดังกล่าวหมายรวมไปถึงความผิดฐานจะก่อการร้าย เตรียมการ สมคบ หรือปกปิดการจะก่อการร้าย สนับสนุนการก่อการร้าย หรือฐานเป็นสมาชิกคณะบุคคลผู้ก่อการร้าย ซึ่งกินความกว้างขวางและขาดความชัดเจนอย่างยิ่ง หากเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายลุแก่อำนาจปรับใช้มาตรการดังกล่าวจนเกินสมควรจะเป็นเหตุลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน

การตราพระราชกำหนดที่กำหนดความผิดอันมีโทษทางอาญาถึงประหารชีวิต และการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางทรัพย์สินและความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลถึงขนาดให้รัฐมีอำนาจแทรกแซงได้อย่างเต็มที่นั้น เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่สำคัญอย่างยิ่ง จึงต้องกระทำด้วยความรอบคอบ และจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมและเห็นชอบจากผู้แทนของประชาชนอันได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา การที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจคณะรัฐมนตรีตรา

พระราชกำหนดมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นซึ่งจะต้องเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤติขึ้นในบ้านเมืองหรือมีภยันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่บ้านเมืองปรากฏชัดเจนไม่อาจรอให้มีการตรากฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติปกติเพื่อแก้ปัญหาหรือระงับภัยอันตรายดังกล่าวได้ การกำหนดความผิดอันมีโทษสำหรับบุคคลที่เป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งมีมติหรือประกาศภายใต้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการปฏิเสธอำนาจขององค์กรตัวแทนประชาชน คือ องค์กรนิติบัญญัติ หมิ่นเหม่ต่อการสูญเสียสถานภาพแห่งความเป็นอิสระแห่งรัฐ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องที่หนึ่ง เป็นกรณีที่สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา คำร้องที่สองเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 107 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกของทั้งสองสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง และประธานแห่งสภาทั้งสองได้ส่งความเห็นนั้นมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย คำร้องทั้งสองจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ โดยให้รวมพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้งสองเนื่องจากขอให้วินิจฉัยในประเด็นเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภามาชี้แจงแสดงความเห็น และให้โอกาสคณะรัฐมนตรีจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและเหตุผลในการเสนอพระราชกำหนดรวมทั้งส่งผู้แทนมาชี้แจงแสดงความเห็น ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรีได้ส่งบันทึกคำชี้แจงรวมทั้งความเห็นของคณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนได้เสนอความเห็นเพิ่มเติม มายังศาลรัฐธรรมนูญ โดยที่ผู้แทนสมาชิกวุฒิสภา และผู้แทนคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยของแต่ละองค์กรไว้ในหลายลักษณะ กล่าวคือ ให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการตราพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และอนุมัติพระราชกำหนด ให้คณะรัฐมนตรีสามารถถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดเพื่อใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด แล้วเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติอีกครั้งหนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 ถึง มาตรา 220 เห็นได้ว่า การตราพระราชกำหนดเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร คือคณะรัฐมนตรีโดยเฉพาะ และรัฐธรรมนูญมิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบการตราพระราชกำหนดอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับรัฐสภา โดยไม่อาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 218 วรรคสอง ที่ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน อันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ และรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง ได้ให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง เท่านั้น ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2541 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2546 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2546

ส่วนการพิจารณาว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าวตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ หรือไม่ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในภูมิภาคและประเทศต่างๆ ของโลกอย่างต่อเนื่องมานับสิบปีทำให้มีการจัดทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการก่อการร้ายสากลขึ้น รวม 12 ฉบับ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว 4 ฉบับ และในระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2546 การก่อการร้ายได้เกิดขึ้นในรูปองค์กรก่อการร้ายที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกันหลายกลุ่มในหลายประเทศและทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยมุ่งให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อบุคคลและทรัพย์สินในประเทศต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงเป้าหมายที่กระทำ ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศจำยอมต้องกระทำการตามที่เรียกร้องหรือเพื่อสร้างความไม่สงบสุขและความหวาดกลัวขึ้นในประเทศนั้นๆ การก่อการร้ายจึงเป็นภัยร้ายแรง มีผลกระทบต่อทุกประเทศโดยไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะมีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นเมื่อใดและในประเทศใด เมื่อเหตุการณ์ก่อการร้ายทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความรุนแรงและอาจเกิดได้ทุกภูมิภาคในโลกและมีแนวโน้มและความเป็นไปได้ที่อาจเกิดการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ ภายหลังเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 จนถึงสงครามในอาฟกานิสถาน และอิรัก ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายก็ทวีความรุนแรงและขยายตัวกว้างขวางขึ้นในภูมิภาคต่างๆ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการก่อการร้ายซับซ้อนมากขึ้น ส่วนหนึ่งของผู้ก่อการร้ายได้หลบหนีการปราบปรามเข้ามาในประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคซึ่งมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นมิตรกับทุกฝ่าย หรือหลบซ่อน พักพิง หรือใช้ช่องทางทางการเงิน การธนาคาร ส่งเงินสนับสนุนการก่อการร้ายไปยังประเทศอื่น รวมทั้งมีเหตุการณ์ก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน และสามารถจับกุมบุคคลที่เป็นสมาชิกองค์กรก่อการร้ายได้ในภูมิภาคอาเซียนหลายประเทศ เหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นข่าวที่ปรากฏไปทั่วโลก คณะรัฐมนตรีจึงได้ดำเนินการให้มีกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ตามมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 (2001) ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 แต่ยังไม่บรรลุผล ประกอบกับประเทศไทยต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมผู้นำเศรษฐกิจเอเปคในเดือนตุลาคม 2546 ซึ่งจะมีผู้นำจาก 21 เขตเศรษฐกิจเดินทางมาประชุม รวมทั้งผู้สื่อข่าวต่างประเทศเข้ามาทำข่าวเป็นจำนวนมาก และมีการเยือนอย่างเป็นทางการของประมุขของรัฐและรัฐบาลถึง 5 ประเทศ จึงอาจจะมีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รัฐบาลจึงมีหน้าที่ต้องวางมาตรการป้องกันการก่อการร้ายในทุกมิติให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมาตรการทางกฎหมายเพื่อสร้างความเชื่อถือและมั่นใจแก่ชาวต่างประเทศที่จะเดินทางเข้ามาร่วมประชุมว่าจะไม่เกิดเหตุก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ดังนั้น คณะรัฐมนตรีย่อมมีหน้าที่ต้องดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่นานาประเทศยอมรับว่าเป็นความผิดสากลและต้องร่วมมือกันปรับปรุงกฎหมายภายในของตนเพื่อให้การก่อการร้ายเป็นความผิดตามกฎหมายและสมควรลงโทษอย่างรุนแรงตามข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 (2001) โดยระบุถึงการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายซึ่งมีลักษณะเฉพาะในการใช้ความรุนแรงกระทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนภายใต้เจตนาพิเศษที่มุ่งบังคับรัฐบาลหรือมุ่งให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงความผิดในลักษณะการก่อการร้าย นอกจากการกำหนดความผิดฐานก่อการร้ายแล้วก็ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการก่อการร้ายด้วย โดยกำหนดให้การกระทำตั้งแต่ขั้นเตรียมการ สมคบ การเป็นผู้สนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายถือเป็นความผิดและได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายนอกราชอาณาจักร จะต้องได้รับโทษในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อ

ให้การปราบปรามการก่อการร้ายได้ผล เพราะการระงับเหตุการก่อการร้ายย่อมต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นเตรียมการ การสมคบกัน การสนับสนุนและการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีเจตนาจะกระทำการก่อการร้าย เพื่อป้องกันกรณีที่มีผู้ก่อการร้ายแฝงตัวเข้ามาในประเทศ เพื่อสะสมอุปกรณ์ กำลังพล และเตรียมการด้านการเงิน โดยไม่อาจรอให้มีการกระทำความผิดจนเกิดผลเสียหายขึ้นก่อนได้ จึงมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อยุติการกระทำที่มีแนวโน้มจะเป็นการก่อการร้าย หากปล่อยให้มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นจนเป็นผลสำเร็จย่อมจะก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ และต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติขึ้นได้ ทั้งยังกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับให้ทันกับสถานการณ์ที่คาดว่าอาจจะเกิดขึ้น มิฉะนั้นก็จะไม่อาจรักษาความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะไว้ได้ อีกทั้งการที่พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 บัญญัติให้การกระทำการก่อการร้ายเป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญาก็มิได้กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้สุจริตจนเกินสมควรแก่เหตุ เนื่องจากการพิสูจน์ความผิดจะเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่แล้ว และศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าได้มีการกระทำความผิดที่จะต้องรับโทษตามกฎหมายหรือไม่ อันเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้

นอกจากนี้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในการค้น การจับกุม รวมถึงการพิสูจน์การกระทำความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้แล้ว โดยหลักการสำคัญในกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นการแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มฐานความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นความผิดมูลฐานเพิ่มขึ้น อีกฐานหนึ่ง เพื่อกำหนดให้เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้สนับสนุนหรือนำมาใช้ก่อการร้ายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่อาจยึดหรืออายัดได้ อันเป็นมาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการก่อการร้ายด้วยการตัดแหล่งทุนทางการเงินอันเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญของการก่อการร้ายตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายไว้แล้ว หากไม่มีกฎหมายเช่นนี้ การป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายของประเทศไทยก็จะไม่บรรลุผลและยังไม่เป็นไปตามมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามอีกด้วย จึงเป็นการตราพระราชกำหนดเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะเช่นเดียวกัน

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน ได้ลงมติเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคสี่ ว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ปรากฏว่า คะแนนเสียงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง มีจำนวน 4 คน ซึ่งไม่ถึงสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด ตามเงื่อนไขในมาตรา 219 วรรคสี่ ดังนั้น จึงถือว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แล้ว

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 90 คน ตามบัญชีรายชื่อท้ายคำวินิจฉัยนี้ ซึ่งได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ตามความเห็น ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2541 ว่าพระราชกำหนดจำนวน 4 ฉบับ คือ พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ พ.ศ. 2541 พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินและจัดการเงินกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2541 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2485 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มิใช่กฎหมายอันเป็นกรณีเร่งด่วน มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 219

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้แล้วเห็นว่า แม้การเสนอความเห็นดังกล่าวจะมีความไม่ชัดเจนในประเด็นที่เสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่เมื่อเป็นการส่งมาโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า ความเห็นดังกล่าวควรที่จะได้รับการพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 219

สำหรับความเห็นของผู้เสนอที่ว่าพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ มิใช่กฎหมายอันเป็นกรณีเร่งด่วนนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำว่า “กรณีเร่งด่วน” ผู้เสนอหมายถึง “กรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็น รีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 วรรคสอง แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคหนึ่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตาม มาตรา 218 วรรคหนึ่ง จึงมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ผู้เสนอจะเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการตราพระราชกำหนดดังกล่าวข้างต้นไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 วรรคสอง ได้หรือไม่

ในปัญหานี้ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคหนึ่ง จะเห็นได้ว่ากรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจะมีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ต้องเป็นกรณีที่พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 218 วรรคหนึ่ง คือ พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจึงจะมีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกและประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

โดยเหตุผลที่ได้กล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคหนึ่ง ได้ให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตาม มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เท่านั้น อย่างไรก็ตาม โดยที่ความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอความเห็นที่เห็นว่าการตราพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับนี้ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าเป็นกรณีตามมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และได้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยมิได้ระบุว่าเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 ในวรรคใดและโดยที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตามมาตรา 219 ที่จะพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการตราพระราชกำหนดตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นสมควรพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ให้เสร็จสิ้นไปเสียในคราวเดียวกัน

ในการตราพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ ที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติ ปรากฏเหตุผลตามหมายเหตุท้ายพระราชกำหนดแต่ละฉบับที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา สรุปได้ว่าโดยที่ประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง เนื่องจากเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินโดยต่อเนื่อง อันมีผลกระทบต่อความมั่นใจในสถาบันการเงินและระบบการเงินของประเทศ ซึ่งเป็นผลให้รัฐต้องดำเนินมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ดังกล่าว เช่น การรับพันธกรณีภายใต้แผนการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ การช่วยเหลือทางการเงินเพื่อเสริมสภาพคล่องให้กับสถาบันการเงินโดยการให้ความช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน การระงับการดำเนินกิจการของสถาบันการเงินบางแห่ง และการตรากฎหมายว่าด้วยการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน กับกฎหมายว่าด้วยบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินเพื่อแก้ปัญหาสถาบันการเงินเหล่านั้น และเพื่อจัดการทรัพย์สินด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินที่มีปัญหาในการดำเนินการฯ แต่เนื่องจากกองทุนมีแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่เป็นเงินทุนระยะสั้น อัตราดอกเบี้ยสูงและมีจำนวนจำกัด จึงก่อให้เกิดปัญหาในการระดมเงินของกองทุน รวมทั้งมีผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินโดยทั่วไป จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวโดยรีบด่วน เพื่อให้มีการจัดการเกี่ยวกับภาระทางการเงินที่รัฐบาลต้องช่วยเหลือทางการเงินแก่กองทุนอย่างเป็นระบบ มีการปรับโครงสร้างแหล่งเงินทุนของกองทุนให้เหมาะสม ฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศและการเสริมสภาพคล่องในภาคเศรษฐกิจ ปฏิรูประบบการเงินและสถาบันการเงินในประเทศให้มีความแข็งแกร่งและมีมาตรฐานสากลที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่กล่าวข้างต้นนี้เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไปและเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น โดยพระราชกำหนด 2 ฉบับแรกนั้นเป็นการให้อำนาจกระทรวงการคลังโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีมีอำนาจกู้เงินในนามรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยจากต่างประเทศและในประเทศเพื่อใช้จ่ายในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เสริมสร้างสภาพคล่องทางเศรษฐกิจที่มีปัญหา การปรับโครงสร้างแหล่งเงินทุน สำหรับฉบับที่ 3 เป็นการคุ้มครองและให้หลักประกันแก่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ส่วนฉบับที่ 4 เป็นการเพิ่มทุนและให้อำนาจในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สถาบันการเงินที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ ซึ่งการดำเนินการด้วยมาตรการทั้งหลายดังกล่าวมานี้ ถือได้ว่าเป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศอันเป็นการตราพระราชกำหนดในกรณีตาม มาตรา 218 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น การตราพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ ตามที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัตินั้นเป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 แล้ว

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ไม่มี

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2546 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

คณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 113 คนได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 ตราขึ้นโดยไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง โดยมีเหตุผลสรุปได้ว่า การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในรัฐหรือไม่ และควรจะมี

เนื้อหาอย่างไร เป็นอำนาจหน้าที่และภารกิจของรัฐสภา อำนาจของรัฐบาลในการตราพระราชกำหนดให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายจึงมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้กระทำได้เฉพาะแต่เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ฯลฯ และการตราพระราชกำหนดภาษีสรรพสามิตทั้งสองฉบับ เพื่อประโยชน์ดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤตขึ้นในบ้านเมืองหรือมีภยันตรายที่จะเกิดแก่บ้านเมืองปรากฏอยู่เบื้องหน้าจนคณะรัฐมนตรีไม่อาจรอให้มีการตรากฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติปกติเพื่อแก้ปัญหาหรือระงับภยันตรายที่เกิดขึ้นได้ ส่วนการที่คณะรัฐมนตรีตัดสินใจกระทำการใดๆ ในทางนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ จะถือว่า เป็นการกระทำ "เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ" ไม่ได้ เมื่อพิจารณาสาระสำคัญและเหตุผลในการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับแล้วเห็นว่า ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่จะต้องตราพระราชกำหนด กล่าวคือ แม้รายได้รัฐจะเพิ่มขึ้นแต่ก็มิได้หมายความว่า หากไม่เพิ่มขึ้นแล้วจะทำให้เศรษฐกิจของชาติเกิดสูญเสีย หรือกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่จำจะต้องเป็นตราพระราชกำหนด ซึ่งรัฐบาลได้ย้ำถึงความมั่นคงด้านการคลังของประเทศมาโดยตลอดและสามารถจัดเก็บภาษีได้เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด หากกล่าวเฉพาะกิจการที่ได้รับอนุญาตโดยสัมปทานจากรัฐกรณีกิจการโทรคมนาคมก็เป็นการจ่ายเงินให้รัฐเท่าเดิมแต่แบ่งจ่ายเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งเปลี่ยนเป็นภาษีสรรพสามิต ส่วนหนึ่งยังคงเป็นการส่งรายได้เข้ารัฐโดยผ่านองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นคู่สัญญาสัมปทานและหากจะอ้างการเปิดเสรีโทรคมนาคมก็ยังมีเงื่อนไขเวลาอีกหลายปีจึงมีผลใช้บังคับ การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับนี้ จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง และการตราพระราชกำหนดในกรณีนี้ นอกจากจะเป็นการบิดเบือนการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแล้ว ยังขัดต่อหลักการพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สมควรที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยชี้ขาดให้พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับมาตั้งแต่ต้น

ศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ร้องยื่นคำร้องเพิ่มเติม และให้คณะรัฐมนตรีจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและเหตุผลในการเสนอพระราชกำหนดทั้งสองฉบับและชี้แจงหรือแสดงความเห็นซึ่งผู้ร้องมิได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติมแต่อย่างใด ส่วนคณะรัฐมนตรีมีหนังสือส่งบันทึกคำชี้แจงและความเห็นของคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเสนอความเห็น และคณะรัฐมนตรีส่งผู้แทนมาชี้แจง รวมทั้งได้รับฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคจากคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงการตราพระราชกำหนดไว้ตามมาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 220 ซึ่งอยู่ในหมวด 7 คณะรัฐมนตรี จึงเป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรีที่จะถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดเพื่อใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดโดยต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า สำหรับการตราพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติได้ โดยกำหนดเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรีไว้สองประการประกอบกัน กล่าวคือ ประการแรก ตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง คือ ต้องกระทำเพื่อประโยชน์อันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และประการที่สอง ตามมาตรา 218 วรรคสอง คือ ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดขึ้นแล้ว รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการตรวจสอบการตราพระราชกำหนดนั้นโดยศาลรัฐธรรมนูญและรัฐสภา เพื่อเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักเกณฑ์และผลของการตรวจสอบไว้ต่างกันเป็นสองขั้นตอน คือ

การตรวจสอบโดยรัฐสภา รัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคสาม บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น ทั้งนี้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด จึงเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญมิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบการตราพระราชกำหนดอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับสภา โดยไม่อาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 218 วรรคสอง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ กรณีเช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2541 การตรวจสอบพระราชกำหนดที่เกี่ยวกับการดำเนินการในทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีและการตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยการตราพระราชกำหนดจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากกิจการประเภทต่างๆ รวมทั้งกิจการโทรคมนาคมจะมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในการพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคสาม และมาตรา 182 ที่บัญญัติว่า “สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีไว้หลายประการ ซึ่งเป็นไปตามหลักการคานและถ่วงดุลอำนาจระหว่างรัฐสภากับคณะรัฐมนตรีตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาและเป็นไปตามหลักการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติไว้

ดังนั้นการที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ มิได้เป็นการยืนยันความถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินการทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีโดยการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับแต่อย่างใด

ในการพิจารณาว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือไม่

พิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่าประเทศไทยได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงอันเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางการเงินเมื่อปี 2540 เป็นผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเรื่อยมา แม้ว่าในปัจจุบันเศรษฐกิจไทยฟื้นตัวแล้ว แต่ความมั่นคงของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ยังไม่มีสัญญาณที่ชัดเจน กล่าวคือ รัฐบาลต้องใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อประคับประคองภาวะเศรษฐกิจในปี 2545 โดยใช้นโยบายหลายประการ เช่น นโยบายขาดดุลงบประมาณ เมื่อเศรษฐกิจไทยยังไม่มีความมั่นคงในการฟื้นตัวในทุกภาคธุรกิจ และโดยที่ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศมีอยู่หลายระดับทั้งในยามที่ประเทศอยู่ในสภาวะปกติหรือภาวะวิกฤต อีกทั้งมาตรการทางเศรษฐกิจที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจก็ทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้นว่าจะเลือกดำเนินการอย่างใด

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 แล้ว ปรากฏว่า เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเพื่อการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตบางส่วน โดยแก้ไขการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจาก "บริการ" ให้เป็นหมวดหมู่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ คือ ตอนที่ 9 กิจการบันเทิงหรือหย่อนใจ ตอนที่ 10 กิจการเสี่ยงโชค ตอนที่ 11 กิจการที่มีผลกระทบต่อกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 12 กิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ และตอนที่ 13 บริการอื่นๆ นอกจากตอนที่ 9 ถึงตอนที่ 12 ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังไม่มีความมั่นคงดังได้กล่าวข้างต้น และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มีบทบัญญัติในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตอันเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในกิจการบริการบางประเภทย่อมส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางภาษีของรัฐอันจะส่งผลให้มีงบประมาณในการบริหารประเทศได้มากขึ้นและเร็วขึ้น มีส่วนลดการขาดดุลทางการคลังของภาครัฐ ทำให้รัฐบาลสามารถจัดทำงบประมาณสมดุลได้เร็วขึ้นและภาระหนี้สาธารณะลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน อันจะส่งผลดีต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศ และส่งผลในทางบวกต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกันกับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 ในส่วนของบทนิยามคำว่า "บริการ" และ "สถานบริการ" จึงเป็นการตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุผลข้างต้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 8 คน เห็นว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน เห็นว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เพราะโดยหลักการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น การตรากฎหมายเป็นอำนาจโดยเฉพาะของรัฐสภา การตราพระราชกำหนดโดยคณะรัฐมนตรีจึงเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติในกรณียกเว้นซึ่งรัฐสภาไม่สามารถแก้ไขเนื้อความในพระราชกำหนดได้ ทำได้แต่เพียงอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดเท่านั้น หากเปิดโอกาสให้คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจในการตราพระราชกำหนดได้มากเกินไป จะมีผลทำให้การดุลและคานอำนาจในการตรากฎหมายระหว่างคณะรัฐมนตรีกับรัฐสภาเสียไปและไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ประกอบกับสาระสำคัญของพระราชกำหนดทั้งสองฉบับกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากกิจการฟุ่มเฟือยไม่จำเป็นต่อการครองชีพของประชาชน เช่น สถานอาบน้ำหรืออบตัว และนวด สนามกอล์ฟ ไนท์คลับ สนามแข่งม้า เป็นต้น คนใช้บริการที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต จึงมีจำนวนน้อย รายได้จึงมีไม่มากนัก สำหรับกิจการโทรคมนาคมที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ แม้ไม่มีการตราพระราชกำหนดฯ รัฐก็มีรายได้จากสัญญาสัมปทานอยู่แล้ว ไม่ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด อีกทั้งกิจการโทรคมนาคมเป็นสาธารณูปโภคสำคัญต่อประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดวิธีการจัดการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และยังไม่ถึงกำหนดเวลาที่ต้องเปิดเสรีกิจการโทรคมนาคม ตามที่ได้ทำข้อตกลงไว้กับองค์การการค้าโลก ในปี 2549 ดังนั้น ในกรณีนี้หากตราเป็นพระราชบัญญัติจะทำให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องนี้ได้อย่างรอบคอบ และเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในวงกว้างด้วย เมื่อพิจารณาสาระสำคัญและเหตุผลในการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ และคำชี้แจงของคณะรัฐมนตรี ประกอบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศตามรายงานจากหน่วยงานต่างๆ เช่นธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจน

นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค จากคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มาชี้แจงแล้ว เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในขณะที่ตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ ไม่ได้ประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ หรือมีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บรายได้โดยเร่งด่วนเพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งอีกเพียง 7 วัน ก็จะเปิดประชุมรัฐสภาสมัยสามัญทั่วไป ซึ่งรัฐสภาสามารถจะพิจารณาตรากฎหมายตามปกติได้แล้ว จึงไม่เข้าเงื่อนไขในการที่จะตราพระราชกำหนดเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน ได้ลงมติเพื่อวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ปรากฏว่า คะแนนเสียงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง มีจำนวน 6 คน ซึ่งไม่ถึงสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด ตามเงื่อนไขในมาตรา 219 วรรคสี่ ดังนั้น จึงถือว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าว เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29-30/2547 เรื่อง ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นสมาชิกของแต่ละสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นสมาชิกของแต่ละสภา รวม 2 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 50 คน และคำร้องที่สอง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 107 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง สรุปความเห็นของสมาชิกทั้งสองสภาได้ ดังนี้

การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ และความปลอดภัยสาธารณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เนื่องจากการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 นั้น หลักการและเหตุผลที่คณะรัฐมนตรียกขึ้นมาอ้างยังห่างไกลต่อสถานการณ์ที่ว่า ไม่มีความปลอดภัยของประเทศ ไม่มีความปลอดภัยต่อสาธารณะ และฉุกเฉินมีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะการก่อการร้ายได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตเป็นเวลานานมากและเกิดอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย นอกจากนี้ในการแก้ไขปัญหาเรื่องการก่อการร้ายรัฐบาลยังมีกฎหมายฉบับอื่นและประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดฐานความผิดและระวางโทษต่างๆ ไว้หนักพอเพียงถึงขนาดที่ย่อมส่งผลทำนองเดียวกันกับผลที่คาดว่าจะเกิดจากการตราพระราชกำหนดนี้อยู่แล้ว

การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นความผิดมูลฐานเพิ่มขึ้นเป็นฐานที่ (8) ย่อมมีผลให้ความผิดมูลฐานดังกล่าวหมายรวมไปถึงความผิดฐานจะก่อการร้าย เตรียมการ สมคบ หรือปกปิดการจะก่อการร้าย สนับสนุนการก่อการร้าย หรือฐานเป็นสมาชิกคณะบุคคลผู้ก่อการร้าย ซึ่งกินความกว้างขวาง และขาดความชัดเจนอย่างยิ่ง หากเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายลุแก่อำนาจปรับใช้มาตรการดังกล่าวจนเกินสมควรจะเป็นเหตุลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน

การตราพระราชกำหนดที่กำหนดความผิดอันมีโทษทางอาญาถึงประหารชีวิต และการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางทรัพย์สินและความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลถึงขนาดให้รัฐมีอำนาจแทรกแซงได้อย่างเต็มที่นั้น เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่สำคัญอย่างยิ่ง จึงต้องกระทำด้วยความรอบคอบ และจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมและเห็นชอบจากผู้แทนของประชาชนอันได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา การที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจคณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นซึ่งจะต้องเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤติขึ้นในบ้านเมืองหรือมีภยันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่บ้านเมืองปรากฏชัดเจนไม่อาจรอให้มีการตรากฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติปกติเพื่อแก้ปัญหาหรือระงับภัยอันตรายดังกล่าวได้ การกำหนดความผิดอันมีโทษสำหรับบุคคลที่เป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งมีมติหรือประกาศภายใต้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการปฏิเสธอำนาจขององค์กรตัวแทนประชาชน คือ องค์กรนิติบัญญัติ หมิ่นเหม่ต่อการสูญเสียสถานภาพแห่งความเป็นอิสระแห่งรัฐ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องที่หนึ่ง เป็นกรณีที่สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา คำร้องที่สองเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 107 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกของทั้งสองสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง และประธานแห่งสภาทั้งสองได้ส่งความเห็นนั้นมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย คำร้องทั้งสองจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ โดยให้รวมพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้งสองเนื่องจากขอให้วินิจฉัยในประเด็นเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภามาชี้แจงแสดงความเห็น และให้โอกาสคณะรัฐมนตรีจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและเหตุผลในการเสนอพระราชกำหนดรวมทั้งส่งผู้แทนมาชี้แจงแสดงความเห็น ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรีได้ส่งบันทึกคำชี้แจงรวมทั้งความเห็นของคณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนได้เสนอความเห็นเพิ่มเติม มายังศาลรัฐธรรมนูญ โดยที่ผู้แทนสมาชิกวุฒิสภา และผู้แทนคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยของแต่ละองค์กรไว้ในหลายลักษณะ กล่าวคือ ให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการตราพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และอนุมัติพระราชกำหนด ให้คณะรัฐมนตรีสามารถถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดเพื่อใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด แล้วเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติอีกครั้งหนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 ถึง มาตรา 220 เห็นได้ว่า การตราพระราชกำหนดเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร คือคณะรัฐมนตรีโดยเฉพาะ และรัฐธรรมนูญมิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบการตราพระราชกำหนดอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับรัฐสภา โดยไม่อาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 218 วรรคสอง ที่ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน อันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ และรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง ได้ให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง เท่านั้น

ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2541 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2546 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2546

ส่วนการพิจารณาว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าวตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ หรือไม่ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในภูมิภาคและประเทศต่าง ๆ ของโลกอย่างต่อเนื่องมานับสิบปีทำให้มีการจัดทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการก่อการร้ายสากลขึ้น รวม 12 ฉบับ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว 4 ฉบับ และในระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2546 การก่อการร้ายได้เกิดขึ้นในรูปองค์กรก่อการร้ายที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกันหลายกลุ่มในหลายประเทศและทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยมุ่งให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อบุคคลและทรัพย์สินในประเทศต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงเป้าหมายที่กระทำ ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศจำยอมต้องกระทำการตามที่เรียกร้องหรือเพื่อสร้างความไม่สงบสุขและความหวาดกลัวขึ้นในประเทศนั้นๆ การก่อการร้ายจึงเป็นภัยร้ายแรง มีผลกระทบต่อทุกประเทศ โดยไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะมีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นเมื่อใดและในประเทศใด เมื่อเหตุการณ์ก่อการร้ายทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความรุนแรงและอาจเกิดได้ทุกภูมิภาคในโลกและมีแนวโน้มและความเป็นไปได้ที่อาจเกิดการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ ภายหลังเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 จนถึงสงครามในอาฟกานิสถาน และอิรัก ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายก็ทวีความรุนแรงและขยายตัวกว้างขวางขึ้นในภูมิภาคต่างๆ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการก่อการร้ายซับซ้อนมากขึ้น ส่วนหนึ่งของผู้ก่อการร้ายได้หลบหนีการปราบปรามเข้ามาในประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคซึ่งมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นมิตรกับทุกฝ่าย หรือหลบซ่อน พักพิง หรือใช้ช่องทางทางการเงิน การธนาคาร ส่งเงินสนับสนุนการก่อการร้ายไปยังประเทศอื่น รวมทั้งมีเหตุการณ์ก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน และสามารถจับกุมบุคคลที่เป็นสมาชิกองค์กรก่อการร้ายได้ในภูมิภาคอาเซียนหลายประเทศ เหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นข่าวที่ปรากฏไปทั่วโลก คณะรัฐมนตรีจึงได้ดำเนินการให้มีกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ตามมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 (2001) ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 แต่ยังไม่บรรลุผล ประกอบกับประเทศไทยต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมผู้นำเศรษฐกิจเอเปคในเดือนตุลาคม 2546 ซึ่งจะมีผู้นำจาก 21 เขตเศรษฐกิจเดินทางมาประชุม รวมทั้งผู้สื่อข่าวต่างประเทศเข้ามาทำข่าวเป็นจำนวนมาก และมีการเยือนอย่างเป็นทางการของประมุขของรัฐและรัฐบาลถึง 5 ประเทศ จึงอาจจะมีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รัฐบาลจึงมีหน้าที่ต้องวางมาตรการป้องกันการก่อการร้ายในทุกมิติให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมาตรการทางกฎหมายเพื่อสร้างความเชื่อถือและมั่นใจแก่ชาวต่างประเทศที่จะเดินทางเข้ามาร่วมประชุมว่าจะไม่เกิดเหตุก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ดังนั้น คณะรัฐมนตรีย่อมมีหน้าที่ต้องดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่นานาประเทศยอมรับว่าเป็นความผิดสากลและต้องร่วมมือกันปรับปรุงกฎหมายภายในของตนเพื่อให้การก่อการร้ายเป็นความผิดตามกฎหมายและสมควรลงโทษอย่างรุนแรงตามข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 (2001) โดยระบุถึงการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายซึ่งมีลักษณะเฉพาะในการใช้ความรุนแรงกระทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน ภายใต้เจตนาพิเศษที่มุ่งบังคับรัฐบาลหรือมุ่งให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงความผิดในลักษณะการก่อการร้าย นอกจากการกำหนดความผิดฐาน

ก่อการร้ายแล้วก็ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการก่อการร้ายด้วย โดยกำหนดให้การกระทำตั้งแต่ขั้นเตรียมการสมคบ การเป็นผู้สนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายถือเป็นความผิดและได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายนอกราชอาณาจักร จะต้องได้รับโทษในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อให้การปราบปรามการก่อการร้ายได้ผล เพราะการระงับเหตุการก่อการร้ายย่อมต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นเตรียมการ การสมคบกัน การสนับสนุนและการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีเจตนาจะกระทำการก่อการร้าย เพื่อป้องกันกรณีที่มีผู้ก่อการร้ายแฝงตัวเข้ามาในประเทศ เพื่อสะสมอุปกรณ์ กำลังพล และเตรียมการด้านการเงิน โดยไม่อาจรอให้มีการกระทำความผิดจนเกิดผลเสียหายขึ้นก่อนได้ จึงมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อยุติการกระทำที่มีแนวโน้มจะเป็นการก่อการร้าย หากปล่อยให้มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นจนเป็นผลสำเร็จย่อมจะก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ และต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติขึ้นได้ ทั้งยังกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับให้ทันกับสถานการณ์ที่คาดว่าอาจจะเกิดขึ้น มิฉะนั้นก็จะไม่อาจรักษาความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะไว้ได้ อีกทั้งการที่พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 บัญญัติให้การกระทำการก่อการร้ายเป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญาก็มิได้กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้สุจริตจนเกินสมควรแก่เหตุ เนื่องจากการพิสูจน์ความผิดจะเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่แล้ว และศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าได้มีการกระทำความผิดที่จะต้องรับโทษตามกฎหมายหรือไม่ อันเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้

นอกจากนี้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในการค้น การจับกุม รวมถึงการพิสูจน์การกระทำความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้แล้ว โดยหลักการสำคัญในกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นการแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มฐานความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นความผิดมูลฐานเพิ่มขึ้น อีกฐานหนึ่ง เพื่อกำหนดให้เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้สนับสนุนหรือนำมาใช้ก่อการร้ายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่อาจยึดหรืออายัดได้ อันเป็นมาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการก่อการร้ายด้วยการตัดแหล่งทุนทางการเงินอันเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญของการก่อการร้าย ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายไว้แล้ว หากไม่มีกฎหมายเช่นนี้ การป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายของประเทศไทยก็จะไม่บรรลุผลและยังไม่เป็นไปตามมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามอีกด้วย จึงเป็นการตราพระราชกำหนดเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะเช่นเดียวกัน

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน ได้ลงมติเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคสี่ ว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ปรากฏว่า คะแนนเสียงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง มีจำนวน 4 คน ซึ่งไม่ถึงสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด ตามเงื่อนไขในมาตรา 219 วรรคสี่ ดังนั้น จึงถือว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

อาญา พ.ศ.2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แล้ว

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 90 คน ตามบัญชีรายชื่อท้ายคำวินิจฉัยนี้ ซึ่งได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ตามความเห็น ลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2541 ว่าพระราชกำหนดจำนวน 4 ฉบับ คือ พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ พ.ศ. 2541 พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินและจัดการเงินกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2541 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2485 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มิใช่กฎหมายอันเป็นกรณีเร่งด่วน มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 219

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้แล้วเห็นว่า แม้การเสนอความเห็นดังกล่าวจะมีความไม่ชัดเจนในประเด็นที่เสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่เมื่อเป็นการส่งมาโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า ความเห็นดังกล่าวควรที่จะได้รับการพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 219

สำหรับความเห็นของผู้เสนอที่ว่าพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ มิใช่กฎหมายอันเป็นกรณีเร่งด่วนนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำว่า “กรณีเร่งด่วน” ผู้เสนอหมายถึง “กรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็น รีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้” ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 วรรคสอง แต่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคหนึ่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตาม มาตรา 218 วรรคหนึ่ง จึงมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ผู้เสนอจะเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการตราพระราชกำหนดดังกล่าวข้างต้นไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 วรรคสอง ได้หรือไม่

ในปัญหานี้ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคหนึ่ง จะเห็นได้ว่ากรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจะมีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ต้องเป็นกรณีที่พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 218 วรรคหนึ่ง คือ พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจึงจะมีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกและประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

โดยเหตุผลที่ได้กล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคหนึ่ง ได้ให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตาม มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เท่านั้น อย่างไรก็ตาม โดยที่ความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอความเห็นที่เห็นว่าการตราพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับนี้ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าเป็นกรณีตามมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และได้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยมิได้ระบุว่าเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 ในวรรคใดและโดยที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตามมาตรา 219 ที่จะพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการตราพระราชกำหนดตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นสมควรพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ให้เสร็จสิ้นไปเสียในคราวเดียวกัน

ในการตราพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ ที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติ ปรากฏเหตุผลตามหมายเหตุท้ายพระราชกำหนดแต่ละฉบับที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา สรุปได้ว่าโดยที่ประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง เนื่องจากเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินโดยต่อเนื่อง อันมีผลกระทบต่อความมั่นใจในสถาบันการเงินและระบบการเงินของประเทศ ซึ่งเป็นผลให้รัฐต้องดำเนินมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ดังกล่าว เช่น การรับพันธกรณีภายใต้แผนการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ การช่วยเหลือทางการเงินเพื่อเสริมสภาพคล่องให้กับสถาบันการเงินโดยการให้ความช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน การระงับการดำเนินกิจการของสถาบันการเงินบางแห่ง และการตรากฎหมายว่าด้วยการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน กับกฎหมายว่าด้วยบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินเพื่อแก้ปัญหาสถาบันการเงินเหล่านั้น และเพื่อจัดการทรัพย์สินด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินที่มีปัญหาในการดำเนินการฯ แต่เนื่องจากกองทุนมีแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่เป็นเงินทุนระยะสั้น อัตราดอกเบี้ยสูงและมีจำนวนจำกัด จึงก่อให้เกิดปัญหาในการระดมเงินของกองทุน รวมทั้งมีผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินโดยทั่วไป จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวโดยรีบด่วน เพื่อให้มีการจัดการเกี่ยวกับภาระทางการเงินที่รัฐบาลต้องช่วยเหลือทางการเงินแก่กองทุนอย่างเป็นระบบ มีการปรับโครงสร้างแหล่งเงินทุนของกองทุนให้เหมาะสม ฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศและการเสริมสภาพคล่องในภาคเศรษฐกิจ ปฏิรูประบบการเงินและสถาบันการเงินในประเทศให้มีความแข็งแกร่งและมีมาตรฐานสากลที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่กล่าวข้างต้นนี้เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไปและเมื่อพิจารณาบทบัญญัติในพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น โดยพระราชกำหนด 2 ฉบับแรกนั้นเป็นการให้อำนาจกระทรวงการคลังโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรีมีอำนาจกู้เงินในนามรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยจากต่างประเทศและในประเทศเพื่อใช้จ่ายในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เสริมสร้างสภาพคล่องทางเศรษฐกิจที่มีปัญหา การปรับโครงสร้างแหล่งเงินทุน สำหรับฉบับที่ 3 เป็นการคุ้มครองและให้หลักประกันแก่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ส่วนฉบับที่ 4 เป็นการเพิ่มทุนและให้อำนาจในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สถาบันการเงินที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ ซึ่งการดำเนินการด้วยมาตรการทั้งหลายดังกล่าวมานี้ ถือได้ว่าเป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศอันเป็นการตราพระราชกำหนดในกรณีตาม มาตรา 218 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น การตราพระราชกำหนดทั้ง 4 ฉบับ ตามที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัตินั้นเป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 218 แล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2546 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

คณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 113 คนได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 ตราขึ้นโดยไม่เป็นไปตาม

รัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง โดยมีเหตุผลสรุปได้ว่า การตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับในรัฐหรือไม่ และควรจะมีเนื้อหาอย่างไร เป็นอำนาจหน้าที่และภารกิจของรัฐสภา อำนาจของรัฐบาลในการตราพระราชกำหนดให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายจึงมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้กระทำได้เฉพาะแต่เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ฯลฯ และการตราพระราชกำหนดภาษีสรรพสามิตทั้งสองฉบับ เพื่อประโยชน์ดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤตขึ้นในบ้านเมืองหรือมีภยันตรายที่จะเกิดแก่บ้านเมืองปรากฏอยู่เบื้องหน้าจนคณะรัฐมนตรีไม่อาจรอให้มีการตรากฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติปกติเพื่อแก้ปัญหาหรือระงับภยันตรายที่เกิดขึ้นได้ ส่วนการที่คณะรัฐมนตรีตัดสินใจกระทำการใดๆ ในทางนโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ จะถือว่าเป็นการกระทำ “เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ” ไม่ได้ เมื่อพิจารณาสาระสำคัญและเหตุผลในการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับแล้วเห็นว่า ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่จะต้องตราพระราชกำหนด กล่าวคือ แม้รายได้รัฐจะเพิ่มขึ้นแต่ก็มิได้หมายความว่า หากไม่เพิ่มขึ้นแล้วจะทำให้เศรษฐกิจของชาติเกิดสูญเสีย หรือกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่จำจะต้องเป็นตราพระราชกำหนด ซึ่งรัฐบาลได้ย้ำถึงความมั่นคงด้านการคลังของประเทศมาโดยตลอดและสามารถจัดเก็บภาษีได้เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด หากกล่าวเฉพาะกิจการที่ได้รับอนุญาตโดยสัมปทานจากรัฐกรณีกิจการโทรคมนาคมก็เป็นการจ่ายเงินให้รัฐเท่าเดิมแต่แบ่งจ่ายเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งเปลี่ยนเป็นภาษีสรรพสามิต ส่วนหนึ่งยังคงเป็นการส่งรายได้เข้ารัฐโดยผ่านองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นคู่สัญญาสัมปทานและหากจะอ้างการเปิดเสรีโทรคมนาคมก็ยังมีเงื่อนไขเวลาอีกหลายปีจึงมีผลใช้บังคับ การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับนี้ จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง และการตราพระราชกำหนดในกรณีนี้ นอกจากจะเป็นการบิดเบือนการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญแล้ว ยังขัดต่อหลักการพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สมควรที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยชี้ขาดให้พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับมาตั้งแต่ต้น

ศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ร้องยื่นคำร้องเพิ่มเติม และให้คณะรัฐมนตรีจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและเหตุผลในการเสนอพระราชกำหนดทั้งสองฉบับและชี้แจงหรือแสดงความเห็นซึ่งผู้ร้องมิได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติมแต่อย่างใด ส่วนคณะรัฐมนตรีมีหนังสือส่งบันทึกคำชี้แจงและความเห็นของคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเสนอความเห็น และคณะรัฐมนตรีส่งผู้แทนมาชี้แจง รวมทั้งได้รับฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคจากคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงการตราพระราชกำหนดไว้ตามมาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 220 ซึ่งอยู่ในหมวด 7 คณะรัฐมนตรี จึงเป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรีที่จะถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดเพื่อใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดโดยต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า สำหรับการตราพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติได้ โดยกำหนดเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรีไว้สองประการประกอบกัน กล่าวคือ ประการแรก ตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง คือ ต้องกระทำเพื่อประโยชน์อันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และประการที่สองตามมาตรา 218 วรรคสอง คือ ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดขึ้นแล้ว รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการตรวจสอบการตรา

พระราชกำหนดนั้นโดยศาลรัฐธรรมนูญและรัฐสภา เพื่อเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักเกณฑ์และผลของการตรวจสอบไว้ต่างกันเป็นสองขั้นตอน คือ

การตรวจสอบโดยรัฐสภา รัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคสาม บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

การตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น ทั้งนี้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด จึงเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญมิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบการตราพระราชกำหนดอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับสภา โดยไม่อาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 218 วรรคสอง ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ กรณีเช่นนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2541 การตรวจสอบพระราชกำหนดที่เกี่ยวกับการดำเนินการในทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีและการตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยการตราพระราชกำหนดจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากกิจการประเภทต่างๆ รวมทั้งกิจการโทรคมนาคมจะมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในการพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคสาม และมาตรา 182 ที่บัญญัติว่า “สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีวิธีการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีไว้หลายประการ ซึ่งเป็นไปตามหลักการคานและถ่วงดุลอำนาจระหว่างรัฐสภากับคณะรัฐมนตรีตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาและเป็นไปตามหลักการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติไว้

ดังนั้นการที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ มิได้เป็นการยืนยันความถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินการทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีโดยการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับแต่อย่างใด

ในการพิจารณาว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือไม่

พิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ประเทศไทย ได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงอันเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางการเงินเมื่อปี 2540 เป็นผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินมาตรการหลายประการเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเรื่อยมา แม้ว่าในปัจจุบันเศรษฐกิจไทยฟื้นตัวแล้ว แต่ความมั่นคงของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ยังไม่มีสัญญาณที่ชัดเจน กล่าวคือ รัฐบาลต้องใช้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อประคับประคองภาวะเศรษฐกิจในปี 2545 โดยใช้นโยบายหลายประการ เช่น นโยบายขาดดุลงบประมาณ เมื่อเศรษฐกิจไทยยังไม่มีความมั่นคงในการฟื้นตัวในทุกภาคธุรกิจ และโดยที่ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศมีอยู่หลายระดับทั้งในยามที่ประเทศอยู่ในสภาวะปกติหรือภาวะวิกฤต อีกทั้งมาตรการทางเศรษฐกิจที่นำมาใช้เพื่อ

ประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจก็ทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้นว่าจะเลือกดำเนินการอย่างใด

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 แล้ว ปรากฏว่า เป็นกฎหมายที่มีสาระสำคัญเพื่อการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตบางส่วน โดยแก้ไขการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจาก "บริการ" ให้เป็นหมวดหมู่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ คือ ตอนที่ 9 กิจการบันเทิงหรือหย่อนใจ ตอนที่ 10 กิจการเสี่ยงโชค ตอนที่ 11 กิจการที่มีผลกระทบต่อกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตอนที่ 12 กิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ และตอนที่ 13 บริการอื่น ๆ นอกจากตอนที่ 9 ถึง ตอนที่ 12 ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังไม่มีความมั่นคงดังได้กล่าวข้างต้น และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มีบทบัญญัติในการปรับโครงสร้างภาษีสรรพสามิตอันเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในกิจการบริการบางประเภท ย่อมส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางภาษีของรัฐอันจะส่งผลให้มีงบประมาณในการบริหารประเทศได้มากขึ้นและเร็วขึ้น มีส่วนลดการขาดดุลทางการคลังของภาครัฐ ทำให้รัฐบาลสามารถจัดทำงบประมาณสมดุลได้เร็วขึ้น และภาระหนี้สาธารณะลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุน อันจะส่งผลดีต่อการเคลื่อนย้ายเงินทุนจากต่างประเทศ และส่งผลในทางบวกต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกันกับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 ในส่วนของบทนิยามคำว่า "บริการ" และ "สถานบริการ" จึงเป็นการตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุผลข้างต้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 8 คน เห็นว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน เห็นว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เพราะโดยหลักการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น การตรากฎหมายเป็นอำนาจโดยเฉพาะของรัฐสภา การตราพระราชกำหนดโดยคณะรัฐมนตรีจึงเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติในกรณียกเว้นซึ่งรัฐสภาไม่สามารถแก้ไขเนื้อความในพระราชกำหนดได้ ทำได้แต่เพียงอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดเท่านั้น หากเปิดโอกาสให้คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจในการตราพระราชกำหนดได้มากเกินไป จะมีผลทำให้การดุลและคานอำนาจในการตรากฎหมายระหว่างคณะรัฐมนตรีกับรัฐสภาเสียไป และไม่สอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ประกอบกับสาระสำคัญของพระราชกำหนดทั้งสองฉบับกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากกิจการฟุ่มเฟือยไม่จำเป็นต่อการครองชีพของประชาชน เช่น สถานอาบน้ำหรืออบตัว และนวด สนามกอล์ฟ ไนท์คลับ สนามแข่งม้า เป็นต้น คนใช้บริการที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิตจึงมีจำนวนน้อย รายได้จึงมีไม่มากนัก สำหรับกิจการโทรคมนาคมที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ แม้ไม่มีการตราพระราชกำหนดฯ รัฐก็มีรายได้จากสัญญาสัมปทานอยู่แล้ว ไม่ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด อีกทั้งกิจการโทรคมนาคมเป็นสาธารณูปโภคสำคัญต่อประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดวิธีการจัดการไว้เป็นการเฉพาะแล้ว และยังไม่ถึงกำหนดเวลาที่ต้องเปิดเสรีกิจการโทรคมนาคม ตามที่ได้ทำข้อตกลงไว้กับองค์การการค้าโลก ในปี 2549 ดังนั้น ในกรณีนี้หากตราเป็นพระราชบัญญัติจะทำให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องนี้ได้อย่างรอบคอบ และเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในวงกว้างด้วย เมื่อพิจารณาสาระสำคัญและเหตุผลในการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ และคำชี้แจงของคณะรัฐมนตรี ประกอบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรายงานจากหน่วยงานต่างๆ

เช่นธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค จากคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่มาชี้แจงแล้ว เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในขณะที่ตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ ไม่ได้ประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจหรือมีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บรายได้โดยเร่งด่วนเพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งอีกเพียง 7 วัน ก็จะเปิดประชุมรัฐสภาสมัยสามัญทั่วไป ซึ่งรัฐสภาสามารถจะพิจารณาตรากฎหมายตามปกติได้แล้ว จึงไม่เข้าเงื่อนไขในการที่จะตราพระราชกำหนดเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน ได้ลงมติเพื่อวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ปรากฏว่า คะแนนเสียงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง มีจำนวน 6 คน ซึ่งไม่ถึงสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด ตามเงื่อนไขในมาตรา 219 วรรคสี่ ดังนั้น จึงถือว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าว เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29-30/2547 เรื่อง ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นสมาชิกของแต่ละสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นสมาชิกของแต่ละสภา รวม 2 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 50 คน และคำร้องที่สอง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 107 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง สรุปความเห็นของสมาชิกทั้งสองสภาได้ ดังนี้

การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เนื่องจากการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 นั้น หลักการและเหตุผลที่คณะรัฐมนตรียกขึ้นมาอ้างยังห่างไกลต่อสถานการณ์ที่ว่าไม่มีความปลอดภัยของประเทศ ไม่มีความปลอดภัยต่อสาธารณะ และฉุกเฉินมีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะการก่อการร้ายได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตเป็นเวลานานมากและเกิดอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย นอกจากนี้ในการแก้ไขปัญหาเรื่องการก่อการร้ายรัฐบาลยังมีกฎหมายฉบับอื่นและประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดฐานความผิดและระวางโทษต่างๆ ไว้หนักพอเพียงถึงขนาดที่ย่อมส่งผลทำนองเดียวกันกับผลที่คาดว่าจะเกิดจากการตราพระราชกำหนดนี้อยู่แล้ว

การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นความผิดมูลฐานเพิ่มขึ้นเป็นฐานที่ (8) ย่อมมีผลให้ความผิดมูลฐานดังกล่าวหมายรวมไปถึงความผิดฐานจะก่อการร้าย เตรียมการ สมคบ หรือปกปิดการจะก่อการร้าย สนับสนุนการก่อการร้าย หรือฐานเป็นสมาชิกคณะบุคคลผู้ก่อการร้าย ซึ่งกินความกว้างขวาง และขาดความชัดเจนอย่างยิ่ง หากเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายลุแก่อำนาจปรับใช้มาตรการดังกล่าวจนเกินสมควรจะเป็นเหตุลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน

การตราพระราชกำหนดที่กำหนดความผิดอันมีโทษทางอาญาถึงประหารชีวิต และการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางทรัพย์สินและความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลถึงขนาดให้รัฐมีอำนาจแทรกแซงได้อย่างเต็มที่นั้น เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่สำคัญอย่างยิ่ง จึงต้องกระทำด้วยความรอบคอบ และจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมและเห็นชอบจากผู้แทนของประชาชนอันได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา การที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจคณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นซึ่งจะต้องเป็นกรณีที่เกิดภาวะวิกฤติขึ้นในบ้านเมืองหรือมีภยันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่บ้านเมืองปรากฏชัดเจนไม่อาจรอให้มีการตรากฎหมายโดยกระบวนการนิติบัญญัติปกติเพื่อแก้ปัญหาหรือระงับภัยอันตรายดังกล่าวได้ การกำหนดความผิดอันมีโทษสำหรับบุคคลที่เป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งมีมติหรือประกาศภายใต้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการปฏิเสธอำนาจขององค์กรตัวแทนประชาชน คือ องค์กรนิติบัญญัติ หมิ่นเหม่ต่อการสูญเสียสถานภาพแห่งความเป็นอิสระแห่งรัฐ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องที่หนึ่ง เป็นกรณีที่สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 50 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา คำร้องที่สองเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 107 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกของทั้งสองสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง และประธานแห่งสภาทั้งสองได้ส่งความเห็นนั้นมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย คำร้องทั้งสองจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ โดยให้รวมพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้งสองเนื่องจากขอให้วินิจฉัยในประเด็นเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภามาชี้แจงแสดงความเห็น และให้โอกาสคณะรัฐมนตรีจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาและเหตุผลในการเสนอพระราชกำหนดรวมทั้งส่งผู้แทนมาชี้แจงแสดงความเห็น ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรีได้ส่งบันทึกคำชี้แจงรวมทั้งความเห็นของคณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมมายังศาลรัฐธรรมนูญ โดยที่ผู้แทนสมาชิกวุฒิสภา และผู้แทนคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการแบ่งการใช้อำนาจอธิปไตยของแต่ละองค์กรไว้ในหลายลักษณะ กล่าวคือ ให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการตราพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และอนุมัติพระราชกำหนด ให้คณะรัฐมนตรีสามารถถวายคำแนะนำให้พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดเพื่อใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด แล้วเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติอีกครั้งหนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 ถึง มาตรา 220 เห็นได้ว่า การตราพระราชกำหนดเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร คือคณะรัฐมนตรีโดยเฉพาะ และรัฐธรรมนูญมิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบการตราพระราชกำหนดอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับรัฐสภา โดยไม่อาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา 218 วรรคสอง ที่ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน อันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ และรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง ได้ให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า พระราชกำหนดไม่เป็นไปตามมาตรา 218 วรรคหนึ่ง เท่านั้น

ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2541 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2546 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2546

ส่วนการพิจารณาว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับดังกล่าวตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ หรือไม่ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในภูมิภาคและประเทศต่างๆ ของโลกอย่างต่อเนื่องมานับสิบปีทำให้มีการจัดทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการก่อการร้ายสากลขึ้น รวม 12 ฉบับ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว 4 ฉบับ และในระหว่าง พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2546 การก่อการร้ายได้เกิดขึ้นในรูปองค์กรก่อการร้ายที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกันหลายกลุ่มในหลายประเทศและทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยมุ่งให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อบุคคลและทรัพย์สินในประเทศต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงเป้าหมายที่กระทำ ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศจำยอมต้องกระทำการตามที่เรียกร้องหรือเพื่อสร้างความไม่สงบสุขและความหวาดกลัวขึ้นในประเทศนั้นๆ การก่อการร้ายจึงเป็นภัยร้ายแรง มีผลกระทบต่อทุกประเทศโดยไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะมีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นเมื่อใดและในประเทศใด เมื่อเหตุการณ์ก่อการร้ายทั้งในอดีตและปัจจุบันมีความรุนแรงและอาจเกิดได้ทุกภูมิภาคในโลกและมีแนวโน้มและความเป็นไปได้ที่อาจเกิดการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ ภายหลังเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 จนถึงสงครามในอาฟกานิสถาน และอิรัก ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายก็ทวีความรุนแรงและขยายตัวกว้างขวางขึ้นในภูมิภาคต่างๆ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการก่อการร้ายซับซ้อนมากขึ้น ส่วนหนึ่งของผู้ก่อการร้ายได้หลบหนีการปราบปรามเข้ามาในประเทศไทยซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคซึ่งมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นมิตรกับทุกฝ่าย หรือหลบซ่อน พักพิง หรือใช้ช่องทางทางการเงิน การธนาคาร ส่งเงินสนับสนุนการก่อการร้ายไปยังประเทศอื่น รวมทั้งมีเหตุการณ์ก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน และสามารถจับกุมบุคคลที่เป็นสมาชิกองค์กรก่อการร้ายได้ในภูมิภาคอาเซียนหลายประเทศ เหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นข่าวที่ปรากฏไปทั่วโลก คณะรัฐมนตรีจึงได้ดำเนินการให้มีกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ตามมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 (2001) ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 แต่ยังไม่บรรลุผล ประกอบกับประเทศไทยต้องเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมผู้นำเศรษฐกิจเอเปคในเดือนตุลาคม 2546 ซึ่งจะมีผู้นำจาก 21 เขตเศรษฐกิจเดินทางมาประชุม รวมทั้งผู้สื่อข่าวต่างประเทศเข้ามาทำข่าวเป็นจำนวนมาก และมีการเยือนอย่างเป็นทางการของประมุขของรัฐและรัฐบาลถึง 5 ประเทศ จึงอาจจะมีการก่อการร้ายเกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รัฐบาลจึงมีหน้าที่ต้องวางมาตรการป้องกันการก่อการร้ายในทุกมิติให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมาตรการทางกฎหมายเพื่อสร้างความเชื่อถือและมั่นใจแก่ชาวต่างประเทศที่จะเดินทางเข้ามาร่วมประชุมว่าจะไม่เกิดเหตุก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ดังนั้น คณะรัฐมนตรีย่อมมีหน้าที่ต้องดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำการก่อการร้ายขึ้นในประเทศไทยตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 มีบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่นานาประเทศยอมรับว่าเป็นความผิดสากลและต้องร่วมมือกันปรับปรุงกฎหมายภายในของตนเพื่อให้การก่อการร้ายเป็นความผิดตามกฎหมายและสมควรลงโทษอย่างรุนแรงตามข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1373 (2001) โดยระบุถึงการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายซึ่งมีลักษณะเฉพาะในการใช้ความรุนแรงกระทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน ภายใต้เจตนาพิเศษที่มุ่งบังคับรัฐบาลหรือมุ่งให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงความผิดในลักษณะการก่อการร้าย นอกจากการกำหนดความผิดฐานก่อการร้ายแล้ว

ก็ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการก่อการร้ายด้วย โดยกำหนดให้การกระทำตั้งแต่ขั้นเตรียมการ สมคบ การเป็นผู้สนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีการกระทำอันเป็นการก่อการร้ายถือเป็นความผิดและได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายนอกราชอาณาจักร จะต้องได้รับโทษในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อให้การปราบปรามการก่อการร้ายได้ผล เพราะการระงับเหตุการก่อการร้ายย่อมต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นเตรียมการ การสมคบกัน การสนับสนุนและการเข้าเป็นสมาชิกของคณะบุคคลที่มีเจตนาจะกระทำการก่อการร้าย เพื่อป้องกันกรณีที่มีผู้ก่อการร้ายแฝงตัวเข้ามาในประเทศ เพื่อสะสมอุปกรณ์ กำลังพล และเตรียมการด้านการเงิน โดยไม่อาจรอให้มีการกระทำความผิดจนเกิดผลเสียหายขึ้นก่อนได้ จึงมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อยุติการกระทำที่มีแนวโน้มจะเป็นการก่อการร้าย หากปล่อยให้มีการก่อการร้ายเกิดขึ้นจนเป็นผลสำเร็จย่อมจะก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะ และต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติขึ้นได้ ทั้งยังกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย จึงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับให้ทันกับสถานการณ์ที่คาดว่าอาจจะเกิดขึ้น มิฉะนั้นก็จะไม่อาจรักษาความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะไว้ได้ อีกทั้งการที่พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 บัญญัติให้การกระทำการก่อการร้ายเป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญาก็มิได้กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้สุจริตจนเกินสมควรแก่เหตุ เนื่องจากการพิสูจน์ความผิดจะเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่แล้ว และศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าได้มีการกระทำความผิดที่จะต้องรับโทษตามกฎหมายหรือไม่ อันเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้

นอกจากนี้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในการค้น การจับกุม รวมถึงการพิสูจน์การกระทำความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้แล้ว โดยหลักการสำคัญในกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย จึงถือได้ว่า การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นการแก้ไขกฎหมายโดยเพิ่มฐานความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นความผิดมูลฐานเพิ่มขึ้น อีกฐานหนึ่ง เพื่อกำหนดให้เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้สนับสนุนหรือนำมาใช้ก่อการร้ายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่อาจยึดหรืออายัดได้ อันเป็นมาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการก่อการร้ายด้วยการตัดแหล่งทุนทางการเงินอันเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญของการก่อการร้าย ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายไว้แล้ว หากไม่มีกฎหมายเช่นนี้ การป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายของประเทศไทยก็จะไม่บรรลุผลและยังไม่เป็นไปตามมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามอีกด้วย จึงเป็นการตราพระราชกำหนดเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะเช่นเดียวกัน

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน ได้ลงมติเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคสี่ ว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ปรากฏว่า คะแนนเสียงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง มีจำนวน 4 คน ซึ่งไม่ถึงสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด ตามเงื่อนไขในมาตรา 219 วรรคสี่ ดังนั้น จึงถือว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

อาญา พ.ศ.2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง แล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 185 กรณีพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

ประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 99 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง สรุปได้ว่า คณะรัฐมนตรีโดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในการตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 โดยพระราชกำหนดดังกล่าวได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2552 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2552 เป็นต้นไป คณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า การตราพระราชกำหนดดังกล่าวมิได้เป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง เนื่องด้วยมิได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ และมิได้ตราขึ้นเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ จึงเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 99 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทน ราษฎรว่า พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือไม่ และประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 185 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมี 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ อันเป็นผลมาจากสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่มีปัญหาและปัญหาการเมืองภายในประเทศ ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินโครงการต่างๆ ของรัฐ ความเชื่อมั่นของนักลงทุนลดลง รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงอย่างมาก ภาคธุรกิจเลิกกิจการเพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาการว่างงาน หนี้เสียในระบบสถาบันการเงินมีแนวโน้มสูงขึ้น กำลังซื้อสินค้าและบริการของประชาชนโดยรวมลดลง ผลกระทบทั้งหมด ทำให้อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) หดตัวลดลงเป็นอันมาก รายได้ที่จัดเก็บได้จริงน้อยกว่าประมาณการที่ตั้งเป้าหมายไว้ แม้รัฐได้มีมาตรการเพื่อช่วยเหลือสภาพคล่องทางการเงินให้แก่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง มาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและเศรษฐกิจฐานราก มาตรการเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน มาตรการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 หรือมาตรการเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณของภาครัฐก็ตาม ก็ยังไม่อาจทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่องได้แน่ เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชกำหนดประกอบเหตุผลในการตราพระราชกำหนดดังกล่าวแล้วย่อมเห็นได้ว่า การที่คณะรัฐมนตรีตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552

ขึ้นมาก็เพื่อแก้ไขวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศมิให้ตกต่ำไปมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งเพื่อให้ภาครัฐในฐานะที่เป็น แรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่จะช่วยสร้างกำลังซื้ออย่างเร่งด่วนในระบบในช่วงที่กำลังซื้อจากต่างประเทศและในประเทศหดตัวลงจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของโลก ที่จำเป็นต้องรีบดำเนินมาตรการแก้ไขวิกฤติเศรษฐกิจโดยเร่งด่วนเพื่อป้องกันปัญหาก่อนที่ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจจะลุกลามไปในทุกภาคส่วน อันเป็นการทำหน้าที่พื้นฐานทางเศรษฐกิจของรัฐในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง แล้ว

ประเด็นที่สอง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 ตราขึ้นเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง หรือไม่

เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่ามูลค่าการส่งออกของสินค้าไทยที่หดตัวอย่างรวดเร็ว รายได้จากการท่องเที่ยวลดลง การที่ภาคธุรกิจมีการปิดหรือเลิกกิจการเพิ่มมากขึ้น ปัญหาอัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหนี้เสียในระบบสถาบันการเงินมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งทุกเหตุปัจจัยส่งผลกระทบให้เกิดภัยวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ จนรัฐบาลต้องเร่งดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขวิกฤตินั้นไม่ว่ามาตรการช่วยเหลือภาคอสังหาริมทรัพย์ มาตรการภาษีเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ มาตรการเพื่อช่วยเหลือสภาพคล่องทางการเงินให้แก่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง มาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและเศรษฐกิจฐานราก มาตรการเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน มาตรการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 และมาตรการอื่น ๆ เพื่อแก้ไขภัยจากวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าว แต่สภาวะเศรษฐกิจโลกและสภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังคงชะลอตัวอย่างต่อเนื่องแล้ว จึงถือได้ว่าเป็นกรณีที่มีความฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงเหตุที่เป็นกรณีความฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ดังกล่าวข้างต้น ประกอบสาระสำคัญและกรอบการดำเนินการตามพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 แล้ว ยังไม่มีมูลกรณีให้เห็นว่า คณะรัฐมนตรีได้ตราพระราชกำหนดขึ้นมาโดยไม่สุจริตหรือใช้ดุลพินิจบิดเบือนหลักการของรัฐธรรมนูญ จึงเห็นว่า การตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง แล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5–7/2555 เรื่อง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 และพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้ เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

ประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 117 คน และประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 68 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 และพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุน เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง สรุปได้ว่า คณะรัฐมนตรีโดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบในการตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 และพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้ เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2555 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2555 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม 2555 เป็นต้นไป คณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เห็นว่า การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง เนื่องด้วยมิได้ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และมิได้ตราขึ้นเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ และคณะสมาชิกวุฒิสภาผู้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา เห็นว่า การตราพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง เนื่องด้วยมิได้ตราขึ้นเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 117 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทน ราษฎรว่า พระราชกำหนดทั้งสองฉบับเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่ และสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 68 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภาว่า พระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง หรือไม่ และประธานสภาทั้งสองส่งความเห็นดังกล่าวเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 185 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

มีประเด็นพิจารณาว่า การตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 เป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า การตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 ก็เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากปัญหาอุทกภัย รวมทั้งการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชนทั่วไป เนื่องจากปัญหาอุทกภัยในช่วงปลายปี 2554 ได้สร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างรุนแรง และมีความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมที่ถูกน้ำท่วมมีโรงงานอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบ 841 โรงงาน ซึ่งโรงงานส่วนใหญ่ เป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น เป็นผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของโลกเนื่องจากประเทศไทยเป็นฐานการผลิตชิ้นส่วนในอุตสาหกรรมดังกล่าว หากรัฐบาลไม่มีมาตรการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัย ที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนชาวไทยและชาวต่างประเทศแล้ว ผู้ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรม ที่อยู่ในพื้นที่ถูกน้ำท่วมอาจตัดสินใจย้ายสถานที่ประกอบการไปอยู่ต่างประเทศอันจะเกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงเห็นว่า การตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวง

การคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 เป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ และป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง

ส่วนการตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง หรือไม่

เห็นว่า ปัญหาอุทกภัยปลายปี พ.ศ. 2554 เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อทรัพย์สินของประชาชน และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างรุนแรง รัฐบาลได้ใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาช่วยเหลือผู้ประสบภัย ผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรม ปรับปรุงซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานโดยใช้เงินงบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ เป็นจำนวนมาก แม้รัฐบาลมีพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2555 เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา เพื่อฟื้นฟูบูรณะประเทศ โดยการตั้งงบประมาณรายจ่ายในงบกลาง 120,000 ล้านบาท และเงินสำรองจ่ายฉุกเฉิน 66,000 ล้านบาท ที่ตั้งไว้ที่กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ นั้น รัฐบาลได้อนุมัติเงินบางส่วนเพื่อแก้ไขบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ผู้ประสบอุทกภัยเป็นการเฉพาะหน้าไปแล้ว อีกทั้งจะให้รัฐบาลเพิ่มวงเงินขาดดุลงบประมาณอีกจำนวน 150,000 ล้านบาท ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ก็ไม่สามารถกระทำได้เพราะล่วงเลยระยะเวลาที่หน่วยงานต้องส่งคำของบประมาณให้สำนักงบประมาณ และเกินกรอบวงเงินประมาณการรายจ่ายประจำปีที่กำหนดไว้ หรือการจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 (เพิ่มเติม) ซึ่งการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้ระยะเวลานานไม่ทันต่อสถานการณ์ที่รัฐบาลต้องดำเนินการป้องกันภัยพิบัติอันเกิดจากอุทกภัยโดยเร่งด่วน ซึ่งมีสัญญาณบ่งชี้ว่า ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยอาจเกิดวิกฤตอุทกภัยขึ้นอีก การที่รัฐบาลจัดให้มีการดำเนินการเพื่อวางระบบบริหารจัดการน้ำตามยุทธศาสตร์การบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้าเจ้าพระยาแบบบูรณาการที่จะต้องใช้เงินจำนวน 350,000 ล้านบาท ตามพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 จึงเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพของประชาชนและผู้ลงทุนที่อยู่ในพื้นที่ และเป็นการป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้จะถึง จึงเห็นว่า การตราพระราชกำหนด ให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง

ประเด็นที่สอง การตราพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่ารัฐบาลมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สาธารณะของรัฐบาล เนื่องจากกระทรวงการคลังต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อชำระหนี้เงินต้นหรือดอกเบี้ยอันเกิดจากปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินเมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งรัฐบาลได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายสำหรับการชำระดอกเบี้ยหนี้เงินกู้ดังกล่าวตลอดระยะเวลา 15 ปี เป็นเงินงบประมาณถึง 670,502 ล้านบาท แต่ชำระเงินต้นไปได้เพียงร้อยละ 13 ของหนี้เงินกู้ ในปัจจุบันยังคงมีหนี้ค้างชำระอยู่ถึง 1,140,000 ล้านบาท หากรัฐบาลต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าวต่อไป ย่อมเป็นภาระต่องบประมาณที่รัฐบาลต้องจัดหามา ซึ่งในปีงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2555 รัฐบาลได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ดังกล่าวเป็นเงินจำนวน 68,430 ล้านบาท ทำให้รัฐบาลมีเงินสำหรับลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและสังคมน้อยลง อีกทั้งหนี้เงินกู้ดังกล่าวเกิดจากปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินที่สถาบันการเงินเป็นผู้ก่อขึ้นและอยู่ในการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย การที่รัฐบาลได้มอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยควบคุมดูแลการชำระคืนหนี้เงินกู้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินโดยนำกำไรสุทธิของธนาคารแห่งประเทศไทย เงินหรือทรัพย์สินของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน รวมทั้งการนำส่งเงินที่สถาบันการเงินส่งให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ไม่เกินร้อยละ 1 ของยอดเงินที่สถาบันการเงินได้รับจาก

ประชาชน ย่อมเป็นการแก้ไขปัญหาหนี้เงินกู้ที่รัฐบาลนำมาช่วยเหลือสถาบันการเงินอย่างเป็นระบบ และเป็นผลให้รัฐบาลมีเงินงบประมาณที่ไม่ต้องนำไปชำระดอกเบี้ยเงินกู้ในแต่ละปีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ จึงเห็นว่า พระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า การตราพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง หรือไม่ เห็นว่า ปัญหาวิกฤตทางการเงินแม้ว่าจะเกิดขึ้นเป็นเวลากว่า 15 ปีมาแล้ว แต่การแก้ไขปัญหายังไม่สัมฤทธิผล ความเสียหายที่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินต้องรับภาระมีจำนวนถึง 1,401,450 ล้านบาท กระทรวงการคลังยังมีหนี้เงินค้างชำระอีกร้อยละ 87 เป็นเงินจำนวน 1,140,000 ล้านบาท ซึ่งหนี้เงินกู้ดังกล่าว เป็นหนี้สาธารณะที่กระทรวงการคลังต้องรับผิดชอบ พระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 ได้กำหนดวิธีการบริหารจัดการหนี้ เพื่อให้กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินเป็นผู้รับผิดชอบชำระคืนต้นเงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งคาดว่าจะชำระหนี้ เสร็จสิ้นภายใน 21 – 26 ปี และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 กระทรวงการคลังได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายสำหรับชำระดอกเบี้ยเงินกู้เป็นเงิน 68,430 ล้านบาท สำหรับการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ดังกล่าว หากเปรียบเทียบสัดส่วนกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2555 ที่ตั้งไว้เป็นวงเงิน 2,380,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.9 ของงบประมาณรายจ่าย แต่หากคิดเป็นสัดส่วนต่องบลงทุนที่ตั้งไว้เป็นวงเงิน 423,387 ล้านบาทแล้ว จะคิดเป็นร้อยละ 16.2 ของงบลงทุน ถือว่าเป็นสัดส่วนที่มีนัยสำคัญต่อการลงทุนของประเทศ ซึ่งรัฐบาลสามารถนำเงินที่ต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้ดังกล่าว ประมาณปีละกว่า 60,000 ล้านบาท มาลงทุนในแผนงานและโครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน หรือนำไปลงทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ ประกอบกับรัฐบาลต้องการบังคับใช้พระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้ เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2555 เพื่อให้มีเวลาเรียกเก็บเงินจากกองทุนคุ้มครองเงินฝาก สำหรับรอบหกเดือนแรกของปี พ.ศ. 2555 รัฐบาลจะได้ไม่ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อชำระหนี้ดอกเบี้ยเงินกู้ดังกล่าวในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2556 และตามพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 ได้กำหนดไว้ว่า รัฐบาลอาจกู้เป็นเงินบาทหรือเงินตราต่างประเทศก็ได้ แต่ต้องกระทำภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2556 ซึ่งช่วงระยะเวลาที่ดำเนินการตามพระราชกำหนดดังกล่าวอยู่ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 และปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 สอดคล้องกันกับการที่รัฐบาลไม่ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อชำระหนี้ดอกเบี้ยเงินกู้ในปีงบ ประมาณ พ.ศ. 2556 อันเป็นการลดภาระเงินงบประมาณในช่วงเวลาเดียวกันที่จำเป็นต้องกู้เงินตามพระราชกำหนดดังกล่าวนี้ จึงเป็นกรณีที่มีวัตถุประสงค์และความจำเป็นในการใช้บังคับร่วมกันและเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และการตราพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารจัดการหนี้ ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลสามารถนำเงินที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ประมาณปีละกว่า 60,000 ล้านบาท มาดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวม

ศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงทั้งหมดประกอบกันแล้วเห็นว่า การตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ ไม่ถึงกับเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามที่ผู้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาทั้งสอง แต่มีความจำเป็นเกิดขึ้นอันมีสาเหตุเนื่องมาจากวิกฤตการณ์อุทกภัยจริง และมีความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องใช้มาตรการป้องกันและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่องกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบ

กับในชั้นนี้ยังไม่มีมูลกรณีชี้ให้เห็นว่า คณะรัฐมนตรีได้ตราพระราชกำหนดขึ้นมาโดยไม่สุจริตหรือใช้ดุลพินิจบิดเบือนหลักการของรัฐธรรมนูญ จึงเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ เห็นว่า การตราพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงิน เพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง และศาลรัฐธรรมนูญโดยมติ 7 เสียง ต่อ 2 เสียง เห็นว่า การตราพระราชกำหนดปรับปรุง การบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง จึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 และพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

4.4.3 การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ. 2305/2542 มายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และต้องด้วยมาตรา 6 หรือไม่ ได้ความว่า พนักงานอัยการจังหวัดแพร่ เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสอง ความผิดฐานร่วมกันมียาเสพติดให้โทษในประเภท 1 (เฮโรอีน) หนัก 45.8 กรัม คำนวณเป็นปริมาณเฮโรอีนไฮโดรคลอไรด์บริสุทธิ์หนัก 36.9 กรัม ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยมิได้รับอนุญาต ศาลพิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง และมาตรา 66 วรรคหนึ่ง จำคุกทั้งสองและริบเฮโรอีนของกลาง จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ว่า การลงโทษจำเลยว่า กระทำความผิดฐานมียาเสพติดของกลางเพื่อจำหน่ายนั้นไม่ชอบด้วยเหตุผล และศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษายืน เพราะเห็นว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง บัญญัติว่า "การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครองครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย" บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาด เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันมีเฮโรอีนดังกล่าวในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว จะอ้างหรือนำสืบหักล้างข้อสันนิฐานดังกล่าวหาได้ไม่ จำเลยทั้งสองจึงมีความผิดตามฟ้อง ที่ศาลชั้นต้นพิพากษามานั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองฟังไม่ขึ้น จำเลยทั้งสองฎีกา โดยในฎีกาจำเลยทั้งสองโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ใช้บังคับกับจำเลยทั้งสองไม่ได้ ตามมาตรา 6 ซึ่งศาลฎีกาเห็นว่า คดีนี้ศาลอุทธรณ์ฯ ยกบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 (ผู้ร้อง) โต้แย้งในฎีกาว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และเป็นกรณีที่

ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลยมีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เพื่อให้การปราบปรามและควบคุมยาเสพติดให้โทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ด้วย การที่กฎหมายกำหนดปริมาณสารเสพติดให้โทษในประเภท 1 เป็นจำนวนที่ชัดเจน ตามมาตรา 15 วรรคสอง นั้น มุ่งประสงค์เพื่อลงโทษผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ซึ่งคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป เสมือนว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นไปเพื่อการจำหน่าย อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายกำหนดปริมาณสารเสพติดให้โทษในประเภท 1 เป็นเพียงเกณฑ์เปรียบเทียบสำหรับฐานความผิดที่จะนำไปสู่การลงโทษเท่านั้น หากมีไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติต้องรับโทษตามมาตรา 67 ทั้งนี้ ตามมาตรา 66 ซึ่งศาลจะเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย หรือพิพากษาชี้ขาดและกำหนดโทษ <u>แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 33 เป็นบทบัญญัติที่รับรองหลักการขั้นพื้นฐานของกฎหมายอาญาของนานาประเทศ มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั่วไป ซึ่งมีหลักการว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระต้องนำสืบการกระทำของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ครบทุกองค์ประกอบแห่งความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่จำเป็นต้องนำหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนและตราบใดยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า ได้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะได้รับความคุ้มครองตลอดไป เจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</u>

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 12 ต่อ 2 เสียงว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา) ในคดีหมายเลขดำที่ 1375/2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 42 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 78 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่)

ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของนายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา (จำเลย) โดยพนักงานอัยการจังหวัดลำพูน (โจทก์) เป็นคดีอาญา ในฐานความผิด มีสุรากลั่นและสุราแช่ไว้ในครอบครองฯ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยจำเลยอ้างว่าตนมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่งานวิจัย ผลงานประดิษฐ์คิดค้น และผลงานของสถาบันฯ อันเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เกษตรกรฯ การที่จำเลยได้รับหนังสือเชิญจากสำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ เพื่อนำงานวิจัยหรือผลงานประดิษฐ์คิดค้นของสถาบัน มาร่วมแสดงในนิทรรศการ "ตลาดนัดงานวิจัยภาคเหนือ" ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่สรรพสามิตจังหวัดลำพูนได้จับจำเลยพร้อมสุราของกลาง ที่เป็นผลงานของสถาบันวิจัยฯ นำส่งพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน และพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดลำพูนดังกล่าว

ผู้ร้อง (จำเลย) ขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ขอให้ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งผ่านสำนักงานศาลยุติธรรม ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 42 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 78 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่ เมื่อสำนักงานศาลยุติธรรมส่งความเห็นดังกล่าวตามทางการ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องดังกล่าวแล้ว เห็นว่า ผู้ร้องโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 42 และมาตรา 87 แต่ผู้ร้องไม่ได้บรรยายหรือระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องและระบุความประสงค์จะให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 5 (3) และ (4)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 หรือไม่ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่

ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 46 ให้สิทธิแก่เกษตรกรซึ่งรวมตัวเป็นชุมชนท้องถิ่นดั่งเดิม มีสิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการทำสุราพื้นบ้านของจำเลย เป็นการทำจากผลิตภัณฑ์การเกษตรอันเป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 46 นั้นมีเจตนารมณ์ให้ชุมชนบริหาร หรือจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนเอง จัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน สำหรับจารีตประเพณี ศิลปะหรือวัฒนธรรมที่ดีของชุมชนก็ให้อนุรักษ์ไว้ แต่สิทธิตามที่กล่าวมานี้ จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 46 วรรคท้าย) ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมบัญญัติไว้ ฉะนั้นการที่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 บัญญัติว่า การทำสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครองจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีนั้น จึงเป็นหน้าที่ที่บุคคลต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้นพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46

2. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรา 50 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” เมื่อพิจารณาความในมาตรา 50 วรรคสอง บัญญัติยกเว้นเรื่องเสรีภาพในการประกอบอาชีพไว้ การจำกัดเสรีภาพตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้างจึงกระทำไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือประโยชน์สาธารณะอื่น ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 มาตรา 5 บัญญัติให้การทำสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครองต้องขออนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิตก่อน จึงไม่ได้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมแต่อย่างใด

3. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 84 หรือไม่ ทั้งนี้ผู้ร้องอ้างว่า รัฐไม่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกำหนดนโยบายผลิตสุราพื้นบ้านเสรี รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรตรวจสอบการให้อำนาจรัฐทุกระดับ นอกจากนี้ยังไม่ได้เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง ตามมาตรา 78 และไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรผลิตสุราพื้นเมืองได้ ซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 84

รัฐธรรมนูญ มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 บัญญัติไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามมาตรา 76 ให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง ตามมาตรา 78 ให้รัฐจัดระบบการถือครองที่ดิน การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ตามมาตรา 84 ผู้ร้องจึงไม่สามารถยกเหตุดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้างได้ว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญทั้งสามมาตราดังกล่าวได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเสียงข้างมาก 9 ต่อ 1 เสียง จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 42 และมาตรา 50 ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ส่วนมาตราอื่นไม่จำต้องวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2548 เรื่อง ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุชาติ พันธุ์เพ็ง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

พนักงานอัยการประจำศาลแขวงพระนครศรีอยุธยาเป็นโจทก์ ฟ้องนายสุชาติ พันธุ์เพ็ง ผู้ร้องเป็นจำเลย ฐานความผิด ทำสุราแช่โดยไม่ได้รับใบอนุญาตและมีไว้ในครอบครองซึ่งสุราแช่ที่รู้ว่า ทำขึ้นโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ขายหรือนำออกแสดงเพื่อขายซึ่งสุราแช่โดยผิดกฎหมาย ขอให้ลงโทษผู้ร้องตามพระราช บัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 17 มาตรา 30 มาตรา 31 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 มาตรา 4

ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องและโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยาส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 60 มาตรา 75 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องไม่ได้กล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 57 มาตรา 78 และมาตรา 83 อย่างไร เพราะเหตุใดและไม่ได้บรรยายหรือระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิพร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง และระบุความประสงค์จะให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (3) และ(4) จึงไม่เป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องวินิจฉัย ในส่วนที่ผู้ร้องมิได้โต้แย้งไว้ ดังนั้น ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มีเจตนารมณ์ให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนเอง การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน สำหรับจารีตประเพณี ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนก็ให้อนุรักษ์ไว้ แต่สิทธิตามที่กล่าว จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมาย เรื่องสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมบัญญัติไว้ ที่ผู้ร้องอ้างสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 ข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่าผู้ร้อง เป็นผู้แทนชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมหรือกระทำในนามชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมแต่ประการใด ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46

รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลโดยบุคคลมีเสรีภาพที่จะ

ประกอบกิจการหรืออาชีพใดก็ได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวข้างต้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือประโยชน์สาธารณะอื่น

กรณีตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 เป็นบทบัญญัติที่ห้ามผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ที่กฎหมายกำหนดเป็นข้อห้ามก็เพื่อการควบคุมตรวจสอบให้สุราที่นำออกจำหน่ายมีคุณภาพอยู่ในมาตรฐานที่สามารถบริโภคได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย การกำหนดข้อห้ามจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภคการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค หรือเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่ให้รัฐสามารถจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง

ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50

รัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และมาตรา 87 เป็นบทบัญญัติในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เป็นบทบัญญัติที่มีไว้เป็นแนวทางในการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลอยู่ในความควบคุมตรวจสอบของรัฐสภา สำหรับพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต”นั้น เป็นการบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เพราะไม่เกี่ยวกับการจัดระบบการถือครองที่ดิน การจัดหาแหล่งน้ำให้เกษตรกร รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และก็มิได้เป็นการขัดขวางระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาดหรือเป็นการสนับสนุนให้มีการผูกขาดการจำหน่ายสุรา ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และมาตรา 87

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 และศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 11 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และมาตรา 87

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2 คน ไม่รับวินิจฉัยในประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 84 และมาตรา 87

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องพร้อมความเห็น ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยมีการดำเนินการอันเป็นเหตุแห่งคำร้องรวม 4 ข้อ ดังนี้

ข้อ 1 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม ขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 และขัดกับหลักการเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144

ข้อ 2 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า การจัดคูหาเลือกตั้งที่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนนและหันหลังให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งกับบุคคลภายนอกที่มาสังเกตการณ์การเลือกตั้งหน้าหน่วย เป็นการละเมิดหลักการเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 104 วรรคสาม

ข้อ 3 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด เป็นการละเมิดหลักการของรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่า พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 108 และเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

ข้อ 4 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติ สั่งการ ออกประกาศ และออกคำสั่งในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวน เพื่อวินิจฉัยข้อปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้งไปโดยไม่มีการประชุมปรึกษาหารือหรือมิได้มีการปรึกษาหารือกันโดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่ และการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 ประกอบกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (6) และขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

คำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 นั้น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2543 วินิจฉัยเป็นแนวทางว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหรือข้อบังคับของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ หมวด 6 ส่วนที่ 4 มิใช่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอคำร้อง โดยมี

เหตุแห่งคำร้องข้อ 1 เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกฤษฎีกา ซึ่งเป็นกฎตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับพิจารณาวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เหตุแห่งคำร้อง ข้อ 2 พิจารณาแล้ว การจัดคูหาเลือกตั้งต้องมีที่มาจากการพิจารณาเห็นชอบร่วมกันของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การพิจารณาเห็นชอบย่อมต้องเป็น “มติ” ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการจัดคูหาเลือกตั้งตามมติดังกล่าวมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปอันมีลักษณะเป็นกฎที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งอยู่ในความหมายของคำว่า “กฎ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 จึงเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับพิจารณาวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เหตุแห่งคำร้อง ข้อ 3 พิจารณาแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นตามเหตุแห่งคำร้องข้อนี้ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับใด มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เหตุแห่งคำร้องข้อ 4 พิจารณาแล้ว เป็นการขอให้พิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับมติ สั่งการ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งหากมติ สั่งการ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งฉบับใดมีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะก็จะมีลักษณะเป็นกฎที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งอยู่ในความหมายของคำว่า “กฎ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 จึงเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับพิจารณาวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยพลตำรวจเอกวาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง และนายปริญญา นาคฉัตรีย์ กรรมการการเลือกตั้งชี้แจงด้วยวาจาพร้อมทั้งยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2549 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นตามคำร้องที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ในการพิจารณาประเด็นตามคำร้องนี้ มีการดำเนินการเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาและมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎตามที่วินิจฉัยไว้ในประเด็นเบื้องต้น อันเป็นเหตุแห่งคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาโดยลำดับ ดังนี้

เหตุแห่งคำร้องข้อ 1 คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม ขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 และขัดกับหลักการเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 ตราขึ้นและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 ประกอบด้วยบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง มาตรา 3 บัญญัติให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ส่วนที่สอง มาตรา 4 กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ 2 เมษายน 2549

บทบัญญัติในส่วนที่หนึ่งที่ให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร นั้น การยุบสภาเป็นการกระทำของรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าของฝ่ายบริหารเป็นผู้ถวายคำแนะนำพระมหากษัตริย์เพื่อทรงยุบสภาผู้แทนราษฎร เป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารโดยแท้ที่กำหนดไว้ในระบบรัฐสภา เพื่อให้ฝ่ายบริหารถ่วงดุลหรือคานอำนาจกับฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติกับรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร จึงเป็นดุลพินิจของฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง ไม่อยู่ภายใต้การตรวจสอบการใช้อำนาจโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการ

ส่วนบทบัญญัติในส่วนที่สอง ซึ่งเป็นเรื่องของการกำหนดวันเลือกตั้งนั้น แม้เป็นการกำหนดโดยรัฐบาลเนื่องจากเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว แต่การกำหนดวันเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์กับการจัดการการเลือกตั้งซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจไว้ และมีกำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการในกระบวนการจัดการการเลือกตั้งหลายประการ การที่รัฐบาลจะต้องกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร จึงจำเป็นต้องประสานงานกับคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน ทั้งนี้ เมื่อกำหนดวันเลือกตั้งแล้ว การดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งก็จะเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นจากการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะผู้ใช้อำนาจควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง

ย่อมมีอำนาจพิจารณาดำเนินการสั่งการปัญหาดังกล่าว และบางกรณีรัฐธรรมนูญให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายบางฉบับให้เป็นที่ยุติได้ด้วย ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) แต่การเป็นที่ยุตินั้นมีความหมายเพียงเป็นการยุติโดยองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าเป็นที่ยุติโดยไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ดังนั้น หากมีปัญหาเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็ย่อมอยู่ภายใต้การตรวจสอบขององค์กรฝ่ายตุลาการ เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญมอบหมายให้ใช้อำนาจตุลาการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ตามที่ผู้ร้องขอให้วินิจฉัยว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม ขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 และขัดกับหลักการเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 นั้น

การควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น ต้องพิจารณาจากการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเริ่มตั้งแต่การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นต่อรัฐบาลในการกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 เป็นวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็นต้นไป

การที่พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 เมษายน 2549 ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรฯ ใช้บังคับจำนวน 37 วัน นั้น การกำหนดวันเลือกตั้งดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติให้กำหนดวันเลือกตั้งภายใน 60 วัน ดังนั้น รัฐบาลและคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้ดำเนินการในส่วนของพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสองแล้ว

ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ นั้น

เมื่อพิจารณาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปที่เกิดขึ้นภายหลังการยุบสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ มีพรรคการเมืองหลายพรรคตัดสินใจไม่ส่งสมาชิกเข้ารับสมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป และการเลือกตั้งครั้งนี้มีผลการเลือกตั้งที่ผิดปกติเกิดขึ้นหลายประการ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าว ไม่ว่าการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อหรือแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เห็นได้ว่า ในจำนวนบัตรที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง หากรวมจำนวนบัตรที่ไม่ประสงค์ลงคะแนนเข้ากับบัตรเสียแล้ว ก็จะเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนบัตรที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดี อีกทั้งเมื่อพิจารณาประกอบกับข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ณ วันที่ 2 เมษายน 2549 ปรากฏว่ามีเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวจากพรรคการเมืองเดียวที่ส่งผู้สมัครทุกเขตเลือกตั้ง คือพรรคไทยรักไทย จำนวนถึง 281 เขตเลือกตั้ง จากเขตเลือกตั้งทั้งหมด 400 เขต ซึ่งเมื่อมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว ปรากฏว่าเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นไม่ได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 74 บัญญัติไว้ เป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และเมื่อมีการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ก็ยังมีเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่อีกครั้ง แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากอยู่ระหว่างการบังคับใช้วิธีการชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาตามคำสั่งของศาลปกครองกลางที่ให้ระงับการเลือกตั้งไว้ก่อน ส่งผลให้การ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปปกครองประเทศนั้น ไม่อาจเป็นไปดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบอำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ที่ได้ดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 เฉพาะในส่วนมาตรา 4 ที่กำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปนี้ จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม และไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนอย่างแท้จริงตามระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น แม้พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 จะตราขึ้นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการการเลือกตั้ง จะได้ดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ก็ทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ไม่ได้ผู้แทนปวงชนอย่างแท้จริงตามระบอบประชาธิปไตย อันนำไปสู่การเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 มาตรา 3 และมาตรา 144 วรรคหนึ่ง

เหตุแห่งคำร้องข้อ 2 การจัดคูหาเลือกตั้งที่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนนและหันหลังให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งกับบุคคลภายนอกที่มาสังเกตการณ์การเลือกตั้งหน้าหน่วย เป็นการละเมิดหลักการเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 104 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้จัดคูหารูปแบบใหม่ข้างต้น ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ โดยมีการศึกษาข้อดีข้อเสีย รวมทั้งข้อร้องเรียนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดคูหาแบบเดิมจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา และได้ศึกษาดูงานการเลือกตั้งของต่างประเทศด้วย แสดงถึงเจตนาของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดคูหารูปแบบใหม่โดยสุจริตและมุ่งหมายให้เกิดความเที่ยงธรรม แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ มาตรา 14 วรรคหนึ่ง ข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแต่งตั้งและวิธีปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อ 4 และคำชี้แจงของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ว่าการจัดคูหารูปแบบใหม่นี้ ก็เพื่อให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งขณะลงคะแนนได้แล้ว

เห็นว่า รูปแบบการจัดคูหาเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 นั้น ทำให้การลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในระยะห่างที่กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง อันมีผู้แทนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือที่ส่งสมัครแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการเลือกตั้งร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย และอยู่ในวิสัยที่สามารถมองเห็นการลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ การจัดคูหารูปแบบใหม่นี้จึงมีผลทำให้การลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว ไม่เป็นการลงคะแนนโดยลับ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 104 วรรคสาม บัญญัติไว้

เมื่อพิจารณาเหตุผลในการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 ตามเหตุแห่งคำร้องข้อ 1 และเหตุผลในการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับมติในการจัดคูหาเลือกตั้งตามเหตุแห่งคำร้องข้อ 2 นี้ ประกอบกันแล้ว เห็นว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปตามที่พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 กำหนดไว้ให้มีขึ้นในวันที่ 2 เมษายน 2549 ประกอบกับการจัดคูหาเลือกตั้ง

ตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นั้น เป็นการเลือกตั้งที่ทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ในส่วนเหตุแห่งคำร้องข้อ 3 พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด เป็นการละเมิดหลักการของรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่าพรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 108และเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 108 แล้วเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไว้ ส่วนประเด็นตามคำร้องที่ร้องว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนดนั้น มิได้เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 108 แต่อย่างใด และปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เป็นกรณีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในขณะนี้ยังไม่ได้เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยคำร้องข้อนี้ ดังที่ได้พิจารณาวินิจฉัยไว้แล้วในประเด็นเบื้องต้นเกี่ยวกับอำนาจรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับเหตุแห่งคำร้องข้อ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติ สั่งการ ออกประกาศและออกคำสั่งในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวน เพื่อวินิจฉัยข้อปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้งไปโดยไม่มีการประชุมปรึกษาหารือหรือไม่ได้มีการปรึกษาหารือกันโดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่ และการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 ประกอบกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (6) และขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อ 1 และข้อ 2 แล้ว การพิจารณาวินิจฉัยคำร้องข้อนี้ก็ไม่ได้ทำให้ผลของการวินิจฉัยคำร้องตามข้อ 1 และข้อ 2 เปลี่ยนแปลงไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยคำร้องข้อนี้

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 8 คน วินิจฉัยว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

สำหรับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 6 คน วินิจฉัยว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการลงมติในประเด็นว่า ผลของการวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้น มีผลเป็นการเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเลือกตั้งจนถึงการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด และต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ หรือไม่

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน วินิจฉัยว่า ให้มีการเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเลือกตั้งจนถึงการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด และเมื่อกำหนดระยะเวลาที่จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชกฤษฎีกา

ยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 ได้ล่วงพ้นหกสิบวันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสองไปแล้ว ดังนั้น จึงให้องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องมาจากการยุบสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการให้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป โดยกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสอง ต่อไป

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน เมื่อวินิจฉัยว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบันไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยลงมติในประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุแห่งคำร้องคือ ในส่วนที่เกี่ยวกับกำหนดวันเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 เฉพาะมาตรา 4 ตามเหตุแห่งคำร้องข้อ 1 ในการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 ตลอดจนการดำเนินการเลือกตั้งที่เกี่ยวเนื่องกับการเลือกตั้งดังกล่าวและการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับมติในการจัดคูหาเลือกตั้งตามเหตุแห่งคำร้อง ข้อ 2 ไม่เป็นการลงคะแนนโดยลับ เป็นการเลือกตั้งที่ทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ไม่เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 104 วรรคสาม และมาตรา 144 มาตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการจัดการเลือกตั้ง คือ ตั้งแต่การกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง การรับสมัครรับเลือกตั้งการลงคะแนนเสียง การนับคะแนนเสียง การประกาศผลการเลือกตั้ง

2. เมื่อวินิจฉัยว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเสียแล้ว ย่อมส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลดังกล่าวตามประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมดต้องเสียไปด้วย มีผลเป็นการเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวและเมื่อกำหนดระยะเวลาที่จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 ได้ล่วงพ้นหกสิบวันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสองไปแล้ว <u>และเพื่อให้การเลือกตั้งที่จะมีขึ้นต่อไป มีความเที่ยงธรรมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงให้องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องมาจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการให้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปโดยกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสอง ต่อไป</u>

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายไพบูลย์ กองเกิด กับพวกรวม 211 คน) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 56 วรรคสอง และมาตรา 59 หรือไม่

ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้ององค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เทศบาลตำบลน้ำพอง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และเทศบาลตำบลเขาสวนกวาง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ต่อศาลปกครองขอนแก่น โดยฟ้องว่า ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามได้ร่วมกันกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในการดำเนินโครงการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากโครงการดังกล่าวมิได้ทำ

ประชาพิจารณ์กับราษฎรในพื้นที่โครงการก่อสร้าง การดำเนินการทั้งหมดของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามเป็นการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง เพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีรายละเอียดเพียงพอเกี่ยวกับปัญหามลภาวะที่มีผลกระทบต่อแหล่งน้ำธรรมชาติและความเป็นอยู่ของราษฎร โดยขอให้ศาลมีคำพิพากษาและคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ยกเลิกมติที่ประชุมในการก่อสร้างที่ทิ้งขยะและสั่งให้ยกเลิกการก่อสร้างในบริเวณพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยเดิมของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3

ผู้ถูกฟ้องคดีให้การว่า โครงการก่อสร้างนี้ถือว่าเป็นความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยร่วมกัน และก่อนเริ่มโครงการผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้ขอความร่วมมือจากคณะสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ทำการศึกษาและประเมินผลกระทบและหามาตรการป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ รวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการปรับปรุงพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ซึ่งผลการสำรวจพบว่าประชาชนส่วนมากเห็นด้วย

ผู้ฟ้องคดีคัดค้านคำให้การว่า แม้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายก็ตาม แต่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 และมาตรา 59 ประกอบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 การไม่ดำเนินการประชาพิจารณ์ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ฟ้องคดีที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ดังนั้น ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการก่อสร้างบ่อกำจัดขยะมูลฝอยมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างแน่นอน ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามต้องปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ศาลปกครองขอนแก่นพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 56 วรรคสอง บัญญัติให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันมีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่เพียงฉบับเดียว คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งมาตรา 46 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้รัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศกำหนดประเภท และขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอขอความเห็นชอบ เมื่อพิจารณาโครงการระบบกำจัดขยะมูลฝอยร่วมของผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามแล้วไม่อยู่ในบังคับให้จำต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 59 บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียส่วนสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ในปัจจุบันมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 ระเบียบดังกล่าวมิได้บังคับให้ การดำเนินโครงการของรัฐจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ แต่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐมนตรีสำหรับการดำเนินโครงการของราชการส่วนกลาง หรือดุลพินิจของผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับการดำเนินโครงการของราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่น ศาลไม่อาจก้าวล่วงเข้าไปใช้ดุลพินิจพิจารณาทบทวนในเรื่องความเหมาะสมแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายบริหารซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารราชการแผ่นดินได้ ศาลปกครองขอนแก่นจึงพิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดว่า การก่อสร้างโครงการระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามได้จัดทำขึ้นนั้นเป็นโครงการที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ต้องด้วยมาตรา 56 วรรคสองของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นบทบัญญัติบังคับเด็ดขาดว่าจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้กระทำตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ และมาตรา 59 ของรัฐธรรมนูญ เป็นหลักที่ให้สิทธิต่อบุคคลที่จะได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับคนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว หากการดำเนิน

โครงการหรือกิจกรรมใดที่เข้าเงื่อนไขรัฐธรรมนูญกำหนดซึ่งเป็นหลักบังคับเสร็จเด็ดขาด มิอาจจะให้ใช้ดุลพินิจพิจารณาความเหมาะสมในการทำประชาพิจารณ์แต่ประการใด และผู้ฟ้องคดีเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ที่ศาลปกครองขอนแก่นนำมาใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 วรรคสอง และมาตรา 59 อย่างชัดแจ้งและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติทั้งสองนี้ ผู้ฟ้องคดีจึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดรอการพิจารณาพิพากษาไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีไปให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ในการพิจารณาหรือมีคำสั่งในคดีนี้จะต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 46 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาใช้บังคับ แต่เนื่องจากผู้อุทธรณ์โต้แย้งว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าวมาก่อน จึงให้ส่งข้อโต้แย้งของผู้อุทธรณ์ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งคดีนี้ไว้ชั่วคราว

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 และต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 โดยมาตรา 300 วรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ให้รับคำร้องในประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 56 วรรคสอง ไว้พิจารณาวินิจฉัย และไม่รับในประเด็นที่โต้แย้งว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 59 เนื่องจากไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว โดยบทบัญญัติมาตรา 56 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา 67 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 67 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้ว บทบัญญัติมาตรา 46 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นมาตรการทางกฎหมายประการหนึ่งที่ใช้บังคับกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่มีการดำเนินโครงการหรือกิจการที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อม หากรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ประกาศให้โครงการหรือกิจการใดต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมแล้ว ส่วนราชการรัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่ดำเนินโครงการหรือกิจการนั้น ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองประโยชน์ของรัฐและชุมชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 วรรคสอง แล้ว ดังนั้น พระราช

บัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 วรรคสอง

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองไว้มีสภาพบังคับได้ทันทีที่รัฐธรรมนูญประกาศให้มีผลใช้บังคับโดยไม่ต้องรอให้มีการบัญญัติกฎหมายอนุวัติการมาใช้บังคับก่อน ดังนั้น ในกรณีที่มีการดำเนินโครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ก็ดี หรือเป็นโครงการหรือกิจการที่ไม่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 46 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ดี หากปรากฏว่าการดำเนินโครงการหรือกิจการอาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชุมชนทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพต่อบุคคลหรือชุมชน บุคคลหรือชุมชนย่อมมีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 67 วรรคสาม เพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่ดำเนินโครงการหรือกิจการนั้น จัดให้มีการศึกษาและประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน การจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือการให้องค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพและสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพให้ความเห็นก่อนดำเนินโครงการหรือกิจการได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 67 วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังที่กล่าวมา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 หรือไม่

ผู้ฟ้องคดี (ผู้ตรวจการแผ่นดิน) ได้ฟ้องผู้ถูกฟ้องคดี (คุณหญิงจารุวรรณ เมณฑกา) ต่อศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง) ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีออกคำสั่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ที่ 184/2553 เรื่อง ยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งรองผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินให้รักษาราชการแทนผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินลงวันที่ 18 สิงหาคม 2553 ภายหลังจากผู้ถูกฟ้องคดีมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ จึงถือได้ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2553 ผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่มีอำนาจออกคำสั่งดังกล่าว ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนคำสั่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินดังกล่าว

ผู้ถูกฟ้องคดีให้การว่า ปัจจุบันผู้ถูกฟ้องคดีอยู่ในฐานะผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามประกาศ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 29 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 วรรคสอง ประกาศฉบับดังกล่าว ถือเป็นข้อยกเว้นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) การที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่ตามประกาศฉบับดังกล่าวจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายและ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องสอด (นายพิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส) ยื่นคำร้องสอดว่าการที่ผู้ถูกฟ้องคดี มีคำสั่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินที่ 184/2553 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2553 ยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งรองผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินให้รักษาราชการแทนผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน มีผลให้ผู้ร้องสอดซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงได้รับความเดือดร้อนเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว และมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษาแก่ผู้ร้องสอด

ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับตามคำสั่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ที่ 184/2553 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2553 ของผู้ถูกฟ้องคดีไว้เป็นการชั่วคราว และต่อมาศาลปกครองชั้นต้นมีคำพิพากษาว่า ผู้ถูกฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเมื่ออายุครบ หกสิบห้าปีบริบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ออกมาในภายหลังจากที่ผู้ถูกฟ้องคดี

พ้นจากตำแหน่งแล้วจึงเป็นการที่ผู้ถูกฟ้องคดีออกคำสั่งโดยไม่มีอำนาจ และให้คำสั่งทุเลาการบังคับตามคำสั่งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ที่ 184/2553 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2553 มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าศาลปกครองสูงสุดจะมีคำสั่ง เป็นอย่างอื่น

ผู้ถูกฟ้องคดียื่นอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลปกครองสูงสุด พร้อมกับยื่นคำโต้แย้งเพื่อขอให้ ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ว่า ประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ 29 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 2 และข้อ 3 ได้กำหนดวันสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไว้เพียง 2 กรณี คือให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดเวลาจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2550 และให้ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จึงเป็นกรณีให้ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไปพลางก่อนในระหว่างที่ยังไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว โดยมิได้นำเรื่องอายุหรือคุณสมบัติของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตราใด ๆ มาใช้บังคับ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลปกครองชั้นต้นนำมาปรับใช้ในการวินิจฉัยว่าผู้ถูกฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเมื่ออายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 ประกอบกับมาตรา 36 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2549 และฉบับที่ 29 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549

ศาลปกครองสูงสุดเห็นว่า มีปัญหาว่าบทบัญญัติมาตรา 34 (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 หรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว ศาลปกครองสูงสุดจึงให้ส่งคำโต้แย้งเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 และรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2549 และประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 29 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 กำหนดให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ยังคงบังคับใช้ต่อไป เว้นแต่บทบัญญัติใน ส่วนที่ 1 หมวด 1 จนกว่าจะมีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกและให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2549 คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป จนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2550 ให้ดำเนินการสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ภายในเก้าสิบวันโดยในระหว่างที่ยังไม่มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่พ้นจากตำแหน่งยังคงปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไปพลางก่อน

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 ซึ่งเป็นบทเฉพาะกาลได้บัญญัติรับรองให้ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหา กษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญไว้ชั้นหนึ่งและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็มีบทเฉพาะกาลตามมาตรา 309 บัญญัติให้ถือว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อีกชั้นหนึ่งด้วย นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 302

วรรคหนึ่ง (3) ยังได้บัญญัติให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับต่อไปเช่นกัน

เห็นได้ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทั้งสองฉบับ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ต่างมีผลบังคับใช้อยู่ในส่วนที่ไม่ขัดหรือแย้งกัน กล่าวคือ การใดที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกำหนดไว้ก็ให้เป็นไปตามนั้น เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินและให้การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะของบทเฉพาะกาล

ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) ที่บัญญัติว่า นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 33 แล้วผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินยังพ้นจากตำแหน่งเมื่อมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์อีกกรณีหนึ่ง

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) แล้วเห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ของการบังคับใช้ต่างกรณีกัน ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) จึงมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีคำวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2555 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่า พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 230 วรรคสอง ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับหนังสือร้องเรียนจากเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้าว่า สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองได้ประสานงานไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้มีการมอบหมายกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่ง มาทำหน้าที่เป็นกรรมการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมือง ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 230 วรรคสอง และมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) ได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้งไว้ว่า ต้องไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ แต่เนื่องจากสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโดยกฎหมายที่มีลักษณะเป็นหน่วยงานของรัฐ การทำหน้าที่กรรมการสรรหาสมาชิก สภาพัฒนาการเมือง จึงอาจเป็นเหตุให้กรรมการการเลือกตั้งขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้าม ซึ่งเป็นเหตุ ให้พ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 232 วรรคสาม มาตรา 230 วรรคสอง และมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) หรือไม่

เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ประกอบข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (18) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 230 วรรคสอง ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 207 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้อง ... (2) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ..." และมาตรา 230 วรรคสอง บัญญัติว่า "ให้นำบทบัญญัติมาตรา 207 มาใช้บังคับกับกรรมการการเลือกตั้งด้วยโดยอนุโลม" เห็นได้ว่า การที่รัฐธรรมนูญกำหนดลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้งไว้เช่นนั้น ก็โดยมีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้กระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความระแวงสงสัยในความเป็นอิสระและความเป็นกลาง

พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการเมือง โดยมาตรา 5 บัญญัติให้มีสภาพัฒนาการเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ โดยให้สภาพัฒนาการเมืองประกอบด้วยสมาชิกมาจากหลายภาคส่วนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ส่วนมาตรา 11 นั้น บัญญัติให้มีคณะกรรมการสรรหาทำหน้าที่สรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองตามมาตรา 7 (2) และ (7) อันได้แก่สมาชิกซึ่งมาจากผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคมจำนวนสิบหกคน และสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวนสิบคน คณะกรรมการสรรหาตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) จึงมีหน้าที่เพียงการสรรหาเพื่อให้ได้สมาชิกสภาพัฒนาการเมืองตามมาตรา 7 (2) และ (7) ซึ่งกรรมการการเลือกตั้งเป็นเพียงหนึ่งในคณะกรรมการสรรหาทั้งหมดจำนวนเจ็ดคน ที่เข้าไปทำหน้าที่เฉพาะกิจในการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมือง เพื่อให้องค์ประกอบของสภาพัฒนาการเมืองเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและเพื่อให้สภาพัฒนาการเมืองทำหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและวัตถุประสงค์ของกฎหมายตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 วรรคหนึ่ง (8) แม้กฎหมายจะบัญญัติให้สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองเป็นหน่วยงานอิสระในสถาบันพระปกเกล้า แต่คณะกรรมการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองมิใช่คณะกรรมการที่สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองหรือสถาบันพระปกเกล้าใช้อำนาจหน้าที่แต่งตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับภารกิจของสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง หรือสถาบันพระปกเกล้า คณะกรรมการนี้จึงมิใช่คณะกรรมการของหน่วยงานของรัฐ หากแต่เป็นคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อทำหน้าที่เฉพาะในการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมือง เมื่อการสรรหาเสร็จสิ้นในครั้งใด ภารกิจของคณะกรรมการสรรหาในครั้งนั้นก็สิ้นสุดลง การทำหน้าที่ของกรรมการการเลือกตั้งในครั้งนั้นก็สิ้นสุดลงด้วย ทั้งนี้ ในมาตรา 11 วรรคสอง ได้บัญญัติห้ามมิให้กรรมการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองเสนอชื่อตนเองหรือรับการสรรหาเป็นสมาชิกในคราวนั้น และมาตรา 22 ได้บัญญัติให้กรรมการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองได้รับเบี้ยประชุมค่าใช้จ่าย และประโยชน์ตอบแทนอื่นในการดำเนินงานตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา แต่มิให้ได้รับเงินเดือน หรือเงินประจำตำแหน่ง อีกทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติอื่นใดที่กำหนดให้กรรมการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองมีหน้าที่ในทางบริหารงานใด ๆ หรือเข้าไปก้าวก่ายแทรกแซง การปฏิบัติหน้าที่ของสภาพัฒนาการเมืองและของสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า ดังนั้น การเป็นกรรมการสรรหาสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองของกรรมการการเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) จึงไม่เข้าลักษณะการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และไม่อยู่ในความหมายคำว่า กรรมการของหน่วยงานของรัฐ อันจะเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 230 วรรคสอง ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 230 วรรคสอง ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25-27/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่

เรื่องพิจารณาที่ 37/2554 และเรื่องพิจารณาที่ 38/2554 เป็นกรณีที่ศาลปกครองกลางส่ง คำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ความว่า นายรัฐชทรัพย์ นิชิด้า และนายณัฐศิลป์ จงสงวน ยื่นฟ้องสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และคณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 โดยผู้ฟ้องคดีทั้งสองสมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ แต่ไม่ได้รับคัดเลือก ผู้ฟ้องคดีเห็นว่ากระบวนการสรรหาและการลงมติของ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีจึงขอให้ศาลปกครองกลางมีคำสั่งเพิกถอนมติของผู้ถูกฟ้องคดี ที่ 2 และระเบียบสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้สมควรได้รับเลือกเป็นกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ โดยวิธีการสรรหา พ.ศ. 2553 และโต้แย้งว่า การที่พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) กำหนดให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นกรรมการสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) ที่ห้ามมิให้กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกรรมการของหน่วยงานของรัฐ เป็นเหตุให้องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาดังกล่าวมีจำนวนไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด การสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติในครั้งนี้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เรื่องพิจารณาที่ 15/2555 เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้รับหนังสือร้องเรียนจากศาสตราจารย์ อมรา พงศาพิชญ์ ว่า การที่พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) บัญญัติให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกรรมการสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นการให้ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกรรมการของหน่วยงานของรัฐ อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเป็นกรรมการสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเสนอ เรื่องพร้อมด้วยความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1)

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 และมาตรา 245 (1) และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) และ (18) โดยให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ให้นำบทบัญญัติมาตรา 207 ซึ่งกำหนดลักษณะต้องห้ามของประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาใช้บังคับกับกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย โดยอนุโลม มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติกระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ของกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความระแวงสงสัยในความเป็นอิสระและความเป็นกลาง</u>

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 เพื่อให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่ดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ซึ่งเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยมาตรา 6 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า กสทช. จำนวนสิบเอ็ดคน ประกอบด้วยผู้ที่มีผลงานหรือมีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ กระบวนการการได้มาซึ่ง กสทช. มีขั้นตอนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 ถึงมาตรา 18 การที่มาตรา 14 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มีคณะกรรมการสรรหาจำนวนสิบห้าคนมาจากผู้แทนหลากหลายองค์กรก็เพื่อให้มีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ที่เป็นอิสระและเป็นกลางทางการเมืองเข้ามาร่วมทำหน้าที่กลั่นกรองให้ได้บุคคลที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่งกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย คณะกรรมการสรรหาจะมีขึ้นเฉพาะเมื่อมีเหตุที่ต้องทำหน้าที่คัดเลือกผู้สมควรได้รับเลือกโดยวิธีการสรรหาเพื่อเสนอต่อวุฒิสภาพิจารณาลงมติคัดเลือกพร้อมกับรายชื่อผู้สมควรได้รับเลือกโดยวิธีการคัดเลือกกันเองของสมาคม สถาบัน หรือองค์กร ต่าง ๆ ที่ขึ้นทะเบียนไว้อีกส่วนหนึ่งเท่านั้น คณะกรรมการสรรหามิได้มีอำนาจหน้าที่ในการสรรหาเพื่อคัดเลือก กรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติโดยตรงแต่อย่างใด เมื่อการดำเนินการสรรหาเสร็จสิ้นแล้ว ภารกิจของคณะกรรมการสรรหาในครั้งนั้นก็สิ้นสุดลง และไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติอื่นใดกำหนดให้กรรมการสรรหามีหน้าที่ในทางบริหาร หรือเป็นที่ปรึกษา หรือเข้าไปก้าวก่ายแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของ กสทช. หรือสำนักงาน กสทช. ได้ อีกทั้งคณะกรรมการสรรหามิได้มีรายได้ หรือค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนหรือเงินประจำตำแหน่ง หรือค่าตอบแทนในฐานะกรรมการของ กสทช. ดังนั้น การเป็นกรรมการสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติของประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) จึงไม่เข้าลักษณะเป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และไม่อยู่ในความหมายของคำว่ากรรมการของหน่วยงานของรัฐอันจะเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายฟิลิป นิวสัน) ในคดีหมายเลขดำที่ 4531/2554 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ยื่นฟ้องจำเลยในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของบริษัท ดาต้าแมท จำกัด (มหาชน) ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ในฐานความผิดร่วมกันเป็นนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างให้ถูกต้องและตามกำหนดเวลา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 70 มาตรา 144 และมาตรา 158 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 จำเลยให้การปฏิเสธ

ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือ

บุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย" เป็นกรณีที่หากนิติบุคคลกระทำความผิดแล้ว บุคคลใดเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้จัดการหรือผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบว่าบุคคลดังกล่าวได้ร่วมกระทำความผิดด้วยหรือไม่ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเป็นการขัดหรือแย้งกับหลักนิติธรรมที่ว่า โจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ซึ่งเป็นกรณีเดียวกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน ขอให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ซึ่งศาลอาญากรุงเทพใต้จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองบัญญัติว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาว่าไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 5 ได้ให้ความหมายของคำว่า "นายจ้าง" ไว้ว่า หมายถึง ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้และหมายความรวมถึง (1) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง (2) ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย ดังนั้น นายจ้างจึงมีทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดที่นิติบุคคลกระทำด้วย เป็นบทบัญญัติที่กำหนดตัวบุคคลที่ต้องรับผิดในทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติตามกฎหมาย ซึ่งไม่สามารถกระทำการใด ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้ หากปราศจากบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้น อันเป็นการสอดคล้องกับความหมายของคำว่านายจ้างที่เป็นนิติบุคคลตามมาตรา 5 มาตรานี้จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ถือเอาพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งก่อให้เกิดการกระทำความผิดของนิติบุคคลว่าต้องรับผิดในผลของการกระทำของตนเอง มิใช่เป็นบทสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่แรกเริ่มคดี สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการนั้นเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและการกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นต้องครบองค์ประกอบความผิด

นอกจากนี้ เมื่อนิติบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโจทก์มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่า การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นจากการสั่งการ หรือการไม่สั่งการ หรือการกระทำการ หรือการไม่กระทำการของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น และภาระพิสูจน์การกระทำความผิดของบุคคลดังกล่าวยังคงต้องพิจารณาถึงมาตรฐานการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 โดยบุคคลที่ถูกกล่าวหานั้นยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าจำเลยได้กระทำการอันเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และในกรณีที่มีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ส่วนประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 มีลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555นั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 มิใช่บทบัญญัติที่เป็นข้อสันนิษฐานว่ากรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตั้งแต่แรกโดยที่ผู้กล่าวหาไม่จำต้องพิสูจน์ถึงการกระทำความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 จึงเป็นคนละกรณีกัน

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2556 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ร้อง เสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

ผู้ร้องได้รับหนังสือร้องเรียนจากนายวิศิษฎ์ เลาหพูนรังษี นางนิภาพัฒน์ โรมรัตนพันธ์ และ นายทัน เทียนสุวรรณ ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2555 ว่า เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2554 บริษัท อารียา พรอพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีนายวิศิษฎ์ เลาหพูนรังษี ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ และกรรมการผู้จัดการ นางนิภาพัฒน์ โรมรัตนพันธ์ และนายทัน เทียนสุวรรณ ดำรงตำแหน่ง กรรมการบริหารในขณะนั้น ได้ถูกเจ้าพนักงานทำการค้นเพื่อยึด อายัดเครื่องคอมพิวเตอร์ แผ่นซีดี หรือสิ่งของอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่มีการติดตั้งหรือบันทึกข้อมูลโปรแกรมคอมพิวเตอร์ละเมิดลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม และบันทึกการตรวจค้น ยึด อายัดของกลางและรายงานการตรวจเครื่องคอมพิวเตอร์ของบริษัท ต่อมาได้มีการร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ และมีหมายเรียกผู้ต้องหาจากกองบังคับการปราบปราม การกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมายังบริษัท และกรรมการบริษัททุกคนในฐานะผู้ต้องหา จากกรณีดังกล่าวผู้ร้องเรียนเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ผู้ร้องเรียนจึงส่งเรื่องให้ผู้ร้องเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1)

ผู้ร้องเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา โดยต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่า บุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริง ถือเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา โดยให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ส่วนพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 เป็นการสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลโดยให้ถือว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอม ซึ่งมีผลว่าเมื่อโจทก์สามารถนำสืบ ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเงื่อนไขของข้อสันนิษฐานว่าบุคคลนั้น

เป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคล ที่กระทำความผิดแล้ว ก็จะทำให้ได้รับการสันนิษฐานว่ากรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดด้วย อันเป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐาน ให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญา เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลในการที่จะต้องนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐาน นอกจากนั้น บทบัญญัติดังกล่าวยังส่งผลให้กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยไม่จำต้องมีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่ากรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น ได้ร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลนั้นหรือไม่ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ผู้ร้องจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) หรือไม่

เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่ กรณี จึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (18) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่า จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองนี้</u> เป็นข้อสันนิษฐาน อันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชนดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 11 ที่ว่า บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับ การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 14.2 ที่ว่า บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด อันถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่า บุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญา เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับ ความรับผิดทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญา จนกว่าจะมีพยานหลักฐาน มาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศ

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และบทกำหนดโทษหากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติ ที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ และสำหรับกรณีนิติบุคคลกระทำความผิดก็มีบทบัญญัติให้กรรมการ หรือผู้จัดการเป็นตัวการร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลตามมาตรา 74 ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิด กับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

เห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 มีวัตถุประสงค์ให้ดำเนินคดีแก่กรรมการ หรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคล โดยให้ถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลด้วย จึงเป็นข้อสันนิษฐาน ตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำ หรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน เป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไข ของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้อง

รับโทษทางอาญา เนื่องจากการสันนิษฐานว่า ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ก็ให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิด กับนิติบุคคลผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด ของนิติบุคคลดังกล่าว โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นว่ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น เท่านั้น กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้แต่แรกแล้วว่า กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้น ได้กระทำความผิดร่วมกับนิติบุคคลด้วย อันมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการ หรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้น บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริง ที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดกับหลักนิติธรรมข้อที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระ การพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด นอกจากนี้ บทบัญญัติ มาตราดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุม หรือถูกคุมขัง โดยไม่มี พยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับ ความผิดตามที่ถูกกล่าวหา บทบัญญัติมาตราดังกล่าวในส่วนที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน คือ นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์ นายจรัญ ภักดีธนากุล นายเฉลิมพล เอกอุรุ นายชัช ชลวร นายนุรักษ์ มาประณีต และนายบุญส่ง กุลบุปผา วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการ หรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง อย่างใดอย่างหนึ่งกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน คือ นายจรูญ อินทจาร นายสุพจน์ ไข่มุกด์ และนายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 ไม่ขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลจังหวัดสระบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 3 ถึงที่ 11 (นายพิชญ์ โพธารามิก กับพวกรวม 9 คน) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 4659/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

บริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องบริษัท ทริปเปิลที อินเทอร์เน็ต จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 11 คน เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดสระบุรีในฐานความผิดลักทรัพย์หรือรับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ ทำให้โครงข่ายโทรคมนาคมเสียหาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 86 มาตรา 91 มาตรา 334 หรือมาตรา 357 และมาตรา 358 และพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 44 มาตรา 72 และมาตรา 78 จำเลยทั้งสิบเอ็ดให้การปฏิเสธ และจำเลยที่ 3 ถึงที่ 11 ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสระบุรี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 โดยโต้แย้งว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติการประกอบ

กิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลยที่ 3 ถึงที่ 11 ในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 แล้วแต่กรณี โดยโจทก์ไม่จำต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างหนึ่งอย่างใดของจำเลยที่ 3 ถึงที่ 11 จึงเป็นการนำเอาการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นนิติบุคคลและเป็นบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยที่ 3 ถึงที่ 11 ในฐานะกรรมการบริษัทต้องรับโทษทางอาญา มิใช่เป็นการสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดของกฎหมาย จึงขัดกับหลักนิติธรรม นอกจากนี้ ยังเป็นการนำจำเลยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยให้ตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลย ต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุม หรือถูกคุมขัง โดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควร นอกจากนั้น ยังไม่ได้คุ้มครองจำเลยที่ 3 ถึงที่ 11 ในฐานะกรรมการบริษัทให้เสมอภาคกับจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบริษัท ในเรื่องการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ดังกล่าว ดังนั้น พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30

ศาลจังหวัดสระบุรีเห็นว่า พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะนำไปใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 3 ถึงที่ 11 ตามทางการเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30 ซึ่งศาลจังหวัดสระบุรีจะนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง บัญญัติว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์</u>

รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (5) บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ ... (5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ โดยการกำหนดค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน วรรคสอง บัญญัติว่า ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน วรรคสาม บัญญัติว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ และวรรคสี่ บัญญัติว่า มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการรับรองให้บุคคลมีความเสมอกัน

ในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จะกระทำมิได้

สำหรับพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มีบทบัญญัติความรับผิดของผู้บริหารนิติบุคคลหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ตามมาตรา 78 บัญญัติว่า ในกรณีผู้ที่กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคลให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

เห็นว่า พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดทางอาญาของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน เป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจากการสันนิษฐานว่า ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ก็ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นว่ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นเท่านั้น กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้แต่แรกแล้วว่า กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดร่วมกับนิติบุคคลด้วย อันมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ และบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นทั้งหมดทุกคน บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกี่ยวข้องกับความผิดตามที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดต่อหลักนิติธรรมข้อที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด นอกจากนี้บทบัญญัติมาตราดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลย ซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุม หรือถูกคุมขังโดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดตามที่ถูกกล่าวหา

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 ในส่วนที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาและจำเลยโดยไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาและจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับนิติบุคคลโดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของ

นิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลโดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ซึ่งเมื่อได้วินิจฉัยดังนี้แล้วจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราอื่น ๆ หรือไม่ อีกต่อไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

ศาลอุทธรณ์ภาค 5 ส่งความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงลำปาง เป็นโจทก์ ยื่นฟ้อง นายกิตตินาท สุวรรณเลิศ เป็นจำเลย ต่อศาลแขวงลำปางในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1413/2552 หมายเลขแดงที่ 3679/2552 ในฐานความผิดเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ตั้งสถานบริการแต่ปล่อยปละละเลยให้มีการนำอาวุธเข้าไปในสถานบริการระหว่างเวลาที่เปิดทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย โดยจำเลยเป็นผู้แทนและกรรมการผู้มีอำนาจของ บริษัท มดยิ้ม เอนเตอร์เทนเม้นท์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ตั้งสถานบริการชื่อซิมเปิ้ล ซึ่งมาตรา 28/4 บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ดังนั้น ถือว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับนิติบุคคลด้วย บทบัญญัตินี้เป็นเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 ว่า เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล โดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ศาลอุทธรณ์ภาค 5 เห็นว่า ในคดีอาญาโจทก์มีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิด ประกอบกับพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 มีลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้แล้ว ดังนั้น บทสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ย่อมต้องขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง จึงให้ส่งความเห็นตามทางการเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์ภาค 5 ส่งความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค 5 จะนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง บัญญัติว่าในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด</u>

สำหรับพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 กรณีความรับผิดของผู้บริหารนิติบุคคลหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลในกรณีนิติบุคคลกระทำความผิด มาตรา 28/4 บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 มีวัตถุประสงค์ให้ดำเนินคดีแก่กรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น โดยให้ถือว่าเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลด้วย จึงเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดทางอาญาของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาว่ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลเท่านั้น เป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้แต่แรกแล้วว่า กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดร่วมกับนิติบุคคลด้วย อันมีผลเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นทั้งหมดทุกคน บทบัญญัติมาตราดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกี่ยวข้องกับความผิดตามที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดต่อหลักนิติธรรมข้อที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตราดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุมหรือถูกคุมขัง โดยไม่มีพยานหลักฐานตามสมควรในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับความผิดตามที่ถูกกล่าวหา

พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ในส่วนที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ประกอบมาตรา 3 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 4 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ประกอบมาตรา 3 วรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น เป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ประกอบมาตรา 3 วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีที่ 1 (นายชะลอ รับทอง) และผู้ฟ้องคดีที่ 2 (นางสาวสมพร รับทอง) ในคดีหมายเลขดำที่ 869/2556 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องการประปาส่วนภูมิภาคเป็นผู้ถูกฟ้องคดี ต่อศาลปกครองกลางเพื่อขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีวางท่อน้ำรุกล้ำแดนกรรมสิทธิ์ใต้ที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสาม โดยศาลจังหวัดนครปฐมได้มีคำพิพากษาร้อถอนทางสาธารณประโยชน์ในส่วนที่รุกล้ำที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสาม

แต่ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาปรากฏว่า การประปาส่วนภูมิภาค ได้วางท่อน้ำรุกล้ำที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสาม และเมื่อศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จังหวัดนครปฐมรื้อถอนการก่อสร้างทางหลวงชนบทดังกล่าวออกจากที่ดิน การดำเนินการวางท่อน้ำของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นการรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสาม ผู้ฟ้องคดีทั้งสามจึงฟ้องต่อศาลปกครองกลางขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสาม นับแต่วันที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้วางท่อน้ำรุกล้ำเข้ามาในแดนกรรมสิทธิ์ใต้ที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสาม ภายหลังผู้ฟ้องคดีที่ 3 ยื่นถอนฟ้องเฉพาะส่วนของตน ศาลปกครองกลางอนุญาตให้ถอนฟ้องได้

ผู้ถูกฟ้องคดียื่นคำให้การต่อศาลปกครองกลางสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 กำหนดให้การประปาส่วนภูมิภาคมีอำนาจวางท่อน้ำผ่านที่ดินของบุคคลใด ๆ ที่มิใช่ที่ตั้งสำหรับที่อยู่อาศัยโดยไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนการใช้ที่ดินกรณีท่อน้ำมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตร ซึ่งท่อน้ำที่ได้วางในที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสองมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเพียงห้าสิบหกเซนติเมตร ฉะนั้นผู้ถูกฟ้องคดีจึงมีอำนาจในการวางท่อน้ำและไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนการใช้ที่ดินให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งสอง ทั้งนี้กรณีเคยมีข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับคดีนี้มาแล้ว โดยผู้ถูกฟ้องคดีเคยถูกฟ้องต่อศาลจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งศาลจังหวัดสมุทรสาครพิพากษาว่า ผู้ถูกฟ้องคดีมีสิทธิวางท่อน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตรได้ ไม่ถือเป็นการละเมิดตามคดีหมายเลขดำที่ 80/2551 และคดีหมายเลขแดงที่ 1193/2552 คดีถึงที่สุดเนื่องจากคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่ได้อุทธรณ์คำพิพากษา ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงไม่มีสิทธินำคดีมาฟ้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าเสียหายจากผู้ถูกฟ้องคดี

ในระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง ผู้ฟ้องคดีที่ 1 และผู้ฟ้องคดีที่ 2 ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลปกครองกลางพิจารณาส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีทั้งสองให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้การประปาส่วนภูมิภาคมีอำนาจใช้ทรัพย์สินของเอกชนในการวางท่อน้ำโดยไม่ต้องจ่ายเงินค่าทดแทนขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 หรือไม่

ศาลปกครองกลางเห็นว่า พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีทั้งสองตามทางการเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 ซึ่งศาลปกครองกลางจะนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 41 วรรคหนึ่ง มีเจตนารมณ์ เพื่อประกันความมั่นคงในการถือครองทรัพย์สิน บุคคลที่ได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยชอบรวมถึงการรับมรดกย่อมได้รับความคุ้มครองความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง รวมทั้งสิทธิใดๆ ในการใช้สอยหรือจำหน่ายจ่ายโอน ซึ่งสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวอาจถูกจำกัดได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น เช่น การอายัด การยึด หรือการริบทรัพย์สินจะกระทำได้ก็แต่โดยกฎหมายให้อำนาจเป็นต้น หลักการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 17 โดยเฉพาะในเรื่องอสังหาริมทรัพย์โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองย่อมมีความผูกพันที่จะใช้หลักกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ถึงความชอบธรรมในการครอบครองและใช้ประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ที่ตนมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองอยู่โดยสมบูรณ์ หากแต่ว่าอาจมีการจำกัดอำนาจการจัดการทรัพย์สินของเจ้าของ หรือเจ้าของอาจจะต้องยอมรับภาระอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ข้อจำกัดอำนาจกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นมีอยู่หลายประการเท่าที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น เรื่องทางจำเป็น ภาระจำยอม และการใช้สิทธิบนอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้น สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล จึงอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมายตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของประเทศชาติโดยรวม แต่การจำกัดสิทธิดังกล่าวนั้นก็ต้องชอบด้วยหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม และมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ และวรรคสองที่บัญญัติว่า กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

สำหรับพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 นั้น เห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจการประปาส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจในการจัดทำน้ำประปา อันเป็นบริการสาธารณะของรัฐในด้านสาธารณูปโภค จึงต้องเอื้อให้หน่วยงานของรัฐผู้จัดทำบริการสาธารณะดังกล่าวสามารถดำเนินการได้โดยสะดวกเพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวม แต่การใช้อำนาจเช่นว่านี้ต้องอยู่บนหลักการเคารพสิทธิของเอกชนผู้ที่อาจจะต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรือถูกจำกัดสิทธิ หรือถูกรอนสิทธิอันเกิดจากการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมดังกล่าวด้วย กล่าวคือ รัฐจำต้องชดใช้ค่าทดแทนความเสียหายอันเป็นธรรมตามควรแก่กรณีในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าว และรัฐจะไม่กระทำการอันใดที่เป็นการละเมิดหรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินความจำเป็น โดยยึดถือหลักนิติธรรมดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง รัฐต้องให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากรัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวแล้วก็ต้องเป็นไปโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายและภายในขอบเขตตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายและสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 แล้วเห็นว่า การประปาส่วนภูมิภาคเป็นบริการสาธารณะที่รัฐจำเป็นต้องจัดทำหรือให้มีขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและการพัฒนาประเทศในด้านสาธารณูปโภคและสุขอนามัยที่ดีของประชาชนอันเป็นสาธารณประโยชน์ และยังมีความสำคัญต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศด้วย การเข้าไปดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิต การส่ง และการจำหน่ายน้ำประปา รัฐมีความจำเป็นต้องให้อำนาจแก่การประปาส่วนภูมิภาคในการเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ไปใต้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นที่ดินของบุคคลที่มิใช่ที่ตั้งของโรงเรือนหรือที่อยู่อาศัยได้เพื่อประโยชน์แก่การดังกล่าว โดยผู้เป็นเจ้าของหรือครอบครองทรัพย์สินไม่ได้สูญเสียสิทธิในทรัพย์สินของตนเพียงแต่ถูกจำกัดสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินบางประการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเข้าใช้บริเวณที่ดินเพื่อเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ของการประปาส่วนภูมิภาค จะเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะก็ตาม แต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินย่อมต้องได้รับความคุ้มครองภายใต้ขอบเขตแห่งสิทธิตาม

รัฐธรรมนูญด้วย การที่บทบัญญัติมาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสาม ไม่มีการระบุในเรื่องค่าทดแทนไว้โดยชัดแจ้งในกรณีของการวางท่อน้ำที่ไม่เป็นไปตามวรรคสอง ในกรณีท่อน้ำที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตร การบัญญัติไว้เช่นนี้จึงทำให้เกิดการตีความและยึดถือเป็นหลักกฎหมายว่า ถ้าท่อน้ำที่การประปาส่วนภูมิภาคนำมาเดินในที่ดินนั้นมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตรแล้วการประปาส่วนภูมิภาคก็ไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน ซึ่งเห็นว่ากรณีนี้ไม่เป็นธรรมแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินเพราะการที่รัฐเข้าไปใช้ประโยชน์ในที่ดินของบุคคลแม้จะใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ก็เป็นการทำให้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเสื่อมเสียไปอยู่ดี ไม่ว่าขนาดของท่อน้ำจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางแปดสิบเซนติเมตรขึ้นไปหรือต่ำกว่าแปดสิบเซนติเมตรลงมาก็ตาม ประกอบกับการเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์นั้นก็ต้องมีการกำหนดบริเวณของที่ดินซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่อาจใช้ประโยชน์ได้อันเป็นการรบกวนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยไม่เป็นธรรมเมื่อพิจารณาสภาพการใช้สิทธิในที่ดินของประชาชนในปัจจุบัน บุคคลทั่วไปย่อมสามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินที่ตนมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองได้ ทั้งพื้นที่เหนือพื้นดินและใต้ดินลงไปในระดับความลึกห้าถึงสิบเมตรแล้วแต่ลักษณะของการใช้สอย ในขณะที่กรณีดังกล่าวเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินกลับไม่สามารถปลูกสร้างโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอื่น รวมทั้งการปลูกต้นไม้หรือกระทำการใดในบริเวณที่ดินที่มีการเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์ เนื่องจากอาจทำให้เกิดอันตรายหรือเป็นอุปสรรคต่อระบบการผลิต การส่ง หรือการจำหน่ายน้ำประปา ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติห้ามการกระทำดังกล่าวไว้ตามพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 31 ดังนั้น พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 เฉพาะในส่วนที่มิได้กำหนดให้การประปาส่วนภูมิภาคมีการชดใช้ค่าทดแทนในการใช้ที่ดินให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในกรณีที่มีการวางท่อน้ำที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตรไว้ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดหรือลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เนื่องจากเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยเกินความจำเป็น และกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธินั้น ทั้งยังมีลักษณะเป็นการสร้างภาระให้แก่ประชาชนเกินสมควรแก่กรณี ไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยที่รัฐจะต้องคุ้มครองและรับรองสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนเป็นสำคัญ และหากมีกรณีใดที่เป็นข้อยกเว้นให้รัฐก้าวล่วงเข้าไปลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน รัฐจะต้องรับผิดชอบในการชดใช้ค่าทดแทนเยียวยาที่เป็นธรรมตามควรแก่กรณี บทบัญญัติมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 ในส่วนนี้ จึงขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง อีกด้วย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 เฉพาะในส่วนที่บัญญัติให้การประปาส่วนภูมิภาคไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนในการใช้ที่ดินและในการรื้อถอนสิ่งที่สร้างหรือทำขึ้นหรือตัดฟัน ต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผล อย่างใดๆ ให้แก่เข้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน ในกรณีที่มีการวางท่อน้ำที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตร ไปใต้ เหนือ ตาม หรือข้ามพื้นดินที่มิใช่ที่ตั้งโรงเรือนสำหรับอยู่อาศัยเพื่อประโยชน์ในการผลิต การส่ง การจำหน่ายน้ำประปา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 ประกอบมาตรา 3 วรรคสอง และมาตรา 29 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2541 เรื่อง ขอคำวินิจฉัยตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสี่ และมาตรา 264 ประกอบมาตรา 6

นางอุบล บุญญชโลธร ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ขอให้พิจารณาวินิจฉัยตีความรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสี่ ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสีย ย่อมมีสิทธิขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เนื่องจากผู้ร้อง ถูกพนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรีฟ้องต่อศาลจังหวัดนนทบุรี

ในข้อหาร่วมกันใช้จ้างวานให้ร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ซึ่งอัยการสูงสุดเคยมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี แต่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการรื้อฟื้นฟ้องเป็นคดีใหม่ อ้างว่ามีพยานหลักฐานใหม่ที่สำคัญแก่คดี ระหว่างพิจารณาคดี ทนายจำเลยได้ขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานเอกสารให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการส่งศาล มีเอกสารสำคัญตามสำเนาคำสั่งเรียกพยานเอกสาร ลงวันที่ 21 เมษายน 2541 คือ สรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องคดีผู้ร้อง ในข้อหาบงการฆ่านายแสงชัย สุนทรวัฒน์ ตาย ทั้งในส่วนที่อัยการสูงสุดสั่งไม่ฟ้องเด็ดขาดไปแล้ว กับในส่วนที่รื้อฟื้นสั่งฟ้องใหม่เป็นคดีนี้ แต่โจทก์แจ้งเหตุขัดข้อง ทนายจำเลยได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนนทบุรีให้บังคับโจทก์ส่งเอกสาร และขอศาลส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตีความ ซึ่งศาลจังหวัดนนทบุรีมีคำสั่งว่าโจทก์มีสิทธิไม่ส่งเอกสาร โดยเห็นว่าจะเกิดความเสียหายแก่โจทก์ และศาลไม่ต้องส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตีความด้วย จึงมีปัญหาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. โจทก์ไม่ยอมส่งเอกสาร "สรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องคดี นางอุบล บุญญชโลธร ในข้อหาบงการฆ่านายแสงชัย สุนทรวัฒน์ ตาย ทั้งในส่วนที่อัยการสูงสุดไม่ฟ้องเด็ดขาดไปแล้ว กับในส่วนที่รื้อฟื้นสั่งฟ้องใหม่เป็นคดีนี้" ต่อศาลจังหวัดนนทบุรีอ้างเหตุเป็นความลับเกิดผลเสีย และศาลก็เห็นตามนั้น เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสี่ หรือไม่

2. จำเลยขอให้ศาลจังหวัดนนทบุรีส่งเรื่องตามประเด็นข้อ 1 ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตีความ แต่ศาลไม่ส่ง โดยอ้างว่ามิใช่เป็นกรณีที่ศาลใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่จำเลยหรือบังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ซึ่งศาลต้องส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความตามมาตรา 264 วรรคหนึ่ง ได้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 264 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย" ซึ่งหมายความว่า ให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้ส่งความเห็นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย มิได้ให้สิทธิผู้ร้องหรือคู่กรณีเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้ เมื่อผู้ร้องไม่มีสิทธิเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว จึงไม่มีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญ จะรับเรื่องคดีนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งมาตรา 241 วรรคสี่ ประกอบมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่รับคำร้องไว้พิจารณา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2541 เรื่อง ศาลจังหวัดสตูลส่งคำร้องของนายสรศักดิ์ วรานันตกุล ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ปลัดกระทรวงยุติธรรมได้มีคำร้อง ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีศาลจังหวัดสตูลส่งคำร้องของนายสรศักดิ์ วรานันตกุล ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการปฏิบัติหน้าที่ของศาลจังหวัดสตูล ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 110/2539 หมายเลขแดงที่ 162/2541 ที่ผู้ร้องถูกธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นโจทก์ฟ้องข้อหาละเมิดนั้น เป็นการปฏิบัติไม่ชอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 70 วรรคสาม และเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 30 และต้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6 จึงส่งความเห็นดังกล่าวเพื่อศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยตามความในมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยสองกรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง เป็นการขอให้วินิจฉัยว่า การปฏิบัติหน้าที่ของศาลจังหวัดสตูลซึ่งดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพราะศาลไม่ดำเนินการตามคำร้องของจำเลยที่ขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในข้อกฎหมายว่าโจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ และไม่วินิจฉัยว่าโจทก์ไม่มีอำนาจ

ฟ้อง แต่ปรากฏตามคำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ 110/2539 หมายเลขแดงที่ 162/2541 ของศาลจังหวัดสตูลว่า ในประเด็นที่ว่าโจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่นั้น ศาลได้วินิจฉัยว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนเอกสารสิทธิหนังสือรับรองการทาประโยชน์ แต่จำเลยก็ไม่มีสิทธิก่อสร้างรั้วในที่พิพาท และการกระทำของจำเลยเป็นการละเมิดต้องรับผิดในความเสียหายแก่โจทก์ ส่วนคำร้องของจำเลยที่ขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นนั้น ศาลสั่งให้รอไว้วินิจฉัยในคำพิพากษา และเมื่อศาลพิพากษาแล้วก็ไม่มีประโยชน์ที่จะวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้น คำโต้แย้งของจำเลยว่าศาลจังหวัดสตูลปฏิบัติหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญจึงไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา 264 วรรคสอง

ส่วนกรณีที่สองเป็นการขอให้วินิจฉัยว่า ข้าราชการตุลาการซึ่งทำการในนามศาลจังหวัดสตูลปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 70นั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 70 วรรคสาม ได้ให้สิทธิผู้มีส่วนได้เสียขอให้บุคคลนั้นหรือผู้บังคับบัญชาของ2

บุคคลนั้นชี้แจงแสดงเหตุผลและขอให้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายได้ จึงมิใช่กรณีที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าไม่รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2541 เรื่อง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีขอให้ส่งสำนวนคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ปลัดกระทรวงยุติธรรมได้มีคำร้อง ลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีศาลจังหวัดสุพรรณบุรีขอให้ส่งสำนวนคดีที่นายวันชาติ โอสุคนธ์ทิพย์ และนายสมิง หอมสุวรรณ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลดอนเจดีย์ร้องขอต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรีตามคดีหมายเลขดำที่ 1287/2541 ให้ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีมีคำสั่งให้ถอนการสมัครรับเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลของนายนรา พร้อมปัญญา เนื่องจากขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่กำหนดในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 ประกอบกับมาตรา 20 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2523 (ยกเลิกแล้วโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538) โดยศาลจังหวัดสุพรรณบุรีพิจารณาเห็นว่า ผู้ร้องทั้งสองยื่นคำร้องว่าพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 7 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 ประกอบกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 25 เป็นบทบัญญัติไม่ต้องตรงกันกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) และมาตรา 144 วรรคสอง จึงเป็นปัญหาเรื่องบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งความเห็นดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามความในมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคสอง บัญญัติว่า “ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง” และมาตรา 145 (3) บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้..... ฯลฯ (3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง” แต่ขณะนี้ยังไม่มีการตรากฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และรัฐธรรมนูญ มาตรา 327 (9) บัญญัติว่า “นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้..... ฯลฯ (9) กำหนดเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเริ่มควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้” ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 43

ก็บัญญัติแต่เพียงว่า "เพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 327 (9) ของรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ..... ฯลฯ" ดังนั้น เมื่อยังไม่มีการตรากฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคสอง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรียังคงต้องใช้กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันที่พิจารณาคดีนี้ คือ พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 7 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 โดยในวรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ให้มีคณะกรรมการสุขาภิบาลประกอบด้วย.... ฯลฯ .... (4) ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตาม กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งราษฎรในเขตสุขาภิบาลนั้นเลือกตั้งขึ้นเก้าคน" และวรรคสอง บัญญัติว่า "การเลือกตั้งกรรมการสุขาภิบาลตามความใน (4) ให้ใช้วิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลโดยอนุโลม"

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าวไว้ในมาตรา 20 ว่า ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติให้บุคคลซึ่งจะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ นั่นก็คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาลที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 นอกจากนี้ การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ถอนการสมัครรับเลือกตั้ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 25 วรรคหนึ่ง ให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งเขตเลือกตั้งนั้นอยู่ในเขตอำนาจก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน และวรรคสอง บัญญัติว่า เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ให้ดำเนินการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวินิจฉัยมีคำสั่งให้ถอนใบสมัครหรือไม่โดยเร็ว จึงเป็นกรณีที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายข้างต้นบังคับแก่คดี ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนี้ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคสอง และมาตรา 145 (3)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2541 เรื่อง ศาลจังหวัดนนทบุรี ขอให้ส่งความเห็นกรณีคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับ แก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้มีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีศาลจังหวัดนนทบุรีขอให้กระทรวงยุติธรรมจัดส่งสำนวนคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 1044/2526 เรื่อง พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งนางศิริพร พรสุทธิชัยพงศ์ จำเลยที่ 6 ได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติที่ศาลใช้บังคับคดีตามคำพิพากษาฎีกา ที่ 4432/2536 ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และขอให้ส่งความเห็นโต้แย้งของจำเลยที่ 6 เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งสรุปข้อเท็จจริงได้ว่าโจทก์ฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดนนทบุรีขอให้จำเลยโอนขายกรรมสิทธิ์ที่ดิน (นา) ให้แก่โจทก์ทั้งสอง คนละ 25 ไร่ ตามพื้นที่ที่โจทก์เช่าทำนาอยู่เดิม ในราคาไร่ละ 10,000 บาท ตามราคาที่จำเลยซื้อไปจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ ศาลจังหวัดนนทบุรีเห็นว่า ฟ้องของโจทก์เป็นฟ้องที่เคลือบคลุม พิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ พิพากษายืน โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่าฟ้องโจทก์ไม่เคลือบคลุม จึงมีคำพิพากษาที่ 245/2531 พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ให้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาใหม่ ต่อมาศาลจังหวัดนนทบุรีได้พิจารณาพิพากษาใหม่ให้จำเลยทั้ง 8 คน โอนขายที่ดินให้แก่โจทก์ทั้งสองคนละ 25 ไร่ ในราคา ไร่ละ 10,000 บาท ตามราคาที่ซื้อมา ถ้าจำเลยทั้ง 8 ไม่โอนให้ ให้ถือเอาคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนาของจำเลย จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน จำเลยฎีกา ศาลฎีกามีคำพิพากษาฎีกาที่ 4432/2536 พิพากษายืน ผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยที่ 6 จึงได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่า

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ สรุปเป็นประเด็นปัญหาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า

ประเด็นแรก โต้แย้งว่าคำพิพากษาฎีกาที่ 245/2531 และคำพิพากษาฎีกาที่ 4432/2536 ผู้พิพากษาลงลายมือชื่อไว้ไม่ครบองค์คณะ แม้ประธานศาลฎีกาจะบันทึกรับรองว่า ผู้พิพากษาที่ไม่ได้ลงนามในคำพิพากษาฎีกาจะได้ร่วมประชุมปรึกษาเป็นองค์คณะ โดยแจ้งเหตุที่ไม่ได้ลงนามว่าไปดำรงตำแหน่งอื่นบ้าง เกษียณอายุราชการบ้าง ก่อนที่จะลงนามในคำพิพากษาฎีกา แต่ประธานศาลฎีกาไม่ได้จดแจ้งระบุข้อความให้ชัดแจ้งว่า “และมีความเห็นพ้องด้วยคำพิพากษานั้น” คำพิพากษาฎีกาทั้งสองฉบับ จึงไม่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141 วรรคสอง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 และต้องด้วยมาตรา 6 และมาตรา 264

ประเด็นที่สอง โต้แย้งว่าศาลจังหวัดนนทบุรีนำพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2517 ซึ่งยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2524 ก่อนวันที่โจทก์ฟ้องมาใช้บังคับกับคดีที่ผู้ร้องเป็นจำเลยนั้นเป็นกรณีที่ศาลไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 และต้องด้วยมาตรา 6 และมาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับคดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” แล้ว

เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องในประเด็นแรก เป็นการโต้แย้งการดำเนินการของศาลฎีกาว่าปฏิบัติไม่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้พิพากษาที่พิพากษาหรือทำคำสั่ง หรือถ้าผู้พิพากษาคนใดลงลายมือชื่อไม่ได้ก็ให้ ผู้พิพากษาอื่นที่พิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้น หรืออธิบดีผู้พิพากษาแล้วแต่กรณี จดแจ้งเหตุที่ผู้พิพากษาคนนั้นมิได้ลงลายมือชื่อและความเห็นพ้องด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และกลัดไว้ในสำนวนความ” มิได้เป็นการโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 141 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กรณีจึงไม่เป็นการโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีต้องด้วยมาตรา 6 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

สำหรับประเด็นที่สองที่ว่าศาลนำกฎหมายที่ยกเลิกไปแล้ว ในขณะที่โจทก์ฟ้องมาใช้บังคับแก่คดีที่ผู้ร้องเป็นจำเลย พิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นการโต้แย้งว่าศาลใช้กฎหมายฉบับที่ไม่ถูกต้อง มิได้โต้แย้งว่า กฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กรณีจึงไม่เป็นการโต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแห่งคดี ต้องด้วยมาตรา 6 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง เช่นเดียวกับประเด็นแรก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2541 เรื่อง ศาลแพ่งส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลแพ่งได้ส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ตะวันออกฟายแน้นซ์ (1991) จำกัด (มหาชน)โจทก์ที่ 1 กับนายโกศล ไกรฤกษ์ โจทก์ที่ 2 ได้ยื่นฟ้องนายเริงชัย มะระกานนท์ จำเลยที่ 1 นายจรุง หนูขวัญ จำเลยที่ 2 นายศิริ การเจริญดี จำเลยที่ 3 นายธีระชัย ภูวนาถนรานุบาล จำเลยที่ 4 นายทนง พิทยะ จำเลยที่ 5 ธนาคารแห่งประเทศไทย จำเลยที่ 6 และกระทรวงการคลัง จำเลยที่ 7 เป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง ให้ร่วมกันรับผิดในทางละเมิด ตามคดีหมายเลขดำที่ 30107/2540 ซึ่งศาลแพ่งได้มีคำสั่งให้ยกฟ้องจำเลยที่ 2 ถึงจำเลยที่ 5 โดยอ้างเหตุผลในการมีคำสั่งยกฟ้องว่า ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง โจทก์ทั้งสองสามารถฟ้องหน่วยงานของรัฐได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 2 ถึงจำเลยที่ 5

โจทก์ทั้งสองได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 29 ขอให้ศาลแพ่งส่งความเห็นเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และต้องด้วยมาตรา 6 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของ ชนชาวไทยไว้ในหมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 26 ถึงมาตรา 65 โดยมาตรา 26 บัญญัติว่า "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึง ...สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" มาตรา 27 บัญญัติว่า "สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครอง..." และมาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิ และเสรีภาพนั้นมิได้" แต่มาตรา 62 บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือ การละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งจะเห็นได้ว่าสิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา 62 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ที่ว่าด้วย "สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย" คือ สิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล เท่านั้น รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติรับรองไปถึงสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาด้วย ดังนั้น การที่ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้"นั้นเป็นการที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 62 โดยให้บุคคลที่เป็นผู้เสียหายฟ้องหน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ได้โดยตรง และในส่วนที่บัญญัติว่าจะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ก็ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพราะสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องเจ้าหน้าที่แม้จะมีอยู่แต่ก็มิได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น สิทธิในการฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่โจทก์โต้แย้งนั้นจึงมิใช่สิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง แต่สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ก็ยังคงมีอยู่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 6 ที่บัญญัติว่า "ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดในการนั้นเป็นการเฉพาะตัว ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง...." และมาตรา 7 วรรคสอง บัญญัติว่า "ถ้าศาลพิพากษายกฟ้อง เพราะเหตุที่หน่วยงานของรัฐ.... มิใช่ผู้ต้องรับผิด ให้ขยายอายุความฟ้องร้องผู้ที่ต้องรับผิดซึ่งมิได้ถูกเรียกเข้ามาในคดีออกไปถึงหกเดือนนับแต่วันที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด" ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 29 วรรคหนึ่ง

เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง แล้ว ก็ไม่จำต้องพิจารณา มาตรา 29 วรรคสอง ว่าจะเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปหรือไม่ และจะต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นหรือไม่ เพราะมาตรา 29 วรรคสอง ใช้เฉพาะกับกฎหมายตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง เท่านั้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 ที่บัญญัติว่า "ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้มาใช้บังคับกับกรณีต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ นี้...." ดังนั้น พระราชบัญญัติความ

รับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จึงไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง ด้วย

ส่วนข้อโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 27 ด้วยนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมาตรา 27 บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ แต่สิทธิที่บุคคลจะฟ้องเจ้าหน้าที่มิได้บัญญัติหรือรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญดังได้วินิจฉัยแล้ว ฉะนั้น พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง จึงไม่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 27 เช่นกัน

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และไม่ต้องด้วยมาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2541 เรื่อง ศาลฎีกาส่งความเห็นของโจทก์ (นายโกสุมภ์ ตาละโสภณ) ในคดีอาญาที่โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้มีคำร้องลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีที่ศาลฎีกาขอให้กระทรวงยุติธรรมส่งความเห็นของนายโกสุมภ์ ตาละโสภณ ผู้ร้องในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 7732/2539 คดีหมายเลขแดงที่ 8283/2540 ของศาลอาญา ระหว่าง นายโกสุมภ์ ตาละโสภณ โจทก์ นายกฤต โกมลฤทธิ์ ที่ 1 นายพรชัย ล้อมปกรณ์ ที่ 2 จำเลย เรื่องความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ซึ่งโจทก์ได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และขอให้ส่งความเห็นของผู้ร้อง เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า โจทก์ฟ้องจำเลยข้อหาฟ้องเท็จและเบิกความเท็จ ขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 175 และมาตรา 177 ศาลชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูล พิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่า โจทก์เคยฟ้องจำเลยทั้งสองในข้อหาแจ้งความเป็นเท็จ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาต้องกันให้ยกฟ้องโจทก์ คดีถึงที่สุดแล้ว การที่โจทก์นามูลคดีซึ่งมีประเด็นแห่งคดีเป็นกรณีเดียวกันมาฟ้องจำเลย ทั้งสองอีกในข้อหาฟ้องเท็จและเบิกความเท็จ จึงเป็นฟ้องซ้ำ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) อันเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ศาลอุทธรณ์มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ ที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์เห็นพ้องด้วยในผล พิพากษายืน โจทก์ฎีกา ศาลอาญามีคำสั่งไม่รับฎีกา เพราะฎีกาโจทก์ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 โจทก์ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฎีกาโดยอ้างเหตุผลว่า คำสั่งศาลอาญาที่ไม่รับฎีกาเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบ เพราะข้อห้ามฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ห้ามเฉพาะการพิจารณาพิพากษาในประเด็นและเหตุผลในการวินิจฉัยอย่างเดียวกัน ส่วนปัญหาเรื่องการฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) หรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งศาลชั้นต้นก็ไม่ได้วินิจฉัยไว้ ศาลอุทธรณ์เพิ่งหยิบยกขึ้นมาในชั้นอุทธรณ์ ประกอบกับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็ไม่ปรากฏข้อเท็จจริง ซึ่งพิจารณาได้ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความอาญา มาตรา 186 (5) จึงขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 ขณะคดีอยู่ระหว่างศาลฎีกาพิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฎีกาของโจทก์ โจทก์ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับฎีกาของโจทก์โดยเห็นว่าเป็นฎีกาต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 เป็นการตัดสิทธิโจทก์ที่จะยื่นฎีกา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 อันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน และขัดต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งเป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์ที่จะได้รับความเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 28 โจทก์เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อาศัยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ประกอบด้วยมาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 233 บัญญัติว่า "การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และใน พระปรมาภิไธยพระมหา กษัตริย์" คำว่า "กฎหมาย" ในมาตรา 233 และคำว่า "ตามกฎหมายอื่น" ซึ่งบัญญัติยกเว้นไว้ในมาตรา 272 วรรคหนึ่งนั้น หมายความถึง กฎหมายวิธีพิจารณาความด้วย และในกรณีนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ได้บัญญัติ "ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์" ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะไม่ให้คดีที่ศาลพิพากษายกฟ้องถึงสองศาลแล้วขึ้นมาพิจารณาในศาลฎีกาอีก และการจำกัดสิทธิในการฎีกานี้ก็มิได้จำกัดไว้โดยเด็ดขาด ยังบัญญัติไว้เป็นการผ่อนคลายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ว่า "ในคดีซึ่งห้ามฎีกาไว้โดยมาตรา 218, 219 และ220 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุด และอนุญาตให้ฎีกา หรืออธิบดีกรมอัยการลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุด จะได้วินิจฉัย ก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไป" ซึ่งหมายความว่า หากคู่ความฝ่ายที่ต้องการจะฎีกาในคดีที่ต้องห้ามฎีกาตามมาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 220 ได้ดำเนินการตามเงื่อนไขในมาตรา 221 กำหนดไว้ ศาลฎีกาก็จะรับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไปได้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272

สำหรับประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 28 ด้วยหรือไม่

เห็นว่าการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลต้องเป็นไปตามกฎหมายโดยเฉพาะกรณีของผู้ร้องต้องอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 และมาตรา 221 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ซึ่งจำกัดสิทธิในการฎีกา มิได้กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 อีกทั้งรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิในการฎีกาไว้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 28

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 28

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (นายเกรียงศักดิ์ แซ่เล่า) ให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลจังหวัดสงขลาได้ส่งข้อโต้แย้งตามคำร้องของจำเลย (นายเกรียงศักดิ์ แซ่เล่า) เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประกาศกำหนดดอกเบี้ยอัตราสูงสุดของโจทก์ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ยอัตราสูงสุดจากจำเลยซึ่งศาลยุติธรรมจะนำมาใช้บังคับแก่คดีเป็นประกาศที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขา ปาดังเบซาร์ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยให้ชำระหนี้เงินกู้พร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19.25 ต่อปีของเงินต้น นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระให้โจทก์เสร็จสิ้น หากจำเลยไม่ชำระหนี้ให้บังคับเอากับทรัพย์สินที่จำนอง รวมตลอดทั้งทรัพย์สินอื่นของจำเลยออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ให้โจทก์จนครบถ้วน เป็นคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 339/2541 ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ทุกข้อรายละเอียดปรากฏตามเอกสาร คำให้การโดยเฉพาะประเด็นที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า การเรียกดอกเบี้ยของโจทก์โดยอาศัยสัญญาตามข้อตกลงขณะทำสัญญานั้น โจทก์ใช้ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดตามประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ย

จากจำเลยในอัตราสูงสุดร้อยละ 16.25 ต่อปี และกรณีผิดเงื่อนไขในอัตราสูงสุดร้อยละ 17.50 ต่อปี โดยเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยได้ตามที่โจทก์ประกาศกำหนดเป็นคราว ๆนั้น ผู้ร้องเห็นว่า ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของโจทก์ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นประกาศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 อันมีสภาพบังคับทางอาญา และขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งโจทก์และธนาคารแห่งประเทศไทยจะกระทำมิได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพราะรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติให้อำนาจโจทก์ และธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจออกกฎหมายหรือข้อบังคับหรือประกาศใด ๆ มาใช้บังคับเป็นกฎหมายเพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ยอัตราสูงสุดจากประชาชนผู้กู้ยืมและเพื่อใช้บังคับแก่คดีในศาลยุติธรรมทั้งปวงได้ โดยไม่ต้องผ่านสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งมีอำนาจตรากฎหมาย ตรากฎ ตราข้อบังคับมาใช้บังคับเป็นกฎหมาย

ดังนั้นผู้ร้องจึงยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของโจทก์ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ยอัตราสูงสุดจากจำเลย ซึ่งศาลยุติธรรมจะนำมาใช้บังคับแก่คดีนั้น เป็นประกาศที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 และเป็นประกาศที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 อันมีสภาพบังคับทางอาญา ซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ปัญหาข้อโต้แย้งนี้ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาก่อน ผู้ร้องจึงขอให้ศาลจังหวัดสงขลารอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องว่า ผู้ร้องเป็นผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 ดังนั้นการที่ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งศาลจะนำมาใช้บังคับแก่คดี โดยที่ประกาศนั้นมิได้มีตัวแทนของผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ จึงไม่อาจนำประกาศนั้นมาใช้บังคับกับผู้ร้องได้ ต่อมาผู้ร้องได้ยื่นคำแถลงการณ์เพื่อประกอบการพิจารณาว่า ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) โจทก์ และธนาคารแห่งประเทศไทยกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 57 เพราะการเรียกร้องดอกเบี้ยของธนาคารไทยพาณิชย์ เป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในทางเศรษฐกิจของประเทศ และคำแถลงการณ์เพิ่มเติมอ้างว่า ประกาศกำหนดดอกเบี้ยสูงสุดของธนาคารพาณิชย์ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ยอัตราสูงสุดจาก ผู้ร้องและประชาชนอันเป็นผู้บริโภคตามมาตรา 57 ของรัฐธรรมนูญ จะกระทำไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินฯ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องการกำหนดสถาบันการเงินและอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืมอันเป็นผู้บริโภค ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 57

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้ว มีมติให้รับคำร้อง คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง คำแถลงการณ์ และคำแถลงการณ์เพิ่มเติมของผู้ร้องไว้พิจารณา

มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องว่า ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) โจทก์ ฉบับดังกล่าว และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2536 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่

กรณีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ประกาศธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าว เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา 6 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณา

พิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญ จะได้พิจารณาวินิจฉัย" และมาตรา 6 บัญญัติว่า "รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือ ข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้"

ตามคำร้องผู้ร้องโต้แย้งว่าประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ยอัตราสูงสุดจากจำเลย ซึ่งศาลยุติธรรมจะนำมาใช้บังคับกับคดีนั้นเป็นประกาศที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประกาศธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นประกาศที่ออกโดยธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เพื่อให้เป็นไปตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องอัตราดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2536 ที่ออกโดยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ดังนั้นประกาศของธนาคารไทยพาณิชย์ฉบับ ดังกล่าวนี้ จึงมิใช่ประกาศของทางราชการ และไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญ จะวินิจฉัยให้ได้

คงมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2536 จะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2536 เป็นการออกข้อกำหนดโดยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 ที่บัญญัติว่า "ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่อง ... (2) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ ... การกำหนดตามมาตรานี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา" ดังนั้น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจไว้ และมีผลใช้บังคับได้เท่าที่อยู่ในขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติให้อำนาจไว้ แต่ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวมิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

การที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2536 ซึ่งศาลยุติธรรมจะนำมาใช้บังคับแก่คดีเป็นประกาศที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่ จึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

ส่วนคำแถลงการณ์เพิ่มเติมของผู้ร้อง ซึ่งอ้างว่าพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 หรือไม่นั้น ข้ออ้างดังกล่าวผู้ร้องมิได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไว้ให้ชัดเจนในคำร้องเดิม จึงเป็นการตั้งประเด็นขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่วินิจฉัยให้

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งความเห็นของจำเลย (บริษัทพาต้าอินเตอร์ดีพาร์ทเม้นท์ กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งความเห็นตามคำร้องของจำเลย (บริษัทพาต้าอินเตอร์ดีพาร์ทเม้นท์ กรุ๊ป จำกัด กับพวก) ซึ่งเป็นผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด (มหาชน)

โจทก์ เรียกดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากจำเลยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ตามประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 21075/2540 ยื่นฟ้องจำเลยที่ 1 ถึง 6 ในข้อหาตั๋วเงิน ขายลดตั๋วเงิน กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง โดยให้จำเลยที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 ที่ 5 ร่วมกันชำระเงิน และดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 21 ต่อปี ของต้นเงินจำนวนนับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น และให้จำเลยที่ 6 รับผิดร่วมกับจำเลยที่ 1 ในจำนวนเงินคิดถึงวันฟ้องและดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 21 ต่อปีของต้นเงิน นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น หากจำเลยทั้งหกไม่ชำระเงิน ขอให้ยึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 2 และที่ 6 ออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ให้โจทก์ หากได้เงินจากการขายทอดตลาดไม่พอชำระหนี้ให้โจทก์ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยขอให้ยึดทรัพย์สินอื่นของจำเลยที่ 2 และที่ 6 ชำระหนี้โจทก์จนครบถ้วน ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะประเด็นการคิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมตามประกาศของโจทก์ภายใต้ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยเงินกู้ยืมในอัตราเกินร้อยละ 15 ต่อปีได้ ทั้งนี้เพราะ (1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” (2) พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 มาตรา 3 บัญญัติว่า “บุคคลใด (ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้.... บุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราต้องระวางโทษ...” (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะทำสัญญา มาตรา 24 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและหญิงย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน” และมาตรา 25 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และ(4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 28 วรรคสอง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ “และมาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” จากบทบัญญัติใน (1) (2) (3) และ(4) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย และประกาศของโจทก์ ย่อมตกเป็นโมฆะด้วยกันทั้งสิ้น โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะคิดดอกเบี้ยเงินกู้เกินร้อยละ 15 ต่อปี และมีผลทำให้ “ดอกเบี้ยทั้งหมด” ตกเป็นโมฆะ

ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้รอ การพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 ประกาศ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) เรื่อง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมหรือส่วนลดสูงสุดที่บริษัทฯจะเรียกเก็บได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 โดยผู้ร้องเห็นว่า บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมายและได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายเท่าเทียมกัน ผู้ร้องหรือประชาชนทั่ว ๆ ไป ต่างเป็นบุคคลตามกฎหมาย โจทก์หรือสถาบันการเงินต่างก็เป็นบุคคลตามกฎหมายเช่นเดียวกัน ผู้ร้องหรือบุคคลทั่ว ๆ ไปนั้นเป็นบุคคลโดยธรรมชาติหรือเป็นบุคคลที่แท้จริง แต่โจทก์หรือสถาบันการเงินหาใช่เป็นบุคคลโดยธรรมชาติ หรือเป็นบุคคลที่แท้จริงแต่ประการใดไม่ ทั้งนี้โดยหลักแห่งธรรมชาติหรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โจทก์หรือสถาบันการเงินย่อมไม่อาจมีสิทธิเหนือบุคคลโดยธรรมชาติหรือบุคคลที่แท้จริงได้ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ... สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ... จะกระทำมิได้ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายใดก็ดี ประกาศโดยอาศัยอำนาจ

แห่งกฎหมายใดก็ดี ที่ทำให้บุคคลได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายไม่เท่าเทียมกันแล้ว ย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญจึงขอให้กระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทยชี้แจงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายพร้อม เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

กระทรวงการคลังมีหนังสือ ด่วนมากที่ กค. 0319/531 ลงวันที่ 11 มกราคม 2542 ชี้แจงเกี่ยวกับการออกประกาศกระทรวงการคลังเพื่อกำหนด ให้สถาบันการเงินปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ฯลฯ) ว่า การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงินตาม กฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน เป็นการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะคิดได้จากผู้กู้ยืม ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้อยู่ในข่ายต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีหนังสือด่วนที่สุด ที่ ธปท.ง. 96/2542 ลงวันที่ 15 มกราคม 2542 ชี้แจงเกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินปฏิบัติว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่สถาบันการเงินอาจจ่ายได้ และเรื่องดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอาจเรียกได้ สำหรับพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินฯ ได้กำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ โดยจะกำหนดเป็นอัตราสูงสุดหรืออัตราอ้างอิงในลักษณะอื่นก็ได้ แต่การกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ จะต้องไม่เกินอัตราดอกเบี้ยที่รัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523

มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า

ประเด็นที่หนึ่ง ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุน ปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 และประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) เรื่อง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมหรือส่วนลดสูงสุดที่บริษัทฯ จะเรียกเก็บได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

เห็นว่า ประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) ฉบับนี้มิใช่ประกาศของทางราชการ และไม่ใช่บทบัญญัติของกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้ได้ ส่วนประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับดังกล่าวข้างต้นเป็นประกาศที่ออกข้อกำหนดโดยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 27 มาตรา 30 (1) (2) ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจและมีผลใช้บังคับได้ เท่าที่อยู่ในขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติให้อำนาจไว้ แต่ประกาศดังกล่าวนั้นมิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติจึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ดังนั้น ที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยประกาศทั้ง 2 ฉบับว่า ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่ จึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่

ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิ และเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม"

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม ของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีนั้น มาตรา 4 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้" และมาตรา 6 บัญญัติว่า "เมื่อรัฐมนตรีกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 4"

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 3 กำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ฯลฯ เป็นสถาบันการเงิน มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ และจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับสถาบันการเงินบางประเภทหรือทุกประเภทโดยกำหนดเป็นอัตราสูงสุดหรืออัตราที่อ้างอิงได้ในลักษณะอื่นก็ได้ และจะกำหนดเงื่อนไขให้สถาบันการเงินปฏิบัติด้วยก็ได้

ส่วน มาตรา 6 บัญญัติว่า เมื่อรัฐมนตรีกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนด โดยมีเหตุผลในการยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ว่า บทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับมานานแล้ว ภาวะการเงินของตลาดโลกและตลาดภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก หากยังคงจำกัดดอกเบี้ยไว้ในอัตราเดิมจะเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และทำให้ขาดความคล่องตัวในการที่ทางราชการจะใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางนโยบายการเงินในอันที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศ สมควรมีกฎหมายให้อำนาจแก่ทางราชการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าอัตราดังกล่าวในส่วนที่เป็นการกู้ยืมของสถาบันการเงินได้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 มาตรา 3 ที่บัญญัติว่า "บุคคลใด... (ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้..." จะเห็นได้ว่า ในขณะนั้นมีแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 เพียงมาตราเดียว แต่เมื่อพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 บัญญัติให้สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีได้ พระราชบัญญัตินี้จึงเป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยได้ด้วย ซึ่งเป็นการยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ดังนั้น ถ้าสถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี แต่ไม่เกินอัตราที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนดถูกต้องตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินฯ ย่อมจะกระทำได้

รัฐธรรมนูญ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน แต่พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินฯ บัญญัติให้สถาบันการเงินซึ่งเป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจเงินทุนคิดดอกเบี้ยได้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ประกอบกับพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนตามมาตรา 27 และกำหนดดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายได้ในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนหรือดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจเรียกได้ตามมาตรา 30 (1) และ(2) ฉะนั้น การที่สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้จึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและเป็นไปตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของ

สถาบันการเงินฯ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับ ควบคุมดูแลการบริหารการคลังและการเงินของประเทศให้เป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจ จึงมิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมที่ผู้ร้องจะยกความเท่าเทียมกันตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 บัญญัติให้ความคุ้มครองไว้มาใช้แก่คดีตามคำร้องนี้ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท หล่มสักเมืองใหม่ จำกัด กับพวก) ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลจังหวัดหล่มสักได้ส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท หล่มสักเมืองใหม่ จำกัด กับพวก) ผู้ร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 30 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 421/2541 ฟ้องจำเลยที่ 1 ถึง 4 ในข้อหากู้ยืมเงิน กู้เบิกเงินเกินบัญชี อาวัล ค้ำประกัน บังคับจำนอง โดยให้จำเลยทั้งสี่ร่วมกันชำระหนี้ให้แก่โจทก์เป็นเงินพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19.75 ต่อปี นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระหนี้ให้โจทก์เสร็จสิ้น

ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะประเด็นการคิดดอกเบี้ยของโจทก์ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า โจทก์ไม่มีอำนาจคิดดอกเบี้ยในอัตราตามคำขอท้ายฟ้องได้ เนื่องจากตาม สัญญาระบุดอกเบี้ยไว้ไม่เกินอัตราร้อยละ 15.5 ต่อปี หรืออัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บอาจต่ำกว่าหรือสูง กว่าที่กำหนดไว้ในสัญญา โดยโจทก์ต้องแจ้งให้ทราบเป็นคราวๆ ดังนั้น การที่โจทก์ไม่แจ้งการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยให้ผู้ร้องทราบโดยคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ย่อมตกเป็นโมฆะ ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยอ้างว่าการคิดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ไม่ชอบเพราะขัดต่อพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 14 และมาตรา 4 ตามลำดับ ทั้งนี้ โดยมีเหตุผลว่าพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ มาตรา 14 ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจ กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน มาตรา 4 เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืม ให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ ดังนั้น ในการคิดอัตราดอกเบี้ยต้องเป็นอำนาจของธนาคารแห่งประเทศไทยโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 ในข้อ 3 (4) ที่ว่า “... เว้นแต่ในกรณีลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข ธนาคารพาณิชย์จะเรียกดอกเบี้ยและส่วนลดได้ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์

ประกาศกำหนดสำหรับลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข" ดังนั้น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับดังกล่าวจึงเป็นประกาศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายฝ่าฝืนพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับข้างต้น และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ปัญหาข้อโต้แย้งนี้ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาก่อน ผู้ร้องจึงขอให้ศาลจังหวัดหล่มสักรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องว่า

ประเด็นที่ 1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติ ในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ฝ่าฝืน พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของ สถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 หรือไม่

ในประเด็นที่ 1 พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน เป็นกฎหมายที่ออกโดยผ่านกระบวนการตราพระราชบัญญัติ โดยอาศัยอำนาจนิติบัญญัติ จึงถือเป็นบทบัญญัติของกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 แต่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยว่าประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายจะขัดหรือฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายนั้นเอง ดังนั้น การที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 ที่ออกโดย อาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 เป็นประกาศที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินหรือไม่ จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ 2 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับดังกล่าว ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในประเด็นนี้ไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 ว่า ประกาศฉบับดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจไว้ และมีผลใช้บังคับ เท่าที่อยู่ในขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติให้อำนาจไว้ แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ดังนั้น ประกาศฉบับดังกล่าวจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2542 เรื่อง ศาลแพ่งส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ริเวอร์กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลแพ่งได้ส่งข้อโต้แย้งตามคำร้องของจำเลย (บริษัท ริเวอร์กรุ๊ป จำกัด กับพวก) ผู้ร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศกระทรวงการคลัง ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ชิทก้า จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 14789/2540 ฟ้อง จำเลยที่ 1 ถึง 4 ในข้อหา กู้ยืม ค้ำประกัน รับผิดตามสัญญาจำนำ โดยให้จำเลยทั้งสี่ร่วมกันหรือแทนกันชำระเงินแก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 25 ต่อปี นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ทั้งสิ้น โดยเฉพาะประเด็นการคิดดอกเบี้ยใน อัตราร้อยละ 25 ต่อปีตามประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ ผู้ร้องเห็นว่าเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ที่บัญญัติ

ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี และขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ที่บัญญัติห้ามบุคคลเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราหากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุก กฎหมายทั้ง 2 ฉบับ บัญญัติเพื่อให้ความคุ้มครองสาธารณชนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น ประกาศหรือข้อบังคับใดที่ขัดต่อกฎหมายทั้ง 2 ฉบับย่อมตกเป็นโมฆะ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และขัดต่อรัฐธรรมนูญ ทำให้ดอกเบี้ยทั้งหมดที่โจทก์เรียกจากผู้ร้องจึงตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น

ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงิน อาจคิดได้จากผู้กู้ยืม พ.ศ. 2535 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2535 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยรวม 4 ฉบับได้แก่ (1) เรื่อง ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 19 เมษายน 2538 (2) เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2533 (3) เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 และ(4) เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2535 ประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ซิทก้า จำกัด (มหาชน) เรื่อง อัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสำหรับเงิน ให้กู้ยืมลงวันที่ 13 มีนาคม 2539 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 โดยมีเหตุผลว่า (1) รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน...” (2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 บัญญัติว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” (3) พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 มาตรา 3 บัญญัติว่า “บุคคลใด (ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้... บุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราต้องระวางโทษ...” จากบทบัญญัติ (1) (2) และ(3) บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เท่าเทียมกัน ผู้ร้องหรือประชาชนทั่วๆ ไปต่างก็เป็นบุคคลตามกฎหมาย โจทก์หรือสถาบันการเงินต่างก็เป็นบุคคลตามกฎหมายเช่นเดียวกัน ผู้ร้องหรือบุคคลทั่วๆ ไปนั้นเป็นบุคคลโดยธรรมชาติหรือบุคคลที่แท้จริง แต่โจทก์หรือสถาบันการเงินหาใช่เป็นบุคคลโดยทางธรรมชาติ หรือเป็นบุคคลที่แท้จริงแต่ประการใดไม่ โดยหลักแห่งธรรมชาติหรือเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ โจทก์หรือสถาบันการเงินย่อมไม่อาจมีสิทธิเหนือไปกว่าบุคคลทางธรรมชาติหรือบุคคลที่แท้จริงได้ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง...สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม...จะกระทำมิได้ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายใดก็ดี ประกาศโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายใดก็ดี ที่ทำให้บุคคลได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายไม่เท่าเทียมกันแล้ว ย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

มีประเด็นต้องพิจารณา วินิจฉัยตามคำร้องคือ

ประเด็นที่ 1 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจ คิดได้จากผู้กู้ยืม พ.ศ. 2535 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2535 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย รวม 4 ฉบับได้แก่ (1) เรื่อง ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 19 เมษายน 2538 (2) เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2533 (3) เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือ ส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 และ (4) เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนและการกำหนด อัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2535 และประกาศ

บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ ซิทก้า จำกัด (มหาชน) เรื่อง อัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสำหรับเงินให้กู้ยืม ลงวันที่ 13 มีนาคม 2539 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ประเด็นที่ 2 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ในประเด็นที่ 1 ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงิน อาจคิดได้จากผู้กู้ยืม ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2535 ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ที่อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 โดย คำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนประกาศธนาคาร แห่งประเทศไทย เรื่อง ดอกเบี้ยหรือส่วนลด ที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 19 เมษายน 2538 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2533 และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2535

ประกาศทั้ง 3 ฉบับออกโดยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่า การกระทรวงการคลังที่อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 27 และมาตรา 30 (1) และ (2) ของ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติฉบับนี้และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม ต่างก็เป็นพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจในการออกประกาศกระทรวงการคลังและประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่มีผลใช้บังคับได้เท่าที่อยู่ในขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัตินั้นๆ ให้อำนาจไว้ แต่ประกาศดังกล่าวนั้นมิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติจึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ดังนั้นที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยประกาศกระทรวงการคลังฯ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย 3 ฉบับดังกล่าวข้างต้น ว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่ จึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ ศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

สำหรับประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติใน การกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับประกาศ ฉบับดังกล่าวแล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542 ลงวันที่ 22 เมษายน 2542 ส่วนประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ซิทก้า จำกัด (มหาชน) เรื่อง อัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสำหรับเงินให้กู้ยืม ลงวันที่ 13 มีนาคม 2539 นั้นเทียบเคียงได้กับประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามแนวคำวินิจฉัยข้างต้น ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-35/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลจังหวัดหล่มสักได้ส่งข้อโต้แย้งของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง รวม 24 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของ สถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ตามคำร้องของผู้ร้องทั้ง 24 คำร้อง ปรากฏว่า ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ในคดีแพ่งจำนวน 23 คำร้อง และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ในคดี แพ่งจำนวน 1 คำร้อง ยื่นฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดหล่มสักให้ชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย

ผู้ร้องทั้ง 24 คำร้อง ยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ทุกข้อ โดยเฉพาะประเด็น ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าโจทก์คิดอัตราดอกเบี้ยในอัตราเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี และเกินกว่าที่กำหนดไว้ในสัญญาไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น การที่โจทก์กล่าวอ้างว่า สามารถคิดดอกเบี้ย ได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้น ไม่ใช่ข้อยกเว้นของกฎหมายที่จะให้โจทก์สามารถคิดดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย ซึ่งอาจต่ำกว่าหรือสูงกว่าที่กำหนดไว้นั้น โจทก์จะต้องแจ้งให้ทราบเป็นคราวๆ การที่โจทก์ไม่แจ้งการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยให้ผู้ร้องทราบและคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี จึงตกเป็นโมฆะ

ดังนั้นผู้ร้องจึงยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย และส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ฝ่าฝืน มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 โดยมีเหตุผลว่าพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ บัญญัติไว้ชัดเจนว่า การคิดอัตราดอกเบี้ยต้องเป็นอำนาจของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี แต่ตามประกาศ ธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าว ในข้อ 3 (4) ที่ว่า "... เว้นแต่ในกรณีลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข ธนาคารพาณิชย์จะเรียกดอกเบี้ยและส่วนลดได้ ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์ประกาศ กำหนดสำหรับลูกค้าที่ปฏิบัติผิดเงื่อนไข" ฉะนั้น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับดังกล่าวจึงเป็นประกาศที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะประกาศเป็นประกาศที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าว และขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องทั้ง 24 คำร้อง แล้วเห็นว่ามีประเด็นที่ต้องพิจารณา วินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 ว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่อง ดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และมีผลใช้บังคับเท่าที่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินั้นๆ แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

สำหรับปัญหาที่ว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับดังกล่าว ที่ออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 เป็นประกาศที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 หรือไม่ เป็นประเด็น

ที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามคำวินิจฉัย ที่ 9/2542 ลงวันที่ 13 พฤษภาคม 2542 จึงไม่ต้องวินิจฉัยอีก

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38-40/2542 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง รวมสามคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศกำหนดดอกเบี้ยอัตราสูงสุดของโจทก์ ภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ยอัตราสูงสุดจากจำเลยซึ่งศาลยุติธรรมจะนำมา ใช้บังคับแก่คดีเป็นประกาศที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่

ตามคำร้องของผู้ร้องทั้งสามคำร้อง ปรากฏว่า ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ในคดีแพ่ง 2 คดี และธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรีในคดีแพ่ง 1 คดี ให้ชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี

ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของโจทก์ภายใต้ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อเรียกเก็บดอกเบี้ยอัตราสูงสุดจากจำเลย ซึ่งศาลยุติธรรมจะนำมาใช้บังคับแก่คดีนั้น เป็นประกาศที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 และยื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลจังหวัดสุพรรณบุรี รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และขอให้ส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องทั้งสามคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องทั้งสามคำร้องแล้วเห็นว่า มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน

มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของธนาคารพาณิชย์ที่ออกโดยอาศัยประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 ซึ่งประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับนี้ เป็นประกาศที่มีผลใช้บังคับอยู่ในขณะทำสัญญาตามคำร้อง ทั้งสามคำร้องต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นตามคำร้องทั้งสามคำร้องที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 ว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และมีผลใช้บังคับได้เท่าที่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินั้นๆ แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 และประกาศธนาคารพาณิชย์ตามคำร้องทั้งสามนี้เทียบเคียงได้กับประกาศธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งมิใช่ประกาศของทางราชการ และไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้ได้ จึงไม่ต้องวินิจฉัยอีก

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42-43/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดสีคิ้วส่งความเห็นของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลจังหวัดสีคิ้วส่งความเห็นตามคำร้องของจำเลย ซึ่งเป็นผู้ร้องรวมสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยรวม 2 ฉบับ ประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ตามคำร้องของผู้ร้องทั้งสองคำร้อง ปรากฏว่า บริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ต่างเป็นโจทก์ในคดีแพ่งยื่นฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดสีคิ้ว ให้ชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย ผู้ร้องทั้งสองคำร้องให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ โดยเฉพาะประเด็นการคิดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ และโต้แย้งว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 ประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) เรื่อง กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่บริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) อาจเรียกจากลูกค้าได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

จำเลยทั้งสองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลจังหวัดสีคิ้วรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องทั้งสองคำร้องแล้วเห็นว่า มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า

ประเด็นที่ 1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 และประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) เรื่อง กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่บริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) อาจเรียกจากลูกค้าได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

<u>ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542 ลงวันที่ 22 เมษายน 2542 ว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับดังกล่าวข้างต้น เป็นประกาศที่ออกโดยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 27 มาตรา 30 (1) (2) แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติ แห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264</u>

ส่วนประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) เรื่อง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมหรือส่วนลดที่บริษัทจะเรียกเก็บได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535นั้นเทียบเคียงได้กับประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วข้างต้น

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ประกาศฉบับนี้เทียบเคียงได้กับประกาศ ธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 ที่ศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีคำวินิจฉัยแล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 ที่วินิจฉัยว่า ประกาศดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และมีผลใช้บังคับได้เท่าที่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินั้น ๆ แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ 2 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้วว่า พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542 ลงวันที่ 22 เมษายน 2542

ดังนั้น ในประเด็นที่ 1 และ2 นี้ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ต้องวินิจฉัยอีก

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2542 เรื่อง ศาลแขวงนครสวรรค์ส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลแขวงนครสวรรค์ส่งข้อโต้แย้งของนายสมเกียรติ คงทิม ผู้คัดค้านในคดีแพ่ง หมายเลขดำที่ 13/2542 ระหว่าง นางบังอร สกลวิทยานนท์ ผู้ร้อง นายสมเกียรติ คงทิม ผู้คัดค้าน เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และ มาตรา 38 หรือไม่

โดยมีข้อเท็จจริงว่า นางบังอร สกลวิทยานนท์ ในฐานะส่วนตัวและฐานะประธานกรรมการสุขาภิบาลช่องแค อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลแขวงนครสวรรค์ เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้นายสมเกียรติ คงทิม พ้นจากตำแหน่งกรรมการสุขาภิบาลช่องแค เนื่องจากนายสมเกียรติฯ ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการสุขาภิบาลช่องแค และต่อมานายสมเกียรติฯ ได้อุปสมบทเป็นภิกษุ จึงเป็นเหตุให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการสุขาภิบาล ตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) แต่นายสมเกียรติฯ ยังคงปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีอำนาจ ทำให้เกิดความเสียหาย นางบังอรฯ จึงยื่นคำร้องต่อศาลแขวงนครสวรรค์ เพื่อให้มีคำสั่งให้นายสมเกียรติฯ พ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา 10 วรรคสองของพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ในวันนัดไต่สวนนายสมเกียรติฯ ได้ยื่นคำคัดค้านต่อศาลแขวงนครสวรรค์ ว่าการอ้างว่าการอุปสมบทของผู้คัดค้านเป็นระยะเวลาสั้นๆ (7 วัน) ทำให้ต้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการสุขาภิบาลช่องแค ตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) เป็นการกล่าวอ้างที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะการพ้นจากตำแหน่งตามบทบัญญัติดังกล่าวต้องเป็นการลาอุปสมบทเป็นเวลานานจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทำให้กิจการของสุขาภิบาลเกิดความเสียหาย และหลังจากลาสิกขาแล้ว ผู้คัดค้านยังเข้าร่วมประชุมกับกรรมการสุขาภิบาลโดยผู้ร้องและกรรมการสุขาภิบาลไม่คัดค้าน ผู้คัดค้านเห็นว่า มาตรา 10 (4) ของพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 38 จึงขอให้ศาลส่งความเห็นมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ จึงรับไว้พิจารณา

ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 และความในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ให้กรรมการสุขาภิบาลซึ่งได้รับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลใช้บังคับเป็นสมาชิกสภาเทศบาลของเทศบาลตำบลที่เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลนั้นจนกว่าจะครบวาระที่เหลืออยู่เดิมของกรรมการสุขาภิบาลนั้น จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ต่อไปหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ขณะที่ศาลแขวงนครสวรรค์ส่งข้อโต้แย้งของคู่ความในคดีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย และขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับเรื่องนี้ไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 10 นั้น พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ยังมีผลใช้บังคับอยู่ และพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 มาตรา 9 บัญญัติให้ตำแหน่งกรรมการ

สุขาภิบาลยังมีผลสืบเนื่องให้กรรมการสุขาภิบาลเป็นสมาชิกสภาเทศบาลต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ต่อไปได้

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าวตลอดจนความเห็นเพิ่มเติมของผู้ร้องแล้วมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และ มาตรา 38 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติว่า "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่ง และวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับ กฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม"

สำหรับพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) บัญญัติให้กรรมการสุขาภิบาลตามความในมาตรา 7 (4) พ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 21 (8) บัญญัติลักษณะของบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตาม มาตรา 18 (1) (2) (3) หรือ (5) บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตาม มาตรา 18 (3) คือ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช บทบัญญัติในลักษณะนี้มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น เช่น รัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (5) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงเมื่อมีกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (3) คือเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา 106 (2) คือเป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช ทั้งรัฐธรรมนูญยังมีบทบัญญัติในเรื่องการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาไว้เป็นลักษณะเดียวกัน โดยบัญญัติอยู่ใน มาตรา 133 (5) ประกอบ มาตรา 126 (4) มาตรา 109 (3) และมาตรา 106 (2) ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 เป็นต้น ดังนั้นลักษณะต้องห้ามซึ่งเป็นเหตุให้กรรมการสุขาภิบาลต้องพ้นจากตำแหน่งเพราะเป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชนี้ก็เป็นอย่างเดียวกันกับลักษณะต้องห้ามที่เป็นเหตุให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพที่บัญญัติไว้ในตัวบทของรัฐธรรมนูญเอง

สำหรับประเด็นในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 นั้น เห็นว่าบทบัญญัติ มาตรา 29 เป็นการวางหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เป็นเพียงข้อยกเว้น จึงเป็นการวางขอบเขตการใช้อำนาจรัฐยิ่งกว่าการให้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากรัฐประสงค์จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติให้ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (1) ได้บัญญัติยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติของมาตรา 29 วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ โดยที่พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ไม่ว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวจะมีข้อความเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ก็ตาม แต่โดยนัยของรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (1) จึงไม่สามารถนำบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาเป็นข้ออ้างว่าพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 38 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น"

บทบัญญัติมาตรานี้รับรองเสรีภาพของบุคคลในการนับถือศาสนา การปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยทุกคนโดยทัดเทียมกัน การที่มาตรา 10 (4) ของพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ระบุให้ผู้เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ต้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการสุขาภิบาล ก็มิได้เป็นเหตุให้บุคคลนั้นขาดเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือไม่สามารถปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนได้ เพราะเสรีภาพดังกล่าวยังคงมีอยู่ แต่เมื่อบุคคลนั้นดำรงตำแหน่งกรรมการสุขาภิบาลก็ย่อมอยู่ในข้อจำกัดตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสมรรถภาพ เพราะผู้ที่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการสุขาภิบาลได้ เช่นเดียวกับข้อจำกัดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (5) และมาตรา 133 (5) และข้อจำกัดของผู้ที่เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่นและพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 ดังนั้น พระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 38

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 มาตรา 10 (4) จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 และมาตรา 38

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2543 เรื่อง ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 990/2536 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

พนักงานอัยการกองคดีอาญากรุงเทพใต้ เป็นโจทก์ ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 990/2536 ฟ้องจำเลยรวม 4 คนในข้อหาร่วมกันก่อให้ผู้อื่นกระทำความผิดด้วยการใช้ จ้างวาน หรือยุยงส่งเสริมให้ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อนอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 และมาตรา 289 ต่อมาศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ส่งคำร้องของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 4 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 และมาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่

ผู้ร้องที่ 1 และผู้ร้องที่ 2 ซึ่งเป็นจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ร้องว่า ข้อบังคับหรือระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523) อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 ซึ่งเป็นข้อบังคับที่ออกมาใช้เป็นข้อยกเว้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติเรื่องอำนาจการสอบสวนและพนักงานสอบสวนไว้ชัดแจ้งแล้ว ผู้ร้องที่ 3 ซึ่งเป็นจำเลยที่ 4 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 มิใช่เป็นบทบัญญัติอันเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการ แต่เป็นบทบัญญัติให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่พนักงานอัยการในการใช้อำนาจสอบสวน นอกจากนั้น ผู้ร้องที่ 3 ได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้ว เห็นว่ากรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่หนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ และเจ้าพนักงานไว้อย่างกว้างๆ ในการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรและเจ้าพนักงานนั้นๆ บัญญัติไว้ จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

สำหรับข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 คำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 861/2536 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2536 และการกระทำของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นการปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ ประกอบกับข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยและคำสั่งดังกล่าวมิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา 264 จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่สอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาตามคำร้อง ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคหนึ่งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การสอบสวนที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องย่อมถือได้ว่าเป็นการสอบสวนที่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 แล้ว

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือหลักรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 31 มาตรา 32 และมาตรา 33 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลนั้น หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 บัญญัติเป็นเงื่อนไขไว้ว่า ต้องมีการสอบสวนก่อนที่พนักงานอัยการจะมีอำนาจยื่นฟ้องคดีต่อศาลได้นั้น เป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งที่จำเป็นในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย การที่ผู้ร้องอ้างว่าพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนรวมทั้งศาลยุติธรรมจะไม่เคารพหรือคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องนั้น ไม่อาจถือเป็นเหตุกล่าวอ้างว่ามาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตราที่กล่าวถึงข้างต้นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 ไม่มีข้อความใดที่เปิดช่องให้พนักงานอัยการเลือกปฏิบัติตามอำเภอใจดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง การที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องบางคดี แต่ไม่ยื่นฟ้องบางคดีได้นั้น มิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่เป็นการใช้ดุลพินิจที่จำเป็นในการพิจารณาพยานหลักฐานเป็นกรณีๆ ไป แล้วจึงตัดสินใจส่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี โดยขึ้นอยู่กับการพิจารณาว่าพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมามีเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดแล้วหรือไม่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 70 วรรคหนึ่งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 ไม่มีข้อความใดที่ให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ดังกล่าว ผู้ร้องอ้างพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มิได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 70 วรรคหนึ่ง เป็นคนละประเด็นกับความหมายของมาตรา 120 มาตรา 70 วรรคสาม มีความหมายในทางให้สิทธิต่อผู้ร้องดำเนินการได้ จึงไม่เป็นเรื่องที่ผู้ร้องจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ตามมาตรา 264 ได้

5. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 243 วรรคสองหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 มิได้บัญญัติข้อความใดที่อาจแปลความไปได้ว่าเป็นการละเมิดข้อห้ามตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 243 วรรคสอง เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง ได้บัญญัติเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการทางยุติธรรมที่ผู้ร้องมีสิทธิที่จะดำเนินการได้ ฉะนั้น จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องจะต้องยกบทบัญญัติ มาตรา 243 ของรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลยุติธรรม ซึ่งคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอาญากรุงเทพใต้ ไม่ใช่เป็นกรณีที่ผู้ร้องสามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา มาตรา 120 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 243 วรรคสองได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีผู้ร้องอ้างว่า มีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ รับรองไว้นั้น เห็นว่าผู้ร้องสามารถยกบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นกรณีที่ผู้ร้องจะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 70 และมาตรา 243 ส่วนคำขออื่นไม่จำต้องวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2543 เรื่อง ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 990/2536 เพื่อขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

พนักงานอัยการกองคดีอาญากรุงเทพใต้ เป็นโจทก์ ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 990/2536 ฟ้องจำเลยรวม 4 คนในข้อหาร่วมกันก่อให้ผู้อื่นกระทำความผิดด้วยการใช้ จ้างวาน หรือยุยงส่งเสริมให้ฆ่าผู้อื่น (นายประมาณ ชันซื่อ) โดยเจตนาและไตร่ตรองไว้ก่อนอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 และมาตรา 289

ต่อมาศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ส่งคำร้องของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 4 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 และมาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่ โดยผู้ร้องที่ 1 และผู้ร้องที่ 2 ซึ่งเป็นจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ร้องว่า ข้อบังคับหรือระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523) อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 ซึ่งเป็นข้อบังคับที่ออกมาใช้เป็นข้อยกเว้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติเรื่องอำนาจการสอบสวนและพนักงานสอบสวนไว้ชัดแจ้งแล้ว และผู้ร้องที่ 3 ซึ่งเป็นจำเลยที่ 4 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 มิใช่เป็นบทบัญญัติอันเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการแต่เป็นบทบัญญัติให้อำนาจเบ็ดเสร็จแก่พนักงานอัยการในการใช้อำนาจสอบสวน นอกจากนั้น ผู้ร้องที่ 3 ได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยรับรองสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องที่ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติม เอกสารประกอบคำร้อง คำแถลงของผู้ร้องและคำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่ากรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ และเจ้าพนักงานไว้อย่างกว้างๆ ในการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรและเจ้าพนักงานนั้นๆ บัญญัติไว้ จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

สำหรับข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 คำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 861/2536 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2536 และการกระทำของพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นการปฏิบัติตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ ประกอบกับข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยและคำสั่งดังกล่าวมิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา 264 จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่สอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาตามคำร้อง ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การสอบสวนที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ย่อมถือได้ว่าเป็นการสอบสวนที่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 แล้ว

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือหลักรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 31 มาตรา 32 และมาตรา 33 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลนั้น หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 บัญญัติเป็นเงื่อนไขไว้ว่า ต้องมีการสอบสวนก่อนที่พนักงานอัยการจะมีอำนาจยื่นฟ้องคดีต่อศาลได้นั้น เป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งที่จำเป็นในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย การที่ผู้ร้องอ้างว่าพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนรวมทั้งศาลยุติธรรมจะไม่เคารพหรือคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องนั้น ไม่อาจถือเป็นเหตุกล่าวอ้างว่ามาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตราที่กล่าวถึงข้างต้น เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 ไม่มีข้อความใดที่เปิดช่องให้พนักงานอัยการเลือกปฏิบัติตามอำเภอใจดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง การที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องบางคดี แต่ไม่ยื่นฟ้องบางคดีได้นั้น มิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่เป็นการใช้ดุลพินิจที่จำเป็นในการพิจารณาพยาน หลักฐานเป็นกรณีๆ ไป แล้วจึงตัดสินใจส่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี โดยขึ้นอยู่กับการพิจารณาว่าพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมามีเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดแล้วหรือไม่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 70 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 ไม่มีข้อความใดที่ให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ดังกล่าว ผู้ร้องอ้างพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มิได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 70 วรรคหนึ่ง เป็นคนละประเด็นกับความหมายของมาตรา 120 มาตรา 70 วรรคสาม มีความหมายในทางให้สิทธิต่อผู้ร้องดำเนินการได้ จึงไม่เป็นเรื่องที่ผู้ร้องจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ตามมาตรา 264 ได้

5. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 243 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 120 มิได้บัญญัติข้อความใดที่อาจแปลความไปได้ว่าเป็นการละเมิดข้อห้ามตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 243 วรรคสอง เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง ได้บัญญัติเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการทางยุติธรรมที่ผู้ร้องมีสิทธิที่จะดำเนินการได้ ฉะนั้น จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องจะต้องยกบทบัญญัติ มาตรา 243 ของรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลยุติธรรม ซึ่งคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอาญากรุงเทพใต้ ไม่ใช่เป็นกรณีที่ผู้ร้องสามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 243 วรรคสองได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

กรณีผู้ร้องอ้างว่า มีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ รับรองไว้นั้น เห็นว่าผู้ร้องสามารถยกบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ทั้งนี้ ไม่ใช่เป็นกรณีที่ผู้ร้องจะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5

มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 70 และมาตรา 243 ส่วนคำขออื่นไม่จำต้องวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2543 เรื่อง ศาลอาญาส่งคำร้องของโจทก์ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 7109/2540 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลอาญาได้ส่งคำร้องของผู้ร้อง เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายธวัชชัย ชำนาญหล่อ พนักงานอัยการกับพวกรวม 8 คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญาตามคดีอาญาหมายเลขดำที่ 7109/2540 เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2540 ฐานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ฟ้องเท็จและแถลงฟ้องให้ได้รับโทษ คดีอยู่ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2541 โดยสืบเนื่องจากที่พนักงานอัยการกองคดีอาญากรุงเทพใต้ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ร้องกับพวกตามคดีอาญาหมายเลขดำที่ 990/2536 เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2536 ฐานร่วมกันก่อให้ผู้อื่นกระทำผิดโดยการใช้ จ้าง วานหรือยุยง ส่งเสริมด้วยประการใดให้ฆ่าผู้อื่น ประกอบกับผู้ร้องอ้างว่า ศาลจะใช้บทบัญญัติดังกล่าวประกอบกับมาตราอื่นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใช้บังคับในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนนี้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ต่อมา มีผู้ร้องคัดค้าน ได้แก่ นายสหาย ทรัพย์สุนทรกุล ที่ 1 นายโกเมน ภัทรภิรมย์ ที่ 2 นายธวัชชัย ชำนาญหล่อ ที่ 3 และนายพรศักดิ์ ศรีณรงค์ ที่ 4 พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญาดังกล่าว ยื่นคำคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญ ว่า

1. คำว่า "คู่ความ" ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ยังไม่มีข้อยุติว่าจะหมายถึงผู้ใดบ้าง คดีอยู่ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเท่านั้น จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

2. คำร้องดังกล่าวซ้ำซ้อนกับคำร้องที่ผู้ร้องกับพวกในฐานะจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 990/2536 ซึ่งเคยยื่นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 และมาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้รับไว้ดำเนินการแล้ว

3. คำร้องกล่าวถึงการกระทำของพนักงานอัยการกองคดีอาญากรุงเทพใต้ ไม่เกี่ยวข้องกับผู้คัดค้านทั้งสี่ และมิได้เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหมายเลขดำที่ 7109/2540 ของศาลอาญา แต่ประการใด ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยกคำร้องของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้ว เห็นว่ากรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ โดยมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประกอบกับผู้ร้องอ้างว่ามีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ รับรองไว้ต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วย <u>ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2543 ลงวันที่ 13 มกราคม 2543 ซึ่งวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยอีก</u>

สำหรับประเด็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผู้ร้องสามารถใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้เพื่อให้ศาลส่งคำร้องในเรื่องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264

โดยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2543 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวเซียม แฟมไธสง) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ธ. 00019/2541 ข้อหาผิดสัญญากู้เงิน บังคับจำนอง เรียกเงินคืน โดยให้จำเลยชำระเงินและดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 19.5 ต่อปีให้แก่โจทก์

จำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง เห็นว่า มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 และมาตรา 60 หรือไม่ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยหรือส่วนลด กำหนดเรียกจากผู้บริโภคหรือผู้ร้องได้ทันที โดยผู้ร้องในฐานะผู้บริโภคไม่มีสิทธิโต้แย้งใดๆ จึงไม่ถูกต้องและไม่สามารถทำได้ เพราะพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค มีแต่หน่วยงานของรัฐ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยและโจทก์ก็ร่วมกันให้ความเห็นในการตราพระราชบัญญัติ ร่วมกันนำมาตรการต่างๆ มาเรียกเก็บดอกเบี้ยและส่วนต่างจากผู้บริโภคและผู้ร้อง เป็นช่องว่างให้ธนาคารแห่งประเทศไทยและโจทก์ออกประกาศดังกล่าว ซึ่งเป็นการไม่ถูกต้อง ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จำเลยจึงยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลเพื่อให้ศาลส่งคำร้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 และมาตรา 60 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติว่า “ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้... (2) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้... การกำหนดตามมาตรานี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา” วัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนี้เพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจและการเงินของประเทศตลอดจนให้ความคุ้มครองแก่ผู้ฝากเงินกับธนาคาร การกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์จะเรียกจากบุคคลทั่วไปที่ทำสัญญากู้เงินจากธนาคารจึงต้องกำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทยและต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังด้วย ธนาคารพาณิชย์ไม่อาจกำหนดตามอำเภอใจได้

ส่วนความในรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคหนึ่ง และวรรคสองนั้นเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญได้วางหลักทั่วไปในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภคไว้ แต่จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและต้องมีองค์กรอิสระซึ่งมีตัวแทนผู้บริโภคเป็นองค์ประกอบด้วย ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่ารัฐสภายังไม่ได้ตรากฎหมายดังกล่าวออกมาใช้บังคับ สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่ประกาศใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคทั่วไป ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐให้เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา 14 ที่ผู้ร้องอ้างถึงนั้นเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภค ดังนั้น จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57

ความในรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 มีความหมายว่า การปฏิบัติราชการทางปกครองใดหากมีผลกระทบหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รัฐธรรมนูญบัญญัติให้บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทางปกครองนั้นๆ ได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่มาตรา 14 ที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการมีสิทธิมีส่วนร่วมของบุคคลในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 60

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 และมาตรา 60

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายอนันต์ จันทรัตน์ กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ถึง 3 ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1748/2542 ข้อหาผิดสัญญา บัญชีเดินสะพัด กู้เบิกเงินเกินบัญชี บังคับจำนอง ค้ำประกัน โดยให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระหนี้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 18 ต่อปี และดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีของต้นเงิน 1,657 บาท นับจากวันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้นแก่โจทก์

จำเลยที่ 1 และที่ 2 ยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ และโต้แย้งว่าโจทก์คิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ดอกเบี้ยที่โจทก์จะเรียกเก็บเกินตามฟ้องโจทก์ให้เป็นโมฆะ ศาลจะบังคับให้จำเลยชำระแก่โจทก์มิได้

ผู้ร้องขอให้ศาลจังหวัดสงขลารอการพิจารณาพิพากษาไว้ชั่วคราว และส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่โจทก์ประกาศอัตราดอกเบี้ยสูงสุดโดยอาศัยประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและเรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดจากจำเลย เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรมจะนำประกาศกำหนดดอกเบี้ยอัตราสูงสุดของโจทก์มาใช้บังคับกับคดีของจำเลยไม่ได้ เพราะจำเลยเป็นผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่จะไม่ต้องชำระดอกเบี้ยในอัตราสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดให้แก่โจทก์

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ผู้ร้องเป็นผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 57 ได้วางหลักทั่วไปในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะเป็นผู้บริโภคไว้ บุคคลใดจะมีฐานะเป็นผู้บริโภคและได้รับความคุ้มครองสิทธิดังกล่าว หรือไม่ อย่างไร ย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ คำร้องดังกล่าวไม่ใช่การโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 264 แต่เป็นเพียงการขอให้แปลความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 ซึ่งผู้ร้องไม่อยู่ในฐานะที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย</u>

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายฉลาด นำเอกลาภ) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องจำเลย (ผู้ร้อง) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1838/2542 ข้อหาผิดสัญญาบัญชีเดินสะพัด กู้เบิกเงินเกินบัญชี บังคับจำนอง โดยให้จำเลยชำระหนี้ไถ่ถอนจำนองหลักทรัพย์ ตามฟ้องแก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี ผู้ร้องเห็นว่า การคิดดอกเบี้ยทบต้นและคิดดอกเบี้ยร้อยละ 18 ต่อปีของเงินค้างชำระสูงกว่าที่ระบุไว้ในสัญญา ฟ้องโจทก์ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยและประกาศขึ้นดอกเบี้ยของโจทก์มิได้ผ่านสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายฯ ประกอบกับการคิดดอกเบี้ยกรณีผิดนัดในอัตราร้อยละ 18 ร้อยละ 19 ร้อยละ 20.25 และร้อยละ 21.50 ต่อปี โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ร้องและตัวแทนผู้บริโภค ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 และมาตรา 57 และประเด็นข้อโต้แย้งดังกล่าวข้างต้นยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้องขอให้ศาลจังหวัดสงขลารอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ การคิดดอกเบี้ยในกรณีผิดนัด โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ร้องและตัวแทนผู้บริโภคขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 และมาตรา 57 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า <u>คำร้องดังกล่าวเป็นการขอให้พิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลหรือนิติบุคคลมิใช่พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย</u>

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2543 เรื่อง ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผล การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

นางพรทิพย์ ธนศรีวนิชชัย ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุดรธานีมีหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา แจ้งว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2543 ข้อ 3 เพิ่มความเป็นข้อ 6 ทวิ ลงวันที่ 20 มีนาคม 2543 ความว่า "ในกรณีที่คณะ กรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศผลการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดเกินกว่าหนึ่งครั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจวินิจฉัยโดยใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์ให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น มิได้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่อีก" โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งมีเหตุผลที่ต้องออกระเบียบเช่นนี้ เนื่องจากว่า ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งนั้น หากผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำการใดๆ ที่คณะกรรมการการเลือก ตั้งจะใช้อำนาจในการไม่ประกาศรายชื่อแล้ว หากยังปล่อยให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นยังคงเป็นผู้สมัครในการเลือกตั้งครั้งต่อไป การเลือกตั้งก็คงจะมีขึ้นต่อไปไม่สิ้นสุด ฉะนั้น วิธีการตามระเบียบข้อนี้จึงช่วยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและบริสุทธิ์ยุติธรรมขึ้น คณะกรรมการการเลือกตั้งอาศัยระเบียบดังกล่าวสั่งให้นางพรทิพย์ฯ ไม่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ที่จะมีขึ้นในวันที่ 4 มิถุนายน 2543 ซึ่งนางพรทิพย์ฯ เห็นว่าระเบียบดังกล่าวขัดกับรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง จึงอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาหนังสือร้องเรียนแล้ว เห็นว่าระเบียบดังกล่าวมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาไว้ในมาตรา 125 และมาตรา 126 รวมทั้งมาตรา 124 ให้นำมาตรา 105 และมาตรา 106 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 87 บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งจะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ" ดังนั้น จึงน่าจะพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว

นอกจากนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งบัญญัติเรื่องการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้โดยกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลยุติธรรม ในการสั่งเพิกถอนสิทธิดังกล่าว โดยไม่ปรากฏว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือกฎหมายอื่นใดให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งตัดสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ระเบียบดังกล่าวจึงน่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประเด็นวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเป็นไปตามบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในกรณีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย" ซึ่งความในตอนท้ายของมาตรา 198 บัญญัติว่า "...ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี" ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ที่เป็นวิธีพิจารณาเรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญทุกเรื่อง

ส่วนกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 43 บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เห็นว่า กฎหรือการกระทำใดของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้มีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครอง

ได้ ในการเสนอความเห็นดังกล่าว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีสิทธิ และหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา 42"

รัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง มิได้บัญญัติโดยแจ้งชัดว่า ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง องค์กรใดเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎ หรือข้อบังคับที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอให้พิจารณา แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 276 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องอำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง เป็นบทบัญญัติให้อำนาจศาลปกครองในการพิจารณาวินิจฉัย "ความชอบด้วยกฎหมาย" ของการกระทำของรัฐ ที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ดังนั้น อำนาจหน้าที่ของศาลปกครองในการพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 198 วรรคหนึ่ง จึงต้องหมายความถึงเรื่องของหน่วยราชการดังกล่าวเท่านั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ หมวด 6 ส่วนที่ 4 มิใช่หน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล ระเบียบที่เป็นปัญหาจึงไม่อยู่ในอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลปกครอง การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องดังกล่าวโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง จึงเป็นอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ข้อ 6 ทวิ ซึ่งกำหนดว่า "ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศผลการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งใดเกินกว่าหนึ่งครั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจวินิจฉัยโดยใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์ให้ถือว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นมิได้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่อีก" มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ข้อ 6 ทวิ ดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 ซึ่งบัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ "(7) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง หรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้นๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด"นั้น เป็นการออกหลักเกณฑ์ที่มีสาระเกินมาตรา 10 (7) ให้อำนาจไว้

นอกจากนี้ระเบียบดังกล่าวมีสาระเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลไม่ให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเป็นการบัญญัติเพิ่มลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 126 บัญญัติไว้ จึงเป็นบทบัญญัติที่มีสถานะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 มิอาจกระทำได้ และเมื่อสิทธิของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ หากมีคุณสมบัติ ครบถ้วนตามมาตรา 125 ดังนั้นการจำกัดสิทธิดังกล่าว จึงกระทำมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 126 และต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34-53/2543 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30 หรือไม่ (นายสาธิต นครินทร์สาคร และผู้ร้องอื่น รวม 20 คำร้อง)

ศาลแขวงตลิ่งชัน และศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยรวม 20 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 (3) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

โดยสรุปข้อเท็จจริงได้ดังนี้

1.1 ผู้ร้องแต่ละคดีต่างถูกฟ้องเป็นจำเลยตามสัญญากู้ยืม ซึ่งบางคดีศาลได้พิจารณาพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ บางคดีศาลพิพากษาให้คดีเป็นอันเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้จำเลยชำระหนี้

1.2 โจทก์แต่ละคดีได้ขอออกหมายบังคับคดี และได้มีการบังคับคดีโดยหักเงินเดือนบำเหน็จและเงินโบนัสของผู้ร้อง ตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี

1.3 ต่อมาผู้ร้องถูกยกเลิกจ้างโดยจะได้รับเงินค่าชดเชย ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีได้มีคำสั่งอายัดเงินนี้ และผู้ร้องแต่ละคดีได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้กำหนดจำนวนเงินที่อายัดสิทธิเรียกร้องเสียใหม่ (คำร้องขอให้กำหนดจำนวนเงินเจ้าพนักงานบังคับคดี อายัดสิทธิเรียกร้อง) โดยอ้างสิทธิตามรัฐธรรมนูญและยื่นคำร้องขอให้ศาลส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า การที่ผู้ร้องซึ่งเป็นคู่ความในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยื่นคำร้องในระหว่างการบังคับคดีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับคดีแก่คดีของผู้ร้อง ต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ขอให้ศาลส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 และศาลส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญแล้วนั้น คู่ความสามารถดำเนินการได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 (1) ซึ่งบัญญัติว่า "คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันรื้อฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้ (1) เมื่อเป็นกระบวนพิจารณาบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล" และมาตรา 302 วรรคหนึ่ง ให้อำนาจศาลชี้ขาดในเรื่อง "ศาลที่มีอำนาจออกหมายบังคับคดีหรือหมายจับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือมีอำนาจนำคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใดๆ อันเกี่ยวด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งซึ่งได้เสนอต่อศาลตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ คือศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นต้น" จึงเห็นได้ว่าในขั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งยังมีการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดได้ มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง และแม้ว่าคดีตามคำร้องนี้ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว แต่ในการบังคับคดีศาลยังมีอำนาจพิจารณาในชั้นนี้อยู่ และไม่ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยว่า คำร้องดังกล่าวต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่ คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วมิได้ถูกกระทบกระเทือน เพราะจำเลยยังคงต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษา คำร้องดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาได้

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) ที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจกำหนดสิทธิเรียกร้องเป็นเงินที่ไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้สามารถดำรงชีพหรือประกอบภารกิจได้โดยอาศัยสิทธิเรียกร้องเป็นเงินตามที่บัญญัติยกเว้นไว้ไม่ให้ต้องอยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี แต่มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (2) และ(3) บัญญัติแตกต่างกัน มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติให้ศาลกำหนดจำนวนสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน ที่ไม่ใช่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลให้อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดีได้ แตกต่างกับมาตรา 286 วรรคหนึ่ง (2) ซึ่งบัญญัติให้สิทธิเรียกร้องเป็นเงินลักษณะเดียวกับมาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) ทั้งหมดที่ข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลได้รับไม่ต้องอยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี โดยไม่ต้องให้ศาลกำหนดดังเช่นมาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3)นั้น เมื่อพิจารณาสถานะของข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลซึ่งต้องอยู่ในระเบียบวินัยตามกฎหมาย กฎระเบียบ ย่อมไม่มีสิทธิเสรีภาพ เช่นบุคคลทั่วไป ประกอบกับการประกอบอาชีพอื่นถูกจำกัดบางประการโดยเฉพาะข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลบางตำแหน่งไม่อาจประกอบอาชีพอื่นได้ คงอาศัยเงินรายได้จากเงินเดือนและเงินอื่นตามกฎหมายกำหนด ทั้งมาตรา 286 วรรคสอง กำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลเป็นผู้กำหนดสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน ตามมาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) ที่ไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี โดยใช้อัตราเงินเดือนขั้นต่ำสุดของข้าราชการพลเรือนเป็นเกณฑ์ และยังให้สิทธิอุทธรณ์การกำหนดจำนวนเงินดังกล่าวของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ได้อีกด้วย เป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาลที่พิจารณาคดีจะพิจารณากำหนด

จำนวนเงินได้ตามความเหมาะสม ตามพฤติการณ์แห่งคดีด้วยความเป็นธรรม พิจารณาตามหลักการและเหตุผลข้างต้น แล้วจึงมิใช่การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) ตามที่ผู้ร้องขอให้วินิจฉัย ไม่ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2544 เรื่อง ศาลจังหวัดชลบุรีส่งคำร้องของจำเลย (นายฮายาชิ หรือโยชิมิ คาสิโนริ หรือคะสิโนริ หรือ ทะนะกะ) ในคดีอาญา ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

นายฮายาชิ คาสิโนริ ได้ถูกพนักงานอัยการจังหวัดชลบุรีฟ้องคดีอาญาเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดชลบุรีฐานร่วมกันมีไว้เพื่อนำออกใช้ธนบัตรรัฐบาลต่างประเทศปลอม อันตนได้มาโดยรู้ว่าเป็นของปลอม และร่วมกันฉ้อโกงทรัพย์ผู้อื่น รวม 3 คดี เป็นคดีหมายเลขดำที่ 663/2539, 1105/2539, 1227/2539 คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา ต่อมา นายโยชิมิ ทานากะ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดชลบุรี สรุปว่า ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมในการที่ถูกตีโซ่ตรวนที่ข้อเท้าตลอดเวลา24 ชั่วโมง ในระหว่างถูกคุมขัง เป็นเวลาประมาณ 2 ปี 4 เดือนมาแล้ว การปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 30 และมาตรา 33

ศาลจังหวัดชลบุรี พิเคราะห์แล้วเห็นว่าเป็นกรณีร้องว่า กฎ ระเบียบขัดรัฐธรรมนูญและได้นัดไต่สวนข้อเท็จจริง โดยเรียกผู้บัญชาการเรือนจำกลางชลบุรีเข้าไต่สวน ทั้งนี้ นายฮายาชิ คาสิโนริได้อ้างตนเข้าเบิกความผ่านล่าม และศาลจังหวัดชลบุรีเห็นว่า ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีการตีตรวนจำเลยซึ่งถูกคุมขังในเรือนจำกลางจังหวัดชลบุรีตลอดเวลาจริงตามคำร้อง ในประเด็นดังกล่าวจึงเป็นเรื่องร้องขอว่าบทบัญญัติของ กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เป็นกรณีที่ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ไม่ใช่เป็นกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีต่อจำเลยขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำเป็นต้องรอการพิจารณาพิพากษาไว้ชั่วคราว แต่คำร้องดังกล่าวสมควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลรัฐธรรมนูญ จึงให้ส่งคำร้องและเอกสารไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

คำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลย ที่ศาลจังหวัดชลบุรีส่งตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลจังหวัดชลบุรีเป็นผู้ส่งคำร้องของจำเลยฉบับนี้มาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีตามคำร้องเป็นการส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264 วรรคหนึ่ง จึงรับคำร้องที่ศาลจังหวัดชลบุรีส่งมาไว้พิจารณา

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า บทบัญญัติของกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ที่นำมาใช้ในการตีโซ่ตรวนที่ข้อเท้าของนายฮายาชิ คาสิโนริ ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญาของศาลจังหวัดชลบุรี ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 30 และมาตรา 33 หรือไม่

ระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ กรมราชทัณฑ์ มีหนังสือพร้อมเอกสารประกอบมายังศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติญี่ปุ่นมีคำร้องขอให้ส่งตัว นายฮายาชิ คาสิโนริ ซึ่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปประเทศญี่ปุ่น ในข้อหาผิดเกี่ยวกับการจี้เครื่องบินของสายการบินญี่ปุ่นการก่อการจลาจลและการโจมตีสถานีตำรวจประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นความผิดที่ยังไม่หมดอายุความตามกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และศาลอาญาได้มีคำพิพากษาในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ผ.42543 ให้ขังจำเลยไว้ในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งตัวข้ามแดน และปัจจุบันจำเลยได้ถูกส่งตัวไปประเทศญี่ปุ่นแล้ว ตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2543

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามที่กรมราชทัณฑ์แจ้งต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า จำเลยไม่ได้อยู่ในประเทศไทยและส่งตัวกลับไปประเทศญี่ปุ่นแล้ว จึงไม่เป็นประโยชน์ต่อจำเลย (ผู้ร้อง) ส่วนคำร้องที่เสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2475 มาตรา 4 (2) และมาตรา 14 (1) ถึง (5) ขัดต่อรัฐธรรมนูญฯนั้น จำเลย (ผู้ร้อง) ได้ถูกฟ้องในข้อหาร่วมกันมีไว้เพื่อนำออกใช้ซึ่งธนบัตรต่างประเทศปลอมฯ ดังนั้น เมื่อศาลยุติธรรมมิได้ใช้พระราช

บัญญัติราชทัณฑ์ฯ มาบังคับแก่คดีตามคำร้องนี้แล้ว จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีตามคำร้องนี้ จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้จำหน่ายคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9-10/2544 เรื่อง พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท ลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของบริษัทกฤษดามหานคร จำกัด (มหาชน) จำเลย รวม 2 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 บริษัท กฤษดามหานคร จำกัด (มหาชน) เป็นจำเลยในคดีทำสัญญากู้ยืมเงินไปจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) 20,000,000 บาท และเป็นจำเลยที่ 1 ในคดีออกตั๋วสัญญาใช้เงินแก่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ไอเอฟซีที ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน) ต่อมาเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2541 กระทรวงการคลังออกประกาศ เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท (รวมบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ไอเอฟซีที ไฟแนนซ์ จำกัด (มหาชน)) โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 จัตวา และพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 จัตวา ต่อมา บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจฯ ทำหนังสือโอนทรัพย์สิน และหนี้สินทั้งหมดของบริษัทฯ ให้ธนาคารสหธนาคารฯ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2542 ทำให้หนี้สินที่ผู้ร้องมีต่อบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจฯ ตกแก่ธนาคารสหธนาคาร ฯ และธนาคารสหธนาคาร ฯ จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารไทยธนาคาร ฯ ซึ่งเป็นโจทก์ทั้งสองคดีนี้ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2541 และผู้ร้อง เห็นว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีคำร้องทั้งสองนี้ ผู้ร้องโต้แย้งเรื่องอำนาจฟ้องของโจทก์ทั้งสองคดีว่าโจทก์ไม่อาจอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการที่คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีของผู้ร้อง ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 จึงเป็นกรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มความเป็นมาตรา 3 ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (1) ที่บัญญัติว่า "มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่ หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา 29 ทั้งนี้ ให้นำไปใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายด้วย โดยอนุโลม" หมายความว่า มาตรา 335 (1) เป็นบทเฉพาะกาลที่เป็นข้อยกเว้นของการนำมาตรา 29 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

ของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (11 ตุลาคม 2540) หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง กล่าวคือ ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย และในที่นี้หมายถึงพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แม้จะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง และเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แต่รัฐธรรมนูญยกเว้นให้กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับต่อไป โดยยังไม่ต้องอ้างรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ดังนั้น เมื่อมีการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ ในภายหลังที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 จึงต้องระบุบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตราพระราชกำหนดฯ โดยบัญญัติว่า "มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น มาตรา 3 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505..." เท่ากับว่า พระราชกำหนดฉบับนี้เป็นกฎหมายที่บัญญัติให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 335 (1) กำหนดไว้แล้ว

ประเด็นที่สอง ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท ลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ประกาศกระทรวงการคลังดังกล่าว เป็นประกาศของฝ่ายบริหาร ที่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ทั้งนี้ ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2542 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท ลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่อีก

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มความเป็นมาตรา 3 ทวิ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

2. ประกาศกระทรวงการคลังดังกล่าว มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 96 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

นายสนิท วรปัญญา และคณะรวมสิบคน ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่า คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 เรื่อง คำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่กรณีการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เขตเลือกตั้งจังหวัดขอนแก่น เขตเลือกตั้งจังหวัดพะเยา เขตเลือกตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตเลือกตั้งจังหวัดระนอง เขตเลือกตั้งจังหวัดลพบุรี เขตเลือกตั้งจังหวัดศรีสะเกษ และเขตเลือกตั้งจังหวัดอุบลราชธานี มีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคัดค้านทุกคนตามคำสั่งนี้สิ้นสุดลงนับแต่วันที่มีคำสั่งนั้น เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 96 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ด้วยเหตุผลดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 บัญญัติว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งถูกคัดค้านสิ้นสุดลงนับแต่วันที่มีคำสั่ง ย่อมเป็นผลร้ายและกระทบต่อสิทธิหรือสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ จึงเป็นบทบัญญัติที่นอกเหนือ แตกต่าง หรือเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 133

2. คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 ที่อ้างรัฐธรรมนูญ มาตรา 97 นั้น เนื่องจากมาตรา 97 เป็นบทบัญญัติที่รับรองกิจการที่สมาชิกวุฒิสภาได้กระทำไปในหน้าที่ หรือสิทธิในการได้รับเงินประจำตำแหน่ง หรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น ก่อนที่จะออกจากตำแหน่งหรือก่อนที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเท่านั้น และน่าจะหมายถึง การออกจากตำแหน่ง เพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับการเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 133 ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ฯ มาตรา 85/9 และมาตรา 90

3. แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 85/9 และมาตรา 90 จะบัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ในกรณีที่มีการกระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ก็ตามแต่ก็ยังให้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตรวจสอบและต้องกระทำภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปด้วยความรอบคอบ และเคร่งครัด เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจตัดสิทธิบุคคล หากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 ใช้บังคับได้โดยไม่ถือว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแล้ว จะกลายเป็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวินิจฉัยให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงได้อย่างกว้างขวางไม่จำกัดเวลาและไม่ต้องมีองค์กรใดช่วยกลั่นกรองตรวจสอบ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้พิจารณาแล้วมีความเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แล้วเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย จึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 96 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 บัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 97 มาตรา 145 และมาตรา 147 เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (4) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดในเขตเลือกตั้งใดใหม่แล้ว สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นย่อมสิ้นสุดลงไปด้วย เป็นการแสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงได้ นอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 133 บัญญัติไว้ และการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ก็ต้องสืบเนื่องมาจากการดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 147 ก่อนแล้ว นอกจากนั้น การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 วรรคสอง บัญญัติเรื่องการนับคะแนนใหม่ อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านต้องสิ้นสุดลง โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการนับคะแนนใหม่นั้น ก็เป็นการบัญญัติโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (6) ส่วนที่บัญญัติเรื่องผลกระทบในมาตรา 96 วรรคสอง ว่า “แต่ทั้งนี้ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไป

ในหน้าที่ก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการนับคะแนนใหม่" ก็เป็นการนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 97 มาปรับใช้เพื่ออธิบายให้ชัดเจนขึ้น ในทำนองเดียวกันกับการใช้ในมาตรา 96 วรรคหนึ่ง กรณีสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 12 ต่อ 1 เสียง ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 96 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการ ทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษา เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2528 ให้บริษัทนครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ 1 และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลยที่ 2 ร่วมกันชำระเงิน 224,111.29 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี แก่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ นับแต่วันที่ 22 เมษายน 2528 เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ ต่อมาวันที่ 4 กรกฎาคม 2538 โจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2540 สั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ 1 เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 1 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษายืน จำเลยที่ 1 ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2541 ว่า เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่จะใช้บังคับในคดีนี้ ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไปโดยคดียังไม่ถึงที่สุด และก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลายน่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนได้ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 48 ได้บัญญัติคุ้มครองไว้ การที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ อาจเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จะจัดการทรัพย์สินของตน ซึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง จึงขอให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จำเลยที่ 1 ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 1 เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2541 ต่อมาได้ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2542 ว่า คดีนี้จำเลยที่ 1 ได้ยื่นคำร้องไว้เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2541 คำร้องดังกล่าว ศาลมีคำสั่งให้สำเนาให้โจทก์แล้ว โจทก์ไม่คัดค้าน จึงขอให้ศาลรอการพิจารณาไว้ และส่งคำร้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลจังหวัดนครราชสีมาในวันนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2542 เห็นว่า เมื่อจำเลยที่ 1 โต้แย้งว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงให้งดอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีที่จำเลยที่ 1 ในคดีล้มละลาย ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาขณะคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โดยโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลยซึ่งเห็นว่า ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย น่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 48 เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เมื่อศาลจังหวัดนครราชสีมาให้งดอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำโต้แย้ง

ดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญโดยคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก 11 ต่อ 3 เสียง ให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติล้มละลายฯ ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งประชาชนทั่วไปซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ โดยให้อำนาจศาลในการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด หรือสั่งยกฟ้องได้ ตามมาตรา 14 และให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการต่างๆ ได้ตามมาตรา 22 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว แต่โดยที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในหมวด 1 บททั่วไป ตามมาตรา 4 และหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา 26 ถึงมาตรา 65 โดยเฉพาะมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ซึ่งห้ามจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ส่วนมาตรา 48 วรรคหนึ่ง เป็นการบัญญัติคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน โดยขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 22 บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น และประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงถือเป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ และเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่งเพราะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน และต้องด้วยมาตรา 29 วรรคหนึ่ง เพราะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่จำกัดสิทธิของบุคคลตามหลักการทั่วไปที่รัฐธรรมนูญรับรอง แต่ก็เป็นไปตามข้อยกเว้นของมาตราดังกล่าว เพราะการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้และประชาชนทั่วไป เป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไปก่อหนี้ได้อีก ซึ่งก็มิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงเอกฉันท์ 12 เสียง ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว (กรณีนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ ผู้ร้อง) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ส่งข้อโต้แย้งของนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลยในคดีล้มละลาย หมายเลขดำที่ ล. 11 – 12/2543 ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ล้มละลาย เป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สิน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่าธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ฟ้องนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ หรือยูฮง แซ่โซ เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขอให้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดและพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษา สั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 14 จำเลยอุทธรณ์คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 3 จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่จะใช้บังคับแก่คดีนี้ กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ (จำเลย) ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้

ลูกหนี้ล้มละลาย แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุด เพราะลูกหนี้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาล การที่ศาลจะใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการจัดการทรัพย์สินของตน จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เป็นการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดี ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลจังหวัดนครราชสีมาเห็นว่า กรณีตามคำร้องเป็นการโต้แย้งดุลพินิจของศาลไม่ใช่โต้แย้งว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงไม่ใช่กรณีต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ให้ยกคำร้อง จำเลยอุทธรณ์คำสั่งของศาลจังหวัดนครราชสีมาที่ให้ยกคำร้อง ศาลอุทธรณ์ภาค 3 เห็นว่า การที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เป็นการยื่นคำร้องขณะคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 3 ย่อมเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาค 3 จึงให้ยกคำสั่งศาลชั้นต้นที่ยกคำร้องของจำเลย แต่เนื่องจากคดีนี้ได้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 3 แล้ว เห็นสมควรสั่งคำร้องของจำเลยโดยไม่ต้องย้อนสำนวนคืนศาลชั้นต้น และเห็นว่าจำเลยได้ยื่นคำร้องโต้แย้งว่า การที่ศาลจะใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บังคับแก่คดี เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของจำเลยก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้จำเลยล้มละลายเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการจัดการทรัพย์สินของตน ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง จึงส่งความเห็นตามคำร้องของจำเลยตามทางการ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องยื่นคำร้องในระหว่างที่คดีล้มละลายที่ผู้ร้องเป็นจำเลยยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติที่จะใช้บังคับแก่คดีนี้ ซึ่งกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ล้มละลาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง คำร้องดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ล้มละลาย เป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นตามคำร้องดังกล่าว เป็นการร้องขอให้พิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วว่า ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2544 ลงวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2544 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญ มาตรา 268 บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ”

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2544 เรื่อง พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ฉ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ตรี และมาตรา 38 สัตต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264 สรุปความว่า ผู้ร้องเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 22354/2538 ที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เรื่อง ผิดสัญญาค้ำประกัน บังคับจำนอง โดยขอให้จำเลยร่วมกันรับผิดชำระหนี้แก่โจทก์ ต่อมาธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ได้ขอสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ โดยอ้างว่าเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2541 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุนฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และมาตรา 38 จัตวา แห่งพระราช บัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 พิจารณาให้ความเห็นชอบแก่โครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุนอีก 12 แห่ง โดยธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ได้รับโอนกิจการบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2542 ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และมาตรา 67 ฉ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ในฐานะผู้รับโอนกิจการ เข้าสวมสิทธิในการดำเนินคดีดังกล่าวในฐานะโจทก์แทนบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) ผู้ร้องไม่เห็นด้วยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุนฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ตรี ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 หรือไม่

ประเด็นที่ 2 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ฉ ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือไม่

ประเด็นที่ 3 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุนฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี และ(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ฉ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง หรือไม่

ประเด็นที่ 4 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ตรี และมาตรา 38 สัตต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาประเด็นที่ 1 และประเด็นที่ 2 แล้ว เห็นว่า แม้คำร้องของผู้ร้องจะมีประเด็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุนฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี กับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ตรี ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ฉ ขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจรับไว้พิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวได้ เพราะผู้ร้องหรือคู่ความมิได้โต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญจึงมิใช่กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาประเด็นที่ 3 และประเด็นที่ 4 แล้ว เห็นว่า เป็นกรณีที่คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

1. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุนฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ฉ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง หรือไม่

2. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ตรี และมาตรา 38 สัตต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีความเห็น ดังนี้ การให้สิทธิแก่สถาบันการเงินที่ควบกิจการกับบริษัทหรือรับโอนกิจการของบริษัท เข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความในคดีที่มีการฟ้องบังคับสิทธิเรียกร้องเป็นคดีในศาลก็ดี การให้สถาบันการเงินดังกล่าวมีสิทธินำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงคัดค้านเอกสารที่ยื่นไว้แล้วและคัดค้านพยานหลักฐานที่ได้สืบไปแล้วก็ดี การเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีนั้นก็ดีล้วนเป็นคนละกรณีกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถานที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 35 รับรองไว้ เพราะสิทธิเรียกร้องตามบทบัญญัติที่กล่าวอ้าง เป็นสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ มิใช่สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน อีกทั้งมิใช่การจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพหรือประกอบกิจการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี และ(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ฉ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ตรี และมาตรา 38 สัตต ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2544 เรื่อง ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ 15 นายวรยศ โตดิลกเวชช์ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 57 และมาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 285

ศาลจังหวัดแพร่ได้ส่งคำโต้แย้งของ นายวรยศ โตดิลกเวชช์ ผู้คัดค้าน ที่ 15 ในคดีปกครองหมายเลขดำที่ 4/2543 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 57 และมาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 285 หรือไม่

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่ากระทรวงมหาดไทยโดยผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแพร่ ในวันที่ 25 ธันวาคม 2542 เพื่อปฏิบัติหน้าที่และบริหารงานเทศบาลตามกฎหมายแทนสมาชิกสภาเทศบาลเดิมที่ครบวาระ นายโชคชัย พนมขวัญ กับพวกรวม 18 คน เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองแพร่ โดยสมัครรับเลือกตั้งเป็นกลุ่มเดียวกันใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มแพร่ก้าวหน้า” ได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดแพร่เป็นคดีปกครองของศาลจังหวัดแพร่ หมายเลขดำที่ 4/2543 ว่า นายวรยศ โตดิลกเวชช์กับผู้สมัครเลือกตั้งซึ่งใช้ชื่อว่า “กลุ่มเมืองแพร่” ได้ร่วมกันกระทำผิดต่อพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 64 (1) ขอให้ศาลจังหวัดแพร่มีคำสั่งว่านายวรยศ โตดิลกเวชช์ กับพวก เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งโดยมิชอบตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 57 และมีคำสั่งให้เทศบาลเมืองแพร่จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามมาตรา 58

ต่อมาเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2543 ผู้คัดค้านได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดแพร่ โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 57 และมาตรา 58 ที่ผู้ร้องในคดีปกครองยกขึ้นอ้างนั้นขัดต่อพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 16 และมาตรา 19 ซึ่งออกมาใช้บังคับภายหลังและขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 285 ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวเสียก่อน ศาลจังหวัดแพร่จึงส่งคำโต้แย้งของนายวรยศฯ ผู้คัดค้านมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

เนื่องจากเป็นกรณีที่ศาลจังหวัดแพร่ส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการต่อไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 10

กรณีตามคำร้องอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ต่อมาผู้ร้องได้ยื่นหนังสือ ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2544 ว่า นายวรยศ โตดิลกเวชช์ ได้เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2544 ตามสำเนาใบมรณบัตรของนายวรยศ โตดิลกเวชช์ ที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้ขอให้ศาลจังหวัดแพร่ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงดังกล่าว ศาลจังหวัดแพร่ได้มีหนังสือ ลงวันที่ 26 เมษายน 2544 แจ้งว่า นายวรยศ โตดิลกเวชช์ ได้ถึงแก่ความตายจริงตามสำเนาใบมรณบัตร และสำเนาทะเบียนบ้านของนายวรยศ โตดิลกเวชช์

ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อนายวรยศ โตดิลกเวชช์ ผู้ร้องถึงแก่ความตายแล้วถือได้ว่าไม่มีผู้ร้องตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไป จึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 11 ต่อ 1 เสียง เห็นควรให้สั่งจำหน่ายคำร้องของผู้ร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2544 เรื่อง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัทน้ำตาลรีไฟน์ชัยมงคล จำกัด) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ระเบียบและประกาศของคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติ อ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ และระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่ากองทุนอ้อยและน้ำตาลทราย โจทก์ ฟ้องบริษัทน้ำตาลรีไฟน์ชัยมงคล จำกัด เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบและพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 จำเลย ซึ่งเป็นผู้ร้องยื่นคำโต้แย้งคัดค้านต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อขอให้ศาลดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 โดยส่งความเห็นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ และระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ และระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการต่อไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 10

ประเด็นตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ หรือไม่

ประเด็นที่สอง ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรม การอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีการแบ่งแยกความหมายของ “กฎหมาย” ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ได้แก่ พระราชกำหนดตามมาตรา 218 มาตรา 220 และพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา 230 วรรคห้า โดยที่กฎหมายเหล่านั้นตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกฎหมายลำดับรองลงมาจากรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ประเภทที่สอง กฎ ข้อบังคับ และพระราชกฤษฎีกานอกจากที่จัดอยู่ในประเภทที่หนึ่ง ที่ฝ่ายบริหารหรือองค์กรของรัฐออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เช่น กฎกระทรวงประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป เป็นต้น และเนื่องจากกฎ ข้อบังคับ และพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงต้องอยู่ภายในขอบเขตอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมายแม่บท กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กฎ ข้อบังคับ และพระราชกฤษฎีกานั้น จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายแม่บท และจะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 วรรคสาม มาตรา 57 มาตรา 64 มาตรา 198 วรรคหนึ่ง และมาตรา 200 (2) บัญญัติถึง “กฎหมาย” “กฎ” และ“ข้อบังคับ” คือกฎหมายทั้งสองประเภทตามที่กล่าวมาข้างต้น ในขณะที่มาตรา 264 บัญญัติเฉพาะ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” เพียงอย่างเดียว จึงอนุมานได้ว่า รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์จำกัดขอบเขตของมาตรา 264 ไว้เฉพาะกรณีที่ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” มีปัญหาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เท่านั้น ฉะนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยได้ตามมาตรา 264 จะต้องเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” เพียงอย่างเดียว กล่าวคือ เป็นกฎหมายประเภทที่หนึ่งตามที่กล่าวข้างต้น มาตรา 264 มิได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่า “กฎ” “ข้อบังคับ” หรือ “พระราชกฤษฎีกา” ซึ่งเป็นกฎหมาย ประเภทที่สอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่หนึ่งที่ขอให้วินิจฉัยว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย เป็นการออกเกินขอบเขตที่พระราช บัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ให้อำนาจไว้นั้น เป็นการขอให้วินิจฉัยกฎและคำสั่งทางปกครองว่า ขัดกับกฎหมายแม่บท ซึ่งกฎและคำสั่งทางปกครองมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา 264 วรรคหนึ่ง อีกทั้งเป็นกรณีที่ขอให้วินิจฉัยว่า ขัดกับกฎหมายแม่บท จึงมิได้เป็นการขอให้วินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนประเด็นที่สองที่ขอให้วินิจฉัยว่า ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาล ที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 นั้น เนื่องจากระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดดังกล่าว ออกโดยคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งมิใช่องค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บทบัญญัติดังกล่าวมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 14 ต่อ 1 เสียง ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2544 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

นายสัก กอแสงเรือง และคณะ รวม 116 คน ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ในประเด็น

(1) มีบทบัญญัติบางประการ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 48 มาตรา 50 และมาตรา 87 จะบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(2) มีบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ได้แก่ มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 (2) ในกรณีที่ให้ บสท. ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้และผู้ค้ำประกัน โดยไม่ต้องดำเนินการไต่สวน

(3) บทบัญญัติมาตรา 11 ขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิให้ฟ้องและดำเนินคดีที่ศาลปกครองผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เห็นว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 11 มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 (2) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย ด้วยเหตุผลดังนี้

1. พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 (2) เป็นบทบัญญัติเปลี่ยนแปลงไม่ให้ศาลต้องพิจารณาเอาความจริง ก่อนที่จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกัน เป็นการบัญญัติบังคับให้ศาลต้องสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้และผู้ค้ำประกันทันที เมื่อ บสท. ยื่นคำร้องต่อศาล โดยไม่ต้องไต่สวนคำร้องของ บสท. เท่ากับเป็นการให้ บสท.มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยแทนศาลอันเป็นการบัญญัติเปลี่ยนแปลงวิธีพิจารณาคดีล้มละลายเพื่อใช้บังคับแก่คดีบสท. โดยเฉพาะ ทำให้ศาลไม่สามารถพิจารณาไต่สวนหาความจริงตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 14 ได้

2. พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 11 บัญญัติไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง มาใช้บังคับแก่การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. และการออกระเบียบหรือข้อบังคับ คำสั่ง คำวินิจฉัย การอนุญาต และการกระทำอื่นใดของคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารอันเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพเท่ากับเป็นการบัญญัติไม่ให้ บสท. อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง จึงเป็นกรณีบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้พิจารณาแล้ว มีความเห็นว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 11 มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 (2) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย จึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว กำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยเป็น 2 ประเด็น คือ

1) พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ได้บัญญัติถึงขอบเขตอำนาจของศาลปกครอง ลักษณะของข้อพิพาทและคู่กรณีในคดี โดยมีเจตนารมณ์เพื่อแบ่งแยกเขตอำนาจของศาลปกครองออกจากศาลอื่นให้ชัดเจนขึ้น โดยรายละเอียดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ คำว่า “ตามที่กฎหมายบัญญัติ”นั้น หมายถึง กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองฯ ซึ่งบัญญัติเรื่องอำนาจของศาลปกครองไว้โดยตรง นอกจากนั้นแล้วยังหมายความรวมถึงกฎหมายอื่นที่บัญญัติเรื่องอำนาจของศาลปกครองหรือการฟ้องคดีปกครองด้วย เมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 9 ได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนัญพิเศษอื่น ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง และพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเรื่องอำนาจของศาลปกครองด้วย เช่นเดียวกันตามมาตรา 11 ได้บัญญัติไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองฯ มาใช้บังคับในสองกรณี คือ

กรณีการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. และกรณีการออกระเบียบหรือข้อบังคับ คำสั่ง คำวินิจฉัย การอนุญาต และการกระทำอื่นใดของคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารอันเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพจึงเป็นเฉพาะสองกรณีนี้เท่านั้น ที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง ดังนั้น การที่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 11 บัญญัติไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองฯ มาใช้บังคับสองกรณีดังกล่าว จึงเป็นการบัญญัติในรายละเอียดว่าด้วยอำนาจของศาลปกครองในส่วนของการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ ซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กระทำได้ เช่นเดียวกับที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 9 ได้บัญญัติรายละเอียดว่าด้วยอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง รวมทั้งข้อยกเว้นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

ประเด็นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก 10 ต่อ 3 เสียง ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

2) พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 58 วรรคสี่ บัญญัติให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกัน โดยไม่ต้องดำเนินการไต่สวน และมาตรา 72 วรรคสอง (2) บัญญัติให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้และผู้ค้ำประกันเด็ดขาดทันที โดยไม่ต้องดำเนินการไต่สวนนั้น มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย เพราะพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 14 บัญญัติให้ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงก่อนมีคำสั่ง แต่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มีเจตนารมณ์เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพเป็นไปโดยรวดเร็ว เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยบทบัญญัติมาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) ใช้บังคับกับคดีที่มีการฟ้องร้องเกี่ยวกับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของลูกหนี้ทุกรายที่ บสท. รับโอนมาตามพระราชกำหนดนี้ มิได้ใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้น การบัญญัติพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) แม้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย แต่มิได้ใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จึงไม่ครบองค์ประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 235

ประเด็นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก 10 ต่อ 3 เสียง ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยฯ มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 และพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากว่า พระราชกำหนด บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 และพระราชกำหนด บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มเติมหมวด 3/1 และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 มาตรา 252 และมาตรา 335 (1) หรือไม่

ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย (ฟื้นฟูกิจการ) รวม 2 คำร้องซึ่งโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 252 เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว กำหนดให้เจ้าหนี้เกินกว่าร้อยละห้าสิบ แม้จะมีจำนวนไม่กี่รายสามารถลงมติยอมรับแผนฟื้นฟูกิจการได้ เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ที่มีมูลค่าต่ำกว่าร้อยละห้าสิบ แต่มีจำนวนหลายรายและเป็นการเปิดช่องให้ผู้ทำแผนฟื้นฟูกิจการปฏิบัติต่อเจ้าหนี้ตามอำเภอใจ โดยไม่สุจริตหรือไม่เป็นธรรม โดยที่ศาลล้มละลายกลาง หรือศาลฎีกาไม่อาจใช้ดุลพินิจที่เที่ยงธรรมแก้ไขเยียวยาตามความเหมาะสม หรือตามพฤติการณ์แห่งคดี อันเป็นการที่องค์กรของรัฐใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเกินกว่าที่จำเป็น หรือกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าหนี้ นอกจากนี้ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังเป็นการทำให้ไร้ผลซึ่งคำถวายสัตย์ปฏิญาณของผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลางและผู้พิพากษาศาลฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ เพราะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนตามคำถวายสัตย์ปฏิญาณนั้นได้ ส่วนพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มเติมหมวด 3/1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง ประกอบมาตรา 335 (1) เพราะพระราชบัญญัติดังกล่าวที่เพิ่มเติมหมวด 3/1 ว่าด้วยกระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ไม่ได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ แต่ประการใดลูกหนี้ผู้ขอฟื้นฟูกิจการและผู้ทำแผนคัดค้านคำร้องของผู้ร้องว่า เป็นคำร้องที่ไม่เป็นสาระสำคัญอันควรได้รับการวินิจฉัยโดยศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ลูกหนี้ในคดีล้มละลาย (ฟื้นฟูกิจการ) เป็นบริษัทเดียวกัน ประเด็นที่เจ้าหนี้ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยบางประเด็นเป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มเติมหมวด 3/1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง ประกอบมาตรา 335 (1) หรือไม่

ศาลเห็นว่าการที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) มิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายล้มละลายดังกล่าว เป็นการโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 มิได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 252 หรือไม่

ศาลเห็นว่า มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ที่มีมูลหนี้น้อยกว่าร้อยละห้าสิบอยู่แล้ว เพราะแม้ว่าเจ้าหนี้ฝ่ายที่มีมูลหนี้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบจะลงมติพิเศษยอมรับแผนฟื้นฟูกิจการแต่กฎหมายก็ยังให้อำนาจศาลพิจารณาแผนนั้นว่ามีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ ข้อเสนอในการชำระหนี้จะต้องไม่ทำให้เจ้าหน้าที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน และเมื่อดำเนินการตามแผนสำเร็จเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ ไม่น้อยกว่ากรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย และในการพิจารณาแผนศาลมีดุลพินิจที่จะมีคำสั่งเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยแผนดังกล่าว และในการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลายฯ คำปรารภของพระราชบัญญัติดังกล่าวได้รับรองไว้แล้วว่าพระราชบัญญัติมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 36 และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กระทำได้ ดังนั้นจึงมิได้กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่อยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในทรัพย์สิน ส่วนมาตรา 252 แห่งรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนที่ผู้พิพากษาหรือตุลาการจะเข้ารับหน้าที่ซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 252 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 มิได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

2. พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37-39/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 มาตรา 90/58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 หรือไม่

ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย (ฟื้นฟูกิจการ) รวม 3 คำร้องซึ่งโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 กำหนดให้เจ้าหนี้รายใดหรือกลุ่มใดที่มีมูลหนี้จำนวนมากพอมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอำนาจต่อรองสามารถลงมติยอมรับแผนหรือไม่ก็ได้ ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และทำให้เจ้าหนี้ทั้งหลายมีสิทธิไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนั้น มาตรา 90/58 เป็นการจำกัดอำนาจของศาลให้ต้องพิจารณารับแผน หากแผนเข้าเงื่อนไขตามที่พระราชบัญญัติล้มละลายกำหนด อันเป็นการจำกัดดุลพินิจของศาล ทำให้ศาลไม่อาจพิจารณาให้เกิดความเป็นธรรมกับเจ้าหนี้ที่มีจำนวนมากรายกว่า แต่มีมูลหนี้น้อยกว่า ดังนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 ผู้ทำแผนและลูกหนี้ ผู้ขอฟื้นฟูกิจการ ซึ่งถูกคัดค้านแผนฟื้นฟูกิจการตามคำร้องทั้ง 3 ฉบับ คัดค้านคำร้องของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ประเด็นที่เจ้าหนี้ (ผู้ร้อง) ในคดีล้มละลาย (ฟื้นฟูกิจการ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาคำร้องทั้งสามฉบับเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในประเด็นดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 แล้วว่า พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 48 เพราะเป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินที่อยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเจ้าหนี้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันต่างได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมนูญต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องทั้งสามซ้ำอีก

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยคะแนนเสียงข้างมาก 10 ต่อ 1 เสียง จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-49/2544 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง จำนวน 8 คำร้อง คือ

1. คดีหมายเลขดำที่ ย. 1925/2543 กองทุนรวมโกลบอลไทย พร็อพเพอร์ตี้ โจทก์ นางกัลยาณี กรรณสมบัติ จำเลย คดีนี้จำเลยเป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินทั้งสองฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

2. คดีหมายเลขดำที่ 3647/2543 กองทุนรวมแกมม่าแคปปิตอล โจทก์ นายฉัตรชัย ตรีอรรถบูรณ์ จำเลย คดีนี้จำเลยเป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินทั้งสองฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87

3. คดีหมายเลขดำที่ 4440/2543 กองทุนรวมแกมม่าแคปปิตอล โจทก์ บริษัทโตโยต้า สระบุรี (1989) ผู้จำหน่ายโตโยต้า จำกัด ที่ 1 นายบุญสม บุญวิสุทธิ์ ที่ 2 นายพรชัย บุญวิสุทธิ์ ที่ 3และนายสุกิจ บุญวิสุทธิ์ ที่ 4 จำเลย คดีนี้จำเลยทั้งสี่เป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 29

4. คดีหมายเลขดำที่ 5224/2543 กองทุนรวมบางกอกแคปปิตอล โจทก์ บริษัทสลิง และลวดเกลียว จำกัด ที่ 1 บริษัทพญาเม็งรายคันทรีคลับ จำกัด ที่ 2 บริษัท คิโต้ (ไทย) จำกัด ที่ 3 นายสมบูรณ์ สุริยบูรพกูล ที่ 4 และนายบัณฑิต สุริยบูรพกูล ที่ 5 จำเลย คดีนี้จำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 เป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

5. คดีหมายเลขดำที่ 649/2544 กองทุนรวมไทยรีสตรัคเจอริ่ง โจทก์ นางเอรีน รักตะกนิษฐ์ ที่ 1 และนายกิตติชัย รักตะกนิษฐ์ที่ 2 จำเลย คดีนี้จำเลยทั้งสองเป็นผู้ร้องโต้แย้งว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินทั้งสองฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 และมาตรา 50

6. คดีหมายเลขดำที่ 818/2544 กองทุนรวมแกมม่าแคปปิตอล โจทก์ บริษัทยงฮั่วหลี จำกัด ที่ 1 และนายบัญชา ตั้งวรารัตน์ ที่ 2 จำเลย คดีนี้จำเลยที่ 2 เป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

7. คดีหมายเลขดำที่ 1452/2544 กองทุนรวมไทยรีสตรัคเจอริ่ง โจทก์ นายพินิจ จันทวสุ จำเลย คดีนี้จำเลยเป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48

8. คดีหมายเลขดำที่ 3689/2544 บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) โจทก์ นางรัชนี ซอโสตถิกุล ที่ 1 และนายเกริกชัย ซอโสตถิกุล ที่ 2 จำเลย คดีนี้จำเลยทั้งสองเป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48

ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง จำนวน 1 คำร้อง คือ คดีหมายเลขดำที่ 8304/2543 กองทุนรวมแกมม่าแคปปิตอล โจทก์ นายมนตรี เอกรินทรากุล จำเลย คดีนี้จำเลยเป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินทั้งสองฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ศาลจังหวัดสมุทรสาครส่งคำโต้แย้งของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง จำนวน 1 คำร้อง คือ คดีหมายเลขแดงที่ 1147/2544 กองทุนรวมแกมม่าแคปปิตอล โจทก์ นางสาวเพียงใจ ชื่นชูผล ที่ 1 นายบุญ รุ่งแสงรัตนกุล ที่ 2 จำเลย คดีนี้จำเลยที่ 1 เป็นผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินทั้งสองฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

คำร้องทั้ง 10 คำร้อง ที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่ง และศาลจังหวัดสมุทรสาคร ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีข้อเท็จจริงทำนองเดียวกัน สรุปว่า โจทก์เป็นผู้ซื้อสินทรัพย์สินเชื่อธุรกิจรวมทั้งสิทธิเรียกร้องของบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ถูกระงับการดำเนินกิจการตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นเจ้าหนี้เดิมของจำเลย จากองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการขายทรัพย์สินเพื่อการชำระบัญชีของบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ต่อมาโจทก์

ได้มีหนังสือบอกกล่าวการรับโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้สินของจำเลยจากบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว และทวงถามไปยังจำเลยให้ชำระหนี้ภายในกำหนด ครบกำหนดแล้วจำเลยไม่ชำระหนี้ โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยชำระหนี้ จำเลยให้การโต้แย้งและขอให้ศาลส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยสรุปว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ ปรส. ขายมูลหนี้ของบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้เดิมของจำเลยให้แก่โจทก์ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยคำร้องทั้ง 10 คำร้องไม่ได้ระบุบทบัญญัติมาตราใดของพระราชกำหนดดังกล่าวที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า คำร้องทั้ง 10 คำร้อง มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน

คำร้องทั้ง 10 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นว่า คำร้องทั้ง 10 คำร้อง ดังกล่าวที่ไม่ได้ระบุมาตราของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอันต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 และขอให้ศาลส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง นั้น จะต้องระบุว่า บทบัญญัติมาตราใดของกฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด ตามคำร้องทั้ง 10 คำร้อง ผู้ร้องอ้างเพียงว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน ฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ โดยไม่ระบุว่า บทบัญญัติมาตราใดของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อันต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และคำร้องดังกล่าวไม่มีข้อความชัดเจนพอที่ทำให้เข้าใจได้ว่าบทบัญญัติมาตราใดของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำร้องทั้ง 10 คำร้อง ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2544 เรื่อง ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัทไทยวิวัฒน์เคหะจำกัด) ในคดีหมายเลขดำที่ 143/2542 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ผู้ร้องเป็นโจทก์ในคดีภาษีอากรหมายเลขดำที่ 143/2542 ยื่นฟ้องกรมสรรพากรที่ 1 นายอนันต์ สิริแสงทักษิณ ที่ 2 นายดีน โต๊ะกาเรม ที่ 3 และนายจุฑาธุช จงเสถียร ที่ 4 เป็นจำเลยต่อศาลภาษีอากรกลาง เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2542 ศาลภาษีอากรกลางได้ชี้สองสถานไปแล้วและนัดสืบพยานโจทก์ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2543 แต่โจทก์ไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานภายในกำหนด 30 วัน ก่อนวันชี้สองสถาน จึงได้ขอยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาล เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2543 โดยอ้างเหตุว่า ได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ต่อศาลแล้ว แต่ตรวจสำนวนไม่พบบัญชีพยานที่โจทก์ให้เสมียนนำยื่นต่อศาล และเสมียนทนายได้ออกจากงานเป็นเวลาหลายเดือน จึงทำให้คลาดเคลื่อนไป ศาลภาษีอากรกลางพิจารณาแล้วเห็นว่าข้ออ้างดังกล่าวไม่ใช่เหตุตามกฎหมายที่จะนำมากล่าวอ้างเพื่อยื่นบัญชีระบุพยาน จึงให้ยกคำร้องของโจทก์

โจทก์จึงยื่นคำร้อง ลงวันที่ 2มีนาคม 2543 ต่อศาลภาษีอากรกลางว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 20 และข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2539 ข้อ 10 ที่กำหนดให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันชี้สองสถานไม่น้อยกว่า 30 วัน เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานสิ้นสุดลง ถ้าคู่ความซึ่งมิได้ยื่นบัญชีระบุพยานแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่า มีเหตุอันสมควรไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ ฯลฯ คู่ความอาจยื่นคำร้องพร้อมบัญชีระบุพยานไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนพิพากษาคดีขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้น ฯลฯ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการให้สิทธิแก่รัฐและหรือกรมสรรพากรฝ่ายเดียว เป็นการจำกัดสิทธิของโจทก์ เพราะในคดีแพ่งทั่วไปให้สิทธิบุคคลทุกคนเสมอภาคทางกฎหมาย คือ ให้ยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันสืบพยาน 7 วัน ดังนั้นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528

มาตรา 20 และข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2539 ข้อ 10 จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและขอให้ส่งคำร้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลภาษีอากรกลางพิจารณาคำร้องแล้วจึงมีคำสั่งให้ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า ตามคำร้องระบุว่า "... พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 20 และข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2539 ข้อ 10 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติให้บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมาย..." ซึ่งเข้าใจได้ว่า หมายถึง ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรฯ พ.ศ. 2528 มาตรา 20 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรฯ พ.ศ. 2528 มาตรา 20 เป็นเรื่องการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน เพื่อใช้บังคับในศาลภาษีอากรเท่านั้น มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้มีบทบัญญัติเรื่องความไม่เสมอกันในกฎหมายของบุคคล หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และไม่มีข้อความที่ทำให้เข้าใจได้ว่า เป็นการเลือกปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรฯ พ.ศ. 2528 มาตรา 20 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ประเด็นที่สอง ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2539 ข้อ 10 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการขออนุญาตยื่นบัญชีระบุพยานก่อนพิพากษาคดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2539 ข้อ 10 ออกตามความในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรฯ พ.ศ. 2528 มาตรา 20 มิใช่กฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 20 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

2. ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. 2539 ข้อ 10 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการขออนุญาตยื่นบัญชีระบุพยานก่อนพิพากษาคดี มิใช่กฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ในคดีหมายเลขแดง ที่ ปค.142/2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า โจทก์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ต่อมาที่ดินของโจทก์ถูกเวนคืนเพื่อสร้างทางหลวงพิเศษตามพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่จะเวนคืนเพื่อสร้างทางหลวงพิเศษ หมายเลข 37 สายถนนวงแหวนรอบนอกกรุงเทพมหานคร ตอนแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 (บางพลี) – บรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (วังน้อย) พ.ศ. 2536 คณะกรรมการกำหนดราคาเบื้องต้นกำหนดเงินค่าทดแทนที่ดินให้ตารางละ 4,500 บาท โจทก์อุทธรณ์เรียกค่าทดแทนเพิ่มเติม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมได้วินิจฉัยอุทธรณ์เพิ่มค่าทดแทนให้โจทก์เป็นตารางวาละ 10,000 บาท โจทก์ยังไม่พอใจค่าทดแทนดังกล่าว จึงฟ้อง

เป็นคดีต่อศาลแพ่งขอเรียกค่าทดแทนตารางวาละ 22,500 บาท โดยขอให้ศาลบังคับอธิบดีกรมทางหลวง (จำเลยที่ 1) และกรมทางหลวง (จำเลยที่ 2) ให้ชำระค่าทดแทนที่ดินแก่โจทก์ ศาลชั้นต้น (ศาลแพ่ง) พิพากษายกฟ้อง เพราะเห็นว่า รัฐมนตรีได้วินิจฉัยอุทธรณ์กำหนดค่าทดแทนให้โจทก์เพิ่มขึ้นเป็นตารางวาละ 10,000 บาท เหมาะสมและเป็นธรรมตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 และชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว โจทก์ยื่นอุทธรณ์ ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายโดยเห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 ศาลอุทธรณ์ พิพากษายืน โจทก์ยื่นฎีกาศาลฎีกาจึงส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญจึงรับไว้พิจารณา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง บัญญัติหลักเกณฑ์การกำหนดเงินค่าทดแทน รวม 5 อนุมาตรา โดย

(1) ให้คำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาดของอสังหาริมทรัพย์ที่จะต้องเวนคืน ฯ

(2) ให้คำนึงถึงราคำของอสังหาริมทรัพย์ที่มีการตีราคาไว้เพื่อประโยชน์แก่การเสียภาษีบำรุงท้องที่

(3) ให้คำนึงถึงราคาประเมินทุนทรัพย์เพื่อเรียกเก็บค่าธรรมนูญในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

(4) ให้คำนึงถึงสภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์นั้น ทั้ง 4 อนุมาตราดังกล่าวบัญญัติสอดคล้องกับ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 49 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การกำหนดค่าทดแทน....ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดย คำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์....”

ส่วน (5) ซึ่งให้คำนึงถึงเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืน เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ

นอกจากนั้นมาตรา 21 วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ฯ ได้กำหนดหลักการเรื่องการกำหนดเงินค่าทดแทน ทั้งกรณีที่อสังหาริมทรัพย์มีราคาสูงขึ้นและลดลง คือ “ถ้าการงาน หรือกิจการอย่างใดที่ทำไปในการเวนคืน ได้กระทำให้อสังหาริมทรัพย์ที่เหลืออยู่นั้นมีราคาสูงขึ้น ให้เอาราคาที่สูงขึ้น นั้นหักออกจากเงินค่าทดแทน...” และ “ถ้าต้องเวนคืนอสังหาริมทรัพย์แต่เพียงส่วนหนึ่งและส่วนที่เหลือนั้นราคาลดลง ให้กำหนดเงินค่าทดแทนให้เฉพาะสำหรับส่วนที่เหลืออันราคาลดลงนั้นด้วย” <u>ก็เป็นการบัญญัติรองรับรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “การกำหนดค่าทดแทน...ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม...” ดังนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49</u>

โดยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคสอง หรือไม่

บริษัท เงินทุนสินอุตสาหกรรม จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องบริษัท กรีไทย จำกัด กับพวก (ผู้ร้อง) เป็นจำเลย ต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 12713/2542 ความผิดเกี่ยวกับตั๋วสัญญาใช้เงินและค้ำประกัน และ ขอให้ศาลบังคับผู้ร้องร่วมกันรับผิดชำระหนี้ จำนวน 49,331,506.85 บาท พร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 21 ต่อปี (ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย) ของต้นเงินจำนวน 30,000,000 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะ ชำระหนี้ให้โจทก์เสร็จสิ้น ผู้ร้องให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ และโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ที่บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะองค์กร ของฝ่ายบริหารมีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยและข้อปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนเรียกเก็บได้จาก ผู้กู้ยืมเงิน โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ธนาคาร

แห่งประเทศไทยต้องขอความเห็นจากองค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของผู้บริโภค ก่อนกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค แต่อย่างใด ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคสอง ผู้ร้องจึงขอให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 57 ได้วางหลักทั่วไปในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภคไว้ แต่จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ใช้บังคับมาก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แม้ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ในภายหลัง คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 โดยไม่มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมายดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคสอง ก็ตาม แต่ก็เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไปอยู่แล้ว โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐให้เหมาะสม เพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 โดยเฉพาะมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับดอกเบี้ยหรือส่วนลด ค่าบริการ ผลประโยชน์ และหลักประกัน ที่อาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ แม้ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภค แต่ก็เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2545 เรื่อง ประกาศกระทรวงการคลัง ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2541 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

บริษัทเงินทุนเศรษฐการ จำกัด เป็นโจทก์ฟ้อง นายวาณิชย์ สุรพงษ์วนิชกุล (ผู้ร้อง) เป็นจำเลย ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1323/2541 ต่อศาลแพ่งธนบุรี ให้ชำระหนี้ตามตั๋วเงิน และค้ำประกันโดยขอให้ศาลบังคับให้ผู้ร้องกับพวกร่วมกันหรือแทนกัน ชำระเงิน 1,787,931 บาท พร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน จำนวน 1,681,900 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระหนี้ให้โจทก์เสร็จสิ้น ต่อมาบริษัทธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) เข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ โดยอาศัยประกาศกระทรวงการคลัง ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2541 เรื่อง ให้ความเห็นชอบแก่โครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 แห่ง เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2543 ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลส่งประเด็นข้อกฎหมายให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย เนื่องจากเห็นว่า การรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด

(มหาชน) กับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุนต่างๆ อีก 12 บริษัท ตามประกาศกระทรวงการคลังนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 เพราะมิได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ย่อมได้รับความคุ้มครองจะจำกัดมิได้ นอกจากนั้น พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี ที่บัญญัติเรื่องการโอนกิจการของบริษัทโดยไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 ก็เป็นบทบัญญัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ จึงเห็นว่า ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงขอให้

ศาลส่งคำโต้แย้งในประเด็นข้อกฎหมายดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. ประกาศกระทรวงการคลัง ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2541 เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยอีก

2. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิและมาตรา 67 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติที่รับรองให้ปรากฏซึ่งสิทธิและเสรีภาพ และยังทำให้สภาพบังคับของสิทธิเกิดผลขึ้นจริง โดยบัญญัติให้การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับและทุกส่วนจะต้องผูกพัน ยึดถือปฏิบัติตามทั้งในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติยืนยันรับรองในการที่บุคคลจะอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนตราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และเป็นบทบัญญัติประกันสิทธิของบุคคล เมื่อใดที่สิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ถูกละเมิด บุคคลนั้นจะใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ เพื่อเป็นหลักประกันว่า เมื่อใดที่สิทธิของบุคคลถูกละเมิด สามารถได้รับการเยียวยาโดยองค์กรศาล มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิ การจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ คือ ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ส่วนพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์

และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิ เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงการควบบริษัทเข้าด้วยกันว่า ไม่มีผลเป็นการโอนใบอนุญาตของบริษัทเดิมไปเป็นของบริษัทใหม่ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับผู้ร้อง และบทบัญญัติมาตราดังกล่าวไม่มีข้อความใดที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพแต่อย่างใด และมาตรา 67 ตรี บัญญัติถึงการโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งเป็นกรณีการโอนสิทธิเรียกร้องโดยผลของกฎหมาย ยกเว้นให้การโอนสิทธิเรียกร้องในการโอนกิจการนี้ไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสามารถกระทำได้ เพราะเป็นกฎหมายในระดับเดียวกัน ดังนั้น พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิและมาตรา 67 ตรี จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30

3. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ และมาตรา 38 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ควบกิจการเข้าด้วยกันหรือควบกิจการเข้ากับสถาบันการเงินว่า ไม่มีผลเป็นการโอนใบอนุญาตของธนาคารพาณิชย์เดิมไปเป็นของธนาคารพาณิชย์ใหม่หรือสถาบันการเงิน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับผู้ร้องและบทบัญญัติมาตราดังกล่าว ไม่มีข้อความใดที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ และมาตรา 38 ตรี บัญญัติถึงการโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งเป็นกรณีการโอนสิทธิเรียกร้องโดยผลของกฎหมาย ยกเว้นให้การโอนสิทธิเรียกร้องในการโอนกิจการนี้ไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสามารถกระทำได้ เพราะเป็นกฎหมายในระดับเดียวกัน ดังนั้น พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ และมาตรา 38 ตรี จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และมาตรา 6 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง มาตรา 29 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่

ธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องนายบุญมา หรือสมพจน์ แซ่ลี้ หรือทรัพย์มีทอง ซึ่งเป็นผู้ร้องเป็นจำเลยต่อศาลแพ่งธนบุรี ความผิดเกี่ยวกับสัญญาเบิกเงินเกินบัญชี เงินกู้ เบี้ยประกันและจำนอง โดยขอให้ศาลบังคับให้ผู้ร้องชำระเงิน จำนวน 2,679,659.12 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18.75 ต่อปี ของต้นเงิน 1,897,544.85 บาท นับถัดจากวันฟ้องจนกว่าจะชำระหนี้ ให้โจทก์เสร็จสิ้น ผู้ร้องให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ และโต้แย้งว่า บทบัญญัติมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และบทบัญญัติมาตรา 4 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบัน

การเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 เป็นบทบัญญัติที่เคลือบคลุม ไร้ประสิทธิภาพและขาดความเป็นธรรม รวมทั้งสภาพการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตในปัจจุบัน และยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ธนาคารโจทก์ และผู้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ใช้สิทธิและเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพผูกขาด ตัดตอนทางเศรษฐกิจการเงินอย่างไม่เป็นธรรม และเอาเปรียบผู้บริโภค เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 และเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และมาตรา 29 จึงขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งเพื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งธนบุรีว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และมาตรา 6 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง มาตรา 29 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 และเป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง มาตรา 29 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่

2. พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และมาตรา 6 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง มาตรา 29 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 บัญญัติถึงหลักการทั่วไปในการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง มาตรา 5 บัญญัติถึงการคุ้มครองประชาชนชาวไทยทุกคนไม่ว่าจะเหล่ากำเนิดใด เพศใด หรือนับถือศาสนาใด ย่อมได้รับความคุ้มครองเสมอกัน มาตรา 26 บัญญัติให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ซึ่งการใช้อำนาจขององค์กรดังกล่าวครอบคลุมถึงองค์กรที่มีอำนาจในการออกกฎหมาย คือ รัฐสภา องค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร คือ คณะรัฐมนตรี องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ คือ ศาล หรือองค์กรอื่นๆ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินฯ มาตรา 4 และมาตรา 6 เป็นการให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้โดยมิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งมาตรา 4 และมาตรา 6 ดังกล่าว มิได้เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 26 แต่ประการใด

รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน ฯ มาตรา 4 และมาตรา 6 แล้วเห็นว่า ไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27

รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง บัญญัติถึงบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ เป็นการบัญญัติหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยศาล ซึ่งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน ฯ มาตรา 4 และมาตรา 6 แล้ว เห็นว่า มิได้มีข้อความใดที่เป็นการตัดสิทธิการใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น รวมทั้งจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน ฯ มาตรา 4 และมาตรา 6 แล้ว เห็นว่า มิได้มีข้อความใดกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 บัญญัติเพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการจำกัดเสรีภาพข้างต้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น และรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 บัญญัติให้รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อมฯ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินฯ แล้ว เห็นได้ว่าเป็นการตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทางราชการพิจารณาใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางนโยบายการเงินในอันที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศ และเมื่อบทบัญญัติมาตรา 4 และมาตรา 6 เป็นการให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงิน อาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ ซึ่งเมื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยแล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด ดังนั้น จึงมิได้มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 และมาตรา 87

รัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และวรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับและให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค” เป็นบทบัญญัติที่วางหลักทั่วไปในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภคไว้ แต่จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ด้วยว่า กฎหมายดังกล่าวต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระ ซึ่งมีตัวแทนผู้บริโภคเป็นองค์ประกอบด้วย ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า รัฐสภายังไม่ได้ตรากฎหมายดังกล่าวออกมาใช้บังคับ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งประกาศใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมตามสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐให้เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค โดยมาตรา 4 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินฯ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับ เรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภค จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เสียงข้างมาก 11 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และมาตรา 6 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5

มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง มาตรา 29 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย 4 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

นายศิริมิตร บุญมูล และนางสาวบุญจุติ กลับประสิทธิ์ ได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 43 ประจำปี 2542 โดยเข้าตรวจร่างกายและจิตใจ กับคณะแพทย์ตามที่คณะกรรมการตุลาการกำหนด ผลการตรวจนายศิริมิตรฯ เป็นโปลิโอ ส่วนนางสาวบุญจุติฯ กระดูกสันหลังคดงอมากเดินเองได้เฉพาะใกล้ๆ เนื่องจากเป็นโปลิโอ ต่อมา ก.ต. และ คณะอนุกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติฯ เห็นว่าผู้สมัครทั้งสองราย มีร่างกายไม่เหมาะสม ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 มาตรา 27 (11) จึงไม่รับสมัคร ผู้สมัครทั้งสองเห็นว่า เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพทางร่างกาย และเห็นว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 มาตรา 27 (11) (12) และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) (11) ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติมาตรา 30 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ จึงได้ร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เพื่อให้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และตามคำร้องมีประเด็นเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ที่อยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) และการปฏิบัติหน้าที่ของ ก.ต. และคณะอนุกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติฯ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 43 ประจำปี 2542 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (10) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการหรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในระเบียบของ ก.ต. และ (11) เป็นผู้ที่ผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจโดยคณะกรรมการแพทย์ จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.ต. กำหนด และ ก.ต. ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการแพทย์แล้วเห็นสมควรรับสมัครได้ และวรรคสอง บัญญัติว่า “หลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ต. กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา” <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ได้บัญญัติเป็นหลักการว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ แต่ต้องยอมรับว่าในการที่หน่วยงานใดจะรับบุคคลเข้าทำหน้าที่ในตำแหน่งใด ย่อมต้องพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสม</u>

ที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วย ซึ่งบางครั้งต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่นอกสำนักงานหรือศาล สำหรับกรณีตามคำร้องเป็นกรณีที่นายศิริมิตรฯ และนางสาวบุญจุติฯ สมัครสอบคัดเลือกบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา จึงมีมาตรการที่แตกต่าง และเข้มงวดกว่าการคัดเลือกบุคคลไปดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ และวรรคสอง บัญญัติรับรองไว้ว่ากฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย ซึ่งบทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม และตามพระราช บัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) คำว่า “มีกาย ... ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ” จะใช้ควบคู่กับ มาตรา 26 (11) ที่บัญญัติว่า “เป็นผู้ที่ผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจโดยคณะกรรมการแพทย์จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.ต. กำหนด และ ก.ต. ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการแพทย์แล้วเห็นว่าสมควรรับสมัครได้” บทบัญญัติของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) เป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสมของฝ่ายตุลาการ จึงเห็นว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) ดังกล่าว เป็นลักษณะตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 ซึ่งไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เสียงข้างมาก จำนวน 8 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียง ข้างน้อย จำนวน 3 คน เห็นว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) เฉพาะคำว่า “มีกาย... ไม่เหมาะสมที่จะเป็น ข้าราชการฝ่ายตุลาการ” ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการเกินขอบเขต โดยอ้างเหตุตามความเหมาะสมแทนความสามารถ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19-22/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลจังหวัดปทุมธานี ศาลแขวงดุสิต และศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ส่งคำร้องของจำเลย ซึ่งเป็นผู้ร้องรวมสี่คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่ ดังนี้

คำร้องที่หนึ่ง ศาลจังหวัดปทุมธานีส่งคำร้องของจำเลย (นายอานุภาพ สัตยประกอบ กับพวก) ในคดีหมายเลขดำที่ 662/2543 กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

คำร้องที่สอง ศาลแขวงดุสิตส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 2 (นายกฤษฎางค์ นุตจรัส) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 7600/2543 กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไข

เพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

คำร้องที่สาม ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย (นายกฤษฎางค์ นุตจรัส) ในคดีหมายเลขดำที่ 9227/2543 กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

คำร้องที่สี่ ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย ที่ 1 และที่ 3 (บริษัทบางกอกอินเตอร์เนชั่นแนล สปอร์ต จำกัด ที่ 1 และบริษัทปัญญาศิษฐ์ก่อสร้าง จำกัด ที่ 3) ในคดีหมายเลขดำที่ 10306/2543 กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

คำร้องทั้งสี่คำร้อง มีข้อเท็จจริงทำนองเดียวกัน สรุปว่า โจทก์เป็นผู้ซื้อสินทรัพย์สินเชื่อธุรกิจรวมทั้งสิทธิเรียกร้องของบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ถูกระงับการดำเนินกิจการตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นเจ้าหนี้เดิมของจำเลย จากองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการขายทรัพย์สินเพื่อการชำระบัญชีของบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ต่อมาโจทก์ได้มีหนังสือบอกกล่าวการรับโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้สินของจำเลยจากบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว และทวงถามไปยังจำเลยให้ชำระหนี้ภายในกำหนด ครบกำหนดแล้วจำเลยไม่ชำระหนี้ โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยชำระหนี้

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องตามคำร้องทั้งสี่คำร้อง ได้ระบุมาตราของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่โต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง อีกทั้งมาตราดังกล่าวของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างก็เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้นๆ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่มีหลักการในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และกำหนดเงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพว่าจะต้องเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพได้โดยขอบเขตเนื้อหาของกฎหมาย จะต้องออกเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น การโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน ฯ มาตรา 27 มาตรา 30 ทวิ และมาตรา 30 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เป็นการโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อหลักการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และผู้ร้องได้อ้างว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯมาตรา 27 มาตรา 30 ทวิ และมาตรา 30 ตรี เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เกี่ยวกับเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิในทรัพย์สิน และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพ ดังนั้น ตามคำร้องทั้งสี่คำร้อง มีประเด็นพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 27 มาตรา 30 ทวิ และมาตรา 30 ตรี เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง

ไว้ในเกี่ยวกับเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิในทรัพย์สิน และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 27 ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้องแล้ว เห็นว่า ตามหลักกฎหมายของการโอนสิทธิเรียกร้อง กระทำได้สองวิธี คือโอนสิทธิเรียกร้องโดยตกลงหรือสัญญาซึ่งเป็นผลของนิติกรรม และการโอนสิทธิเรียกร้องโดยผลของกฎหมาย การโอนสิทธิเรียกร้องตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 27 นี้เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องโดยผลของกฎหมาย ซึ่งในความตอนท้ายของมาตรา 27 นี้ ก็ได้บัญญัติไว้ว่า “แต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของลูกหนี้ที่จะยกข้อต่อสู้ตามมาตรา 308 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ดังนั้น ลูกหนี้จึงมิได้เสื่อมสิทธิใดๆ หรือเกิดความเสียหายจากการโอนสิทธิเรียกร้องโดยผลของกฎหมาย

ส่วนพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 ทวิ ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการในการขายทรัพย์สินเพื่อการชำระหนี้ และมาตรา 30 ตรี ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับผลของการโอนทรัพย์สินที่ขายได้ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 ทวิ ก็เป็นบทบัญญัติที่จำเป็นต้องบัญญัติขึ้นมาเพื่อให้การดำเนินการชำระบัญชีของ ปรส. เป็นไปโดยเรียบร้อยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการตราพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ทั้งสองฉบับ ดังปรากฏในเหตุผลของการตราพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ทั้งสองฉบับสรุปได้ว่า เป็นการตราขึ้นโดยจำเป็นเนื่องจากต้องมีการกำหนดมาตรการในลักษณะของการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินอย่างเป็นระบบตามแนวทางสากล และจัดตั้งองค์การของรัฐขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินมาตรการดังกล่าว เพื่อแก้ไขฟื้นฟูฐานะของสถาบันการเงินตลอดจนช่วยเหลือผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ที่สุจริตของสถาบันการเงิน อีกทั้ง จำเป็นต้องมีมาตรการเป็นพิเศษผ่อนคลายจากกรณีปกติทั่วไปเพื่อให้ ปรส. สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายให้แล้วเสร็จได้โดยเร็วเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินอันเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 27 มาตรา 30 ทวิและมาตรา 30 ตรี ไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในเคหสถานทรัพย์สิน การประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพของบุคคลซึ่งรวมถึงผู้ร้องแต่อย่างใด เพราะตามมาตรา 27 ความเป็นหนี้ของลูกหนี้ยังคงมีอยู่เท่าเดิม มิได้เพิ่มภาระหรือหน้าที่ใดๆ แก่ลูกหนี้ ลูกหนี้มีข้อต่อสู้อยู่อย่างไรต่อเจ้าหนี้เดิมก็ยังยกเป็นข้อต่อสู้กับเจ้าหนี้ใหม่ที่รับโอนสิทธิเรียกร้องได้ และตามมาตรา 30 ทวิ และมาตรา 30 ตรี ที่เกี่ยวกับวิธีการในการขายทรัพย์สินเพื่อการชำระบัญชีและผลของการโอนทรัพย์สินที่ขายได้ก็ไม่ได้ทำให้สิทธิหรือเสรีภาพใดๆ ของลูกหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียต้องถูกลิดรอนแต่อย่างใด เพียงแต่พระราชกำหนดดังกล่าว บัญญัติวิธีการในการโอนสิทธิเรียกร้อง การขายทรัพย์สินและผลของการโอนทรัพย์สินให้แตกต่างไปจากกฎหมายเดิมที่มีอยู่ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ทันต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเท่านั้น

<u>พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 27 มาตรา 30 ทวิ และมาตรา 30 ตรี จึงเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เป็นการตราขึ้นเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในเคหสถาน ทรัพย์สิน การประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บทบัญญัติของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ทั้งสามมาตรา จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง</u>

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

ศาลจังหวัดลำปางส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 89/2544 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองหรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ ปรากฏว่า บริษัทบางกอกแคปปิตอลเวนเจอร์ จำกัด เป็นโจทก์ ฟ้องนายอนุชา แสงภักดี ที่ 1 นายธนัท มะโนคำ ที่ 2 เป็นจำเลย ในความผิดฐานโอนสิทธิเรียกร้อง เช่าซื้อ ค้ำประกัน และเรียกค่าเสียหาย เป็นคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 89/2544 สรุปได้ว่า จำเลยที่ 1 ได้เช่าซื้อรถยนต์จากบริษัทเงินทุนไทยธำรง จำกัด โดยมีจำเลยที่ 2 เป็นผู้ค้ำประกันยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 1 ต่อมากระทรวงการคลังมีคำสั่งให้ระงับการดำเนินกิจการของบริษัทเงินทุนไทยธำรง จำกัด และอยู่ระหว่างการชำระบัญชีโดยมีองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) เป็นผู้ดำเนินการแทน โจทก์ได้เช่าซื้อทรัพย์ประเภทสัญญาเช่าซื้อของบริษัทเงินทุนไทยธำรง จำกัด จึงได้รับโอนสิทธิเรียกร้องของบริษัทเงินทุนไทยธำรง จำกัด ตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 เมื่อจำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระหนี้ค่าเช่าซื้อให้แก่บริษัทเงินทุนไทยธำรง จำกัด เกินกว่า 2 งวดติดต่อกันอันเป็นการผิดสัญญา โจทก์ในฐานะผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาเช่าซื้อดังกล่าวได้ติดตามทวงถามแต่จำเลยทั้งสองเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้

จำเลยทั้งสองยื่นคำให้การเกี่ยวกับพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และมิได้มีผลบังคับเป็นการทั่วไป และมุ่งหมายใช้บังคับเพียงกรณีเดียวคือ เฉพาะการโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการเพียงไม่กี่รายรวมถึงบริษัทเงินทุนไทยธำรง จำกัด กับโจทก์เท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงบทบัญญัติดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ขอให้ศาลจังหวัดลำปางมีคำสั่งให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่โต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 อีกทั้งมาตราดังกล่าวของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างก็เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้น ๆ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มีเหตุผลในการประกาศใช้เนื่องจากมีความจำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินและฟื้นฟูสถานะการดำเนินการของสถาบันการเงินบางแห่งที่ประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินกิจการไปได้ตามปกติ และคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ของสถาบันการเงินเพื่อเรียกความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินกลับคืนมาสมควรกำหนดมาตรการในลักษณะของการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินอย่างเป็นระบบตามแนวทางสากลและจัดตั้งองค์การของรัฐขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินมาตรการดังกล่าว เพื่อแก้ไขฟื้นฟูฐานะของสถาบันการเงิน ตลอดจนช่วยเหลือผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ที่สุจริตของสถาบันการเงิน และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศจึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้ ซึ่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มีเจตนารมณ์ในการตราเพื่อแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินและฟื้นฟูสถานะการดำเนินการของสถาบันการเงินบางแห่งที่ประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินกิจการได้ โดยกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหา และจัดตั้งองค์การของรัฐเพื่อดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว ทั้งนี้ พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ นี้ ใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับบริษัท

เงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ทุกแห่งที่ถูกระงับการดำเนินกิจการตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังลงวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2540 และวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2540 มิได้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง พระราชกำหนดการปฏิรูปสถาบันการเงินฯ มาตรา 27 จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลจังหวัดมีนบุรีส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 488/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ ปรากฏว่า กองทุนรวมเอเชียรีคอฟเวอรี่ 1 เป็นโจทก์ฟ้องบริษัทซาฟารีเวิลด์ จำกัด (มหาชน) เป็นจำเลย ในความผิดฐานผิดสัญญากู้ยืมเงิน ซื้อขายและโอนสิทธิเรียกร้อง เป็นคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 488/2543 สรุปได้ว่า จำเลยได้กู้ยืมเงินจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นครหลวงเครดิต จำกัด (มหาชน) และได้รับเงินกู้ครบแล้วในวันทำสัญญากู้เงิน ต่อมากระทรวงการคลังได้มีคำสั่งให้ระงับการดำเนินกิจการของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นครหลวงเครดิต จำกัด (มหาชน) และคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงินได้เข้าควบคุมดำเนินการแทนและทำการขายทรัพย์สินเพื่อชำระบัญชีของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ซึ่งองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ได้ขายสินเชื่อ ตราสารหนี้ สิทธิเรียกร้อง ตราสารและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้ที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นครหลวงเครดิต จำกัด (มหาชน) ให้กู้ยืมแก่จำเลยในคดีนี้ให้แก่โจทก์ โจทก์จึงได้รับโอนทั้งสิทธิและหน้าที่ของเจ้าหนี้เดิมมาทั้งหมด โจทก์ได้มีหนังสือแจ้งให้จำเลยชำระหนี้ต่อโจทก์ แต่จำเลยเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดมีนบุรี สรุปได้ว่า จำเลยยื่นคำให้การต่อสู้คดีมีสาระสำคัญข้อหนึ่งว่า กระทรวงการคลังได้สั่งปิดกิจการบริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และบริษัทหลักทรัพย์โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และ ปรส. ได้นำสิทธิเรียกร้องต่างๆ ออกประมูลขายโดยไม่ยินยอมให้ลูกหนี้เข้าร่วมประมูล และเร่งรัดให้มีการประมูลขายโดยไม่แยกหนี้ดีหนี้เสียออกจากกันเสียก่อน เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้กระทรวงการคลัง และ ปรส. จะอ้างว่าได้กระทำการโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 มาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี และมาตรา 30 จัตวา และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 แต่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวก็ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล การออกกฎหมายให้มีผลใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดเสรีภาพในการแข่งขันโดยเสรี ตามมาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 ดังนั้น บทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์

พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 จึงใช้บังคับไม่ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ รวมเก้ามาตรา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญรวมเจ็ดมาตรา นั้น มาตราดังกล่าวของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้นๆ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ตามคำร้องของผู้ร้อง เฉพาะส่วนที่ขอให้ศาลจังหวัดมีนบุรีส่งความเห็นโต้แย้งว่า กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้อง ผู้ร้องไม่ได้ระบุชัดเจนว่า หมายถึงพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ฉบับใด และไม่ได้ระบุมาตราใด หรือมีข้อความที่ทำให้เข้าใจได้ว่า หมายถึงมาตราใดที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กรณีไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงไม่วินิจฉัยในประเด็นคำขอนี้

สำหรับประเด็น พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่ นั้น

กรณีบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ รวมเก้ามาตราขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 26 ในส่วนที่เกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 มาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี และมาตรา 30 จัตวา รวมเก้ามาตรา เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการให้ ปรส. และคณะกรรมการ ปรส. ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐเข้าไปดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูฐานะของบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ เพื่อแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินและคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ของสถาบันการเงินเพื่อเรียกความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินกลับคืนมา แม้จะเป็นบทบัญญัติที่เข้าไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการของบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ แต่สิทธิและเสรีภาพเหล่านี้เป็นเพียงสิทธิและเสรีภาพในการประกอบกิจการ ดังนั้น บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ทั้งเก้ามาตรา จึงไม่ได้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 26 แต่อย่างใด

กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ รวมเก้ามาตรา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ ตามมาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 นั้น เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 4 ประกอบมาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 30 แล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรอง แต่ไม่ได้หมายความว่า สิทธิและเสรีภาพทุกอย่างที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองแล้ว จะมีการจำกัดหรือเลือกปฏิบัติไม่ได้เลย เพราะมาตรา 29 และมาตรา 30 ได้มีการบัญญัติถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพและการเลือกปฏิบัติไว้ โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา 29 คือ จะต้องเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นได้ โดยกฎหมายนั้นจะต้องออกโดยเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ส่วนการเลือกปฏิบัติจะต้องเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเท่านั้น จึงจะกระทำไม่ได้ตามมาตรา 30

สำหรับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 50 พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ทั้งเก้ามาตราที่ผู้ร้องอ้างว่า ขัดหรือแย้งนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 ผู้ร้องหมายถึงเฉพาะวรรคหนึ่งของทั้งสองมาตรา คือสิทธิในทรัพย์สินตามมาตรา 48 และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ตามมาตรา 50 ซึ่งในมาตรา 48 วรรคหนึ่งมีความตอนท้ายว่า "ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" หมายความว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ย่อมถูกจำกัดได้ และในมาตรา 50 วรรคสอง มีความตอนหนึ่งว่า "การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ..." หมายความว่า เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมก็ย่อมถูกจำกัดได้เช่นกัน ทั้งนี้ การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามมาตรา 48 และการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการฯ ตามมาตรา 50 จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติไว้เมื่อพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มีเหตุผลของการประกาศใช้ เนื่องจากต้องมีการกำหนดมาตรการในลักษณะของการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินอย่างเป็นระบบตามแนวทางสากล และจัดตั้งองค์การของรัฐขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินมาตรการดังกล่าว เพื่อแก้ไขฟื้นฟูฐานะของสถาบันการเงิน ตลอดจนช่วยเหลือผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ที่สุจริตของสถาบันการเงิน อีกทั้ง จำเป็นต้องมีมาตรการเป็นพิเศษผ่อนคลายจากกรณีปกติทั่วไป เพื่อให้ ปรส. สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายให้แล้วเสร็จได้โดยเร็ว เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินอันเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจ ดังปรากฏตามเหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ทั้งสองฉบับนี้ บทบัญญัติของพระราชกำหนดดังกล่าวมาตราต่างๆ ที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ นั้น เป็นบทบัญญัติที่จำเป็นต้องมีขึ้นเพื่อให้มีการดำเนินการให้บรรลุตามเหตุผลของการตราพระราชกำหนดทั้งสองฉบับ และเป็นการตราขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 50 บัญญัติให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้ และไม่ได้เป็นการกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 48 และมาตรา 50 แต่ประการใด เพราะความเป็นหนี้ของลูกหนี้คงมีอยู่เท่าเดิมไม่ได้เพิ่มภาระหรือหน้าที่ใด ๆ แก่ลูกหนี้ ลูกหนี้ยังคงยกข้อต่อสู้ที่มีอยู่กับเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ใหม่ที่รับโอนสิทธิเรียกร้องได้ พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ เพียงแต่บัญญัติวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับกิจการของบริษัทที่ถูกสั่งให้ระงับกิจการ วิธีการในการโอนสิทธิเรียกร้อง การขายและผลของการขายทรัพย์สิน ให้แตกต่างไปจากกฎหมายเดิมที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วทันต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเท่านั้น และบทบัญญัติของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตราต่างๆ ตามคำร้อง ก็มีผลใช้บังคับกับบริษัททุกบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการโดยคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ จึงเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปเหมือนกันกับทุกบริษัทที่มีสภาพอย่างเดียวกัน บทบัญญัติของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 มาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี และมาตรา 30 จัตวา จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2545 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 27 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีหมายเลขดำที่ 3710/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) และมาตรา 27 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ ปรากฏว่า กองทุนรวมบางกอกแคปปิตอล เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท ไทยนิวสปรินเปเปอร์ อินดัสตรี้ (1995) จำกัด ที่ 1 บริษัท ไทยสหะกาญจน์อาหารสัตว์ จำกัด ที่ 2 บริษัท ซีไอซี อินดัสเตรียลเอสเตท จำกัด หรือบริษัท สยามพัฒนาอุตสาหกรรม (1994) จำกัด ที่ 3 บริษัท ซีไอซี อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ที่ 4 นายพิธาณษ์ หรือ นายวิเชียร จันทาภากุล ที่ 5 นางเพ็ญนภา จันทาภากุล ที่ 6 นรต. สมชาย หรือนายสมชาย จันทาภากุล ที่ 7 เป็นจำเลยในข้อหาผิดสัญญากู้ยืม ตั๋วสัญญาใช้เงิน ค้ำประกันและจำนอง ตามคำร้องสรุปได้ว่า บริษัท ไทยนิวสปริ้นเปเปอร์ อินดัสตรี้ (1995) จำกัด จำเลยที่ 1 เป็นลูกค้าสินเชื่อและเป็นลูกหนี้ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ธนพล จำกัด (มหาชน) ต่อมาบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ธนพล จำกัด (มหาชน) ถูกสั่งระงับการดำเนินกิจการ ตามคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) อาศัยอำนาจตามกฎหมายได้นำสินเชื่อและหลักประกันระหว่างจำเลยที่ 1 กับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ธนพล จำกัด (มหาชน) ออกขายและโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่โจทก์ ก่อนฟ้องคดี โจทก์ได้ติดตามทวงถามให้จำเลยทั้งเจ็ดชำระหนี้แก่โจทก์หลายครั้ง แต่จำเลยก็เพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งเจ็ดหรือผู้ร้องเป็นคดีดังกล่าว จำเลยทั้งเจ็ดยื่นคำให้การต่อสู้คดีและมีประเด็นข้อโต้แย้ง สรุปได้ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) และมาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยมาตรา 7 ให้อำนาจ ปรส. ดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูฐานะของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ มาตรา 8 ให้อำนาจ ปรส. กระทำการต่างๆ ภายในขอบวัตถุประสงค์ตามมาตรา 7 ซึ่งอำนาจเช่นว่านี้ได้รวมถึง ถือกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครองหรือมีทรัพยสิทธิต่างๆ สร้าง ซื้อ จัดหา ขาย จำหน่าย เช่า ให้เช่า เช่าซื้อ ให้เช่าซื้อ ยืม ให้ยืม รับจำนำ รับจำนอง แลกเปลี่ยน โอน รับโอน หรือดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งในและนอกราชอาณาจักร ตลอดจน รับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้ และรวมถึงให้ซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตราสารแสดงสิทธิในหนี้ หรือรับโอนสิทธิเรียกร้อง และมาตรา 16 ให้คณะกรรมการ ปรส. มีอำนาจหน้าที่วางนโยบายและควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของ ปรส. ภายในขอบวัตถุประสงค์ตามมาตรา 7 รวมถึงกำหนดวิธีการชำระบัญชีและขายทรัพย์สินของบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการที่ไม่อาจดำเนินกิจการต่อไปได้ อีกทั้งมาตรา 27 ยังบัญญัติว่า การโอนสิทธิเรียกร้องทั้งหมดหรือบางส่วนของบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการไปยังสถาบันการเงินอื่นให้กระทำได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ การตราพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ “โดยที่มีความจำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินและฟื้นฟูสถานะการดำเนินการของสถาบันการเงินบางแห่งที่ประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินกิจการไปได้ตามปกติ” จากเหตุผลดังกล่าว ผู้ร้องเห็นว่า เป็นการตรากฎหมายโดยเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ธนพล จำกัด (มหาชน) ซึ่งผู้ร้องเป็นลูกหนี้อยู่ และบรรดาลูกหนี้ชั้นดีในสถาบันการเงินอื่นที่ถูกสั่งปิดกิจการมิได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ถือว่าเป็นการใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง มิได้ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ดังนั้น การกระทำตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน ฯ เป็นการให้อำนาจ ปรส. ใช้อำนาจเกินขอบเขตและเกินกว่าความจำเป็นตามกฎหมายซึ่งบัญญัติมิให้มีผลบังคับทั่วไป แต่ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ และยังขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปรส. ได้เข้าบริหารสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ต่างๆ ที่ถูกสั่งปิดกิจการ รวมทั้งบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ธนพล จำกัด (มหาชน) ที่ผู้ร้องเป็นหนี้อยู่ด้วย และได้นำทรัพย์สินและสิทธิเรียกร้องต่างๆ ของบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เหล่านั้น ออกประมูลขายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ได้จำกัดสิทธิของผู้ร้องและมิได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบเพื่อให้ผู้ร้องเข้าร่วมประมูลแข่งขัน ทั้งๆ ที่ผู้ร้องมีความสามารถที่จะ

เข้าร่วมประมูลแข่งขันได้ อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพและจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานในทรัพย์สินของผู้ร้องและบรรดาลูกหนี้ชั้นดี อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล และการออกกฎหมายให้มีผลใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม จำกัดสิทธิในทรัพย์สินและจำกัดเสรีภาพในการแข่งขันโดยเสรี ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองไว้ ผู้ร้องเห็นว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 27 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 ใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และยื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้รอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตราต่างๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ รวมเจ็ดมาตรา นั้น มาตราดังกล่าวของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่จำเลยกล่าวอ้างเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้นๆ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

ประเด็นดังกล่าวนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2545

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เมื่อได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นตามคำร้องนี้ไว้แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องนี้ซ้ำอีก

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26-34/2545 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30ทวิ มาตรา 30ตรี และ มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำร้องทั้งเก้าคำร้อง ที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่ง ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีข้อเท็จจริงทำนองเดียวกัน สรุปว่า โจทก์เป็นผู้ซื้อสินทรัพย์สินเชื่อธุรกิจรวมทั้งสิทธิเรียกร้อง ของบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ถูกระงับการดำเนินกิจการตาม คำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นเจ้าหนี้เดิมของจำเลยจากองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ผู้ดำเนินการขายทรัพย์สินเพื่อการชำระบัญชีของบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ต่อมาโจทก์ได้มีหนังสือบอกกล่าวการรับโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้สินของจำเลยจากบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ดังกล่าว และได้ทวงถามไปยังจำเลยให้ชำระหนี้ แต่จำเลยไม่ชำระหนี้ โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยชำระหนี้ จำเลยซึ่งเป็นผู้ร้องทั้งเก้าคำร้องยื่นคำให้การ

และโต้แย้งต่อศาลในส่วนที่เกี่ยวกับพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน ฯ ว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทำนองเดียวกัน สรุปได้ว่า องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ไม่มีฐานะเป็นผู้ขายและไม่มีอำนาจดำเนินการขาย สินทรัพย์ สินเชื่อ และสิทธิเรียกร้องอื่นของบริษัทเงินทุนและบริษัทหลักทรัพย์ที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ เพราะพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งและกำหนดอำนาจหน้าที่ของ ปรส. เป็นพระราชกำหนดที่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากการตราพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และ มาตรา 48 หรือไม่ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30ทวิ มาตรา 30ตรี และ มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 48 หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งพิจารณาแล้ว ให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้องดังกล่าวเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่าคำร้องทั้งเก้าคำร้อง มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย เป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน และเห็นว่า ข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะ พิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบัน การเงินฯ ที่โต้แย้งว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และ มาตรา 28 อีกทั้ง มาตรา ดังกล่าวของ พระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่จำเลยกล่าวอ้างก็เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาล จะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้นๆ กรณีเป็นไป ตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมี 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง การตราพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และ มาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งเก้าคำร้องนี้ ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ซึ่งมาตรา 264 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในกรณีที่ คู่ความหรือศาลอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ร้องโต้แย้ง เกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ได้โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในประเด็นนี้ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่สอง พระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี และมาตรา 30จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และ มาตรา 48 หรือไม่

ประเด็นนี้ <u>ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30ทวิ มาตรา 30ตรี มาตรา 30จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ไม่ขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และ มาตรา 48 ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2545 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก</u>

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยคำร้องในประเด็นที่หนึ่งว่า กรณี ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย และวินิจฉัยในประเด็นที่สองว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 ไว้แล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นนี้ซ้ำอีก

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2545 เรื่อง พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย ซึ่งเป็นผู้ร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ที่กำหนดให้การโอนสิทธิเรียกร้องจากสถาบันการเงินไปให้บริษัทบริหารสินทรัพย์โดยมิต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า บริษัทบริหารสินทรัพย์ธนบุรี จำกัด เป็นโจทก์ฟ้องนายฮก แซ่ล้อ และนายไพโรจน์ ศิริพรเลิศ ผู้ร้อง เป็นจำเลยที่ 1 และที่ 2 ให้ร่วมกันชำระหนี้ไถ่ถอนจำนองหลักทรัพย์ ตามคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1687/2544 ว่า จำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นลูกหนี้ของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) โดยจำเลยที่ 1 เป็นผู้ได้รับสินเชื่อตามสัญญากู้เงิน จำเลยที่ 2 เป็นผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้ของจำเลยที่ 1 ต่อมาธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ได้ทำสัญญาโอนขายสินเชื่อให้แก่โจทก์ และโจทก์ได้รับโอนสิทธิและผลประโยชน์ต่างๆ รวมตลอดจนหลักประกันประเภทค้ำประกัน จำนอง จำนำ ที่ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) มีอยู่มาเป็นของโจทก์ทั้งหมด รวมทั้งสิทธิเรียกร้องในหนี้สินของจำเลยทั้งสองที่ค้างชำระด้วย จำเลยทั้งสองร้องต่อศาลแพ่งธนบุรี ว่า การโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างโจทก์กับธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ไม่มีผลตามกฎหมาย เพราะเป็นการสมคบกันกระทำขึ้นเอง โดยจำเลย ทั้งสองไม่ทราบและมิได้ให้ความยินยอมด้วย และบทบัญญัติของพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ขัดต่อรัฐธรรมนูญว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นการออกกฎหมาย ที่มีผลใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งบุคคลคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินและการจำกัดเสรีภาพในการแข่งขันโดยเสรี ตามมาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีตามคำร้อง ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยได้โต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ที่กำหนดให้การโอนสิทธิเรียกร้องจากสถาบันการเงินไปให้บริษัทบริหารสินทรัพย์โดยมิต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ และจำเลยทั้งสองมิได้ให้ความยินยอม เป็นการฝืนใจลูกหนี้ การโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเข้าใจได้ว่าหมายถึงบทบัญญัติมาตรา 9 ของพระราชกำหนดฯ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 บทมาตราดังกล่าวของพระราชกำหนดฯ ที่ผู้ร้องกล่าวอ้างเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 4 ประกอบมาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 30 รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรอง แต่ไม่ได้หมายความว่า สิทธิและเสรีภาพทุกอย่างที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองแล้ว จะมีการจำกัดหรือเลือกปฏิบัติไม่ได้เสียเลย เพราะมาตรา 29 และมาตรา 30 ได้มีการบัญญัติถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพและการเลือกปฏิบัติไว้ โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา 29 คือ จะต้องเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นไว้ โดยกฎหมายนั้นจะต้องออกโดยเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ส่วนการเลือกปฏิบัติจะต้องเป็นการ

เลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเท่านั้น จึงจะกระทำไม่ได้ตาม มาตรา 30 สำหรับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 50 ที่ผู้ร้องอ้างว่าพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ขัดหรือแย้งนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หมายความว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมถูกจำกัดได้ และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมก็ย่อมถูกจำกัดได้เช่นกัน ทั้งนี้ การจำกัดสิทธิในทรัพย์สินตามมาตรา 48 และการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการฯ ตามมาตรา 50 จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติไว้ บทบัญญัติของพระราชกำหนดที่ผู้ร้องอ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราต่างๆ นั้น เป็นบทบัญญัติที่จำเป็นต้องมีขึ้นเพื่อให้มีการดำเนินการให้บรรลุตามเหตุผลของการตราพระราชกำหนด เนื่องในภาวะที่ชาติประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ และเป็นการตราขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 50 บัญญัติให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้ และไม่ได้เป็นการกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 48 และมาตรา 50 แต่ประการใด เพราะความเป็นหนี้ของลูกหนี้คงมีอยู่เท่าเดิมไม่ได้เพิ่มภาระหรือหน้าที่ใดๆ แก่ลูกหนี้ ลูกหนี้ยังคงยกข้อต่อสู้ที่มีอยู่กับเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ใหม่ที่รับโอนสิทธิเรียกร้องได้ พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เพียงแต่บัญญัติวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องให้แตกต่างไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วทันต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเท่านั้นและบทบัญญัติของพระราชกำหนดนี้ ก็มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้ระบุเฉพาะเจาะจงบุคคลใดหรือบริษัทใดโดยเฉพาะ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และ มาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2545 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของคู่ความ (ระหว่างนายศิริมิตร บุญมูล ผู้ฟ้องคดีกับคณะกรรมการอัยการ ผู้ถูกฟ้องคดี) ในคดีหมายเลขดำที่ 4119/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11)) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

นายศิริมิตร บุญมูล (ผู้ฟ้องคดีในศาลปกครอง) ได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ประจำปี 2544 ในการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบ ไม่ปรากฏชื่อของผู้ฟ้องคดี โดยคณะอนุกรรมการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกดังกล่าวชี้แจงว่าได้รับรายงานผลการตรวจร่างกายจากคณะกรรมการแพทย์ว่า ผู้ฟ้องคดีมีรูปกายพิการ เดินขากะเผลก กล้ามเนื้อแขนลีบจนถึงปลายมือทั้งสองข้าง กล้ามเนื้อขาลีบจนถึงปลายเท้าทั้งสองข้าง กระดูกสันหลังคด ได้รับการผ่าตัดตามเหล็กที่กระดูกสันหลังไว้เพื่อให้ไหล่ทั้งสองข้างเท่ากัน จึงมีมติไม่รับสมัคร เนื่องจากเป็นผู้มีบุคลิกภาพและร่างกายไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ ตามมาตรา 33 (11) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ผู้ฟ้องคดีจึงได้ฟ้องคณะกรรมการอัยการต่อศาลปกครองกลางโดยเห็นว่า เหตุผลของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกาย บทบัญญัติมาตรา 33 (11) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ศาลปกครองกลางจึงรอการพิจารณาและส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ศาลปกครองกลางเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว พร้อมทั้งส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องที่ศาลปกครองกลางเสนอมาได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า มาตรา 33 (11) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ได้บัญญัติเป็นหลักการว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ แต่ต้องยอมรับว่า ในการที่หน่วยงานใดจะรับบุคคลเข้าทำหน้าที่ในตำแหน่งใดย่อมต้องพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความเหมาะสมที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วย ซึ่งบางครั้งต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่นอกสำนักงานหรือศาล สำหรับกรณีตามคำร้องของผู้ร้อง เป็นเรื่องที่นายศิริมิตรฯ ได้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย จึงมีมาตรการที่แตกต่างและเข้มงวดกว่าการคัดเลือกบุคคลไปดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ และวรรคสอง บัญญัติรับรองไว้ว่า กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย ซึ่งบทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11) แล้วเห็นว่าเป็นลักษณะตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ซึ่งไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากจำนวน 12 คน ต่อ 3 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 3 คน เห็นว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11) เฉพาะคำว่า “มีกาย...ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ” ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เนื่องจาก เป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการเกินขอบเขตโดยอ้างเหตุตามความเหมาะสมแทนความสามารถ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่

ธนาคารดีบีเอส ไทยทนุ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ฟ้องนายพิชัย จงสฤษดิ์หวัง (ผู้ร้อง) เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งธนบุรี ความผิดเกี่ยวกับสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี โดยขอให้ศาลบังคับให้ผู้ร้องชำระเงิน จำนวน 40,821,090.68 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18.25 ต่อปี จากต้นเงิน 20,000,000 บาท และดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จากต้นเงิน 8,637,298.84 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะชำระหนี้แก่โจทก์เสร็จสิ้นเป็นคดีหมายเลขดำที่ 2813/2543 ผู้ร้องให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ และโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ตราขึ้นโดยให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถประกาศกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยได้ เป็นเหตุให้สถาบันการเงินต่างๆ

กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี และอยู่เหนือกฎเกณฑ์ของสังคมโดยอาศัยฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า เป็นบทบัญญัติที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และส่งเสริมให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค และการผูกขาดทางการค้า ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 จึงยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งธนบุรี ขอให้ส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลแพ่งธนบุรีจึงส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง (จำเลย) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดี โต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ จึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2543 ลงวันที่ 2 มีนาคม 2543 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2545 ลงวันที่ 18 เมษายน 2545 ว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 จึงไม่วินิจฉัยซ้ำอีก คงเหลือประเด็นตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ มาตรา 14 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยการรับรองว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และไม่ประสงค์ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ส่วนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 เป็นบทบัญญัติซึ่งให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจจ่ายได้หรืออาจเรียกได้ โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งใช้บังคับลูกค้าของธนาคารอย่างเท่าเทียมกันและไม่อาจกำหนดตามอำเภอใจได้ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ตลอดจนให้ความคุ้มครองแก่ผู้ฝากเงินกับธนาคาร มิได้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างใดๆ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 บัญญัติไว้ แต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 14 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อีก 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เพราะเห็นว่าคำโต้แย้งของผู้ร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 มาตรา 92 และมาตรา 218 หรือไม่

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ฟ้องบริษัท ดี.บี. (ประเทศไทย) จำกัด และนายปรีชา ปุณณกิติเกษม ซึ่งเป็นผู้ร้อง เป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง ความผิดเกี่ยวกับสัญญาบัญชีเดินสะพัดกู้เบิกเงินเกินบัญชี และค้ำประกัน โดยขอให้ศาลบังคับให้ผู้ร้องทั้งสองร่วมกันชำระหนี้แก่โจทก์ เป็นเงิน 649,246.96 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 14.5 ต่อปี ของต้นเงินจำนวน 504,889.94 บาท นับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้นแก่โจทก์ ผู้ร้องให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์และโต้แย้งว่า โจทก์ไม่มีอำนาจคิดดอกเบี้ยตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และเป็นการออกประกาศตามกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 เพราะบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่คุ้มครองผู้บริโภค ไม่ป้องกันการผูกขาดตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การตรากฎหมายเพื่อให้การเป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ นั้น ต้องตราเป็นพระราชบัญญัติหรือตราเป็นพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 หรือมาตรา 218 เพื่อให้รัฐสภาได้ร่วมพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนใช้บังคับกับประชาชน เมื่อพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้โดยไม่ผ่านรัฐสภาเท่ากับว่ากฎหมายให้อำนาจฝ่ายบริหารเป็นผู้ตรากฎหมายเอง บทบัญญัติดังกล่าวจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 มาตรา 92 และมาตรา 218

ศาลแพ่งเห็นว่า ผู้ร้องทั้งสองให้การยกข้อต่อสู้ประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ว่า เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 มาตรา 92 และมาตรา 218 จึงส่งคำร้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดี โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ในประเด็นที่พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 หรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2545 ลงวันที่ 18 เมษายน 2545 ว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 จึงไม่วินิจฉัยประเด็นนี้ซ้ำอีก

ส่วนประเด็นว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 และมาตรา 218 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 92 บัญญัติว่า “ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา” หมายความว่ากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะทรงตราขึ้นได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา แสดงถึงการใช้อำนาจอธิปไตย (อำนาจนิติบัญญัติ) ของพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐโดยผ่านทางรัฐสภา และมาตรา 218 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน

อันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้" หมายความว่า พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติตามที่คณะรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ ในกรณีเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือการป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ โดยให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น ส่วนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) ดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์อาจจ่ายได้ (2) ดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ (3) ค่าบริการที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียกได้ (4) เงินมัดจำที่ธนาคารพาณิชย์ต้องเรียก (5) หลักประกันเป็นทรัพย์สินที่ธนาคารพาณิชย์ต้องเรียก" แสดงให้เห็นว่า บทบัญญัติมาตรานี้ให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยในการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการ เงินมัดจำ และหลักประกันเป็นทรัพย์สิน เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว ที่บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจและการเงินของประเทศตลอดจนให้ความคุ้มครองแก่ผู้ฝากเงินกับธนาคาร มิได้มีข้อความใดเกี่ยวข้องกับที่มาและกระบวนการตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 หรือเกี่ยวข้องกับเหตุผลและกระบวนการตราพระราชกำหนดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 218 แต่อย่างใด กรณีเป็นคำโต้แย้งที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 264

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 9 คน จึงวินิจฉัยให้ ยกคำร้องในประเด็นนี้ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 6 คน เห็นว่า คำโต้แย้งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยเป็นกรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสอง และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 3 คน เห็นว่า กรณีไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 6 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 และ มาตรา 218

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่

กองทุนรวมแกมม่าแคปปิตอล จัดการโดยบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมวรรณ จำกัด เป็นโจทก์ ฟ้องบริษัท พงษ์ศิริชัย ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด ที่ 1 นายพิชัย จงสฤษดิ์หวัง ที่ 2 และนางบุญพร้อม จงสฤษดิ์หวัง ที่ 3 ซึ่งเป็นผู้ร้อง เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งธนบุรี ความผิดเกี่ยวกับโอนสิทธิเรียกร้อง กู้ยืมเงิน รับสภาพหนี้ และค้ำประกัน โดยขอให้ศาลบังคับให้ผู้ร้องทั้งสามร่วมกันชำระเงิน จำนวน 14,023,761.20 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 21 ต่อปีจากต้นเงิน จำนวน 9,528,455.27 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จสิ้นแก่โจทก์เป็นคดีหมายเลขดำที่ 5823/2543 ผู้ร้องให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ และโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถประกาศกำหนดให้บริษัทเงินทุนต่างๆ ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย เป็นเหตุให้สถาบันการเงินต่างๆ กำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี เป็นการเปิดช่องให้สถาบันการเงินอยู่เหนือกฎเกณฑ์ของสังคมโดยอาศัยฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่ากดขี่ขูดรีด เอารัดเอาเปรียบประชาชนและผู้บริโภค ก่อให้เกิดการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 จึงยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งธนบุรีขอให้ส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลแพ่งธนบุรีจึงส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง (จำเลย) ในคดีหมายเลขดำที่ 5823/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งมายังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยโดยการรับรองว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และไม่ประสงค์ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 มุ่งให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ ฯลฯ มาตรา 57บัญญัติวางหลักในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภคไว้ แต่จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวจะต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคอยู่ด้วย เพื่อทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับและการกำหนดมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และมาตรา 87 เป็นบทบัญญัติในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งบัญญัติให้รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาดกำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการผูกขาดตัดตอน ฯลฯ

ส่วนพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ และเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนได้โดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมาตรา 30 บัญญัติให้อำนาจแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับดอกเบี้ยหรือส่วนลดเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว ซึ่งเป็นการใช้บังคับกับบริษัทเงินทุนทุกแห่ง และประชาชนทุกคนที่ใช้บริการของบริษัทเงินทุน มิได้เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดมิได้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม มิได้เกี่ยวข้องกับเงื่อนไข ที่กำหนดให้มีองค์การอิสระซึ่งต้องมีตัวแทนผู้บริโภคร่วมเป็นองค์ประกอบด้วย ทั้งยังเป็นการกำหนดให้ปฏิบัติตามระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาดเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 14 คน จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เพราะเห็นว่าคำโต้แย้งของผู้ร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2545 เรื่อง ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายราเชนทร์ เรืองทวีป) ในคดีหมายเลขดำที่ 229/2542 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 80 หรือไม่)

ผู้ร้องเป็นโจทก์ยื่นฟ้องกรมสรรพากร เป็นจำเลยต่อศาลภาษีอากรกลาง โดยอ้างเหตุผลตามคำฟ้องว่า เจ้าพนักงานประเมินของกรมสรรพากรมีหนังสือแจ้งภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประเมินภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้ผู้ร้องเสียภาษีเงินได้ประจำปี 2540 และปี 2539 เพิ่ม รวมเป็นเงิน 112,663 บาท และ 37,319 บาท โดยอ้างเหตุว่า ผู้ร้องต้องนำเงินได้ของภริยา ซึ่งเป็นรายได้อื่นที่มิใช่รายได้ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (1) มารวมคำนวณเป็นเงินได้ของผู้ร้อง ผู้ร้องได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านการประเมินภาษีดังกล่าวต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ของกรมสรรพากร คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้วินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์ของผู้ร้อง โดยให้เหตุผลว่า ผู้ร้องเป็นสามีมีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90) โดยนำเงินได้พึงประเมินของภริยาซึ่งมิใช่เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) ที่ประสงค์แยกยื่นแบบแสดงรายการมารวมเป็นเงินได้ของผู้ร้องด้วย โดยให้ผู้ร้องเสียภาษีและเงินเพิ่มทั้งสองฉบับรวม 129,019.90 บาท การที่เจ้าพนักงานประเมินและคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ของกรมสรรพากรให้นำเงินได้ของภริยาผู้ร้องมารวมกับเงินได้ของผู้ร้อง รวมเป็นเงินได้ที่เอาไปคำนวณภาษีตามประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี กับที่ มาตรา 57 เบญจ ได้กำหนดให้ภริยาเท่านั้นที่มีสิทธิแยกยื่นรายการและเสียภาษี เฉพาะส่วนที่เป็นเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40 (1) โดยมิให้ถือเป็นเงินได้ของสามีตามมาตรา 57 ตรี การไม่กำหนดให้สามีมีสิทธิแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหาก เฉพาะส่วนที่เป็นเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40 (1) ด้วย จึงเป็นกฎหมายที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ ผู้ร้องเห็นว่า บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ เป็นกฎหมายที่ทำให้บุคคลไม่เสมอกันในกฎหมาย และไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ทั้งทำให้ชายและหญิงมีสิทธิไม่เท่าเทียมกัน จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และการที่รัฐจัดเก็บภาษีจากสามีและภริยา รวมเป็นหนึ่งหน่วยตามประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ทำให้ผู้สมรสต้องรับภาระเสียภาษีเพิ่มขึ้น ย่อมขัดขวางและเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน ไม่เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ กล่าวคือ เมื่อผู้ร้องและภริยาต้องเสียภาษีเพิ่มมากขึ้น ผู้ร้องและภริยาก็ต้องทำให้ความเป็นสามีและภริยาสิ้นสุดลงเพื่อเสียภาษีอย่างบุคคลธรรมดาทั่วไป ย่อมก่อให้เกิดปัญหาข้อกฎหมาย ปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัว และบุตร จึงขัดขวางต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 80 และผู้ร้องเห็นว่ากฎหมายทั้งสองมาตราดังกล่าวเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 รับรองไว้ แต่บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวได้เปลี่ยนสิ่งที่เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพเสียแล้ว โดยเป็นการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับสถานะของบุคคล และเกี่ยวกับเพศ ทั้งเป็นปฏิปักษ์ขัดขวางต่อการเป็นปึกแผ่นของครอบครัว จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ศาลภาษีอากรกลางพิเคราะห์คำร้องของผู้ร้องแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่โต้แย้งว่าประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงขอให้กระทรวงยุติธรรมส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กระทรวงยุติธรรมจึงมีหนังสือส่งสำเนาสำนวนดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เป็นกรณีที่ศาลภาษีอากรกลางส่งความเห็นตามทางการมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีประเด็นตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ประเด็นที่สอง ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ประเด็นที่สาม ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 80 หรือไม่

ประเด็นที่หนึ่ง และประเด็นที่สอง พิจารณารัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 และมาตรา 30 แล้ว รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรอง แต่ไม่ได้หมายความว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองจะมีการจำกัดหรือเลือกปฏิบัติไม่ได้เลย เพราะมาตรา 29 และมาตรา 30 ได้มีการบัญญัติถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพและการเลือกปฏิบัติไว้ โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา 29 คือ จะต้องเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ทั้งต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ส่วนการเลือกปฏิบัติจะต้องเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเท่านั้น จึงจะกระทำไม่ได้ตามมาตรา 30

เมื่อพิจารณาประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี แล้ว แม้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ แต่การตรากฎหมายจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลก็สามารถทำได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง ประมวลรัษฎากรเป็นกฎหมายที่รัฐสภาได้ตราขึ้น เพื่อเป็นการหารายได้สำหรับใช้ในการบริหารประเทศ โดยการจัดเก็บภาษีหลายประเภท รวมทั้งภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดา ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 69 บัญญัติรับรองไว้ให้บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 บัญญัติให้จำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี จึงเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี เป็นการกำหนดวิธีการจัดเก็บภาษีเงินได้จากสามีและภริยา โดยให้ถือเอาเงินได้พึงประเมินของภริยาเป็นเงินได้ของสามี โดยกำหนดให้สามีและภริยาเป็นหน่วยภาษีเดียวกัน และกำหนดให้ผู้เป็นสามีมีหน้าที่และความรับผิดในการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีให้แก่รัฐสำหรับหน่วยภาษีดังกล่าว แต่หากมีภาษีค้างชำระและภริยาได้รับแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วันแล้ว ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี วรรคหนึ่ง ก็บัญญัติให้ภริยาร่วมรับผิดในการเสียภาษีที่ค้างชำระสำหรับหน่วยภาษีนี้เช่นกัน ส่วนจะรับภาระภาษีเป็นจำนวนเท่าใดย่อมเป็นไปตามความสามารถในการเสียภาษีของสามีและภริยาตามบัญชีอัตราภาษีเงินได้ที่ประมวลรัษฎากรบัญญัติไว้ ส่วนที่ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี กำหนดให้สามีและภริยาเสียภาษีต่างจากคนโสด เนื่องจากคนโสดกับสามีและภริยามีเงื่อนไขและสาระสำคัญในการดำรงชีวิตรวมทั้งมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ประกอบกับเงินได้ของสามีหรือภริยาที่ได้มาระหว่างการสมรสโดยทั่วไปจะถือเป็นสินสมรส และบุคคลในครอบครัวเป็นผู้รับประโยชน์จากเงินได้นั้นร่วมกัน อีกทั้งในการคำนวณภาษีของสามีและภริยา ประมวลรัษฎากรกำหนดให้หักค่าลดหย่อนและค่าใช้จ่ายจากเงินได้พึงประเมินก่อนเหลือเท่าใดจึงเป็นเงินได้สุทธิที่ต้องเสียภาษีในอัตราที่กำหนดในบัญชีอัตราภาษีเงินได้ สำหรับอัตราภาษีเงินได้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายการคลังและนโยบายภาษีอากรของประเทศ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรี ภายใต้การควบคุมกำกับโดยรัฐสภา ซึ่งปรากฏว่าได้มีการแก้ไขประมวลรัษฎากรเพิ่มค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนให้แก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และโดยที่ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีของรัฐ มีผลใช้บังคับกับสามีและภริยาทั้งหมดที่มีเงินได้พึงประเมินเป็นการทั่วไปอย่างเท่าเทียมกัน จึงถือไม่ได้ว่า เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสาม แม้ว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี กำหนดให้ถือเงินได้พึงประเมินของภริยาเป็นเงินได้ของสามีและให้สามีมีหน้าที่ยื่นรายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแทนภริยาจะกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้เป็นสามีอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็เป็นไปเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีของรัฐ และมิได้กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพทั้งส่วนบุคคลครอบครัว และทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ดังนั้น ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

เมื่อพิจารณาประมวลรัษฎากร มาตรา 57 เบญจ แล้ว เป็นบทยกเว้นของมาตรา 57 ตรี และมิได้เป็นบทบังคับแต่อย่างใด เพียงแต่ให้สิทธิภริยาที่แยกยื่นเสียภาษีต่างหากจากสามีเฉพาะเงินได้ที่ได้มาจากน้ำพักน้ำแรงของหญิงผู้เป็นภริยาเท่านั้น ซึ่งสิทธิดังกล่าวย่อมเป็นประโยชน์ทั้งสามีและภริยา มิได้เป็นประโยชน์แก่ภริยาแต่ฝ่ายเดียว ประกอบกับเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับสามีและภริยาทั้งหมดที่มีเงินได้พึงประเมินเป็นการทั่วไป จึงไม่ใช่กฎหมายที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศหรือสถานะของบุคคล ทั้งยังเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 69 กำหนดไว้เท่าที่จำเป็น โดยมิได้กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของสามีหรือภริยาแต่อย่างใด ดังเหตุผลที่ได้วินิจฉัยไว้แล้ว ดังนั้น ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 เบญจ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ประเด็นที่สาม พิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 80 แล้ว เป็นบทบัญญัติในหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เป็นบทบัญญัติ ที่มีไว้เป็นแนวทางในการตรากฎหมาย และ กำหนดนโยบาย ในการบริหารราชการแผ่นดิน อยู่ในความควบคุมของรัฐสภา ส่วนประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ บัญญัติขึ้นเพราะความจำเป็นเพื่อการจัดเก็บภาษีเป็นการหารายได้เข้ารัฐสำหรับใช้ในการบริหารประเทศที่ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี บัญญัติให้ถือเอาเงินได้พึงประเมินของภริยาเป็นเงินได้ของสามีหากว่าสามีและภริยาอยู่ร่วมกันตลอดปีภาษีที่ผ่านมานั้น เนื่องจากสามีและภริยาเป็นครอบครัวถือเป็นหน่วยทางสังคมและเศรษฐกิจเงินได้ของสามีหรือภริยาที่ได้มาระหว่างการสมรสปกติจะถือเป็นสินสมรส และบุคคลในครอบครัวเป็นผู้รับประโยชน์จากเงินได้นั้นร่วมกัน เมื่อเงินได้ของสามีและภริยามีภาระภาษี ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี จึงกำหนดวิธีการจัดเก็บภาษีจากหน่วยภาษีดังกล่าวโดยให้สามีเป็นผู้มีหน้าที่ยื่นรายการและเสียภาษีเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีของรัฐ แต่ได้กำหนดทางเลือกไว้ว่า ภริยาอาจยื่นเสียภาษีต่างหากจากสามีได้ หากมีเงินได้ตามมาตรา 40 (1) คือ เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง โบนัส เบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ ค่าเช่าบ้าน ฯลฯ สำหรับบัญชีอัตราภาษีเงินได้ที่เป็นอัตราภาษีก้าวหน้านั้น ประมวลรัษฎากรกำหนดตามความสามารถในการเสียภาษีของบุคคลและใช้บังคับเป็นการทั่วไปแก่คนโสดและคู่สามีและภริยาทุกคน จึงถือไม่ได้ว่า เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมดังที่ได้วินิจฉัยไว้แล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ไม่ได้ขัดขวางต่อการส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย หรือขัดขวางต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้น ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 80

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 80

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่

นายกฤษฎางค์ นุตจรัส ผู้ร้อง ถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีหมายเลขแดงที่ ย. 1607/2540 ของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ โดยมีบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ นวธนกิจ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ คดีนี้ศาลได้มีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ต่อมา ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2543 ต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ขอสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ โดยอ้างว่า เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2541 กระทรวงการคลังได้มีประกาศ เรื่อง ให้รวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) กับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน อีก 12 แห่ง โดยให้โอนสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมด

ของบริษัทเงินทุนทั้ง 12 แห่ง ให้แก่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจฯ และธนาคารสหธนาคารฯ โดยที่โจทก์เป็น 1 ใน 12 บริษัทเงินทุนดังกล่าว เมื่อรวมกิจการกับธนาคารสหธนาคารฯ (ต่อมาคือธนาคารไทยธนาคารฯ) ตามประกาศของกระทรวงการคลังดังกล่าวข้างต้นแล้ว บรรดาสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมดของโจทก์จึงโอนมาเป็นของธนาคารไทยธนาคารฯ รวมทั้งหนี้สินของผู้ร้องที่มีต่อโจทก์ด้วย ผลของการรับโอนกิจการจากโจทก์ทำให้ธนาคารไทยธนาคารฯ ผู้รับโอน มีอำนาจเข้าสวมสิทธิในการดำเนินคดีนี้แทนโจทก์ ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ธนาคารไทยธนาคารฯ จึงขอให้ศาลอนุญาตให้เข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ และขอให้แก้ไขชื่อโจทก์ในคดีเป็นชื่อธนาคารไทยธนาคารฯ ด้วย ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2543 และ วันที่ 7 สิงหาคม 2543 รวม 2 ฉบับ แถลงคัดค้านการขอสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ของธนาคารไทยธนาคารฯ โดยโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดทั้งสองฉบับที่ธนาคารไทยธนาคารฯ อ้างนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เพราะเป็นการให้สิทธิผู้รับโอนกิจการเข้าดำเนินการใดๆ ในคดีความที่มีอยู่แล้วโดยสะดวก ได้แก่ การนำพยานหลักฐานเอกสารใหม่มาแสดงคัดค้านเอกสารที่ได้ยื่นไว้แล้ว การถามค้านพยานที่สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่สืบไปแล้วได้ รวมทั้งการมีสิทธิเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ทันทีด้วย โดยไม่ต้องดำเนินการใดๆ ตามขั้นตอนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการเอาเปรียบและริดรอนสิทธิเสรีภาพของคู่ความฝ่ายอื่นขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง เพราะเป็นกรณีที่มุ่งประสงค์จะใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งกรณีใดโดยเฉพาะ กล่าวคือ พระราชกำหนดดังกล่าวตราขึ้นเพื่อใช้เฉพาะกับกรณีที่กระทรวงการคลังดำเนินการควบรวมกิจการของบริษัทเงินทุน จำนวน 12 แห่ง เข้ากับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจฯ และกับธนาคารสหธนาคารฯ เท่านั้น มิได้ใช้กับกรณีอื่นๆ โดยทั่วไป และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง เพราะทำให้บุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน กล่าวคือ บทบัญญัติดังกล่าวมีผลทำให้ผู้รับโอนกิจการได้เปรียบในการดำเนินคดีนี้ เนื่องจากสามารถเข้าเป็นคู่ความในคดีได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงขอให้ศาลยกคำร้องของธนาคารไทยธนาคารฯ ที่ขอสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลแพ่งกรุงเทพใต้จึงส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง (นายกฤษฎางค์ นุตจรัส) ซึ่งเป็นจำเลยในคดีหมายเลขแดงที่ ย. 1607/2540 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น รวมทั้งจะกระทบ</u>

กระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นก็มิได้ด้วย และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่รับรองหลักความเสมอภาค ซึ่งมุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยโดยการรับรองว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ส่วนพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ซึ่งบัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 นั้น มีเหตุผลในการตราว่า จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับฐานะหรือการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและเข้มแข็ง โดยให้ธนาคารพาณิชย์สามารถควบกิจการเข้าด้วยกันหรือควบกิจการเข้ากับสถาบันการเงินอื่น หรือโอนกิจการระหว่างกันหรือกับสถาบันการเงินอื่นได้ และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ มาตรา 38 สัตต บัญญัติเป็นหลักการ กรณีธนาคารพาณิชย์มีการควบกิจการเข้าด้วยกันหรือควบกิจการเข้ากับสถาบันการเงิน หรือโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์ให้แก่ธนาคารพาณิชย์อื่น หรือสถาบันการเงิน และมีการฟ้องบังคับสิทธิเรียกร้องเป็นคดีในศาลให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินที่ควบกิจการหรือที่รับโอนกิจการเข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนในคดีได้ โดยอาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงคัดค้านเอกสารที่ได้ยื่นไว้แล้ว ถามค้านพยานที่สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่ได้สืบไปแล้วได้ รวมทั้งกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้นแล้วก็ให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ

สำหรับพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ซึ่งบัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 67 ฉ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 นั้น มีเหตุผลในการตราว่า เนื่องจากได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์สามารถควบกิจการหรือโอนกิจการได้โดยรวดเร็ว อันเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นและในขณะเดียวกันสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ก็สามารถควบกิจการและโอนกิจการได้ด้วย จึงจำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวให้เป็นไปในแนวทางเดียวกับการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้การควบกิจการหรือโอนกิจการระหว่างธนาคารพาณิชย์กับสถาบันการเงินตามกฎหมายทั้งสองฉบับมีความสอดคล้องกัน และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ มาตรา 67 ฉ บัญญัติเป็นหลักการ กรณีบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์มีการควบกิจการหรือโอนกิจการให้แก่สถาบันการเงิน และมีการฟ้องบังคับสิทธิเรียกร้องเป็นคดีในศาลให้สถาบันการเงินที่ควบกันหรือที่รับโอนกิจการเข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนในคดีได้โดยอาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงคัดค้านเอกสารที่ได้ยื่นไว้แล้ว ถามค้านพยานที่สืบมาแล้วและคัดค้านพยานหลักฐานที่ได้สืบไปแล้วได้ รวมทั้งกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้นแล้วก็ให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้น จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ มาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ และมาตรา 67 ฉ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับเจ้าหนี้และลูกหนี้ทุกราย โดยหลักการและวิธีปฏิบัติที่บัญญัติตามมาตราทั้งสองดังกล่าว เป็นการให้โอกาสแก่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินที่ควบกิจการหรือที่รับโอนกิจการในฐานะผู้เข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนในคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตั้งแต่ต้นสามารถคัดค้านเอกสารที่มีการยื่นกันไว้แล้ว ถามค้านพยานที่สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่สืบไปแล้วได้ เพราะเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายแทนคู่ความเดิม แต่การให้สิทธิแก่ฝ่ายเจ้าหนี้ดังกล่าวมิได้เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้ หรือกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แต่อย่างใด เพราะลูกหนี้ยังคงมีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้ตามมาตรา 308 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งมีสิทธิที่

จะต่อสู้คดีในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ เพียงแต่การชำระหนี้ตามคำพิพากษาอาจเปลี่ยนเป็นต้องชำระต่อเจ้าหนี้ที่เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้แทนเจ้าหนี้เดิมเท่านั้น เนื่องจากหนี้นั้นได้โอนไปโดยผลของกฎหมายแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อีก 1 คน เห็นว่า มาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ และ มาตรา 67 ฉ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนฯ เฉพาะข้อความที่ว่า “และอาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงคัดค้านเอกสารที่ได้ยื่นไว้แล้ว ถามค้านพยานที่สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่ได้สืบไปแล้วได้” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 30 ทวิ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 7 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 5 ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 13272/2542 ซึ่งบริษัทเงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องบริษัทสันติภาพ (ฮั่วเพ้ง 1958) จำกัด กับพวกเป็นจำเลย เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 สรุปได้ว่า จำเลยที่ 2 – 5 เป็นผู้ค้ำประกันการออกตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทสันติภาพ (ฮั่วเพ้ง 1958) จำกัด จำเลยที่ 1 ให้แก่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์คาเธย์ไฟน์แนนซ์ จำกัด (มหาชน) ต่อมา บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ คาเธ่ย์ฯ โดยองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน ได้ตกลงจำหน่ายสินเชื่อและทำสัญญาขายตราสารหนี้อื่นๆ และสิทธิเรียกร้องให้แก่โจทก์ โจทก์จึงได้รับโอนสินทรัพย์ดังกล่าวที่มีอยู่เหนือจำเลยทั้งหมด ตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 30 ทวิ ต่อมา บริษัทบริหารสินทรัพย์เอ็น เอฟ เอส จำกัด ได้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ได้ทำสัญญารับโอนสิทธิเรียกร้องของหนี้เงินกู้ และหลักประกัน ซึ่งเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพจากบริษัทเงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) รวมทั้งหนี้ของลูกหนี้ในคดีนี้ด้วย จึงขอสวมสิทธิเป็นโจทก์แทนโจทก์เดิม ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 7 จำเลยที่ 5 ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ โต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 30 ทวิ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 7 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 30 ทวิ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 7 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่ นั้น

ศาลเห็นว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงิน ซึ่งเกิดจากหนี้สินของลูกหนี้ของสถาบันการเงิน เพื่อให้สถาบันการเงินกลับมามีความสามารถปล่อยสินเชื่อให้กับภาคเศรษฐกิจได้ต่อไป บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจึงมีลักษณะของการใช้บังคับ

กับหนี้สินของลูกหนี้ของสถาบันการเงินที่เป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพจึงเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป หลักการและวิธีปฏิบัติตามที่มาตรา 7 บัญญัติไว้ เป็นการให้โอกาสแก่บริษัทบริหารสินทรัพย์ในฐานะผู้เข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนในคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตั้งแต่ต้น อาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดง คัดค้าน เอกสารที่มีการยื่นไว้แล้วถามค้านพยานที่สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่สืบแล้วได้ เพราะเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายแทนคู่ความเดิม และการให้สิทธิแก่ฝ่ายเจ้าหนี้มิได้เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้ หรือกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แต่อย่างใด ลูกหนี้มีข้อต่อสู้ในมูลหนี้เดิมเช่นไร ก็สามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บริษัทบริหารสินทรัพย์ได้รวมทั้งมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ และบทบัญญัติมาตรา 7 มิใช่เป็นการปฏิบัติเฉพาะแต่ผู้ร้องเท่านั้น ลูกหนี้ในคดีอื่นที่มีสถานะเช่นเดียวกันกับผู้ถูกร้องก็ได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ร้อง จึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

2. พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 30 ทวิ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

3. พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 7 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2545 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 11 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 (5) มาตรา 25 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลแพ่งส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยที่ 1 และที่ 2 ในคดีหมายเลขดำที่ 991/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 7 มาตรา 11 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 (5) มาตรา 25 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า บรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินเป็นโจทก์ฟ้องนายปิยะบุตร วสุธาร ที่ 1 และนางสาววีวิกา โชติรส หรือวสุธาร ที่ 2 เป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง ในความผิดฐานตั๋วเงินค้ำประกัน เป็นคดีหมายเลขดำที่ 991/2543 ว่า จำเลยที่ 1 เป็นลูกค้าของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เอกธนา จำกัด (มหาชน) โดยขอให้บริษัทฯ สนับสนุนทางการเงินแก่จำเลยที่ 1 ในรูปของการให้สินเชื่อประเภทออกตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นหลักฐานให้แก่บริษัทฯ การให้สินเชื่อดังกล่าว จำเลยที่ 1 จะออกตั๋วสัญญาใช้เงินตามจำนวนเงินที่ได้รับไปจากบริษัทฯ ให้ไว้เพื่อเป็นหลักฐานการรับเงินและเป็นสัญญาว่า

จะชำระหนี้คืนให้แก่บริษัทฯ ในวันที่ตั๋วสัญญาใช้เงินถึงกำหนดชำระหรือเมื่อทวงถาม ทั้งนี้ มีจำเลยที่ 2 เข้าค้ำประกันการชำระหนี้ของจำเลยที่ 1 โดยยอมรับผิดร่วมกับจำเลยที่ 1 ต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีคำสั่งโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟอง ซิเอร์ ให้บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เอกธนา จำกัด (มหาชน) ระงับการดำเนินกิจการ และให้องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) นำทรัพย์สินของบริษัทฯ ออกขายแล้วดำเนินการชำระบัญชีของบริษัทฯ ตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 หลังจากนั้นโจทก์รับโอนสินทรัพย์ของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เอกธนา จำกัด (มหาชน) จาก ปรส. มาเป็นของโจทก์โดยถูกต้องตามกฎหมาย และติดตามทวงถามจำเลยทั้งสองหลายครั้งแต่จำเลยเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดี

จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งเพื่อให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย สรุปว่า อำนาจของ ปรส. ตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ตามมาตรา 7 (1) (3) มาตรา 11 มาตรา 16 (3) มาตรา 25 และมาตรา 30 เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรี ซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 เพราะเท่ากับเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าของกิจการโดยแท้จริงในการที่จะครอบงำ ดูแล และจัดการบริษัท โดยการประกอบกิจการผ่านขบวนการแต่งตั้งผู้แทน คือ กรรมการหรือคณะกรรมการให้เข้าดำเนินกิจการของบริษัท ซึ่งการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติว่า จะกระทำมิได้เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และไม่อาจกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นๆ ได้ โดยการที่จะออกกฎหมายมาบังคับจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย แต่พระราชกำหนดดังกล่าวมิได้กระทำการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ ใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่โต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50 อีกทั้งมาตราดังกล่าวของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่จำเลยกล่าวอ้างนั้นเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และในขณะที่ยื่นคำร้องยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้นๆ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญได้

สำหรับประเด็น พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 11 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 (5) มาตรา 25 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2545 ไว้แล้วว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 และมาตรา 25 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

ส่วนประเด็นว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินพ.ศ. 2540 มาตรา 11 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 11 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้มีคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน องค์ประกอบของคณะกรรมการและการแต่งตั้งกรรมการไม่ได้เป็นเรื่องของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และไม่ได้เกี่ยวกับเสรีภาพหรือการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 11 จึงไม่ได้มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50 แต่อย่างใด

ส่วนพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการดำเนินการของบริษัทเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง และเป็นเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง นั้น การจำกัดเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง ก็ได้บัญญัติเงื่อนไขในการจำกัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่งไว้ว่า หากจะจำกัดเสรีภาพดังกล่าว ต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ... ฯลฯ ซึ่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเนื่องจากมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ใน

การรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง กำหนดไว้และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคล เพราะบริษัทเหล่านั้นได้ถูกสั่งให้ระงับการดำเนินกิจการแล้วโดยคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การคลัง และมิอาจแก้ไขหรือฟื้นฟูฐานะหรือการดำเนินกิจการได้ การดำเนินการต่อไปของบริษัทเหล่านั้น ก็คือ ต้องมีการชำระบัญชี ซึ่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับในขั้นตอนหลังจากเมื่อบริษัทถูกสั่งให้ระงับการดำเนินกิจการและไม่อาจแก้ไขหรือฟื้นฟูฐานะหรือการดำเนินกิจการได้แล้ว อีกทั้งมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการโดยคำสั่งรัฐมนตรีว่า การกระทรวงการคลังและไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 11 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 (5) มาตรา 25 และมาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 62/2545 เรื่อง ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 และมาตรา 53 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46

พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ผู้ร้องเป็นจำเลย ข้อหาร่วมกันขัดขวางการกระทำของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย หรือพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติร่วมกับพนักงานในการสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ เนื่องจากผู้ร้องกับพวก ได้เข้าไปในบริเวณเขตก่อสร้างการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อส่งก๊าซธรรมชาติที่ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้ร้องกับพวกได้ร่วมกันยืนเป็นแถวหน้ากระดาน และนั่งรวมกันเป็นกลุ่มขวางแนวการทำงานของเครื่องจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 และมาตรา 53 จึงขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามฟ้อง

ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ว่ามิได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อกล่าวหาแต่อย่างใด เนื่องจากโครงการดังกล่าว เป็นโครงการที่มิได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยในพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 อนุญาตให้อำนาจ ปตท. ในการดำเนินการได้เลยหลังจากที่ประกาศกำหนดเขตตามมาตรา 30 (1) แล้ว และเมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย จึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนมาใช้บังคับในภายหลัง และการคัดค้านของผู้ร้องเป็นการกระทำด้วยเจตนาสุจริต อย่างสงบ เปิดเผย และปราศจากอาวุธ ตามสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันพึงมีตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ บุคคลซึ่งรวมเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิอนุรักษ์และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จึงเห็นว่าการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 เป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ต่อมาผู้ร้องได้รับอนุญาตให้โอนคดีไปพิจารณาที่ศาลอาญา จึงขอให้ศาลอาญาส่งคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 และมาตรา 53 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46

ศาลอาญาพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อโจทก์อ้างว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 และมาตรา 53 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงส่งความเห็นเช่นว่านั้นเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ต่อมาผู้ร้องได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมฯ ได้มีหนังสือชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้ออกนั่งพิจารณาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร้องและบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ผู้เกี่ยวข้อง นำพยานมาเบิกความ ยื่นเอกสารและพยานหลักฐานประกอบการพิจารณา ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อน

เวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544 และพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ และประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. 2544 ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 มาตรา 26 กำหนดไว้ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2544 จึงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยคำร้องต่อไปหรือไม่

ในประเด็นนี้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องต่อไป ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย 2 คน เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่ต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำร้อง เพราะพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนเวลายกเลิกกฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544 ซึ่งรวมถึงมาตรา 30 และมาตรา 53 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้ถูกยกเลิกไปพร้อมกันด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ จึงรับไว้พิจารณา

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 และมาตรา 53 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมฯ เป็นเรื่องการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ โดยให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยมีอำนาจ (1) กำหนดเขตระบบขนส่งทางท่อ (2) วางท่อ ใต้ เหนือ ตาม หรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ (3) รื้อถอนอาคารโรงเรือนหรือทำลายสิ่งก่อสร้าง ทำลาย ตัด กิ่ง ราก ต้นไม้ หรือพืชในเขตวางท่อ ถ้าเกิดการเสียหายให้ชดใช้ค่าทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืน เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 35 บัญญัติถึงเสรีภาพในเคหะสถาน มาตรา 44 บัญญัติถึงเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ และมาตรา 46 บัญญัติถึงการรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนนั้น แม้เป็นบทบัญญัติที่เป็นการรักษาเสรีภาพของบุคคลไว้ก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญทั้ง 3 มาตราข้างต้น อาจถูกจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือโดยกฎหมายที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ เพื่อเศรษฐกิจและป้องกันประเทศหรือสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมฯ มาตรา 30 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46

สำหรับมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมฯ เป็นบทกำหนดโทษที่สืบเนื่องจากมาตรา 30 ที่ให้อำนาจแก่การปิโตเลียมฯ ปฏิบัติการตามมาตรา 30 ดังกล่าว เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วว่า มาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46 จึงมีผลให้มาตรา 53 ดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46 ไปด้วย

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 และมาตรา 53 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2546 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 8 วรรคสอง มาตรา 64 และมาตรา 65 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลปกครองส่งคำโต้แย้งของนายสุนทร หวังพัฒนธน และนายสมจิตร เหงี่ยมไพศาล กับพวก ซึ่งเป็นผู้ฟ้องคดีองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อศาลปกครองกลาง กรณีได้รับความเดือดร้อนจากการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี อาศัยอำนาจตามมาตรา 8 วรรคสอง มาตรา 64 และมาตรา 65 ของพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เรื่อง การเก็บค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักโรงแรม ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2543 โดยเห็นว่า การที่มาตรา 8 วรรคสอง มาตรา 64 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 บัญญัติว่า เขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ เขตจังหวัด และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการออกข้อบัญญัติเพื่อเรียกเก็บ

ภาษีน้ำมันเชื้อเพลิงและยาสูบจากสถานค้าปลีกในจังหวัด รวมทั้งออกข้อบัญญัติเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้พักในโรงแรม ให้ใช้บังคับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีเขตพื้นที่ทับซ้อนกับเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นขาดความเป็นอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอิสระในทางการเงินและการคลัง ไม่เป็นไปตามหลักการปกครองตนเอง อันถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 282 มาตรา 283 และมาตรา 284

ศาลปกครองกลาง เห็นว่า จำเป็นจะต้องใช้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ในการพิจารณาพิพากษาคดี และผู้ร้องกับพวกโต้แย้งว่า บทบัญญัติมาตรา 8 วรรคสอง มาตรา 64 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 282 มาตรา 283 และมาตรา 284 ศาลปกครองกลางจึงส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 8 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 282 มาตรา 283 และมาตรา 284 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการส่วนท้องถิ่น เมื่อมาตรา 8 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 บัญญัติให้เขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นเขตจังหวัด โดยมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวให้นิยามความหมายคำว่า "จังหวัด" ไว้ว่า หมายถึง จังหวัดตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินในการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจได้ใช้พื้นที่เป็นตัวกำหนดขอบเขต เมื่อเขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัด คลุมทั้งจังหวัด จึงทำให้ครอบคลุมพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตจังหวัด ซึ่งจะต้องใช้พื้นที่ร่วมกันหรือทับซ้อนกัน แต่โดยที่มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อแบ่งแยกอำนาจของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อไม่ให้ความเป็นอิสระในการปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นขัดแย้งกันเอง เนื่องจากมีพื้นที่ที่จะต้องใช้ร่วมกันหรือทับซ้อนกัน อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงเป็นเรื่องการจัดทำแผน การประสาน สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หรือมีอำนาจหน้าที่ที่เป็นเรื่องที่เกินขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงถูกกำหนดให้มีทั่วทั้งเขตจังหวัด

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 64 และมาตรา 65 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 282 มาตรา 283 และมาตรา 284 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามมาตรา 45 ของพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติให้แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นด้วย พระราช บัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 64 และมาตรา 65 บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมเพื่อเป็นรายได้วิธีหนึ่ง แต่การเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมดังกล่าวหากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นซึ่งอยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจในการเรียกเก็บด้วยก็อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการเสียภาษีของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จึงได้บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจออกข้อบัญญัติเรียกเก็บภาษีน้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล ก๊าซปิโตรเลียม ยาสูบ และค่าธรรมเนียมจากผู้พักในโรงแรม โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา ไม่มีอำนาจเรียกเก็บ จึงเห็นได้ว่า การจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าว จึงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ และมิได้จำกัดความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากจำนวน 9 เสียง ต่อ 3 เสียง จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 8 วรรคสอง มาตรา 64 และมาตรา 65 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 282 มาตรา 283 และมาตรา 284

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2546 เรื่อง ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นางจีรวรรณ ตรีภัทรรังษิกุล) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 56 วรรคหนึ่ง และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ผู้ร้องเป็นโจทก์ในคดีหมายเลขดำที่ 8794/2544 เป็นลูกจ้างขององค์การค้าของคุรุสภา ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2540 จนถึงปัจจุบัน ได้คลอดบุตร เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2543 ต่อมาเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2543 องค์การค้าของคุรุสภาได้มีประกาศองค์การค้าของคุรุสภาที่ 1/2543 – 44 เรื่อง การนำเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีคลอดบุตรฯ โดยประกาศ ณ วันที่ 19 กรกฎาคม 2543 แจ้งให้ลูกจ้างทุกคนทราบว่าองค์การค้าของคุรุสภาได้นำเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมในส่วนขององค์การค้าของคุรุสภา (นายจ้าง) และเจ้าหน้าที่องค์การค้าของคุรุสภา (ลูกจ้าง) ในกรณีคลอดบุตรย้อนหลังตั้งแต่เดือนเมษายน 2538 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2543 ไปเรียบร้อยแล้ว และนายจ้าง (องค์การค้าของคุรุสภา) จะเริ่มหักเงินลูกจ้างทุกคนรวมถึงผู้ร้อง เพิ่มจากเดิมที่หักไว้ร้อยละ 2.44 เป็นร้อยละ 2.62 ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543 เป็นต้นไป ผู้ร้องจึงเป็นผู้จ่ายเงินสมทบในส่วนของกรณีคลอดบุตรมาแล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดเดือนภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันคลอดบุตรโดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ มาตรา 65 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องได้ไปดำเนินการยื่นแบบคำร้องขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตรจากฝ่ายประโยชน์ทดแทน สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 5 เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2544 ซึ่งฝ่ายประโยชน์ทดแทน สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 5 มีคำสั่งปฏิเสธการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีคลอดบุตร โดยให้เหตุผลว่า ผู้ร้องยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนเกินระยะเวลาภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่มีสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทน ตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ มาตรา 56 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องได้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการอุทธรณ์ซึ่งคณะกรรมการอุทธรณ์ได้มีมติให้ยกอุทธรณ์ของผู้ร้องโดยให้เหตุผลเช่นเดียวกับคำสั่งของสำนักงานประกันสังคม ผู้ร้องไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว จึงยื่นฟ้องต่อศาลแรงงานกลาง ขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งประโยชน์ทดแทนของฝ่ายประโยชน์ทดแทน สำนักงานประกันสังคมเขตพื้นที่ 5 และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการอุทธรณ์และให้จำเลยจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีคลอด และเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร และผู้ร้องเห็นว่า การกำหนดเงื่อนไขเพื่อก่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ และการกำหนดเงื่อนเวลาขอใช้สิทธิประโยชน์หรือการสิ้นสิทธิประโยชน์ตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ มาตรา 56 วรรคหนึ่ง และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 และมาตรา 30

ศาลแรงงานกลาง พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นข้อโต้แย้งตามคำร้องของโจทก์ ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เคยมีคำวินิจฉัย จึงให้งดการพิจารณาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ มาตรา 56 วรรคหนึ่ง และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 และมาตรา 30 และมาตราดังกล่าวของพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ ที่ผู้ร้อง กล่าวอ้างนั้น เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้น ๆ ว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 56 วรรคหนึ่ง และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกันสังคมฯ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักประกันให้แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่นโดยการจัดตั้งกองทุนประกันสังคม และให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายนายจ้าง และฝ่ายผู้ประกันตน ออกเงินสมทบเข้ากองทุนและเมื่อผู้ประกันตนประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทุพพลภาพ ตาย คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร หรือชราภาพ ผู้ประกันตนหรือบุคคลอื่นจะได้รับประโยชน์ทดแทนตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับกรณีคลอดบุตร ผู้ประกันตนซึ่งต้องหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรให้ได้รับเงินสงเคราะห์หยุดงานเพื่อการคลอดบุตรไม่เกินสองครั้ง เป็นการเหมาจ่ายในอัตราครั้งละร้อยละห้าสิบของค่าจ้างเป็นเวลาเก้าสิบวัน และได้รับเงินค่าคลอดบุตร จำนวน 4,000 บาท โดยกฎหมายดังกล่าวได้มีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อให้เกิดสิทธิว่าผู้ประกันตนต้องจ่ายเงินสมทบไม่น้อยกว่าเจ็ดเดือนภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันคลอดบุตรตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง และกำหนดเงื่อนเวลาการใช้สิทธิรับประโยชน์ทดแทนว่า ผู้มีสิทธิจะต้องยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนภายในระยะเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่มีสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทน ตามมาตรา 56 วรรคหนึ่ง แต่ถ้าผู้มีสิทธิมิได้อยู่ในประเทศหรือมีเหตุจำเป็นจนไม่สามารถจะปฏิบัติตามกำหนดเวลานั้นได้ ก็อาจยื่นคำร้องก่อนสิ้นกำหนดเวลานั้นเพื่อขอขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาโดยแสดงเหตุแห่งความจำเป็น เมื่อเลขาธิการเห็นเป็นการสมควรจะขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาออกไปได้ตามความจำเป็นแก่กรณี แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินไปกว่าหนึ่งเท่าของระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในมาตรานั้นๆ ตามมาตรา 84 ทวิ

การกำหนดเงื่อนไขและเงื่อนเวลาตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ มาตรา 56 วรรคหนึ่ง และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง จึงไม่ใช่การปฏิบัติที่ไม่สมควรกับความเป็นมนุษย์ของผู้ประกันตนตามความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” และมิใช่การละเมิดต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้ประกันตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 26 แต่อย่างใด รัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 และมาตรา 30 ได้ให้ความคุ้มครองในสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองอย่างเท่าเทียมกัน และได้มีการบัญญัติถึงการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพ และการเลือกปฏิบัติไว้ โดยการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพจะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิ และเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ นอกจากนี้ยังมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ส่วนการเลือกปฏิบัติจะต้องเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเท่านั้น จึงจะกระทำไม่ได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อสร้างหลักประกันให้แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องโดยการจัดตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือกรณีคลอดบุตรด้วย จึงเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็น และการกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอรับประโยชน์ทดแทนภายในหนึ่งปีก็มีผลใช้บังคับกับลูกจ้างทุกคน ซึ่งหากลูกจ้างผู้ประกันตนคนใดมีเหตุจำเป็นจนไม่สามารถจะปฏิบัติตามกำหนดเวลานั้นได้ ก็อาจยื่นคำร้องก่อนสิ้นกำหนดเวลานั้นเพื่อขอขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาออกไปได้ตามความจำเป็นแก่กรณี ตามมาตรา 84 ทวิ เงื่อนไขดังกล่าวจึงไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล และมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 56 วรรคหนึ่ง และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2546 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยกรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

กองทุนรวมไทยรีสตรัคเจอริ่งเป็นโจทก์ฟ้องจำเลย ในความผิดฐานโอนสิทธิเรียกร้อง กู้ยืมเงิน และบังคับจำนอง เป็นคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 11433/2543 คดีอยู่ระหว่างพิจารณา จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เพื่อขอให้ส่งคำร้องของจำเลยที่โต้แย้งว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 7 มาตรา 29 มาตรา 233 และมาตรา 271 ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย สรุปได้ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 ทวิ จำกัดสิทธิแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของจำเลย และจำกัดสิทธิการยกข้อต่อสู้ของจำเลยในการดำเนินกระบวนพิจารณาต่อศาลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 308 การบัญญัติกฎหมายที่จำกัดสิทธิการต่อสู้คดีของบุคคลย่อมเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคล จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 7 และมาตรา 29 วรรคหนึ่ง นอกจากนี้ มาตรา 30 ทวิ ให้อำนาจแก่คณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (คณะกรรมการ ปรส.) พิจารณาวินิจฉัยคำคัดค้านข้อต่อสู้ของลูกหนี้ว่ามีเหตุผลสมควรหรือไม่ เป็นการวินิจฉัยในประเด็นข้อหาแห่งคดี อันมีผลเป็นการตั้ง “คณะบุคคลที่ไม่ใช่ศาล” ให้มีอำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 และมาตรา 271 ทั้งขัดต่อประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพราะรัฐธรรมนูญทุกฉบับมีบทบัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลและการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายจะกระทำมิได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องได้ระบุมาตราของพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ ที่โต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราต่าง ๆ อีกทั้งมาตราดังกล่าวของพระราชกำหนดที่จำเลยโต้แย้งก็เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และในขณะยื่นคำร้องยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้น กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 7 มาตรา 29 มาตรา 233 และมาตรา 271 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 จึงไม่ต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยคงมีเพียงว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 7 มาตรา 233 และมาตรา 271 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ที่ผู้ร้องอ้างว่าพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 7นั้น ผู้ร้องไม่ได้อ้างว่าขัดหรือแย้งอย่างไร และรัฐธรรมนูญ มาตรา 7 เป็นบทบัญญัติที่ให้ใช้ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญบังคับแก่คดีใด แต่กรณีตามคำร้องที่อ้างว่า มาตรา 30 ทวิ เป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิแห่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และจำกัดสิทธิในการต่อสู้คดีอันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของผู้ร้องนั้นก็เป็นการอ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิของบุคคลอันเกี่ยวด้วยทรัพย์สิน ซึ่งรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติเรื่องสิทธิดังกล่าวไว้แล้ว และที่อ้างว่าขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 และมาตรา 271นั้น รัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้ว มิใช่เป็นกรณีไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 7

ส่วนที่ผู้ร้อง อ้างว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 และมาตรา 271 นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 233 และมาตรา 271 บัญญัติให้อำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 ทวิ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการขายทรัพย์สินเพื่อชำระบัญชี โดยให้คณะกรรมการ ปรส. มีอำนาจพิจารณาคำคัดค้านของผู้มีส่วนได้เสียที่มีข้อต่อสู้เกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะขาย ซึ่งหากคณะกรรมการ ปรส. ไม่รับคำคัดค้านแล้วเกิดความเสียหายภายหลังการประมูล ผู้มีส่วนได้เสียก็เรียกค่าเสียหายจากองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ได้ และหากผู้มีส่วนได้เสียนั้นไม่เห็นด้วยกับการพิจารณาค่าเสียหายของ ปรส. ก็ยังเสนอคดีต่อศาลได้ตามมาตรา 30 จัตวา คณะกรรมการ ปรส. จึงมิได้นำอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีไปจากศาลและมิได้เป็นการตั้งศาลขึ้นใหม่ เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 7 มาตรา 29 มาตรา 233 และมาตรา 271

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา) ในคดีหมายเลขดำที่ 1375/2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 42 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 78 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่)

ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของนายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา (จำเลย) โดยพนักงานอัยการจังหวัดลำพูน (โจทก์) เป็นคดีอาญา ในฐานความผิด มีสุรากลั่นและสุราแช่ไว้ในครอบครองฯ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยจำเลยอ้างว่าตนมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่งานวิจัย ผลงานประดิษฐ์คิดค้น และผลงานของสถาบันฯ อันเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เกษตรกรฯ การที่จำเลยได้รับหนังสือเชิญจากสำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ เพื่อนำงานวิจัยหรือผลงานประดิษฐ์คิดค้นของสถาบัน มาร่วมแสดงในนิทรรศการ “ตลาดนัดงานวิจัยภาคเหนือ” ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่สรรพสามิตจังหวัดลำพูนได้จับจำเลยพร้อมสุราของกลาง ที่เป็นผลงานของสถาบันวิจัยฯ นำส่งพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน และพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดลำพูนดังกล่าว

ผู้ร้อง (จำเลย) ขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ขอให้ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งผ่านสำนักงานศาลยุติธรรม ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 42 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 78 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่ เมื่อสำนักงานศาลยุติธรรมส่งความเห็นดังกล่าวตามทางการ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องดังกล่าวแล้ว เห็นว่า ผู้ร้องโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 42 และมาตรา 87 แต่ผู้ร้องไม่ได้บรรยายหรือระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องและระบุความประสงค์จะให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 5 (3) และ (4)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 หรือไม่ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่

ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 46 ให้สิทธิแก่เกษตรกรซึ่งรวมตัวเป็นชุมชนท้องถิ่นดั่งเดิม มีสิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการทำสุราพื้นบ้านของจำเลย เป็นการทำจากผลิตภัณฑ์การเกษตรอันเป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 46 นั้นมีเจตนารมณ์ให้ชุมชนบริหาร หรือจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนเอง จัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน สำหรับจารีตประเพณี ศิลปะหรือวัฒนธรรมที่ดีของชุมชนก็ให้อนุรักษ์ไว้ แต่สิทธิตามที่กล่าวมานี้ จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 46 วรรคท้าย) ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมบัญญัติไว้ ฉะนั้นการที่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 บัญญัติว่า การทำสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครองจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีนั้น จึงเป็นหน้าที่ที่บุคคลต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้นพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46

2. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรา 50 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” เมื่อพิจารณาความในมาตรา 50 วรรคสอง บัญญัติยกเว้นเรื่องเสรีภาพในการประกอบอาชีพไว้ การจำกัดเสรีภาพตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้างจึงกระทำไม่ได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือประโยชน์สาธารณะอื่น ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 มาตรา 5 บัญญัติให้การทำสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครองต้องขออนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิตก่อน จึงไม่ได้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมแต่อย่างใด

3. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 84 หรือไม่ ทั้งนี้ผู้ร้องอ้างว่า รัฐไม่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกำหนดนโยบายผลิตสุราพื้นบ้านเสรี รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรตรวจสอบการให้อำนาจรัฐทุกระดับ นอกจากนี้ยังไม่ได้เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง ตามมาตรา 78 และไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรผลิตสุราพื้นเมืองได้ ซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 84

รัฐธรรมนูญ มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 บัญญัติไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมีหน้าที่กำหนดนโยบายการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามมาตรา 76 ให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง ตามมาตรา 78 ให้รัฐจัดระบบการถือครองที่ดิน การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมตามมาตรา 84 ผู้ร้องจึงไม่สามารถยกเหตุดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้างได้ว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญทั้งสามมาตราดังกล่าวได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเสียงข้างมาก 9 ต่อ 1 เสียง จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 42 และมาตรา 50 ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ส่วนมาตราอื่นไม่จำต้องวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8-11/2546 เรื่อง พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ที่เพิ่มมาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มมาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย ในคดีหมายเลขดำที่ 6491/2543, 7505/2543, 8713/2543 และ 8926/2543 รวม 4 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

คำร้องที่หนึ่ง ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ฟ้องบริษัทไทยสตีลกัลวาไนซ์ จำกัด ที่ 1 และนายวีระชัย เอื้อวิไลจิต ที่ 2 เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 6491/2543 ความผิดฐานกู้ยืมเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน ค้ำประกัน และบังคับจำนอง ขอให้ศาลพิพากษาและบังคับให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินกู้ยืมและดอกเบี้ย นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจำเลยทั้งสองจะชำระหนี้ให้โจทก์เสร็จสิ้น

คำร้องที่สอง ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ฟ้องนายพิพัฒน์ พูนศิริ ที่ 1 และนายวีระชัย เอื้อวิไลจิต ที่ 2 เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 7505/2543 ความผิดฐานผิดสัญญาขายลดตั๋วเงิน และค้ำประกัน ขอให้ศาลพิพากษาและบังคับให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้ จำนวน 1,915,049.32 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับถัดจากวันฟ้องจนถึงวันชำระเสร็จ

คำร้องที่สาม ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ฟ้องนายวีระชัย เอื้อวิไลจิต ที่ 1 และนางสาววรทาน เอื้อวิไลจิต ที่ 2 เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 8713/2543 ความผิดฐานผิดสัญญากู้ยืม และบังคับจำนอง ขอให้ศาลพิพากษาและบังคับจำเลยทั้งสองให้ร่วมกันชำระหนี้แก่โจทก์เป็นเงิน 30,143,182.44 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น

คำร้องที่สี่ ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ ฟ้องนายวีระชัย เอื้อวิไลจิต เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 8926/2543 ความผิดฐานผิดสัญญากู้ยืมและบังคับจำนอง ขอให้ศาลพิพากษาและบังคับจำเลยให้ชำระหนี้แก่โจทก์ พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไป จนกว่าจะชำระหนี้ให้โจทก์เสร็จสิ้น

จำเลยในคำร้องทั้ง 4 คำร้อง ในฐานะผู้ร้องให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์และต่อสู้ในประเด็นข้อกฎหมายว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย รวมทั้งการตรากฎหมาย และตัวกฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญพร้อมทั้งยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ได้ความสรุปเหมือนกันว่า

1. การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่ และมาตรา 67 จัตวาแห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2540 เป็นบทบัญญัติที่ขัดรัฐธรรมนูญ หรือไม่

2. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ที่เพิ่มมาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มมาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 เป็นกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะรับคำร้องทั้ง 4 คำร้อง ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยตามคำร้องทั้งสี่ โต้แย้งว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญทั้งตัวกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และการตรากฎหมาย และเป็นกรณีที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจที่จะรับคำร้องทั้งสี่ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้ และเนื่องจากประเด็นตามคำร้องทั้งสี่มีประเด็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาคำร้องทั้งสี่เข้าด้วยกันและวินิจฉัยไปพร้อมกัน

ตามคำร้องมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย 4 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง การตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การใช้สิทธิโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมายกรณีของพระราชกำหนดว่า เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่นั้น เป็นสิทธิเฉพาะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ในมาตรา 219 เท่านั้น ดังนั้น เมื่อผู้ร้องโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมายโดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องไม่ได้ระบุให้ชัดเจนว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราใด อันต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264 ได้ จึงไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 5 (2) ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า ไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

ประเด็นที่สาม พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ที่เพิ่มมาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น หมวด 5 ทวิ การควบกิจการและการโอนกิจการ มาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522” โดยมาตรา 67 ทวิ มีสาระสำคัญว่าด้วยการควบบริษัทเข้าด้วยกัน ไม่มีผลเป็นการโอนใบอนุญาตของบริษัทเดิมไปเป็นของบริษัทใหม่ มาตรา 67 ตรี มีสาระสำคัญว่าด้วยการโอนสิทธิเรียกร้องในการโอนกิจการไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของลูกหนี้ที่จะยกข้อต่อสู้ตามมาตรา 308 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา 67 จัตวา มีสาระสำคัญว่าด้วยการควบกิจการของบริษัทเข้ากับสถาบันการเงินอื่น หรือโอนกิจการให้แก่สถาบันการเงินอื่น ในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและประโยชน์ของประชาชนโดยห้ามมิให้บุคคลใดฟ้องบริษัทและสถาบันการเงินดังกล่าวเป็นคดีล้มละลายในระหว่างการดำเนินการเพื่อควบกิจการหรือโอนกิจการ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ วรรคสอง บัญญัติว่า กฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย ส่วนวรรคสาม บัญญัติให้นำวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม ประกอบกับรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล มาตรา 335 (1) ว่า ในวาระเริ่มแรกมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ปรากฏว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน 2540 ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ (วันที่ 11 ตุลาคม 2540) จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (1) ไม่ต้องนำบทบัญญัติ มาตรา 29 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับ โดยพระราชกำหนดดังกล่าว ตราขึ้นเพื่อกำหนดมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันการเงินดำเนินการควบกิจการหรือโอนกิจการเพื่อฟื้นฟูฐานะและสร้างความมั่นคงแก่ระบบสถาบันการเงินและคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับบริษัทเงินทุนทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ดังนั้น พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ที่เพิ่มมาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ประเด็นที่สี่ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มมาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505” โดยมาตรา 38 ทวิ มีสาระสำคัญว่า กรณีที่ธนาคารพาณิชย์ควบกิจการเข้าด้วยกัน หรือควบกิจการเข้ากับสถาบันการเงินไม่มีผลเป็นการโอนใบอนุญาตของธนาคารพาณิชย์เดิมไปเป็นของธนาคารพาณิชย์ใหม่ หรือสถาบันการเงิน มาตรา 38 ตรี มีสาระสำคัญว่า การโอนสิทธิเรียกร้องในการโอนกิจการไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของลูกหนี้ที่จะยกข้อต่อสู้ตามมาตรา 308 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 38 จัตวา มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อควบกิจการของธนาคารพาณิชย์เข้าด้วยกันหรือโอนกิจการให้แก่ธนาคารพาณิชย์อื่นหรือสถาบันการเงิน ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของระบบสถาบันการเงิน มาตรา 38 เบญจ มีสาระสำคัญว่า ห้ามมิให้บุคคลใดฟ้องธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่มีการควบหรือโอนกิจการเป็นคดีล้มละลาย ในระหว่างการดำเนินการ มาตรา 38 ฉ มีสาระสำคัญว่า ในการควบหรือโอนกิจการดังกล่าว หากมีการโอนสินทรัพย์ที่มีหลักประกันอย่างอื่นที่มิใช่สิทธิจำนอง สิทธิจำนำ หรือสิทธิอันเกิดขึ้นแต่การค้ำประกัน ให้หลักประกันนั้นตกแก่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินที่ควบหรือรับโอน และมาตรา 38 สัตต มีสาระสำคัญว่า ถ้ามีการฟ้องบังคับสิทธิเรียกร้องเป็นคดีอยู่ในศาลให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินที่ควบกันหรือที่รับโอนกิจการเข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนในคดีดังกล่าว และอาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดงคัดค้านเอกสารที่ได้ยื่นไว้แล้ว ถามค้านพยานที่สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่ได้สืบไปแล้วได้ และในกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้นแล้ว ก็ให้เข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้น

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ตราขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับฐานะหรือการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความมั่นคง

และเข้มแข็ง เป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับธนาคารพาณิชย์ทุกแห่ง ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง รวมทั้งได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจการตราไว้ด้วยแล้ว ในมาตรา 3 ว่า "ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 3 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505" "มาตรา 3 ทวิ พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในเคหสถาน สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" ประกอบกับบทบัญญัติ มาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต ที่เพิ่มในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ก็ไม่มีข้อความใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ที่เพิ่มมาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มมาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ส่งคำโต้แย้งของจำเลย เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 264 กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233

พนักงานอัยการจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโจทก์ ฟ้องนายนิติพงษ์ เถียรทองศรี เป็นจำเลย ในความผิดฐาน มีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนไว้ในครอบครอง พาอาวุธปืนติดตัวไปโดยไม่ได้รับอนุญาตและพยายามฆ่าผู้อื่นจำเลยให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหาทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล จำเลยได้ยื่นบัญชีพยานจำเลย ฉบับลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2543 และวันที่ 11 ธันวาคม 2544 และศาลมีคำสั่งรับไว้ ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2544 ขอหมายเรียกพยานเอกสารตามบัญชีพยาน ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2543 ลำดับที่ 2,3,4 และตามบัญชีพยานเพิ่มเติมครั้งที่ 1 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2544 ลำดับที่ 1-6 เพื่อเข้าสู่สำนวนพิจารณา เนื่องจากจำเลยไม่สามารถนำมาด้วยตนเองได้ ศาลจังหวัดบุรีรัมย์มีหมายเรียกพยานเอกสาร ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2544 ถึงพนักงานอัยการจังหวัดบุรีรัมย์ โจทก์ ขอให้ส่งพยานเอกสารตามที่จำเลยร้องขอดังกล่าว เพื่อประกอบการพิจารณาคดีก่อนวันที่ 28 ธันวาคม 2544 โจทก์ได้มีหนังสือ ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2544 ถึงศาลจังหวัดบุรีรัมย์ อ้างว่า คดีดังกล่าวอยู่ในระหว่างการสืบพยานโจทก์ และเอกสารหลักฐานดังกล่าวเป็นเอกสารหลักฐานในสำนวนการสอบสวน ซึ่งโจทก์มีความจำเป็นต้องใช้ประกอบการสืบพยานของโจทก์ต่อไป จึงยังไม่อาจส่งต่อศาลได้ แต่เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว หากศาลเห็นสมควรจะเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการวินิจฉัยของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 โจทก์ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยของศาล

จำเลยได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2545 ว่า การที่โจทก์ขัดขืนไม่ส่งพยานเอกสารให้แก่ศาลตามที่ศาลมีหมายเรียกพยานเอกสารนั้น เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 จำเลยอ้างเพื่อเป็นพยานและต้องการใช้ในการซักค้านพยานโจทก์ ข้อกล่าวอ้างของโจทก์ที่ว่า คดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการสืบพยานโจทก์ และเอกสารหลักฐานดังกล่าว โจทก์มีความจำเป็นต้องใช้ประกอบการสืบพยานโจทก์ต่อไปนั้น ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดรองรับเพื่อใช้ในการปฏิเสธการนำส่งเอกสารต่อศาล โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องนำส่งต่อศาล และข้อกล่าวอ้างของโจทก์ที่ว่า เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว หากศาลเห็นสมควรจะเรียกสำนวนการสอบสวนมาประกอบการวินิจฉัยของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 โจทก์ก็พร้อมจะส่งสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยของศาลนั้น เป็นข้ออ้างคนละประเด็น เพราะข้ออ้างดังกล่าว เป็นกรณีที่ศาลเห็นสมควรจะเรียกสำนวนการสอบสวนมา

ประกอบการวินิจฉัยของศาลเมื่อการสืบพยานโจทก์และพยานจำเลยเสร็จสิ้น หรือกระบวนการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว แต่กรณีนี้เป็นกรณีที่จำเลยอ้างเป็นพยานและต้องใช้ในการซักค้านพยานโจทก์ ดังนั้น จึงขอให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ส่งเอกสารตามหมายเรียก ฉบับลงวันที่ 11 ธันวาคม 2544 เพื่อประกอบการพิจารณาต่อศาลอีกครั้ง

ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ มีคำสั่งในรายงานกระบวนพิจารณาว่า ข้ออ้างของโจทก์ที่ไม่ส่งเอกสารหลักฐานที่จะต้องใช้ประกอบการสืบพยานของโจทก์ มีเหตุผลอันสมควร ไม่ถือว่าโจทก์มีเจตนาขัดขืนไม่ส่งพยานเอกสารตามหมายเรียก

จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ลงวันที่ 18 มีนาคม 2545 ว่าคำสั่งของศาลจังหวัดบุรีรัมย์ในรายงานกระบวนพิจารณา ฉบับลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2545 ซึ่งได้ยึดถือข้ออ้างของโจทก์ที่ไม่ยอมส่งพยานเอกสาร และอ้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175นั้น เป็นข้ออ้างที่เป็นคนละประเด็นกัน เพราะการพิจารณาศาลต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายโดยต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 ด้วย เมื่อการใช้บทบัญญัติของกฎหมายตามที่โจทก์กล่าวอ้างเพื่อปฏิเสธการส่งพยานเอกสารต่อศาล และที่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ใช้วินิจฉัยทำให้จำเลยต้องเสียสิทธิในการต่อสู้คดี และทำให้การวินิจฉัยคลาดเคลื่อนต่อข้อกฎหมายและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และเป็นกรณียังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงขอให้ศาลจังหวัดบุรีรัมย์รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของจำเลยเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ จึงส่งความเห็นของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 จะมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์จะใช้บังคับแก่คดีโดยตรงตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง แต่ศาลจังหวัดบุรีรัมย์จำเป็นต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ในการสั่งเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานก่อนที่ศาลจะพิจารณาตัดสินคดี บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับจำเลยซึ่งเป็นคู่ความได้โต้แย้งว่าบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 233 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ และศาลจังหวัดบุรีรัมย์ได้ส่งคำโต้แย้งดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงเป็นการเสนอคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้” เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับระหว่างศาลกับพนักงานอัยการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ส่วนรัฐธรรมนูญมาตรา 233 ซึ่งบัญญัติว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหา กษัตริย์” เป็นบทบัญญัติทั่วไปซึ่งบัญญัติถึงอำนาจของศาลในการพิจารณาพิพากษาคดีความทั้งหลาย บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 และรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 มิได้มีข้อความที่เกี่ยวเนื่องเป็นเรื่องเดียวกันแต่ประการใด และรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” เป็นการบัญญัติถึงผลของการที่บทบัญญัติของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ว่าให้มีผลเป็นอันใช้บังคับมิได้ จึงไม่อาจมีบทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติ มาตรา 6 นี้ได้

คำโต้แย้งของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามมาตรา 264 วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงไม่รับคำร้องนี้ไว้พิจารณา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวันเพ็ญ กรเกษม) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม

พนักงานอัยการจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นโจทก์ ฟ้องนายวันเพ็ญ กรเกษม เป็นจำเลยในความผิดฐาน มียาเสพติดให้โทษชนิดเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย มีอาวุธปืนเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาต พาอาวุธปืนติดตัวไปในหมู่บ้านและทางสาธารณะโดยไม่มีเหตุอันสมควรและไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2543 ขอหมายเรียกพยานเอกสาร ได้แก่ คำให้การทั้งหมดของนายวันเพ็ญ กรเกษม และเอกสารประกอบ

คำให้การ ซึ่งอยู่ในความครอบครองของโจทก์ เพื่อประกอบการพิจารณาคดีและต่อสู้คดีของจำเลย ศาลมีหมายเรียกพยานเอกสารดังกล่าวในวันเดียวกัน ปรากฏว่าโจทก์ไม่ได้ส่งเอกสารตามหมายเรียก จำเลยจึงยื่นคำร้องต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานเอกสาร ตามบัญชีระบุพยานของจำเลย ซึ่งอยู่ในความครอบครองของโจทก์ เพื่อจำเลยจะได้นำมาประกอบการต่อสู้คดี และศาลก็ได้มีหมายเรียกพยานเอกสารถึงโจทก์ ให้จัดส่งเอกสารดังกล่าวยังศาลเพื่อประกอบการพิจารณาในวันออกนั่งพิจารณาคดีของศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2543 โจทก์แถลงว่า ตามที่จำเลยขอให้ศาลมีหมายเรียกพยานเอกสารนั้น โจทก์มีความจำเป็นต้องใช้เอกสารในสำนวนคดี เพื่อซักถามพยานโจทก์โดยอาศัยเหตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม จะบัญญัติว่า ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้วก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวก็ได้บัญญัติไว้ว่า ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายบัญญัติ โจทก์จึงไม่สามารถดำเนินการตามหมายเรียกของศาลได้ ต่อมาในวันออกนั่งพิจารณาคดี เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2544 จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว เนื่องจากเห็นว่า การขอคัดหรือตรวจคำให้การและเอกสารประกอบคำให้การของจำเลยจากโจทก์ เป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม เมื่อโจทก์ไม่ปฏิบัติตาม โดยอ้างว่ามีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 จำเลยจึงโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม และขอให้ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา จึงส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า จำเลยในฐานะผู้ร้องได้โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม เป็นการโต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 จะมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีโดยตรงตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง แต่ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราจำเป็นต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ในการสั่งเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานก่อนที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดี บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 และรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม บัญญัติเกี่ยวกับพยานหลักฐานในการดำเนินคดี แต่มิได้มีความเกี่ยวข้องกันโดยตรง เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับระหว่างศาลกับพนักงานอัยการในการดำเนินกระบวนการ

พิจารณาคดี ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของผู้เสียหายหรือจำเลย ในการตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวน หรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว บทบัญญัติทั้งสองนี้จึงไม่อาจขัดหรือแย้งกันได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องพร้อมความเห็นลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องไว้ดำเนินการ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติชี้แจง ชี้แจงสรุปว่า มีข้อดีและข้อเสียกรณีที่หญิงเมื่อทำการสมรสจะเลือกใช้ชื่อสกุลเดิมหรือชื่อสกุลของคู่สมรสก็ได้

ข้อดี คือ (1) ทำให้ครอบครัวที่มีแต่บุตรสาวสามารถดำรงไว้ซึ่งชื่อสกุลของตนเองได้ (2) เปิดโอกาสให้หญิงที่ไม่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลของสามีเนื่องมาจากสามีเป็นคนต่างด้าว หรือชื่อสกุลของตนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป สามารถใช้ชื่อสกุลของตนเองได้ (3) เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับชายตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้

สำหรับข้อเสียคือ (1) ทำให้บุตรที่เกิดมาไม่ทราบว่าจะใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดา และอาจทำให้พี่น้องครอบครัวเดียวกันใช้ชื่อสกุลแตกต่างกัน (2) ทำให้ยากแก่การพิสูจน์ตัวบุคคล เพราะมีการแก้ไขชื่อสกุลสลับกันไปมา (3) เป็นประโยชน์เฉพาะบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น ไม่เป็นบรรทัดฐาน ระเบียบประเพณีที่ดีงามแก่สังคมส่วนรวม

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคลฯ เป็นการปฏิบัติที่พิจารณาในแง่ของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทย ตลอดจนเป็นมาตรการทางด้านกฎหมายเพื่อต้องการให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง สำหรับสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงน่าจะเป็นสิทธิทางสังคมและการเมือง

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. ประเด็นเบื้องต้นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณามีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นที่ให้วินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย คือพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่เสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

2. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องมีว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ข้อที่ต้องพิจารณามีว่า ถ้อยคำของบทบัญญัติมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคลฯ นั้น มีความหมายในลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น หรือเป็นการให้สิทธิแก่หญิงมีสามีสามารถใช้ชื่อสกุลของสามีได้

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ถ้อยคำที่เป็นสาระสำคัญของมาตรา 12 คือ คำว่า “ให้ใช้” ซึ่งมีลักษณะเป็นบทบังคับโดยชัดแจ้ง โดยพิจารณาเปรียบเทียบถ้อยคำที่ใช้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พุทธศักราช 2456 แล้วเห็นได้ว่า ถ้อยคำมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มาตรา 6 ใช้คำว่า “...แลคงใช้ชื่อตัวแลชื่อสกุลเดิมของตนได้” ย่อมแสดงเจตนารมณ์ชัดเจนว่า หญิงเมื่อทำการสมรสแล้วยังคงมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ เมื่อพระราชบัญญัติชื่อบุคคล

พุทธศักราช 2484 และพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มีการแก้ไขหลักการดังกล่าวโดยใช้ถ้อยคำเดียวกันในลักษณะเป็นบทบังคับ ย่อมแสดงว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคลฯ มีเจตนารมณ์ไม่ประสงค์ให้หญิงมีสามีมีสิทธิใช้ชื่อสกุลเดิมของตนต่อไป โดยเปลี่ยนแปลงหลักการจากเดิมที่ให้หญิงมีสามีมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้เปลี่ยนมาเป็นการบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเพียงฝ่ายเดียว

เมื่อบทบัญญัติมาตรา 12 มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น อันเป็นการลิดรอนสิทธิในการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามี ทำให้ชายและหญิงมีสิทธิไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมายด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล อีกทั้งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากการบังคับให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลของสามีเพียงฝ่ายเดียวโดยใช้สถานะการสมรสนั้น มิได้เป็นเหตุผลในเรื่องความแตกต่างทางกายภาพ หรือภาระหน้าที่ระหว่างชายและหญิงที่มีผลมาจากความแตกต่างทางเพศ จนทำให้ต้องมีการเลือกปฏิบัติให้แตกต่างกัน

สำหรับข้ออ้างที่ว่า เพื่อความเป็นเอกภาพและความสงบสุขของครอบครัว อีกทั้งสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชนชาวไทยนั้น พิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้ออ้างดังกล่าวรับฟังไม่ได้ เนื่องจากความเป็นเอกภาพและความสงบสุขของครอบครัวเกิดขึ้นจากความเข้าใจ การยอมรับ และการให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างสามีและภริยา ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยการใช้ชื่อสกุลฉบับแรกของประเทศไทยเพิ่งตราขึ้นเมื่อปี 2456 โดยก่อนหน้านั้นประเทศไทยไม่มีระบบการใช้ชื่อสกุล จึงไม่น่าจะเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีมาช้านาน อีกทั้ง การให้หญิงมีสามีมีสิทธิใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้นั้นเป็นเพียงการส่งเสริมให้ชายและหญิงมีสิทธิอย่างเสมอภาคกันทางกฎหมายเท่านั้น

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2546 เรื่อง พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง และมาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลจังหวัดนนทบุรีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 875/2543 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 สรุปได้ว่า ธนาคารดีบีเอส ไทยทนุ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องบริษัทกรุงเทพปิยะพันธ์ จำกัด กับพวก เป็นจำเลย ฐานผิดสัญญากู้ยืมเงิน เบิกเงินเกินบัญชี ตั๋วสัญญาใช้เงิน บังคับจำนองและค้ำประกัน จำเลยทั้งห้าได้ให้การต่อสู้ฟ้องของโจทก์ในเรื่องอำนาจฟ้อง ฟ้องเคลือบคลุม การคำนวณดอกเบี้ยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และปฏิเสธฟ้องโจทก์ทั้งสิ้น ต่อมาบริษัทบริหารสินทรัพย์ เอ็น เอฟ เอส จำกัด ได้ยื่นคำร้องขอสวมสิทธิเข้าเป็นโจทก์ในคดีนี้ ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 จำเลยทั้งห้าได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนนทบุรี โต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ที่บัญญัติว่า การโอนสิทธิเรียกร้องโดยไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง และการคำนวณอัตราดอกเบี้ยของบริษัทบริหารสินทรัพย์ตามมาตรา 10 เป็นการให้สิทธิแก่บริษัทบริหารสินทรัพย์เหนือกว่าบุคคลทั่วไป โดยให้ได้รับยกเว้นการที่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 และมาตรา 654 บทบัญญัติมาตรา 9 วรรคหนึ่ง และมาตรา 10 แห่งพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้วว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2545 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2545 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะกระทำมิได้ สำหรับพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มีเหตุผลในการประกาศใช้ เพื่อให้สถาบันการเงินที่มีปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพเป็นจำนวนมากแก้ปัญหาด้วยการขายหรือโอนให้แก่บริษัทบริหารสินทรัพย์ โดยเฉพาะมาตรา 10 มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองลูกหนี้ที่บริษัทบริหารสินทรัพย์รับโอนมาจากสถาบันการเงิน ไม่ให้บริษัทบริหารสินทรัพย์เรียกเก็บดอกเบี้ยสูงเกินไป จนลูกหนี้ไม่สามารถฟื้นฟูกิจการได้ บทบัญญัติของกฎหมายจึงกำหนดให้บริษัทบริหารสินทรัพย์เรียกเก็บดอกเบี้ยจากลูกหนี้ตามสัญญาเดิมได้ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเดิม ณ วันที่รับโอนมา มิได้บัญญัติให้สิทธิแก่บริษัทบริหารสินทรัพย์เกินกว่าหน้าที่ที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดตามสัญญาเดิม หรือในกรณีที่สัญญาเดิมกำหนดอัตราดอกเบี้ยลอยตัวและไม่มีฐานในการคำนวณให้อ้างอิงได้ บริษัทบริหารสินทรัพย์ต้องใช้อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ใหญ่ 5 แห่ง เป็นฐานอ้างอิง ซึ่งอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยดังกล่าวจะต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป หรือในกรณีที่มีการกู้ยืมเงินเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินที่รับโอน กฎหมายกำหนดให้เรียกเก็บดอกเบี้ยในอัตราที่ตกลงกัน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้บริษัทบริหารสินทรัพย์เรียกเก็บดอกเบี้ยจากลูกหนี้โดยประเมินจากฐานะ ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายเป็นสำคัญ

สำหรับเหตุผลที่ยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับกับการเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยของบริษัทบริหารสินทรัพย์เพื่อให้สอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินเรียกเก็บจากลูกหนี้ตามสัญญาเดิม ซึ่งได้รับการยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 10 จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมแต่อย่างใด

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง และมาตรา 10 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 หรือไม่

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า จ่าสิบเอก เอนก อุทธิยา และจ่าสิบเอก พนม เทพคีรีได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ร้องว่าพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม ที่บัญญัติให้คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา ให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษาแล้วแต่กรณี ตลอดจนมาตราที่เกี่ยวข้องและกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดทหารที่เกี่ยวกับการโอนสำนวนมาให้ศาลอื่นที่มิได้นั่งพิจารณาคดี เป็นบทบัญญัติและกระบวนการพิจารณาที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 236 มาตรา 249 มาตรา 264

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาคำร้องเรียนของ จ่าสิบเอก เอนก อุทธิยา และจ่าสิบเอก พนม เทพคีรี แล้วเห็นว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 ต้องการให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการผู้ที่นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้ทำคำพิพากษาเท่านั้น เนื่องจาก ได้เห็นหรือรับทราบข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีที่พิจารณานั้นด้วยตนเองโดยตรง

ส่วนมาตรา 19 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 หมายความว่า บางคดีที่ศาลจังหวัดทหารมีแต่อำนาจพิจารณาไม่มีอำนาจพิพากษา ศาลจังหวัดทหารนั้น ต้องส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพเป็นผู้พิพากษาคดี เท่ากับว่าศาลจังหวัดทหารซึ่งเป็นศาลที่นั่งพิจารณาคดีมิได้เป็นผู้ทำคำพิพากษา แต่ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพ ซึ่งไม่ได้นั่งพิจารณาคดีกลับเป็นศาลที่ทำคำพิพากษาแทนศาลจังหวัดทหารนั้น ทั้งตามมาตรา 19 ดังกล่าวก็ มิได้บัญญัติไว้ว่าแต่เฉพาะในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้แต่อย่างใด และในการพิจารณาคดีของศาลทหารก็ไม่ตกอยู่ภายใต้บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (5) ซึ่งใช้บังคับแต่เฉพาะกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม เท่านั้น ดังนั้น มาตรา 236 ของรัฐธรรมนูญจึงต้องใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลทหาร นับตั้งแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เป็นต้นไป พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจผู้พิพากษาหรือตุลาการที่มิได้เป็นผู้นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้ทำคำพิพากษาได้ เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

กรมพระธรรมนูญ มีหนังสือและมอบหมายให้ผู้แทน มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่าอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจังหวัดทหารและศาลมณฑลทหาร เป็นไปตามมาตรา 19 วรรคสาม คดีที่ศาลจังหวัดทหารมีแต่อำนาจพิจารณาไม่มีอำนาจพิพากษานี้ เรียกว่า คดีเกินอำนาจ คดีเช่นนี้ ตุลาการที่ได้นั่งพิจารณาตามกระบวนการจนเสร็จสิ้นแล้วแม้ไม่มีอำนาจทำคำพิพากษา แต่จะมีอำนาจทำคำวินิจฉัยคดีได้โดยตุลาการจะปรึกษาแล้วเขียนคำวินิจฉัยคดี แต่เนื่องจากตุลาการที่นั่งพิจารณาเห็นว่า สมควรลงโทษจำคุกหรือปรับจำเลยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายให้อำนาจไว้ (ตามมาตรา 19 วรรคสอง) จึงต้องส่งให้ตุลาการศาลมณฑลทหารซึ่งจะเป็นตุลาการที่มีอาวุโสกว่าตุลาการศาลจังหวัดทหารตรวจสอบคำวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่ง การทำคำพิพากษาของตุลาการศาลมณฑลทหารในคดีเกินอำนาจนี้ ตุลาการศาลมณฑลทหารจะไม่ก้าวล่วงไปถึงการรับฟังข้อเท็จจริงของตุลาการศาลจังหวัดทหารที่ได้รู้ ได้เห็น ได้รับทราบมาขณะนั่งพิจารณา เว้นแต่จะปรากฏว่ามีการรับฟังข้อเท็จจริงบกพร่องหรือผิดพลาดจากที่ปรากฏในสำนวนจึงจะมีการแก้ไข รัฐธรรมนูญ มาตรา 236 นี้ จึงมีความหมายเฉพาะกรณีที่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้มีกระบวนการนั่งพิจารณาเท่านั้น หาได้รวมถึงกระบวนการพิจารณาในทุกๆ เรื่องด้วย

ส่วนการพิจารณาคดีของศาลทหารที่เห็นว่าไม่ตกอยู่ภายใต้บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (5) ที่มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 236 มาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม ในระยะเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนั้น ความหมายก็คือศาลยุติธรรมยังไม่ใช้บังคับ แต่ก็หามีถ้อยคำในบทบัญญัติดังกล่าวให้ใช้บทบัญญัติเหล่านั้นในศาลทหารโดยทันทีไม่ เพราะไม่อาจตีความโดยขยายความว่าบทบัญญัติเหล่านั้นให้ใช้กับการพิจารณาของศาลอื่นๆ ด้วย เนื่องจากไม่มีเหตุผลใดเลยที่จะสนับสนุนว่า ทำไมจึงยกเว้นไว้เฉพาะศาลยุติธรรมเพียงศาลเดียว นอกเสียจากเหตุที่ว่า บทบัญญัติเหล่านั้นไม่อาจใช้กับศาลอื่นซึ่งมีวิธีพิจารณาความโดยเฉพาะ ซึ่งรัฐธรรมนูญยอมรับอยู่แล้วก็เป็นได้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 236

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 236 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 236 ได้บัญญัติเป็นหลักการประกันสิทธิของคู่ความในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาล โดยการนั่งพิจารณาต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ และผู้ทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีต้องเป็นผู้ที่นั่งพิจารณาคดีนั้น ผู้ที่มิได้นั่งพิจารณาคดีเป็นองค์คณะไม่อาจทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในข้อยกเว้นนี้หมายความว่า ผู้ที่มิได้นั่งพิจารณาคดีใดจะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นมิได้ นอกจากจะมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้แล้ว ยังจะต้องเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลที่มีอำนาจ</u>

พิจารณาคดีนั้นด้วย ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลทหารประจำหน่วยทหาร ต่างก็เป็นศาลชั้นต้นด้วยกัน แต่เมื่อศาลจังหวัดทหารได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาใดตามอำนาจที่ระบุไว้โดยกฎหมายแล้ว หากจะพิพากษาคดีลงโทษเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้กลับไม่มีอำนาจพิพากษาต้องทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นประเภทเดียวกัน ได้แก่ ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพ แล้วแต่กรณี เป็นศาลที่ทำคำพิพากษาตามมาตรา 19 วรรคสาม ซึ่งศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพดังกล่าวก็มิได้ดำเนินการออกนั่งพิจารณาคดีมาแต่เริ่มแรกแต่ประการใด ประกอบกับมิได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดบัญญัติถึงเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ยกเว้นไว้แต่ประการใด ดังนั้น มาตรา 19 วรรคสาม นี้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 236 บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (5) ได้บัญญัติว่า มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 236 มาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในระยะเวลาไม่เกินห้าปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยไม่ระบุให้ใช้กับศาลอื่นด้วย ดังนั้น ศาลทหารจึงไม่อาจอ้างบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ การพิจารณาของศาลทหารจึงต้องใช้บังคับตามรัฐธรรมนูญมาตรา 236 นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เป็นต้นไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2546 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 1 (จ่าสิบเอก สราวุฒิ ธาราธร) เพื่อศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 หรือไม่

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นโจทก์ฟ้องจ่าสิบเอก สราวุฒิ ธาราธร ผู้ร้อง กับพวกรวม 4 คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญาในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยร่วมกันผลิตและมีวัตถุออกฤทธิ์ในประเภทที่ 2 (เมทแอมเฟตามีน) ไว้ในความครอบครองเพื่อขายโดยไม่ได้รับอนุญาตและเกินปริมาณที่รัฐมนตรีกำหนด ศาลอาญาพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ร้องว่า ผู้ร้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 มาตรา 6 (7 ทวิ) มาตรา 13 ทวิ วรรคหนึ่ง มาตรา 62 วรรคหนึ่ง มาตรา 89 มาตรา 106 ทวิ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 การกระทำของผู้ร้องเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ลงโทษฐานผลิตวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ผู้ร้องเป็นข้าราชการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 จำคุก 45 ปี คำรับสารภาพของผู้ร้องในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาอยู่บ้าง มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้หนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 จำคุกผู้ร้อง 30 ปี

ผู้ร้องอุทธรณ์ว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 ที่ให้เพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นข้าราชการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ” เพราะผู้ร้องแม้จะเป็นข้าราชการทหาร แต่ก็มีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 หากจะต้องรับโทษก็ควรได้รับโทษเท่าบุคคลทั่วไป ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้ว พิพากษายืน

ผู้ร้องฎีกาว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 ที่ให้เพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นข้าราชการ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 ไม่สามารถนำมาเพิ่มโทษผู้ร้องซึ่งเป็นข้าราชการทหารได้ ศาลฎีกาเห็นว่า เป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงให้

รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องไปตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 หรือไม่

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 บัญญัติว่า "กรรมการหรืออนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาลหรือสภาท้องถิ่นอื่น ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือกระทำความผิดตามมาตรา 42 ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น" พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 64 เป็นบทบัญญัติที่ให้การรับรองและกำหนดขอบเขตการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐว่า บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่อาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้แตกต่างไปจากบุคคลทั่วไปได้ตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ

ส่วนพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดอัตราโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาลหรือสภาท้องถิ่นอื่น ตลอดถึงบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 ซึ่งได้แก่บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐสูงกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 ที่บัญญัติว่า "บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้..." โทษตามกฎหมายจะต้องเหมาะสมกับความผิดและได้สัดส่วนกับสถานะความรู้ผิดชอบของผู้กระทำความผิด และผลกระทบต่อสังคม การที่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 กำหนดอัตราโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐแตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป เป็นแต่เพียงความแตกต่างในอัตราโทษสำหรับผู้กระทำความผิดเท่านั้น มิใช่เป็นความแตกต่างในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 กับพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 จึงเป็นคนละเรื่องไม่เกี่ยวข้องกัน ไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งกันได้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2546 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 2 (นายสมโพช หรือสมโภชน์ ทศมงคล หรือทดมงคล) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 มาตรา 26 และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 30 มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นโจทก์ฟ้องนายสมโพช หรือสมโภชน์ ทศมงคล หรือทดมงคล ผู้ร้องกับพวกรวม 3 คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ในฐานความผิดร่วมกันมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่าย คดีอยู่ระหว่างการพิจารณา โจทก์ได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญา ขอให้ศาลอาญามีคำสั่งริบทรัพย์สินของผู้ร้อง คือ เงินฝากในบัญชีธนาคารพร้อมดอกเบี้ยให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราช

บัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 3 มาตรา 15 มาตรา 22 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 31 ผู้ร้องยื่นคำร้องคัดค้านอ้างว่า เงินฝากในบัญชีดังกล่าว ผู้ร้องยืมมาจากมารดา ไม่ได้เป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และคดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาว่าผู้ร้องมีความผิดหรือไม่ อีกทั้งตัวทรัพย์สินที่ถูกยึดและอายัดไว้นั้น ไม่อาจถูกเปลี่ยนแปลงโยกย้ายหรือทำลายหลักฐาน อันจะเข้าข้อสันนิษฐานของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และยังเป็นเพียงทรัพย์สินที่ต้องสงสัยว่า อาจจะได้มาเนื่องจากการกระทำผิดเท่านั้น การใช้มาตรการดังกล่าวเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 33 ศาลอาญามีคำสั่ง ให้ริบเงินฝากชื่อบัญชีนายสมโพช ทดมงคล พร้อมดอกเบี้ย ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 และมาตรา 31

ผู้ร้องอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งศาลอาญาว่าพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 มาตรา 26 และมาตรา 29 เป็นการจำกัดสิทธิของปวงชนชาวไทยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 30 มาตรา 33 และมาตรา 48 ขอให้ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับยกคำร้องโจทก์และเพิกถอนคำสั่งริบทรัพย์สิน ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า แม้มาตรการริบทรัพย์สินในคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จะมีบทบัญญัติบางประการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องทรัพย์สิน แต่ก็เป็นกฎหมายพิเศษที่ออกใช้บังคับโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้ใช้บังคับเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือผู้คัดค้าน เป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 48 พิพากษายืน

ผู้ร้องฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ว่า แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 จะให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้โดยกฎหมาย แต่การจำกัดสิทธิตามกฎหมายจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

ศาลฎีกา เห็นว่า เป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และให้ส่งความเห็นของผู้ร้องผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมไปตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 มาตรา 26 และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 30 มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้ว พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นส่วนตัว หากการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 22 คณะกรรมการผู้สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด มิได้เกี่ยวกับประเด็นที่ว่าทรัพย์สินของจำเลยที่ 2 ผู้ร้อง เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอันควรริบหรือไม่ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 26 จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี กรณีไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปมี 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 หรือไม่

ประเด็นที่ 2 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ประเด็นที่ 3 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 หรือไม่

ประเด็นที่ 4 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 หรือไม่

ประเด็นที่ 1 รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ส่วนพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่คณะกรรมการจะสั่งยึดหรืออายัด และว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว และมาตรา 29 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลในการสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และในการพิสูจน์ถึงการเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การใช้อำนาจขององค์กรของรัฐโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 ในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เป็นการใช้อำนาจโดยใช้ดุลพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐานว่า ทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบนั้น เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ หรือไม่ หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินรายใดอาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น ที่จะให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินรายนั้นไว้ชั่วคราว หรือไม่ การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการดังกล่าว มาตรา 22 มิได้ให้คณะกรรมการใช้อำนาจตามอำเภอใจโดยไม่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และการใช้อำนาจโดยศาลตามบทบัญญัติมาตรา 29 นั้น เป็นการใช้อำนาจวินิจฉัยคดีเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายและโดยที่ศาลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายก็ย่อมจะต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของคู่กรณีตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และการใช้อำนาจของศาลดังกล่าวไม่ได้ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องเสียไปแต่อย่างใด

ประเด็นที่ 2 รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความเสมอกันในกฎหมายของบุคคล การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน และห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ส่วนพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 29 นั้น ถือได้ว่า ได้ให้ความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปแก่บุคคลผู้ที่อยู่ในสถานะอย่างเดียวกัน ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเหมือนกัน และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้บัญญัติยกเว้นไม่ให้ใช้บังคับแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ

ประเด็นที่ 3 รัฐธรรมนูญ มาตรา 33 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ส่วนพระราช บัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 มาตรา 22 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่คณะกรรมการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้ร้องพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินที่ผู้ร้องได้รับมา ไม่ได้ที่ถือว่าผู้ร้องได้กระทำความผิดและยังมิได้ปฏิบัติต่อผู้ร้องเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว และมาตรา 29 เป็นบทสันนิษฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดการดำเนินการตาม

มาตรา 29 ไม่ได้เป็นการดำเนินการที่ถือได้ว่าผู้ร้องเป็นผู้กระทำความผิดแล้วและยังมิได้ปฏิบัติต่อผู้ร้องเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด

ประเด็นที่ 4 รัฐธรรมนูญ มาตรา 48 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน แต่ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินนั้น อาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจเพื่อกำหนดขอบเขตแห่งสิทธินั้นได้ แต่กฎหมายนั้นจะต้องบัญญัติโดยกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินนั้น ส่วนพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการตรวจสอบทรัพย์สินโดยคณะกรรมการ และมาตรา 29 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลในการพิจารณาเพื่อมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดขอบเขตแห่งสิทธิของผู้ถูกตรวจสอบหรือของเจ้าของทรัพย์สินในทรัพย์สินที่ถูกกล่าวหาว่า เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด บทบัญญัติทั้งสองมาตรามีความจำเป็นต้องตราขึ้นเพื่อเป็นมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและสามารถที่จะดำเนินการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดได้ ทั้งเป็นเพียงการจำกัดขอบเขตแห่งสิทธิในทรัพย์สินเป็นการชั่วคราวในระหว่างกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการและศาล ซึ่งหากพิสูจน์ได้ว่า เป็นทรัพย์สินที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ให้คณะกรรมการคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ ส่วนบรรดาทรัพย์สินที่พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลก็ไม่อาจริบทรัพย์สินนั้นได้ จึงไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินแต่อย่างใด

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 29 ไม่ขัดหรือแย้งต่อ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 30 มาตรา 33 และมาตรา 48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2546 เรื่อง ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ 1 และที่ 2 (นางรัตนาภรณ์ ชมภูเลิศ กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 และมาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ยื่นฟ้องนางรัตนาภรณ์ ชมภูเลิศ ผู้ร้องที่ 1 กับพวกรวม 4 คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ในฐานความผิดสมคบกันเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลอาญามีคำสั่งริบทรัพย์สินของผู้ร้องที่ 1 ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 และมาตรา 31 ต่อมาพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอริบทรัพย์สินของผู้ร้องที่ 1 เพิ่มเติม และของนายเทียม อนุจารวัฒน์ สามีของผู้ร้องที่ 1 ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 และมาตรา 31

ผู้ร้องที่ 1 ยื่นคำคัดค้านว่า ไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้อง มติในการประชุมและคำสั่งของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินที่ให้อายัดทรัพย์สิน ขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ผู้ร้องที่ 1 เห็นว่าความเห็นและดุลพินิจของเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามคำร้องของโจทก์ ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จึงเป็นการไม่ชอบ การที่โจทก์ยื่นคำร้องขอริบทรัพย์สินของผู้ร้องที่ 1 และนายเทียม อนุจารวัฒน์ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 วรรคสอง

นายสมใจ อนุจารวัฒน์ และนางสาวกันยารัตน์ อนุจารวัฒน์ ในฐานะผู้จัดการมรดกของนายเทียม อนุจารวัฒน์ ผู้ร้องที่ 2 ยื่นคำร้องคัดค้านคำร้องขอริบทรัพย์ว่า คำร้องของโจทก์เพื่อขอให้ริบทรัพย์สินของผู้ร้องที่ 1 และนายเทียม อนุจารวัฒน์ สามีของผู้ร้องที่ 1 ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการ

ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 และมาตรา 31 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และมาตรา 48 นายเทียม อนุจารวัฒน์ ผู้ตายซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินตามคำร้อง ไม่เคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่เคยแจ้งคำสั่งการตรวจสอบทรัพย์สิน ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และให้นายเทียม อนุจารวัฒน์ แสดงพยานหลัก ฐานการได้มาซึ่งทรัพย์สินก่อนที่นายเทียม อนุจารวัฒน์ จะถึงแก่ความตาย ทรัพย์สินที่นายเทียม อนุจารวัฒน์ ได้มาและมีอยู่หาได้เกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินจะอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 วรรคท้าย มาลบล้างหรือหักล้างรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 ไม่ได้ ขอให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้อง และส่งคืนทรัพย์สินให้ผู้ร้องที่ 2

ผู้ร้องที่ 1 และที่ 2 ยื่นคำร้องต่อศาลอาญา ขอให้ศาลวินิจฉัยข้อกฎหมายและหรือส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความต่อไป ศาลอาญา เห็นว่า ผู้ร้องที่ 1 และที่ 2 ยื่นคำร้องคัดค้านมิให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินโดยอ้างว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา29 วรรคท้าย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 วรรคสอง จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งความเห็นของผู้ร้องที่ 1 และที่ 2 ผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมไปตามทางการ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

1. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 31 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของคำสั่งศาลที่สั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา 29 และมาตรา 30 มีผลให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มาตรา 31 จะนำมาใช้บังคับก็ต่อเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินแล้ว ในการไต่สวนคำร้องเพื่อจะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินตามคำร้องของโจทก์ หรือไม่ ศาลไม่จำต้องใช้มาตรา 31 บังคับแก่คดี มาตรา 31 จึงไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี กรณีไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ให้ยกคำร้อง

2. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

เห็นว่า <u>ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2546 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2546 แล้วว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และมาตรา 48 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก</u>

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และมาตรา 48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2546 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี วรรคสอง มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง มาตรา 38 เบญจ และมาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ตรี วรรคสอง มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง และมาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เดิมผู้ร้องเป็นลูกค้าของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ร่วมเสริมกิจ จำกัด (มหาชน) ต่อมา เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2541 กระทรวงการคลังได้มีประกาศ เรื่อง ให้รวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) กับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน อีก 12 แห่ง ซึ่งรวมถึงบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์

ร่วมเสริมกิจฯ และเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2542 กระทรวงการคลังได้มีประกาศให้โอนสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมดของบริษัทเงินทุน 12 บริษัทให้แก่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจฯ แล้วให้โอนสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมดของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจฯให้แก่ธนาคารสหธนาคารฯ (ต่อมาคือธนาคารไทยธนาคารฯ) บรรดาสินทรัพย์และหนี้สินทั้งหมดจึงโอนมาเป็นของธนาคารไทยธนาคารฯ ทำให้ธนาคารไทยธนาคารฯ ผู้รับโอน มีอำนาจเข้าสวมสิทธิของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ร่วมเสริมกิจฯ ในการดำเนินคดีนี้ในฐานะโจทก์ เรียกร้องให้จำเลยชำระหนี้

ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี วรรคสอง มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง มาตรา 38 เบญจ และมาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ตรี วรรคสอง มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง และมาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ซึ่งโจทก์ขอให้ศาลใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง ซึ่งต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เพราะบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นการให้สิทธิผู้รับโอนกิจการเข้าดำเนินการใดๆ ในคดีความที่มีอยู่แล้วโดยสะดวก ได้แก่ การนำพยานหลักฐานเอกสารใหม่มาแสดงคัดค้านเอกสารที่ได้ยื่นไว้แล้ว การถามค้านพยานที่สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่สืบไปแล้วได้ รวมทั้งการมีสิทธิเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ทันทีด้วย โดยไม่ต้องดำเนินการใดๆ ตามขั้นตอนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการเอาเปรียบและลิดรอนสิทธิเสรีภาพของคู่ความฝ่ายอื่น ทั้งยังขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง เพราะเป็นกรณีที่มุ่งประสงค์จะใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งกรณีใดโดยเฉพาะ กล่าวคือ พระราชกำหนดดังกล่าวตราขึ้นเพื่อใช้เฉพาะกับกรณีที่กระทรวงการคลังดำเนินการควบรวมกิจการของบริษัทเงินทุนจำนวน 12 แห่ง เข้ากับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจฯ และกับธนาคารสหธนาคารฯ เท่านั้น มิได้ใช้กับกรณีอื่นๆ โดยทั่วไป และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง เพราะทำให้บุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน กล่าวคือ บทบัญญัติดังกล่าวมีผลทำให้ผู้รับโอนกิจการได้เปรียบในการดำเนินคดีนี้ เนื่องจากสามารถเข้าเป็นคู่ความในคดีได้ทันที โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยสามารถถามค้านพยานที่สืบมาแล้วและคัดค้านพยานหลักฐานที่ได้สืบไปแล้วได้ เป็นผลให้ผู้ร้องไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกับโจทก์

นอกจากนี้ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง มาตรา 38 เบญจ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 วรรคสอง ซึ่งมีบทบัญญัติไปในทางที่เป็นการระงับใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 โดยให้อำนาจของรัฐมนตรีผู้รักษาการมีอำนาจเสมือนหนึ่งเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น โดยไม่ต้องฟังเสียงมติของผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนโดยไม่จำเป็น พระราชกำหนดทั้งสามฉบับจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงขอให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามมาตรา 264

ศาลแพ่งธนบุรีพิจารณาแล้ว จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า

1. พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี วรรคสอง มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง มาตรา 38 เบญจ และมาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2545 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ และมาตรา 38 ตรี ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2545 ลงวันที่ 12 กันยายน 2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง ดังนั้น จึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

สำหรับประเด็นว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง และมาตรา 38 เบญจ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ คือ ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ส่วนพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับฐานะหรือการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคาร รวมทั้งสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องทุกแห่ง มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง แม้จะมีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชน แต่ก็ได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตราไว้ด้วยแล้ว โดยมาตรา 38 จัตวา วรรคสอง ที่พระราชกำหนดนี้บัญญัติให้เพิ่มในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 นั้น มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติต่างๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำนวน 9 มาตรา พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 จำนวน 10 มาตรา และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จำนวน 3 มาตรา มาใช้บังคับ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติดังกล่าว

สำหรับมาตรา 38 เบญจ ที่พระราชกำหนดนี้บัญญัติให้เพิ่มในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 นั้น มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องมิให้นำบทกฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้น การงดรับลงทะเบียนการโอนหุ้น การส่งหนังสือนัดประชุมผู้ถือหุ้น การโฆษณาคำบอกกล่าวนัดประชุม การนับคะแนนเสียงของผู้ถือหุ้นที่มาประชุม ที่จะถือว่าการควบกิจการหรือโอนหรือรับโอนกิจการนั้นชอบด้วยกฎหมาย การให้ถือความเห็นชอบของรัฐมนตรีตามมาตรา 38 จัตวา เป็นมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นในกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจมีหุ้นในธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินไม่ต่ำกว่าร้อยละเก้าสิบ การห้ามมิให้บุคคลใดฟ้องธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อควบกิจการหรือโอนกิจการเป็นคดีล้มละลาย การยกเว้นค่าธรรมเนียมและภาษีอากรต่างๆ แก่ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน บรรดาที่เกิดจากการควบกิจการหรือการโอนกิจการ และสิทธิการยื่นขอจดทะเบียนการควบกิจการ

บทบัญญัติที่เพิ่มเติมในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ทั้งสองมาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินการตามโครงการควบกิจการระหว่างธนาคารพาณิชย์กับธนาคารพาณิชย์ด้วยกันหรือสถาบันการเงิน หรือการโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์ให้แก่ธนาคารพาณิชย์อื่นหรือสถาบันการเงิน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความเห็นชอบแล้ว เพื่อให้การควบกิจการหรือโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์มีความมั่นคงและเข้มแข็ง เป็นการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวมิได้มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลการศาลรัฐธรรมนูญ 13 คน เห็นว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง และมาตรา 38 เบญจ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2 คน เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องที่ผู้ร้องโต้แย้งนั้น ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงไม่วินิจฉัยให้

2. พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ตรี วรรคสอง มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง และมาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่งหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2545 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิ และมาตรา 67 ตรี ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2545 ลงวันที่ 12 กันยายน 2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง ดังนั้น จึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

สำหรับประเด็นว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ คือ ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ส่วนพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันการเงินสามารถดำเนินการควบกิจการหรือโอนกิจการเพื่อฟื้นฟูฐานะและสร้างความมั่นคงแก่ระบบสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องทุกแห่ง มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง แม้จะมีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชน แต่ก็ได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตราไว้ด้วยแล้ว โดยมาตรา 67 จัตวา วรรคสอง ที่พระราชกำหนดนี้บัญญัติให้เพิ่มในพระราชบัญญัติ

การประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 นั้น มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติต่างๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำนวน 9 มาตรา พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 จำนวน 10 มาตรา และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จำนวน 3 มาตรา มาใช้บังคับ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการควบกิจการระหว่างบริษัทเงินทุนหรือสถาบันการเงินอื่น หรือการโอนกิจการให้สถาบันการเงินอื่น ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตแล้ว เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และชอบด้วยกฎหมาย เป็นการสร้างความมั่นคงแก่ระบบสถาบันการเงินและคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน บทบัญญัติมาตรา 67 จัตวา วรรคสองดังกล่าวมิได้มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่งแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลการศาลรัฐธรรมนูญ 13 คน เห็นว่า พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2 คน เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องที่ผู้ร้องโต้แย้งนั้น ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงไม่วินิจฉัยให้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี วรรคสอง มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง มาตรา 38 เบญจ และมาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ตรี วรรคสอง มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง และมาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2546 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุริยะ อุปัติศฤงค์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่

ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ธ. 19767/2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 สรุปได้ว่า ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท มิวเร็กซ์ จำกัด จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกหนี้ชั้นต้น และจำเลยที่ 2 ถึงจำเลยที่ 6 ในฐานะผู้ค้ำประกันต่อศาลแพ่ง เพื่อให้ชำระหนี้ตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี ขายลดตั๋วสัญญาใช้เงิน บังคับจำนอง ค้ำประกันฯ ต่อมาศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งรับคำร้องขอฟื้นฟูกิจการของจำเลยที่ 1 ศาลแพ่งจึงงดการพิจารณาในส่วนของจำเลยที่ 1 ไว้ก่อน ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) และจำหน่ายคดีชั่วคราว เฉพาะจำเลยที่ 1 ส่วนจำเลยอื่นเนื่องจากโจทก์ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไป จึงอนุญาตให้เลื่อนเพื่อนัดสืบพยานโจทก์ต่อไป

จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 4 และจำเลยที่ 5 ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งโต้แย้งว่า การที่ศาลแพ่งงดการพิจารณาคดีในส่วนของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกหนี้ แต่ไม่งดการพิจารณาคดีในส่วนของผู้ค้ำประกันโดยอาศัยพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/12 (4) เป็นกรณีกฎหมายมิได้ใช้บังคับโดยเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และขอให้ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน เมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติล้มละลายฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และผู้ค้ำประกันแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติ มาตรา 90/12 (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เพราะหากไม่มีบทบัญญัติดังกล่าว ลูกหนี้ซึ่งมีหนี้สินล้นพ้นตัว ย่อมไม่มีโอกาสที่จะได้รับการฟื้นฟูกิจการ เพราะบรรดาเจ้าหนี้ต่างก็จะใช้สิทธิของตนจนอาจเป็นผลให้ไม่มีทรัพย์สินเหลือพอที่จะดำเนินการฟื้นฟูกิจการ จึงจำเป็นต้องห้ามมิให้เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ และห้ามมิให้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย ในส่วนของนิติสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้ และผู้ค้ำประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามสัญญาค้ำประกัน เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ผู้ค้ำประกันก็มีสิทธิยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ และของตนเองขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ ซึ่งหากผู้ค้ำประกันต้องชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แทนลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ย และเพื่อการที่ต้องสูญหายและเสียหายไปอย่างใดๆ เพราะการค้ำประกันนั้น ซึ่งสิทธิไล่เบี้ยดังกล่าวก็ได้รับความคุ้มครองตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/27 วรรคสอง และมาตรา 101 และการให้ความคุ้มครองสิทธิไล่เบี้ยซึ่งได้รับอนุญาตให้ได้รับชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการก็ยังคงมีอยู่ต่อไป แม้ภายหลังศาลมีคำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการหรือ แม้ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ผู้ค้ำประกันก็ยังมีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย ดังนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 วรรคสาม เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ การกระทำที่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัตินั้น ได้แก่ การปฏิบัติที่แตกต่างกันต่อบุคคลที่มีฐานะหรือข้อเท็จจริงที่เหมือนกัน และตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 การที่จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 90/3 เพราะหากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว แม้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง ศาลก็จะมีคำสั่งให้ยกคำร้องขอตามมาตรา 90/10 ดังนั้น การที่ศาลจะมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการของนิติบุคคลใด และงดการพิจารณาคดีโดยอาศัยบทบัญญัติ มาตรา 90/12 (4) ต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของมาตรา 90/3 จึงมิใช่กรณีที่จะเลือกปฏิบัติได้ ดังนี้ การที่ศาลงดการพิจารณาคดีของลูกหนี้ โดยมิได้งดการพิจารณาคดีของผู้ค้ำประกัน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) จึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสาม ดังนั้น พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2546 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ลีลาวิศวโลหะกิจ จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ กค. 229/2543 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 สรุปได้ว่า ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้อง ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยมุ้ยอิมปอร์ต ที่ 1 กับพวก รวม 11 คน เป็นจำเลยต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยโจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้น และจำเลยที่ 2 ถึงจำเลยที่ 11 ในฐานะผู้ค้ำประกัน เพื่อให้ชำระหนี้ทรัสต์รีซีท และค้ำประกัน ในระหว่างการพิจารณาคดี โจทก์ขอถอนฟ้อง จำเลยที่ 1 จำเลยที่ 8 จำเลยที่ 9 จำเลยที่ 10 และจำเลยที่ 11 เนื่องจากศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยดังกล่าวเด็ดขาด และโจทก์ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ของจำเลยดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง และมีคำสั่งจำหน่ายคดีเฉพาะในส่วนของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 8 จำเลยที่ 9 จำเลยที่ 10 และจำเลยที่ 11 ออกเสียจากสารบบความแล้ว สำหรับจำเลยที่ 4 และจำเลยที่ 5 ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง มีคำสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราวเฉพาะจำเลยที่ 4 และจำเลยที่ 5 โดยยังคงดำเนินคดีกับจำเลยที่เหลือต่อไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4)

จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 3 จำเลยที่ 6 และจำเลยที่ 7 ยื่นคำร้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โต้แย้งว่าการที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ งดการพิจารณาในส่วนของจำเลยที่ 4 และจำเลยที่ 5 ซึ่งเป็นผู้ค้ำประกันและเป็นคู่ความร่วมในคดี แต่ไม่งดการพิจารณาคดีของจำเลยที่เหลือ ซึ่งเป็นผู้ค้ำประกัน และเป็นคู่ความร่วมในคดีเดียวกัน โดยอาศัยพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/12 (4) เป็นกรณีกฎหมายมิได้ใช้บังคับโดยเสมอภาค และเป็นการเลือกปฏิบัติ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และขอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2546 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2546 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องซ้ำอีก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2546 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายรอบรู้ วิริยะพันธุ์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ กค. 55/2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 สรุปได้ว่า ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้อง นายพากเพียร วิริยะพันธุ์ที่ 1 และนายรอบรู้ วิริยะพันธุ์ ที่ 2 เป็นจำเลยต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เพื่อให้ชำระหนี้ตามสัญญาค้ำประกันหนี้ทรัสต์รีซีท ซึ่งจำเลยทั้งสองทำสัญญาค้ำประกัน บริษัท ธนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด ลูกหนี้ชั้นต้นซึ่งได้ทำสัญญาทรัสต์รีซีทไว้กับโจทก์ แต่โจทก์มิได้ฟ้องบริษัท ธนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด เป็นจำเลยในคดีด้วย จำเลยทั้งสองยื่นคำให้การปฏิเสธคำฟ้องของโจทก์ และยื่นคำให้การเพิ่มเติมว่า การที่โจทก์ไม่ดำเนินคดีกับบริษัท ธนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด เพราะเป็นไปตาม

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) และจำเลยทั้งสองยื่นคำร้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ โต้แย้งว่า ตามที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ให้ศาลงดการพิจารณาคดีลูกหนี้ แต่ไม่งดการพิจารณาคดีในส่วนของผู้ค้ำประกันด้วยเป็นกรณีกฎหมายมิได้ใช้บังคับโดยเสมอภาค และเป็นการเลือกปฏิบัติ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และขอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ในประเด็นนี้ ต้องพิจารณาก่อนว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะใช้บังคับแก่คดีหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คดีนี้โจทก์มิได้ฟ้องลูกหนี้ชั้นต้น คือ บริษัท ธนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด เป็นจำเลยในคดี คงฟ้องเฉพาะจำเลยทั้งสอง ผู้ร้อง ซึ่งเป็นผู้ค้ำประกัน เนื่องจากศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการของบริษัทธนบุรีประกอบรถยนต์ จำกัด ก่อนที่โจทก์จะฟ้องจำเลยทั้งสอง ผู้ร้องเป็นคดีนี้ โจทก์ไม่ได้ฟ้องลูกหนี้ชั้นต้น และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมิได้นำบทบัญญัติ มาตรา 90/12 (4) มาใช้บังคับแก่คดี กรณีตามคำร้องไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา ประธานอนุกรรมการสาขากฎหมายสังคมและการเมือง ยื่นหนังสือร้องเรียนไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักการเกี่ยวกับการแปลงสัญชาติของหญิงต่างด้าวที่สมรสกับชายสัญชาติไทยว่า ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย สามารถยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อแปลงสัญชาติไทยได้ แต่พระราชบัญญัติสัญชาติดังกล่าวไม่ได้ให้สิทธิแก่ชายต่างด้าวที่สมรสกับหญิงสัญชาติไทยในการที่จะได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ การไม่ให้สิทธิแก่ชายต่างด้าวที่สมรสกับหญิงสัญชาติไทยในการที่จะได้สัญชาติโดยการแปลงสัญชาติได้เช่นเดียวกับหญิงต่างด้าวที่สมรสกับชายสัญชาติไทยนั้นก่อให้เกิดปัญหาในสถานะของบุคคลและการตั้งครอบครัวของหญิงที่ไม่เสมอภาคระหว่างหญิงสัญชาติไทยกับชายสัญชาติไทยที่สมรสกับต่างด้าว จึงน่าจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่บัญญัติว่า “ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน” จึงขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 บัญญัติให้สิทธิแต่เฉพาะหญิงต่างด้าวซึ่งสมรสกับชายสัญชาติไทยว่า สามารถขอสัญชาติไทย โดยมิได้บัญญัติให้สิทธิของชายต่างด้าวที่สมรสกับหญิงสัญชาติไทย จึงเป็นบทบัญญัติที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 198 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำ ใดของบุคคลใดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัย

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นที่ให้วินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติสัญชาติฯ มาตรา 9 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับคำ ร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่เสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การได้สัญชาติไทยโดยการสมรสของคนต่างด้าวเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ โดยการตราเป็นกฎหมายซึ่งเมื่อรัฐได้ตรากฎหมาย คือ พระราชบัญญัติสัญชาติฯ โดยมีบทบัญญัติมาตรา 9 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าว และได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้สัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี” จึงย่อมเป็นอำนาจของรัฐที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ไม่ถือว่าเป็นบทบัญญัติที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคกันในกฎหมายระหว่างชายและหญิง หรือเป็นการทำให้ชายและหญิงไม่ได้มีสิทธิเท่าเทียมกันด้วยเหตุที่เป็นมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและความมั่นคงของประเทศ ซึ่งมิได้ตัดสิทธิของชายต่างด้าวที่สมรสกับหญิงสัญชาติไทยก็อาจได้สัญชาติไทยตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติ คือ พระราชบัญญัตินี้ที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 1 ว่าด้วยการเกิดสัญชาติไทย มาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 ซึ่งไม่ได้ยุ่งยากและก่อให้เกิดปัญหาในสถานะของบุคคลแต่ประการใด จึงมิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ และไม่ขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้น พระราชบัญญัติสัญชาติ มาตรา 9 จึงบัญญัติขึ้นสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้านเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ถึง มาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 48 และมาตรา 235 หรือไม่

ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้าน (นายไมเคิล ชาร์ส เมสคอล กับพวก รวมแปดคน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ฟ. 3/2544 และผู้ร้องคัดค้าน (นางทยอยหรือโจหรือจอย รัตนกิจ กับพวกรวมห้าคน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ฟ. 5/2544 รวม 2 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 48 และมาตรา 235 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ หมวด 6 มาตรา 48 ถึงมาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 48 และมาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 และมาตราดังกล่าวที่ผู้ร้องกล่าวอ้างนั้น เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้นๆ ว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัย ตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาวินิจฉัยด้วยกัน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ถึงมาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 32 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และการลงโทษนั้นจะหนักกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำผิดมิได้ ซึ่งเป็นหลักที่รับรองห้ามใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังกับบุคคลในความผิดทางอาญา

สำหรับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแล้วพบว่า ต้องการตัดวงจรการประกอบอาชญากรรม และทำลายแรงจูงใจสำคัญในการประกอบอาชญากรรมที่ให้ผลตอบแทนที่สูง จึงกำหนดให้มีมาตรการดำเนินการต่อการฟอกเงิน คือ มาตรการทางอาญาที่ดำเนินคดีต่อบุคคล และมาตรการที่ดำเนินคดีต่อทรัพย์สินซึ่งเป็นมาตรการพิเศษที่รัฐกำหนดขึ้น มาตรการทั้งสองเป็นการดำเนินการที่เป็นคนละส่วนกัน และมีการกำหนดภาระการพิสูจน์ที่มีบทสันนิษฐานแตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวมิได้เป็นการดำเนินคดีทางอาญาต่อบุคคลแล้ว จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 แต่อย่างใด

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ถึง มาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่ต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 กำหนดไว้ ส่วนมาตรา 48 นั้น เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการรับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง แต่ขอบเขตแห่งการใช้สิทธิและการจำกัดสิทธินั้น รัฐธรรมนูญยอมให้มีการจำกัดได้โดยต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องกำหนดขอบเขตการใช้สิทธิและการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธินั้น สำหรับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ หมวด 6 มาตรา 48 ถึงมาตรา 59 เป็นมาตรการที่รัฐใช้บังคับโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของคนส่วนใหญ่ ประกอบกับกำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองทรัพย์สินของบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นแล้ว จึงถือได้ว่าไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 48 แต่อย่างใด

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 235 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาลแพ่งเป็นองค์กรทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาข้อพิพาทและให้นำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ซึ่งศาลแพ่งเป็นศาลหนึ่งในระบบศาลยุติธรรมจัดตั้งขึ้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 19 มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งปวงและคดีอื่นใดที่มิได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น เมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรการดำเนินการทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด หมวด 6 ที่เป็นมาตรการพิเศษที่มิใช่มาตรการทางอาญาที่ดำเนินคดีต่อบุคคลแล้ว ดังนั้น การดำเนินกระบวนพิจารณาที่ให้ศาลแพ่งเป็นผู้พิจารณาเป็นการถูกต้องชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาล และไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 235 แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ถึง มาตรา 59 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 48 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ มาตรา 59 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 235

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 20 (1) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องพร้อมความเห็น ลงวันที่ 16 มกราคม 2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 20 (1) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า ผู้ร้องได้พิจารณาหนังสือร้องเรียนของปลัดกระทรวงมหาดไทยแล้ว เห็นว่า มาตรา 20 ที่บัญญัติคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลว่า "(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย" เป็นบทบัญญัติบังคับเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลที่มีสัญชาติไทยแต่บิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติเพิ่มขึ้น จึงเป็นการบัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติแตกต่างกันในกลุ่มบุคคลที่มีสัญชาติไทยด้วยกัน ถือเป็นการเพิ่มเงื่อนไขให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าวให้มีคุณสมบัติมากกว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ดังนั้น มาตรา 20 (1) ในส่วนที่บัญญัติว่า "แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย" นั้น เป็นบทบัญญัติที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอกันในกฎหมายของบุคคลและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทางเชื้อชาติ ผู้ร้องจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 และในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ขึ้นใช้บังคับ โดยมีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ ตามนัยมาตรา 3 ตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2546 แต่บทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้นำพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ มาใช้บังคับจนกว่าจะสิ้นสุดเหตุตามนัยมาตรา 136 คือครบวาระหรืออายุของสภาท้องถิ่นสิ้นสุดลง เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ และประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นฯ ทำหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 20 (1) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้ทุกคนมีความเสมอกันในกฎหมายซึ่งถือเป็นหลักความเสมอภาค และห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เว้นแต่จะเป็นการขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ มาตรา 20 (1) แล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล โดยผู้สมัครต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด และผู้มีสัญชาติไทยแต่มีบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย โดยในขณะตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ นั้น อยู่ในระหว่างการใช้บังคับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 ซึ่งกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสัญชาติไทยแต่บิดาเป็นคนต่างด้าวไว้ในมาตรา 19 โดยกำหนดให้ต้องมีคุณสมบัติทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องนี้อยู่ในระหว่างการใช้บังคับกฎหมายใหม่ คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

ซึ่งมาตรา 29 บัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีคุณสมบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 107 บัญญัติคุณสมบัติเรื่องสัญชาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิดเพียงอย่างเดียว ไม่มีการกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสัญชาติไทยแต่บิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติทางการศึกษาเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบันรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ ได้ยกเลิกหลักการดังกล่าวแล้ว การที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ มาตรา 20 (1) ในส่วนคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสัญชาติไทยแต่บิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วยนั้น เป็นการกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติทางการศึกษาแตกต่างกันตามเชื้อชาติของบุคคล ทั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวไม่มีสถานะของบุคคลแตกต่างกันแต่อย่างใด ทำให้เกิดความไม่เสมอกันในกฎหมาย ดังนั้น การกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลที่มีสัญชาติไทยแต่บิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วยนั้น จึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (1) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ มาตรา 29 ได้บัญญัติคุณสมบัติเรื่องสัญชาติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยไม่ปรากฏหลักการเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีบิดาเป็นคนต่างด้าวแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 20 (1) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า "...แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย" มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 ประกอบมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 หรือไม่

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พนักงานอัยการจังหวัดอุบลราชธานีเป็นโจทก์ฟ้องนายคำดี เผ่าดวงดี กรรมการสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับที่ 102 เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดอุบลราชธานี ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 376/2546 ฐานความผิด เป็นกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อนายทะเบียนภายในกำหนดอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 โดยขอให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยและขอให้ปรับจำเลยรายวันอีกไม่เกินวันละ 500 บาท เป็นเวลา 273 วัน จำเลยมอบตัวต่อพนักงานสอบสวนชั้นสอบสวนจำเลยให้การรับสารภาพ

จำเลยยื่นคำร้องประกอบคำรับสารภาพโดยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์และขอศาลได้โปรดพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยในสถานเบาด้วย ต่อมาศาลได้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังแล้ว จำเลยให้การรับสารภาพ โจทก์จำเลยไม่ติดใจสืบพยาน คดีเสร็จการพิจารณาโดยมีคำสั่งเรียกสำนวนการสอบสวนเพื่อประกอบการวินิจฉัยให้โจทก์ส่งศาลภายในห้าวันทำการ นัดฟังคำพิพากษาวันที่ 6 มีนาคม 2546

ต่อมาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2546 ศาลจังหวัดอุบลราชธานีพิเคราะห์คดีนี้แล้ว เห็นว่า บทบัญญัติความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 ที่กำหนดให้กรรมการสาขาพรรคการเมืองซึ่งไม่ปฏิบัติตามมาตรา 42 ต้องรับโทษเป็นการกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดโดยไม่ปรากฏการกระทำความผิดที่ชัดเจน หากแต่เป็นการลงโทษบุคคลจากข้อสันนิษฐานของกฎหมายโดยเด็ดขาด จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 ศาลนี้จะใช้บังคับ มาตรา 84 บังคับแก่คดีนี้ และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงส่งสำเนาถ้อยคำสำนวนและเอกสารเสนอศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ศาลจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ร้อง ส่งคำร้องตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีศาลจะใช้บทบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 บังคับแก่คดีนี้ และผู้ร้องเห็นเองว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 ประกอบมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 32 บัญญัติรับรองไว้ว่า ในทางอาญาการกระทำของบุคคลจะเป็นความผิดต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติในขณะกระทำว่าเป็นความผิดและบุคคลต้องรับโทษต่อเมื่อมีกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำ บัญญัติให้ต้องรับโทษ ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของหัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมืองที่ต้องกระทำและมาตรา 84 เป็นบทกำหนดโทษของการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 42 ซึ่งทั้งสองมาตราบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า เมื่อไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ต้องกระทำย่อมมีความผิดและต้องได้รับโทษตามกฎหมาย กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่พรรคประชาธิปัตย์แจ้งการยุบสาขาพรรคลำดับที่ 102 ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาและนายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งการตอบรับการยุบสาขาพรรคดังกล่าวให้พรรคประชาธิปัตย์ทราบแจ้งการตอบรับเมื่อ 11 มีนาคม 2545 ดังนั้น สาขาพรรคลำดับที่ 102 จึงถูกยุบเลิกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 วรรคสอง อันเป็นผลให้นายคำดี เผ่าดวงดี กรรมการสาขาพรรคลำดับที่ 102 พ้นจากตำแหน่งและมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ตามมาตรา 42 ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง หากไม่ยื่นบัญชีฯ ต้องได้รับโทษตามมาตรา 84

การที่ศาลจังหวัดอุบลราชธานี เห็นว่า มาตรา 84 นี้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 เพราะเป็นการกำหนดการกระทำความผิดของบุคคลโดยการสันนิษฐานว่ากรรมการสาขาพรรคการเมืองจะต้องทราบการเปลี่ยนแปลงโดยยุบเลิกสาขาพรรคการเมือง นับแต่วันที่หัวหน้าพรรคการเมืองได้รับแจ้งซึ่งไม่แน่นอนว่าเป็นวันใด เพราะกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ได้รับแจ้งด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดโดยไม่ปรากฏการกระทำผิดที่ชัดเจนนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 และมาตรา 42 ได้บัญญัติวันเดือนปีอันเป็นวันเริ่มต้นแห่งการนับระยะเวลาสามสิบวันในการยื่นบัญชีฯ ของกรรมการสาขาพรรคการเมือง กรณีพ้นจากตำแหน่งไว้แล้ว หากปรากฏว่า กรรมการสาขาพรรคการเมืองผู้ใดเมื่อพ้นจากตำแหน่งโดยไม่ยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวก็ย่อมเป็นความผิดและมีโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 บัญญัติไว้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลจังหวัดอุบลราชธานีวินิจฉัยได้อยู่แล้ว มิใช่เรื่องขณะกระทำความผิด ไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ เป็นคนละกรณีไม่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 จึงไม่มีกรณีจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยมติเอกฉันท์ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 ประกอบมาตรา 42 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1-24/2547 เรื่อง ศาลปกครองฯ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

ศาลปกครองกลาง ศาลปกครองนครราชสีมาและศาลปกครองสงขลา ส่งคำโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 รวมยี่สิบสี่คำร้อง เนื่องจากศาลปกครองฯ ได้มีคำสั่งรับคำฟ้อง รวมยี่สิบสี่คำร้องดังกล่าวไว้พิจารณา และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ถูกฟ้องคดีได้ทำคำให้การว่า ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ใช่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองเกินกว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 276 บัญญัติ ประกอบกับคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ใช่คำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 เป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเกินกว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 276 บัญญัติไว้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

ศาลปกครองกลาง ศาลปกครองนครราชสีมาและศาลปกครองสงขลาพิจารณาแล้ว ให้รอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราวและส่งคำโต้แย้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งยี่สิบสี่คำร้อง มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 อีกทั้งมาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้น ๆ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 276 บัญญัติถึงอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองและลำดับชั้นศาลปกครองว่า มี 2 ชั้น คือ ศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และมี 3 ชั้นด้วยก็ได้ คือ ศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ และศาลปกครองสูงสุด โดยเฉพาะอำนาจการพิจารณาพิพากษานั้น ให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า ศาลปกครองจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน ซึ่งเป็นข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่

หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ถ้าเป็นข้อพิพาทของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล ศาลปกครองจะไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้

มีข้อที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 บทนิยาม คำว่า "หน่วยงานทางปกครอง" หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ฯลฯ และคำว่า "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" หมายความว่า (1) ข้าราชการ พนักงาน ฯลฯ (2) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท ฯลฯ (3) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตาม (1) หรือ (2) โดยคำนิยามทั้งสองไม่มีคำว่า จะต้องเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ทำให้ความหมายของคำว่า หน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 มีความหมายรวมถึง หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ได้อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยหรือไม่ นั้น เห็นว่า การที่จะพิจารณาว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใดจะอยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลหรือไม่ ต้องพิจารณาบทบัญญัติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 เป็นหลัก คำนิยามถ้อยคำทั้งสองตามมาตรา 3 เป็นเพียงการกำหนดความหมายให้ชัดเจนว่าหมายถึงลักษณะของส่วนราชการ หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ประเภทใดบ้างที่จะต้องอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ซึ่งนอกจากจะกำหนดลักษณะขององค์กรแล้วยังกำหนดลักษณะของการใช้อำนาจด้วยว่าจะต้องเป็นการใช้อำนาจทางปกครองหรือได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง ซึ่งเป็นลักษณะของการเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล อันเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดและให้อำนาจในการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ ได้บัญญัติไว้ ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 62 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การใช้สิทธิดังกล่าวต้องพิจารณาถึงลักษณะการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญประกอบด้วย

ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ มาตรา 3 ที่บัญญัติบทนิยาม คำว่า "หน่วยงานทางปกครอง" และ "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" จึงไม่มีข้อความใดที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276

สำหรับกรณีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 และมาตรา 42 นั้น เห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับประเภทของคดีที่ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งได้ และกำหนดสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องคดีขั้นตอนที่จะฟ้องคดี ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่นำความหมายของคำนิยามถ้อยคำทั้งสองไปใช้ เมื่อวินิจฉัยว่า มาตรา 3 ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 กรณีตามมาตรา 9 และมาตรา 42 ก็ไม่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 เช่นเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2547 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 26 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 หรือไม่

ผู้ฟ้องคดี (ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไวยวัฒน์) ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองกลาง โดยเห็นว่ารัฐธรรมนูญบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพและการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น การประกอบธุรกิจผลิตและขายแป้งข้าวหมักเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลปกครองกลาง

มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดียกเลิกสัญญาที่กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีต้องขายแป้งข้าวหมักในสถานที่ที่ผู้ถูกฟ้องคดีกำหนด และให้เจ้าพนักงานของผู้ถูกฟ้องคดีที่เกี่ยวข้องออกใบอนุญาตให้แก่บุคคลใดๆ ที่ยื่นคำขออนุญาตขายแป้งข้าวหมักโดยเสรีทั่วประเทศ ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือขายเชื้อสุรา เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต มาตรา 26 บัญญัติว่า ใบอนุญาตซึ่งออกตามความในมาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 17 และมาตรา 24 ให้ใช้ได้เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องแสดงใบอนุญาตนั้นไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ซึ่งระเบียบกรมสรรพสามิตว่าด้วยการทำและขายแป้งข้าวหมัก พ.ศ. 2524 กำหนดขึ้นเพื่อให้เจ้าพนักงานสรรพสามิตใช้เป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจพิจารณาคำขออนุญาตทำหรือขายแป้งข้าวหมัก (เชื้อสุรา) ตามมาตรา 24 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ระเบียบฉบับนี้จึงชอบด้วยกฎหมาย กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่า ระเบียบของผู้ถูกฟ้องคดีฉบับนี้ กำหนดให้ทำและขายแป้งข้าวหมักได้เฉพาะในสถานที่ที่ได้รับอนุญาต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น เห็นว่า เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมตามมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญมิได้มีลักษณะบริบูรณ์หากแต่รัฐสามารถออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้ เมื่อพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มีวัตถุประสงค์ควบคุมและตรวจสอบการทำและขายแป้งข้าวหมัก เพื่อป้องกันมิให้นำแป้งข้าวหมักไปใช้ในการทำสุราเถื่อน การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว จึงเป็นไปเพื่อการจัดระเบียบการประกอบอาชีพและการคุ้มครองผู้บริโภค อันเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยข้อ 5 ของระเบียบกรมสรรพสามิตเป็นไปเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่า แป้งข้าวหมัก เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้แป้งข้าวหมักจะถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่โดยที่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 บัญญัติให้การทำและขายแป้งหมักจะต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิตก่อน จึงเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องนี้ไว้ ผู้ฟ้องคดีต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว จึงมีคำพิพากษายกฟ้องของผู้ฟ้องคดี

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองกลางต่อศาลปกครองสูงสุดว่า บทบัญญัติ มาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ นั้น คำว่าทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ มีความหมายว่า ในการบัญญัติกฎหมายจะต้องบัญญัติให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยหากบทบัญญัติของกฎหมายใดก็ตาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติของกฎหมายนั้น ย่อมมิอาจใช้บังคับได้ ทั้งนี้ไม่ว่าบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจะได้ตราขึ้นก่อนหรือหลังรัฐธรรมนูญใช้บังคับ ดังนั้น การที่ มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือขายเชื้อสุรา จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องและขัดหรือแย้งต่อมาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาเห็นว่า ในการพิจารณาพิพากษาคดีนี้จะต้องใช้บทบัญญัติ มาตรา 24 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาบังคับ เมื่อผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์โต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 26 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 46 เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ชุมชนท้องถิ่นดังกล่าวย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติสำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บุคคล

ย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และวรรคสอง บัญญัติรับรองว่า การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

ส่วนพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดทำหรือขายเชื้อสุรา เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต และมาตรา 26 บัญญัติให้ใบอนุญาตซึ่งออกตามความในมาตรา 24 ให้ใช้ได้เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และผู้ได้รับใบอนุญาตจะต้องแสดงใบอนุญาตนั้นไว้ในที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย

กรณีตามคำร้อง ผู้ร้องได้รับอนุญาตให้ทำและขายแป้งข้าวหมัก แต่ต้องค้าแป้งข้าวหมักในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต คือ ที่ตั้งสำนักงานของผู้ร้องเท่านั้น ไม่อาจทำธุรกิจค้าแป้งข้าวหมักได้โดยเสรีทั่วประเทศ ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า มาตรา 24 บัญญัติห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุราซึ่งรวมถึงแป้งข้าวหมักด้วย เป็นบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่าปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับแป้งข้าวหมักไว้ ผู้ร้องจึงไม่อาจโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 ได้

ส่วนประเด็นว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 26 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่ นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 บัญญัติอยู่ในหมวด 5 ว่าด้วยเชื้อสุรา การมีถ้อยคำว่า “เชื้อสุรา” ปรากฏอยู่ในมาตราต่าง ๆในหมวด 5 ดังกล่าว โดยมิได้มีการบัญญัติความหมายเฉพาะไว้ การพิจารณาความหมายของคำว่า “เชื้อสุรา” จึงต้องใช้บทนิยามทั่วไปในมาตรา 4 ที่ว่า “เชื้อสุรา” หมายความว่า แป้งเชื้อสุรา แป้งข้าวหมัก หรือเชื้อใดๆ ซึ่งเมื่อหมักกับวัตถุหรือของเหลวอื่นแล้ว สามารถทำให้เกิดแอลกอฮอล์ที่ใช้ทำสุราได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงแป้งข้าวหมักแล้ว เห็นว่า แป้งข้าวหมักมีลักษณะไม่ใช่เชื้อสุราในตัวเอง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ นำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำเป็นอาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น การที่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 บัญญัติห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุราซึ่งมีความหมายตามมาตรา 4 ว่า หมายความรวมถึงแป้งข้าวหมักด้วยนั้น ในส่วนที่ห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุรา เฉพาะในความหมายที่หมายถึงแป้งข้าวหมัก จึงเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ อีกทั้งกรณีไม่เป็นไปตามข้อยกเว้นในการจำกัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง ข้างต้น มาตรา 24 เฉพาะในความหมายดังกล่าว จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 และใช้บังคับไม่ได้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 26 ที่บัญญัติให้ใบอนุญาตซึ่งออกตามความในมาตรา 24 ให้ใช้ได้เฉพาะในสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนั้น เป็นมาตราต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับมาตรา 24 ซึ่งเมื่อวินิจฉัยแล้วว่า มาตรา 24 ในส่วนที่ห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุรา เฉพาะในความหมายที่หมายถึงแป้งข้าวหมัก ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 บทบัญญัติมาตรา 26 ในส่วนของการบังคับใช้ใบอนุญาตตามมาตรา 24 เฉพาะการขออนุญาตให้ทำหรือขายเชื้อสุราที่เป็นแป้งข้าวหมัก จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 และใช้บังคับไม่ได้ด้วย ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 26 เฉพาะความในส่วนที่หมายถึงแป้งข้าวหมัก จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 26 เฉพาะความหมายของ “เชื้อสุรา” ในส่วนที่หมายความถึง“แป้งข้าวหมัก” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2547 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า พันเอกหญิง พวงจันทร์ วงศ์วิเศษ (ผู้ฟ้องคดีที่ 1) ได้ยื่นฟ้องสภาการพยาบาล (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต่อศาลปกครองกลาง เป็นคดีหมายเลขดำที่ 1574/2545 นางสาวสุดา เหล่าสกุลเจริญ (ผู้ฟ้องคดีที่ 2) ได้ยื่นฟ้องสภาการพยาบาล (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต่อศาลปกครองกลาง เป็นคดีหมายเลขดำที่ 1719/2545 และนางสาวฐานีย จินายน (ผู้ฟ้องคดีที่ 3) ได้ยื่นฟ้องสภาการพยาบาล (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต่อศาลปกครองกลาง เป็นคดีหมายเลขดำที่ 1854/2545

ศาลปกครองกลางพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีทั้งสามเรื่องมีข้อหาอย่างเดียวกัน จึงมีคำสั่งให้รวมคดีทั้งสามเรื่องเข้าด้วยกันเพื่อพิจารณาพิพากษารวมกัน

ผู้ฟ้องคดีที่ 1 และที่ 2 ฟ้องว่าได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันในสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2510 และวันที่ 9 มิถุนายน 2523 ตามลำดับ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 สำหรับผู้ฟ้องคดีที่ 3 ฟ้องว่าได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2535 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ใบอนุญาตดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้มีการหมดอายุไว้แต่อย่างใด ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีได้เสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 โดยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้เพิ่มความเป็นวรรคสามของมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 โดยกำหนดให้ใบอนุญาตทุกประเภทมีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน ได้บัญญัติให้ใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 หรือใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 มีอายุต่อไปอีกห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มีผลทำให้ใบอนุญาตดังกล่าวหมดอายุลงในวันที่ 23 ธันวาคม 2545 ผู้ฟ้องคดีทั้งสามเห็นว่า มาตรา 21 แห่งพระราช บัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ที่บัญญัติให้ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันในสาขาการพยาบาล สาขาการผดุงครรภ์ และสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ ที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 หรือใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ที่ยังมีผลอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมีอายุต่อไปอีกห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 ศาลปกครองกลางจึงส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การตราพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ตราขึ้นโดยขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองหรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 ว่า การโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดยมิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย เป็นการโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง มิได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับย้อนหลังอันไม่เป็นคุณ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยมิได้ระบุว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราใด กรณีไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (2) ที่กำหนดให้คำร้องต้องระบุมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้องไว้ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันรัฐธรรมนูญมาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิ การจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น ส่วนพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ที่บัญญัติว่า "ให้ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันในสาขาการพยาบาล สาขาการผดุงครรภ์ และสาขาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 หรือใบอนุญาตที่ออกตามพระราช บัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ที่ยังมีผลอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมีอายุต่อไปอีกห้าปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ" พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ฯ มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประชาชนผู้ใช้บริการให้ได้รับความปลอดภัยจากการใช้บริการ โดยที่มาตรา 21 บัญญัติขึ้นให้สอดคล้องกับมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้ใบอนุญาตที่จะออกใหม่มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต เพื่อมิให้เป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างใบอนุญาตเดิมกับใบอนุญาตที่จะออกใหม่ การกำหนดอายุและต่ออายุใบอนุญาตยังเป็นประโยชน์และเป็นคุณแก่ประชาชนผู้ใช้บริการที่จะได้รับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ แม้มาตรา 21 จะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง ก็ให้จำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน โดยที่การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้กระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 การกำหนดอายุใบอนุญาตดังกล่าวก็ไม่ได้หมายความว่า เมื่อครบกำหนดอายุใบอนุญาตแล้ว ผู้ได้รับใบอนุญาตดังกล่าวไม่มีสิทธิประกอบวิชาชีพของตนได้อีกต่อไป หากแต่ยังมีสิทธิประกอบวิชาชีพดังกล่าวต่อไปได้เมื่อได้ต่อใบอนุญาตตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จึงไม่ได้เป็นการกระทบกระเทือนเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพแต่อย่างใด แต่การที่ได้รับใบอนุญาตโดยไม่มีการกำหนดอายุแล้ว ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่พัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน กลับจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้ใช้บริการได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32-34/2547 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งความเห็นและศาลจังหวัดปัตตานีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องในคดีเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมมีหนังสือลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545 ส่งความเห็นของศาลจังหวัดสงขลา (ผู้ร้อง) และคำโต้แย้งของผู้ร้องในคดีของศาลจังหวัดปัตตานี รวม สาม คำร้อง พร้อมเอกสารประกอบเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าคำร้องที่หนึ่ง ผู้ร้องในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ปค 4/2544 คัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลชะแล้ จังหวัดสงขลา อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 มาตรา 25 ที่กำหนดให้นำพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482ใช้บังคับกับการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยอนุโลม และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 57 บัญญัติให้ผู้สมัครคนใดที่เห็นว่า การเลือกตั้งในเขตนั้นเป็นไปโดยมิชอบมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งเขตเลือกตั้งนั้นอยู่ในอำนาจ และมาตรา 58 บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีคัดค้านการเลือกตั้งต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น ผู้ร้องในคดีจึงยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสงขลา ศาลจังหวัดสงขลามีคำสั่งรับคำร้องและมีความเห็นว่า หลังจากที่พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลฯ ใช้บังคับแล้วได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ออกมาใช้บังคับ และคดีคัดค้านการเลือกตั้งดังกล่าวมีลักษณะเป็นคดีปกครองซึ่งตามมาตรา 9 บัญญัติให้คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยไม่สุจริต หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง เมื่อมูลคดีนี้เกิดขึ้นในขณะที่ศาลปกครองจัดตั้งและเปิดทำการแล้ว คดีนี้จึงอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบมาตรา 10 วรรคสาม ส่งความเห็นดังกล่าวนี้ไปยังศาลปกครองสงขลาเพื่อพิจารณา

ต่อมาสำนักงานศาลปกครองสงขลา มีหนังสือ ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2544 (ที่ ส.ศภ. สข 22/344) แจ้งความเห็นเรื่องอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลว่า กรณีคำร้องนี้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดที่ 1/2544 ชี้ขาดว่า ให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ ดังนั้น คดีตามคำร้องนี้อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลยุติธรรม คือ ศาลจังหวัดสงขลา เมื่อศาลจังหวัดสงขลาได้รับความเห็นของศาลปกครองแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 276 กำหนดอำนาจพิจารณาของศาลปกครองไว้โดยมีความมุ่งหมายให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง เมื่อคดีคัดค้านการเลือกตั้งเป็นคดีปกครองจึงต้องอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 การที่มาตรา 58 บัญญัติให้ศาลที่รับคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งดำเนินการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันมีความหมายว่าให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีคัดค้านคำสั่งทางปกครองดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่บทบัญญัติมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ น่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ดังนั้น ศาลจังหวัดสงขลาจึงส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

คำร้องที่สองและที่สาม ผู้ร้องในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 743/2545 และที่ 746/2545 ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตะลุโบะ และองค์การบริหารส่วนตำบลป่าบอน จังหวัดปัตตานี อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลฯ มาตรา 25 ที่กำหนดให้นำพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ ใช้บังคับโดยอนุโลมกับการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ มาตรา 57 บัญญัติให้ผู้สมัครคนใดที่เห็นว่า การเลือกตั้งในเขตนั้นเป็นไปโดยมิชอบมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งเขตเลือกตั้งนั้นอยู่ในอำนาจ ผู้ร้องในคดีทั้งสองคำร้องจึงยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองกลาง

ศาลปกครองกลางพิจารณาแล้ว มีคำสั่งไม่รับคำฟ้องทั้งสองไว้พิจารณา เนื่องจากตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ มาตรา 58 บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีคัดค้านการเลือกตั้งต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งศาลปกครองดำเนินกระบวนพิจารณาโดยใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ ผู้ร้องในคดีจึงยื่นต่อศาลจังหวัดปัตตานีและต่อมายื่นคำโต้แย้งว่า การขอให้ศาลสั่งว่าการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นคำสั่งทางปกครองตามรัฐธรรมนูญให้ศาลปกครองเป็นผู้วินิจฉัย แม้ว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ มาตรา 58บัญญัติให้ดำเนินกระบวนพิจารณาโดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงขอให้ศาลจังหวัดปัตตานีส่งคำโต้แย้งดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลจังหวัดปัตตานีพิเคราะห์แล้วเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี จึงส่งคำโต้แย้งดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 และให้รวมทั้งสามคำร้องพิจารณาเข้าไว้ด้วยกันประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ก่อนที่จะพิจารณาวินิจฉัยประเด็นตามคำร้อง มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่าประเด็นตามคำร้องดังกล่าวเป็นกรณีโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจศาล หรือไม่ เนื่องจาก รัฐธรรมนูญ มาตรา 248 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขัดแย้งกันไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฯ มาตรา 58 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีคัดค้านการเลือกตั้งต้องดำเนินกระบวนพิจารณาโดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเป็นวิธีพิจารณาของศาลยุติธรรม ซึ่งผู้ร้องทั้งสามโต้แย้งว่า ในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีคัดค้านการเลือกตั้งน่าจะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 กำหนดกรอบไว้ ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ศาลระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครองว่าศาลใดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีคัดค้านการเลือกตั้ง เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดให้เรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลตามมาตรา 248 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2547 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท เดอะ ซี.อี.ซี. คอนสตรั๊คชั่น จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองหรือไม่

บริษัทบริหารสินทรัพย์จันทบุรี จำกัด เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท เดอะ ซี.อี.ซี. คอนสตรั๊คชั่น จำกัด กับพวก เป็นจำเลย โดยกล่าวอ้างว่า บริษัท เดอะ ซี.อี.ซี. คอนสตรั๊คชั่น จำกัด ได้ทำบันทึกข้อตกลงวงเงินสินเชื่อกู้ยืมเงินกับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ภัทรธนกิจ จำกัด (มหาชน) หรือบริษัทเงินทุน ภัทรธนกิจ จำกัด (มหาชน) ในปัจจุบัน โดยมีจำเลยที่ 2 ถึง-6 ค้ำประกันสินเชื่อดังกล่าว ต่อมาบริษัทเงินทุน ภัทรธนกิจ จำกัด (มหาชน) ได้โอนขายสินเชื่อประเภทด้อยคุณภาพและสัญญาหลักประกันเกี่ยวกับสินเชื่อด้อยคุณภาพให้กับโจทก์ ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ซึ่งรวมถึงหนี้ของจำเลยด้วย แต่จำเลยไม่ชำระหนี้ โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยชำระหนี้

จำเลยทั้งหกยื่นคำให้การต่อสู้คดีและปฏิเสธฟ้องโจทก์ ต่อมา จำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 4 และจำเลยที่ 6 ผู้ร้อง ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่ง สรุปได้ว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ไม่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป แต่เป็นกฎหมายที่มุ่งหมายใช้บังคับเฉพาะ

"กรณีสินทรัพย์ของสถาบันการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศให้เป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพที่จำหน่ายจ่ายโอนให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ได้" เท่านั้น และธนาคารแห่งประเทศไทยมิได้ให้โอกาสลูกค้าที่มีสินเชื่อกับสถาบันการเงินโต้แย้งว่าสินเชื่อของตนมิใช่สินเชื่อด้อยคุณภาพ ก่อนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะประกาศกำหนดให้สินทรัพย์ใดเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ นอกจากนี้ บริษัทที่จะเป็น "บริษัทบริหารสินทรัพย์" ตามพระราชกำหนดดังกล่าวก็มิได้เปิดกว้างให้สิทธิแก่บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดโดยทั่วไปมีความเสมอภาคกันในการเข้ามาเป็นบริษัทบริหารสินทรัพย์ แต่จำกัดสิทธิเฉพาะที่ได้รับอนุมัติจากผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น พระราชกำหนดดังกล่าวจึงเป็นกฎหมายที่มีเจตนามุ่งหมายใช้บังคับเฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง มิได้มีเจตนาให้มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปแต่อย่างใด โดยเฉพาะบทบัญญัติมาตรา 5 วรรคสอง ที่บัญญัติให้ "บริษัทบริหารสินทรัพย์สามารถประกอบธุรกิจเงินทุนได้ โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนั้น" เป็นบทบัญญัติที่แสดงเจตนามุ่งใช้เฉพาะกรณีโดยชัดแจ้ง มาตรา 5 วรรคสองจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง และขอให้ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป ศาลแพ่งพิจารณาแล้วจึงส่งมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองหรือไม่

เห็นว่า วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มทุนของสถาบันการเงิน และกระทบกระเทือนต่อความสามารถในการให้สินเชื่อในภาคเศรษฐกิจ ผลที่เกิดขึ้นทำให้สถาบันการเงินที่โอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพให้กับบริษัทบริหารสินทรัพย์จะกลับมามีความสามารถปล่อยสินเชื่อให้กับภาคเศรษฐกิจได้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินกิจการบริหารสินทรัพย์ บริษัทบริหารสินทรัพย์จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดหาเงินทุนของบริษัทบริหารสินทรัพย์จะทำได้เฉพาะกรณีกู้ยืม และออกหลักทรัพย์เฉพาะหุ้นหรือหุ้นกู้ หรือตราสารหนี้อื่นแต่ไม่รวมถึงการรับฝากเงินจากประชาชน และการจัดหาเงินทุนของบริษัทบริหารสินทรัพย์ ก็เพื่อใช้ในการรับซื้อรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพและฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ รวมถึงใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนของบริษัท ส่วนการให้กู้ยืมเงินก็เฉพาะแต่ลูกหนี้ที่บริษัทบริหารสินทรัพย์รับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพมาเพื่อประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินที่รับโอนโดยวัตถุประสงค์และความจำเป็นดังกล่าว จึงบัญญัติให้ยกเว้นมิให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุนหรือธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ซึ่งพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับบริษัทบริหารสินทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชกำหนดดังกล่าว จึงเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา 5 วรรคสองเป็นบทยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับบริษัทเงินทุนหรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์มาใช้บังคับกับการจัดหาเงินทุนหรือให้กู้ยืมเงินของบริษัทบริหารสินทรัพย์ จึงไม่เกี่ยวข้องกับผู้ร้องซึ่งเป็นบริษัทจำกัดแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 10 คน วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 2 คน วินิจฉัยว่า กรณีตามคำร้องไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38-39/2547 เรื่อง ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของลูกหนี้ ในคดีล้มละลายหมายเลขดำที่ ล. 895/2544 และ ล. 1422/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57

ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของลูกหนี้ ในคดีล้มละลาย รวม 2 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

คำร้องที่หนึ่ง บริษัท บริหารสินทรัพย์แม็กซ์ จำกัด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ยื่นคำฟ้องบริษัท ไทยไอโซวอลล์ จำกัด ที่ 1 บริษัท โฆษะโฮลดิ้ง จำกัด ที่ 2 และนายชาย โฆษะวิสุทธิ์ ที่ 3 ลูกหนี้ ต่อศาลล้มละลายกลาง ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ทั้งสามเด็ดขาด และมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ทั้งสามเป็นบุคคลล้มละลาย กรณีลูกหนี้ดังกล่าวไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์

คำร้องที่สอง บริษัท บริหารสินทรัพย์แม็กซ์ จำกัด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ยื่นคำฟ้องบริษัท โรโตพลาส จำกัด ที่ 1 นายชาย โฆษะวิสุทธิ์ ที่ 2 และนายเอกลักษณ์ บัวทอง ที่ 3 ลูกหนี้ต่อศาลล้มละลายกลาง ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด และพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย กรณีลูกหนี้ดังกล่าวไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์

ลูกหนี้ทั้งสองคำร้องในฐานะผู้ร้อง ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลาง สรุปได้ว่า ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ที่กำหนดให้รับโอนหนี้มาโดยไม่ต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิของลูกหนี้ในฐานะที่ลูกหนี้ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 ซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว ทั้งยังเป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นและมีผลใช้บังคับภายหลังจากมูลคดีนี้เกิดขึ้นแล้ว และเป็นกฎหมายที่มุ่งใช้เฉพาะกับลูกหนี้ในคดีนี้มิได้ใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ถือว่าเป็นกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 และมาตรา 271

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีตามคำร้องทั้งสอง ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราช บัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 และเป็นกรณีที่ศาลล้มละลายกลางต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มี 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ประกอบมาตรา 6 ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะกรณีที่มีการโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เท่านั้น มิได้ให้อำนาจพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีการโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อกฎหมายในระดับเดียวกัน หรือไม่ แต่อย่างใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้</u>

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 หรือไม่

ประเด็นที่สาม พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไปที่กล่าวถึงสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศของรัฐธรรมนูญเอง มิได้มีข้อความใดที่เป็นเรื่องรับรองสิทธิและเสรีภาพหรือให้อำนาจใดๆ แก่บุคคลหรือองค์กร จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่า บทบัญญัติใดของกฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักการทั่วไปที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญนี้ มิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบทบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่า บทบัญญัติใด ของกฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ได้

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติหลักการที่ยินยอมให้บุคคลอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งยินยอมให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ โดยมิได้มีข้อความใดที่บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่าบทบัญญัติใด ของกฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 ได้ ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2545 และ 40/2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ดังนั้น ประเด็นที่สอง และประเด็นที่สามว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย ตามประเด็นที่สอง และประเด็นที่สามว่าพระราช บัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 57 ได้บัญญัติหลักการในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภคไว้ ส่วนจะมีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ปรากฏว่า ปัจจุบันไม่มีการตรากฎหมายดังกล่าวออกมาใช้บังคับ คงมีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งใช้บังคับอยู่ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แม้ต่อมากฎหมายดังกล่าวจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 แต่ก็ไม่มีบทบัญญัติให้มีองค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคแต่อย่างใด ส่วนมาตรา 38 ตรี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 นั้น บัญญัติเรื่องการโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์มีการควบกิจการเข้าด้วยกันหรือควบกิจการเข้ากับสถาบันการเงินอื่นว่า ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยการโอนสิทธิเรียกร้องในการโอนกิจการไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของลูกหนี้ที่จะยกขึ้นต่อสู้ตามมาตรา 308 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เห็นได้ว่า บทบัญญัติ

มาตรา 38 ตรี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ ดังกล่าว ไม่เกี่ยวข้องหรือกระทบสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 แต่อย่างใด

ส่วนพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พงศ. 2541 มาตรา 9 บัญญัติเรื่องการโอนสินทรัพย์ที่เป็นสิทธิเรียกร้องจากสถาบันการเงินไปให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ ในกรณีบริษัทบริหารสินทรัพย์มอบหมายให้ผู้รับชำระหนี้เดิมเป็นตัวแทนเรียกเก็บและรับชำระหนี้ที่เกิดขึ้น ซึ่งให้ถือว่าการโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นอันชอบด้วยกฎหมายโดยไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของลูกหนี้ที่จะยกข้อต่อสู้ ตามมาตรา 308 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ฯ ดังกล่าว ไม่ได้มีผลเป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ แต่อย่างใด จึงถือว่าไม่เป็นการกระทบสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2547 เรื่อง ศาลจังหวัดนครปฐม ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวีระชัย เอื้อวิไลจิต) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 มาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้อง นายวีระชัย เอื้อวิไลจิต เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดนครปฐม ในความผิดฐานกู้ยืม และจำนอง สรุปได้ว่า จำเลยทำสัญญากู้เงินจากโจทก์ และจำนองที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง รวม 5 แปลง เป็นประกันหนี้เงินกู้ โดยจำเลยยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามประกาศธนาคารโจทก์ และตกลงชำระหนี้สินคืนให้แก่โจทก์ภายใน 24 เดือนนับแต่วันทำสัญญา แต่จำเลยไม่ชำระหนี้ให้เป็นไปตามสัญญา โจทก์ทวงถามแต่จำเลยเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ จำเลยยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ ต่อมา ธนาคารนครหลวงไทยฯ ได้โอนสิทธิเรียกร้องทั้งหมดที่มีต่อจำเลยให้แก่บริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 บริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด จึงยื่นคำร้องขอสวมสิทธิเป็นโจทก์ในคดีนี้แทนธนาคารนครหลวงไทยฯ จำเลยคัดค้านคำร้องขอสวมสิทธิและยื่นคำร้องโต้แย้งว่า การตราพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย มี 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง การตราพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่จำเลยโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น เป็นการโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 มิได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35 -36/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26 - 34/2545 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2545 ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นที่ 2 พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 (นิยามคำว่า “การบริหารสินทรัพย์” “สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ” และ “บริษัทบริหารสินทรัพย์”) มาตรา 4 และมาตรา 5วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติเป็นหลักการไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ แต่มีข้อยกเว้นให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ โดยเฉพาะวรรคสอง บัญญัติให้กฎหมายที่ออกมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง เมื่อพิจารณาพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 ซึ่งให้นิยามความหมายของคำว่า “การบริหารสินทรัพย์” และ“สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ” แล้ว เห็นว่า สินทรัพย์ด้อยคุณภาพเป็นสิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินที่ลูกหนี้ของสถาบันการเงินค้างชำระจนมีผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินกิจการของสถาบันการเงินนั้น กล่าวคือ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มทุนของสถาบันการเงิน และกระทบกระเทือนต่อความสามารถในการให้สินเชื่อในภาคเศรษฐกิจ ปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขโดยด่วนจะส่งผลให้สถาบันการเงินต้องตัดเงินส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นเงินสำรองเผื่อหนี้สูญเพิ่มขึ้น ความสามารถในการปล่อยสินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงก็จะลดลงเรื่อยๆ กลายเป็นวงจรที่จะส่งผลให้ปัญหาการขาดสภาพคล่องและวิกฤตเศรษฐกิจทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ

การที่ภาครัฐได้ตราพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เพื่อตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ขึ้นมาดำเนินกิจการบริหารสินทรัพย์โดยการรับซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงิน รวมตลอดจนหลักประกันของสินทรัพย์นั้นเพื่อนำมาบริหารหรือจำหน่ายจ่ายโอนก็เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ สถาบันการเงินที่โอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพให้กับบริษัทบริหารสินทรัพย์ก็จะกลับมามีความสามารถปล่อยสินเชื่อให้กับภาคเศรษฐกิจได้ต่อไป ดังนั้น การที่พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 บัญญัติให้มีการจำหน่ายจ่ายโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินไปให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ แม้ว่าจะมีผลกระทบต่อลูกหนี้ของสถาบันการเงินที่สิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพก็ตาม แต่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์มหาชน สำหรับการกำหนดให้สิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินของลูกหนี้ของสถาบันการเงินเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ กฎหมายได้ให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์และประกาศเป็นการทั่วไปใช้บังคับกับสถาบันการเงิน รวมถึงลูกหนี้ของสถาบันการเงินเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับกับสิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินรายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ บทบัญญัติของมาตรา 3 แห่งพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เป็นการให้ความหมายของถ้อยคำในกฎหมายซึ่งไม่มีลักษณะที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ในส่วนที่โต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 นิยามคำว่า “บริษัทบริหารสินทรัพย์” ที่หมายถึง บริษัทจำกัดที่ได้จดทะเบียนตามพระราชกำหนดนี้ และมาตรา 4 ที่บัญญัติให้บริษัทจำกัดที่จะดำเนินกิจการบริหารสินทรัพย์ต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย โดยบัญญัติให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอจดทะเบียนและการพิจารณารับจดทะเบียนไว้ในกฎกระทรวง และกฎหมายบัญญัติให้กฎกระทรวง ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาจึงจะใช้บังคับได้ บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นบริษัทบริหารสินทรัพย์ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ดังนั้น พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 4 จึงมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

สำหรับกรณีโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2547 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นนี้ซ้ำอีก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 (นิยามคำว่า "การบริหารสินทรัพย์" "สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ" และ"บริษัทบริหารสินทรัพย์") มาตรา 4 และ มาตรา 5 วรรคสองไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2547 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประสิทธิ์ กิจเสมอใจ) ในคดีของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีแพ่ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 วรรคหนึ่ง มาตรา 60 มาตรา 75 วรรคหนึ่ง และมาตรา 233 หรือไม่ ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า กระทรวงการคลัง โดยนายปรีดี บุญยัง อธิบดีกรมธนารักษ์ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง นายประสิทธิ์ กิจเสมอใจ ผู้ร้อง เป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง เพื่อขับไล่และเรียกค่าเสียหายจากผู้ร้อง โดยขอให้ศาลบังคับให้ผู้ร้องและบริวารขนย้ายทรัพย์สินออกจากที่ดินราชพัสดุ และส่งมอบที่ดินและชดใช้ค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยด้วย เนื่องจากผู้ร้องได้ทำสัญญาเช่าที่ดินราชพัสดุกับโจทก์ แต่เมื่อโจทก์ไม่ต่ออายุสัญญาเช่าให้ผู้ร้องและบอกเลิกสัญญาเช่าโดยขอให้ผู้ร้องและบริวารดำเนินการรื้อถอนและขนย้ายทรัพย์สินออกไปจากสถานที่เช่าให้แล้วเสร็จ ผู้ร้องกลับบ่ายเบี่ยงเพิกเฉย

ผู้ร้องให้การในปฏิเสธฟ้องโจทก์ว่า นายปรีดี บุญยัง ไม่ได้รับมอบอำนาจจากโจทก์ หนังสือมอบอำนาจไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ตามกฎหมาย นายปรีดี บุญยัง จึงไม่มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนโจทก์ และโจทก์ไม่ใช่เจ้าของที่ดินศาลแพ่งมีคำพิพากษาในส่วนประเด็นแรกว่า โจทก์มอบอำนาจให้ฟ้องคดีโดยชอบด้วยกฎหมาย โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง ผู้ร้องอุทธรณ์ใน 2 ประเด็น คือ (1) หนังสือมอบอำนาจของโจทก์ มิได้ปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ไม่อาจใช้อ้างเป็นเอกสารการมอบอำนาจได้ นายปรีดี บุญยัง จึงไม่มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีแทนโจทก์ (2) โจทก์มิได้เป็นเจ้าของทรัพย์ที่พิพาท

ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยในส่วนของประเด็นแรกว่า เมื่อโจทก์เป็นนิติบุคคลโดยเป็นกระทรวงในรัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นผู้แทนของกระทรวงโจทก์มอบอำนาจให้อธิบดีกรมธนารักษ์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดฟ้องคดีแทนอากรสำหรับการมอบอำนาจซึ่งกระทรวงโจทก์เป็นฝ่ายที่ต้องเสีย จึงเป็นอันไม่ต้องเสียตามประมวลรัษฎากร มาตรา 121 หนังสือมอบอำนาจโจทก์ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีนี้ได้ พิพากษายืน

ผู้ร้องฎีกาและยื่นคำร้องโต้แย้งว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ให้สิทธิและยกเว้นแก่โจทก์ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ไม่ต้องปิดอากรแสตมป์ในหนังสือมอบอำนาจ แต่ในขณะเดียวกันฝ่ายผู้ร้องต้องปิดอากรแสตมป์ หากไม่ปิดไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เป็นบทบัญญัติที่เป็นการแบ่งชั้นวรรณะ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในกฎหมาย จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 วรรคหนึ่ง มาตรา 60 มาตรา 75 วรรคหนึ่ง และมาตรา 233

ศาลฎีกาพิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อโต้แย้งของผู้ร้องเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา 121 บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีคำสั่งให้ส่งความเห็นของผู้ร้องตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องแล้ว เห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง จึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ประกอบมาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคล สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะจำกัดมิได้ เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามบทกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพไม่ได้ และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่รับรองเรื่องหลักความเสมอภาคของบุคคลว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ฯลฯ จะกระทำมิได้ สำหรับกรณีตามประมวลรัษฎากร มาตรา 121 เป็นเรื่องการเสียอากร โดยปกติการที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการเสียอากร ก็เพื่อให้เป็นรายได้ให้แก่รัฐ เป็นเงินได้ของรัฐที่เก็บเอาจากประชาชน เพื่อนำไปใช้จ่ายเป็นเงินงบประมาณแผ่นดิน มีวัตถุประสงค์ที่จะเก็บจากประชาชนที่จะได้รับบริการจากรัฐ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเก็บจากรัฐเอง การที่มาตรา 121 บัญญัติว่า ถ้าฝ่ายที่ต้องเสียอากรเป็นรัฐบาล เจ้าพนักงานของรัฐที่กระทำงานของรัฐบาลโดยหน้าที่ หรือบุคคลผู้กระทำการในนามของรัฐบาลไม่ต้องเสียอากรแสตมป์ จึงชอบด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าวแล้ว ไม่ได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลโดยทั่วไป และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 ก็ได้บัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากร ตามที่กฎหมายบัญญัติ การเสียอากรตามประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ก็เป็นภาษีอากรอย่างหนึ่ง การที่ประมวลรัษฎากร มาตรา 121 บัญญัติยกเว้นให้โจทก์ซึ่งเป็นนิติบุคคลโดยเป็นกระทรวงในรัฐบาลไม่ต้องปิดอากรแสตมป์ในหนังสือมอบอำนาจ แต่ผู้ร้องต้องปิดอากรแสตมป์ จึงจะสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ อาจเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 นั้น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ก็ได้บัญญัติยกเว้นโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นและที่ไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ประกอบมาตรา 29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45-46/2547 เรื่อง พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

คำร้องที่หนึ่ง นางวิชุดา องค์โฆษิต (หรือวิชชุดา องค์โฆษิต) ผู้ร้อง ได้ยื่นฟ้องการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยต่อศาลปกครองกลาง เป็นคดีหมายเลขดำที่ 120/2545 ว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าของที่ดินอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีได้ออกประกาศกำหนดเขตสำรวจสายส่งไฟฟ้าขนาด 230 กิโลโวลต์ และแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบว่าที่ดินตามโฉนดที่ดินเลขที่ดังกล่าวถูกเขตเดินสายไฟฟ้า โดยผู้ถูกฟ้องคดีจะออกตรวจสอบทรัพย์สินที่ถูกเขตเดินสายไฟฟ้าและจะจ่ายเงินค่าทดแทนทรัพย์สินให้ต่อไป ทั้งนี้ผู้ฟ้องคดีได้แจ้งให้ผู้ถูกฟ้องคดีเปลี่ยนแนวเขตเดินสายไฟฟ้า แต่ผู้ถูกฟ้องคดีแจ้งว่าไม่สามารถดำเนินการได้ ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีได้แจ้งให้ผู้ฟ้องคดีไปรับเงินค่าทดแทนที่ดินที่ถูกเขตเดินสายไฟฟ้า แต่ผู้ฟ้องคดีไม่ไปรับเงินค่าทดแทนดังกล่าว ผู้ถูกฟ้องคดีจึงได้มีหนังสือแจ้งผู้ฟ้องคดีว่าได้นำเงินค่าทดแทนฝากไว้ ณ ธนาคารออมสิน และหากผู้ฟ้องคดีไม่พอใจค่าทดแทนจำนวนดังกล่าว ก็สามารถใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้ภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีดังกล่าว ที่อาศัยอำนาจตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 และข้อกำหนดเขตเดินสายไฟฟ้า ที่อาศัยอำนาจตามมาตรา 29 มาตรา 31 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 เป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 วรรคสาม มาตรา 35 มาตรา 48 วรรคหนึ่ง และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญ บัญญัติให้ผู้ถูกฟ้องคดีกระทำได้นั้น บทบัญญัติตามมาตรา 28 และมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และบทบัญญัติตามมาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 เป็นบทบัญญัติที่

จำกัดสิทธิและเสรีภาพเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพขัดต่อบทบัญญัติตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 48 วรรคหนึ่ง และมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญ

คำร้องที่สอง นายเจริญ สกุลดี ผู้ร้อง ได้ยื่นฟ้องการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศและบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อศาลปกครองกลางเป็นคดีหมายเลขดำที่ 2387/2545 โดยผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าของที่ดินและร่วมเป็นเจ้าของที่ดินกับบุคคลอื่นอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ฟ้องว่าผู้ถูกฟ้องคดี บุกรุกเข้าใช้ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายและใช้อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยผู้ถูกฟ้องคดีอ้างว่ามีอำนาจตามพระราช บัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 แต่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า มาตรา 29 (1) (2) และ (3) มาตรา 32 และมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ใช่กฎหมายจำกัดสิทธิในทรัพย์สินและไม่ใช่กฎหมายที่ให้อำ นาจผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ แต่เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ไว้กว้างกว่าอำนาจเวนคืนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 และตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีอำนาจบุกรุกเข้าไปใช้ที่ดินของเอกชนโดยไม่ต้องเวนคืน จึงเป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 48 และมาตรา 49 ทั้งนี้ คำร้องทั้งสองนั้นได้ร้องขอให้ศาลปกครองเสนอเรื่องตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264 และศาลปกครองกลางได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจะต้องใช้บังคับแก่คดีนี้ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ศาลปกครองกลางจึงรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องทั้งสองแล้วเห็นว่า ประเด็นตามคำร้องทั้งสองที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีประเด็นอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาคำร้องทั้งสองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยไปพร้อมกัน

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 48 มาตรา 49 และโต้แย้งในคำร้องที่สองว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 48 และมาตรา 49 นั้น ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น และศาลปกครองกลางส่งเรื่องเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 49 หรือไม่ นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และมีบทบัญญัติให้สามารถใช้อำนาจรัฐบางประการเพื่อจัดทำบริการสาธารณะได้ โดยทั้งนี้การไฟฟ้าเป็นบริการสาธารณะที่รัฐจะต้องจัดทำหรือให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน การเข้าไปดำเนินการต่างๆ ก็ดีที่เกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้า โดยพนักงานหรือลูกจ้างของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ มีความจำเป็นต้องเข้าไปใช้สอยหรือเข้าไปครอบครองอสังหาริมทรัพย์ในความครอบครองของบุคคลอื่นเป็นการชั่วคราว หากมีความจำเป็นต้องรื้อถอนโรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างขึ้นเพื่อการส่งและการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า ก็ให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกกระทบสิทธิ การดำเนินการได้กำหนดเป็นขั้นตอน โดยคำนึงถึงผู้ถูกกระทบสิทธิมากที่สุด กรณีอาจเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือกระทบสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน แต่ก็เท่าที่จำเป็น ไม่ได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิ

สำหรับกรณีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมาตรา 49 นั้น เห็นว่า กรณีตามคำร้องไม่ได้เป็นการเข้าถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลอื่น จึงไม่ต้องทำการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การเข้าไปดำเนินการตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 ตามมาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ผู้เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ไม่ได้เสียสิทธิในทรัพย์สินของตน เพียงแต่ถูกจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพย์สินเท่านั้น อย่างไรก็ดี หากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ มีความจำเป็นต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อได้มาซึ่งแหล่งพลังงานตามมาตรา 6 (2) และมาตรา 9 (4) ก็อาจเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้นได้

สำหรับการคำนวณค่าทดแทนที่ดิน จะเป็นธรรมหรือไม่อย่างไรเป็นเรื่องการโต้แย้งการกระทำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยว่าดำเนินการไปโดยชอบด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัย

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยฯ ทั้งสามมาตราดังกล่าว แม้มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินภายใต้เงื่อนไขที่กำกับอยู่บ้าง แต่ก็ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์โดยรวมของประเทศชาติและมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ทั้งมีช่องทางบรรเทาความเสียหายแก่ผู้ถูกกระทบสิทธิตามควรแก่กรณี จึงเป็นกรณีที่สามารถตราเป็นกฎหมายขึ้นใช้บังคับได้ตามรัฐธรรมนูญ ถือได้ว่าอยู่ในกรอบที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 อันเป็นบทเฉพาะแล้ว จึงไม่มีกรณีไปขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 29 ซึ่งเป็นบททั่วไปในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 เป็นเรื่องของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับพระราช บัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยฯ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 จึงไม่มีกรณีขัดหรือแย้งกันแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 มาตรา 28 และมาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 49 และพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 29 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2547 เรื่อง ศาลทหารกรุงเทพส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พลตรี ขัตติยะ สวัสดิผล) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 หรือไม่

ศาลทหารกรุงเทพส่งคำโต้แย้งของพลตรี ขัตติยะ สวัสดิผล จำเลย ในคดีดำที่ 131/2546 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า อัยการศาลทหารกรุงเทพ เป็นโจทก์ฟ้อง พลตรี ขัตติยะ สวัสดิผล เป็นจำเลย ในความผิดฐาน พาอาวุธปืนติดตัวไปในทางสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต ให้มีอาวุธปืนติดตัวและโดยไม่มีเหตุสมควร ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายโดยมีหรือใช้อาวุธ และใช้กำลังประทุษร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 มาตรา 140 มาตรา 371 มาตรา 391 และมาตรา 91 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 มาตรา 4 พระราช บัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 มาตรา 8 ทวิ และมาตรา 72 ทวิ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 11 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2514 ข้อ 3 คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2519 ข้อ 4 และคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 44 ลงวันที่ 21 ตุลาคม พุทธศักราช 2519 ข้อ 3 และข้อ 7 ศาลทหารกรุงเทพสั่งให้ประทับฟ้อง เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2546 คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา

จำเลยได้ยื่นคำร้องต่อศาลทหารกรุงเทพ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2546 ขอให้ศาลไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้อง โดยอ้างว่า อัยการศาลทหารกรุงเทพสั่งฟ้องคดีนี้โดยขาดความเที่ยงธรรมและเป็นกลาง จึงไม่ชอบ ศาลทหารกรุงเทพ

สั่งว่าไม่มีเหตุจำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องเพราะคดีนี้อัยการเป็นโจทก์ ฟ้องโจทก์ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) และศาลได้ประทับฟ้องแล้ว

จำเลยอุทธรณ์คำสั่งศาลทหารกรุงเทพที่สั่งไม่ไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2546 ศาลทหารกรุงเทพสั่งว่า คำสั่งศาลที่สั่งว่าไม่มีเหตุจำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องนั้น เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน ห้ามมิให้อุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 196 ประกอบพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45 จึงไม่รับเป็นอุทธรณ์ จำเลยจึงยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ต่อศาลทหารกลาง ศาลทหารกลางพิจารณาเนื้อหาอุทธรณ์ของจำเลยแล้วเห็นว่า อุทธรณ์จำเลยเป็นการโต้แย้งคำสั่งของศาลทหารกรุงเทพที่สั่งว่าไม่มีเหตุจำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง จึงถือเป็นอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน เป็นอุทธรณ์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ศาลทหารกลางจะพึงรับไว้ได้ ที่ศาลทหารกรุงเทพสั่งไม่รับเป็นอุทธรณ์จำเลยโดยระบุว่าเป็นอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาต้องห้ามมิให้อุทธรณ์นั้นต้องด้วยความเห็นของศาลทหารกลาง อุทธรณ์คำสั่งศาลทหารกรุงเทพของจำเลยฟังไม่ขึ้น ให้ยกคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลทหารกรุงเทพของจำเลย

จำเลยได้ยื่นคำร้องต่อศาลทหารกรุงเทพ เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2546 ขอให้ส่งคำโต้แย้งเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยอ้างว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งอัยการศาลทหารกรุงเทพได้ยื่นฟ้องจำเลยในคดีนี้โดยมิได้มีหลักฐานใดยืนยันว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา การสั่งฟ้องของอัยการศาลทหารกรุงเทพมิได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จนเป็นเหตุให้ศาลทหารกรุงเทพมีคำสั่งประทับฟ้องคดีดังกล่าวไว้ จำเลยเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 162 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่บัญญัติว่า “ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้” นั้น เป็นบทบัญญัติที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 จึงขอให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 หรือไม่ กับขอให้ศาลทหารกรุงเทพระงับการพิจารณาคดีนี้ไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย

ศาลทหารกรุงเทพพิจารณาแล้วให้รอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคำโต้แย้งของจำเลยดังกล่าวตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า จำเลยในฐานะผู้ร้องได้โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นการโต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ถึงแม้ว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) จะมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีโดยตรงตามฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง แต่ศาลทหารกรุงเทพจำเป็นต้องใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ในการสั่งคดีเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้อง ก่อนที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรานั้นๆ กรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลว่า การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ส่วนประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ที่บัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีอาญาในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับระหว่างศาลกับพนักงานอัยการ

ในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดี ที่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้องนั้น เนื่องจาก ก่อนที่พนักงานอัยการจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลนั้นได้ผ่านขั้นตอนของพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนพยานหลักฐานแล้ว มีความเห็นว่า ควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาพนักงานสอบสวนก็จะส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการก็จะพิจารณาว่าคดีมีมูลความผิดตามที่กล่าวหาหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีมูลความผิดก็จะออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าหากเห็นว่าคดีมีมูลความผิดก็จะออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล เห็นว่าก่อนที่พนักงานอัยการจะยื่นฟ้อง ได้มีการกลั่นกรองมาแล้วทั้งจากพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นหลักประกันความเที่ยงธรรมแก่ผู้ต้องหาอยู่แล้ว กรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลจึงไม่จำต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาล แตกต่างจากกรณีราษฎรเป็นโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (1) เนื่องจากในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้น ไม่ได้ผ่านขั้นตอนหรือมีการตรวจสอบมาก่อน ศาลจึงต้องไต่สวนมูลฟ้อง เพื่อให้เห็นว่าคดีมีมูลพอที่จะประทับฟ้องหรือไม่ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ที่ศาลประทับฟ้องโดยไม่ได้ทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อนนั้น ไม่ทำให้ขาดความเที่ยงธรรมหรือขาดความเป็นกลาง และไม่ถือว่าทำให้ผู้ร้องเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52-53/2547 เรื่อง ศาลแขวงอุบลราชธานีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 32 มาตรา 46 มาตรา 48 มาตรา 50 มาตรา 83 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลแขวงอุบลราชธานีขอให้สำนักงานศาลยุติธรรมส่งความเห็นของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญารวม 2 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พนักงานอัยการประจำศาลแขวงอุบลราชธานีฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยในคำร้องที่หนึ่งว่าร่วมกันมีไว้ในครอบครองซึ่งสุราที่รู้ว่าทำขึ้นโดยฝ่าฝืนกฎหมาย และร่วมกันมีเชื้อสุราไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต และจำเลยในคำร้องที่สองว่า ทำสุราแช่ สุรากลั่น โดยไม่ได้รับอนุญาต มีไว้ในครอบครองซึ่งสุราที่รู้ว่าทำขึ้นโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ขายสุราที่รู้ว่าทำขึ้นโดยฝ่าฝืนกฎหมาย มีภาชนะเครื่องกลั่นสุราไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ขอให้ลงโทษ ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 25 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 42 ทวิ มาตรา 45

พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 มาตรา 6 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 91 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2526 มาตรา 4

ผู้ร้อง (จำเลย) ยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ (พนักงานอัยการ) และขอให้ศาลแขวงอุบลราชธานีส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 32 มาตรา 46 มาตรา 48 มาตรา 50 มาตรา 83 และมาตรา 87 หรือไม่

1. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 และมาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 27 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติทั่วไป ที่บัญญัติว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

และรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่รับรองสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ เป็นหลักการทั่วไปที่หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐจะต้องถือปฏิบัติ ดังนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 27 จึงไม่ใช่เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลจะอ้างว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่วินิจฉัยตามบทมาตราดังกล่าว

2. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 มาตรา 48 มาตรา 50 และมาตรา 87 หรือไม่และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 83 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 32 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักการเกี่ยวกับการที่บุคคลจะถูกลงโทษทางอาญา มาตรา 46 เป็นบทบัญญัติเรื่องสิทธิของชุมชนท้องถิ่น มาตรา 48 เป็นบทบัญญัติเรื่องสิทธิในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง และมาตรา 50 เป็นบทบัญญัติเรื่องเสรีภาพในการประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรี ส่วนพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 เป็นเรื่องบทนิยาม มาตรา 5 วรรคหนึ่ง บัญญัติห้ามทำสุรา หรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี และวรรคสอง บัญญัติว่า การออกใบอนุญาตให้ทำสุราสำหรับใช้ในบ้านเรือนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งเป็นเรื่องการห้ามทำสุรา หรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่น สำหรับทำสุราไว้ในครอบครองและการออกใบอนุญาตให้ทำสุรา ส่วนมาตรา 25 บัญญัติห้ามมีเชื้อสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 24 หรือเป็นผู้ซื้อ หรือได้มาจากผู้รับใบอนุญาตดังกล่าว ดังนั้นพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 25 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 มาตรา 46 มาตรา 48 และมาตรา 50

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 เป็นบทบัญญัติเรื่องการกระจายรายได้ และมาตรา 87 เป็นเรื่องการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี อยู่ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เป็นบทบัญญัติที่มีไว้เป็นแนวทางในการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ภายใต้การควบคุมของรัฐสภา ซึ่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 25 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ห้ามมิให้ทำสุรา และขายเชื้อสุรา ไม่ได้เกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญด้วยมติเอกฉันท์วินิจฉัยว่า

1. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 และมาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 32 มาตรา 48 และมาตรา 87

2. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 และมาตรา 25 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 32 มาตรา 46 มาตรา 48 มาตรา 83 และมาตรา 87

3. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 ประกอบมาตรา 25 เฉพาะความหมายของเชื้อสุราในส่วนที่ไม่ได้หมายความถึงแป้งข้าวหมัก และมาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2547 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประเสริฐ จองวิริยะวงศ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ และนายชูชาติ ศรีแสง โจทก์ร่วมฟ้องนายประเสริฐ จองวิริยะวงศ์ เป็นจำเลย ฐานความผิด ดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีต่อศาลอาญา เป็นคดีอาญาหมายเลขดำที่ 14309/2542 ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 และมาตรา 198 ให้ลงโทษจำคุกและโทษปรับ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526

มาตรา 4 คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ข้อ 5 ศาลอาญาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 198 ให้ลงโทษจำคุกและปรับ โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้

โจทก์ร่วมอุทธรณ์ต่อศาลอาญา ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ร่วมฎีกาต่อศาลอาญา

จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลอาญา ขอให้ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การบัญญัติให้ผู้พิพากษาที่ตัดสินให้รอการลงโทษจำเลยไปแล้ว กลับมาอนุญาตให้โจทก์ใช้สิทธิฎีกาได้อีกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 เป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพของจำเลย จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 มาตรา 26 ถึงมาตรา 30

ศาลฎีกามีคำสั่งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และไม่ปรากฏว่าเคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของจำเลยดังกล่าวเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า จำเลยในฐานะผู้ร้องได้โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนด ให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ ทั้งโดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ว่าได้รับความคุ้มครอง และผูกพันองค์กรของรัฐในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมาย มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติที่รับรองในการที่บุคคลจะอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และเป็นบทบัญญัติที่ให้หลักประกันสิทธิของบุคคลในการใช้สิทธิทางศาล เมื่อถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรอง มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ห้ามการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และต้องกระทำเท่าที่จำเป็นทั้งต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของชนชาวไทย โดยมีหลักการว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจะกระทำมิได้

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 เป็นสิทธิที่เกี่ยวกับคู่ความในคดีอาญาที่ต้องห้ามฎีกาสามารถยื่นฎีกาได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอุทธรณ์ และฎีกาปกติเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความที่ไม่พอใจในคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวก็ชอบที่จะอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปยังศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมาย เว้นแต่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือต้องห้ามตามกฎหมายอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ทั้งโจทก์และจำเลยมีสิทธิขอให้ผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษา หรือ

ทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์รับรองให้ฎีกาได้ ที่ต้องให้ศาลฎีกาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ก็เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ไม่ใช่เป็นเรื่องการใช้อำนาจขององค์กรโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ ไม่ทำให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ไม่ได้รับความคุ้มครอง ไม่เกี่ยวกับบุคคลอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และเป็นการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30

สำหรับประเด็นที่โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 นั้น

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 233 เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่บัญญัติว่าการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล และการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีดังกล่าวต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ และตามกฎหมาย ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิฎีกา กรณีที่คู่ความถูกห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 220 โดยบัญญัติ เป็นข้อยกเว้นว่า ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณา หรือลงชื่อในคำพิพากษา หรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุด และอนุญาตให้ฎีกา ก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไป ซึ่งเป็นสิทธิของคู่ความที่จะขอให้รับรองปัญหาข้อเท็จจริงได้ เป็นสิทธิที่มีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน เป็นการให้โอกาสผู้พิพากษาซึ่งได้พิพากษาตามมาตรา 219 ให้รอการลงโทษแก่จำเลย และ

ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่พิพากษายืนให้รอการลงโทษจำเลย หรือผู้มีอำนาจอื่นตามที่มาตรา 221 บัญญัติไว้มีอำนาจรับรองให้ฎีกา ว่าจะรอการลงโทษหรือไม่ ศาลฎีกาจะต้องพิจารณาคดีตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 64/2547 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/17 วรรคสอง มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องพร้อมความเห็นลงวันที่ 3 มิถุนายน 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง สรุปได้ว่า ผู้ร้องได้รับหนังสือจากประธานคณะกรรมาธิการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงินวุฒิสภา กรณีนายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) ร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการที่ศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการของบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) ลูกหนี้ และบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลายฯ ที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวน่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องพิจารณาแล้วมีความเห็นในประเด็น มาตรา 90/17 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญว่า เจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลซึ่งประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินให้ได้รับความช่วยเหลือในการฟื้นฟูกิจการ เพื่อมิให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย และเมื่อกิจการของลูกหนี้ได้รับการฟื้นฟูย่อมทำให้เจ้าหนี้มีโอกาสได้รับชำระหนี้ แต่หากลูกหนี้ต้องล้มละลายย่อมไม่เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลายฯ ก็เพื่อให้สถาบันทางการเงินหรือเอกชน ที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหนี้โดยรู้อยู่แล้วว่า ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวให้มีสิทธิที่จะขอรับชำระหนี้ แม้ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลายในภายหลังก็ตาม จึงเป็นกฎหมายที่มุ่งแก้ปัญหา

ทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมให้ธุรกิจการค้าของประเทศดำเนินต่อไปได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายกรณีที่จะยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้จะต้องเป็นกรณีที่ศาลล้มละลายยังมิได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด ซึ่งหมายถึงการที่ศาลล้มละลายยังมิได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ลูกหนี้จึงยังมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินต่างๆ ของตน แต่กระบวนการตั้งผู้ทำแผนตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/17 วรรคสอง ที่กำหนดให้มติของเจ้าหนี้ฝ่ายที่มีจำนวนหนี้ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ซึ่งได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้นกำหนดให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ที่ลูกหนี้เสนอเป็นผู้ทำแผน มิได้ให้โอกาสลูกหนี้อย่างเพียงพอในการที่จะได้มาซึ่งผู้ทำแผนที่มาจากการเสนอของฝ่ายลูกหนี้ เป็นผลให้ในทางปฏิบัติลูกหนี้ไม่อาจมีโอกาสเสนอแผนของลูกหนี้ให้ฝ่ายเจ้าหนี้และศาลพิจารณา และกระบวนการตั้งผู้ทำแผนตามมาตรา 90/17 นั้น เจ้าหนี้ย่อมมุ่งไปที่การตั้งผู้ทำแผนที่อาจจัดทำแผนในทางเอื้อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ฝ่ายจำนวนหนี้ข้างมากเป็นสำคัญ โดยอาจไม่ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูให้กิจการของลูกหนี้อยู่รอดต่อไปได้ หรืออาจเป็นช่องทางให้เจ้าหนี้จำนวนหนี้ข้างมากใช้กระบวนการตามมาตรา 90/17 ยุติการเริ่มกระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ และแม้บทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจแก่ศาลในอันที่จะตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งว่า จะให้ความเห็นชอบผู้ทำแผนหรือไม่ให้ความเห็นชอบด้วยก็ตาม แต่เจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธิที่จะพิจารณาเลือกบุคคลที่ตนเป็นฝ่ายเสนอมาให้เป็นผู้ทำแผนได้อีกครั้งหนึ่ง โดยในชั้นนี้กฎหมายมิได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบดังที่เจ้าหนี้ลงมติเลือกในครั้งแรก บทบัญญัติดังกล่าวจึงกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน และเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 50 ประกอบมาตรา 29 ผู้ร้องจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคำร้องมาชี้แจงแสดงความเห็นเพิ่มเติมประกอบด้วย นายประสิทธิ์ ปทุมารักษ์ รองประธานคณะกรรมาธิการการคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน วุฒิสภา คนที่ 3 นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ และคณะ อธิบดีกรมบังคับคดีและคณะผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน)

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 198

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/17 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า "...แต่ในกรณีที่ลูกหนี้เสนอผู้ทำแผนด้วย ให้ผู้ทำแผนที่ลูกหนี้เสนอเป็นผู้ทำแผน เว้นแต่จะมีมติของเจ้าหนี้ฝ่ายที่มีจำนวนหนี้ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ซึ่งได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้นกำหนดให้บุคคลอื่นเป็นผู้ทำแผน..." ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 50 ประกอบมาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 48 ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน การจำกัดสิทธิดังกล่าวย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 50 บัญญัติรับรองเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายที่ออกมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงตามมาตรา 29 สำหรับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในหมวดว่าด้วยกระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เห็นว่ากฎหมายมีหลักการที่สำคัญคือ กำหนดให้ลูกหนี้ที่เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดหรือนิติบุคคลอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกิจการประสบปัญหาด้านการเงินและมีลักษณะที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อให้สามารถฟื้นฟูกิจการได้ กระบวนการฟื้นฟูกิจการ กฎหมายกำหนดให้มีการตั้งผู้ทำแผนเพื่อเข้ามาวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์และปัญหาของกิจการ แล้วจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ เสนอที่ประชุมเจ้าหนี้และศาลเพื่อให้ความเห็นชอบนำไปบริหารเพื่อแก้ไขปัญหากิจการที่กำลังตกต่ำให้ฟื้นคืนสภาพเดิมได้ และตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ การที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ และเมื่อศาลมีคำสั่ง

พิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ย่อมต้องถูกจำกัดสิทธิในทรัพย์สินและจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม โดยมีเหตุผลเพื่อมิให้ลูกหนี้ก่อหนี้เพิ่มขึ้น และเพื่อรวบรวมทรัพย์สินมาแบ่งชำระให้กับเจ้าหนี้ สำหรับการฟื้นฟูกิจการ กฎหมายกำหนดว่า ลูกหนี้ต้องมีหนี้สินล้นพ้นตัวเช่นเดียวกัน ดังนั้น สิทธิของลูกหนี้จึงไม่แตกต่างจากกรณีที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เพราะเมื่อศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการแล้ว อำนาจหน้าที่ในการจัดกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้สิ้นสุดลงเช่นเดียวกัน และเมื่อศาลมีคำสั่งตั้งผู้ทำแผนแล้ว อำนาจหน้าที่ในการจัดกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้และบรรดาสิทธิตามกฎหมายของผู้ถือหุ้นของลูกหนี้ยกเว้นสิทธิที่จะได้รับเงินปันผล ตกแก่ผู้ทำแผน แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อคุ้มครองกิจการของลูกหนี้ในระหว่างการจัดกิจการของผู้ทำแผน กฎหมายห้ามมิให้ผู้ทำแผนกระทำนิติกรรมหรือกระทำการใดๆ ที่ก่อให้เกิดภาระในทรัพย์สินของลูกหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/12 วรรคหนึ่ง (9)

พิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/17 วรรคสอง แล้วเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวค่อนข้างจะให้สิทธิกับลูกหนี้มากกว่าเจ้าหนี้ เพราะเจ้าหนี้ต้องใช้มติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ซึ่งได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้น จึงจะได้บุคคลที่เจ้าหนี้เสนอเป็นผู้ทำแผน ซึ่งถ้าหากลูกหนี้สามารถประนีประนอมกับเจ้าหนี้บางส่วนได้อาจมีผลทำให้ที่ประชุมเจ้าหนี้ไม่สามารถลงมติถึงสองในสามได้ ผู้ทำแผนก็จะเป็นบุคคลที่ลูกหนี้เสนอและการที่กฎหมายให้โอกาสเจ้าหนี้มีมติเลือกผู้ทำแผน เพราะเมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องขอฟื้นฟูกิจการไว้พิจารณา กฎหมายห้ามมิให้เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ และห้ามมิให้ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายในกรณีที่มีการฟ้องคดีไว้ก่อนแล้ว ให้งดการพิจารณาไว้ หรือ แม้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็บังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้ และเพื่อให้เจ้าหนี้ให้ความร่วมมือในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหนี้เพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูกิจการ และในการเลือกผู้ทำแผนโดยมติของที่ประชุมเจ้าหนี้ตามมาตรา 90/17 วรรคสอง มิได้มีผลให้บุคคลที่ได้รับเลือกเป็นผู้ทำแผนโดยทันที แต่บทบัญญัติของกฎหมายโดยเฉพาะมาตรา 90/17 วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า บัญญัติให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาตั้งบุคคลใดๆ ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติเลือกเป็นผู้ทำแผนได้ตามพฤติการณ์แห่งคดีหาเป็นการบังคับให้ศาลตั้งบุคคลดังกล่าวซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้มีมติเลือกเป็นผู้ทำแผนในทุกกรณีไม่ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติล้มละลายฯ ยังมีบทบัญญัติที่คุ้มครองกิจการของลูกหนี้กล่าวคือ บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจออกกฎกระทรวงว่าด้วยการจดทะเบียนและการกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำแผนและผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการ พ.ศ. 2545 กำหนดให้ผู้ทำแผนต้องเป็นบุคคลที่ได้จดทะเบียนไว้ต่อคณะกรรมการพิจารณาผู้ทำแผนและผู้บริหารแผนฟื้นฟูกิจการ โดยผู้ทำแผนจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงและผู้ทำแผนจะต้องวางหลักประกันเพื่อชดเชยความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ทำแผนต่อสำนักฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ กรมบังคับคดี ซึ่งหลักเกณฑ์ตามกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองกิจการของลูกหนี้มิให้ผู้ทำแผนที่เจ้าหนี้แต่งตั้งทำแผนเอื้อประโยชน์แก่เจ้าหนี้หรือเพื่อครอบงำกิจการของลูกหนี้ ดังนั้นแม้การตั้งผู้ทำแผนจะมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 หรือเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 เพราะผู้ทำแผน จะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้และเป็นผลให้อำนาจหน้าที่ในการจัดกิจการและทรัพย์สินของผู้บริหารของลูกหนี้สิ้นสุดลง ก็ตาม แต่เป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นมาตรการที่จะดำเนินการกับลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว และเพื่อให้ผู้ทำแผนเข้ามาวิเคราะห์สภาพการณ์และปัญหาของกิจการและจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ เพื่อนำไปบริหารให้กิจการที่กำลังตกต่ำฟื้นคืนสภาพเดิมได้ ซึ่งเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้และให้อำนาจให้กระทำได้ ตามมาตรา 48 วรรคหนึ่ง และมาตรา 50 วรรคสอง และการตั้งผู้ทำแผนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 90/17 วรรคสอง แม้จะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้ก็ตาม แต่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น

บทบัญญัติมาตรา 90/17 วรรคสอง มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ตามมาตรา 29

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/17 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า "...แต่ในกรณีที่ลูกหนี้เสนอผู้ทำแผนด้วย ให้ผู้ทำแผนที่ลูกหนี้เสนอเป็นผู้ทำแผน เว้นแต่จะมีมติของเจ้าหนี้ฝ่ายที่มีจำนวนหนี้ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนหนี้ทั้งหมดของเจ้าหนี้ซึ่งได้ออกเสียงลงคะแนนในมตินั้นกำหนดให้บุคคลอื่นเป็นผู้ทำแผน..." ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 65-82/2547 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวมสิบแปดคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 62 หรือไม่

มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีโดยสรุปความได้ว่า หน่วยงานของรัฐได้ยื่นฟ้องเอกชนเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (สัญญาใช้ทุนการศึกษา สัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง และสัญญาสัมปทาน) ต่อศาลปกครองชั้นต้น เนื่องจากผู้ถูกฟ้องคดีผิดนัด ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดี ได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองเกินกำหนดระยะเวลาการยื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ซึ่งกำหนดไว้หนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 อีกทั้ง มิใช่คดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลซึ่งจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้และการฟ้องคดีดังกล่าวมิได้เป็นการยื่นฟ้องคดีเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาได้ ตามมาตรา 52 ศาลปกครองชั้นต้นจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาต่อศาลปกครองสูงสุด พร้อมกับโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 62 โดยผู้ฟ้องคดีได้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ที่ศาลปกครองชั้นต้นยกขึ้นมาเป็นเหตุในการไม่รับคำฟ้องเป็นกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ก่อนมีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 สิทธิในการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยฟ้องได้ภายในอายุความสิบปี การฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง คู่กรณีฝ่ายผู้ฟ้องคดีมีได้ทั้งเอกชนและหน่วยงานทางปกครอง การฟ้องคดีจึงถือเป็นสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลไว้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา 62 ยังบัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ก็ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้ด้วย การจำกัดสิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ฉะนั้น กฎหมายใดที่บัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลโดยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ กฎหมายนั้นย่อมขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นผลให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีซึ่งโต้แย้งว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลปกครองสูงสุด พิจารณาคำร้องทั้งสิบแปดคำร้องแล้วเห็นว่า ในการฟ้องคดีต่อศาล ผู้ฟ้องคดีย่อมต้องยื่นคำฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับการฟ้องคดีนั้น เมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดย่อมต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ แต่เนื่องจากผู้ฟ้องคดี โต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดี ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลปกครองสูงสุด พิจารณาคำร้องทั้งสิบแปดคำร้องแล้วเห็นว่า ในการฟ้องคดีต่อศาล ผู้ฟ้องคดีย่อมต้องยื่นคำฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับการฟ้องคดีนั้น เมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดย่อมต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ แต่เนื่องจากผู้ปฟ้องคดี โต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดี ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งสิบแปดคำร้อง มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน และกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยศาลปกครองสูงสุดได้ส่งความเห็นตามทางการว่า เป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี เป็นการโต้แย้งบทกฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าว กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 62 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 อยู่ในหมวด 1 บททั่วไปซึ่งเป็นการกล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลในลักษณะหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มิใช่กรณีที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 จะขัดหรือแย้งได้ ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 อยู่ในหมวด 1 บททั่วไป ที่บัญญัติหลักการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญเพื่อมิให้กฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่ หรือจะมีขึ้นต่อไปในภายหน้า มีเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงมิใช่กรณีที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 จะขัดหรือแย้งได้เช่นกัน

รัฐธรรมนูญมาตรา 27 เป็นบทบัญญัติที่รับรองซึ่งสิทธิและเสรีภาพและสภาพบังคับของสิทธิและเสรีภาพให้เกิดผลในทางปฏิบัติทั้งในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและการตีความกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองและให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้จะมีการจำกัดไม่ได้ ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ที่บัญญัติว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญรับรองสามารถกระทำได้ แต่จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ที่รัฐธรรมนูญกำหนดกล่าวคือ ต้องเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการโดยจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา 62 เป็นบทบัญญัติให้สิทธิบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐ ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานดังกล่าว สิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐ จึงเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สิทธิดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่ตามคำร้องเป็นกรณีที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ยื่นฟ้องบุคคลให้รับผิดตามสัญญาทางปกครอง กรณีจึงเป็นการแตกต่างไปจากที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิในการฟ้องคดี

ไว้ตาม มาตรา 62 อีกทั้ง บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ไม่ได้มุ่งหมายจะใช้บังคับกับกรณีหนึ่งกรณีใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงแต่เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 จึงไม่ได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 62 แต่อย่างใด

โดยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 12 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 62 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 84/2547 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ 187/2546 ของศาลปกครองเชียงใหม่ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 45 วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 30

ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของนายออน อู่เงิน กับพวก ผู้ร้องซึ่งได้ยื่นฟ้อง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ต่อศาลปกครองเชียงใหม่ในคดีหมายเลขดำที่ 187/2546 ขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน 1,069,778,433 บาท ผู้ร้องได้ยื่นคำฟ้องและขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา โดยขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

ศาลปกครองเชียงใหม่เห็นว่าคดีนี้เป็นคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งมาตรา 45 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ร้องต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตราร้อยละสองจุดห้าของทุนทรัพย์ แต่ไม่เกินสองแสนบาทและไม่อาจนำหลักการดำเนินคดีอย่างคนอนาถามาใช้บังคับได้

ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวและโต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อหลักความเสมอภาคที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 และมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญ และขอให้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครองเชียงใหม่มีคำสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าว ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่รับคำร้อง ขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งให้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า เมื่อศาลปกครองชั้นต้นใช้บทบัญญัติ มาตรา 45 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บังคับแก่คดีนี้ และผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดต่อมาตรา 26 และมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องซึ่งเป็นคู่กรณีในคดีโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ศาลปกครองชั้นต้นจึงต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งคำโต้แย้งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ จึงให้รับคำร้องของผู้ร้องและให้ศาลปกครองเชียงใหม่รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า มาตรา 45 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 30 และศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์เห็นว่า ศาลปกครองชั้นต้นใช้บทบัญญัติมาตรา 45 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บังคับแก่คดี และศาลรัฐธรรมนูญยังไม่มีคำวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ เมื่อศาลปกครองสูงสุดได้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 45 วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของชนชาวไทย โดยมีหลักการว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจะกระทำมิได้ ส่วนพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 45 วรรคสี่ เป็นบทบัญญัติให้ผู้ฟ้องคดีในศาลปกครองต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ในกรณีการฟ้องคดีขอให้สั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) หรือ (4) ในอัตราร้อยละสองจุดห้าของทุนทรัพย์ แต่ไม่เกินสองแสนบาท การดำเนินคดีในศาลปกครองใช้ระบบไต่สวน ภาระในการพิสูจน์มิได้ตกอยู่แก่ผู้ฟ้องคดีโดยตรง แต่ศาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความสะดวกในกระบวนการพิจารณา การดำเนินคดีปกครองเป็นไปตามหลักของกฎหมายมหาชน จึงแตกต่างไปจากการดำเนินคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่อาจขอดำเนินคดีอนาถาได้ตามมาตรา 149 ซึ่งเป็นไปตามหลักของกฎหมายเอกชน การที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ บัญญัติให้เสียค่าธรรมเนียมศาลเป็นมาตรการที่จำเป็นและเป็นประโยชน์กับรัฐและประชาชนทั่วไปที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มิได้กำหนดวิธีการเกี่ยวกับการขอฟ้องคดีอนาถาไว้ ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 10 คนต่อ 5 คน จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 45 วรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 86/2547 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสหัส ตรีทิพยบุตร กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 12605/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 12605/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าจำเลยที่ 1 ได้ทำสัญญากู้ยืมเงินกับบริษัทเงินทุน ธีรชัยทรัสต์ จำกัด เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2536 โดยจำเลยที่ 2 ได้ทำสัญญาค้ำประกันและจดทะเบียนจำนองที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่บริษัทฯ จำเลยที่ 1 มิได้ชำระหนี้ให้แก่บริษัทฯ ต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีคำสั่งให้บริษัทฯ ระงับการดำเนินกิจการและได้ปิดกิจการในเดือน ธันวาคม 2540 โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและชำระบัญชีขององค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) กองทุนรวมเอเชียรีคอฟเวอรี่ 3 โจทก์ เป็นผู้ซื้อและรับโอนสิทธิเรียกร้องในสินทรัพย์สินเชื่อพาณิชย์ สินเชื่อบางส่วนจากบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ผู้ขายซึ่งถูกปิดกิจการ รวมทั้งหนี้สินที่จำเลยมีอยู่กับบริษัทเงินทุน ธีรชัยทรัสต์ จำกัด โดยชอบด้วยกฎหมาย และโจทก์ได้ติดตามทวงถามแล้ว แต่จำเลยทั้งสองเพิกเฉย โจทก์จึงต้องฟ้องจำเลยต่อศาล เพื่อให้มีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยและบังคับจำนอง

จำเลยทั้งสองยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์และยื่นคำร้องโต้แย้งว่า มาตรา 31 แห่งพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลได้รับเท่าเทียมกันในทางกฎหมายจะเลือกปฏิบัติมิได้ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีตามคำร้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง จึงส่งคำร้องนี้มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และเป็นกรณีที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมจะกระทำมิได้สำหรับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 เห็นว่าบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยมีวัตถุประสงค์หลักในการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ ปรับโครงสร้างหนี้และปรับโครงสร้างกิจการของสินทรัพย์ด้อยคุณภาพที่เป็นสิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินของลูกหนี้ของสถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ของรัฐ กฎหมายจึงบัญญัติบังคับให้สถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ของรัฐต้องโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543 ทั้งหมดให้แก่ บสท. แต่กฎหมายมิได้บังคับให้สถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ของเอกชนต้องโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพให้กับ บสท. เพราะจะเป็นการกระทบสิทธิของเอกชน แต่อาศัยหลักของความยินยอมหรือความสมัครใจ และกำหนดหลักเกณฑ์ในการโอนต้องเป็นไปตามมาตรา 31 อนุมาตรา 1 ถึงอนุมาตรา 4 เพื่อให้รัฐมีต้นทุนในการดำเนินการให้น้อยที่สุดโดยก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และเพื่อมิให้ บสท.ต้องเสี่ยงจากการขาดทุนมากจนเกินไป ซึ่งจะกระทบถึงเงินภาษีอากรของประชาชนและอาจเกิดความเสียหายต่อรัฐ นอกจากนี้ สินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินเอกชนก็มีกฎหมายฉบับต่าง ๆ เช่น พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 กำหนดให้โอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินเอกชนให้กับบริษัทบริหารสินทรัพย์ เพื่อดำเนินการบริหารสินทรัพย์ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวอยู่แล้ว จึงเห็นว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ซึ่งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังกล่าวเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ประชาชนและมิใช่บทบัญญัติของกฎหมาย ที่เป็นบทบังคับ แต่เป็นบทบัญญัติที่อาศัยหลักความยินยอมหรือความสมัครใจและเป็นหลักเกณฑ์ที่มีผลใช้บังคับกับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ที่มีลักษณะที่เหมือนกัน ดังนั้น พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 จึงเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล หรือฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 87/2547 เรื่อง ศาลจังหวัดราชบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แบงกอก สกรีน โปรดักซ์ จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลจังหวัดราชบุรีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 293/2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31

ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 หรือไม่

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า บรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน เป็นโจทก์ฟ้อง จำเลยที่ 1 ถึงจำเลยที่ 4 ในความผิดฐานผิดสัญญากู้เงิน ขายลดเช็ค ตั๋วสัญญาใช้เงินบังคับจำนองและค้ำประกัน ปรากฏตามคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 293/2545 สรุปได้ว่า จำเลยที่ 1 ได้ทำสัญญากู้ยืมเงิน และทำสัญญาขายลดเช็ค โดยออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้กับบริษัทเงินทุนคาเธ่ย์ทรัสต์ จำกัด และเพื่อเป็นประกันหนี้ดังกล่าว จำเลยที่ 2 ถึงจำเลยที่ 4 ได้จดทะเบียนจำนองที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้กับบริษัทฯ และจำเลยที่ 2 ถึงจำเลยที่ 4 ยังเป็นผู้ค้ำประกันและร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 1 ต่อบริษัทฯ นับแต่วันทำสัญญา จำเลยที่ 1 ได้ชำระดอกเบี้ยและเงินต้นบางส่วน เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ จำเลยที่ 1 ก็มิได้ชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นไป ต่อมาเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2540 รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการคลังได้มีคำสั่งให้บริษัทเงินทุน คาเธ่ย์ทรัสต์ จำกัด ระงับการดำเนินกิจการ และให้องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) นำทรัพย์สินของบริษัทฯ ออกขายแล้วดำเนินการชำระบัญชีและเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2542 โจทก์ได้รับโอนทรัพย์สินของบริษัทฯ มาเป็นของโจทก์โดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้โจทก์ได้รับมาซึ่งสิทธิเรียกร้องของบริษัทฯ ที่มีต่อจำเลยทั้งสี่ โดยถือว่าจำเลยทั้งสี่รู้ถึงการโอนโดยไม่ต้องบอกกล่าวตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 โจทก์ได้ติดต่อทวงถามให้จำเลยทั้งสี่ชำระหนี้แล้วหลายครั้ง แต่จำเลยทั้งสี่เพิกเฉย โจทก์จึงต้องฟ้องจำเลยต่อศาล จำเลยทั้งสี่ยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์และยื่นคำร้องโต้แย้งว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30

ศาลจังหวัดราชบุรีพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีตามคำร้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง จึงส่งคำร้องนี้มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 และเป็นกรณีที่ศาลจังหวัดราชบุรีส่งมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ในประเด็นนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 86/2547 ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เนื่องจาก มาตรา 31 แห่งพระราชกำหนดดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องของสถานะของบุคคล หรือฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมแต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยอีก

ประเด็นที่สอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 เป็นเรื่องสิทธิของบุคคลที่ต้องการใช้สิทธิทางศาล เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง เพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาหรือชี้ขาดข้อพิพาท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 เป็นบทบัญญัติ

เกี่ยวกับหนี้ บุคคลอาจก่อนิติสัมพันธ์ต่อกันด้วยความสมัครใจ ก่อให้เกิดมูลหนี้ที่ต้องปฏิบัติต่อกัน มาตรา 194 เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด 1 ว่าด้วยวัตถุแห่งหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิเรียกลูกหนี้ให้ชำระหนี้ได้ มาตรา 204 เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด 2 ว่าด้วยผลแห่งหนี้ ส่วนที่ 1 การไม่ชำระหนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับกำหนดเวลาชำระหนี้ และกรณีที่ถือว่าลูกหนี้เป็นฝ่ายผิดนัด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 เป็นกฎหมายสารบัญญัติ กฎหมายทั้งสามมาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มิได้มีข้อความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขและการใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และบทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับกับบุคคลโดยเสมอภาคกันและบุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ฯลฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2548 เรื่อง ศาลปกครองส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 51 วรรคสอง มาตรา 53 และข้อ 3 ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2541) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 3 มาตรา 6 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 50

ศาลปกครองส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า พันเอก (พิเศษ) มานะ เกษรศิริ กับพวก รวม 11 คน ได้ยื่นฟ้องนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (ผู้ถูกฟ้องที่ 1) และผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง (ผู้ถูกฟ้องที่ 2) ต่อศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง) ตามคดีหมายเลขดำที่ 1367/2545 คดีหมายเลขแดงที่ 1729/2546 โดยฟ้องว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ประกอบการโรงแรมในจังหวัดระยอง ได้รับหนังสือจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองที่ รย. 51001/1076 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม 2545 เรื่อง การจัดเก็บภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดแจ้งว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ได้ออกข้อบัญญัติเรื่องการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักในโรงแรม พ.ศ. 2545 ประกาศ วันที่ 15 พฤษภาคม 2545 โดยให้ติดประกาศไว้โดยเปิดเผย ณ สำนักงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้ว 15 วัน ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2545 เป็นต้นไป ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ข้อบัญญัติดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจตราข้อบัญญัติเกินกว่าอำนาจที่ได้รับตามกฎหมาย เป็นการกระทำนอกเหนืออำนาจหน้าที่และกระทำโดยไม่มีอำนาจ กล่าวคือ ในข้อบัญญัติได้กำหนดโทษผู้ละเมิดข้อบัญญัติไว้ 3 สถาน คือ จำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งที่มาตรา 51 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ให้กำหนดโทษได้เพียง 2 สถาน คือ จำคุกและหรือปรับเท่านั้น และในข้อบัญญัติดังกล่าวยังให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเปรียบเทียบพร้อมกับมีอำนาจเรียกผู้ควบคุมและจัดการโรงแรม ผู้พัก และผู้เกี่ยวข้อง มาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหลักฐานได้ทั้งที่ไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจไว้เลย นอกจากนี้ อำนาจของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ที่ได้รับจากพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ยังขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ มาตรา 51 วรรคสอง และมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ได้มอบอำนาจนิติบัญญัติให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เป็นผู้ออกข้อบังคับซึ่งเป็นการออกกฎหมายเองโดยให้มีผลบังคับใช้หลังจากที่ติดประกาศข้อบัญญัติไว้ 15 วัน โดยไม่ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นการมอบอำนาจให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่ละจังหวัดตราข้อบัญญัติได้อย่างอิสระ และการที่ข้อบัญญัติได้กำหนดบทบังคับและกำหนดโทษได้ จึงเป็นการขัดต่อมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 3 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 50 นอกจากนั้น กฎกระทรวง

ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2541) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้ผู้ควบคุมและจัดการโรงแรมจัดเก็บค่าธรรมเนียมแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นจึงเป็นการตราขึ้นโดยไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า โดยที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2546 ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2546 ว่า มาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นเด็ดขาดมีผลผูกพันผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองมีอำนาจออกข้อบัญญัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงไม่มีเหตุต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นอกจากนี้ การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 อนุมัติข้อบัญญัติดังกล่าวและได้มีประกาศข้อบัญญัติโดยเปิดเผย ณ สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองเป็นเวลาสิบห้าวันแล้ว โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 53 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายและมีผลใช้บังคับแล้ว ดังนั้น เมื่อฟังได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีอำนาจในการออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง เรื่อง การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักในโรงแรม พ.ศ. 2545 โดยไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและข้อบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง เรื่อง การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักในโรงแรม พ.ศ. 2545 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2545 จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว พิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นว่า ประเด็นแห่งคดีไม่ถูกต้อง จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีซึ่งโต้แย้งว่าบทบัญญัติมาตรา 51 วรรคสอง มาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และกฎกระทรวง (ฉบับที่ 4) ออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ในข้อที่ 3 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไปให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 51 วรรคสอง และมาตรา 53 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึง มาตรา 3 มาตรา 6 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึง มาตรา 3 มาตรา 6 เป็นบททั่วไปที่กำหนดรูปแบบของรัฐในลักษณะทั่วไป ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติถึงผลของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ มิให้มีผลเป็นการใช้บังคับได้ รัฐธรรมนูญทั้งสี่มาตรานี้ จึงมิใช่เนื้อหาที่บทบัญญัติของพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 51 วรรคสองและมาตรา 53 จะขัดหรือแย้งได้

ส่วนกรณีพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 51 วรรคสองและมาตรา 53 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 50 นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 เป็นการบัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้แก่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคน กล่าวคือรัฐจะปฏิบัติต่อประชาชนเสมือนประชาชนเป็นสัตว์หรือสิ่งของไม่ได้ มาตรา 29 ที่บัญญัติว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพสามารถกระทำได้ แต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไข คือ ต้องเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้น โดยกฎหมายนั้นจะต้องออกเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 เป็นกรณีที่ให้อิสระแก่บุคคลในการเลือกที่จะประกอบอาชีพได้ตามที่ตนต้องการโดยไม่ถูกกีดกัน เว้นแต่จะไปกระทบเสรีภาพของผู้อื่นหรือมีกฎหมายเฉพาะให้อำนาจในการจำกัดเสรีภาพไว้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 เป็นกรณีที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นมีอิสระที่จะดำเนินกิจการในท้องถิ่นได้เอง เพื่อให้ตรงกับความต้องการ

ของคนในท้องถิ่นนั้นๆ โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดออกเป็นข้อบัญญัติ ซึ่งใช้บังคับผู้ประกอบการทุกคนที่ประกอบกิจการประเภทเดียวกันในเขตท้องที่นั้นๆ จึงถือได้ว่าข้อบัญญัตินั้นไม่ได้เลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะที่จะทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจของผู้ประกอบการประเภทเดียวกัน หากแต่ทุกคนยังสามารถประกอบอาชีพตามที่ตนต้องการได้ และผู้ที่ประกอบกิจการประเภทเดียวกันก็ได้รับการปฏิบัติจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเหมือนกัน ดังนั้นการแข่งขันของผู้ประกอบการประเภทเดียวกันจึงสามารถดำเนินไปอย่างเป็นธรรมได้ ประกอบกับเมื่อมีพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกกฎหมายเองแล้ว ข้อบัญญัติที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตราขึ้นจึงมีลักษณะเป็นกฎหมายอย่างหนึ่ง และสิ่งที่จะทำให้ข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาพบังคับคือโทษทางอาญา พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 7 และ มาตรา 8 ได้บังคับให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนั้น พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 51 วรรคสอง และมาตรา 53 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 3 มาตรา 6 มาตรา 28 และมาตรา 29 และมาตรา 50

ส่วนข้อโต้แย้งกรณีกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2541) ข้อ 3 นั้น ไม่จำต้องวินิจฉัย เพราะไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2544

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 51 วรรคสอง และมาตรา 53 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 3 มาตรา 6 มาตรา 28 และมาตรา 29 และมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5-26/2548 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีรวมยี่สิบสองคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา

วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่

หน่วยงานของรัฐได้ยื่นฟ้องเอกชนเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (สัญญาใช้ทุนการศึกษา และสัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง) ต่อศาลปกครองชั้นต้น เนื่องจาก ผู้ถูกฟ้องคดีผิดสัญญา

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองเกินกำหนดเวลาให้ยื่นฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ซึ่งต้องยื่นฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ประกอบกับมิใช่คดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลซึ่งจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้ และการฟ้องคดีดังกล่าวมิได้เป็นการยื่นฟ้องคดีเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ศาลจะรับไว้พิจารณาได้ ตามมาตรา 52 ศาลปกครองชั้นต้นจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลปกครองชั้นต้น ที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาต่อศาลปกครองสูงสุด พร้อมกับโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 โดยผู้ฟ้องคดีได้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ที่ศาลปกครองชั้นต้น ยกขึ้นมาเป็นเหตุในการสั่งไม่รับคำฟ้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ก่อนจะมีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ใช้บังคับ สิทธิในการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองต่อศาลย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยฟ้องได้ภายในอายุความสิบปี การฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง คู่กรณีฝ่ายผู้ฟ้องคดีมีได้ทั้งเอกชนและหน่วยงานทางปกครอง การฟ้องคดีถือเป็นสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ

รับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้" และวรรคสองบัญญัติว่า กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย...." และมาตรา 48 บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ..." ดังนั้น สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินอันเกิดจากสิทธิเรียกร้องตามสัญญาย่อมได้รับความคุ้มครอง การที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 บัญญัติให้การฟ้องคดีพิพาทที่เกี่ยวกับสัญญาทางปกครองต้องยื่นฟ้องภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี จึงเป็นการบัญญัติเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน เพราะเป็นบทบัญญัติที่ไปย่นอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากต่ำสุดสองปีเหลือเพียงหนึ่งปีเท่านั้น จึงเป็นผลให้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เป็นอันใช้บังคับมิได้ จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดี ซึ่งโต้แย้งว่าบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลปกครองสูงสุด พิจารณาคำร้องทั้งยี่สิบสองคำร้องแล้วเห็นว่า ในการฟ้องคดีต่อศาลผู้ฟ้องคดีย่อมต้องยื่นคำฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับการฟ้องคดีนั้น เมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดย่อมต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 51 แต่เนื่องจากผู้ร้อง (ผู้ฟ้องคดี) โต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นของผู้ร้อง (ผู้ฟ้องคดี) ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งยี่สิบสองคำร้อง มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน และกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่คู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยศาลปกครองสูงสุดได้มีความเห็นตามทางการว่า เป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี เป็นการโต้แย้งบทกฎหมายที่ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าว กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 29 หรือไม่

<u>ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 65 – 82/2547 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2547 ว่า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 29</u>

ดังนั้น ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีเพียงประเด็นเดียวว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน แต่ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน อาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจในการตราขึ้น เพื่อกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิเช่นว่านั้นได้ แต่การจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินต้องทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินนั้น สำหรับ</u>

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้ฟ้องคดีในการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิด หรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองตามมาตรา 9 (3) และคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ตามมาตรา 9 (4) โดยให้ยื่นฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินหรือการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 กรณีเป็นเรื่องที่กฎหมายได้กำหนดสิทธิในการฟ้องคดีภายในระยะเวลาที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ตามประเภทและลักษณะของคดีตามคำร้อง ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า "การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" พิจารณาคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องไม่ได้โต้แย้งหรือบรรยายไว้อย่างชัดเจนว่า ขัดหรือแย้งต่อสิทธิของบุคคลในการสืบมรดกไว้อย่างไร ประกอบกับมิได้เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ร้อง จึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ไม่ขัดหรือต่อแย้งรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27-28/2548 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวมสองคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 75 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ยื่นฟ้อง นายธวัชชัย เชียงโสม กับพวก และมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ยื่นฟ้อง นายกิตติพงษ์ วงศ์กาฬสินธุ์ กับพวก เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (สัญญาใช้ทุนการศึกษา) ต่อศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองขอนแก่น) เนื่องจากผู้ถูกฟ้องคดีผิดสัญญา

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองเกินกำหนดระยะเวลาให้ยื่นฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองซึ่งต้องยื่นฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 อีกทั้ง มิใช่คดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลซึ่งจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้ และการฟ้องคดีดังกล่าวมิได้เป็นการยื่นฟ้องคดีเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ศาล จะรับไว้พิจารณาได้ตาม มาตรา 52 ศาลปกครองชั้นต้นจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลปกครองชั้นต้น ที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาต่อศาลปกครองสูงสุด พร้อมกับโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 75 โดยผู้ฟ้องคดีได้โต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินในการฟ้องคดีว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ ซึ่งเดิมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ฟ้องภายในอายุความสิบปี ดังนั้น ระยะเวลาการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ซึ่งกำหนดระยะเวลาให้ฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และ มาตรา 48 เป็นผลใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 นอกจากนี้ ยังเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองซึ่งเป็นคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม จึงต้องใช้กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 52 ซึ่งจะยื่นฟ้องคดี

เมื่อใดก็ได้มาใช้บังคับ การที่ศาลชั้นต้นนำ มาตรา 51 มาใช้บังคับ จึงเป็นการที่ศาลปกครองชั้นต้นใช้กฎหมายและตีความกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 75

ศาลปกครองสูงสุด พิจารณาคำร้องทั้งสองแล้วเห็นว่า ในการฟ้องคดีต่อศาล ผู้ฟ้องคดีต้องยื่นคำฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับการฟ้องคดีนั้น เมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ซึ่งในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดย่อมต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 51 แต่เนื่องจากผู้ร้อง (ผู้ฟ้องคดี) โต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นของผู้ร้อง (ผู้ฟ้องคดี) ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ทั้งสองคำร้อง มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเข้าด้วยกัน และกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่คู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยศาลปกครองสูงสุดได้มีความเห็นตามทางการว่า เป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี เป็นการโต้แย้งบทกฎหมายมีออกโดยองค์กรนิติบัญญัติ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวกรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 75 หรือไม่

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตาม คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 65-82/2547 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2547 ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 29 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5 – 26/2548 ลงวันที่ 20 มกราคม 2548 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาจึงมีประเด็นเดียวว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 75 อยู่ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่กำหนดขอบเขตให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ตลอดจนต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงาน โดยอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เพื่อการรักษาและส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตย และการอยู่รวมกันอย่างผาสุกของประชาชนชาวไทย สำหรับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ฟ้องคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) หรือ (4) ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คือให้ยื่นฟ้องคดีภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดีเป็นกำหนดเวลาให้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครอง หากไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดเวลาดังกล่าวก็ไม่อาจยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้ ซึ่งไม่เกี่ยวกับเรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 73 ดังนั้นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 75

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ไม่ขัดหรือต่อแย้งรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 48 วรรคหนึ่ง และมาตรา 75

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2548 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 เฉพาะพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ตอนที่ 12 ว่าด้วยกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ ประเภทที่ 12.01 กิจการโทรคมนาคม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 วรรคสอง ประกอบมาตรา 335 (2) และมาตรา 50 หรือไม่

นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภา และคณะ และนางสาวสายรุ้ง ทองปลอน ตัวแทนเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน และคณะ มีหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) ว่าพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตขึ้นใหม่ โดยขยายพิกัดไปยังกิจการโทรคมนาคมในอัตราร้อยละ 50 ตามมูลค่าบริการ ในฐานะที่เป็นกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ผู้ร้องเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ผู้ร้องยื่นคำร้องพร้อมความเห็น ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตฯ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิตฯ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 วรรคสองประกอบมาตรา 335 (2) และมาตรา 50

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่าความหมายของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 นี้ ย่อมมีความหมายเช่นเดียวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา 264 ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ในหลายคำวินิจฉัยแล้วว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หมายถึง กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ได้แก่ พระราชกำหนดตามมาตรา 218 มาตรา 220 และพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรา 230 วรรคห้า ดังนั้น พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราช บัญญัติดังกล่าว จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 และเมื่อพิจารณาข้อความจากคำร้องและข้อความจากหนังสือที่ร้องเรียนต่อผู้ร้องแล้วอนุมานได้ว่า ผู้ร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 รายการตอนที่ 12 กิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ ลักษณะบริการ ประเภทที่ 12.01 กิจการโทรคมนาคม อัตราภาษีจัดเก็บตามมูลค่าร้อยละ 50 ซึ่งเป็นพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตท้ายพระราชกำหนดตามมาตรา 3 จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของบทบัญญัติที่มีค่าบังคับเป็นกฎหมายด้วยเหตุผลข้างต้น ประเด็นตามคำร้องที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยจึงอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่เสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยคือ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 เฉพาะพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ตอนที่ 12 ว่าด้วยกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ ประเภทที่ 12.01 กิจการโทรคมนาคม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 วรรคสอง ประกอบมาตรา 335 (2) และมาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 เป็นบทบัญญัติที่รับรองหลักการที่ว่า คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และกำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลประกอบกิจการวิทยุกระจาย เสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมไว้เป็นการเฉพาะตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยในส่วนของกิจการโทรคมนาคมนั้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 ใช้บังคับและกำหนดให้มีคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) เพื่อทำหน้าที่หลักในการบริหารความถี่วิทยุ อนุญาต และกำกับดูแลการใช้ความถี่วิทยุ ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการอนุญาต เงื่อนไข ค่าตอบแทนหรือค่าธรรมเนียมการอนุญาตและการกำกับดูแลการใช้ความถี่วิทยุเพื่อกิจการโทรคมนาคมไว้โดยเฉพาะเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 40

รัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (2) เป็นบทบัญญัติรับรองหลักประกันความมั่นคงแห่งการอนุญาตสัมปทานหรือสัญญาซึ่งมีความสมบูรณ์อยู่ในขณะที่กฎหมายอนุวัตการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 มีผลใช้บังคับ หรือจนกว่าการอนุญาตสัมปทานหรือสัญญานั้นจะสิ้นผลไป

รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 เป็นบทบัญญัติมุ่งคุ้มครองให้บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม โดยการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่กำหนดไว้ในมาตรา 50 วรรคสอง เท่านั้น

สำหรับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตฯ เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชกำหนดประกอบคำชี้แจงของนายกรัฐมนตรีแล้ว ฟังได้ว่า การจัดเก็บภาษีรัฐบาลอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 ที่บัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร ซึ่งการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตดังกล่าวเป็นกรณีที่รัฐบาลมีนโยบายด้านภาษีว่า กิจการที่ได้รับสัมปทานจากรัฐหรือประโยชน์จากสัมปทานของรัฐต้องเสียภาษีจากการใช้ประโยชน์ในกิจการที่ได้รับสัมปทานนั้น ประกอบกับความจำเป็นที่ว่า รัฐวิสาหกิจที่ประกอบกิจการโทรคมนาคม คือ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและการสื่อสารแห่งประเทศไทยต้องแปรรูปเป็นบริษัทมหาชนจำกัด อันมีผลทำให้รัฐต้องสูญเสียรายได้ซึ่งได้จากค่าส่วนแบ่งรายได้ที่รัฐวิสาหกิจดังกล่าวได้รับจากการให้สัมปทานแก่เอกชนที่เข้าร่วมตามสัญญาสัมปทาน ซึ่งภายหลังจากที่รัฐวิสาหกิจทั้งสองได้แปรรูปแล้ว รายได้ดังกล่าวทั้งหมดส่วนใหญ่จะตกเป็นของผู้ถือหุ้น มิใช่ตกเป็นรายได้ของรัฐทั้งหมดอีกต่อไป สำหรับการกำหนดให้การจัดเก็บอยู่ในรูปของภาษีสรรพสามิต เนื่องจากกิจการโทรคมนาคมเป็นกิจการที่ไม่มีความจำเป็นต่อการครองชีพของประชาชนหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลจึงใช้มาตรการทางภาษีสรรพสามิตซึ่งเป็นภาษีที่เรียกเก็บเป็นการเฉพาะจากสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่มีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีเพิ่มเติมจากการจัดเก็บภาษีจากรายได้หรือรายรับนั้นมารองรับในการจัดเก็บภาษีจากรายได้จากการประกอบกิจการโทรคมนาคม จึงเห็นได้ว่า การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตในกิจการโทรคมนาคมดังกล่าวเป็นเพียงนโยบายแห่งรัฐด้านการจัดเก็บรายได้ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดทำประโยชน์สาธารณะเท่านั้นไม่ได้เป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพหรือจำกัดการเข้าถึงการใช้ประโยชน์สาธารณะจากทรัพยากรสื่อสารของชาติแต่อย่างใด ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เช่นไร ก็ยังใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้อยู่เช่นนั้น จึงไม่กระทบต่อสิทธิของประชาชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสื่อสารของชาติแต่อย่างใด

นอกจากนี้ การใช้อำนาจของรัฐในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากการประกอบกิจการโทรคมนาคมตามพระราชกำหนดนี้ มิได้เป็นการก้าวล่วงการใช้อำนาจของ กทช. ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ตามมาตรา 40 ไว้เป็นการเฉพาะ เนื่องจากการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชกำหนด มิได้เป็นเงื่อนไขหรือองค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนดโครงสร้างอัตราค่าธรรมเนียม และค่าบริการของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ และไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะบังคับใช้เพื่อการกำกับกิจการโทรคมนาคม กทช. ยังคงมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายทุกประการ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจในการกำหนดค่าตอบแทนหรือค่าธรรมเนียมการอนุญาตการใช้คลื่นความถี่และการประกอบกิจการโทรคมนาคม หรือกำหนดโครงสร้างอัตราค่าธรรมเนียมและค่าบริการในกิจการโทรคมนาคม ดังนั้น การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชกำหนดนี้จึงเป็นการใช้อำนาจของรัฐบาลตามที่กฎหมายด้านภาษีกำหนดไว้โดยไม่เป็นการใช้อำนาจที่ซ้ำซ้อนหรือเป็นการแทรกแซงการใช้อำนาจของ กทช. แต่อย่างใด

สำหรับในส่วนของมาตรา 50 นั้น พิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่รับรองว่า การจำกัดเสรีภาพการประกอบอาชีพจะกระทำมิได้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวมิใช่เป็นบทบังคับโดยเด็ดขาด เนื่องจากการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวสามารถกระทำได้ ถ้าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 50 วรรคสอง ซึ่งในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชกำหนดนี้เป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์หารายได้เข้ารัฐเพื่อรักษาความมั่นคงทางการคลังและเศรษฐกิจของประเทศ โดยเป็นการเรียกเก็บจากรายได้ของผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมอีกทั้งยังเป็นมาตรการที่ขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันโดยการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีที่จัดเก็บในอัตราที่เท่ากันหมดทุกรายซึ่งมีความเสมอภาคและเป็นธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 เฉพาะพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ตอนที่ 12 ว่าด้วยกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ ประเภทที่ 12.01 กิจการโทรคมนาคม ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เนื่องจากไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 40 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 วรรคสองประกอบมาตรา 335 (2) และมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2548 เรื่อง ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท รอมบัส อินดัสทรีส์ (ประเทศไทย) จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (ตามคดีของศาลแรงงานกลาง) ในคดีหมายเลขดำที่ 1944-1955/2546 ระหว่าง นางสาวปัญญวีร์ นพคุณ กับพวกรวม 12 คน โจทก์ บริษัท รอมบัส อินดัสทรีส์ (ประเทศไทย) จำกัด จำเลย กรณีโจทก์ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน เพื่อขอให้วินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่ลูกจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาโดยมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษหรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานได้วินิจฉัยตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2546 ว่า จำเลยได้ย้ายโรงงานและสำนักงานจากกรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดนครพนม จึงเป็นการย้ายสถานประกอบกิจการไปตั้ง ณ สถานที่อื่น และลูกจ้างได้รับผลกระทบสำคัญต่อการดำรงชีวิตตามปกติของตนหรือครอบครัว ลูกจ้างจึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาจ้างโดยมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษ แต่จำเลยไม่จ่ายค่าชดเชยพิเศษ โจทก์จึงยื่นฟ้องต่อศาลแรงงานกลางเพื่อบังคับให้จำเลยจ่ายค่าชดเชยพิเศษ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541มาตรา 120 ในชั้นพิจารณาของศาลแรงงานกลาง จำเลยโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 120 มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นนายจ้างโดยให้สิทธิเฉพาะลูกจ้างฝ่ายเดียวที่มีสิทธิยื่นคำขอให้คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานพิจารณาวินิจฉัย และให้สิทธิแก่คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานเลือกปฏิบัติโดยอาศัยความแตกต่างในสถานะของนายจ้างและลูกจ้างโดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมให้ฝ่ายนายจ้าง คำวินิจฉัยได้เลือกปฏิบัติแต่เพียงฝ่ายลูกจ้าง ไม่ให้สิทธิใด ๆ แก่ฝ่ายนายจ้างและไม่ได้รับความเสมอกันในบทบัญญัติของกฎหมายเท่ากับฝ่ายลูกจ้าง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541มาตรา 120 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองลูกจ้างผู้มีฐานะที่ด้อยทางเศรษฐกิจและมีลักษณะเป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่ลูกจ้างพึงได้รับการปฏิบัติจากนายจ้าง อีกทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 120 เป็นกฎหมายที่

เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนและบัญญัติขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง และมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองลูกจ้าง

กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่นายจ้างย้ายสถานประกอบกิจการไปตั้ง ณ สถานที่อื่น อันมีผลกระทบสำคัญต่อการดำรงชีวิตตามปกติของลูกจ้างหรือครอบครัว นายจ้างต้องแจ้งให้ลูกจ้างทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันย้ายสถานประกอบกิจการ ในการนี้ ถ้าลูกจ้างไม่ประสงค์จะไปทำงานด้วยให้ลูกจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาจ้างได้ โดยลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าชดเชยพิเศษ จึงเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นแล้ว โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพแต่อย่างใด และมิได้ขัดต่อหลักความเสมอภาค และยังเป็นการส่งเสริมให้ลูกจ้างสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับนายจ้าง ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้น จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีมติด้วยคะแนนเสียง 14 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 120 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ส่วนตุลาการอีก 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เนื่องจากคำร้องไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2548 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท วี.เอส.เอ. การเกษตร จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30)

ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง (บริษัท วี.เอส.เอ. การเกษตร จำกัด) ซึ่งเป็นจำเลยในคดีหมายเลขดำที่ ง.58 (หรือ ง.058)/2545 มีบริษัทเงินทุน เกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องในข้อหาเกี่ยวกับการกู้ยืม ค้ำประกัน ตั๋วเงิน จำนอง โอนสิทธิเรียกร้อง สืบเนื่องจากผู้ร้องซึ่งใช้ชื่อเดิมว่าบริษัท วี.เอส.เอ. โฮลดิ้ง จำกัด ได้ทำสัญญากู้ยืมเงินจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ศรีมิตร จำกัด (มหาชน) จำนวน 10,000,000 บาท เมื่อผู้ร้องรับเงิน ผู้ร้องได้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน และนำที่ดินจำนองประกันหนี้ ทั้งได้ให้นายวีระวัฒน์ ชลวณิช จำเลยที่ 2 ในคดีดังกล่าวเป็นผู้ค้ำประกันโดยผู้ร้องได้ชำระดอกเบี้ยจนถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2540 และคงค้างชำระเงินต้นทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2540 เป็นต้นมา ต่อมากระทรวงการคลังได้มีคำสั่งให้ระงับการดำเนินกิจการของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ศรีมิตร จำกัด (มหาชน) คณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน จึงเข้าควบคุมดำเนินการแทนและได้ขายสินเชื่อตราสารหนี้และสิทธิเรียกร้องกับเอกสารที่เกี่ยวข้องของเจ้าหนี้เดิมให้แก่โจทก์ โจทก์จึงรับโอนทั้งสิทธิและหน้าที่ของเจ้าหนี้เดิมที่มีต่อผู้ร้องและจำเลยที่ 2 ทั้งหมดต่อมาโจทก์ได้ฟ้องผู้ร้องและจำเลย ที่ 2 ให้ต้องรับผิดโดยต้องชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หากไม่ชำระหรือชำระไม่ครบถ้วน โจทก์ขอให้ชำระหนี้เอาจากที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างที่จดทะเบียนจำนองหากได้เงินไม่พอชำระหนี้ ผู้ร้องและจำเลยที่ 2 ต้องรับผิดชำระหนี้จำนวนที่ขาดจนครบ

ผู้ร้องให้การว่า ภายหลังที่ก่อหนี้ในคดีนี้แล้วได้มีวิกฤตทางเศรษฐกิจทำให้การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยและมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 1/2541 ได้วินิจฉัยไว้เกี่ยวกับกรณีดังกล่าว ซึ่งวิกฤตดังกล่าวทำให้ผู้ร้องกลายเป็นบุคคลพ้นวิสัยที่จะชำระหนี้ได้ และจะต้องได้พักหนี้ชั่วคราวจนกว่าเหตุสุดวิสัยจะจบสิ้นลง หรือจนกว่าค่าเงินบาทจะกลับมาอยู่ที่ 25 บาทต่อเหรียญสหรัฐอเมริกา การที่โจทก์ฟ้องผู้ร้องให้ชำระหนี้เป็นการฟ้องขอให้ศาลนำเอาบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และมาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 มาใช้บังคับกับผู้ร้องในขณะที่วิกฤตทางเศรษฐกิจยังไม่จบสิ้น ซึ่งผู้ร้องควรจะต้องได้รับการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 มาตรา 150 มาตรา 205 มาตรา 219 และเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 โดยเฉพาะอย่างยิ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 3 และมาตรา 30 ซึ่งต่อมาศาลแพ่งได้ส่งคำร้องของผู้ร้องให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 30 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 87/2547 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30

ประเด็นที่สอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวดว่าด้วยการบังคับคดีจะใช้บังคับหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว และจะบังคับตามคำพิพากษาต่อเมื่อผู้ร้องตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นผู้แพ้คดีและไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา กรณีตามคำร้องคดีของโจทก์และผู้ร้องยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นยังไม่มีคำพิพากษาให้โจทก์หรือผู้ร้องเป็นฝ่ายชนะคดีหรือแพ้คดี จึงยังไม่มีกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเกิดขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 จึงไม่ใช่บทบัญญัติของกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง อีกทั้งคำร้องของผู้ร้องไม่แสดงเหตุผลโดยชัดแจ้งว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามบทมาตราดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 อย่างไร

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัยเนื่องจากไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2548 เรื่อง ศาลอุทธรณ์ภาค 4 ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสิงห์ พลคามาก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 291

พนักงานอัยการจังหวัดมหาสารคาม เป็นโจทก์ ฟ้องนายสิงห์ พลคามาก เป็นจำเลยต่อ ศาลจังหวัดมหาสารคาม ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 4018/2545 ฐานความผิด เป็นกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 4 มาตรา 42 และมาตรา 84 ศาลจังหวัดมหาสารคามพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 ปรับ 20,000 บาท จำเลยอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 คัดค้านคำพิพากษาของศาลจังหวัดมหาสารคาม และยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 โต้แย้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 สรุปว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ระบุตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้ง ที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน และยังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 296 ให้นำมาตรา 291 ใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ตามที่บัญญัติในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตด้วยโดยอนุโลม

จึงเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้โดยเฉพาะว่า จะให้ผู้ใดบ้างมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ถ้าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดจะอนุวัตการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 จะต้องมีอำนาจเฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ตราขึ้นเท่านั้น ซึ่งนอกจากตำแหน่งที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 แล้ว ก็จะมีเฉพาะในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเท่านั้น

ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ได้กำหนดตำแหน่งไว้อย่างชัดเจนว่าผู้ใดบ้างมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งก็คือ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 32 และเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 39 อันหมายถึงตำแหน่งที่ระบุไว้ชัดเจนในมาตรา 4

กรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 ที่กำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินนั้น ผู้ร้องเห็นว่าใช้บังคับมิได้ กล่าวคือตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 328 ได้วางกรอบเนื้อหาที่จะตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองเอาไว้ โดยไม่ได้ให้อำนาจที่จะตรากฎหมายกำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินแต่อย่างใด รัฐธรรมนูญ มาตรา 328 (7) กำหนดแต่เพียงให้จัดทำบัญชีแสดงรายรับและรายจ่ายของพรรคการเมือง และบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคเท่านั้น อีกทั้งรัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจตรากฎหมายขยายตำแหน่งที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 จึงเป็นการขยายตำแหน่งที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งเป็นการขยายความกฎหมายที่เป็นโทษแก่ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐ และเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เป็นอันใช้บังคับมิได้ ขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลอุทธรณ์ภาค 4 พิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีที่คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและให้ส่งความเห็นของจำเลยที่โต้แย้งดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ไปยังสำนักงานศาลยุติธรรมตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญ จะได้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า จำเลยในฐานะผู้ร้องได้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 291 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งบัญญัติให้ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง อันเป็นมาตรการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวแสดงความโปร่งใสในทางทรัพย์สินและหนี้สินในขณะดำรงตำแหน่ง

สำหรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่กำหนดระเบียบการจัดตั้ง การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง และกำหนดอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับบุคคลระดับผู้บริหารของพรรคการเมือง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสสำหรับบุคคลที่จะเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย

พรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 ซึ่งบัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง หากบุคคลดังกล่าวไม่ยื่นบัญชีฯ ถือเป็นความผิดมีโทษตามมาตรา 84 เป็นบทบัญญัติที่อนุวัตการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 328 (7)

การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองนั้น ไม่เกี่ยวกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะต้องยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามมาตรา 291 เป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ใช้บังคับกับบุคคลที่มีตำแหน่งทางการเมือง เป็นคนละกรณีกัน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 มิได้ขยายความหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 แต่อย่างใด ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 291

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 291

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2548 เรื่อง ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุชาติ พันธุ์เพ็ง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

พนักงานอัยการประจำศาลแขวงพระนครศรีอยุธยาเป็นโจทก์ ฟ้องนายสุชาติ พันธุ์เพ็ง ผู้ร้องเป็นจำเลยฐานความผิด ทำสุราแช่โดยไม่ได้รับใบอนุญาตและมีไว้ในครอบครองซึ่งสุราแช่ที่รู้ว่า ทำขึ้นโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ขายหรือนำออกแสดงเพื่อขายซึ่งสุราแช่โดยผิดกฎหมาย ขอให้ลงโทษผู้ร้องตามพระราช บัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 17 มาตรา 30 มาตรา 31 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 มาตรา 4

ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องและโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยาส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 60 มาตรา 75 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องไม่ได้กล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 57 มาตรา 78 และมาตรา 83 อย่างไร เพราะเหตุใดและไม่ได้บรรยายหรือระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิพร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องและระบุความประสงค์จะให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (3) และ(4) จึงไม่เป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องวินิจฉัย ในส่วนที่ผู้ร้องมิได้โต้แย้งไว้ ดังนั้น ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มีเจตนารมณ์ให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนเอง การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน สำหรับจารีตประเพณี ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนก็ให้อนุรักษ์ไว้ แต่สิทธิตามที่กล่าว จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมาย เรื่องสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมบัญญัติไว้ ที่ผู้ร้องอ้างสิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 ข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่าผู้ร้อง เป็นผู้แทนชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมหรือกระทำในนามชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมแต่ประการใด ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46

รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลโดยบุคคลมีเสรีภาพที่จะประกอบกิจการหรืออาชีพใดก็ได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวข้างต้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือประโยชน์สาธารณะอื่น

กรณีตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 เป็นบทบัญญัติที่ห้ามผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ที่กฎหมายกำหนดเป็นข้อห้ามก็เพื่อการควบคุมตรวจสอบให้สุราที่นำออกจำหน่ายมีคุณภาพอยู่ในมาตรฐานที่สามารถบริโภคได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย การกำหนดข้อห้ามจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภคการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค หรือเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่ให้รัฐสามารถจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง

ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50

รัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และมาตรา 87 เป็นบทบัญญัติในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เป็นบทบัญญัติที่มีไว้เป็นแนวทางในการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลอยู่ในความควบคุมตรวจสอบของรัฐสภา สำหรับพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ซึ่งบัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต” นั้น เป็นการบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เพราะไม่เกี่ยวกับการจัดระบบการถือครองที่ดิน การจัดหาแหล่งน้ำให้เกษตรกร รวมถึงการรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และก็มิได้เป็นการขัดขวางระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาดหรือเป็นการสนับสนุนให้มีการผูกขาดการจำหน่ายสุรา ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และมาตรา 87

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 และศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 11 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 และมาตรา 87

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2 คน ไม่รับวินิจฉัยในประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 84 และมาตรา 87

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2548 เรื่อง ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายใจ มุ่งพันธ์กลาง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 และมาตรา 87 และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่

ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ขอให้สำนักงานศาลยุติธรรมส่งคำโต้แย้งของนายใจ มุ่งพันธ์กลาง ผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลย ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 99/2546 คดีหมายเลขแดงที่ 1445/2547 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 และมาตรา 87 และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่

โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ พนักงานอัยการประจำศาลแขวงสุรินทร์ ฟ้องผู้ร้องต่อศาลแขวงสุรินทร์ ขอให้ลงโทษ ผู้ร้องตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 มาตรา 25 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 42 ทวิ มาตรา 45 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ศาลแขวงสุรินทร์พิพากษาว่า ผู้ร้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง มาตรา 25 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 42 ทวิ และมาตรา 45 ผู้ร้องยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงสุรินทร์ต่อศาลอุทธรณ์ภาค 3

ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้โจทก์มิได้ฟ้องขอให้ลงโทษผู้ร้องตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 ผู้ร้องจึงไม่อาจร้องขอให้ส่งมาตรานี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้และปรากฏว่า ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไว้แล้วในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2546 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2546 ว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 ดังนั้น กฎหมายมาตราต่างๆ ที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ก็ไม่ต้องส่งไปให้วินิจฉัยซ้ำอีก

จึงคงเหลือแต่ข้อที่ว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 57 มาตรา 83 และมาตรา 87 หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

การที่ผู้ร้องอ้างว่าพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 25 ขัดต่อรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ผู้ร้องต้องทำความเห็นชี้แจงให้ชัดเจนว่า กฎหมายที่อ้างนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญอย่างไร เพราะเหตุใด ในแต่ละมาตราที่อ้าง แต่ตามอุทธรณ์ของผู้ร้องไม่มีรายละเอียดว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 57 อย่างไร เพราะเหตุใด และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 อย่างไร เพราะเหตุใด จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ไม่จำต้องส่งข้ออ้างดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ดังนั้น คงเหลือส่วนที่จะต้องส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแต่เพียงว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 และมาตรา 87 หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า

1. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 และมาตรา 87 หรือไม่
2. พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52-53/2547 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่าไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น ประเด็นที่ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องจึงเหลือเพียงประเด็นเดียว คือ พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 83 เป็นบทบัญญัติในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 88 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน" และวรรคสอง บัญญัติว่า "ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211 คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดแจ้งว่าจะดำเนินการใดเพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการรวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง"

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 83 เป็นบทบัญญัติที่มีไว้เป็นแนวทางเพื่อกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล อยู่ในความควบคุมตรวจสอบของรัฐสภา สำหรับพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ห้ามมิให้ทำสุรา หรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครอง ไม่ได้เกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 แต่อย่างใด ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 และมาตรา 87 และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38/2548 เรื่อง ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายกองสิน สอนโยหา) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

พนักงานอัยการประจำศาลแขวงนครราชสีมา (โจทก์) ยื่นฟ้องนายกองสิน สอนโยหา ผู้ร้องเป็นจำเลยว่ากระทำความผิดฐานทำสุรา มีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต มีเชื้อสุราไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีไว้ในครอบครองซึ่งสุราที่ทำขึ้นโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 มาตรา 31 พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 มาตรา 5

ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลแขวงนครราชสีมาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยเห็นว่า โจทก์ไม่สามารถนำข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้นมาฟ้องดำเนินคดีได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 31 พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 87 และได้ให้เหตุผลประกอบเฉพาะความในมาตรา 5 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 87

ศาลแขวงนครราชสีมาพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตรงกับที่โจทก์บรรยายมาในฟ้อง จึงให้สำนักงานศาลยุติธรรมส่งคำร้องของผู้ร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 มาตรา 31 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 87 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องผู้ร้องไม่ได้กล่าวอ้างว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 และมาตรา 57 อย่างไร และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอย่างไร พร้อมทั้งไม่ได้อ้างเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง จึงไม่เป็นไปตามข้อกำหนด

ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (3) และ (4) ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนที่มิได้โต้แย้งไว้

คงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2546 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2546 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 และ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52-53/2547 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 12 คน วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2548 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2548 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2548 เรื่อง ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสำรวม วาจาสิทธิ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

พนักงานอัยการประจำศาลแขวงนครราชสีมา (โจทก์) ยื่นฟ้องนางสำรวม วาจาสิทธิ์ ผู้ร้องเป็นจำเลยว่า กระทำความผิดฐานทำสุราแช่ มีสุราแช่ไว้ในครอบครองโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5, 30, 32, 45 พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 มาตรา 4, 6 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33, 91 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 มาตรา 4 ผู้ร้องให้การรับสารภาพตามฟ้องของโจทก์ทุกข้อหา

ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลแขวงนครราชสีมาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยเห็นว่าโจทก์ไม่สามารถนำข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้นมาฟ้องดำเนินคดีได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 มาตรา 24 และมาตรา 25 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 87 และได้ให้เหตุผลประกอบเฉพาะความในมาตรา 5 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 87

ศาลแขวงนครราชสีมาพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตรงกับที่โจทก์บรรยายฟ้อง จึงให้สำนักงานศาลยุติธรรมส่งคำร้องของผู้ร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 มาตรา 24 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 57 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำฟ้องพนักงานอัยการ (โจทก์) มิได้ฟ้องขอให้ศาลแขวงนครราชสีมาลงโทษผู้ร้องตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 25 ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ได้ประสงค์ที่จะขอให้ศาลแขวงนครราชสีมาลงโทษผู้ร้องตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 25 อีกทั้งตามคำร้อง

ผู้ร้องไม่ได้กล่าวอ้างว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 และมาตรา 57 เพราะเหตุใด พร้อมทั้งไม่ได้อ้างเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้งจึงไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (3) และ(4) ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

คงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2546 ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2546 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 และมาตรา 84 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52-53/2547 ลงวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 12 คน วินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2548 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2548 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2548 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 90/27 วรรคสอง และมาตรา 90/60 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่

บรรษัทการเงินระหว่างประเทศ เป็นโจทก์ฟ้อง นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ที่ 1 บริษัท เลียวไพรัตนวิสาหกิจ จำกัด ที่ 2 เป็นจำเลยต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางในฐานผิดสัญญาค้ำประกัน สรุปได้ว่า บริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) ลูกหนี้ ได้ทำสัญญากู้เงินไปจากโจทก์ เพื่อนำไปลงทุนในโครงการก่อสร้างโรงงานเกี่ยวกับการผลิตปิโตรเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 460,000,000 เหรียญสหรัฐ โดยจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ได้ทำสัญญาค้ำประกันตกลงเข้าร่วมกันและแทนกันค้ำประกันการชำระหนี้เงินกู้ของลูกหนี้ดังกล่าว ต่อมาศาลล้มละลายกลางได้มีคำสั่งให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ และมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนแล้วซึ่งลูกหนี้ได้ทยอยชำระหนี้บางส่วนให้แก่โจทก์ จนกระทั่งลูกหนี้ได้มีจดหมายขอเลื่อนการชำระหนี้ที่ค้างชำระออกไปอย่างไม่มีกำหนด แต่โจทก์ไม่ตกลงด้วย และทวงถามให้จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ในฐานะผู้ค้ำประกันให้ชำระหนี้ แต่จำเลยทั้งสองเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ จำเลยทั้งสองยื่นคำให้การต่อสู้ และปฏิเสธฟ้องโจทก์ และยื่นคำร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/27 วรรคสอง และมาตรา 90/60 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องในเบื้องต้นแล้ว เห็นว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญบังคับแก่คดี และศาลได้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย กรณีจึงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลายพุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 90/27 วรรคสอง และมาตรา 90/60 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 บัญญัติถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครอง รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ แต่มีข้อยกเว้นให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติหลักความเสมอภาคไว้ว่าบุคคลมีความเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน การจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ สำหรับพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/27 วรรคสอง และมาตรา 90/60 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดของลูกหนี้ร่วม บุคคลซึ่งเป็นหุ้นส่วนกับลูกหนี้หรือรับผิดร่วมกับลูกหนี้ ผู้ค้ำประกัน หรืออยู่ในลักษณะอย่างผู้ค้ำประกันของลูกหนี้ แต่กรณีตามคำร้องนี้หมายถึงผู้ค้ำประกันเท่านั้น เมื่อพิจารณามาตรา 90/27 วรรคสอง ที่บัญญัติให้สิทธิผู้ค้ำประกัน อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการสำหรับจำนวนที่ตนอาจใช้สิทธิไล่เบี้ยในเวลาภายหน้าได้ เว้นแต่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ไว้เต็มจำนวนแล้ว และมาตรา 90/60 วรรคสอง ที่บัญญัติให้คำสั่งศาลซึ่งเห็นชอบด้วยแผนไม่มีผลเปลี่ยนแปลงความรับผิดของผู้ค้ำประกันในหนี้ที่มีอยู่ก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนแล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของเจ้าหนี้ที่มีต่อลูกหนี้และผู้ค้ำประกันและสิทธิของผู้ค้ำประกันที่มีต่อลูกหนี้ ที่มีอยู่ก่อนแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ผู้ค้ำประกันผูกพันต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้และเมื่อลูกหนี้ผิดนัดเจ้าหนี้ชอบที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ สำหรับผู้ค้ำประกัน นอกจากข้อต่อสู้ซึ่งผู้ค้ำประกันมีต่อเจ้าหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันยังอาจยกข้อต่อสู้ทั้งหลายซึ่งลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ขึ้นต่อสู้ได้ด้วย และเมื่อผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แทนลูกหนี้แล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ย และเพื่อการที่ต้องสูญหายและเสียหายไปอย่างใด ๆ เพราะการค้ำประกันนั้นพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/27 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สิทธิเจ้าหนี้อาจขอรับชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการได้ ถ้ามูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ แม้ว่าหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม และมาตรา 90/27 วรรคสอง ให้สิทธิผู้ค้ำประกันอาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ในการฟื้นฟูกิจการสำหรับจำนวนที่ตนอาจใช้สิทธิไล่เบี้ยในภายหน้าได้ การยื่นคำขอรับชำระหนี้ กฎหมายกำหนดให้ดำเนินการภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งตั้งผู้ทำแผน ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว แม้ศาลจะมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้แล้วก็ตาม แต่ผู้ค้ำประกันก็ยังคงต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้ตามสัญญาค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันได้รับความคุ้มครองสิทธิ โดยกำหนดให้มีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ตนอาจถูกเจ้าหนี้ฟ้องและได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แทนลูกหนี้ตามสัญญาค้ำประกันในภายหน้าได้ แต่กฎหมายให้สิทธิเจ้าหนี้ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้เป็นสำคัญ เพราะสิทธิไล่เบี้ยของผู้ค้ำประกันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้แล้วเท่านั้น ดังนั้นเมื่อเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ไว้เต็มจำนวนแล้ว กฎหมายจึงห้ามมิให้ผู้ค้ำประกันใช้สิทธิขอรับชำระหนี้อันจะเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าหนี้ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าหนี้และผู้ค้ำประกันโดยเสมอกัน ไม่เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และมิได้ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลลดน้อยลงแต่อย่างใด พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/27 วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง

พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/60 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่เป็นผลมาจากการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ โดยผู้ทำแผน จะเข้ามาวิเคราะห์สภาพการณ์ ปัญหาของกิจการ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหานั้น โดยจัดทำเป็นแผนฟื้นฟูกิจการแผนฟื้นฟูกิจการเมื่อได้รับการยอมรับจากที่ประชุมเจ้าหนี้และศาลมีคำสั่งเห็นชอบแล้ว จึงจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหากิจการที่กำลังตกต่ำให้ฟื้นคืนสภาพเดิม การที่มาตรา 90/60 วรรคสอง บัญญัติให้คำสั่งศาลซึ่งเห็นชอบด้วยแผนไม่มีผลเปลี่ยนแปลงความรับผิดของผู้ค้ำประกันในหนี้ที่มีอยู่ก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผน เพราะการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้ เพื่อแก้ปัญหาการมีหนี้สินล้นพ้นตัว และกิจการประสบปัญหาทางด้านการเงิน การบริหารแผนฟื้นฟูกิจการยังไม่แน่นอนว่าจะสำเร็จหรือไม่ หากไม่สำเร็จและศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้ต้องดำเนินการตามกระบวนการว่าด้วยล้มละลายต่อไป เจ้าหนี้จึงอาจได้รับชำระหนี้ไม่เต็มจำนวน หรือแม้แต่ตามที่ตกลงไว้ในแผนฟื้นฟูกิจการ ดังนั้น ผู้ค้ำประกันจึงยังไม่หลุดพ้นความรับผิด เพราะในขณะทำสัญญาค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้นั้น บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลโดยเสมอกัน ไม่เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และมิได้ทำให้ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคลผู้เกี่ยวข้องในคดีลดน้อยลงแต่อย่างใด พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 90/60 วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 90/27 วรรคสอง และมาตรา 90/60 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2548 เรื่อง ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวอุดมลักษณ์ ช้อยหิรัญ ที่ 2 และนายนิพันธ์ ช้อยหิรัญ ที่ 3) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 45 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

กรุงเทพมหานครได้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยที่ 1 ถึง 4 ต่อศาลภาษีอากรกลาง เรียกค่าภาษีโรงเรือนและที่ดินที่ค้างชำระแก่โจทก์ โดยจำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของตึกแถว ปลูกสร้างในที่ดินของนางพเยาว์ ช้อยหิรัญ ตามสิทธิในสัญญาเช่า ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2521 รวม 3 ฉบับ มีกำหนด 23 ปี โดยสัญญาเช่าที่ดินทั้งสามฉบับระบุว่า “ภาษีที่ดินผู้ให้เช่าเป็นผู้เสีย ส่วนภาษีโรงเรือนผู้เช่าเป็นผู้เสียเอง” เมื่อจำเลยที่ 1 ให้ผู้อื่นเช่าตึกแถวและได้รับผลประโยชน์จากค่าเช่าตั้งแต่ปี 2521 เป็นต้นมา จึงมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชำระค่าภาษีโรงเรือนและที่ดินของตึกแถวดังกล่าว จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 4 ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จากนางพเยาว์ ช้อยหิรัญ ตั้งแต่วันที่ 14 เมษายน 2523 เมื่อสัญญาเช่าที่ดินทั้งสามฉบับระบุว่า “สิ่งปลูกสร้างในที่ดินแปลงที่เช่า .... ให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่าเมื่อครบอายุสัญญาเช่า” และสัญญาเช่าที่ดินสิ้นสุดในวันที่ 4 ธันวาคม 2544 จำเลยที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 ผู้รับโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินย่อมรับโอนกรรมสิทธิ์ในตึกแถวดังกล่าวเป็นของตนจึงต้องรับผิดในหนี้ค่าภาษีโรงเรือนที่ค้างชำระพร้อมเงินเพิ่มสำหรับโรงเรือนดังกล่าว ตามสัดส่วนแห่งกรรมสิทธิ์ซึ่งแต่ละคนได้รับโอนมาจากเจ้าของที่ดิน ร่วมกับจำเลยที่ 1 ซึ่งยังไม่ได้ชำระให้เสร็จสิ้นตามความในพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 45 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าค่าภาษีค้างอยู่และยังมิได้ชำระขณะเมื่อทรัพย์สินได้โอนกรรมสิทธิ์ไปเป็นของเจ้าของใหม่โดยเหตุใดๆ ก็ตาม ท่านว่าเจ้าของคนเก่าและคนใหม่เป็นลูกหนี้ค่าภาษีรวมกัน”

จำเลยที่ 2 และที่ 3 ยื่นคำให้การและโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 45 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 เนื่องจาก บัญญัติให้ผู้รับโอนต้องรับผิด

ในฐานะลูกหนี้ร่วมกับผู้โอนในภาษีที่ค้างชำระ “ไม่ว่าจะรับโอนมาด้วยเหตุใดๆ” กฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองรัฐฝ่ายเดียวด้วยการปิดปากมิให้ผู้รับโอนยกข้อต่อสู้ใดๆ ได้เลย แม้จะเป็นผู้รับโอนที่สุจริตและมีค่าตอบแทน ทำให้ผู้รับโอนเสียเปรียบ มีเนื้อหาสาระที่ปิดปากผู้รับโอนอย่างเด็ดขาด กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิ ส่งผลให้ผู้รับโอนต้องร่วมรับผิดในสิ่งที่ตนไม่ได้ก่อ มีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขอให้ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดินพุทธศักราช 2475 มาตรา 45 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติที่รับรองในการที่บุคคลจะอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และเป็นบทบัญญัติที่ให้หลักประกันสิทธิของบุคคลในการใช้สิทธิทางศาลเมื่อถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ห้ามการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และต้องกระทำเท่าที่จำเป็น ทั้งต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น และต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคโดยมีหลักการว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจะกระทำมิได้

ส่วนพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อให้รัฐโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหารายได้จากการจัดเก็บภาษีสำหรับใช้จ่ายในการบริหารกิจการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรอันเป็นกิจการเพื่อสาธารณประโยชน์ ภาษีโรงเรือนและที่ดินเป็นภาษีอากรอย่างหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากร เพื่อรัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่จะนำไปเป็นงบประมาณใช้จ่ายในการบริหารประเทศ ภาษีโรงเรือนและที่ดินเป็นภาษีที่มุ่งบังคับเอาจากผู้เป็นเจ้าของตัวทรัพย์สินที่เป็นที่ดิน นอกจากที่ดินและโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นเป็นคนละเจ้าของ จึงจะให้เจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นๆ เป็นผู้เสียภาษี อย่างไรก็ตามก็ยังเกี่ยวข้องอยู่กับที่ดิน เนื่องจากเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการใช้ที่ดิน คือผู้สร้างโรงเรือนหรือปลูกสร้างอย่างอื่นๆ กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับภาษีโรงเรือนที่ผู้เช่าที่ดินปลูกสร้างอาคารเพื่อให้เช่า ต่อมาผู้เช่าที่ดินที่สร้างโรงเรือนค้างชำระค่าภาษีโรงเรือนและที่ดินแก่กรุงเทพมหานคร ภาษีดังกล่าวเป็นหนี้ที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและเจ้าของโรงเรือนเป็นภาระที่ติดอยู่กับที่ดินและโรงเรือน เมื่อมีการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินและโรงเรือน ภาระที่มีอยู่กับที่ดินและโรงเรือนย่อมตกติดไปด้วย ผู้ร้องได้รับโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินและโรงเรือนจึงต้องรับภาระภาษีที่ค้างชำระดังกล่าว พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 45 เป็นบทกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ใช้กับบุคคลโดยเสมอกัน และให้ความคุ้มครองแก่บุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และการเรียกเก็บภาษีโรงเรือนที่ค้างชำระเอาจากผู้รับโอนที่ดินและโรงเรือนร่วมกับผู้โอน ไม่ได้กระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดินพุทธศักราช 2475 มาตรา 45 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 43/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดี (คณะรัฐมนตรี) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดี (คณะรัฐมนตรี) ในคดีหมายเลขดำที่ 772/2545 และ 773/2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

โดยผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 วรรคหนึ่ง เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัตินิยามความหมายของคำว่า หน่วยงานทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยไม่บัญญัติข้อจำกัดไว้ว่า ต้องเป็นหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล แตกต่างจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ที่บัญญัติให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลด้วยกัน

ศาลปกครองกลางพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองกลางเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ที่สั่งให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองพ้นจากตำแหน่งกรรมการอื่นในคณะกรรมการการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย แต่โดยที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ มาตรา 3 บัญญัติคำว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 276 กำหนด จึงใช้บังคับไม่ได้ตามมาตรา 6 อีกทั้งยังไม่ปรากฏว่าได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว กรณีจึงเป็นเรื่องที่ศาลปกครองกลางจะต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ที่ว่าบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ว่า มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 อีกทั้งมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามประเด็นดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1-24/2547 ลงวันที่ 8 มกราคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้ว และไม่มีเหตุผลอื่นที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276

อนึ่ง เมื่อวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 แล้ว ข้ออ้างของผู้ร้องที่ว่าคณะรัฐมนตรีไม่มีฐานะเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และไม่ได้อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 คณะรัฐมนตรีจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ซึ่งตามมาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจวินิจฉัยในข้ออ้างดังกล่าวได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดี (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดี (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ในคดีหมายเลขดำที่ 1482/2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีมิใช่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาล ตามมาตรา 276 ของรัฐธรรมนูญ และมาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 276 บัญญัติไว้ คือ คำว่า หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าจะต้องเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในการกำกับดูแลของรัฐบาลเท่านั้น แต่มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 มีความหมายรวมถึงหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ได้อยู่ในบังคับบัญชาหรือในการกำกับดูแลของรัฐบาลด้วย ประกอบกับคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ใช่คำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539เนื่องจากมาตราดังกล่าวมิให้ใช้บังคับแก่องค์กรที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ ศาลปกครองกลางได้พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองกลางเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย โดยให้ผู้ฟ้องคดีตรวจและคัดสำเนาการไต่สวนของผู้ถูกฟ้องคดี แต่โดยที่ผู้ถูกฟ้องคดีโต้แย้งว่า บทบัญญัติในมาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ บัญญัติคำว่าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเกินกว่ามาตรา 276 ของรัฐธรรมนูญกำหนด จึงใช้บังคับไม่ได้ตามมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังไม่ปรากฏว่าได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติในมาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ กรณีจึงเป็นเรื่องที่ศาลปกครองกลางจะต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ว่าบทบัญญัติดังกล่าวของกฎหมายดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 264 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องได้ระบุมาตราของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ว่า มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 อีกทั้งมาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามประเด็นดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1-24/2547 ลงวันที่ 8 มกราคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้ว ประกอบกับกรณีตามคำร้องนี้ไม่มีเหตุผลอื่นที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2548 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายชำนาญ รวิวรรณพงษ์) ในคดีอาญาของศาลอาญา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลฎีกาส่งคำร้องของโจทก์ (นายชำนาญ รวิวรรณพงษ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 29 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า นายชำนาญ รวิวรรณพงษ์ เป็นโจทก์ฟ้องนายสุทัศน์ เงินหมื่น กับพวก รวม 3 คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ในคดีหมายเลขดำที่ 1245/2543 ฐานความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และสมคบกันกระทำความผิดฐานซ่องโจร ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และมาตรา 210 วรรคสอง

ศาลอาญาพิเคราะห์แล้ว มีคำสั่งว่า โจทก์มิใช่ผู้เสียหายในความผิดฐานซ่องโจร ไม่มีอำนาจฟ้อง ให้ยกฟ้อง ส่วนความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) จึงไม่มีอำนาจรับคดีในข้อหาดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกาขอให้ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษากลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้รับฟ้องโจทก์ และยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา 9 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 29 เพราะเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิไว้โดยปริยายว่ามีสิทธิ ทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งเคยมีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ตามที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิไว้ต้องเสียสิทธิไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล อำนาจฟ้องคดีอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของผู้เสียหายในคดีอาญาที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้ ดังนั้น หากศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยกับปัญหาและเหตุผลของโจทก์แล้ว ขอได้โปรดพิจารณาดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ด้วย

ศาลฎีกาพิจารณาและมีคำสั่งว่า เมื่อโจทก์ยื่นคำร้องว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 29 และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และให้ส่งความเห็นของโจทก์ดังกล่าวตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า โจทก์ในฐานะผู้ร้องได้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ(2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 29 หรือไม่ โดยบทบัญญัติมาตรา 9 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 29 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งเป็นหลักการทั่วไปที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพที่รับรองไว้โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย ทั้งนี้ บทบัญญัติมาตรา 27 มิได้มีข้อความใดที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติเป็นหลักการไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ แต่มีข้อยกเว้นให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายที่ออกมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

รัฐธรรมนูญ มาตรา 272 วรรคสอง บัญญัติให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา และกำหนดองค์คณะผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดี ตามวรรคสามได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 308 รัฐธรรมนูญ มาตรา 309 บัญญัติให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อให้ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 (2) ได้ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจศาลในการพิจารณาคดีไว้ จึงเห็นว่า รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 ได้บัญญัติกำหนดเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดีไว้เป็นการเฉพาะ การพิจารณาว่าคดีใดจะอยู่ในเขตอำนาจศาลใดต้องพิจารณาถึงประเภทและลักษณะของคดีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) ได้บัญญัติไว้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 332

การดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความสำคัญกว่าการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 332 กำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนข้อเท็จจริงแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไปที่ใช้ระบบกล่าวหา และรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ได้กำหนดให้องค์คณะของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีแตกต่างจากองค์คณะผู้พิพากษาโดยทั่วไป และศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีมีเพียงชั้นเดียว นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา 311 ได้บัญญัติให้คำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นที่สุด

ในส่วนของผู้มีอำนาจฟ้องคดีกฎหมายบัญญัติให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีจำกัดเฉพาะอัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเท่านั้น เพราะความผิดดังกล่าวเป็นความผิดต่อรัฐ รัฐเป็นผู้เสียหายโดยตรง และอัยการสูงสุดหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินคดีแทนรัฐ

<u>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) ได้บัญญัติเขตอำนาจศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้โดยเฉพาะเพื่อดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือข้าราชการการเมืองอื่น รวมทั้งตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ในการกระทำความผิดดังกล่าว โดยมีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไปและมิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิของผู้เสียหาย</u>

หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 332 บัญญัติให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) เป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 308 และมาตรา 332 จึงไม่มีกรณีใดที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 29

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ(2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และมาตรา 29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49-50/2548 เรื่อง ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งคำร้องของจำเลย (นางทัศนีย์ ศิริชัย และนายดลธนะ ศิริชัย) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 30 และมาตรา 31 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) (3) (7) มาตรา 55 และมาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งคำร้องของจำเลยในคดีแพ่ง รวม 2 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 โดยจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 246/2545 และจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 247/2545 ได้ถูกบริษัทบริหารสินทรัพย์ พาลาภ จำกัด เป็นโจทก์ฟ้องให้ชำระหนี้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ย จำเลยทั้งสองคดีได้ยื่นคำให้การ แต่ศาลมีคำสั่งว่าคำให้การฟุ่มเฟือย ไม่รับคำให้การ และมีคำสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ จำเลยทั้งสองคดีจึงได้ยื่นคำร้องว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 30 และ 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 4 มาตรา 26 ถึงมาตรา 30 และมาตรา 48 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) (3) (7) มาตรา 55 และมาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 4 มาตรา 27 ถึงมาตรา 30 และมาตรา 48 และขอให้ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 30 และมาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 4 มาตรา 26 ถึงมาตรา 30 และมาตรา 48 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) (3) (7) มาตรา 55 และมาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 4 มาตรา 27 ถึงมาตรา 30 และมาตรา 48 และเป็นกรณีที่ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ และเนื่องจากคำร้องทั้งสองเรื่องนี้มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปพร้อมกัน

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของผู้ร้องแล้ว เห็นว่า คำร้องระบุมาตราของรัฐธรรมนูญ แต่เหตุผลที่ยกขึ้นสนับสนุนว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญบางมาตรา ผู้ร้องไม่ได้ระบุว่าจะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (4) ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่พิจารณาวินิจฉัยให้

ดังนั้น ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยจึงมี 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 30 และมาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 หรือไม่

ประเด็นที่สอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) (3) (7) มาตรา 55 และมาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 หรือไม่

ประเด็นที่หนึ่ง พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 30 เป็นเรื่องการโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ของรัฐให้แก่บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) เพื่อให้ บสท. ดำเนินการแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ โดยการปรับโครงสร้างหนี้และปรับโครงสร้างกิจการเพื่อให้ลูกหนี้ที่รับโอนมาอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ และเพื่อให้ลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ของรัฐรวมทั้งลูกหนี้ฯ มิได้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเท่าที่จำเป็นภายในขอบเขตที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ให้กระทำได้ และให้ความคุ้มครองแก่สถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และไม่มีข้อความที่จำกัดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48

สำหรับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 เป็นเรื่องการโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ของเอกชนให้แก่ บสท. โดยความสมัครใจแต่ต้องอยู่ภายในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 31 (1) (2) (3) และ (4) เนื่องจาก บสท.มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ของรัฐเป็นหลัก ไม่ได้มุ่งที่จะแก้ปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพที่เป็นของเอกชน เหตุผลที่ต้องกำหนดเงื่อนไขไว้เช่นนั้น เนื่องจากการที่จะโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพซึ่งเป็นสินทรัพย์ของเอกชนมาเป็นของรัฐนั้น เป็นการกระทบถึงสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน สมควรที่จะต้องให้เอกชนให้ความยินยอมหรือตกลงด้วย รัฐไม่สามารถกำหนดให้สถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ของเอกชนโอนสินทรัพย์ให้แก่ บสท. ทุกรายได้ แต่หากเอกชนรายใดสมัครใจโอนสินทรัพย์ให้แก่ บสท. ก็สามารถทำได้ภายในเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด จึงไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และไม่มีข้อความที่จำกัดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 แต่อย่างใด

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 86/2547 ลงวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ถึง มาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 หรือไม่ แล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวดว่าด้วยการบังคับคดีจะใช้บังคับหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว กรณีตามคำร้องคดีของโจทก์และผู้ร้องยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จึงยังไม่มีกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเกิดขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 จึงไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

จึงเหลือประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเพียงว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) (3) (7) และมาตรา 55 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) “คดี” (3) “คำฟ้อง” และ (7) “กระบวนพิจารณา” เป็นการให้ความหมายของถ้อยคำในกฎหมายซึ่งไม่มีลักษณะที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 เป็นเรื่องสิทธิของบุคคลที่ต้องการใช้สิทธิทางศาล เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล

ตามกฎหมายแพ่ง เพื่อให้ศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาหรือชี้ขาดข้อพิพาท จึงไม่มีข้อความที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และกรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่โจทก์ถูกโต้แย้งสิทธิและได้ใช้สิทธิทางศาล ซึ่งโจทก์ย่อมทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ไม่มีลักษณะที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 และไม่ได้เป็นเรื่องที่จำกัดสิทธิของบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพในการที่จะใช้สิทธิทางศาลตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับบุคคลโดยทั่วไป มิได้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง จึงไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และไม่มีข้อความที่จำกัดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 แต่อย่างใด

สำหรับประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 87/2547 ลงวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.2544 มาตรา 30 และมาตรา 31 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) (3) (7) และมาตรา 55 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุสวาสจัดสรรที่ดิน กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 49

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณากรณีที่ผู้ฟ้องคดีทั้งสี่ฟ้องว่ากระทรวงอุตสาหกรรม (ปัจจุบันคือกระทรวงพลังงาน) ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้ประกาศกำหนดเขตวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ (โครงการศรีราชา – สระบุรี) ผ่านที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสี่และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปัจจุบัน คือ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)) ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ได้เข้าวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ โดยมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวน 6,656,979,650.61 บาท พร้อมดอกเบี้ย และผู้ฟ้องคดีทั้งสี่ได้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 49 ศาลปกครองกลางจึงส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 49 หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 48 ได้รับรองให้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง และรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 บัญญัติให้การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามคำร้องผู้ฟ้องคดีทั้งสี่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบังคับใช้พระราช บัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 เป็นเหตุให้ต้องถูกจำกัดสิทธิในทรัพย์สิน ไม่สามารถใช้ทรัพย์สินของตนดั่งเช่นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทั่วไปได้ เนื่องจาก การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันแปรรูปเป็น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)) ได้มอบหมายให้ บริษัท ท่อส่งปิโตรเลียมไทย จำกัด วางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อผ่านที่ดินของผู้ฟ้องคดีทั้งสี่ เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 ตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งระบุว่า “เนื่องจากการประกอบธุรกิจปิโตรเลียมเป็นกิจการอุตสาหกรรมด้านสาธารณูปโภค

ประเภทหนึ่งที่มีความ สำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศแต่หน่วยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสำรวจ ผลิต ขนส่ง และจำหน่ายปิโตรเลียมที่เป็นของทางราชการยังมีขนาดไม่เหมาะสม โดยกระจัดกระจายขึ้นอยู่กับส่วนราชการและองค์การของรัฐหลายแห่งเป็นเหตุให้การประกอบธุรกิจปิโตรเลียมเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ สมควรรวมหน่วยปฏิบัติงานดังกล่าวบางหน่วยและจัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจขึ้นเพื่อดำเนินธุรกิจปิโตรเลียม ตั้งแต่การสำรวจหาปิโตรเลียมไปจนถึงการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงและผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมที่ได้จากการกลั่นปิโตรเลียม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและความมั่นคงของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น" ซึ่งสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อจัดตั้งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยให้ประกอบธุรกิจปิโตรเลียม ซึ่งเป็นกิจการอุตสาหกรรมด้านสาธารณูปโภคที่สำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอันเป็นประโยชน์สาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาจากประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อในท้องที่จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา กรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งระบุว่า "เนื่องด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการก่อสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ และเครื่องหมายแสดงเขตจากจังหวัดชลบุรีถึงจังหวัดสระบุรี เพื่อลดปัญหาการขนส่งทางบก ปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหามลพิษอันเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ" ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงวัตถุประสงค์ของการขนส่งปิโตรเลียมทางท่ออันจะทำให้ลดปัญหาการขนส่งทางบก ปัญหาการจราจรติดขัดตลอดจนปัญหาการเกิดอุบัติเหตุจากรถบรรทุกน้ำมัน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน และการสูญเสียชีวิตคนเป็นจำนวนมาก หากใช้ระบบการส่งปิโตรเลียมทางท่อมาทดแทนการขนส่งทางรถบรรทุกก็จะสามารถลดการเกิดอุบัติเหตุ แก้ไขปัญหาการจราจรติดขัด และแก้ไขปัญหามลพิษจากการรั่วไหลเพราะการขนส่งทางรถบรรทุกได้มาก แต่การที่รัฐจะตรากฎหมายในเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะนั้น ต้องคำนึงถึงหลักการประสานประโยชน์สาธารณะให้เข้ากับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งมีสาระสำคัญว่า กฎหมายนั้นมีหน้าที่ต้องสร้างสมดุลภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะที่รัฐและหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบกับสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม ไม่หนักไปข้างใดข้างหนึ่ง เพราะถ้าหนักไปทางใดทางหนึ่งก็จะเกิดความเสียหายขึ้นได้

เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้พนักงานและผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานมีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมิใช่ที่อยู่อาศัยของบุคคลใดๆ เป็นการชั่วคราว ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ (1) การใช้สอยหรือครอบครองนั้นเป็นการจำเป็นสำหรับการสารวจเพื่อสร้างหรือบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ หรือเป็นการจำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ (2) ปตท.ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าแล้ว โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวัน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ให้ประกาศให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ ที่ซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอที่ทำการกำนัน และที่ทำการผู้ใหญ่บ้านซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ให้แจ้งกำหนดวันเวลาและการที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย" และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อให้ ปตท. มีอำนาจ (1) กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี (2) วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปใต้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ (3) รื้อถอน อาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ" กรณีจึงเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สาธารณะรวมถึงการลดปัญหาการจราจรติดขัด ลดอุบัติเหตุ และลดมลพิษ ซึ่งในต่างประเทศที่เจริญแล้วส่วนใหญ่ใช้ระบบส่งน้ำมันทางท่อเช่นกัน จึงเห็นได้ว่าระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อมีประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่การ

วางท่อน้ำมันผ่านที่ดินของบุคคลย่อมทำให้เจ้าของที่ดินบุคคลนั้นได้รับผลกระทบ ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 31 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรมแก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง ในกรณีที่มีการใช้ที่ดินวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามมาตรา 30 (2) และเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ถูกกระทบสิทธิ ยังสามารถยื่นคำร้องแสดงเหตุไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เพื่อวินิจฉัย และยังมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าทดแทนตามความเป็นธรรม อีกทั้งหากยังไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทนก็ยังมีสิทธิมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยได้ แสดงให้เห็นว่า กฎหมายได้นำหลักการประสานประโยชน์สาธารณะให้เข้ากับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมาใช้ โดยกำหนดให้ ปตท. ต้องจ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรมให้แก่เจ้าของที่ดินหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ เป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินและเป็นการบรรเทาความเสียหายที่พอสมควรกับการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนแล้ว

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" แล้วเห็นว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินอาจถูกจำกัดได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 ก็เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินเช่นกัน แต่เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินเพื่อประโยชน์สาธารณะ มิใช่เพื่อประโยชน์ของปัจเจกชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ อีกทั้งการจำกัดสิทธิตามที่กฎหมายทั้งสองมาตราบัญญัติไว้ก็มิได้กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินแต่อย่างใด เพราะผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่ ปตท. เข้าไปใช้ประโยชน์ยังคงมีกรรมสิทธิ์อยู่เช่นเดิมเพียงแต่ถูกจำกัดการใช้สอยประโยชน์บางส่วน ทั้งนี้ โดย ปตท. ต้องจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายดังกล่าว ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48

เมื่อพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 แล้วเห็นว่า เป็นเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ส่วนกรณีตามคำร้องที่โต้แย้งว่า กรณีของผู้ร้องควรจะต้องใช้กฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ร้องนั้น เป็นการโต้แย้งการใช้ดุลพินิจของ ปตท. ประกอบกับพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 มิได้เป็นบทบัญญัติเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จึงไม่มีกรณีที่จะไปขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 แต่อย่างใด

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีมติด้วยคะแนนเสียง 13 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 49 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อีก 1 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 49 ส่วนมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 53/2548 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย (นายธนิต จันทะยาสาคร) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลย ในคดีแพ่งหมายเลขดำ ที่ 2396/2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ซึ่งข้อเท็จจริง สรุปได้ว่า โจทก์ได้ทำสัญญาซื้อสินทรัพย์ สินเชื่อธุรกิจ ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องตามสัญญาสินเชื่อ สัญญากู้ ตราสารหนี้ และสิทธิเรียกร้องอื่นๆ ของบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่ถูกระงับการดำเนินกิจการตามคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและไม่อาจแก้ไขหรือฟื้นฟูฐานะหรือการดำเนินกิจการได้จากองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ซึ่งรวมทั้งสิทธิเรียกร้องของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เอส ซี เอฟฯ ที่มีต่อจำเลย โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบ

สถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และโจทก์ได้ติดตาม ทวงถามและมีหนังสือแจ้งให้จำเลยชำระหนี้ แต่จำเลยเพิกเฉยโจทก์จึงฟ้องจำเลยต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้

จำเลยยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ และยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้โต้แย้งว่า พระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 50 จึงขอให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 50 และเป็นกรณีที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้ว เห็นว่า แม้ผู้ร้องจะยกบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 ขึ้นกล่าวอ้างทั้งมาตรา แต่รายละเอียดตามคำร้อง ผู้ร้องโต้แย้งเพียง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคห้า นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2545 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 50

จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเพียงว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคห้า เป็นบทบัญญัติที่ให้องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงินและคณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงินซึ่งเป็นองค์กรของรัฐเข้าดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูฐานะของบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ เพื่อแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินและคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ของสถาบันการเงินเพื่อเรียกความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินกลับคืนมา และให้คณะกรรมการที่คณะกรรมการองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงินแต่งตั้งตามพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินฯ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการขายทรัพย์สินเพื่อชำระ บัญชีของบริษัทโดยการเปิดประมูลอย่างเปิดเผยตามมาตรา 30 วรรคห้า จนเสร็จสิ้นกระบวนการชำระบัญชีเพื่อให้เกิดความรวดเร็วทันต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งหากปล่อยให้ล่าช้าออกไปจะเกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ถึงแม้ว่าจะเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการของบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ แต่บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับในขั้นตอนหลังจากที่บริษัทถูกสั่งให้ระงับการดำเนินกิจการและไม่อาจแก้ไขหรือฟื้นฟูกิจการได้แล้ว ดังจะเห็นได้จากเหตุผล ในการประกาศใช้พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงินว่า เนื่องจากมีความจำเป็นจะต้องแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินและฟื้นฟูสถานะการดำเนินการของสถาบันการเงินบางแห่งที่ประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินกิจการไปได้ตามปกติ และคุ้มครองผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ของสถาบันการเงินเพื่อเรียกความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินให้กลับคืนมา สมควรกำหนดมาตรการในลักษณะของการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินอย่างเป็นระบบตามแนวทางสากล และจัดตั้งองค์การของรัฐขึ้นเพื่อกำหนดหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินมาตรการดังกล่าว เพื่อแก้ไขฟื้นฟูฐานะของสถาบันการเงินตลอดจนช่วยเหลือผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ที่สุจริตของสถาบันการเงิน พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคห้า จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพจากการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมีผลใช้บังคับกับบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ทุกบริษัทที่ถูกระงับการดำเนินกิจการโดย

คำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้โดยเสมอภาคกัน มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในสถานะของบุคคลหรือสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ฯลฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ รวมถึงสิทธิและเสรีภาพที่รับรองโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคห้า จึงเป็นบทบัญญัติที่มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 แต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคห้า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2548 เรื่อง ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำร้องของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุลณ อยุธยา) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลจังหวัดลำพูน ขอให้สำนักงานศาลยุติธรรมส่งคำร้องของผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1375/2545 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 42 และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 46 และมาตรา 50 หรือไม่

ผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีอาญาในความผิดตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 32 และมาตรา 45 พระราชบัญญัติสุรา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 มาตรา 4 และมาตรา 6 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 เห็นว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 42 มาตรา 46 มาตรา 50 ต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้ว เห็นว่า ศาลจังหวัดลำพูนส่งความเห็นของผู้ร้องตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 42 หรือไม่ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติทั่วไปไม่ได้เป็นบทบัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลใดที่จะอ้างได้ว่า มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตราดังกล่าวนี้ได้

ส่วนกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38-39/2547 ลงวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติหลักการทั่วไปที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามที่ได้มีบัญญัติในมาตราต่างๆ ของรัฐธรรมนูญนี้ มิได้มีข้อความใดที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว จึงไม่มีกรณีที่พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ได้

ประเด็นว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 32 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 หรือไม่นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2546 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2546 เกี่ยวกับพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ว่า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา

พ.ศ. 2493 มาตรา 32 ซึ่งเป็นเรื่องบทกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 5 เป็นบทต่อเนื่องกัน ย่อมไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามบทมาตราดังกล่าวด้วย

ประเด็นว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 42 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติหลักการที่ยินยอมให้บุคคลอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งยินยอมให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป

รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติ ที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิ การจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้ภายใต้หลักเกณฑ์ ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ คือ ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดและต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้

กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดทำสุรา หรือมีภาชนะหรือเครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี การที่กฎหมายกำหนดให้การทำสุราหรือมีภาชนะหรือเครื่องต้มกลั่นสุราไว้ในครอบครองจะต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมสรรพสามิต เป็นเรื่องการควบคุมการผลิตสุราเพื่อประโยชน์ในทางภาษีและสุขภาพอนามัยของประชาชน อาจเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการผลิตสุราบ้าง แต่เป็นการกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในการผลิตสุราเพราะการผลิตสุราสามารถกระทำได้ภายใต้การควบคุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ได้ทำให้เสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 จึงไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 และมาตรา 29

รัฐธรรมนูญ มาตรา 42 เกี่ยวกับเสรีภาพทางวิชาการของบุคคลให้ทำได้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองและศีลธรรมอันดีของประชาชน สำหรับกรณีตามคำร้องเป็นเรื่องการทำสุรา และไวน์ ซึ่งผลเกี่ยวกับเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่อาจกระทบต่อสุขภาพอนามัยต่อประชาชน จะต้องได้รับการควบคุมหรือตรวจสอบจากกรมสรรพสามิตเสียก่อนที่จะนำออกเผยแพร่หรือจำหน่ายออกไป การที่ต้องขออนุญาตจากกรมสรรพสามิต ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ก่อนที่จะนำแสดงและออกจำหน่ายได้ จึงไม่เป็นการจำกัดเสรีภาพทางวิชาการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 42 ดังนั้น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 จึงไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 42

กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 32 นั้น เป็นบทลงโทษผู้กระทำความผิด ในความผิดฐานซื้อหรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งสุราที่รู้ว่าทำขึ้นโดยฝ่าฝืนมาตรา 5 ซึ่งมาตรา 32 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวเนื่องกับมาตรา 5 เมื่อได้วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 42 แล้ว พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 32 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับโทษเกี่ยวเนื่องกับมาตรา 5 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 42 ด้วยเช่นกัน

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 42 และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 32 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 55/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดีในคดีหมายเลขดำที่ 1516/2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 39/2517 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517 ซึ่งออกตามความในมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดีในคดีหมายเลขดำที่ 1516/2546 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า ท่านผู้หญิงไสว จารุเสถียร ที่ 1 และคุณหญิงศุภนภา อัตตะนันทน์ ที่ 2 ผู้ฟ้องคดี กับกรมที่ดิน ที่ 1 อธิบดีกรมที่ดิน ที่ 2 คณะกรรมการสอบสวนตามความในมาตรา 61 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ 3 กระทรวงมหาดไทย ที่ 4 และปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่ 5 ผู้ถูกฟ้องคดี โดยผู้ฟ้องคดีทั้งสองฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีที่ 1 ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินโฉนดเลขที่ 12196 ตำบลสีกัน อำเภอบางเขน (ตลาดขวัญ) กรุงเทพมหานคร โดยการซื้อ ต่อมาเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2500 ผู้ฟ้องคดีที่ 1 ได้จดทะเบียนให้ที่ดินที่พิพาทแก่นางสาวสุภาพร จารุเสถียร (ปัจจุบันคือ นางสุภาพร กิตติขจร) นายตวงสิทธิ จารุเสถียร เด็กหญิงอรพรรณ จารุเสถียร (ปัจจุบันคือ คุณหญิงอรพรรณ ศศิประภา) และเด็กหญิงจิราภา จารุเสถียร (ปัจจุบันคือ ผู้ฟ้องคดีที่ 2) ต่อมานายตวงสิทธิฯ ถึงแก่ความตาย ทำให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่พิพาทส่วนที่เป็นของนายตวงสิทธิฯ เป็นทรัพย์มรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม คือ ผู้ฟ้องคดีที่ 1 ในฐานะมารดา ต่อมาเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2541 ผู้ฟ้องคดีที่ 1 ยื่นคำขอจดทะเบียนโอนมรดกเฉพาะส่วนของนายตวงสิทธิฯ และเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 เจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขาดอนเมือง ได้จดทะเบียนให้ตามคำขอ และในวันเดียวกันผู้ฟ้องคดีที่ 1 ก็ได้จดทะเบียนโอนที่ดินที่พิพาทส่วนดังกล่าวให้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ 2 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2543 ผู้ฟ้องคดีที่ 2 ยื่นคำขอจดทะเบียนให้ที่ดินเฉพาะส่วนของผู้ฟ้องคดีที่ 2 จำนวน 1 ใน 4 ส่วน ที่ได้รับโอนจากผู้ฟ้องคดีที่ 1 เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2500 และอีก 1 ใน 4 ส่วน ที่ได้รับโอนจากผู้ฟ้องคดีที่ 1 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 ให้แก่ นางสาวนนทิเนตร อัตตะนันทน์ และนางสาวชุติมา อัตตะนันทน์ แต่เจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขาดอนเมือง ไม่ดำเนินการจดทะเบียนให้ โดยแจ้งว่าได้ตรวจสอบแล้วพบว่าที่ดินมีการอายัดตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 40/2516 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2516 และตกเป็นของรัฐตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 39/2517 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517 แล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2545 เจ้าพนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สาขาดอนเมือง มีหนังสือแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองทราบว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 มีคำสั่งแต่งตั้งให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 สอบสวนและเพิกถอนการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมรวมสองรายการ ซึ่งได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 แล้ว หากผู้ฟ้องคดีทั้งสองประสงค์จะคัดค้านให้ยื่นคำคัดค้านต่อคณะกรรมการสอบสวนภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้ยื่นคำคัดค้านภายในกำหนดเวลาแล้ว

เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2546 ผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้รับแจ้งจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ว่า มีคำสั่งอธิบดีกรมที่ดิน ที่ 706/2546 ลงวันที่ 9 เมษายน 2546 ให้เพิกถอนรายการจดทะเบียนเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 ทั้งสองรายการ ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2546 และได้รับแจ้งจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ว่า อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีทั้งสองไม่อาจรับฟังได้ พร้อมแจ้งว่า ได้เสนอความเห็นไปยังผู้ถูกฟ้องคดีที่ 5 เพื่อพิจารณาอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีทั้งสองแล้ว ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้มีหนังสือแจ้งผู้ฟ้องคดีที่ 2 ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 5 เห็นชอบกับคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จึงให้ยกคำอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีทั้งสอง ผู้ฟ้องคดีทั้งสองไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ตลอดจนข้อพิจารณาของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ 5 และเห็นว่าคำสั่งและความเห็นดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้เพราะคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 40/2516 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2516 และคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 39/2517 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517 เป็นคำสั่งที่มีฐานะเป็นกฎหมาย จึงต้องอยู่ภายใต้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การที่นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นมีคำสั่งยึดและอายัดทรัพย์เป็นกรณีการริบทรัพย์อันเป็นโทษตามกฎหมายอาญา ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินที่ผู้ฟ้องคดีที่ 1 ได้มาก่อนมีคำสั่งดังกล่าว การออกคำสั่งของนายกรัฐมนตรีเป็นการออกกฎหมายที่มีโทษในทางอาญาย้อนหลังไปลงโทษผู้ฟ้องคดีที่ 1 จึงเป็นคำสั่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญไม่สามารถใช้บังคับได้ และคำสั่งทั้งสองฉบับมิได้ออกโดยอาศัยหรือเป็นไปตามมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 อีกทั้งคำสั่งนายกรัฐมนตรีทั้งสองฉบับที่แต่งตั้งคณะบุคคลให้มีอำนาจในการพิจารณาและมีคำสั่งยึดทรัพย์ เป็นคำสั่งที่มิชอบและขัดต่อกฎหมาย เนื่องจากการแต่งตั้งคณะบุคคลที่มิใช่ศาลให้มีอำนาจกระทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ย่อมขัดต่อ

ประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ดังนั้น คำสั่งนายกรัฐมนตรีและคำสั่งของคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ให้ยึดที่ดินพิพาทให้ตกเป็นของรัฐ จึงไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย

ศาลปกครองกลางพิจารณาเห็นว่า คดีนี้มีประเด็นหลัก คือ ผู้ฟ้องคดีทั้งสองฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ที่สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินซึ่งเป็นคำสั่งที่ออกตามความในมาตรา 61 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 อ้างว่า ที่พิพาทตกเป็นของรัฐแล้วตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 39/2517 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517 ซึ่งออกตามความในมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 แต่ผู้ฟ้องคดีทั้งสองอ้างว่าคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน จึงไม่มีผลบังคับ ดังนั้น คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อผู้ฟ้องคดีทั้งสองโต้แย้งว่า คำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งมีผลทำให้คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ประกอบกับคำสั่งนายก รัฐมนตรีดังกล่าวเป็นคำสั่งที่มีผลบังคับดังเช่นกฎหมาย กรณีจึงเป็นการโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนี้ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อีกทั้งปรากฏว่ายังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าว จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีที่ว่า คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 39/2517 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ตามมาตรา 264 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับ คำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีตามคำร้องเป็นการโต้แย้งคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 39/2517 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517 ที่ออกตามความในมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ซึ่งคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าวเป็นคำสั่งของฝ่ายบริหารที่ออกโดยอาศัยอำนาจธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 แม้จะเป็นคำสั่งที่มีผลบังคับดังเช่นกฎหมาย แต่ก็มีลักษณะเป็นคำสั่งในทางปกครองของฝ่ายบริหารที่ออกมาเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะตามที่ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 มาตรา 17 ได้ให้อำนาจไว้ คำสั่งดังกล่าวมิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2548 เรื่อง พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราช บัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5) มาตรา 16 และมาตรา 17 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 6) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2536) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) หรือไม่

พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ ฟ้องจำเลยที่ 1 และ 2 ต่อศาลอาญา ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 22/2547 ความผิดฐานร่วมกันดำเนินการส่งวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้บริการแก่สาธารณะหรือแก่ชุมชนโดยไม่ได้รับใบอนุญาตเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 มาตรา 16 มาตรา 17 พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5 มาตรา 6 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2536)

จำเลยทั้งสอง (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลอาญาว่า ผู้ร้องได้ยื่นเรื่องขอรับใบอนุญาตให้ดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงหรือบริการส่งวิทยุโทรทัศน์ ตามแบบ วท. 15 ต่อกรมประชาสัมพันธ์ และ กรมประชา สัมพันธ์ได้รับเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2542 และเรื่องของผู้ร้องได้ผ่านการประชุม เมื่อวันศุกร์ที่ 10 มีนาคม 2543 ซึ่งผลการประชุมคณะกรรมการมิได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบ ผู้ร้องเข้าใจว่าคณะกรรมการมีมติออกใบอนุญาตให้กับ

ผู้ร้องแล้วเหมือนรายอื่น ๆ ต่อมาภายหลังได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 กรมประชาสัมพันธ์ได้อ้างบทเฉพาะกาล มาตรา 80 เป็นเหตุในการไม่ออกใบอนุญาตให้กับผู้ร้อง ผู้ร้องเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคสอง บัญญัติว่า "ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" นั้น ได้กำหนดให้หน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นอำนาจขององค์กรอิสระ คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) โดยทั้งสององค์กรดังกล่าวจะต้องจัดตั้งให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 3 ปี ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 335 (2) ของรัฐธรรมนูญ แต่ในปัจจุบันองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่ได้ดำเนินการจัดตั้งให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 3 ปี ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (2) ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม มิได้จัดตั้งขึ้นภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ การจัดตั้งคณะกรรมการดังกล่าวจึงมีผลเป็นโมฆะ เป็นเหตุให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์ของสาธารณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคหนึ่ง เมื่อคลื่นความถี่ดังกล่าวเป็นของสาธารณะ ผู้ร้องจึงมีสิทธิที่จะใช้ในการดำเนินการส่งวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้บริการแก่สาธารณะหรือแก่ชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาตหรือต้องขอใบอนุญาตจากผู้ใด การที่โจทก์ได้ฟ้องผู้ร้องกับพวกเป็นจำเลยในความผิดฐานร่วมกันดำเนินการส่งวิทยุโทรทัศน์เพื่อให้บริการแก่สาธารณะหรือแก่ชุมชนโดยไม่ได้ รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 มาตรา 16 มาตรา 17 พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5 มาตรา 6 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2536) บทบัญญัติของกฎหมายตามที่โจทก์อ้างซึ่งจะใช้บังคับคดีต่อผู้ร้องนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงขอให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลอาญาพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า มีเหตุที่ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องของผู้ร้องว่า บทบัญญัติตามที่โจทก์ฟ้องขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดี ไว้ชั่วคราว และให้ส่งความเห็นของผู้ร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ศาลอาญาส่งความเห็นของคู่ความให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 มาตรา 16 และมาตรา 17 และพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5 และมาตรา 6 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับ คำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิทยุกระจาย เสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2544 ลงวันที่ 4 กันยายน 2544 ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแต่กฎกระทรวงซึ่งออกโดยฝ่ายบริหารตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงให้ยกคำร้องในประเด็นนี้

ประเด็นที่สอง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 เป็นบทบัญญัติเรื่องความผิดฐานเป็นตัวการในประมวลกฎหมายอาญา ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันถือเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดโดยตรง แต่ทั้งนี้พนักงานอัยการจะต้องบรรยายฟ้องให้ชัดเจนว่ากรณีมีผู้ร่วมกระทำความผิดที่ถือว่าเป็นตัวการเพื่อให้ตัวการได้รับโทษตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ฯ มาตรา 5 มาตรา 16 และมาตรา 17 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ไม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) จึงไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตราที่อ้าง

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5) มาตรา 16 และมาตรา 17 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 6) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป ที่กล่าวถึงสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ เพื่อมิให้กฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่ หรือที่จะมีขึ้นในภายหน้ามีเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงมิใช่กรณีที่พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ฯ มาตรา 5 มาตรา 16 และมาตรา 17 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ที่กำหนดให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับดูแล การประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม แต่ทั้งนี้ในการใช้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 รัฐธรรมนูญได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 ว่า “ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับกับกรณีต่างๆ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ .... (2) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 40 มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการตรากฎหมายอนุวัตการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ กฎหมายที่จะตราขึ้นจะต้องไม่กระทบกระเทือนถึงการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญาซึ่งมีผลสมบูรณ์อยู่ในขณะที่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับ จนกว่าการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญานั้นจะสิ้นผล” และต่อมาก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 อนุวัตการตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ประกอบมาตรา 335 (2) บัญญัติไว้ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม 2543 ซึ่งไม่เกินสามปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ส่วนพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5 บัญญัติเป็นข้อห้าม มิให้ผู้ใดส่งวิทยุกระจายเสียงหรือส่งวิทยุโทรทัศน์เพื่อให้บริการแก่สาธารณะหรือแก่ชุมชนโดยไม่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงาน ซึ่งหากฝ่าฝืนก็จะได้รับโทษตามมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 6 และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลจะสั่งริบสิ่งที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้น เพื่อให้ไว้ใช้ในราชการกรมประชาสัมพันธ์ด้วยก็ได้ตามมาตรา 16 ของพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498

ที่ผู้ร้องอ้างว่า การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคสอง กำหนดให้ต้องจัดตั้งคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ให้แล้วเสร็จภายในกำหนด 3 ปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (2) แต่องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระดังกล่าวยังมิได้จัดตั้งขึ้นภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงมีผลเป็นโมฆะเป็นเหตุให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคหนึ่ง ซึ่งผู้ร้องมีสิทธิที่จะใช้คลื่นความถี่ในการดำเนินบริการส่งวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้บริการแก่สาธารณะหรือแก่ชุมชนได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต หรือต้องขอใบอนุญาตจากผู้ใด นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 บัญญัติให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ หมายความว่า บุคคลใดหรือหน่วยงานใด ไม่อาจครอบครองหรือใช้คลื่นความถี่ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมได้แต่ฝ่ายเดียว ประชาชนทั่วไปมีสิทธิใช้คลื่นความถี่ดังกล่าวได้อย่างเท่าเทียมกัน แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคสอง ที่กำหนดให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมตามที่กฎหมายบัญญัติ กรณีที่การเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการ กสช. หรือ กทช. ไม่เสร็จภายในกำหนด 3 ปี ไม่ได้ทำให้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ไม่มีผลใช้บังคับ และผู้ร้องสามารถใช้คลื่นความถี่ได้โดยอิสระไม่มีการควบคุมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง เนื่องจากการใช้คลื่นความถี่ในการส่งวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้บริการแก่สาธารณะหรือแก่ชุมชนนั้น เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมและกำกับดูแลเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ทั้งนี้ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญ มาตรา 335 (2) มาตรา 80 บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคลื่นความถี่ การจัดสรรคลื่นความถี่ การอนุญาต การกำกับดูแลการควบคุมการประกอบกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ยังคงมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติต่อไป จนกว่าจะพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ กสช. หรือ กทช. แล้วแต่กรณี แต่ในระหว่างนั้นจะพิจารณาจัดสรรคลื่นความถี่ ออกใบอนุญาตประกอบกิจการ หรืออนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มเติมไม่ได้ ดังนั้น ในระหว่างที่ยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด การประกอบกิจการให้บริการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้บริการแก่สาธารณะยังคงต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 ซึ่งยังมีผลใช้บังคับอยู่ แต่ในระหว่างระยะเวลาดังกล่าวพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 80 ห้ามการออกใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หรืออนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มเติม การที่จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5) มิได้เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ประกอบมาตรา 335 (2) แต่อย่างใด และเมื่อได้วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ประกอบมาตรา 335 (2) แล้ว พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 16 และมาตรา 17 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 6) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวเนื่องกับมาตรา 5 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 ประกอบมาตรา 335 (2) ด้วยเช่นกัน

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5) มาตรา 16 และมาตรา 17 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 6) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2548 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องคณะกรรมการจัดสรรที่ดินจังหวัดชลบุรีที่ 1 คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจังหวัดชลบุรีที่ 2 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่ 3 ต่อศาลปกครองกลาง ตามคดีหมายเลขดำที่ 961/2547 หมายเลขคดีแดงที่ 1210/2547 ความว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์โฉนดที่ดิน ซึ่งเป็นที่ดินแปลงหมายเลข 47 ในโครงการบ้านสวนริมทะเลที่มีการจัดสรรที่ดิน ตั้งแต่ปี 2525 ในบริเวณที่ดินดังกล่าวตามผังโครงการและปรากฏข้อความในเอกสารโฆษณาชี้ชวนต่อสาธารณะว่ามีการกำหนดที่สาธารณะส่วนกลาง เช่น อาคารสโมสร สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น สวนพฤกษชาติ ซุปเปอร์มาร์เก็ต สนามเทนนิส เป็นต้น ต่อมาผู้ประกอบธุรกิจได้นำพื้นที่ที่จะมีการก่อสร้างสวนพฤกษชาติและซุปเปอร์มาร์เก็ตขายให้กับผู้อื่น สนามเทนนิสถูกย้ายสถานที่ตั้งไปอยู่นอกโครงการและพื้นที่เดิมมีการก่อสร้างอาคารอื่น ส่วนอาคารสโมสรได้ถูกเปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งจากเดิมไปยังที่ตั้งใหม่จนอาคารบางส่วนรุกล้ำพื้นที่ชายหาดและพื้นที่บางส่วนมีการก่อสร้างเป็นโรงแรม และไม่ได้จัดให้มีสาธารณะส่วนกลางตามเอกสารโฆษณาชี้ชวน นอกจากนี้ได้ดำเนินการขยายเนื้อที่ของโครงการทางด้านทิศใต้โดยรื้อแนวกำแพงซึ่งติดกับที่ดินของผู้ฟ้องคดี และสร้างกำแพงใหม่ห่างจากแนวเดิมประมาณ 60 เมตร ผู้ประกอบธุรกิจได้เรียกเก็บเงินค่าบริการสาธารณะต่างๆ โดยไม่แสดงหลักฐานว่าได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีการออกใบเสร็จรับเงิน และไม่มีการบำรุงซ่อมแซมสิ่งสาธารณูปโภค โดยที่ดินของผู้ฟ้องคดีไม่ปรากฏหลักฐานว่าผู้ประกอบธุรกิจเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ คงมีแต่คำขออนุญาตทำการจัดสรรที่ดินเนื้อที่ 31 ไร่ 99 ตารางวา ฉบับลงวันที่ 3 มีนาคม 2525 ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องเรียนลงวันที่ 11 มิถุนายน 2544 ต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 โดยผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ได้เรียกผู้ฟ้องคดีไปบันทึกถ้อยคำ หลังจากนั้นผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือขอทราบความคืบหน้าเกี่ยวกับการพิจารณาของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 จนถึงปัจจุบันผู้ฟ้องคดียังไม่ได้รับการแจ้งผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 แต่อย่างใด

นอกจากนั้น ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือร้องเรียนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และกรมที่ดินว่า ผู้ประกอบกิจการจัดสรรที่ดิน โครงการบ้านสวนริมทะเล ดำเนินกิจการการจัดสรรที่ดินโดยไม่ได้รับอนุญาตตามประมวลกฎหมายที่ดิน ทำให้ผู้ฟ้องคดีและผู้ซื้อที่ดินในโครงการได้รับความเสียหาย ต่อมาเลขานุการกรมที่ดิน ได้มีหนังสือลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2546 ชี้แจงตอบเรื่องร้องเรียนของผู้ฟ้องคดีว่า กรมที่ดินได้มอบหมายให้จังหวัดชลบุรีตรวจสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และจังหวัดชลบุรีมีหนังสือลงวันที่ 29 สิงหาคม 2546 ชี้แจงตอบเรื่องร้องเรียนของผู้ฟ้องคดีว่า จังหวัดชลบุรีได้แจ้งให้อำเภอสัตหีบดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่า ที่ตั้งของโครงการบ้านสวนริมทะเล เป็นที่ดินโฉนดที่ดินเดิม เลขที่ 548 เลขที่ 1636 เลขที่ 2229 เลขที่ 2421 เลขที่ 2422 และเลขที่ 2439 ตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และจากการตรวจสอบพบว่ามีเพียงโฉนดที่ดินเลขที่ 548 เท่านั้นที่มีหลักฐานการยื่นคำขออนุญาตทำการค้าที่ดินและขอทำการจัดสรรที่ดิน ส่วนที่ดินอื่นนอกจากนี้ไม่พบหลักฐานการขออนุญาตแต่อย่างใด แต่เนื่องจากข้อมูลยังไม่ชัดเจนเพียงพอ อำเภอสัตหีบ จึงได้ขอความร่วมมือจากสำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี สาขาสัตหีบ ตรวจสอบที่ตั้งโครงการบ้านสวนริมทะเล ในส่วนของโฉนดที่ดินเลขที่ 1636 เลขที่ 2229 เลขที่ 2421 เลขที่ 2422 และเลขที่ 2439 ว่าได้มีการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการค้าที่ดินและการจัดสรรที่ดินหรือไม่ แต่จนถึงปัจจุบัน ผู้ฟ้องคดียังไม่ได้รับการแจ้งผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวแต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามไม่ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดำเนินการกับผู้ประกอบกิจการจัดสรรที่ดินตามโครงการบ้านสวนริมทะเล เป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร จึงขอให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามดำเนินการให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดสรรที่ดินโครงการบ้านสวน

ริมทะเลปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ศาลปกครองกลางพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่าได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าในการดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินและคุ้มครองผู้บริโภคต่อผู้ประกอบธุรกิจจัดสรรที่ดินโครงการบ้านสวนริมทะเล เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผลแล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น เมื่อผู้ฟ้องคดีมีหนังสือฉบับลงวันที่ 11 มิถุนายน 2544 ร้องเรียนต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 แต่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับหนังสือชี้แจงตอบจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 แต่อย่างใด ตลอดจนกรณีที่ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือฉบับลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2546 ร้องเรียนต่อกรมที่ดิน โดยได้รับหนังสือชี้แจงตอบฉบับลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2546 นั้น ผู้ฟ้องคดีย่อมมีสิทธินำคดียื่นฟ้องต่อศาลปกครองภายในกำหนดระยะเวลาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 49 แต่เมื่อผู้ฟ้องคดีได้นำคดีมายื่นฟ้องคดีต่อศาลเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2547 จึงเป็นการยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองกลางจึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลปกครองกลางว่า การฟ้องคดีของผู้ฟ้องคดีเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะซึ่งจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้ตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาได้ตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 30 จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งรับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีไว้พิจารณา และมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ในการพิจารณาคดีนี้ ศาลจะใช้มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บังคับแก่คดี ผู้ฟ้องคดีในฐานะคู่กรณีขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 โต้แย้งว่า บทบัญญัติมาตรา 49 ดังกล่าว ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินี้ จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดรอการพิจารณาไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีไปให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ในการพิจารณาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดจะต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับ แต่เนื่องจากผู้อุทธรณ์ (ผู้ฟ้องคดี) โต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงส่งคำโต้แย้งของผู้อุทธรณ์ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ศาลปกครองสูงสุดส่งคำร้องของผู้อุทธรณ์เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่ โดยศาลปกครองสูงสุดจะต้องใช้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ในการพิจารณาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติเป็นหลักการไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองสามารถกระทำได้ แต่จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด กล่าวคือ ต้องเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการโดยจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้และต้อง มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ส่วนพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 334 (3) โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราช บัญญัติปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองขึ้น เพื่อให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ฯลฯ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีปกครองไว้หลายกรณี เช่น กรณีมาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 51 และมาตรา 52 โดยแต่ละมาตราได้กำหนดเงื่อนไขการฟ้องคดีและกำหนดเวลาฟ้องคดีไว้แตกต่างกัน กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 49 เป็นบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลาการฟ้องคดีปกครองทั่วไปโดยผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การที่กฎหมายกำหนดเวลาฟ้องคดีไว้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะหรือประเภทของคดี โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นธรรม ทั้งนี้ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายที่จะใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2548 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่าธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) โดยบริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด ผู้เข้าสวมสิทธิ์เป็นโจทก์ฟ้อง ห้างหุ้นส่วนจำกัด ตาลสุมแก้วพรหม กับพวก เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดอุบลราชธานี ในฐานความผิดกู้ยืม ค้ำประกัน บังคับจำนอง ศาลจังหวัดอุบลราชธานี มีคำสั่งระหว่าง การพิจารณาให้งดสืบพยานจำเลย และมีคำพิพากษาให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงินพร้อมดอกเบี้ย แก่โจทก์ จำเลยอุทธรณ์คำสั่งของศาลจังหวัดอุบลราชธานีที่ไม่อนุญาตให้เลื่อนคดีต่อศาลอุทธรณ์ภาค 3 ศาลอุทธรณ์ภาค 3 มีคำพิพากษายกอุทธรณ์ โดยเห็นว่า จำเลยทั้งสามอุทธรณ์คำสั่งโดยไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 จำเลยทั้งสามยื่นฎีกาต่อศาลฎีกา และมีคำร้องขอให้ศาลฎีกา ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องทั้งสามเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า ศาลอุทธรณ์ภาค 3 มีคำพิพากษายกอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาโดยอ้างว่า จำเลยทั้งสามไม่ได้วางเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่คู่ความฝ่ายอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229

จำเลยทั้งสาม เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ที่บัญญัติว่า "... ฯลฯ ...และผู้อุทธรณ์ ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์นั้นด้วย... ฯลฯ ..." นั้น เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแก่บุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 30 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องผู้ร้องโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และศาลฎีกาส่งมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 กรณีที่ผู้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์นั้น เนื่องจากในการดำเนินคดีแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้คู่ความหรือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีจะต้องเสียค่าใช้จ่าย เรียกว่า ค่าฤชาธรรมเนียม คำว่า "ค่าฤชาธรรมเนียม" หมายความถึงค่าธรรมเนียมด้วย "ค่าธรรมเนียมศาล" คือ เงินที่ต้องชำระให้แก่ศาลในการฟ้อง ดำเนินคดีหรือต่อสู้คดี แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ค่าขึ้นศาล และค่าธรรมเนียมอื่นๆ ตามตาราง 1 และ 2 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ เงินค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระให้แก่ศาลในการยื่นคำฟ้องต่อศาล โดยชำระ ในเวลายื่นคำฟ้อง เรียกว่า ค่าขึ้นศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 เป็นค่าธรรมเนียมอื่นๆ ตามตาราง 1 และ 2 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คู่ความฝ่ายแพ้คดีจะชำระเป็นค่าอะไรบ้างได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 161 ที่บัญญัติเช่นนี้ก็เพื่อเป็นประกันว่า หากในที่สุดศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ผู้อุทธรณ์ต้องรับผิดชำระค่าธรรมเนียมแทนคู่ความที่ชนะคดีแล้ว ผู้ชนะคดีจะมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมที่วางไว้ต่อศาลพร้อมอุทธรณ์นั้น ผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 นั้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้กับคู่ความอย่างเท่าเทียมกัน คู่ความทุกคนได้รับการปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะของคู่ความแต่อย่างใด ที่ผู้ร้องอ้างว่า กรณีบุคคลที่มีฐานะยากจนย่อมไม่มีเงินมาวางและขอทุเลาการบังคับและขออนาถาในจำนวนเงินดังกล่าวไม่ได้นั้น เห็นว่าคนที่มีฐานะยากจนไม่มีเงินที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาลได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 155 มาตรา 156 และมาตรา 157 บัญญัติให้ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ หากศาลอนุญาตให้ผู้ร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ ผู้นั้นก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือเสียค่าฤชาธรรมเนียมแต่อย่างใด ข้ออ้างของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา 229 ที่ให้ผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาวางศาลพร้อมอุทธรณ์ โดยไม่อาจขอทุเลาได้นั้น ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแก่บุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจตามมาตรา 30 แห่งรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 62/2548 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า นายประมุท สูตะบุตร (ผู้ฟ้องคดี) ได้ยื่นฟ้องเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการสาขาบางพลี (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต่อศาลปกครองกลางว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ทรงสิทธิเก็บกินบนที่ดิน หมู่บ้านกรีนวัลเล่ย์ ผู้ถูกฟ้องคดีได้ใช้อำนาจหน้าที่รับจดทะเบียนที่ดินควบรวมของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร โดยมิได้แจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบ

ทำให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิเก็บกินเหนือที่ดินดังกล่าวได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จึงขอให้ศาลปกครองกลางเพิกถอนคำสั่งของเจ้าพนักงานที่ดิน

ศาลปกครองกลางมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา โดยเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย อีกทั้งผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องคดีเมื่อพ้นระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้เหตุแห่งการฟ้องคดี และผู้ฟ้องคดีมิได้อุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ดินก่อน ตามมาตรา 42 และมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีจึงอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อศาลปกครองสูงสุด และโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 62

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องของผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 62 และศาลปกครองสูงสุดส่งมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 2 หรือไม่ และพระราช บัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 62 หรือไม่

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองว่า ผู้ฟ้องคดีจะต้องดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายที่ตนได้รับอันเนื่องมาจากการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามขั้นตอนหรือวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการนั้นเสียก่อนที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เพื่อให้ฝ่ายปกครองดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาด ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ที่จะฟ้องคดีและเพื่อประโยชน์แก่ราชการ หากได้มีการแก้ไขและเป็นที่พอใจแก่ผู้จะฟ้องคดี ก็ไม่มีความจำเป็น ที่จะต้องนำคดีมาสู่ศาล บทบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 มิได้เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแต่ประการใด ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไป คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 62 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2548 ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2548 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้พิจารณาประกอบบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ไว้แล้วว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 334 (3) โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติว่า โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลปกครองขึ้นเพื่อให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีข้อพิพาททางกฎหมายปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน เกี่ยวกับการกระทำหรือการ ละเว้นการกระทำที่

หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ฯลฯ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีปกครองไว้หลายกรณี เช่น กรณีมาตรา 49 มาตรา 50 มาตรา 51 และ มาตรา 52 โดยแต่ละมาตราได้กำหนดเงื่อนไขการฟ้องคดีปกครองไว้ต่างกัน กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 เป็นบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาการฟ้องคดีปกครองทั่วไปโดยผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น การที่กฎหมายกำหนดเวลาฟ้องคดีไว้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะหรือประเภทของคดี โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นธรรม ทั้งนี้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายที่จะใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 จึงไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 29 รวมทั้งมาตรา 62 ซึ่งเป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้นๆ แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 62

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2548 เรื่อง พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 8 และมาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 และ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นโจทก์ฟ้องบริษัท บลิสเซอร์ อินเตอร์กรุ๊พ จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 10 คน ต่อศาลแพ่งขอให้ศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต่อมาได้โอนคดีไปยังศาลล้มละลายกลาง เป็นคดีล้มละลายหมายเลขดำที่ ล.22/2543 โดยโจทก์ฟ้องว่า โจทก์ได้พิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานตามทางการสอบสวนของพนักงานสอบสวน กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ กรมตำรวจ ซึ่งมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ และมีนายธวัช คูนาเอก กับพวก รวม 124 คน เป็นผู้ร้องเรียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ได้ความว่า ระหว่างวันที่ 18 กรกฎาคม 2534 ถึงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2537 จำเลยทั้งสิบได้ร่วมกันดำเนินกิจการกู้ยืมเงินเป็นปกติธุระที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน และร่วมกันฉ้อโกงประชาชนด้วยวิธีโฆษณาประกาศทางสื่อมวลชนแพร่ข่าวให้ปรากฏแก่ประชาชนทั่วไปตั้งแต่สิบคนขึ้นไปว่า จำเลยที่ 1 ได้ประกอบธุรกิจให้บริการจัดสรรวันพักผ่อนแก่สมาชิกฟรีปีละ 4 วัน 4 คืน จัดบริการสถานที่พักผ่อน สถานที่ออกกำลังกาย ให้บริการฟรีตลอด ปี ฯลฯ จะให้บริการเฉพาะสมาชิกเท่านั้น สมาชิกมี 2 ประเภท ประเภทที่ 1 เก็บค่าสมาชิกรายละ 30,000 บาท และค่าบำรุงหรือค่าต่ออายุสมาชิกภาพเป็นรายปีอีกปีละ 2,500 บาท ประเภทที่ 2 เก็บค่าสมาชิกรายละ 60,000 บาท และค่าบำรุงหรือค่าต่ออายุสมาชิกภาพเป็นรายปีอีกปีละ 4,500 บาท โดยจำเลยที่ 1 จะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนให้ซึ่งมีจำนวนสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ ซึ่งจำเลยทั้งสิบมิได้มีเจตนาประกอบธุรกิจดังกล่าว แต่มีเจตนาเพื่อจะได้เงินค่าสมาชิกใหม่ในอัตราคนละ 30,000 บาท และ 60,000 บาท มีประชาชนมาสมัครเป็นสมาชิก จำนวน 24,129 ราย และได้จ่ายเงินให้แก่จำเลยที่ 1 รวมทั้งสิ้น 727,440,000 บาท การกระทำของจำเลย

ทั้งสิบเป็นความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 4 และมาตรา 5 จำเลยทั้งสิบจึงต้องคืนเงินตามจำนวนดังกล่าวให้กับประชาชนผู้เสียหาย ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่กำหนดได้โดยแน่นอน และได้มีการตรวจสอบหลักทรัพย์และหนี้สินของจำเลยทั้งสิบแล้ว ปรากฏว่า ทรัพย์สินของจำเลยทั้งสิบที่มีอยู่ไม่พอชำระหนี้ จำเลยทั้งสิบจึงมีหนี้สินล้นพ้นตัว และเป็นหนี้ที่กำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน อาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 10 โจทก์จึงต้องฟ้องจำเลยทั้งสิบให้เป็นบุคคลล้มละลายต่อไป ซึ่งศาลล้มละลายกลางมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ทั้งสิบเด็ดขาด

จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 3 ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลล้มละลายกลางและยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์โต้แย้งว่า พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 8 และมาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง และขอให้ศาลอุทธรณ์ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามคำร้องผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 8 และมาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง และศาลอุทธรณ์ส่งมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 8 และมาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 8 เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงินเพื่อป้องกันผู้กู้ยืมเงินทำการยักย้ายถ่ายเทหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินด้วยวิธีการต่างๆ แม้มาตรการดังกล่าวจะอยู่ในขั้นตอนที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดก็ตาม แต่การที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจดำเนินการยึดและอายัดทรัพย์สินได้ ก็จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบแห่งการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือ ผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 และมีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน ซึ่งการที่บุคคลดังกล่าวมีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน ย่อมจะมีผลกระทบต่อประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน ซึ่งอาจจะไม่ได้รับทรัพย์สินที่ถูกฉ้อโกงไปคืน ดังนั้น เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน กฎหมายจึงให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ก่อนเพื่อเป็นหลักประกันในการคืนทรัพย์สินที่ถูกฉ้อโกงแก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน อย่างไรก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจึงจะใช้อำนาจดังกล่าวได้ จึงเป็นการกลั่นกรองการใช้อำนาจโดยผู้มีอำนาจสูงสุดที่รักษาการตามกฎหมายก่อนแล้ว นอกจากนี้ การที่กฎหมายบัญญัติว่าเมื่อได้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ใดไว้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีล้มละลายต่อไป จึงเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 8 โดยศาลยุติธรรมอีกชั้นหนึ่ง เป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนการใช้อำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 โดยสมควรแก่เหตุและความเป็นธรรมแก่ผู้กู้ยืมเงินตามสมควร

ส่วนพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 10 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินฯ เป็นบุคคลล้มละลายได้เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินได้ (2) เป็นหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินรายหนึ่งหรือหลายรายเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนบาท และ (3) หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินคดีล้มละลายกับผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินฯ ทุกรายอย่างเสมอกัน โดยที่พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินฯ ให้ดำเนินกระบวนพิจารณาไปตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย เป็นกฎหมายที่กำหนดวิธีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้อื่น ๆ ก็ตาม เพียงแต่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะจัดการกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินจนทำให้ไม่มีทรัพย์สินเหลืออยู่เพียงพอที่จะชำระคืนให้แก่เจ้าหนี้ และทำการแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ซึ่งเป็นกระบวนพิจารณาที่มีความรวดเร็วและเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ให้กู้ยืมเงินได้รับทรัพย์สินคืนอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ในการพิจารณาคดีล้มละลายศาลจะต้องพิจารณาให้ได้ความจริงตามมาตรา 10 วรรคหนึ่ง จึงจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดได้ กล่าวคือ นอกจากศาลจะต้องพิจารณาให้ได้ความจริงว่า เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน และเป็นหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินรายหนึ่งหรือหลายรายเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนบาท และหนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม ศาลยังจะต้องพิจารณาให้ได้ความจริงด้วยว่า ผู้นั้นเป็นผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 ด้วย จึงเป็นบทบัญญัติที่ให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ก่อนจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 8 และมาตรา 10 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2549 เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง (2) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2481 มาตรา 3 และมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 มาตรา 3 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 ประกอบมาตรา 29 หรือไม่

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลแขวง 2 (แขวงดุสิต) ได้ฟ้องนายธวัชชัย บัวคลี่ เป็นจำเลยต่อศาลแขวงดุสิตในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1577/2548 โดยอ้างว่า จำเลยได้บังอาจประกอบอาชีพค้าคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ใช้แล้ว อันเป็นการค้าของเก่า โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต และขอให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 มาตรา 4 และมาตรา 12

จำเลยให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ และยื่น คำร้องต่อศาลแขวงดุสิต โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่าฯ มาตรา 4 และมาตรา 12 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 ประกอบมาตรา 29 ศาลแขวงดุสิตจึงให้ส่งคำร้องและความเห็นของศาลเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ศาลแขวงดุสิตจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญบังคับแก่คดี กรณีจึงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง (2) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2481 และมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 ประกอบมาตรา 29 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 50 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การรับรองเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ทำให้ประชาชนมีหลักประกันที่จะเลือกประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพได้อย่างเสรีโดยที่ไม่มีใครมาบังคับ ไม่ถูกกีดกันไม่ให้มีโอกาสในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพแข่งขันกับผู้ประกอบกิจการรายอื่น ทำให้เกิดการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติให้จำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากร ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน แต่อย่างไรก็ตาม การจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมจะจำกัดได้เท่าที่จำเป็นและกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

นอกจากนี้กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติไว้

สำหรับพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อควบคุมกิจการการขายทอดตลาดและค้าของเก่าให้ดีขึ้น โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้บุคคลที่ประสงค์จะประกอบอาชีพค้าของเก่าต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต ตามมาตรา 4 วรรคหนึ่ง (2) โดยมาตรา 12 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บุคคลที่ประกอบอาชีพค้าของเก่าโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ถือเป็นความผิดและต้องระวางโทษ และเพื่อประโยชน์ในการควบคุมพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะขอใบอนุญาตประกอบอาชีพค้าของเก่าไว้ในมาตรา 6 ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยต้องโทษจำคุกในความผิดที่เกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ปลอมดวงตรา ความผิดฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรรโชกทรัพย์ ฉ้อโกง ความผิดฐานรับของโจร เป็นต้น

นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา 8 กำหนดให้ผู้ค้าของเก่าต้องปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวกับการแสดงใบอนุญาตทำการค้า การจัดทำสมุดบัญชีสำหรับการค้าและจดรายการข้อสำคัญทั้งปวงแห่งการค้าลงไว้ทุกราย การจัดทำเลขลำดับเป็นเครื่องหมายปิดไว้ที่ของให้ตรงกับเลขลำดับในสมุดบัญชีและการกำหนดให้แจ้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือนายตรวจ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าทรัพย์ที่มีผู้มาเสนอหรือโอนให้นั้นเป็นทรัพย์ที่ได้มาโดยทางทุจริต บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการประกอบอาชีพค้าของเก่ามิให้เป็นกิจการที่สนับสนุนการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์อันเป็นสมบัติที่สำคัญของชาติ คือ โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ ตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ สถานแห่งชาติ และเป็นบทบัญญัติที่สนับสนุนการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อีกทั้งเป็นกฎหมายเพื่อการจัดระเบียบการประกอบอาชีพค้าของเก่าให้ดีขึ้น และเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคที่อาจได้รับผลกระทบจากการซื้อทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่าฯ จึงเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อการจัดระเบียบการประกอบอาชีพ และเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่าฯ มาตรา 4 วรรคหนึ่ง (2) ที่ห้ามมิให้บุคคลใดประกอบอาชีพค้าของเก่าโดยมิได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต และมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ ผู้ใดประกอบอาชีพค้าของเก่าโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นความผิดและต้องระวางโทษแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพค้าของเก่า เพราะกำหนดให้ผู้ที่จะประกอบอาชีพค้าของเก่าต้องขอใบอนุญาตและได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเสียก่อนจึงจะประกอบอาชีพได้ หากผู้ใดประกอบอาชีพค้าของเก่าโดยไม่มีใบอนุญาตย่อมเป็นความผิดและระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงมาตรการในการควบคุมตรวจสอบตามที่กฎหมายกำหนด โดยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย คือ เพื่อการควบคุมการประกอบอาชีพค้าของเก่ามิให้เป็นกิจการที่สนับสนุนการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับ

ทรัพย์ และเพื่อการจัดระเบียบการประกอบอาชีพค้าของเก่าให้ดีขึ้น รวมทั้งเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค จึงเป็นบทบัญญัติจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพการค้าของเก่าที่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง บัญญัติไว้แล้ว แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวกระทบ กระเทือนต่อเสรีภาพของบุคคลที่ประสงค์จะประกอบอาชีพค้าของเก่าแต่ก็เป็นการกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพเท่าที่จำเป็นไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพ และมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปที่ไม่มุ่งหมายใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง นอกจากนี้ยังเป็นมาตรการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนยิ่งกว่าก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชน

ดังนั้น พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่าฯ มาตรา 4 วรรคหนึ่ง (2) และมาตรา 12 วรรคหนึ่ง จึงเป็นบทบัญญัติที่เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง ที่รับรองไว้ว่า ให้จำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อการจัดระเบียบการประกอบอาชีพ และเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และยังเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพเท่าที่จำเป็น และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพนั้น โดยมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลที่ประสงค์จะประกอบอาชีพค้าของเก่า ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติให้การรับรองไว้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง (2) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2481 และมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 ประกอบมาตรา 29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2549 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำร้องของจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 2214/2546 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า จำเลยได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กล่าวคือ คำสั่งของศาลยุติธรรมที่ยืนตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้น ให้เป็นที่สุด ฎีกาไม่ได้ ตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลจะต้องใช้บทกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ดังนั้น จึงมีคำสั่งให้รอการวินิจฉัยคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งปัญหาที่จำเลยโต้แย้งผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้น คือ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา 6 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญ

เห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้"

พิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยในฐานะผู้ร้องได้โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 หรือไม่ โดยที่บทบัญญัติมาตรา 236 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะใช้บังคับแก่คดีประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ซึ่งประกอบด้วยอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภาคณะรัฐมนตรี และศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติวางหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะถูกจำกัดมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้กระทำได้เท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ เป็นการวางหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ว่า ถ้ารัฐสภาจะตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิ เสรีภาพของประชาชนจะกระทำได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ทั้งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเจาะจงรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยให้มีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม ฯลฯ จะกระทำมิได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 เป็นบทบัญญัติให้สิทธิแก่คู่ความยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ หากเห็นว่าคำสั่งของศาลชั้นต้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลที่มีลำดับสูงกว่าหากศาลอุทธรณ์พิจารณาคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นแล้วเห็นว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ก็จะมีคำสั่งให้รับคำร้องอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณา แต่หากศาลอุทธรณ์เห็นว่าคำสั่งของศาลชั้นต้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยืนตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้นและคำสั่งนี้ให้เป็นที่สุด บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับคู่ความในคดีอย่างเท่าเทียมกัน มิได้กระทบต่ออำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล และยังให้ความคุ้มครองสิทธิของคู่ความอย่างเสมอภาคตามกฎหมาย ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 และมาตรา 30

รัฐธรรมนูญ มาตรา 233 และมาตรา 272 เป็นบทบัญญัติในหมวด 8 ว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 เป็นบทบัญญัติในส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นบททั่วไปที่กล่าวถึงอำนาจของศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และกระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ คำว่ากฎหมายในรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 นั้น หมายความรวมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติในส่วนที่ 3 ว่าด้วยศาลยุติธรรมซึ่งเป็นการจัดระเบียบและวางโครงสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมว่าเป็นไปตามลำดับชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายจะ

บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น หมายความว่า โดยปกติการใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมต้องดำเนินการไปตามลำดับชั้น ยกเว้นในกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น รัฐธรรมนูญ มาตรา 272 มิใช่บทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่คู่ความที่จะต้องดำเนินคดีใน

ศาลยุติธรรมให้ครบทั้งสามชั้น เพราะกฎหมายอาจบัญญัติให้ศาลแต่ละศาลมีอำนาจพิจารณาคดีเป็นกรณีพิเศษและหรือให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นที่ยุติในศาลนั้น ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 วรรคสองและวรรคสามเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลยุติธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประเด็นตามคำร้องนี้ ดังนั้น การที่คู่ความจะใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้หรือไม่ในคดีใด จึงต้องเป็นไปตามที่กฎหมายนั้นๆ บัญญัติไว้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง จึงเป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมาตรา 233 และมาตรา 272

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีมติเอกฉันท์วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง เฉพาะข้อความที่บัญญัติว่า "...ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคำร้องและมีคำสั่งยืนตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้น หรือมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ คำสั่งนี้ให้เป็นที่สุด..." ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2549 เรื่อง พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง และมาตรา 45 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลทหารกรุงเทพส่งคำร้องของผู้ร้อง ซึ่งเป็นจำเลย ในคดีดำที่ 32/2547 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง และมาตรา 45 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่

โดยคำร้องโต้แย้งสรุปได้ว่า คำสั่งให้ประทับฟ้องของศาลทหารกรุงเทพขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเป็นผู้ตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมหรือศาลทหาร ทั้งนี้เพื่อมิให้มีการช่วยเหลือหรือกลั่นแกล้งฟ้องร้องกัน และในการไต่สวนมูลฟ้องของศาลทหารต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) มาบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารฯ มาตรา 45 ซึ่งมีผลให้จำเลยไม่มีสิทธินำพยานมาสืบในชั้นการไต่สวนมูลฟ้อง และศาลทหารมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสอง และวรรคสาม ทำให้จำเลยไม่ได้รับความคุ้มครองในทางกฎหมายเท่าเทียมกับบุคคลอื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง เมื่อยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงขอให้ศาลทหารกรุงเทพรอการพิจารณาไว้ชั่วคราวและส่งคำโต้แย้งของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลทหารกรุงเทพพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ตามคำร้องของจำเลยต้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ศาลทหารกรุงเทพได้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยตามทางการให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย กรณีจึงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง และมาตรา 45 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคของบุคคลที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้ทุกคนมีความเสมอกันในกฎหมายและห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติอันทำให้เกิดความไม่เสมอภาคแก่บุคคลที่เรียกว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม แต่มิได้เป็นการห้ามโดยเด็ดขาด หากเป็นมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค โดยทำให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นย่อมกระทำได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสี่

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

สำหรับพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง และมาตรา 45 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) เป็นบทบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาความคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนพิจารณาของการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารประสงค์จะเป็นโจทก์ฟ้องให้ดำเนินคดีกับจำเลยด้วยตัวเอง โดยกำหนดขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลทหารไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารฯ มาตรา 49 วรรคหนึ่งว่า ให้อัยการทหารหรือผู้เสียหาย ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้วแต่กรณีมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหารในเวลาปกติได้ แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้อยู่ในอำนาจศาลทหารต้องให้อัยการทหารเป็นผู้ฟ้อง โดยในส่วนของวิธีพิจารณาความคดีอาญาของศาลทหารนั้น พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารฯ มาตรา 45 บัญญัติว่า ให้นำกฎหมายกฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่ได้บัญญัติไว้ก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งกรณีตามคำร้องนี้ศาลทหารกรุงเทพนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) มาใช้บังคับประเด็นที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3)นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติให้การดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่จะไต่สวนและวินิจฉัย เพื่อดำเนินการต่อไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ หมวด 8 ว่าด้วยการตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 308 ของรัฐธรรมนูญ บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามมาตรา 66 จึงเป็นกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับในกรณีที่มีการกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรณีที่มีการร้องทุกข์หรือมีผู้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยให้ผ่านการไต่สวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เสียก่อน แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่รวมถึงกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีทางศาลโดยใช้สิทธิในฐานะเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นเอกชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเมื่อปรากฏว่าสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวถูกละเมิด ผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีโดยฟ้องต่อศาลที่มีอำนาจเพื่อให้พิจารณาพิพากษาคดีได้</u>

เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่า ผู้เสียหายและผู้ร้องต่างเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้แก่ศาลทหารกรุงเทพ อำนาจหน้าที่และวิธีพิจารณาคดีของศาลทหารเป็นคนละส่วนกันและไม่มีความ

เกี่ยวข้องกันกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่อย่างใด ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3)

ส่วนประเด็นที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า การไต่สวนมูลฟ้องมีหลักประกันการให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยซึ่งเป็นผู้ร้องอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นกระบวนการพิจารณาของศาลซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ใช้อำนาจตุลาการที่มีความเป็นกลางและมีความเป็นอิสระ โดยศาลจะพิจารณาตรวจสอบพยานหลักฐานของโจทก์ในเบื้องต้นว่า คดีมีมูลเพียงพอที่จะดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปหรือไม่ จึงเป็นการกลั่นกรองก่อนนำสู่การพิจารณาคดีอันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแล้ว ผู้ร้องในฐานะจำเลยจึงได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติดังกล่าวในการคุ้มครองสิทธิยิ่งกว่าที่จะเป็นการลิดรอนสิทธิหรือทำให้ไม่ได้รับความเท่าเทียมกันตามกฎหมายดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง เมื่ออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติให้รวมถึงกรณีที่ผู้เสียหายประสงค์ที่จะดำเนินคดีทางศาลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยลำพัง บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการไต่สวนมูลฟ้องของศาลทหาร จึงไม่ใช่กรณีที่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาค หรือไม่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกดำเนินคดีโดยศาลกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกไต่สวนข้อเท็จจริงโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่อย่างใด

นอกจากนี้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องโต้แย้งมีผลใช้บังคับเฉพาะบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ซึ่งบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหารที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันและมีสถานะอย่างเดียวกัน ย่อมจะได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันและอย่างเท่าเทียมกันในการใช้บังคับกฎหมาย ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง และมาตรา 45 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2549 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องกับพวกซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ธ. 5868/2541 หมายเลขแดงที่ ธ. 711/2545 ของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ผู้ร้องกับพวกยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่รับฎีกาและโต้แย้งต่อศาลฎีกาว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 บัญญัติให้คู่ความที่มีฐานะยากจนมีสิทธิจะฟ้องหรือต่อสู้คดีทางศาลได้ โดยให้ศาลมีคำสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมเพื่อให้โอกาสคู่ความได้ต่อสู้คดีถึงที่สุด ทั้งนี้ หากกฎหมายกำหนดให้คู่ความจะต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมศาลทุกกรณีแล้ว จะเป็นการตัดสิทธิหรือปิดโอกาสผู้ซึ่งมีฐานะยากจนไม่มีเงินเพียงพอหรือไม่มีทรัพย์สินอื่นใดที่จะนำมาชำระค่าธรรมเนียมศาลต้องถูกจำกัดสิทธิ ดังนั้นการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า จำกัดสิทธิมิให้ผู้ร้องกับพวกฎีกาคำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่มีคำสั่งไม่อนุญาตตามศาลชั้นต้นที่ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลแต่เฉพาะบางส่วน โดยให้ผู้ร้องกับพวกชำระค่าธรรมเนียมบางส่วนซึ่งยังมีจำนวนสูงมาก คดีของผู้ร้องกับพวกมีเหตุสมควรที่ศาลอุทธรณ์จะรับไว้พิจารณาและมีทางชนะคดีได้ในที่สุด การที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่รับฎีกาจึงเป็นการตัดสิทธิผู้ร้องกับพวกอันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 และมาตรา 30 ที่บัญญัติห้ามตรากฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และปวงชนชาวไทยจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

ศาลฎีกามีคำสั่งว่า คดีนี้ศาลชั้นต้นได้หยิบยกบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยมีคำสั่งไม่รับฎีกาของผู้ร้องกับพวก ซึ่งศาลฎีกาจะต้องใช้บทกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการวินิจฉัยมีคำสั่งคดีไว้ชั่วคราว และให้ส่งปัญหาที่ผู้ร้องกับพวกโต้แย้งผ่านสำนักงานศาลยุติธรรมไปตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะต้องใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า บังคับแก่คดี ผู้ร้องกับพวกโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 ใช้บังคับมิได้ จึงเป็นกรณีที่โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีต้องด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และศาลรัฐธรรมนูญยังไม่มีคำวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น เมื่อศาลฎีกาได้ส่งคำโต้แย้งตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีจึงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้และอยู่ภายในเงื่อนไขที่ว่าต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองความเสมอภาคของบุคคล บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน จะเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา อบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในศาล โดยปกติการดำเนินคดีแพ่งคู่ความหรือผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีจะต้องเสียค่าใช้จ่ายต่อศาลที่เรียกว่าค่าธรรมเนียมศาล ซึ่งต้องชำระให้แก่ศาลในการฟ้องดำเนินคดีหรือต่อสู้คดี และจะต้องเสียค่าธรรมเนียมทุกชั้นศาล แต่หากเป็นบุคคลยากจนไม่มีเงินที่จะเสียค่าธรรมเนียมอาจร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้ร้องกับพวกขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาโดยให้ยกเว้นเฉพาะไม่ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมรวมทั้งค่าทนายความซึ่งจะต้องใช้แก่โจทก์มาวางพร้อมอุทธรณ์ ส่วนค่าธรรมเนียมศาลชั้นอุทธรณ์ให้นำมาวางภายใน 20 วัน ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ชอบแล้ว จึงมีคำสั่งยกคำร้อง ให้ผู้ร้องกับพวกนำเงินค่าธรรมเนียมชั้นศาลอุทธรณ์แต่เพียงบางส่วนมาวางต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนด 20 วัน นับแต่วันทราบคำสั่ง การที่ผู้ร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมชั้นศาลอุทธรณ์เพียงบางส่วนและศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยืนให้ถือว่าเป็นที่สุดนั้น เห็นว่า ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้คู่ความดำเนินคดีอย่างคนอนาถา ศาลจะต้องทำการไต่สวนเสียก่อนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่า คู่ความเป็นคนยากจนจริง ไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมในชั้นศาลอุทธรณ์ได้ก็จะสั่งให้คู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในชั้นศาลอุทธรณ์ หรือหากคู่ความสามารถจะเสียค่าธรรมเนียมในชั้นศาลอุทธรณ์ได้บางส่วนศาลชั้นต้นก็จะให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมบางส่วนได้ การที่ศาลชั้นต้นจะสั่งเช่นนี้จะต้องพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นของคู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย และเมื่อศาลชั้นต้นสั่งอย่างไร

ก็ให้สิทธิแก่คู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถามีสิทธิอุทธรณ์ต่อไปได้ คำสั่งของศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด ที่บัญญัติเช่นนี้ ก็เพื่อให้ศาลอุทธรณ์พิจารณากลั่นกรองคำสั่งของศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เกิดความรอบคอบและความเป็นธรรมแก่คู่ความที่ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาในชั้นศาลอุทธรณ์ การที่ให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดนั้น เนื่องจากปัญหาที่ว่า บุคคลนั้นเป็นคนยากจนหรือไม่ได้รับการพิจารณามาแล้วถึงสองศาล และปัญหาข้อนี้ไม่ใช่ประเด็นในคดีโดยตรง จึงควรให้ยุติที่ศาลอุทธรณ์ ไม่ควรให้ยืดเยื้อฎีกาต่อไปได้อีก ซึ่งเหมาะสมและมีความเป็นธรรมแก่คู่ความแล้ว กรณีดังกล่าวแม้จะเป็นการจำกัดสิทธิอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ นอกจากนี้ยังใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง เป็นบทบัญญัติที่ใช้กับคู่ความอย่างเท่าเทียมกัน คู่ความทุกคนได้รับการปฏิบัติและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะของคู่ความแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16-17/2549 เรื่อง พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 41 หรือไม่

ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกาส่งคำร้องของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จำนวน 2 คำร้อง โดยคำร้องที่หนึ่ง ศาลอาญากรุงเทพใต้เห็นว่า ที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา 6 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 41 หรือไม่ จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้วมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

คำร้องที่ 2 ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 เป็นบทบัญญัติที่จะใช้บังคับแก่คดีนี้ เมื่อจำเลยที่ 1 โต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 39 และมาตรา 41 โดยที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงให้รอการพิจารณาและส่งความเห็นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีมติให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

เนื่องจากคำร้องทั้งสองมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาวินิจฉัยไว้ด้วยกัน

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาข้อเท็จจริง ตรวจพยานเอกสาร และรับฟังพยานบุคคล เสร็จสิ้นแล้ว

มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 เป็นบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นไว้ว่าการจำกัดเสรีภาพดังกล่าว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง

สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เห็นว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แต่เสรีภาพดังกล่าวอาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว มิให้มีการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิดังกล่าวไว้ด้วย เห็นได้ว่า แม้บุคคลหรือสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา แต่ก็ต้องอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญและกฎหมายเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 วรรคสอง ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะอีกบทหนึ่งที่กำหนดให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดเป็นตัวการและถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย ที่บัญญัติเช่นนั้น เพราะผู้ประพันธ์มักจะใช้นามปากกาหรือนามแฝง ซึ่งยากที่จะได้ตัวมาดำเนินคดี สำหรับผู้พิมพ์นั้นตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 4 ได้นิยามว่า เป็นบุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ คำว่า บรรณาธิการ ได้นิยามว่า เป็นบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ เห็นได้ว่า ทั้งผู้พิมพ์และบรรณาธิการเป็นผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับบทความในสิ่งพิมพ์ จึงสมควรเข้ามารับผิดชอบร่วมกัน หากข้อความในสิ่งพิมพ์ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 ตอนท้ายที่บัญญัติว่า ...ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ... เป็นบทบัญญัติที่ผ่อนคลายให้แก่ผู้พิมพ์อยู่พอสมควร การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้พิมพ์และบรรณาธิการ มีหน้าที่จัดการและรับผิดชอบการพิมพ์ การตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ วัตถุประสงค์ประการหนึ่ง คือ เพื่อมิให้มีการตีพิมพ์ข้อความที่ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือสิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น และเมื่อกฎหมายได้กำหนดให้มีหน้าที่กระทำการดังกล่าวแล้ว หากผู้พิมพ์และบรรณาธิการไม่ได้มีการตรวจสอบ คัดเลือกหรือควบคุม โดยปล่อยให้มีข้อความตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ที่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่นในลักษณะเกินเลยจากความเป็นจริงและมิได้ติชมด้วยความเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และมาตรา 39 บัญญัติรับรองไว้ กฎหมายให้ถือว่า ผู้พิมพ์และบรรณาธิการได้กระทำการโดยงดเว้นที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น ตามนัยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคห้า ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 แต่อย่างใด

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 41 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ มีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 วรรคสอง บัญญัติเกี่ยวกับผู้ประพันธ์ ผู้พิมพ์ หรือบรรณาธิการ ที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ย่อมมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวและความคิดเห็นที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ และต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ หาได้มีเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระโดยมิได้มีกรอบของกฎหมายหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพควบคุมกำกับไว้แต่อย่างใด และโดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และมาตรา 39 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว และรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นไว้ อีกทั้งจรรยาบรรณหนังสือพิมพ์ของสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติได้กำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ว่า การเสนอข่าว ภาพหรือแสดงความคิดเห็นต้องเป็นไปด้วยความสุภาพ สุจริต ต้องเสนอข่าวแต่ความเป็นจริง ละเว้นการต่อเติมเสริมแต่ง หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้อง แม่นยำ และครบถ้วน ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าวจนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง และต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรือมีอคติ จนเป็นเหตุ

ให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง เป็นต้น ที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 วรรคสอง กำหนดให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย เป็นการบัญญัติถึงความรับผิดของบุคคลดังกล่าวไว้ ซึ่งเป็นคนละกรณีกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 ไม่เกี่ยวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ มีเสรีภาพในการเสนอข่าวแต่อย่างใด ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา 48 วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 8 คน เห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 48 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 41

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 2 คน คือ เห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 48 เฉพาะข้อความในวรรคหนึ่งที่ว่า "...ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ" และข้อความในวรรคสองว่า "...และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย" ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ประกอบมาตรา 32 จึงใช้บังคับมิได้ ส่วนวรรคสอง ข้อความที่ว่า "...ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดเป็นตัวการ" ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 41 และนายมงคล สระฏัน เห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 41

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 48 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 41 แต่อย่างใด

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 8/2550 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 64 หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์เป็นโจทก์ฟ้องพนักงานส่วนตำบลของโจทก์ เป็นจำเลยต่อศาลแขวงสุพรรณบุรี กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดทางวินัย โจทก์จึงมีคำสั่งไล่จำเลยออกจากราชการ และเรียกเงินที่จำเลยรับไปขณะดำรงตำแหน่งคืน จำเลยยื่นคำให้การต่อสู้คดี ศาลแขวงสุพรรณบุรีพิพากษาว่า คำสั่งของโจทก์ที่ไล่จำเลยออกจากราชการเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกเงินพร้อมดอกเบี้ยคืนจากจำเลย พิพากษายกฟ้อง จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้ว เห็นว่า อุทธรณ์ของจำเลยไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง พิพากษายกอุทธรณ์ของจำเลย จำเลยยื่นฎีกา คัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ และยื่นคำร้องโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 64

ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2548 คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณา คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 และให้ศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญ ภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และมาตรา 35 วรรคท้าย ให้โอนบรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน 2549 มาอยู่ในอำนาจและความรับผิด ชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นว่า จำเลยโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27

มาตรา 28 และมาตรา 64 แต่ขณะนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นผลบังคับไปแล้ว คณะตุลาการรัฐธรรมนูญยังต้องวินิจฉัยปัญหาตามข้อโต้แย้งของจำเลยหรือไม่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งข้อโต้แย้งว่ากฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547 ขณะที่จำเลยยื่นคำร้องนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังมีผลใช้บังคับ หากบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามข้อโต้แย้งของจำเลยขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติดังกล่าวย่อมเป็นอันสิ้นผลบังคับและมีผลให้ไม่อาจนำมาใช้บังคับแก่คดีของจำเลยซึ่งยังไม่ถึงที่สุด ดังนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องดังกล่าว

ส่วนประเด็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 64 หรือไม่

พิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้ รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมาย มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติที่รับรองให้บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งยินยอมให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ และมาตรา 64 เป็นบทบัญญัติที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของทหาร ตำรวจ ข้าราชการเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐ ให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นอุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในอุทธรณ์และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ทั้งจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย” เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการอุทธรณ์ ซึ่งคู่ความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องการใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นต้องปฏิบัติ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีของคู่ความและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ซึ่งถูกโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่หรือมีกรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลโดยทั่วไป โดยอุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงโดยละเอียด และประเด็นที่จะตั้งในชั้นอุทธรณ์ต้องเป็นประเด็นที่ว่ากันมาแล้วโดยชอบและถูกต้องตามกระบวนพิจารณาในศาลชั้นต้นโดยศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นด้วยจะตั้งประเด็นขึ้นใหม่ไม่ได้

ส่วนหลักเกณฑ์ที่ว่า การอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยนั้น คำว่า ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายไม่เป็นสาระ คือ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นข้อแพ้ชนะหรือไม่เป็นประโยชน์แก่คดี หรือไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาล ถ้าปัญหานั้นถึงศาลอุทธรณ์จะหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยก็ไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไป ปัญหานั้นไม่ถือว่าเป็นปัญหาหรือข้อที่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงการจำกัดข้อความที่จะอุทธรณ์ว่า ต้องอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด แต่มิใช่บทบัญญัติเด็ดขาด เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้น หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้น เพราะพฤติการณ์ไม่เปิดช่องให้กระทำได้ หรือเพราะเหตุเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนพิจารณาชั้นอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะยกขึ้นอ้างซึ่งปัญหาเช่นว่านั้นได้” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 225 วรรคหนึ่ง โดยให้สิทธิแก่คู่ความที่จะยกปัญหา

บางอย่างขึ้นมาอุทธรณ์หรือฎีกาได้แม้จะมิได้ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น บทบัญญัติมาตรา 225 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงเป็นการให้สิทธิแก่คู่ความในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกัน โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์แห่งการอุทธรณ์ตามที่บัญญัติไว้ดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลอุทธรณ์ดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นธรรม และเพื่อมิให้ปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระต้องเข้าสู่กระบวนพิจารณาของศาลอันจะทำให้กระบวนพิจารณาของศาลต้องล่าช้าไม่เป็นประโยชน์ต่อคู่ความในทางคดีอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นคู่ความในคดีกับทั้งเพื่อมิให้เป็นการประวิงคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง จึงมิได้เป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลหรือทำให้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ด้อยลงแต่อย่างใด และเป็นบทบัญญัติที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตย และองค์กรอื่นของรัฐในการใช้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว บทบัญญัติมาตรา 225 วรรคหนึ่ง ให้สิทธิบุคคลในการฟ้องและต่อสู้คดีในศาลได้ อีกทั้งเป็นการให้สิทธิแก่บุคคลทั่วไปซึ่งรวมทั้งบุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐ ในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกัน เพียงแต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเท่านั้น

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 64

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 9/2550 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 หรือไม่

พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดสีคิ้ว (ปากช่อง) เป็นโจทก์ ฟ้องนายสุชาติ อำนวยมงคลพร เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดสีคิ้ว (ปากช่อง) ฐานความผิดก่อสร้างอาคารโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ใช้อาคาร และไม่ยื่นคำขออนุญาตก่อสร้างอาคารโดยฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ต่อมาศาลจังหวัดสีคิ้ว (ปากช่อง) พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 21 (2) มาตรา 65 มาตรา 67 มาตรา 70 มาตรา 71 จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลจังหวัดสีคิ้ว (ปากช่อง) ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษาแก้

เฉพาะค่าปรับ นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลช4้นต้น จำเลยฎีกา ศาลจังหวัดสีคิ้ว (ปากช่อง) มีคำสั่งเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2548 ว่าฎีกาของจำเลยเป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง จึงมีคำสั่งไม่รับฎีกาของจำเลย

จำเลยยื่นอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฎีกา พร้อมกับยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย โดยโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 จึงใช้บังคับมิได้ ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลจะต้องใช้บทกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ดังนั้นจึงให้รอการวินิจฉัยคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นพิจารณามีว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปหรือไม่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องของจำเลยโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 ใช้บังคับมิได้ โดยขอให้ศาลฎีกาส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2548 คดีจึงอยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยขณะนั้นรัฐธรรมนูญ 2540 ยังใช้บังคับอยู่ และศาลฎีกาต้องใช้บทกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ทั้งรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ก็บัญญัติรับรองไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้ และมาตรา 38 วรรคหนึ่ง ยังบัญญัติวางหลักเกณฑ์การวินิจฉัยในกรณีไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ใช้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องดังกล่าว

ประเด็นที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือไม่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 บัญญัติไว้ในหมวด 1 บททั่วไปว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงระบอบการปกครองของประเทศไทย มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติรับรองและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลทั่วไป ส่วนมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่รับรองความเสมอภาคของบุคคล ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งสามมาตราดังกล่าว เป็นการกำหนดหลักการกว้างๆ โดยทั่วไป แม้ต่อมาจะได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2540 แล้วก็ตาม แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 2 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับระบอบการปกครอง มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพของบุคคล และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความเสมอภาคของบุคคล เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ยังคงให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคที่บรรดาชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้แล้ว ดังนั้น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 2540 ดังกล่าวข้างต้น จึงย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) มาตรา 3 ด้วย

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการฎีกาต่อศาลยุติธรรมในชั้นฎีกา กล่าวคือ บทบัญญัติในมาตรา 218 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง” และมาตรา 219 บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แต่ข้อห้ามนี้มิให้ใช้แก่จำเลยในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลย” ส่วนมาตรา 218 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกจำเลยเกินห้าปี ไม่ว่าจะมีโทษอย่างอื่นด้วยหรือไม่ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง” และมาตรา 219 ตรี บัญญัติว่า “ในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับ หรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ถ้าศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง” บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี จึงมิใช่การห้ามหรือการตัดสิทธิฟ้องคดี แต่เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การฎีกาต่อศาลในชั้นฎีกา โดยบทบัญญัติในส่วนที่ห้ามคู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามมาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 220 นั้น มิได้เป็นบทบังคับโดยเด็ดขาด แต่ยังเปิดโอกาสให้คู่ความไม่ว่าโจทก์หรือจำเลย มีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะมีสิทธิขอให้ผู้พิพากษาคนใด

ซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษา หรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์รับรองให้ฎีกาได้หรืออธิบดีกรมอัยการ (อัยการสูงสุด) ลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย ก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไปได้เช่นกัน ทั้งนี้ตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ดังนั้น แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี จะเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในการฎีกา ก็ตาม แต่ก็เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับแก่คู่ความทุกคนโดยเท่าเทียมกัน มิได้กระทบต่อความเสมอกันในทางกฎหมาย ทั้งมิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 แต่อย่างใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 มาตรา 219 ตรี จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 และมาตรา 30

ส่วนปัญหาที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 233 และมาตรา 272 หรือไม่นั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 233 เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่บัญญัติว่า "การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์" ส่วนมาตรา 272 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น" ซึ่งคำว่า "กฎหมาย" ในมาตรา 233 หมายถึงกฎหมายวิธีพิจารณาความอันรวมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มิได้บัญญัติเรื่องการจำกัดสิทธิในการฎีกาไว้ การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี บัญญัติถึงเรื่องดังกล่าว เพื่อมิให้คดีบางเรื่องที่ผ่านการพิจารณาพิพากษามาแล้วสองศาล ต้องขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาอีก ซึ่งเป็นการบัญญัติประเภทคดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 233 ทั้งมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 ที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับโครงสร้างของศาลยุติธรรมด้วย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2550 เรื่อง พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 247 หรือไม่

ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีอาญา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 247 หรือไม่

จำเลยเคยยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่มาแล้วครั้งหนึ่ง ในคดีหมายเลขดำที่ ร.1/2539 แต่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ได้มีคำสั่งยกคำร้อง

จำเลยเห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ ภาค 3 ที่วินิจฉัยว่า ประกาศกระทรวงมหาดไทยและประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นเพียงประกาศ และสั่งยกคำร้องของจำเลยนั้น เป็นคำสั่งที่ขัดต่อพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 (3) และขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 247 เพราะคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่คลาดเคลื่อนหรือคำสั่งที่ขัดต่อกฎหมายย่อมถือว่าคดียังไม่ถึงที่สุด ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 ฉะนั้น ถือว่ายังไม่มีการยื่นคำร้องให้ศาลไต่สวนคำร้อง

รื้อฟื้นฯ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 18 ดังนั้น จึงจะนำพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 มาบังคับใช้ไม่ได้

ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อศาลจังหวัดสงขลาเป็นคดีรื้อฟื้นหมายเลขดำที่ ร.1/2548 สรุปได้ว่า หลังจากศาลฎีกามีคำพิพากษาในคดีเดิมแล้ว ปลัดกระทรวงมหาดไทยได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัยชีขาดข้อกฎหมายใหม่ว่า ที่ดินเหมืองฉลุงเป็นที่ดินประเภทใด ต่อมาคณะกรรมการกฤษฎีกาคณะที่ 7 ได้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายว่า "ที่ดินเหมืองฉลุงไม่ใช่ที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ แต่เป็นเพียงที่ดินประเภทรกร้างว่างเปล่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 (1) และองค์การเหมืองแร่มีสิทธิเพียงทำเหมืองแร่เท่านั้น" จำเลยจึงยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสงขลาขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลจังหวัดสงขลาจึงส่งคำร้องของจำเลยที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 และมาตรา 247 มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้หรือไม่

โดยที่ได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ....." และมาตรา 35 วรรคสี่ บัญญัติว่า "บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ" คดีจึงได้โอนมาอยู่ในอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง และวรรคสี่

ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ตังแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2550 เป็นต้นไป โดยมาตรา 300 บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญและให้บทบัญญัติ มาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ

โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป คดีนี้จึงอยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300

ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องว่า พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 247 หรือไม่ มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยก่อนว่า พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดสงขลาจะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กระบวนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้อง ทำการไต่สวนคำร้องเสียก่อนว่ามีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือไม่ แล้วจึงส่งสำนวนการไต่สวนพร้อมทำความเห็นส่งให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาต่อไป เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับสำนวนการไต่สวนและความเห็นแล้ว จึงจะใช้ดุลพินิจในการสั่งคำร้องได้ ดังนั้น การสั่งคำร้องดังกล่าว จึงเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10

กรณีตามคำร้องเป็นคดีที่ขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นครั้งที่สองหลังจากเคยมีการร้องขอให้รื้อฟื้นมาแล้วครั้งหนึ่ง และศาลอุทธรณ์ภาค 3 ได้พิจารณาและมีคำสั่งยกคำร้องไปแล้ว ขณะเมื่อคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นครั้งที่สองยังอยู่ในระหว่างการไต่สวนของศาลจังหวัดสงขลา ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องโต้แย้งต่อศาลจังหวัดสงขลาเพื่อขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 247 หรือไม่ และศาลจังหวัดสงขลาได้ส่งคำโต้แย้งดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 แต่การส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 นั้น จะต้องเป็นการโต้แย้งที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลนั้นจะใช้บังคับแก่คดีที่กำลังพิจารณาอยู่เท่านั้น เมื่อบทบัญญัติมาตรา 10 และมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 จะใช้บังคับแก่คดีในศาลอุทธรณ์ (ศาลอุทธรณ์ภาค 9) มิใช่ศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดสงขลา) กรณีไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นตามคำร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดสงขลา) จะใช้บังคับแก่คดีนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 11/2550 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 5 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 88 และมาตรา 276 หรือไม่

ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง) ในคดีหมายเลขดำที่ 469/2546 ว่า เดิมผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องคณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ต่อศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง) เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2544 ขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ฟ้องคดีได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ และศาลปกครองชั้นต้น(ศาลปกครองกลาง) ได้พิพากษาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545 ให้เพิกถอนประกาศคณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง รายชื่อบุคคลที่ได้รับคัดเลือกเพื่อเสนอรายชื่อเป็นกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ผู้ฟ้องคดียื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดว่า ผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีแก้ไขชื่อบุคคลเพื่อให้ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ได้รับการคัดเลือก แต่ศาลกลับมีคำพิพากษาให้เพิกถอนประกาศฯ เท่านั้น ซึ่งศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วได้พิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง) เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2545 ผู้ฟ้องคดีได้ทราบถึงคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดดังกล่าว เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2546 จึงถือว่า เป็นวันที่ทราบถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของคณะกรรมการสรรหาฯ ซึ่งเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายฯ ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จึงยื่นฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายต่อศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง) เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2546 ศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง) พิจารณาเห็นว่าผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องคดีก่อน เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2544 ดังนั้น อย่างช้าที่สุดที่ผู้ฟ้องคดีจะทราบเหตุแห่งการฟ้องคดีที่จะใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายคือ วันใดวันหนึ่งก่อนที่ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องคดี เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2544 และเมื่อนับถึงวันที่ยื่นฟ้องคดีนี้ คือวันที่ 27 มีนาคม 2546 คดีได้พ้นกำหนดเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 จึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องคดีไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำร้องต่อศาลปกครองสูงสุดว่า ระยะเวลาการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 และมาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 62 มาตรา 75 มาตรา 88 และมาตรา 276 จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดย่อมต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บังคับแก่คดี จึงเป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 5 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 88 และมาตรา 276 หรือไม่ ประกอบกับไม่ปรากฏว่าเคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ดังนั้น จึงให้รอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญฯ ตามมาตรา 264

เนื่องด้วยภายหลังได้มีประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่3 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงและมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ขึ้นใช้บังคับ และต่อมาในระหว่างการพิจารณาคดี ได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ขึ้นใช้บังคับแทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 จึงมีประเด็นพิจารณาเบื้องต้นว่า คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปหรือไม่

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ.....” และมาตรา 35 วรรคสี่ บัญญัติว่า “บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” คดีจึงได้โอนมาอยู่ในอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บังคับใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 บัญญัติให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป คดีนี้ จึงอยู่ในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 จึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องดังกล่าว ต่อไป

ประเด็นที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 5 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 88 และมาตรา 276 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 5 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความเสมอกันตามรัฐธรรมนูญโดยมิได้คำนึงถึงเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ประกอบกับมาตรา 5 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยบททั่วไป จึงมิใช่เนื้อหาที่บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ มาตรา 51 จะขัดหรือแย้งได้ รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติรับรองในการที่บุคคลจะอ้างศักดิศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และเป็นบทบัญญัติประกันสิทธิของบุคคล เมื่อใดที่สิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ถูกละเมิด บุคคลนั้นจะใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้</u>

<u>ส่วนบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ มาตรา 51 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาการฟ้องคดี ที่กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่น ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) และคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) จะต้อง</u>

ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี เห็นได้ว่าได้ให้สิทธิแก่ผู้ฟ้องคดีในการฟ้องคดีที่เกิดขึ้น อันสอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 28

ส่วนรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 30 เป็นบทที่บัญญัติให้บุคคลทุกคนย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับการคุ้มครองโดยเท่าเทียมกันในกฎหมายที่บุคคลนั้นถูกบังคับใช้อยู่ กล่าวคือ หากผู้ฟ้องคดีนำคดีมาขึ้นสู่ศาลปกครอง กระบวนวิธีพิจารณาความก็ย่อมมีความเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นที่นำคดีมาขึ้นสู่ศาลปกครองเช่นเดียวกันบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ มาตรา 51 จึงมิได้บัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลที่จะฟ้องคดีต่อศาลให้แตกต่างกัน จึงมิได้ขัดกับรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 30 แต่อย่างใด

สำหรับรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 88 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจึงถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่มีไว้เป็นแนวทางในการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล มาตรา 276 เป็นการบัญญัติถึงเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองและลำดับชั้นของศาลปกครอง ส่วนบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ มาตรา 51 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาการฟ้องคดี จึงมิใช่เนื้อหาและมิใช่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หรือเกี่ยวกับการบัญญัติถึงเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง ที่จะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 88 และมาตรา 276 ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 5 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 88 และมาตรา 276

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2551 เรื่อง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของบริษัทจีอี แคปปิตอล ออโต้ ลีส จำกัด (มหาชน) ผู้ร้อง ขอคืนของกลางในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ม. 143/2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลอาญา ในคดีหมายเลขดำที่ ย. 4275/2546 ฐานมียาเสพติดให้โทษประเภท 1 (เมทแอมเฟตามีน) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ซึ่งเจ้าพนักงานได้ยึดรถยนต์หมายเลขทะเบียน ลษ - 7848 กรุงเทพมหานคร และโทรศัพท์มือถือ เป็นของกลาง โดยทรัพย์สินดังกล่าวจำเลยใช้เป็นยานพาหนะและเป็นอุปกรณ์สื่อสารในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเพื่อเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าว ต่อมาเมื่อ พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญาเป็นคดีหมายเลขดำที่ ม. 75/2546 ขอให้ศาลอาญามีคำสั่งริบรถยนต์และโทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นของกลางให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามพระราช บัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 และมาตรา 31 ศาลอาญาได้ประกาศหนังสือพิมพ์ตามกฎหมายแล้วไม่มีผู้คัดค้าน ศาลอาญาไต่สวนคำร้องเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2546 และมีคำสั่งเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2546 เป็นคดีหมายเลขแดงที่ ม. 143/2546 ให้ริบรถยนต์หมายเลขทะเบียน ลษ - 7848 กรุงเทพมหานคร และโทรศัพท์มือถือให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 และมาตรา 31

ต่อมา ผู้เช่าซื้อและครอบครองรถยนต์ของกลาง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2547 ขอคืนรถยนต์ของกลางต่อศาลอาญา เป็นคดีหมายเลขดำ ที่ กย. 5/2547 ผู้ร้องในฐานะผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์ของกลาง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2547 ขอคืนรถยนต์ของกลางคันเดียวกันต่อศาลอาญาโดยอ้างว่า ผู้ร้องเป็นนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์

ในการประกอบกิจการเช่าซื้อทรัพย์สินและมีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันซึ่งเป็นของกลางในคดีและถูกศาลอาญามีคำสั่งให้ริบ ผู้ร้องมีฐานะเป็น "เจ้าของ" รถยนต์คันดังกล่าวตามกฎหมายโดยผู้ร้องได้ตกลงให้นางดาราภรณ์ มณฑานุช เป็น "ผู้เช่าซื้อ" ขอโต้แย้งคัดค้านว่า ผู้ร้องไม่ได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นเป็นใจหรือปล่อยปละละเลยให้นำรถยนต์คันดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดแต่อย่างใด การริบรถยนต์คันดังกล่าวของผู้ร้องเป็นการขัดต่อหลักการลงโทษบุคคลในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 32 ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 และมาตรา 28 มาตรา 30 และพระราช บัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 31 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 48 เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ประกอบมาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29

พนักงานอัยการยื่นคำร้องคัดค้านการขอคืนของกลางของนางดาราภรณ์ฯ และผู้ร้อง ต่อศาลอาญาว่า การพิจารณาคดีและคำสั่งศาลอาญาในคดีนี้ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายและหลักแห่งการคุ้มครองสิทธิของบุคคลแล้ว การที่ผู้ร้องทั้งสองขอคืนของกลาง ยังไม่เห็นพ้องด้วย และขอคัดค้านว่าทั้งสองมิได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ เพราะการยื่นคำร้องขอคืนของกลางที่ศาลริบรถยนต์คันดังกล่าวนั้น เป็นการยื่นคำร้องขอคืนของกลางเพื่อประโยชน์ของจำเลยโดยแท้ และผู้ขอคืนของกลางทั้งสองรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของจำเลย ทั้งเจตนาใช้สิทธิทางศาลโดยไม่สุจริต

ศาลอาญาไต่สวนคำร้องขอคืนของกลางเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2547 ปรากฏว่า

1. นางดาราภรณ์ฯ แถลงขอถอนคำร้อง ศาลอาญาอนุญาตให้ถอนคำร้อง

2. ทนายของผู้ร้องแถลงขอให้ศาลอาญาส่งปัญหาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามคำร้องขอคืนของกลาง ฉบับลงวันที่ 4 สิงหาคม 2547

3. พนักงานอัยการแถลงขอให้ศาลอาญาวินิจฉัยปัญหาตามที่ได้ยื่นคัดค้านการขอคืนของกลางไว้เสียก่อนว่าผู้ขอคืนของกลางไม่มีสิทธิยื่นคำร้องตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่

ศาลอาญาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทั้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ส่วนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 31 ที่คู่ความร้องขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยด้วยนั้น เนื่องจากมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยไว้แล้ว จึงไม่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าว และมีคำสั่งให้รอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่

ในประเด็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมาตรา 35 กำหนดให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสามและวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มี 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสองและวรรคสี่ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการทางกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกศาลสั่งริบในคดียาเสพติด สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดใช้สิทธิร้องคัดค้านคำร้องขอให้ริบทรัพย์สินของพนักงานอัยการได้ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีผลใช้บังคับต่อบุคคลเป็นการทั่วไปโดยเสมอกัน ไม่ได้ยกเว้นให้ใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอกันในกฎหมายหรือไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลแต่ประการใด บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 32 และมาตรา 33 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ เป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินตลอดจนการร้องขอคืนทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบในคดียาเสพติด ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีผลมาจากการกระทำความผิดในทางอาญาของบุคคลอื่น มิใช่เป็นการลงโทษบุคคลให้ริบทรัพย์สินที่ถือเป็นการลงโทษบุคคลทางอาญาโดยมิได้มีการกระทำความผิดอันจะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 32 เพราะการที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีและพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และไม่ถือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 เพราะกระบวนการริบทรัพย์สินดังกล่าวจะเริ่มดำเนินการได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัย หรือมีเหตุอันควรเชื่ออย่างสมเหตุสมผล และกระบวนการขอริบทรัพย์สินก็มีมาตรการในการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจอย่างเป็นระบบโดยศาลยุติธรรม เพื่อคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินและบุคคลที่สามมิให้ได้รับการกระทบ กระเทือนเกินความจำเป็น ดังนั้น จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 32 และมาตรา 33

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 48 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง ระยะเวลาที่กำหนดให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น แม้กำหนดระยะเวลาการยื่นคำร้องขอคืนของกลางดังกล่าวจะสั้นกว่าที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 แต่กฎหมายทั้งสองฉบับมีเจตนารมณ์แตกต่างกัน โดยพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะถือเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมและประเทศชาติ แม้จะกระทบสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์สินอยู่บ้าง แต่ก็มีมาตรการเยียวยาคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยให้ศาลที่รับคำร้องประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน ซึ่งในคดีอาญาทั่วไปกรณีโจทก์มีคำขอให้ริบของกลาง ศาลจะไม่มีคำสั่งให้เรียกบุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินเข้ามาในคดีด้วย ถือเป็นระยะเวลาที่เพียงพอที่จะให้เจ้าของทรัพย์สินได้ทราบถึงการร้องขอให้ยึดทรัพย์สินแล้ว ดังนั้น มาตรการตามบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นมาตรการที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับอันตรายที่เกิดขึ้นแล้ว

ส่วนกรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสี่ ที่บัญญัติให้เมื่อศาลสั่งริบทรัพย์สินแล้วมิให้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 มาใช้บังคับนั้น เนื่องมาจากการที่เจ้าของทรัพย์สินไม่ยื่นคำร้องหรือยื่นคำร้องเข้ามาในคดีแต่ไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ ซึ่งถือเป็นความบกพร่องในการป้องกันมิให้นำทรัพย์สินของตนไปเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะโดยปกติผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมจะต้องพึงสงวนดูแลรักษาทรัพย์สินของตนตามสมควรแก่มูลค่าแห่งทรัพย์สิน หากให้มีการยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ย่อมทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งมีความจำเป็นจะต้องใช้ระยะเวลาอันรวดเร็วเกิดความล่าช้าไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่มุ่งประสงค์ให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสองและวรรคสี่ แม้จะจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอยู่บ้าง แต่ก็เป็นไปเท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 48

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2551 เรื่อง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช2549 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 พ.ศ. 2550 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่โต้แย้งกรณีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 และกรณีการขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบออกไปถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2551 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช2549 พ.ศ. 2550 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ เป็นโจทก์ ได้ยื่นฟ้องพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จำเลยที่ 1 กับพวกรวม 47 คน เป็นจำเลยต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2551 เป็นคดีหมายเลขดำที่ อม. 1/2551 ในฐานความผิดเป็นเจ้าพนักงาน พนักงานและผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานและพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เป็นเจ้าพนักงานและพนักงานผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานมีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการ หรือรักษาทรัพย์ใด เบียดบังทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือของผู้อื่นโดยทุจริต เป็นพนักงานและผู้สนับสนุนเจ้าพนักงาน และพนักงานมีหน้าที่จ่ายทรัพย์ จ่ายทรัพย์นั้นเกินกว่าที่ควรจ่ายเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เป็นเจ้าพนักงานและสนับสนุนเจ้าพนักงานมีหน้าที่ หรือแสดงว่าตนมีหน้าที่เรียกเก็บ หรือตรวจสอบภาษีอากร ค่าธรรมเนียมหรือเงินอื่นใด โดยทุจริต เรียกเก็บ หรือละเว้นไม่เรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม หรือเงินนั้น หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดๆ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร หรือค่าธรรมเนียมนั้น มิต้องเสียหรือเสียน้อยไปกว่าที่จะต้องเสีย เป็นพนักงานและผู้สนับสนุนพนักงานมีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการ หรือรักษาทรัพย์ใด ใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต อันเป็นการเสียหายแก่องค์กร บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น เป็นเจ้าพนักงานและพนักงาน และผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานและพนักงานมีหน้าที่จัดการ หรือดูแลกิจการใด เข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นเนื่องด้วยกิจการนั้น

คณะกรรมการตรวจสอบได้อาศัยอำนาจตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ 30 ข้อ 10 แต่งตั้งอนุกรรมการตรวจสอบและอนุกรรมการไต่สวนโครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และ 2 ตัว (หวยบนดิน) ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการตามโครงการดังกล่าว และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้ดำเนินการตามมติของคณะรัฐมนตรีไปแล้ว ต่อมาคณะกรรมการตรวจสอบมีมติว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามข้อ 9 โดยส่งสำนวนให้อัยการสูงสุดดำเนินการต่อไปตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 เพื่อให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาลอัยการสูงสุดได้แจ้งข้อไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ มาตรา 10 วรรคสอง มายังคณะกรรมการตรวจสอบ พร้อมทั้งตั้งคณะทำงานร่วมกันฝ่ายละ 5 คน คณะทำงานร่วมได้ประชุมร่วมกันและมีความเห็นไม่ตรงกันตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง และไม่อาจหาข้อยุติได้ตามมาตรา 11 วรรคสอง คณะกรรมการตรวจสอบได้มีคำสั่งตั้งอนุกรรมการตรวจสอบสำนวนโดยอาศัยอำนาจตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับที่ 30 ข้อ 10 คณะอนุกรรมการตรวจสอบสำนวนมีความเห็นว่า มีหลักฐานพอฟ้องตามข้อกล่าวหาที่ปรากฏในสำนวน คณะกรรมการตรวจสอบจึงมีมติให้ขอสำนวนคืนจากอัยการสูงสุดตามมาตรา 11 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฯ เพื่อฟ้องคดีต่อไปตามหน้าที่ โดยคณะกรรมการตรวจสอบมีมติว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวมีมูลความผิดตามมาตรา 9 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 จึงได้ยื่นฟ้องจำเลยที่ 1 และพวก รวม 47 คน ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จำเลยที่ 31 ถึงที่ 47 ได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองปรากฏตามคำร้องลงวันที่ 3 เมษายน 2551 โต้แย้งว่า

1. โจทก์ไม่มีอำนาจตรวจสอบและฟ้องคดีนี้

2. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่องการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ หรือ คตส. นั้น ได้จัดทำโดยอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองฯ และครอบอำนาจทั้งหลายขององค์กรต่าง ๆ มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีที่อัยการสูงสุดมีความเห็นต่างจากมติของ คตส. เป็นการให้อำนาจ คตส. อย่างเด็ดขาดปราศจากการถ่วงดุล

3. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 และ คตส. เป็นการจัดทำขึ้น หรือตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบเฉพาะการดำเนินงานหรือโครงการที่ได้รับอนุมัติ หรือเห็นชอบโดยบุคคลในคณะรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีเฉพาะคณะที่พ้นจากตำแหน่งโดยผลของการปฏิรูปการปกครองฯ เท่านั้น ไม่ใช้บังคับแก่กรณีหรือบุคคลทั่วๆ ไป และ คตส.ปฏิบัติหน้าที่ได้ในเวลาที่กำหนดเท่านั้น กรณีจึงเป็นการออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเป็นการออกกฎหมายที่ให้มีผลใช้บังคับเป็นการเฉพาะ ไม่ใช่เป็นการทั่วไป โดยมุ่งหมายให้ใช้บังคับเฉพาะแก่กรณี และเฉพาะแก่บุคคลเพื่อคณะบุคคลดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น จึงขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 6

4. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 แต่งตั้งโจทก์ขึ้นโดยให้มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลา 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ คือวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2550 ต่อมาสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เพื่อต่ออายุการปฏิบัติหน้าที่ให้โจทก์ปฏิบัติหน้าที่ได้ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2551 และเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การที่รัฐจัดตั้งหรือต่ออายุองค์กรตรวจสอบใดขึ้นมา จะต้องอยู่ภายใต้บังคับหรือต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 ซึ่งตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ต้องถือว่าโจทก์สิ้นสภาพไปในวันที่ 1 ตุลาคม 2550 การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ต่ออายุไปอีกเก้าเดือน ถือเป็นการจัดตั้งองค์กรใหม่ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบ ซึ่งมิใช่องค์กรตรวจสอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและมีจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินการตรวจสอบจำเลยที่ 1 กับพวก เป็นการเฉพาะเจาะจง ถือเป็นการเลือกปฏิบัติ เป็นการใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาคและไม่เท่าเทียมกัน เพราะไม่ได้มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ขัดต่อหลักนิติรัฐ ขัดหลักสิทธิมนุษยชน ประกอบกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 ไม่ได้ระบุบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ตามที่มาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ ดังนั้น องค์กร คตส. เดิม ที่ตั้งขึ้นมาให้มีอายุเก้าเดือนจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย การจัดตั้งองค์กรนี้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

5. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 กำหนดให้โจทก์มีอำนาจตรวจสอบตามข้อ 5 โดยข้อ 5 (1) นั้น เป็นการดำเนินงานหรือโครงการที่ได้รับอนุมัติหรือได้รับความเห็นชอบโดยบุคคลในคณะรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี ชุดที่ 55 แต่ปรากฏว่าโครงการออกสลากการกุศลเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวนั้น เป็นโครงการที่ได้รับอนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีชุดที่ 54 แต่คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 คือคณะรัฐมนตรีชุดที่ 55 การดำเนินงานตามโครงการออกสลากการกุศลเลขท้าย 2 ตัว และ 3 ตัวนั้น คณะรัฐมนตรีชุดที่ 55 ไม่มีส่วนในการให้ความเห็นชอบหรือให้การอนุมัติ ดังนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจในการตรวจสอบโครงการออกสลากฯ แต่ประการใด

6. พิจารณาอำนาจหน้าที่ของโจทก์ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ข้อ 5 (2) – (4) แล้วเห็นว่า ไม่อยู่ในข่ายที่จะตรวจสอบได้

7. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 ข้อ 9 นั้น เห็นได้ว่า กรณี "อัยการสูงสุดมีความเห็นแตกต่างจากความเห็นของโจทก์" นั้น อัยการสูงสุดจะต้องเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงในสำนวนซึ่งต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว และเมื่ออัยการสูงสุดได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในสำนวนแล้วอัยการสูงสุดมีความเห็นว่า จำเลยทั้งหมดหรือจำเลยคนใดคนหนึ่งไม่ได้กระทำความผิดตามที่คณะกรรมการตรวจสอบฯ กล่าวหา และมีคำสั่งไม่ฟ้องจำเลยทั้งหมดหรือจำเลยคนใดคนหนึ่ง จึงจะถือว่าเป็นความเห็นที่แตกต่างตามที่ระบุไว้ในข้อ 9 การที่อัยการสูงสุดมีความเห็นว่าข้อเท็จจริงยังไม่ชัดเจน ขอให้โจทก์ดำเนินการสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมนั้นแสดงว่าอัยการสูงสุดยังไม่ได้มีความเห็นว่า จำเลยทุกคนกระทำความผิดตามที่โจทก์กล่าวหา โจทก์จึงยังไม่มีอำนาจทำความเห็นยืนยันความเห็นเดิม และไม่มีอำนาจฟ้องคดีจำเลยทุกคนเป็นคดีนี้ และไม่มีอำนาจนำมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันการปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาใช้บังคับในการดำเนินคดีกับจำเลยทุกคน

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้พิจารณา แล้วเห็นว่า คำร้องของจำเลยที่ 31 ถึงที่ 47 เป็นการโต้แย้งว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 พ.ศ. 2550 ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ถ้าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บทบัญญัตินั้นก็เป็นอันใช้บังคับมิได้ โจทก์ไม่มีอำนาจตรวจสอบและไม่มีอำนาจฟ้อง เป็นกรณีที่ศาลต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงส่งความเห็นมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาในประเด็นตามคำร้องที่ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่แล้ว เห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ทั้งสองฉบับดังกล่าวมีสถานะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กรณีตามคำร้องมีปัญหาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ทั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีในขั้นตอนที่จะมีคำสั่งประทับฟ้องอันจะทำให้ผู้ถูกฟ้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องอีกด้วย มีเหตุที่จะต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 27 ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำร้องคัดค้าน และคำร้องโต้แย้งแล้วเห็นว่าคดีนี้มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว

ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยประเด็นตามคำร้อง เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ นั้น เป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและว่าด้วยการขยายระยะเวลาการทำหน้าที่ขององค์กรดังกล่าว เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

ประกอบกับเพื่อให้เกิดความรวดเร็วของกระบวนการยุติธรรมที่ต้องดำเนินต่อไปภายหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว เห็นควรพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั้งสองฉบับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ทุกบทมาตรา จึงกำหนดประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำปรารภในพระบรมราชโองการประกาศแต่งตั้งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกาศ ณ วันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2549 สรุปความว่า การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล อันมีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแบ่งฝ่ายสลายความรู้สึกรู้รักสามัคคีของคนในชาติ... ประชาชนส่วนใหญ่เคลือบแคลงสงสัยว่าการบริหารราชการแผ่นดินส่อไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง หน่วยงานอิสระถูกการเมืองครอบงำ ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าประเทศไทยถูกคุกคามและบ่อนทำลายให้เสื่อมโทรมด้วยปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐมาโดยตลอด เป็นต้นเหตุสำคัญของปัญหาความยากจนและคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำของประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งยังขัดขวางและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ปัญหาดังกล่าวนี้ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยระบบงานยุติธรรมปกติที่ออกแบบมาสำหรับอาชญากรรมสามัญทั่วไปได้ โดยเฉพาะในขั้นตอนสืบสวน สอบสวน ก่อนการพิจารณาคดีของฝ่ายตุลาการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีอิสระและอำนาจเพียงพอที่จะตรวจสอบหรือดำเนินคดีต่อผู้มีฐานะและอำนาจระดับสูงเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขนาดที่อาจกระทบต่อความมั่นคง และความอยู่รอดของประเทศ นับว่าเป็นปัญหาเฉพาะสำหรับประเทศไทยที่จำเป็นต้องมีมาตรการที่เหมาะสมเป็นพิเศษขึ้นเพื่อแก้ไข ซึ่งประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ก็เป็นมาตรการหนึ่งที่จำเป็นต้องมี ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศสามารถทำหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศได้จริง

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ แล้วเห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ เป็นกฎหมายที่จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ซึ่งเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เป็นการแบ่งเบาภารกิจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตลอดจนองค์กรหรือหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยให้ คตส. มีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในข้อ 5 ถึงข้อ 8 ของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ดังกล่าว ให้ คตส. ใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประมวลรัษฎากรในส่วนของกรมสรรพากรเฉพาะที่เกี่ยวกับการยึด อายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ซึ่งเป็นอำนาจการตรวจสอบ ไต่สวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนยึดหรืออายัดทรัพย์สินเป็นการชั่วคราว มิได้มีอำนาจในการวินิจฉัยหรือชี้ขาดตัดสินคดีอันเป็นอำนาจทางตุลาการแต่อย่างใด

เห็นได้ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับดังกล่าวมุ่งเน้นที่การตรวจสอบการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่หรือร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีเท่านั้น มิได้มีเนื้อหาส่วนใดก้าวก่ายหรือแทรกแซงการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ผู้ที่ถูกตรวจสอบและดำเนินคดีตามกฎหมายฉบับนี้ยังคงมีสิทธิต่อสู้คดีในชั้นศาลได้อย่างเต็มที่ ทั้งในการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือการทุจริตประพฤติมิชอบของบุคคลตามประกาศนี้

จะกระทำได้ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยเท่านั้น กระบวนการตรวจสอบในชั้นก่อนฟ้องตามประกาศดังกล่าวจึงมิได้ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรม หรือสิทธิมนุษยชนแต่ประการใด

สำหรับปัญหาว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับดังกล่าวมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงหรือไม่นั้น เห็นว่าในการทำหน้าที่ของ คตส. บุคคลที่จะได้รับผลกระทบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐย่อมได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐ คือ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ตลอดจนบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำการที่ทุจริตหรือประพฤติมิชอบ หรือกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ บุคคลใดที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวย่อมเข้าข่ายที่ถูกตรวจสอบได้ ดังนั้น ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับดังกล่าวจึงเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และมิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเจาะจง

สำหรับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับดังกล่าวเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 ได้บัญญัติรับรองให้ประกาศดังกล่าวมีผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญไว้ชั้นหนึ่งแล้ว และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ยังมีบทเฉพาะกาลตามมาตรา 309 บัญญัติให้ถือว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อีกชั้นหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ระบบตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ดังกล่าวดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องในช่วงเปลี่ยนระบบบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่ขาดตอน ในทำนองเดียวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 293 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา 127” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความต่อเนื่องของการทำหน้าที่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ให้ทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 มิได้มีบทบัญญัติใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ไม่ว่าจะเป็นบทมาตราใด

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 พ.ศ. 2550 ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2551 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มิได้เป็นการจัดตั้งองค์กรตรวจสอบอื่นใดขึ้นใหม่ เป็นเพียงแต่การขยายระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปอีกระยะหนึ่งตามความจำเป็น เพื่อให้ คตส.สามารถทำหน้าที่ที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไปได้ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายและรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติให้คตส. ดำเนินการต่อไปได้เฉพาะ “การตรวจสอบหรือสอบสวนเรื่องที่ดำเนินการอยู่แล้ว (และ) ยังไม่แล้วเสร็จ” เท่านั้น จะรับเรื่องใหม่อื่นใดมาตรวจสอบหรือสอบสวนเพิ่มขึ้นอีกมิได้ ทั้งระยะเวลาในการดำเนินการของ คตส. ที่ขยายให้ก็จำกัดระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2551 เป็นระยะเวลาเพียงเก้าเดือนเท่านั้น อันเป็นระยะเวลาที่มิได้เนิ่นนานจนเกินสมควรแก่กรณีแต่อย่างใด การตราพระราชบัญญัตินี้เป็นที่ประจักษ์ชัดแก่สุจริตชนทั่วไปว่ามิได้มีเจตนาซ่อนเร้นไปในทางมิชอบหรือเพื่อกลั่นแกล้งบุคคลใด เป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติที่อยู่ในกรอบแห่งความจำเป็นและพอเหมาะพอควรแก่กรณี ทั้งมิได้มีผลกระทบต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแต่ประการใด พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงไม่มีส่วนใดที่ไปขัดหรือแย้งต่อ

หลักนิติธรรมหรือกระทบต่อสิทธิมนุษยชนจนกล่าวได้ว่าขัดหรือแย้งต่อบทมาตราใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นอกจากนี้มีมาตรา 309 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ยังได้บัญญัติรับรองไว้ในบทเฉพาะกาลอีกชั้นหนึ่งด้วยว่า "บรรดาการใดๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้"

เมื่อประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 ว่าชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว การตราพระราชบัญญัติที่เป็นปัญหาในคดีนี้จึงเป็นเพียงการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าว แม้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ฉบับนี้ได้ประกาศใช้บังคับภายหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ต้องได้รับการรับรองตามบทเฉพาะกาลมาตรา 309 ของรัฐธรรมนูญนี้ว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเช่นกันข้ออ้างที่ว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ ไม่ได้ระบุบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติไว้นั้น เห็นว่า ตามหลักการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามมาตรา 211 ที่บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดี เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 พ.ศ. 2550 ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของ คตส. ออกไปถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2551 มิได้มีบทบัญญัติใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตราใดเลย

ส่วนคำโต้แย้งอื่น เมื่อวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแล้ว ไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นอื่นอีก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 พ.ศ. 2550 ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2551 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2551 เรื่อง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่ 1 และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ 2) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 50 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 และมาตรา 38 วรรคหนึ่ง และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 43 หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมได้ส่งความเห็นของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสอง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 โดยมีลำดับความเป็นมา ดังนี้

1. อัยการสูงสุด เป็นโจทก์ ได้ยื่นฟ้องพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่ 1 และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ 2 เป็นจำเลย ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ฐานความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกันเป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี และเป็นเจ้าพนักงานและผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานมีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้าไปมีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นเนื่องด้วยกิจการนั้นเป็นเจ้าพนักงานและผู้สนับสนุนเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) มีมติว่าข้อกล่าวหามีมูลความผิดตามมาตรา 9 (1) และ (2) แห่งพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 จึงขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตาม

1.1 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4, 100 และ 122 ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องห้ามมิให้ดำเนินกิจการตามความในมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 พ.ศ.2544

1.2 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33, 83, 86, 90, 91, 152 และ 157 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2502 มาตรา 8 และ 13 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 มาตรา 4

1.3 ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน 2549

2. จำเลยทั้งสองยื่นคำโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้บังคับแก่คดีนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

3. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิจารณาคำร้องของจำเลยทั้งสองแล้วให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 50 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 และมาตรา 38 วรรคหนึ่ง และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 43 หรือไม่

ตุลาการประจำคดีพิจารณาแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ซึ่งจำเลยในฐานะผู้ร้องโต้แย้งนั้นเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ต้องด้วยมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่ ซึ่งมาตรา 6 บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย...ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ประเด็นการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงจำกัดอยู่เฉพาะการขัดหรือแย้งต่อ “รัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งหมายถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550 เท่านั้น แต่โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ที่อ้างว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไปขัดหรือแย้งนั้น มีเนื้อความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรวมพิจารณาวินิจฉัยไปด้วยกันได้

เมื่อบทบัญญัติมาตรา 29 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีข้อความอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา 29 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 จึงไม่ต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นข้อโต้แย้งที่ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 50 หรือไม่ อีก

สำหรับบทบัญญัติมาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคบรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วแบบรวมๆ ในมาตราเดียว ไม่ได้บัญญัติรายละเอียดแยกเป็นรายมาตรา ส่วนมาตรา 38 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวไม่ได้บัญญัติเรื่องการวินิจฉัยในกรณีต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วนเหมือนรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค รวมทั้งการวินิจฉัยในกรณีต่าง ๆ ไว้ครบถ้วนแล้ว จึงไม่จำต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นข้อโต้แย้งที่ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 และมาตรา 38 วรรคหนึ่ง หรือไม่ อีก

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 43 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 เป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติในมาตรา 301 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยบทบัญญัติในมาตรา 329 บัญญัติให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้แล้วเสร็จในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งในส่วนสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการร่ำรวยผิดปกติและการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อกล่าวหา เป็นต้น อันเป็นการกำหนดระยะเวลาในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และกำหนดสาระสำคัญในเบื้องต้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และกำหนดสาระสำคัญและวิธีการตรากฎหมายดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 302 ก็ได้รับรองให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับต่อไป ดังนั้น จึงไม่จำต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 29 วรรคสอง อีกแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จะให้การรับรองและยืนยันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในมาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 43 ก็ตาม แต่บทบัญญัติในมาตรา 29 ก็ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งกระทำเท่าที่จำเป็นมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือ

แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นมิได้ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 เป็นการอธิบายหรือให้ความหมายของคำต่างๆ ที่ใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้มีความชัดเจนภายในกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เช่น คำว่า "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" คำว่า "ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง" คำว่า "ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง" เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายเป็นไปโดยถูกต้องตรงกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย มาตรา 100 เป็นบทบัญญัติในหมวด 9 ว่าด้วยการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินกิจการใน 4 ลักษณะเป็นบทบัญญัติกำหนดการกระทำอันเป็นความผิด เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปในทางอันจะนำมาซึ่งการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม โดยวรรคสามให้นำบทบัญญัติในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวด้วย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีช่องว่างให้ผู้กระทำผิดหลบเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีเหตุผลและความชอบธรรมรองรับอยู่แล้ว เนื่องจากการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี พร้อมทั้งคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นย่อมเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการหรือกระทำการให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งในระดับสูงซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในระบบราชการอย่างกว้างขวาง และที่บัญญัติเช่นนี้เพื่อมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อความเหมาะสม และเหมาะกับสภาพปัญหาของประเทศชาติ บทบัญญัติ มาตรา 100 นี้มีสาระสำคัญตามที่มาตรา 331 (2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคสาม ประกอบมาตรา 267 ส่วนมาตรา 122 ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนถือว่าเป็นบทบัญญัติที่จำเป็นต้องมีเพื่อทำให้กฎหมายมีสภาพบังคับใช้ได้จริง และมาตรการบังคับดังกล่าวก็อยู่ในขอบเขตอันเหมาะสมทางกฎหมาย โดยวรรคสองยังบัญญัติทางแก้ไขเพื่อความเป็นธรรมไว้ด้วยว่า หากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นยินยอมด้วยในการที่คู่สมรสของตนดำเนินกิจการตามมาตรา 100 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีความผิด จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 เพราะมิได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควรและมิได้กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 เพราะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่จำเลยกระทำการดังที่กล่าวหา มิใช่บทบัญญัติที่มีผลย้อนหลังไปลงโทษทางอาญาแก่บุคคล กับทั้งไม่ได้เป็นบทสันนิษฐานความผิด อันจะเป็นภาระให้จำเลยพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง แต่โจทก์ยังต้องมีภาระพิสูจน์การกระทำและเจตนาของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดเช่นเดียวกับความผิดอาญาทั่วๆ ไปนั่นเอง และมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อประกันเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล เพราะมิได้ล่วงละเมิดเสรีภาพในการประกอบอาชีพจนเกินความพอเหมาะพอควรแก่กรณีแต่อย่างใด อีกทั้งบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามมาตราดังกล่าวก็สอดคล้องกับหลักนิติธรรม หลักนิติรัฐ และหลักธรรมาภิบาลอันเป็นหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2551 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายสมเกียรติ บุญศิริ กับพวก รวม 10 คน) ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 1 และข้อ 2 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ

ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 และมาตรา 32 หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมมีหนังสือส่งความเห็นของศาลฎีกา และคำโต้แย้งของโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 10 ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 1 และข้อ 2 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 และมาตรา 32 หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ดังนี้ โจทก์ฟ้องผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่นเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดขอนแก่น กรณีที่ได้ลงนามในคำสั่ง ให้ถอนสัญชาติไทยของโจทก์ทั้งสิบตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 และให้นายอำเภอจำหน่ายชื่อโจทก์ทั้งสิบออกจากทะเบียนบ้าน โดยอ้างว่าโจทก์ที่ 1 และที่ 2 เป็นคนญวนอพยพ

ศาลจังหวัดขอนแก่นมีคำพิพากษา ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า โจทก์ที่ 1 โจทก์ ที่ 2 เกิดที่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456 มาตรา 3 (3) ส่วนโจทก์ที่ 3 ถึงที่ 7 เป็นบุตรของโจทก์ ที่ 1 และที่ 2 ซึ่งเกิดในขณะที่พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456 และพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ใช้บังคับ แม้จะได้สัญชาติไทยโดยการเกิดก็ตาม แต่ก็ต้องถูกถอนสัญชาติตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 1 เนื่องจากโจทก์ที่ 3 ถึงที่ 7 มีบิดาและมารดาเป็นคนสัญชาติญวน สำหรับโจทก์ที่ 8 ถึงที่ 10 เกิดภายหลังประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวใช้บังคับแล้ว จึงไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามผลของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ข้อ 2 ดังนั้น การที่จำเลยออกคำสั่งจังหวัดขอนแก่นให้ถอนสัญชาติโจทก์ทั้งสิบ จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย พิพากษายกฟ้องโจทก์

โจทก์ทั้งสิบยื่นอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค 4 พิพากษายืน

โจทก์ทั้งสิบยื่นฎีกาและยื่นคำร้องลงวันที่ 30 กันยายน 2546 ขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยในการฎีกาได้โต้แย้งว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องในคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(1) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ซึ่งกำหนดให้บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และกำหนดห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา สถานะของบุคคล และตามหลักสากลในเรื่องสัญชาติบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรย่อมได้สัญชาติของประเทศที่เกิดตามหลักดินแดน โจทก์ที่ 3 ถึงที่ 10 ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดในราชอาณาจักรไทย ตามหลักดินแดนและตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แล้ว

นอกจากนี้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 ที่ให้มีผลใช้บังคับแก่ผู้ที่เกิดก่อนวันที่พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขเพิ่มเติมใช้บังคับนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เมื่อกฎหมายดังกล่าวเป็นการลิดรอนสิทธิของโจทก์ที่ 3 ถึงที่ 10 จึงไม่มีผลย้อนหลังเป็นโทษแก่โจทก์ที่ 3 ถึงที่ 10 ได้

(2) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 และคำสั่งจังหวัดขอนแก่นที่ 2116/2525 เป็นประกาศและคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 8 เป็นบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 มีผลใช้บังคับจึงไม่น่าจะอยู่ภายใต้การบังคับตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว แม้ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวจะถือไม่ได้ว่าเป็นคำสั่งที่มีผลให้บุคคลต้องได้รับโทษทางอาญาก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิของประชาชนที่มีสิทธิอยู่ก่อนตามกฎหมายแล้วซึ่งน่าจะอนุโลมได้ว่าเป็นผลในทางอาญาด้วย

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้ว ปัญหาตามคำฟ้องฎีกาของโจทก์ทั้งสิบเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้โจทก์ทั้งสิบมิได้ยกขึ้นว่ากล่าวในศาลล่าง โจทก์ทั้งสิบย่อมยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นฎีกาได้ จึงถือว่าประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 1 และข้อ 2 รวมทั้งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาจะต้องใช้บังคับแก่คดีนี้ เมื่อมีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ศาลฎีกาต้องส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ส่วนที่โจทก์ทั้งสิบกล่าวในคำฟ้องฎีกาด้วยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 1 และข้อ 2 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 แต่มิได้ระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการออกประกาศฉบับดังกล่าว ข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นข้อโต้แย้งว่า กระบวนการในการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 มิใช่โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลฎีกาจึงไม่จำต้องส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย และที่โจทก์ทั้งสิบกล่าวอ้างในคำฟ้องฎีกาด้วยว่า คำสั่งจังหวัดขอนแก่นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 นั้น คำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งของฝ่ายบริหารที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ศาลฎีกาจึงไม่จำต้องส่งข้อโต้แย้งข้อนี้ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเช่นกัน

ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช2549 กำหนดให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว โดยบทบัญญัติมาตรา 30 และมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา 30 และมาตรา 39 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 30 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า

1. ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 1 และข้อ 2 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว กรณีจึงไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

2. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง หรือไม่ นั้น

เห็นว่า ในระหว่างพิจารณาคำร้องนี้ได้มีพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2551 มีผลทำให้ความในวรรคสองและวรรคสามของมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราช บัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้ว

โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 มาตรา 7 กรณีเป็นการโต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ไม่มีผลใช้บังคับแล้ว แต่โดยที่ความในวรรคสองของมาตรา 7 ทวิ ยังคงเหมือนเดิม เพียงแต่เพิ่มข้อความว่า "หรือเป็นการทั่วไป" ซึ่งถือว่าเป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณยิ่งกว่าเดิม ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับวินิจฉัยให้

ส่วนความในวรรคสามของมาตรา 7 ทวิ มีการแก้ไขมากและหลักการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยให้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า มาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ยกเว้นการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนตามมาตรา 7 (2) โดยเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับบุคคลทั่วไปโดยเสมอกันไม่ได้ยกเว้นให้ใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะ อันจะทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอภาคหรือไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในการได้หรือเสียสัญชาติตามกฎหมาย อีกทั้งไม่ได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30

นอกจากนั้น มาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง มิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดองค์ประกอบการกระทำที่เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้อันจะเป็นความผิดอาญา กรณีไม่มีประเด็นปัญหาให้พิจารณาวินิจฉัยว่าเป็นบทบัญญัติที่ลงโทษบุคคลทางอาญาโดยไม่มีความผิด ไม่มีโทษและไม่มีกฎหมาย หรือเป็นกฎหมายที่ลงโทษทางอาญาบุคคลย้อนหลังหรือไม่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง

ส่วนมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นหลักการที่บุคคลตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง จะไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้ดุลพินิจสั่งเป็นการเฉพาะรายให้บุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง ได้สัญชาติไทยตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ดังนั้น หากรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงมหาดไทยจะพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่บุคคลใดตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะต้องใช้มาตรฐานเดียวกัน คือ หลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด บทบัญญัติมาตรา 7 ทวิ วรรคสองดังกล่าวใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติต่อบุคคล กรณีถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30

นอกจากนั้น มาตรา 7 ทวิ วรรคสอง มิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดองค์ประกอบการกระทำที่เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้อันจะเป็นความผิดอาญา ย่อมไม่มีกรณีที่จะพิจารณาว่าเป็นบทบัญญัติที่ลงโทษบุคคลทางอาญาโดยไม่มีความผิด ไม่มีโทษและไม่มีกฎหมายหรือเป็นกฎหมายที่ลงโทษทางอาญาบุคคลย้อนหลังหรือไม่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง

3. พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ให้นำมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราช บัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดและข้อยกเว้น มาใช้บังคับกับผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย เว้นแต่ผู้ได้สัญชาติไทยโดยคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 อยู่แล้วก่อนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2535

การที่มาตรา 11 วรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา 7 ทวิ ไปใช้บังคับย้อนหลังดังกล่าว แม้ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ก็เป็นการใช้บังคับทั่วไป ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง หรือทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอภาคกันตามกฎหมาย หรือไม่ได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในการได้หรือไม่ได้สัญชาติไทย กรณีจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30

นอกจากนั้น แม้มาตรา 11 วรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับมาตรา 7 ทวิ ย้อนหลังดังกล่าว อาจเป็นผลร้ายแก่บุคคลบางรายที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ก่อนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2535 แต่ก็ไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดหรือกำหนดโทษทางอาญาอันจะทำให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญาในการกระทำก่อนที่จะมีกฎหมายใช้บังคับแต่อย่างใด กรณีมิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับย้อนหลังไปเอาผิดหรือลงโทษทางอาญาแก่บุคคล จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง

ส่วนมาตรา 11 วรรคสองนั้น เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 11 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ บุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ใช้บังคับ คือ ก่อนวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2535 แต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่ง อาจได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะสั่งให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะรายก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด อันเป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณแก่บุคคลตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง กรณีเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับกับบุคคลเป็นการทั่วไป มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และมิได้เป็นกฎหมายที่มีผลย้อนหลังไปเอาผิดหรือลงโทษทางอาญาแก่บุคคลแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังที่กล่าวมา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21-23/2551 เรื่อง ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางเรวดี อังควัฒนากระวี ที่ 3) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. 14/2548 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางรักชนก รัตนพันธ์) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 432/2545 หมายเลขแดงที่ 303/2546 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แกลลี่ไวท์โคราช จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. 10/2549 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272หรือไม่

ศาลยุติธรรมส่งคำร้องของนางเรวดี อังควัฒนากระวี นางรักชนก รัตนพันธ์ และบริษัทแกลลี่ไวท์โคราช จำกัด รวม 3 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบแต่ละคำร้อง สรุปได้ดังนี้

จำเลยในคดีทั้งสามได้ยื่นคำร้องต่อศาลยุติธรรม ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและยื่นคำร้องขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 เนื่องจากเห็นว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ที่บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านราคาในกรณีที่การขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้เพียงครั้งเดียว เป็นการจำกัดสิทธิเพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยที่ได้ประโยชน์

ศาลยุติธรรมพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ และคำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 วรรคหนึ่ง จึงให้รอการพิจารณาคดีในส่วนนี้ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องตามทางการไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

เนื่องจากคำร้องทั้ง 3 คำร้อง คู่ความในแต่ละคำร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2551 ให้รวมพิจารณาทั้ง 3 คำร้อง เข้าด้วยกัน

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้ง 3 คำร้องไว้พิจารณาหรือไม่

เห็นว่า คำร้องที่ 1 เป็นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้รับไว้วินิจฉัยและอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนคำร้องที่ 2 และคำร้องที่ 3 เป็นคำร้องที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้รับไว้วินิจฉัยและอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคห้า บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญและวรรคสาม ให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ ให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้ง 3 คำร้องนี้ได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้ง 3 คำร้อง ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติ มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติ มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 4 และมาตรา 6 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป โดยมาตรา 2 เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงระบอบการปกครองของประเทศไทย มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติรับรองและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล เป็นการกำหนดหลักการกว้างๆ โดยทั่วไป มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญเอง ซึ่งมีผลต่อบทบัญญัติของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับใดๆ ว่า หากบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับใดๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ โดยบทบัญญัติมาตรา 6 มิได้มีข้อความที่เป็นเรื่องรับรองสิทธิและเสรีภาพหรือให้อำนาจใดๆ แก่บุคคลหรือองค์กร จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่าบทบัญญัติใดหรือกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยมาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมาย มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติให้บุคคลอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนและยินยอมให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ รวมทั้งมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และการช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพมิให้มีการล่วงละเมิดมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองความเสมอภาคที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของชนชาวไทย ซึ่งมีหลักการว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจะกระทำมิได้ มาตรา 219 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวดศาล โดยมาตรา 219 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการจัดระเบียบและกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรม โดยกำหนดให้ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นซึ่งหมายความว่าโดยทั่วไปแล้ว การใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมต้องดำเนินการไปตามลำดับชั้นของศาลเว้นแต่จะมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น มาตรา 219 วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่และวรรคห้า เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกาซึ่งไม่เกี่ยวกับประเด็นตามคำร้อง

ในประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยในการขายทอดตลาดครั้งแรกได้กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องเลื่อนการขายทอดตลาดออกไป ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ได้คัดค้านว่าราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีผู้เสนอราคาสูงสุดมีจำนวนต่ำเกินสมควร เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่คัดค้านหรือไม่ก็ตาม หาผู้ซื้อที่จะเสนอซื้อในราคาที่บุคคลดังกล่าวต้องการมาเสนอซื้อในการขายทอดตลาดครั้งต่อไปโดยผู้เสนอราคาสูงสุดต้องผูกพันกับราคาที่ตนเสนอเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่เสนอราคา และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป หากมีผู้เสนอราคาไม่สูงกว่าราคาที่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดครั้งก่อนหรือไม่มีผู้เสนอราคา ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดครั้งก่อนแต่หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไปในจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อนให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น จากบทบัญญัติดังกล่าว แม้ว่าในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในครั้งต่อไป จะมิได้เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ได้มีโอกาสคัดค้านราคาโดยอ้างว่าราคามีจำนวนต่ำเกินสมควรก็ตามแต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด มิฉะนั้นแล้วหากเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านราคาได้อีก ก็อาจมีการคัดค้านราคาในลักษณะเช่นนี้ทุกครั้ง เป็นเหตุให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จลงได้ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้โดยสุจริตจากขายทอดตลาดในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาในส่วนของผู้คัดค้านราคา บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้คัดค้านราคาได้มีโอกาสคัดค้านราคาและจัดหาผู้ซื้อที่จะเสนอราคาตามที่ตนต้องการมาในการขายทอดตลาดครั้งแรกแล้ว และหากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการสู้ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ผู้คัดค้านราคาก็อาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคสอง แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าว จะจำกัดสิทธิของผู้คัดค้านราคาในการขายทอดตลาดอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป และเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาคโดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 และมาตรา 30 ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 30

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคสี่ ที่แก้ไขเพิ่มเติมว่า “คำสั่งของศาลตามวรรคสองให้เป็นที่สุด” แทนบทบัญญัติเดิมที่ว่า “คำสั่งของศาลตามวรรคสองให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด” เห็นว่า แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคสี่ ที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ จะเป็นการจำกัดสิทธิของคู่ความในการที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ได้ก็ตาม แต่การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ก็เพื่อให้คดีที่มีการร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามมาตรา 309 ทวิ วรรคสอง เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และเกิด

ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค โดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคสี่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 30

ในประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมิได้มีบทบัญญัติในส่วนใดเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 219

จึงมีประเด็นแต่เพียงว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการทั่วไปให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งต้องดำเนินการไปตามลำดับชั้นของศาลคือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา หาได้บัญญัติรับรองสิทธิของคู่ความในการที่จะได้รับการพิจารณาในศาลยุติธรรมให้ครบทั้งสามชั้นแต่อย่างใดไม่ทั้งนี้ ดังจะเห็นได้จากความตอนท้ายของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น” ซึ่งหมายความว่า กฎหมายอาจกำหนดให้แต่ละศาลมีอำนาจพิจารณาคดีเป็นกรณีพิเศษและหรือให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นที่ยุติในศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ ดังนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคสี่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคหนึ่ง

อนึ่ง ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกา ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นตามคำร้อง จึงไม่จำต้องพิจารณาวินิจฉัย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 219

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24-25/2551 เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายบุญชัย วสุนธรา ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 335/2542 หมายเลขแดงที่ 2033/2543 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายพสิษฐ์ หรือพรชัย เดชกูลพรศิริ หรือกูลพรศิริ ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 698/2543 หมายเลขแดงที่ 641/2543 เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่

ศาลยุติธรรมส่งคำร้องของนายบุญชัย วสุนธรา และนายพสิษฐ์ หรือพรชัย เดชกูลพรศิริ หรือกูลพรศิริ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 รวม 2 คำร้องข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบแต่ละคำร้องสรุปได้ดังนี้

จำเลยในคดีทั้งสองขอให้ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ

วรรคหนึ่ง เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ หากการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งนี้มีผู้เสนอราคาสูงกว่า การขายทอดตลาดครั้งก่อน โดยไม่ต้องฟังคำคัดค้านของเจ้าของทรัพย์ เป็นเหตุให้ขอบเขตแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไม่ได้รับการคุ้มครอง บทบัญญัติดังกล่าวสนองต่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าหนี้อาศัยช่องทางตามบทบัญญัติดังกล่าวดำเนินการโดยรวบรัดโดยไม่คำนึงถึงมูลค่าราคา บทบัญญัติดังกล่าวกระทบต่อสาระสำคัญของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง จึงตราขึ้นโดยฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 48 ต้องด้วยมาตรา 6 บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นอันใช้บังคับไม่ได้

ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยในกรณีดังกล่าวจึงส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

เนื่องจากคำร้องทั้ง 2 คำร้อง คู่ความในแต่ละคำร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกันศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รวมพิจารณาทั้ง 2 คำร้อง เข้าด้วยกัน

ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้ง 2 คำร้องไว้พิจารณาหรือไม่

เห็นว่า คำร้องทั้ง 2 คำร้อง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญรับไว้วินิจฉัยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ต่อมามีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสาม ให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการใดที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้ง 2 คำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติ มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 41 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติในหมวดที่ 1 บททั่วไป ที่กล่าวถึงสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญเองซึ่งมีผลต่อบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับใด ๆ ว่า หากบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับใด ๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ โดยบทบัญญัติมาตรา 6 มิได้มีข้อความที่เป็นเรื่องรับรองสิทธิและเสรีภาพหรือให้อำนาจใดๆ แก่บุคคลหรือองค์กร จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่าบทบัญญัติใดหรือกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้

มาตรา 29 และมาตรา 41 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยมาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยบัญญัติให้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ กล่าวคือ ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและจะกระทบ กระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้ และต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเฉพาะ

มาตรา 41 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่ภายใต้เงื่อนไขว่าขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินอาจมีได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหมายความว่า รัฐธรรมนูญยอมให้มีการกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินได้โดยต้องตราเป็นกฎหมาย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวก็จะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคหนึ่งด้วย

ส่วนมาตรา 41 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการสืบมรดกของบุคคลซึ่งไม่เกี่ยวกับประเด็นตามคำร้อง

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยในการขายทอดตลาดครั้งแรกได้กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องเลื่อนการขายทอดตลาดออกไปในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีได้คัดค้านว่าราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีผู้เสนอราคาสูงสุดมีจำนวนต่ำเกินสมควร เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่คัดค้านหรือไม่ก็ตาม หาผู้ซื้อที่จะเสนอซื้อในราคาที่บุคคลดังกล่าวต้องการมาเสนอซื้อในการขายทอดตลาดครั้งต่อไปโดยผู้เสนอราคาสูงสุดต้องผูกพันกับราคาที่ตนเสนอเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่เสนอราคา และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป หากมีผู้เสนอราคาไม่สูงกว่าราคาที่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดครั้งก่อนหรือไม่มีผู้เสนอราคาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน แต่หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไปในจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าว แม้ว่าในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในครั้งต่อไป จะมิได้เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ได้มีโอกาสคัดค้านราคาโดยอ้างว่าราคามีจำนวนต่ำเกินสมควรก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด มิฉะนั้นแล้วหากเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านราคาได้อีก ก็อาจมีการคัดค้านราคาในลักษณะเช่นนี้ทุกครั้ง เป็นเหตุให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จลงได้ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้โดยสุจริตจากขายทอดตลาด ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาในส่วนของผู้คัดค้านราคา บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้คัดค้านราคาได้มีโอกาสคัดค้านราคาและจัดหาผู้ซื้อที่จะเสนอราคาตามที่ตนต้องการมาในการขายทอดตลาดครั้งแรกแล้ว และหากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการสู้ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้คัดค้านราคาก็อาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคสอง แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวจะจำกัดสิทธิของผู้คัดค้านราคาในการขายทอดตลาดอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 41 วรรคหนึ่งตอนท้าย ที่บัญญัติว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” นอกจากนี้

การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ยังเป็นการจำกัดสิทธิโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป และเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 41

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26-27/2551 เรื่อง ศาลจังหวัดกำแพงเพชรส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางพรทิพย์ สุธรรมรัตน์บดี หรือสุธรรมรัตนบดี ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 613/2544 หมายเลขแดงที่ 872/2546 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 219 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดมหาสารคามส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางนวลจันทร์ ลครพล หรือแก้วสง่า ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1212/2543 หมายเลขแดงที่ 1971/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 และมาตรา 219 หรือไม่

ศาลยุติธรรมส่งคำร้องของนางพรทิพย์ สุธรรมรัตน์บดี หรือสุธรรมรัตนบดี และนางนวลจันทร์ ลครพล หรือแก้วสง่า เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 รวม 2 คำร้อง ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบแต่ละคำร้อง สรุปได้ว่า จำเลยในคดีทั้งสองได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านราคาได้เพียงครั้งเดียว เป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด ขายต่ำกว่าราคาที่ควรขายได้ เป็นการจำกัดสิทธิที่ไม่เป็นธรรม และมาตรา 309 ทวิ วรรคสี่ ที่บัญญัติให้คำสั่งของศาลชั้นต้นเป็นที่สุด ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 219 ประกอบมาตรา 4 จึงขอให้ศาลยุติธรรมรอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลยุติธรรมพิเคราะห์แล้วเห็นว่าจำเลยโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 และมาตรา 219 กรณีจึงต้องด้วยมาตรา 6 และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

เนื่องจากคำร้องทั้ง 2 คำร้อง คู่ความในแต่ละคำร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 30 และมาตรา 219 ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รวมพิจารณาทั้ง 2 คำร้อง เข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ต้องพิจารณาตามคำร้องมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 30 และมาตรา 219 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 4 มาตรา 30 และมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ไปขัดหรือแย้งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21 - 23/2551 วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 219 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 216 วรรคห้า

ได้บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาดมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ดังนั้น จึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2552 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของนายชัย เชษฐสมบัติ จำเลยที่ 2 ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 639/2547 หมายเลขแดงที่ 1133/2547 ของศาลจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 และมาตรา 236 วรรคหนึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลย ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 639/2547 หมายเลขแดงที่ 1133/2547 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 สรุปข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบได้ว่า ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 ที่บัญญัติว่า "...และนำค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงมาวางศาลและนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่ง" เป็นบทบัญญัติที่ขัดขวางการนำคดีขึ้นศาลให้ครบ 3 ศาลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 233 และมาตรา 272 บทบัญญัติดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 วรรคหนึ่ง การที่ศาลยุติธรรมมีคำสั่ง "ยืนตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้น ให้เป็นที่สุด" ฎีกาไม่ได้นั้น เป็นคำสั่งที่ขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 บัญญัติว่า "ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" การตีความตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 ที่ให้คดีหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ถึงที่สุดในศาลอุทธรณ์ ต้องห้ามไม่ให้ฎีกาเป็นการตีความขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า คดีนี้ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ได้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ของจำเลยที่ 2 เมื่อจำเลยที่ 2 ฎีกาคำสั่งดังกล่าว ศาลชั้นต้นได้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยและมีคำสั่งไม่รับฎีกาของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 ยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่รับฎีกาและยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 และมาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิจารณาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของจำเลยที่ 2 ตามทางการ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ยกเลิกไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 19 กันยายนพุทธศักราช 2549 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมาย

กำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสาม บัญญัติให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้น มีหลักการอย่างเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 197 และมาตรา 219 ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยคำร้องนี้ได้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 197 และมาตรา 219

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องแล้ว เห็นว่าควรกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 197 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 29 และมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 197 และมาตรา 219 เป็นบทบัญญัติในหมวด 10 ศาล มาตรา 197 บัญญัติไว้ในส่วนที่ 1 บททั่วไป มาตรา 219 เป็นบทบัญญัติในส่วนที่ 3 ศาลยุติธรรม มาตรา 219 วรรคหนึ่งเป็นการจัดระเบียบและกำหนดโครงสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมให้มีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น มาตรา 219 จึงมิใช่เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่คู่ความที่จะต้องดำเนินคดีในศาลยุติธรรมให้ครบทั้งสามชั้นศาล รัฐธรรมนูญเพียงแต่ให้สิทธิบุคคลที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับคดีความสามารถใช้สิทธิทางศาลได้ แต่การจะใช้สิทธิในศาลใดได้บ้าง ย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามที่กฎหมายบัญญัติ เพราะกฎหมายบัญญัติให้ศาลแต่ละศาลมีอำนาจพิจารณาคดีเป็นกรณีพิเศษและหรือให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นที่ยุติในศาลนั้น ส่วนรัฐธรรมนูญมาตรา 219 วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจพิพากษาคดีของศาลฎีกามิได้เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประเด็นตามคำร้องนี้

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้อุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นที่สั่งไม่รับอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นโดยผู้อุทธรณ์ต้องนำค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

มาวางศาลและนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลแทนการนำเงินที่จะต้องชำระตามคำพิพากษาให้ไว้ต่อศาลภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ผู้อุทธรณ์จะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วน การกำหนดเงื่อนไขให้ผู้อุทธรณ์คำสั่งต้องนำค่าฤชาธรรมเนียมมาวางศาลและนำเงินมาชำระตามคำพิพากษาหรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลนั้น เป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นการประกันว่าคู่ความที่ชนะคดีตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นจะได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาครบถ้วน รวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมที่จะต้องใช้แทนคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และเป็นการป้องกันการประวิงคดี ทำให้การบังคับคดีล่าช้าออกไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง จึงควรให้ผู้ชนะคดีมีหลักประกันการชำระหนี้ตามคำพิพากษา มิฉะนั้น ผู้แพ้คดีอาจใช้กฎหมายในส่วนนี้เพื่อประวิงการบังคับคดี

ในประเด็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

เห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 เป็นบทบัญญัติให้ผู้อุทธรณ์ที่ถูกศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่รับอุทธรณ์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลอุทธรณ์ได้ โดยต้องนำค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงมาวางศาล และนำเงินมาชำระตามคำพิพากษา หรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง บทบัญญัติมาตรานี้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปแก่คู่ความที่ประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นในกรณีเช่นนี้อย่างเท่าเทียมกัน จึงมิได้กระทบต่ออำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย มิได้ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคล และยังเป็นการให้คู่ความที่อุทธรณ์คำสั่ง มีหน้าที่ต้องปฏิบัติเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของคู่ความฝ่ายชนะคดีอย่างเท่าเทียมกัน มิได้เลือกบังคับแก่ผู้อุทธรณ์คำสั่งรายหนึ่งรายใดโดยเฉพาะเจาะจง โดยมีเหตุผลเพื่อเป็นการประกันว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะได้รับชำระหนี้ มิให้มีการประวิงคดีและยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย หาได้กระทบถึงสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพแต่อย่างใดไม่ อีกทั้งบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ของผู้อุทธรณ์คำสั่งทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคกันตามกฎหมาย ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 และมาตรา 30

ส่วนปัญหาที่โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 197 และมาตรา 219 หรือไม่นั้น เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 197 เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีว่าเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ผู้พิพากษาและตุลาการต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

ส่วนมาตรา 219 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่จัดโครงสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมให้เป็นตามลำดับชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มิใช่เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่คู่ความที่จะต้องดำเนินคดีในศาลยุติธรรมให้ครบทั้งสามชั้น อีกทั้งบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคหนึ่ง ตอนท้ายได้บัญญัติว่า “...เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น” ซึ่งหมายความว่า รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นอาจมีบทบัญญัติให้ศาลแต่ละศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเป็นกรณีพิเศษ และหรือให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นที่ยุติในศาลนั้น หรือในศาลชั้นใดของศาลยุติธรรมก็ได้

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกา ซึ่งไม่เกี่ยวกับประเด็นตามคำร้อง การวางหลักเกณฑ์ให้ผู้อุทธรณ์คำสั่งต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 นี้ ก็เพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปอย่างรวดเร็ว และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความและผู้เกี่ยวข้องตามความจำเป็นและเหมาะสมแก่กรณีแล้ว จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 197 และมาตรา 219

ประเด็นที่สอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 197 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2549 วันที่ 16 พฤษภาคม 2549 ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 อันเป็นหลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 197 ซึ่งเป็นประเด็นเดียวกับประเด็นที่สองของคำร้องนี้ จึงไม่ต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้อีก

คงมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป เป็นการกล่าวถึงหลักการปกครองประเทศไทยที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมิได้มีข้อความที่เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแต่อย่างใด การที่โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจตุลาการนั้น เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และอำนาจหน้าที่ของศาลเป็นการใช้อำนาจตุลาการตามที่กฎหมายบัญญัติ การอุทธรณ์หรือฎีกาสามารถกระทำได้ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จึงไม่ขัดต่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 197 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 197

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายสุวัชร หรือเรวัต โพธิ์รัศมี) ในคดีหมายเลขดำที่ อ. 505/2547 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่

ผู้ฟ้องคดี ยื่นฟ้องคณะกรรมการสภาทนายความ ผู้ถูกฟ้องคดี ต่อศาลปกครองเชียงใหม่ กรณีมีมติไม่รับคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) โดยผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ และสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความมีคำวินิจฉัยยืนตามมติดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีไม่เห็นด้วยกับมติของผู้ถูกฟ้องคดี และคำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง เพื่อขอให้มี คำพิพากษาหรือมีคำสั่งเพิกถอนมติของผู้ถูกฟ้องคดี และมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีจดทะเบียนและออกใบอนุญาตเป็นทนายความให้แก่ผู้ฟ้องคดี

ศาลปกครองเชียงใหม่พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีมติไม่รับคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความแก่ผู้ฟ้องคดี เพราะว่าผู้ฟ้องคดีขาดคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) มิใช่เป็นการละเมิดสิทธิโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงพิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดว่า ไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาของศาลปกครองเชียงใหม่ จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดได้โปรดพิจารณาวินิจฉัยหรือส่งความเห็นของ ผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 35 (6) แห่งพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 แต่เนื่องจากผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นของ

ผู้ฟ้องคดีตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว โดยบทบัญญัติ มาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติของมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงเป็นกรณีที่ต้องวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติวางหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่า ถ้ารัฐสภาจะตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะกระทำได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น และกฎหมายนั้นต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มีเหตุผลในการประกาศใช้ว่าเพื่อควบคุมและส่งเสริมการประกอบอาชีพทนายความ โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้มีการกลั่นกรองบุคคลที่จะประกอบวิชาชีพทนายความอย่างมีระเบียบแบบแผนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อป้องกัน มิให้ผู้ที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมเข้ามาแอบแฝงและหาประโยชน์จากการเป็นทนายความ และควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความให้อยู่ในมรรยาทอันดีงาม ตลอดจนเป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่าจะได้รับบริการในทางคดีด้วยความมั่นใจจากวิชาชีพทนายความ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการอำนวยความยุติธรรมสามารถดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนผู้มีคดีความและผู้ประกอบวิชาชีพทนายความแล้ว ยังจะส่งผลถึงความสงบเรียบร้อยในกระบวนการยุติธรรมอันจะนามาซึ่งประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวม

ส่วนมาตรา 35 (6) แห่งพระราชบัญญัติสภาทนายความ พ.ศ. 2528 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดคุณสมบัติของผู้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความว่า ผู้ซึ่งเคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการสภาทนายความเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ เป็นผู้ต้องห้ามหรือขาดคุณสมบัติในการขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความนั้น หมายความว่า บุคคลผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความซึ่งเป็นผู้ซึ่งเคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน จะเป็นผู้ต้องห้ามหรือขาดคุณสมบัติก็ต่อเมื่อคณะกรรมการสภาทนายความเห็นว่าเป็นผู้เคยต้องโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพเท่านั้น บทบัญญัติมาตรา 35 (6) จึงมิใช่เป็นบทบัญญัติที่จำกัดคุณสมบัติการเป็นทนายความโดยเด็ดขาด แต่เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการสภาทนายความเป็นผู้พิจารณาว่าคดีเรื่องใดจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพทนายความ อันเป็นผู้ต้องห้ามหรือขาดคุณสมบัติในการขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความ เพื่อให้มีการควบคุมและกลั่นกรองบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพทนายความ ประกอบกับการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการสภาทนายความในกรณีที่ไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตเป็นทนายความให้แก่ผู้ยื่นคำขอ คณะกรรมการสภาทนายความต้องแสดงเหตุผลโดยชัดแจ้งในกรณี ไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาต และผู้ยื่นคำขอมีสิทธิอุทธรณ์การไม่รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตเป็นทนายความดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษได้ตามมาตรา 36 อีกทั้งกฎหมายก็ไม่ได้ตัดสิทธิการนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง

สำหรับในประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) ที่มิได้กำหนดระยะเวลาการจำกัดสิทธิของผู้ซึ่งเคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการสภาทนายความเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ ทำให้ผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความครั้งแรกไม่มีโอกาสหลุดพ้นจากการเป็นผู้ต้องห้ามหรือขาดคุณสมบัติในการขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความได้ อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพทนายความไปตลอดชีวิต เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่เป็นทนายความได้ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความเพราะได้กระทำการที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพทนายความและมีโอกาสขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตใหม่เมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันที่ถูกลบชื่อตามมาตรา 69 ประกอบมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัตินี้นั้น

เห็นว่า การที่พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) มิได้กำหนดระยะเวลาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตทนายความเป็นครั้งแรก กรณีเป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการสภาทนายความเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ ย่อมเป็นผลดีต่อผู้ขอจดทะเบียนและ รับใบอนุญาตดังกล่าว เพราะผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตทนายความมีสิทธิที่จะยื่นคำขอในเวลาใดก็ได้โดยไม่มีกำหนดเวลา อีกทั้งกรณีที่บุคคลที่เป็นทนายความได้ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความเพราะเหตุได้กระทำการที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพทนายความนั้น จะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความใหม่อีกก็ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความครั้งแรก แต่การที่ผู้ขอทั้งสองกรณีจะได้รับการจดทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นทนายความหรือไม่นั้น ถือเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการสภาทนายความตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) แม้จะเป็นบทบัญญัติให้คณะกรรมการสภาทนายความมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าคดีเรื่องใดจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพทนายความ อันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพทนายความ แต่ก็เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนและความสงบเรียบร้อยในกระบวนการยุติธรรมอันเป็นประโยชน์ของมหาชนต้องมีความสำคัญกว่าการให้ความคุ้มครองประโยชน์ของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความซึ่งเป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่ม จึงเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพที่จำเป็นและมิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ประกอบกับคณะกรรมการสภาทนายความมิอาจใช้อำนาจนั้นได้โดยเด็ดขาด หากแต่ยังอยู่ภายใต้การตรวจสอบของสภานายกพิเศษและองค์กรศาลอีก

ดังนั้น พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

ในประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

เนื่องจากพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ไม่ได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น เป็นการโต้แย้งว่ากฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 มิได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งได้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 มีหลักการเดียวกันกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-5/2552 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายภูวดล ทรงประเสริฐ ที่ 1 บริษัทเอเอสทีวี (ประเทศไทย) จำกัด ที่ 2 บริษัทไทยเดย์ ด็อทคอม จำกัด ที่ 3) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 4093/2551 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และ มาตรา 87 (3)

หรือไม่ เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พลตรีจำลอง ศรีเมือง ที่ 1 กับพวกรวม 6 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 4396/2551 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3) หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมส่งคำร้องของนายภูวดล ทรงประเสริฐ กับพวกรวม 3 คน และคำร้องของพลตรีจำลอง ศรีเมือง กับพวกรวม 6 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 รวม 2 คำร้อง โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบแต่ละคำร้อง สรุปได้ดังนี้

1. คำร้องในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 4093/2551 ระหว่างพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โจทก์ กับ นายภูวดล ทรงประเสริฐ กับพวกรวม 3 คน จำเลย (ผู้ร้อง) ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2551 พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้จัดให้มีการชุมนุมโดยตั้งเวทีและมีการผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมากล่าวปราศรัยด้วยเครื่องขยายเสียงมีข้อความโจมตีรัฐบาลและใส่ความหมิ่นประมาทโจทก์ซึ่งเป็นราษฎร มิได้เป็น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ได้รับความเสียหายต่อผู้คนที่มาชุมนุม โดยจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ได้จัดให้มีการโฆษณาเผยแพร่โดยถ่ายทอดสดคำปราศรัยบนเวทีดังกล่าวทางสถานีโทรทัศน์ ผ่านดาวเทียมเอเอสทีวีช่องนิวส์วัน ทางอินเตอร์เน็ตเวปไซต์ผู้จัดการออนไลน์ เวปไซต์เอเอสทีวี ทีวีดอทคอม และทางสถานีวิทยุเอเอสทีวีเรดิโอ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบตลอดเวลา จำเลยที่ 1 เป็นคนหนึ่งที่ขึ้นเวทีกล่าวปราศรัยใส่ความหมิ่นประมาท ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย กล่าวคือ ได้กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ และเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของโจทก์ ทำให้โจทก์ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากประชาชนทั่วไป โดยจำเลยที่ 1 กล่าวหมิ่นประมาทโจทก์ และจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 จงใจร่วมกับจำเลยที่ 1 กระทำละเมิดต่อโจทก์อย่างชัดแจ้ง โจทก์จึงขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามให้จำเลยทั้งสามหยุดการกระทำละเมิดต่อโจทก์ และห้ามไม่ให้จำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 กระจายภาพและกระจายเสียง หรือโฆษณาเผยแพร่ด้วยวิธีการอื่นซึ่งการกล่าวของจำเลยที่ 1 ทั้งในการชุมนุม และการกล่าวในสถานที่อื่นทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเอเอสทีวี ทางอินเตอร์เน็ตทุกเวปไซต์ และทางวิทยุกระจายเสียงทุกคลื่นความถี่ซึ่งเป็นกิจการของจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 อีกต่อไป เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และความเสียหายที่โจทก์อาจได้รับเนื่องจากการกระทำของจำเลยทั้งสาม รวมถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติจนกว่าคดีจะถึงที่สุดหรือศาลจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น พร้อมทั้งคิดค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดของจำเลยทั้งสามตามคำฟ้องข้างต้น ทนายโจทก์ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งเพื่อขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา ตามมาตรา 254 (2) โดยขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้จำเลยทั้งสามกระทำซ้ำ หรือกระทำต่อไปซึ่งการละเมิด รวมทั้งได้ยื่นคำร้องขอไต่สวนฉุกเฉินมาพร้อมคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราว ทนายจำเลย ได้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งขอให้ส่งคำขอคุ้มครองชั่วคราวของโจทก์ตามมาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งในเรื่องนี้

ศาลแพ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องของโจทก์ต้องด้วยกรณีตามมาตรา 211 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มาตรา 245 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3) หรือไม่

2. คำร้องในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 4396/2551 ระหว่างนายสุรินทร์ หิรัญ กับพวกรวม 6 คน โจทก์ กับพลตรีจำลอง ศรีเมือง กับพวกรวม 6 คน จำเลย (ผู้ร้อง) ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2551 เวลากลางคืน จำเลยทั้งหกกับพวกที่โจทก์ยังไม่ได้ฟ้องเข้ามาในคดีได้ปิดถนนและเรียกร้องประท้วงขับไล่รัฐบาลของ นายสมัคร สุนทรเวช ให้พ้นจากตำแหน่ง ทำให้กระทรวงศึกษาธิการต้องปิดประตูทางเข้าซึ่งมีประตูทางเข้าเพียงประตูเดียวที่โจทก์ทั้งหกและข้าราชการอื่น รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่มาติดต่อราชการในกระทรวงศึกษาธิการสามารถใช้ได้ โจทก์ทั้งหกซึ่งเป็นลูกจ้างและข้าราชการของกระทรวงศึกษาธิการได้รับความเดือดร้อนจากการปิดถนน ทำให้การเดินทางสัญจร

ไปมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้รับความสะดวก รวมทั้งการปราศรัยของจำเลยที่ถ่ายทอดเสียงผ่านเครื่องกระจายเสียงได้ส่งเสียงรบกวนการปฏิบัติหน้าที่ของโจทก์ การกระทำของจำเลยทั้งหกจึงเป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญโดยจงใจให้โจทก์ทั้งหก ข้าราชการ ลูกจ้างของกระทรวงศึกษาธิการ และประชาชนที่มาติดต่อราชการในกระทรวงศึกษาธิการได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง โจทก์ทั้งหก จึงต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาล และขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาให้จำเลยทั้งหกเปิดเส้นทางจราจรบนถนนราชดำเนินและถนนลูกหลวง และมิให้ใช้เครื่องกระจายเสียงตลอดเวลาที่โจทก์ปฏิบัติงาน

ทนายจำเลย ได้ยื่นคำร้องคัดค้านขอไต่สวนฉุกเฉินคุ้มครองชั่วคราว โดยอ้างว่า การใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของจำเลยทั้งหกกับพวก มิได้เป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี จึงมิใช่เป็นเรื่องละเมิด แต่เป็นกรณีที่เป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายมหาชน ประกอบกับโจทก์ทั้งหกใช้สิทธิโดยไม่สุจริต กล่าวคือ คดีนี้เป็นการกระทำของพรรคพลังประชาชนที่ต้องการสลายการชุมนุมของจำเลยทั้งหกกับพวก จึงได้มอบหมายให้นายคารม พลทะกลาง ซึ่งเป็นทนายความผู้สนับสนุนในการแก้ไขรัฐธรรมนูญและเป็นเครือข่ายเดียวกับคาราวานคนจน ชมรมพัฒนาแท็กซี่ไทย เคยกล่าวหาว่าสถานี เอเอสทีวี หนังสือพิมพ์ผู้จัดการและไทยโพสต์ กระทำผิดรัฐธรรมนูญในการปิดกั้นการจราจร เมื่อปี พ.ศ. 2549 ดังนั้น คำขอคุ้มครองชั่วคราวของโจทก์ทั้งหกตามที่ได้ยื่นต่อศาลนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 หากศาลแพ่งนำมาใช้ก็จะขัดกับหลักการของรัฐธรรมนูญในมาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3) จึงขอให้ศาลส่งคำขอคุ้มครองชั่วคราวของโจทก์ เพื่อให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งในเรื่องนี้

ศาลแพ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยทั้งหกได้ยื่นคำร้องว่าหากศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวโดยเหตุฉุกเฉินจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยทั้งหกตามรัฐธรรมนูญ คำร้องดังกล่าวจึงมีเหตุให้จำต้องส่งความเห็นของจำเลยทั้งหกเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จึงจะเป็นที่ยุติว่าศาลนี้มีอำนาจที่จะพิจารณาคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวด้วยเหตุฉุกเฉินของโจทก์ทั้งหกหรือไม่ จึงเห็นควรให้ส่งคำร้องของจำเลยทั้งหกไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องของผู้ร้องทั้งสองแล้วเห็นว่าเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 จึงรับไว้ดำเนินการ และเนื่องจากคำร้องทั้ง 2 คำร้อง ผู้ร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3) ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รวมพิจารณา 2 คำร้อง เข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3) หรือไม่

พิจารณาในประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 และมาตรา 29 หรือไม่ นั้น

เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการคุ้มครองชั่วคราวแก่โจทก์ในการยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อกำหนดวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาภายใต้เงื่อนไขตามที่กำหนดเพื่อคุ้มครองหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการกระทำของจำเลยอันเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ตามกฎหมาย เพราะการที่โจทก์ใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาลย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อขอให้ศาลคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนมิให้ถูกล่วงละเมิด และหากรอให้ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาจนเสร็จสิ้นซึ่งต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการพอสมควร แม้ว่าท้ายที่สุดโจทก์จะเป็นผู้ชนะคดีความแต่ก็ไม่อาจบรรเทาความเดือดร้อนและความเสียหายที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว วิธีการคุ้มครองชั่วคราวจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้ศาลมีอำนาจกำหนดวิธีการคุ้มครองชั่วคราว

อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้ว่าจะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของจำเลยบางประการ แต่ก็เป็นการคุ้มครองโจทก์เพื่อประโยชน์ในการบังคับชำระหนี้หรือบรรเทาความเดือดร้อนและความเสียหายของโจทก์จากการกระทำของจำเลย อีกทั้งในการขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวนั้นโจทก์จะต้องแสดงในคำฟ้องว่ามีมูลและมีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีการคุ้มครองชั่วคราวมาใช้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 255 จนเป็นที่พอใจของศาล นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 228 ยังกำหนดให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันมีคำสั่งเป็นต้นไป ในกรณีที่คู่ความเห็นว่าคำสั่งศาลไม่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจ การมีคำสั่งเกินไปกว่าคำขอท้ายฟ้อง หรือแม้แต่การมีคำสั่งที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น คู่ความนั้นย่อมมีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป ซึ่งเป็นกระบวนการของศาลในการอำนวยความยุติธรรมหรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 มิได้ ขัดหรือแย้งต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญ และมิได้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องอันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพเกินกว่าความจำเป็น โดยมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 และมาตรา 29

ประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 36 มาตรา 45 และมาตรา 63 หรือไม่ นั้น

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาที่ให้อำนาจศาลมีคำสั่งห้ามจำเลย ในคดีแพ่งกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิดหรือการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง หรือมีคำสั่ง อื่นใดในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายที่โจทก์อาจได้รับต่อไปเนื่องจากการกระทำของจำเลย แต่ในการพิจารณาของศาลตามมาตรานี้ แม้ว่าจะเป็นคำขอฝ่ายเดียวของโจทก์ แต่เป็น คำขอที่อยู่ในคำบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (3) กล่าวคือ ให้ศาลมีอำนาจที่จะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความฝ่ายอื่น ๆ ก่อนออกคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ ได้ อันเป็นหลักการรับฟังความทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นหลักประกันให้ความยุติธรรมแก่คู่ความก่อนที่ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการคุ้มครองชั่วคราว นอกจากนั้น การพิจารณาของศาลในการออกคำสั่งดังกล่าวเป็นการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักระหว่างความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่โจทก์ได้รับจากการกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไปซึ่งการละเมิดหรือการกระทำที่ถูกฟ้องร้องของจำเลย กับการใช้สิทธิและเสรีภาพของจำเลยอันอาจถูกจำกัดได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และคำสั่งของศาลก็เป็นเพียงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของโจทก์เป็นการชั่วคราวเท่านั้น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของจำเลยมิได้ถูกตัดทอนไปโดยสิ้นเชิง ผู้ร้องยังคงมีเสรีภาพในการสื่อสาร การแสดงความคิดเห็น และการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตราบเท่าที่มิได้มีการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เช่นกัน หรือมิได้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 36 มาตรา 45 และมาตรา 63

สำหรับประเด็นที่ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 87 (3) หรือไม่ นั้น

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 87 (3) เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว มุ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มิใช่เป็นบทบัญญัติให้สิทธิเด็ดขาดแก่บุคคล ทั้งการที่ศาลใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 บังคับแก่คดี ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐแต่อย่างใด และการใช้สิทธิของบุคคลตามมาตรา 87 (3) นี้ยังคงมีอยู่มิได้ถูกจำกัด เพียงแต่ให้ศาลมีอำนาจนำวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษา

มาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของโจทก์ในคดีนี้เป็นการชั่วคราวเท่านั้น ผู้ร้องยังคงได้รับประโยชน์จากรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 (3) ได้ตราบใดที่มิได้กระทบต่อสิทธิของโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 จึงมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 87 (3)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6-7/2552 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ทป. 39/2548 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 48 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41) หรือไม่ เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ทป. 41/2548 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 48 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41) หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรม ส่งคำร้องของบริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด กับพวกรวม 2 คน ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ทป.39/2548 และที่ ทป.41/2548 ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่ รวมสองคำร้อง มีข้อเท็จจริงโดยสรุปดังนี้ บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด โจทก์ที่ 1 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด จดทะเบียน ณ กรมพัฒนาธุรกิจ กระทรวงพาณิชย์ ใช้ชื่อว่า “บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด” มีวัตถุประสงค์ผลิตอาหารประเภทบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปเพื่อจำหน่าย และโจทก์ที่ 2 (นายสงวน จรรยาพุฒิพงษ์) ในฐานะเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท ได้ยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า คำว่า “มาไว” และ “MAWAI” เพื่อใช้กับสินค้าจำพวกที่ 30 รายการสินค้า บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ปรากฏตามคำขอเลขที่ 424437 และ 423874 นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนได้ ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 จึงมีคำสั่งให้รับจดทะเบียนเลขที่ ค. 137895 และ ค. 141366

ต่อมาบริษัท ไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์ จำกัด (มหาชน) ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า ขอให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวของบริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ตามมาตรา 61 มาตรา 62 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 คณะกรรมการเครื่องหมายการค้าพิจารณาคำร้องดังกล่าวแล้ว เห็นว่า เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ร้องขอให้เพิกถอนได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าคำว่า “มามา” ไว้แล้วก่อนเครื่องหมายการค้าของบริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด โดยอ้างว่าเครื่องหมายการค้าของบริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นเครื่องหมายที่คล้ายกันกับเครื่องหมายการค้าของผู้ร้องขอให้เพิกถอน การที่ บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด นำเครื่องหมายการค้าดังกล่าวมาใช้กับสินค้าบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปซึ่งเป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าของผู้ร้องขอให้เพิกถอน อาจทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าได้ ผู้ร้องขอให้เพิกถอนจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมายและมีสิทธิยื่นคำร้องขอเพิกถอน

เครื่องหมายการค้าของผู้ได้รับจดทะเบียนได้ตามนัยมาตรา 61 และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว และในขณะที่จดทะเบียน เครื่องหมายการค้าของบริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7 วรรคสอง (2) แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 จึงเห็นควรเพิกถอนเครื่องหมายการค้าของดังกล่าวตามมาตรา 61 (1) แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน คณะกรรมการเครื่องหมายการค้าจึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 96 (2) ประกอบมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มีมติสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ตามทะเบียนเลขที่ ค. 137895 (คำขอเลขที่ 424437) และทะเบียนเลขที่ ค. 141366 (คำขอเลขที่ 423874) บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ที่ 1 และนายสงวน จรรยาพุฒิพงษ์ ในฐานะกรรมการ ผู้มีอำนาจของบริษัทฯ ที่ 2 ได้เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง กรมทรัพย์สินทางปัญญากับพวก (กรรมการและคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า) รวม 9 คน เป็นจำเลยต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เป็นคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ทป. 39/2548 และที่ ทป. 41/2548 ตามลำดับ เพื่อขอศาลได้โปรดมีคำพิพากษาเพิกถอนคำสั่งของคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าที่เพิกถอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าของโจทก์ทั้งสอง

ต่อมาโจทก์ทั้งสองยื่นคำร้องลงวันที่ 8 สิงหาคม 2548 ขอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งความเห็นของโจทก์ทั้งสองเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 สรุปได้ว่า สิทธิในเครื่องหมายการค้าของโจทก์ในคดีนี้ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 27 มาตรา 48 ประกอบมาตรา 4 การเพิกถอนสิทธิเครื่องหมายการค้าของโจทก์จึงเป็นการจำกัดสิทธิตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 ซึ่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 ไม่ปรากฏถ้อยคำการจำกัดสิทธิโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด อีกทั้งการให้อำนาจและใช้อำนาจของคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าตามมาตรา 61 มาตรา 65 และมาตรา 92 (2) เป็นการใช้อำนาจทางฝ่ายบริหารพิพากษา แทนที่จะระบุว่าสมควรมีการเพิกถอนให้คณะกรรมการร้องต่อศาลเป็นผู้วินิจฉัย เช่นดังมาตรา 66 มาตรา 67 เมื่อบทบัญญัติของกฎหมายระบุให้อำนาจการวินิจฉัยเพิกถอนแก่คณะกรรมการเครื่องหมายการค้า จึงขัดหลักการแบ่งแยกอำนาจ มาตรา 3 ดังนั้น โจทก์ทั้งสองเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 61 (1) มาตรา 65 มาตรา 96 (2) แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ต้องใช้บังคับแก่คดีนี้ และต้องด้วยมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 48 และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงขอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของโจทก์ทั้งสองดังกล่าวข้างต้นไปให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) เป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนี้ เมื่อโจทก์โต้แย้งว่าบทบัญญัติดังกล่าวต้องด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา 6 โดยยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติที่โจทก์อ้างมาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 จึงให้รอการพิจารณาไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องทั้งสองแล้ว มีคำสั่งให้รับไว้ดำเนินการตามข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมี

ปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสามและวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติ มาตรา 35 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ จะต้องพิจารณาว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการถือครองสิทธิในเครื่องหมายการค้า และคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการถือสิทธิดังกล่าวให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเพื่อความสงบสุขของสังคมซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะ การได้สิทธิและการเสียสิทธิในเครื่องหมายการค้าของบุคคลจึงต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หากเครื่องหมายการค้าที่เจ้าหน้าที่รับจดทะเบียนไว้ปรากฏในภายหลังว่า ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ย่อมกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลอื่นเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าดังกล่าว กฎหมายจึงบัญญัติให้มีกระบวนการทบทวนตรวจสอบและ เพิกถอนคำสั่งที่ได้รับจดทะเบียนดังกล่าวไว้ ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าเครื่องหมายการค้าที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนไว้ และในขณะจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนได้ เพราะมิได้เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 7 ซึ่งไม่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ถือเป็นเหตุอันสมควรที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 61 (1) และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 บัญญัติให้เป็นเหตุที่ผู้มีส่วนได้เสียหรือนายทะเบียนอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าตามมาตรา 95 ซึ่งประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายหรือการพาณิชย์ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือเครื่องหมายการค้า เป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งคำร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามที่มาตรา 96 (2) บัญญัติไว้ คณะกรรมการดังกล่าวถือเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองทำหน้าที่พิจารณากลั่นกรองคำสั่งของเจ้าหน้าที่ที่ออกคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

สำหรับกระบวนการพิจารณาคำร้องของคณะกรรมการเครื่องหมายการค้านั้น พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 99 ได้กำหนดจำนวนองค์ประชุม การออกเสียงลงคะแนนในเรื่องพิจารณาของคณะกรรมการไว้อย่างชัดเจน และยังได้กำหนดห้ามมิให้กรรมการผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องที่พิจารณาเข้าร่วมประชุมในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ในการพิจารณาคำร้องขอเพิกถอน คณะกรรมการมีอำนาจสอบถาม เรียกเอกสารหรือหลักฐานจากผู้ร้องขอให้เพิกถอน เจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาได้ และการพิจารณาต้องมีหนังสือแจ้งเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือตัวแทนผู้รับมอบอำนาจและ ผู้ได้รับอนุญาตทราบเพื่อชี้แจงภายในเวลาที่กำหนด โดยคำสั่งต้องทำเป็นหนังสือและให้เหตุผลแห่งคำสั่ง ทั้งนี้ในการพิจารณาของคณะกรรมการได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีแสดงความเห็นหรือชี้แจงก่อนพิจารณามีคำสั่ง ซึ่งเป็นไปตามหลักการฟังความทุกฝ่าย และประกันความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเหมาะสม หากคู่กรณีไม่พอใจคำสั่งของคณะกรรมการก็สามารถอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการที่มีความเป็นกลางและมีความเป็นอิสระ ให้ตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการดังกล่าวได้อีกภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งของคณะกรรมการ เพื่อให้สิทธิเครื่องหมายการค้าของบุคคลได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรม และแม้ว่าพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และ มาตรา 96 (2) จะจำกัดสิทธิของบุคคลเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป และเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรม แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาคโดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 41 แต่ประการใด

ดังนั้น พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41

ส่วนประเด็นที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจตรากฎหมายขึ้นจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ตราขึ้นใช้บังคับภายหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้แล้ว จึงถือว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง แล้ว อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบเฉพาะกรณีเนื้อความของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วเท่านั้น การที่ผู้ร้องโต้แย้งในประเด็นดังกล่าว กรณีเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมายว่าไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 154 ซึ่งเป็นคนละกรณีกัน และกรณีเช่นว่านั้นผู้ร้องก็ไม่มีสิทธิหยิบยกเป็นประเด็นเพื่อโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2552 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ซันวาอินเตอร์ฟู้ด จำกัด ที่ 1 และนายบุณย์เอก โชควัฒนา ที่ 2) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ประกอบมาตรา 28 และมาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547

ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 218 และมาตรา 219 หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ซันวาอินเตอร์ฟู้ด จำกัด ที่ 1 และ นายบุณย์เอก โชควัฒนา ที่ 2) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ง. 311/2543 ศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 218 และมาตรา 219 หรือไม่ และพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ประกอบ มาตรา 28 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ดังนี้

บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นนิติบุคคลซึ่งเป็นสถาบันการเงินจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 เป็นโจทก์ฟ้อง บริษัท ซันวาอินเตอร์ฟู้ด จำกัด ที่ 1 นายบุณย์เอก โชควัฒนา ที่ 2 และนายจักรกิจ ศรีมณีกุลโรจน์ ที่ 3 เป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2543 ในคดีหมายเลขดำที่ ง. 311/2543 ข้อหาหรือฐานผิดสัญญากู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จานา ซึ่งจำเลยทั้งสามยื่นคำให้การต่อสู้คดี ระหว่างการพิจารณา ศาลได้มีคำสั่งจำหน่ายคดี ในส่วนของจำเลยที่ 3 โดยศาลนัดฟังคำพิพากษาในวันที่ 22 ตุลาคม 2547 และในระหว่างพิจารณา ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2547 ขอเข้าสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ โดยจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ยื่นคำแถลงลงวันที่ 24 ธันวาคม 2547 คัดค้านการสวมสิทธิเป็นคู่ความแทนโจทก์ และขอให้ศาลยกคำร้องในการเข้าสวมสิทธิของธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) และพิจารณาพิพากษาตามกฎหมายต่อไป

จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2548 เพื่อขอให้ศาลแพ่งส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย สรุปได้ว่า การที่พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 มาตรา 34 บัญญัติว่า “เมื่อได้ดำเนินการควบกิจการหรือโอนกิจการของบรรษัทเสร็จสิ้น ให้พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเป็นอันยกเลิก...” นั้น เป็นกรณีที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 และการตราพระราชกำหนดยังเป็นการให้มีผลใช้บังคับกับกรณีของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเท่านั้น มิได้เป็นการตราขึ้นมาเพื่อใช้บังคับเป็นกรณีทั่วไป จึงเป็นการบัญญัติขึ้นโดยมิได้คำนึงถึงหลักการตราพระราชกำหนด และเป็นการหลีกเลี่ยงรัฐธรรมนูญในเรื่องการตรวจสอบการตราพระราชกำหนดซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจแก่สภานิติบัญญัติไว้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 และมาตรา 219

นอกจากนี้ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ที่บัญญัติว่า “สถาบันการเงิน” หมายความว่า สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งก่อนที่จะมีการตราพระราชกำหนดฉบับนี้ บรรษัทฯ มิได้มีสภาพเป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แต่เมื่อมีการตราพระราชกำหนดฉบับนี้ ก็มีการกำหนดให้บรรษัทฯ เป็นสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ไว้ในมาตรา 26 ดังกล่าว เมื่อพิจารณาขั้นตอนและวิธีการควบกิจการล้วนแล้วแต่นำขั้นตอนและวิธีการตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และฉบับที่แก้ไขทุก ๆ ฉบับ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดการควบรวมกิจการของธนาคารพาณิชย์เข้าด้วยกันหรือควบรวมกิจการเข้ากับสถาบันการเงินหรือโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์ให้แก่ธนาคารพาณิชย์อื่นหรือสถาบันการเงินอื่นมาใช้ ซึ่งบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยก็ยังมิได้มีสถานะเป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไข

แต่ประการใด แม้มาตรา 28 จะบัญญัติให้นำพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาใช้โดยอนุโลม แต่กลับตราไว้ในมาตรา 34 ว่า เมื่อได้ดำเนินการควบรวมกิจการของบรรษัทเสร็จสิ้น ให้พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเป็นอันยกเลิก ดังนั้น การตรามาตรา 26 จึงขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 เพราะการตราพระราชกำหนดดังกล่าวเป็นการตราพระราชกำหนดเพื่อนำมาใช้บังคับแก่กรณีของบรรษัทฯ ในการควบรวมกิจการเป็นการเจาะจง ทั้ง ๆ ที่ในการควบรวมกิจการหรือโอนกิจการของบรรษัทฯ กับธนาคารทหารไทยฯ ยังมีสถาบันการเงินอีกหนึ่งสถาบันการเงิน หรือธนาคารพาณิชย์อื่นอีกในการควบรวมกิจการกับธนาคารทหารไทยฯ คือ ธนาคารดีบีเอส ไทยทนุ จำกัด (มหาชน) ซึ่งภายหลังควบรวมกิจการกับธนาคารทหารไทยฯ แล้วก็มิได้สิ้นสภาพนิติบุคคลดังเช่นบรรษัทฯ แต่ประการใด

จำเลยทั้งสองจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยว่า

1. มาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 218 และมาตรา 219 หรือไม่ และ

2. มาตรา 26 ประกอบมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ศาลแพ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งคำโต้แย้งตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้ว มีคำสั่งให้รับไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของ ศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสามและวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติ มาตรา 35 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ จะต้องพิจารณาว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติ มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 218 และมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 184 และมาตรา 185 จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 184 และมาตรา 185

ประเด็นที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้นมีว่า พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 และที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ศาลแพ่งจะใช้บังคับแก่คดีที่สามารถส่งมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ได้หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 34 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 จะบัญญัติให้พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการควบกิจการหรือโอนกิจการของบรรษัทฯ เสร็จสิ้น แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าการควบกิจการหรือการโอนกิจการดังกล่าวนั้นต้องดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยปราศจากการโต้แย้งหรือคัดค้าน หากมีการโต้แย้งหรือคัดค้านและเป็นคดีขึ้นสู่ศาล ก็ต้องให้คดีเป็นที่สุดว่ากระบวนการควบกิจการหรือการโอนกิจการดังกล่าวนั้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจึงเป็นอันยกเลิกได้ และการที่ศาลจะพิจารณาวินิจฉัยประเด็นที่โต้แย้งคัดค้านกันดังกล่าว ศาลย่อมต้องนำบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งถือเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับกับคดีนี้ ดังนั้น แม้จะปรากฏว่าได้มีประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง แสดงการดำเนินการโอนกิจการของบรรษัทฯ เสร็จสิ้น อันอาจจะถือได้ว่าการดำเนินการโอนกิจการของบรรษัทฯ ตามโครงการรวมและโอนกิจการระหว่างธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) กับบรรษัทฯ เสร็จสิ้นแล้วตั้งแต่วันที่ 26 พฤศจิกายน 2547 ก็ตาม แต่เมื่อปรากฏว่ามีการโต้แย้งคัดค้านในประเด็นการควบกิจการหรือการโอนกิจการดังกล่าวว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ กระบวนการย่อมยังไม่ยุติจนกว่าศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ดังนั้น ศาลแพ่งจึงสามารถนำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวได้ และถือเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลแพ่งใช้จะบังคับแก่คดีที่สามารถส่งมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้

สำหรับประเด็นที่จำเลยโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุน อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 184 และมาตรา 185 หรือไม่ นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่จำเลยโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตราพระราชกำหนด ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 185 มิได้ให้สิทธิแก่ผู้ร้อง (จำเลย) โต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตราพระราชกำหนดแต่อย่างใด และกรณีของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ก็ปรากฏว่า รัฐสภาได้อนุมัติพระราชกำหนดและมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติแล้ว โดยไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาใช้สิทธิเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด จึงไม่มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการตราพระราชกำหนดดังกล่าวอีก ข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุน

อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 184 และมาตรา 185 หรือไม่ จึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ดังนั้น ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า

ประเด็นที่ 1 พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 31 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 บัญญัติให้นำความในหมวด 12 การควบบริษัท แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 มาใช้บังคับแก่การดำเนินการเพื่อควบกิจการของบรรษัทโดยอนุโลม ดังนั้น เมื่อมีการดำเนินโอนกิจการของบรรษัทฯ ตามโครงการรวมและโอนกิจการระหว่างธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) กับบรรษัทฯ เสร็จสิ้นแล้วตามมาตรา 34 ย่อมมีผลทำให้สภาพนิติบุคคลของบรรษัทฯ ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติดังกล่าวสิ้นสุดลงโดยผลแห่งกฎหมาย อีกทั้งเมื่อมีการรับโอนทรัพย์สิน หนี้ สิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบไปแล้ว ย่อมไม่มีประโยชน์ที่จะใช้บังคับพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 และที่แก้ไขเพิ่มเติมอีกต่อไป และไม่มีกรณีที่จะนำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้กับการควบกิจการหรือโอนกิจการของบรรษัทฯ ซ้ำได้อีก จึงถือเป็นเหตุอันสมควรที่ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ตามเงื่อนไขระยะเวลาการสิ้นผลของกฎหมายดังกล่าว

พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ถือเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปเกี่ยวกับการควบกิจการหรือการรับโอนกิจการของบรรษัทฯ และเป็นการบัญญัติเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค มิได้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง อันจะทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอภาคหรือไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 30

ประเด็นที่ 2 พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ประกอบมาตรา 28 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่ นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 บัญญัติให้ “ธนาคารพาณิชย์” หมายความว่า ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ และ “สถาบันการเงิน” หมายความว่า สถาบันการเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ บทบัญญัติดังกล่าวจะมีขอบเขตใช้บังคับอย่างไร หรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือไม่เพียงใด จะเกินจำเป็นหรือกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหาของบทบัญญัติในแต่ละมาตราที่บทบัญญัตินิยามศัพท์นี้จะนำไปใช้เป็นสำคัญ และเห็นได้ว่า มาตรา 26 เป็นบทบัญญัตินิยามศัพท์ที่ให้ความหมายคำว่าธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินที่อาจควบกิจการกับบรรษัทฯ หรือรับโอนกิจการของบรรษัทฯ ได้ ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน

นั้นเอง หาได้หมายความว่าบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นสถาบันการเงินดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแต่อย่างใดไม่ เพราะบรรษัทฯ มีนิยามศัพท์ไว้โดยเฉพาะแล้วในพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 3

ส่วนมาตรา 28 เป็นบทบัญญัติที่ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการควบกิจการของธนาคารพาณิชย์เข้าด้วยกันหรือควบกิจการเข้ากับสถาบันการเงิน หรือการโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์ให้แก่ธนาคารพาณิชย์อื่นหรือสถาบันการเงิน ตามความในมาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาใช้บังคับแก่การดำเนินการควบกิจการหรือโอนกิจการของบรรษัทแล้วแต่กรณีโดยอนุโลม นอกจากนี้ มาตรา 31 ประกอบพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 146 วรรคสอง และมาตรา 153 ยังบัญญัติให้เกิดผลว่า เมื่อมีการควบกิจการหรือโอนกิจการกันแล้ว ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน ที่ควบกิจการหรือรับโอนกิจการ จะได้ไปทั้งทรัพย์สิน หนี้ สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของบรรษัททั้งหมดตามที่บรรษัทฯ มีอยู่ และกรณีที่มีการควบกิจการหรือโอนกิจการกันแล้ว มีผู้ถือหุ้นคัดค้าน บรรษัทฯ ต้องจัดให้มีผู้ซื้อหุ้นของผู้ถือหุ้นดังกล่าว

พิจารณาแล้วเห็นว่า ในการควบกิจการหรือโอนกิจการ กฎหมายมิได้บัญญัติบังคับให้บรรษัทฯ ต้องควบกิจการหรือโอนกิจการให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินโดยทันที และมิได้บัญญัติว่าต้องควบ กิจการหรือโอนกิจการให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงตามที่จำเลยกล่าวอ้างแต่อย่างใด แต่จะมีการควบกิจการหรือโอนกิจการกันหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับการตัดสินใจอย่าง เป็นอิสระโดยคะแนนเสียงของที่ประชุมผู้ถือหุ้นทั้งฝ่ายบรรษัทฯ และธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินว่าจะควบกิจการหรือโอนกิจการกันหรือไม่ ตามเงื่อนไขที่ทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ และในการควบกิจการหรือโอนกิจการกันดังกล่าว กฎหมายก็ได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของบรรษัทฯ และธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินที่ควบกิจการหรือรับโอนกิจการและบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจนและมีความต่อเนื่อง กล่าวคือ สิทธิและหน้าที่เดิมของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไรก็เป็นอยู่เช่นนั้น และหากฝ่ายใดเห็นว่าสิทธิของตนถูกกระทบกระเทือนหรือเห็นว่าอีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามหน้าที่แล้วย่อมนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อให้สิทธิของบุคคลได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมได้

แม้พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ประกอบมาตรา 28 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 จะจำกัดสิทธิของบุคคลเกี่ยวกับการควบกิจการหรือการรับโอนกิจการของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยอยู่บ้าง แต่ก็มีผลบังคับเป็นการทั่วไป และเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาคโดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง อันจะทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอภาคหรือไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในการควบกิจการหรือการรับโอนกิจการของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย อีกทั้งไม่ได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างกันของบุคคล ดังนั้น พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ประกอบมาตรา 28 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 และมาตรา 30

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 30 และ พระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ประกอบมาตรา 28 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัท

เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 และมาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง (นายวินิตย์ พิเศษสุนทร) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 15 วรรคสอง มาตรา 19 วรรคหนึ่ง (4) และวรรคสอง และมาตรา 20 ทวิ วรรคหนึ่ง (2) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 5 และมาตรา 20 (3) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 136 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 69 หรือไม่

ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของนายวินิตย์ พิเศษสุนทร ผู้ฟ้องคดี (ผู้ร้อง) ในคดีหมายเลขดำที่ 34/2548 ที่ได้ยื่นฟ้องผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 นายอำเภอสว่างแดนดิน ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และนายกเทศมนตรีตำบลสว่างแดนดิน ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 สรุปข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบได้ ดังนี้

ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามต่อศาลปกครองขอนแก่นว่าผู้ฟ้องคดีได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2546 ต่อมาเมื่อเดือนพฤษภาคม 2546 ได้มีผู้ร้องเรียนต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ว่า ผู้ฟ้องคดีใช้หลักฐานการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินเป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ เป็นหลักฐานที่ได้มาจากการทำนิติกรรมอำพราง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ฟ้องคดีมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเลขที่ 14/147 ตรอกการเคหะ หลังที่ 14 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ได้เช่าบ้านเลขที่ 397 หมู่ที่ 12 ตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร และได้ทำสัญญาซื้อขายบ้านกับนางกรรณิการ์ ศักดิ์ผดุงกมล โดยมิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงตกเป็นโมฆะ กรรมสิทธิ์ในบ้านจึงยังไม่โอนไปเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ฟ้องคดี และตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ค่าภาษีนั้น ท่านให้เจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้เสีย” ผู้ฟ้องคดีมิใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ในบ้านหลังดังกล่าว จึงถือว่าหลักฐานการเสียภาษีเป็นการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินแทนนางกรรณิการ์ ศักดิ์ผดุงกมล เจ้าของกรรมสิทธิ์ และเมื่อขณะสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ฟ้องคดีมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน ผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีคุณสมบัติที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 พิจารณาวินิจฉัยโดยอาศัยอำนาจตามความมาตรา 19 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ประกอบมาตรา 20 (3) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 และมาตรา 136 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 จึงวินิจฉัยว่า ผู้ฟ้องคดีไม่มีคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ตามมาตรา 20 (3) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 เป็นเหตุให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดินของผู้ร้องสิ้นสุดลงเนื่องจากขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน ตามมาตรา 19 (4) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 18 มกราคม 2548 ปรากฏตามคำสั่งจังหวัดสกลนคร ที่ 28/2548 ลงวันที่ 18 มกราคม 2548

ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 สั่งให้เทศบาลตำบลสว่างแดนดินดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดินแทนตำแหน่งที่ว่างลง ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามปฏิบัติโดยไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ คำสั่งทางปกครองและประกาศสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ให้โอกาสผู้ฟ้องคดีได้มีการชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐาน ทำให้เสียสิทธิโดยชอบธรรมในการปกป้องสิทธิแห่งตน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหา เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองขอนแก่นเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งที่ 28/2548 ลงวันที่ 18 มกราคม 2548 และขอให้เพิกถอนประกาศให้เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน

ศาลปกครองขอนแก่นพิเคราะห์แล้วเห็นว่า มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 คำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ที่ให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาเทศบาลของผู้ฟ้องคดีสิ้นสุดลงเนื่องจากขาดคุณสมบัติ เป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เป็นผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการวินิจฉัยหรือออกคำสั่งให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดลงเนื่องจากขาดคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ตามมาตรา 19 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546

ประเด็นที่ 2 ขั้นตอนและวิธีการอันเป็นสาระสำคัญในการพิจารณาเพื่อมีคำวินิจฉัยหรือออกคำสั่งทางปกครองได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า ผู้ฟ้องคดีใช้หลักฐานการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินที่มีการกระทำนิติกรรมอำพราง เพื่อให้ได้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และในระหว่างที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 พิจารณารายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมนั้น ผู้ฟ้องคดีได้คอยติดตามเรื่องที่สอบสวน ทั้งได้นำพยานบุคคลมาให้ถ้อยคำจากพฤติการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้ให้โอกาสแก่ผู้ฟ้องคดีที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตนแล้ว ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และตามมาตรา 71 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 การสอบสวนและพิจารณาเพื่อมีคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 จึงไม่ขัดต่อมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

ประเด็นที่ 3 ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเพื่อมีคำวินิจฉัยหรือออกคำสั่งทางปกครองชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า มาตรา 20 (3) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลพุทธศักราช 2482 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 ซึ่งใช้บังคับในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2546 กรณีที่ผู้สมัครไม่เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลจะต้องเป็นผู้ได้เสียภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือเสียภาษีบำรุงท้องที่ให้กับเทศบาลนั้นในปี ที่สมัครหรือในปี ก่อนปี ที่สมัครหนึ่งปี ซึ่งในการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินนั้น ผู้มีหน้าที่เสียภาษีได้แก่เจ้าของทรัพย์สินตามการประเมินของเจ้าพนักงานโดยคำนวณจากค่ารายปี ของปีที่ผ่านมา ผู้ฟ้องคดีมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน จึงได้ยื่นหลักฐานการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินซึ่งเป็นการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินแทนผู้ให้เช่าตามข้อตกลงในสัญญาเช่า แม้ว่าผู้ฟ้องคดีจะได้ทำสัญญาซื้อขายบ้านเลขที่ 397 หมู่ที่ 12 ตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ตามสัญญาซื้อขายฉบับลงวันที่ 24 ตุลาคม 2544 กับนางกรรณิการ์ ศักดิ์ผดุงกมล ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด ผลของสัญญาจึงเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 กรรมสิทธิ์ในบ้านจึงยังไม่โอนเป็นของผู้ฟ้องคดี กรณีไม่ต้องด้วยมาตรา 40 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 เมื่อผู้ฟ้องคดีได้ใช้ใบเสร็จภาษีโรงเรือนและที่ดิน (ภ.ร.ด. 12) ฉบับที่ 1 เลขที่ 98 ลงวันที่ 24 มกราคม 2545 เป็นหลักฐานประกอบการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลสว่างแดนดิน เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2546 ผู้ฟ้องคดีจึงขาดคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดิน ดังนั้น คำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 จึงเป็นการใช้ดุลพินิจโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว คำสั่งของ

ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ที่ให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสว่างแดนดินสิ้นสุดลงเนื่องจากขาดคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ตามคำสั่งจังหวัดสกลนคร ที่ 28/2548 ลงวันที่ 18 มกราคม 2548 จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองขอนแก่นพิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดว่า ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลปกครองขอนแก่นโดยเห็นว่า การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำวินิจฉัยคำสั่งทางปกครองต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์การพิจารณาทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมและมาตรฐานในการปฏิบัติราชการทางปกครองโดยเท่าเทียมกันจะพิจารณาตามหลักเกณฑ์การพิจารณาทางปกครองตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมและมาตรฐานในการปฏิบัติราชการทางปกครองขั้นต่ำไว้เป็นการไม่ถูกต้องและไม่ชอบเพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา30 ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ไม่มีอำนาจวินิจฉัยหรือออกคำสั่งให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลของผู้ร้องสิ้นสุดลงตามมาตรา 19 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ไม่มีการสอบสวนแต่รับฟังเอกสารการสอบสวนของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 มาสมอ้างจึงเป็นการวินิจฉัยหรือออกคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ให้โอกาสโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน เป็นการละเลยไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการอันเป็นสาระสำคัญตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ขัดต่อมาตรา 4 มาตรา 26 และมาตรา 28 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และในการเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ผู้ฟ้องคดีมีเจตนาและความสุจริตใจในฐานะประชาชนผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีตามมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และการเสียภาษีดังกล่าวไม่จำเป็นที่เจ้าของทรัพย์สินเท่านั้นที่จะเสียภาษีได้ ผู้รับประเมิน ผู้เช่าหรือผู้ครอบครองทรัพย์หรือผู้แทนก็สามารถยื่นเสียภาษีได้เช่นกันตามมาตรา 19 วรรคสอง มาตรา 20 มาตรา 23 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 การใช้ดุลพินิจและคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำร้องต่อศาลปกครองสูงสุด ขอให้ศาลปกครองสูงสุดส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ในการพิจารณาหรือมีคำสั่งในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดจะต้องใช้บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 15 วรรคสอง มาตรา 19 วรรคหนึ่ง (4) และวรรคสอง และมาตรา 20 ทวิ วรรคหนึ่ง (2) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 5 และมาตรา 20 (3) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 136 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 มาใช้บังคับแก่คดี แต่ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 69 จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ยกเลิกไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 19 กันยายน 2549 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติให้ บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2550 เป็นต้นไป โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสาม บัญญัติให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 69 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้น มีหลักการอย่างเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 73 ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยคำร้องนี้ได้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 73

ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบและประเด็นตามคำร้องแล้ว เห็นว่า การที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นผู้ร้องต้องแสดงข้อโต้แย้งโดยแจ้งชัดว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใดหรือไม่ หากมิได้ระบุประเด็นที่เป็นความประสงค์พร้อมเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ย่อมไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 18 (4)

เมื่อพิจารณาคำร้องของผู้ร้องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 15 วรรคสอง มาตรา 19 วรรคหนึ่ง (4) และวรรคสอง และมาตรา 20 ทวิ วรรคหนึ่ง (2) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 5 และมาตรา 20 (3) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 136 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 69 หรือไม่ แล้ว

เห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญส่วนที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ มีดังนี้

1. พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 15 วรรคสอง มาตรา 19 วรรคหนึ่ง (4) และวรรคสอง และมาตรา 20 ทวิ วรรคหนึ่ง (2) ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 28 วรรคสอง นั้น ผู้ร้องมิได้โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตราดังกล่าวอย่างไร เพราะเหตุใด แต่เป็นการโต้แย้งการกระทำของผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร ในเรื่องของการใช้อำนาจตามกฎหมายและมิได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของการสอบสวน

2. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 30 นั้น ผู้ร้องมิได้ระบุว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 26 อย่างไร เพราะเหตุใด มีเพียงที่โต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 เท่านั้นที่ได้ให้เหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

3. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 5 และมาตรา 20 (3) และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 136 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 69 นั้น ผู้ร้องมิได้ระบุว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวอย่างไร เพราะเหตุใด ทั้งมิได้ระบุรายละเอียดในการโต้แย้งและประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใด พร้อมเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

4. พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 69 นั้น ผู้ร้องมิได้ระบุว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 อย่างไร เพราะเหตุใด มีเพียงที่โต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 69 เท่านั้นที่ได้ให้เหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องที่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มีเจตนารมณ์จะให้หลักเกณฑ์การปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานกลางที่จะใช้บังคับกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายต่าง ๆ ทุกฉบับโดยนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับและไม่ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีกฎหมายที่บัญญัติรองรับการใช้อำนาจทางปกครองของตนไว้อย่างไรก็ตาม แต่หากการใช้อำนาจตามกฎหมายนั้นมีมาตรฐานต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในการใช้อำนาจนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติราชการทางปกครองที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงานทางปกครองเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีประสิทธิภาพในการใช้บังคับกฎหมายให้สามารถรักษาประโยชน์สาธารณะได้และอำนวยความเป็นธรรมแก่ประชาชน อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการด้วย การสอบสวนการสิ้นสุดสมาชิกภาพสมาชิกสภาเทศบาลของผู้ร้อง พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มิได้บัญญัติขั้นตอนไว้โดยตรง การพิจารณาสอบสวน การรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาในการทำคำสั่งทางปกครองที่กระทบสิทธิของคู่กรณี จึงต้องนำหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาบังคับใช้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของบุคคลผู้เข้ามาเป็นคู่กรณีในกระบวนการพิจารณามีคำสั่งทางปกครอง ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง ได้วางหลักการทำคำสั่งทางปกครอง อันเป็นไปตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ซึ่งในการทำคำสั่งทางปกครองนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องฟังความทุกฝ่าย คือต้องให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ และมีโอกาสโต้แย้งแสดงหลักฐานของตนได้ แต่หลักการดังกล่าวมีข้อยกเว้นหลายประการ โดยเฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลเสียหายร้ายแรง

ต่อประเทศชาติ ประชาชน หรือประโยชน์สาธารณะประการอื่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30 วรรคสอง (1) ถึง (6) และวรรคสาม ซึ่งเป็นกรณีที่มีเหตุจำเป็นและสมควรที่จะต้องจำกัดการให้สิทธิหรือโอกาสแก่คู่กรณีตามความในวรรคหนึ่งทั้งสิ้น บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการบังคับใช้แก่การพิจารณาเพื่อมีคำสั่งทางปกครอง และเป็นการใช้บังคับอย่างเสมอภาคและคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีอย่างเท่าเทียมกัน และมิได้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 73 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 73 เป็นบทบัญญัติในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย เป็นบทบัญญัติที่รัฐธรรมนูญกำหนดหน้าที่ที่ชนชาวไทยต้องปฏิบัติ โดยเฉพาะหน้าที่ในการเสียภาษีอากร เป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ให้ประชาชนต้องปฏิบัติและต้องกระทำด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมของประเทศ ประกอบกับ กฎหมายภาษีอากรเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายบังคับแก่บุคคลใดโดยเจาะจง ดังนั้น กฎหมายภาษีอากรจึงมีผลบังคับใช้กับบุคคลทุกคนที่อาศัยบนผืนแผ่นดินและทรัพย์สินทุกประเภทที่ตั้งอยู่บนผืนแผ่นดินนั้น การที่รัฐบังคับจัดเก็บภาษีอากรจากราษฎรก็เพื่อนำมาใช้ในการสร้างประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม การจัดเก็บภาษีจะจัดเก็บตามประเภทของภาษี พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 เป็นกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าของทรัพย์สินในการเสียค่าภาษี ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนได้ การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวจึงต้องตีความโดยเคร่งครัดโดยบทบัญญัติมาตรา 40 วรรคหนึ่งได้บัญญัติให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน คือ ผู้มีรายได้โดยตรงอันเนื่องมาจากการให้เช่าโรงเรือนและที่ดินนั่นคือเจ้าของทรัพย์สิน บุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินไม่มีหน้าที่ต้องเสียค่าภาษีแต่อย่างใด แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มิได้มีมาตราใดบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่า ห้ามมิให้เจ้าของทรัพย์สินตกลงหรือผลักภาระภาษีให้ผู้อื่นเป็นผู้เสียภาษีแทน ดังนั้น เจ้าของทรัพย์สินอาจผลักภาระภาษี (ค่ารายปี) ไปให้ผู้เช่าโรงเรือนและที่ดินเป็นผู้เสียภาษีแทนได้ หากได้มีการตกลงให้ความยินยอมกันไว้ ซึ่งผู้เสียภาษีตามความเป็นจริงอาจไม่ใช่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมายก็ได้ แต่ในทางกฎหมายแล้วภาระหน้าที่และความรับผิดทั้งปวงยังคงต้องอยู่ที่เจ้าของทรัพย์สิน หากมีการเสียค่าภาษีล่าช้าหรือไม่ครบถ้วน เจ้าของทรัพย์สินยังคงเป็นผู้รับผิดชอบ พนักงานเจ้าหน้าที่จะเรียกร้องให้ผู้เช่าโรงเรือนและที่ดินรับผิดชอบเสียค่าภาษีหาได้ไม่ อีกทั้งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 เป็นกฎหมายที่บังคับกับทรัพย์สินหรือสถานะของบุคคลและมีลักษณะเป็นเอกเทศ รัฐจึงมีอำนาจบัญญัติเนื้อหาให้มีสาระแตกต่างจากการบัญญัติใช้กฎหมายสาขาอื่นได้ภายใต้กรอบหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีภาษีแต่ละประเภท และการบังคับใช้ต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายภาษีแต่ละฉบับเป็นสำคัญ จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 40 วรรคหนึ่ง โดยชัดแจ้งว่า เจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษี ซึ่งผู้มีหน้าที่เสียภาษีเป็นผู้รับภาระภาษีโดยตรง แต่เจ้าของทรัพย์สินอาจผลักภาระภาษีไปให้ผู้เช่าโรงเรือนได้หากผู้เช่ายินยอม เป็นไปตามหลักการเสียภาษีโดยชอบแล้ว พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 73

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 73

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2552 เรื่อง ศาลจังหวัดสระบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายธนรัตน์ แก้ววารี) เพื่อขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 กรณีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 3 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 36 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลจังหวัดสระบุรีส่งคำโต้แย้ง (คำร้อง) ของจำเลย ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 4062/2548 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า

ผู้ร้องถูกเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมโดยแจ้งข้อกล่าวหาว่า กระทำความผิดตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 โดยบันทึกการจับกุมระบุว่า ผู้ร้องเปิดกิจการ ร้านข้าวต้ม ไอ-เฮีย ขายอาหารและเครื่องดื่มในเวลาห้ามขายโดยไม่ได้รับอนุญาต พร้อมนำส่งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสระบุรี ต่อมาพนักงานอัยการจังหวัดสระบุรีเป็นโจทก์ได้ยื่นฟ้อง ผู้ร้องเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดสระบุรี ฐานความผิดขายอาหารและเครื่องดื่มในเวลาห้ามขายโดยไม่ได้รับอนุญาต ขอให้ศาลพิพากษาลงโทษตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 และข้อ 2

ผู้ร้องยื่นคำร้อง ลงวันที่ 30 มกราคม 2549 โต้แย้งว่า ผู้ร้องได้จดทะเบียนพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 ประกอบพาณิชยกิจ “ร้านข้าวต้ม ไอ-เฮีย” จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม แต่ไม่ได้จำหน่ายสุรา ก่อนที่จะมีการจับกุม เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องไปขออนุญาตตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 แต่ผู้ร้องได้แสดงเอกสารใบทะเบียนพาณิชย์ของผู้ร้องว่าเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2547 ผู้ร้องได้รับใบทะเบียนพาณิชย์จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งข้อกล่าวหาว่าผู้ร้องขายอาหารและเครื่องดื่มในเวลาห้ามขายโดยไม่ได้รับอนุญาต อันเป็นการกระทำความผิดตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 1 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 3 นั้น ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวใช้มานานกว่า 30 ปี โดยมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้มิจฉาชีพใช้เป็นแหล่งนัดพบและมั่วสุมเพื่อประกอบอาชญากรรมโดยมุ่งจำกัดเวลาเฉพาะบางสถานที่ เช่น สถานโบว์ลิ่ง สถานเล่นสเก็ต โรงแรม ท่าอากาศยาน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง หรือสถานที่อื่นในลักษณะเดียวกัน แต่ร้านอาหารของผู้ร้องได้ขอใบอนุญาตประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มิใช่สถานที่อันมีลักษณะเช่นนั้น ทั้งไม่ได้เป็นแหล่งมั่วสุมของอาชญากร และไม่ได้กระทำการที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือทำให้ประเทศชาติเสียหาย ประกอบกับปัจจุบันมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มที่เปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง เป็นจำนวนมาก เช่น ร้านสะดวกซื้อตามสถานีบริการน้ำมัน เป็นต้น เพราะประชาชนมีการเดินทางทั้งเวลากลางวันและเวลากลางคืนซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวจึงไม่อาจนำมาใช้บังคับในยุคสมัยปัจจุบันได้ นอกจากนั้น การห้ามมิให้ผู้ใดรับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มในสถานที่ขายอาหารหรือเครื่องดื่ม ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว ก็เห็นได้ชัดว่า เป็นการขัดต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติให้ประชาชนมีเสรีภาพในการเดินทาง มีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ มีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน กรณีจึงเห็นว่าประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 3 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 36 และมาตรา 50 ศาลจังหวัดสระบุรีพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อโต้แย้งของจำเลย (ผู้ร้อง) เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 และไม่ปรากฏว่ามี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าว จึงให้งดการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว และให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 3 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 36 และมาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2549 คำร้องนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้สิ้นสุดลงตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 19 กันยายน 2549 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติให้ บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2550 เป็นต้นไป โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ วรรคสาม บัญญัติให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ บัญญัติว่า บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการใดที่ค้างดำเนินการให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ ศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือไม่ เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 36 และมาตรา 50 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 34 และมาตรา 43 ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยคำร้องนี้ได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 34 และมาตรา 43

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 3 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 34 และมาตรา 43 หรือไม่

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้รับรองเสรีภาพของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพไว้ในมาตรา 43 วรรคหนึ่ง โดยมีข้อยกเว้นให้ออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้ตามมาตรา 43

วรรคสอง ซึ่งการจำกัดเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ต้องเป็นไปตามหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 ด้วย การพิจารณาถึงกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้นั้น นอกจากจะต้องพิจารณาถึงสภาพการณ์ของเหตุการณ์บ้านเมือง ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในขณะที่ตรากฎหมายนั้นแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงสภาพการณ์ของเหตุการณ์บ้านเมือง ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในขณะที่กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับประกอบด้วย ซึ่งเป็นที่เห็นได้ว่าในขณะที่ประกาศใช้บังคับกฎหมายนี้ เป็นช่วงที่คณะปฏิวัติกระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินสำเร็จเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 และได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบขององค์กรที่ใช้อำนาจ โดยให้ฝ่ายบริหารคือรัฐบาลใช้อำนาจทั้งในส่วนของอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติในขณะเดียวกัน เพื่อให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อยเป็นปกติสุขจนกว่าจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และในช่วงระหว่างเวลาที่คณะปฏิวัติยึดอำนาจนั้น คณะปฏิวัติซึ่งทำหน้าที่บริหารประเทศมีความต้องการให้ประชาชนอยู่ในความสงบ ไม่ก่อความวุ่นวายและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ จึงได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะในกรณีตามประกาศของคณะปฏิวัติอันเป็นประเด็นแห่งคดีนี้ซึ่งมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพร้านขายอาหารหรือเครื่องดื่ม ทั้งยังได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่เป็นผู้บริโภคอีกด้วย เพราะไม่ต้องการให้ประชาชนออกจากบ้านในเวลากลางคืนซึ่งยากแก่การควบคุมตรวจตรา และอาจก่อให้เกิดการซ่องสุม ก่อเหตุความไม่สงบ อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบสุขของบ้านเมือง ซึ่งเป็นกรณีจำเป็นในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในช่วงการรัฐประหาร ดังปรากฏในคำปรารภของประกาศของคณะปฏิวัติทั้งสองฉบับดังกล่าว อย่างไรก็ดี ในยามที่บ้านเมืองปกติสุข การใช้ชีวิตของปัจเจกบุคคลย่อมแตกต่างไปจากสถานการณ์ดังกล่าว ประกอบกับปัจจุบันในยุคของโลกาภิวัตน์ สังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า การคมนาคมของประเทศมีความสะดวกสบาย ประชาชนสามารถเดินทางสัญจรไปในสถานที่ต่างๆ ได้ตลอดเวลา ทำให้วงจรการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนไม่สามารถกำหนดเวลาเป็นการแน่นอนได้ว่าช่วงเวลาใดเป็นเวลาทางานและช่วงเวลาใดเป็นเวลาพักผ่อน การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ทำให้รัฐบาลไม่อาจควบคุมให้ประชาชนต้องอยู่แต่ในบ้านเฉพาะในเวลากลางคืนได้ เนื่องจากความจำเป็นของบุคคลที่จะต้องมีการเดินทางเพื่อการทาธุรกิจหรือมีการติดต่อเพื่อจุดประสงค์อื่นที่มีความแตกต่างกันไป รวมถึงผู้ประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพขายอาหารหรือเครื่องดื่มในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย

การที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 3 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 บัญญัติห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ขายอาหารหรือเครื่องดื่ม ขายอาหารหรือเครื่องดื่ม ตั้งแต่เวลา 01.00 นาฬิกา ถึง 05.00 นาฬิกา เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมตำรวจ สำหรับนครหลวงกรุงเทพธนบุรี หรือผู้ว่าราชจังหวัดสำหรับจังหวัดอื่นก่อนนั้นย่อมเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคหนึ่ง โดยตรง คงมีปัญหาเพียงว่าการจำกัดเสรีภาพดังกล่าว จะเข้าข้อยกเว้นให้กระทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความในวรรคสองหรือไม่ ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพของประชาชนนั้นจะต้องมีขอบเขต “เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคสอง ทั้งยังจะต้องเป็นไปเพียง “เท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” อีกด้วย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง การจำกัดเสรีภาพในการขายอาหารหรือเครื่องดื่มในช่วงเวลา 01.00 นาฬิกา ถึง 05.00 นาฬิกาของแต่ละวันนั้น นอกจากจะเป็นการจำกัดโอกาสในการประกอบอาชีพค้าขายโดยสุจริตของประชาชนจำนวนมากโดยไม่จำเป็นแล้ว ยังเป็น

การสร้างภาระให้แก่ประชาชน ผู้ประกอบอาชีพสุจริตอื่นๆ ที่มีความจำเป็นจะต้องบริโภคอาหารและเครื่องดื่มในช่วงเวลาดังกล่าวของแต่ละวันโดยไม่มีเหตุผลและความจำเป็นสนับสนุนอีกด้วย ถึงแม้จะมีการผ่อนปรนให้ขอรับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดได้ ก็ยังคงเป็นการสร้างเงื่อนไขและภาระแก่การใช้เสรีภาพดังกล่าวโดยไม่จำเป็นอยู่นั่นเอง เพราะการที่จะบังคับให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขายอาหารหรือเครื่องดื่มทั่วทุกพื้นที่ของประเทศจะต้องไปขอใบอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐนั้นเป็นสิ่งที่ยากต่อการปฏิบัติ ทั้งยังเป็นทางให้ประชาชนผู้ประกอบสัมมาชีพเหล่านั้นต้องตกอยู่ใต้อำนาจครอบงำของเจ้าหน้าที่โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรอีกด้วย การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวเห็นได้ชัดว่ามิได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคสอง แต่อย่างใด ประกอบกับความจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน จึงเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เกินกว่าความจำเป็น และกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งเสรีภาพนั้น อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ด้วย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 3 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และมาตรา 43 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 กรณีจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราอื่น ๆ หรือไม่ อีกต่อไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประสิทธิ์ กิจเสมอใจ) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 35 หรือไม่

สำนักงานศาลปกครองมีหนังสือลงวันที่ 18 เมษายน 2549 ส่งความเห็นของศาลปกครองสูงสุดและคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 35 หรือไม่ สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องผู้อำนวยการเขตพระนคร ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ต่อศาลปกครองกลางว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีรื้อถอนอาคารเฉพาะส่วนที่ดัดแปลงเพิ่มเติมโดยมิได้รับอนุญาตให้เสร็จสิ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง ผู้ฟ้องคดีได้อุทธรณ์คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 มีคำวินิจฉัยอุทธรณ์ว่า ผู้ฟ้องคดีกระทำผิดต่อพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ด้วยการดัดแปลงต่อเติมอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต และเห็นว่าคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงให้ยกอุทธรณ์ ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกคำสั่งดังกล่าว และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 วินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์นั้นเป็นการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นการวินิจฉัยที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 33 ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และเพิกถอนคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2

ศาลปกครองกลาง เห็นว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีรื้อถอนอาคารส่วนที่ดัดแปลงโดยไม่ได้รับอนุญาต ชอบด้วยกฎหมายแล้ว และการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 มีคำวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ยกอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีก็ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน ข้ออ้างของผู้ฟ้องคดีที่ว่า คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ไม่อาจรับฟังได้ พิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดียื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองกลางต่อศาลปกครองสูงสุด สรุปความว่า คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เป็นคำสั่งที่ไม่สมบูรณ์และไม่ชอบด้วยกฎหมาย และคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงเป็นคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน ประกอบกับผู้ฟ้องคดีเห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 35 ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในคดีอาญาที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ และบุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถานย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข ซึ่งกฎหมายใดที่จำกัดสิทธิของบุคคลโดยไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจไว้ย่อมขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิอาจใช้บังคับได้ โดยบทบัญญัติมาตรา 40 (2) และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 35 ขอให้ศาลปกครองสูงสุดรอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราวและส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลปกครองสูงสุดพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ในการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 40 (2) และมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาบังคับแก่คดีด้วย แต่เนื่องจากผู้ร้อง (ผู้ฟ้องคดี) โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงให้ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยและให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวตามมาตรา 264 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

เห็นว่า คำร้องนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549โดยมาตรา 35 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสามและวรรคสี่ บัญญัติให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญและให้บทบัญญัติ มาตรา 35 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการใดที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว โดยบทบัญญัติมาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น

มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา 33 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้ว พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายมหาชนที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานออกคำสั่งตามมาตรา 40 (2) รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้รื้อถอนอาคาร ตามมาตรา 42 ก็เนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารตามที่พระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานตามกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารในการที่จะก่อสร้างดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร เพราะเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารสามารถทำได้ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม หากผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ ไม่พอใจคำสั่งของเจ้าพนักงานก็ชอบที่จะอุทธรณ์คำสั่งต่อผู้มีอำนาจสูงขึ้นไปภายในฝ่ายปกครองด้วยกัน จากนั้น ถ้ายังไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง ก็ยังมีสิทธิที่จะดำเนินคดีฟ้องร้องต่อศาลปกครองได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 อยู่ในหมวด 1 บททั่วไป เป็นบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เพื่อมิให้กฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่หรือที่จะมีขึ้นต่อไปในภายหน้า มีเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงมิใช่กรณีที่พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จะขัดหรือแย้งได้ อีกทั้งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 6 นั้นมิได้มีลักษณะอันเป็นการกลับหลักการความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 ดังนั้นพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 อยู่ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 1 บททั่วไป เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันและกลไกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล วางหลักการไว้ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ อีกทั้งจะต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

<u>เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 แล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานออกคำสั่งให้ระงับการก่อสร้าง การดัดแปลงอาคาร ห้ามใช้หรือเข้าไปในอาคารที่ดัดแปลง รวมถึงการมีคำสั่งให้รื้อถอนอาคารที่ดัดแปลงที่เป็นการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย แม้จะมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอยู่บ้าง แต่ก็เพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะโดยรวมความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของประชาชนและสังคม ทั้งเป็นการกระทำเท่าที่จำเป็น และไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในการที่บุคคลจะก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร ดังนั้น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29</u>

รัฐธรรมนูญ มาตรา 33 อยู่ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 3 สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเคหสถาน ไม่ว่าจะในฐานะเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ให้สามารถอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานได้โดยปกติสุข หากบุคคลใดจะเข้าไปในเคหสถานหรือเข้าตรวจค้นในเคหสถาน จำต้องได้รับความยินยอมจากผู้ครอบครอง จะกระทำการโดยพลการมิได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นหากเป็นกรณีมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีกฎหมายให้อำนาจไว้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 แล้วเห็นว่าเป็นบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานออกคำสั่งให้ระงับการก่อสร้าง

การดัดแปลงอาคาร ห้ามใช้หรือ เข้าไปในอาคารที่ดัดแปลง รวมถึงการมีคำสั่งให้รื้อถอนอาคารที่ดัดแปลงที่เป็นการฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย แม้จะมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุขอยู่บ้าง แต่ก็เพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ ความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดีและของประชาชนทั่วไป ดังนั้น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม อยู่ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 แล้วเห็นว่าเป็นเรื่องทางปกครองและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางปกครองที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะมิใช่เรื่องโทษทางอาญาหรือสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม มุ่งให้ความคุ้มครอง ดังนั้น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2552 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวปิ่นรัฐ ศิริรัตนประเสริฐ จำเลยที่ 3 และนายปฏิญญา ศิริรัตนประเสริฐ จำเลยที่ 4) ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 1493/2543 ของศาลจังหวัดราชบุรี เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 233 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 197 วรรคหนึ่ง) หรือไม่

ศาลจังหวัดราชบุรีมีคำพิพากษาในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 1493/2543 จำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 4 (ผู้ร้อง) และจำเลยอื่นอีกรวมห้าคน ร่วมกันชำระเงินแก่โจทก์ หากจำเลยทั้งห้าไม่ชำระเงินหรือชำระเงินไม่ครบถ้วน ให้ยึดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของจำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 4 ออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์ ต่อมาจำเลยทั้งห้าไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โจทก์จึงนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวออกขายทอดตลาด จำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 4 ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดราชบุรีเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2546 ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ซึ่งศาลจังหวัดราชบุรีได้พิพากษาให้ยกคำร้อง จำเลยทั้งสองจึงยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลจังหวัดราชบุรี และศาลอุทธรณ์ภาค 7 ได้มีคำสั่งให้ศาลจังหวัดราชบุรีสั่งให้จำเลย ทั้งสองนำเงินค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์ตามคำสั่งศาลชั้นต้นมาวางศาลก่อน ศาลจังหวัดราชบุรีจึงมีคำสั่งให้จำเลยทั้งสองนำเงินค่าฤชาธรรมเนียมดังกล่าวมาวางศาลภายใน 15 วัน นับแต่วันรับหมาย มิฉะนั้นจะถือว่าไม่ติดใจอุทธรณ์ จำเลยทั้งสองยื่นฎีกาคำสั่งของศาลอุทธรณ์ภาค 7 ต่อศาลจังหวัดราชบุรี แต่ศาลจังหวัดราชบุรีไม่รับฎีกาโดยเห็นว่าเป็นฎีกาคำสั่งระหว่างพิจารณา ซึ่งต้องห้ามมิให้ฎีกา จำเลยทั้งสองจึงยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลจังหวัดราชบุรีที่ไม่รับฎีกาต่อศาลฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่าคำสั่งศาลจังหวัดราชบุรีที่ให้จำเลยทั้งสองนำเงินค่าฤชาธรรมเนียมที่ต้องใช้แทนโจทก์มาวางศาลภายใน 15 วัน เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 7 หากจำเลยทั้งสองเห็นว่าคำสั่งของศาลอุทธรณ์ภาค 7 ดังกล่าว ไม่ถูกต้องหรือ ไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร ก็ชอบที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของศาลอุทธรณ์ภาค 7 โดยนำเงินค่าฤชาธรรมเนียมซึ่งต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาวางศาลก่อน แล้วใช้สิทธิโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวเพื่อใช้สิทธิฎีกาในภายหลังเมื่อได้อ่านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 7 แล้ว

การที่จำเลยทั้งสองฎีกาคำสั่งของศาลอุทธรณ์ภาค 7 ทันทีในขณะที่ยังถือว่าคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 7 เช่นนี้ เป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 226 (1) ประกอบด้วย มาตรา 247 จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้อง

ศาลอุทธรณ์ภาค 7 มีคำสั่งว่าจำเลยทั้งสองไม่นำเงินค่าฤชาธรรมเนียมใช้แทนโจทก์มาวางศาลภายในเวลาที่ศาลชั้นต้นกำหนด ถือเป็นการเพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไว้ เป็นการทิ้งอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 174 (2) ประกอบมาตรา 246 และมาตรา 132 (1) ให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลอุทธรณ์ภาค 7

จำเลยทั้งสองยื่นฎีกาคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ให้จำหน่ายคดีต่อศาลจังหวัดราชบุรีเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ศาลจังหวัดราชบุรีมีคำสั่งรับฎีกา และในวันดังกล่าว จำเลยทั้งสองยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดราชบุรี โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ในส่วนที่บัญญัติให้ ผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดขวางการนำคดีขึ้นสู่ศาลให้ครบทั้งสามชั้นศาล จึงขอให้ศาลชั้นต้นหรือศาลฎีกาส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 233 ซึ่งไม่มีผลใช้บังคับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่

ศาลฎีกาได้มีคำสั่งว่าศาลฎีกาจะต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 บังคับแก่คดีเมื่อจำเลยทั้งสองโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 233 หรือไม่ แต่ปรากฏว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2548 วินิจฉัยไว้แล้วว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 เท่านั้น ส่วนมาตราอื่น ๆ ยังไม่มีคำวินิจฉัย จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นของจำเลยทั้งสองตามทางการเพื่อให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในเฉพาะปัญหาว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และ มาตรา 233 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำร้องที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ได้รับไว้วินิจฉัยและอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2550 เป็นต้นไป โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ วรรคสาม บัญญัติให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ ศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ใดๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 233 และมาตรา 272 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 219 กรณีจึงต้องวินิจฉัย คำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 219 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 197 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 เป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยกำหนดให้ผู้อุทธรณ์จัดทำอุทธรณ์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์ และให้ผู้อุทธรณ์ยื่นสาเนาอุทธรณ์ต่อศาลเพื่อส่งให้แก่จำเลยอุทธรณ์ ในประเด็นที่มีข้อโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ที่บัญญัติให้ผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ขัดขวางการนำคดีขึ้นสู่ศาลให้ครบทั้งสามชั้นศาล นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 229 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิอุทธรณ์แก่คู่ความ โดยกำหนดหน้าที่ให้คู่ความฝ่ายที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข และใช้บังคับกับคู่ความทุกฝ่ายที่ประสงค์จะยื่นอุทธรณ์อย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งเงินค่าธรรมเนียมที่ผู้อุทธรณ์ต้องนามาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์นั้น ก็เป็นเงินที่ผู้อุทธรณ์มีความ รับผิดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นอยู่แล้ว และเป็นเงินที่วางไว้เพื่อเป็นประกันว่า หากศาลอุทธรณ์พิพากษาและคดีถึงที่สุดให้ผู้อุทธรณ์ต้องรับผิดชำระค่าธรรมเนียมแทนคู่ความฝ่ายที่ ชนะคดีแล้ว ผู้ชนะคดีจะมีสิทธิได้รับค่าธรรมเนียมที่ได้ออกใช้ก่อนจากเงินค่าธรรมเนียมที่ผู้อุทธรณ์วางไว้ต่อศาลได้โดยไม่จำต้องดำเนินการบังคับคดี ในขณะเดียวกันหากศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ผู้อุทธรณ์ชนะคดี ผู้อุทธรณ์ก็มีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าธรรมเนียมที่วางไว้คืนไป

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 วรรคหนึ่ง เป็นเพียงบทบัญญัติในการจัดโครงสร้างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมให้เป็นไปตามลำดับชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งหมายความว่า การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมจะดำเนินการตามลำดับชั้นของศาล ยกเว้น ในกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น มิได้หมายความว่าให้สิทธิแก่คู่ความที่จะดำเนินคดีในศาลยุติธรรมได้ครบทั้งสามชั้นศาลในทุกคดี ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ในส่วนที่บัญญัติให้ผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์ จึงไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิหรือขัดขวางการนำคดีขึ้นสู่ศาลให้ครบทั้งสามชั้นศาลตามข้อกล่าวอ้างของผู้ร้อง นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค หรือเกี่ยวกับการใช้อำนาจขององค์กรโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคแต่อย่างใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 197 วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 197 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2552 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านในคดีอาญาของศาลจังหวัดชลบุรี คดีหมายเลขดำที่ 5163/2543 หมายเลขแดงที่ 7108/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 และมาตรา 32 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง) หรือไม่

พนักงานอัยการจังหวัดชลบุรีเป็นโจทก์ ฟ้องนางอุบลรัตน์ หรือเผือก ประดับเพ็ชร เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดชลบุรีในข้อหามีเมทแอมเฟตามีนอันเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และเป็นยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการ ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต และต่อมาได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่เป็นเงินสดจำนวน 195,600 บาท ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าว ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 ตามที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำวินิจฉัย

นายชรินทร์ อ่อนสีทอง (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องคัดค้าน ต่อศาลจังหวัดชลบุรี ว่าผู้ร้องเป็นเจ้าของเงินสดดังกล่าว ไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดและทรัพย์นั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องทำมาหาได้ด้วยความสุจริต มีอาชีพมั่นคงและแน่นอน การยื่นคำร้องให้ยึดหรือริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 ถือเป็นโทษอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5) แม้ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 ให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ แต่ก็มิได้มีความหมายว่าบทบัญญัติหรือกฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับย้อนหลังไปถึงการกระทำความผิดในอดีตที่ผ่านมาของผู้กระทำความผิดด้วย ผู้ร้องเห็นว่า มาตรา 22 และมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด พ.ศ. 2534 และประกาศกระทรวงหรือกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 และมาตรา 32 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 มาตรา 18 (5) และขัดแย้งกับทฤษฎีในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็น หลักสากลว่ากฎหมายอาญาไม่มีโทษย้อนหลัง ต่อมาศาลจังหวัดชลบุรีมีคำสั่งให้ริบเงินสดดังกล่าว และผู้ร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลจังหวัดชลบุรีในประเด็นที่ได้ร้องคัดค้านว่าเงินสดของกลางในคดีเป็นของผู้ร้อง ไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด ขอให้ศาลมีคำสั่งให้คืนทรัพย์สินแก่ผู้ร้อง และขอให้วินิจฉัยประเด็นข้อกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาเห็นพ้องกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ผู้ร้องฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2 ตามประเด็นเดิมที่อุทธรณ์ไว้ ซึ่งศาลฎีกา เห็นว่า จะใช้บทบัญญัติมาตรา 22 และมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดังกล่าววินิจฉัยคดี จึงเป็นกรณีมีข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งปัญหาที่ผู้คัดค้านโต้แย้งไปตามทางการ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

คำร้องนี้เป็นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ซึ่งเป็นศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติว่า เมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ

นี้แล้ว บรรดาคดีหรือ การที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือไม่ เนื่องจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 และมาตรา 32 ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” อยู่ในหมวด 1 บททั่วไป เป็นบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เพื่อมิให้กฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ใช้บังคับอยู่หรือมีขึ้นต่อไปในภายหน้า มีเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงมิใช่กรณีที่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 27 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 ได้

สำหรับในประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีเจตนารมณ์ของกฎหมายตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติที่ประสงค์ให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวขึ้นโดยเฉพาะ บทบัญญัติตามมาตรา 22 และมาตรา 27 กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ชั่วคราวได้โดยต้องเป็นไปตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และในการสั่งริบทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา 22 ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินนั้นต่อไปตามมาตรา 27 โดยในชั้นพิจารณาคดีของศาลผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิในการต่อสู้คดีตามหลักกระบวนการยุติธรรม บทบัญญัติทั้งสองจึงเป็นเพียงมาตรการพิเศษที่รัฐสามารถดำเนินการแก่ทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเป็นมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นภัยที่มีความร้ายแรงคุกคามความปลอดภัยและความปกติสุขของสังคม และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้บุคคลกระทำความผิดได้เนื่องจากทรัพย์สินเหล่านั้นมีส่วนส่งเสริม สนับสนุน ให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด และยังเป็นทรัพย์สินที่เป็นแรงจูงใจให้มีบุคคลเข้ามาสู่กระบวนการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดด้วย นอกจากนี้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินยังเป็นการช่วยบั่นทอนความสามารถของผู้ค้ายาเสพติดมิให้ดำเนินการไปได้โดยสะดวก ช่วยระงับ ยับยั้งมิให้เกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ มิได้มีข้อความใดที่เป็นบทบัญญัติย้อนหลังให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญาประการใด ดังนั้น มาตรา 22 และมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 27 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2552 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 4 (โรงเรียนนานาชาติใหม่แห่ง ประเทศไทย กับพวก) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 65 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42 หรือไม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 49 วรรคสามและมาตรา 50)

เด็กชายณพัทธ โชติสรยุทธ โดยนางสาวณัฐนิช โชติสรยุทธ ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้อง โรงเรียนนานาชาติใหม่แห่งประเทศไทย เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 นางสาวปานใจ จิรานุภาพ เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 นายไซมอน เลสลี่ เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 นายพอล แฮมลีน เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 5 และผู้อำนวยการสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 6 ต่อศาลปกครองกลาง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 4 ได้ยื่นคำให้การต่อศาลปกครองกลางชี้แจงว่า การที่ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ให้ผู้ฟ้องคดีพ้นสภาพจากการเป็นนักเรียนของโรงเรียน เนื่องจากผู้ฟ้องคดีมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนเป็นเวลานาน ก่อให้เกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพทั้งทางด้านร่างกาย ทางจิตใจ ตลอดจนทางด้านเพศของนักเรียนคนอื่น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 4 ได้กระทำโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ฝ่าฝืนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5 แต่ประการใด และเห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา นั้น ขัดหรือแย้งต่อประเพณีการปกครองประเทศไทย เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในทางวิชาการ การศึกษาอบรม และการเรียนการสอนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42

ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 4 ได้ยื่นคำร้องต่อศาลปกครองกลาง โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนี้ขัดหรือแย้งต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในทางวิชาการ การศึกษาอบรมและการเรียนการสอนที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองไว้กล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42 และมีคำขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 65 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42 เป็น อันใช้บังคับมิได้ ทั้งนี้ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าวแต่ประการใด จึงขอให้ส่งความเห็นตามทางการเพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยต่อไป ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 มาตรา 35 และมาตรา 38 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 วรรคหนึ่ง

ศาลปกครองกลางพิจารณาคำร้องของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 4 แล้วเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 4 ได้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42 หรือไม่ และยังไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติ

ดังกล่าว กรณีจึงเป็นเรื่องที่ศาลปกครองกลางต้องรอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องของผู้ถูกฟ้องคดี ที่ 1 ถึงที่ 4 ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

ตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2550 คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสาม บัญญัติให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ระหว่างการพิจารณาคดี ศาลปกครองกลางส่งคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องของผู้ร้องเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยขอยกเลิกข้อความคำขอให้พิจารณาวินิจฉัยเดิมและใช้ข้อความใหม่ดังต่อไปนี้ “ขอให้พิจารณาวินิจฉัยโดยอาศัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามประเพณีการปกครองประเทศไทยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 49 และมาตรา 50 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 ” ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว อนุญาตให้แก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 30 ได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องนี้เป็นคำร้องที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือไม่ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคดี จึงมีประเด็นเบื้องต้นสมควรพิจารณาก่อนว่า กรณีมีเหตุต้องพิจารณาวินิจฉัยตามประเด็นแห่งคดีของคำร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย สำหรับคำร้องนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยก่อนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใช้บังคับ ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ ศาลปกครองกลางจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้นำหลักการแห่งบทบัญญัติดังกล่าวมาบัญญัติไว้เป็นหลักการเดียวกันตามมาตรา 29 และมาตรา 50 ด้วยเช่นกันและต่อมาผู้ร้องแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29

มาตรา 49 และมาตรา 50 อีกด้วย เมื่อยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ กรณีจึงมีเหตุสมควรพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมของผู้ร้องแล้วเห็นว่า คำร้องแก้ไขเพิ่มเติมของ ผู้ร้องระบุข้อเท็จจริงและพฤติการณ์เฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 วรรคสาม เท่านั้น ผู้ร้องไม่ได้ระบุข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 49 วรรคหนึ่งและวรรคสองแต่อย่างใด ทั้งนี้ ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทา คำวินิจฉัย ข้อ 18 (2) และ (3) เมื่อคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมของผู้ร้องไม่ได้ระบุข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยบทบัญญัติดังกล่าว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 49 วรรคสาม และมาตรา 50 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 49 วรรคสาม และมาตรา 50 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยที่มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพที่ว่า การตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดคือต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและ ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ส่วนมาตรา 49 วรรคสามเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพในการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมจากรัฐ และมาตรา 50 เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

พิจารณาบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เห็นว่ามีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้นักเรียนและนักศึกษาประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรการโดยการอบรมสั่งสอน หรือลงโทษ เพื่อควบคุมไม่ให้มีการฝ่าฝืนระเบียบ โดยกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกระเบียบการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมหรือประพฤติตนฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา และการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อการอบรมสั่งสอน และเพื่อให้นักเรียนหรือนักศึกษาปรับปรุงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความประพฤติให้มีความเหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น อันจะส่งผลให้นักเรียนหรือนักศึกษาเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติในอนาคต การกำหนดโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงเป็นเพียงมาตรการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และเป็นบทบัญญัติที่อยู่ในขอบเขต “ที่เหมาะสม” มิได้เป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 วรรคสาม และเป็นบทบัญญัติที่ “ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” มิได้เป็นการจำกัดเสรีภาพในทางวิชาการ และการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 50 และไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสาม ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 49 วรรคสาม และมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2553 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประมุท สูตะบุตร) เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 วรรคสอง และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 8 (1) ประกอบมาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคสอง และมาตรา 30) หรือไม่

นายประมุท สูตะบุตร ผู้ฟ้องคดี ยื่นฟ้องสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 คณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ต่อศาลปกครอง ในคดีหมายเลขดำที่ 58/2547 และหมายเลขแดงที่ 1379/2550 ว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้ออกประกาศสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง คณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2546 และประกาศสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง คณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2546 ดำเนินการเพื่อให้มีผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) เสนอต่อวุฒิสภาต่อไป ซึ่งต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้มีประกาศคณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การสมัคร หลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกบุคคลที่ควรได้รับการเสนอรายชื่อเป็นกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 30 กันยายน 2546 ผู้ฟ้องคดีได้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเพื่อเสนอรายชื่อเป็นกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติตามประกาศดังกล่าว และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้ดำเนินการสรรหาตามขั้นตอน จึงได้ออกประกาศคณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง บุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ จำนวน 14 คน ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2546 เพื่อเสนอต่อวุฒิสภา ซึ่งผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับการสรรหา ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าประกาศของ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองกลางเกี่ยวกับประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และประกาศ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายและโต้แย้งว่ามีประเด็นเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลปกครองกลางพิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีได้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 บัญญัติขึ้นโดยมิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย โดยระบุเฉพาะเลขมาตราเท่านั้น แต่มิได้ระบุสาระสำคัญที่เป็นลายลักษณ์อักษร จึงเป็นการขัดหรือแย้งต่อมาตรา 29 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และโต้แย้งว่า มาตรา 8 (1) ประกอบมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ในระหว่างพิจารณาคดีนี้ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขได้ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลง แต่เมื่อต่อมาภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 29 วรรคสอง และมาตรา 30 ไว้เช่นเดียวกัน ศาลปกครองสูงสุดต้องดำเนินการไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง และให้รอการพิพากษาไว้ชั่วคราว

คำร้องนี้เป็นคดีที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรร คลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือไม่ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคดี จึงมีประเด็นเบื้องต้นสมควรพิจารณาก่อนว่า กรณีมีเหตุต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีตามคำร้อง หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้สิ้นสุดลงโดยประกาศ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 19 กันยายน 2549 แต่ผู้ร้องได้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองกลางเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2547 ซึ่งในขณะนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังใช้บังคับอยู่ ต่อมาศาลปกครองกลางมีคำพิพากษายกฟ้องเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2550 ผู้ร้องได้อุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด และถึงแม้ศาลปกครองสูงสุดมีความเห็นให้ส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยภายหลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลงแล้วก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้นำหลักการแห่งบทบัญญัติดังกล่าว มาบัญญัติไว้เป็นหลักการเดียวกันตามมาตรา 29 วรรคสอง และมาตรา 30 ด้วย เมื่อยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ กรณีจึงมีเหตุสมควรพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 บัญญัติขึ้นโดยมิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย โดยระบุเฉพาะเลขมาตราเท่านั้น แต่มิได้ระบุสาระสำคัญที่เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง นั้น เป็นกรณีที่ผู้ร้องโต้แย้งว่ากระบวนการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งหลักการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ ศาลที่พิจารณาคดีเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้เฉพาะกรณีว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 8 (1) ประกอบมาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของ ชนชาวไทย ซึ่งบัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยโดยมีหลักการว่าบุคคลทุกคนมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย อย่างเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะ เหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ แต่มิได้เป็นการห้ามโดยเด็ดขาด

หากการเลือกปฏิบัตินั้นเป็นมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นแล้ว ถือว่าไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ส่วนพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่

และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 8 (1) ประกอบมาตรา 48 ที่กำหนดคุณสมบัติของกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติไว้ว่าต้อง "มีสัญชาติไทยโดยการเกิด" นั้น เป็นบทบัญญัติที่มีขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้และเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ที่มุ่งหมายจะให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่นๆ รวมทั้งการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม จำเป็นที่จะต้องกำหนดขอบเขตของการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านการจัดสรร คลื่นความถี่และวิธีการในการกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรสื่อสารของชาติ ซึ่งมีความสำคัญและผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ การกำหนดคุณสมบัติของกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในทุกด้าน เพื่อให้ได้บุคคล ที่เหมาะสมมาทำหน้าที่อย่างเป็นธรรม เป็นกลาง และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ และประชาชน การที่มาตรา 8 (1) ประกอบมาตรา 48 ของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 จำกัดคุณสมบัติ ของคนที่จะเป็นกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติไว้เช่นนั้น เป็นข้อจำกัดที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายใช้บังคับแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ และมิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรร คลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 8 (1) ประกอบมาตรา 48 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2553 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายสุนทร สินสา) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ว่าพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม หรือไม่

ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องนายอำเภอเมืองขอนแก่น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดขอนแก่น ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ต่อศาลปกครองชั้นต้น ว่า ผู้ฟ้องคดีเคยได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า เมื่อผู้ฟ้องคดีลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าอีกครั้ง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า จากนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าบางรายร้องเรียนต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ว่าผู้ฟ้องคดีมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา 47 ทวิ (2) ประกอบมาตรา 9 (10) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เนื่องจากศาลจังหวัดขอนแก่น มีคำพิพากษาว่า ผู้ฟ้องคดีมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 มาตรา 162 (4) มาตรา 157 ประกอบมาตรา 83 ฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียก รับ หรือยอมรับทรัพย์สินสำหรับตนเองเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งหน้าที่ ฐานเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ทำเอกสารร่วมกันรับรองเป็นหลักฐานซึ่งข้อเท็จจริงอันเอกสารนั้นมุ่งพิสูจน์ความจริงอันเป็นเท็จ และฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เป็นความผิดหลายกรรม ให้เรียงกระทงลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 รวมจาคุก 25 ปี คดีอยู่ในระหว่างการอุทธรณ์

ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีหนังสือถึงผู้ฟ้องคดี แจ้งผลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว โดยเห็นว่ากรณีมีเหตุให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ฟ้องคดีสิ้นสุดลงตามมาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 อาศัยอำนาจตามมาตรา 47 ตรี วรรคสอง วินิจฉัยให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ฟ้องคดีสิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่มีคำวินิจฉัยเป็นต้นไป

และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 รายงานคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ที่ให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ฟ้องคดีสิ้นสุดลง เพื่อให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 จัดให้มีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างของผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เนื่องจากเห็นว่าเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งเพิกถอนคำวินิจฉัยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นและยื่นคำร้องต่อศาลปกครองสูงสุด ลงวันที่ 4 มกราคม 2551 ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่นำมาใช้พิพากษาในประเด็นแห่งคดีนี้ คือมาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม ซึ่งหากศาลปกครองสูงสุดพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นโดยนำมาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวมาพิพากษาลงโทษผู้ฟ้องคดีก็จะทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ฟ้องคดีต้องอยู่ในสภาพขาดไร้ซึ่งศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ถูกจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค อีกทั้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวก็มิได้กำหนดเงื่อนเวลาสิ้นสุดและวิธีการเยียวยาความเป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตเอาไว้ ทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม มีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนมีสิทธิเข้าร่วมในการปกครองบ้านเมือง ยึดความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลัก บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงต้องด้วยมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงขอให้ ศาลปกครองสูงสุดส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ศาลปกครองสูงสุด เห็นว่า ศาลปกครองสูงสุดจำต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) และมาตรา 47 ทวิ (2) แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 บังคับแก่คดี แต่เนื่องจากผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อมาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงมีคำสั่งให้ส่งคาโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องเป็นกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดส่งความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ว่า พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม หรือไม่ ทั้งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทาคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม หรือไม่

ในประเด็นว่า พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 และมาตรา 27 หรือไม่ นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 บัญญัติรับรองและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติที่รับรองถึงหลักประกันความมีผลผูกพันโดยตรงของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยไม่มีข้อความใดรับรอง

สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว มาตรา 4 และมาตรา 27 มิใช่บทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 และมาตรา 27

คงเหลือในประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 39 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามิให้ถูกปฏิบัติเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด ส่วนบทบัญญัติ ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องสิ้นสุดลง เมื่อสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลผู้ใดเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามว่าต้องไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้พฤติกรรมในทางทุจริตเป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและไม่มีลักษณะต้องห้ามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการทุจริตหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน อันจะทำให้เกิดการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ของส่วนรวมที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น การกำหนดลักษณะต้องห้ามดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดในเบื้องต้น เพื่อให้ได้คนดีเข้ามาเป็นผู้สมัครให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกตั้งอีกชั้นหนึ่ง และเพื่อป้องกันมิให้มีการทุจริตหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้รับเลือกตั้งแล้ว อันเป็นการป้องกันและรักษาประโยชน์ของท้องถิ่นในภายหลัง กฎหมายจึงกำหนดให้ลักษณะต้องห้ามนั้นยังคงต้องใช้บังคับตลอดไปในขณะที่ดำรงตำแหน่งนั้นด้วย ซึ่งหากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีลักษณะต้องห้ามเกิดขึ้นในภายหลังกฎหมายกำหนดสภาพบังคับให้สมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลง วัตถุประสงค์ของกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นการให้ความคุ้มครองการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตอบสนองต่อประโยชน์ส่วนรวมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง กรณีจึงเป็นการกำหนดลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายและมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแต่อย่างใด ดังนั้น พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 วรรคสาม

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2553 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 16 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 หรือไม่

ผู้ฟ้องคดี (นายคารม พลทะกลาง) ได้ยื่นฟ้องนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 รองนายกรัฐมนตรีและผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (นายสุเทพ เทือกสุบรรณ) ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2

และคณะรัฐมนตรี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ต่อศาลปกครองสูงสุดว่า เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2553 ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 โดยความเห็นชอบของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ได้ออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร และท้องที่ใกล้เคียง โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ผู้ฟ้องคดี เห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ใช้อำนาจออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 184 เนื่องจากพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นพระราชกำหนดที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 218 ซึ่งถูกยกเลิกไปแล้ว ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อีกทั้งการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ทั้งที่ยังไม่ปรากฏสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ย่อมไม่มีความจำเป็นที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 จะประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 แต่อย่างใด จึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดพิพากษาหรือมีคำสั่งว่า ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามใช้อำนาจไม่ชอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 184 และ ให้เพิกถอนประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ลงวันที่ 7 เมษายน 2553 พร้อมทั้งคำสั่งและข้อกำหนดที่ออกโดยประกาศดังกล่าว ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 16 ได้บัญญัติให้ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือ การกระทำตามพระราชกำหนดนี้ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ดังนั้น หากศาลปกครองจะรับคดีไว้พิจารณาก็จะต้องพิจารณาโดยอาศัยพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ซึ่งยังคงมีปัญหาว่าจะเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของมาตรา 16 แห่งพระราชกำหนดดังกล่าวหรือไม่ ดังนั้น เมื่อยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงให้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่งหรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องเป็นกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดส่งความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 16 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 หรือไม่ ซึ่งยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 16 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง... ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการบริหารสถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือ อาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน จนอาจกระทบต่อเอกภาพ และบูรณภาพแห่งอาณาเขต รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติสาธารณะ และการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย การที่พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 16 บัญญัติให้ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดนี้ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและ วิธีพิจารณาคดีปกครองนั้น เป็นการบัญญัติจำกัดอำนาจการตรวจสอบควบคุมการออกกฎ และการกระทำของฝ่ายบริหารของศาลปกครอง โดยมีเจตนารมณ์ให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจพิเศษบางประการสำหรับบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ประกอบกับ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 วรรคหนึ่ง บัญญัติจำกัดอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองไว้โดยมีข้อความว่า "...ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ" อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า คดีพิพาทระหว่างรัฐ กับเอกชน หรือคดีอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจปกครองของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น มิได้อยู่ในอำนาจของศาลปกครองทั้งหมด รัฐอาจตรากฎหมายยกเว้นมิให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครองบางประเภทได้ ซึ่งมีกฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการดำเนินกิจการของรัฐโดยมิได้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง อาทิเช่น พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 หรือแม้แต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง เป็นต้น

อนึ่ง การที่มาตรา 16 บัญญัติมิให้ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดนี้ อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองก็เพื่อให้รัฐสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองให้บรรลุผลสำเร็จและเป็นไปตามความจำเป็นของสถานการณ์ของบ้านเมืองเท่านั้น ซึ่งเป็นระยะเวลาชั่วคราว ทั้งมิได้หมายความว่า สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามพระราชกำหนดดังกล่าวจะมิได้รับความคุ้มครอง เพราะผู้ได้รับความเสียหาย ยังสามารถนำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมได้ ตามความในมาตรา 218 ของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 17 ของพระราชกำหนดฉบับเดียวกัน จึงมิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีลักษณะจำกัดสิทธิของบุคคลในการนำคดีเข้ามาสู่กระบวนการตรวจสอบขององค์กรตุลาการแต่ประการใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 16 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10-11/2553 เรื่อง ศาลแขวงดุสิตส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พันตำรวจโท ไวพจน์ อาภรณ์รัตน์) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1288/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่าพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63 หรือไม่ เรื่อง ศาลแขวงดุสิตส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุภรณ์ อัตถาวงศ์) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1627/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่าพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 9 (2) มาตรา 11 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 36 มาตรา 39 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3) หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบของทั้งสองคำร้อง สรุปได้ดังนี้

คำร้องที่หนึ่ง เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2552 พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องจำเลย (พันตำรวจโท ไวพจน์ อาภรณ์รัตน์) สรุปความว่า เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2552 จำเลยกับนายสุภรณ์ อัตถาวงศ์ และพวกซึ่งเกินกว่าห้าคนขึ้นไป ได้ร่วมชุมนุมมั่วสุมกันและยุยงส่งเสริมให้มีการก่อเหตุความไม่สงบเรียบร้อย อันเป็นการฝ่าฝืนประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 และข้อกำหนดที่ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 ต่อมาจำเลยได้ยื่นคำร้องต่อศาลแขวงดุสิต ขอให้ส่ง คำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย โดยโต้แย้งว่า การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงฯ และการออกข้อกำหนดของนายกรัฐมนตรี เป็นการอาศัยอำนาจของกฎหมายเพื่อนามาใช้ในการสลายการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของประชาชน ซึ่งเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้รับรองและคุ้มครองไว้ นอกจากนี้ ยังอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 11 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจในการจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้โดยที่บุคคลที่ถูกจับและควบคุมตัวนั้นไม่จำต้องกระทำความผิดและถูกแจ้งข้อกล่าวหาใด ๆ ซึ่งจำเลยก็เป็นบุคคลหนึ่งที่ถูกรัฐบาลใช้อำนาจโดยไม่ชอบ

ดังกล่าว ดังนั้น พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 (2) และ มาตรา 11 (1) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงฯ ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 และข้อกำหนดที่ออกตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63

คำร้องที่สอง เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2552 พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องจำเลย (นายสุภรณ์ อัตถาวงศ์) ในข้อเท็จจริงเดียวกับคำร้องที่หนึ่ง และต่อมาจำเลยได้ยื่นคำร้องต่อศาลแขวงดุสิต ขอให้ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย โดยโต้แย้งว่า ในการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่มีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551 ไม่ถือเป็นการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 176 ทำให้นายกรัฐมนตรีไม่อาจบริหารราชการแผ่นดิน และไม่มีอำนาจออกกฎหมาย ประกาศ หรือคำสั่งใดๆ ได้ การที่นายกรัฐมนตรีออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงฯ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ การชุมนุมของจำเลยกับประชาชนเสื้อแดงเป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 70 จึงไม่ถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่เป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 63 ดังนั้น ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงฯ ที่นายกรัฐมนตรีออกตามความในพระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อให้มีการสลายการชุมนุมเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2552 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3)

ศาลแขวงดุสิตมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคดีทั้งสองและพิจารณาคำร้องของจำเลยทั้งสอง แล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าว จึงส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงฯ ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 และข้อกำหนดที่ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องเป็นกรณีที่ศาลแขวงดุสิตส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสอง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่งว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63 หรือไม่ ทั้งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

สำหรับประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มี ความร้ายแรงฯ ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 และข้อกำหนดที่ออกตามความในมาตรา 9 แห่ง พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 12 เมษายน 2552 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63 หรือไม่ นั้น เห็นว่า ประกาศและข้อกำหนดดังกล่าว มิได้ออก โดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 จึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63 หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในชีวิตและร่างกาย มาตรา 39 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และมาตรา 63 เป็นบทบัญญัติในการรับรองเสรีภาพในการชุมนุม

สำหรับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการบริหารสถานการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน จนอาจกระทบต่อเอกภาพและบูรณภาพแห่งอาณาเขต รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติสาธารณะ และการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย โดยมาตรา 9 (2) บัญญัติให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น โดยห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยง ให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย และมาตรา 11 (1) บัญญัติให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง ในกรณี ที่สถานการณ์ฉุกเฉินนั้นมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือ มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคล และมีความจำเป็นที่ต้องเร่งแก้ไขปัญหาให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุน หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ เท่าที่มีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลนั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใดๆ อันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรงนั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า การใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีออกข้อกำหนดตามมาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) นั้นเป็นมาตรการหรือเครื่องมือที่สำคัญของฝ่ายบริหาร เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงหรือเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงโดยเร็ว อีกทั้งในการปฏิบัติตามมาตรา 9 (2) ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ คือ จะต้องกำหนดเงื่อนเวลาในการปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเงื่อนไขในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดพื้นที่และรายละเอียดอื่นเพิ่มเติม เพื่อมิให้มีการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ ส่วนมาตรา 11 (1) เป็นเพียงขั้นตอนในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุน หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน เท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลนั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใดๆ อันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรง อีกทั้งการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่ต้องสงสัยก็มิใช่เป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจของพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 12 วรรคหนึ่ง อันเป็นการให้ศาลยุติธรรมตรวจสอบการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่อีกชั้นหนึ่ง มิใช่เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด

นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) แม้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่การใช้อำนาจดังกล่าวต้องกระทำเท่าที่มีเหตุจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงโดยเร็ว หรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง หรือระงับเหตุการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม จึงมีลักษณะเป็นบทบัญญัติที่อยู่ในขอบเขตตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ มิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-21/2554 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่

ศาลยุติธรรมส่งคำโต้แย้งของคู่ความ รวม 18 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสิบแปด คำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องสิบแปดคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 60 มาตรา 62 มาตรา 75 มาตรา 87 มาตรา 88 มาตรา 233 มาตรา 234 มาตรา 235 มาตรา 249 มาตรา 264 มาตรา 271 และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสิบแปดคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยโดยให้รวมพิจารณาและมีคำวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาล และเนื่องจากประเด็นบางคำร้องคู่ความโต้แย้งว่า ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 ซึ่งในขณะนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีการประกาศใช้แล้ว จึงมีคำสั่ง ไม่รับวินิจฉัยเฉพาะประเด็นในส่วนที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นที่พิจารณามีว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป โดยมาตรา 2 เป็นบทบัญญัติกำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตรา 3 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติที่รับรองและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติใด

ของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ มาตรา 7 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกรณีเมื่อไม่มีบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ บทบัญญัติมาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 มิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ บทบัญญัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว จึงไม่ใช่กรณีที่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 ได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 และมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วย บททั่วไป และหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยมาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติรับรองว่าการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย

มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรม อันดีของประชาชน และคุ้มครองบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถ ยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ และบุคคลสามารถใช้สิทธิทางศาล เพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใด มีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้ยังรับรองให้บุคคลมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและรับรองว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างจะกระทำมิได้

มาตรา 40 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยเป็นบทบัญญัติคุ้มครอง สิทธิของบุคคลให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ให้มีสิทธิพื้นฐานในกระบวนพิจารณา และมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม ให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยาน มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากรัฐ รวมทั้งสิทธิพื้นฐาน ในกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ ตามที่บัญญัติรับรองไว้

มาตรา 41 และมาตรา 42 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทรัพย์สิน โดยมาตรา 41 วรรคหนึ่งเป็นบทบัญญัติให้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิใน

ทรัพย์สินย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และวรรคสอง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการสืบมรดกของบุคคล และมาตรา 42 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยบัญญัติว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกิจการของรัฐเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์โบราณสถาน และแหล่งประวัติศาสตร์ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน และประโยชน์ที่รัฐและผู้ถูกเวนคืนได้รับจากการใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน ทั้งนี้ กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดต้องคืนให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาทโดยให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 58 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน โดยเป็นบทบัญญัติให้สิทธิ ของบุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผล หรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

รัฐธรรมนูญ มาตรา 75 มาตรา 81 และมาตรา 84 เป็นบทบัญญัติในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยมาตรา 75 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบาย ในการบริหารราชการแผ่นดิน ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีต้องชี้แจงต่อรัฐสภาว่าจะดำเนินการเรื่องใด ในระยะเวลาใด เพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเสนอต่อรัฐสภา

มาตรา 81 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม โดยกำหนดให้รัฐ ต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการ ล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย และองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ที่เป็นอิสระ และสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชน ที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

มาตรา 84 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดย (1) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรม โดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (2) สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการประกอบกิจการ และ (5) กำกับให้การประกอบกิจการที่มี การแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม และคุ้มครองผู้บริโภค

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 เป็นบทบัญญัติ ในหมวด 10 ศาล โดยมาตรา 197 และมาตรา 198 อยู่ในส่วนที่ 1 ว่าด้วยบททั่วไป โดยมาตรา 197 วรรคหนึ่ง บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไป โดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติให้ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย วรรคสาม เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการซึ่งไม่เกี่ยวกับประเด็นตามคำร้อง และวรรคสี่ เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้เป็นข้าราชการการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้พิพากษาและตุลาการ ส่วนมาตรา 198 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาล ซึ่งต้องตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติ และการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง

แทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายให้มีผล เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่ง โดยเฉพาะจะกระทำมิได้

มาตรา 211 เป็นบทบัญญัติอยู่ในส่วนที่ 2 ว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ศาลที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาส่งความเห็นของศาลหรือคำโต้แย้งของคู่ความ ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

มาตรา 218 เป็นบทบัญญัติอยู่ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยศาลยุติธรรม เป็นบทบัญญัติให้ศาลยุติธรรม มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจ ของศาลอื่น

สำหรับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหา การค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ด้วยการรับโอนสินทรัพย์ ที่จัดเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพมาจากสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์เพื่อนามาบริหารตามวิธีการ ที่กฎหมายกำหนด โดยให้ลูกหนี้ซึ่งรับโอนมาอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ และให้ลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หมดสิ้นลงหรือเหลือน้อยที่สุด โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สถาบันการเงินจนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ อันจะเป็นการสร้างเสถียรภาพให้แก่เศรษฐกิจและระบบสถาบันการเงินโดยรวม ดังนั้น พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 จึงมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ โดยให้บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย “บสท.” ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐมีวัตถุประสงค์ในการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ ปรับโครงสร้างหนี้ โดยการรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ รวมทั้งสิทธิอื่นใดเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้สำหรับสินทรัพย์ ด้อยคุณภาพมาบริหารตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด

พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 เป็นบทบัญญัติ ในหมวด 4 ว่าด้วยการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ ส่วนที่ 3 การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยมาตรา 74 และมาตรา 75 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับจำนองหรือบังคับจำนำกับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสำหรับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. ซึ่งต้องดำเนินการตามขั้นตอน คือ ต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ลูกหนี้และผู้จำนองหรือผู้จำนำทราบ และ ขอให้ชำระหนี้ภายในเวลาหนึ่งเดือนนับแต่ วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว หากไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ บสท. มีอำนาจดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้ โดยมาตรา 76 ให้การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน กระทำได้ 3 วิธี คือ (1) โดยวิธีการขายทอดตลาด (2) โดยวิธีอื่น ถ้าเห็นว่าเป็นประโยชน์กับ บสท. และลูกหนี้มากกว่าการขายทอดตลาด และ (3) โดยวิธีรับโอนทรัพย์สินนั้นมาเป็นของ บสท. ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่พึงได้รับจากการขายทอดตลาดแทนการจำหน่าย ทั้งนี้ การจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าว มาตรา 77 ให้ประกาศล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันจำหน่ายโดยลงโฆษณาในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และในหนังสือพิมพ์ รายวันที่แพร่หลายอย่างน้อยหนึ่งฉบับเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามวัน และให้ถือว่าการประกาศล่วงหน้าดังกล่าวเป็นการบอกกล่าวการโอนทรัพย์สินแก่ลูกหนี้ผู้จำนอง ผู้จำนำ ผู้ค้ำประกัน และ บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสีย ในทรัพย์สินนั้นทราบแล้ว

อย่างไรก็ดีได้มีบทบัญญัติในการคุ้มครองและเป็นหลักประกันในการจำหน่ายทรัพย์สินไว้ ในมาตรา 78 โดยให้บุคคลซึ่งมีข้อต่อสู้เกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะจำหน่ายสามารถยื่นคำคัดค้านและชี้แจงเหตุผล ในการคัดค้าน พร้อมด้วยหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อ บสท. ก่อนวันจำหน่ายทรัพย์สินไม่น้อยกว่าสามวันทำการ และให้คณะกรรมการบริหารพิจารณาคำคัดค้านโดยเร็ว ถ้าเห็นว่าคาคัดค้านมีเหตุผลสมควรก็ให้คณะกรรมการบริหารสั่งยุติการจำหน่ายทรัพย์สินไว้ก่อนจนกว่าจะมีการพิสูจน์สิทธิในทรัพย์สินที่จะจำหน่ายให้เสร็จสิ้น แต่ถ้าเห็นว่าไม่มีเหตุผลสมควรก็ให้สั่งยกคำคัดค้าน พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบและดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นต่อไป ในกรณีที่ไม่มีการคัดค้านภายในกำหนดเวลาให้ถือว่าลูกหนี้ ผู้จำนอง ผู้จำนำ ผู้ค้ำประกัน และบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้น ได้ให้ความยินยอมการจำหน่าย

ทรัพย์สินนั้นแล้ว นอกจากนี้มาตรา 79 บัญญัติให้ผู้เสียหายจากการจำหน่ายทรัพย์สินซึ่งคณะกรรมการบริหารได้ยกคำคัดค้านตามมาตรา 78 อาจเรียกร้องให้ บสท. ชดใช้ค่าเสียหายจากเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายทรัพย์สิน หากพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นดีกว่าลูกหนี้ ผู้จำนอง หรือผู้จำนำ และไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดในหนี้ของลูกหนี้ การเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหาย ในกรณีนี้ ผู้เสียหายต้องยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่ได้มีการจำหน่ายทรัพย์สินนั้น

สำหรับเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินมาตรา 80 ให้ บสท. หักค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายทรัพย์สินก่อนที่จะชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับ บสท. ถ้ามีเงินคงเหลือให้ส่งคืนให้แก่ลูกหนี้ ผู้จำนอง หรือผู้จำนำ แล้วแต่กรณี และในการจำหน่ายทรัพย์สินหรือ บสท. รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 76 นั้น มาตรา 81 ให้สิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตหรือ บสท. ไม่เสียไป แม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมิใช่ของลูกหนี้ และห้ามหักกลบลบหนี้ที่มีอยู่กับลูกหนี้จากจำนวนเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สิน อีกทั้งมาตรา 82 มิให้มีการเพิกถอนการจำหน่ายทรัพย์สินตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 76

การที่ผู้ร้องอ้างว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 75 มาตรา 76 มาตรา 77 มาตรา 78 มาตรา 79 มาตรา 80 มาตรา 81 และมาตรา 82 เป็นบทบัญญัติให้สิทธิและอำนาจแก่ บสท. ในการบังคับจำนองหรือบังคับจำนำกับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสำหรับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของลูกหนี้และผู้จำนองหรือผู้จำนำ หรือให้อำนาจ บสท. สามารถรับโอนทรัพย์สินนั้นเป็นของ บสท. ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่จะพึงได้รับจากการขายทอดตลาดแทนการจำหน่าย หรือบังคับทรัพย์จำนองโดยไม่ต้องดำเนินการตามกระบวนการของศาลยุติธรรมในกรณีการบังคับจำนองและขายทอดตลาด ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย หลักนิติธรรม อันเป็นการเอื้ออำนวยให้ บสท. ในฐานะองค์กรของรัฐใช้อำนาจ โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ ขัดต่อหลักความเสมอภาคเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล อีกทั้งมิได้ให้โอกาสลูกหนี้ได้รับ การพิจารณาอย่างเปิดเผยโดยศาล และก้าวล่วงอำนาจตุลาการโดยไม่ดำเนินการตามกระบวนการของศาลยุติธรรมนั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ให้ บสท. มีอำนาจบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ และบังคับจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ที่ บสท. ได้รับโอนสิทธิเรียกร้องจากสถาบันการเงินมาบริหารเพื่อบังคับชำระหนี้ เป็นวิธีการเฉพาะ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ บทบัญญัติของพระราชกำหนดดังกล่าวมิได้ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 ทั้งไม่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลและหน่วยงานของรัฐไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม และมิได้เป็นเรื่องการใช้อำนาจขององค์กร โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ หรือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ เกินความจำเป็นหรือเกินขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ไม่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือความเสมอกันในกฎหมาย อีกทั้งไม่เป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลตามมาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 มิได้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา 40 แม้ว่าพระราชกำหนดดังกล่าวจะจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินบางประการ แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิดังกล่าว เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ และการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงินของประเทศ เป็นการดำเนินการเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ มิใช่เพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ และมิได้เกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 41 และมาตรา 42 อีกทั้งมิได้ตัดสิทธิผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของ บสท. ในการที่จะใช้สิทธิทางศาลฟ้องเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาต่อศาลยุติธรรม อันเป็นการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการ

ยุติธรรมจากการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง ไว้แล้ว มิได้เป็นการขัดต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านกฎหมายและการยุติธรรม หรือแนวนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ และมิได้เป็นการก้าวล่วงอำนาจตุลาการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 ตามที่โต้แย้งในคำร้องดังกล่าวแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2554 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (บริษัท สยามโมเดิร์น พลาสติก อินดัสทรี จำกัด) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60 หรือไม่

ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้ บริษัท สยามโมเดิร์นพลาสติก อินดัสทรี จำกัด ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้อง เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาขาวังน้อย ที่ 1 เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ 2 อธิบดีกรมที่ดิน ที่ 3 และนายณรงค์ เลิศนันทกุล ที่ 4 เป็นผู้ถูกฟ้องคดี ต่อศาลปกครองกลางว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งมีการจดทะเบียนจำนองกับธนาคารมหานคร จำกัด (มหาชน) ต่อมาได้โอนสิทธิการรับจำนองให้แก่บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมระงับจำนองและยื่นคำขอขายต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 โดยอ้างว่าเป็นตัวแทนของผู้ฟ้องคดีในฐานะผู้จำนองและได้ลงลายมือชื่อในคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมโดยไม่มีหนังสือมอบอำนาจจากผู้ฟ้องคดีและได้ให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงานที่ดินว่าเป็นตัวแทนของผู้ฟ้องคดีในการยื่นคำขอจดทะเบียนโดยอ้างว่าได้ซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินทั้งสองแปลงมาจากการขายทอดตลาดของศาล ซึ่งผู้ฟ้องคดีไม่เคยมอบอำนาจให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ดำเนินการขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมแต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีจึงมีหนังสือขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ยกเลิกการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมระงับจำนองและขายตามคำขอของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้มีหนังสือ แจ้งว่าการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมได้ดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 พิจารณาแล้วมีความเห็นยืนตามผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ผู้ฟ้องคดีจึงฟ้องคดีต่อศาลปกครองกลาง ขอให้มีคำสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนนิติกรรมของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และขอให้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว

ศาลปกครองกลางพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลปกครองไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้ได้ จึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และเมื่อศาลไม่รับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณา จึงไม่รับคำขอคุ้มครองชั่วคราวของผู้ฟ้องคดี

ต่อมาผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาว่า ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60 โดยเฉพาะมาตรา 28 วรรคสอง ผู้ฟ้องคดีจึงขอให้ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง หรือไม่

ศาลปกครองสูงสุดมีความเห็นว่า ตามคำอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีซึ่งโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสอง ซึ่งเป็นกรณีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของ

ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองสูงสุดมิอาจวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวได้ และในการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ศาลปกครองสูงสุดจำต้องใช้บทบัญญัติมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดดังกล่าวบังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง จึงให้สำนักงานศาลปกครองมีหนังสือส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง

ต่อมาสำนักงานศาลปกครองได้มีหนังสือ ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2551 แจ้งว่า ศาลปกครองสูงสุด ได้มีคำสั่งให้เพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่ปรากฏในคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลปกครองกลาง ซึ่งผู้ฟ้องคดี เห็นว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า คำร้องนี้เป็นกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีที่โต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60 ซึ่งเป็นกรณีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบกับศาลปกครองสูงสุดจะใช้บทบัญญัติมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 1 บททั่วไป โดยมาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย ทั้งนี้ บทบัญญัติมาตรา 27 มิได้มีข้อความใดที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ได้

มาตรา 28 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ และวรรคสาม เป็นบทบัญญัติที่รับรองการใช้สิทธิทางศาลของบุคคล เพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติ ในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิ และเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 29 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและรับรองว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการ ที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ และเท่าที่จำเป็น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

มาตรา 40 (1) และ(3) เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยเป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง และมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

มาตรา 60 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 10 สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

สำหรับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนที่เป็นสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพจากสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนมาบริหารตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด และให้ลูกหนี้ซึ่งรับโอนมาอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ และสามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หมดสิ้นลงหรือเหลือน้อยที่สุด และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สถาบันการเงิน จนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ซึ่งเป็นการสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงิน โดยพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ โดยให้ บสท. ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐมีอำนาจบังคับจำนำ บังคับจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ที่ บสท. ได้รับโอนหนี้มาจากสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้เดิมมาบริหารเพื่อบังคับชำระหนี้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถชำระหนี้ได้โดยเร็ว

พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยการจัดตั้งและเงินทุน โดยมีสาระเกี่ยวกับการไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองมาใช้บังคับแก่การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. ตามพระราชกำหนดนี้ และการออกระเบียบหรือข้อบังคับ คำสั่ง คำวินิจฉัย การอนุญาต และการกระทำอื่นใดของคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารอันเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. เนื่องจาก บสท. คณะกรรมการ และคณะกรรมการบริหารมีอำนาจในการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพโดยไม่ต้องอาศัยอำนาจศาล และการออกระเบียบคำสั่งต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพได้ จึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองแก่ บสท. คณะกรรมการ และคณะกรรมการบริหารไม่ต้องถูกดำเนินคดีในศาลปกครอง

<u>เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 แล้ว เห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติคุ้มครอง บสท. ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในการจัดการเกี่ยวกับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว เพื่อประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจ และสถาบันการเงินของประเทศโดยรวม มิได้เป็นประโยชน์แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะซึ่งสินทรัพย์ด้อยคุณภาพดังกล่าวหากปล่อยทิ้งไว้เนิ่นนานจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสถาบันการเงินอย่างรุนแรงอันจะกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงการยกเว้นเฉพาะกรณีการนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองที่จะพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการออกระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง และการกระทำอื่นใดของคณะกรรมการ และคณะกรรมการบริหารอันเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากมีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของ บสท. บุคคลนั้นก็ย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลฟ้องเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา ต่อศาลยุติธรรมได้ พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 จึงมิได้เป็นเรื่องการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ไม่ทำให้สิทธิและเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ไม่ได้รับความคุ้มครอง ไม่กระทบต่อกรณีที่บุคคลจะอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตน ไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และมิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ โดยเฉพาะสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมและสิทธิ ของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานของรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60</u>

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2554 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 มาตรา 82 และมาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 218 และมาตรา 223 หรือไม่

ศาลจังหวัดอุบลราชธานีส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายสรศักดิ์ ตั้งทวีสิน หรือตั้งบัณฑิต) เพื่อขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

นายสรศักดิ์ ตั้งทวีสิน หรือตั้งบัณฑิต เป็นโจทก์ ยื่นฟ้อง บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย ที่ 1 กับพวก อีกสองคนเป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากจำเลยที่ 1 จำหน่ายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างอันเป็นที่ดินพิพาทโดยวิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยไม่มีหนังสือบอกกล่าวให้ลูกหนี้และผู้จำนองชำระหนี้ภายในเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว ซึ่งจะต้องระบุด้วยว่าหากไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด จำเลยที่ 1 จะบังคับชำระหนี้ตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ต่อมาจำเลยที่ 1 ได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาท โดยไม่ได้แสดงเหตุผลว่า การจำหน่ายโดยวิธีการขายทอดตลาดนั้นจะไม่เป็นประโยชน์กับจำเลยที่ 1 และลูกหนี้มากกว่า ทั้งในการโอนกรรมสิทธิ์นั้นก็ไม่มีลูกหนี้คนใดให้ความยินยอม นอกจากนั้นจำเลยที่ 1 ยังได้ประกาศให้มีการประมูลซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าว ซึ่งโจทก์ได้โต้แย้งคัดค้านแต่จำเลยที่ 1 มิได้หยุดการกระทำแต่อย่างใด โจทก์จึงเห็นว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 76 ที่ให้สิทธิและอำนาจแก่จำเลยที่ 1 ในกรณีที่เห็นว่าการจำหน่ายโดยวิธีอื่นจะเป็นประโยชน์กับ บสท. และลูกหนี้มากกว่าก็ให้จำหน่ายโดยวิธีอื่นได้ หรือรับโอนทรัพย์สินนั้นไว้ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่จะพึงได้รับจากการขายทอดตลาดแทนการจำหน่ายก็ได้นั้น ขัดต่อบทบัญญัติที่ให้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง และให้สิทธิบุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติราชการอันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน และไม่อาจใช้บังคับได้กับการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของโจทก์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 48 และมาตรา 60 จึงขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่จำเลยทั้งสามได้กระทำการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ หากจำเลยทั้งสามไม่ดำเนินการให้ถือเอาคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนาโดยให้จำเลยทั้งสามรับผิดเสียค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้แก่โจทก์

จำเลยทั้งสามยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ และยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล โจทก์ยื่นคำร้องคัดค้านคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ซึ่งศาลจังหวัดอุบลราชธานี สั่งในรายงานกระบวนพิจารณาว่า ศาลปกครองนครราชสีมามีความเห็นแตกต่างกับศาลจังหวัดอุบลราชธานี ในเรื่องเขตอำนาจศาล จึงให้ส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลพิจารณา ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคหนึ่ง (3) ต่อมาโจทก์ยื่นคำร้อง สรุปได้ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 และมาตรา 76 ให้สิทธิแก่จำเลยที่ 1 กรณีการจำหน่ายทรัพย์สินโดยวิธีอื่นที่จะเป็นประโยชน์ กับ บสท. และลูกหนี้มากกว่า ก็ให้จำหน่ายโดยวิธีอื่นได้ หรือรับโอนทรัพย์สินนั้นไว้ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่จะพึงได้รับจากการขายทอดตลาดแทนการจำหน่ายก็ได้นั้นขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน และให้สิทธิบุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการอันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน รวมทั้งพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ที่ตัดสิทธิหรือเพิกถอนอำนาจของศาลปกครองในการพิจารณาพิพากษา โดยมิให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองมาใช้บังคับแก่การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ

บสท. ตามพระราชกำหนดนี้ และการออกระเบียบหรือข้อบังคับ คำสั่ง คำวินิจฉัย การอนุญาต และการกระทำอื่นใดของคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารอันเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพตามพระราชกำหนดนี้ ประกอบกับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 82 เป็นบทบัญญัติที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของบุคคลโดยอำนาจฝ่ายปกครอง บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 48 ที่ให้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง และมาตรา 60 ที่ให้สิทธิบุคคลใช้กระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน มาตรา 62 ที่ให้สิทธิบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น และมาตรา 271 ที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ศาลจังหวัดอุบลราชธานีเห็นว่า ข้อโต้แย้งของโจทก์เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าว จึงสมควรส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า คำร้องนี้เป็นกรณีที่ศาลจังหวัดอุบลราชธานีส่งคำโต้แย้ง ของโจทก์ที่โต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 มาตรา 82 และมาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 48 มาตรา 60 มาตรา 62 และมาตรา 271 และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 218 และมาตรา 223 หรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย และเนื่องจากในขณะที่มีการยื่นคำร้องดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ประกาศใช้แล้ว จึงมีคำสั่งไม่รับพิจารณาวินิจฉัย เฉพาะประเด็นที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 มาตรา 82 และมาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 218 และมาตรา 223 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 มาตรา 82 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 และมาตรา 218 หรือไม่นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-21/2554 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2554 ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 และมาตรา 82 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 และมาตรา 218

ส่วนประเด็นที่ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 หรือไม่นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้วว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 276 ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2544 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2544 ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540 มาตรา 276 มีหลักการอย่างเดียวกัน กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223

ประเด็นที่ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 60 หรือไม่นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2554 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2554 ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวซ้ำอีก

ดังนั้น คงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 และมาตรา 82 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 60 และมาตรา 223 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 60 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 10 สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน โดยเป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของบุคคลที่จะฟ้อง หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น

ส่วนมาตรา 223 เป็นบทบัญญัติในหมวด 10 ศาล ส่วนที่ 4 ศาลปกครอง โดยบัญญัติถึงอำนาจของ ศาลปกครอง และลำดับชั้นศาลปกครอง โดยให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่าง หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำหรับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหา การค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนที่เป็นสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้เป็นไป อย่างรวดเร็ว โดยรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพจากสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ เพื่อนำมาบริหารตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด และพยายามให้ลูกหนี้ซึ่งรับโอนมาอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ และให้ลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หมดสิ้นลงหรือเหลือน้อยที่สุด โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สถาบันการเงินจนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ อันจะเป็นการสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงินโดยรวม โดยพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ โดยให้บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐมีอำนาจบังคับจำนำบังคับจำนองทรัพย์สิน ที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ที่ บสท. ได้รับโอนมาจากสถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้เดิมมาบริหารเพื่อบังคับ ชำระหนี้ โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถชำระหนี้ได้โดยเร็ว

พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 และมาตรา 82 เป็นบทบัญญัติในหมวด 4 การบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ ส่วนที่ 3 การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยมาตรา 74 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับจำนองหรือบังคับจำนำกับทรัพย์สิน ที่เป็นหลักประกันสำหรับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. ซึ่งต้องดำเนินการตามขั้นตอน คือ ต้องมีหนังสือ บอกกล่าวให้ลูกหนี้และผู้จำนองหรือผู้จำนำทราบและขอให้ชำระหนี้ภายในเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว หากไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ บสท. มีอำนาจดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สิน ที่เป็นหลักประกันได้ โดยมาตรา 76 ให้การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน กระทำได้ 3 วิธี คือ (1) โดยวิธีการขายทอดตลาด (2) โดยวิธีอื่น ถ้าเห็นว่าเป็นประโยชน์กับ บสท. และลูกหนี้มากกว่า การขายทอดตลาด และ(3) โดยวิธีรับโอนทรัพย์สินนั้นมาเป็นของ บสท. ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่พึง

ได้รับจากการขายทอดตลาดแทนการจำหน่าย ส่วนมาตรา 82 เป็นบทบัญญัติที่มิให้มีการเพิกถอนการจำหน่ายทรัพย์สินตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 76

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 และมาตรา 82 แล้วเห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่มีขึ้นเพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤต ทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จำนวนมากของสถาบันการเงินซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงินของรัฐและเอกชน โดยสาระสำคัญของมาตราดังกล่าวเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ที่มีความมุ่งหมายและกำหนดวิธีการเฉพาะเพื่อฟื้นฟูความมั่นคงของสถาบันการเงิน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ กล่าวคือ ในส่วนของลูกหนี้มุ่งหมายให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่ค้างชำระและสามารถกลับมาประกอบกิจการได้อย่างปกติ และในส่วนของเจ้าหนี้ มุ่งหมายให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ที่ค้างชำระ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของความยุติธรรม และโดยที่เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการไว้เป็นการเฉพาะเพื่อฟื้นฟูความมั่นคงของสถาบันการเงินที่มีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จำนวนมาก บสท. จึงมีอำนาจบังคับจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ที่ บสท. รับโอนมาจากสถาบันการเงิน มาบริหาร โดยมิได้ตัดสิทธิในการที่จะใช้สิทธิทางศาลฟ้องเป็นคดีต่อศาลยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 หากว่ามีผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำ หรือละเว้นการกระทำของ บสท. จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 อีกทั้ง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 และมาตรา 82 ไม่มีประเด็นที่เกี่ยวกับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองจึงไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 223

ประเด็นที่สอง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 และมาตรา 218 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป โดยเป็นบทบัญญัติว่าด้วยความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ โดยมิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใด เรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ จึงไม่ใช่กรณีที่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้

มาตรา 41 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 5 สิทธิในทรัพย์สิน โดยวรรคหนึ่งเป็นบทบัญญัติให้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และวรรคสอง เป็นบทบัญญัติว่าด้วย การสืบมรดกของบุคคล

มาตรา 58 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 10 สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน โดยบัญญัติให้สิทธิบุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

มาตรา 218 เป็นบทบัญญัติในหมวด 10 ศาล ส่วนที่ 3 ศาลยุติธรรม โดยให้ศาลยุติธรรม มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น

พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวด 1 การจัดตั้งและเงินทุน โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองมาใช้บังคับแก่การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. และการออกระเบียบหรือข้อบังคับ คำสั่ง คำวินิจฉัย การอนุญาต และการกระทำอื่นใดของคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหาร อันเกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ เนื่องจาก บสท. มีอำนาจในการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ ส่วนคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารมีอำนาจออกระเบียบคำสั่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพได้ จึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองแก่ บสท. คณะกรรมการและคณะกรรมการบริหาร เพื่อไม่ให้ ต้องถูกดำเนินคดีในศาลปกครอง และไม่ให้เกิดการประวิงคดี

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 แล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติคุ้มครอง บสท. ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในการจัดการเกี่ยวกับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว เพื่อประโยชน์แก่ระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงินของประเทศโดยรวม มิได้เป็นประโยชน์แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิเพียงเท่าที่จำเป็น และไม่ได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงการยกเว้นเฉพาะกรณีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลปกครองเท่านั้น หากมีผู้ที่ได้รับความเสียหาย บุคคลนั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 58 และมาตรา 218 ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 223 วรรคหนึ่ง ซึ่งให้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 มาตรา 82 และมาตรา 11 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 218 และมาตรา 223

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2554 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) หรือไม่

ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวดารณี ชาญเชิงศิลปกุล) ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ อ. 2812/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2551 พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนางสาวดารณี ชาญเชิงศิลปกุล เป็นจำเลย ต่อศาลอาญา เป็นคดีหมายเลขดำที่ อ. 3959/2551 ในฐานความผิดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ประกอบมาตรา 91 ต่อมาวันที่ 23 มิถุนายน 2552 ในระหว่างการพิจารณาคดีของ ศาลอาญา โจทก์ยื่นคำร้องต่อศาลอาญาว่าเนื่องจากคดีนี้เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ และพระราชินี ซึ่งหากมีการเผยแพร่ค่าเบิกความของพยานต่อบุคคลภายนอก อาจทำให้เกิด ความไม่สงบเรียบร้อยหรือเกิดความไม่มั่นคง จึงขอให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีเป็นการลับ ทนายจำเลย แถลงคัดค้าน ศาลอาญาสั่งในรายงานกระบวนพิจารณาวันเดียวกันนั้นว่าคดีนี้จำเลยถูกฟ้องเป็นความผิด เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ดังนั้น เพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงอาศัยอำนาจตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 อนุญาตให้พิจารณาคดีนี้เป็นการลับ

ต่อมาวันที่ 25 มิถุนายน 2552 จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลอาญาว่า การที่ศาลอาญานำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 มาบังคับใช้ในการพิจารณาคดีนี้และมีคำสั่งให้พิจารณาคดีเป็นการลับห้ามมิให้ประชาชนทั่วไปเข้าฟังการพิจารณานั้น เป็นการใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) เนื่องจากมาตรา 40 (2) บัญญัติไว้โดยชัดเจนว่าในการพิจารณาคดีหลักประกันขั้นพื้นฐานคือการได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผย ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (2) และเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้ง ซึ่งจะกระทำมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ขอให้ศาลอาญาส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ซึ่งต่อมาศาลอาญามีคำสั่งในรายงานกระบวนพิจารณาในวันเดียวกันว่า การที่ศาลสั่งให้พิจารณาเป็นการลับโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 มิได้เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของจำเลย เนื่องจากจำเลยมีทนายความเข้ามาแก้ต่างให้และสามารถนำพยานหลักฐานมา

พิสูจน์ความผิดของตนและหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ คำโต้แย้งของจำเลยจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ให้ยกคำร้องและต่อมา ศาลอาญามีคำพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้เรียงกระทงลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 จำคุก กระทงละ 6 ปี รวม 3 กระทง เป็นจำคุก 18 ปี

จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอาญา ซึ่งศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้วเห็นว่า การที่จะวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เป็นอำนาจของ ศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัย ไม่ใช่อำนาจของศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลยุติธรรม หากคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและเป็นกรณีที่เข้าองค์ประกอบครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ดังกล่าวแล้ว ศาลชั้นต้นก็ต้องส่งความเห็นของคู่ความเช่นว่านั้นตามทางการ เพื่อ ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ศาลชั้นต้นจะใช้ดุลพินิจเพื่อไม่ส่งไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีไม่เข้าองค์ประกอบครบถ้วนตามมาตรา 211 ซึ่งกรณีของจำเลยโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (2) และมาตรา 29 โดยแสดงเหตุผลไว้ชัดแจ้งแล้ว และยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ไว้ จึงเข้าองค์ประกอบครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ชอบที่ศาลชั้นต้นจะต้องส่งความเห็นของจำเลย ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยรอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การที่ศาลชั้นต้นไม่รอการพิพากษาคดีและไม่ส่งความเห็นของจำเลยไปให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยให้ยกคำร้องของจำเลยจึงเป็นการไม่ชอบ พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ศาลชั้นต้นดำเนินการในเรื่องการส่งความเห็นของจำเลยไปให้ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย เสร็จแล้วให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่หรือพิพากษาใหม่แล้วแต่กรณี

ต่อมาวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2554 ศาลอาญามีคำสั่งให้มีหนังสือส่งสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่ เห็นว่าประเด็นตามคำร้อง มีข้อโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) หรือไม่ ซึ่งศาลอาญานำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับ แก่คดีนี้และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและ การทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (2) เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม โดยบัญญัติว่าต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือ ตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

ส่วนมาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยบัญญัติในวรรคหนึ่งว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ และวรรคสองบัญญัติว่า กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 บัญญัติว่า ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ เมื่อเห็นสมควรโดยพลการหรือโดยคำร้องขอของคู่ความฝ่ายใด แต่ต้องเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน

เห็นได้ว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (2) จะบัญญัติให้การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผย เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรม แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ก็กำหนดให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ได้ แต่ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและ เสรีภาพนั้นมิได้ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ถือเป็นบทบัญญัติแห่ง กฎหมายในลักษณะดังกล่าว กล่าวคือ บทบัญญัติมาตรานี้เป็นข้อยกเว้นของการพิจารณาและสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักประกันการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน และให้มีการตรวจสอบการดำเนินกระบวนพิจารณาของคู่ความและของศาล แต่ลักษณะคดีอาญาบางประเภทหากมีข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าถ้ามีการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อสาธารณะแล้วจะกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความปลอดภัยของประเทศ ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับเพื่อคุ้มครองคู่ความและบุคคลที่อาจจะได้รับผลกระทบจากการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นได้ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักประกันขั้นพื้นฐานที่อารยประเทศพึงให้เป็นสิทธิแก่บุคคลในกระบวนพิจารณาของศาล อนึ่ง การพิจารณาเป็นการลับ ก็มิได้หมายความว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไม่ได้รับความเป็นธรรม ในกระบวนการยุติธรรมและมิได้จำกัดสิทธิของจำเลยในคดีอาญาแต่อย่างใด เพราะเมื่อมีการพิจารณา เป็นการลับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 178 กำหนดให้มีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ การพิจารณามีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ อาทิ เช่น โจทก์และทนายความของโจทก์ จำเลยและ ทนายความของจำเลย ผู้ควบคุมตัวจำเลย พยาน ผู้เชี่ยวชาญ และล่าม เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในขอบเขตแห่งการให้สิทธิพื้นฐานในกระบวนพิจารณาแก่บุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ถึงแม้จะมีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพียงเท่าที่จำเป็น มิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 40 (2)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 และมาตรา 40 (2)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31-32/2554 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 และมาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และ มาตรา 198 หรือไม่

ศาลยุติธรรมส่งคำโต้แย้งของคู่ความ รวม 2 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 และมาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 74 มาตรา 75 มาตรา 76 และมาตรา 77 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198 หรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนด

ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสองคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยให้รวมพิจารณา และมีคำวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 74 มาตรา 75 มาตรา 76 และมาตรา 77 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ในประเด็นที่ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 75 มาตรา 76 และมาตรา 77 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198 หรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-21/2554 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2554 ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 75 มาตรา 76 และมาตรา 77 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 มาตรา 197 และ มาตรา 198 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นนี้ซ้ำอีก คงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 และมาตรา 58 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 41 เป็นบทบัญญัติ ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยมาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและรับรองว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับ เป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้จะกระทำมิได้

มาตรา 41 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทรัพย์สิน ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน โดยขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และการสืบมรดกของบุคคล

รัฐธรรมนูญ มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198 เป็นบทบัญญัติในหมวด 10 ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป โดยมาตรา 197 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา 198 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาล ซึ่งต้องตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำมิได้ รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

สำหรับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหาการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนที่เป็นสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพจากสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนมาบริหารตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด และให้ลูกหนี้ซึ่งรับโอนมาอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ และสามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หมดสิ้นลงหรือเหลือน้อยที่สุด และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สถาบันการเงินจนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ซึ่งเป็นการสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงิน พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารสินทรัพย์

ด้อยคุณภาพ โดยให้บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐมีอำนาจบังคับจำนำ บังคับจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันที่ บสท. ได้รับโอนมาจากสถาบันการเงิน ที่เป็นเจ้าหนี้เดิมมาบริหารเพื่อบังคับชำระหนี้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถชำระหนี้ได้โดยเร็ว

พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 และมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติในหมวด 4 ว่าด้วยการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ โดยมาตรา 53 เป็นบทบัญญัติว่าด้วย การบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพหรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ซึ่ง บสท. รับโอนมา โดยให้ บสท. มีอำนาจปรับโครงสร้างหนี้ ปรับโครงสร้างกิจการ จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือจำหน่ายหนี้สูญ ในการดำเนินการ ของ บสท. มิให้นำบทบัญญัติบางมาตราของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาใช้บังคับ

ส่วนมาตรา 57 และมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติในส่วนที่ 1 ว่าด้วยการปรับโครงสร้างหนี้ โดยมาตรา 57 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดวัตถุประสงค์และอำนาจของ บสท. ในการปรับโครงสร้างหนี้ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยการแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพให้เสร็จโดยเร็ว เพื่อให้ลูกหนี้ที่สุจริตอยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้ได้ภายในเวลาที่กำหนด และเพื่อให้ลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการเดิมหรือเริ่มกิจการใหม่ได้ต่อไป และมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปรับโครงสร้างหนี้ โดยกำหนดไว้หลายกรณี คือ (1) กรณีลูกหนี้และผู้ค้ำประกันให้ความร่วมมือในการปรับโครงสร้างหนี้ ให้ลูกหนี้และผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิด (2) กรณีลูกหนี้ได้ให้หลักประกันอื่นตามสมควร ให้ถือว่าผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากหนี้ที่ค้างชำระอยู่ และในกรณี ที่ลูกหนี้ได้รับการผ่อนระยะเวลาการชำระหนี้ บสท. อาจโอนหรือมอบหมายให้บุคคลอื่นรับชำระหนี้ส่วนที่ค้างอยู่ต่อไปได้ (3) ในกรณีที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน และลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินอื่นใดที่จะนามาชำระหนี้ได้อีก หากผู้ค้ำประกันได้ยอมตนชำระหนี้ส่วนที่เหลือไม่น้อยกว่าสองในสามหรือในจำนวนที่น้อยกว่านั้นตามที่ คณะกรรมการบริหารกำหนด (4) กรณีลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันไม่ให้ความร่วมมือกับ บสท. ในการปรับโครงสร้างหนี้ หรือยักย้ายถ่ายเทหรือปิดบังซ่อนเร้นทรัพย์สินของตน ให้ บสท. มีอำนาจดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือให้ศาลและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายต่อไปโดยเร็ว

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 และมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติให้อำนาจ บสท. บริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพโดยมีอำนาจในการปรับโครงสร้างหนี้เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ แก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพให้เป็นไปอย่างรวดเร็วเพื่อให้ลูกหนี้ที่สุจริตอยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้ได้ภายในเวลาที่กำหนด และสามารถดำเนินกิจการเดิมหรือเริ่มกิจการใหม่ได้ต่อไป โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการปรับโครงสร้างหนี้ตามที่ บสท. กำหนด จึงเป็นมาตรการที่จำเป็นเพื่อแก้ปัญหาทางการเงินอันกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศ ถึงแม้บทบัญญัติของพระราชกำหนดดังกล่าวจะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้อยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิเท่าที่จำเป็นภายในขอบเขตที่รัฐธรรมนูญยอมให้กระทำได้ เพื่อแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพและการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงินของประเทศ ทั้งมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับสถาบันการเงิน รวมทั้งลูกหนี้ของสถาบันการเงิน มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และมิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลหรือขัดต่อหลักความเสมอภาคอีกทั้งยังเป็นคนละกรณีกับอำนาจการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลยุติธรรม จึงมิได้เป็นการก้าวล่วงอำนาจตุลาการ บทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198 แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 และมาตรา 58 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และมาตรา 198

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2554 เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) ว่าพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 และมาตรา 67 หรือไม่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับเรื่องร้องเรียนจากกำนันตำบลศิลาแลง และคณะกรรมการป่าชุมชนตำบลศิลาแลง กรณีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ทับซ้อนพื้นที่ป่าชุมชน ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแท สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าอุแท และผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำคลองคราม กรณีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขีด ทับซ้อนพื้นที่ป่าชุมชนลุ่มน้ำคลองคราม ตำบลท่าอุแท อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่าการประกาศ เขตอุทยานแห่งชาติดังกล่าวทับซ้อนพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เห็นว่า สิทธิของบุคคลและชุมชนในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพกรณีดังกล่าว รัฐธรรมนูญ มาตรา 66 และมาตรา 67 ได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้แล้ว การที่ทางราชการประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แต่เพียงฝ่ายเดียว โดยที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม ทำให้การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่ประชาชนอาศัยทำกินมาก่อนไม่ชอบด้วยกฎหมาย และถูกละเมิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 จึงกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 และมาตรา 67

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (19)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 กระทบต่อสิทธิมนุษยชน และมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 และมาตรา 67 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 66 เป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคล ที่รวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม โดยบุคคลที่รวมตัวกันนี้ย่อมมีสิทธิที่จะอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมใน การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชนและประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประชาชนโดยส่วนรวม ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์

<u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 67 เป็นบทบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชน ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อม ที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตนตามความเหมาะสม โดยกำหนดหลักประกันเกี่ยวกับการใช้สิทธิดังกล่าวไว้ว่า การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว อีกทั้งให้ความคุ้มครองสิทธิของชุมชนในอันที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้</u>

ส่วนพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติให้อำนาจรัฐบาลกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ และเป็นที่ดินที่มิได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมืองให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติโดยให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมเพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน และมีความจำเป็นที่ต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมอย่างสมดุลและยั่งยืนภายใต้เงื่อนไขที่ว่า จะต้องประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา ทั้งนี้โดยมีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้คงอยู่ ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเพื่อคุ้มครองและรักษาประโยชน์สาธารณะ อันเป็นประโยชน์ของประชาชนโดยรวมเป็นสำคัญ

เห็นว่า แม้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 จะให้อำนาจรัฐบาลประกาศพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ โดยไม่มีบทบัญญัติให้บุคคลหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าวก็ตาม แต่มิได้หมายความว่า รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถดำเนินการได้ ตามอำเภอใจโดยไม่ต้องคำนึงถึงสิทธิของบุคคลหรือชุมชนตามรัฐธรรมนูญ ประกอบกับบทบัญญัติดังกล่าวก็มิได้ห้ามนากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมาใช้แต่อย่างใด อีกทั้งกรณีมิได้ตัดสิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ สำหรับความเดือดร้อนหรือผลกระทบที่ชุมชนอาจได้รับอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องไปดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 ไม่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2554 เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) ว่าพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 44 มาตรา 64 มาตรา 81 (2) และมาตรา 84 (7) หรือไม่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ร้อง เสนอคำร้องลงวันที่ 29 กันยายน 2551 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมเอกสารประกอบ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ร้องได้รับเรื่องร้องเรียนจากนางไฮดี ปาร์ค เจริญพร ประธานสหภาพโรงเรียนแห่งชาติ ไทย - จีน ร้องเรียนกรณีขอให้มีการยกเลิกมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 สมาคมครูสถานศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ผู้แทนลูกจ้างโรงเรียนเอกชน ร้องเรียนกรณีนโยบายของรัฐละเมิดสิทธิประกันสังคมลูกจ้างโรงเรียนเอกชน และคณะกรรมการลูกจ้างและสหภาพแรงงานสถานศึกษานานาชาติร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อนจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550

ผู้ร้องได้พิจารณาคำร้องทั้งสามแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 44 มาตรา 64 มาตรา 81 (2) และมาตรา 84 (7) และมีมติให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) โดยมีเหตุผล ดังนี้

1. พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 บัญญัติว่า “กิจการของโรงเรียนในระบบไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน...” ซึ่งมีผลทำให้ลูกจ้างหรือผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนที่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และเคยส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมและรับประโยชน์ทดแทน 7 กรณี ได้แก่ 1) ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย 2) ทุพพลภาพ 3) ตาย 4) คลอดบุตร 5) สงเคราะห์บุตร 6) ชราภาพ และ 7) ว่างงาน ต้องสิ้นสุดสถานภาพการเป็นผู้ประกันตนลงโดยปริยายตามผลของพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน

พ.ศ. 2550 โดยไม่มีสิทธิได้รับสวัสดิการใด ๆ ทดแทน โดยเมื่อกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ทุกหน่วยงานไม่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทบสิทธิของลูกจ้างดังกล่าวได้ แม้ว่าสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน และคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แนะนำให้ลูกจ้างของโรงเรียนเอกชนที่เคยเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และต้องสิ้นสุดสถานภาพการเป็นผู้ประกันตนลงตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86นั้น ดำเนินการสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 ภายในเวลาหกเดือนนับแต่วันที่กฎหมาย ว่าด้วยโรงเรียนเอกชนมีผลใช้บังคับ ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แบ่งผู้ประกันตนออกเป็น 3 ประเภท คือ

(1) ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 คือ ผู้เป็นลูกจ้างในกิจการที่กฎหมายบังคับให้จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ทั้งนี้ นายจ้าง และรัฐบาล ต้องจ่ายเงินสมทบด้วยตามอัตราที่กฎหมายกำหนด และลูกจ้างจะได้รับประโยชน์ทดแทนรวม 7 กรณี ซึ่งปัจจุบันลูกจ้าง นายจ้าง และรัฐบาล จ่ายเงินสมทบฝ่ายละร้อยละห้าของฐานค่าจ้างตั้งแต่ 1,650 บาท ไม่เกิน 15,000 บาท ต่อเดือน

(2) ผู้ประกันตนตามมาตรา 39 คือ ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ที่ได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบสองเดือน และต่อมาความเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลงตามมาตรา 38 (2) ถ้าผู้นั้นประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป ให้แสดงความจำนงต่อสำนักงานประกันสังคมภายในหกเดือนนับแต่วันสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน โดยต้องจ่ายเงินสมทบสองเท่าของผู้ประกันตนตามมาตรา 33 จากฐานค่าจ้าง 4,800 บาท และได้ประโยชน์ทดแทน 6 กรณี ได้แก่ 1) ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย 2) ทุพพลภาพ 3) ตาย 4) คลอดบุตร 5) สงเคราะห์บุตร และ 6) ชราภาพ ยกเว้น กรณีว่างงาน โดยต้องจ่ายเงินสมทบเดือนละ 432 บาท เท่ากันทุกคน โดยไม่คำนึงถึงฐานรายได้ของผู้ประกันตน แต่โดยผลของพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ทำให้ลูกจ้างโรงเรียนเอกชนจำนวนหลายหมื่นคนต้องเสียสิทธิจากการได้รับประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 33 ซึ่งในขณะนี้มีลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประสงค์จะอยู่ในระบบประกันสังคมต่อไปก็จำต้องยอมเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 โดยต้องจ่ายเงินสมทบในอัตราที่สูงขึ้นในขณะที่ได้รับสิทธิประโยชน์ลดลง และกลุ่มที่ไม่ประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 ก็ต้องขาดจากสถานภาพการเป็นผู้ประกันตน และไม่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายแรงงานทุกฉบับ

(3) ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 คือ ผู้ที่มิใช่ลูกจ้างตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และสมัครใจเป็นผู้ประกันตนโดยต้องจ่ายเงินสมทบเป็นรายปี ๆ ละ 3,360 บาท และได้รับประโยชน์ทดแทนเพียง 3 กรณี คือ 1) คลอดบุตร 2) ทุพพลภาพ และ 3) ตาย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิของลูกจ้างโรงเรียนเอกชนในการรวมตัวจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้าง และสหภาพแรงงาน ดังคำร้องของสหภาพแรงงานสถานศึกษานานาชาติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรักษาสิทธิประโยชน์ของพนักงานมานานกว่า 25 ปี ก็ถูกตัดสิทธิและบทบาทลงด้วย อันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

2. พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ยังมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับ หลักกฎหมายและกติการะหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องและที่ประเทศไทยเป็นภาคี กล่าวคือ

(1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic , Social and Cultural Rights (ICESCR)) ข้อ 8 สิทธิของบุคคลที่จะก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน และข้อ 9 สิทธิของบุคคลในเรื่องสวัสดิการสังคมและประกันสังคม ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2542 และมีผลผูกพันประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2542

(2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ข้อ 26 สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2539 และมีผลผูกพันประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม 2540

(3) ปฏิญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน (ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work) เรื่องการขจัดการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ และการมีเสรีภาพในการสมาคมและการร่วมเจรจาต่อรอง

กระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล ดำเนินการจัดทำพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 อย่างเร่งรีบและมิได้นำร่างกฎหมายดังกล่าวเวียนไปยังกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นอันเป็นกระบวนการในการจัดทำและการตรากฎหมาย ที่รัฐบาลได้ยึดถือปฏิบัติมาเป็นเวลานาน และรัฐบาลไม่สามารถกำหนดมาตรการบริหารใดๆ เพื่อคืนสิทธิแก่ประชาชนโดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่า คำร้องนี้เป็นกรณีที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่าพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 44 มาตรา 64 มาตรา 81 (2) และมาตรา 84 (7) กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (19) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 จากเดิมที่บัญญัติว่า "มาตรา 86 กิจการของโรงเรียนในระบบไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่ผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน การคุ้มครองการทำงาน การจัดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานและประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำของผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนในระบบ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด" ได้มีการยกเลิกและให้ใช้ข้อความใหม่ เป็นว่า "มาตรา 86 กิจการของโรงเรียนในระบบเฉพาะในส่วนของผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน การคุ้มครองการทำงาน การจัดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานและประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำของผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในระบบ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด"

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 ได้จำแนกผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนในระบบของโรงเรียนเอกชนออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน และประเภทที่สอง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานอื่นที่มิได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนการสอน เช่น นักการ คนงาน คนขับรถ พนักงานทำความสะอาด ที่ยังอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าว ซึ่งเป็นการจำกัดกลุ่มบุคคลที่กฎหมายจะใช้บังคับ แต่ยังคงหลักการตามกฎหมายเดิมไว้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไป เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่มบุคคลที่ยังคงอยู่ในบังคับแห่งมาตรา 86 นี้ เช่นเดิม ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา

ศาลจึงกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 44 มาตรา 64 มาตรา 81 (2) และ มาตรา 84 (7) หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มีวัตถุประสงค์ให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหารเพื่อทำหน้าที่บริหารและ จัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนให้มีความ

เป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ รวมทั้งให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐพร้อมให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน ด้านสิทธิประโยชน์ และด้านวิชาการให้แก่สถานศึกษาของเอกชน การที่มาตรา 86 บัญญัติให้กิจการของโรงเรียนในระบบเฉพาะในส่วนของผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วย การประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน และให้มีคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานและประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำทำหน้าที่คุ้มครองแรงงานและสิทธิประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว โดยประโยชน์ตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ต้องไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย การคุ้มครองแรงงานนั้น เป็นการกำหนดให้มีการคุ้มครองการทำงานแก่ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียนในระบบที่มีสาระสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน มิใช่เป็นการมุ่งหมายใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง แต่เป็นกรณีที่ใช้เป็นการทั่วไปกับบุคคลที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษา อันเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะที่มีผลกระทบถึงการศึกษาของชาติอันถือได้ว่าเป็นประโยชน์สำคัญต่อส่วนรวมของประชาชน จึงมีเหตุผลอันชอบธรรมที่จะบัญญัติเช่นนั้นได้ บทบัญญัติดังกล่าวมิได้เลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม ทั้งยังถือได้ว่าเป็นการกำหนดให้มีหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงานไว้แล้วและไม่น้อยกว่าที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้อีกด้วย อันเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลดังกล่าวมิให้ด้อยกว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพอย่างอื่น นอกจากนี้บทบัญญัติมาตรา 86 มิได้ห้ามผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา ใช้เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม หรือองค์การเอกชนต่าง ๆ เพียงแต่บุคคลดังกล่าวไม่อาจนัดหยุดงานเพื่อเจรจาต่อรองกับนายจ้างตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ได้เท่านั้น ซึ่งเป็นการชอบด้วยเหตุผล เพราะผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลผู้มีวิชาชีพสำคัญต่อการบริหารจัดการระบบการศึกษาของชาติ การใช้สิทธิและเสรีภาพบางลักษณะอาจกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนได้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในส่วนนี้ จึงเป็นไปเพียงเท่าที่จำเป็นและพอสมควรเท่านั้น และเนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 86 ดังกล่าวเป็นกรณีที่รัฐให้ความคุ้มครองการทำงานแก่ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษา จึงมิใช่เป็นเรื่องที่รัฐไม่ดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านกฎหมายและการยุติธรรม โดยคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งไม่ได้เป็นการขัดต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านเศรษฐกิจที่ต้องการคุ้มครองให้ผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ กรณีดังกล่าวจึงอยู่ในขอบเขตแห่งความจำเป็น และมิได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ของบุคคลดังกล่าวด้วย บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 44 มาตรา 64 มาตรา 81 (2) และมาตรา 84 (7)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 44 มาตรา 64 มาตรา 81 (2) และมาตรา 84 (7) และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-41/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 72 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 60 มาตรา 62 และมาตรา 223 หรือไม่

ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวม 7 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 สรุปได้ว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งเจ็ดคำร้องได้ยื่นฟ้องผู้ถูกร้องในแต่ละคดีต่อศาลปกครองชั้นต้น และขอให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งตามคำขอ ศาลปกครองชั้นต้น เห็นว่า ผู้ฟ้องคดี ในบางคดีไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงและไม่ใช่ผู้มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาตามฟ้องและคำขอให้ศาลออกคำบังคับ ศาลไม่อาจกำหนดคำบังคับให้ได้ และในบางคดีผู้ฟ้องคดี

มิใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดี

ผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ผู้ฟ้องคดีทั้งเจ็ดคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลปกครองชั้นต้นต่อศาลปกครองสูงสุด และโต้แย้งสรุปรวมกันได้ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ มาตรา 42 และมาตรา 72 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 60 มาตรา 62 และมาตรา 223

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องทั้งเจ็ดคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) โดยให้รวมพิจารณาและมีคำวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบแล้ว เห็นว่า การโต้แย้งว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ร้องจะต้องแสดงข้อโต้แย้งและมีคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการอย่างใด พร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง หากประเด็นที่เป็นความประสงค์ไม่ระบุเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ย่อมไม่เป็นไปตามข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 18 วรรคหนึ่ง (4) เมื่อพิจารณาคำโต้แย้งของผู้ร้องแล้ว ปรากฏว่าข้อโต้แย้งว่ามาตรา 42 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้ระบุรายละเอียดในการโต้แย้งพร้อมเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีเพียงว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 72 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 60 มาตรา 62 และมาตรา 223 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งศาลปกครองและกำหนดอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง โดยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามกฎหมาย ออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร หรือมีการกระทำละเมิด หรือต้องรับผิดอย่างอื่นอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย รวมทั้งคดีที่เกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ตามหลักการว่าด้วยการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นส่วนหนึ่งของหลักนิติธรรม โดยศาลปกครองเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองโดยศาลปกครองนั้น เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เหตุแห่งการฟ้องคดีจะต้องเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง และการฟ้องคดีจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขในการฟ้องคดีตามที่กฎหมายกำหนด ศาลปกครองจึงจะมีคำสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณา แต่หากเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง หรือแม้จะเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของ ศาลปกครอง แต่ถ้าการฟ้องคดีไม่เป็นไปตามเงื่อนไขในการฟ้องคดีตามที่กฎหมายกำหนด ศาลปกครองก็จะมีคำสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณาไม่ได้

สำหรับเงื่อนไขในการฟ้องคดีตามที่กฎหมายกำหนดนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง กำหนดหลักเกณฑ์ไว้สรุปได้ว่า การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ผู้ฟ้องคดีต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในคดีที่ฟ้องนั้นและเป็นคำฟ้องที่ต้องมีคำบังคับตามมาตรา 72 ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ถูกล่วงละเมิดจากการกระทำทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อฟ้องคดีต่อศาลปกครองให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหาย

ให้กับบุคคลนั้นได้ แต่ถ้าผู้ฟ้องคดีมิใช่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้จากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นหรือเหตุผลอันใดที่จะให้สิทธิผู้นั้นฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เพราะกรณีนี้ไม่มีความเดือดร้อนหรือความเสียหายใดๆ ที่ศาลปกครองจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายให้กับบุคคลนั้นได้ ประกอบกับเหตุแห่งการฟ้องคดีจะต้องเป็นกรณีที่ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา 72 เพราะกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์และขอบเขตการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายของผู้ฟ้องคดีไว้ โดยให้ ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดคำบังคับให้สอดคล้องกับเหตุแห่งการฟ้องคดีตามประเภทคดีที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 อันจะเป็นผลให้สามารถแก้ไขความเดือดร้อนหรือความเสียหายได้อย่างเหมาะสมตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ หากให้บุคคลฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ โดยมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 42 วรรคหนึ่ง ก็จะมีผลทำให้คดีปกครองขึ้นสู่ศาลปกครองมากเกินไปซึ่งย่อมจะมีผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะประชาชนที่มิได้มีส่วนได้เสียแต่ไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจกับการกระทำทางปกครองของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหรือคำสั่งทางปกครอง ก็จะยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้มีคำสั่งเพิกถอนกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้นได้ทุกกรณี หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 72 มิใช่บทบัญญัติที่จำกัดตัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองไว้ จึงมิได้จำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 และเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลโดยเท่าเทียมกันภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และมิได้จำกัดสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 มิได้เป็นบทบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 หรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ทั้งยังเป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของบุคคลซึ่งได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้นได้ จึงมิได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 มาตรา 62 และมาตรา 223 ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 72 จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 72 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 60 มาตรา 62 และมาตรา 223

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42-43/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 64 มาตรา 85 และมาตรา 87 หรือไม่

ศาลปกครองขอนแก่นและศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวม 2 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

คำร้องที่หนึ่ง ผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ 1 คณะกรรมการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ 2 และคณะกรรมการบริหารของคณะกรรมการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ที่ 3 ต่อศาลปกครองขอนแก่น กรณีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกำหนดเขตเดินสายส่งไฟฟ้า ตามประกาศการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เรื่อง กำหนดเขตเดินสายส่งไฟฟ้า 500 กิโลโวลต์ ตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 ขอให้ศาลเพิกถอนประกาศการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยดังกล่าว เพิกถอนมติที่ประชุมในการประชุมครั้งที่ 3/2551 ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 และมติที่ประชุมครั้งที่ 4/2551 ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และมีคำสั่งห้ามชั่วคราว

มิให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสามกระทำการใดๆ และให้หยุดการก่อสร้างขาตั้งสายส่งไฟฟ้าและขึงสายส่งไฟฟ้าในพื้นที่ของผู้ฟ้องคดีทั้ง 55 คน ไว้เป็นการชั่วคราว จนกว่าคดีจะถึงที่สุด และพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 ซึ่งให้อำนาจออกประกาศดังกล่าว เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของบุคคลโดยกำหนดเพียงวิธีการแจ้งหรือประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ทราบล่วงหน้าเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดหลักการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีสิทธิรู้ข้อมูล วิธีการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพื่อเป็นการรับรองสิทธิและประกันสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้แต่อย่างใด เป็นการจำกัดสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 60 และมาตรา 64 และไม่อาจใช้บังคับได้ตามมาตรา 6 ขอให้ศาลปกครองขอนแก่นส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อมีคำวินิจฉัยถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29

ศาลปกครองขอนแก่นเห็นว่า ศาลจำต้องนำบทบัญญัติดังกล่าวมาวินิจฉัยแก่คดี กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 จึงส่งความเห็นของผู้ฟ้องคดีมายังศาลรัฐธรรมนูญ

คำร้องที่สอง ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ต่อศาลปกครองกลาง ในกรณีค่าทดแทนที่ดินที่เป็นเขตเดินสายไฟฟ้าสายส่งไฟฟ้าแรงสูงต่ำเกินสมควร จึงขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีชำระเงินเพิ่มพร้อมดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมศาล รวมทั้งค่าทนายความ

ในระหว่างการดำเนินคดี ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลปกครองส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดีไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 211 ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ของพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 ไม่ได้บัญญัติให้มีการสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบได้รับทราบถึงผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยในอนาคตที่จะเกิดภาวะเป็นพิษอย่างร้ายแรงแก่ประชาชนในเขตรัศมีสายส่งไฟฟ้าแรงสูง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการเวนคืนเพื่อพาดสายส่งไฟฟ้าแรงสูง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดค่าทดแทน บทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อมาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 85 และมาตรา 87ของรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครองกลางเห็นว่า กรณีตามคำร้องของผู้ฟ้องคดี ศาลรัฐธรรมนูญ เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45-46/2547 ลงวันที่ 29 มิถุนายน 2547 โดยวินิจฉัยว่า มาตรา 28 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 ไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 ไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบสาระสำคัญของมาตรา 48 และมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แล้ว ปรากฏว่ามีหลักการเดียวกันกับมาตรา 41 และมาตรา 42 ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตามลำดับ

ดังนั้นเมื่อศาลปกครองกลางจำเป็นต้องใช้บทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 ในการวินิจฉัยคดีและเป็นกรณีที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวว่าขัดหรือแย้งต่อมาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 85 และมาตรา 87 ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ กรณีเข้าลักษณะตามมาตรา 211 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ จึงให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่งหรือไม่

เห็นว่า ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสองคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยให้รวมพิจารณาไปในคราวเดียวกัน

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 64 มาตรา 85 และมาตรา 87 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 กำหนดแต่เพียงวิธีการแจ้งให้เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองที่ดินทราบถึงการประกาศกำหนดเขตเดินสายไฟฟ้านั้น มิได้ขัดต่อหลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อย่างใด นอกจากนี้ มาตรา 28 ยังได้กำหนดให้มีการแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ทราบล่วงหน้าว่าจะมีการเข้าใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้น ย่อมเอื้อต่อการที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนได้ จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 58 และมาตรา 60 หลักเกณฑ์ดังกล่าวมิได้จำกัดตัดรอนสิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่อย่างใด อีกทั้งไม่ได้ตัดสิทธิของบุคคลในการฟ้องคดีต่อศาลให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของพนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 โดยกำหนดให้บุคคลมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้ในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้น

พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 กำหนดให้มีการแจ้งหรือประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบก่อนทำการเดินสายส่งไฟฟ้าหรือสายจำหน่ายไฟฟ้าไปใต้ เหนือ ตามหรือข้ามพื้นดิน ปักหรือตั้งเสา สถานีไฟฟ้าย่อยหรืออุปกรณ์อื่นลงบทพื้นดินของบุคคลใด หรือรื้อถอนโรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างขึ้นหรือทำขึ้นหรือทำลายหรือตัด ฟัน ตัดต้น กิ่ง หรือรากของต้นไม้หรือพืชผลในเขตเดินสายไฟฟ้า และให้สิทธิในการยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรดำเนินการเช่นนั้นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยได้

ส่วนมาตรา 30 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 จ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรมแก่เจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินในกรณีที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินหรือกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองทรัพย์สิน

เห็นได้ว่า บทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดให้มีการแจ้งข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากรัฐวิสาหกิจก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของผู้เกี่ยวข้อง อันเป็นหลักการที่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 และมาตรา 57 วรรคหนึ่ง ไม่ได้ตัดสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 58

ส่วนที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511 มาตรา 30 ไม่ได้กำหนดให้ผู้ถูกกระทบสิทธิมีส่วนร่วมในการกำหนดค่าทดแทนโดยร่วมเป็นอนุกรรมการพิจารณาค่าทดแทนนั้น

บทบัญญัติมาตรา 30 เป็นการกำหนดหลักการว่ากรณีใดบ้างที่ต้องจ่ายเงินค่าทดแทน และตามมาตรา 30 ทวิ หากเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินหรือผู้ทรงสิทธิอื่นไม่พอใจในจำนวนเงินค่าทดแทนที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยกำหนด ไม่ว่าบุคคลนั้นรับหรือไม่รับค่าทดแทนที่วางไว้หรือฝากไว้ บุคคลดังกล่าวมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการตามมาตรา 30 บทบัญญัติมาตรา 30 จึงเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลแล้ว

พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 และมาตรา 60

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 เป็นกฎหมายซึ่งตราขึ้นก่อนที่รัฐธรรมนูญจะมีการกำหนดให้มีหลักการคุ้มครองสิทธิประชาชนโดยการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นทำให้มิได้มีการกำหนดหลักการดังกล่าวไว้ในมาตรา 28 และมาตรา 29 อย่างชัดเจน แต่ก็ได้กำหนดให้มีการแจ้งหรือประกาศให้ผู้มีส่วนได้เสียที่อาจได้รับผลกระทบทราบก่อนดำเนินการใดๆ ในเขตสำรวจและเขตเดินสายไฟฟ้า และการบังคับใช้บทบัญญัติ มาตรา 28 และมาตรา 29 นี้จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยต้องใช้มาตรการเท่าที่จำเป็นในการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนให้น้อยที่สุด การใช้อำนาจขององค์กรของรัฐที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องใช้มาตรการเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินกิจการผลิตไฟฟ้าซึ่งเป็นประโยชน์สาธารณะบรรลุผลตามความมุ่งหมาย หากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจะดำเนินการสำรวจเขตแนวก่อสร้างสายส่งไฟฟ้าหรือกำหนดเขตเดินสายไฟฟ้าอันกระทบคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของบุคคลหรือชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคหนึ่ง ก่อนการดำเนินการดังกล่าว การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยควรรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณา และหากเป็นกรณีมาตรา 57 วรรคสอง ก็ต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ ซึ่งหากไม่มีการรับฟังความคิดเห็นในกรณีมาตรา 57 วรรคหนึ่ง หรือหากไม่มีกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงในกรณีมาตรา 57 วรรคสอง บุคคลหรือชุมชนย่อมมีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองได้ เพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ที่ดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาดำเนินการหรือจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

สำหรับประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 64 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ซึ่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 มิใช่เป็นบทบัญญัติจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคมแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64

ส่วนประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 85 และมาตรา 87 หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 85 เป็นบทบัญญัติที่เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนมาตรา 87 เป็นบทบัญญัติที่เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 มิได้ขัดขวางแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐดังกล่าว อีกทั้งการที่รัฐธรรมนูญบัญญัตินโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้นั้น มีเจตจำนงเพื่อให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มิใช่เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 64 มาตรา 85 และมาตรา 87

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44-45/2554 เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 มาตรา 215 และมาตรา 216 ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 มาตรา 45 และมาตรา 63 หรือไม่

ศาลจังหวัดพัทยาส่งคำโต้แย้งของจำเลย รวม 2 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

คำร้องที่หนึ่ง (เรื่องพิจารณาที่ 31/2552) พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจังหวัดพัทยา เป็นโจทก์ ฟ้อง นายอริสมันต์ พงศ์เรืองรอง นายนพพร นามเชียงใต้ พันตำรวจโท ไวพจน์ อาภรณ์รัตน์ และนายสมญศฆ์ พรมภา เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพัทยา ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 3537/2552 ฐานความผิดร่วมกันขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ซึ่งสั่งให้เลิกการมั่วสุม ร่วมกันเดินขบวนและกระทำด้วยประการใดๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร ร่วมกันกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจาหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ มิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน ถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร และเพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน มั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง โดยเป็นหัวหน้า เป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น ร่วมกันบุกรุกและทำให้เสียทรัพย์ และขอให้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 91 มาตรา 116 มาตรา 215 มาตรา 216 มาตรา 358 มาตรา 362 มาตรา 364 มาตรา 365 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526 มาตรา 4 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 108 มาตรา 114 มาตรา 148 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 8

จำเลยให้การปฏิเสธ และจำเลยที่ 3 ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดพัทยา โต้แย้งว่า เหตุที่จำเลยที่ 3 ถูกฟ้องเป็นคดีนี้ สืบเนื่องมาจากการชุมนุมของคนเสื้อแดงที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ในระหว่างวันที่ 10–11 เมษายน 2552 ซึ่งการกระทำของจำเลยที่ 3 เป็นการใช้เสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นการแสดงออกของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยและเป็นการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในการร่วมชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 63 แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกลับฟ้องจำเลยที่ 3 และประชาชนว่ากระทำการมั่วสุมอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 216 นอกจากนี้ การแสดงความคิดเห็นในการชุมนุมเป็นเสรีภาพของบุคคลที่จะแสดงความคิดเห็นได้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 ดังนั้น การจะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 มาใช้บังคับแก่จำเลยที่ 3 จึงไม่อาจกระทำได้ เพราะเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 และมาตรา 63 จึงขอให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 3 ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 และมาตรา 216 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 63 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 และมาตรา 63

คำร้องที่สอง (เรื่องพิจารณาที่ 39/2552) พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจังหวัดพัทยา เป็นโจทก์ ฟ้อง นางสาวจิดาภา ธนหัตถชัย นางสาวสำรวย แสงประภา และนางสาวเสาวลักษณ์ สานุวิทย์ เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพัทยา ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 3232/2552 ฐานความผิดร่วมกันมั่วสุมตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย กระทำการให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง โดยเป็นหัวหน้าในการมั่วสุมและเป็นแกนนำผู้มีหน้าที่สั่งการปลุกระดมในการกระทำความผิดนี้ การกระทำของจำเลยทั้งสาม จึงเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และมาตรา 215 ขอให้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามกฎหมาย

จำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธและโต้แย้งว่า จำเลยทั้งสามใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 63 อันเป็นสิทธิเกี่ยวกับการชุมนุม และเป็นการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 จึงเป็นกรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ไม่อาจใช้บังคับได้ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 63 จึงขอให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสามให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลจังหวัดพัทยาเห็นว่า ข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสองคำร้อง เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นนี้ จึงส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองนี้ ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 มาตรา 215 และมาตรา 216 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 มาตรา 45 และมาตรา 63 หรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 มาตรา 215 และมาตรา 216 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 มาตรา 45 และมาตรา 63 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดและโทษอันเป็นความรับผิดทางอาญา โดยมาตรา 116 เป็นบทบัญญัติความผิดลักษณะ 1 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือ ติชมโดยสุจริต (1) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย (2) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร หรือ (3) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน ผู้นั้น มีความผิดและต้องรับโทษ

ส่วนมาตรา 215 และมาตรา 216 เป็นบทบัญญัติความผิดลักษณะ 5 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน โดยมาตรา 215 บัญญัติว่า ผู้ใดมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้น ในบ้านเมือง ผู้นั้นมีความผิดและต้องรับโทษ ถ้าผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธ บรรดาผู้ที่กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น และถ้าผู้กระทำผิดเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้นยิ่งต้องรับโทษที่หนักขึ้น และมาตรา 216 บัญญัติว่า เมื่อเจ้าพนักงานสั่งผู้ที่มั่วสุมเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา 215 ให้เลิกไป ผู้ใดไม่เลิก ผู้นั้นมีความผิดและต้องรับโทษ บทบัญญัติทั้งสามมาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการกระทำอันเป็นมูลฐานแห่งคดีนี้ มิใช่กฎหมายที่ย้อนหลังให้ต้องรับผิดหรือให้ต้องรับโทษทางอาญาแก่บุคคล มิได้เป็นบทสันนิษฐานความผิดทางอาญาไว้ล่วงหน้าว่าบุคคลนั้น ได้กระทำความผิดหรือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 อีกทั้งเป็นการจำกัดขอบเขตการใช้เสรีภาพโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 45 วรรคสอง บัญญัติให้กระทำได้ กล่าวคือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งเป็นไปตามความจำเป็นและมิได้กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 มาตรา 215 และมาตรา 216 จึงเป็นบทบัญญัติตามเงื่อนไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 กล่าวคือ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และได้เพียงเท่าที่จำเป็น อีกทั้งเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และมิได้เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 63 ไม่ใช่เป็นเรื่องการใช้อำนาจขององค์กรโดย ไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 26 ไม่ได้ทำให้บุคคลไม่สามารถอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตน และไม่ได้ทำให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ไม่สามารถยกบทบัญญัติเพื่อใช้สิทธิทางศาล ตามมาตรา 28

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 มาตรา 215 และมาตรา 216 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 มาตรา 45 และมาตรา 63

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้องสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ 1 และคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ที่ 2 เป็นผู้ถูกฟ้องคดี ต่อศาลปกครองกลาง กรณี ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการถูกคำสั่งลงโทษงดเลื่อนเงินเดือนเป็นเวลา 1 ปี และถูกตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า มติและคำสั่งลงโทษดังกล่าว รวมทั้งหนังสือตักเตือนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ เนื่องจากกระบวนการสอบสวนลงโทษไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟ้องคดีชี้แจงแสดงพยานหลักฐานเป็นการฟังความข้างเดียว และเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองกลางเพื่อขอให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนมติและคำสั่งดังกล่าว และเพิกถอนหนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ทีศย 003/ว 192ที่นำมาเป็นเหตุลงโทษทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดี ซึ่งผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่ามาตรา 9 วรรคสอง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) ทำให้ผู้พิพากษาซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมข้าราชการประเภทอื่น อันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างของสถานะบุคคล ซึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลปกครองกลางส่งความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยก่อนว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลปกครองกลางเห็นว่าจำต้องใช้บทบัญญัติ มาตรา 9 วรรคสอง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บังคับแก่คดีนี้ และกรณียังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงรอการพิพากษาคดีนี้ไว้เป็นการชั่วคราวและส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า กรณีต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้จะกระทำมิได้ สำหรับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ.2543 มาตรา 36 ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) เพื่อเป็นองค์กรกลางในการทำหน้าที่ควบคุมกำกับดูแลกิจการด้านการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมทั้งมวล ในขณะที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) เป็นบทบัญญัติยกเว้นให้การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ไม่อยู่ในอำนาจการตรวจสอบของศาลปกครอง อันเป็นมาตรการที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้การดำเนินกิจการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการฝ่ายตุลาการมีความเป็นอิสระตามลักษณะของภารกิจซึ่งมีความจำเป็นและเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเฉพาะองค์กรนั้น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้องค์กรฝ่ายตุลาการแต่ละระบบศาลสามารถพิจารณาพิพากษาอรรถคดีอย่างมีอิสระเป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมตาม รัฐธรรมนูญและกฎหมายดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 ในอันที่จะทำให้องค์กรฝ่ายตุลาการเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 83 ยังได้ให้สิทธิผู้ถูกลงโทษทางวินัยชอบที่จะขอให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ทบทวนคำสั่งลงโทษทางวินัยได้ อันเป็นมาตรการ

คุ้มครองสิทธิและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกลงโทษอย่างเหมาะสมและเพียงพอแล้ว อีกทั้งการที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) บัญญัติยกเว้นไม่ให้การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมอยู่ในอำนาจศาลปกครองมิได้หมายความว่าบุคคลผู้ถูกกระทบสิทธิจากการกระทำทางปกครองจะไม่สามารถใช้สิทธิทางอื่นได้อีก หากบุคคลใดเห็นว่าตนได้รับผลกระทบจากการกระทำทางปกครองใดๆ ก็ชอบที่จะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ หรือตามกฎหมายได้

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) จึงเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมทุกคนเท่าเทียมกันไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมแต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่ก็ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 (3) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 หรือไม่

ผู้ร้องยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 212 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า ผู้ร้องเคยเป็นรองประธานกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ต่อมา นายทะเบียนสหกรณ์ได้รับรายงานจากผู้สอบบัญชีชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยว่า ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ประสบความล้มเหลวในการดำเนินงาน ขาดทุนติดต่อกันหลายปีและมีเงินค้างขาดทุน ซึ่งผู้สอบบัญชีชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยได้มีหนังสือถึงประธานกรรมการชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ให้แก้ไขข้อบกพร่องตามความในมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 แต่คณะกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติการ ตามหนังสือของผู้สอบบัญชี นายทะเบียนสหกรณ์จึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 47 (1) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 สั่งให้คณะกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ออกจากตำแหน่งทั้งคณะ ทำให้ผู้ร้องต้องพ้นจากตำแหน่งในคณะกรรมการดังกล่าวไปด้วย โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติที่ตัดสิทธิผู้ร้องในการที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการหรือดำรงตำแหน่งใดๆ ในสหกรณ์อีกแต่อย่างใด

ต่อมา สหกรณ์การเกษตรเมืองสุพรรณบุรี จำกัด ได้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2543 ที่ประชุมใหญ่มีมติเลือกตั้งผู้ร้องให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสหกรณ์การเกษตรเมืองสุพรรณบุรี จำกัด แต่รองนายทะเบียนสหกรณ์ได้มีคำสั่งรองนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ 2/2543 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2543 เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีดังกล่าวของสหกรณ์การเกษตรเมืองสุพรรณบุรี จำกัด ในส่วนที่มีมติเลือกตั้งผู้ร้องให้เป็นประธานกรรมการสหกรณ์การเกษตรเมืองสุพรรณบุรี จำกัด เนื่องจากเห็นว่าผู้ร้องเป็นผู้ซึ่งเคยถูกนายทะเบียนสั่งให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ตามมาตรา 47 (1) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ผู้ร้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้น ขอให้เพิกถอนคำสั่งรองนายทะเบียนสหกรณ์ที่ 2/2543 ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2543 ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ผู้ร้องอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองสูงสุดพิพากษายืน

ผู้ร้องยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อขอความเป็นธรรมกรณีการปฏิบัติตามกฎหมาย ของเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวแล้ว เห็นว่า ผู้ร้องได้ใช้สิทธิทางศาลปกครองจนคดีถึงที่สุดในศาลปกครองสูงสุดแล้ว ดังนั้น กรณีคำร้องเรียนดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วประธานผู้ตรวจการแผ่นดินจึงไม่อาจรับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไว้พิจารณา

ผู้ร้องยื่นหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อขอความเป็นธรรม กรณีรองนายทะเบียนสหกรณ์มีคำสั่งเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์การเกษตรเมืองสุพรรณบุรี จำกัด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวแล้วเห็นว่า เป็นประเด็นเดียวกันกับเรื่องที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว กรณีจึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่จะดำเนินการได้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงมีมติไม่รับเรื่องไว้พิจารณา

ต่อมาวันที่ 6 สิงหาคม 2552 ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 212 ว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 (3) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า คำร้องของผู้ร้องต้องด้วยหลักเกณฑ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 212 ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 212 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 21 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้” และวรรคสอง กำหนดว่า “การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามมาตรา 211 มาตรา 245 (1) และมาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) ของรัฐธรรมนูญ” ประกอบข้อ 17 ที่กำหนดว่า “ศาลมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดี ดังต่อไปนี้ (14) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ตามมาตรา 212 ของรัฐธรรมนูญ”

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 212 ได้นั้น ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้

(1) ต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้อันสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(2) บุคคลนั้นต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และ

(3) ต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว

ผู้ร้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อันสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ประกอบกับเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้อีก เนื่องจากคดีที่ผู้ร้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้ถึงที่สุดไปแล้ว จึงไม่อาจใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ทั้งได้ยื่นเรื่องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) และต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) แล้ว กรณีดังกล่าวจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 212 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 21 ข้อ 17 (14) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 (3) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมาตรา 39 บัญญัติว่า บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอัน

กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ มาตรา 39 มีเจตนารมณ์คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา มิให้ต้องรับผิดหรือรับโทษทางอาญา หนักกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำผิด โดยการห้ามนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษ ทางอาญาไปลงโทษหรือเพิ่มโทษย้อนหลังแก่การกระทำที่มีอยู่ก่อนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับและ ตราบเท่าที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่มีความผิด

สำหรับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งมีลักษณะผสมผสานทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายปกครองและกฎหมายพาณิชย์ มิใช่กฎหมายอาญา โดยเฉพาะบทบัญญัติมาตรา 52 (3) ซึ่งเป็นบทบัญญัติกำหนดลักษณะต้องห้ามมิให้บุคคลซึ่งเคยถูกให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการหรือมีคำวินิจฉัยเป็นที่สุดให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการตามมาตรา 22 (4) เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการหรือผู้จัดการ ดังนั้น การห้ามมิให้เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการหรือผู้จัดการตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 (3) มิได้มีส่วนที่เป็นกฎหมายอาญาหรือโทษทางอาญา เพราะโทษทางอาญาตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติไว้ ประกอบด้วย ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน เท่านั้น ดังนั้น พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 (3) จึงมิได้มีข้อความที่ไปขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 (3) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 42 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 43 หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีที่ 1 (สมาคมสำนักงานบัญชีและกฎหมาย) กับพวก รวม 18 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 สรุปได้ว่า ผู้ฟ้องคดี ที่ 1 กับพวก ยื่นฟ้องกรมพัฒนาธุรกิจการค้าโดยอธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และกระทรวงพาณิชย์ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ต่อศาลปกครองกลางว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ทำบัญชีให้แก่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 285 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ขึ้นใช้บังคับโดยให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว และมีบทเฉพาะกาลตามมาตรา 42 วรรคสอง บัญญัติให้ผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ไม่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ทำบัญชีตามที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 7 (6) หากประสงค์จะเป็นผู้ทำบัญชีตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป ให้แจ้งต่ออธิบดีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อผู้นั้นเข้ารับการอบรมและสำเร็จ การอบรมตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่อธิบดีประกาศกำหนดแล้ว ให้ผู้นั้นเป็นผู้ทำบัญชีต่อไปได้เป็นเวลาแปดปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และโต้แย้งว่า มาตรา 42 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 43 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 42 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 43 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการบัญชีให้ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางการบัญชี การจัดทำบัญชี และสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการค้า

ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีสามารถจัดทำบัญชีให้ถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลทางบัญชีนั้นมาใช้ในการบริหารธุรกิจ รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการจัดเก็บภาษีเงินได้ของรัฐ พระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญได้แก่ (1) นิยามความหมาย คำว่า "มาตรฐานการบัญชี" หมายความว่า หลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และนิยามความหมายของ ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและผู้ทำบัญชีแยกไว้ชัดเจนในมาตรา 4 ว่า "ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี" หมายความว่า ผู้มีหน้าที่จัดให้มีการทำบัญชีตามพระราชบัญญัตินี้ และ "ผู้ทำบัญชี" หมายความว่า ผู้รับผิดชอบในการทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ไม่ว่าจะได้กระทำในฐานะเป็นลูกจ้างของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือไม่ก็ตาม (2) กำหนดคุณสมบัติของผู้ทำบัญชี โดยมาตรา 7 (6) วรรคสองและวรรคสาม ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศเรื่องคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชีโดยให้คำนึงถึงมาตรฐานการบัญชีและข้อคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันวิชาชีพบัญชีและประกาศนั้นต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐมนตรี ซึ่งตามกฎหมายฉบับก่อนๆ มิได้แบ่งแยกผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีและผู้ทำบัญชี จึงไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำบัญชีไว้ (3) กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ทำบัญชี โดยมาตรา 20 ให้ผู้ทำบัญชีต้องจัดทำบัญชีตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชี และมาตรา 19 ยังให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีมีหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ทำบัญชีให้จัดทำบัญชีให้ตรงต่อความเป็นจริงและถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ (4) มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศของอธิบดีที่กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชีตามมาตรา 7 (6) และกรณี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีฝ่าฝืนไม่จัดให้มีผู้ทำบัญชีซึ่งมีคุณสมบัติตามที่อธิบดีประกาศกำหนดดังกล่าว เพื่อจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 42 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า ผู้ใดเป็นผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไม่น้อยกว่าห้าปี แต่ไม่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ทำบัญชีตามที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 7 (6) หากประสงค์จะเป็นผู้ทำบัญชีตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป ให้แจ้งต่ออธิบดีตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อผู้นั้นเข้ารับการอบรมและสำเร็จการอบรมตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่อธิบดีประกาศกำหนดแล้ว ให้ผู้นั้นเป็นผู้ทำบัญชีต่อไปได้เป็นเวลาแปดปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแล้ว เห็นว่า การที่พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดให้ผู้ทำบัญชีต้องมีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 7 (6) ก็โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การทำบัญชีเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี การกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำบัญชีจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การทำบัญชีมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี แม้ว่าการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ทำบัญชีต้องมีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 7 (6) จะมีผลกระทบต่อผู้ทำบัญชี เพราะหากผู้ใดประกอบอาชีพการทำบัญชีโดยไม่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมเป็นความผิดและมีโทษตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพอยู่บ้างก็ตาม แต่การกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำบัญชีก็เพื่อให้ผู้ทำบัญชีมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่รับรองทั่วไป และเป็นผลให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบข้อมูลทางการเงินของกิจการนั้นอย่างถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชีอันเป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงเป็นการจัดระเบียบการประกอบอาชีพและการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคสอง ยกเว้นให้กระทำได้ ทั้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ได้คำนึงถึงการใช้บังคับกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพแล้ว โดยชั่งน้ำหนักระหว่างเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้กับประโยชน์ของรัฐตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพียงเท่าที่จำเป็น มิได้กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ และมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 สำหรับพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 42 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติให้ความคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพของผู้ทำบัญชีอยู่ก่อนวันที่กฎหมายใช้บังคับให้สามารถทำบัญชีได้ต่อไปภายในระยะเวลา

แปดปี เพื่อมิให้มีความผิดและมีโทษตามกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์ให้บุคคลนั้นศึกษาต่อเพื่อให้มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกำหนด จึงเป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิผู้ไม่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 7 (6) แห่งพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 บทบัญญัติมาตรา 42 วรรคสอง จึงมิใช่บทบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคล แต่เป็นบทเฉพาะกาลเพื่อให้สิทธิแก่ผู้ไม่มีคุณสมบัติตามมาตรา 7 (6) ให้มีโอกาสที่จะประกอบวิชาชีพต่อไปได้อีกแปดปี ซึ่งเป็นการผ่อนคลายและเยียวยาผลการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ทำบัญชีไว้อย่างเพียงพอแล้ว และมิใช่เป็นการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐที่ล่วงละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 42 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายเกษม จันทร์น้อย ที่ 1 และนายเกรียง วิศิษฏ์สรอรรถ ที่ 2) ในคดีหมายเลขดำที่ 809/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

ผู้ฟ้องคดีทั้งสองยื่นฟ้องนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 คณะกรรมการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 และคณะอนุกรรมการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ต่อศาลปกครองกลางว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสองได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชุดที่ 3 โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองไม่ได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงขอให้ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนประกาศต่างๆ เกี่ยวกับการสรรหาและระงับมิให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ลงนามรับรองตามที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ส่งผลการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชุดที่ 3 เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งศาลปกครองกลางได้มีคำสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณาแล้ว ต่อมาผู้ฟ้องคดีทั้งสองขอให้ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 มาตรา 27/1 และมาตรา 27/2 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 258 และมาตรา 299 วรรคสี่ หรือไม่

ศาลปกครองกลางเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสองอ้างว่า พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 ในส่วนที่บัญญัติให้ประธานคณะกรรมการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาจากประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกรรมการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาจากปลัดกระทรวงทุกกระทรวงซึ่งคัดเลือกกันเองให้เหลือสี่คนเป็นกรรมการ ซึ่งบุคคลดังกล่าวอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี การที่บุคคลดังกล่าวเป็นกรรมการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ย่อมเป็นผู้แทนของฝ่ายบริหารที่เข้ามามีอำนาจในการสรรหาสมาชิก สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้การสรรหาเป็นไปโดยไม่มีความเป็นอิสระจาก ฝ่ายบริหาร ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 ที่มุ่งหมายให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีความเป็นอิสระเช่นเดียวกันกับองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 27/1 วรรคสาม และมาตรา 27/2 เป็นบทบัญญัติให้นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารเข้ามากำกับดูแลสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคสี่ และมาตรา 299 วรรคสี่ เมื่อผู้ฟ้องคดีทั้งสองกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญใช้บังคับมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ศาลปกครองกลางจำเป็นต้องใช้บังคับ

ในคดีนี้ อีกทั้งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ศาลปกครองกลางจึงส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีทั้งสองมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่า คำร้องนี้มีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 มาตรา 27/1 และมาตรา 27/2 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 258 และมาตรา 299 วรรคสี่ หรือไม่ ซึ่งศาลปกครองกลางจะต้องใช้บทบัญญัติดังกล่าวบังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ฟ้องคดีทั้งสองมีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนระงับยกเลิกและมีคำสั่งฉุกเฉินคุ้มครองชั่วคราว โดยห้ามมิให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไว้ก่อน เพื่อรอฟังผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ หรือใช้มาตรการอื่นตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การส่งคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในกรณีนี้ คู่ความในคดีไม่อาจยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ และการสั่งบังคับใช้วิธีการชั่วคราวเป็นอำนาจของศาลปกครองกลางที่ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องดังกล่าว

ประเด็นที่ต้องพิจารณามีว่า ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณากรณีพระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 27/1 และมาตรา 27/2 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 258 และมาตรา 299 วรรคสี่ หรือไม่นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 27/1 และมาตรา 27/2 แห่งพระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ การจัดตั้งสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้มีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และให้ประธานสภามีอำนาจกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวางระเบียบการปฏิบัติงานของสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติงานให้กับสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ หากสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของประธานสภาที่สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวหรือกรณีอื่นที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานที่เกี่ยวกับสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาอาจแจ้งให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาตามอำนาจหน้าที่ต่อไปได้ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดสถานะทางกฎหมายของสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอำนาจหน้าที่ของประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเท่านั้น มิได้เกี่ยวกับการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอันเป็นมูลเหตุของคำโต้แย้งแต่อย่างใด จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าว

ส่วนประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณากรณีพระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 299 วรรคสี่ หรือไม่นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มิได้กำหนดอำนาจหน้าที่หรือรับรองสิทธิเสรีภาพในเรื่องใดๆ เป็นแต่เพียงการกำหนดสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ที่ไม่อาจจะมีบทบัญญัติของกฎหมายใดมาขัดหรือแย้งได้ หากจะมีการโต้แย้งว่าบทบัญญัติของกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะต้องโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราอื่น เพื่อให้มีเหตุอันจะยังให้เกิดผลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และนำไปสู่การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป จึงไม่ใช่กรณีที่พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้</u>

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 299 วรรคสี่ เป็นบทเฉพาะกาลซึ่งบัญญัติให้บุคคลตามมาตรานี้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญต่อไป จนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ เว้นแต่บทบัญญัติใดขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ใช้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแทน ซึ่ง“บุคคลตามมาตรานี้” ในกรณีนี้หมายถึงสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นบทเฉพาะกาลเช่นนี้ เป็นไปตามหลักการทั่วไปของการตรากฎหมายที่มีความจำเป็นต้องใช้บังคับกฎหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมาย จึงไม่ใช่กรณีที่พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 299 วรรคสี่ ได้เช่นกัน

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 258 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่ให้คาปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้มีสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 89 และเป็นกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและจัดตั้งสำนักงาน สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำหรับพระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่กำหนดการได้มาซึ่งสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 21 คน ขึ้น เพื่อทำหน้าที่พิจารณาสรรหาสมาชิก กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการสรรหา วิธีการตรวจสอบคุณสมบัติ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นสมาชิก คณะกรรมการสรรหาดังกล่าวประกอบด้วย ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นประธาน ปลัดกระทรวงทุกกระทรวงซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสี่คน อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือสามคน อธิการบดีของสถาบันราชภัฏและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน ผู้แทนสถาบันภาคการผลิตจำนวนสี่คน ผู้แทนสหภาพแรงงานซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินการโดยมิใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันจำนวนสี่คน ผู้แทนสื่อมวลชนในกิจการด้านหนังสือพิมพ์ ด้านวิทยุกระจายเสียง และด้านวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเลือกกันเองกิจการละหนึ่งคน รวมเป็นสามคน เห็นได้ว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาดังกล่าวได้มีระบบการคัดกรองบุคคลที่เข้ามาเป็นกรรมการสรรหาอย่างเป็นอิสระแก่กัน ทั้งให้มีที่มาจากหลายภาคส่วน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้สามารถสะท้อนปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในมิติต่าง ๆ เพื่อนาไปสู่ แนวทางการแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นอำนาจหน้าที่ของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีขึ้นตามมาตรา 258 โดยตรง และถึงแม้ว่ากรรมการสรรหาจะมีบุคคลซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีรวมอยู่ด้วย แต่กรรมการสรรหาที่เป็นผู้แทนภาคส่วนอื่น ๆ มีสัดส่วนที่มากกว่า ทำให้กรรมการสรรหาซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรีไม่อาจ ลงมติชี้ขาดให้คณะกรรมการสรรหาปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามความประสงค์ได้ คณะกรรมการสรรหาจึงมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร ส่วนสมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้รับการสรรหาอันประกอบกันเป็นสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติย่อมมีสถานะเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นอิสระ บทบัญญัติมาตรา 6 ดังกล่าว จึงไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 258

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 258

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2-4/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 43 หรือไม่

ศาลจังหวัดสุโขทัยและศาลจังหวัดปทุมธานีส่งคำโต้แย้งของจำเลยรวม 3 คำร้อง เพื่อขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า จำเลยโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 มาตรา 32 และมาตรา 43 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 43 เนื่องจากเป็นบทบัญญัติจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคล ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคหนึ่ง ให้การคุ้มครองและรับรองไว้ และมิใช่กรณียกเว้นตามบทบัญญัติเฉพาะเพื่อการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคสอง อีกทั้งยังจำกัดหรือปิดกั้นเสรีภาพในการแข่งขันโดยเสรีและอย่างเป็นธรรมอันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพเกินความจำเป็นตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 นอกจากนี้ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีการบัญญัติหรือให้คานิยามว่า การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือแสดงชื่อ หรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลักษณะเช่นใดเป็นการอวดอ้างสรรพคุณ ลักษณะเช่นใดเป็นการชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรง หรือลักษณะเช่นใดเป็นการชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยอ้อม และมาตรา 32 วรรคสาม ยังสนับสนุนผู้ประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพในต่างประเทศในการทาโฆษณาได้อย่างกว้างขวางถือเป็นกฎหมายที่สนับสนุนการผูกขาดก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน จึงเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 29

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสามคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องทั้งสามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 มาตรา 32 และมาตรา 43 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 43 หรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) จึงมีคำสั่งรับคำร้อง ทั้งสามคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 มาตรา 32 และมาตรา 43 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 43 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 มีลักษณะเป็นบทนิยามที่อธิบายความหมายหรือจำกัดความของถ้อยคำเพื่อให้มีความหมายชัดเจนตามความมุ่งหมาย ในการใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด มาตรา 43 เป็นบทบัญญัติกำหนดโทษ ซึ่งโดยเนื้อหาแล้วไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตราใดทำนองเดียวกัน และมาตรา 32 เป็นบทบัญญัติที่ไม่ชัดเจน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมาตราดังกล่าว อาจกระทบกระเทือนต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการโต้แย้งที่ไม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 กรณีจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

คงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเพียงว่า พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 43 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และช่วยสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนโดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งกำหนดมาตรการในการป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32</u>

วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือ โดยอ้อม และวรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ใด ๆ โดยผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทให้กระทำได้เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยไม่มีการปรากฏภาพของสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เว้นแต่เป็นการปรากฏของภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเท่านั้น ทั้งนี้ตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง บทบัญญัติดังกล่าวเป็นมาตรการหนึ่งในการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กระทำได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ด้วยเหตุที่อิทธิพลจากการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชน แม้ว่าการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีผลกระทบต่อการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว ซึ่งหากฝ่าฝืนมีความผิดและมีโทษทางอาญาอันเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพ อยู่บางส่วนก็ตาม แต่ก็เป็นการจำกัดเสรีภาพภายในขอบเขตตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคสอง ให้อำนาจกระทำได้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นการจัดระเบียบการประกอบอาชีพ และเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค และบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพเพียงเท่าที่จำเป็น เนื่องจากมิได้ห้ามการโฆษณาโดยเด็ดขาด หากการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เชิงสร้างสรรค์ย่อมสามารถกระทำได้ มิได้กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคลแต่อย่างใด โดยมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับบุคคลที่ขายสินค้าประเภทนั้น และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง อันเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 43 ส่วนพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดนอกราชอาณาจักรนั้น เป็นบทบัญญัติที่มิให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดนอกราชอาณาจักรอันเนื่องมาจากมีการถ่ายทอดสดผ่านดาวเทียมมาจากต่างประเทศ ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุม และการโฆษณานั้นย่อมสิ้นสุดไปพร้อมกับการถ่ายทอดสดรายการนั้น ๆ มิได้ปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดไปเหมือนดังเช่นการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดภายในราชอาณาจักร

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 และมาตรา 43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) ประกอบมาตรา 30 หรือไม่

พนักงานอัยการจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ยื่นฟ้องบริษัทเอเซี่ยน เจมส์ จำกัด จำเลยที่ 1 และนายพิธาน เชี่ยวหัตถ์พงษ์ จำเลยที่ 2 ต่อศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ในฐานความผิดต่อพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 โดยจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจขายตรง ได้ดำเนินการในลักษณะที่เป็นการชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมเป็นเครือข่ายโดยสมัครเป็นสมาชิกผู้จำหน่ายอิสระและซื้อสินค้าของจำเลยที่ 1 และตกลงว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนเป็นจำนวนเงินหากสมาชิกดังกล่าวหาสมาชิกผู้จำหน่ายอิสระมาเพิ่มเพื่อซื้อสินค้า ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ เมื่อสมาชิกผู้จำหน่ายอิสระสามารถหาสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นชั้นๆ ไป อันเป็นการตกลงให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เป็นสมาชิกเข้าร่วมเครือข่ายซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 3 มาตรา 19 มาตรา 46 และมาตรา 54

ศาลจังหวัดบุรีรัมย์พิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 19 มาตรา 46 และมาตรา 54 จำเลยที่ 1 ลงโทษปรับ 500,000 บาท จำเลยที่ 2 ลงโทษจำคุก 5 ปี จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษายืน จำเลยทั้งสองฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 3 คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของ ศาลฎีกา

ต่อมาจำเลยที่ 2 ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา โต้แย้งว่าพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็น นิติบุคคล ให้กรรมการ ผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) ประกอบมาตรา 30 กล่าวคือ ในกรณีที่โจทก์นำสืบได้ความว่านิติบุคคลซึ่งเป็นจำเลยที่ 1 กระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว และศาลพิพากษาให้นิติบุคคลนั้นรับโทษแล้ว กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบว่าจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการได้ร่วมกระทำความผิดด้วยหรือไม่ กฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้กรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการต้องรับผิดโดยทันทีและผลักภาระให้จำเลยที่ 2 นำสืบต่อสู้ว่ามิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลซึ่งเป็นการปฏิเสธหรือตัดอำนาจของศาลในการรับฟังพยาน หลักฐานของโจทก์ที่นำสืบมาในทางที่เป็นคุณประโยชน์ต่อกรรมการผู้จัดการและผู้จัดการ นอกจากนี้ นิติบุคคลยังได้รับสิทธิจากบทบัญญัติดังกล่าวในการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่กรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ ซึ่งเป็นจำเลยที่ 2 ไม่ได้รับสิทธินี้ แต่กลับถูกกฎหมายให้ต้องรับผิดตามนิติบุคคล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าไม่มีส่วนในการกระทำความผิดนั้นด้วย บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้คุ้มครองจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการ ภายใต้หลักที่ว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์”

ศาลฎีกามีคำสั่งให้ส่งความเห็นและข้อโต้แย้งของจำเลยที่ 2 ตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นตามคำร้องมีข้อโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) ประกอบมาตรา 30 หรือไม่ ซึ่งศาลฎีกาจะนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) ประกอบมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง และมาตรา 40 (5) เป็นบทบัญญัติ ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยมาตรา 39 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสองนี้ เป็นข้อสันนิษฐานอันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชนดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 11 ที่ว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” อันถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่า บุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญา เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญา จนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด และเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศ และระดับระหว่างประเทศ อันได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) และกติกา

ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกมีพันธกรณีอยู่ด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (5) เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ โดยค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 2 ความเสมอภาค โดยรับรองให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุ ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จะกระทำมิได้

สำหรับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการเสนอขายสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคโดยตรง ณ ที่อยู่อาศัย หรือสถานที่ทำงานของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่น หรือสถานที่อื่นที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบการค้าเป็นปกติธุระ โดยผ่านผู้จำหน่ายอิสระหรือตัวแทนขายตรง ทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในสภาวการณ์ที่ไม่อาจตัดสินใจตกลงซื้อสินค้าหรือรับบริการได้อย่างอิสระและรอบคอบ นอกจากนี้ ยังมีการประกอบธุรกิจจำหน่ายสินค้าหรือบริการในลักษณะของการสื่อสารข้อมูลเพื่อเสนอขายสินค้าหรือบริการโดยตรงต่อผู้บริโภค ซึ่งสินค้าหรือบริการดังกล่าวอาจไม่ตรงกับคากล่าวอ้างตามที่ได้โฆษณาไว้ อีกทั้งการทางตลาดขายตรงและตลาดแบบตรง ในปัจจุบันได้มีการใช้วิธีการชักชวนและจัดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในธุรกิจโดยตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการหาผู้เข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งคำนวณจากจำนวนผู้เข้าร่วมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น อันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงประชาชน ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปในฐานะผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคม จึงมีบทกำหนดโทษในมาตรา 54 ว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน เป็นการนำการกระทำความผิดของบุคคลอื่นมาเป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานให้จำเลยมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญา เนื่องจากการสันนิษฐานว่า ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ก็ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลผู้กระทำความผิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของนิติบุคคลดังกล่าว โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงการกระทำหรือเจตนาของกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นว่ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลอย่างไร คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลเท่านั้น กรณีจึงเป็นการสันนิษฐานไว้แต่แรกแล้วว่า กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดด้วย เป็นการผลักภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ และบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นทั้งหมดทุกคน บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคลเป็นเงื่อนไข มิใช่การสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดเพียงบางข้อหลังจากที่โจทก์ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา และยังขัดกับหลักนิติธรรมที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด นอกจากนี้ บทบัญญัติดังกล่าวยังเป็นการนำบุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลย ทำให้บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เช่น การถูกจับกุม หรือถูกคุมขัง โดยไม่มีพยานหลักฐานในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใด

อันเกี่ยวกับความผิดตามที่ถูกกล่าวหา บทบัญญัติดังกล่าวในส่วนที่สันนิษฐานความผิดอาญาของผู้ต้องหาและจำเลย โดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำการหรือมีเจตนาประการใดเกี่ยวกับความผิดนั้น จึงขัดต่อหลักนิติธรรมและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้บรรดากรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับนิติบุคคลโดยไม่ปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 4 คน วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 เฉพาะในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษทางอาญาร่วมกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลโดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 กรณีจึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราอื่นๆ หรือไม่ อีกต่อไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2555 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ร้อง ได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) กรณีได้รับหนังสือร้องเรียนจากนายศิริมิตร บุญมูล ว่า ได้ไปสมัครทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการ แต่สำนักงานศาลยุติธรรมแจ้งว่า ก.ต. มีมติไม่รับสมัครโดยให้เหตุผลว่าสภาพร่างกายและจิตใจไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการตุลาการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่าย ตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) ซึ่งผู้ร้องเรียนและผู้ร้องเห็นว่า การตัดสิทธิสอบบุคคลด้วยเหตุผลดังกล่าว ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายหรือความพิการ บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30

กรณีศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 ว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) ไม่มีปัญหาด้วยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30นั้น แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสาม ได้บัญญัติข้อความว่า “ความพิการ” เพิ่มเติม อันเป็นหลักการสำคัญที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อผู้ร้องเสนอเรื่องให้วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เฉพาะหลักการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความพิการตามมาตรา 30 วรรคสาม จึงเป็นเรื่องหรือประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่เคยพิจารณาวินิจฉัยมาก่อนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 215 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 ว่า พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ

ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 แล้ว ประเทศไทย ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities : CRPD) ของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 ซึ่งมีผลบังคับให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ระบุไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2551 เป็นต้นมา และทำให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ตามพันธกรณี ข้อ 27 (เอ) ที่กำหนดว่า ห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการในทุกด้านที่เกี่ยวกับการจ้างงาน รวมถึงเงื่อนไขในการคัดเลือกบุคคล การว่าจ้าง และการจ้างงาน การจ้างงาน อย่างต่อเนื่องความก้าวหน้าในอาชีพการงาน และสภาพการทำงานที่ถูกสุขอนามัยและปลอดภัย และ (จี) ที่กำหนดให้ว่าจ้างคนพิการเข้าทำงานในหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การที่หน่วยงานของรัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับบุคคลเข้าทำหน้าที่ในตำแหน่งใด ย่อมต้องคำนึงถึงพันธกรณีตามอนุสัญญาดังกล่าวด้วย

การที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) ให้ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม "...มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ..." นั้น คำว่า "กายหรือจิตใจไม่เหมาะสม" อยู่ในกรอบความหมายของคำว่า "คนพิการ" ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ โดยมีลักษณะเป็นการกำหนดลักษณะทางกายและจิตใจที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการไว้อย่างกว้างขวางไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน นำไปสู่การใช้ดุลพินิจที่ส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ในที่สุด กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ต้องมีขอบเขตชัดเจนแน่นอน เช่น อาจกำหนดว่า มีลักษณะทางกายและจิตใจที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นข้าราชการตุลาการได้เพียงใด เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนทราบว่ากฎหมายดังกล่าวต้องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดบ้าง และต้องสอดคล้องกับหลักแห่งความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากกว่าประโยชน์ขององค์กร พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) จึงเป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจกว้างขวางเกินความจำเป็นอันอาจจะส่งผลให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการได้ การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการไว้ในขั้นตอนการรับสมัครบุคคลเพื่อสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการตุลาการ โดยให้เป็นดุลพินิจของ ก.ต. ในการพิจารณาความเหมาะสมของบุคคลที่จะให้มีสิทธิสมัครสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการตุลาการหรือไม่นั้น เป็นการตัดสิทธิคนพิการตั้งแต่ต้นโดยไม่เปิดโอกาสให้คนพิการสามารถสอบคัดเลือกได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป และไม่มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งงานนั้นเสียก่อน ทั้งภารกิจหลักตามอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม คือ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และต้องนั่งพิจารณาโดยครบองค์คณะ ความพิการจึงมิได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้จะเป็นข้าราชการตุลาการที่จะมีผลต่อการให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) ในส่วนที่บัญญัติให้ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามว่า "มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ" จึงขัดต่อสิทธิของคนพิการในการเข้าทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ และเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความพิการ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า "...มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ..." ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2555 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ประกอบมาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ร้อง เห็นว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ประกอบมาตรา 57 ตรี ที่บัญญัติให้นำเงินได้พึงประเมินของภริยาเป็นเงินได้ของสามี ทำให้สามีภริยาต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นจากตอนที่ต่างฝ่ายต่างแยกยื่นเมื่อยังไม่มีการสมรส และมาตรา 57 เบญจ ที่บัญญัติให้เฉพาะภริยาที่มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) สามารถแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามี โดยมิให้ถือว่าเป็นเงินได้ของสามีตามมาตรา 57 ตรี มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 โดยสร้างความไม่เป็นธรรมด้านภาระภาษีและเป็นการกระทบกระเทือนหรือจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพของหญิงมีสามี รวมทั้งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยไม่จำเป็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล โดยมิได้เป็นมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคสี่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) หรือไม่

เห็นว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2545 วันที่ 12 กันยายน 2545 วินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 80 แต่หากมีผู้ยื่นคำร้องกลับมาให้พิจารณาใหม่ โดยมีข้อเท็จจริงและประเด็นที่เป็นสาระสำคัญเพิ่มเติมจากเดิมที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยไว้ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจรับเรื่องหรือประเด็นดังกล่าวไว้พิจารณาอีกได้

สำหรับคำร้องนี้มีข้อเท็จจริงและประเด็นแตกต่างไปจากประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยไว้ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ประกอบมาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) เป็นบทบัญญัติที่จำแนกเงินได้พึงประเมินออกเป็นประเภทต่างๆ ไว้ เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ไม่มีข้อความใดๆ อันมีลักษณะเป็นการกระทบกระเทือนหรือจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือ

ประกอบอาชีพของบุคคล และมิได้กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ อีกทั้งมิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 30

ส่วนประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี ที่บัญญัติให้สามีและภริยาที่อยู่ร่วมกันตลอดปีภาษีที่ล่วงมาแล้วต้องถือเอาเงินได้พึงประเมินของภริยาเป็นเงินได้ของสามี และให้สามีมีหน้าที่และความรับผิดในการยื่นรายการและเสียภาษี แต่ถ้ามีภาษีค้างชำระและภริยาได้รับแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วันแล้ว ให้ภริยาร่วมรับผิดในการเสียภาษีที่ค้างชำระนั้นด้วย เป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับภริยา เพราะภริยาอาจไม่มีส่วนรู้เห็นในเรื่องการยื่นรายการเสียภาษีด้วย และทำให้สามีภริยาต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นจากกรณีที่ต่างฝ่ายต่างแยกยื่นเมื่อยังไม่มีการสมรส ประกอบกับมาตรา 57 เบญจ บัญญัติให้แต่เฉพาะภริยาที่มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) สามารถแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามี โดยมิให้ถือว่าเป็นเงินได้ของสามีตามมาตรา 57 ตรี จึงถือว่าเป็นการไม่ส่งเสริมความเสมอภาคของชายและหญิง และยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคลภายหลังจากการสมรสตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เมื่อวินิจฉัยว่าประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราอื่นอีก เพราะไม่ทำให้ผลแห่งคดีเปลี่ยนแปลง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2555 เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 114 มาตรา 128 มาตรา 148 และมาตรา 152 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 63 มาตรา 69 และมาตรา 70 หรือไม่

พนักงานอัยการจังหวัดลำพูน เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องนายประสงค์หรือมานะ แก้วลื้อ ที่ 1 และ นายนิยมหรือเปี๊ยก กัลจาก ที่ 2 เป็นจำเลยในคดีอาญาต่อศาลจังหวัดลำพูน ฐานความผิดมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป กระทำการให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง โดยเป็นหัวหน้าในการกระทำความผิด ร่วมกันปิดกั้นทางจราจรในลักษณะกีดขวางทางจราจร ขอให้ศาลพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และมาตรา 215 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 114 มาตรา 128 มาตรา 148 และมาตรา 152 จำเลยที่ 2 ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดลำพูนขอให้ ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 114 มาตรา 128 มาตรา 148 และมาตรา 152 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 63 มาตรา 69 และมาตรา 70 หรือไม่

ศาลจังหวัดลำพูนเห็นว่ายังไม่มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) จึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ระหว่างพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44-45/2554 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2554 วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 63 ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 215 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

ส่วนประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 148 และมาตรา 152 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว เป็นบทบัญญัติว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งโดยเนื้อหาของบทกำหนดโทษนี้ไม่มีกรณีที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใดได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ 69 และมาตรา 70 หรือไม่

เห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ผู้ใดมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้น ในบ้านเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ วรรคสอง บัญญัติว่า ถ้าผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธ บรรดาผู้ที่กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และวรรคสาม บัญญัติว่า ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 69 เป็นสิทธิของชนชาวไทยที่จะต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยมีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ มาตรา 70 เป็นหน้าที่ในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 อันเป็นบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการกระทำของบุคคลที่อาจจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในบ้านเมือง อันเป็นการคุ้มครองความสงบสุขของประชาชน บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มุ่งหมายหรือมีลักษณะเป็นการขัดขวางการใช้สิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 และมาตรา 70 แต่อย่างใด

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 114 และมาตรา 128 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 63 มาตรา 69 และมาตรา 70 หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการจราจรและเป็นกฎหมายที่จำเป็นที่รัฐต้องใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนบนถนนโดยกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยและลดอันตราย ที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ขับขี่ ผู้โดยสาร เพื่อให้การจราจรมีความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน ทั้งเป็นกฎหมายที่กำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดและโทษอันเป็นความรับผิดทางอาญาไว้ โดยมาตรา 114 ให้การกระทำที่เป็นความผิดต้องเป็นลักษณะกีดขวางการจราจร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานจราจร และกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตไว้ด้วยว่าต้องมีเหตุอันจำเป็นและเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ส่วนมาตรา 128 ให้การกระทำที่เป็นความผิดต้องเป็นการกระทำบนทางอันอาจทำให้เกิดอันตรายหรือเสียหาย เมื่อบทบัญญัติทั้งสองมาตรากำหนดให้การกระทำที่เป็นการกีดขวางการจราจรหรืออาจทำให้เกิดอันตรายหรือเสียหาย ซึ่งการกระทำดังกล่าวกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนอันเป็นประโยชน์ส่วนรวม เป็นความผิดที่ต้องรับโทษทางอาญา บทบัญญัติทั้งสองมาตราจึงมีวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับการคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ชุมนุมตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ส่วนเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา 63 อาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและยังต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายอื่นด้วย พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 114 และมาตรา 128 จึงเป็นบทบัญญัติที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติไว้ กล่าวคือ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เป็นบทบัญญัติที่ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ตามมาตรา 63 อีกทั้ง ไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในการต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใด ๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และมิได้เป็นการขัดแย้งต่อหน้าที่ของบุคคลในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 และมาตรา 70

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 69 และมาตรา 70 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 114 และมาตรา 128 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 63 มาตรา 69 และมาตรา 70

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 หรือไม่ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (1) (2) และ (5) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 หรือไม่ และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 23 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 58 มาตรา 59 และมาตรา 62 หรือไม่

ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ ที่ 1 พลเรือเอก บรรณวิทย์ เก่งเรียน ที่ 2 และนายทศพล แก้วทิมา ที่ 3) ในคดีหมายเลขดำที่ 663/2554 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่า คำร้องนี้เป็นกรณีที่ศาลแพ่งจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำ คำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 หรือไม่นั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 เป็นบทบัญญัติที่มอบหมายให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) มีอำนาจหน้าที่บูรณาการและประสานการปฏิบัติร่วมกับทุกส่วนราชการ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาความมั่นคง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในท้องถิ่นของตน เพื่อป้องกันภยันตรายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในยามปกติ และในยามที่เกิดสถานการณ์อันเป็นภัยต่อความมั่นคงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และกำหนดให้มีมาตรการและกลไกควบคุมการใช้อำนาจเป็นการเฉพาะตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ ภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น กรณีดังกล่าวมิได้กระทบต่อบทบัญญัติที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคหนึ่ง จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติ การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคหนึ่ง หรือไม่

กรณีพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 23 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 58 มาตรา 59 และมาตรา 62 หรือไม่นั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 23 ที่บัญญัติให้บรรดาข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามหมวดนี้ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองและการดำเนินคดีใด ๆ อันเนื่องมาจากข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำ ให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม เพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายนี้เป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐอันเป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าสิทธิของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองและอาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวจะมิได้รับความคุ้มครอง เพราะประชาชนย่อมสามารถใช้สิทธินำคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรมเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 58 มาตรา 59 และมาตรา 62 ได้โดยตรง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 วรรคสาม ดังนั้น คำโต้แย้งของโจทก์ทั้งสามในประเด็นดังกล่าว จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง คงมีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยเพียงว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง หรือไม่ และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (1) (2) และ (5) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 หรือไม่

ประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง หรือไม่นั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม ดังนั้น พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 มิได้ขัดต่อหลักความเป็นธรรมตามกฎหมายหรือหลักนิติธรรมแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง

สำหรับประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (1) (2) และ (5) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 หรือไม่นั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (1) (2) และ (5) เป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร แต่ก็เป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 ประกอบมาตรา 29 กล่าวคือ เป็นการตรากฎหมายเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน เพื่อให้สามารถป้องกันและระงับภัย ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที จึงจำเป็นต้องให้อำนาจผู้อำนวยการ กอ.รมน. ออกข้อกำหนดห้ามหรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือห้ามเข้าหรือให้ออกจากบริเวณพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ และข้อกำหนดดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ภายในพื้นที่ ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ อีกทั้ง บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ประกอบกับเป็นการจำกัดเสรีภาพเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร ดังนั้น พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (1) (2) และ (5) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (1) (2) และ (5) ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28-29/2555 เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 45 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

คำร้องที่หนึ่ง (เรื่องพิจารณาที่ 16/2555) พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องนายสมยศ พฤกษาเกษมสุข เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาต มาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58 มาตรา 91 และมาตรา 112 ในระหว่างการพิจารณาคดีจำเลยโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 เป็นกฎหมายที่กำหนดลักษณะของการกระทำความผิดคล้ายกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทบุคคลธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ซึ่งให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิดสามารถพิสูจน์เหตุยกเว้นความผิดได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 แต่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ไม่มีการบัญญัติเหตุยกเว้นความผิดไว้ และการที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 กำหนดโทษขั้นต่ำไว้สามปี ศาลจึงไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดน้อยกว่าสามปีได้ การบัญญัติกฎหมายและการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จึงเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนไม่สอดคล้องกับหลักพอสมควรแก่เหตุ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง

คำร้องที่สอง (เรื่องพิจารณาที่ 44/2555) พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องนายเอกชัย หรือเอก หงส์กังวาน เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และประกอบกิจการจำหน่ายวีดิทัศน์โดยทำเป็นธุรกิจ หรือได้ประโยชน์ตอบแทน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 มาตรา 91 และมาตรา 33 พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4 มาตรา 54 และมาตรา 82 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2542 ข้อ 1 ในระหว่างการพิจารณาคดีจำเลยโต้แย้งว่า ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่บัญญัติให้ผู้กระทำความผิด ต้องระวางโทษ

จำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปีนั้น เป็นการกำหนดบทลงโทษสูงเกินจำเป็นและไม่ได้สัดส่วนในการลงโทษ กระทบต่อสิทธิของประชาชน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และอัตราโทษดังกล่าว ยังกำหนดไว้เกินกว่าที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 8 มุ่งหมายที่จะคุ้มครองพระมหากษัตริย์เป็นกรณีพิเศษ เพียงผู้เดียว นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ไม่ได้เป็นกฎหมายที่สามารถจำกัดเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 ได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญามิใช่กฎหมายพิเศษตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 วรรคสอง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 ศาลอาญาเห็นว่า คำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองคำร้องเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 จึงส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) โดยให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ตามคำร้องมีประเด็นที่โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 หรือไม่นั้น ฟังได้ว่าเป็นการขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล จึงเป็นการโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 เฉพาะวรรคหนึ่ง และวรรคสอง เท่านั้น ส่วนประเด็นที่โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 8 นั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรา 8 เป็นบทบัญญัติที่รับรองสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ว่าทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ และด้วยสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐและสถาบันหลักของประเทศ รัฐจึงให้ความคุ้มครองว่า ผู้ใดจะละเมิด กล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้ ส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องรองรับให้รัฐธรรมนูญ มาตรา 8 มีผลใช้บังคับอย่างแท้จริง จึงไม่มีมูลกรณีที่จะอ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 8 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 45 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

ในประเด็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง หรือไม่นั้น เห็นว่า การที่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้พระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหนึ่งในรัฐธรรมนูญนั้น สืบเนื่องมาจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ โบราณราชประเพณี นิติประเพณี ซึ่งนอกจากจะมีลักษณะเป็นสถาบันหลักของประเทศแล้ว องค์พระมหากษัตริย์ยังทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะที่ผู้ใดจะละเมิดมิได้ จะกล่าวหาหรือฟ้องร้องในทางใดๆ มิได้ และด้วยพระเกียรติคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นการผดุงไว้ซึ่งเกียรติยศของประเทศ และรักษาคุณลักษณะประการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงมีความชอบธรรมที่ต้องมีกฎหมายคุ้มครองมิให้มีการละเมิดพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐและสถาบัน หลักของประเทศ ตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดและกำหนดอัตราโทษแก่ผู้กระทำการหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หากผู้ใดกระทำความผิดมาตราดังกล่าวก็จะต้องได้รับโทษทางอาญาเพราะเหตุแห่งการกระทำนั้น หลักการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จึงมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 ที่บัญญัติรับรองว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมาตรา 8 ที่บัญญัติรับรองและคุ้มครองสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของรัฐและเป็นสถาบันหลักของประเทศ การกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดจึงเป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนตามหลักนิติธรรม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จึงเป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับ หลักนิติธรรม มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง

สำหรับประเด็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 45 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่นั้น

เห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 วรรคสอง อันเป็นเงื่อนไขแห่งการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้การกำหนดอัตราโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ก็เป็นการกำหนดเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิด เพราะความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นความผิดที่มีลักษณะของการกระทำร้ายแรงมากกว่าการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทต่อบุคคลธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ประกอบกับเพื่อพิทักษ์ ปกป้องพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยการหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายได้โดยง่าย จึงไม่มีการบัญญัติเหตุยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษไว้ในทานองเดียวกันกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 329 และมาตรา 330 อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 เป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงและไม่ได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 45 วรรคหนึ่ง เพราะบุคคลทุกคนยังมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้ภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 45 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 45 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 (7) และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 29 และมาตรา 45 หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของนายธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ ผู้ฟ้องคดีที่ 1 และนายธัชชัย วงศ์กิจรุ่งเรือง ผู้ฟ้องคดีที่ 2 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งสองยื่นฟ้องคณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 โดยผู้ฟ้องคดีทั้งสองยื่นคำขออนุญาตนำภาพยนตร์เรื่อง “อินเซ็ค อิน เดอะ แบ็คยาร์ด” (Insects in the Backyard) ออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 25 แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 มีคำสั่งไม่อนุญาต ผู้ฟ้องคดีได้อุทธรณ์คำสั่ง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีมติยกอุทธรณ์ โดยเห็นว่าเนื้อหาสาระของภาพยนตร์ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้ฟ้องคดีทั้งสองจึงขอให้ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนมติและคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ขอให้เพิกถอนมติการประชุมของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 รวมทั้งขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองร่วมกันชดใช้ค่าเสียหาย ผู้ฟ้องคดีทั้งสองยื่นคำร้องเพื่อขอให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 (7) และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 29 และมาตรา 45 โดยโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกินความจำเป็นและขัดต่อหลักนิติธรรม จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 29 และมาตรา 45 รับรองไว้

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 (7) และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 45 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การสร้างภาพยนตร์เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้สร้างภาพยนตร์ เพื่อนำเสนอความคิดความเห็น สะท้อนปัญหาสังคมในแง่มุมต่าง ๆ โดยถ่ายทอดเรื่องราวเป็นภาพและเสียงอันเป็นวิธีการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ซึ่งเป็นเสรีภาพในการแสดงความเห็นของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 45 รับรองไว้ แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าว

ผู้สร้างภาพยนตร์จะต้องตระหนักถึงขอบเขตแห่งเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ด้วย เมื่อพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดกระบวนการและมาตรการทางกฎหมายในการอนุญาตให้ภาพยนตร์ที่จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร ต้องผ่านการตรวจพิจารณาและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ก่อน ซึ่งในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์นั้น คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจกำหนดประเภทของภาพยนตร์ตามมาตรา 26 โดยมาตรา 26 (7) เป็นภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร และมาตรา 29 บัญญัติไว้ว่า ถ้าคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์เห็นว่าภาพยนตร์เรื่องใดมีเนื้อหาที่เป็นการบ่อนทำลาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐและเกียรติภูมิของประเทศไทย ให้คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์มีอำนาจสั่งให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขหรือตัดทอนก่อนอนุญาต หรือจะไม่อนุญาตก็ได้ เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 (7) และมาตรา 29 เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาภาพยนตร์ก่อนที่จะนำออกสู่สาธารณะ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้เสรีภาพในการแสดงความเห็นตามอำเภอใจโดยไม่มีขอบเขตซึ่งอาจทำให้ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือมาตรฐานทางศีลธรรมอันดีของสังคมโดยรวมได้ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มิได้ห้ามการสร้างภาพยนตร์ หากแต่ผู้สร้างภาพยนตร์ที่ประสงค์จะนำออกฉาย ให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรต้องผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ตามกฎหมายก่อน จึงมิได้เป็นการจำกัดเสรีภาพเกินกว่าความจำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 45 รับรองไว้แต่อย่างใด อีกทั้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใด บุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ซึ่งมีผลให้คณะกรรมการดังกล่าวต้องใช้อำนาจภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ จึงเป็นการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ภายในขอบเขตการใช้ดุลพินิจเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของสังคมโดยรวมอันเป็นการสอดคล้องกับหลักนิติธรรมแล้ว จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง และมาตรา 29

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 (7) และมาตรา 29 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 45

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 30 หรือไม่ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมาตรา 43 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีที่ 5 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชูชีพ ฉิมวงษ์) ซึ่งเป็น ผู้รับมอบอำนาจของผู้ฟ้องคดีที่ 2 (รองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์ สุนทราพงศ์ ระพีสุวรรณ) ที่ 3 (รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธนู ศรีไสย์) ที่ 4 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ชาติประเสริฐ) และ ที่ 6 (รองศาสตราจารย์ สุพพตา ปิยะเกศิน) ในคดีหมายเลขดำที่ 392/2552 ว่า ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้อง สภาคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ 1 อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ 2 และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ 3 ต่อศาลปกครองกลาง ขอให้เพิกถอนมติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ในการประชุมครั้งที่ 1/2552 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 กรณีดำเนินการเลือกตั้งประธานสภาคณาจารย์ รองประธาน สภาคณาจารย์ และเลขาธิการสภาคณาจารย์ และประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 เรื่อง ผลการเลือกตั้งประธานสภาคณาจารย์ รองประธานสภาคณาจารย์ และเลขาธิการสภาคณาจารย์ ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552 และขอให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่ให้ถูกต้องตามระเบียบสภาคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการดำเนินงานของสภาคณาจารย์ พ.ศ. 2552 และผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่า กระบวนการตราพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

หรือไม่ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ทั้งฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 43 มาตรา 62 มาตรา 78 มาตรา 87 มาตรา 142 ถึงมาตรา 153 และมาตรา 187 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า คำโต้แย้งที่ว่ากระบวนการตราพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ศาลรัฐธรรมนูญ ได้เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26-34/2545 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2551 วินิจฉัย ไว้แล้วว่า การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก ส่วนคำโต้แย้งที่ว่าพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ทั้งฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 43 มาตรา 62 มาตรา 78 มาตรา 87 มาตรา 142 ถึงมาตรา 153 และมาตรา 187 นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-49/2544 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 วินิจฉัย ไว้แล้วว่า การโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 จะต้องระบุว่าบทบัญญัติมาตราใดของกฎหมายที่โต้แย้งขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด ดังนั้น คำโต้แย้งในสองส่วนนี้จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งไม่รับคำโต้แย้งในสองส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย สำหรับคำโต้แย้งที่ว่าพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ โดยระบุอย่างชัดเจนว่าบทบัญญัติมาตราใดของพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใดนั้น บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลปกครองกลางจะใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน ดังนั้น คำโต้แย้งในส่วนนี้จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) และข้อ 18 วรรคหนึ่ง (2) และ วรรคสอง จึงมีคำสั่งรับคำโต้แย้งในส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งห้าโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ รวม 6 ประเด็น แต่ประเด็นที่โต้แย้งว่าพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 78 (2) หรือไม่ พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 13 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 และมาตรา 78 (1) หรือไม่ พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 77 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ถึงมาตรา 151 หรือไม่ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 86 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 187 หรือไม่ เป็นประเด็นที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง

คงมีประเด็นที่ ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเพียง 2 ประเด็น คือ

(1) ประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป โดยเป็นบทบัญญัติที่รับรองและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญแล้ว จึงมิใช่บทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ได้ ส่วนพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสถานภาพของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักประกันในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย อำนาจหน้าที่ของมหาวิทยาลัย รายได้ของมหาวิทยาลัย หลักประกันในทรัพย์สินที่ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษาของมหาวิทยาลัย และบทเฉพาะกาล

รองรับการดำเนินการกรณีที่ตำแหน่งข้าราชการและลูกจ้างของส่วนราชการในมหาวิทยาลัยว่างลง บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติที่กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ทรัพย์สิน และรายได้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้การบริหารจัดการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัว สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการของหน่วยงานในกำกับของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 โดยบทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนดโดยเสมอกันและไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แต่อย่างใด

(2) ประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมาตรา 43 วรรคหนึ่ง หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 เป็นบทเฉพาะกาล บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีตามพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2522 อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระ แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวเป็นข้าราชการ ของมหาวิทยาลัยต้องแสดงเจตนาเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อครบกำหนดเวลาสิบห้าวันตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่แสดงเจตนาเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ให้พ้นจากตำแหน่ง และให้นำความในวรรคสองของมาตรา 78 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งมาตรา 78 วรรคสอง บัญญัติว่า การแสดงเจตนาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และเมื่อได้ยื่นแสดงเจตนาแล้วจะถอนมิได้ เมื่อพิเคราะห์ถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ประกอบกับบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของอธิการบดีตามพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 27 ที่บัญญัติให้อธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดและรับผิดชอบการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และมาตรา 32 ที่บัญญัติให้อธิการบดีเป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในกิจการทั้งปวง และมีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตาม (1) ให้มีอำนาจและหน้าที่บริหารกิจการของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัยแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า ตำแหน่งอธิการบดีเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการบริหารจัดการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้บรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยซึ่งมีหลักการบริหารจัดการองค์กรที่แตกต่างจากพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2522 ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นเพื่อให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีผู้บริหารสูงสุดเพื่อสามารถจัดการศึกษาอันเป็นการให้บริการสาธารณะต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ และหากบุคคลดังกล่าวต้องพ้นจากตำแหน่งอธิการบดีเพราะไม่แสดงเจตนาเปลี่ยนสถานภาพเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ก็เป็นเพียงการพ้นจากตำแหน่งทางบริหารเท่านั้น มิได้กระทบต่อสถานภาพความเป็นข้าราชการของบุคคลดังกล่าว และมิได้ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่ได้รับความเสมอภาคในสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมิได้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 30 และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมาตรา 43 วรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง และมาตรา 50 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64 หรือไม่

นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร เทวี พาร์ค เป็นโจทก์ ยื่นฟ้อง นาวาเอก วิทยา ละออจันทร์ เป็นจำเลยต่อ ศาลจังหวัดพัทยา ว่า ให้จำเลยชำระค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาและการจัดการสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ จำเลยให้การ

ต่อสู้ว่า โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าว เนื่องจากจำเลยได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกและบอกเลิกการชำระเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว โจทก์ให้การแก้ฟ้องแย้งว่า จำเลยยังคงอยู่เรื่อยมาและเป็นสมาชิกของโจทก์ จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรทุกรายเป็นสมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร และมาตรา 50 วรรคสอง ที่บัญญัติให้ผู้ที่ค้างชำระเงินค่าบำรุงรักษาและการจัดการสาธารณูปโภคติดต่อกันตั้งแต่หกเดือนขึ้นไป พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจระงับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในที่ดินจัดสรรของผู้ค้างชำระจนกว่าจะชำระให้ครบถ้วนนั้น เป็นการจำกัดเสรีภาพของจำเลยในการปฏิเสธการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 64 ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลาออกจากสมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งสำนักงานที่ดินไม่มีอำนาจระงับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในที่ดินของจำเลยอันเป็นสิทธิในทรัพย์สินของจำเลย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 41 ดังนั้น พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง และมาตรา 50 วรรคสอง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64 ศาลจังหวัดพัทยาต้องอาศัยบทบัญญัติทั้งสองมาตราในการวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาท เมื่อจำเลยอ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรส่งคำโต้แย้งของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง และมาตรา 50 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64 หรือไม่ ซึ่งศาลจังหวัดพัทยาจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีและยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64 หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 วรรคหนึ่ง ก็ตาม แต่เป็นการจำกัดเสรีภาพเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 64 วรรคสาม บัญญัติให้กระทำได้ ส่วนการที่พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลาออกจากสมาชิกของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรไว้โดยเฉพาะ ก็เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรในการใช้สาธารณูปโภคร่วมกัน และการที่จะพ้นจากความรับผิดชอบได้ก็ต่อเมื่อผู้ซื้อที่ดินจัดสรรได้โอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินจัดสรรให้แก่บุคคลอื่นแล้ว อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง มิใช่บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 วรรคหนึ่ง ดังนั้น พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64

ส่วนประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 50 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64 หรือไม่ เห็นว่า พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 50 วรรคสอง เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินเป็นการชั่วคราว เพื่อให้ผู้ที่ค้างชำระเงิน ค่าบำรุงรักษาและการจัดการสาธารณูปโภคดำเนินการให้ถูกต้องและไม่เป็นการเอาเปรียบสมาชิกคนอื่นๆ จึงเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 41 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้กระทำได้ เมื่อจำเลยชำระเงินค่าบำรุงรักษาและการจัดการสาธารณูปโภคให้แก่นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรครบถ้วนแล้ว ก็สามารถดำเนินการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในที่ดินจัดสรรดังกล่าวได้ อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 50 วรรคสอง มิใช่บทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน

หรือหมู่คณะอื่น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 ดังนั้น พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 50 วรรคสอง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง และมาตรา 50 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 และมาตรา 84 (1) หรือไม่

พนักงานอัยการจังหวัดชุมพร เป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดชุมพร ความผิดฐาน ขายปุ๋ยเคมีซึ่งเป็นปุ๋ยเคมีผิดมาตรฐาน อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 3 มาตรา 30 (2) มาตรา 33 มาตรา 67 และมาตรา 72/6 จำเลยให้การปฏิเสธและโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า ถ้าผู้กระทำการตามวรรคหนึ่งกระทำโดยไม่รู้ว่าเป็นปุ๋ยเคมีผิดมาตรฐาน ปุ๋ยที่รัฐมนตรีสั่งเพิกถอนทะเบียน หรือปุ๋ยเคมีที่มีสารเป็นพิษเกินกว่าที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สี่พันบาท ถึงสี่หมื่นบาท ขัดต่อหลักที่ให้บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา และเป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด อันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 อีกทั้งเป็นบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และในขณะที่ตรากฎหมายก็ไม่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีสาธารณูปโภค ซึ่งขัดต่อแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 (1) ศาลจังหวัดชุมพรเห็นว่า คำโต้แย้งของจำเลยเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 จึงส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 และมาตรา 84 (1) หรือไม่ ซึ่งศาลจังหวัดชุมพรจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 และมาตรา 84 (1) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการผลิต การขาย และการนำหรือสั่งปุ๋ยเคมีเข้ามาในราชอาณาจักรให้เป็นไปโดยสุจริต รวมทั้งควบคุมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อรักษาประโยชน์ของเกษตรกร เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเป็นอาหารพืชหรือบำรุงดินเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น และปัจจุบันนี้มีการสั่งปุ๋ยเคมีจากต่างประเทศมาจำหน่ายและผสมเพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกรในปริมาณมากขึ้นทุกปี แต่ปรากฏว่าปุ๋ยเคมีที่จำหน่ายในท้องตลาดนั้น มักจะมีปุ๋ยเคมีปลอม ปุ๋ยเคมีผิดมาตรฐาน ปุ๋ยเคมีเสื่อมคุณภาพ ทั้งน้ำหนักปุ๋ยเคมีก็น้อยกว่าที่แจ้งไว้ในฉลาก ปริมาณธาตุอาหารพืชไม่ถูกต้องครบถ้วนตามข้อความที่แจ้งไว้ในฉลาก เป็นการเอาเปรียบแก่เกษตรกรและหวังผลกำไรเกินควรโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายแก่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังเป็นการเสียหายแก่นโยบายการส่งเสริมการเกษตรของรัฐบาล ทั้งนี้ การควบคุมดังกล่าวซึ่งรวมถึงปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์ที่ไม่ได้คุณภาพด้วย จึงมีบทกำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้เพื่อให้รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการค้าปุ๋ยมิให้กระทำการโดยหวังผลกำไรเกินควร และคุ้มครองผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ได้ใช้ปุ๋ยที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบอาชีพค้าขายปุ๋ย สำหรับพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง เป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพค้าขายปุ๋ยต้องใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานที่ผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวจะพึงมี

ด้วยการตรวจสอบปุ๋ยเสียก่อนที่จะขายให้กับเกษตรกร เพื่อทำให้การควบคุมการขายหรือนำเข้าปุ๋ยเคมีบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แม้จะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคลตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคหนึ่ง อยู่บ้างก็ตาม แต่เป็นการจำกัดเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคสอง บัญญัติให้กระทำได้ กล่าวคือ เป็นการจำกัดเสรีภาพเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นเกษตรกร เพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพของผู้ประกอบอาชีพค้าขายปุ๋ย และเพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเป็นบทบัญญัติที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติไว้ โดยเป็นการจำกัดเสรีภาพเพียงเท่าที่จำเป็น และมิได้มีเนื้อหากระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพของบุคคล เนื่องจากมิได้ห้ามผู้ประกอบอาชีพค้าขายปุ๋ยมิให้ประกอบอาชีพโดยเด็ดขาด แต่ให้ประกอบอาชีพด้วยความระมัดระวังไม่นำปุ๋ยที่ไม่ได้มาตรฐานมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกร ทั้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 และเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมมิให้ถูกเอาเปรียบโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นความจำเป็น ที่รัฐต้องควบคุมธุรกิจการค้าปุ๋ยที่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจอย่างยิ่ง อีกทั้งมิได้เป็นอุปสรรคหรือขัดขวางต่อการดำเนินการตามนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐที่มุ่งสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน จึงไม่ใช่กรณีที่พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 84 (1) ได้

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 และมาตรา 84 (1)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายฟิลิป นิวสัน) ในคดีหมายเลขดำที่ 4531/2554 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องจำเลยในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของบริษัท ดาต้าแมท จำกัด (มหาชน) ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ในฐานความผิดร่วมกันเป็นนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างให้ถูกต้องและตามกำหนดเวลา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 70 มาตรา 144 และมาตรา 158 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 จำเลยให้การปฏิเสธ ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย” เป็นกรณีที่หากนิติบุคคลกระทำความผิดแล้ว บุคคลใดเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้จัดการหรือผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบว่าบุคคลดังกล่าวได้ร่วมกระทำความผิดด้วยหรือไม่ เป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด ข้อสันนิษฐานดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชนดังปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 และเป็นการขัดหรือแย้งกับหลักนิติธรรมที่ว่า โจทก์ในคดีอาญาต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ซึ่งเป็นกรณีเดียวกับ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน ขอให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ศาลอาญากรุงเทพใต้เห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 เป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว จึงให้ส่งความเห็นตามทางการเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง ซึ่งศาลอาญากรุงเทพใต้จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยมาตรา 39 วรรคสองบัญญัติว่า ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ให้แก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิด สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการว่าจ้าง การใช้แรงงาน และการจัดสวัสดิการที่จำเป็นในการทำงาน เพื่อให้ผู้ทำงานมีสุขภาพอนามัยที่ดี และได้รับค่าตอบแทนตามสมควร เพื่อให้การใช้แรงงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม รวมทั้งกำหนดมาตรการให้นายจ้าง ลูกจ้าง และองค์กร ต้องปฏิบัติต่อกันและต่อรัฐ และเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานการจ้างแรงงานและสภาพการทำงานขั้นต่ำที่นายจ้างพึงปฏิบัติต่อลูกจ้าง โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 5 ได้ให้ความหมายของคำว่า "นายจ้าง" ไว้ว่า หมายถึง ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้และหมายความรวมถึง (1) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง (2) ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย ดังนั้น นายจ้างจึงมีทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 อยู่ในหมวด 16 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการบัญญัติถึงกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิด และการกระทำความผิดนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการไม่สั่งการ หรือการกระทำการ หรือการไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลใดๆ ที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นก็ให้บุคคลที่กระทำการหรืองดเว้นกระทำการตามหน้าที่ดังกล่าว ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดที่นิติบุคคลกระทำด้วย เป็นบทบัญญัติที่กำหนดตัวบุคคลที่ต้องรับผิดในทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติตามกฎหมายซึ่งไม่สามารถกระทำการใดๆ ได้ด้วยตนเอง หรือไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้ หากปราศจากบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้น อันเป็นการสอดคล้องกับความหมายของคำว่านายจ้างที่เป็นนิติบุคคลตามมาตรา 5 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

มาตรา 158 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ถือเอาพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งก่อให้เกิดการกระทำความผิดของนิติบุคคลว่าต้องรับผิดในผลของการกระทำของตนเอง จึงมิใช่เป็นบทสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์ยังคงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงการกระทำหรืองดเว้นกระทำตามหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวก่อนว่าเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำและมีความผิดตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 บัญญัติไว้ หรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการนั้นเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและการกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นต้องครบองค์ประกอบความผิด นอกจากนี้ เมื่อนิติบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่า การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นจากการสั่งการหรือการไม่สั่งการ หรือการกระทำการ หรือการไม่กระทำการของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น และภาระพิสูจน์การกระทำความผิดของบุคคลดังกล่าวยังคงต้องพิจารณาถึงมาตรฐานการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงตามที่กฎหมายบัญญัติ และในกรณีที่มีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และในระหว่างการพิจารณาของศาลหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นนั้น กรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าจำเลยได้กระทำการอันเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

ส่วนประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 มีลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 นั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 มิใช่บทบัญญัติที่เป็นข้อสันนิษฐานว่ากรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตั้งแต่แรกโดยที่ผู้กล่าวหาไม่จำต้องพิสูจน์ถึงการกระทำความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติ

คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 และพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 จึงเป็นคนละกรณีกัน

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 และมาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) หรือไม่

ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พลตำรวจโท สมคิด บุญถนอม กับพวก รวม 5 คน) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ. 119/2553 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องจำเลยทั้งห้าต่อศาลอาญาในฐานความผิดร่วมกันหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย และร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาและโดยไตร่ตรองไว้ก่อน และเพื่อปกปิดการกระทำความผิดอื่นของตน และเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้ ต่อมาโจทก์ยื่นคำร้องขอสืบพยานโจทก์ คือ พันตำรวจโท สุวิชชัย แก้วผลึก ในศาลประเทศกัมพูชาและศาลประเทศซาอุดีอาระเบียตามหนังสือขอความร่วมมือของสถานเอกอัครราชทูตแห่งราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบียประจำประเทศไทย โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 เนื่องด้วยเห็นว่า เป็นพยานปากสำคัญ

ที่จะแสดงข้อเท็จจริงในคดี ประกอบกับเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในการกระทำความผิดของจำเลยทั้งห้า ศาลอาญาเห็นว่า พยานโจทก์ปากนี้เป็นพยานปากสำคัญ และเป็นคดีที่กระทบต่อความเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ตลอดจนอาจมีผลเสียหายต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ หากศาลไม่ดำเนินการสืบพยานปากนี้ทั้งๆ ที่กระบวนพิจารณาคดียังมีโอกาสที่จะได้มาซึ่งคำเบิกความดังกล่าว และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 จึงเห็นสมควรส่งประเด็นไปสืบพยานโจทก์ที่ศาลประเทศกัมพูชา และศาลประเทศซาอุดีอาระเบียตามที่โจทก์ร้องขอ

จำเลยทั้งห้ายื่นคำร้องขอให้ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 12 (2) มาตรา 37 และมาตรา 41 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 40

ศาลอาญาเห็นว่า มีเหตุสมควรจึงมีคำสั่งให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งห้าและคำคัดค้านของโจทก์ ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 12 (2) มาตรา 37 และมาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 40 หรือไม่ ซึ่งศาลอาญาจะนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ 4 (พันตำรวจโท สุรเดช อุดมดี) และจำเลยที่ 5 (จ่าสิบตำรวจ ประสงค์ ทอรั้ง) ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง และจำเลยที่ 5 ยื่นคำแถลงการณ์ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีคำสั่งรับรวมไว้ในสำนวน

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยทั้งห้าโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รวม 4 ประเด็น ดังนี้

1. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 12 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 40 หรือไม่

2. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 หรือไม่

3. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 39 หรือไม่

4. พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 และมาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) หรือไม่

จึงต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำเลยทั้งห้าโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง หรือไม่ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 12 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 40 หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 12 (2) เป็นบทบัญญัติในหมวด 2 ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือ ส่วนที่ 1 บททั่วไป โดยบัญญัติให้ผู้ประสานงานกลางส่งคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ให้สืบพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ซึ่งเป็นการดำเนินการ

ในศาล และคำร้องขอ ให้ดำเนินการริบหรือยึดทรัพย์สิน ให้ส่งอัยการพิเศษฝ่ายคดีดำเนินการนั้น เป็นบทบัญญัติ ที่ให้ผู้ประสานงานกลางส่งคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศดังกล่าวให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ มิใช่เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ และมิใช่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 40 ดังนั้น คำโต้แย้งในประเด็นนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง

ประเด็นที่ 2 ที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ในการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการสืบสวน สอบสวน ฟ้องคดี ริบทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยให้หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์ จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เสนอเรื่องต่อผู้ประสานงานกลาง คืออัยการสูงสุดหรือ ผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายเป็นผู้ดำเนินการ โดยคำขอ ให้ทำตามแบบ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด และให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาว่าสมควรจะขอความช่วยเหลือ จากต่างประเทศหรือไม่ ให้ถือว่าคำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเป็นยุติ เว้นแต่นายกรัฐมนตรี จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น หน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอ ในการใช้ข่าวสารหรือพยานหลักฐานตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในคำขอ นอกจากนี้ หน่วยงานผู้ขอจะต้อง รักษาความลับของข่าวสารหรือพยานหลักฐานที่ขอรับความช่วยเหลือ เว้นแต่ข่าวสารหรือพยานหลักฐานนั้นจำเป็นต่อการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยอันเป็นผลจากการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี หรือ การดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ระบุไว้ในคำขอบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว เป็นการบัญญัติ หลักเกณฑ์และวิธีขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ที่มีลักษณะพิเศษ มิใช่เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรับโทษอาญาของบุคคล หรือบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด หรือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 ดังนั้น คำโต้แย้งในประเด็นนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง

ประเด็นที่ 3 ที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 39 หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 เป็นบทบัญญัติในหมวด 2 ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือและการขอความช่วยเหลือ ส่วนที่ 10 วิธีขอความช่วยเหลือ โดยบัญญัติให้บรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังบรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถือว่า เป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย มิใช่เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจ โดยองค์กรของรัฐ หรือการรับโทษอาญาของบุคคล ทั้งมิใช่บทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 39 ดังนั้น คำโต้แย้งในประเด็นนี้จึงไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง

ประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีการกระทำร่วมกันเป็นเครือข่ายในดินแดน ของหลายประเทศ และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศโดยลำพังไม่อาจป้องกันและปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด การป้องกันและ</u>

ปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวจำต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ สมควรกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือและรับความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามดังกล่าว โดยมาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการสืบสวน สอบสวน ฟ้องคดี ริบทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยให้หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เสนอเรื่องต่อผู้ประสานงานกลาง คือ อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายเป็นผู้ดำเนินการ โดยคำขอให้ทำตามแบบหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ผู้ประสานงานกลางกำหนด และให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณาว่าสมควรจะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศหรือไม่ ให้ถือว่าคำวินิจฉัยของผู้ประสานงานกลางเป็นยุติ เว้นแต่นายกรัฐมนตรีจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น หน่วยงานผู้ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ต่อประเทศผู้รับคำร้องขอในการใช้ข่าวสารหรือพยานหลักฐานตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในคำขอ นอกจากนี้ หน่วยงานผู้ขอจะต้องรักษาความลับของข่าวสารหรือพยานหลักฐานที่ขอรับความช่วยเหลือ เว้นแต่ข่าวสารหรือพยานหลักฐานนั้นจำเป็นต่อการพิจารณาคดี โดยเปิดเผยอันเป็นผลจากการสืบสวน การสอบสวน การฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง กับคดีอาญาที่ระบุไว้ในคำขอ เห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงการบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการ ในการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศในเรื่องทางอาญา ซึ่งเป็นเรื่องการดำเนินการขององค์กรฝ่ายบริหาร บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจึงมิได้ขัดต่อหลักนิติธรรม ทั้งมิได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมาก (7 ต่อ 2) วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7)

ประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ซึ่งบัญญัติให้บรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่า เป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมายนั้น เป็นบทบัญญัติที่มิได้กำหนดรายละเอียด ขั้นตอน และกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้จำเลยต้องถูกผูกมัด ตามพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาจากการสืบพยานของโจทก์ในศาลต่างประเทศที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจ หรือรับทราบพยานหลักฐาน หรือต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอ แม้ว่าการรับฟังพยานหลักฐานของศาล ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 และมาตรา 227/1 ที่บัญญัติให้ ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่จำเลยไม่มีโอกาสถามค้าน ด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรเชื่อพยานหลักฐานดังกล่าวโดยลำพังเพื่อลงโทษจำเลยก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าว ก็มิได้เป็นข้อห้ามเด็ดขาด โดยยังเปิดโอกาสให้ศาลนำพยานหลักฐานเช่นนี้ไปใช้ประกอบกับพยานหลักฐานอื่นได้ จึงไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 (2) (3) (4) (7) ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิ ในกระบวนการยุติธรรมไว้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริง และตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การมีสิทธิ ที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม การมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ และการได้รับความช่วยเหลือ ในทางคดีจากทนายความ อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ สิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ข้อ 14.3 อันเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า สิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และสิทธิขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถาม ภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

มาตรา 41 จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคล และกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) ทั้งไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมาก (5 ต่อ 4) วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก (7 ต่อ 2) ว่า พระราชบัญญัติ ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 และมาตรา 39 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) และวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก (5 ต่อ 4) ว่า พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

ศาลอุทธรณ์ส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ษ.17/2552 หมายเลขแดงที่ ษ.17/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ผู้ร้อง กล่าวโทษ นายสุริยา ลาภวิสุทธิสิน กับพวกรวม 12 คน ผู้ถูกกล่าวหา ต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในระหว่างการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลอาญาขอให้มีคำสั่งห้ามผู้ถูกกล่าวหารวมแปดคน เดินทางออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อน และศาลอาญาได้มีคำสั่งห้ามมิให้ผู้ถูกกล่าวหาทั้งแปดเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ ตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2552 จนกว่าศาลอาญาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 ยื่นคำร้องขอให้ศาลอาญาเพิกถอนคำสั่งห้ามผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 เดินทางออกนอกราชอาณาจักร ต่อมาวันที่ 11 สิงหาคม 2554 ศาลอาญามีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งดังกล่าว ผู้ร้องอุทธรณ์ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์

ผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 ได้โต้แย้งว่า การที่ผู้ร้องกล่าวโทษและขอให้ศาลอาญามีคำสั่งห้าม ผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 ออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนนั้น ศาลยังมิได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด และจะปฏิบัติเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 34 บัญญัติให้เสรีภาพแก่บุคคลในการเดินทางอันเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 จะต้องได้รับเสรีภาพในการเดินทางตามกฎหมายเช่นกัน การจำกัดสิทธิใดๆ จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขกำหนดเวลาที่ชัดเจน พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาคำสั่งห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักรไว้อย่างชัดเจนว่า การจำกัดเสรีภาพในการเดินทางออกนอกราชอาณาจักรจะอยู่ภายใต้ระยะเวลาเพียงใด ซึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 ผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 จึงขอให้ศาลอุทธรณ์ส่งคำโต้แย้งไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 เป็นบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และมาตรา 39

ศาลอุทธรณ์เห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 โต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และมาตรา 39 จึงมีคำสั่งให้ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกกล่าวหาที่ 5 ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลอาญาส่งสำนวนคืนศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ร้องต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ตามคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และมาตรา 39 หรือไม่ ซึ่งศาลอุทธรณ์จะนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 และมาตรา 39 หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 39 เป็นบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลเกี่ยวกับความผิดและโทษทางอาญา ส่วนการห้ามบุคคลมิให้ออกนอกราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ มิใช่โทษทางอาญา และมิใช่วิธีการปฏิบัติต่อผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดทางอาญา แต่เป็นบทบัญญัติกำหนดมาตรการป้องกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหาตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เดินทางออกนอกราชอาณาจักร หรือมิให้มีการกระทำการยักย้ายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนไปให้พ้นจากการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น และรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคสาม เป็นบทบัญญัติคุ้มครองบุคคลผู้มีสัญชาติไทยมิให้มีการเนรเทศออกนอกราชอาณาจักรหรือ การห้ามมิให้เข้ามาในราชอาณาจักร จึงไม่มีกรณีที่จะวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตราดังกล่าว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 34 วรรคสาม

คงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเพียงว่า พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ให้การรับรองเสรีภาพของบุคคลในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรได้โดยอิสระ และ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติให้รัฐตรากฎหมายเพื่อจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์เท่านั้น นอกจากนี้กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพดังกล่าวต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพของบุคคลในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่มิได้ ทั้งต้องเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง อันเป็นหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29

สำหรับพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่กำกับดูแลพัฒนาตลาดทุนและคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลในอันที่จะใช้มาตรการป้องกันมิให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาหลบหนีออกนอกราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ที่มีลักษณะอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ประชาชน และสำนักงานมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กระทำความผิดจะยักย้ายหรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนให้สำนักงานด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ก.ล.ต. มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือทรัพย์สินซึ่งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า เป็นของบุคคลนั้นได้ แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่มี การฟ้องคดีต่อศาล ให้คำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวยังคงมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น และ ในกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถฟ้องคดีได้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ศาลที่มีเขตอำนาจจะสั่งขยายระยะเวลาออกไปอีกตามคำขอของสำนักงานก็ได้ แต่จะขยายเวลาอีกเกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันมิได้” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวจะหลบหนี ออกนอกราชอาณาจักร เมื่อสำนักงานร้องขอให้ศาลอาญามีอำนาจสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนได้ และในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ให้คณะกรรมการ ก.ล.ต. มีคำสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวได้เป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวัน จนกว่า ศาลอาญาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น”

เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลอาญาสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนได้ และในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนให้คณะกรรมการ ก.ล.ต. มีอำนาจสั่งห้ามมิให้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนเป็นการชั่วคราวได้เป็นเวลาไม่เกิน 15 วัน จนกว่าศาลอาญาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันมิให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเดินทางออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย เพราะหากผู้ถูกกล่าวได้หลบหนีหรือเดินทางออกนอกราชอาณาจักรแล้ว การจับกุมตัวบุคคลดังกล่าวมาดำเนินคดีย่อมกระทำได้ยาก มาตรการดังกล่าวจึงมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีความมุ่งหมายที่จะป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความในตลาดทุนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้การใช้อำนาจของสำนักงาน ก.ล.ต. และคณะกรรมการ ก.ล.ต. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนได้ และบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ อันเป็นไปตามหลักนิติธรรมและหลักความได้สัดส่วนตามความจำเป็นแก่กรณี แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการเดินทางของบุคคลตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคหนึ่งอยู่บ้าง แต่เป็นการจำกัดเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคสอง เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน กล่าวคือเป็นการจำกัดเสรีภาพเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งของรัฐและเอกชน อีกทั้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ใน มาตรา 34 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องพร้อมความเห็น ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยมีการดำเนินการอันเป็นเหตุแห่งคำร้องรวม 4 ข้อ ดังนี้

ข้อ 1 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม ขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 และขัดกับหลักการเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144

ข้อ 2 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า การจัดคูหาเลือกตั้งที่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนนและหันหลังให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งกับบุคคลภายนอกที่มาสังเกตการณ์การเลือกตั้งหน้าหน่วย เป็นการละเมิดหลักการเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 104 วรรคสาม

ข้อ 3 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด เป็นการ

ละเมิดหลักการของรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่า พรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 108 และเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

ข้อ 4 เหตุแห่งคำร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติ สั่งการ ออกประกาศ และออกคำสั่งในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวน เพื่อวินิจฉัยข้อปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้งไปโดยไม่มีการประชุมปรึกษาหารือหรือมิได้มีการปรึกษาหารือกันโดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่ และการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 ประกอบกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (6) และขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

คำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 นั้น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2543 วินิจฉัยเป็นแนวทางว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหรือข้อบังคับของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ หมวด 6 ส่วนที่ 4 มิใช่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาล

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอคำร้อง โดยมีเหตุแห่งคำร้องข้อ 1 เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้งอันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกฤษฎีกา ซึ่งเป็นกฎตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับพิจารณาวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เหตุแห่งคำร้อง ข้อ 2 พิจารณาแล้ว การจัดคูหาเลือกตั้งต้องมีที่มาจากการพิจารณาเห็นชอบร่วมกันของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การพิจารณาเห็นชอบย่อมต้องเป็น “มติ” ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการจัดคูหาเลือกตั้งตามมติดังกล่าวมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปอันมีลักษณะเป็นกฎที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งอยู่ในความหมายของคำว่า “กฎ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 จึงเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับพิจารณาวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เหตุแห่งคำร้อง ข้อ 3 พิจารณาแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นตามเหตุแห่งคำร้องข้อนี้ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับใด มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เหตุแห่งคำร้องข้อ 4 พิจารณาแล้ว เป็นการขอให้พิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับมติ สั่งการ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งหากมติ สั่งการ ประกาศ และคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งฉบับใดมีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะก็จะมีลักษณะเป็นกฎที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งอยู่ในความหมายของคำว่า “กฎ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 จึงเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับพิจารณาวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อนี้

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยพลตำรวจเอกวาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง และนายปริญญา นาคฉัตรีย์ กรรมการการเลือกตั้งชี้แจงด้วยวาจาพร้อมทั้งยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2549 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นตามคำร้องที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ในการพิจารณาประเด็นตามคำร้องนี้ มีการดำเนินการเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกาและมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎตามที่วินิจฉัยไว้ในประเด็นเบื้องต้น อันเป็นเหตุแห่งคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาโดยลำดับ ดังนี้

เหตุแห่งคำร้องข้อ 1 คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม ขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 และขัดกับหลักการเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 ตราขึ้นและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 ประกอบด้วยบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง มาตรา 3 บัญญัติให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ส่วนที่สอง มาตรา 4 กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ 2 เมษายน 2549

บทบัญญัติในส่วนที่หนึ่งที่ให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร นั้น การยุบสภาเป็นการกระทำของรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้าของฝ่ายบริหารเป็นผู้ถวายคำแนะนำพระมหากษัตริย์เพื่อทรงยุบสภาผู้แทนราษฎร เป็นการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารโดยแท้ที่กำหนดไว้ในระบบรัฐสภา เพื่อให้ฝ่ายบริหารถ่วงดุลหรือคานอำนาจกับฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติกับรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร จึงเป็นดุลพินิจของฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง ไม่อยู่ภายใต้การตรวจสอบการใช้อำนาจโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการ

ส่วนบทบัญญัติในส่วนที่สอง ซึ่งเป็นเรื่องของการกำหนดวันเลือกตั้งนั้น แม้เป็นการกำหนดโดยรัฐบาลเนื่องจากเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว แต่การกำหนดวันเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์กับการจัดการการเลือกตั้งซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจไว้ และมีกำหนดระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการในกระบวนการจัดการการเลือกตั้งหลายประการ การที่รัฐบาลจะต้องกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร จึงจำเป็นต้องประสานงานกับคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน ทั้งนี้ เมื่อกำหนดวันเลือกตั้งแล้ว การดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งก็จะเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นจากการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะผู้ใช้อำนาจควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งย่อมมีอำนาจพิจารณาดำเนินการสั่งการปัญหาดังกล่าว และบางกรณีรัฐธรรมนูญให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายบางฉบับให้เป็นที่ยุติได้ด้วย ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) แต่การเป็นที่ยุตินั้นมีความหมายเพียงเป็นการยุติโดยองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าเป็นที่ยุติโดยไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ดังนั้น หากมีปัญหาเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็ย่อมอยู่ภายใต้การตรวจสอบขององค์กรฝ่ายตุลาการ เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญมอบหมายให้ใช้อำนาจตุลาการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ตามที่ผู้ร้องขอให้วินิจฉัยว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งให้ความเห็นในเรื่องการกำหนดระยะเวลาสำหรับการเตรียมการจัดการเลือกตั้ง อันนำไปสู่การประกาศกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่เหมาะสมและไม่เที่ยงธรรม ขัดกับหลักการเรื่องความเป็นกลางในทางการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 136 และขัดกับหลักการเรื่องการควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 นั้น

การควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น ต้องพิจารณาจากการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเริ่มตั้งแต่การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นต่อรัฐบาลในการกำหนดวันเลือกตั้งในพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 เป็นวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็นต้นไป

การที่พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 เมษายน 2549 ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร ฯ ใช้บังคับจำนวน 37 วัน นั้น การกำหนดวันเลือกตั้งดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติให้กำหนดวันเลือกตั้งภายใน 60 วัน ดังนั้น รัฐบาลและคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้ดำเนินการในส่วนของพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสองแล้ว

ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ นั้น

เมื่อพิจารณาจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปที่เกิดขึ้นภายหลังการยุบสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ มีพรรคการเมืองหลายพรรคตัดสินใจไม่ส่งสมาชิกเข้ารับสมัครเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป และการเลือกตั้งครั้งนี้มีผลการเลือกตั้งที่ผิดปกติเกิดขึ้นหลายประการ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าว ไม่ว่าการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อหรือแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เห็นได้ว่า ในจำนวนบัตรที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง หากรวมจำนวนบัตรที่ไม่ประสงค์ลงคะแนนเข้ากับบัตรเสียแล้ว ก็จะเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนบัตรที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นบัตรดี อีกทั้งเมื่อพิจารณาประกอบกับข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ณ วันที่ 2 เมษายน 2549 ปรากฏว่ามีเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวจากพรรคการเมืองเดียวที่ส่งผู้สมัครทุกเขตเลือกตั้ง คือพรรคไทยรักไทย จำนวนถึง 281 เขตเลือกตั้ง จากเขตเลือกตั้งทั้งหมด 400 เขต ซึ่งเมื่อมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว ปรากฏว่าเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นไม่ได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 74 บัญญัติไว้ เป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และเมื่อมีการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ก็ยังมีเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่อีกครั้ง แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากอยู่ระหว่างการบังคับใช้วิธีการชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาตามคำสั่งของศาลปกครองกลางที่ให้ระงับการเลือกตั้งไว้ก่อน ส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปปกครองประเทศนั้น ไม่อาจเป็นไปดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบอำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ที่ได้ดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 เฉพาะในส่วนมาตรา 4 ที่กำหนดวันเลือกตั้งทั่วไป นี้ จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม และไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนอย่างแท้จริงตามระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น แม้พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 จะตราขึ้นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการการเลือกตั้ง จะได้ดำเนินการ

เลือกตั้งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องแต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ก็ทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ไม่ได้ผู้แทนปวงชนอย่างแท้จริงตามระบอบประชาธิปไตย อันนำไปสู่การเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 มาตรา 3 และมาตรา 144 วรรคหนึ่ง

เหตุแห่งคำร้องข้อ 2 การจัดคูหาเลือกตั้งที่ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหันหน้าเข้าคูหาลงคะแนนและหันหลังให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งกับบุคคลภายนอกที่มาสังเกตการณ์การเลือกตั้งหน้าหน่วย เป็นการละเมิดหลักการเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งจะต้องดำเนินการโดยใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 104 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้จัดคูหารูปแบบใหม่ข้างต้น ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไปโดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ โดยมีการศึกษาข้อดีข้อเสีย รวมทั้งข้อร้องเรียนต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดคูหาแบบเดิมจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา และได้ศึกษาดูงานการเลือกตั้งของต่างประเทศด้วย แสดงถึงเจตนาของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดคูหารูปแบบใหม่โดยสุจริตและมุ่งหมายให้เกิดความเที่ยงธรรม แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ มาตรา 14 วรรคหนึ่ง ข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแต่งตั้งและวิธีปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อ 4 และคำชี้แจงของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ว่าการจัดคูหารูปแบบใหม่นี้ ก็เพื่อให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งขณะลงคะแนนได้แล้ว

เห็นว่า รูปแบบการจัดคูหาเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 นั้น ทำให้การลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ในระยะห่างที่กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง อันมีผู้แทนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือที่ส่งสมัครแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการเลือกตั้งร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย และอยู่ในวิสัยที่สามารถมองเห็นการลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ การจัดคูหารูปแบบใหม่นี้จึงมีผลทำให้การลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว ไม่เป็นการลงคะแนนโดยลับ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 104 วรรคสาม บัญญัติไว้

เมื่อพิจารณาเหตุผลในการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 ตามเหตุแห่งคำร้องข้อ 1 และเหตุผลในการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับมติในการจัดคูหาเลือกตั้งตามเหตุแห่งคำร้องข้อ 2 นี้ ประกอบกันแล้ว เห็นว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปตามที่พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 มาตรา 4 กำหนดไว้ให้มีขึ้นในวันที่ 2 เมษายน 2549 ประกอบกับการจัดคูหาเลือกตั้ง

ตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นั้น เป็นการเลือกตั้งที่ทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ในส่วนเหตุแห่งคำร้องข้อ 3 พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนด เป็นการละเมิดหลักการของรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่าพรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 108และเป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 108 แล้วเห็นว่าเป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไว้ ส่วนประเด็นตามคำร้องที่ร้องว่า พรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่ส่งผู้สมัครในทุกเขตทั่วประเทศว่าจ้างให้ผู้สมัครจากพรรคการเมืองขนาดเล็กหลายพรรคส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งตามที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่กำหนดนั้น มิได้เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 108 แต่อย่างใด และปัญหาที่เกิดขึ้นนี้เป็นกรณีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาดำเนินการ

ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในขณะนี้ยังไม่ได้เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยคำร้องข้อนี้ ดังที่ได้พิจารณาวินิจฉัยไว้แล้วในประเด็นเบื้องต้นเกี่ยวกับอำนาจรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับเหตุแห่งคำร้องข้อ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติ สั่งการ ออกประกาศและออกคำสั่งในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนสอบสวน เพื่อวินิจฉัยข้อปัญหาโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตลอดจนการพิจารณาประกาศและรับรองผลการเลือกตั้งไปโดยไม่มีการประชุมปรึกษาหารือหรือไม่ได้มีการปรึกษาหารือกันโดยกรรมการการเลือกตั้งครบถ้วนตามจำนวนที่มีอยู่ และการพิจารณาประกาศรับรองผลการเลือกตั้งมิได้ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดโดยมติเอกฉันท์ตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 ประกอบกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (6) และขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อวินิจฉัยเหตุแห่งคำร้องข้อ 1 และข้อ 2 แล้ว การพิจารณาวินิจฉัยคำร้องข้อนี้ก็ไม่ได้ทำให้ผลของการวินิจฉัยคำร้องตามข้อ 1 และข้อ 2 เปลี่ยนแปลงไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยคำร้องข้อนี้

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 8 คน วินิจฉัยว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

สำหรับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 6 คน วินิจฉัยว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการลงมติในประเด็นว่า ผลของการวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้น มีผลเป็นการเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเลือกตั้งจนถึงการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด และต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ หรือไม่

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน วินิจฉัยว่า ให้มีการเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการเลือกตั้งจนถึงการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมด และเมื่อกำหนดระยะเวลาที่จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 ได้ล่วงพ้นหกสิบวันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสองไปแล้ว ดังนั้น จึงให้องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องมาจากการยุบสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการให้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป โดยกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสอง ต่อไป

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน เมื่อวินิจฉัยว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยลงมติในประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุแห่งคำร้องคือ ในส่วนที่เกี่ยวกับกำหนดวันเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 เฉพาะมาตรา 4 ตามเหตุแห่งคำร้องข้อ 1 ในการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 ตลอดจนการดำเนินการเลือกตั้งที่เกี่ยวเนื่องกับการเลือกตั้งดังกล่าวและการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับมติในการจัดคูหาเลือกตั้งตามเหตุแห่งคำร้อง ข้อ 2 ไม่เป็นการลงคะแนนโดยลับ เป็นการเลือกตั้งที่ทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งที่ไม่เที่ยงธรรม ไม่เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 104 วรรคสาม และมาตรา 144 มาตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการจัดการเลือกตั้ง คือ ตั้งแต่การกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้ง การรับสมัครรับเลือกตั้งการลงคะแนนเสียง การนับคะแนนเสียง การประกาศผลการเลือกตั้ง

2. เมื่อวินิจฉัยว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบัน ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเสียแล้ว ย่อมส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลดังกล่าวตามประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมดต้องเสียไปด้วย มีผลเป็นการเพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวและเมื่อกำหนดระยะเวลาที่จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 ได้ล่วงพ้นหกสิบวันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสองไปแล้ว และเพื่อให้การเลือกตั้งที่จะมีขึ้นต่อไป มีความเที่ยงธรรมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงให้องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปอันเนื่องมาจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการให้มีพระราชกฤษฎีกาแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปโดยกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 116 วรรคสอง ต่อไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2551 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร.ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 (1) (2) (3) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (4) และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (3) และ (5) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266 หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับคำร้องเรียนจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสถาบันพระปกเกล้า ขอให้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า

1. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266 หรือไม่

2. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 (1) (2) (3) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (4) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266 หรือไม่

3. พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (3) และ (5) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 245 (1) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 245 บัญญัติว่า "ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีกรณีดังต่อไปนี้

(1) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ" และมาตรา 300 วรรคห้า บัญญัติว่า "ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้..."

ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 300 วรรคห้า ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 โดยข้อ 17 กำหนดว่า "ศาลมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีดังต่อไปนี้... (18) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามมาตรา 245 (1) ของรัฐธรรมนูญ" ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาในประเด็นคำร้องแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติทั้งสามฉบับดังกล่าวที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (18)

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณแล้วเห็นว่า กรณีนี้มีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้โดยไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนพยานหลักฐานอีก จึงกำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นแรก บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังต่อไปนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 265 หรือไม่

1. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา)

2. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 (1) (2) (3) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (4)

3. พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (3) และ (5)

เห็นว่าการแต่งตั้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นสมาชิกของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นกรรมการในหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์แห่งการบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งมิได้เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ในตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ จึงอยู่ในความหมายและขอบเขตของการเป็นกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งได้รับการยกเว้นให้กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคสอง

ในประเด็นว่า

1. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง(เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 หรือไม่ นั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 89 บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภาและประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา โดยที่ตำแหน่งประธานรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรองประธานรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา การที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

(ก.ร.) ประกอบด้วยประธานรัฐสภาเป็นประธาน ก.ร. รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธาน ก.ร. นั้น จึงเป็นการแต่งตั้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเป็นกรรมการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 ประกอบกับมาตรา 13 บัญญัติให้ ก.ร. มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ การตีความและวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการออกกฎ ก.ร. เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นต้น อำนาจหน้าที่และภารกิจของ ก.ร. ดังกล่าวเป็นการดำเนินการเพื่อให้การบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นการตอบสนองต่อการบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติ การที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ประธานรัฐสภาเป็นประธาน ก.ร. และรองประธานรัฐสภาเป็นรองประธาน ก.ร. จึงเป็นการแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวให้ดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงต้องด้วยข้อยกเว้นให้กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคสอง

2. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 (1) (2) (3) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 หรือไม่ นั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 บัญญัติให้มีสภาสถาบันพระปกเกล้า ประกอบด้วย (1) ประธานรัฐสภาเป็นประธานสภาสถาบัน (2) รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธานสภาสถาบัน (3) กรรมการสภาสถาบันโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และเลขาธิการวุฒิสภาและ (4) กรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร จำนวนสองคน และกรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวนหนึ่งคน ร่วมเป็นกรรมการสภาสถาบันพระปกเกล้าด้วยนั้น โดยที่มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติให้สถาบันพระปกเกล้าเป็นนิติบุคคลอยู่ในกำกับดูแลของประธานรัฐสภา และมาตรา 9 บัญญัติให้สภาสถาบันมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของสถาบัน โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและควบคุมดูแลการดำเนินงานของสถาบัน กำหนดนโยบายและควบคุมดูแลการบริหารเงินกองทุนและพิจารณาจัดสรรทุนสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ อนุมัติแผนหลักและแผนการดำเนินงานของสถาบัน ออกข้อบังคับว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงานและการบริหารงานของสถาบัน ออกข้อบังคับและวางระเบียบเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินของสถาบันอนุมัติงบประมาณรายจ่ายของสถาบัน อนุมัติให้ประกาศนียบัตร สัมฤทธิบัตรและวุฒิบัตรของสถาบันออกข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล รวมทั้งแต่งตั้งและถอดถอนเลขาธิการและรองเลขาธิการเป็นต้น อำนาจหน้าที่และภารกิจของกรรมการสภาสถาบันพระปกเกล้าดังกล่าว จึงเป็นไปเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติ การเป็นกรรมการสภาสถาบันของประธานรัฐสภา รองประธานรัฐสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาตามพระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541มาตรา 8 (1) (2) (3) และ (4) จึงเป็นการแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวให้ดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงต้องด้วยข้อยกเว้นให้กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคสอง

3. พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (3) และ (5) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 หรือไม่ นั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา 7 บัญญัติให้สภาพัฒนาการเมืองประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้ ...(3) สมาชิกซึ่งมาจากหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้แทนหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งมีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรคการเมืองพรรคละหนึ่งคน และ (5) สมาชิกซึ่งมาจากประธานคณะกรรมาธิการกิจการวุฒิสภา และประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน และมาตรา 23 บัญญัติให้มีสำนักงานสภาพัฒนาการเมืองเป็นหน่วยงานอิสระในสถาบันพระปกเกล้า จึงอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล

ของประธานรัฐสภา สภาพัฒนาการเมืองจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายนิติบัญญัติด้วย ดังนั้น ถึงแม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 7 (3) และ (5) ของพระราชบัญญัตินี้ จะแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาพัฒนาการเมือง ก็สามารถกระทำได้ ตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง มิใช่เป็นบทบังคับเด็ดขาด เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคสอง ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ให้ในกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภารับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมาธิการของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้น หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ก็จะได้รับการยกเว้นตามมาตรา 265 วรรคสอง

ประเด็นที่สอง การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ

ในการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายนิติบัญญัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 จะถือเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาใช้สถานะหรือตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ รวมทั้งการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมิใช่ข้าราชการการเมือง อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 266 หรือไม่

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้บัญญัติการกระทำอันต้องห้ามมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ในเรื่องการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน และการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมิใช่ข้าราชการการเมือง

เห็นว่า การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินในหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐสภาและภายใต้การกำกับดูแลของประธานรัฐสภา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 แม้จะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการ การบริหารงานบุคคลและบริหารงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว แต่ก็เป็นการดำเนินงานเพื่อประโยชน์และตอบสนองต่อภารกิจของหน่วยงานฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของรัฐสภาหรือประธานรัฐสภา การใช้อำนาจหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในฐานะกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้ขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว มิได้เป็นการใช้สถานะหรือตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการหรือการบริหารงานบุคคลของฝ่ายอื่น ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานที่อยู่ความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของรัฐสภาหรือประธานรัฐสภา

จึงเห็นว่าการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายนิติบัญญัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 นั้น ไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 266

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า

1. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266

2. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 (1) (2) (3) (เฉพาะกรณีผู้นำ ฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (4) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266

3. พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (3) และ (5) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-21/2554 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่

ศาลยุติธรรมส่งคำโต้แย้งของคู่ความ รวม 18 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสิบแปด คำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า ประเด็นตามคำร้องสิบแปดคำร้องมีประเด็นโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 60 มาตรา 62 มาตรา 75 มาตรา 87 มาตรา 88 มาตรา 233 มาตรา 234 มาตรา 235 มาตรา 249 มาตรา 264 มาตรา 271 และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสิบแปดคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยโดยให้รวมพิจารณาและมีคำวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาล และเนื่องจากประเด็นบางคำร้องคู่ความโต้แย้งว่า ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 ซึ่งในขณะนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีการประกาศใช้แล้ว จึงมีคำสั่ง ไม่รับวินิจฉัยเฉพาะประเด็นในส่วนที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นที่พิจารณามีว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6

มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไป โดยมาตรา 2 เป็นบทบัญญัติกำหนดให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตรา 3 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติที่รับรองและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ มาตรา 7 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกรณีเมื่อไม่มีบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ บทบัญญัติมาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 มิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ บทบัญญัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว จึงไม่ใช่กรณีที่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 ได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 และมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วย บททั่วไป และหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยมาตรา 3 วรรคสอง บัญญัติรับรองว่าการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

มาตรา 26 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย

มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรม อันดีของประชาชน และคุ้มครองบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถ ยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ และบุคคลสามารถใช้สิทธิทางศาล เพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใด มีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้ยังรับรองให้บุคคลมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้

มาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองและรับรองว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ โดยกฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

มาตรา 30 เป็นบทบัญญัติรับรองให้บุคคลมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างจะกระทำมิได้

มาตรา 40 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยเป็นบทบัญญัติคุ้มครอง สิทธิของบุคคลให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ให้มีสิทธิพื้นฐานในกระบวนพิจารณา และมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดีอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม ให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยาน มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากรัฐ รวมทั้งสิทธิพื้นฐาน ในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ ตามที่บัญญัติรับรองไว้

มาตรา 41 และมาตรา 42 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในทรัพย์สิน โดยมาตรา 41 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติให้สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และวรรคสอง เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการสืบมรดกของบุคคล และมาตรา 42 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยบัญญัติว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกิจการของรัฐเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน การอนุรักษ์โบราณสถาน และแหล่งประวัติศาสตร์ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน และประโยชน์ที่รัฐและผู้ถูกเวนคืนได้รับจากการใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน ทั้งนี้ กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดต้องคืนให้แก่เจ้าของเดิมหรือทายาทโดยให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 58 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน โดยเป็นบทบัญญัติให้สิทธิ ของบุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผล หรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน

รัฐธรรมนูญ มาตรา 75 มาตรา 81 และมาตรา 84 เป็นบทบัญญัติในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยมาตรา 75 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบาย ในการบริหารราชการแผ่นดิน ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีต้องชี้แจงต่อรัฐสภาว่าจะดำเนินการเรื่องใด ในระยะเวลาใด เพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเสนอต่อรัฐสภา

มาตรา 81 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม โดยกำหนดให้รัฐ ต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการ ล่วงละเมิดทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมาย และองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระ และสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชน ที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

มาตรา 84 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดย (1) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรม โดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (2) สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการประกอบกิจการ และ (5) กำกับให้การประกอบกิจการที่มี การแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม และคุ้มครองผู้บริโภค

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 เป็นบทบัญญัติ ในหมวด 10 ศาล โดยมาตรา 197 และมาตรา 198 อยู่ในส่วนที่ 1 ว่าด้วยบททั่วไป โดยมาตรา 197 วรรคหนึ่ง บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจ

ของศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไป โดยยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติให้ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย วรรคสาม เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการซึ่งไม่เกี่ยวกับประเด็นตามคำร้อง และวรรคสี่ เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้เป็นข้าราชการการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้พิพากษาและตุลาการ ส่วนมาตรา 198 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาล ซึ่งต้องตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติ และการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายให้มีผล เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะจะกระทำมิได้

มาตรา 211 เป็นบทบัญญัติอยู่ในส่วนที่ 2 ว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ศาลที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาส่งความเห็นของศาลหรือคำโต้แย้งของคู่ความไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

มาตรา 218 เป็นบทบัญญัติอยู่ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยศาลยุติธรรม เป็นบทบัญญัติให้ศาลยุติธรรม มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจ ของศาลอื่น

สำหรับพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขปัญหา การค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชนให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ด้วยการรับโอนสินทรัพย์ ที่จัดเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพมาจากสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์เพื่อนามาบริหารตามวิธีการ ที่กฎหมายกำหนด โดยให้ลูกหนี้ซึ่งรับโอนมาอยู่ในฐานะที่สามารถชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ และให้ลูกหนี้สามารถดำเนินกิจการของตนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หมดสิ้นลงหรือเหลือน้อยที่สุด โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สถาบันการเงินจนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ อันจะเป็นการสร้างเสถียรภาพให้แก่เศรษฐกิจและระบบสถาบันการเงินโดยรวม ดังนั้น พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 จึงมีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ โดยให้บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย “บสท.” ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐมีวัตถุประสงค์ในการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ ปรับโครงสร้างหนี้ โดยการรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินและบริษัทบริหารสินทรัพย์ รวมทั้งสิทธิอื่นใดเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันการชำระหนี้สำหรับสินทรัพย์ ด้อยคุณภาพมาบริหารตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด

พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 เป็นบทบัญญัติ ในหมวด 4 ว่าด้วยการบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ ส่วนที่ 3 การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน โดยมาตรา 74 และมาตรา 75 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับจำนองหรือบังคับจำนำกับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสำหรับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของ บสท. ซึ่งต้องดำเนินการตามขั้นตอน คือ ต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ลูกหนี้และผู้จำนองหรือผู้จำนำทราบ และ ขอให้ชำระหนี้ภายในเวลาหนึ่งเดือนนับแต่ วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว หากไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ บสท. มีอำนาจดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้ โดยมาตรา 76 ให้การจำหน่ายทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน กระทำได้ 3 วิธี คือ (1) โดยวิธีการขายทอดตลาด (2) โดยวิธีอื่น ถ้าเห็นว่าเป็นประโยชน์กับ บสท. และลูกหนี้มากกว่าการขายทอดตลาด และ (3) โดยวิธีรับโอนทรัพย์สินนั้นมาเป็นของ บสท. ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่พึงได้รับจากการขายทอดตลาดแทนการจำหน่าย ทั้งนี้ การจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าว มาตรา 77 ให้ประกาศล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันจำหน่ายโดยลงโฆษณาในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และในหนังสือพิมพ์ รายวันที่แพร่หลายอย่างน้อยหนึ่งฉบับเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามวัน และให้ถือว่าการประกาศล่วงหน้าดังกล่าวเป็นการบอกกล่าวการโอนทรัพย์สินแก่ลูกหนี้ผู้จำนอง ผู้จำนำ ผู้ค้าประกัน และ บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสีย ในทรัพย์สินนั้นทราบแล้ว อย่างไรก็ดีได้มีบทบัญญัติในการคุ้มครองและเป็นหลักประกันในการจำหน่ายทรัพย์สินไว้ ในมาตรา 78 โดยให้บุคคล

ซึ่งมีข้อต่อสู้เกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะจำหน่ายสามารถยื่นคำคัดค้านและชี้แจงเหตุผล ในการคัดค้าน พร้อมด้วยหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อ บสท. ก่อนวันจำหน่ายทรัพย์สินไม่น้อยกว่าสามวันทำการ และให้คณะกรรมการบริหารพิจารณาคาคัดค้านโดยเร็ว ถ้าเห็นว่าคาคัดค้านมีเหตุผลสมควรก็ให้คณะกรรมการบริหารสั่งยุติการจำหน่ายทรัพย์สินไว้ก่อนจนกว่าจะมีการพิสูจน์สิทธิในทรัพย์สินที่จะจำหน่ายให้เสร็จสิ้น แต่ถ้าเห็นว่าไม่มีเหตุผลสมควรก็ให้สั่งยกคาคัดค้านพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้คัดค้านทราบและดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นต่อไป ในกรณีที่ไม่มีการคัดค้านภายในกำหนดเวลาให้ถือว่าลูกหนี้ ผู้จำนอง ผู้จำนำ ผู้ค้าประกัน และบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินนั้น ได้ให้ความยินยอมการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นแล้ว นอกจากนี้มาตรา 79 บัญญัติให้ผู้เสียหายจากการจำหน่ายทรัพย์สินซึ่งคณะกรรมการบริหารได้ยกคำคัดค้านตามมาตรา 78 อาจเรียกร้องให้ บสท. ชดใช้ค่าเสียหายจากเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายทรัพย์สิน หากพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นดีกว่าลูกหนี้ ผู้จำนอง หรือผู้จำนำ และไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดในหนี้ของลูกหนี้ การเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหาย ในกรณีนี้ ผู้เสียหายต้องยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันที่ได้มีการจำหน่ายทรัพย์สินนั้น

สำหรับเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินมาตรา 80 ให้ บสท. หักค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายทรัพย์สินก่อนที่จะชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับ บสท. ถ้ามีเงินคงเหลือให้ส่งคืนให้แก่ลูกหนี้ ผู้จำนอง หรือผู้จำนำ แล้วแต่กรณี และในการจำหน่ายทรัพย์สินหรือ บสท. รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 76 นั้น มาตรา 81 ให้สิทธิของผู้ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตหรือ บสท. ไม่เสียไป แม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นมิใช่ของลูกหนี้ และห้ามหักกลบลบหนี้ที่มีอยู่กับลูกหนี้จากจำนวนเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สิน อีกทั้งมาตรา 82 มิให้มีการเพิกถอนการจำหน่ายทรัพย์สินตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 76

การที่ผู้ร้องอ้างว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 75 มาตรา 76 มาตรา 77 มาตรา 78 มาตรา 79 มาตรา 80 มาตรา 81 และมาตรา 82 เป็นบทบัญญัติให้สิทธิและอำนาจแก่ บสท. ในการบังคับจำนองหรือบังคับจำนำกับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันสำหรับสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของลูกหนี้และผู้จำนองหรือผู้จำนำ หรือให้อำนาจ บสท. สามารถรับโอนทรัพย์สินนั้นเป็นของ บสท. ในราคาไม่น้อยกว่าราคาที่จะพึงได้รับจากการขายทอดตลาดแทนการจำหน่าย หรือบังคับทรัพย์จำนองโดยไม่ต้องดำเนินการตามกระบวนการของศาลยุติธรรมในกรณีการบังคับจำนองและขายทอดตลาด ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย หลักนิติธรรม อันเป็นการเอื้ออำนวยให้ บสท. ในฐานะองค์กรของรัฐใช้อำนาจ โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ ขัดต่อหลักความเสมอภาคเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล อีกทั้งมิได้ให้โอกาสลูกหนี้ได้รับ การพิจารณาอย่างเปิดเผยโดยศาล และก้าวล่วงอำนาจตุลาการโดยไม่ดำเนินการตามกระบวนการของ ศาลยุติธรรมนั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>การที่พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 ให้ บสท. มีอำนาจบริหารสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ และบังคับจำนองทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันของลูกหนี้ที่ บสท. ได้รับโอนสิทธิเรียกร้องจากสถาบันการเงินมาบริหารเพื่อบังคับชำระหนี้ เป็นวิธีการเฉพาะ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ บทบัญญัติของพระราชกำหนดดังกล่าวมิได้ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง มาตรา 4 มาตรา 6 และมาตรา 7</u> ทั้งไม่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลและหน่วยงานของรัฐไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม และมิได้เป็นเรื่องการใช้อำนาจขององค์กร โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ หรือเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ เกินความจำเป็นหรือเกินขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ไม่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือความเสมอกันในกฎหมาย อีกทั้งไม่เป็น การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลตามมาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 มิได้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามมาตรา 40 แม้ว่า

พระราชกำหนดดังกล่าวจะจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินบางประการ แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิดังกล่าว เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ และการค้างชำระหนี้ของลูกหนี้ของสถาบันการเงินของรัฐและเอกชน ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสถาบันการเงินของประเทศ เป็นการดำเนินการเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ มิใช่เพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ และมิได้เกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 41 และมาตรา 42 อีกทั้งมิได้ตัดสิทธิผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของ บสท. ในการที่จะใช้สิทธิทางศาลฟ้องเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาต่อศาลยุติธรรม อันเป็นการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมจากการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง ไว้แล้ว มิได้เป็นการขัดต่อแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านกฎหมายและการยุติธรรม หรือแนวนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ และมิได้เป็นการก้าวล่วงอำนาจตุลาการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 ตามที่โต้แย้งในคำร้องดังกล่าวแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2542 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย (บริษัท วิสต้า แลนด์ จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การคิดดอกเบี้ยของโจทก์โดยอาศัยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ที่บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ออกข้อกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศอัตราดอกเบี้ยสูงสุดได้เองนั้น เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 57 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า บริษัท ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลย เพื่อให้ชำระหนี้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 19 ต่อปี และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การคิดดอกเบี้ยของโจทก์โดยอาศัยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ที่บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทย ออกข้อกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศอัตราดอกเบี้ยสูงสุดได้เองนั้นเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยที่ออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 57 โดยมีเหตุผลว่า

1. ธนาคารพาณิชย์เป็นนิติบุคคลที่ทำการค้าโดยได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากอัตราดอกเบี้ยที่เกิดจากการปล่อยกู้ ให้กับบุคคลหรือประชาชนทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นผู้บริโภคตามกฎหมาย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ การประกาศอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์หรือของโจทก์จะต้องมีองค์กรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการตรากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับและให้ความเห็นชอบในการกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค แต่ประกาศธนาคารพาณิชย์ฯ และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่นำมาใช้บังคับกับบุคคลหรือประชาชนทั่วไป ไม่มีองค์กรอิสระที่มีตัวแทนผู้บริโภคให้ความเห็นชอบ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 อีกทั้งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มิได้บัญญัติให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศอัตราดอกเบี้ยได้เอง ดังนั้น ผู้ร้อง

จึงเห็นว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นประกาศที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

2. การคิดอัตราดอกเบี้ยต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 และมาตรา 654 บัญญัติมิให้เรียกดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี นอกจากนั้นพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 บัญญัติความผิดสำหรับผู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราและไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์ มีสิทธิกำหนดอัตราดอกเบี้ยได้เอง ดังนั้น ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ก็ไม่ สามารถนำมาใช้บังคับกับคดีได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า มีประเด็นตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ที่ออกโดยอาศัยประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 ซึ่งประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับนี้เป็นประกาศที่มีผลใช้บังคับอยู่ในขณะทำสัญญาตามคำร้อง ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 และต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 ว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติ ในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 เป็นประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และมีผลใช้บังคับได้เท่าที่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินั้นๆ แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 <u>ส่วนประกาศธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ฉบับดังกล่าวนี้เทียบเคียงได้กับประกาศธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งมิใช่ประกาศของ ทางราชการ และไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้ได้ จึงไม่ต้องวินิจฉัยอีก</u>

<u>โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงให้ยกคำร้อง</u>

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42-43/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดสีคิ้วส่งความเห็นของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264

ศาลจังหวัดสีคิ้วส่งความเห็นตามคำร้องของจำเลย ซึ่งเป็นผู้ร้องรวมสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยรวม 2 ฉบับ ประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ตามคำร้องของผู้ร้องทั้งสองคำร้อง ปรากฏว่า บริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ต่างเป็นโจทก์ในคดีแพ่งยื่นฟ้องผู้ร้องเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดสีคิ้ว ให้ชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ย ผู้ร้องทั้งสองคำร้องให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ โดยเฉพาะประเด็นการคิดอัตราดอกเบี้ยของโจทก์ และโต้แย้งว่าประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 ประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) เรื่อง กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่บริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) อาจเรียกจากลูกค้าได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีขัดต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา 30 จำเลยทั้งสองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลจังหวัดสีคิ้วรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องทั้งสองคำร้องแล้วเห็นว่า มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า

ประเด็นที่ 1 ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 และประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) เรื่อง กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดสูงสุดที่บริษัทเงินทุนธนชาติ จำกัด (มหาชน) อาจเรียกจากลูกค้าได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542 ลงวันที่ 22 เมษายน 2542 ว่า ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยฉบับดังกล่าวข้างต้น เป็นประกาศที่ออกโดยผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 27 มาตรา 30 (1) (2) แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติ แห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ส่วนประกาศบริษัทเงินทุน ธนชาติ จำกัด (มหาชน) เรื่อง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมหรือส่วนลดที่บริษัทจะเรียกเก็บได้ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2535นั้นเทียบเคียงได้กับประกาศบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ สินเอเซีย จำกัด (มหาชน) ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วข้างต้น

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2535 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ประกาศฉบับนี้เทียบเคียงได้กับประกาศ ธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้ ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ยและส่วนลด ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2536 ที่ศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีคำวินิจฉัยแล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 ที่วินิจฉัยว่า ประกาศดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และมีผลใช้บังคับได้เท่าที่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินั้นๆ แต่มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นที่ 2 พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้วว่า พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน ในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542 ลงวันที่ 22 เมษายน 2542

ดังนั้น ในประเด็นที่ 1 และ2 นี้ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ต้องวินิจฉัยอีก

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14-15/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 รวม 2 คำร้อง โดยสรุปข้อเท็จจริงได้ว่า พนักงานอัยการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นโจทก์ในคดีอาญาฟ้องจำเลยข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากนายกรัฐมนตรี เรื่องระงับการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผู้ร้องทั้งสองโต้แย้งคำสั่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ 1649/2541 ว่าผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยาออกคำสั่งเกินอำนาจของคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 2/2541 และคำสั่งนายกรัฐมนตรี

ที่ 2/2541 เป็นคำสั่งไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 9 คำสั่งดังกล่าวห้ามเพาะเลี้ยงกุ้งทุกระบบเป็นการลิดรอนสิทธิของผู้เลี้ยงกุ้งที่มีการจัดการที่ดี เห็นว่าคำสั่งดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และมาตรา 50 วรรคสอง เนื่องจากอ้างอำนาจในการออกคำสั่งไม่ถูกต้องเพราะกฎหมายเฉพาะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง หมายความถึงกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายรัฐสภามิใช่คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยฝ่ายบริหาร นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฯ เป็นกฎหมายทั่วไปมุ่งส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมทุกชนิด ซึ่งมิได้เจาะจงในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะและขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 ผู้ร้องเห็นว่าเป็นคำสั่งที่เกิดจากมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติฯ มาตรา 12 เพราะไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตนมีส่วนร่วมออกความเห็นในกระบวนพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง ดังนั้น คำสั่งดังกล่าวทั้งสองจึงใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 พนักงานอัยการฯ ยื่นคำคัดค้านต่อศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เฉพาะในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 2260/2542 คดีเดียว ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 9 และมาตรา 98 ส่วนคำสั่งนายกรัฐมนตรีและคำสั่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังกล่าวเป็นคำสั่งที่ออกตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ และมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีคำโต้แย้งของผู้ถูกร้องจึงไม่เป็นสาระฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสอง 2

ประเด็นวินิจฉัยเบื้องต้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องของผู้ร้องทั้งสอง และคำคัดค้านของพนักงานอัยการฯ แล้วเห็นว่า เป็นประเด็นที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยเดียวกัน ประกอบกับศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้ส่งคำโต้แย้งนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงรับและให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 2/2541 และคำสั่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ 1649/2541 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่ และคำสั่งทั้งสองขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 และมาตรา 60 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า <u>คำสั่งนายกรัฐมนตรีและคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยามิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ไม่อยู่ในเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ โดยนัยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าคำสั่งทั้งสองขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 และมาตรา 60 หรือไม่</u>

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16-19/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 โดยสรุปข้อเท็จจริงได้ว่า พนักงานอัยการจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นโจทก์ในคดีอาญา 5 คดี ฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากนายกรัฐมนตรี เรื่องระงับการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำระบบความเค็มต่ำ ผู้ร้องทั้งห้าโต้แย้งคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ 1/2541 และคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 2/2541 เป็นคำสั่งไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 9 อ้างว่าการเลี้ยงกุ้งกุลาดำระบบหมุนเวียนระบบปิดความเค็มต่ำ ไม่มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมข้างเคียง การห้ามเพาะเลี้ยงกุ้งทุกระบบเป็นการลิดรอนสิทธิของผู้เลี้ยงกุ้งที่มีการจัดการที่ดี เห็นว่าคำสั่งดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และมาตรา 50 วรรคสอง หมายรวมถึง กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายรัฐสภามิใช่คำสั่งทางปกครองที่ออกโดยฝ่ายบริหาร การออกคำสั่งที่กระทำหลังจากผู้ร้องประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งแล้วนั้น ไม่เป็นธรรมต่อผู้ร้อง เห็นว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญตามที่กล่าวอ้างข้างต้น นอกจากนี้ ใน 3 คำร้อง ผู้ร้องให้การเพิ่มเติม

ว่า คำสั่งทั้งสองขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 60 ด้วยโดยเห็นว่า คำสั่งดังกล่าวเกิดจากมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 12 เพราะไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน มีส่วนร่วมออกความเห็นในกระบวนพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง ดังนั้น คำสั่งดังกล่าวทั้งสองจึงบังคับมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 62

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องทั้งห้าดังกล่าว ที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นผู้ส่งคำโต้แย้งนี้ ต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงรับและให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งห้าเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 2/2541 และคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ 1/2541 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 และมาตรา 60 หรือไม่

เห็นว่า คำสั่งนายกรัฐมนตรีและคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี มิได้ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ จึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ โดยนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 ลงวันที่ 1 เมษายน 2542 จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่าคำสั่งดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30 มาตรา 50 และมาตรา 60 หรือไม่

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายนิรันดร์ จิวะสันติการ) ในคดีแพ่งหมายเลขดำ ที่ 962/2543 กรณีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายนิรันดร์ จิวะสันติการ) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 962/2543 กรณีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 264 สรุปได้ว่า ผู้ร้อง เป็นโจทก์ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 962/2543 ขอให้ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง จำเลยที่ 1-6 ผู้ถูกร้อง ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

โจทก์เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งจังหวัดลำปาง และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 4 มีนาคม 2543 ผู้ร้องได้รับคะแนนเสียงเป็นอันดับที่ 3 แต่จำเลยไม่รับรองผลการเลือกตั้งให้ และประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่จำนวน 35 เขตเลือกตั้ง รวมทั้งเขตเลือกตั้งจังหวัดลำปางด้วย โดยกำหนดวันลงคะแนนที่ 29 เมษายน 2543 ต่อมาผู้ร้องได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอันดับที่ 2 ในขณะที่ยังไม่มีการประกาศผลการเลือกตั้งของผู้ร้อง จำเลยทั้งหกได้อาศัยพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 (7) ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2543 เพิ่มเติม ข้อ 6 ทวิ ความว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ประกาศผลการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดเกินกว่าหนึ่งครั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจวินิจฉัยโดยใช้คะแนนเสียงเอกฉันท์ให้ถือว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น มิได้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่อีก” ปรากฏว่าจำเลยทั้งหกไม่รับรองผลการเลือกตั้งของผู้ร้องอีกเป็นครั้งที่ 2 และสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ พร้อมมีคำสั่งตัดสิทธิผู้ร้องมิให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ

ศาลจังหวัดลำปาง พิเคราะห์แล้วเห็นว่า เมื่อโจทก์อ้างว่าระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย โดยให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา 264 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 (7) ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543นั้น มิได้เป็นการออกโดยองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 และที่ 14-15/2543 วินิจฉัยไว้แล้วว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ต้องออกโดยองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ดังนั้น ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ดังกล่าวจึงไม่เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

อนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัย ที่ 24/2543 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2543 เรื่อง ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศ ผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นคำร้องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 แล้ว โดยวินิจฉัยว่าระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 126 และต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2544 เรื่อง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท น้ำตาลรีไฟน์ชัยมงคล จำกัด) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ระเบียบและประกาศของคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติ อ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยซึ่งเป็นผู้ร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ และระเบียบ ประกาศและข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่ากองทุนอ้อยและน้ำตาลทราย โจทก์ ฟ้องบริษัทน้ำตาลรีไฟน์ชัยมงคล จำกัด เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบและพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 จำเลย ซึ่งเป็นผู้ร้องยื่นคำโต้แย้งคัดค้านต่อศาลจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อขอให้ศาลดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 โดยส่งความเห็นตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ และระเบียบ ประกาศและข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ และระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

มาตรา 50 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการต่อไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 10

ประเด็นตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง กฎและคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นกฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกเกินขอบเขตอำนาจที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ หรือไม่

ประเด็นที่สอง ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีการแบ่งแยกความหมายของ “กฎหมาย” ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง กฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ได้แก่ พระราชกำหนดตามมาตรา 218 มาตรา 220 และพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา 230 วรรคห้า โดยที่กฎหมายเหล่านั้นตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกฎหมายลำดับรองลงมาจากรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ประเภทที่สอง กฎ ข้อบังคับ และพระราชกฤษฎีกานอกจากที่จัดอยู่ในประเภทที่หนึ่ง ที่ฝ่ายบริหารหรือองค์กรของรัฐออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เช่น กฎกระทรวงประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป เป็นต้น และเนื่องจากกฎ ข้อบังคับ และพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงต้องอยู่ภายในขอบเขตอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมายแม่บท กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กฎ ข้อบังคับ และพระราชกฤษฎีกานั้น จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายแม่บท และจะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 วรรคสาม มาตรา 57 มาตรา 64 มาตรา 198 วรรคหนึ่ง และมาตรา 200 (2) บัญญัติถึง “กฎหมาย” “กฎ” และ“ข้อบังคับ” คือกฎหมายทั้งสองประเภทตามที่กล่าวมาข้างต้น ในขณะที่มาตรา 264 บัญญัติเฉพาะ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” เพียงอย่างเดียว จึงอนุมานได้ว่า รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์จำกัดขอบเขตของมาตรา 264 ไว้เฉพาะกรณีที่ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” มีปัญหาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เท่านั้น ฉะนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยได้ตามมาตรา 264 จะต้องเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” เพียงอย่างเดียว กล่าวคือ เป็นกฎหมายประเภทที่หนึ่งตามที่กล่าวข้างต้น มาตรา 264 มิได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยว่า “กฎ” “ข้อบังคับ” หรือ “พระราชกฤษฎีกา” ซึ่งเป็นกฎหมาย ประเภทที่สอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่หนึ่งที่ขอให้วินิจฉัยว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายเป็นการออกเกินขอบเขตที่พระราช บัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ ให้อำนาจไว้นั้น เป็นการขอให้วินิจฉัยกฎและคำสั่งทางปกครองว่า ขัดกับกฎหมายแม่บท ซึ่งกฎและคำสั่งทางปกครองมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา 264 วรรคหนึ่ง อีกทั้งเป็นกรณีที่ขอให้วินิจฉัยว่า ขัดกับกฎหมายแม่บท จึงมิได้เป็นการขอให้วินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนประเด็นที่สองที่ขอให้วินิจฉัยว่า ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิตน้ำตาลที่คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทรายฯ เป็นระเบียบประกาศ และข้อกำหนดที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50นั้น เนื่องจากระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดดังกล่าวออกโดยคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งมิใช่องค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บทบัญญัติดังกล่าวมิใช่บทบัญญัติ

แห่งกฎหมาย ที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 14 ต่อ 1 เสียง ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2547 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า พันเอกหญิง พวงจันทร์ วงศ์วิเศษ (ผู้ฟ้องคดีที่ 1) ได้ยื่นฟ้องสภาการพยาบาล (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต่อศาลปกครองกลาง เป็นคดีหมายเลขดำที่ 1574/2545 นางสาวสุดา เหล่าสกุลเจริญ (ผู้ฟ้องคดีที่ 2) ได้ยื่นฟ้องสภาการพยาบาล (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต่อศาลปกครองกลาง เป็นคดีหมายเลขดำที่ 1719/2545 และนางสาวฐานีย จินายน (ผู้ฟ้องคดีที่ 3) ได้ยื่นฟ้องสภาการพยาบาล (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต่อศาลปกครองกลาง เป็นคดีหมายเลขดำที่ 1854/2545

ศาลปกครองกลางพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีทั้งสามเรื่องมีข้อหาอย่างเดียวกัน จึงมีคำสั่งให้รวมคดีทั้งสามเรื่องเข้าด้วยกันเพื่อพิจารณาพิพากษารวมกัน

ผู้ฟ้องคดีที่ 1 และที่ 2 ฟ้องว่าได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันในสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2510 และวันที่ 9 มิถุนายน 2523 ตามลำดับ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 สำหรับผู้ฟ้องคดีที่ 3 ฟ้องว่าได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2535 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ใบอนุญาตดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้มีการหมดอายุไว้แต่อย่างใด ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีได้เสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 โดยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้เพิ่มความเป็นวรรคสามของมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 โดยกำหนดให้ใบอนุญาตทุกประเภทมีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน ได้บัญญัติให้ใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 หรือใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 มีอายุต่อไปอีกห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มีผลทำให้ใบอนุญาตดังกล่าวหมดอายุลงในวันที่ 23 ธันวาคม 2545 ผู้ฟ้องคดีทั้งสามเห็นว่า มาตรา 21 แห่งพระราช บัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ที่บัญญัติให้ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันในสาขาการพยาบาล สาขาการผดุงครรภ์ และสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ ที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 หรือใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ที่ยังมีผลอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมีอายุต่อไปอีกห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 ศาลปกครองกลางจึงส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การตราพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ตราขึ้นโดยขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองหรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยไว้แล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 ว่า การโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดย

มิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย เป็นการโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคหนึ่ง มิได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับย้อนหลังอันไม่เป็นคุณ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยมิได้ระบุว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตราใด กรณีไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 (2) ที่กำหนดให้คำร้องต้องระบุมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้องไว้ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันรัฐธรรมนูญมาตรา 29 เป็นบทบัญญัติที่ประกันความมั่นคงแห่งสิทธิ การจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนด การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น ส่วนพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ที่บัญญัติว่า “ให้ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันในสาขาการพยาบาล สาขาการผดุงครรภ์ และสาขาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พุทธศักราช 2479 หรือใบอนุญาตที่ออกตามพระราช บัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ที่ยังมีผลอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมีอายุต่อไปอีกห้าปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ” พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ฯ มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประชาชนผู้ใช้บริการให้ได้รับความปลอดภัยจากการใช้บริการ โดยที่มาตรา 21 บัญญัติขึ้นให้สอดคล้องกับมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้ใบอนุญาตที่จะออกใหม่มีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต เพื่อมิให้เป็นการเลือกปฏิบัติระหว่างใบอนุญาตเดิมกับใบอนุญาตที่จะออกใหม่ การกำหนดอายุและต่ออายุใบอนุญาตยังเป็นประโยชน์และเป็นคุณแก่ประชาชนผู้ใช้บริการที่จะได้รับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ แม้มาตรา 21 จะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคหนึ่ง แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 50 วรรคสอง ก็ให้จำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน โดยที่การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้กระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งเสรีภาพเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 การกำหนดอายุใบอนุญาตดังกล่าวก็ไม่ได้หมายความว่า เมื่อครบกำหนดอายุใบอนุญาตแล้ว ผู้ได้รับใบอนุญาตดังกล่าวไม่มีสิทธิประกอบวิชาชีพของตนได้อีกต่อไป หากแต่ยังมีสิทธิประกอบวิชาชีพดังกล่าวต่อไปได้เมื่อได้ต่อใบอนุญาตตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จึงไม่ได้เป็นการกระทบกระเทือนเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพแต่อย่างใด แต่การที่ได้รับใบอนุญาตโดยไม่มีการกำหนดอายุแล้ว ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่พัฒนาความรู้ความสามารถ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน กลับจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้ใช้บริการได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38-39/2547 เรื่อง ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของลูกหนี้ ในคดีล้มละลายหมายเลขดำที่ ล. 895/2544 และ ล. 1422/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57

ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย รวม 2 คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

คำร้องที่หนึ่ง บริษัท บริหารสินทรัพย์แม็กซ์ จำกัด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ยื่นคำฟ้องบริษัท ไทยไอโซวอลล์ จำกัด ที่ 1 บริษัท โฆษะโฮลดิ้ง จำกัด ที่ 2 และนายชาย โฆษะวิสุทธิ์ ที่ 3 ลูกหนี้ ต่อศาลล้มละลายกลาง ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ทั้งสามเด็ดขาด และมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ทั้งสามเป็นบุคคลล้มละลาย กรณีลูกหนี้ดังกล่าวไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์

คำร้องที่สอง บริษัท บริหารสินทรัพย์แม็กซ์ จำกัด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ ยื่นคำฟ้องบริษัท โรโตพลาส จำกัด ที่ 1 นายชาย โฆษะวิสุทธิ์ ที่ 2 และนายเอกลักษณ์ บัวทอง ที่ 3 ลูกหนี้ต่อศาลล้มละลายกลาง ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด และพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย กรณีลูกหนี้ดังกล่าวไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์

ลูกหนี้ทั้งสองคำร้องในฐานะผู้ร้อง ยื่นคำร้องต่อศาลล้มละลายกลาง สรุปได้ว่า ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ที่กำหนดให้รับโอนหนี้มาโดยไม่ต้องบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำกัดสิทธิของลูกหนี้ในฐานะที่ลูกหนี้ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 ซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว ทั้งยังเป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นและมีผลใช้บังคับภายหลังจากมูลคดีนี้เกิดขึ้นแล้ว และเป็นกฎหมายที่มุ่งใช้เฉพาะกับลูกหนี้ในคดีนี้มิได้ใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ถือว่าเป็นกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 และมาตรา 271

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีตามคำร้องทั้งสอง ผู้ร้องโต้แย้งว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราช บัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 และเป็นกรณีที่ศาลล้มละลายกลางต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มี 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ประกอบมาตรา 6 ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเฉพาะกรณีที่มีการโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เท่านั้น มิได้ให้อำนาจพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีการโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อกฎหมายในระดับ

เดียวกัน หรือไม่ แต่อย่างใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 หรือไม่

ประเด็นที่สาม พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 ว่าด้วยบททั่วไปที่กล่าวถึงสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศของรัฐธรรมนูญเอง มิได้มีข้อความใดที่เป็นเรื่องรับรองสิทธิและเสรีภาพหรือให้อำนาจใดๆ แก่บุคคลหรือองค์กร จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่า บทบัญญัติใดของกฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 เป็นบทบัญญัติในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักการทั่วไปที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตราต่างๆ ของรัฐธรรมนูญนี้ มิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบทบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่า บทบัญญัติใด ของกฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 ได้

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 เป็นบทบัญญัติหลักการที่ยินยอมให้บุคคลอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งยินยอมให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้ โดยมิได้มีข้อความใดที่บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ จึงไม่อาจอ้างหรือโต้แย้งว่าบทบัญญัติใด ของกฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 ได้ ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2545 และ 40/2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30

ดังนั้น ประเด็นที่สอง และประเด็นที่สามว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย ตามประเด็นที่สอง และประเด็นที่สามว่าพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 57 ได้บัญญัติหลักการในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะผู้บริโภคไว้ ส่วนจะมีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ปรากฏว่า ปัจจุบันไม่มีการตรากฎหมายดังกล่าวออกมาใช้บังคับ คงมีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งใช้บังคับอยู่ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แม้ต่อมากฎหมายดังกล่าวจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 แต่ก็ไม่มีบทบัญญัติให้มีองค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคแต่อย่างใด ส่วนมาตรา 38 ตรี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 นั้น บัญญัติเรื่องการโอนกิจการของธนาคารพาณิชย์ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์มีการควบกิจการเข้าด้วยกันหรือควบกิจการเข้ากับสถาบันการเงินอื่นว่า ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยการโอนสิทธิเรียกร้องในการโอนกิจการไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของลูกหนี้ที่จะยกขึ้นต่อสู้ตามมาตรา 308 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 38 ตรี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ฯ ดังกล่าว ไม่เกี่ยวข้องหรือกระทบสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 แต่อย่างใด

ส่วนพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 บัญญัติเรื่องการโอนสินทรัพย์ที่เป็นสิทธิเรียกร้องจากสถาบันการเงินไปให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ ในกรณีบริษัทบริหารสินทรัพย์มอบหมายให้ผู้รับชำระหนี้เดิมเป็นตัวแทนเรียกเก็บและรับชำระหนี้ที่เกิดขึ้น ซึ่งให้ถือว่าการโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นอันชอบด้วยกฎหมายโดยไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของลูกหนี้ที่จะยกข้อต่อสู้ ตามมาตรา 308 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ฯ ดังกล่าว ไม่ได้มีผลเป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ แต่อย่างใด จึงถือว่าไม่เป็นการกระทบสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 57

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2547 เรื่อง ศาลจังหวัดนครปฐม ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวีระชัย เอื้อวิไลจิต) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 มาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นโจทก์ฟ้อง นายวีระชัย เอื้อวิไลจิต เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดนครปฐม ในความผิดฐานกู้ยืม และจำนอง สรุปได้ว่า จำเลยทำสัญญากู้เงินจากโจทก์ และจำนองที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างรวม 5 แปลง เป็นประกันหนี้เงินกู้ โดยจำเลยยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามประกาศธนาคารโจทก์ และตกลงชำระหนี้สินคืนให้แก่โจทก์ภายใน 24 เดือนนับแต่วันทำสัญญา แต่จำเลยไม่ชำระหนี้ให้เป็นไปตามสัญญา โจทก์ทวงถามแต่จำเลยเพิกเฉย โจทก์จึงฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ จำเลยยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ ต่อมา ธนาคารนครหลวงไทยฯ ได้โอนสิทธิเรียกร้องทั้งหมดที่มีต่อจำเลยให้แก่บริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 บริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด จึงยื่นคำร้องขอสวมสิทธิเป็นโจทก์ในคดีนี้แทนธนาคารนครหลวงไทยฯ จำเลยคัดค้านคำร้องขอสวมสิทธิและยื่นคำร้องโต้แย้งว่า การตราพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย มี 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง การตราพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่จำเลยโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มิได้ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น เป็นการโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 264 มิได้ให้สิทธิผู้ร้องที่จะโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26-34/2545 ลงวันที่ 4 มิถุนายน 2545 ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นที่ 2 พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 (นิยามคำว่า "การบริหารสินทรัพย์" "สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ" และ "บริษัทบริหารสินทรัพย์") มาตรา 4 และมาตรา 5วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง บัญญัติเป็นหลักการไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ แต่มีข้อยกเว้นให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ โดยเฉพาะวรรคสอง บัญญัติให้กฎหมายที่ออกมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง เมื่อพิจารณาพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 ซึ่งให้นิยามความหมายของคำว่า "การบริหารสินทรัพย์" และ"สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ" แล้ว เห็นว่า สินทรัพย์ด้อยคุณภาพเป็นสิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินที่ลูกหนี้ของสถาบันการเงินค้างชำระจนมีผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินกิจการของสถาบันการเงินนั้น กล่าวคือ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มทุนของสถาบันการเงิน และกระทบกระเทือนต่อความสามารถในการให้สินเชื่อในภาคเศรษฐกิจ ปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขโดยด่วนจะส่งผลให้สถาบันการเงินต้องตัดเงินส่วนหนึ่งมาตั้งเป็นเงินสำรองเผื่อหนี้สูญเพิ่มขึ้น ความสามารถในการปล่อยสินเชื่อแก่ภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงก็จะลดลงเรื่อยๆ กลายเป็นวงจรที่จะส่งผลให้ปัญหาการขาดสภาพคล่องและวิกฤตเศรษฐกิจทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ

การที่ภาครัฐได้ตราพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เพื่อตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ขึ้นมาดำเนินกิจการบริหารสินทรัพย์โดยการรับซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงิน รวมตลอดจนหลักประกันของสินทรัพย์นั้นเพื่อนำมาบริหารหรือจำหน่ายจ่ายโอนก็เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ สถาบันการเงินที่โอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพให้กับบริษัทบริหารสินทรัพย์ก็จะกลับมามีความสามารถปล่อยสินเชื่อให้กับภาคเศรษฐกิจได้ต่อไป ดังนั้น การที่พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 บัญญัติให้มีการจำหน่ายจ่ายโอนสินทรัพย์ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงินไปให้บริษัทบริหารสินทรัพย์ แม้ว่าจะมีผลกระทบต่อลูกหนี้ของสถาบันการเงินที่สิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพก็ตาม แต่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์มหาชน สำหรับการกำหนดให้สิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินของลูกหนี้ของสถาบันการเงินเป็นสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ กฎหมายได้ให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์และประกาศเป็นการทั่วไปใช้บังคับกับสถาบันการเงิน รวมถึงลูกหนี้ของสถาบันการเงินเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับกับสิทธิเรียกร้องหรือหนี้สินรายใดรายหนึ่งโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ บทบัญญัติของมาตรา 3 แห่งพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 เป็นการให้ความหมายของถ้อยคำในกฎหมายซึ่งไม่มีลักษณะที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ในส่วนที่โต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 นิยามคำว่า "บริษัทบริหารสินทรัพย์" ที่หมายถึง บริษัทจำกัดที่ได้จดทะเบียนตามพระราชกำหนดนี้ และมาตรา 4 ที่บัญญัติให้บริษัทจำกัดที่จะดำเนินกิจการบริหารสินทรัพย์ต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย โดยบัญญัติให้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอจดทะเบียนและการพิจารณารับจดทะเบียนไว้ในกฎกระทรวง และกฎหมายบัญญัติให้กฎกระทรวง ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาจึงจะใช้บังคับได้ บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วย

บริษัทมหาชนจำกัด ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นบริษัทบริหารสินทรัพย์ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ดังนั้น พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 4 จึงมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

สำหรับกรณีโต้แย้งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2547 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2547 วินิจฉัยไว้แล้วว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นนี้ซ้ำอีก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 3 (นิยามคำว่า "การบริหารสินทรัพย์" "สินทรัพย์ด้อยคุณภาพ" และ"บริษัทบริหารสินทรัพย์") มาตรา 4 และ มาตรา 5 วรรคสองไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และ มาตรา 30 หรือไม่ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมาตรา 43 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีที่ 5 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชูชีพ ฉิมวงษ์) ซึ่งเป็น ผู้รับมอบอำนาจของผู้ฟ้องคดีที่ 2 (รองศาสตราจารย์ ทันตแพทย์ สุนทราพงศ์ ระพีสุวรรณ) ที่ 3 (รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธนู ศรีไสย์) ที่ 4 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ชาติประเสริฐ) และ ที่ 6 (รองศาสตราจารย์ สุพพตา ปิยะเกศิน) ในคดีหมายเลขดำที่ 392/2552 ว่า ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นฟ้อง สภาคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ 1 อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ 2 และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ 3 ต่อศาลปกครองกลาง ขอให้เพิกถอนมติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ในการประชุมครั้งที่ 1/2552 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 กรณีดำเนินการเลือกตั้งประธานสภาคณาจารย์ รองประธาน สภาคณาจารย์ และเลขาธิการสภาคณาจารย์ และประกาศของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 เรื่อง ผลการเลือกตั้งประธานสภาคณาจารย์ รองประธานสภาคณาจารย์ และเลขาธิการสภาคณาจารย์ ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552 และขอให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่ให้ถูกต้องตามระเบียบสภาคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยการดำเนินงานของสภาคณาจารย์ พ.ศ. 2552 และผู้ฟ้องคดีโต้แย้งว่า กระบวนการตราพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ทั้งฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 43 มาตรา 62 มาตรา 78 มาตรา 87 มาตรา 142 ถึงมาตรา 153 และมาตรา 187 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง หรือไม่

เห็นว่า <u>คำโต้แย้งที่ว่ากระบวนการตราพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น ศาลรัฐธรรมนูญ ได้เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26-34/2545 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2551 วินิจฉัย ไว้แล้วว่า การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก ส่วนคำโต้แย้งที่ว่าพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ทั้งฉบับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 31 มาตรา 43 มาตรา 62 มาตรา 78 มาตรา 87 มาตรา 142 ถึงมาตรา 153 และมาตรา 187 นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-49/2544 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 วินิจฉัยไว้แล้วว่า การโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211</u>

จะต้องระบุว่าบทบัญญัติมาตราใดของกฎหมายที่โต้แย้งขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด ดังนั้น คำโต้แย้งในสองส่วนนี้จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งไม่รับคำโต้แย้งในสองส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

สำหรับคำโต้แย้งที่ว่าพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ โดยระบุอย่างชัดเจนว่าบทบัญญัติมาตราใดของพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใดนั้น บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลปกครองกลางจะใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน ดังนั้น คำโต้แย้งในส่วนนี้จึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (13) และข้อ 18 วรรคหนึ่ง (2) และ วรรคสอง จึงมีคำสั่งรับคำโต้แย้งในส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งห้าโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ รวม 6 ประเด็น แต่ประเด็นที่โต้แย้งว่าพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 78 (2) หรือไม่ พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 13 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 และมาตรา 78 (1) หรือไม่ พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 77 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ถึงมาตรา 151 หรือไม่ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 86 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 187 หรือไม่ เป็นประเด็นที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง

คงมีประเด็นที่ ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยเพียง 2 ประเด็น คือ

(1) ประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 30 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 4 เป็นบทบัญญัติในหมวด 1 บททั่วไป โดยเป็นบทบัญญัติที่รับรองและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บทบัญญัติดังกล่าวมิได้มีข้อความที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพที่เป็นเรื่องเฉพาะมีบัญญัติอยู่ในมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญแล้ว จึงมิใช่บทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ได้ ส่วนพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยสถานภาพของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลักประกันในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัย อำนาจหน้าที่ของมหาวิทยาลัย รายได้ของมหาวิทยาลัย หลักประกันในทรัพย์สินที่ใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษาของมหาวิทยาลัย และบทเฉพาะกาลรองรับการดำเนินการกรณีที่ตำแหน่งข้าราชการและลูกจ้างของส่วนราชการในมหาวิทยาลัยว่างลง บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติที่กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ทรัพย์สิน และรายได้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้การบริหารจัดการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัวสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการของหน่วยงานในกำกับของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 โดยบทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนดโดยเสมอกันและไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แต่อย่างใด

(2) ประเด็นที่โต้แย้งว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมาตรา 43 วรรคหนึ่ง หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 เป็นบทเฉพาะกาล บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีตามพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2522 อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระ แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวเป็นข้าราชการ ของมหาวิทยาลัยต้องแสดงเจตนาเปลี่ยนสถานภาพมาเป็น

พนักงานมหาวิทยาลัยตามพระราชบัญญัตินี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อครบกำหนดเวลาสิบห้าวันตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่แสดงเจตนาเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ให้พ้นจากตำแหน่ง และให้นำความในวรรคสองของมาตรา 78 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งมาตรา 78 วรรคสอง บัญญัติว่า การแสดงเจตนาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และเมื่อได้ยื่นแสดงเจตนาแล้วจะถอนมิได้ เมื่อพิเคราะห์ถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 ประกอบกับบทบาท ภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของอธิการบดีตามพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 27 ที่บัญญัติให้อธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดและรับผิดชอบการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และมาตรา 32 ที่บัญญัติให้อธิการบดีเป็นผู้แทนของมหาวิทยาลัยในกิจการทั้งปวง และมีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตาม (1) ให้มีอำนาจและหน้าที่บริหารกิจการของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัยแล้ว ย่อมเห็นได้ว่า ตำแหน่งอธิการบดีเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการบริหารจัดการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้บรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยซึ่งมีหลักการบริหารจัดการองค์กรที่แตกต่างจากพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2522 ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นเพื่อให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีผู้บริหารสูงสุดเพื่อสามารถจัดการศึกษาอันเป็นการให้บริการสาธารณะต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐซึ่งไม่เป็นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ และหากบุคคลดังกล่าวต้องพ้นจากตำแหน่งอธิการบดีเพราะไม่แสดงเจตนาเปลี่ยนสถานภาพเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ก็เป็นเพียงการพ้นจากตำแหน่งทางบริหารเท่านั้น มิได้กระทบต่อสถานภาพความเป็นข้าราชการของบุคคลดังกล่าว และมิได้ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่ได้รับความเสมอภาคในสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมิได้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรคหนึ่ง แต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 ไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 30 และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมาตรา 43 วรรคหนึ่ง

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

ไม่มี

4.4.4 การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2554 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายอิทธิพล เรืองวรบูรณ์ สมาชิกวุฒิสภา สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (5) หรือไม่

ประธานวุฒิสภา ผู้ร้อง ส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายอิทธิพล เรืองวรบูรณ์ สมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (5) หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2551 โดยในการสรรหาดังกล่าวคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาได้พิจารณาให้ผู้ถูกร้อง ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรในภาคอื่นให้เป็นผู้ได้รับการสรรหา และเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาให้ ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต่อมาได้มีประกาศให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 20 กันยายน 2552 นายยุทธนา เรืองวรบูรณ์ บุตรของผู้ถูกร้อง ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีตำบลศรีสงคราม ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2552

นายวัฒนะ วดีศิริศักดิ์ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและเป็นราษฎรจังหวัดนครพนม ได้ยื่นคำร้องต่อประธานกรรมการการเลือกตั้ง ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2552 ว่า ผู้ถูกร้องเป็นบุพการีของนายยุทธนา เรืองวรบูรณ์ นายกเทศมนตรีตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นบุคคลที่ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 115 (5) เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (4)

คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณารายงานสรุปการไต่สวนของคณะกรรมการไต่สวนตลอดจนพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้วมีมติในการประชุมครั้งที่ 39/2553 เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2553 เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ถูกร้องเป็นบุพการีของนายยุทธนา เรืองวรบูรณ์ นายกเทศมนตรีตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ซึ่งถือว่าเป็น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 115 (5) เป็นเหตุให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (4) และให้ส่งเรื่องไปยังผู้ร้อง เพื่อส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับสมาชิกภาพของผู้ถูกร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม หรือไม่

ศาลพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (3) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 115 (5) บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้เป็น ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ... (5) ไม่เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติบทนิยามของคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ไว้อย่างชัดแจ้ง แต่หากพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตราอื่น ได้แก่ มาตรา 259 ที่บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง ... (6) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” และมาตรา 115 (9) ที่บัญญัติว่า บุคคลผู้ไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา “(9) ไม่เป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือ เคยเป็นแต่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกินห้าปี”

ถึงแม้รัฐธรรมนูญมิได้มีบทนิยามศัพท์คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ไว้โดยเฉพาะ แต่เมื่อพิเคราะห์จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญประกอบกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่มีอยู่ในขณะนี้แล้ว เห็นได้ว่า ตำแหน่งทางการเมืองหมายถึง ตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกำกับทิศทางการบริหารราชการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงเทศบาลด้วย ตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเป็นตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนั้น มีอำนาจหน้าที่ในระดับนโยบาย

และกำกับทิศทางการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นตำแหน่งทางการเมืองประเภทหนึ่ง ทั้งเมื่อพิเคราะห์บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 115 ทั้งมาตราแล้ว จะเห็นได้อีกทางหนึ่งว่า ตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น รวมทั้งผู้บริหารเทศบาลตำบลด้วยนั้น อยู่ในความหมายของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วย ดังมาตรา 115 (9) ได้บัญญัติถึงลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาไว้อีกข้อหนึ่งว่า จะต้องไม่เป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น ซึ่งมิใช่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือเคยเป็นแต่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกินห้าปี ซึ่งแสดงว่า ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นนั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประเภทหนึ่ง แต่ไม่ประสงค์จะให้เป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 115 (9) นี้ จึงต้องเขียนยกเว้นไว้ ดังนั้น ผู้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลจึงเข้าลักษณะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 115 (5) ซึ่งมิได้มีข้อความยกเว้นไว้เหมือนดังในกรณีมาตรา 115 (9)

สำหรับข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่าจะต้องตีความคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ในมาตรา 115 (5) ให้มีความหมายในระดับเดียวกับคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งเป็นคำที่นำหน้ามาก่อนนั้น ไม่อาจนำมาใช้ได้ เพราะหลักการตีความกฎหมายดังกล่าว (ejusdem generis rule) จะใช้กับกรณีที่เป็นคำที่มีความหมายทั่วไปที่ตามหลังคำที่มีความหมายเฉพาะมากกว่าสองคำขึ้นไปเท่านั้น หาอาจนำมาใช้กับกรณีที่มีคำเฉพาะนำหน้าเพียงคำเดียวดังเช่นในมาตรา 115 (5) ได้ไม่ ประกอบกับเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์แล้ว เห็นได้ว่า มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา โดยกำหนดให้สอดคล้องกับปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐซึ่งอาจถูกครอบงำโดยบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน เช่น บุพการี คู่สมรส บุตร เพื่อให้การดำเนินงานของสมาชิกวุฒิสภามีความเป็นกลาง โปร่งใส และปราศจากการแทรกแซง ทำให้สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง ดังนั้น คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามบทบัญญัติดังกล่าวจึงต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งแม้ว่าอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะไม่สามารถควบคุมการทำงาน หรือถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีได้โดยตรง แต่ก็อาจเข้าไปก้าวก่ายแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือของผู้อื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมได้

อนึ่ง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 4 กำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเป็น 3 ส่วน คือ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ทำให้เห็นได้ว่า การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอยู่ในความหมายของการบริหารราชการแผ่นดินด้วย ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่อำนวยการบริหารหรือควบคุมการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น จึงอยู่ในความหมายของคำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 115

ที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 259 (6) กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่เป็น “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ต้องเป็นผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หมายความว่า ... (9) ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้หรืองบประมาณไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวก็เป็นเพียงการกำหนดกรอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในท้องถิ่นที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเท่านั้น ทั้งนี้ การกำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มีจำนวนมาก การกำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวก็เพื่อให้มีความเหมาะสมกับความได้สัดส่วนของบุคลากรและปริมาณงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินเท่านั้น และการกำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาโดยประกาศของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มิได้หมายความว่าผู้ดำรงตำแหน่งที่มิได้อยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวมิใช่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแต่อย่างใด

ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา เป็นบุพการีของนายยุทธนา เรืองวรบูรณ์ นายกเทศมนตรีตำบลศรีสงครามซึ่งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 115 (5) เป็นเหตุให้สมาชิกภาพ ความเป็นสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (4) นับแต่วันที่มีเหตุให้ผู้ถูกร้องเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 115 (5) คือ วันที่ นายยุทธนา เรืองวรบูรณ์ บุตรของผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า นายอิทธิพล เรืองวรบูรณ์ สมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้อง มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 115 (5) เป็นเหตุให้สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (4) นับแต่วันที่มีเหตุให้ผู้ถูกร้องมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 115 (5) คือ วันที่นายยุทธนา เรืองวรบูรณ์ บุตรของผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2556 เรื่อง ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและของสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่

ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของนายไพบูลย์ นิติตะวัน สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวม 50 คน และนายวิรัตน์ กัลยาศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะ รวม 62 คน รวมทั้งสิ้น 112 คน ผู้ร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้ ผู้ร้องเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า มีเจตนารมณ์ให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยแต่ละหน่วยงานสามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากคณะรัฐมนตรีในการบริหารงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าว ความหมายคำว่า “ให้เพียงพอ” ย่อมหมายถึง รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานตามความต้องการของหน่วยงานที่ขอจัดสรรงบประมาณ มิใช่กรณีที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมาธิการวิสามัญใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาฝ่ายเดียวว่า เพียงพอต่อการบริหารงานของหน่วยงานนั้นแล้ว และตัดงบประมาณของศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งหมด โดยศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญไม่ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา ทั้งที่หน่วยงานดังกล่าวได้ยืนยันว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรนั้นไม่เพียงพอ จึงถือว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและของสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28

ในส่วนงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่

ประธานรัฐสภาได้ตรวจสอบลายมือชื่อแล้วเห็นว่า มีสมาชิกรัฐสภาร่วมกันเข้าชื่อเสนอคำร้องจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) จึงส่งเรื่องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

เห็นว่า เมื่อประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกรัฐสภา จำนวน 112 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 และมาตรา 28 มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้ากรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (7) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย และให้ผู้เกี่ยวข้องจัดทำคำชี้แจงเป็นหนังสือและให้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง และสำนักงาน ป.ป.ช. เสนอขอจัดสรรงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ไปยังคณะรัฐมนตรี จำนวน 26,249,877,036 บาท จำนวน 2,937,639,600 บาท และจำนวน 2,064,349,200 บาท ตามลำดับ

แต่คณะรัฐมนตรีพิจารณาปรับลดงบประมาณของหน่วยงานทั้งสามคงเหลืองบประมาณที่ได้รับจัดสรรเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 14,601,695,200 บาท จำนวน 2,046,915,700 บาท และจำนวน 1,324,561,400 บาท ตามลำดับ

ต่อมาในชั้นการพิจารณาวาระที่ 1 ขั้นรับหลักการของสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ และได้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2557 สภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณา โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้เห็นชอบปรับลดเฉพาะงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรม จำนวน 10,877,000 บาท คงเหลือ 14,590,818,200 บาท และของสำนักงาน ป.ป.ช. จำนวน 4,000,000 บาท คงเหลือ 1,320,561,400 บาท

ในชั้นแปรญัตติของคณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ หน่วยงานทั้งสามจัดทำคำขอเพิ่มงบประมาณ เพื่อให้เพียงพอต่อการบริหารงานตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเก้า ต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ โดยตรง จำนวน 4,133,837,515 บาท จำนวน 189,984,500 บาท และจำนวน 204,452,000 บาท ตามลำดับ โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ไม่ได้เรียกสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครองและสำนักงาน ป.ป.ช. ไปชี้แจงด้วยวาจา และคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ มีมติไม่อนุมัติจัดสรรงบประมาณตามคำขอของทั้งสามหน่วยงาน

ซึ่งในการชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญหน่วยงานทั้งสามยืนยันว่า งบประมาณที่เสนอขอเพิ่มมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อให้เป็นตามภารกิจและยุทธศาสตร์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย โดย

1. สำนักงานศาลยุติธรรมยังมีความจำเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายงานประจำอันเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวข้าราชการตุลาการและตะโต๊ะยุติธรรม โครงการจัดตั้งแผนกคดีท่องเที่ยวในศาลยุติธรรม โครงการจัดตั้งศาลแขวงในกรุงเทพมหานคร

2. สำนักงานศาลปกครองยังมีความจำเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลปกครองอุดรธานีและที่ทำการศาลปกครองยะลา

3. สำนักงาน ป.ป.ช. ยังมีความจำเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายบุคลากรและค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการและบริหารองค์กร เป็นต้น

ซึ่งคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ และสำนักงบประมาณได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า หน่วยงานทั้งสามไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มในชั้นแปรญัตติ เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวมีเงินคงเหลือสะสม ณ วันที่ 30 กันยายน 2555

เพียงพอที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินภารกิจของหน่วยงาน และในชั้นพิจารณาก่อนการขอแปรญัตติเพิ่มเติมงบประมาณนั้น คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ และคณะอนุกรรมาธิการซึ่งตั้งขึ้นตามมติของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้ให้หน่วยงานทั้งสามเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและรับฟังคำชี้แจงเหตุผลความจำเป็นแล้ว ดังนั้น ในชั้นการพิจารณาคำขอแปรญัตติของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ จึงไม่ได้เชิญหน่วยงานดังกล่าวไปร่วมหารือ

ประเด็นวินิจฉัยมีว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและของสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด บัญญัติว่า รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครองและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และวรรคเก้า บัญญัติว่า ในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้นเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้นั้นไม่เพียงพอ ให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด เพื่อเป็นหลักประกันแก่หน่วยงานดังกล่าวว่าการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีนั้นจะถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมาธิการซึ่งเป็นตัวแทนของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำในการจัดสรรงบประมาณของฝ่ายบริหารว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่จะให้การจัดสรรงบประมาณของรัฐเพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญให้เป็นไปโดยอิสระ และทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมิต้องถูกครอบงำจากฝ่ายบริหาร และป้องกันมิให้รัฐซึ่งในคดีนี้หมายถึงฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติใช้อำนาจกลั่นแกล้งหรือครอบงำการบริหารงานของรัฐสภา ศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยใช้เงินงบประมาณเป็นเครื่องมือ จึงบัญญัติให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการโดยตรงได้

สำหรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นได้มีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 สำหรับใช้เป็นหลักในการจ่ายเงินแผ่นดิน อีกทั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังที่กำหนดให้ตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อชดใช้เงินคงคลังตามที่ได้จ่ายไปแล้ว โดยมาตรา 27 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายของหน่วยงานของศาลโดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้รับการจัดสรร จำนวน 14,590,818,200 บาท และสำนักงานศาลปกครองได้รับการจัดสรรจำนวน 2,046,915,700 บาท และมาตรา 28 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายของหน่วยงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ได้รับการจัดสรรจำนวน 1,320,561,400 บาท

รัฐธรรมนูญ มาตรา 222 วรรคสาม มาตรา 227 วรรคสาม และมาตรา 251 วรรคสามบัญญัติให้ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรทั้งสามมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรอื่นของรัฐอันมีผลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ในมาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ความเป็นอิสระดังกล่าว กระบวนการจัดทำและการพิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณของฝ่ายบริหารก็มีความสำคัญเช่นกัน โดยฝ่ายบริหารจะเป็นผู้มีอำนาจจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพราะเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บภาษีอากรและรายได้อื่นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศ โดยมีสำนักงบประมาณเป็นผู้จัดทำคำเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว สำนักงบประมาณจะดำเนินการจัดพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำ

ปีงบประมาณให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งก่อนนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไปเป็นสามวาระ โดยในการพิจารณาวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแล้วสภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณในชั้นกรรมาธิการ โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญมีอำนาจพิจารณารายละเอียดและปรับลดงบประมาณของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นในรายการต่างๆ เมื่อปรับลดงบประมาณได้จำนวนเท่าใด คณะรัฐมนตรีจะขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายโดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายให้แก่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ เพื่อจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมส่งไปยังสำนักงบประมาณ เพื่อรวบรวมเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนเสนอให้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในชั้นการแปรญัตติ แต่เฉพาะรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และองค์กรตามรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่สามารถขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญได้โดยตรงและเมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้วจะเสนอรายงานพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมาธิการวิสามัญให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรียงลำดับมาตราในวาระที่สอง จากนั้นจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในวาระที่สามก่อนส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

เห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ทั่วไปในการจัดทำและจัดสรรงบประมาณให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรให้สอดคล้องกับรายจ่ายของรัฐและรายจ่ายตามข้อผูกพันที่มีอยู่ รวมถึงผลกระทบต่อการใช้จ่ายเงินงบประมาณในการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนอื่นตามยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรม ภายใต้กรอบภารกิจของประเทศในภาพรวม โดยคำนึงถึงสมมติฐานของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ อีกทั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับรายรับที่จะนำมาจัดสรรในแต่ละปีงบประมาณอันมีอยู่อย่างจำกัด จึงเป็นเหตุผลและความจำเป็นของรัฐที่ไม่สามารถจะจัดสรรงบประมาณให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นได้ตามวงเงินที่เสนอขอรับการสนับสนุน โดยอาจมีการตัดทอนหรือเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่น ตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นของการบริหารกิจการบ้านเมือง

ข้อที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง และสำนักงาน ป.ป.ช.ไม่ได้รับโอกาสชี้แจงในชั้นการแปรญัตติของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ นั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรา 168 วรรคเก้า บัญญัติแต่เพียงว่าการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้นเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้นั้นไม่เพียงพอให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมาธิการซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติได้พิจารณาอย่างรอบคอบว่า การที่ฝ่ายบริหารได้ปรับลดงบประมาณของหน่วยงาน ดังกล่าวเป็นการแทรกแซงความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่โดยการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง และสำนักงาน ป.ป.ช. หรือไม่โดยมิได้มีบทบังคับเด็ดขาดให้คณะกรรมาธิการต้องเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในการแปรญัตติแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเก้า มิได้บัญญัติให้คณะกรรมาธิการต้องรับฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด ในชั้นการแปรญัตติ แต่บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ให้คณะกรรมาธิการให้ความเป็นธรรมแก่หน่วยงานตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด ดังนั้น จึงควรที่จะให้หน่วยงานดังกล่าวมีโอกาสแสดงเหตุผลและความจำเป็นต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล ซึ่งการให้หน่วยงานดังกล่าวได้ชี้แจงด้วยวาจาถึงเหตุผลความจำเป็นในการเสนอขอเพิ่มงบประมาณ รวมถึงการได้ปรึกษาหารือร่วมกันจะทำให้เกิดความเข้าใจและได้รับทราบเหตุผล ความจำเป็นในการปรับลดหรือเพิ่มงบประมาณ อันจะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

แต่เนื่องจากข้อเท็จจริงในคดีนี้ ปรากฏว่าหน่วยงานทั้งสามมีโอกาสได้ชี้แจงแสดงเหตุผลการของบประมาณต่อคณะอนุกรรมาธิการซึ่งตั้งขึ้นโดยคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ แล้ว และคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ก็ได้รับรายงานของคณะอนุกรรมาธิการฯ อีกทั้งได้รับทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวประกอบการพิจารณาแล้ว กรณีจึงยังไม่ถึงขนาดเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยปราศจากหลักเกณฑ์และเหตุผล อันจะทำให้กระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. ไม่ขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2546 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มาตรา 17 เฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคหก หรือไม่

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 52 คน ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2546 เสนอความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มาตรา 17 เฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคหก เนื่องจากได้ตรวจพบการกระทำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี) ในฐานะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณฯ และในฐานะประธานคณะอนุกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคห้า และวรรคหก ที่ห้ามมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีฯ กระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณและกระทำการแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการของงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 กล่าวคือว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ฯ ในฐานะประธานคณะอนุกรรมาธิการวิสามัญได้ใช้อำนาจหน้าที่เข้าไปจัดสรรงบประมาณรายจ่ายโดยการแปรญัตติเพิ่มเติมรายการ จำนวนในรายการ และกระทำด้วยประการใดๆ ในโครงการต่างๆ ในแผนงานส่งเสริมและพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ กำหนดวงเงินไว้จำนวน 3,226,543,600 บาท โดยไม่มีรายละเอียดโครงการ และในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย กำหนดวงเงินไว้ จำนวน 1,640,689,400 บาท โดยไม่มีรายละเอียดโครงการ โดยใช้วิธีการต่างๆ ในการประชุมคณะอนุกรรมาธิการวิสามัญ จัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมรายการ หรือจำนวนในรายการในแผนงานทั้งสองตามที่ตนและพวกต้องการ เพื่อจัดสรรงบประมาณรายจ่ายลงไปในพื้นที่จังหวัดตนเองกับพวก ตามที่ปรากฏในเอกสารงบประมาณ ฉบับที่ 8 เล่มที่ 4 ซึ่งมีงบประมาณรายจ่ายถูกจัดสรรลงในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่เคยเป็นเขตพื้นที่เลือกตั้งในอดีตของว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ฯ เป็นจำนวน

420 ล้านบาท จนเป็นเหตุให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนำมาอภิปรายว่างบประมาณรายจ่ายในส่วนนี้ มีการกระจุกตัวอยู่ในเขตพื้นที่ของผู้เป็นอนุกรรมาธิการวิสามัญมากเป็นพิเศษและสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติให้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมไว้ท้ายร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายฯ ว่าให้ไปจัดทำงบประมาณรายจ่ายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในส่วนของแผนงานโครงการเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ให้กระจายทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ฯ ได้ยอมรับในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว และรับจะนำไปแก้ไขตามนั้น นอกจากนั้นว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ฯ ยังได้มีหนังสือถึงเพื่อนสมาชิกพรรคไทยรักไทยเพื่อขอแสดงความรับผิดและขออภัยที่ไม่สามารถจะกระจายงบประมาณรายจ่ายไปยังทุกพื้นที่ที่สมาชิกพรรคไทยรักไทยต้องการได้

ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (โดยต้องพิจารณาวินิจฉัยภายใน 7 วันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคเจ็ด) และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอความเห็น บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ผู้แทนคณะรัฐมนตรี คือ สำนักงบประมาณและสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ส่งผู้แทนมาชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มาตรา 17 เฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคหกหรือไม่

กระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายโดยสังเขปมีว่า เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้ว จะมอบนโยบายให้กระทรวงและหน่วยงานไปกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยต้องพิจารณาจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเสนอรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบก่อนส่งให้สำนักงบประมาณจัดทำข้อเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ สำนักงบประมาณจะดำเนินการจัดพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายฯ ให้คณะรัฐมนตรีเห็นชอบก่อนนำเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นสามวาระ ในวาระที่หนึ่งเป็นขั้นรับหลักการ เมื่อรับหลักการแล้ว สภาผู้แทนราษฎรจะตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายฯ โดยมีอำนาจพิจารณารายละเอียดและปรับลดงบประมาณของกระทรวงและหน่วยงานในรายการต่างๆ เมื่อปรับลดได้จำนวนเท่าใดคณะรัฐมนตรีจะขอเพิ่มงบประมาณโดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการขอเพิ่มงบประมาณให้แก่กระทรวงและหน่วยงาน เพื่อจัดทำคำของบประมาณเพิ่มเติมส่งไปยังสำนักงบประมาณ รวบรวมเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนนำเสนอคณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว จะเสนอรายงานพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายฯ ที่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมาธิการฯ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรียงลำดับมาตราในวาระที่สอง จากนั้นจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในวาระที่สามก่อนส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มาตรา 17 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำโครงการในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจทั้งสองกรณีโดยมีหลักเกณฑ์ที่ต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามที่คณะรัฐมนตรีวางไว้ ทั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย และจัดส่งสำนักงบประมาณเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญ เพื่อประกอบการพิจารณาให้

ความเห็นชอบ และไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 หรืออนุกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้อำนาจหน้าที่เพิ่มเติมรายการ และกระทำด้วยประการใดๆ ในงบประมาณรายจ่ายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย อันมีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการมีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายตามร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มาตรา 17 ตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มาตรา 17 เฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ไม่ปรากฏว่ามีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคหก

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2552 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 168 วรรคเจ็ด เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 มีการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 168 วรรคหก หรือไม่

นายสุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 54 คน ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 31 สิงหาคม 2552 เสนอความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 มีการกระทำที่มีผลทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 168 วรรคหก โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และแผ่นวีซีดีบันทึกการอภิปราย สรุปความได้ว่า

1. ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ในขั้นรับหลักการวาระที่หนึ่ง คณะรัฐมนตรีผู้เสนอได้แสดงวัตถุประสงค์ กิจกรรม แผนงานโครงการของแต่ละรายการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 167 อย่างครบถ้วน แต่ในชั้นพิจารณาของคณะกรรมาธิการมีการปรับลดเงินงบประมาณบางกระทรวง บางกรม และบางหน่วยงานของรัฐออกโดยคณะกรรมาธิการได้มีมติให้ปรับลดมียอดรวมเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 22,507,383,100 บาทและเมื่อได้ปรับลดแล้ว กรรมาธิการได้นำเงินงบประมาณที่ได้ปรับลดลงดังกล่าว กลับมาเพิ่มเป็นงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ โดยมิได้มีการนำเข้าสู่การพิจารณารับหลักการของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งการที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมาธิการให้นำเงินงบประมาณที่ปรับลดกลับเข้าสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ในวาระที่สองอีกเช่นนี้ถือเป็นการกระทำโดยมิชอบเนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 167 วรรคหนึ่ง เป็นเหตุให้งบประมาณจำนวนประมาณ 22,507,383,100 บาท ที่ปรับลดแล้วถูกนำมาใช้อีกอันเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก

2. ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 จะต้องมีรายละเอียดของโครงการต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงประมาณการรายรับ เอกสารประกอบวัตถุประสงค์ กิจกรรม และแผนงานของแต่ละรายการอย่างชัดเจนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 167 และมาตรา 168 เพื่อสะดวกแก่การติดตามการบริหารงบประมาณของรัฐสภาว่านำไปใช้ทำอะไรที่ไหน อย่างไร มีผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นอย่างไร บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่

เพื่อความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต แต่ในการเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายครั้งนี้ ส่วนใหญ่ไม่ได้มีรายละเอียดดังกล่าว นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังให้เวลาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีถึง 105 วัน จึงยังมีเวลาที่จะจัดทำรายละเอียดของงบประมาณรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นได้

3. ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมาธิการ การเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายนั้นจะกระทำมิได้ ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก แต่กรณีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ได้กระทำการที่ต้องห้ามไว้อย่างชัดเจน โดยได้เปิดให้ผู้มีอำนาจกำกับการใช้หรือใช้งบประมาณสามารถมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมาธิการสามารถใช้เงินงบประมาณรายจ่ายได้

จึงอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (9) เสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า การกระทำดังกล่าวมาข้างต้นเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก อันมีผลให้การกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 168 วรรคเจ็ด หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้วเห็นว่า จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ร่วมกันเข้าชื่อเสนอความเห็นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรกรณีเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด ศาลรัฐธรรมนูญจึงให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยว่า มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก หรือไม่ ส่วนข้อที่ว่ามิได้มีการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 167 วรรคหนึ่งนั้น เป็นกรณีที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กระบวนการจัดทำและพิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณนั้น กฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจจัดทำงบประมาณรายจ่าย เพราะเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บภาษีอากรและรายได้อื่น เพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศส่วนฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณแล้ว จะมอบนโยบายให้กระทรวงและหน่วยงานของรัฐไปกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีโดยต้องพิจารณาจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเสนอรัฐมนตรีต้นสังกัดให้ความเห็นชอบก่อนส่งให้สำนักงบประมาณจัดทำข้อเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว สำนักงบประมาณจะดำเนินการจัดพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไปเป็นสามวาระในวาระที่หนึ่งเป็นขั้นรับหลักการเมื่อรับหลักการแล้ว สภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ โดยคณะกรรมาธิการมีอำนาจพิจารณารายละเอียดและปรับลดงบประมาณของกระทรวงและหน่วยงานของรัฐในรายการต่าง ๆ เมื่อปรับลดได้จำนวนเท่าใด คณะรัฐมนตรีจะขอเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายโดยมอบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายให้แก่กระทรวงหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมส่งไปยังสำนักงบประมาณ เพื่อรวบรวมเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนนำเสนอให้คณะกรรมาธิการพิจารณา เมื่อคณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้วจะเสนอรายงานพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ที่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมาธิการ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรียงลำดับมาตราในวาระที่สอง จากนั้นจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม ก่อนส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

ข้อเท็จจริงจากคำร้องรวมทั้งคำชี้แจงของผู้ร้องและผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งหลักฐานและเอกสารประกอบได้ความว่า คณะรัฐมนตรีเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 โดยตั้งวงเงินไว้จำนวน 1,700,000,000,000 บาท สภาผู้แทนราษฎรมีมติในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ และตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีดังกล่าว คณะกรรมาธิการได้ปรับลดวงเงินลง 22,505,238,100 บาท สำนักงบประมาณจึงมีหนังสือแจ้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นที่ยังมีความจำเป็นในการใช้งบประมาณให้จัดทำคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายเฉพาะรายการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลตามแนวทางและหลักเกณฑ์การเสนอขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแล้ว ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นได้ส่งคำขอเพิ่มงบประมาณต่อสำนักงบประมาณเพื่อรวบรวมวิเคราะห์ สรุปผลเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติตามรายการและจำนวนที่สำนักงบประมาณนำเสนอจำนวนสองครั้งเป็นวงเงินจำนวน 88,975,330,000 บาท และมอบหมายให้สำนักงบประมาณนำเสนอต่อคณะกรรมาธิการพิจารณา ซึ่งแม้ว่าจะเป็นยอดเงินงบประมาณเกินกว่าที่คณะกรรมาธิการได้มีมติปรับลดเงินงบประมาณไป แต่ก็เป็นการเสนอเพื่อเป็นทางเลือกให้คณะกรรมาธิการเลือกดูว่ารายการใดมีความเหมาะสมที่เป็นความเดือดร้อนของประชาชนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายสาธารณะที่สำคัญของรัฐบาล และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ แต่การปรับเพิ่มจะต้องไม่เกินกว่าที่ได้ปรับลดไปและเมื่อรวมยอดทั้งหมดแล้วจะต้องไม่เกินกว่า 1,700,000,000,000 บาท ตามวงเงินที่คณะรัฐมนตรีได้เสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรในครั้งแรก ทั้งนี้ ก็ถือเป็นการดำเนินการตามกระบวนการจัดทำและอนุมัติงบประมาณดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า การขอแปรญัตติเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายของคณะรัฐมนตรีมิได้มีเอกสารประกอบที่แสดงถึงรายละเอียดของแผนงานและโครงการในแต่ละรายการของการใช้จ่ายงบประมาณให้ชัดเจน เป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยได้ว่าคณะกรรมาธิการจะพิจารณาโดยไม่มีฐานข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ประกอบการพิจารณาได้อย่างไร การพิจารณาและลงมติของคณะกรรมาธิการน่าจะได้กระทำไปโดยมีส่วนรู้เห็นในการใช้จ่ายงบประมาณส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ด้วย อันเป็นการกระทำไปโดยมีผลให้กรรมาธิการและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ลงมติเห็นชอบให้มีการเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายดังกล่าวด้วย ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมนั้น เป็นเพียงการคาดคะเนและห่วงกังวลของผู้ร้องว่าการแปรญัตติเพิ่มเติมงบประมาณดังกล่าวอาจเป็นการกระทำที่เปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการสามารถมีส่วนในการใช้เงินงบประมาณรายจ่ายได้ แต่จากเอกสารหลักฐานที่ปรากฏในการพิจารณายังไม่ถึงขนาดที่จะให้อนุมานข้อเท็จจริงได้ว่า มีการกระทำใดของกรรมาธิการหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดมีผลให้กรรมาธิการหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายอย่างไร อีกทั้งจากการชี้แจงข้อเท็จจริงของผู้แทนผู้ร้องและผู้แทนประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ประกอบเอกสารที่เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ยังไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดแสดงให้เห็นได้ว่า มีการเสนอหรืออนุมัติงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการที่จะมีส่วนในการใช้งบประมาณนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอย่างไร กรณีจึงฟังไม่ได้ว่ามีการกระทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการคนใดเข้าไปมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันจะเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก

อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ของสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมาธิการไม่มีการกระทำใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 168 วรรคหก

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2556 เรื่อง ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและของสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่

ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของนายไพบูลย์ นิติตะวัน สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวม 50 คน และนายวิรัตน์ กัลยาศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะ รวม 62 คน รวมทั้งสิ้น 112 คน ผู้ร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้ ผู้ร้องเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า มีเจตนารมณ์ให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยแต่ละหน่วยงานสามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระจากคณะรัฐมนตรีในการบริหารงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าว ความหมายคำว่า “ให้เพียงพอ” ย่อมหมายถึง รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานตามความต้องการของหน่วยงานที่ขอจัดสรรงบประมาณ มิใช่กรณีที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมาธิการวิสามัญใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาฝ่ายเดียวว่า เพียงพอต่อการบริหารงานของหน่วยงานนั้นแล้ว และตัดงบประมาณของศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งหมด โดยศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญไม่ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา ทั้งที่หน่วยงานดังกล่าวได้ยืนยันว่างบประมาณที่ได้รับจัดสรรนั้นไม่เพียงพอ จึงถือว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและของสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่

ประธานรัฐสภาได้ตรวจสอบลายมือชื่อแล้วเห็นว่า มีสมาชิกรัฐสภาร่วมกันเข้าชื่อเสนอคำร้องจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) จึงส่งเรื่องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) หรือไม่

เห็นว่า เมื่อประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกรัฐสภา จำนวน 112 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 และมาตรา 28 มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้ากรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (7) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย และให้ผู้เกี่ยวข้องจัดทำคำชี้แจงเป็นหนังสือและให้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง และสำนักงาน ป.ป.ช. เสนอขอจัดสรรงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ไปยังคณะรัฐมนตรี จำนวน 26,249,877,036 บาท จำนวน 2,937,639,600 บาท และจำนวน 2,064,349,200 บาท ตามลำดับ

แต่คณะรัฐมนตรีพิจารณาปรับลดงบประมาณของหน่วยงานทั้งสามคงเหลืองบประมาณที่ได้รับจัดสรรเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 14,601,695,200 บาท จำนวน 2,046,915,700 บาท และจำนวน 1,324,561,400 บาท ตามลำดับ

ต่อมาในชั้นการพิจารณาวาระที่ 1 ขั้นรับหลักการของสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ และได้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2557 สภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณา โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้เห็นชอบปรับลดเฉพาะงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรม จำนวน 10,877,000 บาท คงเหลือ 14,590,818,200 บาท และของสำนักงาน ป.ป.ช. จำนวน 4,000,000 บาท คงเหลือ 1,320,561,400 บาท

ในชั้นแปรญัตติของคณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ หน่วยงานทั้งสามจัดทำคำขอเพิ่มงบประมาณ เพื่อให้เพียงพอต่อการบริหารงานตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเก้า ต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ โดยตรง จำนวน 4,133,837,515 บาท จำนวน 189,984,500 บาท และจำนวน 204,452,000 บาท ตามลำดับ โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ไม่ได้เรียกสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครองและสำนักงาน ป.ป.ช. ไปชี้แจงด้วยวาจา และคณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ มีมติไม่อนุมัติจัดสรรงบประมาณตามคำขอของทั้งสามหน่วยงาน

ซึ่งในการชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญหน่วยงานทั้งสามยืนยันว่า งบประมาณที่เสนอขอเพิ่มมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อให้เป็นตามภารกิจและยุทธศาสตร์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย โดย

1. สำนักงานศาลยุติธรรมยังมีความจำเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายงานประจำอันเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวข้าราชการตุลาการและตะโต๊ะยุติธรรม โครงการจัดตั้งแผนกคดีท่องเที่ยวในศาลยุติธรรม โครงการจัดตั้งศาลแขวงในกรุงเทพมหานคร

2. สำนักงานศาลปกครองยังมีความจำเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลปกครองอุดรธานีและที่ทำการศาลปกครองยะลา

3. สำนักงาน ป.ป.ช. ยังมีความจำเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายบุคลากรและค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการและบริหารองค์กร เป็นต้น

ซึ่งคณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ และสำนักงบประมาณได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า หน่วยงานทั้งสามไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มในชั้นแปรญัตติ เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวมีเงินคงเหลือสะสม ณ วันที่ 30 กันยายน 2555 เพียงพอที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินภารกิจของหน่วยงาน และในชั้นพิจารณาก่อนการขอแปรญัตติเพิ่มเติมงบประมาณนั้น คณะกรรมาธิการวิสามัญฯ และคณะอนุกรรมาธิการซึ่งตั้งขึ้นตามมติของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ได้ให้หน่วยงานทั้งสามเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและรับฟังคำชี้แจงเหตุผลความจำเป็นแล้ว ดังนั้น ในชั้นการพิจารณาคำขอแปรญัตติของคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ จึงไม่ได้เชิญหน่วยงานดังกล่าวไปร่วมหารือ

ประเด็นวินิจฉัยมีว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและของสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด บัญญัติว่า รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริหารงานโดยอิสระของรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครองและองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และวรรคเก้า บัญญัติว่า ในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้นเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้นั้นไม่เพียงพอ ให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด เพื่อเป็นหลักประกันแก่หน่วยงานดังกล่าวว่าการใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรีนั้นจะถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมาธิการซึ่งเป็นตัวแทนของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำในการจัดสรรงบประมาณของฝ่ายบริหารว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่จะให้การจัดสรรงบประมาณของรัฐเพียงพอแก่การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามรัฐธรรมนูญให้เป็นไปโดยอิสระ และทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมิต้องถูกครอบงำจากฝ่ายบริหาร และป้องกันมิให้รัฐ

ซึ่งในคดีนี้หมายถึงฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติใช้อำนาจกลั่นแกล้งหรือครอบงำการบริหารงานของรัฐสภา ศาลและองค์กรตามรัฐธรรมนูญโดยใช้เงินงบประมาณเป็นเครื่องมือ จึงบัญญัติให้หน่วยงานดังกล่าวสามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการโดยตรงได้

สำหรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นได้มีงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 สำหรับใช้เป็นหลักในการจ่ายเงินแผ่นดิน อีกทั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังที่กำหนดให้ตั้งงบประมาณรายจ่ายเพื่อชดใช้เงินคงคลังตามที่ได้จ่ายไปแล้ว โดยมาตรา 27 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายของหน่วยงานของศาลโดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้รับการจัดสรร จำนวน 14,590,818,200 บาท และสำนักงานศาลปกครองได้รับการจัดสรรจำนวน 2,046,915,700 บาท และมาตรา 28 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายของหน่วยงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ได้รับการจัดสรรจำนวน 1,320,561,400 บาท

รัฐธรรมนูญ มาตรา 222 วรรคสาม มาตรา 227 วรรคสาม และมาตรา 251 วรรคสามบัญญัติให้ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรทั้งสามมีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรอื่นของรัฐอันมีผลให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ในมาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ความเป็นอิสระดังกล่าว กระบวนการจัดทำและการพิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณของฝ่ายบริหารก็มีความสำคัญเช่นกัน โดยฝ่ายบริหารจะเป็นผู้มีอำนาจจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพราะเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บภาษีอากรและรายได้อื่นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศ โดยมีสำนักงบประมาณเป็นผู้จัดทำคำเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว สำนักงบประมาณจะดำเนินการจัดพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งก่อนนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไปเป็นสามวาระ โดยในการพิจารณาวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแล้วสภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณในชั้นกรรมาธิการ โดยคณะกรรมาธิการวิสามัญมีอำนาจพิจารณารายละเอียดและปรับลดงบประมาณของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นในรายการต่างๆ เมื่อปรับลดงบประมาณได้จำนวนเท่าใด คณะรัฐมนตรีจะขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายโดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายให้แก่ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ เพื่อจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมส่งไปยังสำนักงบประมาณ เพื่อรวบรวมเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนเสนอให้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในชั้นการแปรญัตติ แต่เฉพาะรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และองค์กรตามรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่สามารถขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญได้โดยตรงและเมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้วจะเสนอรายงานพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมาธิการวิสามัญให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรียงลำดับมาตราในวาระที่สอง จากนั้นจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในวาระที่สามก่อนส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

เห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ทั่วไปในการจัดทำและจัดสรรงบประมาณให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรให้สอดคล้องกับรายจ่ายของรัฐและรายจ่ายตามข้อผูกพันที่มีอยู่ รวมถึงผลกระทบต่อการใช้จ่ายเงินงบประมาณในการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนอื่นตามยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรม ภายใต้กรอบภารกิจของประเทศในภาพรวม โดยคำนึงถึงสมมติฐานของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ อีกทั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับ

รายรับที่จะนำมาจัดสรรในแต่ละปีงบประมาณอันมีอยู่อย่างจำกัด จึงเป็นเหตุผลและความจำเป็นของรัฐที่ไม่สามารถจะจัดสรรงบประมาณให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่นได้ตามวงเงินที่เสนอขอรับการสนับสนุน โดยอาจมีการตัดทอนหรือเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่น ตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นของการบริหารกิจการบ้านเมือง

ข้อที่ผู้ร้องโต้แย้งว่า สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง และสำนักงาน ป.ป.ช.ไม่ได้รับโอกาสชี้แจงในชั้นการแปรญัตติของคณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ นั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรา 168 วรรคเก้า บัญญัติแต่เพียงว่าการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด หากหน่วยงานนั้นเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้นั้นไม่เพียงพอให้สามารถเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมาธิการซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติได้พิจารณาอย่างรอบคอบว่า การที่ฝ่ายบริหารได้ปรับลดงบประมาณของหน่วยงาน ดังกล่าวเป็นการแทรกแซงความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่โดยการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง และสำนักงาน ป.ป.ช. หรือไม่ โดยมิได้มีบทบังคับเด็ดขาดให้คณะกรรมาธิการต้องเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในการแปรญัตติแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเก้า มิได้บัญญัติให้คณะกรรมาธิการต้องรับฟังคำชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นของรัฐสภา ศาล และองค์กรตามวรรคแปด ในชั้นการแปรญัตติ แต่บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ให้คณะกรรมาธิการให้ความเป็นธรรมแก่หน่วยงานตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด ดังนั้น จึงควรที่จะให้หน่วยงานดังกล่าวมีโอกาสแสดงเหตุผลและความจำเป็นต่อคณะกรรมาธิการได้โดยตรง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาล ซึ่งการให้หน่วยงานดังกล่าวได้ชี้แจงด้วยวาจาถึงเหตุผลความจำเป็นในการเสนอขอเพิ่มงบประมาณ รวมถึงการได้ปรึกษาหารือร่วมกันจะทำให้เกิดความเข้าใจและได้รับทราบเหตุผล ความจำเป็นในการปรับลดหรือเพิ่มงบประมาณ อันจะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

แต่เนื่องจากข้อเท็จจริงในคดีนี้ ปรากฏว่าหน่วยงานทั้งสามมีโอกาสได้ชี้แจงแสดงเหตุผลการของบประมาณต่อคณะอนุกรรมาธิการซึ่งตั้งขึ้นโดยคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ แล้ว และคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ ก็ได้รับรายงานของคณะอนุกรรมาธิการฯ อีกทั้งได้รับทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวประกอบการพิจารณาแล้ว กรณีจึงยังไม่ถึงขนาดเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยปราศจากหลักเกณฑ์และเหตุผล อันจะทำให้กระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงาน ป.ป.ช. ไม่ขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ 168 วรรคแปด และวรรคเก้า

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2553 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนายสุรเดช จิรัฐิติเจริญ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดปราจีนบุรี สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (6) หรือไม่

ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 มีนาคม 2551 นายสุรเดช จิรัฐิติเจริญ ผู้ถูกร้อง ได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดปราจีนบุรีในวันที่ 21 มกราคม 2551 และต่อมาผู้ถูกร้องได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดปราจีนบุรี ภายหลังจากการประกาศผลเลือกตั้ง นายเกษม มกราภิรมย์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดปราจีนบุรี ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งคัดค้านการประกาศผลการเลือกตั้งและคุณสมบัติของผู้ถูกร้องโดยกล่าวหาว่า ในขณะที่ผู้ถูกร้องสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัด

ปราจีนบุรี ยังคงมีสถานภาพเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (6)

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับเรื่องร้องคัดค้านของนายเกษม มกราภิรมย์ เป็นเรื่องคัดค้าน และแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน โดยต่อมาคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกร้องได้เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2541 และได้ยื่นใบลาออกจากสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2545 แต่ต่อมาพรรคประชาธิปัตย์ได้มีหนังสือ ที่ ปชป. 4600314/2546 ลงวันที่ 28 มกราคม 2546 ถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง แจ้งรายชื่อสมาชิกพรรคที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปี ปรากฏรายชื่อของผู้ถูกร้องในแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2545) หรือแบบ ท.พ. 6 หน้าที่ 473 ว่าพรรคประชาธิปัตย์ได้รับผู้ถูกร้องเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 แต่ไม่มีใบสมัครและไม่มีหลักฐานการลาออกจากสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์จนถึงปัจจุบัน ผู้ถูกร้องจึงมีสถานภาพการเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์อยู่จนถึงปัจจุบัน จึงต้องรับฟังว่าผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติ การเป็นสมาชิกวุฒิสภา เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (6)

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณารายงานการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกวุฒิสภาในวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดปราจีนบุรี ตามความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน และส่งเรื่องไปยังประธานวุฒิสภา ผู้ร้อง เพื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 10 (11) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 ปรากฏตามคำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 205/2551

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 115 บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ...(6) ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเคยเป็นสมาชิกหรือเคยดำรงตำแหน่งและพ้นจากการเป็นสมาชิกหรือการดำรงตำแหน่งใดๆ ในพรรคการเมืองมาแล้วยังไม่เกินห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ” มาตรา 119 บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 115” และมาตรา 91 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยัง ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง”

ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกวุฒิสภาในวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดปราจีนบุรี เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (6) แล้วมีมติให้ส่งเรื่องไปยังประธานวุฒิสภา และเมื่อประธานวุฒิสภาส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (3) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (6) หรือไม่ และหากสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ความสิ้นสุดสมาชิกภาพเริ่มแต่เมื่อใด

ในกรณีที่ผู้ถูกร้องได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์อีกครั้ง ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 อันเป็นผลให้ยังคงมีสถานภาพเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์หรือเคยเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์มาแล้วยังไม่เกินห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือไม่ นั้น

ผู้ร้องมีเอกสารแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2545) หรือแบบ ท.พ. 6 มาเป็นพยานหลักฐาน ในขณะเดียวกัน ผู้ถูกร้องได้โต้แย้งว่าเอกสารดังกล่าวคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ปัญหาที่ต้องพิจารณาจึงมีว่า เอกสารแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2545) หรือแบบ ท.พ. 6 ที่ปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงจากบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของนายชินวรณ์ บุณยเกียรติ นายทะเบียนพรรคประชาธิปัตย์ และนางผุสดี ตามไท ผู้อำนวยการพรรคประชาธิปัตย์ พยานของผู้ถูกร้อง ได้ความว่า การที่ปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 มีความคลาดเคลื่อนในการบันทึกข้อมูล โดยผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2545 และไม่เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์อีก ในขณะเดียวกัน ข้อเท็จจริงได้ความจากการไต่สวนนางสุนทรี ไพรหิรัญ ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและพัฒนาระบบบริหารฐานข้อมูลพรรคการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พยานของผู้ร้องว่าการตรวจสอบข้อมูลสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ในระบบฐานข้อมูลพรรคการเมืองเดิมพบว่ามีข้อมูลที่ผิดพลาดเช่นเดียวกับผู้ถูกร้องหลายรายการ เช่นกรณีของนายมนัส รูปเกรียง และนางกัลยาณี อินแพง ซึ่งมีหมายเลขประจำตัวสมาชิก 453001637 หมายเลขเดียวกัน เป็นต้น ประกอบกับเอกสารหนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ด่วนที่สุด ที่ ลต 0401/13626 ลงวันที่ 5 ตุลาคม 2550 ที่นางสุนทรี ไพรหิรัญ นำมาประกอบในการเบิกความ ได้ระบุผลการตรวจสอบข้อมูลสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 4,086,052 รายการ มีข้อมูลสมบูรณ์ที่สามารถลงฐานข้อมูลได้จำนวน 2,021,064 รายการ แต่มีข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองที่ไม่ถูกต้องถึงจำนวน 737,775 รายการ นอกจากจากนั้นเป็นรายการที่ต้องแก้ไข นับว่าข้อมูลสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ตามที่นายทะเบียนพรรคประชาธิปัตย์แจ้งแก่นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ประกอบกับเมื่อพิจารณาเอกสารแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2545) หรือแบบ ท.พ. 6 และแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่ลดลงในรอบปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2545) หรือแบบ ท.พ. 7 แล้วเห็นว่า เอกสารดังกล่าวได้ปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 และลาออกจากสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2545 โดยมีหมายเลขสมาชิกหมายเลขเดียวกันซึ่งไม่น่าเชื่อ และระยะเวลาจากวันที่ลาออกจนถึงวันที่สมัครใหม่มีระยะเวลาห่างกันเพียงแปดวัน ซึ่งตามข้อบังคับพรรคประชาธิปัตย์มีกระบวนการให้การสมัครเป็นสมาชิกพรรคต้องประกาศชื่อผู้สมัครไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานใหญ่ของพรรค เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน จึงเชื่อว่าเอกสารแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2545) หรือแบบ ท.พ. 6 ที่ปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 น่าจะคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง พยานบุคคลของผู้ร้องนอกจากจะเบิกความเจือสมกับพยานหลักฐานของผู้ถูกร้องแล้ว พยานหลักฐานของผู้ร้องยังคงมีเพียงเอกสารแบบแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2545) หรือแบบ ท.พ. 6 ที่ปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 เท่านั้น ซึ่งเอกสารดังกล่าวก็เป็นข้อมูลที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้จัดทำและนำส่งให้แก่นายทะเบียนพรรคการเมืองที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงหลายแห่ง ดังนั้น จึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 ตามที่ถูกกล่าวหาแต่อย่างใด

เมื่อผู้ถูกร้องไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2545 ระยะเวลาที่ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ในวันที่ 13 พฤษภาคม 2545 จนถึงวันที่ผู้ถูกร้องสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในวันที่ 21 มกราคม 2551 จึงเป็นเวลาเกินกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

อาศัยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา 115 (6) และสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตามมาตรา 119 (4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2554 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของ นายไพบูลย์ นิติตะวัน สมาชิกวุฒิสภา สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (5) ประกอบมาตรา 266 หรือไม่

นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวม 16 คน ผู้ร้อง เข้าชื่อร่วมกันเพื่อขอให้ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและคำร้องแก้ไข สรุปได้ดังนี้

คุณหญิงจารุวรรณ เมณฑกา ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ได้มีหนังสือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2553 ถึงประธานวุฒิสภา เพื่อขอให้วุฒิสภาพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องการสรรหาคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน เนื่องจากกระบวนการสรรหาดังกล่าวยังไม่มีความคืบหน้า และประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 ที่ว่าคุณหญิงจารุวรรณจะต้องพ้นจากตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน เมื่ออายุครบ 65 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 5 กรกฎาคม 2553 หรือยังคงปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนระหว่างที่ยังไม่มีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 29 ข้อ 2 และข้อ 3

ด้วยเหตุนี้คุณหญิงจารุวรรณจึงมีหนังสือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2553 ถึงประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา (นายไพบูลย์ นิติตะวัน ผู้ถูกร้อง) เพื่อขอทราบความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา ในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อประกอบการปฏิบัติราชการของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาได้เคยพิจารณา และมีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่ประธานวุฒิสภามอบหมายมาก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งผู้ถูกร้องในฐานะ ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาได้มีหนังสือแจ้งความเห็นดังกล่าวไปให้ผู้ว่าการ ตรวจเงินแผ่นดินตามหนังสือที่ร้องขอในวันเดียวกัน จากนั้นคุณหญิงจารุวรรณได้มีบันทึก ลงวันที่ 30 กรกฎาคม 2553 ถึงคณะผู้บริหารภายในสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ความว่า คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาได้มีความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ทำให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินว่า คุณหญิงจารุวรรณ ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินอยู่ในวันที่ 18 กันยายน 2549 คงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนถึงวันที่ 30 กันยายน 2550 ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 29 ข้อ 2 และในระหว่างที่ยังไม่มีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่พ้นจากตำแหน่งยังคงปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 29 ข้อ 3 วรรคสอง ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้งานตรวจเงินแผ่นดินต้องหยุดชะงักซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติ โดยจะมาปฏิบัติราชการตั้งแต่วันที่ 30 กรกฎาคม 2553 เป็นต้นไป

ผู้ร้องเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาโดยได้รับการเสนอชื่อจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินและเคยเป็นที่ปรึกษาผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินในขณะที่คุณหญิงจารุวรรณดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จึงเห็นว่ากรณีผู้ถูกร้องได้ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภาและประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้อง หรือเพื่อประโยชน์ของคุณหญิงจารุวรรณ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในเรื่องการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน

หรือลูกจ้างของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน อันเป็นการกระทำต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของ ผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (5)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 16 คน ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (5) และเมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (3) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา และได้รับการแต่งตั้งจากประธานวุฒิสภาให้เป็นประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา ตามคำสั่งวุฒิสภาที่ 23/2551 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา ลงวันที่ 8 พฤษภาคม 2551 กรณีการส่งบันทึกความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา เรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ของ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินนั้น เห็นว่าเป็นเรื่องที่พิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้ว มิใช่เป็นความเห็นส่วนตัว หรือเป็นคำแนะนำหรือคำสั่ง และความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวไม่มีผลผูกพันหน่วยงานหรือบุคคลใดให้ต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด เป็นการปฏิบัติตามกรอบอำนาจหน้าที่ของประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา อีกทั้งผู้ถูกร้องมิได้กระทำเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือของผู้อื่นหรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หากแต่คำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ จึงไม่เป็นการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภาและประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาเข้าไป ก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของคุณหญิงจารุวรรณ หรือข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินแต่ประการใด

ส่วนคำร้องแก้ไข ฉบับลงวันที่ 4 ตุลาคม 2553 ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาที่ลงชื่อในคำร้องมีจำนวนไม่ถึงหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา กล่าวคือ คำร้องฉบับนี้มีนายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ ลงชื่อในคำร้องเพียงผู้เดียว และไม่ปรากฏว่าสมาชิกวุฒิสภาคนใดมอบอำนาจให้นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ เป็นผู้กระทำการแทนผู้ถูกร้อง จึงขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณายกคำร้องหรือจำหน่ายคดีนี้เสีย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีว่า สมาชิกภาพของ นายไพบูลย์ นิติตะวัน สมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 119 (5) ประกอบมาตรา 266 หรือไม่

ในเบื้องต้นมีประเด็นที่ต้องพิจารณาก่อนว่า ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า คำร้องแก้ไข ฉบับลงวันที่ 4 ตุลาคม 2553 ซึ่งมีนายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ ลงชื่อเพียงผู้เดียวถูกต้องตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 หรือไม่นั้น

เห็นว่า คำร้องที่นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ และคณะ ยื่นต่อประธานวุฒิสภาเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 แล้ว ส่วนคำร้องแก้ไขฉบับดังกล่าว ที่นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ เป็นผู้แก้ไขคำร้องนั้น เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะใน ส่วนข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง และเหตุผลสนับสนุน เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 18 วรรคหนึ่ง (3) และ (4) การแก้ไขคำร้องดังกล่าว จึงเป็นการดำเนินการให้ถูกต้องตามคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ โดยไม่ได้มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมประเด็นแห่งคดีแต่อย่างใด คำร้องแก้ไขจึงชอบด้วยรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 แล้ว

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (1) บัญญัติห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภามิให้ใช้สถานะหรือตำแหน่งของตนเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือ การดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการ

ส่วนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้หลักประกันแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายราชการประจำ สามารถทำหน้าที่ประจำของตนไปได้อย่างเป็นกลางทางการเมือง ไม่ต้องหวั่นเกรงว่าจะถูกแทรกแซงหรือก้าวก่ายจากฝ่ายการเมือง

การที่คุณหญิงจารุวรรณได้มีหนังสือถึงผู้ถูกร้องในฐานะประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา เพื่อขอทราบความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภา ในประเด็น ข้อกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเพื่อประกอบการปฏิบัติราชการของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้ถูกร้องในฐานะประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาส่งบันทึกความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามที่มีการร้องขอ และต่อมาคุณหญิงจารุวรรณนาบันทึกความเห็นของคณะกรรมการ ที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาดังกล่าวไปกล่าวอ้างต่อคณะผู้บริหารของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินนั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้วุฒิสภามีหน้าที่หลักในการตรวจสอบและกลั่นกรองกฎหมาย ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ และพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลดำรงตำแหน่งและถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ สำหรับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาตามคำสั่งของประธานวุฒิสภาให้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ความเห็นทางด้านกฎหมายแก่ประธานวุฒิสภาตามที่ประธานวุฒิสภามอบหมาย และให้รายงานผลการดำเนินงานตามภารกิจให้ประธานวุฒิสภาทราบ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของประธานวุฒิสภา เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวแล้วเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องในฐานะประธานคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาแจ้งความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาเป็นเพียงการให้ข้อมูลตามที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ร้องขอเพื่อประโยชน์ทางราชการ แม้ว่าคุณหญิงจารุวรรณนำไปใช้อ้าง ก็ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกร้อง ประกอบกับความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวเป็นความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายประธานวุฒิสภาซึ่งใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของประธานวุฒิสภาตามที่ได้รับมอบหมาย มิใช่ความเห็นส่วนตนของผู้ถูกร้อง อีกทั้งการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ย่อมเป็นไปตามกรอบของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 จึงไม่ถือว่า ผู้ถูกร้องใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซง เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้อง ของผู้อื่น ในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (1)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกวุฒิสภาของนายไพบูลย์ นิติตะวัน ผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (5) ประกอบมาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2555 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายจตุพร พรหมพันธุ์ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) หรือไม่

ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้ร้อง ส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายจตุพร พรหมพันธุ์ ผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) หรือไม่

สรุปได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม 2554 โดยมีผู้ถูกร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อลำดับที่ 8 ของพรรคเพื่อไทย คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติด้วยคะแนนเสียงข้างมากว่า เมื่อผู้ถูกร้องถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล ย่อมมีผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกพรรคเพื่อไทยของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง กรณีจึงมีผลให้สมาชิกภาพ

การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) เนื่องจากขาดจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในวันเลือกตั้ง จึงให้ส่งเรื่องไปยังผู้ร้องเพื่อให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องถูกคุมขังโดยหมายของศาลในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลตั้งแต่ก่อนวันเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้งและต่อเนื่องจนมีประกาศผลการเลือกตั้งนั้น หาได้เป็นเหตุทำให้ สมาชิกภาพของสมาชิกพรรคเพื่อไทยของผู้ถูกร้องต้องสิ้นสุดลงอันจะเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องต้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) ตามคำร้องแต่อย่างใด

ก่อนการพิจารณาคดี นายจรัญ ภักดีธนากุล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ขอถอนตัวออกจากการพิจารณาคดี ศาลพิจารณาแล้ว อนุญาตให้นายจรัญ ภักดีธนากุล ถอนตัวออกจากการพิจารณาคดีได้ สำหรับนายจรูญ อินทจาร นายสุพจน์ ไข่มุกด์ และนายเฉลิมพล เอกอุรุ ศาลไม่อนุญาต เนื่องจากเหตุผลที่ขอถอนตัวไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 หรือไม่

ประเด็นที่ต้องพิจารณาตามคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องได้อีก เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ถูกร้องในการสมัครและได้ประกาศรับรองคุณสมบัติครบถ้วนแล้วจนถึงปัจจุบันมิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด เห็นว่า การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 45 ประกอบมาตรา 40 เป็นขั้นตอนในการตรวจสอบคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง แต่ตาม คำร้องที่ผู้ร้องส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อขอให้วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง เป็นการขอให้ตรวจสอบสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นอำนาจวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นการดำเนินการที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม ให้อำนาจกระทำได้ ข้อโต้แย้งของ ผู้ถูกร้องในประเด็นนี้ จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นแห่งคดีที่ต้องวินิจฉัยมีว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) หรือไม่

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทย ตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม 2551 ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ต่อมาผู้ถูกร้องถูกฟ้องคดีอาญาในฐานความผิดร่วมกันก่อการร้าย ร่วมกันทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา มั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้ายฯ ให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมืองโดยผู้กระทำคนใดคนหนึ่งมีอาวุธ ร่วมกันชุมนุมหรือมั่วสุมฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ตามคดีหมายเลขดำที่ อ. 2542/2553 ของศาลอาญา แต่ได้รับเอกสิทธิ์คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่จะไม่ต้องถูกจับกุมคุมขังในระหว่างสมัยประชุม โดยได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณา ภายหลังเมื่อมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 กำหนดให้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรและให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม 2554 ศาลได้มีคำสั่งเพิกถอนสัญญาประกันและได้ควบคุมตัวผู้ถูกร้องไว้ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ 12 พฤษภาคม 2554 เป็นต้นมา ต่อมาเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศกำหนดวันสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ระหว่างวันที่ 19 ถึง 23 พฤษภาคม 2554 พรรคเพื่อไทยได้ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2554 จำนวน 125 คน โดยมีผู้ถูกร้องเป็นผู้สมัครในลำดับที่ 8 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศรายชื่อพรรคการเมืองที่ยื่นบัญชีรายชื่อสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ของพรรคเพื่อไทย เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2554 โดยมีผู้ถูกร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออยู่ด้วย

ก่อนมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลเพื่อออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ถูกร้องจึงมิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันเลือกตั้งและได้ทำหนังสือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ และภายหลังเมื่อปรากฏผลการเลือกตั้งแล้ว ได้มีผู้ร้องคัดค้านการรับรองผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วมีมติด้วยคะแนนเสียงข้างมากให้ส่งเรื่องไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 กรณีสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) หรือไม่

ประเด็นพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ผู้ถูกร้องเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 หรือไม่

เห็นว่า ผู้ถูกร้องถูกฟ้องคดีอาญาในฐานความผิดร่วมกันก่อการร้าย ร่วมกันทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา มั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไปใช้กำลังประทุษร้ายฯ ให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง โดยผู้กระทำคนใดคนหนึ่งมีอาวุธร่วมกันชุมนุมหรือมั่วสุมฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยผู้ถูกร้องได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณา แต่เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 ศาลได้มีคำสั่งเพิกถอนสัญญาประกันและผู้ถูกร้องได้ถูกคุมขังไว้ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2554 ก่อนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลเพื่อออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ดังนั้น ในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ซึ่งเป็น วันเลือกตั้ง ผู้ถูกร้องยังคงถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำตามหมายของศาลในคดีอาญาดังกล่าว ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นบุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3)

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า การเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3) เป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลซึ่งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและมีผลให้สมาชิกภาพ ของสมาชิกพรรคการเมืองสิ้นสุดลงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบมาตรา 19 วรรคหนึ่ง และมาตรา 8 วรรคหนึ่งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีบุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้บุคคลผู้มีลักษณะเช่นนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น เห็นว่า บทบัญญัติที่เกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เป็นฉบับแรก และรัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มา ก็มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าว ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองนั้นเริ่มตราขึ้นใช้บังคับเป็นฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ต่อมามีการยกเลิกและตราพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นใช้บังคับอีกหลายฉบับ คือ พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2517 พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 สำหรับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกพรรคการเมืองนั้น จะกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไว้โดยเฉพาะลักษณะต้องห้ามจะกำหนดไว้เพียงไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชเท่านั้น แต่เมื่อมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 จึงได้บัญญัติลักษณะต้องห้ามของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในหลักการเดียวกันโดยเฉพาะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 8 เป็นการเขียนข้อความให้รับกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 คือ ลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

ซึ่งเป็นการบัญญัติลักษณะต้องห้ามของผู้ซึ่งจะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่แตกต่างจากพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับก่อน ๆ และเป็นการบัญญัติให้ครอบคลุมถึงลักษณะต้องห้ามดังกล่าวทั้งสี่ลักษณะตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะการกำหนดให้กรณีต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นลักษณะต้องห้ามของผู้ที่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ก็เพื่อเป็นการควบคุมบุคคลที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองให้ปฏิบัติตนอยู่ภายในกรอบของกฎหมายและระเบียบวินัยของพรรคการเมือง การถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาโดยศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวย่อมแสดงให้เห็นว่าอาจเป็นการกระทำผิดที่มีความรุนแรงและมีเหตุที่ศาลจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอันเป็นวัตถุประสงค์ของการกำหนดลักษณะต้องห้ามดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองและมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิบัติหน้าที่สมาชิกพรรคการเมืองในการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญกว่าบุคคลทั่วไปที่มิได้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ดังนั้น เมื่อผู้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองมิได้ปฏิบัติตนอยู่ภายในกรอบของกฎหมายจนต้องถูกดำเนินคดีและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมิได้รับการปล่อยชั่วคราวในวันเลือกตั้ง ทำให้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3) ย่อมถือว่าเป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองด้วย จึงเห็นว่า การเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3) เป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลซึ่งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 8 วรรคหนึ่ง

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง เห็นว่า บุคคลที่จะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง นอกจากจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามในขณะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองแล้ว จะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตลอดเวลาที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองด้วย หากสมาชิกพรรคการเมืองผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามเกิดขึ้นในภายหลังย่อมมีผลให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของผู้นั้นสิ้นสุดลง

ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องเป็นบุคคลต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3) ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญอันเป็นลักษณะต้องห้ามของบุคคลซึ่งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 8 วรรคหนึ่ง และเป็นผลให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทยของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง (3)

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า การสิ้นสุดสมาชิกภาพสมาชิกพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องเป็นกรณีที่ทำให้ขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (3) และเป็นเหตุให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) หรือไม่

พิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 101 ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง แต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง" และรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อขาดคุณสมบัติตามมาตรา 101 แล้ว

เห็นว่า การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดระยะเวลาในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองก่อนการเลือกตั้งก็เพื่อให้สมาชิกพรรคการเมืองมีระเบียบวินัย ยึดมั่นในเจตนารมณ์ทางการเมืองและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองร่วมกับพรรคการเมืองตลอดไป เพื่อให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเป็นสถาบันหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น คุณสมบัติของการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองจึงไม่เพียงต้องมีอยู่ในขณะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่จะต้องคงมีอยู่ตลอดระยะเวลาของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ส่วนกรณีที่บุคคลต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายตาม

รัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3)นั้น แม้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 102 (3) จะไม่กำหนดให้เป็นลักษณะของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม แต่การสมัครรับเลือกตั้งกับการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนและหลังต่างเวลากัน แม้บุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลจะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งอันไม่เป็นลักษณะต้องห้าม แต่การใช้สิทธิเลือกตั้งและการพิจารณาการสิ้นสุดสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นคนละกรณี หากในวันเลือกตั้งบุคคลดังกล่าวยังคงถูกคุมขังอยู่ ย่อมต้องถือว่าเป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 100 (3)

เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว อันเป็นคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (3) ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ที่บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อขาดคุณสมบัติตามมาตรา 101 แล้ว

เห็นว่า คุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว มิใช่ต้องมีอยู่ในขณะสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น แต่ต้องคงมีอยู่ตลอดระยะเวลาของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดมิได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเมื่อใดย่อมทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลง

สำหรับการพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น เห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะบัญญัติหลักการสำคัญที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์การปกครองประเทศ ส่วนรายละเอียดของหลักการสำคัญที่ช่วยขยายบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้นนั้น รัฐธรรมนูญบัญญัติให้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยรายละเอียดที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองนั้น ได้ตราขึ้นในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 8 มาตรา 19 และมาตรา 20 แล้ว ย่อมเห็นได้ว่าเมื่อรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติให้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมือง จึงต้องนำบทบัญญัติ มาตรา 8 มาตรา 19 และมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาใช้บังคับ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 เป็นการวางหลักเกณฑ์กว้างๆ ในการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพ แต่การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้าม อันนำไปสู่การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น เพราะรายละเอียดเหล่านี้มิได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นที่ต้องนำกฎหมายอื่นมาประกอบการวินิจฉัย ซึ่งทำให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกิดผลบังคับตามเจตนารมณ์ได้อย่างแท้จริง กรณีมิใช่เป็นการนำกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์ต่ำกว่าและมีบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งในกรณีสิ้นสุดสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาขยายความหรือตีความให้เป็นโทษแก่บุคคลดังที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นโต้แย้งแต่อย่างใด และมิใช่เป็นการกำหนดเหตุขึ้นใหม่เพราะเป็นเหตุที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับความเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งต้องคงมีอยู่ตลอดระยะเวลาของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้เป็นสมาชิกพรรคการเมืองย่อมทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3)

ดังนั้น เมื่อสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทยของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง จึงเป็นกรณีที่ทำให้ขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (3) และเป็นเหตุให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก (7 ต่อ 1) ว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายจตุพร พรหมพันธุ์ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2551 เรื่อง สมาชิกวุฒิสภาเสนอความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด ว่าการเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก หรือไม่

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องซึ่งเป็นความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 30 คน (ผู้ร้อง) ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การแปรญัตติเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก และให้การแปรญัตติหรือการกระทำฝ่าฝืนนั้น สิ้นผลไป

ข้อเท็จจริงตามคำร้องดังกล่าว รวม 5 ข้อ สรุปได้ว่า

1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ในวาระที่สอง มีการตัดลดงบประมาณลง 45,009,585,700 บาท แต่มีการตั้งงบประมาณเพิ่มกลับมาเท่าจำนวนดังกล่าว โดยมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ใช้งบประมาณและมีฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ดังนั้น จึงต้องห้ามในการแปรญัตติหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลหรือมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคห้า และวรรคหก

2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง คือ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี ถูก คตส. ยื่นฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในคดีการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัวและ 2 ตัว และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประทับฟ้องไว้แล้ว การที่บุคคลดังกล่าวยังคงปฏิบัติหน้าที่ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ

3. การนำเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ไม่มีเอกสารประกอบตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 167 โดยเฉพาะในส่วนที่มีการแปรญัตติปรับเพิ่มไม่มีข้อความและรายละเอียด จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ

4. การจัดทำงบประมาณรายจ่ายงบกลางขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 167 วรรคสอง

5. การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2552 ไม่ปรากฏแผนงาน และโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 และมาตรา 76 จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ร้อง และผู้เกี่ยวข้อง คือผู้แทนสำนักงบประมาณ มาชี้แจงพร้อมยื่นเอกสารประกอบ

ศาลรัฐธรรมนูญ ตรวจคำร้องแล้ว เห็นว่า จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมกันเสนอความเห็นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา จึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด สำหรับประเด็นตามคำร้องดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้อง ข้อ 1 ที่กล่าวอ้างว่า มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคห้า และข้อ 2 ถึงข้อ 5 มิใช่กรณีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด คงมีประเด็นตามคำร้อง ข้อ 1 เฉพาะในส่วนที่กล่าวอ้างว่า มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก เท่านั้น ที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะในประเด็นข้อ 1 ในส่วนที่กล่าวอ้างว่า มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยว่า การเพิ่มงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหกหรือไม่

พิจารณาแล้ว กระบวนการจัดทำและพิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณให้ฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี) เป็นผู้มีอำนาจจัดทำงบประมาณรายจ่าย เพราะเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บภาษีอากรและรายได้อื่น เพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศ ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณแล้ว จะมอบนโยบายให้กระทรวงและหน่วยงานของรัฐไปกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยต้องพิจารณาจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเสนอรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบก่อนส่งให้สำนักงบประมาณจัดทำข้อเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว สำนักงบประมาณจะดำเนินการจัดพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งก่อนนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไปเป็นสามวาระ ในวาระที่หนึ่งเป็นขั้นรับหลักการ เมื่อรับหลักการแล้ว สภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณในวาระที่สอง โดยมีอำนาจพิจารณารายละเอียดและปรับลดงบประมาณของกระทรวงและหน่วยงานของรัฐในรายการต่างๆ เมื่อปรับลดได้จำนวนเท่าใด คณะรัฐมนตรีจะขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายโดยมอบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายให้แก่กระทรวงหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมส่งไปยังสำนักงบประมาณเพื่อรวบรวมเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนนำเสนอให้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา เมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้วจะเสนอรายงานพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมาธิการวิสามัญให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรียงลำดับมาตราในวาระที่สอง จากนั้นจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในวาระที่สามก่อนส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

ข้อเท็จจริงจากคำร้องและเอกสารประกอบ รวมทั้งการชี้แจงของผู้ร้องและผู้เกี่ยวข้อง (ผู้แทนสำนักงบประมาณ) ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ความว่า คณะรัฐมนตรีเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2552 โดยตั้งวงเงินไว้จำนวน 1,835,000,000,000 บาท สภาผู้แทนราษฎรมีมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการและตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 จำนวน 63 คน สำนักงบประมาณมีหนังสือแจ้งส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ที่ยังมีความจำเป็นในการใช้จ่ายงบประมาณให้จัดทำคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายเฉพาะรายการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลตามแนวทางและหลักเกณฑ์การเสนอขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ส่งคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายที่รัฐมนตรีเจ้าสังกัดให้ความเห็นชอบไปยังสำนักงบประมาณเพื่อรวบรวมวิเคราะห์ สรุปผลเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามรายการและจำนวนที่สำนักงบประมาณนำเสนอ จำนวน 118,749,100,000 บาท โดยมิได้มีการเปลี่ยนแปลงในรายการใด และมอบหมายให้สำนักงบประมาณนำเสนอต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณา คณะกรรมาธิการวิสามัญมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่าย คือ คำนึงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนกระทรวงที่จัดทำไว้และความเห็นของสำนักงบประมาณเกี่ยวกับการจัดเรียงลำดับความสำคัญของรายการซึ่งให้ความสำคัญลำดับแรกในรายการที่มีข้อผูกพันตามข้อกฎหมายที่รัฐบาลได้มีมติไปแล้ว คณะกรรมาธิการวิสามัญเห็นชอบรายการที่สำนักงบประมาณได้เสนอไว้ตามคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายในวงเงิน 45,009,585,700 บาท ซึ่งมีจำนวนเท่ากับที่คณะกรรมาธิการวิสามัญปรับลดวงเงินในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 และได้เสนอความเห็นพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายโดยตั้งวงเงินงบประมาณ

รายจ่ายประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 1,835,000,000,000 บาท ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไป

เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติเกี่ยวกับคณะรัฐมนตรีว่า ให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีก็ได้ และรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ที่ได้รับแต่งตั้งต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพลงด้วยเหตุที่เป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี รัฐมนตรีซึ่งแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงมีฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเฉพาะตัวอีกด้วย เพียงแต่ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีในขณะเดียวกัน จะออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่ หรือการมีส่วนได้เสียในเรื่องนั้นมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 177 วรรคสอง เมื่อคณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายต่อรัฐสภาและเสนอคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญ การเสนอเรื่องดังกล่าวเป็นการกระทำโดยคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารที่มีอำนาจตัดสินใจกระทำในรูปของมติคณะรัฐมนตรีโดยการตัดสินใจของรัฐมนตรีที่ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มิได้กระทำในฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า การเสนอคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายของคณะรัฐมนตรีที่จัดทำขึ้นโดยส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ จำนวน 118,749,100,000 บาท และการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญที่ให้ปรับลงเหลือจำนวน 45,009,585,700 บาท นั้น ได้ดำเนินการไปตามกระบวนการจัดทำและอนุมัติงบประมาณดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว

ส่วนที่ผู้ร้องให้ข้อเท็จจริงในการชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า งบประมาณรายจ่ายที่ตั้งเพิ่มเป็นการแปรญัตติเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการตั้งเพิ่มเพื่อประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ใดหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสัดส่วนในเขตใด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือกรรมาธิการวิสามัญจะมีส่วนในขั้นตอนการใช้งบประมาณรายจ่ายที่ขอเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอย่างไร กรณีจึงฟังไม่ได้ว่า มีการกระทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการคนใดเข้าไปมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายที่ขอเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันจะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ไม่ปรากฏว่ามีการเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

ไม่มี

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

ไม่มี

4.4.5 การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2543 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยขอบเขตการใช้บังคับตามมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการปฏิบัติตามมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในวันที่ 4 มีนาคม 2543 จะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ในการนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า "มาตรา 68 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไปเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อีกทั้งให้เลขาธิการพระราชวังมีหน้าที่แจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งแทนพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า มีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว เห็นควรส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความว่า มีบุคคลใดบ้างที่ไม่อยู่ในข่าย หรือ ได้รับการยกเว้นมิต้องไปแจ้งเหตุอันควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ตามมาตรา 68 ดังกล่าว ข้างต้น จึงเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้ และบุคคลที่มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามความในรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 นี้ จะใช้กับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท และพระบรมราชวงศ์ ด้วยหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศ มีเรื่องเกี่ยวข้องกับพระบรมวงศานุวงศ์ว่าควรดำรงอยู่ในฐานะอย่างใดในทางการเมือง ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว 1/60 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2475 ที่มีถึงพระยามโนปกรณ์นิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎรว่า ทรงเห็นด้วยตามความคิดของพระยามโนปกรณ์นิติธาดา ที่เห็นว่า พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป ย่อมดำรงอยู่เหนือการเมือง ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 มีบัญญัติในมาตรา 11 ว่า "พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป โดยกำเนิดหรือโดยแต่งตั้งก็ตามย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง" รัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับรวมทั้งฉบับปัจจุบันมีหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์เป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่รับรองสถานะพิเศษของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามคติการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมืองและทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดกล่าวหา หรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้ และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 3 ได้บัญญัติว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เมื่อพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยแล้ว จึงย่อมไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องมีหน้าที่เลือกผู้แทนมาเพื่อใช้อำนาจนั้นอีก เมื่อพิเคราะห์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 แล้วเห็นว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ทรงดำรงอยู่เหนือการเมือง และทรงดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลางทางการเมือง ประกอบกับที่ผ่านมาพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระราชโอรส และพระราชธิดา ไม่เคยทรงใช้สิทธิเลือกตั้งแต่อย่างใด หากกำหนดให้พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท และพระบรมราชวงศ์ ซึ่งจะควรสืบราชสันตติวงศ์ ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467 ซึ่งมีความใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์และทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์อยู่เป็นนิจ

ทรงมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ย่อมจะก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกันกับหลักการเกี่ยวกับการดำรงอยู่เหนือการเมืองและความเป็นกลางทางการเมืองของพระมหากษัตริย์

ดังนั้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 71 ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 ไม่ใช้กับพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท และพระบรมราชวงศ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 22 และมาตรา 23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2546 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ)

ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเป็นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เพื่อพิจารณาวินิจฉัยกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ สรุปว่า ตามที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ จำนวน 3 คน และสาขารัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน พ้นจากตำแหน่ง อันเป็นเหตุให้ต้องมีการสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งดังกล่าวแทน คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการสรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ จำนวน 6 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 255 (3) และ (4) ประกอบมาตรา 261 วรรคสอง เสนอต่อประธานวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาพิจารณาแล้วมีมติเลือกนายมานิต วิทยาเต็ม นายสุธี สุทธิสมบูรณ์ นางเสาวนีย์ อัศวโรจน์ และพลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวโช ให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเรียบร้อยแล้ว

ต่อมา นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวม 54 คน ได้ตรวจสอบกระบวนการสรรหาแล้วเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และวุฒิสภา ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงได้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ส่งความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประธานรัฐสภาพิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีการปฏิบัติหน้าที่กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา จึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นมายังศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าการดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญภายหลังที่มีการลงคะแนนแล้วหลายรอบ ซึ่งกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้เห็นคะแนนแล้ว การหยุดการประชุมและมีการตกลงหารือเป็นการลับ โดยให้เจ้าหน้าที่ออกนอกห้องประชุมและไม่มีการจดบันทึกการหารือไว้เป็นหลักฐาน และภายหลังการตกลงหารือเป็นการลับกลับทำให้คะแนนที่ผู้สมัคร ได้รับเปลี่ยนแปลงผกผันไป ถือเป็นการดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องและตามคำร้องเป็นการขอให้พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 (1) ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว จึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า การดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญภายหลังที่มีการลงคะแนนแล้วหลายรอบ ซึ่งกรรมการสรรหาฯ ได้เห็นคะแนนแล้ว การหยุดประชุมและมีการตกลงหารือเป็นการลับโดยให้เจ้าหน้าที่ออกนอกห้องประชุมและไม่มีการจดบันทึกการหารือไว้เป็นหลักฐานและภายหลังการตกลงหารือเป็นการลับกลับทำให้คะแนนที่ผู้สมัครได้รับเปลี่ยนแปลงผกผันไป ถือเป็นการดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญกำหนดวิธีการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์และสาขารัฐศาสตร์ โดยคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิประเภทนั้นๆ พ้นจากตำแหน่ง ไว้อย่างกว้างๆ ว่า ให้มีคณะกรรมการสรรหาฯ ทำหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

สาขานิติศาสตร์ และสาขารัฐศาสตร์ จำนวนสองเท่าของผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อเสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยมติในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ดังนั้น คณะกรรมการสรรหาฯ ก็ย่อมที่จะมีอิสระในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์และสาขารัฐศาสตร์ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 261 ประกอบมาตรา 257 บัญญัติไว้ สำหรับการประชุมของคณะกรรมการสรรหาฯ เป็นการประชุมเพื่อสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่จะเสนอให้วุฒิสภามีมติเลือกต่อไป ซึ่งในบางครั้งมีความจำเป็นต้องดำเนินการโดยวิธีประชุมลับ เพราะอาจต้องอภิปรายถึงประวัติ คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามบางประการของผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อโดยละเอียด ไม่สมควรที่จะมีการจัดทำและเปิดเผยรายงานการประชุมลับดังกล่าวต่อบุคคลภายนอก ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้ไม่ใช่เป็นกรณีที่ผิดปกติไปจากการประชุมลับทั่วๆ ไป ขององค์กรต่างๆ เช่น รัฐสภา วุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการสรรหาและคัดเลือกโดยการประชุมลับของคณะกรรมการสรรหาฯ ก็จะต้องไม่ให้ขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องของการสรรหาบุคคล คือ การเลือกบุคคลคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งจากหลายคน เพื่อให้ผู้สรรหาได้มีการเปรียบเทียบแล้วเลือกบุคคลผู้เหมาะสม ซึ่งเมื่อพิจารณารายงานกระบวนการพิจารณาสรรหาของคณะกรรมการสรรหาฯ ประกอบกับคำชี้แจงของประธานคณะกรรมการสรรหาแล้ว เห็นได้ว่า หลังจากการประชุมลับครั้งแรกเป็นต้นมา กรรมการสรรหาทุกคนก็ยังคงมีอิสระที่จะลงคะแนนให้ผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อที่ยังคงเหลือทั้งหมดคนใดก็ได้ดังปรากฏผู้ได้รับคะแนนหลากหลายในการลงคะแนนหลังการประชุมลับ จนกระทั่ง ถึงรอบที่ได้ผู้ที่ได้รับการสรรหาด้วยคะแนนเสียงสามในสี่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด การดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการสรรหาฯ ภายหลังที่มีการลงคะแนนแล้วหลายรอบ ซึ่งกรรมการสรรหาฯ ได้เห็นคะแนนแล้ว การหยุดประชุมและมีการตกลงหารือเป็นการลับโดยให้เจ้าหน้าที่ออกนอกห้องประชุมและไม่มีการจดบันทึกการหารือไว้เป็นหลักฐานและภายหลังการตกลงหารือเป็นการลับกลับทำให้คะแนนที่ผู้สมัครได้รับเปลี่ยน แปลงผกผันไป จึงไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ในเรื่องการสรรหาบุคคล ดังนั้น เมื่อการดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการสรรหาฯ ไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องการสรรหาบุคคล การดำเนินการดังกล่าว จึงเป็นการดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า การดำเนินการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการดำเนินการสรรหาที่เป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2541 เรื่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหนังสือด่วนมาก ที่ มท 0606.6/8028 ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 วรรคสอง เนื่องจากได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 238 บัญญัติว่า “ในคดีอาญาการค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมายนี้” เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ กรมตำรวจจึงได้หารือไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งมีความเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 238 ได้ยกเลิกหลักการที่ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ออกหมายค้นตามมาตรา 58 (3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้มี

อำนาจออกหมายค้นได้ การที่มาตรา 92 วรรคสอง บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นในที่รโหฐานด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ ก็เป็นหลักการอันสืบเนื่องมาจาก มาตรา 58 (3) ดังกล่าว จึงได้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่สามารถค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นโดยถือว่าตนเป็นหมายในตนเอง ฉะนั้นบทบัญญัติในมาตรา 92 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่บัญญัติให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่อาจออกหมายค้นได้ จึงขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และได้แจ้งให้กรมตำรวจทราบแล้ว

กรมตำรวจและกระทรวงมหาดไทยไม่เห็นพ้องด้วย โดยทั้งกรมตำรวจและกระทรวงมหาดไทยมีความเห็นว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นในที่รโหฐานด้วยตนเองโดยมิได้มีหมายค้นได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 วรรคสอง ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 238 แต่ยังไม่อาจตัดสินในอย่างหนึ่งอย่างใดได้ จึงได้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าตำรวจชั้นผู้ใหญ่สามารถค้นในที่รโหฐานด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 92 วรรคสอง ได้หรือไม่ 2

การที่กระทรวงมหาดไทยได้ยื่นคำร้องมาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยถึงอำนาจในการค้นของตำรวจชั้นผู้ใหญ่โดยอาศัยอำนาจตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 266 มีปัญหาต้องวินิจฉัยว่า กระทรวงมหาดไทยเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่าองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น หมายถึง องค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 201 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พระมหากษัตริย์แต่งตั้ง นายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน" แล้ว เห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวได้กำหนดตัวบุคคลและอำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศไว้ องค์กรฝ่ายบริหารก็คือคณะรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรือกระทรวงมหาดไทยเป็นส่วนหนึ่งหน่วยงานหนึ่งของฝ่ายบริหาร หาใช่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่อย่างใดไม่ กระทรวงมหาดไทยจึงไม่อาจร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาโดยอาศัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 266 ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2541 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้วินิจฉัยเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำร้อง ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2541 สรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2541 พรรคประชากรไทยได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคประชากรไทยตามมติที่ประชุมใหญ่สามัญครั้งที่ 1/2541 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 ต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเพื่อให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตอบรับหรือไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคดังกล่าว ภายใน 30 วัน ซึ่งจะครบกำหนดในวันที่ 8 กรกฎาคม 2541 ตามนัยมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และต่อมาเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2541 นายวัฒนา อัศวเหม กับคณะ รวม 12 คน ได้มีหนังสือขอให้นายทะเบียนระงับการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคตามที่พรรคประชากรไทยได้แจ้งต่อนายทะเบียนข้างต้น ซึ่งจะมีผลให้นายวัฒนา กับคณะ พ้นจากตำแหน่งกรรมการ บริหารพรรคประชากรไทย หลังจากนั้นศาลแพ่งได้มีหมายห้ามชั่วคราว ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2541 ห้ามประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงการเป็นกรรมการบริหารพรรคประชากรไทยของนายวัฒนา กับคณะ จนกว่าศาลจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า หมายห้ามชั่วคราวดังกล่าวเป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

กำหนดไว้ได้ จึงไม่น่าจะใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ของประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองได้

คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีมติให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งนาเรื่องนี้เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 266 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้งกับศาลแพ่ง เพื่อให้ได้ข้อยุติต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 145 ซึ่งอำนาจหน้าที่ประการหนึ่ง ตามมาตรา 145 (3) คือ "สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง" ซึ่งตามมาตรา 144 วรรคสอง บัญญัติว่า "ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงแสดงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง" ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า การที่ศาลแพ่งมีคำสั่งห้ามนายธีรศักดิ์ กรรณสูต ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงการเป็นกรรมการบริหารพรรคประชากรไทยของนายวัฒนา อัศวเหม กับคณะ รวม 12 คน ตามหมายห้ามชั่วคราวของศาลแพ่ง ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2541 จะมีผลผูกพันต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนายธีรศักดิ์ กรรณสูต ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ขณะที่นายวัฒนา กับคณะ ยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งคดีหมายเลขดำที่ ปค. 61/2541 เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2541นั้น พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ยังใช้บังคับอยู่ และตามมาตรา 28 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้นำมาตรา 23 และมาตรา 24 มาใช้บังคับแก่การยอมรับหรือไม่ยอมรับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงของนายทะเบียนโดยอนุโลม ซึ่งมาตรา 23 ใช้ในกรณีนายทะเบียนยอมรับ ส่วนมาตรา 24 เป็นกรณีนายทะเบียนไม่ยอมรับ และให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีสิทธิยื่นคำร้องให้ศาลฎีกาวินิจฉัยได้ แต่กรณีที่นายทะเบียนยอมรับไม่ได้บัญญัติว่า ผู้ที่คัดค้านจะยื่นฟ้องต่อศาลใด จึงได้มีการยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 271 เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น แต่เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน 2541 เป็นต้นไป และพระราชบัญญัติดังกล่าวในมาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ด้วย ดังนั้น ตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน 2541 หากมีปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จะต้องอยู่ในอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดตามมาตรา 145 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เมื่อพรรคประชากรไทยขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง และมีกรรมการบริหารพรรคบางคนโต้แย้งคัดค้าน จึงเป็นปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่อยู่ในอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การที่ศาลแพ่งมีคำสั่งห้ามนายธีรศักดิ์ กรรณสูต ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงการเป็นกรรมการบริหารของพรรคประชากรไทยของนายวัฒนา อัศวเหม กับคณะ รวม 12 คน ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มีผลใช้บังคับแล้ว จึงเป็นคำสั่งที่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติตามมาตรา 145 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

โดยเหตุผลที่กล่าวมา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า คำสั่งห้ามนายธีรศักดิ์ กรรณสูต ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงการเป็นกรรมการบริหารพรรคประชากรไทยของนายวัฒนา อัศวเหม กับคณะ รวม 12 คน ตามหมายห้ามชั่วคราวของศาลแพ่ง ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2541

ไม่มีผลผูกพันต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนายธีรศักดิ์ กรรณสูต ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2541 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล

ประธานรัฐสภาได้มีหนังสือ ลงวันที่ 29 เมษายน 2541 เสนอเรื่องที่สมาคมสันนิบาต เทศบาลแห่งประเทศไทย ขอให้ประธานรัฐสภาเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย เกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 16 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติให้สมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในตำแหน่งได้คราวละห้าปี แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 285 วรรคห้า บัญญัติให้สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี เรื่องนี้คณะกรรมการกฤษฎีกา มีความเห็นว่าเป็นกรณีที่พระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวจึงใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับเลือกตั้งก่อนรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 285 วรรคห้า แต่สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยเห็นว่า ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาน่าจะไม่ถูกต้อง เนื่องจากหลักการตีความกฎหมายนั้น ถ้ากฎหมายใดมีผลย้อนหลังเป็นโทษย่อมไม่มีผลใช้บังคับสมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับเลือกตั้งก่อนรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ จึงควรมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละห้าปี

ประธานรัฐสภาพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ คือ คณะกรรมการกฤษฎีกาฝ่ายหนึ่งกับสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยอีกฝ่ายหนึ่ง จึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่น (เทศบาล) ที่ได้รับการเลือกตั้งอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จะมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 285 วรรคห้า หรือห้าปีตามพระราชบัญญัติ เทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 16 วรรคหนึ่ง จึงได้เสนอคำร้องมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 70 ได้บัญญัติ “ให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ดังนี้ .. (2) เทศบาล ..” ดังนั้น เทศบาลจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหมวด 9 ของรัฐธรรมนูญ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลว่าจะมีวาระตามที่กำหนดในมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 หรือจะมีวาระตามที่กำหนดในมาตรา 285 วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญ จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และโดยที่ปัญหาดังกล่าวประธานรัฐสภาได้เสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 266 ของรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับไว้พิจารณาได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า สมาชิกสภาเทศบาลซึ่งได้รับการเลือกตั้งก่อนวันที่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ จะมีวาระการดำรงตำแหน่งห้าปีตามที่บัญญัติในมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 หรือจะมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีตามที่บัญญัติในมาตรา 285 วรรคห้าของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ได้บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” และมาตรา 285 วรรคห้า ได้บัญญัติว่า “สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี” และรัฐธรรมนูญไม่มีบทเฉพาะกาลเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งได้รับการเลือกตั้งก่อนวันที่รัฐธรรมนูญนี้มีผลใช้บังคับแต่อย่างใด ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 16 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้สมาชิกสภาเทศบาลอยู่ในตำแหน่งได้คราวละห้าปี จึงเป็นบทบัญญัติ

ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและไม่มีผลใช้บังคับตามมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญ ประกอบกับกรณีนี้มิใช่เป็นเรื่องกฎหมายที่มีผลย้อนหลัง แต่เป็นเรื่องกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกสภาเทศบาลซึ่งได้รับเลือกตั้งก่อนวันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับ มีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี ตามที่บัญญัติในมาตรา 285 วรรคห้าของรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2541 เรื่อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการสั่งให้สมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดด้วยการยุบสภาเทศบาลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวของผู้ว่าราชการจังหวัดชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

เทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีคำร้องตามหนังสือ ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการสั่งให้สมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดลงด้วยเหตุยุบสภาเทศบาล การสั่งให้เทศมนตรีทั้งคณะออกจากตำแหน่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 74 และมาตรา 45 (4) และการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 45 วรรคสอง ของผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 282 และ283 วรรคสอง หรือไม่ ซึ่งเทศบาลตำบลท่าข้ามอ้างว่า ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งให้สมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดสมาชิกภาพด้วยเหตุยุบสภาเทศบาล โดยอ้างเหตุว่า คณะกรรมการกฤษฎีกาได้แจ้งความเห็นให้คณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยทราบว่าการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งได้รับเลือกตั้งก่อนวันที่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ จะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 285 วรรคห้า คือ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี ซึ่งตามนัยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ที่กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลคราวละห้าปีนั้น ไม่อาจใช้บังคับได้อีกต่อไป เพราะเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 74 และมาตรา 45(4) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 สั่งให้สมาชิกสภาเทศบาลหลายแห่งสิ้นสุดสมาชิกภาพด้วยเหตุยุบสภาเทศบาล เช่น เทศบาลเมืองมุกดาหาร เทศบาลตำบลบ้านพรุ เป็นต้น เทศบาลตำบลท่าข้ามเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า สมาชิกสภาเทศบาลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 285 วรรคห้า เมื่อสมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดลงตามวาระแล้ว คณะเทศมนตรีที่ออกนั้นจะต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินกิจการในหน้าที่ของคณะเทศมนตรีต่อไปจนกว่าคณะเทศมนตรีที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 45 (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่จำต้องแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 45 วรรคสอง แต่อย่างใด

การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 74 ประกอบด้วยมาตรา 45 (4) สั่งให้สมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดลงด้วยเหตุยุบสภาเทศบาล และสั่งให้เทศมนตรีทั้งคณะออกจากตำแหน่ง และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวเพื่อดำเนินกิจการของเทศบาลต่อไปจนกว่าจะได้แต่งตั้งคณะเทศมนตรีใหม่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 45 วรรคสองนั้น เป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง น่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 282 และมาตรา 283 วรรคสอง กล่าวคือ มาตรา 282 บัญญัติไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น” และมาตรา 283 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้” ฉะนั้นจึงเห็นว่าการสั่งการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และเกินความจำเป็นจากที่กฎหมายบัญญัติไว้

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยมีว่า กรณีที่เทศบาลตำบลท่าข้ามขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 77 อาศัยอำนาจตามมาตรา 74 และมาตรา 45 (4) ออกคำสั่งให้สมาชิกสภาเทศบาลเมืองมุกดาหาร และเทศบาลตำบลบ้านพรุ สิ้นสุดสมาชิกภาพด้วยเหตุถูกยุบสภาเทศบาลตามวาระที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 285 วรรคห้า และการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 45 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2519 แต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวเพื่อดำเนินกิจการของเทศบาลไปจนกว่าจะได้แต่งตั้งคณะเทศมนตรีขึ้นใหม่เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 282 และมาตรา 283 วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 266 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย” กรณีตามปัญหาที่เทศบาลตำบลท่าข้ามอ้างถึงมีเหตุเกิดขึ้นที่เทศบาลเมืองมุกดาหาร และเทศบาลตำบลบ้านพรุ ซึ่งมิใช่เกิดขึ้นกับเทศบาลตำบลท่าข้ามแต่อย่างใด ดังนั้นเทศบาลตำบลท่าข้ามจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยบทบัญญัติดังกล่าวได้เนื่องจากปัญหามิได้เกิดขึ้นกับองค์กรของตน

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เทศบาลตำบลท่าข้ามไม่มีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 266 ได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2541 เรื่อง เทศบาลตำบลท่าข้ามขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย เกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล

เทศบาลตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีคำร้องตามหนังสือ ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า คำว่า “สมาชิกสภาท้องถิ่น”นั้น มีความหมายว่าอย่างไร จะหมายรวมถึงสมาชิกสภาเทศบาลด้วยหรือไม่ หากหมายความรวมถึงสมาชิกสภาเทศบาลด้วยแล้ว เหตุใดในบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญจึงมิได้กล่าวถึงสมาชิกสภาเทศบาล คงมีแต่ที่กล่าวถึงสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นสมาชิกโดยตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญเท่านั้น กรณีเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลว่ามีวาระสี่ปีตามรัฐธรรมนูญ หรือมีวาระห้าปีตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ตามคำร้องเทศบาลตำบลท่าข้ามอ้างว่ากระทรวง มหาดไทยมีคำสั่งให้สมาชิกสภาเทศบาลหลายแห่งสิ้นสุดสมาชิกภาพด้วยเหตุยุบสภาเทศบาล โดยอ้างเหตุผลว่าวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลคราวละห้าปีตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 16 ไม่อาจใช้บังคับต่อไปได้ เพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 285 วรรคห้า เทศบาลตำบลท่าข้ามได้พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้บัญญัติว่า “สมาชิกสภาเทศบาลให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละห้าปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งหรือแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทนแล้วแต่กรณี ให้เต็มตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเก้าสิบวันแต่สมาชิกสภาเทศบาลที่เข้ามาแทนนั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน” และตามมาตรา 285 วรรคห้าของรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดไว้ว่า “สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี” เมื่อพิจารณาคำว่า “สมาชิกสภาท้องถิ่น” ตามนัยมาตรานี้ มีประเด็นที่ควรพิจารณาว่า “สมาชิกสภาท้องถิ่น” มีความหมายเพียงใดหากมีความหมายครอบคลุมถึงสมาชิกสภาเทศบาลด้วยแล้ว ก็ควรจะมีบทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญกล่าวถึงวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลไว้ เนื่องจากวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 นั้นได้กำหนดวาระไว้ห้าปี และมีผลบังคับอยู่ก่อนวันที่รัฐธรรมนูญใช้บังคับ แต่เมื่อรัฐธรรมนูญใช้บังคับแล้ว สมาชิกสภาเทศบาลใดดำรงตำแหน่งครบสี่ปีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็มีคำสั่งให้สมาชิกสภาเทศบาลนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพ

ด้วยเหตุยุบสภาเทศบาลตามวาระที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 285 วรรคห้า การกระทำดังกล่าวทำให้สมาชิกสภาเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่เสียสิทธิไปหนึ่งปีและทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณรายจ่ายในการเลือกตั้ง จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีมีปัญหาต้องวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาเทศบาล มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละเท่าใด และสมาชิกสภาท้องถิ่นมีความหมายรวมถึงสมาชิกสภาเทศบาลด้วยหรือไม่ ซึ่งปัญหานี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2541 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2541 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีผลผูกพันผู้ร้องซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 268 ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัยซ้ำอีก

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ไม่รับคำร้องของผู้ร้องไว้พิจารณา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2541 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอคำวินิจฉัยในการเสียสิทธิของบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาเรื่องการเสียสิทธิของบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 แล้ว มีปัญหาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมิได้แจ้งเหตุการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควรได้หรือไม่ เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายแรก เห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐสำหรับบุคคลดังกล่าวได้ เพราะจะขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ” มิใช่ให้บุคคลดังกล่าวเสียสิทธิตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ฝ่ายที่สอง เห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐได้ เพราะคำว่า “ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง มิได้บัญญัติว่า จะต้องบัญญัติกฎหมายในลักษณะใด ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิดังกล่าวจึงสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีขึ้น มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมิได้แจ้งเหตุการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นแตกต่างกันตามที่กล่าวข้างต้น และเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย จึงถือได้ว่ากรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแล้ว ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องไว้พิจารณาได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมิได้แจ้งเหตุการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 ได้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง บัญญัติให้บุคคลซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้เสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 บัญญัติให้ผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมิได้แจ้งเหตุแห่งการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควร เสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ทำให้มีปัญหาว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมิได้แจ้งเหตุการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควร จะต้องเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ หรือไม่

เมื่อมิได้ระบุให้ชัดเจนว่าสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐนั้น คือ "สิทธิ" ในเรื่องใดบ้าง เพราะสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐนั้น หากเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในกฎหมายนั้นด้วย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 กำหนดการเสียสิทธิไว้ไม่สมบูรณ์และไม่ชัดเจนและให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิด้วย จึงเท่ากับเป็นการให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้กำหนดการเสียสิทธิและหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิดังกล่าวโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการตรากฎหมายของรัฐสภา จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 และมาตรา 334 (1) ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเสียสิทธิการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและมิได้แจ้งเหตุการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2542 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำร้องลงวันที่ 10 มีนาคม 2542 เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาล รัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 266 เพื่อพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวม 4 ประการคือ

1. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 15 นั้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่สั่งการหรือมอบหมายให้ข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ รวมทั้งสั่งหน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐได้ทั้งหน่วยงานและตัวบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายหรือไม่ หรือมีคำสั่งได้เฉพาะตัวบุคคล หรือหน่วยงานอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

2. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ มาตรา 10 (3) และมาตรา 15 วรรคหนึ่ง กับวรรคสอง ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ รวมทั้งหน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ จะปฏิเสธอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งสั่งการหรือมอบหมายการปฏิบัติได้หรือไม่ และการปฏิเสธเช่นว่านั้นจะต้องรับผิดทางวินัยและอาญาหรือไม่

3. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (6) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ คณะกรรมการการเลือกตั้งขอหารือว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นว่าตนจะมอบหมายหรือสั่งการให้บุคคลโดยตรง หรือให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติการทั้งหลายที่จำเป็นตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องปฏิบัติไว้ หรือดำเนินการในลักษณะที่เป็น "บริการสาธารณะ" ได้ และผู้รับคำสั่งหรือ

รับมอบหมายจะต้องปฏิบัติการดังกล่าว โดยจะปฏิเสธอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้นั้น เป็นความเห็นที่ถูกต้องหรือไม่

4. ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งขอหารือว่าโดยเฉพาะภารกิจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จะต้องมีการเตรียมการเลือกตั้งเป็นการล่วงหน้าก่อนมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง ดังนั้น อำนาจสั่งการและมอบหมายการปฏิบัติการทั้งหลายของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะสามารถดำเนินการได้ตลอดเวลา หรือมีอำนาจหน้าที่เฉพา ะช่วงระยะเวลาที่มีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งเท่านั้น

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง สรุปว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประสบปัญหาและอุปสรรคบางประการที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งบัญญัติไว้ คือ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำสั่ง มอบหมาย หรือขอความร่วมมือข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นภายในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ปรากฏว่า หน่วยราชการหรือบุคลากรในหน่วยราชการดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามหรือไม่ให้ความร่วมมือ โดยอ้างว่าอาจกระทบกับสถานะของภารกิจของหน่วยงานหรือบุคลากรที่ขอการสนับสนุน เป็นผู้ปฏิบัติงานหลักให้แก่หน่วยงานนั้น จึงไม่อาจให้การสนับสนุนบุคลากรดังกล่าวได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประชุมแล้วมีมติเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2541 ว่าเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันหรือไม่ จึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวม 4 ประการดังกล่าวข้างต้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็น ผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษา การตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็น นายทะเบียนพรรคการเมือง” มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (2) และ(6) บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1)... (2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง (3)... (4)... (5)... (6) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 (3) บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (3) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตาม กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออก เสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น” และมาตรา 15 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการ เลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่ หรือให้หน่วยงานดังกล่าวมีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ ราชการ

ส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐปฏิบัติการอันจำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติได้ตามที่เห็นสมควร" และวรรคสอง บัญญัติว่า "ในกรณีที่ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง หรือ มาตรา 10 (3) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดทางวินัย และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยของผู้นั้นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป"

พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวข้างต้นเป็นการหารือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่โดยทั่วๆ ไปของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคหนึ่ง มาตรา 145วรรคหนึ่ง (2) และ (6) และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 (3) และมาตรา 15 ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นการขอให้อธิบายความหมายบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าได้มีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว จึงไม่เป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญที่จะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้ สำหรับในส่วนที่หารือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 นั้น อยู่ในอำนาจวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งอยู่แล้ว

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำ**วินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2542** เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้มีคำร้อง ลงวันที่ 22 มีนาคม 2542 ว่าในการเตรียมการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีประเด็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 105 วรรคสอง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง เห็นว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตรานี้มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงโดยตรงกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการเกี่ยวกับสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งไว้ไม่ชัดเจน เพียงพอ และอาจขัดกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงขอหารือพร้อมเสนอความเห็นเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยสิทธิออก เสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้ง หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 105 วรรคสอง จะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ณ เขตเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งแห่งใด รวมทั้งในการเลือกตั้งทั่วไปจะมีสิทธิลงคะแนนแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อทุกกรณีหรือไม่

นอกจากนี้ ในการเลือกตั้งทั่วไปคณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่เฉพาะแบบบัญชีรายชื่อเพียงอย่างเดียวโดยไม่ให้ใช้สิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้หรือไม่ประการใด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นว่าสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งหรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 105 วรรคสอง มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งไม่เท่ากับผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่ในเขตเลือกตั้งหรือที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 105 (3) กล่าวคือ การใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งหรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

บัญญัติไว้ ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ซึ่งในประเด็นนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 80 ได้บัญญัติสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าวไว้ 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก บุคคลตามมาตรา 80 วรรคหนึ่ง บัญญัติกรณีผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านครั้งสุดท้ายเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ให้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อในเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านครั้งสุดท้ายเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยพิจารณาเห็นว่าหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขดังกล่าวสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 103 และมาตรา 104 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ของการกำหนดเขตเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้แล้ว

ประเภทที่สอง กรณีบุคคลตามมาตรา 80 วรรคสอง บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอำนวยความสะดวกเพื่อประกันการใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

ในประเด็นนี้ เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 68 วรรคสาม บัญญัติว่า "...การอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 80 วรรคสอง บัญญัติให้ "คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอำนวยความสะดวก..." ให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งประเภทนี้ไว้โดยไม่ต้องตราเป็นบทบัญญัติกฎหมาย จึงเห็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอำนวยความสะดวกเพื่อประกันการใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง รวมทั้งไม่อาจกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิลงคะแนนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเพียงอย่างเดียวได้เพราะจะต้องดำเนินการตราเป็นกฎหมายบัญญัติรับรองบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 68 วรรคสาม โดยบัญญัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งของบุคคลประเภทนี้ไว้

2. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้รับคำสั่งจากทางราชการให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งหรือจะเดินทางไปนอกเขตเลือกตั้งที่ตนต้องไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านได้เพียงใด รวมทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีอำนาจประกาศกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งกำหนดที่เลือกตั้งและวันลงคะแนนเลือกตั้งล่วงหน้าก่อนวันเลือกตั้งได้หรือไม่ ประการใด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นว่ากรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับคำสั่งจากทางราชการให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้งหรือจะเดินทางไปนอกเขตเลือกตั้งที่ตนต้องไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์เงื่อนไข และวิธีการตามมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 เป็นบทบัญญัติที่รองรับสิทธิออกเสียงลงคะแนนของผู้เลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 105 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้ง ตามมาตรา 103 ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน...ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาบัญญัติ" ดังนั้น จึงเห็นว่าบทบัญญัติ มาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 105 แต่ประการใด และมีความเห็นเพิ่มเติมว่าสิทธิออกเสียงลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามบทบัญญัตินี้ น่าจะหมายถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับคำสั่งจากทางราชการให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง

ประเภทที่สอง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเดินทางไปนอกเขตเลือกตั้งที่ ตนต้องไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง บุคคลทั้งสองประเภท หากประสงค์จะใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง จะต้องแจ้งความประสงค์การขอใช้สิทธิเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจะกำหนด “ที่เลือกตั้งกลาง” สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าวเพื่อใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งตามมาตรา 81 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ซึ่งสถานที่ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง “ที่เลือกตั้งกลาง” คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตจะต้องกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ของเขตเลือกตั้งที่ผู้เลือกตั้งนั้นมีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ของการกำหนดที่เลือกตั้งโดยทั่วไป ซึ่งกำหนดให้ที่เลือกตั้งจะต้องอยู่ในหน่วยเลือกตั้งตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541 จากเหตุผลดังกล่าวเห็นว่าการกำหนด “ที่เลือกตั้งกลาง” จึงต้องกำหนดในเขตเลือกตั้งเป็นสำคัญจะกำหนด “ที่เลือกตั้งกลาง” นอกเขตเลือกตั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งไม่ได้ และเห็นว่าอำนาจหน้าที่วินิจฉัย “ที่เลือกตั้งกลาง” ตามมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาดังกล่าวได้โดยตรงตามมาตรา 145 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงขอหารือศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งว่าความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามประเด็นที่ 1 และ 2 ถูกต้องหรือไม่ หรือมีความเห็นเพิ่มเติมประการใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าตามคำร้องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยดังกล่าวข้างต้นเป็นการขอให้วินิจฉัยความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสาม และมาตรา 105 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 10 มาตรา 80 และมาตรา 81 ว่าความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งถูกต้องหรือไม่ จึงมิใช่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จะเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่เป็นการหารือขอความเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยให้ได้

โดยเหตุผลดังได้พิจารณาข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2542 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดการบังคับใช้บทบัญญัติ มาตรา 315 ของรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดการบังคับใช้บทบัญญัติ มาตรา 315 ของรัฐธรรมนูญว่า บทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 บัญญัติรับรองสถานภาพขององค์กร สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และยกเว้นบททั่วไปบางมาตรา มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา 107 (3) มาตรา 118 (7) มาตรา 121 มาตรา 125 (2) และ (3) มาตรา 126 (2) และ(3) มาตรา 127 มาตรา 130 และมาตรา 134 มาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคสอง และสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสาม การกำหนดดังกล่าวอาจทำให้มีความเห็นที่แตกต่างกันอันมีผลเกี่ยวพันต่อเนื่องกับการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญในช่วงใช้บทเฉพาะกาลหรือในการเลือกตั้งครั้งต่อๆ ไป ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบัน หากมีความประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งบทบัญญัติมาตรา 315 วรรคสี่ จะมีสภาพบังคับติดตัวสมาชิกชุดนี้ตลอดไป หรือคุ้มครองรับรองเฉพาะไว้ในช่วงบทเฉพาะกาลเวลาหนึ่งเวลาใดเท่านั้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังกล่าวข้างต้น เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยความเห็นของกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นแตกต่างกัน จึงมิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จะเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

โดยเหตุผลดังได้พิจารณาข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51-52/2542 เรื่อง ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของนายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ และคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 95 คน ซึ่งเห็นว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา เป็นมติที่ไม่ชอบด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามเอกสารที่ประธานรัฐสภาส่งมาว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเป็นเอกฉันท์ในการประชุมครั้งที่ 45/2542 (187) เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2542 ว่า

1. สมาชิกวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่อยู่ในปัจจุบัน สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในครั้งแรก ซึ่งจะเกิดขึ้นระหว่างวันที่ 20 มกราคม 2543 ถึงวันที่ 20 มีนาคม 2543 ได้ สำหรับคุณสมบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 125 กล่าวคือ ต้องมีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

ส่วนข้อห้ามตามมาตรา 126 (3) เรื่องการเป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญนี้มาก่อนการรับสมัครรับเลือกตั้งนั้น เห็นว่านำมาใช้บังคับยังไม่ได้ เพราะสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้ไม่ใช่สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

2. สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบัน มีความเห็นว่าสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ แต่จะต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง และต้องไม่เป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ตามมาตรา 126 (1) (2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณา จักรไทย พุทธศักราช 2540

ตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 95 คน โต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 315 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ให้สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้อยู่ต่อไปจนครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภา...” และมาตรา 315 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจะสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539...”

การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติว่า สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันมิใช่สมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาครั้งต่อไปได้ ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ แต่ต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง และต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 (1) (2)

ดังนั้น มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว จึงเท่ากับเป็นการรับรองว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันมิได้เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นมติที่ไม่ชอบด้วยบทบัญญัติ

ของรัฐธรรมนูญ ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในชุดปัจจุบันต้องเสียสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่จะมีขึ้นครั้งแรกตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ

ประกอบกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสอง วรรคสาม ก็ได้บัญญัติรับรองสมาชิกภาพของสมาชิกทั้งสองสภาไว้ทำนองเดียวกันหรือเหมือนกัน ก็ควรมีสถานภาพของความเป็นสมาชิกรัฐสภาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าวินิจฉัยว่าสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาครั้งแรกได้ ก็ควรวินิจฉัยด้วยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาครั้งแรกได้ด้วย

ประธานรัฐสภาพิจารณาเหตุผลดังกล่าวแล้วเห็นว่า เมื่อมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้ก่อให้เกิดข้อโต้แย้ง และส่งผลกระทบ ต่อสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่า เป็นตัวบุคคลในอีกองค์กรหนึ่ง จึงเป็นเรื่องข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ จะต้องมีการพิจารณาวินิจฉัย จึงอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 266 เสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย

ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ประธานรัฐสภาได้ส่งความเห็นของ นายเด่น โต๊ะมีนา และคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 103 คน เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2542 ว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นมติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ เช่นเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสอง คณะที่ประธานรัฐสภาส่งมาให้พิจารณาวินิจฉัยนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน จึงให้รวมพิจารณาเป็นเรื่องเดียวกัน

มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ประธานรัฐสภามีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้มีมติเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2542 เกี่ยวด้วยคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต่อมาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองคณะได้เข้าชื่อร้องขอให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยโต้แย้งว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดำรงตำแหน่งอยู่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสอง ต้องเสียสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่จะมีขึ้นในคราวแรกตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 135 วรรคห้า เห็นว่ามติของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวมิใช่เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) ที่บัญญัติว่า “(3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง” แต่เป็นมติที่กำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนโดยอาศัยการวินิจฉัยบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 และมาตรา 126 ไม่ใช่การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) และเป็นการวินิจฉัยบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 และมาตรา 126 กรณีจึงมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงอยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า

1. มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในส่วนที่วินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ แต่จะต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นมติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสอง มีความหมายว่าเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันทั้งชุดคงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ต่อไปจนกว่าจะต้องตามเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการ คือ

1. ครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร
2. เมื่อมีการยุบสภา
3. เมื่อสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามมาตรา 323

ดังนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้คงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้อยู่ต่อไปจนครบอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภาฯ และรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสี่ มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา 126 (2) มาใช้บังคับกับสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรตามมาตรา 315 วรรคสอง

รัฐธรรมนูญ มาตรา 126 (2) บัญญัติลักษณะต้องห้ามของบุคคลมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา กรณี “เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง” ลักษณะต้องห้ามดังกล่าวไม่ใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา 315 วรรคสอง เพราะถ้าไม่มีบทบัญญัติยกเว้นไว้ก็เท่ากับเป็นการตัดสิทธิมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวแรก ดังนั้นจึงเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นบุคคลต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 (2) มิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่จะมีขึ้นในคราวแรก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในส่วนที่วินิจฉัยว่า “สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันมีความเห็นว่าสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ แต่จะต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง...” เป็นมติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 315

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 53/2542 เรื่อง วุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

วุฒิสภามีมติเสนอเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามญัตติของนายอาซิส เบ็ญหาวัน สมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้เสนอ

เอกสารที่วุฒิสภาส่งมาได้ความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยว่า สมาชิกวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่อยู่ในปัจจุบันสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในครั้งแรกซึ่งจะเกิดขึ้นระหว่างวันที่ 20 มกราคม 2543 ถึงวันที่ 20 มีนาคม 2543 ได้ แต่คุณสมบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 125 กล่าวคือ ต้องมีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้เหตุผลว่า บทบัญญัติตามบทเฉพาะกาล มาตรา 315 วรรคสี่ เป็นการรับรององค์กรสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 ให้ทำหน้าที่ต่างๆ ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญใหม่ไปก่อนจนกว่าจะครบวาระสี่ปีตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 เพราะฉะนั้น จึงไม่ถือว่าสมาชิกวุฒิสภาปัจจุบันเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ฉะนั้น ในบทเฉพาะกาล มาตรา 315 วรรคสี่ จึงได้บัญญัติยกเว้นเรื่องคุณสมบัติต่างๆ ขึ้นไว้ เพื่อเชื่อมต่อระหว่างบุคคลผู้มาทำหน้าที่จาก รัฐธรรมนูญเก่ามาสู่องค์กรตามรัฐธรรมนูญใหม่เท่านั้น

ต่อมาหลังมีคำวินิจฉัยสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับผลกระทบจากคำวินิจฉัยดังกล่าวได้ทำหนังสือคัดค้านคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยได้โต้แย้งคำวินิจฉัยว่า บทเฉพาะกาล มาตรา 315 วรรคสาม ได้บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้คงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป

และบทเฉพาะกาล มาตรา 315 วรรคสี่ ได้บัญญัติมิให้นำบทบัญญัติ มาตรา 125 (2) และ (3) มาใช้บังคับกับสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสาม ซึ่งก็หมายความว่าไม่ให้นำเรื่องอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์และการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มาใช้บังคับกับสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับการรับรองสถานภาพตามวรรคสาม กล่าวคือสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้และสามารถเข้าดำรง ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาได้หากได้รับการเลือกตั้ง การวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว จึงน่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ประเด็นต้องวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า วุฒิสภามีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

เห็นว่า การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้มีมติเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2542 เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา เมื่อสมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับผลกระทบจากคำวินิจฉัยดังกล่าวได้ทำหนังสือคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเห็นว่า มติที่วินิจฉัยว่า สมาชิกวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่อยู่ในปัจจุบันสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในครั้งแรกได้ สำหรับคุณสมบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 125 กล่าวคือ ต้องมีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าฯ เป็นมติที่น่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ และเสนอญัตติต่อวุฒิสภา ขอให้วุฒิสภามีมติเสนอเรื่องตามที่นายอาชิส เบ็ญหาวัน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย โดยวุฒิสภามีมติให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยนั้น

เห็นว่า วุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้โต้แย้งมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว และมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีนี้เป็นมติที่กำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอน โดยอาศัยการวินิจฉัยบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 และมาตรา 125 มิใช่เป็นการใช้อำนาจหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) แต่เป็นการวินิจฉัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 และมาตรา 125 จึงเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และอยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ดังที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51-52/2542 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2542 ไว้แล้ว

ประเด็นต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับคุณสมบัติ ของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในส่วนที่วินิจฉัยว่า สมาชิกวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่อยู่ในปัจจุบันสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในครั้งแรกได้ สำหรับคุณสมบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 125 กล่าวคือ ต้องมีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นมติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสาม มีความหมายว่าเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้วให้สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันทั้งชุดคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาอยู่ต่อไปจนกว่าจะต้องตามเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งในสองประการคือ

1. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539

2. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามมาตรา 323 ซึ่งเงื่อนไขตามมาตรานี้ได้ผ่านพ้นไปแล้ว ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้คงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้อยู่ต่อไปจนครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสี่ มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา 125 (2) และ(3) คือ "(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า" มาใช้บังคับกับสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 315 วรรคสาม ก็เพื่อยกเว้นให้สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันยังคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาต่อไปได้แม้อายุไม่ถึงสี่สิบปีและมิได้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เพราะหากนำมาตรา 125 (2) และ (3) มาใช้บังคับทันทีจะทำให้สมาชิกวุฒิสภาขาดคุณสมบัติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 133 จึงต้องยกเว้นคุณสมบัติส่วนนี้ให้ แต่เมื่อระยะเวลา

ตามบทเฉพาะกาลสิ้นสุดลงก็ต้องบังคับตามบทบัญญัติของรัฐ ธรรมนูญ ดังนั้นสมาชิกวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่ในปัจจุบันหากจะใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในคราวแรกต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 125

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในส่วนที่วินิจฉัยว่า "สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งทำหน้าที่อยู่ในปัจจุบันสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในครั้งแรกได้ สำหรับคุณสมบัติให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 125 กล่าวคือ ต้องมี สัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า" เป็นมติที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 315

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2542 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ประธานรัฐสภาได้มีคำร้องลงวันที่ 8 ธันวาคม 2542 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 97 ได้ดำเนินการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนยี่สิบสามคน ตามมาตรา 98 แล้วเสนอรายชื่อต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง คือ นำรายชื่อนั้นเสนอขอความเห็นชอบต่อวุฒิสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ และเมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีได้เสนอรายชื่อดังกล่าวต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยได้เสนอข้อสังเกตประกอบด้วยว่า การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งรายชื่อของผู้ที่สมควรคัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จนถึงการคัดเลือกรายชื่อผู้ที่เหมาะสมและเสนอให้นายก รัฐมนตรีเสนอวุฒิสภาต่อไป เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด โดยไม่มีบทบัญญัติทั้งในรัฐธรรมนูญและในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีตรวจสอบ กลั่นกรอง หรือเปลี่ยนแปลง รายชื่อดังกล่าว อีกทั้งการเสนอรายชื่อบุคคลที่จะขอรับการแต่งตั้งเป็นตุลาการในศาลปกครอง สูงสุดนี้เป็นการเสนอครั้งแรก โดยอาศัยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 98 ประกอบกับมาตรา 15 วรรคหนึ่ง และยังมิได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ซึ่งเป็นขั้นตอนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 แต่องค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามมาตรา 279 จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีประธานศาลปกครองสูงสุดและตุลาการในศาลปกครอง ดังนั้น ขั้นตอนมาตรา 277 จึงไม่อาจดำเนินการได้ในทางปฏิบัติ

ปัญหานี้ได้มีการพิจารณาแล้วทั้งในชั้นคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งทุกฝ่ายเห็นว่าควรดำเนินการได้โดยใช้หลักในการอุดช่องว่างกฎหมายและตีความกฎหมาย ไปในทางที่ให้เกิดผลใช้บังคับได้มากที่สุด เพื่อให้มีตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคณะแรกให้ทันภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงจำเป็นต้องใช้วิธีเฉพาะที่กำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เพื่อแก้ไขปัญหานี้วุฒิสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า ในการดำเนินการของวุฒิสภาจำเป็นต้องตรวจสอบบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง หากมีความแตกต่างกัน วุฒิสภาจำเป็นต้องยึดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามหลักการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า การแต่งตั้งบุคคลเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ในขณะที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กำหนดให้แต่งตั้งได้โดยผ่านการคัดเลือกของคณะกรรมการพิเศษเป็นการเฉพาะ จึงเป็นกรณีที่บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ กำหนดขบวนการในการแต่งตั้งไว้แตกต่างจากรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เมื่อรายชื่อที่นายกรัฐมนตรีเสนอไม่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ตามที่บัญญัติ

ไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 และรัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทบัญญัติ ยกเว้นให้วุฒิสภาสามารถให้ความเห็นชอบรายชื่อดังกล่าวได้โดยที่ยังไม่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง วุฒิสภาจึงมีมติไม่รับรายชื่อดังกล่าวไว้พิจารณาให้ความเห็นชอบและแจ้งมติให้นายกรัฐมนตรีทราบ

กรณีนี้จึงเป็นเรื่องที่มีมูลกรณีโต้แย้งเกิดขึ้นจริง และเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ผู้ที่จะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ คือ องค์กรที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ หรือประธานรัฐสภา แต่ปรากฏว่า ในเรื่องนี้วุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ในเรื่องการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 ไม่ได้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนั้น โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ให้ประธานรัฐสภามีอำนาจเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ซึ่งถือว่าเป็นอำนาจพิเศษโดยคำนึงถึงสถานะความเป็นกลางของตำแหน่งและเหตุผล ความจำเป็น ตลอดจนช่องว่างที่อาจเกิดขึ้นได้ นายกรัฐมนตรีจึงเสนอเรื่องต่อประธานรัฐสภาเพื่อพิจารณาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นว่า

1. การที่คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ทำหน้าที่คัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด แทนการให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง แล้วเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้นายก รัฐมนตรีเสนอไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้น เป็นกรณีที่สามารถปฏิบัติ หรือดำเนินการได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ และ

2. การที่วุฒิสภามีมติไม่รับรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่นายก รัฐมนตรีเสนอต่อวุฒิสภาไว้พิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยอ้างว่าการเสนอรายชื่อไม่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 และรัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทบัญญัติยกเว้นให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบรายชื่อดังกล่าว โดยยังไม่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองได้นั้น เป็นการปฏิบัติ หรือดำเนินการที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

ประธานรัฐสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดดังกล่าว เป็นปัญหาข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญกับนายกรัฐมนตรี อันอาจเป็นผลให้การจัดตั้งศาลปกครองเป็นไปด้วยความล่าช้า และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการยุติปัญหาข้อโต้แย้งโดยเร็ว อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชนที่จะได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่ของศาลปกครองซึ่งจะมีการจัดตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ประธานรัฐสภาจำเป็นต้องใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามคำร้องขอของนายกรัฐมนตรี

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีประเด็นวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ประธานรัฐสภา มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า วุฒิสภาเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญได้จัดตั้งขึ้นและมอบหมายให้ใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญหลายประการ เช่น การพิจารณากลั่นกรองร่างพระราชบัญญัติการพิจารณาเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ การถอดถอนบุคคลสำคัญออกจากตำแหน่ง เป็นต้น และเมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 วรรคสอง ได้มอบหมายให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบต่อบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด การใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในกรณีดังกล่าวย่อมถือว่า เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในฐานะที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นองค์กรที่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญได้มอบหมาย

ส่วนจะเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่นั้น

พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 บัญญัติขึ้นเพื่อวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในเรื่องต่างๆ ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ จึงอาจเป็นลักษณะของการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่

ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือไม่ เพียงใด หรือเป็นลักษณะของการที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่สององค์กรขึ้นไปมีปัญหาโต้แย้งกันว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ขององค์กรหนึ่ง

สำหรับการที่วุฒิสภาได้มีมติไม่รับรายชื่อผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดไว้ให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ และนายกรัฐมนตรีมีข้อสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของวุฒิสภา กรณีจึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้ว การที่นายกรัฐมนตรีได้ขอให้ประธานรัฐสภาซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กำหนดไว้ให้เป็นผู้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และประธานรัฐสภา เห็นว่า เป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็น ให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

อนึ่ง แม้ว่ากรณีนี้จะเป็นการที่ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่การที่จะวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีจำต้องวินิจฉัยด้วยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 97 และมาตรา 98 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ เช่นที่ได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วตาม คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2541 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2541 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2541 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2541

มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัย ต่อไปตามคำร้องว่า

1. การที่นายกรัฐมนตรีเสนอรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือก เป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

2. การที่วุฒิสภามีมติไม่รับพิจารณารายชื่อผู้ได้รับการคัด เลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่นายกรัฐมนตรีเสนอเพื่อให้ความเห็นชอบนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ประเด็นที่ 1 การที่นายกรัฐมนตรีเสนอรายชื่อผู้ได้รับการ คัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 และมาตรา 279 ดังกล่าว การแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรม การตุลาการศาลปกครอง ซึ่งประกอบด้วยประธานศาลปกครองสูงสุด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครอง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาและคณะรัฐมนตรีก่อน จึงจะเสนอรายชื่อผู้ได้รับการแต่งตั้งไปเพื่อขอรับความเห็นชอบของวุฒิสภาได้ แต่เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ทั้งหมดสิบสามคน ตามมาตรา 279 ซึ่งมีองค์ประกอบที่เป็นตุลาการในศาลปกครอง คือ ประธานศาลปกครองสูงสุด และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครองจำนวนเก้าคน รวมเป็นจำนวนถึงสิบคนในสิบสามคน แล้วเห็นว่า คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อได้มีประธานศาลปกครองสูงสุดและตุลาการในศาลปกครองไม่ว่าจะเป็นตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งหมายความว่า คณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 279 จะมีได้ต่อเมื่อมีตุลาการในศาลปกครองแล้ว แต่รัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครอง หรือคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองในวาระเริ่มแรกไว้โดยชัดแจ้ง เพียงแต่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 วรรคหนึ่ง ว่า “การแต่งตั้งและการให้ตุลาการในศาลปกครอง... ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ...” และวรรคสอง “ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิในการบริหารราชการแผ่นดิน อาจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้ การแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ... ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ... ฯลฯ” ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับการแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 273 ที่บัญญัติ

ว่า "การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมก่อน..." แล้วจะเห็นได้ว่า ในส่วนของการแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมนั้น รัฐธรรมนูญไม่ได้มีข้อความว่า "ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งเป็นเพราะรัฐธรรมนูญได้มีบทเฉพาะกาล มาตรา 318 บัญญัติถึงการมีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมในวาระเริ่มแรกไว้แล้ว แต่ในส่วนของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง รัฐธรรมนูญไม่ได้มีบทบัญญัติใด หรือบทเฉพาะกาลบัญญัติถึงการมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองในวาระเริ่มแรกไว้ แต่ได้บัญญัติข้อความว่า "ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ" ย่อมแสดงว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 277 ได้ให้อำนาจรัฐสภาไปตรากฎหมายใน ส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองได้ และในชั้นการพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญก็ได้พิจารณาเรื่องนี้ด้วย โดยกรรมาธิการต้องการให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการแบบไหน จึงไม่ได้ระบุบทบัญญัติรายละเอียดในรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้บัญญัติองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองไว้แล้วในมาตรา 279 รัฐสภาจึงตรากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองได้เพียงเท่าที่ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 279 ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 279 จะมีขึ้นครบถ้วน และบทบัญญัติ มาตรา 279 จะใช้บังคับได้เมื่อมีประธานศาลปกครองสูงสุด และมีตุลาการในศาลปกครองขึ้นแล้ว กฎหมายที่รัฐสภาจะตราขึ้นจึงบัญญัติได้แต่เพียงวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งตุลาการในศาลปกครอง และประธานศาลปกครองสูงสุดในวาระเริ่มแรกเพื่อให้การจัดตั้งศาลปกครองแล้วเสร็จเท่านั้น ซึ่งรัฐสภาก็ได้ตรากฎหมายดังกล่าวแล้ว คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ คือ มาตรา 97 และมาตรา 98

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 97 และมาตรา 98 เห็นได้ว่ามีการบัญญัติวิธีการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดครั้งแรก โดย มาตรา 97 บัญญัติให้มีคณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดดำเนินการคัดเลือกบุคคลที่จะแต่งตั้งเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนไม่เกินยี่สิบสามคนแล้วดำเนินการตามวิธีการที่กำหนดไว้ใน มาตรา 98 ซึ่งให้นำความในมาตรา 15 วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับโดยอนุโลม คือ ให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อที่คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเสนอนั้น เสนอขอความเห็นชอบต่อวุฒิสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง และมาตรา 98 ได้บัญญัติไว้ด้วยว่าเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดแล้ว ให้คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเป็นอันพ้นจากหน้าที่

บทบัญญัติ มาตรา 97 และมาตรา 98 จึงเป็นกฎหมายที่บัญญัติวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งตุลาการในศาลปกครองสูงสุดในครั้งแรกเท่านั้น เมื่อมีตุลาการในศาลปกครองสูงสุดครั้งแรกแล้ว คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดก็พ้นจากหน้าที่ไป และไม่มีกรณีที่จะนำบทบัญญัตินี้มาใช้บังคับได้อีกบทบัญญัติ มาตรา 97 และมาตรา 98 นี้จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 279 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่จะใช้บังคับตลอดไปภายหลังจากที่มีประธานศาลปกครองสูงสุด และตุลาการในศาลปกครองแล้ว

ดังนั้น การที่นายกรัฐมนตรีเสนอรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่คณะกรรมการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 97 เสนอมาตามมาตรา 98 ไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ จึงเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 และมาตรา 279

ประเด็นที่ 2 การที่วุฒิสภามีมติไม่รับพิจารณารายชื่อ ผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่นายกรัฐมนตรีเสนอเพื่อให้ความเห็นชอบนั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

เห็นว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยประเด็นที่ 1 แล้วว่า การที่นายกรัฐมนตรีเสนอรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครอง สูงสุดไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติแห่ง

กฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 268 วุฒิสภาจึงต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 277 วรรคสอง และตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น กรณีจึงไม่มีเหตุที่จะต้องวินิจฉัยในประเด็นที่ 2

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า การที่นายกรัฐมนตรีเสนอรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบนั้น เป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง มาตรา 97 และมาตรา 98 โดยไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2543 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ประธานรัฐสภาได้มีคำร้องลงวันที่ 27 มกราคม 2543 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการวินิจฉัยลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับสมัครบุคคลเพื่อรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาระหว่างวันที่ 19-25 ธันวาคม 2542 โดยมีคู่มือการสมัครรับเลือกตั้งฯ มอบให้ผู้สมัคร แต่มิได้อธิบายคำว่า “เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ” ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) ไว้ ทำให้ผู้สมัครเข้าใจว่าตนไม่มีลักษณะต้องห้าม ประกอบกับเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้ตรวจสอบหลักฐานการสมัครฯ แต่ละรายและผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ แล้ว ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัย คำว่า “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ” เป็นเหตุให้มีการแจ้งผลการไม่รับสมัครภายหลัง รวมทั้งกรรมการหรืออนุกรรมการอีก 28 ตำแหน่ง ถูกตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ เนื่องจากที่มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 87 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) โดยมีความเห็นแยกเป็นสองฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายแรก เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ต้องเสียสิทธิจากการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) และ (12) การตีความคำว่า “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ” เกินเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ อันเป็นการจำกัดสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ฯ อันเป็นผลให้มีการเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งฯ ทั้งที่ประกาศรายชื่อผู้สมัครฯ แล้ว

ฝ่ายที่สอง เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง เห็นว่า “เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ” ตามมาตรา 109 (11) นั้น ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ตำแหน่งนั้นๆ มีที่มาจากกฎหมาย กฎ ระเบียบ ของทางราชการที่ระบุไว้
2. การดำรงตำแหน่งเกิดจากการแต่งตั้ง โดยอาศัยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ของทางราชการ
3. อำนาจหน้าที่ของตำแหน่งนั้น ถูกกำหนดโดยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ของทางราชการ ซึ่งกระทำตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว มีผลกระทบต่อบุคคลอื่น หรือก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้
4. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว อาจได้รับค่าตอบแทนเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดจากรัฐ

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ฯ รายใดมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวถูกตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีประเด็นวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ประธานรัฐสภามีอำนาจยื่นคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ข้อโต้แย้งของผู้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 87 “บุคคลซึ่งจะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นผู้มีสิทธิสมัคร...” นั้น ได้รับการประกาศให้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ โดยเปิดเผยจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 144 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 145 (3) วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นในประเด็นความหมายของคำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" ในรัฐธรรมนูญมาตรา 109 (11) เป็นลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งฯ โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ บางคนโต้แย้งว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจวินิจฉัยความหมายของคำดังกล่าว ซึ่งเป็นถ้อยคำในรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติของมาตรา 266 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่หนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวินิจฉัย คำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" ซึ่งเป็นคำในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ประเด็นที่สอง การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยคำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" หมายความรวมถึงบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆ รวม 28 ตำแหน่ง ตามที่ปรากฏในเอกสาร คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ตำแหน่งที่เข้าข่ายเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตามมาตรา 109 (11) ของรัฐธรรมนูญ เป็นการวินิจฉัยที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) หรือไม่

ประเด็นที่สาม การที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา และประกาศการรับสมัครโดยเปิดเผยแล้ว ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยคำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" เป็นเหตุให้มีการแจ้งผลการไม่รับสมัครภายหลัง ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ประเด็นที่หนึ่ง เห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวินิจฉัยบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 87 และวินิจฉัยคำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) ประกอบมาตรา 126 (4) ซึ่งเป็นถ้อยคำในรัฐธรรมนูญได้ กรณีดังกล่าวเกิดปัญหาโต้แย้งและประธานรัฐสภาส่งเรื่องมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา 266 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยคำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) เพื่อให้ได้ข้อยุติตามมาตรา 268

ประเด็นที่สอง พิจารณาความหมายคำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" ในมาตรา 109 (11) เป็นการตีความบทบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลจึงต้องตีความอย่างแคบ การตีความถ้อยคำที่มีลักษณะเช่นนี้ควรถือว่าคำทั่วไปมีความหมายในแนวทางเดียวกันกับคำเฉพาะที่มาก่อน หมายความว่า ในกรณีที่บทบัญญัติของกฎหมายมีถ้อยคำเฉพาะตั้งแต่สองคำขึ้นไป และมีถ้อยคำที่เป็นคำทั่วไปตามหลังคำเฉพาะ คำทั่วไปนั้นต้องมีความหมายแคบกว่าความหมายธรรมดาของคำนั้น โดยจะต้องมีความหมายเฉพาะในเรื่องและประเภทเดียวกันกับคำเฉพาะที่มาก่อนหน้าคำทั่วไป คำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" เป็นคำทั่วไป จึงต้องตีความโดยให้มีความหมายคล้ายคลึงกันหรือในแนวเดียวกับคำว่า "พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น" ดังนั้น คำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ 1. ได้รับแต่งตั้งหรือเลือกตั้งตามกฎหมาย 2. มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายและปฏิบัติงานประจำ 3. อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ 4. มีเงินเดือน ค่าจ้าง หรือ ค่าตอบแทนตามกฎหมาย

การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยคำว่า "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 109 (11) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและวินิจฉัยว่า บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆ รวม 28 ตำแหน่งเป็น "เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ" นั้น พิจารณาแล้ว เห็นว่า บุคคลซึ่งเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการรวม 27 ตำแหน่ง ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งตามกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย และปฏิบัติงานประจำ แต่การใช้อำนาจหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่โดยคณะบุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ แต่ละคนไม่สามารถใช้อำนาจหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการได้ด้วยตนเองโดยลำพัง เพราะกฎหมายให้อำนาจหน้าที่แก่คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ แม้จะอยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ และมีเงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนตามกฎหมายก็ตาม เห็นว่าที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัย บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆ

รวม 27 ตำแหน่ง เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) จึงเป็นการวินิจฉัยไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ดังนี้ 1. กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย 2. กรรมการอิสลามประจำจังหวัด 3. กรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ป.ป.ง) 4. ประธานหรือกรรมการบริหารขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย 5. ประธานหรือกรรมการในคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) 6. กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด 7. กรรมการสภาประจำสถาบันราชภัฏ 8. กรรมการสภาสถาบันราชภัฏ 9. อนุกรรมการข้าราชการตำรวจประจำจังหวัด (อ.ก.ตร. จังหวัด) 10. อนุกรรมการข้าราชการครูสามัญ (อ.ก.ค. จังหวัด) 11. อนุกรรมการสามัญประจำกระทรวง (อ.ก.พ. กระทรวง) 12. อนุกรรมการสามัญประจำกรม (อ.ก.พ. กรม) 13. อนุกรรมการสามัญประจำจังหวัด (อ.ก.พ. จังหวัด) 14. อนุกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด 15. อนุกรรมการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน 16. กรรมการสภามหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 17. กรรมการของสถาบันพระปกเกล้า 18. กรรมการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 19. กรรมการองค์การคลังสินค้า 20. อนุกรรมการในคณะกรรมการบริหารเงินทุนหมุนเวียนระดับจังหวัด 21. กรรมการสภาสถาบัน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 22. กรรมการสภาทนายความ 23. กรรมการมรรยาททนายความ 24. กรรมการพิจารณาอุทธรณ์ในเขตเทศบาล เขตสุขาภิบาล และเขตราชการส่วนท้องถิ่น 25. กรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร 26. กรรมการสภามหาวิทยาลัย 27. กรรมการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยว่า ตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) นั้น เห็นว่า ผู้พิพากษาสมบทเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย และใช้บทบัญญัติว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยสำหรับข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการมาใช้บังคับแก่ผู้พิพากษาสมทบโดยอนุโลม ผู้พิพากษาสมทบ จึงอยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐและได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่น ดังนั้น ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยว่า ตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ จึงชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11)

ประเด็นที่สาม เห็นว่าเป็นการขอให้วินิจฉัยการกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

โดยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัย บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งดังกล่าว จำนวน 27 ตำแหน่ง เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐนั้นไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (11) แต่ที่วินิจฉัยว่าบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ นั้นชอบแล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2543 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้งกับศาลยุติธรรม

การที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งประกาศรับสมัครผู้สมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว มีผู้คัดค้านว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้งได้สืบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) และสั่งให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเพิกถอนการรับสมัครรับเลือกตั้ง ต่อมาผู้ถูกเพิกถอนนำคดีไปร้องต่อศาลแพ่งซึ่งได้มีคำสั่งในคดีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามคดีหมายเลขแดงที่ สว 2/2543 ว่า คำสั่งของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ได้เพิกถอนสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งจะกระทำมิได้ เพราะพ้นระยะเวลาที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งตรวจสอบและการสอบสวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 32 แล้ว คำสั่งของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจึงไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และต่อมาศาลจังหวัดอื่นๆ ได้มีคำสั่งในแนวทางอย่างเดียวกัน คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าคำสั่งของศาลดังกล่าวเป็นการก้าวล่วงการใช้อำนาจในการสืบสวน

สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) จึงเป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 266 ของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า

ประเด็นที่หนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลยุติธรรมต่างเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 เป็นอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้งกับศาลยุติธรรม และประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่สอง การที่ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 34 เป็นการก้าวล่วงการใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลจังหวัดและศาลแพ่งมีอำนาจในการวินิจฉัยคำร้องของผู้สมัครเลือกตั้งที่ไม่มีชื่อในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง โดยให้วินิจฉัยเฉพาะว่าให้รับสมัครหรือไม่เท่านั้น ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ นอกเหนือจากเรื่องดังกล่าว และคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) แล้ว กรณีนี้ จะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีที่ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 34 พิจารณาการดำเนินการของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งในวิธีการสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 32 และมีคำสั่งให้รับหรือไม่รับสมัคร จึงเป็นเพียงการวินิจฉัยอำนาจของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ไม่ได้วินิจฉัยอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเฉพาะกรณีที่ศาลแพ่งมีคำสั่งตามคดีหมายเลขแดงที่ สว 2/2543 นั้น ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) กรณีจึงไม่เป็นการก้าวล่วงการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การที่ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 34 โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ใช้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 145 (3) จึงไม่เป็นการก้าวล่วงการใช้อำนาจดังกล่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2543 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 นั้น บุคคลที่ได้รับการประกาศชื่อเป็นสมาชิกวุฒิสภา 122 คน จากจำนวน 200 คน ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาโดยมีความเห็นแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

ฝ่ายแรก ได้แก่ สมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระในวันที่ 21 มีนาคม 2543 เห็นว่า วุฒิสภาต้องประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา 200 คน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 121 วรรคหนึ่ง ดังนั้น วุฒิสภาชุดใหม่ต้องมีจำนวนครบ 200 คน ก่อนจึง

จะปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้ ในระหว่างที่การดำเนินการเลือกตั้งยังไม่ครบ สมาชิกวุฒิสภาชุดเดิมที่พ้นจากสมาชิกภาพยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 131 วรรคสอง และมาตรา 168

ฝ่ายที่สอง ได้แก่ สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 (122 คน) เห็นว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา เริ่มตั้งวันที่ 22 มีนาคม 2543 ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 315 วรรคห้า (1) สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกวุฒิสภาได้ทุกประการ แม้มาตรา 121 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน แต่มาตรา 121 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ และยังมิได้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนในตำแหน่งที่ว่าง ให้วุฒิสภา ประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งฯ จึงปฏิบัติหน้าที่และประกอบกันเป็นวุฒิสภาได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 121 แล้ว เท่ากับสมาชิกวุฒิสภาชุดเดิมครบวาระในวันที่ 21 มีนาคม 2543 ไม่มีอำนาจตามที่กล่าวอ้าง

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ประเด็นปัญหาดังกล่าวที่ประธานรัฐสภาเสนอ เป็นปัญหาเกี่ยวกับ อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ประธานรัฐสภามีอำนาจเสนอคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยในคำร้องดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว กำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยว่า

1. สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งไม่ครบสองร้อยคนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 121 วรรคหนึ่ง จะดำเนินการให้มีประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งไม่ครบสองร้อยคนจะดำเนินการให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ องค์ประกอบของวุฒิสภาในมาตรา 121 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หมายความว่าองค์ประกอบซึ่งเป็นเงื่อนไขในการเป็นวุฒิสภา เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรหนึ่ง ต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งสองร้อยคนจะน้อยกว่าไม่ได้ เมื่อองค์ประกอบครบแล้ว วุฒิสภาจึงมีสถานะเป็นองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรา 121 วรรคหนึ่ง หากต่อมาตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ และยังมิได้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง จึงให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ได้ ตามมาตรา 121 วรรคสอง ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 155 ที่บัญญัติว่า “การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม...” นั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะเป็นองค์ประชุม แต่การประชุมจะมีได้ต้องมีองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ได้ คือ วุฒิสภาที่ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคนก่อน จึงจะมีการประชุมซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาได้ การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 และประกาศผลการเลือกตั้งว่ามีผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาหนึ่งร้อยยี่สิบสองคน ไม่ครบองค์ประกอบเป็นวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 121 วรรคหนึ่ง ซึ่งต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน จึงไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เป็นวุฒิสภาได้ แม้จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งฯ ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มี ก็ไม่อาจดำเนินการประชุมได้ เพราะยังไม่ครบองค์ประกอบเป็นวุฒิสภา

2. ในระหว่างที่สมาชิกวุฒิสภาได้รับเลือกตั้งยังไม่ครบสองร้อยคนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 121 วรรคหนึ่ง การปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เป็นอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 หรือสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งยังไม่ครบสองร้อยคน

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ในระหว่างที่สมาชิกวุฒิสภาได้รับเลือกตั้งยังไม่ครบสองร้อยคน การปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เป็นอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 หรือสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งยังไม่ครบสองร้อยคน อาศัยความในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสาม และวรรคห้าเป็นการบัญญัติให้การเริ่มนับอายุของวุฒิสภาและสมาชิกภาพของ

สมาชิกวุฒิสภาในคราวแรกตามรัฐธรรมนูญนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการดำเนินการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันก่อนวันครบสี่ปีของการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 315 วรรคสาม แต่ไม่ได้บัญญัติให้การสิ้นสุดสมาชิกภาพของวุฒิสภาตามมาตรา 315 วรรคสาม อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการดำเนินการเลือกตั้งดังกล่าวด้วย การดำเนินการเลือกตั้งในวันที่ 4 มีนาคม 2543 จึงเป็นการเลือกตั้งภายในหกสิบวันก่อนวันครบสี่ปี ข้อเท็จจริงปรากฏว่าได้สมาชิกวุฒิสภายังไม่ครบสองร้อยคน และคณะกรรมการการเลือกตั้งมีประกาศเรื่อง ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ลงวันที่ 21 มีนาคม 2543 โดยมิได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาอีก การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในคราวแรกตามรัฐธรรมนูญนี้จึงยังไม่แล้วเสร็จ จึงไม่มีผลเปลี่ยนแปลงวันสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 315 วรรคสาม เพราะเป็นการสิ้นสุดเมื่อครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ซึ่งเป็นไปตามวาระของสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 101 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2539 สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 315 วรรคสาม จึงสิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2543 แล้ว การพิจารณาสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสาม ต่างกับมาตรา 317 วรรคสาม กรณีคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งแต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่จัดตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ส่วนมาตรา 131 วรรคหนึ่ง ว่าด้วยการเลือกตั้งทั่วไป และวรรคสอง บัญญัติว่า เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา 168 ให้สมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่งทำหน้าที่ต่อไป จนกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่นั้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้สำหรับกรณีที่อายุของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้สิ้นสุดลง หมายความว่า วุฒิสภาที่ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนี้ แต่มิได้หมายความรวมถึงสมาชิกวุฒิสภาที่บทเฉพาะกาล มาตรา 315 วรรคสาม บัญญัติให้คงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 จึงไม่อาจอาศัยมาตรา 131 วรรคสอง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ ดังนั้น เมื่อไม่มีบทเฉพาะกาลและไม่มีบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญนี้ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป สมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวจึงไม่อาจปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในระหว่างที่ได้สมาชิกวุฒิสภายังไม่ครบสองร้อยคน

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำวินิจฉัยดังนี้

1. สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการเลือกตั้งมีจำนวนไม่ครบสองร้อยคนไม่อาจดำเนินการให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ได้

2. ในระหว่างที่สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งมีจำนวนยังไม่ครบสองร้อยคน สมาชิกวุฒิสภา ที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2543 เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการออกพระราชกฤษฎีกา เรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ

คณะรัฐมนตรีเสนอคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณี ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการออกพระราชกฤษฎีกา เรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 159 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ” และมาตรา 159 วรรคสาม บัญญัติ “ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ให้สภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้กำหนด” และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 27 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) เมื่อวันพุธที่ 11 มีนาคม 2541 ได้ลงมติกำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายน ของปีนั้นๆ เป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ โดยยึดถือปฏิบัติตามมติดังกล่าวตลอดมา

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการของร่างพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ พ.ศ. 2543 เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2543 และนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2543 แต่การตรา

พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมสภาสมัยสามัญนิติบัญญัติ ในวันที่ 24 มิถุนายน 2543 ปรากฏว่า การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่แทนชุดเดิมที่ครบวาระเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 ยังไม่สามารถจัดให้มีสมาชิกวุฒิสภาครบจำนวนสองร้อยคน เพื่อประกอบกันเป็นวุฒิสภาตามมาตรา 121 ได้ อีกทั้ง ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2543 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2543 ว่าระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องเลื่อนการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในจังหวัดที่ยังไม่เสร็จสิ้นออกไป

กรณีจึงมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีว่า คณะรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ในวันที่ 24 มิถุนายน 2543หรือไม่ และหากสามารถดำเนินการได้ต่อไปโดยชอบ ก็ยังมีปัญหาต่อเนื่องว่า สภาผู้แทนราษฎรประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 ที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอและสภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้หรือไม่ และเป็นที่แน่ชัดว่าไม่สามารถเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่ยังขาดจำนวนอยู่อีก 4 คน ให้เสร็จสิ้นก่อนวันที่ 24 มิถุนายน 2543 ได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีและให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ หมวด 7 คณะรัฐมนตรี สำหรับการเรียกประชุมรัฐสภา รัฐธรรมนูญ มาตรา 164 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 163 การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุมและการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา” การตราพระราชกฤษฎีกาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่จะทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ปรากฏว่า การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่แทนชุดเดิมซึ่งครบวาระเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2543 ยังไม่สามารถจัดให้มีสมาชิกวุฒิสภาครบจำนวนสองร้อยคน ไม่อาจประชุมวุฒิสภาได้ คณะรัฐมนตรีจะดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาดังกล่าวได้หรือไม่ จึงเห็นว่า เป็นกรณีที่คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

1. วุฒิสภาซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรัฐสภายังมีสมาชิกวุฒิสภาไม่ครบจำนวนสองร้อยคน คณะรัฐมนตรีจะดำเนินการเพื่อให้มีการตราและประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามมติที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสามได้หรือไม่

เห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การประชุมรัฐสภามีสมัยประชุมสามัญทั่วไปและสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา การเรียกประชุมรัฐสภาให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา และให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดวันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติการดำเนินการเพื่อให้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภานั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ดังนั้นการเรียกประชุมรัฐสภาจึงมีความหมายว่าเป็นการแจ้งกำหนดวันเริ่มสมัยประชุมเพื่อให้สมาชิกมาประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ สำหรับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2543 ลงวันที่ 26 กันยายน 2543 ที่วินิจฉัยว่า “สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการเลือกตั้งมีจำนวนยังไม่ครบสองร้อยคน ไม่อาจดำเนินการให้มีการประชุมเพื่อปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนี้ได้”นั้น เป็นการวินิจฉัยตามประเด็นที่ประธานรัฐสภาเสนอคำร้องมาว่า สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการเลือกตั้งจำนวนยังไม่ครบสองร้อยคนจะปฏิบัติหน้าที่วุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญได้หรือไม่เท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าไม่มีวุฒิสภา เพราะวุฒิสภาเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มี จึงเป็นองค์กรที่ต้องมีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติกำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายนเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ในคราวประชุมครั้งที่ 27 (สมัยประชุมสามัญทั่วไป) เมื่อวันพุธที่ 11 มีนาคม 2541 จึงเห็นว่า คณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อให้มีการตราและประกาศใช้พระราชกฤษฎีกา</u>

เรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ให้เป็นไปตามมติที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสามได้

2. หากการตราพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวไม่สามารถกระทำได้ เพราะต้องรอให้วุฒิสภา มีสมาชิกครบจำนวนก่อนเพื่อจะได้ประกอบกันเป็นวุฒิสภาและรัฐสภา การเริ่มสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสอง และวรรคสาม จะมีขึ้นในวันใด

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยประเด็นแรกแล้ว จึงไม่ต้องวินิจฉัยประเด็นนี้อีก

3. สภาผู้แทนราษฎรจะจัดให้มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่ต้องรอให้องค์ประกอบของวุฒิสภาครบถ้วนได้หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 90 วรรคสอง บัญญัติว่า "รัฐสภาประชุมร่วมกันหรือแยกกันย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้" เห็นว่ารัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะมีการประชุมร่วมกันหรือจะประชุมแยกกันก็ได้ การประชุมร่วมกันมีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 193 ดังนั้น ในระหว่างที่องค์ประกอบของวุฒิสภายังไม่ครบถ้วน สภาผู้แทนราษฎรที่ยังคงทำหน้าที่อยู่ในขณะนั้นสามารถจัดให้มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า คณะรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการตราและประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ เพื่อให้เป็นไปตามมติที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดไว้ได้ และสภาผู้แทนราษฎรจะจัดให้มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้โดยไม่ต้องรอให้องค์ประกอบของวุฒิสภาครบถ้วน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58-62/2543 เรื่อง พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลเสนอเรื่องพร้อมความเห็นรวมห้าคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

คำร้องที่หนึ่ง คำร้องขององค์การบริหารส่วนตำบลกันทรารมย์ อำเภอขุขันธ์ จังหวัด ศรีสะเกษ โดยนายสุรีย์ แสงอรุณ ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบลกันทรารมย์ (ผู้ร้อง) สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 64 และมาตรา 65 บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติจัดเก็บภาษีจากร้านค้าปลีกน้ำมันยาสูบ และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้พักในโรงแรม ทำให้สามารถจัดเก็บภาษีได้ทั้งเขตจังหวัดโดยมิได้กำหนดเขตพื้นที่ให้ดำเนินการไว้อย่างชัดเจน ดังเช่นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2489 ที่ถูกยกเลิกไปแล้ว มีผลให้รุกล้ำพื้นที่ที่จัดเก็บภาษีที่อยู่ในเขตอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตจังหวัด เช่น เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีข้อความขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 78 มาตรา 87 มาตรา 88 มาตรา 282 มาตรา 283 และมาตรา 284 เป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6

คำร้องที่สอง คำร้องขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ โดยนายอุดรพันธ์ จันทรวิโรจน์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ และนายศักดิ์ชัย เตชะเกรียงไกร ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ (ผู้ร้อง) ในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดต่าง ๆ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจทำคำร้องและทำคำคัดค้าน ได้หรือไม่

คำร้องที่สาม คำร้องของเทศบาลตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยนายวรพงษ์ ลิ้มสุวรรณ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเกาะพะงัน (ผู้ร้อง) สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 8 และมาตรา 64 และมาตรา 65 ที่ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดออกข้อบัญญัติเรียกเก็บภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากสถานค้าปลีกน้ำมันและยาสูบ และค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักโรงแรม ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดและได้รวมเขตปกครองของผู้ร้องไว้ด้วย เป็นเหตุให้ขาดความ

เป็นอิสระตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 282 มาตรา 283 และมาตรา 284 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 จึงมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำร้องที่สี่ คำร้องขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยนายธีรยุทธ พลายสุวรรณ ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใต้ (ผู้ร้อง)

คำร้องที่ห้า คำร้องขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพะงัน อำเภอ เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยนายบุญฤทธิ์ แก้วเรือง ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เกาะพะงัน (ผู้ร้อง) สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 8 และมาตรา 65 ที่บัญญัติให้เขตปกครององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้แก่เขตจังหวัด โดยครอบคลุมเขตเทศบาลและเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด ทำให้เขตปกครองท้องถิ่นทับซ้อนกันเอง ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องความเป็นอิสระของท้องถิ่น และการที่กระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา 65 เก็บภาษีสรรพสามิต น้ำมันจากผู้ประกอบการลิตรละไม่เกินห้าสตางค์ และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เข้าพักโรงแรมอีกร้อยละสอง จึงเป็นการออกข้อบัญญัติบังคับบุคคลที่อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสอง

ผู้ร้องจึงอาศัยสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 286 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องทั้งห้าแล้วเห็นว่าคำร้องดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่องกัน จึงรวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องทั้งห้าคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 266 ได้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ที่จะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้นั้น หมายถึงองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลมีฐานะเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น รัฐธรรมนูญมาตรา 283 บัญญัติให้ท้องถิ่นที่ปกครองตนเองได้ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และเทศบาลจัดตั้งขึ้นโดยพระราช บัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 องค์กรดังกล่าวจึงจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติ ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาลมิใช่องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ อีกทั้งมิได้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่หลักตามรัฐธรรมนูญ จึงไม่อาจเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

ส่วนกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 เป็นกรณีที่จะต้องดำเนินการผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หรือมาตรา 264 เป็นกรณีที่จะต้องดำเนินการผ่านศาล ซึ่งรัฐธรรมนูญไม่ได้ให้สิทธิผู้ร้องเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยตรงได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้วินิจฉัยอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติฯ และการกระทำของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังฯ

นายทองก้อน วงศ์สมุทร และคณะจำนวน 163,126 คน ได้ใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมาตรา 304 เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 307 ถอดถอนนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ออกจากตำแหน่ง โดยกล่าวหาว่าบุคคลทั้งสองมีพฤติการณ์ส่อว่าจงใจกระทำการใช้อำนาจที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 มาตรา 201

มาตรา 205 และมาตรา 202 ว่าจงใจทำหนังสือแสดงเจตจำนงที่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ด้วยการเสนอร่างพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย (ฉบับที่....) พ.ศ. .... และพระราชบัญญัติเงินตรา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... แก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 และพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีการรวมบัญชีทุนสำรองเงินตรา ซึ่งอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสามบัญชี เป็นบัญชีเดียวเพื่อนำผลกำไรและผลประโยชน์ที่สะสมไว้ในบัญชีทุนสำรองเงินตราออกมาใช้ชำระหนี้กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน (กองทุนฟื้นฟู) อันเกิดจากกระทรวงการคลังค้ำประกันเงินฝากและหนี้สถาบันการเงิน ซึ่งทรัพย์สินในบัญชีทุนสำรองเงินตรามิใช่ทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทยหรือรัฐบาลหนึ่งรัฐบาลใด แต่เป็นทรัพย์สินรวมของชาติ เป็นการขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 ที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน และการกระทำดังกล่าวยังขัดต่อสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา 27 และมาตรา 29 ทั้งขัดต่อการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามมาตรา 205 และเป็นการบริหารราชการแผ่นดินที่ขัดต่อมาตรา 212 อีกด้วย

นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรี โดยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวฯ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 โดยกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติของราชการไทยต่อคนไทยและคนต่างด้าวให้แตกต่างกัน

ประธานวุฒิสภาจึงได้ส่งคำร้องดังกล่าวให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ดำเนินการไต่สวน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 63

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พิจารณาแล้วเห็นว่า เหตุแห่งการให้ถอดถอนนายชวน หลีกภัย และนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ กรณีเสนอร่างพระราชบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นปัญหาคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมีอำนาจพิจารณาการวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติตามคำร้องดังกล่าวมีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงเสนอคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 266

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจเสนอคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 297 มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 จึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ แต่การที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้นั้นต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อพิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอยู่แล้ว และยังไม่เป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือองค์กรอื่น จึงไม่ใช่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 266 ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยไม่รับคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ไว้พิจารณา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2544 เรื่อง ประธานรัฐสภาเสนอคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 94 ว่า การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เขตเลือกตั้งจังหวัดขอนแก่น เขตเลือกตั้งจังหวัดพะเยา เขตเลือกตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตเลือกตั้งจังหวัดระนอง เขตเลือกตั้งจังหวัดลพบุรี เขตเลือกตั้งจังหวัดศรีสะเกษ และเขตเลือกตั้งจังหวัดอุบลราชธานี มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จึงได้ดำเนินการตามวิธีพิจารณาการคัดค้านการเลือกตั้งและปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งทั้งเจ็ดจังหวัดดังกล่าวมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับนายทวี สุภธีระ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดขอนแก่น นางพวงเล็ก บุญเชียง สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดพะเยา นางสำรวย แขวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นายธรรมนูญ มงคล สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดระนอง พลเอก ศิรินทร์ ธูปกล่ำ และนายสนิท วรปัญญา สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดลพบุรี นายชวาล มหาสุวีระชัย และนายชิต เจริญประเสริฐ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดศรีสะเกษ นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชระ และนายวีระศักดิ์ จินารัตน์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดอุบลราชธานี อันเป็นผลมาจากการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ฯ มาตรา 44 ประกอบกับมาตรา 90 จึงมีมติด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ในเขตเลือกตั้งจังหวัดขอนแก่น 1 คน เขตเลือกตั้งจังหวัดพะเยา 1 คน เขตเลือกตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 คน เขตเลือกตั้งจังหวัดระนอง 1 คน เขตเลือกตั้งจังหวัดลพบุรี 2 คน เขตเลือกตั้งจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน และเขตเลือกตั้งจังหวัดอุบลราชธานี 2 คน ทั้งนี้ ตามคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 ซึ่งมีผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านตามคำสั่งนี้สิ้นสุดลงนับแต่วันที่มีคำสั่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 และรัฐธรรมนูญ มาตรา 97

สมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านดังกล่าวได้ยื่นคำร้องต่อประธานรัฐสภา ขอให้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เสนอเรื่องพร้อมความเห็น เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 เรื่อง คำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ฯ ว่า คำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประธานรัฐสภาเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 และมาตรา 147 ในฐานะเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ และสั่งให้สมาชิกภาพของผู้ที่ถูกคัดค้านทั้งสิบคนสิ้นสุดลง โดยผู้ถูกคัดค้านดังกล่าวโต้แย้งว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจ และใช้อำนาจผิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (4) และมาตรา 147 พระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ มาตรา 10 (7) ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 95 (1) และมาตรา 96 และให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาทั้งสิบคนสิ้นสุดลง โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 133 มิได้กำหนดเหตุสิ้นสุดดังกล่าวไว้นั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

3. การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง สั่งให้มีการเลือกตั้งโดยอ้างว่ามีผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 94 และอ้างเหตุผลว่า มีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ฯ ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม โดยมิได้ดำเนินการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 85/9 ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสั่งการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่ประกาศผลการเลือกตั้ง นั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 มีอำนาจหน้าที่สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (4) และต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน เมื่อปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ก่อนได้รับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดได้กระทำการใดๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริตโดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไป อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 147 วรรคหนึ่ง (2) การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (4) และมาตรา 147 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ดังกล่าว ซึ่งเป็นผลทำให้สมาชิกสภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่ถูกคัดค้านการเลือกตั้งสิบคนสิ้นสุดลง ตั้งแต่วันที่มีคำสั่งและผู้ถูกคัดค้านทั้งสิบคนดังกล่าวโต้แย้งคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า เป็นการใช้อำนาจโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้น เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้ว เมื่อประธานรัฐสภาเสนอเรื่องดังกล่าวพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 8 ต่อ 5 เสียง ว่า กรณีตามคำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 266 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

2. การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ซึ่งเป็นผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งสิ้นสุดลงนั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

3. การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ โดยเหตุมีผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 94 เนื่องจากมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมโดยมิได้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 85/9 นั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า

ประเด็นที่หนึ่ง เป็นประเด็นเดียวกันกับประเด็นตามคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้ว ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2544 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2544 จึงไม่วินิจฉัยประเด็นนี้อีก

ประเด็นที่สอง พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 133 ได้บัญญัติเหตุที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง 10 กรณี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสิ้นสุดสมาชิกภาพด้วยเหตุส่วนตนโดยเฉพาะ แต่มิได้หมายความว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจะสิ้นสุดได้ด้วยเหตุดังกล่าวเท่านั้น ส่วนจะมีเหตุอื่นใดอีกหรือไม่ ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องของรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเห็นได้ว่า <u>รัฐธรรมนูญเองได้บัญญัติรับรองว่า การที่สมาชิกวุฒิสภาผู้ใดได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ นั้น ก็เป็นเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นสิ้นสุดลงได้เช่นกัน ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 และมาตรา 147 สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่เมื่อใด แทนบุคคลใด บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ย่อมต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพไปด้วยโดยปริยาย เพราะเหตุที่กำลังจะมีการเลือกตั้งใหม่ มิเช่นนั้น ก็จะเป็นการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเกินจำนวนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา 121 ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย</u>

การเลือกตั้งฯ มาตรา 96 วรรคหนึ่ง จึงได้บัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 97 มาตรา 145 และมาตรา 147 ดังนั้น การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ซึ่งเป็นผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งสิบคนสิ้นสุดลง จึงอยู่ในอำนาจที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (4) และมาตรา 147 และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 96 แล้ว

ประเด็นที่สาม พิจารณาแล้ว เห็นว่า ในการควบคุมหรือดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา นั้น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจหน้าที่แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งไว้หลายประการ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่จะใช้อำนาจหน้าที่เพื่อให้การเลือกตั้งสามารถบรรลุเป้าหมายแห่งความสุจริตและเที่ยงธรรมตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ได้ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (4) และ มาตรา 147 ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ทั้งในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ตามมาตรา 95 และในการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา 85/9 และมาตรา 90 แล้ว ดังนั้น คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 จึงเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายบัญญัติ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงเอกฉันท์ 10 เสียง ว่า

1. การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ซึ่งเป็นผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้ถูกคัดค้านการเลือกตั้งสิ้นสุดลง นั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว

2. การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งที่ 81/2544 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2544 สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ โดยเหตุที่มีผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 94 เนื่องจากมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมโดยมิได้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งฯ มาตรา 85/9 นั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2545 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการพิจารณาถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ กับคณะ ได้ไปแสดงตนต่อประธานวุฒิสภาแล้วได้ยื่นรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอน นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา นายผัน จันทรปานและนายศักดิ์ เตชาชาญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกจากตำแหน่ง ต่อประธานวุฒิสภา

ประธานวุฒิสภาได้ดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาว่า คำร้องขอถูกต้องและครบถ้วนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 และได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 63

ประธานรัฐสภาได้รับหนังสือจากนายสถิตย์ เล็งไธสง กับคณะ นายสามารถ แก้วมีชัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับคณะ และพลตรี ศรชัย มนตริวัต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับคณะ ขอให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งสี่คน ว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 หรือไม่

ประธานรัฐสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งอดีตผู้พิพากษาศาลฎีกาและคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้โต้แย้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่า ปฏิบัติหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 268 ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ในฐานะประธานรัฐสภา จึงอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เสนอเรื่องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยรวม 4 ประเด็น ดังนี้

1. การที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2544 แล้วเป็นเหตุให้บุคคลที่ไม่ยอมรับในคำวินิจฉัยนั้น เป็นผู้ริเริ่มและได้ไปแสดงตนต่อประธานวุฒิสภา และดำเนินการรวบรวมรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนยื่นต่อประธานวุฒิสภา เพื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นองค์คณะในการพิจารณาและมีคำวินิจฉัยออกจากตำแหน่ง โดยกล่าวหาว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งสี่คนกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม การดำเนินการของผู้ริเริ่มและการเข้าชื่อร้องขอของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าวชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

2. กรณีตามข้อ 1. เมื่อประธานวุฒิสภาได้รับคำร้องขอและรายชื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อร้องขอดังกล่าวแล้ว มิได้ดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติว่า ประชาชนที่เข้าชื่อร้องขอเป็นผู้เสียสิทธิเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

3. การที่ประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนเข้าชื่อร้องขอให้ดำเนินการถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกจากตำแหน่ง มีสาเหตุมาจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า นายอนันต์ ศวัสตนานนท์ นายชัชชัย สุเมธโชติเมธา นายมะฮูเซ็น มะสุยี นายโกศล ศรีสังข์ นายจิรายุ จรัสเสถียร พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ นายสุเมธ อุพลเถียร นายประยุทธ มหากิจศิริ มีความผิดตามมาตรา 295 ของรัฐธรรมนูญ และวินิจฉัยว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ไม่มีความผิดตามมาตรา 295 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นองค์กรที่เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย จึงถือได้ว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นคู่ความในคดี เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อมตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ดังนั้น เมื่อมีการเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเช่นนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะดำเนินการไต่สวนตามคำร้องดังกล่าวได้ หรือไม่

4. การดำเนินการเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 303 อันมีสาเหตุมาจากการทำหน้าที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญเป็นการแทรกแซงการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ อันเป็นการขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 249 มาตรา 268 หรือไม่ และการดำเนินการขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งสี่คนดังกล่าวโดยไม่มีข้อเท็จจริงอย่างอื่นประกอบว่า ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 303 ถึงมาตรา 307 หรือไม่

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาประเด็นที่ 1 ตามคำร้องแล้ว เห็นว่า <u>การดำเนินการของผู้ริเริ่มและการเข้าชื่อร้องขอของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น การดำเนินการดังกล่าว มิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ</u>

พิจารณาประเด็นที่ 2 ตามคำร้องแล้ว เห็นว่า <u>การที่ประธานวุฒิสภาจะตรวจสอบรายชื่อประชาชนที่เข้าชื่อขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอน หรือไม่นั้น มิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ</u>

พิจารณาประเด็นที่ 3 ตามคำร้องแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติคนใดจะมีส่วนได้เสียหรือไม่ มิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

พิจารณาประเด็นที่ 4 ตามคำร้องแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้วุฒิสภาและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญต้องดำเนินการและปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 303 ถึงมาตรา 307 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรณีตามคำร้องในประเด็นนี้ มิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า กรณีตามคำร้องมิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38/2545 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง

ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 เพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัยกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง

โดยมีข้อเท็จจริงดังนี้ คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 138 ได้พิจารณาสรรหาผู้มีคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 137 ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนห้าคนเสนอต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2544 และที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้พิจารณาสรรหาผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนห้าคนเสนอต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2544 วุฒิสภาได้แต่งตั้ง “คณะกรรมาธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 135 ทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็น และรายงานต่อวุฒิสภาเพื่อประกอบการพิจารณา คณะกรรมาธิการฯ ได้ตรวจสอบกระบวนการสรรหากรรมการการเลือกตั้งของคณะกรรมการสรรหาฯ แล้ว ปรากฏว่ามีผู้สมัครและมีผู้ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการสรรหา จำนวนห้าสิบห้าคน ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการสรรหาฯ ได้สรรหาโดยประชุมลงคะแนน รวม 7 รอบ ซึ่งการลงคะแนนรอบที่ 1 รอบที่ 2 และรอบที่ 3 มีผู้ได้คะแนนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการสรรหาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ รอบละ 1 คน คือ พลตำรวจโท วาสนา เพิ่มลาภ นายวีระชัย แนวบุญเนียร และนายจรัล บูรณพันธุ์ศรี ตามลำดับ การลงคะแนนในรอบที่ 4 มีผู้สมัครได้รับคะแนนสามคน คือ พลเอก ศิรินทร์ ธูปกล่ำ นายพยนต์ พันธุ์ศรี และนายสมชัย ศรีสุทธิยากร แต่ไม่มีผู้ใดได้คะแนนไม่น้อยกว่าสามในสี่ คณะกรรมการสรรหาฯ จึงลงคะแนนอีกครั้งหนึ่ง ในรอบที่ห้า ปรากฏผลคะแนนเช่นเดียวกับรอบที่ 4 คณะกรรมการสรรหาฯ จึงเปลี่ยนหลักเกณฑ์ใหม่ ในรอบที่ 6 โดยนาผู้สมัครเฉพาะผู้ได้คะแนนสูงสุดสามคน คือ พลเอกศิรินทร์ฯ นายพยนต์ฯ และนายสมชัยฯ มาลงคะแนน ให้กรรมการสรรหาแต่ละคนลงคะแนนได้คนละ 1 คะแนน แล้วตัดผู้ได้คะแนนต่ำสุดออกไป จากนั้นจึงจะนาสองคนที่เหลือมาลงคะแนนอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏผลว่านายพยนต์ฯ ได้คะแนนต่ำสุด จึงถูกตัดออกจากบัญชีไป การลงคะแนนในรอบที่ 7 กรรมการ สรรหาฯ แต่ละคนลงคะแนนได้คนละ 2 คะแนน ปรากฏว่า พลเอก ศิรินทร์ฯ และนายสมชัยฯ ได้คะแนนเต็ม คนละ 10 คะแนน คณะกรรมการสรรหาฯ จึงเสนอชื่อบุคคลทั้งสองและอ้างว่าได้คะแนนไม่น้อยกว่า สามในสี่ คณะกรรมาธิการฯ ได้มีหนังสือเสนอรายงานการพิจารณาของคณะกรรมาธิการฯ ต่อประธาน วุฒิสภา วุฒิสภาในคราวประชุม ครั้งที่ 21 (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพฤหัสบดีที่ 4 ตุลาคม 2544 พิจารณารายงานของคณะกรรมาธิการสามัญฯ แล้วได้ลงมติเลือกกรรมการการเลือกตั้งจำนวนห้าคน คือ พลตำรวจโท วาสนา เพิ่มลาภ พลเอก ศิรินทร์ ธูปกล่ำ นายวีระชัย แนวบุญเนียร นายจรัล บูรณพันธุ์ศรี และนายปริญญา นาคฉัตรีย์ ทั้งนี้ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวเป็นกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2544 ต่อมา พลตำรวจเอก ประทิน สันติประภพ

สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวมสี่สิบเอ็ดคน ได้มีหนังสือเสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง

ประธานรัฐสภาพิจารณาแล้วเห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาทั้งสี่สิบเอ็ดคน โต้แย้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหา ฯ ว่ากระบวนการพิจารณาสรรหาผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาฯ ที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาและคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 บัญญัติให้ประธานรัฐสภามีอำนาจเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงส่งเรื่องดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. คณะกรรมการสรรหาฯ มีอำนาจตัดสิทธิผู้สมัครอื่นในรอบที่ 6 จำนวนสี่สิบเก้าคน ไม่นามารวมเพื่อลงคะแนนสรรหา หรือไม่ และการดำเนินการเช่นว่านั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

2. การลงมติในรอบที่ 7 แม้จะมีคะแนนเสียงในการเสนอชื่อไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการสรรหาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จะถือว่าเป็นมติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ หากไม่ชอบจะถือว่าต้องให้คณะกรรมการสรรหาฯ เสนอรายชื่อผู้ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้ง จำนวนสองคน หรือต้องให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาผู้ซึ่งสมควรเป็นกรรมการเลือกตั้งแทนหรือไม่

3. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ากระบวนการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาผู้สมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งขัดต่อรัฐธรรมนูญ จะต้องมีการสรรหากรรมการการเลือกตั้งใหม่ หรือไม่

กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการสรรหาฯ เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 138 (1) กำหนดให้มีขึ้น และกำหนดองค์ประกอบตลอดจนอำนาจหน้าที่และวิธีการในการปฏิบัติหน้าที่ไว้ในมาตราเดียวกัน และเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาฯ ในการดำเนินกระบวนการสรรหา จึงเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้ว และประธานรัฐสภาเป็นผู้เสนอคำร้องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ศาลรัฐธรรมนูญ จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ การสรรหากรรมการการเลือกตั้งของคณะกรรมการสรรหา ฯ ในรอบที่ 6 และรอบที่ 7 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 138 (1) และ (3) กำหนดวิธีการสรรหากรรมการการเลือกตั้งโดยคณะกรรมการสรรหาฯ ไว้อย่างกว้างๆ ว่า ให้สรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 137 จำนวนห้าคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา พร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว หากไม่อาจดำเนินการได้ภายในเวลาที่กำหนด หรือไม่อาจเสนอชื่อได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนด ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาเสนอชื่อแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ครบกำหนดที่คณะกรรมการสรรหาฯ ต้องเสนอชื่อ และกำหนดไว้ว่ามติในการเสนอชื่อต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการสรรหาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ โดยไม่ได้กำหนดรายละเอียดในการดำเนินการอื่นๆ ของคณะกรรมการสรรหาฯ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อไว้ เมื่อการลงคะแนนในรอบที่ 4 และ 5 เกิดปัญหาไม่ได้ผู้ที่ได้คะแนนไม่น้อยกว่าสามในสี่ การที่คณะกรรมการสรรหาเปลี่ยนหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนรอบที่ 6 เพราะไม่สามารถหาผู้ที่ได้คะแนนสามในสี่ได้นั้น เป็นการเปลี่ยนหลักเกณฑ์โดยคัดคนออก เพื่อให้ได้คนที่เหลืออยู่ตามจำนวนของผู้ที่จะได้รับการสรรหาที่ยังไม่ครบอีกสองคน แล้วนำสองคนที่ได้นั้นมาให้กรรมการสรรหาฯ ทุกคน ลงคะแนนรับรองในรอบที่ 7 ให้ได้คะแนนไม่น้อยกว่า สามในสี่ตามรัฐธรรมนูญ เป็นการกำหนดให้กรรมการสรรหาฯ ต้องเลือกบุคคลเพียงสองคนเท่านั้น โดยไม่ได้นำคนที่เหลืออยู่ทั้งหมดมาทำการเลือก ดังนั้น จึงไม่ใช่เป็นการสรรหาตามความหมายที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 138 (1) บัญญัติไว้ การเปลี่ยนหลักเกณฑ์ในการลงคะแนนในรอบที่ 6 จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทำให้การลงคะแนนเฉพาะในรอบที่ 6 และมติที่เลือกบุคคล ในรอบที่ 7 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ส่วนการลงคะแนน

ที่คณะกรรมการสรรหาฯ ดำเนินการสรรหาบุคคลได้ในรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 3 ที่ได้เสนอรายชื่อต่อวุฒิสภานั้น เป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเสียงข้างมากวินิจฉัยว่า การสรรหากรรมการการเลือกตั้งของคณะกรรมการสรรหาฯ ในรอบที่ 6 และรอบที่ 7 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไป คือ จะต้องมีการสรรหากรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญอีก หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วว่า กระบวนการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาฯ รอบที่ 6 และที่ 7 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ต้องถือว่าผู้ที่ได้รับการสรรหาในรอบที่ 6 และที่ 7 ไม่เป็นผู้ได้รับการสรรหาและไม่ใช่ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อต่อวุฒิสภาเพื่อเลือกเป็นกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้น การที่ผู้ได้รับการสรรหาในรอบที่ 6 และที่ 7 ได้รับการเลือกตั้งจากวุฒิสภาให้เป็นกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่สมบูรณ์ อันมีผลต้องมีการสรรหากรรมการการเลือกตั้งใหม่

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมาก จึงวินิจฉัยว่า การสรรหา กรรมการการเลือกตั้งของคณะกรรมการสรรหาฯ เฉพาะในรอบที่ 6 และรอบที่ 7 ไม่ชอบด้วย รัฐธรรมนูญ มาตรา 138 (1) และต้องมีการสรรหากรรมการการเลือกตั้งใหม่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 138

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งตามรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการไต่สวนและวินิจฉัยว่า นายวีรพล ดวงสูงเนิน ขณะดำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ กระทำความผิดวินัยฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการและประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงและมีความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งอัยการสูงสุดสั่งฟ้อง มาตรา 151 มาตรา 157 มาตรา 161 มาตรา 264 มาตรา 265 มาตรา 268 ประกอบมาตรา 83 และมาตรา 90 สำหรับความผิดทางวินัยปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาได้มีคำสั่งลงโทษไล่ นายวีรพล ดวงสูงเนิน ออกจากราชการไปแล้ว แต่นายวีรพล ดวงสูงเนิน ผู้ถูกลงโทษได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ดุลพินิจในการสั่งลงโทษต่อคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 96 ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) พิจารณาว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นเพียงความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กลับเข้ารับราชการ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ว่า อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 19 (3) เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ไต่สวนและวินิจฉัยแล้วเป็นอันยุติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 (3) การที่ ก.พ. มากลับฐานความผิดเป็นผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้มีมติให้นายวีรพล ดวงสูงเนิน กลับเข้ารับราชการนั้น จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ไว้ การที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการไต่สวนและวินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 19 (3) เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ไต่สวนและวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการและฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ก.พ. ซึ่งพิจารณาอุทธรณ์ของผู้ถูกกล่าวหา แก้ฐานความผิดจากที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีมติเป็นฐานความผิดทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง จากนั้นคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหากลับเข้ารับราชการตามมติของ ก.พ. ส่งผลให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ไม่สามารถบังคับได้ การดำเนินการของ ก.พ. และคณะรัฐมนตรีจึงขัดแย้งต่ออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

การที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นอันยุติหรือไม่นั้น เป็นการขอให้วินิจฉัยว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือไม่เพียงใด ถือได้ว่ากรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้ว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในการไต่สวนและวินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) เพื่อดำเนินการต่อไป ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ไต่สวนและวินิจฉัยแล้วเป็นอันยุติ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ และการอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฯ มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ใช้คำว่า “อุทธรณ์ดุลพินิจในการสั่งลงโทษ” พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฯ ใช้คำว่า “อุทธรณ์คำสั่งลงโทษ” การใช้สิทธิอุทธรณ์ของผู้ถูกกล่าวหา อันเนื่องมาจากการลงโทษทางวินัยของผู้บังคับบัญชาตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติ มิใช่ฐานความผิดจากการสอบสวนวินัยโดยผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาเอง และมิใช่กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฯ การอุทธรณ์จึงต้องอยู่ในขอบเขตที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ บัญญัติไว้ โดยมีสิทธิอุทธรณ์ดุลพินิจในการสั่งลงโทษของผู้บังคับบัญชาเท่านั้น กล่าวคือ อุทธรณ์ได้เฉพาะระดับโทษตามฐานความผิดที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติ องค์กรกลางในการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา (ก.พ.) และองค์กรที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ของผู้ถูกกล่าวหาตามขั้นตอนต่อจากกระบวนการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดำเนินการสมบูรณ์เสร็จสิ้นแล้ว จึงมีอำนาจพิจารณาเฉพาะเรื่องดุลพินิจในการสั่งลงโทษของผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนตามฐานความผิดเดิมที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติเท่านั้น การที่องค์กรที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นการเฉพาะ โดยการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงใหม่ แล้วเปลี่ยนฐานความผิดเพื่อกำหนดโทษใหม่ จึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในการไต่สวนและวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) เพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ไต่สวนและ

วินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่จึงเป็นอันยุติ ดังนั้น องค์กรที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์จึงไม่อาจพิจารณาเปลี่ยนแปลงฐานความผิดทางวินัยตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติวินิจฉัยยุติแล้ว ให้เป็นประการอื่นได้อีก

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (นายพิเชต สุนทรพิพิธ) ผู้ร้อง ได้มีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 สรุปว่าพลตำรวจเอก ประทิน สันติประภพ สมาชิกวุฒิสภาและคณะ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (ผู้ร้อง) วินิจฉัยว่า กระบวนการสรรหากรรมการการเลือกตั้งของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่ากระบวนการสรรหาดังกล่าวขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้ร้องได้วินิจฉัยว่าคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งไม่เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น เรื่องร้องเรียนดังกล่าวจึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องที่จะรับไว้พิจารณาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้

ต่อมาพลตำรวจเอก ประทิน สันติประภพ และคณะ ได้ยื่นหนังสือโต้แย้งว่า คณะกรรมการสรรหาฯ มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐตามมาตรา 197 (1) ของรัฐธรรมนูญ การที่ผู้ร้องวินิจฉัยว่าเรื่องร้องเรียนดังกล่าวไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง จึงเป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 266 ของรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้องเห็นว่าเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในฐานะที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 266 ของรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผู้ร้องในฐานะผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจพิจารณาว่า คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) เพื่อพิจารณาเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ผู้ร้อง คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 196 บัญญัติให้มีขึ้น และกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในมาตรา 197 และมาตรา 198 ผู้ร้องจึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากผู้ร้องมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องก็เป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่คำร้องดังกล่าวที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ จะต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องเกิดขึ้นจริง

พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีตามคำร้อง ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า ผู้ร้องมีอำนาจพิจารณาว่าคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของผู้ร้องในฐานะผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) เพื่อพิจารณาเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่ ซึ่งหมายความว่า ผู้ร้องมีอำนาจพิจารณาว่า “คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง” เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ตามความหมายของมาตรา 197 (1) หรือไม่ ปรากฏว่า ผู้ร้องได้ใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ร้องพิจารณาวินิจฉัยแล้วว่า คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งไม่เป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) เป็นการใช้อำนาจหน้าที่เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) แล้ว ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ว่า ผู้ใดจะต้องใช้กฎหมาย ผู้นั้น

ย่อมมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยบทบัญญัติของกฎหมายนั้น การที่ผู้ร้องใช้อำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยไปแล้ว แสดงว่าผู้ร้องไม่ได้มีความสงสัยว่า ตนมีอำนาจวินิจฉัยหรือไม่ ประกอบกับการที่ พลตำรวจเอก ประทิน สันติประภพ กับคณะโต้แย้งผู้ร้องนั้น ไม่ได้โต้แย้งในเรื่องอำนาจหน้าที่ว่า ผู้ร้องมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 197 (1) หรือไม่ แต่โต้แย้งว่าคำวินิจฉัยของผู้ร้องที่วินิจฉัยว่า คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งไม่ใช่บุคคลตามมาตรา 197 (1) นั้นเป็นคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่คลาดเคลื่อน ซึ่งเป็นการโต้แย้งในผลของคำวินิจฉัย ดังนั้นเมื่อผู้ร้องใช้อำนาจไปแล้ว กรณีตามคำร้องที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ร้องมีอำนาจวินิจฉัยว่าคณะกรรมการการสรรหากรรมการการเลือกตั้งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 197 (1) หรือไม่ จึงไม่ได้เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1)) และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 (กรณีการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ)

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ยื่นคำร้องลงวันที่ 18 เมษายน 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย สรุปว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในฐานะผู้ร้องได้รับหนังสือร้องเรียนจากนายสุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยว่า การสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญมาตรา 257 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และขอให้ผู้ร้องเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ผู้ร้องพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ร้องจะมีอำนาจรับเรื่องเกี่ยวกับการกระทำตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการสรรหาบุคคลต่าง ๆ ไว้พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ นั้น เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ถือว่ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องในฐานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 (1) คือ บุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) ที่ผู้ร้องมีอำนาจหน้าที่ในการที่จะพิจารณาว่าการกระทำของคณะกรรมการสรรหาดังกล่าว มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

2. หากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คือบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) แล้ว ขอศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยว่า การสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตามที่นายสุริยะใส กตะศิลา เลขาธิการคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ร้องนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 และมาตรา 198 หรือไม่

กรณีนี้ผู้ร้อง คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 196 บัญญัติให้มีขึ้น และกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในมาตรา 197 และมาตรา 198 ผู้ร้องจึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากผู้ร้องมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องก็เป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่คำร้องดังกล่าวที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ จะต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องเกิดขึ้นจริง

พิจารณาแล้ว เห็นว่าตามคำขอข้อ 1. ที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 (1) คือ บุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) ที่ผู้ร้องมีอำนาจหน้าที่ในการที่จะพิจารณา

ว่าการกระทำของคณะกรรมการสรรหาดังกล่าวมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่ นั้น เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คือ ข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือไม่ เพราะบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) ก็คือ ข้าราชการ พนักงาน หรือ ลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ตามคำขอในส่วนนี้ ก็จะเป็นการตีความถ้อยคำหรือวินิจฉัยความหมายของถ้อยคำในมาตรา 197 (1) โดยที่ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตามมาตรา 197 (1) ยังไม่ได้ใช้อำนาจของตนวินิจฉัยหรือตีความว่า “คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ” เป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) หรือไม่ เมื่อผู้ร้องยังไม่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 197 (1) ปัญหาในการใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ร้องจึงยังไม่เกิดขึ้นจริงและย่อมไม่อาจมีการโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง อันจะนำไปสู่การเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยผู้ร้อง คำขอในส่วนนี้จึงไม่ใช่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง แม้ผู้ร้องจะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญและใช้สิทธิเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่เมื่อยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องเกิดขึ้นจริง เนื่องจากผู้ร้องยังไม่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการหารือ การเสนอคำร้องดังกล่าวไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 จึงไม่รับคำร้องในส่วนที่ขอให้พิจารณาตามข้อ (1) นี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญไม่รับคำร้องในส่วนที่ขอให้พิจารณาตามข้อ (1) แล้ว จึงไม่จำต้องพิจารณาในส่วนที่ขอให้พิจารณาตามข้อ (2) อีก

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ได้มีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 สรุปว่า นายการุณ ใสงาม สมาชิกวุฒิสภา ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนขอให้ผู้ร้องพิจารณาส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 ข้อ 11 วรรคสอง มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 153 ซึ่งผู้ร้อง ได้วินิจฉัยเรื่องดังกล่าวว่าข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 ข้อ 11 วรรคสอง เป็นไปเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานการประชุมของวุฒิสภาให้ดำเนินการไปได้โดยไม่ติดขัดและกลับทำให้กิจการของสภาดำเนินไปได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจึงวินิจฉัยไม่ส่งเรื่องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ประกอบพระราชบัญญัติว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542 มาตรา 17 แต่ นายการุณ ใสงาม ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนโต้แย้งว่า ผู้ร้องไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด ตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยดังกล่าวเป็นของศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้ร้องเห็นว่า การโต้แย้งในคำวินิจฉัยของผู้ร้องดังกล่าวจึงเป็นความเห็นที่แตกต่าง นำไปสู่ความขัดแย้งกันในประเด็นเรื่องอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และส่งสำเนาคำร้องให้ประธานวุฒิสภาเพื่อทราบ

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคือ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด ตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในฐานะผู้ร้อง เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ได้ใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ร้องพิจารณาวินิจฉัยไปแล้วว่าข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 ข้อ 11 วรรคสอง ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยไม่ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 แต่ได้ถูกนายการุณ ใสงาม สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสังกัดวุฒิสภาในฐานะที่เป็นผู้แทนประชาชนให้ทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ โต้แย้งว่าผู้ร้องไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และเมื่อผู้ร้องได้มีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจของผู้ร้องตามมาตรา 198 นี้ ต้องผ่านขั้นตอนการกลั่นกรองหรือการใช้ดุลพินิจของผู้ร้องพิจารณาก่อนว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด ตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ หากผู้ร้องพิจารณาในเบื้องต้นแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจึงจะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นในกรณีดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ ซึ่งตามคำร้อง ผู้ร้องได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาแล้วว่า ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2542 ข้อ 11 วรรคสอง ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และไม่เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 198 แล้ว โดยผู้ร้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 198 ผู้ร้องก็ย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยถ้อยคำหรือตีความถ้อยคำในบทบัญญัติมาตรา 198 ว่า ลักษณะเช่นใดที่เป็นกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำใดของบุคคลใดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อที่จะต้องตัดสินใจส่งเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองแล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ว่าผู้ใดใช้กฎหมายนั้นย่อมตีความในกฎหมาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำใดของบุคคลใดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เพื่อวินิจฉัยส่งเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองแล้วแต่กรณี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของ กรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ต้องเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ที่ยื่นต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้สาธารณชนทราบตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 18 วรรคสอง หรือไม่

ซึ่งข้อเท็จจริงได้ความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีความเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม

พ.ศ. 2543 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ได้บัญญัติให้กรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของกรรมการดังกล่าว ที่ยื่นต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้เปิดเผยให้สาธารณชนทราบโดยเร็วนั้น น่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 293 วรรคสอง ที่บัญญัติให้เปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเท่านั้น ส่วนบัญชีของผู้ดำรงตำแหน่งอื่นห้ามมิให้เปิดเผยแก่ผู้ใด ดังนั้น หากกรรมการทั้งสองดังกล่าวได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแล้ว จะเป็นปัญหาว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะต้องเปิดเผยบัญชีและเอกสารประกอบดังกล่าว ให้สาธารณชนทราบหรือไม่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงมีมติให้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้ประกอบกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2542 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2542 ได้วินิจฉัยไว้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ อาจเป็นลักษณะของการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่ เพียงใด กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญว่ามีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่เพียงใดนั้น หมายความว่า จะต้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วจริงๆ เท่านั้น แต่ตามคำร้องเป็นกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สงสัยเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการเปิดเผยบัญชีและเอกสารประกอบของกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 18 วรรคสอง ประกอบกับกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ และกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตามกฎหมายดังกล่าว ก็ยังไม่มีปัญหาจึงยังไม่เกิดขึ้นจริง จึงไม่เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากจำนวน 9 คน เห็นว่า ไม่เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง เพราะปัญหายังไม่เกิดขึ้นจริงจึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย 4 คน เห็นว่า เป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้ร้องซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้ว จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 43/2546 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการพิจารณาญัตติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน 21 คณะ ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสี่หรือไม่

ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการพิจารณาญัตติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน 21 คณะ ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสี่ และผลหรือมติของวุฒิสภาจากการประชุมดังกล่าวย่อมใช้บังคับไม่ได้

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า นายการุณ ใสงาม สมาชิกวุฒิสภากับคณะ รวม 31 คนมีหนังสือขอ ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการพิจารณาญัตติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน 21 คณะ ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติตามรายงานของคณะกรรมาธิการสามัญเพื่อสรรหาสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา ตามญัตติที่นายนิพนธ์ วิสิษฐยุทธศาสตร์ เป็นผู้เสนอ ซึ่งในการพิจารณาญัตติดังกล่าวในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสี่ ดังนั้นการประชุมวุฒิสภาในญัตติดังกล่าวจึงเป็นการประชุมที่มิชอบขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสี่ ทำให้ผลการประชุมอันเป็นมติใดๆ ของการประชุมในเรื่องดังกล่าวมิชอบและมิอาจใช้บังคับได้ด้วย ประธานรัฐสภา (พลตรี มนูญกฤต รูปขจร รองประธานรัฐสภา ทำหน้าที่แทนและรักษาราชการแทนประธานรัฐสภา) ผู้ร้อง ได้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้วเห็นว่าเรื่องนี้ได้มีสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 31 คน โต้แย้ง ประกอบกับมีการวิพากษ์วิจารณ์จนมีความเห็นแตกออกเป็น 2 ฝ่าย ทั้งที่เห็นว่า สามารถทำได้ กับอีกฝ่ายหนึ่งที่เห็นว่าการดำเนินการวุฒิสภาเป็นการขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จึงทำให้มองได้ว่าเป็นกรณีที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาแล้ว และเป็นปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลในองค์กร ดังนั้น หากการได้มาซึ่งตัวบุคคลในองค์กรเป็นไปโดยมิชอบหรือมีข้อโต้แย้ง หรือเป็นที่เคลือบแคลง ย่อมส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กรด้วย ประธานรัฐสภาจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นมายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ว่า

1. การใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการพิจารณาญัตติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน 21 คณะ ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสี่ หรือไม่

2. หากการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ตามข้อ 1. เป็นไปโดยมิชอบด้วยบทบัญญัติของสภาโดยรวมแล้ว ผลหรือมติของวุฒิสภาจากการประชุมดังกล่าวจะใช้บังคับได้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า วุฒิสภาเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เมื่อประธานรัฐสภาเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ประธานรัฐสภาจึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยจะต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาเกิดขึ้นเสียก่อน กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่ประธานรัฐสภาได้รับคำร้องจากสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 31 คน ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับผลหรือมติของวุฒิสภาอันเป็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ภายในองค์กร ไม่ใช่กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา และไม่ใช่เรื่องที่วุฒิสภามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตนว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ กรณีจึงมิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยให้ได้

อาศัยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า กรณีตามคำร้องไม่เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2547 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญในการตราร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ....

ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เนื่องจาก รัฐสภาโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ยืนยันมติให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... พร้อมส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ตรวจพบข้อความที่ขัดแย้งกันซึ่งเป็นปัญหาข้อกฎหมาย จึงแจ้งให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรถอนร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวกลับไปพิจารณาดำเนินการให้ถูกต้อง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

จึงมีคำสั่งให้ถอนร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวกลับคืนมาก่อนเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาแนวทางแก้ไขให้ถูกต้องตามแนวทางที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งประธานรัฐสภาได้เชิญประธานวุฒิสภา ประธานคณะกรรมาธิการสามัญของทั้งสองสภาทุกคณะ ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภา ประธานคณะกรรมการประสานงานของสภาผู้แทนราษฎรและของพรรคร่วมฝ่ายค้าน มาประชุมร่วมกัน แล้วมีมติให้ตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่พิจารณาปัญหาในการตราร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... ซึ่งได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว และพบว่าสาเหตุของปัญหาเกิดขึ้นในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาโดยมีข้อความในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวที่รัฐสภาเห็นชอบแล้ว ไม่สอดคล้องและขัดแย้งกันเอง รวม 2 ประเด็น คือประเด็นที่ 1 การแต่งตั้งศาสตราจารย์พิเศษตามความในมาตรา 18 (8) (ในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาเป็นมาตรา 17 (8)) กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยพิจารณาเสนอเรื่องเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและถอดถอน แต่ความในมาตรา 52 (ในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาเป็นมาตรา 51) กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจแต่งตั้งศาสตราจารย์พิเศษ ประเด็นที่ 2 การแต่งตั้งและถอดถอนอาจารย์พิเศษตามความในมาตรา 18 (9) (ในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาเป็นมาตรา 17 (9)) กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน แต่ความในมาตรา 31 (7) (ในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาเป็นมาตรา 30 (7)) กำหนดให้อธิการบดีเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน

การถอนร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวคืนมาจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปรากฏมีความเห็นโต้แย้งว่า รัฐสภาจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวกลับมาแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดๆ ไม่ได้ เพราะรัฐธรรมนูญได้บัญญัติกระบวนการตราพระราชบัญญัติไว้ชัดเจนแล้ว ประธานรัฐสภาพิจารณาเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และนายกรัฐมนตรี อีกทั้งเป็นปัญหาความขัดแย้งที่จำเป็นต้องชี้ขาดว่า จะนำร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายตามความในรัฐธรรมนูญมาตรา 93 โดยมีข้อความบางส่วนคลาดเคลื่อนขัดแย้งกัน หรือหากรัฐสภาจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวกลับมาปรับปรุงแก้ไขจะดำเนินการได้เพียงใดหรือไม่ สมควรที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

ประธานรัฐสภามีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐสภา ประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ กรณีตามคำร้องมีปัญหาว่า รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... พร้อมส่งร่างพระราช บัญญัติดังกล่าวไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ได้ตรวจพบปัญหาข้อความที่ขัดแย้งกันในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว และรัฐสภาโดยประธานสภาผู้แทนราษฎรมีคำสั่งให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีหน้าที่ยืนยันมติของรัฐสภาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 ข้อ 10 ไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาเพื่อพิจารณาปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ก่อนแล้วจึงส่งให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 ซึ่งมีปัญหาว่าจะกระทำได้หรือไม่ กรณีจึงมีปัญหาเกิดขึ้นแล้วจริงเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการตราร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... ของรัฐสภาซึ่งประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ในการตรากฎหมาย และเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เมื่อประธานรัฐสภาได้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า การที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... พร้อมส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93

หากก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ได้ตรวจพบปัญหาข้อความที่ขัดแย้งกันในร่างพระราชบัญญัติ รัฐสภาจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาพิจารณาปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ก่อนแล้วจึงส่งให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 ได้หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 92 บัญญัติว่า ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ต้องได้รับคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ซึ่งมาตรา 90 บัญญัติว่า รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยรัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมาตรา 172 บัญญัติให้การเสนอร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน โดยมาตรา 174 บัญญัติว่า เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา 172 และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา และมาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติว่า เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 กล่าวคือ ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภา เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 191 ได้บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยสภาผู้แทนราษฎรได้ตราข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไว้หลายประการ ส่วนวุฒิสภาก็ได้ตราข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. 2544 กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ เช่น ข้อ 108 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้กระทำเป็นสามวาระตามลำดับ ข้อ 121 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สาม ถ้าการพิจารณาในวาระที่สองได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ที่ประชุมวุฒิสภาลงมติว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่แก้ไขเพิ่มเติม ในกรณีเช่นนี้ มติให้แก้ไขเพิ่มเติมหมายความว่าให้แก้ไขเพิ่มเติมตามที่ได้พิจารณาไว้ในวาระที่สอง และมติไม่แก้ไขเพิ่มเติมให้หมายความว่าวุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม และข้อ 122 เมื่อวุฒิสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้สภาผู้แทนราษฎรทราบ และข้อ 12 (5) กำหนดให้เลขาธิการวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการยืนยันมติของวุฒิสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง ในกรณีที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 ข้อ 121 กำหนดไว้แต่เพียงว่า ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาว่าจะเห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภาหรือไม่ ดังนั้น ในกรณีที่สภาผู้แทน ราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎรจะต้องดำเนินการตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติไว้ คือ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 93 โดยไม่มีบทบัญญัติว่ารัฐสภาโดยสภาผู้แทนราษฎรจะต้องส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้นายกรัฐมนตรีภายในกำหนดเวลากี่วัน เพียงแต่ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2544 ข้อ 10 (5) กำหนดให้เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ยืนยันมติของสภาผู้แทนราษฎรไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง

กรณีตามคำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า สภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาและลงมติเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... และส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป ซึ่งวุฒิสภาพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมและส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนราษฎรเพื่อดำเนินการต่อไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้ยืนยันมติรัฐสภาที่ให้ความเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... พร้อมส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอนายกรัฐมนตรีให้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 เมื่อรัฐสภา

โดยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้ดำเนินการเป็นไปตามกระบวนการตราพระราชบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ประกอบกับข้อบังคับการประชุมของทั้งสองสภา จึงถือได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) แล้ว การที่ข้อเท็จจริงในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาตามรายงานการประชุมวุฒิสภาและเอกสารที่เกี่ยวข้องปรากฏว่า ที่ประชุมวุฒิสภาได้พิจารณาโดยนำมาตรา 51 มาพิจารณารวมกับมาตรา 17 (9) ตามที่รองประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญเสนอ เพราะเกรงว่า มาตราอื่นที่มีคำว่า รองศาสตราจารย์พิเศษ และศาสตราจารย์พิเศษ อาจจะขัดแย้งกัน จากนั้นที่ประชุมวุฒิสภาในชั้นการพิจารณาเรียงลำดับมาตราได้อภิปรายทั้งในประเด็นที่คณะกรรมาธิการวิสามัญ ตัดคำว่า รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ ออกไป รวมตลอดถึงเหตุผลและความเหมาะสมต่อกรณีที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์พิเศษ ประกอบด้วย ศาสตราจารย์พิเศษ รองศาสตราจารย์พิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ และอาจารย์พิเศษ ซึ่งในระหว่างการอภิปรายมีกรรมาธิการและสมาชิกวุฒิสภาขอให้คงความในมาตรา 51 ไว้ตามร่างเดิมด้วย เมื่อที่ประชุมวุฒิสภามีมติให้คงความในมาตรา 17 (9) ไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรและกรรมาธิการผู้สงวนความเห็นให้คงความในมาตรา 17 (9) และมาตรา 51 ไว้ตามร่างเดิม ได้หารือต่อที่ประชุมวุฒิสภาภายหลังการพิจารณาลงมติในมาตรา 17 แล้วว่า มาตราที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรา 51 มาตรา 52 มาตรา 53 เมื่อถึงมาตราเหล่านี้ให้ถือว่าไม่ต้องอภิปรายอีก และเมื่อที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาเรียงลำดับมาตราถึงมาตรา 51 ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการผู้ใดอภิปราย ในกรณีเช่นนี้ ย่อมต้องถือว่า ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีมติในมาตรา 51 ที่เกี่ยวข้องให้คงไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรด้วย ซึ่งในการยืนยันมติของวุฒิสภาจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามมติของวุฒิสภาเพื่อให้ความในมาตรา 51 ทั้งวรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นไปตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรตามที่ที่ประชุมวุฒิสภาได้มีมติดังกล่าว แต่ปรากฏว่ามีการดำเนินการตามมติเช่นว่านั้นเฉพาะความในมาตรา 51 วรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่ได้ดำเนินการในมาตรา 51 วรรคสองเพื่อให้เป็นไปตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรด้วย ทำให้ไม่สอดคล้องกับความในมาตรา 17 (8) อันเป็นปัญหาประเด็นที่หนึ่งตามคำร้อง และการที่ที่ประชุมวุฒิสภามีมติให้คงความในมาตรา 17 (9) ไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร แต่ไม่ได้ไปดำเนินการให้ความในมาตรา 17 (9) เป็นไปตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ไม่สอดคล้องกับความในมาตรา 30 (7) อันเป็นปัญหาประเด็นที่สองตามคำร้องนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 92 บัญญัติให้การตราพระราชบัญญัติจะกระทำได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา และรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติกระบวนการตราพระราชบัญญัติของรัฐสภาไว้ในกรณีที่วุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้วมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติม ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นให้ดำเนินการต่อไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 รัฐสภาจึงมีหน้าที่ดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาก่อนที่จะส่งให้นายกรัฐมนตรีเพื่อนำร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา 93 เมื่อรัฐสภามีหน้าที่ดังกล่าวทำให้การดำเนินการเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตราพระราชบัญญัติ หากมีปัญหาความคลาดเคลื่อนในการดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาที่ให้คงไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรก็ย่อมดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของวุฒิสภาเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาโดยแท้ก่อนส่งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการตามมาตรา 93 ต่อไปได้ ดังนั้น ก่อนที่นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ได้ปรากฏว่ามีความคลาดเคลื่อนในการดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภาที่ให้คงไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร ย่อมถือได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติที่ส่งไปยังนายกรัฐมนตรี นั้น มิใช่ร่างพระราชบัญญัติที่ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) รัฐสภาในฐานะที่เป็นองค์กรให้คำแนะนำและความยินยอมในการตราร่างพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 จึงขอรับร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภา เฉพาะส่วนที่เป็นความคลาดเคลื่อนในการดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของวุฒิสภาที่ให้คงไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร

เพื่อให้เป็นร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วโดยสมบูรณ์ก่อนดำเนิน การตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 ต่อไปได้ เมื่อข้อเท็จจริงเรื่องนี้ปรากฏว่าร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... มีข้อความบางประการในมาตรา 18 (9) และมาตรา 52 คลาดเคลื่อนไปจากที่วุฒิสภามีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกันรวมสองประเด็นตามคำร้อง อันเนื่องมาจากมีความคลาดเคลื่อนในการดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของวุฒิสภา ซึ่งตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร ข้อความในมาตราเหล่านี้สอดคล้องกันอยู่แล้ว การที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอรับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามที่สภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบตามที่วุฒิสภามีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) แล้ว แต่มีความคลาดเคลื่อนในการดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาในขั้นการพิจารณาของวุฒิสภาที่ให้คงไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาในขั้นการพิจารณาของวุฒิสภา เฉพาะมาตรา 18 (9) และมาตรา 52 เพื่อทำให้ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... มาตรา 18 (9) และมาตรา 52 เป็นไปตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎรอันจะทำให้ส่วนที่มีความไม่สอดคล้องและขัดแย้งกันระหว่างมาตรา 18 (8) กับมาตรา 52 วรรคสองและมาตรา 18 (9) กับมาตรา 31 (7) หมดไป ซึ่งไม่ได้เป็นการดำเนินการใดๆ ขึ้นใหม่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... ที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 175 วรรคหนึ่ง (3) และเมื่อได้ดำเนินการเพื่อให้ข้อความในร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... เป็นไปโดยถูกต้องตรงตามมติของวุฒิสภาแล้ว การส่งร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... ที่ถูกต้องตรงตามมติของรัฐสภาโดยสมบูรณ์ไปให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 ต่อไป จึงเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามที่กล่าวมาแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า การที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. .... พร้อมส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 หากก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ได้ตรวจพบปัญหาข้อความที่ขัดแย้งกันในร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งเป็นความไม่สอดคล้องในการดำเนินการให้ถูกต้องตรงตามมติของวุฒิสภาที่ให้คงไว้ตามร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร เฉพาะมาตรา 18 (9) และมาตรา 52 รัฐสภาในฐานะที่เป็นองค์กรให้คำแนะนำและยินยอมในการตราร่างพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 ย่อมจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาพิจารณาปรับปรุงให้ถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามมติของวุฒิสภาเฉพาะประเด็นที่ไม่สอดคล้องกันตามคำร้องดังกล่าวนั้นเสียก่อนแล้วจึงส่งให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 ต่อไปได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ได้มีคำร้องลงวันที่ 2 ธันวาคม 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ในการที่จะดำเนินการไต่สวนคำร้องขอให้ถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสี่คนออกจากตำแหน่งที่ประธานวุฒิสภาส่งให้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 63 ต่อไปและเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับประธานวุฒิสภา ในการตรวจสอบว่าผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอน ไม่ได้เป็นผู้เสียสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ซึ่งเสียสิทธิเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 (7) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญและมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 เมื่อเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวเกิดขึ้น และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้เสนอคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 จึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ ประเด็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช.ในการตรวจสอบว่า ผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่ได้เป็นผู้เสียสิทธิในการเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอน ดังนั้น เห็นควรพิจารณากำหนดประเด็นในการพิจารณาวินิจฉัย ตามลำดับ รวม 3 ประเด็น

ประเด็นที่หนึ่ง คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือประธานวุฒิสภา เป็นผู้มีหน้าที่ในการตรวจสอบว่าประชาชนผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสี่คนออกจากตำแหน่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่เป็นผู้เสียสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ซึ่งเสียสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามนัยแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง (7) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่คำร้องขอให้ถอดถอน จะเข้าสู่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการไต่สวนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 ได้ จะต้องผ่านการตรวจสอบและพิจารณาของประธานวุฒิสภาก่อนว่าคำร้องขอนั้นถูกต้องและครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 304 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา 60 และมาตรา 61 ทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 304 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา 63 ซึ่งบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของประธานวุฒิสภาในการตรวจสอบคำร้องขอ เพราะความถูกต้องและครบถ้วนของคำร้องขอดังที่กล่าว เป็นเงื่อนไขของความสมบูรณ์ของคำร้องขอที่ประธานวุฒิสภาจะรับไว้เพื่อดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้น ประธานวุฒิสภาจึงมีหน้าที่ในการตรวจสอบว่าประชาชนผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนฯ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่เป็นผู้เสียสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ซึ่งเสียสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามนัยแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง (7) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ครบจำนวน 50,000 คน ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 304 บัญญัติไว้ หรือไม่ ก่อนที่จะส่งคำร้องขอดังกล่าวให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 ต่อไป

ประเด็นที่สอง คำร้องขอให้ถอดถอนฯ ที่ประธานวุฒิสภาส่งให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนข้อเท็จจริงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 63 เป็นคำร้องขอที่ถูกต้องครบถ้วนชอบด้วยกฎหมายที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงหรือไม่ หรือจะต้องตรวจสอบว่าประชาชนผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนเป็นผู้เสียสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ซึ่งเสียสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง (7) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 หรือไม่ ก่อน

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อได้พิจารณาวินิจฉัยตามประเด็นที่หนึ่งแล้วว่า การที่คำร้องขอให้ถอดถอนจะเข้าสู่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการไต่สวนต่อไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 ได้ก็จะต้องผ่านการตรวจสอบและพิจารณาของประธานวุฒิสภาก่อนว่าคำร้องขอนั้นถูกต้องและครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 304 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา 60 และมาตรา 61 ก่อน ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามคำร้องว่า ประธานวุฒิสภาได้ส่งคำร้องขอให้ถอดถอนให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวน

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 แล้ว คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ได้มีหนังสือสอบถาม และประธานวุฒิสภายืนยันว่าได้ตรวจสอบคำร้องขอดังกล่าวถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายแล้ว คณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงต้องมีหน้าที่ดำเนินการไต่สวนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 ต่อไป โดยต้องไต่สวนแล้วทำรายงานเสนอวุฒิสภาระบุให้ชัดเจนว่าข้อกล่าวหาตามคำร้องขอข้อใดมีมูลหรือไม่เพียงใด พร้อมทั้งระบุเหตุแห่งการนั้น และหากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าข้อกล่าวหาใดมีมูลนับแต่วันดังกล่าว ผู้ดำรงตำแหน่งที่ถูกกล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าวุฒิสภาจะมีมติ การมีมติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องขอให้ถอดถอน ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องขอให้ถอดถอนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีหนังสือโต้แย้งต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เกี่ยวกับจำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อขอให้ถอดถอนว่ามีไม่ครบจำนวนโดยอ้างว่ามีผู้ที่เสียสิทธิเข้าชื่อรวมอยู่ด้วย ในขณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนยังไม่แล้วเสร็จ จึงเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับเงื่อนไขความสมบูรณ์ของคำร้องขอในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ต้องมีหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของคำร้องขอในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นผู้มีสิทธิเข้าชื่อว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ได้เป็นผู้เสียสิทธิเข้าชื่อมีจำนวนครบถ้วนเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 304 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา 60 บัญญัติไว้หรือไม่ ก่อนที่จะดำเนินการไต่สวนคำร้องเพื่อมีมติต่อไป

ประเด็นที่สาม หากผลการตรวจสอบประชาชนผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอน ปรากฏข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่ามีผู้เสียสิทธิฯ รวมอยู่ด้วย อันเป็นผลให้มีผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนที่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา และไม่เป็นผู้เสียสิทธิฯ มีจำนวนไม่ถึง 50,000 คน แล้ว จะถือว่าคำร้องขอให้ถอดถอนเป็นคำร้องขอที่ถูกต้องและครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไป หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อวินิจฉัยในประเด็นที่หนึ่งและประเด็นที่สองแล้ว จึงไม่ต้องพิจารณาวินิจฉัยคำขอในประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประธานวุฒิสภามีหน้าที่ตรวจสอบว่า ผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสี่คนออกจากตำแหน่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่เป็นผู้เสียสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ซึ่งเสียสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีครบจำนวน 50,000 คน ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 304 บัญญัติไว้ ก่อนที่จะส่งคำร้องขอดังกล่าวให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการ

ไต่สวนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 305 ต่อไป และคำร้องขอให้ถอดถอนฯ ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงได้ ต้องเป็นคำร้องขอที่ถูกต้องและครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 304 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา 63 ดังนั้นเมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้อง ปรากฏการโต้แย้งเกี่ยวกับความไม่ครบจำนวนของผู้เข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอน ในขั้นตอนการไต่สวนคำร้องขอของคณะกรรมการ ป.ป.ช. การที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนต่อไปได้ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็จะต้องดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของคำร้องขอในส่วนที่มีการโต้แย้งให้เป็นที่ยุติก่อน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2547 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช.

ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เพื่อพิจารณาวินิจฉัยกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. สรุปว่า

คณะกรรมาธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. แทนตำแหน่งที่ว่าง ที่วุฒิสภาตั้งขึ้นได้ตรวจพบว่าในการประชุมคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2546 คณะกรรมการสรรหาได้พิจารณาคุณสมบัติในเบื้องต้นของผู้สมัครเป็นกรรมการ ป.ป.ช. ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 297 วรรคสอง ประกอบมาตรา 256 โดยในส่วนของคุณสมบัติตามมาตรา 256 (3) ที่บัญญัติว่า "เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่า หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์"นั้น คณะกรรมการสรรหามีความเห็นขัดแย้งทางความคิดเห็นเป็นสองแนวทาง โดยคณะกรรมการสรรหาฯ ได้เลือกใช้แนวทางที่ว่า"อธิบดีหรือเทียบเท่า" ควรพิจารณาว่า เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ 10 โดยไม่คำนึงถึงการดำรงตำแหน่งด้านการบริหารงานว่าเทียบเท่าอธิบดีหรือไม่ และได้ดำเนินการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการ ป.ป.ช. จำนวน 14 คน และคณะกรรมาธิการสามัญฯ ได้นำเสนอรายงานต่อที่ประชุมวุฒิสภา และที่ประชุมวุฒิสภาได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว พร้อมกับได้ลงมติเลือกกรรมการป.ป.ช. จำนวน 7 คน ซึ่งนายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวม 54 คน เห็นว่า การสรรหาและการลงมติเลือกกรรมการ ป.ป.ช. บางคน น่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (3) อันเป็นปัญหาข้อขัดแย้งในทางความคิดระหว่างคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช.

คณะกรรมาธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการ ป.ป.ช. และวุฒิสภา จึงขอให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยประธานรัฐสภาพิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสรรหาจึงอนุโลมได้ว่าเป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กร คือ คณะกรรม การสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งมีการปฏิบัติหน้าที่กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา และรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้ให้อำนาจแก่ประธานรัฐสภาในการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้จึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า

1. มติของคณะกรรมการสรรหาในการวินิจฉัยคำว่า "อธิบดีหรือเทียบเท่า" ให้หมายถึง ผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ 10 โดยไม่คำนึงถึงการบริหารงาน ว่าเทียบเท่ากับตำแหน่งอธิบดีหรือไม่นั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (3) หรือไม่

2. หากมติของคณะกรรมการสรรหาดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ทำให้กระบวนการสรรหาทั้งหมดต้องเสียไป จะต้องมีกระบวนการสรรหาและเลือกกรรมการ ป.ป.ช. แทนผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อด้วยคุณสมบัติดังกล่าวที่จะต้องขาดคุณสมบัติหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

กรณีตามคำร้อง ประธานรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ผู้เสนอคำร้องจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่คำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้จะต้องเป็นคำร้องที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>คณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเนื่องจากเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 297 บัญญัติให้มีขึ้นและบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้ ได้ดำเนินกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. โดยมีมติเกี่ยวกับคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้สมัครและผู้ได้รับการเสนอชื่อที่มีตำแหน่งเป็นอธิบดีหรือเทียบเท่าตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (3) ไปแล้ว กรณีตามคำร้องเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแปลความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (3) เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครและผู้ได้รับการเสนอชื่อที่มีตำแหน่งอธิบดีหรือเทียบเท่าซึ่งคณะกรรมการสรรหาได้ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่</u>

ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. เกิดขึ้น และวุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องโดยเป็นองค์กรที่รับการเสนอชื่อของผู้ที่ได้รับการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาเพื่อพิจารณาเลือกต่อไป ตลอดจนผู้สมัครและผู้ได้รับการเสนอชื่อ ต่างก็มิได้มีความสงสัยในอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องอันเป็นผลให้ได้มาซึ่งรายชื่อบุคคลดังกล่าว และวุฒิสภาก็ได้ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ของตนเรียบร้อยแล้ว คำร้องของประธานรัฐสภาดังกล่าว จึงไม่เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. หรือวุฒิสภาที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงไม่รับคำร้องของประธานรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการใช้อำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภา ในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

พันตำรวจเอก สุรพงศ์ ไผ่นวล สมาชิกวุฒิสภากับคณะ ได้มีหนังสือขอให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย กรณีการใช้อำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภาในการเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

ประธานรัฐสภาพิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 333 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินฯ มาตรา 15 มาตรา 30 มาตรา 31 และมาตรา 33 ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2543 ข้อ 6 (5) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ในการคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน แล้วเสนอต่อวุฒิสภาเพื่อให้ความเห็นชอบโดยวุฒิสภามีอำนาจเพียงให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบเท่านั้น หากไม่ให้ความเห็นชอบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินก็มีหน้าที่ต้องคัดเลือกผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเสนอต่อไปจนกว่าวุฒิสภาจะให้ความเห็นชอบ ดังนั้นการที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอรายชื่อบุคคลที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จำนวน 3 คน ต่อวุฒิสภาเพื่อทำการคัดเลือกและการที่วุฒิสภามีมติคัดเลือกบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน 1 คน จากจำนวน 3 คน จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่น่าจะไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินฯ ประธานรัฐสภาจึงอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอชื่อผู้สมควรเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินต่อวุฒิสภา จำนวน 3 คน และการที่วุฒิสภามีมติเลือกผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน 1 คน จากจำนวน 3 คน ที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอมานั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องของประธานรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้ หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภาต่างก็เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีขึ้นและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ จึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 312 บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยให้การสรรหาและการเลือกผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน และมาตรา 333 (1) บัญญัติให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวต้องบัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในการพิจารณาเลือกผู้สมควรเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในการเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จึงเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการให้ความเห็นชอบบุคคลที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอ ก็เป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญในการถวายคำแนะนำพระมหากษัตริย์ จึงเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ดังนั้น เมื่อประธานรัฐสภาซึ่งเป็นผู้มีสิทธิ

ในการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เห็นว่าการดำเนินการสรรหาผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภาเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 จึงเป็นการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 และเป็นปัญหาที่ได้เกิดขึ้นจริง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไปได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า การที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอชื่อผู้สมควรเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินต่อวุฒิสภา จำนวน 3 คน และการที่วุฒิสภามีมติเลือกผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน 1 คน จากจำนวน 3 คน ที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอมานั้น เป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการสรรหาและเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ได้ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดและมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คือ นายประธาน ดาบเพชร เป็นการดำเนินการที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 312 มาตรา 333 (1) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินฯ มาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) มาตรา 30 และระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2543 ข้อ 6 (5) แล้ว ส่วนการที่ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีหนังสือในนามคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอรายชื่อบุคคลจำนวน 3 คนให้วุฒิสภาพิจารณาเลือก และวุฒิสภามีมติเลือกผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินจำนวน 1 คน จากจำนวน 3 คน นั้น เมื่อรัฐธรรมนูญบัญญัติให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ในการเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และให้วุฒิสภาเป็นองค์กรถวายคำแนะนำพระมหากษัตริย์โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดินฯ มาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) มาตรา 30 และมาตรา 31 บัญญัติให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นองค์กรสรรหาและเลือกแล้วเสนอให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ การให้ความเห็นชอบของวุฒิสภา จึงย่อมต้องมีความหมายเพียงการให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบเฉพาะบุคคลที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีมติเลือกด้วยคะแนนเสียงสูงสุดและมีคะแนนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทั้งหมดเท่าที่มีอยู่มาแล้วเท่านั้น การที่วุฒิสภาดำเนินการเลือกบุคคลในบัญชีรายชื่อที่ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเสนอในนามของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมาพร้อมกับหนังสือนำส่งผลการเลือกของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน โดยเลือกนางจารุวรรณ เมณฑกา ซึ่งได้คะแนนในอันดับที่สอง และไม่ได้จำนวนคะแนนที่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 312 มาตรา 333 (1) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) มาตรา 30 ประกอบด้วยระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2543 ข้อ 6 (5) และมาตรา 31

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า กรณีตามคำร้องของประธานรัฐสภาที่เกี่ยวกับปัญหาการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภาซึ่งเป็นองค์กรตาม

รัฐธรรมนูญในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน นั้น มีการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 312 มาตรา 333 (1) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) มาตรา 30 ประกอบด้วยระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2543 ข้อ 6 (5) และมาตรา 31

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2547

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ เนื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 (6) และมาตรา 302 วรรคท้าย ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 5 และมาตรา 107 ในการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของสำนักงาน ป.ป.ช. การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวของประธานกรรมการและกรรมการ ป.ป.ช. ถือว่าเป็นการบริหารงานและการปฏิบัติหน้าที่ให้กับสำนักงาน ป.ป.ช. ตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ และโดยที่ รัฐธรรมนูญ มาตรา 75 วรรคสอง กำหนดให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียง กับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ การออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2547 จึงได้กระทำโดยสุจริต และเชื่อมั่นว่ามีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมายและถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 วรรคสอง มาตรา 301 (6) มาตรา 302 วรรคท้าย ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 5 มาตรา 107 และได้กระทำโดยเปิดเผย มีการนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ทราบโดยทั่วกัน

การที่สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนหนึ่งเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้ส่งคำร้องดังกล่าวไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อดำเนินคดีต่อประธานกรรมการและกรรมการ ป.ป.ช. ฐานกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 300 จึงเป็นการโต้แย้งอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ในการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2547 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ ดังกล่าวออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.2547 เป็นค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ให้กับสำนักงาน ป.ป.ช. หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

เห็นว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 297 และมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 จึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ส่วนการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญด้วย

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องแล้วเห็นว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 (6) และมาตรา 302 วรรคสามประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542มาตรา 5 และมาตรา 107 ออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ.2547 และได้มีการประกาศใช้โดยเปิดเผยในราชกิจจานุเบกษาแล้ว แสดงว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มิได้มีความสงสัยในอำนาจหน้าที่ของตน หรือมีความขัดแย้งกันระหว่างกรรมการ ป.ป.ช. ในปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด การที่สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้ส่งคำร้องไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกล่าวหาว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะออกระเบียบฯ ดังกล่าว เป็นเรื่องที่สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 300 แต่กลุ่มสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวมิได้เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงมิได้เป็นการโต้แย้งกันในปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น การที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 (6) มาตรา 302 วรรคสาม ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 5 และมาตรา 107 ออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2547 หรือไม่ โดยที่กรณียังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเกี่ยวกับการออกระเบียบฯ ดังกล่าว และไม่ได้มีปัญหาอันเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวแต่อย่างไร กรณีจึงมีลักษณะเป็นการหารือ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจที่จะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยให้ได้เพราะไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไว้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2548 เรื่อง คณะรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับ วุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

คณะรัฐมนตรีโดยปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เสนอคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมายซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ กับ

1. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.)

2. วุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ทั้งสองกรณีสรุปได้ดังนี้

1. การที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ ซึ่งเป็นองค์กรตามพระราช บัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้มีคำสั่งตามมาตรา 32 ประกอบมาตรา 39 แห่งพระราช บัญญัติดังกล่าว เรียกให้สำนักงาน ป.ป.ช. ส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาอุทธรณ์ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ และกรณีที่ได้มีคำวินิจฉัยเป็นที่สุดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

การทุจริตแห่งชาติ และสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองให้แก่ประชาชนผู้ใช้สิทธิตามกฎหมาย

แต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีมติโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ปฏิเสธคำสั่งของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ ที่เรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานและปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงาน ป.ป.ช. ต้องอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หรือไม่

2. การที่คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ มีคำสั่งเรียกเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 32 ประกอบมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และได้มีคำวินิจฉัยให้สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองให้แก่ประชาชนผู้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

แต่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิเสธการส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยและปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำวินิจฉัย โดยอ้างว่าข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองเป็นข้อมูลข่าวสารของวุฒิสภาที่ได้จากการตรวจสอบประวัติและความประพฤติ โดยคณะกรรมาธิการสามัญเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและความประพฤติของบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 135 บัญญัติไว้ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาซึ่งเป็นหน่วยธุรการของวุฒิสภา เป็นเพียงหน่วยงานที่เก็บรักษาเอกสารดังกล่าวไว้แทนวุฒิสภาเท่านั้น รวมทั้งวุฒิสภาและคณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภา มีมติเป็นแนวทางมิให้สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาส่งเอกสารตามที่มีคำสั่งเรียกและไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาสังคมฯ เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และข้อมูลตามอุทธรณ์ที่เป็นประเด็นพิจารณานี้ เป็นข้อมูลโดยแท้ของวุฒิสภาหรือเป็นข้อมูลที่ต้องอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องของคณะรัฐมนตรีทั้งสองกรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้หรือไม่

พิจารณาแล้ว คำร้องที่ผู้ร้องมีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 266 ต้องประกอบด้วยเงื่อนไข ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น

ประการที่สอง ผู้มีสิทธิเสนอคำร้องต้องเป็นประธานรัฐสภา หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่

โดยที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรในฝ่ายบริหาร และมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ หมวด 7 คณะรัฐมนตรีจึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ส่วนคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติให้มีขึ้นและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจึงมิใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปมีว่า กรณีตามคำร้องทั้งสองกรณีเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีหรือไม่ เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องแล้ว

เห็นว่าปัญหาตามคำร้องทั้งสองกรณีเป็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นหน่วยงานของฝ่ายบริหาร ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ดังนั้น

แม้คณะรัฐมนตรีจะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ แต่การที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เป็นการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 แต่งตั้งบุคคล หรือคณะบุคคลตามที่พระราชบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจไว้ เพื่อมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติดังกล่าว คณะรัฐมนตรีไม่ได้ใช้อำนาจในฐานะที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ แต่อย่างใด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จึงไม่ใช่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2548 เรื่อง สภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน “กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย”

สภาผู้แทนราษฎรโดยประธานสภาผู้แทนราษฎร ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน “กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย” สรุปได้ว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เสนอรายงานผลการตรวจสอบฯ ต่อสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 31

แต่ก่อนจะมีการพิจารณา เรื่องดังกล่าวได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายและมีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย โดยฝ่ายแรก เห็นว่า รายงานดังกล่าวคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอ้างว่าอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1) แต่ควรต้องพิจารณา มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (6) ด้วย และรายงานฯ ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการฯ ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลยุติธรรมและคดียังไม่ยุติ การดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติน่าจะขัดต่อพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฯ มาตรา 22 ดังนั้น เมื่อการดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว หากสภาผู้แทนราษฎรพิจารณารับทราบรายงานฯไปแล้ว ต่อมาคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดปรากฏผลไม่ตรงกับที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสรุปย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีก

ฝ่ายที่สอง เห็นว่าการดำเนินการตรวจสอบของคณะกรรมการฯ ไม่น่าจะขัดต่อมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว เนื่องจากเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลเป็นคนละกรณีกับที่คณะกรรมการฯ พิจารณาและคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการตรวจสอบก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาล สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงมีมติให้ส่งเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ว่า รายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย กระทำขึ้นโดยชอบด้วยบทบัญญัติ มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และหากรายงานดังกล่าวไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวแล้ว สภาผู้แทนราษฎรจะมีอำนาจรับทราบหรือพิจารณาดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ เพียงใด

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้คู่กรณีและพยานบุคคลที่คู่กรณีอ้างมาชี้แจงแสดงความเห็นเพิ่มเติมด้วยวาจา ประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่ประสงค์ที่จะชี้แจงแสดงความเห็นเพิ่มเติม ส่วนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า สภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีขึ้นและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ กรณีตามคำร้องจึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งสอง

องค์กรและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว เมื่อสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้เสนอคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1) และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ในการตรวจสอบและทำรายงานกรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย แล้วนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 199 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 200 ในการตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมการศึกษา การวิจัยและการส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน องค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งจัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศเสนอต่อรัฐสภา ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย รัฐธรรมนูญกำหนดอำนาจหน้าที่ดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (6) ได้บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหมายความว่า รัฐธรรมนูญให้อำนาจรัฐสภาตรากฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่อื่นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้นอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1) ถึง (5) และอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติต้องไม่ขัดหรือแย้งต่ออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีเหตุผลในการประกาศใช้ ดังนี้ “โดยที่มาตรา 199 และมาตรา 200 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะเป็นการเสนอแนะนโยบายต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี หรือการส่งเสริมการศึกษา การวิจัย ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนจัดทำรายงานประจำปี โดยได้กำหนดให้อำนาจหน้าที่อื่นของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตลอดจนคุณสมบัติลักษณะต้องห้าม การสรรหา การเลือก การถอดถอน และการกำหนดค่าตอบแทนกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ สมควรดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฯ กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่อื่นให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่หลักตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์ในการตราพระราชบัญญัติฯ คือ การจัดวางระบบและกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมาย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม โดยกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการของคณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ สรุปได้ว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบ เมื่อมีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้วเสนอมาตรการการแก้ไขต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการแก้ไข ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการแก้ไขตามมาตรการที่เสนอหรือดำเนินการแล้วแต่ไม่แล้วเสร็จโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรายงานต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อสั่งการให้มีการดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน แต่หากการดำเนินการดังกล่าวไม่อยู่ในอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่จะสั่งการได้ หรือไม่มีการดำเนินการหรือสั่งการให้ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขภายหลังที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรายงานต่อนายกรัฐมนตรีแล้ว พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป ซึ่งกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1)

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมิใช่เป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือที่ศาลพิพากษาหรือมีคำ สั่งเด็ดขาดแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจตรวจสอบและเสนอมาตรการการแก้ไขตามพระราชบัญญัตินี้” แล้ว เห็นว่าวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติมาตรานี้ ต้องการให้ศาลเป็นองค์กรผู้มีอำนาจชี้ขาดการกระทำหรือการละเลยการกระทำที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เป็นความผิดต่อกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การใช้บังคับบทบัญญัติมาตราดังกล่าวจะต้องไม่มีผลกระทบต่ออำนาจหน้าที่ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1)

สำหรับรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน “กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย” เป็นผลมาจากเหตุการณ์การสลายการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมคัดค้านโครงการฯ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้มีผู้บาดเจ็บ และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมผู้ชุมนุม เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ดำเนินการตรวจสอบและจัดทำรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวและเสนอมาตรการการแก้ไขแล้ว ปรากฏว่า ไม่มีการดำเนินการหรือสั่งการให้ดำเนินการตามมาตรการการแก้ไขภายหลังที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติรายงานต่อนายกรัฐมนตรีแล้ว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป แม้จะปรากฏว่าได้มีการฟ้องคดีต่อศาลภายหลังการเข้าดำเนินการตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็ตาม แต่การตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1) และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฯ มาตรา 22 ในส่วนที่บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการตรวจสอบและเสนอมาตรการการแก้ไขอันสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 200 วรรคหนึ่ง (1) ในการตรวจสอบและทำรายงานกรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย แล้วนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 60/2548 เรื่อง กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในกระบวนการเพื่อให้ได้มา ซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ภายหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินภายหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547 โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ยื่นคำร้องลงวันที่ 20 ตุลาคม 2548 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้พิจารณาวินิจฉัย รวม 2 ประเด็นดังนี้

ข้อ 1 ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547 ว่าการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภาในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมีการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 312 มาตรา 333 (1) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) มาตรา 30 ประกอบด้วยระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาผู้ที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2543 ข้อ 6 (5) และมาตรา 31 นั้น

การที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญและพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้ โดยดำเนินการสรรหาและเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินใหม่โดยถือผลคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญผูกพันคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภา และถือว่าคุณหญิงจารุวรรณ เมณฑกา มิได้รับเลือกจากคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและมิได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภามาตั้งแต่ต้นจึงไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินต่อไปได้นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ประการใด

ข้อ 2 การที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการสรรหาและเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินใหม่ โดยไม่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงจารุวรรณ เมณฑกา พ้นจากตำแหน่ง เพราะมิใช่ตำแหน่งตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ นั้น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและคำขอให้พิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินแล้ว โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการสรรหาและเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินใหม่ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547 ตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้ และเป็นไปตามผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผลผูกพันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 268 จนได้รายชื่อนายวิสุทธิ์ มนตริวัต เป็นบุคคลผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน เสนอวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ และประธานวุฒิสภาได้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามขั้นตอนรัฐธรรมนูญ มาตรา 312 แล้ว เห็นว่าเป็นกรณีที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาดำเนินการในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่ในการสรรหาและเลือกบุคคลผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน อันเป็นการปฏิบัติให้เป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องครบถ้วนตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนแต่อย่างใด การขอถอนตัวของนายวิสุทธิ์ มนตริวัต จากการเป็นผู้ได้รับการเสนอชื่อ การโต้แย้งการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในการสรรหาผู้สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินจากคุณหญิงจารุวรรณ เมณฑกา และการโต้แย้งจากองค์กรภายนอกต่างๆ ไม่ได้เป็นการโต้แย้งขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่ได้ดำเนินการเสร็จไปแล้ว อีกทั้งเมื่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการสรรหาและเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินใหม่ เป็นการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว คำขอให้พิจารณาวินิจฉัยข้อ 2 ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า การที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการสรรหาและเลือก ผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินใหม่ โดยไม่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงจารุวรรณ เมณฑกา พ้นจากตำแหน่ง เพราะมิใช่ตำแหน่งตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้นั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ นั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสรรหาและเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินใหม่ จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเพื่อดำเนินการ

ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำขอดังกล่าวไม่ได้เป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่า กรณีตามคำร้องที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยทั้ง 2 ข้อ ไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น ตามเหตุผลที่ได้พิจารณามาโดยลำดับ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2549 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีศาลปกครองกลางรับฟ้องคดีไว้พิจารณาและมีคำพิพากษาชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีศาลปกครองกลางรับฟ้องคดีไว้พิจารณา และมีคำพิพากษาตามคดีหมายเลขดำที่ 1558/2544 คดีหมายเลขแดงที่ 1234/2547 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2547 และคดีหมายเลขดำที่ 206/2545 คดีหมายเลขแดงที่ 1230/2548 ลงวันที่ 27 กันยายน 2548 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ยกเลิกบัญชีรายชื่อ (เฉพาะจังหวัด) ประกอบคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ 104/2541 ทำให้นางวารุณีฯ ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรี ผู้ฟ้องคดีจึงได้ฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ผู้ถูกฟ้องคดี) ในคดีหมายเลขดำที่ 1558/2544 คดีหมายเลขแดงที่ 1234/2547 ขอให้ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาและมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 399/2543 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2543 และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลเอกสารที่มีผู้รายงานการกระทำความผิดของผู้ฟ้องคดี รายชื่อบุคคลที่รายงานการกระทำความผิด รวมทั้งวัน เวลา สถานที่ที่ระบุการกระทำความผิด ศาลปกครองกลางพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 399/2543 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2543 เฉพาะผู้ฟ้องคดีโดยให้มีผลย้อนหลังไปถึงวันที่ออกคำสั่งดังกล่าว ส่วนคำขออื่นให้ยกเสีย ต่อมาในคดีหมายเลขดำที่ 206/2545 คดีหมายเลขแดงที่ 1230/2548 ผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ 1 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ 2 ผู้ถูกฟ้องคดี โดยขอให้ศาลปกครองพิพากษาหรือมีคำสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ฟ้องคดีขณะดำรงตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรี ตามที่ผู้ฟ้องคดีมีคำขอ ศาลปกครองกลางพิพากษาว่า คดีนี้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานทางปกครองละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ศาลปกครองจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้ได้ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามคำวินิจฉัยดังกล่าว จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด พิพากษาให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ฟ้องคดี

คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เห็นพ้องด้วยกับการที่ศาลปกครองกลางรับฟ้องคดีทั้งสองคดีดังกล่าวไว้พิจารณาและพิพากษา และเห็นว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การกระทำของศาลปกครองกลางทั้งสองกรณีดังกล่าวชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้ว คำร้องที่ผู้ร้องมีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น และผู้มีสิทธิเสนอคำร้องต้องเป็นประธานรัฐสภา หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่

โดยที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 136 บัญญัติให้มีขึ้น และบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีสิทธิเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาต่อไปจึงมีว่า กรณีตามคำร้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือไม่

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ตามมาตรา 144 และมาตรา 145 โดย มาตรา 144 บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นรวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง”

มาตรา 145 บัญญัติว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง

(2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง

(3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง

(4) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้นๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(5) ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ

(6) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย”

พิจารณาแล้วเห็นว่า การใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง มีลักษณะทั้งการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจเป็นการออกคำสั่งหรือกระทำการอื่นใด และการใช้อำนาจทางปกครอง หรือการใช้อำนาจตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเสมอด้วยพระราชบัญญัติ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ การออกคำสั่งทางปกครองและการกระทำอื่นใด กรณีตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องในส่วนที่เกี่ยวกับการที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ 399/2543 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2543 ให้ นางวารุณีฯ พ้นจากตำแหน่งกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรี นั้น เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการแต่งตั้งและการให้นางวารุณีฯ พ้นจากความเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอันเป็นการใช้อำนาจตามที่

กฎหมาย คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 บัญญัติไว้ซึ่งเป็นเรื่องของการบริหารจัดการภายในองค์กรของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่ใช่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ส่วนกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิเสธไม่ยอมปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร อันมีสาเหตุต่อเนื่องมาจากการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งออกคำสั่งให้นางวารุณีฯ พ้นจากความเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งเช่นเดียวกับกรณีการออกคำสั่งตามคำร้องในส่วนที่หนึ่งดังที่ได้วินิจฉัยไว้แล้ว จึงมิใช่เหตุจากการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่อย่างใด

คำร้องทั้งสองกรณีจึงไม่ใช่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้พิจารณาวินิจฉัยให้ได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน เห็นว่า กรณีตามคำร้องไม่เป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน เห็นว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2549 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป

คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอคำร้องลงวันที่ 20 มีนาคม 2549 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป

สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า ตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนพ้นจากตำแหน่ง และกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 เมษายน 2549 นั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศเรื่อง การสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดวันที่พรรคการเมืองจะยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และกำหนดวันรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งกรณีพรรคการเมืองยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีพรรคการเมืองยื่นบัญชีรายชื่อจำนวน 8 พรรค ภายหลังจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบหลักฐานการสมัครและคุณสมบัติของผู้สมัคร และได้ประกาศรายชื่อพรรคการเมืองที่ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว ปรากฏว่านายเปรมศักดิ์ เพียยุระ ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทย ได้ยื่นใบลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรค และได้บวชเป็นพระภิกษุ ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทย ซึ่งได้ยื่นบัญชีรายชื่อไว้จำนวน 100 คน เหลือจำนวน 99 คน

ส่วนกรณีรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มีผู้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทุกเขตเลือกตั้ง และปรากฏว่า ในเขตเลือกตั้งทั้งหมด 400 เขต มีเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว จำนวน 271 เขต และมีเขตเลือกตั้ง 1 เขต คือ เขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสมุทรสาคร ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากเขตเลือกตั้งดังกล่าวมีผู้สมัคร จำนวน 1 คน คือ นายอุดม ไกรวัตนุสสรณ์ พรรคไทยรักไทย ซึ่งเมื่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 3 ได้ตรวจสอบพบว่ามีรายชื่อของนายอุดมฯ อยู่ในบัญชีรายชื่อ

ผู้เสียสิทธิ (ส.ส. 32) จึงประกาศไม่รับสมัครนายอุดมฯ ต่อมานายอุดมฯ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำสั่งว่านายอุดมฯ เป็นผู้เสียสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาข้อมูลจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งกรณีผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อและผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว มีความเห็นดังนี้

กรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ หากพิจารณาจากข้อมูลจำนวนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อในการเลือกตั้งครั้งนี้ ประกอบกับข้อมูลพรรคการเมืองที่เคยมีผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาแล้ว จะเห็นว่า พรรคไทยรักไทยน่าจะเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนสูงสุด ส่วนพรรคการเมืองอื่นอาจได้รับคะแนนเลือกตั้งต่ำและอาจจะน้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ กรณีเช่นนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทยจะได้รับเลือกตั้งทั้งหมด แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคไทยรักไทยมีเหลืออยู่เพียง 99 คน ดังนั้น หากมีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 โอกาสที่จะมีผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไม่ครบ 100 คน ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 98 วรรคหนึ่ง จึงเป็นไปได้สูง

กรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เมื่อพิจารณาข้อมูลจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง แล้ว จะเห็นว่ามีหลายเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จะต้องได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น และหากพิจารณาจากฐานเสียงของแต่ละพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้แล้ว มีหลายเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวที่อาจจะไม่ได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และถึงแม้คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้นๆ แล้ว โอกาสที่ผู้สมัครคนนั้น จะได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละยี่สิบ ก็คงจะเป็นไปได้ยาก ประกอบกับมีเขตเลือกตั้ง 1 เขต คือ เขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสมุทรสาครไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนี้ จะทำให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งไม่ครบจำนวน 400 คน ตามที่กฎหมายกำหนด

คณะกรรมการการเลือกตั้ง เห็นว่า การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 2 เมษายน 2549 มีปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถจะจัดการเลือกตั้งให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบ จำนวน 500 คนได้ โดยเฉพาะปัญหากรณีเขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งไม่มีบทบัญญัติกฎหมายฉบับใดกำหนดแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีขึ้น และบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญหลายมาตรา จึงเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 แต่คำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณา

วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้ จะต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นด้วย

ส่วนการที่จะพิจารณาว่าเป็นกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกิดขึ้นหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากประเด็นตามคำร้องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ซึ่งตามคำร้องนี้ มีประเด็นที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยรวม 3 ประเด็น ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง <u>กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดสมัครรับเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เมื่อครบกำหนดวันสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ปรากฏว่าเขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสมุทรสาคร มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง</u>

เพียงคนเดียว คือ นายอุดม ไกรวัตนุสสรณ์ แต่เมื่อตรวจสอบคุณสมบัติแล้ว ปรากฏว่า มีชื่อนายอุดมฯ อยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เสียสิทธิ ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งจึงประกาศไม่รับสมัคร ต่อมานายอุดมฯ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา และศาลฎีกาได้มีคำสั่งว่า นายอุดมฯ เป็นผู้เสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น ในเขตเลือกตั้งดังกล่าวจึงไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเหลืออยู่ ดังนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 ตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2549 โดยไม่มีการเปิดรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งดังกล่าว สามารถกระทำได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา 144 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนิน การจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรฯ ให้ยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ โดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 2 เมษายน 2549 คณะกรรมการการเลือกตั้งก็มีหน้าที่จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 144 ได้บัญญัติให้ไว้ ดังนั้น ปัญหาใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการรับสมัครดังกล่าว จึงยังอยู่ในอำนาจการพิจารณาดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่ต้องรับผิดชอบในการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 ตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรฯ โดยไม่มีการเปิดรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสมุทรสาครซึ่งไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเหลืออยู่ดังกล่าว สามารถกระทำได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ โดยที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับปัญหาของการไม่มีผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 จังหวัดสมุทรสาคร กรณีคำร้องประเด็นที่หนึ่งนี้จึงยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 9 คน จึงไม่รับคำร้องตามประเด็นที่หนึ่งนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน เห็นว่ากรณีนี้มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกิดขึ้นแล้ว จึงรับคำร้องประเด็นที่หนึ่งนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ประเด็นที่สอง กรณีเขตเลือกตั้งใดที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 74 วรรคสอง จนครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันเลือกตั้งตามมาตรา 7/1 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ยังไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้รับคะแนนเสียงตั้งแต่ร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งอาจทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบจำนวน 500 คน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 98 และทำให้ไม่สามารถเรียกประชุมรัฐสภาได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 ดังนี้ จะถือได้หรือไม่ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งแล้วเสร็จ

พิจารณาแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงแต่คาดการณ์ว่าเมื่อได้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 เมษายน 2549 แล้ว จะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น ซึ่งขณะที่เสนอคำร้องนี้ ยังไม่ได้มีการเลือกตั้งตามวันเวลาดังกล่าว จึงยังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกิดขึ้น

กรณีคำร้องตามประเด็นที่สองนี้ มีลักษณะเป็นการหารือ โดยไม่เป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ให้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงไม่รับคำร้องประเด็นที่สองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ประเด็นที่สาม กรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เมื่อพิจารณาจากบัญชีรายชื่อผู้สมัคร

รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแล้ว เป็นที่คาดหมายได้ว่า เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้ว จะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไม่ครบจำนวน 100 คน อย่างแน่นอน กรณีนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเปิดรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อใหม่ที่ยังขาดอยู่ได้ หรือไม่

พิจารณาแล้ว การที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นนี้ เป็นเพียงการคาดการณ์ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยยังไม่ได้มีปัญหาดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นจริงแต่อย่างใด

กรณีคำร้องตามประเด็นที่สามนี้มีลักษณะเป็นการหารือเช่นเดียวกัน ไม่เป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ให้ได้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงไม่รับคำร้องประเด็นที่สามนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสามประเด็นไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2549 เรื่อง ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 และมาตรา 266 กรณีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามสิบห้าคน ยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ

ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภา ได้รับคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา จำนวนสามสิบห้าคนซึ่งได้เข้าชื่อเสนอคำร้องต่อประธานรัฐสภา เพื่อขอให้ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ว่า กรรมการการเลือกตั้งสามคน เป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและต้องพ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากไม่มีความเป็นกลางทางการเมืองและขาดไร้ซึ่งความสัตย์สุจริต ตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ในมาตรา 136 ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสอง และมาตรา 152 วรรคสอง ได้ตรวจสอบลายมือชื่อของผู้เสนอคำร้องแล้ว เห็นว่ามีสมาชิกวุฒิสภาร่วมลงชื่อในคำร้องมาไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 แล้ว ประธานรัฐสภาจึงต้องส่งคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นดังนี้

1. สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วนับแต่วันที่ 21 มีนาคม 2549 จะสามารถยื่นเรื่องต่อประธานรัฐสภาเพื่อส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้กรรมการการเลือกตั้งทั้งสามคน พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุขาดคุณสมบัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ได้หรือไม่

2. หากสมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ 21 มีนาคม 2549 สามารถยื่นคำร้องตามข้อ 1 ได้ คำร้องดังกล่าวจะเป็นผลให้กรรมการการเลือกตั้งทั้งสามคน คือ พลตำรวจเอกวาสนา เพิ่มลาภ นายปริญญา นาคฉัตรีย์ และนายวีระชัย แนวบุญเนียร ต้องพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

ต่อมา ประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่ประธานรัฐสภา ส่งหนังสือรัฐสภา ที่ สผ 0001/4086 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2549 เรื่อง ขอให้ยับยั้งการส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยให้กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามคน สรุปเหตุผลของการขอให้ยับยั้งได้ว่า การทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภารักษาการนั้น มีการจำกัดไว้โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 130 มาตรา 131 ประกอบกับมาตรา 168 กล่าวคือ อายุวุฒิสภามีกำหนดคราวละหกปี นับแต่วันเลือกตั้ง ซึ่งหมดวาระลงแล้วตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2549 กลายเป็นอดีตสมาชิกวุฒิสภาไปแล้ว แต่ที่ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในฐานะสมาชิกวุฒิสภารักษาการได้นั้น ก็เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 ซึ่งหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภารักษาการจะกระทำได้เพียงสามกรณี คือ

1. หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 19 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 223

2. การทำหน้าที่เลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบ ให้บุคคลดำรงตำแหน่งตามมาตรา 138 มาตรา 143 มาตรา 196 มาตรา 199 มาตรา 257 มาตรา 261 มาตรา 274 (3) มาตรา 277 มาตรา 278 มาตรา 279 (3) มาตรา 297 มาตรา 302 และมาตรา 312

3. ทำหน้าที่พิจารณาและมีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

รัฐธรรมนูญมิได้ให้อำนาจหน้าที่แก่สมาชิกวุฒิสภารักษาการทำหน้าที่อื่นนอกจากหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 ดังนั้น การเข้าชื่อเพื่อร้องขอตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนว่า...สมาชิกวุฒิสภา... มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติ...คำร้องของสมาชิกวุฒิสภารักษาการทั้งสามสิบห้าคนนั้น จึงไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ การยื่นหนังสือตามหนังสือที่อ้างถึงจึงเป็นเพียงการขอใช้สิทธิของประชาชนโดยทั่วไปเท่านั้น อีกทั้งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 137 มีความแตกต่างจากความหมายในรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 เนื่องจากเป็นคนละเรื่องกัน ความตามมาตรา 136 เป็นพฤติกรรม เป็นบทบาท หรือการกระทำของบุคคล เมื่อบุคคลที่ได้รับการสรรหาและได้รับเลือกเป็นกรรมการการเลือกตั้งจนได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ย่อมต้องแสดงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ หากปรากฏในภายหลังว่าผู้นั้นไม่เป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 ต้องดำเนินการตามขบวนการถอดถอนออกจากตำแหน่งไม่ใช่การดำเนินการตามมาตรา 142 แต่อย่างใด

กรณีที่สมาชิกวุฒิสภาเคยยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินพ้นจากตำแหน่งเพราะมีที่มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ภายหลังที่ได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งแล้วแต่บังคับไม่ได้ ย่อมเป็นอุทาหรณ์และเป็นบรรทัดฐานในแนวทางที่จะปฏิบัติต่อไปไว้อย่างชัดเจนปัญหาที่มีอยู่ในขณะนี้ก็เป็นเรื่องในลักษณะเดียวกัน หากประธานรัฐสภารับคำร้องที่อ้างถึงส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญก็จะเป็นปัญหากระทบต่อสถาบันวุฒิสภา เมื่อกรรมการการเลือกตั้งได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งแล้ว แต่ปรากฏต่อมาภายหลังว่าเป็นผู้มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายดังปรากฏในคำร้อง จึงต้องเป็นเรื่องที่ต้องนำเข้าสู่ขบวนการการถอดถอนออกจากตำแหน่ง ตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 303 มาตรา 304 และมาตรา 307 รวมทั้งมาตรา 308 ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแม้จะดำรงตำแหน่งอยู่ในวาระปกติก็ไม่มีสิทธิที่จะเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาต่อกรณีดังกล่าวนี้ได้ หากแต่เป็นสิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดเข้าชื่อเสนอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ปปช. ไต่สวนว่า ข้อกล่าวหาตามคำร้องมีมูลหรือไม่เพียงใด หากมีมูลก็ให้สมาชิกวุฒิสภามีอิสระในการออกเสียงลงมติให้ถอดถอนกรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งหรือทั้งหมดออกจากตำแหน่งต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 วรรคหนึ่ง และมีคำสั่งให้รับหนังสือของประธานวุฒิสภาตามหนังสือรัฐสภาที่ สผ 0001/4086 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2549 เรื่อง ขอให้ยับยั้งการส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยให้กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมไว้ในสำนวน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องของประธานรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 และรับคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา จำนวนสามสิบห้าคนที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วนับแต่วันที่ 21 มีนาคม 2549 ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 หรือไม่ ซึ่งมีประเด็นพิจารณารวมสองประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องของประธานรัฐสภาไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ประธานรัฐสภาจะส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา 142 มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยหรือไม่ เป็นอำนาจหน้าที่ของประธานรัฐสภาโดยประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบคำร้องนั้นให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่มาตรา 142 กำหนดไว้ แต่กรณีที่ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามคำขอท้ายคำร้องข้อ (1) ว่า สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วนับแต่วันที่ 21 มีนาคม 2549 จะสามารถยื่นเรื่อง

ต่อประธานรัฐสภาเพื่อส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้กรรมการการเลือกตั้งทั้งสามคนพ้นจากตำแหน่ง เพราะเหตุขาดคุณสมบัติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ได้หรือไม่ นั้น เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาโดยที่ประธานรัฐสภาซึ่งได้รับคำร้องมายังไม่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ของตนพิจารณาตรวจสอบคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 หรือไม่ อีกทั้งสมาชิกวุฒิสภาจำนวนตามที่ยื่นคำร้อง ก็ไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ เป็นเพียงองค์ประกอบของวุฒิสภาที่มีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีปัญหาความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างสมาชิกวุฒิสภา ไม่ใช่ปัญหาขององค์กรวุฒิสภา จึงถือว่ายังไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 266 ตามคำขอจึงเป็นเพียงการหารือ ไม่ใช่กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 12 คน จึงวินิจฉัยไม่รับคำร้องในส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน มีความเห็นรับคำร้องในส่วนนี้ไว้พิจารณาตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 เนื่องจากเป็นคำร้องที่มีรายการเป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 ส่วนจะรับคำร้องไว้

วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่ นั้น ต้องเป็นกรณีหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 แล้ว

ประเด็นที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามสิบห้าคนที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วนับแต่วันที่ 21 มีนาคม 2549 ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 หรือไม่

พิจารณาแล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา 130 บัญญัติให้อายุของวุฒิสภามีกำหนดคราวละหกปีนับแต่วันเลือกตั้ง และรัฐธรรมนูญ มาตรา 133 (1) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อถึงคราวออกตามอายุของวุฒิสภา และในกรณีที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง รัฐธรรมนูญ มาตรา 131 วรรคสอง ก็บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่ โดยมีอำนาจดำเนินการได้เฉพาะกรณีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 (1) ถึง (3) เท่านั้น และการที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ได้นั้น ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ดังนี้ คือ ผู้ร้องจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและเป็นการร้องขอให้วินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 137 หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 139 ประธานรัฐสภาจึงจะสามารถส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142

กรณีตามคำร้อง ผู้ร้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพได้สิ้นสุดลงแล้วตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2549 เป็นการสิ้นสุดสมาชิกภาพตามอายุของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 130 และมาตรา 133 (1) โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 131 วรรคสอง บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับเลือกตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่ได้เฉพาะการทำหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 (1) ถึง (3) แต่ตามคำร้องเป็นการขอให้พิจารณาวินิจฉัยถึงความเป็นกลางทางการเมือง และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ของกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นกรณีที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 136 จึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ให้สมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลงจะสามารถทำหน้าที่ต่อไปได้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 ประกอบมาตรา 131 วรรคสอง กรณีตามคำร้องจึงไม่ต้องด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ผู้ร้องจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อประธานรัฐสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ได้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 7 คน เห็นว่า กรณีตามคำร้องไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจรับคำร้องส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน

เห็นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วไม่สามารถเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน เห็นว่า จำนวนสมาชิกวุฒิสภาสามสิบห้าคน ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของ มาตรา 142

ในส่วนที่ว่าจะต้องมีสมาชิกวุฒิสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เพราะขณะที่เข้าชื่อร้องขอไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เนื่องด้วยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงด้วยเหตุมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรคงเหลือวุฒิสภาเพียงสภาเดียว จึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 6 คน เห็นว่า ให้รับคำร้องในส่วนนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 4 คน เห็นว่า ให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 2 คน เห็นว่า ให้รับคำร้องในส่วนนี้ไว้พิจารณาตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 เนื่องจากเป็นคำร้องที่มีรายการเป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 ส่วนการพิจารณาว่าจะรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 หรือไม่ นั้น ต้องเป็นกรณีภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องนี้ไว้พิจารณา ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 แล้ว

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52/2546 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3)

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 84/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 ได้มีคำวินิจฉัยว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ซึ่งได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการจัดการการเลือกตั้งอาจถูกฟ้องดำเนินคดีในศาลปกครองได้ โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 271 และมาตรา 276 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า นายโกวิท สุรัสวดี ผู้สมัคร รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 30 (บางกอกน้อย) กรุงเทพมหานคร (ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544) ได้ฟ้องคดีคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร ต่อศาลปกครองกลาง โดยกล่าวหาว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร มีพฤติการณ์ส่อเจตนาที่จะทำให้เกิดการทุจริตเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยในฐานะเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่จัดทำคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร ที่ 17/2543 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 30 ซ้ำซ้อนกันถึง 3 ฉบับ โดยมิชอบด้วยกฎหมาย มีข้อความอันเป็นเท็จและโดยทุจริต ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี จึงขอให้ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษา หรือคำสั่งว่าคำสั่งที่ 17/2543 ดังกล่าวมิชอบด้วยกฎหมาย และขอให้เพิกถอนคำสั่ง

ศาลปกครองกลางได้มีคำวินิจฉัยว่า กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นรายบุคคล ในการออกกฎ คำสั่ง หรือมีมติใดๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล ดังนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร เป็นรายบุคคล มิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ศาลปกครองกลางจึงไม่อาจรับคำฟ้องในส่วนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร ทั้งหมด เป็นรายบุคคลได้

และแม้ว่าจะฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร ในฐานะคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือในฐานะคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 และอาจตกเป็นผู้ถูกฟ้องคดีในศาลปกครองได้ก็ตาม แต่เนื่องจากกรณีตามคำฟ้องเป็นกรณีที่ นายโกวิท สุรัสวดี โต้แย้งคัดค้านการดำเนินการการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร และได้ร้องเรียนไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อขอให้ไม่ให้รับรองผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยสั่งการไปแล้วว่า ไม่พบการกระทำความผิดและไม่ให้มีการนับคะแนนใหม่ จึงถือได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ใช้ อำนาจวินิจฉัยชี้ขาดไป ตามมาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ให้อำนาจไว้ อันเป็นอำนาจหน้าที่ที่มีสภาพเสร็จเด็ดขาด ศาลจึงไม่มีอำนาจรับคำฟ้องไว้พิจารณาหรือมีคำสั่งให้เป็นอย่างอื่นได้

นายโกวิท สุรัสวดี ได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งของศาลปกครองกลางต่อศาลปกครองสูงสุดว่า มีความประสงค์จะฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ร่วมกันออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนับคะแนนซ้ำซ้อนกัน จนเป็นเหตุให้น่าจะเกิดการทุจริต ไม่ได้ประสงค์จะฟ้องในฐานะบุคคล และขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งให้ศาลปกครองกลางรับคำฟ้องไว้พิจารณา ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำสั่ง ที่ 84/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ที่ว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายความว่า... (2) ... คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใดๆ มีผลกระทบต่อบุคคล” และเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภทนั้นอย่างน้อยจะต้อง “อยู่ในกำกับดูแลของรัฐบาล” เนื่องจากคำว่า รัฐบาล มีความหมายกว้างกว่าคำว่า คณะรัฐมนตรี โดยหมายถึง “รัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนประเทศชาติ” มิใช่ “คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหรือทบวง” ฉะนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง จึงอาจถูกดำเนินคดีในศาลปกครองได้

คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 84/2544 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2544 ดังกล่าว จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการจัดการการเลือกตั้ง

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลปกครองสูงสุดให้ความเห็นและชี้แจงเป็นหนังสือเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญฯ แล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 266 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภา เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย” ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลปกครองเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 136 และมาตรา 276 ตามลำดับ บัญญัติให้มีขึ้น และบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญฯ คณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลปกครองจึงมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งและศาลปกครองซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญและมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย ตามมาตรา 144 วรรคสอง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ถือเป็นยุติหรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคหนึ่ง บัญญัติอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ โดยกำหนดให้เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จึงเป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 144 วรรคสอง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ในวรรคหนึ่ง อำนาจหน้าที่ในส่วนนี้จึงเป็นอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

กรณีตามคำร้อง การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งที่ 30 กรุงเทพมหานคร โดยการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว เป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้มีคณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการนับคะแนนในสถานที่นับคะแนนเลือกตั้งสำหรับเขตเลือกตั้งแต่ละแห่ง เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย มาตรา 144 วรรคสอง โดยเฉพาะกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เพื่อนำไปสู่การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) และการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (5) นั้น จึงเป็นการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ไม่ใช่เป็นการใช้อำนาจทางบริหารหรือทางปกครอง แต่อย่างใด

ดังนั้น การให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย ตามมาตรา 144 วรรคสอง เป็นลักษณะการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญอันมีผลให้การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ถือเป็นยุติ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3) ถือเป็นยุติ

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2544 เรื่อง องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภา (ผู้ร้อง) เสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ซึ่งนายอมร อมรรัตนานนท์ มีหนังสือร้องเรียนต่อประธานวุฒิสภาว่า กรรมการ ป.ป.ช. สามคน คือ นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิงปรียา เกษมสันต์ ณ อยุธยา มีชื่อเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท เป็นการกระทำอันฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสองและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง

ผู้ร้องจึงส่งเรื่องให้คณะกรรมาธิการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา ศึกษาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง ปรากฏข้อเท็จจริงว่า

1. กรณีนายเกริกเกียรติฯ ปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ว่า นายเกริกเกียรติฯ มีชื่อเป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดของห้างหุ้นส่วน

จำกัด พิษณุการโยธา ไม่ได้ดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรณีไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (3)

2. กรณีพลโท สวัสดิ์ฯ ผู้ถูกร้องที่ 1 ปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครว่า มีชื่อเป็นกรรมการบริษัทเดอะ เบสท์ เจเนอรัล คอมมูนิเคชั่น จำกัด ในการชี้แจงต่อคณะกรรมาธิการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ 1 แสดงสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540 และวันที่ 4 มกราคม 2544 ว่า มีการดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงการออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ซึ่งเกินสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา

3. กรณีคุณหญิงปรียาฯ ผู้ถูกร้องที่ 2 ปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครว่า มีชื่อเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมร จำกัด ในการชี้แจงต่อคณะกรรมาธิการการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ 2 ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมรฯ มีแต่หนังสือของคุณหญิงวนิดา พูนศิริวงศ์ น้องสาวซึ่งเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวคนหนึ่ง รับรองว่า ผู้ถูกร้องที่ 2 แสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2544 มีการดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงการออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ซึ่งเกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา

ผู้ร้องเห็นว่า เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้ว กรณีของนายเกริกเกียรติฯ ไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (3)

คงมีปัญหาที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. กรณีผู้ถูกร้องที่ 1 ไม่ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เดอะ เบสท์ฯ ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา จะถือว่า เป็นการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 258 วรรคสอง ประกอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 11 วรรคสอง หรือไม่

2. กรณีผู้ถูกร้องที่ 2 ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมรฯ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา และไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมรฯ ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ภายในกำหนดเวลาข้างต้น จะถือว่า ผู้ถูกร้องที่ 2 ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการป.ป.ช. มาก่อน หรือไม่

3. หากฟังได้ว่า กรรมการ ป.ป.ช. ทั้งสองคน คือ พลโท สวัสดิ์ฯ และคุณหญิงปรียาฯหรือคนใดคนหนึ่งในสองคนนี้ กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง ประกอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง มาตั้งแต่เริ่มแรกแล้วองค์ประกอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมีความถูกต้องสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 297 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 6 หรือไม่ และหากฟังได้ว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไม่ถูกต้องสมบูรณ์ตั้งแต่ต้น การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ ป.ป.ช. และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมีความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายหรือไม่ เพียงใด

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว ผู้ร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่กรรมการ ป.ป.ช. บางคนกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่า จะถูกต้องสมบูรณ์มาตั้งแต่ต้นหรือไม่ หากไม่ถูกต้อง การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ ป.ป.ช. และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมีความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายหรือไม่ ถือได้ว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญและประธานรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีมติให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยมี 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การที่ผู้ถูกร้องที่ 1 ไม่ได้จดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเดอะ เบสท์ฯ ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภาเป็นการกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ 1 (พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์) แสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเดอะ เบสท์ฯ เป็นหนังสือลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2540 ยื่นต่อพลเอก เอื้อมศักดิ์ จุละจาริตต์ กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทซึ่งลงลายมือชื่อรับทราบเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2540 โดยพลเอก เอื้อมศักดิ์ฯ เบิกความยืนยันต่อศาลว่า ได้รับทราบการลาออกจริง การลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ 1 จึงมีผลตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2540 ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่ผู้ถูกร้องที่ 1 ได้รับเลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช. การจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ 1 ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2544 จึงเป็นการรับรองการลาออกจากกรรมการบริษัท ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2540 ดังนั้น ณ วันที่ 26 มีนาคม 2542 ที่วุฒิสภามีมติเลือกผู้ถูกร้องที่ 1 เป็นกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ถูกร้องที่ 1 มิได้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทเดอะ เบสท์ฯ อันเป็นข้อห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) จึงมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคสอง ทั้งนี้ ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2544 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 ผู้ถูกร้องที่ 1 จึงได้รับเลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช.โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สอง การที่ผู้ร้องที่ 2 ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมรฯ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา และไม่ได้จดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ภายในกำหนดเวลาข้างต้นเป็นการกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ 2 (คุณหญิงปรียา เกษมสันต์ ณ อยุธยา) แสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมรฯ ต่อคุณหญิงวนิดา พูนศิริวงศ์ กรรมการผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อผูกพันบริษัทโดยคุณหญิงวนิดาฯ มีหนังสือรับรอง และผู้ถูกร้องที่ 2 ยื่นคำให้การเป็นหนังสือของคุณหญิงวนิดาฯ ซึ่งให้การรับรองว่ารับทราบการแสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ทั้งด้วยหนังสือและวาจาตั้งแต่ประมาณวันที่ 1 ถึง 3 เมษายน 2542 แล้ว การลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทสามารถกระทำได้โดยแสดงเจตนาต่อผู้มีอำนาจของบริษัทโดยอาจทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้และหน้าที่ในการจดทะเบียนถอนชื่อออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจ ทั้งนี้ เป็นหลักทั่วไปที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วางไว้ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2544 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 ดังนั้น การลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมรฯ ของผู้ถูกร้องที่ 2 จึงมีผลตั้งแต่วันที่ 1 หรืออย่างช้าตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2542 ซึ่งอยู่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภาให้เป็นกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2542 ผู้ถูกร้องที่ 2 มิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคสอง ผู้ถูกร้องที่ 2 จึงได้รับเลือกเป็นกรรมการป.ป.ช. โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สาม หากฟังได้ว่า กรรมการ ป.ป.ช. ทั้งสองคน คือ ผู้ถูกร้องที่ 1 และผู้ถูกร้องที่ 2 หรือคนใดคนหนึ่งในสองคนนี้ กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง มาตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว องค์ประกอบ

ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะมีความถูกต้องสมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 297 วรรคหนึ่ง หรือไม่ และหากฟังได้ว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการ

ป.ป.ช. ไม่ถูกต้องมาตั้งแต่ต้น การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ ป.ป.ช. และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะถูกต้องหรือไม่ เพียงใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วว่า ผู้ถูกร้องที่ 1 และผู้ถูกร้องที่ 2 มิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง ผู้ถูกร้องทั้งสองคนได้รับเลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช. โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กรณีตามประเด็นที่สาม จึงไม่ต้องวินิจฉัย

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญด้วยคะแนนเสียง 11 เสียง (โดยอีก 3 เสียง ไม่รับคำร้อง ไว้พิจารณาวินิจฉัยมาตั้งแต่ต้น) จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องที่ 1 และผู้ถูกร้องที่ 2 มิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

ไม่มี

4.4.6 การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 85/2547 เรื่อง สมาชิกพรรคไทยรักไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติของพรรคไทยรักไทยมีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม

นายประหยัด จันทพาล กับสมาชิกพรรคไทยรักไทย (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย โดยมีข้อเท็จจริงสรุปว่า ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้ประกาศให้มีการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ระหว่างวันที่ 9 - 13 กุมภาพันธ์ 2547 โดยจัดให้มีการเลือกตั้ง ในวันที่ 14 มีนาคม 2547 พร้อมกันทั่วประเทศ ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ทั้งนี้ กฎหมายเลือกตั้งดังกล่าวและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติหลักการของการเลือกตั้ง มิให้ผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง มีเพียงการสังกัดกลุ่มต่างๆ หรือสมัครในนามอิสระเท่านั้น เพราะรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นโดยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 284 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งรัฐบาลต้องให้ความอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองตนเองโดยควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ปรากฏว่าพรรคไทยรักไทยกลับแสดงเจตนารมณ์และแนวทางของพรรคต่อการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและคณะสามารถนำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า มติดังกล่าวครอบงำการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นมติที่ไม่ชอบด้วยหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย จำนวน 4 คน ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองท้องถิ่นของรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วย จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินการช่วยเหลือการเลือกตั้งในนามพรรคไทยรักไทย เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม หรือไม่

ประเด็นที่สอง มติพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นมติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

เห็นว่า อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสามนั้น มีได้เฉพาะกรณีขอให้วินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือขอให้วินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเท่านั้น ดังนั้น ประเด็นที่หนึ่งจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะต้องวินิจฉัย ส่วนประเด็นที่สองให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า มติพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นมติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม หรือไม่

<u>แม้ตามรัฐธรรมนูญจะมิได้มีการให้ความหมายของ คำว่า “หลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ไว้ แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแล้วเห็นว่าหลักการดังกล่าวย่อมหมายถึงหลักการต่างๆ เป็นต้นว่า (1) ประชาชนในราชอาณาจักรไทยเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (2) ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้แทนของตนไปใช้อำนาจในการบริหารกิจการของประเทศและท้องถิ่นต่างๆ (3) รัฐจะต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ (4) รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนดังกล่าวไม่ได้ เว้นแต่โดยบทบัญญัติของกฎหมาย และ(5) ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และยอมรับหลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย</u>

<u>พิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายมิได้มีการบัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นต้องสังกัดพรรคการเมือง วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง สามารถแข่งขันกันได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะสมัครในนามสังกัดพรรคหรือไม่ก็ได้ และการที่ผู้สมัครลงสมัครในนามสังกัดพรรค และพรรคที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นเข้ามาสนับสนุน ก็ไม่ถือว่าเป็นการแทรกแซงการเลือกตั้ง ไม่กระทบถึงความเป็นอิสระของท้องถิ่น เพราะความอิสระในท้องถิ่นนั้น หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ</u>

<u>การที่พรรคไทยรักไทยมีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและคณะ สามารถนำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคฯ ไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้นั้น มิได้ทำให้การเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถูกครอบงำจากพรรคการเมือง เพราะมติดังกล่าวไม่ได้ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นต้องเสียสิทธิและเสรีภาพในการเลือกผู้แทนของตน อันเป็นหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่อย่างใด</u>

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า มติพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นมติที่ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18-22/2555 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวันธงชัย ชำนาญกิจ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายวรินทร์ เทียมจรัส นายบวร ยสินธร กับคณะ ยื่นคำร้องรวมห้าคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งห้ามีประเด็นแห่งคดีเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อประโยชน์ ในการดำเนินกระบวนพิจารณา จึงมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน โดยในส่วนของฝ่ายผู้ร้องให้เรียก พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ 1 นายวันธงชัย ชำนาญกิจ ผู้ร้องที่ 2 นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ 3 นายวรินทร์ เทียมจรัส ผู้ร้องที่ 4 และนายบวร ยสินธร กับคณะ ผู้ร้องที่ 5 และฝ่ายผู้ถูกร้องให้เรียก ประธานรัฐสภา ในฐานะรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ 1 คณะรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องที่ 2 พรรคเพื่อไทย ผู้ถูกร้องที่ 3 พรรคชาติไทยพัฒนา ผู้ถูกร้องที่ 4 นายสุนัย จุลพงศธร กับคณะ ผู้ถูกร้องที่ 5 และนายภราดร ปริศนานันทกุล กับคณะ ผู้ถูกร้องที่ 6 โดยข้อเท็จจริงในคำร้องสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ 2 ถึงผู้ถูกร้องที่ 6 ได้ยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ต่อผู้ถูกร้องที่ 1 ฝ่ายผู้ร้องเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 291 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเท่านั้น ดังนั้น การที่ฝ่ายผู้ถูกร้องเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่จึงมีผลให้เป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ถือเป็นการล้มล้าง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มา ซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคหนึ่ง จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยและมีคำสั่ง (1) มีคำสั่งให้ฝ่ายผู้ถูกร้องเลิกการกระทำใดๆ เกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (2) มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องที่ 3 และพรรคผู้ถูกร้องที่ 4 ซึ่งเป็นผู้ยื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และ (3) มีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรค และกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ 3 และพรรคผู้ถูกร้อง ที่ 4 เป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า มาตรา 68 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้ทราบการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองผู้กระทำการตามมาตรา 68 วรรคหนึ่ง ยื่นคำร้องขอให้มีการตรวจสอบการกระทำดังกล่าวได้สองช่องทาง คือ 1. เสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และ 2. ยื่นคำร้องขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว โดยอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและวินิจฉัยสั่งการ ในกรณีที่ผู้ร้องใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 วรรคสอง นี้ เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนอัยการสูงสุดเพียงแต่มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เท่านั้น หาได้ตัดสิทธิของผู้ร้องที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงไม่ เมื่อผู้ร้องได้เคยเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบแล้วยังไม่ได้ผลเป็นที่พอใจ จึงชอบที่จะใช้สิทธิประการที่สองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รับคำร้องทั้งห้านี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (2) และดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป

ประเด็นที่หนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า มาตรา 68 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้ทราบการกระทำ อันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 68 วรรคหนึ่ง ที่จะใช้สิทธิให้มีการตรวจสอบการกระทำดังกล่าวได้ โดยให้มีสิทธิสองประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และประการที่สอง สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้ เพราะอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและวินิจฉัยสั่งการในกรณีที่ผู้ร้องใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 วรรคสอง นี้ เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ อัยการสูงสุดเพียงแต่มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และยื่นคำร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เท่านั้น หาได้ตัดสิทธิของผู้ร้องที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงไม่แม้ผู้ร้องได้เสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้ร้องที่จะใช้สิทธิในประการที่สองยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญได้ การแปลความดังกล่าวนี้สอดคล้องต่อเจตนารมณ์ในมาตรา 68 ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นไปเพื่อรับรองสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 69 ที่ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้าน โดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไป ตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้" การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งให้เลิกการกระทำที่อาจเป็นการใช้สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้นั้น การกระทำดังกล่าวจะต้องกำลังดำเนินอยู่และยังไม่บังเกิดผลจึงจะสามารถวินิจฉัยสั่งให้เลิกการกระทำนั้นได้ หาไม่แล้วคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 วรรคสอง ก็จะพ้นวิสัย ไม่สามารถใช้บังคับได้ ทั้งสิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 นี้ มีหลักการสำคัญ มุ่งหมายให้ชนชาวไทยทุกคนมีส่วนร่วมในการปกป้องพิทักษ์รักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการเข้าสู่อำนาจในการปกครองประเทศให้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มิให้ถูกล้มล้าง โดยสภาพจึงเป็นมาตรการในการป้องกันไว้ล่วงหน้า เพื่อจะได้มีโอกาสตรวจสอบและวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่จะเป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองและการล้มล้างรัฐธรรมนูญมิให้ เกิดขึ้นได้ เพราะหากปล่อยให้เกิดการกระทำที่เป็นภัยร้ายแรงต่อรัฐธรรมนูญและระบอบการปกครอง ตามรัฐธรรมนูญขึ้นแล้วย่อมสุดวิสัยที่จะแก้ไขให้กลับคืนดีได้ ดังนั้น ประชาชนผู้ทราบเหตุตามมาตรา 68 วรรคสอง ย่อมสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาและวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง

ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 สำมารถแก้ไขเพิ่มเติมโดยยกเลิกรัฐธรรมนูญทั้งฉบับได้ หรือไม่

เห็นว่า อำนาจในการก่อตั้งองค์กรสูงสุดทางการเมืองหรืออำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของประชาชนอันเป็นที่มาโดยตรงในการให้กำเนิดรัฐธรรมนูญ โดยถือว่ามีอำนาจเหนือรัฐธรรมนูญที่ก่อตั้ง ระบบกฎหมายและองค์กรทั้งหลายในการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครอง เมื่อองค์กรที่ถูกจัดตั้งมีเพียงอำนาจ ตามที่รัฐธรรมนูญให้ไว้ และอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะให้องค์กรนั้นใช้อำนาจที่ได้รับมอบมาจากรัฐธรรมนูญนั้นเอง กลับไปแก้รัฐธรรมนูญนั้นเหมือนการใช้อำนาจแก้ไขกฎหมายธรรมดา สำหรับประเทศไทย เป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายที่ยึดหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญจะต้องกำหนดวิธีการ หรือกระบวนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญไว้เป็นพิเศษแตกต่างจากกฎหมายโดยทั่วไป

การตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นกระบวนการที่ได้ผ่านการลงประชามติโดยตรงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจึงเป็นผู้สถาปนารัฐธรรมนูญฉบับนี้ ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 แม้จะเป็นอำนาจของรัฐสภาก็ตาม แต่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชน ก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้อำนาจ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 291

ประเด็นที่สาม การกระทำของผู้ถูกร้องเป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มีเจตนารมณ์เพื่อต้องการให้มีวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นรายมาตราเพื่อปฏิรูปการเมืองและปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ไว้เพื่อเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากข้อบกพร่องในตัวรัฐธรรมนูญเอง หรือปัญหาจากข้อเท็จจริงทางการเมืองที่ต้องมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีความสอดคล้องต่อเนื่องในคราวเดียวกัน หากพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ที่มาจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 เพื่อให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญมาทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งกำลังเข้าสู่การลงมติ ในวาระที่สาม จะเห็นได้ว่ากระบวนการดังกล่าวยังไม่มีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะถือได้ว่าเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง อีกทั้งขั้นตอนการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญยังมิได้เป็นรูปธรรม การกล่าวอ้างของผู้ร้องจึงเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าซึ่งยังไม่ปรากฏผลประการใด และยิ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (1) วรรคสอง ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของการแก้ไขเพิ่มเติมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญว่า “ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้” ประกอบกับบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ให้เหตุผลว่า “จะยังคงรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป” และในบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 291/11 วรรคห้า ก็ยังบัญญัติคุ้มกัน เพื่อรับรองการร่างรัฐธรรมนูญที่จะไม่กระทบถึงสาระสำคัญแห่งรัฐว่า “ร่างรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์จะกระทำมิได้” และหากร่างรัฐธรรมนูญ มีลักษณะตามวรรคห้าดังกล่าว “ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป” ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 291/11 วรรคหก

อย่างไรก็ตาม หากสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขบทบัญญัติในหมวดว่าด้วยพระมหากษัตริย์แล้ว ทั้งประธานรัฐสภาและรัฐสภาก็มีอำนาจยับยั้งให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไปได้ รวมทั้งหากบุคคลใดทราบว่ามีกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวก็ยังมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวในทุกช่วงเหตุการณ์ที่บุคคลนั้นทราบตราบเท่าที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 68 ยังมีผลใช้บังคับ ประการสำคัญ เมื่อพิจารณาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา บันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริง และการไต่สวนของศาลจากฝ่ายผู้ถูกร้อง อาทิ นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ประธานรัฐสภา นายอัชพร จารุจินดา ผู้แทนคณะรัฐมนตรี นายยงยุทธ วิชัยดิษฐ ผู้แทนพรรคเพื่อไทย นายชุมพล ศิลปอาชา ผู้แทนพรรคชาติไทยพัฒนา และนายภราดร ปริศนานันทกุล ล้วนต่างเบิกความถึงเจตนารมณ์ในการดำเนินการเพื่อให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ว่า มิได้มีเจตนารมณ์ ที่จะกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้และผู้ถูกร้องทั้งหมดยังแสดงถึงเจตคติอันตั้งมั่นว่า จะดำรงคงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่เช่นเดิม พิจารณาแล้วจึงเห็นว่า ข้อเท็จจริงยังรับฟังไม่ได้ว่า การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งหกเป็นการล้มล้าง การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มา ซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ข้อกล่าวอ้างทั้งหมดจึงคงเป็นเพียงการคาดการณ์ หรือเป็นความห่วงใยต่อสถาบัน

พระมหากษัตริย์และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทั้งยังห่างไกลต่อการที่จะเกิดเหตุตามที่กล่าวอ้าง การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งหกจึงฟังไม่ได้ว่ามีเจตนาล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไป ตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 วรรคหนึ่ง จึงให้ยกคำร้องในประเด็นนี้

เมื่อได้วินิจฉัยเป็นดังนี้แล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นว่า หากกรณีเป็นการกระทำที่เข้าข่าย ตามมาตรา 68 วรรคหนึ่ง จะถือเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งยุบพรรคการเมือง และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือไม่ อีกต่อไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงให้ยกคำร้องทั้งห้าคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2556 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายวราเทพ รัตนากร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และ (5) ประกอบมาตรา 174 (5) หรือไม่

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวม 24 คน ผู้ร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายวราเทพ รัตนากร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และ (5) ประกอบมาตรา 174 (5) หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า ผู้ร้องเห็นว่าผู้ถูกร้องเป็นบุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีหมายเลขแดงที่ อม. 10/2552 ลงวันที่ 30 กันยายน 2552 ให้จำคุกเป็นเวลา 2 ปี และปรับ 20,000 บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ต่อมาวันที่ 27 ตุลาคม 2555ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเมื่อนับจากวันฟังคำพิพากษาจนถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ถือว่าผู้ถูกร้องคงเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปี ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และความผิดตามคำพิพากษาดังกล่าวไม่ใช่ความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องอาจจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และ (5) ประกอบมาตรา 174 (5) ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะมีขึ้นจากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีของผู้ถูกร้อง ผู้ร้องจึงเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 และมาตรา 92

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 182 วรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ ... (3) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 174” และมาตรา 174 บัญญัติว่า “รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ... (5) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปี ก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ” โดยมาตรา 182 วรรคสาม บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา 91 และมาตรา 92 มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (2) (3) (5) หรือ (7) หรือวรรคสอง ...” ซึ่งมาตรา 91 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง ... และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่”

ดังนั้น เมื่อผู้ร้องซึ่งประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา รวม 24 คน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และ (5) ประกอบมาตรา 174 (5) และประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 182 วรรคสาม และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (10) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาพร้อมเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องได้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่าเป็นไปโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ และแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ผู้ถูกร้องเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 182 ใช้บังคับกับบุคคลในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อเกิดเหตุตามมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (1) ถึง (8)

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา 174 (5) ที่กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่าต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามคือไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปี ก่อนได้รับการแต่งตั้ง ซึ่งหมายถึง บุคคลนั้นจะต้องถูกจำคุกจริงจึงจะนับวันพ้นโทษได้ และพ้นโทษหรือพ้นออกจากคุกมายังไม่ถึงห้าปี ส่วนการรอการลงโทษนั้น ไม่ใช่การรับโทษจำคุกและไม่สามารถนับวันพ้นโทษได้ ทั้งนี้ สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไป และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 74 ที่บัญญัติให้การที่บุคคลต้องคำพิพากษาให้จำคุกนั้นบุคคลต้องถูกจำคุกจริง ศาลจึงต้องออกหมายจำคุกให้

เนื่องจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้พิพากษาให้รอการลงโทษจำคุกไว้ 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และผู้ถูกร้องไม่ได้กระทำความผิดภายในระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้ ผู้ถูกร้องจึงพ้นจากการที่จะถูกลงโทษในคดีนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 58 วรรคสอง จึงมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 174 (5) แต่ประการใด

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 ว่า การรอการลงโทษมิใช่เป็นการต้องคำพิพากษาให้จำคุก ผู้ถูกร้องเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญจึงชอบที่จะไม่รับเรื่องหรือประเด็นดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 215

กรณีนี้มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาก่อนว่า ข้อที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ประเด็นในคดีนี้ เป็นประเด็นเดียวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 ซึ่งวินิจฉัยตามมาตรา 216 (4) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีหลักการเดียวกับมาตรา 174 (5) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ชอบที่จะรับคดีนี้ไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 215 นั้น

เห็นว่า มาตรา 215 มิใช่บทบังคับ แต่เป็นบทบัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะไม่รับไว้พิจารณาก็ได้ นอกจากนี้ คดีนี้มีข้อเท็จจริงที่แตกต่างจากข้อเท็จจริงในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 และยังมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาตามมาตรา 182 ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงชอบที่จะรับคดีนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นแห่งคดีที่ต้องวินิจฉัยมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และ (5) ประกอบมาตรา 174 (5) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติหลักเกณฑ์การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีไว้ โดยมาตรา 174 กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และเมื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้วมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (1) ถึง (8) กำหนดเหตุความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ซึ่งการ

ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี นั้น อาจเป็นเหตุที่เกิดขึ้นหรือตรวจพบในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีก็ได้

สำหรับเหตุแห่งการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) เป็นกรณีที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 174 ซึ่งเป็นการกลั่นกรองบุคคลก่อนเข้าสู่ตำแหน่งรัฐมนตรี แต่มีการตรวจพบในขณะที่ผู้นั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่าเป็นผู้ที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 174

ประเด็นที่ผู้ร้องขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) นั้น

มาตรา 182 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (3) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท ..."

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีต้องคำพิพากษาให้จำคุกดังกล่าว เป็นกรณีต้องคำพิพากษาในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จึงจะเป็นผลให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว แต่กรณีของผู้ถูกร้องเป็นกรณีที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกก่อนจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3)

มีประเด็นต้องพิจารณาต่อไปว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 174 (5) หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) บัญญัติว่า "ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 174" ซึ่งมาตรา 174 บัญญัติว่า"รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (5) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุก โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปี ก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ..."

กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 174 (5) นี้เป็นการพิจารณาถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าเคยต้องคำพิพากษาของศาลให้จำคุกมาก่อนหรือไม่ ซึ่งรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ให้บุคคลที่เข้าสู่ตำแหน่งรัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติ ไม่มีลักษณะต้องห้าม และยังคงต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี โดยมาตรา 174 (5) บัญญัติว่า "รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ... (5) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปี ก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ" ในขณะที่มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติว่า "ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (3) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษหรือความผิดฐานหมิ่นประมาท"

พิจารณาแล้วเห็นว่า การกำหนดลักษณะต้องห้ามของการเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเพราะเหตุที่บุคคลนั้นเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 174 (5) ไม่ได้เป็นการห้ามโดยเด็ดขาด ยังคงเปิดโอกาสให้บุคคลนั้นเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้ เมื่อพ้นระยะเวลาหลังจากพ้นโทษมาแล้วห้าปี จึงจะสามารถได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งได้ การกำหนดลักษณะต้องห้ามเช่นนี้เป็นการตัดสิทธิบุคคลประการหนึ่ง เพราะทำให้บุคคลนั้นต้องเสียสิทธิการเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีชั่วระยะเวลาหนึ่งตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ จึงต้องพิจารณาอย่างเคร่งครัด โดยเหตุที่การสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และ (5) อยู่ในมาตราเดียวกัน การพิจารณาความหมายของข้อความว่า "ต้องคำพิพากษาให้จำคุก" ตามมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 174 (5) จึงต้องพิจารณาเปรียบเทียบกัน เมื่อมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) บัญญัติให้ความเป็นรัฐมนตรีต้องสิ้นสุดลงเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ แสดงว่า รัฐธรรมนูญมี

<u>เจตนารมณ์ให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีที่ต้องคำพิพากษาให้จำคุกขณะดำรงตำแหน่ง ต้องสิ้นสุดการเป็นรัฐมนตรีทันที แม้ว่าคำพิพากษานั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือคำพิพากษานั้นศาลจะให้รอการลงโทษก็ตาม</u>

ขณะที่มาตรา 174 (5) บัญญัติลักษณะต้องห้ามของการเข้าสู่ตำแหน่งรัฐมนตรีไว้เพียงว่าเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปี ก่อนได้รับแต่งตั้ง ไม่ได้มีถ้อยคำ ขยายลักษณะของการต้องคำพิพากษาให้จำคุกดังเช่นมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) การเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตามมาตรา 174 (5) นี้ เป็นเพียงการกำหนดเงื่อนไขและเงื่อนเวลาของการเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และแม้จะถูกนำเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีตามมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ก็ตาม

การพิจารณาความหมายของการเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตามมาตรา 174 (5) จึงต้องมีความหมายที่ต่างไปจากมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) เพราะมีการบัญญัติคำ ขยายความที่ต่างกัน เมื่อมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 174 (5) ไม่ได้มีคำ ขยายความว่าการเคย “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” รวมถึงกรณีที่คำพิพากษานั้นยังไม่ถึงที่สุด หรือรวมถึงกรณีที่ศาลให้รอการลงโทษไว้ด้วย คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ตามมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 174 (5) การพิจารณาคำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ตามมาตรา 174 (5) จึงต้องเป็นกรณีที่ต้องโทษจำคุกจริง มิใช่กรณีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกแต่ให้รอการลงโทษไว้ และเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกเป็นเวลา 2 ปี โดยโทษจำคุกศาลให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี จึงถือไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 174 (5) ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 174 (5)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยมติเอกฉันท์ว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายวราเทพ รัตนากร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง ไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก (6 ต่อ 3) ว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบมาตรา 174 (5)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2556 เรื่อง นายสฤษดิ์ ประดับศรี กับสมาชิกพรรคเพื่อไทย รวม 108 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยว่า มติของพรรคเพื่อไทย ที่อนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออก จากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จะขัดต่อสถานะ และการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับ หลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่

นายสฤษดิ์ ประดับศรี กับสมาชิกพรรคเพื่อไทย รวม 108 คน ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม ว่า มติของพรรคเพื่อไทย ผู้ถูกร้องที่ 1 ที่อนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม มาตรา 102 (9) มาตรา 103 มาตรา 109 วรรคหนึ่ง (2) และมาตรา 265 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

นายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรค ผู้ถูกร้องที่ 1 ลำดับที่ 82 หลังจากประกาศผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2554 แล้ว นายสถิรพร นาคสุข ได้มีหนังสือฉบับลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2555 ถึงผู้ถูกร้องที่ 1 ขอลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร พร้อมทั้งขออนุญาตใช้ชื่อและภาพเครื่องหมายของพรรคผู้ถูกร้องที่ 1 ในการรณรงค์หาเสียงและผู้ถูกร้องที่ 1 มีมติอนุญาตให้ลาออก ต่อมาเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2555 ปรากฏชื่อนายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร หมายเลข 1

ผู้ร้องมีความเห็นและขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. มติของผู้ถูกร้องที่ 1 ที่อนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม มาตรา 102 (9) มาตรา 103 มาตรา 109 วรรคหนึ่ง (2) และมาตรา 265 โดยผู้ร้องเห็นว่ามติของผู้ถูกร้องที่ 1 ดังกล่าวเป็นโมฆะและผู้ถูกร้องที่ 2 ไม่สามารถมีมติรับนายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้ เนื่องจาก พระราช บัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 (13) บัญญัติเกี่ยวกับบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นว่า ต้องไม่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2. ให้ถือว่านายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จนกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคราวเลือกตั้งนั้นจะครบวาระ

3. มติของผู้ถูกร้องที่ 1 ไม่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีลักษณะและความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 10 วรรคสอง (5) และมาตรา 33

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 33 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ร้องเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทย จำนวน 108 คน ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน ได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า มติของผู้ถูกร้องที่ 1 ที่อนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม มาตรา 102 (9) มาตรา 103 มาตรา 109 วรรคหนึ่ง (2) และมาตรา 265 กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 33 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (1) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ผู้ถูกร้องทั้งสองยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

ผู้ถูกร้องที่ 1 ชี้แจงว่า พรรคไม่เคยมีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เนื่องจากไม่เคยได้รับหนังสือลาออกของนายสถิรพร นาคสุข และไม่เคยอนุญาตให้ใช้ชื่อและภาพเครื่องหมายของพรรคผู้ถูกร้องที่ 1 ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร

ผู้ถูกร้องที่ 1 เห็นว่า สถานะของการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอยู่ จนถึงวันประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น เนื่องจากการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เป็นรูปแบบการเลือกตั้งที่มีเจตนารมณ์มุ่งเน้นไปที่ความนิยมของพรรคการเมืองเป็นหลัก แตกต่างจากการเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่มุ่งเน้นไปที่ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ของพรรคการเมืองได้ว่างลงในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (2) จึงได้บัญญัติให้เลื่อนบุคคลในบัญชีรายชื่อลำดับถัดไปขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง กรณีดังกล่าวย่อมมีความหมายว่า บุคคลที่จะเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น จะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมิได้หมายความว่า ผู้ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้นจะไปดำเนินการใช้สิทธิในเรื่องอื่น ๆ มิได้ การที่นายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคผู้ถูกร้องที่ 1 ลำดับที่ 82 ได้ไปใช้สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร เป็นสิทธิที่พึงกระทำได้ เพราะการ

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 สิ้นสุดลง และผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบถ้วนแล้ว สถานะของการเป็นผู้สมัครได้สิ้นสุดลงโดยอัตโนมัติ นายสถิรพร นาคสุข จึงมิใช่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การยื่นขอลาออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นเพียงการแสดงเจตนาที่ไม่ต้องการอยู่ในบัญชีรายชื่อต่อไป หากผู้ร้องเห็นว่านายสถิรพร นาคสุข ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ก็ชอบที่จะใช้สิทธิร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ผู้ถูกร้องที่ 1 จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยกคำร้อง

ผู้ถูกร้องที่ 2 ชี้แจงว่า นายสฤษดิ์ ประดับศรี ได้มีหนังสือฉบับลงวันที่ 13 มิถุนายน 2555 ถึงประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธร ขอให้ถอนชื่อนายสถิรพร นาคสุข ออกจากการเป็น ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ผู้ถูกร้องที่ 2 พิจารณาแล้วมีคำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ 535/2555 วันที่ 3 กรกฎาคม 2555 เรื่อง การวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร โดยวินิจฉัยว่า ในขณะสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร นายสถิรพร นาคสุข ไม่มีฐานะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 (13) นายสถิรพร นาคสุข จึงเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร การดำเนินการจึงชอบด้วยกฎหมายและเป็นไปตามที่กฎหมาย ระเบียบ และมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนดไว้ทุกประการ

เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2555 ผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ประกาศผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยโสธร ให้นายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง ประกอบกับผู้ถูกร้องที่ 2 เป็นผู้ควบคุม และดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง หรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ 2 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 236 วรรคหนึ่ง (5) และมาตรา 238 ผู้ร้องจึงไม่อาจนำคดีนี้มาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัย ในประเด็นดังกล่าวได้ ส่วนข้อห้ามถอนการสมัครรับเลือกตั้งหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้ง อันจะเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 103 วรรคสาม มีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองได้รับใบรับใบสมัครรับเลือกตั้งจากเจ้าหน้าที่จนถึงวันที่ผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ประกาศผลการเลือกตั้ง ทั้งกฎหมายก็มิได้บัญญัติห้ามมิให้บุคคลที่มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแต่อย่างใด ผู้ถูกร้องที่ 2 จึงขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยกคำร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงงดทำการไต่สวนตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 32 วรรคหนึ่ง โดยมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า มติของผู้ถูกร้องที่ 1 ที่อนุญาตให้ นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า นายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อของพรรคผู้ถูกร้องที่ 1 ลำดับที่ 82 ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง ลงวันที่ 2 มิถุนายน 2554 ในคราวการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ต่อมาได้มีประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งการประกาศผล การเลือกตั้งดังกล่าว ไม่ปรากฏชื่อนายสถิรพร นาคสุข เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ สถานภาพการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจึงสิ้นสุดลง การที่นายสถิรพร นาคสุข แสดงเจตนาลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อของพรรคผู้ถูกร้องที่ 1 ตามหนังสือฉบับลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2555 เพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 102

บทบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดลักษณะของบุคคล ที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยห้ามผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่นสมัคร เพื่อมิให้เกิดการขัดแย้งในการทำหน้าที่หรือใช้อำนาจ จึงไม่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็น ให้ต้องวินิจฉัยในคดีนี้

ส่วนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 (13) ที่บัญญัติให้บุคคลผู้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกัน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หลักการตามบทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 102 (9) อีกทั้งขณะที่นายสถิรพร นาคสุข สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร สถานภาพการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้สิ้นสุดลงแล้ว จึงไม่อยู่ในบังคับ แห่งบทบัญญัติมาตรา 45 (13) นี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา 103 บทบัญญัติมาตรานี้มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการสมยอมกันทางการเมือง และเป็นการกำหนดห้ามพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองถอนการสมัครรับเลือกตั้งหรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ ก็เพื่อแก้ไขปัญหากรณีที่ในระหว่างการเลือกตั้ง หากพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งถอนการสมัคร หรือเปลี่ยนแปลงผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งจะทำให้ไม่อาจจัดการเลือกตั้งได้ อันเป็นการช่วยเหลือพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอื่นให้ได้รับประโยชน์ แสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 103 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง กำหนดหลักเกณฑ์ไว้สำหรับกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มิได้มีความมุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วยแต่อย่างใด

ทั้งรัฐธรรมนูญ มาตรา 103 วรรคสาม จะมีผลบังคับในระหว่างที่ยังมิได้มีการประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น การถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้งภายหลังจากการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นไปแล้ว ย่อมทำได้โดยชอบ เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นกรณีการขอลาออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากที่ผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ประกาศผลการเลือกตั้งในครั้งนั้นจนเสร็จสิ้นไปแล้ว มิใช่การถอนตัว ผู้สมัครรับเลือกตั้งออกจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ทั้งยังเป็นการขอลาออกภายหลังจากที่มีการประกาศ ผลการเลือกตั้งเสร็จสิ้นไปแล้วด้วย จึงมิใช่กรณีที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 103 ซึ่งผู้ร้องอ้างเป็นเหตุสำคัญของการยื่นคำร้องเป็นคดีนี้ อีกทั้งนายสถิรพร นาคสุข ก็มิใช่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 วรรคหนึ่ง (2) เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดวิธีการให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อแทนตำแหน่งที่ว่างลง เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงเห็นได้ว่า ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้มีอำนาจให้ผู้มีชื่อในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรค ผู้ถูกร้องที่ 1 เลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง อีกทั้งผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปดังกล่าว ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 ด้วย

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ หรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระหว่าง การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องไม่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (1) แต่เนื่องจากนายสถิรพร นาคสุข ยังไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและไม่ปรากฏว่าประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้เลื่อนรายชื่อของนายสถิรพร นาคสุข ขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่างลง จึงไม่เป็นการกระทำอันต้องห้าม ตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องทั้งสองแล้ว ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องที่ 1 มีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร เนื่องจากไม่เคยได้รับหนังสือลาออกของนายสถิรพร นาคสุข แต่อย่างใด อีกทั้งผู้ร้องก็ไม่สามารถนำมติของผู้ถูกร้องที่ 1 มาแสดงตามที่กล่าวอ้างได้ ดังนั้น

จึงฟังไม่ได้ว่าพรรคผู้ถูกร้องที่ 1 มีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออกจากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยโสธร กรณีจึงไม่มีมูลอันจะเป็นการกระทำที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ และนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ยื่นคำร้องรวม 4 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งสี่มีประเด็นแห่งคดีเป็นเรื่องเดียวกัน จึงมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนพิจารณา โดยให้เรียก พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่1 นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ 2 นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ 3 นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ 4 ประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ 1 รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ 2 และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ 3 ถึงที่ 312

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า คำร้องของผู้ร้องทั้งสี่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 68 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้ทราบการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองผู้กระทำการตามมาตรา 68 วรรคหนึ่ง มีสิทธิให้มีการตรวจสอบการกระทำดังกล่าวได้สองประการ คือ หนึ่ง เสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และสอง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ร้องที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ประกอบกับเรื่องนี้มีมูลกรณีที่พอรับฟังในเบื้องต้นได้ว่า ผู้ถูกร้องทั้งหมดมีพฤติการณ์ในการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในประการที่อาจเข้าข่ายเป็นการทำลายระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอันเป็นดุลยภาพ ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา รวมทั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเดิมเป็นอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาที่มาจากการออกแบบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญตามที่ระบุไว้ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญที่มีความมุ่งหมายให้รัฐธรรมนูญนี้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญอย่างกว้างขวางทุกขั้นตอน มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการกำหนดกลไกสถาบันการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพตามวิถีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเที่ยงธรรม ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นว่า มีมูลกรณีที่อาจจะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รับคำร้องทั้งสี่ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (2) และแจ้งให้ผู้ถูกร้องทั้งสามร้อยสิบสองคนยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบ ห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง ส่วนคำขออื่นให้ยก

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและเอกสารหลักฐานประกอบของผู้ร้อง และไต่สวนพยานหลักฐาน อีกทั้งสั่งให้คู่กรณียื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีเป็นหนังสือแล้ว จึงกำหนดประเด็นวินิจฉัยรวมสองประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

ก่อนพิจารณาประเด็นดังกล่าว มีปัญหาต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเทศที่นำเอาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองประเทศล้วนมีวัตถุประสงค์และมุ่งหมายที่จะออกแบบหรือสร้างกลไกในการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนในอันที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อีกทั้งสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กรหรือสถาบันทางการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดดุลยภาพในการใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชนตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่แบ่งช่องทางการใช้อำนาจออกเป็นสามทาง คือ การใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา การใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และการใช้อำนาจตุลาการทางศาล ดังจะเห็นได้จากความตอนหนึ่งที่ปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ว่า “ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่จัดทำใหม่นี้มีสาระสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนชาวไทยในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ การทำนุบำรุงรักษาศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพร การเทิดทูนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขและเป็นมิ่งขวัญของชาติ การยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นวิถีทางใน การปกครองประเทศ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่าง เป็นรูปธรรม การกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มี ดุลยภาพและประสิทธิภาพตามวิถีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริต เที่ยงธรรม”

จากหลักการดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นอย่างแจ้งชัดว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการ เมืองได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง ชอบธรรม มีความเป็นอิสระ และซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ไม่ประสงค์ที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองใดบิดเบือนการใช้อำนาจโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาดปราศจากความชอบธรรมทุกรูปแบบ อีกทั้งไม่ประสงค์ที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองหยิบยกบทกฎหมายใดมาเป็น ข้ออ้างเพื่อใช้เป็นฐานสนับสนุนค้ำจุนในอันที่จะแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องจากการใช้อำนาจนั้น ๆ

ถึงแม้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะให้ถือเอามติฝ่ายเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ก็ตาม แต่หากละเลยหรือใช้อำนาจอำเภอใจกดขี่ข่มเหงฝ่ายเสียงข้างน้อยโดยไม่ฟังเหตุผลและขาดหลักประกันจนทำให้ฝ่ายเสียงข้างน้อยไม่มีที่อยู่ที่ยืนตามสมควร แล้วไซร้ จะถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างไร หากแต่จะกลับกลายเป็นระบอบเผด็จการฝ่ายข้างมาก ขัดแย้งต่อระบอบการปกครองประเทศไปอย่างชัดแจ้ง ซึ่งหลักการพื้นฐานสำคัญนี้ได้รับการยืนยันมาโดยตลอดว่า จำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจบิดเบือนหรืออำนาจอำเภอใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เข้ามาใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย เพื่อให้แต่ละองค์กรหรือสถาบันการเมืองที่ใช้อำนาจดังกล่าวอยู่ในสถานะที่จะ ตรวจสอบและถ่วงดุลเพื่อทัดทานและคานอำนาจซึ่งกันและกันได้อย่างเหมาะสม มิใช่แบ่งแยกให้เป็นพื้นที่อิสระของแต่ละฝ่ายที่จะใช้อำนาจตามอำเภอใจอย่างไรก็ได้ เพราะหากปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยปราศจากการตรวจ สอบและถ่วงดุลแล้ว ย่อมเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดความเสียหายและนำพาประเทศชาติให้ เกิดเสื่อมโทรมลงเพราะความผิดหลงและมัวเมาในอำนาจของผู้ถืออำนาจรัฐ

ในการนี้ อาจกล่าวได้ว่า องค์กรที่ทำหน้าที่แทนผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือศาล ล้วนถูกจัดตั้งขึ้นหรือได้รับมอบอำนาจมาจากรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น ดังนั้น การใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้จึงต้องถูกจำกัดขอบเขตทั้งในด้านกระบวน การและเนื้อหา กรณีจึงมีผลให้การใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งหลายเหล่านี้ไม่สามารถที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงได้นำหลักนิติธรรมมากำกับการใช้อำนาจหน้าที่ของทุกฝ่าย ทุกองค์กร และทุกหน่วยงานของรัฐ ภายใต้หลักการที่ว่า นอกจากจะต้องใช้อำนาจหน้าที่ให้ถูกต้องตามบทกฎหมายที่มีอยู่ทั่วไปแล้ว ยังจะต้องใช้อำนาจและปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามหลักนิติธรรมด้วย กรณีจึงไม่อาจปฏิบัติตามบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลักเสียงข้างมาก เพียงด้านเดียวเท่านั้น หากแต่ยังจะต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรมควบคู่กันไปด้วย การอ้างหลักเสียงข้างมากโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงเสียงข้างน้อย เพื่อหยิบยกมาสนับสนุนการใช้อำนาจตามอำเภอใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของผู้ใช้อำนาจ ท่ามกลางความทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มบุคคลกับผลประโยชน์ของประเทศชาติและความสงบสุขของประชาชนโดยรวม ย่อมจะนำไปสู่ความเสียหายและความเสื่อมโทรมของประเทศชาติ หรือการวิวาทบาดหมางและแตกสามัคคีกันอย่างรุนแรงระหว่างประชาชน และย่อมขัดต่อหลักนิติธรรมตามมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งหมายถึง “รัฐธรรมนูญนี้” ตามนัยมาตรา 68 นั่นเอง การใช้กฎหมายและการใช้อำนาจทุกกรณีจึงต้องเป็นไปโดยสุจริต จะใช้โดยทุจริต ฉ้อฉล มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือวาระซ่อนเร้นมิได้ เพราะมิเช่นนั้น จะทำให้บรรดาสุจริตชนคนส่วนใหญ่ของประเทศอาจสูญเสียประโยชน์อันพึงมีพึงได้ ให้ไปตกอยู่แก่บุคคลหรือคณะบุคคลผู้ใช้อำนาจโดยปราศจากความชอบธรรม

หลักนิติธรรมถือเป็นแนวทางในการปกครองที่มาจากหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ อันเป็นความเป็นธรรมที่บริสุทธิ์ ปราศจากอคติ โดยไม่มีผลประโยชน์ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้องและแอบแฝง หลักนิติธรรมจึงเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของกฎหมายที่อยู่เหนือบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งรัฐสภาก็ดี คณะรัฐมนตรีก็ดี ศาลก็ดี รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐก็ดี จะต้องยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ส่วนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน มิใช่การปกครองตามแนวคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และมิใช่การปกครองที่อ้างอิงแต่เพียงฐานอำนาจที่มาจากการชนะเลือกตั้งเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังมีองค์ประกอบสำคัญอีกหลายประการ การที่องค์กรหรือสถาบันการเมืองในฐานะผู้ใช้อำนาจรัฐมักจะอ้างอยู่เสมอว่าตนมาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่กลับนำแนวความคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาปฏิบัติ หาใช่วิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนโดยส่วนรวมภายใต้หลักนิติธรรมไม่ เนื่องจากประชาธิปไตยมิได้หมายถึงเพียงการได้รับเลือกตั้งหรือชนะการเลือก ตั้งของฝ่ายการเมืองเท่านั้น เพราะเสียงส่วนใหญ่จากการเลือกตั้งมีความหมายเพียงสะท้อนถึงความต้องการของ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งเท่านั้น หาใช่เป็นเหตุให้ตัวแทนใช้อำนาจได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องและชอบธรรม ตามหลักนิติธรรมแต่อย่างใด

ในขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการ ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจเพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมภายใต้หลักการ ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย อันเป็นปรัชญาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในอันที่จะทำให้สิทธิและ เสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการธำรงและรักษาไว้ซึ่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคห้า ที่ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ประกอบมาตรา 27 ที่ว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ โดยตรงในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

เมื่อพิจารณาโดยตลอดแล้วเห็นว่า คดีนี้ ผู้ร้องทั้งสี่ใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ด้วยการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยอ้างว่า ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้กระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

(1) ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ที่ใช้ในการประชุมพิจารณาร่วมกันของรัฐสภาเป็นฉบับเดียวกันกับที่มีการยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร ในฐานะสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หรือไม่

ผู้ร้องอ้างว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ที่ผู้เสนอญัตติของแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภา มีเนื้อความไม่ตรงกับร่างรัฐธรรมนูญที่ได้มีการแจกจ่ายให้สมาชิกรัฐสภาพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ มีข้อแตกต่างกันหลายประการ

ในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้เลขาธิการรัฐสภาส่งต้นฉบับของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งนายสุวิจักขณ์ นาควัชระชัย เลขาธิการรัฐสภา ได้ส่งต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้วเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2556 เมื่อตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอให้รัฐสภาพิจารณาตามที่เลขาธิการรัฐสภา ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญมีการใส่เลขหน้าเรียงตามลำดับด้วยลายมือ ตั้งแต่หนังสือถึงประธานรัฐสภา รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ รายชื่อสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเสนอ จนถึงหน้าที่ 33 แต่ในหน้าถัดไปซึ่งเป็นบันทึกหลักการและเหตุผล ตัวร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่แก้ไข และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างที่แก้ไข ไม่ปรากฏว่า มีการลงเลขหน้ากำกับไว้ อีกทั้งไม่มีการเขียนข้อความใดๆ ด้วยลายมือ และเมื่อตรวจสอบปรากฏว่า ตัวอักษรที่ใช้ตั้งแต่หน้าที่ 1 ถึงหน้าที่ 33 มีความแตกต่างกันกับตัวอักษรที่ใช้ในบันทึกหลักการและเหตุผลตัวร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข

เมื่อนำเอกสารประกอบคำร้องของผู้ร้องที่ 1 และผู้ร้องที่ 2 ที่อ้างว่า ได้รับแจกเพื่อใช้ในการประชุมรัฐสภาทั้งสองฉบับ มีข้อความและเลขหน้าตรงกัน และมีการเติมข้อความต่อท้ายชื่อร่างรัฐธรรมนูญในหน้าบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างที่แก้ไขด้วยลายมือ และมีการใส่เลขหน้าเรียงลำดับทุกหน้า ตั้งแต่หนังสือถึงประธานรัฐสภาเพื่อขอเสนอร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ รายชื่อสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเสนอ บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข รวมสี่สิบเอ็ดหน้า สำหรับตัวอักษรที่ใช้พิมพ์ก็ปรากฏว่าได้ใช้ตัวอักษรแบบเดียวกันตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย

นอกจากนี้ เมื่อนำเอกสารญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับมาตรา 190 ที่นายประสิทธิ์ โพธสุธน และพวกเป็นผู้เสนอ ตามที่เลขาธิการรัฐสภาได้นำส่งศาลรัฐธรรมนูญ มาประกอบการพิจารณาตรวจสอบแล้วปรากฏว่า มีการใส่เลขหน้าเรียงตามลำดับด้วยลายมือ ตั้งแต่หน้าหนังสือถึงประธานรัฐสภา รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ รายชื่อสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเสนอ บันทึกหลักการและเหตุผล ตัวร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่แก้ไข จนถึงหน้าสุดท้าย ซึ่งเป็นบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญที่ แก้ไข อีกทั้งมีการเติมข้อความในชื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเพิ่มเติมคำว่า "แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ..." ในหน้าบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข ส่วนตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ก็เป็นตัวอักษรที่มีลักษณะเดียวกันตั้งแต่หน้า แรกจนถึงหน้าสุดท้าย ลักษณะของการใส่เลขหน้าตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย การแก้ไขชื่อร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข การใช้ตัวอักษรที่พิมพ์ตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย จะเหมือนกับเอกสารที่ผู้ร้องอ้างว่า ได้รับแจกเพื่อใช้ในการประชุมของรัฐสภา

จากการตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าวข้างต้น เชื่อได้ว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ที่เสนอให้สมาชิกรัฐสภาพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ มิใช่ร่างเดิมที่นายอุดมเดช

รัตนเสถียร ยื่นต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2556 และได้ส่งสำเนาให้สมาชิกรัฐสภาประกอบการประชุม แต่เป็นร่างที่จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ซึ่งมีข้อความที่แตกต่างจากร่างเดิมหลาย ประการ ถึงแม้นายสุวิจักขณ์ นาควัชระชัย จะเบิกความว่า ก่อนที่บรรจุวาระ หากมีความจำเป็นต้องแก้ไข ก็ยังสามารถแก้ไขได้ ก็น่าจะเป็นการแก้ไขในเรื่องผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ เช่น พิมพ์ผิด มิใช่เป็นการแก้ไขซึ่งขัดกับหลักการเดิม หากเป็นการแก้ไขที่ขัดกับหลักการเดิมก็ชอบที่จะมีผู้ร่วมลงชื่อเสนอญัตติตามที่บัญญัติไว้ จากการตรวจสอบข้อความของร่างที่มีการแก้ไข ปรากฏว่า มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ คือ การเพิ่มเติมหลักการโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 116 วรรคสอง และมาตรา 241 วรรคหนึ่ง ด้วย ประการสำคัญ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 116 จะมีผลทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา สองปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน

เมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภามิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับ ที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2556 มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร เสนอหลายประการ โดยไม่ปรากฏว่า มีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่า การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (1) วรรคหนึ่ง

(2) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

การอภิปรายแสดงความคิดเห็นในการบัญญัติกฎหมายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของ สมาชิกรัฐสภา โดยเฉพาะผู้ที่ได้ขอแปรญัตติ สงวนคำแปรญัตติ หรือกรรมาธิการที่สงวนความเห็นไว้ ย่อมมีสิทธิที่จะอภิปรายแสดงความเห็นและให้เหตุผลในประเด็นที่ได้แปรญัตติ สงวนคำแปรญัตติ หรือได้สงวนความเห็นไว้ สำหรับประเด็นนี้ ข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวน และจากการเบิกความของพยานต่อศาลรัฐธรรมนูญในชั้นไต่สวน ปรากฏในการพิจารณาวาระที่หนึ่งและวาระที่สอง ผู้ถูกร้องที่ 1 และผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ผลัดกันทำหน้าที่ประธานที่ประชุม ได้มีการตัดสิทธิผู้ขออภิปรายในวาระที่หนึ่ง และตัดสิทธิผู้ขอแปรญัตติ ผู้สงวนคำแปรญัตติ และผู้สงวนความเห็น เป็นจำนวนถึงห้าสิบเจ็ดคน โดยอ้างว่า ความเห็นดังกล่าวขัดต่อหลักการ ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้มีการฟังการอภิปราย ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องที่ 1 และผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ใช้เสียงข้างมากในที่ประชุมปิดการอภิปราย เห็นว่า แม้การปิดการอภิปรายจะเป็นดุลพินิจของประธาน และแม้เสียงข้างมากมีสิทธิที่จะลงมติให้ปิดการอภิปรายได้ก็ตาม แต่การใช้ดุลพินิจและการใช้เสียงข้างมากดังกล่าวจะต้องไม่ตัดสิทธิการทำ หน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาหรือละเลยไม่ฟังความเห็นของฝ่ายข้างน้อย การรวบรัดปิดการอภิปรายและปิดประชุมเพื่อให้มีการลงคะแนนเสียงจึงเป็นการใช้ อำนาจไปในทางที่ไม่ชอบ เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายข้างมากโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม

นอกจากนี้ ผู้ร้องยังอ้างอีกว่า การนับระยะเวลาในการแปรญัตติของผู้ถูกร้องที่ 1 ไม่ถูกต้อง โดยอ้างว่า เมื่อที่ประชุมพิจารณารับหลักการในวาระที่หนึ่งแล้ว เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2556 มีผู้เสนอกำหนดเวลาในการขอแปรญัตติสิบห้าวันและหกสิบวัน ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมจะต้องให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาลงมติว่า จะใช้กำหนดเวลาใดแต่ก่อนที่จะมีการลงมติ เกิดปัญหาเรื่ององค์ประชุมในขณะนั้นไม่ครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงยังมิได้มีการลงมติ ผู้ถูกร้องที่ 1 ได้สั่งให้กำหนดเวลายื่นคำแปรญัตติภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภารับหลักการ แต่มีผู้ทักท้วง ผู้ถูกร้องที่ 1 จึงได้นัดประชุมอีกครั้งในวันที่ 18 เมษายน 2556 ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติสิบห้าวัน แต่ผู้ถูกร้องที่ 1 ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไป โดยให้นับระยะเวลาสิบห้าวันนั้นตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน 2556 ทำให้ระยะเวลาการขอแปรญัตติไม่ครบสิบห้าวันตามมติที่ประชุม เพราะจะเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียงหนึ่งวันเท่านั้น เห็นว่า การแปรญัตติเป็นสิทธิของสมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอความคิดเห็น การแปรญัตติ

จึงต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การนับระยะเวลาในการแปรญัตติย่อมไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียงหนึ่งวัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 125 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง ด้วย การกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง และมาตรา 125 วรรคหนึ่ง

(3) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

เมื่อพิจารณาหลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบรัฐสภาแบบมีผู้แทนแล้วจะเห็นว่า สมาชิกรัฐสภานับว่า เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อระบบนี้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีฐานะเป็นผู้แทนของปวงชนที่ได้รับเลือกตั้งโดย ประชาชนหรือได้รับการสรรหาให้เข้าไปใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภาแทนประชาชน อย่างไรก็ดี ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 122 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างชัดแจ้งว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยโดยไม่อยู่ ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือความครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชน ชาวไทยโดยปราศจากการขัดกันของผลประโยชน์ อีกทั้งต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง ที่ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

ส่วนการใช้อำนาจของสมาชิกรัฐสภาในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทยซึ่งเป็นเจ้าของ อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคสาม ได้กำหนดหลักการสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรากฎหมายไว้ว่า สมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน เว้นแต่ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ก็ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภานั้น การแสดงตนในการออกเสียงลงคะแนนถือเป็นเรื่องเฉพาะตัวของสมาชิกรัฐสภาแต่ละคนที่จะต้องมาแสดงตนในการประชุมเพื่อพิจารณาญัตติต่างๆ แต่ละครั้งด้วยตนเอง และในการนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในแต่ละเรื่องได้เพียงครั้งละหนึ่งเสียงเท่านั้น การกระทำใดที่เป็นเหตุให้ผลการลงคะแนนผิดไปจากความเป็นจริง การกระทำนั้นย่อมไม่ชอบด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ ผู้ร้องมีประจักษ์พยานผู้เห็นเหตุการณ์มาเบิกความ พร้อมทั้งมีพยานหลักฐานสำคัญมาแสดง คือ คลิปวีดิทัศน์ที่บันทึกภาพเหตุการณ์ขณะที่มีการกระทำดังกล่าวถึงสามตอนที่ แสดงให้เห็นว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางคนใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและลงมติแทนผู้อื่นในเครื่องออกเสียงลงคะแนนระหว่างที่มีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งขัดแย้งกับหลักการและวิธีการที่ถูกต้อง โดยเสียงที่ปรากฏในคลิปวีดิทัศน์ขณะกระทำการดังกล่าวก็สอดคล้องกับเสียงที่ปรากฏในแผ่นวีดิทัศน์บันทึกถ่ายทอดสดการประชุมรัฐสภาและรายงานการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ที่ระบุไว้ในคำร้อง ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่เลขาธิการรัฐสภาส่งให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งในทางไต่สวนพยานบุคคล เลขาธิการรัฐสภาซึ่งได้ดูและฟังภาพและเสียงในคลิปวีดิทัศน์นั้นแล้วได้เบิกความว่า จำได้ว่าเป็นเสียงของรองประธานรัฐสภาซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมในขณะนั้นซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภา

นางสาวรังสิมา รอดรัศมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เป็นพยานเบิกความยืนยันว่าเนื่องจากตนเป็นสมาชิกรัฐสภามาเป็นเวลาสิบปี ได้ติดตามตรวจสอบและร้องเรียนเรื่องการใช้บัตรแสดงตนและออกเสียงลงคะแนน

แทนกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะพฤติกรรมของนายนริศร ทองธิราช จนกระทั่งถึงกับใช้ให้คนของตนคอยถ่ายภาพและวีดิทัศน์เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานประกอบการร้องเรียน

เมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายที่พยานนำสืบต่อศาลรัฐธรรมนูญ ก็เห็นภาพบุคคลปรากฏใบหน้าด้านข้างซึ่งสามารถยืนยันได้ว่า เป็นนายนริศร ทองธิราช ผู้ถูกร้องที่ 162 ซึ่งสวมสูทสีเดียวกันกับภาพที่ปรากฏในคลิปวีดิทัศน์ที่ถือบัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในมือจำนวนหนึ่งซึ่งมากกว่าสองบัตรเกินกว่าจำนวนบัตรแสดงตนที่สมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งจะพึงมีได้ ซึ่งโดยปกติแล้ว บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ยืนยันหรือแสดงตนในการนับองค์ประชุมและลงคะแนนของสมาชิกรัฐสภานั้นจะมีประจำตัวคนละหนึ่งใบ และมีบัตรสำรองอีกคนละหนึ่งใบซึ่งเก็บรักษาไว้ที่เจ้าหน้าที่สำหรับให้สมาชิกขอรับไปใช้ในกรณีที่สมาชิกรัฐสภามิได้นำบัตรประจำตัวมา และยังใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวใส่เข้าออกในช่องอ่านบัตร พร้อมกดปุ่มบนเครื่องอ่านต่อเนื่องกันทุกบัตร

เห็นได้ว่า การกระทำเช่นนี้มีลักษณะที่ผิดปกติวิสัย และมีสมาชิกรัฐสภาใช้บัตรแสดงตนและออกเสียงลงคะแนนในระบบอิเล็กทรอนิกส์หลายใบ จากการรับฟังพยานหลักฐานและคำเบิกความพยานในชั้นการพิจารณาไต่สวนคำร้องเป็นเรื่องที่แจ้งชัดทั้งภาพวีดิทัศน์ และประจักษ์พยานที่มาเบิกความประกอบการถ่ายทอดการประชุมรัฐสภาในระหว่างที่มีการออกเสียงลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาว่า มีสมาชิกรัฐสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติ แต่ได้มอบให้สมาชิกรัฐสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนแทนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม การดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะเป็นการละเมิดหลักการพื้นฐานของการเป็นสมาชิกรัฐสภาซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือการครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามบทบัญญัติมาตรา 122 ของรัฐธรรมนูญแล้ว ยังขัดต่อข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ขัดต่อหลักความซื่อสัตย์สุจริตที่สมาชิกรัฐสภาได้ปฏิญาณตนไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 123 และขัดต่อหลักการออกเสียงลงคะแนนตามบทบัญญัติมาตรา 126 วรรคสาม ที่ให้สมาชิกคนหนึ่งมีเพียงเสียงหนึ่งเสียงในการออกเสียงลงคะแนน มีผลทำให้การออกเสียงลงคะแนนของรัฐสภาในการประชุมนั้นๆ เป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ทุจริต ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของผู้แทนปวงชนชาวไทย เนื่องมาจากกระบวนการลงคะแนนเสียงที่ไม่ชอบด้วยข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาและขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังที่ได้ระบุมาแล้วข้างต้น มิอาจถือว่าเป็นมติที่ชอบของรัฐสภาในกระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ปัญหาที่ต้องพิจารณาในประเด็นที่สองมีว่า การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการ ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

การแก้ไขรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนี้มีเนื้อหาสาระสำคัญเป็นการแก้ไขคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา โดยเปลี่ยนแปลงแก้ไขเนื้อหาสาระในหลายประเด็น จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้บุคคลใดได้มาซึ่งอำนาจการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ร่างขึ้นโดยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นแม่แบบ โดยได้แก้ไขหลักการในเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาจากเดิมไว้หลายประการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเหมือนเช่นการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กล่าวคือ บัญญัติให้มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาเข้ามาเป็นองค์ประกอบร่วมกับสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน เพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนทุกภาคส่วนทุกสาขาอาชีพได้มีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ของวุฒิสภาให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติได้อย่างรอบคอบ ทั้งยังได้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นอิสระจากการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น ห้ามบุพการี คู่สมรส บุตร ของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรง

ตำแหน่งทางการเมือง เข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภา และกำหนดเวลาห้ามเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ เป็นเวลาห้าปี เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสองสภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ให้มีดุลยภาพระหว่างกัน โดยได้กำหนดบทบาทของวุฒิสภาให้เป็นองค์กรตรวจทานกลั่นกรองการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และถ่วงดุลอำนาจกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการตรวจสอบถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ในกรณีที่ถูกกล่าวหาว่า มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 270

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาแล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นอิสระจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างแท้จริง จึงได้บัญญัติห้ามความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันดังกล่าว เพราะหากยอมให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ย่อมไม่อาจหวังได้ว่า จะมีการตรวจสอบอย่างตรงไปตรงมา อันเป็นการขัดกับหลักการดุลและคานอำนาจซึ่งกันและกันอันเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญนี้

สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามคำร้องนี้เป็นการแก้กลับไปสู่จุดบกพร่องที่เคยปรากฏแล้วในอดีต เป็นจุดบกพร่องที่ล่อแหลม เสี่ยงต่อการสูญสิ้นศรัทธาและสามัคคีธรรมของมวลหมู่มหาชนชาวไทย เป็นความพยายามนำประเทศชาติให้ถอยหลังเข้าคลอง ทำให้วุฒิสภากลับไปเป็นสภาญาติพี่น้อง สภาของครอบครัว และสภาผัวเมีย สูญเสียสถานะและศักยภาพแห่งการเป็นสติปัญญาให้แก่สภาผู้แทนราษฎร กลายเป็นเพียงเสียงสะท้อนของมวลชนกลุ่มเดียวกัน ทำลายสาระสำคัญของการมีสองสภา นำพาไปสู่การผูกขาดอำนาจรัฐ ตัดการมีส่วนร่วมของปวงประชาหลากสาขาหลายอาชีพ เป็นการเปิดช่องให้ผู้ร่วมกระทำการครั้งนี้กลับมีโอกาสได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองโดยวิธีการที่มิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากการออกเสียงแสดงประชามติของมหาชนชาวไทย

นอกจากนี้ การแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งเพียงทางเดียว อันมีที่มาเหมือนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงย่อมเป็นเสมือนสภาเดียวกัน ไม่เกิดความแตกต่างและเป็นอิสระซึ่งกันและกันของทั้งสองสภา เป็นการทำลายลักษณะและสาระสำคัญของระบบสองสภาให้สูญสิ้นไป

การแก้ไขที่มาและคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับฝ่ายการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ย่อมทำให้หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันของระบบสองสภาต้องสูญเสียไปอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้ฝ่ายการเมืองสามารถควบคุมอำนาจเหนือรัฐสภาได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ปราศจากการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน อันเป็นการกระทบต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเปิดทางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการครั้งนี้ได้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

นอกจากนี้ เนื้อหาในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 11 และมาตรา 11/1 ยังขัดต่อรัฐธรรมนูญในเรื่องกระบวนการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่จะบัญญัติขึ้นใหม่ โดยรวบรัดให้มีการประกาศใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยไม่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญมาตรา 141 ที่จะต้องส่งร่างกฎหมายดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเสียก่อน ซึ่งขัดกับหลักการดุลและคานอำนาจอันเป็นหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ฝ่ายการเมืองสามารถออกกฎหมายได้ตามอำเภอใจโดยอาศัยเสียงข้างมากปราศจากการตรวจสอบ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 6 ต่อ 3 ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องทั้งหมด ในคดีนี้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 122 มาตรา 125 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา 126 วรรคสาม มาตรา 291 (1) (2) และ (4) และมาตรา 3 วรรคสอง และวินิจฉัย

โดยเสียงข้างมาก 5 ต่อ 4 ว่า มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราช อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคหนึ่ง

ส่วนที่ผู้ร้องที่ 1 ขอให้ยุบพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองดังกล่าวนั้น เห็นว่า ยังไม่เข้าเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 วรรคสาม และวรรคสี่ จึงให้ยกคำร้องในส่วนนี้

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิบสองคนได้ยื่นคำร้องอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญคัดค้านว่ามติของพรรคประชากรไทย มีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ

นายวัฒนา อัศวเหม กับคณะ รวมสิบสองคน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชากรไทย ผู้ร้อง ได้ยื่นคำร้องอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2541 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้มติของ พรรคประชากรไทย เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2541 ซึ่งลบชื่อผู้ร้องทั้งสิบสองออกจากทะเบียนของพรรคประชากรไทย อันเป็นเหตุให้ผู้ร้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 118 (8) เป็นมติที่มิชอบเนื่องจากขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ต้องตามบทบัญญัติ มาตรา 47 วรรคสาม และวรรคสี่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เมื่อได้พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำชี้แจง ประกอบข้อเท็จจริงที่ได้จากการนั่งพิจารณา รวมทั้งพยานเอกสารต่างๆ แล้ว

ประเด็นต้องวินิจฉัยมีว่า มติของพรรคประชากรไทยที่ลบชื่อผู้ร้องออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทย มีลักษณะตาม มาตรา 47 วรรคสามของรัฐธรรมนูญหรือไม่

มาตรา 47 วรรคสามของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง.... ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย”

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวให้สิทธิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้สองประการคือ มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ประการหนึ่ง หรือมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่อีกประการหนึ่ง

ตามข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ปรากฏว่า สาเหตุที่พรรคประชากรไทยมีมติลบชื่อผู้ร้องออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทยนั้น เป็นเพราะผู้ร้องฝ่าฝืนมติพรรคไปร่วมรัฐบาลกับพรรคประชาธิปัตย์ และผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการบริหารพรรคในการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร ทางพิจารณาได้ความว่า ผู้ร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชากรไทย ได้สนับสนุนนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 วันที่ 9 พฤศจิกายน2540 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีผู้ร้องที่ 1 ผู้ร้องที่ 2 ผู้ร้องที่ 3 และผู้ร้องที่ 4 ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีด้วย และวันที่ 15 พฤศจิกายน 2540 คณะรัฐมนตรีได้เข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อนเข้ารับหน้าที่ แล้ว จนกระทั่งวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 พรรคประชากรไทย

จึงอ้างว่า ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 6/2540 ว่าไม่เข้าร่วมรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ซึ่งเป็นเวลาภายหลังจากที่ผู้ร้องได้เข้าร่วมรัฐบาลไปแล้ว แสดงว่าขณะที่ผู้ร้องเข้าร่วมรัฐบาลนั้น พรรคประชากรไทย ยังมิได้มีมติว่าไม่เข้าร่วมรัฐบาล และข้อบังคับพรรคที่ใช้อยู่ในขณะนั้น หมวด 9 การตั้งรัฐบาล ข้อ 34 กำหนดเพียงว่า ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการบริหารในการกำหนดตัวบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในคณะ รัฐมนตรี ในกรณีที่พรรคจัดตั้งรัฐบาล หรือร่วมกับพรรคการเมืองอื่นจัดตั้งรัฐบาล จึงแสดงว่าตามข้อบังคับที่ใช้อยู่ในขณะนั้น การจัดตั้งรัฐบาลไม่ใช่อำนาจของคณะกรรมการบริหารพรรคจึงถือไม่ได้ว่าผู้ร้องฝ่าฝืนข้อบังคับพรรคหรือมติของคณะกรรมการบริหารพรรค

กรณีการไม่ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการบริหารพรรคเรื่องการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร ข้อบังคับพรรคประชากรไทย ข้อ 36 กำหนดว่า การลงมติในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามมติซึ่งที่ประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของพรรคได้ลงมติไว้ คณะกรรมการบริหารพรรคจึงไม่มีอำนาจลงมติว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐบาล เพราะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ซึ่งข้อบังคับพรรคเองก็กำหนดให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค จึงถือไม่ได้เช่นกันว่าผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามมติคณะกรรมการบริหารพรรคในกรณีนี้

ข้อพิจารณาที่ว่ามติของพรรคประชากรไทยที่ลบชื่อผู้ร้องออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทย มีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสามของรัฐธรรมนูญ หรือไม่นั้น

ประการแรก มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 149 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ดังนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญจึงมีสถานะเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย มีหน้าที่ต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย เช่น การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ฯลฯ การที่พรรคประชากรไทยมีมติลบชื่อผู้ร้องออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทย ผลที่เกิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (8) คือสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ ซึ่งเท่ากับความเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยสิ้นสุดลงด้วย และไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทยได้ มติเช่นนี้จึงขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยชัดแจ้ง

ประการที่สอง กรณีที่ว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่าการที่ผู้ร้องถูกกล่าวหาว่าไม่ปฏิบัติตามมติพรรค กรณีลงชื่อสนับสนุนนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี และเข้าร่วมรัฐบาลนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มติที่ให้สนับสนุนพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัน เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปเมื่อพรรคการเมืองสองพรรคในหกพรรค ที่มีมติร่วมกันจะจัดตั้งรัฐบาลโดยมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศถอนตัวและกลับไปสนับสนุนนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี จึงเป็นผลให้ข้อตกลงของหกพรรคเดิมที่จะร่วมจัดตั้งรัฐบาลโดยสนับสนุนพลเอกชาติชาย ชุณหะวัน เป็นนายกรัฐมนตรี ถือเป็นมติที่ไม่จำต้องปฏิบัติอีกต่อไป เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ของพรรคประชากรไทย จำนวน 14 คน จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 18 คน ซึ่งเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทยเห็นว่ามีความจำเป็นรีบด่วนต้องสนับสนุนให้นาย ชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ของบ้านเมือง จึงเป็นเรื่องที่พรรคการเมืองจะพึงรับฟังตามหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย มติที่ให้ลบชื่อผู้ร้องออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทยด้วยเหตุดังกล่าว จึงขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

โดยเหตุดังกล่าวมาศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า มติของพรรคประชากรไทยที่ลบชื่อผู้ร้องออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทย มีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ คำขออื่นนอกจากนี้ไม่จำต้องวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2543 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (นายเนวิน ชิดชอบ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มติของพรรคเอกภาพ มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม

คณะกรรมการการบริหารพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคเอกภาพ (ผู้ถูกร้อง) ได้ประชุมเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2543 เพื่อพิจารณากรณีนายเนวิน ชิดชอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดบุรีรัมย์ (ผู้ร้อง) ไม่ปฏิบัติตามมติพรรค จึงมีมติให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกภาพของพรรคเอกภาพทำให้ผู้ร้องขาดจากสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (8) ผู้ร้องเห็นว่า มติพรรคเอกภาพดังกล่าวขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (8) และมาตรา 47 จึงรับไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 10 3.

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า มติของพรรคเอกภาพเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2543 ที่ให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกภาพของพรรคเอกภาพ มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม หรือไม่

ในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่า พรรคเอกภาพโดยนายไชยยศ สะสมทรัพย์ หัวหน้าพรรคฯ มีหนังสือแจ้งว่า มติพรรคดังกล่าวยังมิได้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนอย่างเป็นทางการแต่อย่างใด เพราะพรรคทราบดีว่ามติดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้น เป็นการที่ผู้ถูกร้องยอมรับถึงความไม่สมบูรณ์ของมติดังกล่าว โดยมิได้กล่าวถึงมติในการประชุมเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2543 แต่อย่างใด มติของพรรคเอกภาพ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2543 จึงยังถือไม่ได้ว่า ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกภาพของพรรคเอกภาพอันเป็นเหตุให้สมาชิกสภาพสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (8) ประกอบกับมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2543 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 แล้ว สถานะการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (1) ผู้ร้องไม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 149 อีกต่อไป จึงเห็นว่า ไม่มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่ามติของพรรคเอกภาพเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2543 มีลักษณะที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามมาตรา 47 วรรคสาม หรือไม่

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2554 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (นายจุมพฏ บุญใหญ่) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ามติของพรรคเพื่อไทย มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่

นายจุมพฏ บุญใหญ่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสกลนคร ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (7) ว่า มติของพรรคเพื่อไทย ผู้ถูกร้องมีลักษณะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

ผู้ร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดสกลนคร สังกัดพรรคพลังประชาชน เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ต่อมาวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน ผู้ร้องได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง และผู้ถูกร้องได้มีมติรับเข้าเป็นสมาชิก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2551

เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2552 ผู้ถูกร้องได้มีหนังสือแจ้งผู้ร้องว่ามีสมาชิกพรรคกล่าวหาว่า ผู้ร้องละเมิดวินัยและจรรยาบรรณของพรรค จึงให้ผู้ร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ และผู้ร้องได้ยื่นหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณแล้ว

ต่อมาเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 ผู้ถูกร้องได้จัดให้มีการประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อลงมติขับผู้ร้องให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องตามข้อบังคับพรรคเพื่อไทย พ.ศ. 2551 ข้อ 23 โดยที่ประชุมได้มีมติด้วยคะแนน 179 เสียง ซึ่งไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคทั้งหมด มีผลตามกฎหมายให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง โดยมติดังกล่าวเป็นการกล่าวหาว่าผู้ร้องกระทำผิดวินัยและละเมิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง โดยมีพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคภูมิใจไทย ได้เข้าร่วมสัมมนาและลงพื้นที่กับพรรคภูมิใจไทยในช่วงหาเสียงเลือกตั้งซ่อมจังหวัดสกลนคร เขตเลือกตั้งที่ 3 และได้สวมเสื้อของพรรคภูมิใจไทย นอกจากนั้นยังไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของผู้ถูกร้อง กระทำตนเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นตลอดเวลา ทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและนอกสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่ประจักษ์ของบุคคลทั่วไป และมีการวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกพรรคด้วยกันและองค์กรบริหารของพรรคต่อบุคคลภายนอกในทางที่เสียหาย

ผู้ร้องเห็นว่ามติของพรรคผู้ถูกร้องที่ให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกนั้นไม่เพียงแต่ทำให้สมาชิกภาพของผู้ร้องต้องสิ้นสุดลงเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องอีกสถานะหนึ่งต้องสิ้นสุดลงด้วยนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องมีมติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (7) ทำให้ผู้ร้อง ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทยได้ ดังนั้น มติของพรรคผู้ถูกร้องจึงขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง ปรากฏตามคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542 2

นอกจากนี้ผู้ร้องเห็นว่าพรรคการเมืองตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชน และบุคคลใดๆ ย่อมวิพากษ์วิจารณ์ได้เพื่อพัฒนาพรรคการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองเป็นของประชาชนและต้องสามารถตรวจสอบได้ ผู้ร้องจึงเห็นว่ามติของพรรคผู้ถูกร้องที่ให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรค โดยเหตุที่ผู้ร้องวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกด้วยกันและองค์กรบริหารของพรรคจึงเป็นการขัดและแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผู้ร้องไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกของพรรคภูมิใจไทยและไม่เคยแนะนำหรือเชิญชวนประชาชนให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคภูมิใจไทยแม้แต่คนเดียว แต่ผู้ร้องกลับได้แนะนำและเชิญชวนให้ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกของผู้ถูกร้องทั้งในเขตเลือกตั้งที่ผู้ร้องได้รับเลือกตั้งและนอกเขตเลือกตั้งในจังหวัดสกลนครด้วย อันเป็นกิจกรรมทางการเมืองนอกรัฐสภาที่ผู้ร้องดำเนินการกับผู้ถูกร้อง ผู้ร้องได้หยุดการหาสมาชิกของผู้ถูกร้องตั้งแต่วันที่ผู้ร้องได้แจ้งต่อสาธารณชนว่าจะไม่ร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับผู้ถูกร้องและขอให้ผู้ถูกร้องขับ ผู้ร้องพ้นจากพรรค เมื่อผู้ร้องสิ้นสมาชิกภาพแล้วจึงจะสมัครเป็นสมาชิกของพรรคภูมิใจไทย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (7) หรือไม่

ศาลพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (7) วรรคสาม ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (4) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและผู้ถูกร้องได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาพร้อมเอกสารประกอบสรุปได้ดังนี้

ผู้ถูกร้องมีสิทธิและหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการออกข้อบังคับพรรคเพื่อไทย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นข้อบังคับที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 10 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วจึงมีสภาพบังคับต่อสมาชิกของผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ร้องได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรค จึงต้องดำรงตนอยู่ภายใต้กรอบข้อบังคับพรรคเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นๆ ผู้ร้องเป็นทั้งสมาชิกพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงต้องกระทำตน

ให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สมาชิก ไม่กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนต่อข้อบังคับพรรค แต่ผู้ร้องได้ละทิ้งอุดมการณ์และแนวนโยบายของพรรคเพื่อผลประโยชน์สำหรับตนเอง

ในระหว่างวันที่ 5 - 7 มิถุนายน 2552 พรรคภูมิใจไทยได้จัดสัมมนาขึ้นที่จังหวัดสกลนคร ผู้ร้องซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดผู้ถูกร้องได้ไปร่วมในงานดังกล่าว และได้แสดงตนปรากฏต่อสาธารณชนผ่านสื่อมวลชนอย่างชัดเจนโดยการถอดเสื้อของตนเองออกแล้วนำเสื้อที่มีสัญลักษณ์ของพรรคภูมิใจไทยมาสวมแทน โดยมีหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยช่วยสวมใส่อีกทั้งได้ร่วมรณรงค์และแสดงตนในขบวนแห่ของพรรคภูมิใจไทยโดยสวมเสื้อของพรรคภูมิใจไทยอยู่ตลอดเวลา และยังได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนว่าไม่ได้อยู่กับผู้ถูกร้องแล้ว แสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้ร้องและการวางแผนตัดสินใจที่จะมาสังกัดพรรคภูมิใจไทย

นอกจากนี้ผู้ร้องยังให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนอันมีลักษณะการวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกด้วยกันหรือองค์กรบริหารของพรรคต่อบุคคลภายนอกในทางที่เสียหาย และมีพฤติกรรมที่ละทิ้งภาระหน้าที่ที่มีต่อพรรคโดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทั้งภายในพรรคและกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกสถานที่ โดยผู้ร้องได้ขาดการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2552 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งรวมจำนวนครั้งที่ขาดประชุมจนถึงเดือนพฤษภาคม 2553 มีจำนวนถึง 47 ครั้ง

ต่อมาได้มีสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง จำนวน 34 คน ได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณกล่าวหาว่าพฤติการณ์ดังกล่าวของผู้ร้องเป็นการกระทำผิดวินัยและละเมิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงตามข้อบังคับของพรรค ซึ่งคณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณได้แจ้งข้อกล่าวหาและให้โอกาสผู้ร้องชี้แจงพร้อมแสดงหลักฐานเพื่อแก้ข้อกล่าวหา ตามระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาข้อกล่าวหาและการอุทธรณ์ พ.ศ. 2552 แล้ว คณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณได้พิจารณาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ร้องและพิจารณาพยานหลักฐานทั้งในส่วนของผู้กล่าวหาแล้วมีมติว่าผู้ร้องกระทำการขัดต่อข้อบังคับพรรคเพื่อไทย พ.ศ. 2551 ข้อ 9 ข้อ 9 (4) ข้อ 10 (7) ข้อ 12 ข้อ 13 (3) ข้อ 16 (3) (5) (6) (7) และ (8) ข้อ 19 (2) (4) และ (9) ต่อมาเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 ที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 1/2553 โดยวิธีการลงคะแนนลับด้วยคะแนนจำนวน 179 เสียง งดออกเสียง 2 เสียง (คณะกรรมการบริหารมีจำนวน 11 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคอีก 189 คน รวมเป็น 200 คน) ซึ่งเป็นจำนวนคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องมีมติให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง

ข้อเท็จจริงอันเป็นมูลเหตุของการดำเนินการทางวินัยและจรรยาบรรณกับผู้ร้องเป็นเรื่องความประพฤติและพฤติกรรมส่วนตัวของผู้ร้องโดยแท้ ทั้งเรื่องพฤติกรรมการละทิ้งอุดมการณ์ของพรรคไปร่วมกิจกรรมแสดงตนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น การกล่าวร้ายโจมตีพรรค สมาชิกและการบริหารงานของพรรค อีกทั้งการไม่เข้าร่วมประชุมพรรค ซึ่งข้อเท็จจริงต่างๆ ดังกล่าวไม่ได้เกี่ยวกับสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้อง และการจะพิจารณาว่ามติของพรรคผู้ถูกร้องขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาที่มูลเหตุแห่งการมีมติมิใช่พิจารณาที่ผลของมติ การที่ผู้ร้องต้องพ้นจากสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องและต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีนี้เป็นเพียงผลทางกฎหมายที่ผู้ถูกร้องมีมติให้พ้นจากสมาชิกของพรรคเท่านั้น แต่มูลเหตุแห่งการให้พ้นจากสมาชิกของพรรคนั้นมิได้มีกรณีใดที่เกี่ยวกับสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องแต่อย่างใด

การที่ผู้ถูกร้องให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรค เพราะเหตุทำผิดข้อบังคับของพรรค อันเป็นการทำผิดวินัยและจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงนั้น เป็นการปฏิบัติตามข้อบังคับของพรรคเพื่อลงโทษ ผู้ร้องที่กระทำการฝ่าฝืนข้อบังคับของพรรค ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้ร้องก่อขึ้นเอง เมื่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองต้องปฏิบัติตามมติและข้อบังคับของพรรค หลักการดังกล่าวจึงถือเป็นหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในด้านที่เกี่ยวกับพฤติกรรม

และการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กรทางการเมือง การที่ผู้ร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของพรรค จึงถือว่าผู้ร้องเป็นผู้ที่กระทำการอันเป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเสียเอง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญต่อพรรคการเมือง ย่อมแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญและกฎหมายต้องการให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเพื่อเป็นองค์กรหรือสถาบันหลักในทางการเมืองที่จะพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและการปกครองประเทศให้มีความมั่นคง พรรคการเมืองจึงต้องมีโครงสร้างองค์กร การบริหารภายใน ความประพฤติของสมาชิกพรรคในด้านจริยธรรม วินัยและจรรยาบรรณ ที่จะสามารถสร้างความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองได้ สำหรับวินัยและจรรยาบรรณของสมาชิกพรรคการเมืองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นสถาบัน เพราะเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการควบคุมสมาชิกพรรคให้ปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย หากสมาชิกพรรคการเมืองไร้ซึ่งความมีระเบียบย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็งได้ ดังนั้น สมาชิกพรรคการเมือง ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องปฏิบัติตามมติและข้อบังคับของพรรคโดยเคร่งครัดยิ่งกว่าสมาชิกทั่วไป เพราะหากตนเองสิ้นสุดสมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองแล้ว ก็อาจทำให้ต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

มติของพรรคผู้ถูกร้องที่ให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกนั้น เป็นการทำภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับของพรรค และตามความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำของผู้ร้อง ผู้ร้องเป็นถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องรักษาระเบียบวินัยและปฏิบัติตามข้อบังคับของพรรค แต่นอกจากละเลยไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับของพรรคแล้ว ยังกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับของพรรคด้วยการละทิ้งอุดมการณ์ นโยบายของพรรค และกล่าวให้ร้ายพรรค และสมาชิกอื่นในทางที่เสียหาย โดยประกาศเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองอื่นอย่างเปิดเผย พฤติการณ์ของผู้ร้องจึงเป็นเรื่องความประพฤติส่วนตัว ซึ่งไม่เกี่ยวกับสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการที่สมาชิกของพรรคฝ่าฝืนข้อบังคับของพรรคอันเป็นการกระทำผิดวินัยและละเมิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงแล้ว มติของพรรคผู้ถูกร้องที่ให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกจึงไม่มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีว่า ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 122 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนปวงชนชาวไทยดังกล่าว รัฐธรรมนูญได้ให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจในเรื่องการออกเสียงลงคะแนนเลือกหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การจัดทำกฎหมายที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ และการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารที่ได้แถลงนโยบายไว้ต่อรัฐสภาไม่ว่าจะเป็นการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (3) ก็กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง และรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (7) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงด้วยเหตุลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์มติของพรรคการเมืองดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม กล่าวคือ ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่ง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กรณีจึงเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ที่จะเสริมสร้างพรรคการเมืองให้เป็นองค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญที่มีความเข้มแข็ง เป็นรากฐานที่มั่นคงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการเสนอและการพิจารณากฎหมาย การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การพิจารณาให้ความเห็นชอบพระราชกำหนด การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ การเสนอญัตติซึ่งรวมถึงการตั้งคณะกรรมาธิการ ตลอดจนการเข้าชื่อเพื่อควบคุมกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นต้น และกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แต่ในขณะเดียวกันเพื่อป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกครอบงำหรือตกอยู่ภายใต้อำนาจของพรรคการเมืองจนขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่หรือการตัดสินใจใดๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชน รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ในมาตรา 122 ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยโดยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือความครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และยังยืนยันหลักการนี้ในมาตรา 162 วรรคสอง ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ จึงกล่าวได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นบทบัญญัติเริ่มต้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและกระทำกิจกรรมทางการเมืองในระดับของการเข้าใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรพรรคการเมืองอันเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มิใช่เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของบุคคลที่เข้าร่วมกับพรรคการเมืองนั้นจะต้องปฏิบัติตามมติของพรรคการเมืองในทุกกรณี หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งกรรมการบริหารพรรค หรือสมาชิกของพรรคการเมืองเห็นว่ามติของพรรคการเมืองใดมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ก็ย่อมใช้สิทธิให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้โดยที่บุคคลนั้นไม่จำต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้นแต่อย่างใด ในทางกลับกันพรรคการเมืองก็สามารถคัดกรองบุคคลเข้าร่วมอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกันเพื่อร่วมกันพัฒนาให้พรรคการเมืองของตนมีความเข้มแข็ง อันนำไปสู่ความเป็นสถาบันในทางการเมือง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้พรรคการเมืองมีกระบวนการให้สมาชิกของพรรคพ้นจากการเป็นสมาชิก หากเห็นว่าสมาชิกผู้นั้นมีแนวคิดหรือการปฏิบัติไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายพรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัด

เมื่อพิจารณาเหตุที่พรรคผู้ถูกร้องมีมติให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกพรรค ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลที่สำคัญกล่าวคือ ผู้ร้องขึ้นเวทีในงานสัมมนาของพรรคภูมิใจไทย ที่จัดขึ้น ณ จังหวัดสกลนคร ระหว่างวันที่ 5 - 7 มิถุนายน 2552 โดยผู้ร้องถอดเสื้อออกแล้วนำเสื้อที่มีสัญลักษณ์ของพรรคภูมิใจไทยมาสวมแทนโดยมีหัวหน้าพรรคภูมิใจไทยช่วยสวมใส่ พร้อมทั้งได้ร่วมรณรงค์และแสดงตนในขบวนแห่ของพรรคภูมิใจไทยโดยสวมเสื้อของพรรคภูมิใจไทยอยู่ตลอดเวลา และผู้ร้องได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนว่าจากนี้ผู้ร้องจะเข้าร่วมกิจกรรมพรรคภูมิใจไทยอย่างเต็มตัวและผู้ร้องไม่ได้อยู่พรรคเพื่อไทยแล้ว กรณีของผู้ร้องตามข้อเท็จจริงที่ได้ความข้างต้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติของผู้ร้องเองที่แสดงตัวเสมือนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น แม้จะยังมิได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นอย่างเป็นทางการก็ตาม เหตุที่ผู้ร้องไม่ลาออกจากพรรคการเมืองผู้ถูกร้องแล้วย้ายไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นก็เพื่อที่จะคงไว้ซึ่งสถานะการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ความประพฤติของผู้ร้องดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ร้อง มิได้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การที่พรรคผู้ถูกร้องเห็นว่าการกระทำของผู้ร้องเป็นการผิดข้อบังคับของพรรคอย่างร้ายแรง และมีมติให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกของพรรค จึงมิใช่เป็นเรื่องที่มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแต่อย่างใด

สำหรับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542 ที่ผู้ร้องอ้างถึงนั้น เป็นเรื่องมติของพรรคประชากรไทยที่ลบชื่อสมาชิกพรรคออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทย เนื่องมาจากการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร มิใช่เรื่องความประพฤติส่วนตัว ข้อเท็จจริงจึงไม่ตรงกับกรณีของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า มติของพรรคเพื่อไทย ผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 ให้นายจุมพฏ บุญใหญ่ ผู้ร้อง พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทยนั้น มิได้มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ผู้ร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2554 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ร้อยตรี ปรพล อดิเรกสาร) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มติของพรรคเพื่อไทย มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐาน แห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสามหรือไม่

ร้อยตรี ปรพล อดิเรกสาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสระบุรี ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (7) ว่า มติของพรรคเพื่อไทย ผู้ถูกร้อง มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่ ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

(1) ผู้ร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสระบุรี สังกัดพรรคพลังประชาชน เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ต่อมาวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน ผู้ร้องได้สมัครเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง และผู้ถูกร้องได้มีมติรับเข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2551

(2) เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2552 ผู้ถูกร้องได้มีหนังสือแจ้งผู้ร้องว่ามีสมาชิกพรรคกล่าวหาว่าผู้ร้องละเมิดวินัยและจรรยาบรรณของพรรค และผู้ร้องได้ยื่นหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณ ต่อมาเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 ผู้ถูกร้องได้จัดให้มีการประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อลงมติขับผู้ร้องให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องตามข้อบังคับพรรคเพื่อไทย พ.ศ. 2551 ข้อ 23 โดยที่ประชุมมีมติด้วยคะแนนเสียง 178 เสียง ซึ่งไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคทั้งหมด มีผลตามกฎหมายให้ผู้ร้อง พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง โดยมติดังกล่าวเป็นการกล่าวหาว่าผู้ร้องกระทำผิดวินัยและละเมิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง โดยการไม่ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อบังคับ มติคณะกรรมการบริหารพรรค คำสั่งผู้ดำเนินงานพรรคที่สั่งการ วิพากษ์วิจารณ์สมาชิกด้วยกันหรือองค์กรบริหารพรรค ต่อบุคคลภายนอกในทางที่เสียหาย ไม่ยึดมั่นในเจตนารมณ์และอุดมการณ์และแนวนโยบาย ของพรรค เป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นหรือไปดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองอื่นในระหว่างที่เป็นสมาชิกพรรค และไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

(3) มติของพรรคผู้ถูกร้องดังกล่าวมีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสามอย่างชัดแจ้ง และไม่เพียงแต่ทำให้การเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องต้องสิ้นสุดลงด้วย นับแต่วันที่ผู้ถูกร้องมีมติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (7) ซึ่งทำให้ผู้ร้องไม่อาจปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ของปวงชนชาวไทยได้ ซึ่งในกรณีข้อกล่าวหาดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542 ไว้แล้ว

(4) มติของพรรคผู้ถูกร้องดังกล่าวมีเจตนากลั่นแกล้งผู้ร้อง อีกทั้งการดำเนินการของ ผู้ถูกร้องและกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องมีแนวทางที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตย มีการหมิ่นสถาบัน มีการใช้ม็อบก่อความรุนแรง

เพื่อล้มล้างรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ สร้างความแตกแยกให้กับสังคมไทยและประเทศชาติอย่างร้ายแรง อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องจึงไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของพรรคผู้ถูกร้องได้ และขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

มาตรา 10 อย่างชัดแจ้ง ผู้ร้องไม่เคยวิพากษ์วิจารณ์สมาชิกด้วยกันหรือองค์กรบริหารพรรคต่อบุคคลภายนอกในทางที่เสียหาย ไม่เคยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นหรือไปดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองอื่นในระหว่างที่เป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง และมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ในการชุมนุมและสมาคม การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมกับบุคคลหรือคณะบุคคลไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองหรือไม่ก็ได้ โดยไม่ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพอันเนื่องมาจากการที่ผู้ร้องได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งอยู่ก่อนแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (7) หรือไม่

ศาลพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (7) วรรคสาม ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (4) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและผู้ถูกร้องได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาพร้อมเอกสารประกอบสรุปได้ดังนี้

(1) ผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมืองย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้โดยเฉพาะการออกข้อบังคับพรรคเพื่อไทย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นข้อบังคับที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรายการครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 10 และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงมีสภาพบังคับต่อสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ร้องได้สมัครเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องเอง จึงต้องดำรงตนอยู่ภายใต้กรอบข้อบังคับพรรคเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นๆ

(2) ในระหว่างวันที่ 5 - 7 มิถุนายน 2552 พรรคภูมิใจไทยได้จัดสัมมนาขึ้นที่จังหวัดสกลนคร ผู้ร้องซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดพรรคผู้ถูกร้องได้เข้าร่วมงานดังกล่าว และได้แสดงตนปรากฏต่อสาธารณชนผ่านสื่อมวลชนอย่างชัดเจนว่าผู้ร้องจะเข้าร่วมดำเนินงานทางการเมืองกับพรรคภูมิใจไทย โดยการแถลงเปิดตัวและขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ ที่มีภาพของผู้ร้องและเครื่องหมายพรรคภูมิใจไทย รวมทั้งผู้ร้องได้เข้าร่วมประชุมกับพรรคภูมิใจไทย 2 ครั้ง นอกจากนี้ผู้ร้องไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคทั้งภายในพรรคและกิจกรรมที่พรรคจัดขึ้นนอกสถานที่ โดยขาดการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค ตั้งแต่เดือนมกราคม 2552 จนถึงเดือนพฤษภาคม 2553 มีจำนวนถึง 54 ครั้ง

(3) ต่อมาได้มีสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง จำนวน 34 คน กล่าวหาว่าพฤติการณ์ดังกล่าวของผู้ร้องเป็นการกระทำผิดวินัยและละเมิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงตามข้อบังคับของพรรค ซึ่งคณะกรรมการวินัยและจรรยาบรรณได้แจ้งข้อกล่าวหาและให้โอกาสผู้ร้องชี้แจงพร้อมแสดงหลักฐานเพื่อแก้ข้อกล่าวหา ตามระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการสอบข้อเท็จจริงและพิจารณาข้อกล่าวหาและการอุทธรณ์ พ.ศ. 2552 และได้พิจารณาแล้วมีมติว่าผู้ร้องกระทำการขัดต่อข้อบังคับพรรคเพื่อไทย พ.ศ. 2551 ข้อ 9 ข้อ 9 (4) ข้อ 10 (7) ข้อ 12 ข้อ 13 (3) ข้อ 16 (3) (5) (6) (7) และ (8) ข้อ 19 (2) (4) และ (9) ต่อมาเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 ที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 1/2553 โดยวิธีการลงคะแนนลับด้วยคะแนนจำนวน 178 เสียง งดออกเสียง 2 เสียง (คณะกรรมการบริหารมีจำนวน 11 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของพรรคอีก 189 คน รวมเป็น 200 คน) ซึ่งเป็นจำนวนคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคผู้ถูกร้องมีมติให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้อง

(4) ข้อเท็จจริงอันเป็นมูลเหตุของการดำเนินการทางวินัยและจรรยาบรรณกับผู้ร้องเป็นเรื่องความประพฤติและพฤติกรรมส่วนตัวของผู้ร้องโดยแท้ ทั้งเรื่องพฤติกรรมการละทิ้งอุดมการณ์ของพรรคไปร่วมกิจกรรมแสดงตนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น การกล่าวร้ายโจมตีพรรค สมาชิกและ การบริหารงานของพรรค อีกทั้งการไม่เข้าร่วมประชุมพรรค ซึ่งข้อเท็จจริงต่างๆ ดังกล่าวไม่ได้เกี่ยวกับสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้อง และการจะพิจารณาว่ามติของพรรคผู้ถูกร้องขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่นั้น ต้องพิจารณาที่มูลเหตุแห่งการมีมติ มิใช่พิจารณาที่ผลของมติ การที่ผู้ร้องต้องพ้นจากสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องและต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเพียงผลทางกฎหมายที่ผู้ถูกร้องมีมติให้พ้นจากสมาชิกของพรรคเท่านั้น

(5) การที่ผู้ถูกร้องให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรค เพราะเหตุทำผิดข้อบังคับของพรรคอันเป็นการทำผิดวินัยและจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงนั้น เป็นการปฏิบัติตามข้อบังคับของพรรคเพื่อลงโทษผู้ร้องที่กระทำการฝ่าฝืนข้อบังคับของพรรค ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้ร้องก่อขึ้นเอง เมื่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองต้องปฏิบัติตามมติและข้อบังคับของพรรค หลักการดังกล่าวจึงถือเป็นหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในด้านที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กรทางการเมือง การที่ผู้ร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกของพรรคผู้ถูกร้องไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของพรรค จึงถือว่าผู้ร้องเป็นผู้ที่กระทำการ อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเสียเอง

(6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ต้องการให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเพื่อเป็นองค์กรหรือสถาบันหลักในทางการเมือง วินัยและจรรยาบรรณของสมาชิกพรรคการเมืองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นสถาบัน หากสมาชิกพรรคการเมืองไร้ซึ่งความมีระเบียบย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็งได้ ดังนั้น สมาชิกพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงต้องปฏิบัติตามมติและข้อบังคับของพรรคโดยเคร่งครัดยิ่งกว่าสมาชิกทั่วไป เพราะหากตนเองสิ้นสุดสมาชิกภาพของการเป็นสมาชิก พรรคการเมืองแล้ว ก็อาจทำให้ต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

(7) มติของพรรคผู้ถูกร้องที่ให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกนั้น เป็นการทำภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับของพรรค และตามความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำของผู้ร้อง ซึ่งเป็นเรื่องความประพฤติส่วนตัวไม่เกี่ยวกับสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการที่สมาชิกของพรรคฝ่าฝืนข้อบังคับของพรรคอันเป็นการกระทำผิดวินัยและละเมิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงแล้ว มติของพรรคผู้ถูกร้องที่ให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกจึงไม่มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 122 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนปวงชนชาวไทยดังกล่าว รัฐธรรมนูญได้ให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจในเรื่องการออกเสียงลงคะแนนเลือกหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่ง การจัดทำกฎหมายที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ และการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารที่ได้แถลงนโยบายไว้ต่อรัฐสภาไม่ว่าจะเป็นการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่รัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (3) ก็กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน นับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภาต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง และรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (7) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงด้วยเหตุลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติ ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์มติของพรรคการเมืองดังกล่าว ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยคัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม กล่าวคือ ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กรณีจึงเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ที่จะเสริมสร้างพรรคการเมืองให้เป็นองค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญที่มีความเข้มแข็ง เป็นรากฐานที่มั่นคงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยการกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีหน้าที่สำคัญ ในการเสนอและการพิจารณากฎหมาย การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การพิจารณาให้ความเห็นชอบพระราชกำหนด การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และ การลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ การเสนอญัตติซึ่งรวมถึงการตั้งคณะกรรมาธิการ ตลอดจน การเข้าชื่อเพื่อควบคุมกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นต้น และกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แต่ในขณะเดียวกันเพื่อป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกครอบงำหรือตกอยู่ภายใต้อำนาจของพรรคการเมืองจนขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่หรือการตัดสินใจใดๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชน รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ในมาตรา 122 ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย โดยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือความครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกัน แห่งผลประโยชน์ และยังยืนยันหลักการนี้ในมาตรา 162 วรรคสอง ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปราย ไม่ไว้วางใจ จึงกล่าวได้ว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเป็นบทบัญญัติเริ่มต้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและกระทำกิจกรรมทางการเมืองในระดับของการเข้าใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรพรรคการเมืองอันเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มิใช่เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิของบุคคลที่เข้าร่วมกับพรรคการเมืองนั้นจะต้องปฏิบัติตามมติของพรรคการเมืองในทุกกรณี หากสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งกรรมการบริหารพรรค หรือสมาชิกของพรรคการเมืองเห็นว่ามติของ พรรคการเมืองใดมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ก็ย่อมใช้สิทธิให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้โดยที่บุคคลนั้นไม่จำต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้นแต่อย่างใด ในทางกลับกันพรรคการเมืองก็สามารถคัดกรองบุคคลเข้าร่วมอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกันเพื่อร่วมกันพัฒนาให้พรรคการเมืองของตนมีความเข้มแข็ง อันนำไปสู่ความเป็นสถาบันในทางการเมือง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้พรรคการเมืองมีกระบวนการให้สมาชิกของพรรคพ้นจากการเป็นสมาชิก หากเห็นว่าสมาชิกผู้นั้นมีแนวคิดหรือการปฏิบัติไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายพรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัด เมื่อพิจารณาเหตุที่พรรคผู้ถูกร้องมีมติให้ผู้ร้องพ้นจากการเป็นสมาชิกพรรค ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลที่สำคัญ กล่าวคือ ผู้ร้องเข้าร่วมงานสัมมนาของพรรคภูมิใจไทยที่จัดขึ้น ณ จังหวัดสกลนครและได้แสดงตนปรากฏต่อสาธารณะอย่างเปิดเผยโดยการแถลงเปิดตัวและขึ้นป้ายขนาดใหญ่ริมทางหลวงประกาศแสดงตนว่าเป็นสมาชิกของพรรคภูมิใจไทย ทั้งผู้ร้องได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนว่าผู้ร้องจะเข้าร่วมดำเนินงานทางการเมืองกับพรรคภูมิใจไทย กรณีของผู้ร้องตามข้อเท็จจริง ที่ได้ความข้างต้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติของผู้ร้องเองที่แสดงตัวเสมือนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นแม้จะยังมิได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นอย่างเป็นทางการก็ตาม เหตุที่ ผู้ร้องไม่ลาออกจากพรรคการเมืองผู้ถูกร้องแล้วย้ายไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นก็เพื่อที่จะคงไว้ซึ่งสถานะการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ความประพฤติของผู้ร้องดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ร้องมิได้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การที่พรรคผู้ถูกร้องเห็นว่าการกระทำของผู้ร้องเป็นการผิดข้อบังคับของพรรคอย่างร้ายแรง และมีมติให้ผู้ร้องพ้นจากสมาชิกของพรรคจึงมิใช่เป็นเรื่องที่มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแต่อย่างใด สำหรับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542 ที่ผู้ร้องอ้างถึงนั้น เป็นเรื่องมติของพรรคประชากรไทยที่ลบชื่อสมาชิกพรรคออกจากทะเบียนสมาชิกพรรคประชากรไทย เนื่องมาจากการลงมติในสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ ในสภาผู้แทนราษฎร มิใช่เรื่องความประพฤติส่วนตัว ข้อเท็จจริงจึงไม่ตรงกับกรณีของผู้ร้อง

มติของพรรคเพื่อไทย ผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2553 ให้ร้อยตรี ปรพล อดิเรกสาร ผู้ร้อง พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคเพื่อไทยนั้นมิได้มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม ให้ถือว่าสมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ผู้ร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2555 เรื่อง หัวหน้าพรรคเทียนแห่งธรรมขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเลิกการประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง พรรคเทียนแห่งธรรมสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2553 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสาม

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ถูกร้อง มีหนังสือแจ้งให้หัวหน้าพรรคเทียนแห่งธรรม ผู้ร้อง ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกพรรคไม่น้อยกว่าห้าพันคนและให้มีสาขาพรรคในแต่ละภาคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องรับจดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองของผู้ร้องเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งว่า สมาชิกพรรคการเมืองของผู้ร้องซ้ำซ้อนกับสมาชิกพรรคการเมืองอื่น ผู้ร้องจึงได้มีหนังสือขอรายชื่อสมาชิกพรรคที่ซ้ำซ้อนเพื่อไปดำเนินการตรวจสอบ แต่ได้รับแจ้งว่าผู้ร้องสามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนได้ด้วยตนเองจากระบบฐานข้อมูลพรรคการเมืองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และต่อมาผู้ถูกร้องได้มีประกาศ ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2553 ว่า พรรคการเมืองของผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 แต่ผู้ร้องเห็นว่าประกาศดังกล่าวข้างต้นของ ผู้ถูกร้องไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เพราะผู้ร้องสามารถพิสูจน์ได้ว่าการรับสมัครบุคคลเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของผู้ร้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสาม

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง พรรคเทียนแห่งธรรมสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2553 ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสอง หรือไม่

เห็นว่า ข้อมูลสมาชิกพรรคของผู้ร้องที่ปรากฏอยู่ตามฐานข้อมูล ณ วันที่ 27 เมษายน 2552 ซึ่งเป็นวันที่พรรคการเมืองของผู้ร้องได้รับการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองครบหนึ่งปีนั้น ในส่วนของสมาชิกพรรคการเมืองของผู้ร้องที่สามารถบันทึกข้อมูลพรรคการเมืองได้จำนวน 3,420 คน ถือว่ารับกันโดยไม่มีการโต้แย้ง คงมีการโต้แย้งแต่เพียงว่าสมาชิกพรรคการเมืองของผู้ร้องในส่วนที่พบว่าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นที่ยังดำเนินการอยู่จะนับรวมเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองผู้ร้องได้หรือไม่ เมื่อผู้ร้องไม่ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น กรณีจึงต้องด้วยข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 19 วรรคเจ็ด ที่บัญญัติว่า “ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองของทุกพรรคการเมืองในระบบอิเล็กทรอนิกส์ และให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทะเบียนดังกล่าวเป็นทะเบียนที่ถูกต้องและแท้จริงตามกฎหมาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นอย่างอื่น”

ดังนั้น ณ วันที่ 27 เมษายน 2552 ซึ่งเป็นวันที่พรรคการเมืองของผู้ร้องได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองครบหนึ่งปี พรรคการเมืองของผู้ร้องจึงมีสมาชิกพรรคที่มีคุณสมบัติเพียง 3,420 คน ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่สามารถดำเนินการรับสมัครสมาชิกพรรคให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าพันคนภายในหนึ่งปีได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 จึงเป็นเหตุให้พรรคการเมืองของผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคหนึ่ง (1) ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง พรรคเทียนแห่งธรรมสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้พรรคการเมืองของผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองจึงชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสองแล้ว คำขออื่นของผู้ร้องจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ และนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ยื่นคำร้องรวม 4 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งสี่มีประเด็นแห่งคดีเป็นเรื่องเดียวกัน จึงมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนพิจารณา โดยให้เรียก พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่1 นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ 2 นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ 3 นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ 4 ประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ 1 รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ 2 และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ 3 ถึงที่ 312

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า คำร้องของผู้ร้องทั้งสี่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา 68 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้ทราบการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองผู้ กระทำการตามมาตรา 68 วรรคหนึ่ง มีสิทธิให้มีการตรวจสอบการกระทำดังกล่าว ได้สองประการ คือ หนึ่ง เสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และสอง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ร้องที่จะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ประกอบกับเรื่องนี้มีมูลกรณีที่พอรับฟังในเบื้องต้นได้ว่า ผู้ถูกร้องทั้งหมดมีพฤติการณ์ในการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ในประการที่อาจเข้าข่ายเป็นการทำลายระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอันเป็นดุลยภาพ ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา รวมทั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเดิมเป็นอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาที่มาจากการออกแบบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญตามที่ระบุไว้ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญที่มีความมุ่งหมายให้รัฐธรรมนูญนี้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญอย่างกว้างขวางทุกขั้นตอน มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการกำหนดกลไกสถาบันการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพตามวิถีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเที่ยงธรรม ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นว่า มีมูลกรณีที่อาจจะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รับคำร้องทั้งสี่ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (2) และแจ้งให้ผู้ถูกร้องทั้งสามร้อยสิบสองคนยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบ ห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง ส่วนคำขออื่นให้ยก

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและเอกสารหลักฐานประกอบของผู้ร้อง และไต่สวนพยานหลักฐาน อีกทั้งสั่งให้คู่กรณียื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีเป็นหนังสือแล้ว จึงกำหนดประเด็นวินิจฉัยรวมสองประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

ก่อนพิจารณาประเด็นดังกล่าว มีปัญหาต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยเกี่ยวกับกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเทศที่นำเอาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองประเทศล้วนมีวัตถุประสงค์และมุ่งหมายที่จะออกแบบหรือสร้างกลไกในการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนในอันที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อีกทั้งสร้างระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กรหรือสถาบันทางการเมือง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดดุลยภาพในการใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของประชาชนตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่แบ่งช่องทางการใช้อำนาจออกเป็นสามทาง คือ การใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา การใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และการใช้อำนาจตุลาการทางศาล ดังจะเห็นได้จากความตอนหนึ่งที่ปรากฏในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ว่า “ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่จัดทำใหม่นี้มีสาระสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนชาวไทยในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ การทำนุบำรุงรักษาศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพร การเทิดทูนพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขและเป็นมิ่งขวัญของชาติ การยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นวิถีทางใน การปกครองประเทศ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่าง เป็นรูปธรรม การกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มี ดุลยภาพและประสิทธิภาพตามวิถีการปกครองแบบรัฐสภา รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริต เที่ยงธรรม”

จากหลักการดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นอย่างแจ้งชัดว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการ เมืองได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง ชอบธรรม มีความเป็นอิสระ และซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ไม่ประสงค์ที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองใดบิดเบือนการใช้อำนาจโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาดปราศจากความชอบธรรมทุกรูปแบบ อีกทั้งไม่ประสงค์ที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองหยิบยกบทกฎหมายใดมาเป็น ข้ออ้างเพื่อใช้เป็นฐานสนับสนุนค้ำจุนในอันที่จะแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องจากการใช้อำนาจนั้นๆ

ถึงแม้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะให้ถือเอามติฝ่ายเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ก็ตาม แต่หากละเลยหรือใช้อำนาจอำเภอใจกดขี่ข่มเหงฝ่ายเสียงข้างน้อยโดยไม่ฟังเหตุผลและขาดหลักประกันจนทำให้ฝ่ายเสียงข้างน้อยไม่มีที่อยู่ที่ยืนตามสมควร แล้วไซร้ จะถือว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างไร หากแต่จะกลับกลายเป็นระบอบเผด็จการฝ่ายข้างมาก ขัดแย้งต่อระบอบการปกครองประเทศไปอย่างชัดแจ้ง ซึ่งหลักการพื้นฐานสำคัญนี้ได้รับการยืนยันมาโดยตลอดว่า จำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจบิดเบือนหรืออำนาจอำเภอใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เข้ามาใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย เพื่อให้แต่ละองค์กรหรือสถาบันการเมือง

ที่ใช้อำนาจดังกล่าวอยู่ในสถานะที่จะ ตรวจสอบและถ่วงดุลเพื่อทัดทานและคานอำนาจซึ่งกันและกันได้อย่างเหมาะสม มิใช่แบ่งแยกให้เป็นพื้นที่อิสระของแต่ละฝ่ายที่จะใช้อำนาจตามอำเภอใจอย่างไรก็ได้ เพราะหากปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยปราศจากการตรวจ สอบและถ่วงดุลแล้ว ย่อมเป็นความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดความเสียหายและนำพาประเทศชาติให้ เกิดเสื่อมโทรมลงเพราะความผิดหลงและมัวเมาในอำนาจของผู้ถืออำนาจรัฐ

ในการนี้ อาจกล่าวได้ว่า องค์กรที่ทำหน้าที่แทนผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือศาล ล้วนถูกจัดตั้งขึ้นหรือได้รับมอบอำนาจมาจากรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น ดังนั้น การใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้จึงต้องถูกจำกัดขอบเขตทั้งในด้านกระบวน การและเนื้อหา กรณีจึงมีผลให้การใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งหลายเหล่านี้ไม่สามารถที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงได้นำหลักนิติธรรมมากำกับการใช้อำนาจหน้าที่ของทุกฝ่าย ทุกองค์กร และทุกหน่วยงานของรัฐ ภายใต้หลักการที่ว่า นอกจากจะต้องใช้อำนาจหน้าที่ให้ถูกต้องตามบทกฎหมายที่มีอยู่ทั่วไปแล้ว ยังจะต้องใช้อำนาจและปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามหลักนิติธรรมด้วย กรณีจึงไม่อาจปฏิบัติตามบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือหลักเสียงข้างมาก เพียงด้านเดียวเท่านั้น หากแต่ยังจะต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรมควบคู่กันไปด้วย การอ้างหลักเสียงข้างมากโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงเสียงข้างน้อย เพื่อหยิบยกมาสนับสนุนการใช้อำนาจตามอำเภอใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของผู้ใช้อำนาจ ท่ามกลางความทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มบุคคลกับผลประโยชน์ของประเทศชาติและความสงบสุขของประชาชนโดยรวม ย่อมจะนำไปสู่ความเสียหายและความเสื่อมโทรมของประเทศชาติ หรือการวิวาทบาดหมางและแตกสามัคคีกันอย่างรุนแรงระหว่างประชาชน และย่อมขัดต่อหลักนิติธรรมตามมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งหมายถึง “รัฐธรรมนูญนี้” ตามนัยมาตรา 68 นั่นเอง การใช้กฎหมายและการใช้อำนาจทุกกรณีจึงต้องเป็นไปโดยสุจริต จะใช้โดยทุจริต ฉ้อฉล มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือวาระซ่อนเร้นมิได้ เพราะมิเช่นนั้น จะทำให้บรรดาสุจริตชนคนส่วนใหญ่ของประเทศอาจสูญเสียประโยชน์อันพึงมีพึงได้ ให้ไปตกอยู่แก่บุคคลหรือคณะบุคคลผู้ใช้อำนาจโดยปราศจากความชอบธรรม

หลักนิติธรรมถือเป็นแนวทางในการปกครองที่มาจากหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ อันเป็นความเป็นธรรมที่บริสุทธิ์ ปราศจากอคติ โดยไม่มีผลประโยชน์ส่วนตนเข้ามาเกี่ยวข้องและแอบแฝง หลักนิติธรรมจึงเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของกฎหมายที่อยู่เหนือบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งรัฐสภาก็ดี คณะรัฐมนตรีก็ดี ศาลก็ดี รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานต่างๆ ของรัฐก็ดี จะต้องยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ส่วนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน มิใช่การปกครองตามแนวคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และมิใช่การปกครองที่อ้างอิงแต่เพียงฐานอำนาจที่มาจากการชนะเลือกตั้งเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังมีองค์ประกอบสำคัญอีกหลายประการการที่องค์กรหรือสถาบันการเมืองในฐานะผู้ใช้อำนาจรัฐมักจะอ้างอยู่เสมอว่าตนมาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่กลับนำแนวความคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาปฏิบัติ หาใช่วิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนโดยส่วนรวมภายใต้หลักนิติธรรมไม่ เนื่องจากประชาธิปไตยมิได้หมายถึงเพียงการได้รับเลือกตั้งหรือชนะการเลือก ตั้งของฝ่ายการเมืองเท่านั้น เพราะเสียงส่วนใหญ่จากการเลือกตั้งมีความหมายเพียงสะท้อนถึงความต้องการของ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งเท่านั้น หาใช่เป็นเหตุให้ตัวแทนใช้อำนาจได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องและชอบธรรม ตามหลักนิติธรรมแต่อย่างใด

ในขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการ ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจเพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมภายใต้หลักการ ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายอันเป็นปรัชญาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในอันที่จะทำให้สิทธิและ เสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการธำรงและรักษาไว้ซึ่งความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคห้า ที่ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็น

เด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ประกอบมาตรา 27 ที่ว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ โดยตรงในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

เมื่อพิจารณาโดยตลอดแล้วเห็นว่า คดีนี้ ผู้ร้องทั้งสี่ใช้สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสอง ด้วยการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยอ้างว่า ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้กระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

(1) ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ที่ใช้ในการประชุมพิจารณาร่วมกันของรัฐสภาเป็นฉบับเดียวกันกับที่มีการยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร ในฐานะสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หรือไม่

ผู้ร้องอ้างว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ที่ผู้เสนอญัตติของแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภา มีเนื้อความไม่ตรงกับร่างรัฐธรรมนูญที่ได้มีการแจกจ่ายให้สมาชิกรัฐสภาพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ มีข้อแตกต่างกันหลายประการ

ในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้เลขาธิการรัฐสภาส่งต้นฉบับของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอให้รัฐสภาพิจารณาเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งนายสุวิจักขณ์ นาควัชระชัย เลขาธิการรัฐสภา ได้ส่งต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้วเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2556 เมื่อตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอให้รัฐสภาพิจารณาตามที่เลขาธิการรัฐสภา ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญมีการใส่เลขหน้าเรียงตามลำดับด้วยลายมือ ตั้งแต่หนังสือถึงประธานรัฐสภา รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ รายชื่อสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเสนอ จนถึงหน้าที่ 33 แต่ในหน้าถัดไปซึ่งเป็นบันทึกหลักการและเหตุผล ตัวร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่แก้ไข และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างที่แก้ไข ไม่ปรากฏว่า มีการลงเลขหน้ากำกับไว้ อีกทั้งไม่มีการเขียนข้อความใดๆ ด้วยลายมือ และเมื่อตรวจสอบปรากฏว่า ตัวอักษรที่ใช้ตั้งแต่หน้าที่ 1 ถึงหน้าที่ 33 มีความแตกต่างกันกับตัวอักษรที่ใช้ในบันทึกหลักการและเหตุผลตัวร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข

เมื่อนำเอกสารประกอบคำร้องของผู้ร้องที่ 1 และผู้ร้องที่ 2 ที่อ้างว่า ได้รับแจกเพื่อใช้ในการประชุมรัฐสภาทั้งสองฉบับ มีข้อความและเลขหน้าตรงกัน และมีการเติมข้อความต่อท้ายชื่อร่างรัฐธรรมนูญในหน้าบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างที่แก้ไขด้วยลายมือ และมีการใส่เลขหน้าเรียงลำดับทุกหน้า ตั้งแต่หนังสือถึงประธานรัฐสภาเพื่อขอเสนอร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ รายชื่อสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเสนอ บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข รวมสี่สิบเอ็ดหน้า สำหรับตัวอักษรที่ใช้พิมพ์ก็ปรากฏว่าได้ใช้ตัวอักษรแบบเดียวกันตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย

นอกจากนี้ เมื่อนำเอกสารญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับมาตรา 190 ที่นายประสิทธิ์ โพธสุธน และพวก เป็นผู้เสนอ ตามที่เลขาธิการรัฐสภาได้นำส่งศาลรัฐธรรมนูญ มาประกอบการพิจารณาตรวจสอบแล้วปรากฏว่า มีการใส่เลขหน้าเรียงตามลำดับด้วยลายมือ ตั้งแต่หน้าหนังสือถึงประธานรัฐสภา รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ รายชื่อสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเสนอ บันทึกหลักการและเหตุผล ตัวร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่แก้ไข จนถึงหน้าสุดท้าย ซึ่งเป็นบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญที่ แก้ไข อีกทั้งมีการเติมข้อความในชื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเพิ่มเติมคำว่า “แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ...” ในหน้าบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข ส่วนตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ก็เป็นตัวอักษรที่มีลักษณะเดียวกันตั้งแต่หน้าแรกจนถึง

หน้าสุดท้าย ลักษณะของการใส่เลขหน้าตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย การแก้ไขชื่อร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไข การใช้ตัวอักษรที่พิมพ์ตั้งแต่หน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้าย จะเหมือนกับเอกสารที่ผู้ร้องอ้างว่า ได้รับแจกเพื่อใช้ในการประชุมของรัฐสภา

จากการตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าวข้างต้น เชื่อได้ว่า ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ที่เสนอให้สมาชิกรัฐสภาพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ มิใช่ร่างเดิมที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร ยื่นต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2556 และได้ส่งสำเนาให้สมาชิกรัฐสภาประกอบการประชุม แต่เป็นร่างที่จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ซึ่งมีข้อความที่แตกต่างจากร่างเดิมหลาย ประการ ถึงแม้นายสุวิจักขณ์ นาควัชระชัย จะเบิกความว่า ก่อนที่บรรจุวาระ หากมีความจำเป็นต้องแก้ไข ก็ยังสามารถแก้ไขได้ ก็น่าจะเป็นการแก้ไขในเรื่องผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ เช่น พิมพ์ผิด มิใช่เป็นการแก้ไขซึ่งขัดกับหลักการเดิม หากเป็นการแก้ไขที่ขัดกับหลักการเดิมก็ชอบที่จะมีผู้ร่วมลงชื่อเสนอญัตติตามที่บัญญัติไว้ จากการตรวจสอบข้อความของร่างที่มีการแก้ไข ปรากฏว่า มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ คือ การเพิ่มเติมหลักการโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 116 วรรคสอง และมาตรา 241 วรรคหนึ่ง ด้วย ประการสำคัญ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 116 จะมีผลทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา สองปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน

เมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภามิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับ ที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2556 มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร เสนอหลายประการ โดยไม่ปรากฏว่า มีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่า การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (1) วรรคหนึ่ง

(2) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

การอภิปรายแสดงความคิดเห็นในการบัญญัติกฎหมายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของ สมาชิกรัฐสภา โดยเฉพาะผู้ที่ได้ขอแปรญัตติ สงวนคำแปรญัตติ หรือกรรมาธิการที่สงวนความเห็นไว้ ย่อมมีสิทธิที่จะอภิปรายแสดงความเห็นและให้เหตุผลในประเด็นที่ได้แปรญัตติ สงวนคำแปรญัตติ หรือได้สงวนความเห็นไว้ สำหรับประเด็นนี้ ข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานในสำนวน และจากการเบิกความของพยานต่อศาลรัฐธรรมนูญในชั้นไต่สวน ปรากฏในการพิจารณาวาระที่หนึ่งและวาระที่สอง ผู้ถูกร้องที่ 1 และผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ผลัดกันทำหน้าที่ประธานที่ประชุม ได้มีการตัดสิทธิผู้ขออภิปรายในวาระที่หนึ่ง และตัดสิทธิผู้ขอแปรญัตติ ผู้สงวนคำแปรญัตติ และผู้สงวนความเห็น เป็นจำนวนถึงห้าสิบเจ็ดคน โดยอ้างว่า ความเห็นดังกล่าวขัดต่อหลักการ ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้มีการฟังการอภิปราย ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องที่ 1 และผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ใช้เสียงข้างมากในที่ประชุมปิดการอภิปราย เห็นว่า แม้การปิดการอภิปรายจะเป็นดุลพินิจของประธานและแม้เสียงข้างมากมีสิทธิที่จะลงมติให้ปิดการอภิปรายได้ก็ตาม แต่การใช้ดุลพินิจและการใช้เสียงข้างมากดังกล่าวจะต้องไม่ตัดสิทธิการทำ หน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาหรือละเลยไม่ฟังความเห็นของฝ่ายข้างน้อย การรวบรัดปิดการอภิปรายและปิดประชุมเพื่อให้มีการลงคะแนนเสียงจึงเป็นการใช้ อำนาจไปในทางที่ไม่ชอบ เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายข้างมากโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม

นอกจากนี้ ผู้ร้องยังอ้างอีกว่า การนับระยะเวลาในการแปรญัตติของผู้ถูกร้องที่ 1 ไม่ถูกต้อง โดยอ้างว่า เมื่อที่ประชุมพิจารณารับหลักการในวาระที่หนึ่งแล้ว เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2556 มีผู้เสนอกำหนดเวลาในการขอแปรญัตติสิบห้าวันและหกสิบวัน ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมจะต้องให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาลงมติว่า จะใช้กำหนดเวลาใด แต่ก่อนที่จะมีการลงมติ เกิดปัญหาเรื่ององค์ประชุมในขณะนั้นไม่ครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงยังมิได้มีการลงมติ

ผู้ถูกร้องที่ 1 ได้สั่งให้กำหนดเวลายื่นคำแปรญัตติภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รัฐสภารับหลักการ แต่มีผู้ทักท้วง ผู้ถูกร้องที่ 1 จึงได้นัดประชุมอีกครั้งในวันที่ 18 เมษายน 2556 ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติสิบห้าวัน แต่ผู้ถูกร้องที่ 1 ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไป โดยให้นับระยะเวลาสิบห้าวันนั้นตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน 2556 ทำให้ระยะเวลาการขอแปรญัตติไม่ครบสิบห้าวันตามมติที่ประชุม เพราะจะเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียงหนึ่งวันเท่านั้น เห็นว่า การแปรญัตติเป็นสิทธิของสมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอความคิดเห็นการแปรญัตติจึงต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การนับระยะเวลาในการแปรญัตติย่อมไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียงหนึ่งวัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 125 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง ด้วย การกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง และมาตรา 125 วรรคหนึ่ง

(3) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

เมื่อพิจารณาหลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบรัฐสภาแบบมีผู้แทนแล้วจะเห็นว่า สมาชิกรัฐสภานับว่า เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อระบบนี้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีฐานะเป็นผู้แทนของปวงชนที่ได้รับเลือกตั้งโดย ประชาชนหรือได้รับการสรรหาให้เข้าไปใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภาแทนประชาชน อย่างไรก็ดี ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 122 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างชัดแจ้งว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยโดยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือความครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชน ชาวไทยโดยปราศจากการขัดกันของผลประโยชน์ อีกทั้งต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง ที่ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม

ส่วนการใช้อำนาจของสมาชิกรัฐสภาในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทยซึ่งเป็นเจ้าของ อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 126 วรรคสาม ได้กำหนดหลักการสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรากฎหมายไว้ว่า สมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน เว้นแต่ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ก็ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภานั้น การแสดงตนในการออกเสียงลงคะแนนถือเป็นเรื่องเฉพาะตัวของสมาชิกรัฐสภาแต่ละคนที่จะต้องมาแสดงตนในการประชุมเพื่อพิจารณาญัตติต่างๆ แต่ละครั้งด้วยตนเอง และในการนี้ ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในแต่ละเรื่องได้เพียงครั้งละหนึ่งเสียงเท่านั้น การกระทำใดที่เป็นเหตุให้ผลการลงคะแนนผิดไปจากความเป็นจริง การกระทำนั้นย่อมไม่ชอบด้วยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ ผู้ร้องมีประจักษ์พยานผู้เห็นเหตุการณ์มาเบิกความ พร้อมทั้งมีพยานหลักฐานสำคัญมาแสดง คือ คลิปวีดิทัศน์ที่บันทึกภาพเหตุการณ์ขณะที่มีการกระทำดังกล่าวถึงสามตอนที่ แสดงให้เห็นว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางคนใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและลงมติแทนผู้อื่นในเครื่องออกเสียงลงคะแนนระหว่างที่มีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งขัดแย้งกับหลักการและวิธีการที่ถูกต้อง โดยเสียงที่ปรากฏในคลิปวีดิทัศน์ขณะกระทำการดังกล่าวก็สอดคล้องกับเสียงที่ปรากฏในแผ่นวีดิทัศน์บันทึกถ่ายทอดสดการประชุมรัฐสภาและรายงานการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาเดียวกันกับที่มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ที่ระบุไว้ในคำร้อง ซึ่งเป็นพยาน

หลักฐานที่เลขาธิการรัฐสภาส่งให้แก่ศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งในทางไต่สวนพยานบุคคล เลขาธิการรัฐสภาซึ่งได้ดูและฟังภาพและเสียงในคลิปวีดิทัศน์นั้นแล้วได้เบิกความว่า จำได้ว่าเป็นเสียงของรองประธานรัฐสภาซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมในขณะนั้นซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภา

นางสาวรังสิมา รอดรัศมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เป็นพยานเบิกความยืนยันว่าเนื่องจากตนเป็นสมาชิกรัฐสภามาเป็นเวลาสิบปี ได้ติดตามตรวจสอบและร้องเรียนเรื่องการใช้บัตรแสดงตนและออกเสียงลงคะแนนแทนกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะพฤติกรรมของนายนริศร ทองธิราช จนกระทั่งถึงกับใช้ให้คนของตนคอยถ่ายภาพและวีดิทัศน์เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานประกอบการร้องเรียน

เมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายที่พยานนำสืบต่อศาลรัฐธรรมนูญ ก็เห็นภาพบุคคลปรากฏใบหน้าด้านข้างซึ่งสามารถยืนยันได้ว่า เป็นนายนริศร ทองธิราช ผู้ถูกร้องที่ 162 ซึ่งสวมสูทสีเดียวกันกับภาพที่ปรากฏในคลิปวีดิทัศน์ที่ถือบัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในมือจำนวนหนึ่งซึ่งมากกว่าสองบัตรเกินกว่าจำนวนบัตรแสดงตนที่สมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งจะพึงมีได้ ซึ่งโดยปกติแล้ว บัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ยืนยันหรือแสดงตนในการนับองค์ประชุมและลงคะแนนของสมาชิกรัฐสภานั้นจะมีประจำตัวคนละหนึ่งใบ และมีบัตรสำรองอีกคนละหนึ่งใบซึ่งเก็บรักษาไว้ที่เจ้าหน้าที่สำหรับให้สมาชิกขอรับไปใช้ในกรณีที่สมาชิกรัฐสภามิได้นำบัตรประจำตัวมา และยังใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวใส่เข้าออกในช่องอ่านบัตร พร้อมกดปุ่มบนเครื่องอ่านต่อเนื่องกันทุกบัตร

เห็นได้ว่า การกระทำเช่นนี้มีลักษณะที่ผิดปกติวิสัย และมีสมาชิกรัฐสภาใช้บัตรแสดงตนและออกเสียงลงคะแนนในระบบอิเล็กทรอนิกส์หลายใบ จากการรับฟังพยานหลักฐานและคำเบิกความพยานในชั้นการพิจารณาไต่สวนคำร้องเป็นเรื่องที่แจ้งชัดทั้งภาพวีดิทัศน์ และประจักษ์พยานที่มาเบิกความประกอบการถ่ายทอดการประชุมรัฐสภาในระหว่างที่มีการออกเสียงลงมติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาว่า มีสมาชิกรัฐสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติ แต่ได้มอบให้สมาชิกรัฐสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนแทนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม การดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะเป็นการละเมิดหลักการพื้นฐานของการเป็นสมาชิกรัฐสภาซึ่งถือได้ว่า เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือการครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามบทบัญญัติมาตรา 122 ของรัฐธรรมนูญแล้ว ยังขัดต่อข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ขัดต่อหลักความซื่อสัตย์สุจริตที่สมาชิกรัฐสภาได้ปฏิญาณตนไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 123 และขัดต่อหลักการออกเสียงลงคะแนนตามบทบัญญัติมาตรา 126 วรรคสาม ที่ให้สมาชิกคนหนึ่งมีเพียงเสียงหนึ่งเสียงในการออกเสียงลงคะแนน มีผลทำให้การออกเสียงลงคะแนนของรัฐสภาในการประชุมนั้นๆ เป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ทุจริต ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของผู้แทนปวงชนชาวไทย เนื่องมาจากกระบวนการลงคะแนนเสียงที่ไม่ชอบด้วยข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาและขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังที่ได้ระบุมาแล้วข้างต้น มิอาจถือว่าเป็นมติที่ชอบของรัฐสภาในกระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ปัญหาที่ต้องพิจารณาในประเด็นที่สองมีว่า การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการ ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

การแก้ไขรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนี้มีเนื้อหาสาระสำคัญเป็นการแก้ไขคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา โดยเปลี่ยนแปลงแก้ไขเนื้อหาสาระในหลายประเด็น จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้บุคคลใดได้มาซึ่งอำนาจการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ร่างขึ้นโดยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นแม่แบบ โดยได้แก้ไขหลักการในเรื่องคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาจากเดิมไว้หลายประการ

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเหมือนเช่นการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กล่าวคือ บัญญัติให้มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาเข้ามาเป็นองค์ประกอบร่วมกับสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน เพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนทุกภาคส่วนทุกสาขาอาชีพได้มีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ของวุฒิสภาให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติได้อย่างรอบคอบ ทั้งยังได้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นอิสระจากการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น ห้ามบุพการี คู่สมรส บุตร ของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภา และกำหนดเวลาห้ามเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ เป็นเวลาห้าปี เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสองสภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ให้มีดุลยภาพระหว่างกัน โดยได้กำหนดบทบาทของวุฒิสภาให้เป็นองค์กรตรวจทานกลั่นกรองการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และถ่วงดุลอำนาจกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาในการตรวจสอบถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ในกรณีที่ถูกกล่าวหาว่า มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรมอย่างร้ายแรง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 270

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาแล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นอิสระจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างแท้จริง จึงได้บัญญัติห้ามความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันดังกล่าว เพราะหากยอมให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ย่อมไม่อาจหวังได้ว่า จะมีการตรวจสอบอย่างตรงไปตรงมา อันเป็นการขัดกับหลักการดุลและคานอำนาจซึ่งกันและกันอันเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญนี้

สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามคำร้องนี้เป็นการแก้กลับไปสู่จุดบกพร่องที่เคยปรากฏแล้วในอดีต เป็นจุดบกพร่องที่ล่อแหลม เสี่ยงต่อการสูญสิ้นศรัทธาและสามัคคีธรรมของมวลหมู่มหาชนชาวไทย เป็นความพยายามนำประเทศชาติให้ถอยหลังเข้าคลอง ทำให้วุฒิสภากลับไปเป็นสภาญาติพี่น้อง สภาของครอบครัว และสภาผัวเมีย สูญเสียสถานะและศักยภาพแห่งการเป็นสติปัญญาให้แก่สภาผู้แทนราษฎร กลายเป็นเพียงเสียงสะท้อนของมวลชนกลุ่มเดียวกัน ทำลายสาระสำคัญของการมีสองสภา นำพาไปสู่การผูกขาดอำนาจรัฐ ตัดการมีส่วนร่วมของปวงประชาหลากสาขาหลายอาชีพ เป็นการเปิดช่องให้ผู้ร่วมกระทำการครั้งนี้กลับมีโอกาสได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองโดยวิธีการที่มิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากการออกเสียงแสดงประชามติของมหาชนชาวไทย

นอกจากนี้ การแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งเพียงทางเดียว อันมีที่มาเหมือนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงย่อมเป็นเสมือนสภาเดียวกัน ไม่เกิดความแตกต่างและเป็นอิสระซึ่งกันและกันของทั้งสองสภา เป็นการทำลายลักษณะและสาระสำคัญของระบบสองสภาให้สูญสิ้นไป

การแก้ไขที่มาและคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภาให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับฝ่ายการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ย่อมทำให้หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันของระบบสองสภาต้องสูญเสียไปอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้ฝ่ายการเมืองสามารถควบคุมอำนาจเหนือรัฐสภาได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ปราศจากการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน อันเป็นการกระทบต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเปิดทางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการครั้งนี้ได้อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

นอกจากนี้ เนื้อหาในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 11 และมาตรา 11/1 ยังขัดต่อรัฐธรรมนูญในเรื่องกระบวนการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่จะบัญญัติขึ้นใหม่ โดยรวบรัดให้มีการประกาศใช้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยไม่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญมาตรา 141 ที่จะต้องส่งร่างกฎหมายดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเสียก่อน

ซึ่งขัดกับหลักการดุลและคานอำนาจอันเป็นหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ฝ่ายการเมืองสามารถออกกฎหมายได้ตามอำเภอใจโดยอาศัยเสียงข้างมากปราศจากการตรวจสอบ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 6 ต่อ 3 ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องทั้งหมด ในคดีนี้เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 122 มาตรา 125 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา 126 วรรคสาม มาตรา 291 (1) (2) และ (4) และมาตรา 3 วรรคสอง และวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 5 ต่อ 4 ว่า มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราช อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคหนึ่ง

ส่วนที่ผู้ร้องที่ 1 ขอให้ยุบพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองดังกล่าวนั้น เห็นว่า ยังไม่เข้าเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 วรรคสาม และวรรคสี่ จึงให้ยกคำร้องในส่วนนี้

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน
ไม่มี

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม
ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ
ไม่มี

4.4.7 การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-13/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้งส่งคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) รวมสองคำร้อง

เนื่องจากคำร้องทั้งสองมีประเด็นในการพิจารณาเกี่ยวข้องกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกัน

คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือส่งคำร้องของนายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภาและคณะสมาชิกวุฒิสภา รวม 29 คน ผู้ร้องที่ 1 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และวรรคสาม และมาตรา 267 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะนายกรัฐมนตรี จึงอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 267 ที่บัญญัติไว้ว่า นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจ โดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

ก็มิได้ด้วย แต่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้เป็นพิธีกรให้กับบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หลายรายการ ซึ่งคำว่า "พิธีกร" เป็นการดำรงตำแหน่งใดหรือเป็นลูกจ้างซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ผู้ถูกร้องทราบเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ดีอยู่แล้ว แต่ยังคงปฏิบัติขัดต่อบทบัญญัติดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา และได้มายุติบทบาทพิธีกรต่อเมื่อมีผู้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้มีอำนาจที่จะตักเตือน เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 (7) กำหนดให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อได้กระทำการต้องห้ามตามมาตรา 267 เพื่อดำเนินการตรวจสอบความสิ้นสุดลงซึ่งความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องในฐานะนายกรัฐมนตรี ผู้ร้องที่ 1 จึงใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 ให้ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงแล้วหรือไม่

คำร้องที่สอง ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ส่งคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้องที่ 2 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และมาตรา 267 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2551 นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ ได้มีหนังสือร้องเรียนต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งว่า ผู้ถูกร้องขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ร่วมเป็นพิธีกรในรายการต่างๆ ของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด อันเป็นบริษัทของเอกชนที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อันเป็นการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา 267 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา 182 (7) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นับแต่วันที่กระทำการอันต้องห้าม ผู้ร้องที่ 2 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนแล้ว ข้อเท็จจริงรับฟังได้ความว่า บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด มีวัตถุประสงค์รับจ้างจัดทำรายการต่างๆ เพื่อการโฆษณา การบันเทิง ประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายทางสถานีวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ และสื่อโฆษณาทุกชนิด ในปี 2543 นายศักดิ์ชัย แก้ววรรณีสกุล กรรมการผู้จัดการบริษัท ได้เชิญผู้ถูกร้องเข้าทำหน้าที่พิธีกรในรายการ"ชิมไป บ่นไป" โดยได้รับค่าตอบแทนการเป็นพิธีกรครั้งละ 5,000 บาท และบางครั้งได้รับเงินเพิ่มซึ่งเป็นค่าจัดซื้อวัตถุดิบในการทำอาหารที่ออกรายการประมาณครั้งละ 1,000 - 2,000 บาท และในขณะที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรียังได้รับทำหน้าที่เป็นพิธีกรในรายการต่างๆ ให้แก่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด แต่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่า ผู้ถูกร้องได้รับเงินค่าตอบแทนจากบริษัทหรือไม่ สำหรับรายการ "ชิมไป บ่นไป" ได้มีการนำรูปใบหน้านายกรัฐมนตรีและรูปจมูกชมพู่โดยเขียนชื่อผู้ถูกร้องลงโฆษณาเป็นสัญลักษณ์ทางการค้ารูปการ์ตูน ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำรายการที่มีผลในการจดจำของผู้ชมโดยทั่วไป ทั้งนี้รูปการ์ตูนดังกล่าวจะมีปรากฏในรายการเป็นระยะๆ อยู่ตลอด คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเสียงข้างมาก จึงเห็นควรส่งเรื่องที่ผู้ถูกร้องเข้าไปทำหน้าที่เป็นพิธีกรในรายการของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า การเป็นพิธีกรในรายการดังกล่าวเป็นการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์การที่ดำเนินการโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อันจะทำให้ความเป็นนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามความในมาตรา 182 (7) และมาตรา 267 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่ ผู้ร้องที่ 2 ได้พิจารณาแล้ว เห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน จึงมีมติให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าความเป็นนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และมาตรา 267 ประกอบมาตรา 182 วรรคสาม และมาตรา 91 หรือไม่ กรณีตามคำร้องปรากฏว่า ผู้ร้องที่ 1 เป็นสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 29 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา และผู้ร้องที่ 2 เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ส่งคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่ กรณีจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องดังกล่าว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 267 เพราะเหตุผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งใดในบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบริษัทดังกล่าว หรือไม่

ปัญหาประการแรกที่ต้องวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องเป็นลูกจ้างของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ซึ่งบัญญัติห้ามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นลูกจ้างของบุคคลใด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นไปโดยชอบ ป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ อันจะก่อให้เกิดสถานการณ์ขาดจริยธรรมซึ่งยากต่อการตัดสินใจ ทำให้ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์สาธารณะ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่จึงขัดกันในลักษณะที่ประโยชน์ส่วนตัวจะได้มาจากการเสียไปซึ่งประโยชน์สาธารณะ การทำให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวบรรลุผล จึงมิใช่แปลความคำว่า "ลูกจ้าง" ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 เพียงหมายถึงลูกจ้างตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน หรือตามกฎหมายภาษีอากร เท่านั้น เพราะกฎหมายแต่ละฉบับย่อมมีเจตนารมณ์แตกต่างกันไปตามเหตุผลแห่งการบัญญัติกฎหมายนั้นๆ ทั้งกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีศักดิ์ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ และยังมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์แตกต่างจากกฎหมายดังกล่าวอีกด้วย

ดังนั้น คำว่า "ลูกจ้าง" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 จึงมีความหมายกว้างกว่าคำนิยามของกฎหมายอื่น โดยต้องแปลความตามความหมายทั่วไป ซึ่งตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า "ลูกจ้าง" ว่าหมายถึง "ผู้รับจ้างทำการงาน ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร" โดยมิได้คำนึงว่าจะมีการทำสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ หรือได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง สินจ้าง หรือค่าตอบแทนในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินอย่างอื่น หากมีการตกลงเป็นผู้รับจ้างทำการงานแล้ว ย่อมอยู่ในความหมายของคำว่า "ลูกจ้าง" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ทั้งสิ้น

ข้อเท็จจริงได้ความจากการไต่สวนผู้ถูกร้องว่า หลังจากผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ผู้ถูกร้องยังคงเป็นพิธีกรในรายการ "ชิมไป บ่นไป" และ "ยกโขยง 6 โมงเช้า" ให้แก่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด เมื่อพิเคราะห์ถึงลักษณะกิจการงานที่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ได้กระทำร่วมกันกับผู้ถูกร้องมาโดยตลอดเป็น

เวลาหลายปี โดยบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ทำเพื่อมุ่งค้าหากำไร มิใช่เพื่อการกุศลสาธารณะ และผู้ถูกร้องก็ได้รับค่าตอบแทนอย่างสมฐานะและภารกิจ เมื่อได้กระทำในระหว่างที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีจึงเป็นการกระทำและนิติสัมพันธ์ที่อยู่ในขอบข่ายที่มาตรา 267 ประสงค์จะป้องปรามเพื่อมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนกับภาคธุรกิจเอกชนแล้ว กรณีถือได้ว่า ผู้ถูกร้อง เป็นลูกจ้างของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด เป็นการกระทำอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) โดยไม่จำต้องวินิจฉัยในปัญหาว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งใดในบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หรือไม่อีก

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 มีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่านายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว และเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 จึงเป็นเหตุให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคหนึ่ง (1) แต่ด้วยความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีเป็นการสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ทำให้รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่เหลือ จึงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 181

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-14/2553 เรื่อง สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกระทำการต้องห้ามอันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำวินิจฉัยสั่งการให้ส่งเรื่องไปยังประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมสี่สิบห้าคน กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวสิ้นสุดลงตามมาตรา 91 วรรคสาม มาตรา 119 (5) และมาตรา 106 (6) ประกอบมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) (4) และมาตรา 48 ต่อมาประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวม 3 คำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 16 คน และสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 29 คน สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องทั้งสามคดีมีประเด็นแห่งคดีเป็นเรื่องเดียวกัน จึงมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคดีเรื่องพิจารณาที่ 26/2552 เรื่องพิจารณาที่ 28/2552 และเรื่องพิจารณาที่ 44/2552 ทั้งสามคดีเข้าด้วยกัน เพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนพิจารณา โดยให้เรียกประธานวุฒิสภา เป็นผู้ร้องที่ 1 และเรียกประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ร้องที่ 2 และที่ 3 เรียกสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องในคดีเรื่องพิจารณาที่ 26/2552 จำนวน 16 คน เป็นผู้ถูกร้องที่ 1 ถึงที่ 16 เรียกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ถูกร้องในคดีเรื่องพิจารณาที่ 28/2552 จำนวน 13 คน เป็นผู้ถูกร้องที่ 17 ถึงที่ 29 และเรียกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ถูกร้องในคดีเรื่องพิจารณาที่ 44/2552 จำนวน 16 คน เป็นผู้ถูกร้องที่ 30 ถึงที่ 45 ตามลำดับ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสามนี้ไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าผู้ถูกร้องทั้งสี่สิบห้าคนกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) และ (4) ประกอบมาตรา 48 เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ ผู้ถูกร้องทั้งสี่สิบห้าคนสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้วมีมติให้ส่งเรื่องไปยังประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคสาม ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (3) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับวินิจฉัยคำร้องทั้งสามนี้ได้

ข้อเท็จจริงจากคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และทางไต่สวน พร้อมเอกสารประกอบปรากฏว่า

ในระหว่างการพิจารณาคดีปรากฏว่า นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ผู้ถูกร้องที่ 17 ได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2552 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเฉพาะผู้ถูกร้องที่ 17 ออกจากสารบบความ

ประเด็นที่ 1 การดำเนินการและการมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

เห็นว่า <u>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 (5) บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือ ข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. 2552 ดังนั้น ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 24 วรรคสอง กล่าวคือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง</u>

ต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ทราบเหตุแห่ง การร้อง การคัดค้าน หรือการกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ไม่มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงหลักฐาน หรือไม่มาให้ถ้อยคำ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้นั้นสละสิทธิในการชี้แจง แสดงหลักฐาน หรือให้ถ้อยคำ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวยังได้กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 ข้อ 43 เช่นกัน การใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้มีการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีนี้เป็นการใช้อำนาจตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายให้อำนาจไว้ ประกอบกับข้อเท็จจริงตามคำร้องรับฟังได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องได้ชี้แจงข้อเท็จจริงและทางการไต่สวนได้ความว่าผู้ถูกร้องส่วนใหญ่ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงที่ถูกกล่าวหาต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว คงมีเฉพาะผู้ถูกร้องบางรายที่ไม่ได้ชี้แจงด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน เป็นกรณีที่ถือได้ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องทุกคนแล้ว ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องจึงรับฟังไม่ได้

ประเด็นที่ 2 บริษัทที่ผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตร ของผู้ถูกร้อง ถือหุ้น เป็นบริษัทอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) (4) และวรรคสาม ประกอบมาตรา 48 หรือไม่ และประเด็นที่ 3 การถือหุ้นของผู้ถูกร้อง คู่สมรส และบุตร ของผู้ถูกร้อง แต่ละรายเป็นการกระทำอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่

ประเด็นนี้สามารถพิจารณารวมกันไปได้โดยเห็นสมควรพิจารณาเป็นลำดับดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในส่วนการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ซึ่งสรุปการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) และ (4) ประกอบมาตรา 48 ได้ดังนี้

1. ต้องไม่รับหรือแทรกแซงหรือก้าวก่ายการเข้ารับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน

2. ต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน

3. ต้องไม่กระทำการตาม 1 และ 2 ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

4. ต้องไม่เป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทานองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

ประเด็นแรกที่ควรพิจารณาก่อนคือ การดำเนินการโดยวิธีการอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมที่ทำให้สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการดังกล่าวตามมาตรา 48 กับการรับสัมปทาน การเข้าเป็นคู่สัญญา หรือการถือหุ้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) นั้นมีความหมายอย่างใด

เห็นว่า ข้อห้ามมิให้กระทำการไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมตามบทบัญญัติดังกล่าว มีเจตนาห้าม มิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภากระทำการใดๆ ที่สามารถใช้หรือถูกใช้สถานภาพหรืออำนาจหน้าที่เข้าไปมีส่วนได้เสียในบริษัทที่ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้าม บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวจึงมีความหมายรวมถึงการถือหุ้นในบริษัทที่แม้จะมิได้ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้ามโดยตรง แต่หากบริษัทนั้นเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทอื่น (Holding Company) ที่ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้ามในจำนวนมากพอที่จะทำให้มีอำนาจครอบงำกิจการของบริษัทที่ประกอบกิจการอันเป็นการต้องห้ามได้ ย่อมเป็นการกระทำโดยทางอ้อมตามความหมายของมาตรา 48 และมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) ดังกล่าว

ประเด็นต่อไปคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ในการห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาอย่างไร

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติดังกล่าวที่มีขึ้นเพื่อป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภา อันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและองค์กรอื่นๆ ด้วยการใช้ตำแหน่งหน้าที่เข้าไปแทรกแซงฝ่ายบริหารในเรื่องของการได้มาซึ่งสัมปทานและเป็นคู่สัญญาในลักษณะผูกขาดตัดตอน หรือการใช้อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย ซึ่งอาจมีผลให้กิจการของบริษัทที่อยู่ในขอบข่ายตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง หรือมาตรา 48 ได้รับประโยชน์อันมีผลให้สมาชิกรัฐสภาได้รับประโยชน์โดยทางอ้อมจากการถือหุ้นดังกล่าว หรือเข้าไปมีส่วนในการใช้ข้อมูลที่ตนได้รับรู้จากการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่แล้วไปแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว หรือใช้ตำแหน่งเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลอื่นได้ อย่างไรก็ตามหลักการดังกล่าวนี้จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินความจำเป็น ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 บัญญัติรับรองไว้ อันได้แก่ สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามมาตรา 41 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่าสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ การถือหุ้นอันเป็นการต้องห้ามตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงต้องไม่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินไปกว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

ประเด็นต่อไป การถือหุ้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 48 และมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) นั้น มีความหมายรวมถึงการถือหุ้นก่อนที่จะดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาด้วยหรือไม่

เห็นว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ นอกจากจะบัญญัติถึงการถือหุ้นของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้ตามมาตรา 48 และมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) แล้ว ยังบัญญัติถึงกรณีการถือหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีไว้ในมาตรา 269 ด้วย โดยมาตรา 269 นอกจากจะบัญญัติห้ามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีถือหุ้นในบริษัทแล้ว ยังบัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่ให้คงไว้ซึ่งความเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทต่อไปด้วย ฉะนั้น หากรัฐธรรมนูญประสงค์จะห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา คงไว้ซึ่งการถือหุ้น ก็จะต้องบัญญัติไว้ให้ชัดเจน ดังเช่นมาตรา 269 ยิ่งไปกว่านั้น การห้ามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีไม่ให้ถือหุ้นและไม่ให้คงไว้ซึ่งความเป็น ผู้ถือหุ้นดังกล่าวก็มิได้ห้ามเป็นการเด็ดขาด หากนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประสงค์จะถือหุ้นต่อไป กฎหมายยังให้โอกาสแจ้งความประสงค์ต่อประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง ทั้งๆ ที่ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี เป็นผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหารที่มีอำนาจแสวงหาประโยชน์ได้มากกว่าการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฉะนั้น การห้ามการถือหุ้นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจึงน่าจะเบากว่าและผ่อนคลายกว่ามาตรการในการห้ามการถือหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

นอกจากนี้ ผลของการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 265 ประกอบมาตรา 48 ที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา สิ้นสุดลงตามมาตรา 106 (6) และมาตรา 119 (5) นั้น บัญญัติให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อกระทำการอันเป็นการต้องห้ามแล้ว ย่อมมีความหมายว่าสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จะต้องมีสมาชิกภาพก่อน จึงจะสิ้นสภาพได้ การกระทำอันเป็นการต้องห้ามที่จะมีผลให้สิ้นสุดสมาชิกภาพจึงต้องเป็นการกระทำภายหลังจากมีสถานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแล้ว เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายประสงค์จะห้ามรวมไปถึงการกระทำก่อนมีสถานะทางการเมือง กฎหมายจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ดังเช่นตามมาตรา 269 เป็นต้น

ยิ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 และมาตรา 115 ก็มิได้บัญญัติห้ามการถือหุ้นในบริษัทตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 48 และมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) แต่อย่างใด การถือหุ้นในบริษัทดังกล่าว จึงไม่เป็นการต้องห้ามไม่ให้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หากตีความว่าการถือหุ้นให้รวมถึงการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นด้วยย่อมจะไม่เป็นธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากสมาชิกภาพของ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา จะเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง หรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ในกรณีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา ตามมาตรา 105 และมาตรา 117 หากจะตีความการถือหุ้นให้รวมถึงการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นด้วย ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หรือผู้สมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาโดยการสรรหา ย่อมจะต้องขายหุ้นก่อนวันเลือกตั้งหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผล มิฉะนั้น ผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งหรือการสรรหาให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณี แต่มิได้ขายหุ้นก่อนวันเลือกตั้งหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผล ผู้ได้รับการเลือกตั้งหรือสรรหา ก็จะสิ้นสมาชิกภาพทันทีในวันเลือกตั้งหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผล ซึ่งจะเป็นการตีความกฎหมายเคร่งครัดตามลายลักษณ์อักษรเกินเลยไปกว่าความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี

อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงความเป็นมาของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) นี้แล้ว ปรากฏชัดว่าเป็นบทบัญญัติที่เคยมีมาก่อนในรัฐธรรมนูญหลายฉบับ บางฉบับได้ห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นที่มีมาก่อนด้วย บางฉบับก็มิได้ห้ามการคงไว้ซึ่งหุ้นที่มีมาก่อน ดังตัวอย่างในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งเดิมมิได้มีข้อความห้ามการคงไว้ซึ่งการรับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐที่มีลักษณะต้องห้ามไว้ในมาตรา 108 วรรคหนึ่ง (2) แต่ต่อมาภายหลังเมื่อประสงค์จะขยายข้อห้ามไปถึงการคงไว้ซึ่งการรับสัมปทานหรือการเป็นคู่สัญญากับรัฐด้วย ก็จะต้องกระทำโดยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีข้อความห้ามการคงถือไว้ซึ่งสัมปทานหรือการเป็นคู่สัญญากับรัฐอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนด้วย ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 114 วรรคหนึ่ง (2) หรือในกรณีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 110 วรรคหนึ่ง (2) ซึ่งมิได้ห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามนั้น ในชั้นยกร่างและพิจารณาของคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีข้อเสนอเบื้องต้นให้เพิ่มบทบัญญัติที่ห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นของบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามด้วย หากประสงค์จะคงไว้ซึ่งหุ้นดังกล่าวต่อไปจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และต้องโอนหุ้นดังกล่าวให้นิติบุคคลที่จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นถือแทน แต่สภาร่างรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยและมีมติให้ตัดร่างบทบัญญัติที่ห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามออกไป ดังปรากฏตามรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 19 วันที่ 15 กรกฎาคม 2540 เอกสารประกอบหมายเลข 2 ท้ายบันทึกความเห็นของนายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ พยานบุคคลของผู้ร้องที่ 1 หน้า 224 ถึงหน้า 255 ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงมิได้มีบทบัญญัติห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นในบริษัทที่มีลักษณะต้องห้ามด้วย ซึ่งในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็มิได้มีเจตนารมณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงข้อห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) ให้ผิดไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่อย่างใด จึงมิได้บัญญัติข้อความห้ามการคงไว้ซึ่งการถือหุ้นเข้าไปด้วย ส่วนมาตรา 48 นั้น เมื่อใช้ข้อความลักษณะเดียวกับมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) จึงต้องตีความให้มีความหมายไปในทางที่สอดคล้องต้องกัน

ฉะนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 6 เสียง ต่อ 2 เสียง ว่า การกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) (4) และวรรคสาม ประกอบมาตรา 48 จึงไม่รวมถึงการถือหุ้นที่มีมาก่อนวันเลือกตั้งหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

ประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไป คือ บริษัทอันมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) และ (4) ประกอบมาตรา 48 นั้น มีลักษณะอย่างไร

เห็นว่า บริษัทอันมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) และ (4) ประกอบมาตรา 48 นั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) บริษัทที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือโทรคมนาคม

(2) บริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทที่เป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน

การรับสัมปทานจากรัฐฯ หมายถึงการที่รัฐให้สิทธิกับเอกชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชาติหรือจากสิทธิประโยชน์อันเป็นสาธารณะ สัมปทานจึงรวมถึงประทานบัตรที่รัฐออกให้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือไม่ก็ตาม

สำหรับประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยต่อไป คือ ผู้ถูกร้องทั้งสี่สิบสี่รายกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยถือหุ้นในบริษัทอันมีลักษณะต้องห้ามหรือไม่

โดยเห็นควรวินิจฉัยประเด็นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาก่อน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 105 บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง ซึ่งหมายถึงวันเลือกตั้งทั่วไปซึ่งในคดีนี้ได้แก่วันที่ 23 ธันวาคม 2550 และยังรวมถึงวันเลือกตั้งใหม่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งใหม่ด้วย ซึ่งในคดีนี้ได้แก่วันที่ 20 มกราคม 2551 ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภานั้น มาตรา 117 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้เริ่มตั้งแต่วันที่มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา สำหรับสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งในคดีนี้ได้แก่วันที่ 2 มีนาคม 2551 แต่สำหรับสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา ให้สมาชิกภาพเริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหา ซึ่งในคดีนี้ได้แก่วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551

ในกรณีการถือหุ้นของนายกาธร พริ้งศุลกะ คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 27 (นางนิภา พริ้งศุลกะ) ตามคำร้องอ้างว่าถือหุ้นบริษัท ทางด่วนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) อันเป็นการต้องห้ามหรือไม่ ข้อเท็จจริงในประเด็นนี้ฟังได้ว่า คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 27 มิได้ถือหุ้นในบริษัท ทางด่วนกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยมา แต่ถือหุ้นในบริษัท รถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน) โดย คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 27 ถือหุ้นบริษัท รถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน) มาก่อนได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จึงไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) และวรรคสาม

สำหรับผู้ถูกร้องที่ 1 ถึงที่ 16, ที่ 18, ที่ 20 ถึงที่ 29, ที่ 31 ถึงที่ 32, ที่ 34 ถึงที่ 39, ที่ 41, ที่ 43 และที่ 45 ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า เป็นผู้ถือหุ้นก่อนที่จะได้รับเลือกตั้งหรือสรรหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแล้วแต่กรณี แม้จะยังคงถือหุ้นไว้หลังจากมีสมาชิกภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแล้วก็ตาม ก็ไม่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) (4) และวรรคสาม ประกอบมาตรา 48

ส่วนผู้ถูกร้องที่ 19, ที่ 30, ที่ 33, ที่ 40, ที่ 42 และที่ 44 ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าได้มาซึ่งหุ้นของบริษัทที่ถูกกล่าวหา มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) (4) และวรรคสาม ประกอบมาตรา 48 แล้วแต่กรณี ภายหลังจากที่เริ่มมีสมาชิกภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว โดย ผู้ถูกร้องที่ 19 (นายสมเกียรติ ฉันทวานิช) ได้ซื้อหุ้นบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2551 จำนวน 20,000 หุ้น วันที่ 23 มกราคม 2551 จำนวน 20,000 หุ้น และวันที่ 18 กันยายน 2551 จำนวน 10,000 หุ้น ปรากฏตามรายการซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทหลักทรัพย์ เอเซีย พลัส จำกัด (มหาชน) ที่ส่งให้แก่ผู้ถูกร้องที่ 19 เอกสารท้ายบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของ ผู้ถูกร้องที่ 19 ลงวันที่ 10 กันยายน 2553 ผู้ถูกร้องที่ 30 (นายเกื้อกูล ด่านชัยวิจิตร) คู่สมรส คือ นางนลินี ด่านชัยวิจิตร ได้ซื้อหุ้นของบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2551 จำนวน 1,000 หุ้น ปรากฏตามบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของผู้ถูกร้องที่ 30 ลงวันที่ 10 กันยายน 2553 และหนังสือแจ้งรายละเอียดวันที่ซื้อขายหลักทรัพย์ที่แนบท้ายบันทึกถ้อยคำของผู้ถูกร้องดังกล่าว ผู้ถูกร้องที่ 33 (นางมลิวัลย์ ธัญญสกุลกิจ) ได้ซื้อหุ้นของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2551 จำนวน 500 หุ้น วันที่ 29 กรกฎาคม 2551 จำนวน 300 หุ้น วันที่ 30 กรกฎาคม 2551 จำนวน 300 หุ้น วันที่ 1 สิงหาคม 2551 จำนวน 300 หุ้น และวันที่ 1 ธันวาคม 2551 จำนวน 1,000 หุ้น นอกจากนี้ยังซื้อหุ้นของบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2551 จำนวน 1,000 หุ้น วันที่ 4 กันยายน 2551 จำนวน 500 หุ้น และวันที่ 6 มกราคม 2552 จำนวน 2,000 หุ้น ทั้งในวันที่ 28 พฤษภาคม 2551 ยังได้ซื้อหุ้นของบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) จำนวน 50,000 หุ้น ปรากฏตามรายการซื้อขายหลักทรัพย์ เอกสารท้ายคำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่ 33 ต่อคณะกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง หมายเลข 3

หมายเลข 5 และหมายเลข 9 ตามลำดับ ผู้ถูกร้องที่ 40 (นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์) คู่สมรส คือ นางกาญจนา วงศ์ไตรรัตน์ ได้ซื้อหุ้นบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2551 จำนวน 10,000 หุ้น วันที่ 13 พฤษภาคม 2551 จำนวน 20,000 หุ้น วันที่ 15 พฤษภาคม 2551 จำนวน 10,000 หุ้น วันที่ 10 มิถุนายน 2551 จำนวน 10,000 หุ้น และวันที่ 16 มิถุนายน 2551 จำนวน 10,000 หุ้น ปรากฏตามคาแถลงการณ์ปิดคดีของผู้ถูกร้องที่ 40 หน้า 10 และ 13 ประกอบคำชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2552 ที่ผู้ถูกร้องยื่นต่อประธานอนุกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และรายการซื้อขายหลักทรัพย์ เอกสารแนบท้ายคำชี้แจงเพิ่มเติมดังกล่าว แผ่นที่ 1 ผู้ถูกร้องที่ 42 (ร้อยโท ปรีชาพล พงษ์พานิช) ได้ซื้อหุ้นบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ในช่วงเดือนมิถุนายน 2551 จำนวน 30,000 หุ้น ปรากฏตามหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2552 หน้า 4 ที่ผู้ถูกร้องที่ 42 ทำยื่นต่อประธานคณะกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกคำให้การของนายสุพจน์ เหล่าสุอาภา ผู้จัดการสำนักกฎหมายของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่ได้ให้การต่อคณะกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2552 และบัญชีการถือหุ้นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หน้า 2/2 ผู้ถูกร้องที่ 44 (หม่อมราชวงศ์ กิติวัฒนา (ไชยันต์) ปกมนตรี) ได้ซื้อหุ้นบริษัท ไทยเทเลโฟนแอนด์เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2551 จำนวน 50,000 หุ้น ปรากฏตามบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของผู้ถูกร้องที่ 44 ส่วนที่ผู้ถูกร้องที่ 44 อ้างว่า เป็นหุ้นที่มีอยู่เดิมก่อนดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นกลับปรากฏจากบันทึกถ้อยคำของผู้ถูกร้องที่ 44 ที่ให้ไว้แก่ประธานกรรมการไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2550 ซึ่งเป็นวันเลือกตั้ง ดังนั้นจึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ 44 ได้หุ้นดังกล่าวมาหลังจากเริ่มมีสมาชิกภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว

การถือหุ้นของผู้ถูกร้องที่ 19, ที่ 33, ที่ 42 และที่ 44 ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการถือหุ้นของคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 30 และที่ 40 เป็นการถือหุ้นภายหลังจากที่ผู้ถูกร้องทั้งหกได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว

จึงมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า บริษัทที่ผู้ถูกร้องทั้งหกถือหุ้นภายหลังจากมีสมาชิกภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วนั้น เป็นบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) และ (4) ประกอบมาตรา 48 หรือไม่

เห็นว่า บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ประกอบกิจการค้าขายเชื้อเพลิง ซึ่งแม้จะมิใช่บริษัทที่ได้รับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐที่มีลักษณะผูกขาดตัดตอนก็ตาม แต่บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นบริษัทผู้ลงทุนในบริษัทอื่น (Holding Company) เช่น ถือหุ้นในบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับสัมปทานในการสำรวจและขุดเจาะน้ำมันจากกระทรวงพลังงาน ร้อยละ 65.42 หรือถือหุ้นในบริษัท ปตท.เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้รับสัมปทานในการผลิตและจำหน่ายน้ำประปา ไฟฟ้า จากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกระทรวงพลังงาน ตามลำดับ จำนวนร้อยละ 49.16 อันเป็นจำนวนที่มากพอที่จะครอบงำกิจการได้ เมื่อบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และบริษัท ปตท.เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้รับสัมปทานจากหน่วยงานของรัฐ จึงเป็นบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) การถือหุ้นในบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) จึงเป็นการถือหุ้นในบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามโดยทางอ้อม

สำหรับบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ประกอบกิจการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม โดยได้รับสัมปทานในการสำรวจและขุดเจาะน้ำมันจากกระทรวงพลังงาน จึงเป็นบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2)

ส่วนบริษัท ทีทีแอนด์ที จำกัด (มหาชน) ประกอบกิจการให้บริการโทรศัพท์ โดยได้รับสัมปทานจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ปัจจุบันแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน ชื่อบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) มีสถานะเป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งนอกจากจะเป็นบริษัทที่รับสัมปทานจากรัฐแล้ว ยังเป็นบริษัทที่ประกอบกิจการโทรคมนาคมอีกด้วย จึงเป็นบริษัทอันมีลักษณะเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบมาตรา 48

รัฐธรรมนูญห้ามการเข้าถือหุ้นในบริษัทที่ต้องห้าม โดยไม่ได้ระบุว่า จะต้องถือหุ้นจำนวนเท่าใด และไม่ได้ระบุว่า จะต้องมีอำนาจบริหารงานหรือครอบงำกิจการหรือไม่ ฉะนั้น การถือหุ้นเพียงหุ้นเดียว ก็ย่อมเป็นการถือหุ้นตามความหมายในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ผู้ถือหุ้นจะไม่มีอำนาจบริหารหรือครอบงำกิจการ ก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติห้ามการถือหุ้นไว้ชัดเจน ก็เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา มีช่องทางที่จะใช้หรือถูกใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในทางใดทางหนึ่ง

ดังนั้น แม้การซื้อหุ้นของผู้ถูกร้องที่ 19, ที่ 30, ที่ 33, ที่ 40, ที่ 42 และที่ 44 หรือ คู่สมรส จะเป็นการซื้อในตลาดหลักทรัพย์ และแม้จะเป็นการลงทุนระยะสั้นหรือเพื่อเก็งกำไร ก็ตาม ก็เป็นการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) (4) และวรรคสาม ประกอบมาตรา 48 แล้วแต่กรณี

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 7 เสียง ต่อ 1 เสียง ว่า ผู้ถูกร้องที่ 19, ที่ 33 และที่ 42 กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) ผู้ถูกร้องที่ 30 และที่ 40 กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (2) และวรรคสาม ส่วนผู้ถูกร้องที่ 44 กระทำการ อันต้องห้ามตามมาตรา 265 วรรคหนึ่ง (4) ประกอบมาตรา 48 อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของ นายสมเกียรติ ฉันทวานิช ผู้ถูกร้องที่ 19, นายเกื้อกูล ด่านชัยวิจิตร ผู้ถูกร้องที่ 30, นางมลิวัลย์ ธัญญสกุลกิจ ผู้ถูกร้องที่ 33, นายบุญจง วงศ์ไตรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ 40, ร้อยโท ปรีชาพล พงษ์พานิช ผู้ถูกร้องที่ 42 และหม่อมราชวงศ์ กิติวัฒนา (ไชยันต์) ปกมนตรี ผู้ถูกร้องที่ 44 สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (6) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสถานภาพของการเป็นรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4)

ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งคำร้องลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2542 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 125 คน ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรได้เข้าชื่อเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 เพื่อให้ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4) หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องได้ความว่า ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2541 ว่านายเนวิน ชิดชอบ จำเลย มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 328 ให้ลงโทษจำคุก 6 เดือน และปรับ 50,000 บาท ไม่ปรากฏว่าจำเลยเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่ชำระค่าปรับจัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 กับให้จำเลยโฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์ เป็นเวลาติดต่อกัน 7 วัน และนายเนวิน ชิดชอบได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลจังหวัดบุรีรัมย์ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ กรณีดังกล่าวนี้ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายเนวิน ชิดชอบ สิ้นสุดลงตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4) หรือไม่ เนื่องจากในขณะมีคำพิพากษาศาลชั้นต้นอันยังไม่ถึงที่สุดดังกล่าว นายเนวิน ชิดชอบ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเรื่องนี้ยังไม่มีหลักเกณฑ์ใดๆ ที่จะยึดถือเป็นแนวทางบรรทัดฐานในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ และกรณีดังกล่าวนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2517, 2521 และ 2534 ก็ได้บัญญัติไว้เช่นเดียวกันกับรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

จากกรณีดังกล่าว จึงมีปัญหาที่สมควรได้รับคำวินิจฉัยจากศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 216 วรรคสอง ประกอบกับมาตรา 96 ว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายเนวิน ชิดชอบ ต้องสิ้นสุดลงตามมาตรา 216 ของรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. การที่นายเนวิน ชิดชอบ ถูกฟ้องในข้อหาหมิ่นประมาท และเหตุแห่งการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องเกิดขึ้นก่อนที่รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ใช้บังคับ และก่อนที่จะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาในขณะที่นายเนวิน ชิดชอบ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4) มาใช้บังคับได้หรือไม่

เมื่อพิเคราะห์ มาตรา 216 (4) ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติว่า ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง เมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุก ย่อมหมายถึงว่าขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่นั้นมีคำพิพากษาให้จำคุก แสดงว่ารัฐธรรมนูญไม่ได้คำนึงถึงว่าเหตุแห่งการกระทำความผิดที่ถูกลงโทษ จะเกิดขึ้นก่อนหรือขณะเป็นรัฐมนตรี และศาลมีคำพิพากษาในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ดังนั้น แม้ว่านายเนวิน ชิดชอบ จะได้กระทำความผิด ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีก็ตาม ก็ต้องอยู่ในบังคับของ มาตรา 216 ด้วย

2. ปัญหาว่า นายเนวิน ชิดชอบ อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ คดียังไม่ถึงที่สุด จะอยู่ในความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4) หรือไม่

การสิ้นสุดสมาชิกภาพ หรือการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของบุคคลต่าง ๆ เพราะถูกศาลพิพากษาให้จำคุกนั้น รัฐธรรมนูญได้แบ่งออกเป็นสองกลุ่มด้วยกัน คือ

กลุ่มแรก รัฐธรรมนูญใช้ถ้อยคำว่า “ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” หรือ “ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก” ซึ่งได้แก่ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของสมาชิกวุฒิสภา และการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา 118 (12) มาตรา 133 (10) และ มาตรา 141 (4)

กลุ่มที่สอง รัฐธรรมนูญใช้ถ้อยคำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ได้แก่การพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภารัฐมนตรี ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา 152 (4) มาตรา 215 มาตรา 216 (4) มาตรา 260 (7) และ มาตรา 298 วรรคสาม

เมื่อรัฐธรรมนูญได้บัญญัติการสิ้นสุดสมาชิกภาพหรือการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของบุคคลต่างๆ ไว้เป็นสองกลุ่มเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญมีเจตนาให้บุคคลต่างๆ สิ้นสุดสมาชิกภาพหรือพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญไม่เหมือนกันคือ ให้บุคคลในกลุ่มแรกสิ้นสุดสมาชิกภาพหรือพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระในกรณีถูกศาลพิพากษาให้จำคุกนั้น จะต้องเป็นคำพิพากษาที่ถึงที่สุด เป็นคำพิพากษาที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้อีก ส่วนในกลุ่มที่สอง ใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” โดยไม่มีคำว่า “ถึงที่สุด” แสดงว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้บุคคลในกลุ่มที่สอง เป็นบุคคลที่มีสถานะอันสูงและมีหน้าที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดในเรื่องการสิ้นสุดสมาชิกภาพหรือการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระของบุคคลเหล่านี้แตกต่างไปจากบุคคลในกลุ่มแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ถูกศาลพิพากษาให้รับโทษถึงจำคุก ก็ไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดเหมือนบุคคลในกลุ่มแรก

ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าผู้ใดเป็นรัฐมนตรี ซึ่งเป็นบุคคลในกลุ่มที่สอง ความเป็นรัฐมนตรีจึงสิ้นสุดลงทันทีเมื่อถูกศาลพิพากษาให้รับโทษจำคุกโดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน

3. ปัญหาว่า ศาลจังหวัดบุรีรัมย์พิพากษาลงโทษให้จำคุกนายเนวิน ชิดชอบ 6 เดือน แต่โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี จะถือว่านายเนวิน ชิดชอบ ต้องคำพิพากษาให้จำคุก ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4) หรือไม่

ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติเกี่ยวกับโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ใน มาตรา 18 ว่า “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความ ผิดมีดังนี้ (1) ประหารชีวิต (2) จำคุก (3) กักขัง (4) ปรับ (5) ริบทรัพย์สิน” ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะ

พิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัว ภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา..."

จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกแต่ให้รอการลงโทษไว้นั้น มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญาให้ปล่อยตัวจำเลยไป จำเลยไม่ต้องถูกจำคุก การจำคุกตามคำพิพากษา คือการนำตัวจำเลยไปควบคุมไว้ในเรือนจำ เพราะมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 73 และมาตรา 185 วรรค 2 เมื่อผู้ใดต้องคำพิพากษาให้จำคุก หรือประหารชีวิต หรือจะต้องจำคุกแทนค่าปรับ ให้ศาลออกหมายจำคุกผู้นั้นไว้" ซึ่งหมายความว่า การที่บุคคลใดต้องคำพิพากษาให้จำคุก บุคคลนั้นต้องถูกจำคุกจริง ศาลจึงต้องออกหมายจำคุก ดังนั้น จำเลยที่ถูกศาลพิพากษาให้จำคุกแต่โทษจำคุกให้รอการลงโทษได้รับการปล่อยตัวในคดีนั้นทันที จึงต้องถือว่าการรอการลงโทษนั้น จำเลยมิได้ถูกจำคุก

นอกจากนั้น มาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า "ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่าและมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือจะยกโทษจำคุกเสีย คงให้ปรับแต่อย่างเดียวก็ได้" และ มาตรา 58 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่า ภายในเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 56 ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาได้กระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษและศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลังกำหนดโทษที่รอการกำหนดไว้ในคดีก่อนบวกเข้ากับโทษในคดีหลัง หรือบวกโทษที่รอการลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลัง แล้วแต่กรณี" และวรรคสอง บัญญัติว่า "แต่ถ้าภายในเวลาที่ศาลได้กำหนดตามมาตรา 56 ผู้นั้นมิได้กระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคแรก ให้ผู้นั้นพ้นจากการที่จะถูกกำหนดโทษ หรือถูกลงโทษในคดีนั้น แล้วแต่กรณี"

บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ถูกศาลพิพากษาให้จำคุกนั้นมี สามประเภทคือ

1. จำเลยถูกคุมขังไว้ในเรือนจำด้วยหมายจำคุกของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 74

2. จำเลยถูกปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสกลับตัวเพราะศาลรอการลงโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และ มาตรา 58 หรือ

3. จำเลยไม่ถูกควบคุมตัวเพราะศาลยกโทษจำคุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 55

พิจารณาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นว่าผู้กระทำผิดซึ่งมีโทษจำคุก ถ้ามีเหตุปรานีศาลจะให้รอการลงโทษก็ได้ ตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดบุรีรัมย์นั้นแม้จะ ระบุว่าให้ลงโทษจำคุก 6 เดือน แต่คำพิพากษายังได้กล่าวต่อไปถึงเหตุอันควรปรานี ศาลจึงให้รอการลงโทษไว้ แสดงว่าศาลเพียงกำหนดโทษโดยยังไม่ต้องให้รับโทษ กรณีจึงแตกต่างจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4) ที่ใช้คำว่าต้องคำพิพากษาให้จำคุก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าถูกศาลพิพากษาให้จำคุกโดยไม่มีเงื่อนไขหรือเหตุอันควรปรานีอื่นดังเช่นคำพิพากษาของศาลจังหวัดบุรีรัมย์ตามคำร้อง โดยเฉพาะในตอนท้ายของคำพิพากษาของศาลจังหวัดบุรีรัมย์กล่าวว่า "ในส่วนที่โจทก์ขอให้นับโทษคดีนี้ต่อจากโทษในคดีอื่นด้วยนั้น เมื่อคดีนี้ศาลรอการลงโทษแก่จำเลย คำขอดังกล่าวจึงให้ยก" ย่อมแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่าศาลไม่ได้ลงโทษจำคุก จึงนับโทษต่อให้ไม่ได้

นอกจากนี้ ถ้าจะเทียบเคียงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 206 (5) ซึ่งบัญญัติว่า "มาตรา 206 รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้.....(5) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับแต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท....." ตามบทบัญญัติของมาตรา 206 (5) นั้นหมายถึงมีคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปและต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี จึงแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีได้ แสดงให้เห็นอีกกรณีหนึ่งว่าโทษนั้น ต้องเป็นโทษจำคุก มีการจำคุกจริงจึงจะนับวันพ้นโทษได้ โดยที่รัฐธรรมนูญมาตรา 216 (4) ใช้ถ้อยคำทำนองเดียวกันว่าต้องคำพิพากษาให้จำคุก จึงเห็นว่าคุณสมบัติในเรื่องการดำรงตำแหน่ง

รัฐมนตรีก็ยังกำหนดว่าต้องมีการจำคุกจริง แต่เหตุใดจะแปลว่าการจะให้พ้นจากการดำรงตำแหน่งจะให้พิจารณาแต่เพียงว่ามีคำว่า จำคุก ก็ต้องพ้นตำแหน่งแล้ว น่าจะไม่เป็นธรรมสำหรับผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง แม้ต้องการให้มีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดก็ตาม แต่ก็ควรที่จะต้องให้ถึงขั้นต้องได้รับโทษจำคุก มิใช่ว่าคำพิพากษาให้รอการลงโทษซึ่งเป็นเงื่อนไขของโทษจำคุก ก็มีความหมายอย่างเดียวกัน

ดังนั้น การรอการลงโทษจึงมิใช่เป็นการต้องคำพิพากษาให้จำคุก เมื่อนายเนวิน ชิดชอบ ถูกศาลจังหวัดบุรีรัมย์พิพากษาลงโทษ จำคุก 6 เดือน แต่โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี เช่นนี้ จึงถือไม่ได้ว่านายเนวิน ชิดชอบต้องคำพิพากษาให้จำคุก ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4)

โดยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก

ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งคำร้องของนายสิทธิชัย กิตติธเนศวร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายกและคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม 55 คน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายกสิ้นสุดลงหรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่า นายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2538 ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2539 โดยระบุและยื่นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้งว่า จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เพราะนายชาญชัยฯ มีบิดาเป็นคนต่างด้าว จึงจำเป็นต้องใช้วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีในการสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 111 (1) ประกอบกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 19 และมาตรา 26 บัญญัติไว้

ต่อมานายสุทิน ใจจิต ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ได้ทำหนังสือคัดค้านคุณสมบัติของนายชาญชัยฯ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก โดยระบุว่า การสำเร็จปริญญาตรีของนายชาญชัยฯ น่าจะเป็นโมฆะ เพราะนายชาญชัยฯ ได้นำเอาวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) ชุดที่ 1554 เลขที่ สชก 012430 จากโรงเรียนเทคนิคมารดานุเคราะห์บริหารธุรกิจเป็นหลักฐานที่มีปัญหานำมาเทียบโอนหน่วยกิตและเรียนต่อในมหาวิทยาลัยศรีปทุมจนสำเร็จปริญญาตรีซึ่งได้มีการร้องขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน องค์การค้าของคุรุสภาและกระทรวงศึกษาธิการ ตรวจสอบวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) ดังกล่าว ของนายชาญชัยฯ ปรากฏผลการตรวจสอบว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนตรวจสอบหลักฐานต่างๆ ของโรงเรียนเทคนิคมารดานุเคราะห์บริหารธุรกิจ ซึ่งได้เลิกกิจการไปแล้วเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2537 และได้ส่งหลักฐานเก็บไว้ที่สำนักงานฯ แล้วไม่ปรากฏชื่อนายชาญชัยฯ ในหลักฐานของโรงเรียนเทคนิคมารดานุเคราะห์บริหารธุรกิจ ทั้งปีการศึกษา 2533 และปีการศึกษา 2534 แต่อย่างใด

สำหรับองค์การค้าของคุรุสภาได้ตรวจสอบการจัดขายใบระเบียบแสดงผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (รบ. ปวท.) เลขที่ สชก 012430 ชุดที่ 1554 ซึ่งเป็นชุดเดียวกับใบ รบ. ปวท. ชุดที่ 1554 ที่องค์การค้าของคุรุสภาได้ขายให้กับโรงเรียนเกษมโปลีเทคนิค ไม่ใช่โรงเรียนเทคนิคมารดานุเคราะห์ บริหารธุรกิจและกระทรวงศึกษาธิการได้แจ้งผลการตรวจสอบต่อทบวงมหาวิทยาลัยว่า กระทรวง ศึกษาธิการมีความเห็นว่า รบ. ปวท. ชุดที่ 1554 เลขที่ สชก 012430 ที่นายชาญชัยฯ นำไปสมัครขอเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยศรีปทุม น่าจะเป็นเอกสารปลอม การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชาญชัยฯ ทั้ง 2 ครั้ง ไม่น่าจะกระทำได้

เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 107 (3) ประกอบกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 26 แล้ว เห็นว่า นายชาญชัยฯ มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน เพราะไม่จบปริญญาตรีเช่นกัน และจะนำข้อยกเว้นตามมาตรา 107 (3) มาใช้บังคับก็ไม่น่าจะทำได้ เพราะการอ้างสิทธิการเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะทำไม่ได้เนื่องจากนายชาญชัยฯ ได้นำวุฒิการศึกษาที่เป็นโมฆะมาเป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้ง

ผู้ร้องรวม 55 คน นำโดยนายสิทธิชัย กิตติธเนศวร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 เข้าชื่อเสนอคำร้องพร้อมเอกสารเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2542 ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งคำร้องดังกล่าวเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2542 ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายชาญชัยฯ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายกสิ้นสุดลงหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจคำร้องแล้วเห็นว่า เป็นการเสนอคำร้องถูกต้องตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 96 จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการต่อไปตาม ข้อ 10 ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 และส่งสำเนาคำร้องดังกล่าวให้นายชาญชัยฯ ในฐานะผู้ถูกร้องเพื่อยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญตาม ข้อ 12 ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 และอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 วรรคหนึ่ง แจ้งให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผู้อำนวยการองค์การค้าของคุรุสภา และอธิการบดีมหาวิทยาลัย ศรีปทุม เพื่อยืนยันหรือชี้แจงเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของนายชาญชัยฯ ตามคำร้องที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งมา

ผู้แทนปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และผู้แทนผู้อำนวยการองค์การค้าของคุรุสภา มีหนังสือยืนยันข้อเท็จจริงตามเอกสารที่ผู้ร้องยื่นตามคำร้อง ส่วนผู้แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีปทุม ชี้แจงยืนยันวุฒิการศึกษาที่นายชาญชัยฯ นำมาเทียบโอนหน่วยกิตและเรียนต่อในมหาวิทยาลัยศรีปทุม

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาเบื้องต้นว่า ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องนี้หรือไม่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 118 (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) หรือ (12) หรือ มาตรา 133 (3) (4) (5) (6) (7) (9) หรือ (10) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่”

กรณีตามคำร้อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรวม 55 คน คิดเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ได้เข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่าสมาชิกภาพของผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายกสิ้นสุดลง ตามมาตรา 118 (4) และประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่ กรณีต้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 96 ผู้ร้องจึงมีสิทธิยื่นคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ได้

<u>โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 111 (1) ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย” ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น คือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ด้วย คือ</u>

(1) เป็นผู้ได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลาและสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติ หรือได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศตามกำหนดเวลา มาโดยตลอดไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกระบบโรงเรียนจนมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า หรือรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการ หรือตามแผนการศึกษาของชาติ

(2) ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงในประเทศตามหลัก สูตรจนเป็นผู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า"

เมื่อพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ว่า ผู้ถูกร้องซึ่งมีบิดาเป็นคนต่างด้าวมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 19 (1) หรือ (2) ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ไม่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัคร รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 111 (1) ทำให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งทั้งใน พ.ศ. 2538 และพ.ศ. 2539 ไม่ถูกต้องสมบูรณ์มาตั้งแต่ต้น ดังนั้นผู้ถูกร้องจึงไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยชอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 315 วรรคสอง

อาศัยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 96 เพราะขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีบิดาเป็นคนต่างด้าว ด้วยเหตุเกี่ยวกับวุฒิการศึกษา ส่วนคำขออื่นให้ยก เพราะไม่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้ผู้ร้องร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2544 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัทหรือไม่

นายวิชิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวมสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคสองเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) เพราะได้กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 208 โดยได้ "ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน" ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี คือ

1) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัทศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

2) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโยลีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการบริษัทบ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัทรังสิตน้ำผลไม้ จำกัด

3) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระรทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด

4) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด

5) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด

6) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัทงามดูพลี จำกัด และบริษัทพันธุ์ทิพย์พาร์ค จำกัด

7) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัทอิมโปเล็คซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด

8) นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัทโมบาย เทล จำกัด และบริษัทสุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

9) นายวัฒนา อัศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย

10) นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชำนาญ

ประธานวุฒิสภาจึงยื่นคำร้อง ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2543 ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา จำนวนสามสิบสองคน ดังกล่าว มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 และมาตรา 208 ประกอบมาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 และมาตรา 208 ประกอบมาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องที่สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อยื่นต่อประธานวุฒิสภานั้น มีสมาชิกวุฒิสภาลงลายมือชื่อสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 ประกอบมาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ อนึ่ง เนื่องจากได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย คำร้องต่อไปหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า แม้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 215 วรรคหนึ่ง (2) ที่บัญญัติว่า "รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(2) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร" แต่มาตรา 215 วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ด้วยว่า "คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่...." ซึ่งหมายความว่า เพื่อป้องกันมิให้เกิดช่องว่างแห่งการบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นไปตามหลักการที่ว่า ประเทศจะว่างผู้บริหารไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ในขณะที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ยังไม่ได้ตั้งหรือยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 215 วรรคหนึ่ง แล้ว ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ซึ่งหมายความว่า คณะรัฐมนตรีที่อยู่ในสถานภาพดังกล่าว ย่อมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งในสถานภาพปกติ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีทั้งสิบคนจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเพราะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 โดยดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทในขณะเป็นรัฐมนตรี หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า <u>เพื่อประโยชน์ของการวินิจฉัยประเด็นนี้ จำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยก่อน ประกอบด้วย</u>

<u>1. หลักเกณฑ์ว่าด้วยข้อสันนิษฐาน เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1015 ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งลักษณะ 22 แล้ว ก็มีสถานะเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นทั้งหลาย คำขอจดทะเบียนจำต้องประกอบด้วยข้อความหลายประการ รวมตลอดถึงชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้เป็นกรรมการทุกคนด้วย จึงอาจถือได้ว่าการมีชื่ออยู่ในทะเบียนของทางราชการก็เป็นข้อสันนิษฐานประการหนึ่งว่า ผู้มีชื่อในทะเบียนดังกล่าว เป็นหุ้นส่วนหรือกรรมการตามที่ได้จดแจ้งไว้ในทะเบียน อย่างไรก็ดี ข้อสันนิษฐานหาได้เป็นที่สิ้นสุดหรือเด็ดขาดอย่างไรไม่ เพราะข้อความที่ปรากฏในทะเบียน เป็นเพียงข้อความที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นเองเป็นผู้นำมาจดทะเบียนไว้กับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ฉะนั้น ข้อความดังกล่าวจึงตรงตามที่ผู้นำมาจดทะเบียนแจ้งไว้ในขณะจดทะเบียนเท่านั้น แต่ความจริงเป็นอย่างไร นายทะเบียนไม่อาจรู้ได้ และไม่อาจรับผิดชอบในความถูกต้องได้ เพราะข้อเท็จจริงอาจเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลังโดยไม่ได้มีการจดแจ้งเพื่อแก้ไขทะเบียนให้ถูกต้อง ดังนั้น ข้อสันนิษฐานดังที่กล่าวมา จึงย่อมถูกหักล้างได้ด้วยหลักฐานที่แสดงว่าข้อเท็จจริงไม่เป็นเช่นเดียวกับข้อความที่ปรากฏในทะเบียน</u>

2. หลักเกณฑ์ว่าด้วยการนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาประกอบ เห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 208 บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เมื่อการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งใดในห้างหุ่นส่วนหรือบริษัท ย่อมต้องขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้ การจะวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีคนใด ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด หรือได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหรือไม่ อย่างไร จึงต้องวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 22 ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท เท่านั้น

3. หลักเกณฑ์ว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1042 บัญญัติว่า ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนอื่น ให้บังคับด้วยบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทน มาตรา 1167 บัญญัติว่า ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอก ให้บังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทน มาตรา 826 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทนหรือตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน มาตรา 827 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาใดก็ได้ทุกเมื่อ มาตรา 386 บัญญัติว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาย่อมทำได้ด้วยการแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และเมื่อแสดงเจตนาแล้วไม่อาจถอนได้ เห็นได้ว่า จากบทบัญญัติดังกล่าว รวมถึงบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้อง การลาออกจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น สามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยผู้ประสงค์จะลาออกต้องแสดงเจตนาต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยอาจทำเป็นหนังสือหรือลาออกด้วยวาจาก็ได้ และกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะลาออกต้องนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเพื่อถอนชื่อตัวเองออกจากทะเบียน ในกรณีของห้างหุ้นส่วนต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ส่วนกรณีบริษัทเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเป็นผู้ดำเนินการจดแจ้งต่อนายทะเบียน

4. หลักเกณฑ์ว่าด้วยการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 208 มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ของส่วนบุคคล โดยปิดกั้นมิให้รัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตน หรือเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนมีส่วนได้เสีย หรือที่ตนดำรงตำแหน่งอยู่ อีกทั้งเพื่อให้รัฐมนตรีได้อุทิศเวลาและทุ่มเทกำลังให้กับการบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐธรรมนูญมอบหมายอย่างเต็มที่ ดังนั้น ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ จึงต้องเป็นนิติบุคคลที่ประกอบการหรือมีการดำเนินการอยู่ตามปกติ อันอาจจะนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์ หรือทำให้รัฐมนตรีต้องแบ่งเวลาจากการบริหารราชการแผ่นดินมาให้มิใช่นิติบุคคลที่เลิกกิจการหรือไม่ได้ประกอบกิจการใด ๆ แล้ว

โดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณากรณีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนเป็นรายๆ ว่าแต่ละคนได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 และความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) หรือไม่ ดังนี้

1. กรณีนายสุรินทร์ ทิศสุวรรณ เชื่อว่า บริษัทศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด มิได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ ไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 ได้

2. กรณีนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทบ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัทรังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ 9 กรกฎาคม 2542 ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ในวันเดียวกัน จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 สำหรับบริษัทรังสิตน้ำผลไม้ จำกัดนั้น เชื่อว่าเป็นเพียงการริเริ่มเตรียมการ แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ จึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้าม ที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 ได้

3. กรณีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ จากพยานหลักฐาน เชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น จำกัด และบริษัทเคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด แล้วจริงโดยมีผลตั้งแต่วันที่ 27 สิงหาคม 2533 ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในวันที่ 5 ตุลาคม 2541 จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208

4. กรณีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ประมาณปี 2539 ประกอบกับที่ประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2539 มีมติให้เลิกบริษัท และได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้ว โดยมติพิเศษซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 14 กันยายน 2539 ก่อนผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208

5. กรณีนายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด ไม่มีอาคารสำนักงานที่จะติดต่อกับทางการ ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีพนักงาน หรือกรรมการบริหารงาน ผลการตรวจสอบของกรมสรรพากรไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลเชื่อว่า บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ จึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 ได้

6. กรณีหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม โดยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนครบทุกคน เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2540 และบริษัทงามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการต่อกรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี 2538 ส่วนกรณีบริษัทพันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เชื่อว่า ผู้ถูกร้องไม่ทราบเรื่องที่บริษัทแต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการอีกภายหลังจากหมดวาระการดำรงตำแหน่งในปี 2537 เพราะเป็นการกระทำของบริษัทแต่ฝ่ายเดียว พิจารณาแล้วทั้งสามกรณี เชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208

7. กรณีนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ จากพยานหลักฐานเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทอิมโปเล็คซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด แล้ว ทั้งนี้ โดยมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน คือ ตั้งแต่วันที่ 17 มกราคม 2540 สำหรับบริษัท อิมโปเล็คซ์ จำกัด และตั้งแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2540 สำหรับบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ซึ่งเป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 ดังนั้น จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208

8. กรณีนายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทโมบาย เทล จำกัด และบริษัทสุพีเรีย ออดิโอ จำกัด พร้อมทั้งยื่นรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องและนำพยานบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัทคนหนึ่ง และประธานกรรมการบริษัทอีกคนหนึ่ง มาเบิกความต่อศาลเพื่อรับรองเอกสารของผู้ถูกร้องถือเป็นการแสดงเจตนาบอกเลิกเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวแทนสมบูรณ์แล้ว แม้มิได้จดทะเบียนแก้ไขก็ถือว่า เป็นข้อเท็จจริงที่หักล้างข้อมูลทางทะเบียนได้ การขอลาออกย่อมมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน คือตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม 2538 สำหรับบริษัท โมบาย เทล จำกัด และตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2542 สำหรับบริษัทสุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมในวันที่ 9 กรกฎาคม 2542 จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208

9. กรณีนายวัฒนา อัศวเหม จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ 14 พฤศจิกายน 2539 ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208

10. กรณีนายรักษ์ ตันติสุนทร ปรากฏว่า นายจิรศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชำนาญ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2529 มีผลทำให้ห้างฯ ต้องเลิกไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1055 ประกอบมาตรา 1080 อย่างไรก็ตาม ต่อมานางบุญชู ลิ้มทรงพรต ผู้ชำระบัญชีของห้างฯ ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้างฯ ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2543 และนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนเลิกในวันเดียวกัน

โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2543 ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในวันที่ 8 กันยายน 2543 ถือว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 กรณีที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชำนาญ มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน กระสุนปืนฯ แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน จึงเชื่อว่า ห้างฯ ไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ มาแต่แรก ย่อมไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 ได้ อนึ่ง การที่ผู้ถูกร้องเป็นเพียงหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชำนาญ ไม่มีอำนาจบริหารหรือจัดการห้างฯ แต่อย่างใด เป็นกรณีที่ไม่เข้าข่ายการพิจารณาว่า เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 จึงถือว่า ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในฐานะที่จะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 ได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคน คือ

(1) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

(2) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโยลีและสิ่งแวดล้อม

(3) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

(4) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

(5) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

(6) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

(7) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

(8) นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

(9) นายวัฒนา อัศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

(10) นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

มิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 208 ในส่วนที่บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนและบริษัท และความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนดังกล่าวไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2549 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย

ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของนายประแสง มงคลศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม 118 คน (ผู้ร้อง) ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ (ผู้ถูกร้อง) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย สิ้นสุดลง หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า

พรรคต้นตระกูลไทยซึ่งมีนายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรคได้มีการประชุมใหญ่วิสามัญครั้งที่ 1/2547 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2547 และมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้รวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้ากับพรรคชาติไทย โดยให้พรรคชาติไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง ส่วนพรรคชาติไทยได้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2547 เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2547 และมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้รวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรคชาติไทยที่เป็นหลัก ต่อมาเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2547 นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยและนายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ หัวหน้าพรรคต้นตระกูลไทย ได้ลงลายมือชื่อร่วมกันในหนังสือเพื่อแจ้งการรวมพรรคการเมืองทั้งสองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคต้นตระกูลไทยรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2548 ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2548

2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 ประกอบมาตรา 72 ได้บัญญัติว่า ในกรณีการรวมพรรคการเมืองหนึ่งเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้นและให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ดังนั้น กรณีการยุบรวมพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก รวมทั้งสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่จึงย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 72 และมาตรา 73 กล่าวคือ นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ย่อมมีฐานะเป็นสมาชิกพรรคชาติไทย ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง คือ วันที่ 6 มกราคม 2548

ต่อมา เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2548 ซึ่งเป็นวันสมัครรับเลือกตั้งที่พรรคชาติไทยได้ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีรายชื่อนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้สมัครในลำดับที่ 6 ของบัญชีรายชื่อดังกล่าว และต่อมาภายหลังการเลือกตั้งได้มีประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคชาติไทย ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 72 และมาตรา 73 เนื่องจากการเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ไม่ครบกำหนดเก้าสิบวัน ทำให้ไม่มีคุณสมบัติที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ จึงสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) และมาตรา 118 วรรคหนึ่ง (4)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณามีว่า ผู้ถูกร้องอ้างว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ มาตรา 37 แล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่มีลักษณะต้องห้าม จึงได้ประกาศรายชื่อพรรคการเมืองและรายชื่อผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ถือว่าผู้ถูกร้องได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในที่สุดผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 นั้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 96 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 118 (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) หรือ (12) หรือมาตรา 133 (3) (4) (5) (6) (7) (9) หรือ (10) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่” ข้ออ้างดังกล่าวเป็นเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ มาตรา 37 อันเป็นการตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด แต่โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 96 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดมีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามมาตรา 118 หรือไม่ และเมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยกรณีคำร้องนี้ได้ ข้ออ้างของผู้ถูกร้อง จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยตามคำร้อง คือ สมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์

ผู้ถูกร้อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทยสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 วรรคหนึ่ง (4) เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 107 เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่า ต้องมีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้โดยในส่วนของมาตรา 107 (4) บัญญัติถึงคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่าต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ มาตรา 29 บัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติไว้สอดรับกับรัฐธรรมนูญแล้ว เหตุที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) นั้น ก็เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง นอกจากนั้นการสังกัดพรรคการเมืองต้องมีระยะเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง จึงถือเป็นผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อป้องกันการเปลี่ยนพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่เดิมโดยเห็นแก่ประโยชน์ทางการเมือง ทั้งนี้หากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใด ประสงค์จะไปสังกัดพรรคการเมืองอื่นต้องลาออกจากพรรคการเมืองเดิม และเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ภายในระยะเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันสมัครรับเลือกตั้ง ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ และในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นย่อมสิ้นสุดลง เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามมาตรา 107 (4) ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 118 (4) บัญญัติไว้

กรณีตามคำร้องเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 และมาตรา 72 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ ... และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง” ประกอบกับมาตรา 73 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้วให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนและให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา 65 วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไปนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งและให้นำมาตรา 72 มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาจึงมีว่า ในกรณีที่มีการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลักจะนับระยะเวลาของการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง อย่างไร กล่าวคือ จะนับระยะเวลาของการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดิมต่อเนื่องกับการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ หรือจะนับระยะเวลาของการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้พรรคการเมืองเดิมที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไป

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 72 วรรคหนึ่ง ข้อความที่ว่า “ให้สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้นและให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง” นั้น มีความหมายว่า เมื่อมีการรวมพรรคการเมืองหนึ่ง หรือหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก การให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ ใช้บังคับเฉพาะบรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดของพรรคการเมือง ซึ่งการโอนดังกล่าวไม่นำมาใช้บังคับกับการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ดังนั้น การนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่

จึงต้องนับระยะเวลาตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) บัญญัติว่า "เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน" และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 73 วรรคสองตอนท้าย บัญญัติให้นำมาตรา 72 มาใช้บังคับโดยอนุโลม การนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ จึงเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไป

เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่า ผู้ถูกร้องซึ่งเดิมเป็นสมาชิกพรรคต้นตระกูลไทย ต่อมาได้มีการรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 73 และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยสั่งให้ยุบพรรคต้นตระกูลไทยรวมเข้ากับพรรคชาติ ไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2548 ผู้ถูกร้องจึงเป็นสมาชิกพรรคชาติไทย ตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2548 เมื่อนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ วันที่ 7 มกราคม 2548 ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ผู้ถูกร้องสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพียงวันเดียว ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงขาดคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 ที่บัญญัติว่า "บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ... (4) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน" อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า "สมาชิกภาพของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 107" นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามนัยของรัฐธรรมนูญ มาตรา 97

อนึ่ง ที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2545 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2547 ไว้แล้วว่า เมื่อมีการยุบรวมพรรคการเมือง สมาชิกภาพของความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกภาพของความเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตลอดจนบรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดของพรรคความหวังใหม่และของพรรคชาติพัฒนาต้องโอนไปเป็นของพรรคไทยรักไทยทั้งหมด สมาชิกของพรรคความหวังใหม่และสมาชิกของพรรคชาติพัฒนาต่างเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรคไทยรักไทย ไม่มีใครต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2545 วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2547 วันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2547 เรื่องนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมพรรคชาติพัฒนาเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยสั่งให้ยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2545 และให้ยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2547 เมื่อนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 7 มกราคม 2548 สมาชิกของพรรคความหวังใหม่และสมาชิกของพรรคชาติพัฒนาที่เข้าเป็นสมาชิกของพรรคไทยรักไทย จึงเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน สำหรับข้ออ้างของผู้ถูกร้องที่ว่าไม่มีใครต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) นั้น ข้อเท็จจริงตามที่ผู้ถูกร้องอ้างจึงเป็นคนละประเด็นกับกรณีคำร้องนี้

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน เห็นว่า ผู้ถูกร้องขาดคุณสมบัติเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 วรรคหนึ่ง (4) นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 5 คน เห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ขาดคุณสมบัติเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงไม่สิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 วรรคหนึ่ง (4)

อาศัยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ ผู้ถูกร้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทยสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 118 วรรคหนึ่ง (4) เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 107 (4) นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2549 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่เข้าชื่อร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ

ประธานวุฒิสภายื่นคำร้องของนายแก้วสรร อติโพธิ สมาชิกวุฒิสภาและคณะรวมยี่สิบแปดคน ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2549 มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 ประกอบมาตรา 216 และมาตรา 209

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 209 ห้ามมิให้รัฐมนตรีผู้ใดถือครองหุ้นในบริษัทใดเกินจำนวนที่กฎหมายกำหนด คือ ร้อยละห้า หรือหากถือครองอยู่ก่อนก็ต้องไม่คงไว้ต่อไป ซึ่งการถือครองนั้น แต่ถ้าประสงค์จะรักษาประโยชน์ของตนในหุ้นนั้นไว้ ก็ต้องแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และโอนหุ้นดังกล่าวให้นิติบุคคลรับจัดการทรัพย์สินรับไปจัดการต่อไป โดยจะต้องไม่เข้าไปเกี่ยวข้องจัดการในหุ้นหรือกิจการของบริษัทดังกล่าวอีก เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 209 แล้วจะเห็นได้ว่ามาตรา 209 มุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะมิให้รัฐมนตรีผู้ใดมีประโยชน์ทับซ้อนระหว่างอำนาจหน้าที่ของส่วนรวมกับผลประโยชน์ส่วนตัว หากรัฐมนตรีผู้ใดจะอ้างว่าตนได้โอนหุ้นให้ผู้อื่นไปแล้ว แต่ความจริงกลับปรากฏว่า ยังมีอำนาจครอบงำจัดการหุ้นหรือกิจการนั้นอยู่ ดังนี้ก็ต้องถือว่า รัฐมนตรีนั้นยังคง “ถือครอง” หุ้นนั้นและถอดถอนให้พ้นจากตำแหน่งได้

การตีความคำว่า “ไม่คงไว้” ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในมาตรา 209 จึงต้องตีความให้กว้างกว่ากฎหมายเอกชน ทั้งนี้เพื่อตัดความทับซ้อนนี้ให้ขาดออกจากกัน โดยมุ่งไป

ที่อำนาจครอบงำจัดการที่ปรากฏตามความเป็นจริงว่ารัฐมนตรีผู้นี้ได้ตัดขาดไม่ถือครองอำนาจนี้แล้วจริงหรือไม่ ไม่ว่าหุ้นนั้นจะถือในนามบุคคลใดก็ตาม ด้วยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่กล่าวมานี้ การตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมนตรีกับหุ้นของบริษัทใดจึงต้องตีความให้เป็นผลโดยเด็ดขาด หากรัฐมนตรียังคงความสัมพันธ์นี้ไว้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น โอนหุ้นให้บุตรของตนแต่อำนาจจัดการบริษัทโดยแท้จริงแล้วยังอยู่ที่ตนเองก็ตาม ไม่ว่ากรณีใดก็ต้องวินิจฉัยว่า เป็นการ “ถือประโยชน์ทับซ้อน” ที่ต้องห้ามตามมาตรา 209 ทั้งสิ้น

ในประเด็นเรื่องการครอบงำจัดการนั้น ผู้ร้องเห็นว่า การครอบงำจัดการหุ้นหรือกิจการของบริษัทใดนั้นเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง อาจปรากฏให้เห็นเป็นทางการโดยมีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นก็ได้หรือถือหุ้น 100% ในบริษัทที่ถือหุ้นนั้นอีกชั้นหนึ่งก็ได้ หรือไม่มีชื่ออยู่ที่ใดเลยเพราะมีแต่ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหุ้น กรณีนี้สัดส่วนการถือหุ้นจะไม่มีความหมายเพราะเป็นเพียงการแบ่งผลประโยชน์เท่านั้น แต่ปรากฏพฤติการณ์แวดล้อมให้เชื่อได้ว่าอำนาจแท้จริงในการตัดสินใจอยู่กับผู้นั้น เช่น เป็นผู้ตัดสินใจแท้จริงในการตั้งบริษัทลูกหรือขายหุ้น ถือครองเงินปันผลในบัญชีของตนหรือภรรยา เป็นต้น บุคคลที่รับโอนหุ้นมาถือไว้นั้นเป็นการถือโดยอำพรางแทน พฤติการณ์ของการครอบงำนี้มีอยู่ตั้งแต่ก่อตั้งกิจการชินคอร์ปก่อนที่จะมีการตั้งพรรคไทยรักไทย ก็มีชื่อนายกรัฐมนตรีถือหุ้นโดยตรงอยู่ ครั้นเมื่อจะเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่หนึ่งก็ได้โอนเป็นชื่อบุตรชายและน้องสาว และอาจโอนหุ้นบริษัทอื่นที่ตนซื้อไว้เพราะเห็นว่ามีอนาคตดีให้แก่บุตรด้วยก็ได้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจครอบงำจัดการหุ้นทั้งสองอยู่ อำนาจการตัดสินใจหาได้โอนตามชื่อผู้ถือหุ้นไปไม่ ประกอบกับมีประเด็นเรื่องการอำพรางหุ้น โดยหุ้นทั้งหมดยังอยู่ภายใต้การอำนวยการของ “ผู้ใหญ่” อันมีลักษณะเป็นนิติกรรมอำพราง โดยหุ้นของนายกรัฐมนตรีนั้นเมื่อเดือนกันยายน 2543 ได้ถูกแบ่งเป็นสองกองเท่าๆ กัน กองแรกใช้ชื่อบุตรชายมารับโอน กองที่สองนำชื่อของบริษัทจำแลง คือ “แอมเปิล รีช” มาใช้รับโอน โดยตัวนายกรัฐมนตรีถือหุ้นบริษัทนี้ 100% ต่อมาเมื่อจะขึ้นเป็นรัฐบาล ก็มีปัญหาการแจ้งทรัพย์สินตกหล่นโดยไม่มีหุ้นแอมเปิล รีช อยู่ในบัญชีที่แจ้งต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงอ้างว่าตนได้โอน แอมเปิล รีช ให้บุตรชายไปแล้วทั้งหมด

ในปี 2544 เป็นการใช้ชื่อบุตรชายมาอธิบายย้อนหลังอย่างเลื่อนลอยโดยไม่มีหลักฐานใดๆ มาแสดงให้ตรวจสอบได้ว่าบุตรชายได้รับโอนหุ้นบริษัท แอมเปิล รีช ไปเมื่อใดเพราะตั้งอยู่ที่ประเทศบริติชเวอร์จิ้นส์ ไอส์แลนด์ ที่ไม่มีระบบทะเบียนพาณิชย์อันเปิดเผยอยู่เลย ต่อมาในปี 2545 ได้มีการใช้ชื่อบุตรชายอ้างว่าแบ่งหุ้นแอมเปิล รีช ให้น้องสาวซึ่งพึ่งจะบรรลุนิติภาวะเพื่อที่จะถือหุ้นชินคอร์ปโดยไม่ต้องรวมแจ้งในบัญชีต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและมิให้บุตรชายมีชื่อถือหุ้นเกินร้อยละยี่สิบห้า ต่อมา เมื่อมูลค่าหุ้นชินคอร์ปของครอบครัวเพิ่มขึ้น ผู้ใหญ่ได้ตัดสินใจขายหุ้นของครอบครัวทั้งหมดให้ต่างชาติ ร่างกฎหมายเพิ่มสัดส่วนการถือครองของต่างประเทศในบริษัทโทรคมนาคมถึงร้อยละสี่สิบเก้า จึงถูกผลักดันเข้าสู่รัฐสภาในทันที หุ้นทั้งหลายทั้งจากเครือญาติ หรือจากชื่อแอมเปิล รีช หรือที่แอมเปิล รีช เอาไปซุกซ่อนไว้ในบริษัทอื่น ได้เริ่มถูกรวบรวมเปลี่ยนมาเป็นชื่อของบุตรทั้งสองจนครบถ้วน โดยบุตรถูกสั่งให้ลงนามทำการแทนบริษัทนี้โอนหุ้นชินคอร์ปของแอมเปิล รีช มาสู่ชื่อของตนเอง แล้วรวมกับหุ้นกองอื่นจนในที่สุดหลังจากวันที่กฎหมายนี้มีผลใช้บังคับเพียงสองวัน หุ้นร้อยละสี่สิบเก้าที่มีประวัติผ่านชื่อมาหลายชื่อผ่านขบวนการซุกซ่อนมาหลายหนได้ถูกเหมารวมขายให้กับกลุ่มทุนสิงคโปร์ โดยให้บุตรเป็นผู้ลงนามขาย แล้วลงนามแก้ใบรายงานตลาดหลักทรัพย์จากซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์มาเป็นนอกตลาดหลักทรัพย์ย้อนหลังอีกครั้ง ในที่สุดเงินจำนวน 73,300 ล้านบาทนี้ คือ เงินของกลุ่มธุรกิจชินวัตร-ดามาพงศ์ ที่อยู่ในบัญชีของบุตรเท่านั้นเอง ซึ่งบุตรชายและบุตรสาวล้วนต้องอธิบายหรือลงนาม ตามคำสั่ง สำหรับหุ้นของตระกูลกองอื่นๆ ที่เหลืออีกร้อยละยี่สิบสี่ นั้นนายกรัฐมนตรีและคุณหญิงได้ทยอยใช้ชื่อของบุตรชาย บุตรสาว น้องสาว และพี่ชาย มารับโอนไปจนหมดสิ้นเมื่อสิ้นปี 2543 แล้วก้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี โดยสามารถอธิบายรัฐธรรมนูญ มาตรา 209 ได้ว่า ตนได้วางมือจากหุ้นและกิจการของชินคอร์ปแล้ว ขณะเดียวกันก็จะไม่ปรากฏความเกี่ยวข้องของนายกรัฐมนตรีและคุณหญิงอยู่ในบัญชีแจ้งทรัพย์สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเลย จึงเป็นการกระทำเพื่ออำพราง พยานหลักฐานต่างๆ แสดงให้เห็นว่า นายกรัฐมนตรีผู้นี้ยังคงถือครองอำนาจครอบงำจัดการอยู่ ศาลจึงมีอำนาจนำหลักฐานดังกล่าวเข้าสู่สำนวนได้ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานว่า มีการแต่งตัวเลขหนีเกณฑ์ถือครองหุ้นเกินร้อยละยี่สิบห้าตามกฎหมายตลาดหลักทรัพย์นั้น เมื่อผู้ใดครอบครองหุ้นจนมียอดรวมหุ้นในมือเกินร้อยละยี่สิบห้า ผู้ถือหุ้นรายย่อยย่อมได้รับความคุ้มครองมีสิทธินำหุ้นของตนมาเสนอขายผู้นั้นในราคาเดียวกันได้และนายกรัฐมนตรียังมีเจตนาอย่างแรงกล้าที่จะคงครอบงำจัดการหุ้นชินคอร์ปของตระกูลไว้ให้จงได้โดยเฉพาะหุ้นชินคอร์ปในมือแอมเปิล รีช นั้น ได้พยายามซุกซ่อนไว้ตั้งแต่ปี 2542 ในเกาะฟอกเงินที่ไม่มีใครเขาไปลงทุนกันจริงๆ ครั้นเมื่อต้องแจ้งการโอนหุ้นให้บุตรก็กลับปกปิดไว้อีกการแจ้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติก็ไม่ระบุอีก เป็นต้น

คดีนี้ต้องการแต่เพียงอำนาจการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ ในปัญหาและช่องทางที่ชี้ช่องไว้แล้วเท่านั้น ประเด็นสำคัญในทางวิธีพิจารณาจึงอยู่ที่ว่า คดีนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ต้องทำตนเหมือนเช่นคณะกรรมการการเลือกตั้งในคดีเลือกตั้ง ที่เป็นทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาลอยู่ในตัว โดยมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานที่ให้ไว้อย่างสมบูรณ์ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 ทุกประการ แล้วจะสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเอกสาร หรือดำเนินการสอบสวนใดก็ได้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสอบธุรกรรมการเงินของผู้ต้องสงสัยก็ได้ ให้กระทรวงต่างประเทศสอบเอกสารตัวตนของแอมเปิล รีช ณ ประเทศที่ตั้งก็ได้ เอกสารใดที่จำเป็นก็สามารถเรียกได้จากทุกฝ่าย หรือจะตั้งคณะทำงานพิเศษขึ้นสอบสวนการใดก็ได้ทั้งสิ้น นับแต่นายกรัฐมนตรีผู้ก่อตั้งบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยที่หนึ่ง สมัยที่สอง มาโดยลำดับเป็นเวลากว่าห้าปีนั้น สมาชิกวุฒิสภาผู้ยื่นคำร้องนี้ได้เฝ้าติดตามมาโดยตลอดว่า รัฐมนตรีผู้นี้ได้ตัดขาดจากหุ้นและกิจการของบริษัทจริงหรือไม่ แต่ก็ยังไม่มีหลักฐานชี้บ่งให้เป็นที่ชัดเจนได้ ขณะเดียวกันก็ได้พบเห็นมาตรการนานาประการของรัฐบาลที่เอื้อประโยชน์โดยเฉพาะต่อบริษัทในเครือชินคอร์ปอเรชั่น มาโดยตลอดทั้งในกิจการโทรคมนาคม สายการบินและโทรทัศน์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้สินทรัพย์นี้มีราคาเพิ่มพูนขึ้นอย่างมากมายซึ่งในท้ายที่สุดเมื่อนำสินทรัพย์ คือหุ้นของกลุ่มครอบครัวชินวัตรและครอบครัวดามาพงศ์ออกจำหน่ายให้แก่กลุ่มทุนสิงคโปร์กับทุนฝ่ายไทยไปแล้ว

ก็ยังประโยชน์เป็นเงินถึง 73,300 ล้านบาท ผู้ร้องได้ศึกษารวบรวมพยานหลักฐานที่ปรากฏขึ้นโดยลำดับ เพื่อวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีผู้นี้มีพฤติการณ์ที่ยังคง "ครอบงำจัดการ" บริษัทอยู่หรือไม่ และได้พบว่ามีหลักฐานเบาะแสปัจจุบันอันแน่นหนาเพียงพอที่จะยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญรับฟ้องแล้วใช้อำนาจไต่สวนความจริงให้เป็นที่กระจ่างได้ว่าแท้ที่จริงแล้วนายกรัฐมนตรีผู้นี้ยังคงเกี่ยวข้องจัดการกับหุ้นและกิจการของบริษัทมาโดยตลอดตั้งแต่เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่หนึ่งจนถึงสมัยที่สอง แล้ววินิจฉัยให้พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (6)

ต่อมาเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2549 สมาชิกวุฒิสภาจำนวนสิบเจ็ดคน ได้มีหนังสือลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549 ยื่นคำชี้แจงประกอบคำร้องดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้วเห็นว่า คำร้องที่สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อยื่นต่อประธานวุฒิสภานั้น

มีสมาชิกวุฒิสภาลงลายมือชื่อยี่สิบแปดคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 ประกอบมาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งการที่สมาชิกวุฒิสภาใช้สิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีดังกล่าวเป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้ดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาก่อนว่าคำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 ประกอบมาตรา 209 ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยความสิ้นสุดลงของความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีหากมีการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 ประกอบมาตรา 209 โดยผู้ร้องจะต้องแสดงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีตลอดจนพยานหลักฐานที่ชัดเจนตามสมควรให้ปรากฏต่อศาลรัฐธรรมนูญ การที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญทำการไต่สวนเอง ซึ่งแม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจในการเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 265 บัญญัติไว้ แต่การดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญต้องทำการไต่สวนตามประเด็นข้อกล่าวหาในคำร้องที่มีความชัดเจน ไม่เคลือบคลุมเป็นหลัก และต้องส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เพื่อกำหนดประเด็นแห่งคดีที่จะนำไปสู่การสืบพยานตามประเด็นในคำร้อง ซึ่งคำร้องของผู้ร้องต้องแสดงให้ผู้ถูกร้องเข้าใจได้ว่าถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) ประกอบมาตรา 209

อย่างไร แต่โดยที่คำร้องมิได้แสดงให้เห็นได้ว่า การกระทำใดของนายกรัฐมนตรีมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารจัดการใดๆ เกี่ยวกับหุ้น หรือกิจการของห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท หรือยังคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วน

หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใดเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ หรือไม่แจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในกรณีที่นายกรัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) ประกอบมาตรา 209 คำร้องของผู้ร้องและเอกสารประกอบไม่ได้ระบุข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องที่แสดงให้เห็นได้ว่านายกรัฐมนตรีกระทำผิดบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) ประกอบมาตรา 209 อย่างไรจึงไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 6 ที่กำหนดว่า "คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการ ดังต่อไปนี้ ...(3) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (4) มีคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง" ประกอบข้อ 12 วรรคสอง ที่กำหนดว่า "เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งรับหรือไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยในคราวเดียวกันก็ได้" ซึ่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวออกตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจรับคำร้องไว้วินิจฉัยให้ได้ แต่ไม่กระทบสิทธิของผู้ร้อง

ในฐานะสมาชิกวุฒิสภาที่จะเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาได้อีก หากปรากฏข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องเพียงพอที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพึงรับคำร้องไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 209 มาตรา 216 วรรคหนึ่ง (6) และวรรคสอง ประกอบมาตรา 96

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 8 คน เห็นว่า คำร้องและเอกสารประกอบคำร้องของผู้ร้องยังขาดความชัดเจนว่า การกระทำของนายกรัฐมนตรีอย่างใดที่ยังคงครอบงำกิจการหรือได้รับผลประโยชน์ทับซ้อนจากบริษัทใดอย่างใด คำร้องจึงไม่ปรากฏประเด็นแห่งคดีโดยชัดเจนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาเพื่อดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 และมาตรา 209 จึงไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน เห็นว่า คำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 96 ประกอบมาตรา 216 และมาตรา 209 แล้ว จึงเห็นควรรับคำร้องไว้วินิจฉัยต่อไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับคำร้องไว้วินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269 หรือไม่

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาและคณะ รวม 36 คน (ผู้ร้อง) ซึ่งใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบ มาตรา 269

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่านายไชยา สะสมทรัพย์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551 และได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเองและคู่สมรสต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551 จากการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง ปรากฏว่า นางจุไร สะสมทรัพย์ คู่สมรส มีรายการเงินลงทุนที่เป็นหุ้นในบริษัททรัพย์ฮกเฮง จำกัด จำนวน 25,000 หุ้น หุ้นละ 100 บาท รวมเป็นเงิน 2,500,000 บาท จากทุนจดทะเบียนทั้งหมดของบริษัทฯ คิดเป็นร้อยละห้าสิบของทุนจดทะเบียนทั้งหมด ซึ่งเป็นการถือหุ้นเกินกว่าร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ในบริษัทฯ และไม่ปรากฏว่าตั้งแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ผู้ถูกร้องได้แจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบว่า ประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการที่คู่สมรสถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 มาตรา 5

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีตามคำร้องผู้ร้องซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามสิบหกคน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง กรณีจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ ที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้สิทธิแก่สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และประธานวุฒิสภาไม่มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) จึงไม่อาจรับฟังได้

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269 หรือไม่

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 วรรคหนึ่ง จึงบัญญัติไว้ชัดเจนว่าให้เป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องแจ้งการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท และการได้รับประโยชน์จากการถือครองหุ้นจำนวนที่เกินตามที่กฎหมายกำหนดต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และต้องแจ้งการโอนหุ้นให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นตามที่กฎหมายกำหนด และมาตรา 269 วรรคสาม ให้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย

โดยที่มาตรา 269 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติหลักการไว้เช่นเดียวกับมาตรา 209 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในการแจ้งการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นและการรับประโยชน์จากการถือครองหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 ซึ่งออกตามความในมาตรา 209 และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นกฎหมายที่นำมาใช้บังคับกับการแจ้งการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นและการรับประโยชน์จากการถือหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตามมาตรา 269 ด้วย

พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 มาตรา 4 ได้บัญญัติ ให้รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เว้นแต่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดได้ไม่เกินร้อยละห้าของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือรัฐมนตรีเป็นผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในส่วนที่เกินร้อยละห้า และรัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์จากจำนวนหุ้นที่เกินดังกล่าว มาตรา 5 กำหนดให้รัฐมนตรีต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และโอนหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่แจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ และจะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช.ทราบอีกครั้งภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้โอนหุ้นให้นิติบุคคลนั้น ซึ่งแม้ว่าพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 มาตรา 5 จะไม่มีบทบัญญัติให้รัฐมนตรีแจ้งความประสงค์ที่จะรับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ตาม แต่การที่รัฐมนตรีจะต้องแจ้งความประสงค์รับประโยชน์สำหรับการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะนั้น เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญให้นำบทบัญญัติสำหรับนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมาใช้บังคับ เมื่อบทบัญญัติสำหรับนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไร ก็ย่อมจะนำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะได้ด้วย ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติเป็นการเฉพาะในกรณีดังกล่าวอีก เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้นั้นที่จะต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ดังนั้น รัฐมนตรีจึงมีหน้าที่ต้องแจ้งความประสงค์จะรับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย

ประเด็นโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 269 และพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 มาตรา 4 และมาตรา 5 มาใช้บังคับให้เป็นผลร้ายแก่คู่สมรสของผู้ถูกร้อง และประเด็นที่ว่ารัฐมนตรีไม่มีหน้าที่ในการแจ้งการเป็นหุ้นส่วนและหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในจำนวนที่เกินกว่ากฎหมายบัญญัติต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ของคู่สมรสของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี จึงเป็นหน้าที่ของคู่สมรสนั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 วรรคสาม บัญญัติให้การแจ้งถือครองหุ้นและการรับประโยชน์จากการถือครองหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี มาใช้บังคับกับคู่สมรสของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย จึงเป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช.

ทราบถึงการถือครองหุ้นและการได้รับประโยชน์จากการถือหุ้นของคู่สมรสรัฐมนตรีตามมาตรา 269 ประกอบมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่มิได้นำกฎหมายใช้บังคับเพื่อให้เป็นผลร้ายแก่คู่สมรสของผู้ถูกร้องแต่อย่างใด ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องในประเด็นนี้จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นโต้แย้งในประการต่อมามีว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา 259 ประกอบมาตรา 260 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว ย่อมถือได้ว่าการแจ้งข้างต้นผู้ถูกร้องได้แจ้งเป็นหนังสือต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 ด้วย และประธานกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับทราบการเป็นผู้ถือหุ้นของนางจุไร สะสมทรัพย์ คู่สมรสของผู้ถูกร้องภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขแล้ว ผู้ถูกร้องจึงมิได้มีเจตนาหรือจงใจกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 พิจารณาแล้วเห็นว่า การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 259 นั้น รัฐมนตรีมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง ส่วนมาตรา 269 บัญญัติว่าในกรณีที่รัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดต่อไป ให้รัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช.ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้รัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติโดยให้นำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วยและให้นำบทบัญญัติมาตรา 259 วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ดังนั้น หากรัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์ตามมาตรา 269 ทั้งตนเองและคู่สมรส ผู้ถูกร้องในฐานะรัฐมนตรีจึงมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องในประเด็นนี้ฟังไม่ขึ้น เนื่องจากการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 259 กับการแจ้งต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา 269 เป็นคนละกรณีกัน ส่วนข้อโต้แย้งที่ว่า ผู้ถูกร้องมิได้มีเจตนาหรือจงใจกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 นั้น

เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับทราบหลักการเพิ่มเติมถึงการมีหน้าที่ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะเข้าถือประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจากเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้ว แต่ผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการแจ้งความประสงค์ที่จะรับประโยชน์จากการถือหุ้นเกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดของคู่สมรสต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ภายในกำหนดระยะเวลา ถือว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายโดยเจตนา ข้อโต้แย้งดังกล่าวจึงฟังไม่ขึ้นเช่นเดียวกัน

สำหรับประเด็นโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 เป็นการจำกัดสิทธิในการเป็นหุ้นส่วนหรือการเป็นผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี จึงถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิในเรื่องทรัพย์สินซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองหรือคุ้มครองไว้ นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 มีข้อความขัดหรือแย้งกับมาตรา 29 ประกอบมาตรา 41 ประเด็นนี้เป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งสิ้นซึ่งไม่อาจจะขัดหรือแย้งกันได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติได้ว่า ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551 และได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสาร

ประกอบของตนเองและคู่สมรสต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551 กรณีเข้ารับตำแหน่งดังกล่าว และไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้แจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบว่าประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการที่นางจุไร สะสมทรัพย์ คู่สมรสของผู้ถูกร้องถือหุ้นในบริษัททรัพย์ฮกเฮง จำกัด เกินกว่าร้อยละห้าของจำนวนหุ้น ที่จำหน่ายได้ในบริษัทภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 269 แม้ว่าในปัจจุบันพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 ยังมิได้มีการบัญญัติให้รวมถึงการถือครองหุ้นและได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของรัฐมนตรี แต่เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้นั้นที่จะต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ดังนั้นรัฐมนตรีจึงมีหน้าที่ต้องแจ้งความประสงค์จะรับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย กรณีจึงถือว่าการกระทำของผู้ถูกร้องในฐานะรัฐมนตรีเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 269 เป็นการกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269

มีกรณีต้องวินิจฉัยต่อไปว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อใด เห็นว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) บัญญัติให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 269 ซึ่งหมายถึงว่า เมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งตามที่กำหนดไว้เกิดขึ้น ความเป็นรัฐมนตรีย่อมต้องสิ้นสุดลงทันที ไม่ใช่สิ้นสุดลงในวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

ส่วนมาตรา 92 นั้น เป็นการบัญญัติถึงการออกจากตำแหน่งไว้เพื่อแก้ปัญหาอันเกี่ยวกับกิจการที่รัฐมนตรีได้ทำไปหลังจากความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงแล้วจนถึงวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยไม่ให้กระทบกระเทือนกิจการที่กระทำไปในระหว่างนั้น หากความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ย่อมไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติรับรองกิจการที่ทำไปก่อนการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยาสะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269 ตั้งแต่วันที่พ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-13/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้งส่งคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) รวมสองคำร้อง

เนื่องจากคำร้องทั้งสองมีประเด็นในการพิจารณาเกี่ยวข้องกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกัน

คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือส่งคำร้องของนายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภาและคณะสมาชิกวุฒิสภา รวม 29 คน ผู้ร้องที่ 1 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และวรรคสาม และมาตรา 267 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะนายกรัฐมนตรี จึงอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 267 ที่บัญญัติไว้ว่า นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจ โดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด

ก็มิได้ด้วย แต่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้เป็นพิธีกรให้กับบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หลายรายการ ซึ่งคำว่า “พิธีกร” เป็นการดำรงตำแหน่งใดหรือเป็นลูกจ้างซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ผู้ถูกร้องทราบเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ดีอยู่แล้ว แต่ยังคงปฏิบัติขัดต่อบทบัญญัติดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา และได้มายุติบทบาทพิธีกรต่อเมื่อมีผู้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้มีอำนาจที่จะตักเตือน เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 (7) กำหนดให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อได้กระทำการต้องห้ามตามมาตรา 267 เพื่อดำเนินการตรวจสอบความสิ้นสุดลงซึ่งความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องในฐานะนายกรัฐมนตรี ผู้ร้องที่ 1 จึงใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 ให้ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงแล้วหรือไม่

คำร้องที่สอง ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ส่งคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้องที่ 2 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และมาตรา 267 ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2551 นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ ได้มีหนังสือร้องเรียนต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งว่า ผู้ถูกร้องขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ร่วมเป็นพิธีกรในรายการต่างๆ ของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด อันเป็นบริษัทของเอกชนที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อันเป็นการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา 267 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา 182 (7) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นับแต่วันที่กระทำการอันต้องห้าม ผู้ร้องที่ 2 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนแล้ว ข้อเท็จจริงรับฟังได้ความว่า บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด มีวัตถุประสงค์รับจ้างจัดทำรายการต่างๆ เพื่อการโฆษณา การบันเทิง ประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายทางสถานีวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ และสื่อโฆษณาทุกชนิด ในปี 2543 นายศักดิ์ชัย แก้ววรรณีสกุล กรรมการผู้จัดการบริษัท ได้เชิญผู้ถูกร้องเข้าทำหน้าที่พิธีกรในรายการ“ชิมไป บ่นไป” โดยได้รับค่าตอบแทนการเป็นพิธีกรครั้งละ 5,000 บาท และบางครั้งได้รับเงินเพิ่มซึ่งเป็นค่าจัดซื้อวัตถุดิบในการทำอาหารที่ออกรายการประมาณครั้งละ 1,000 - 2,000 บาท และในขณะที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรียังได้รับทำหน้าที่เป็นพิธีกรในรายการต่างๆ ให้แก่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด แต่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่า ผู้ถูกร้องได้รับเงินค่าตอบแทนจากบริษัทหรือไม่ สำหรับรายการ “ชิมไป บ่นไป” ได้มีการนำรูปใบหน้านายกรัฐมนตรีและรูปจมูกชมพู่โดยเขียนชื่อผู้ถูกร้องลงโฆษณาเป็นสัญลักษณ์ทางการค้ารูปการ์ตูน ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำรายการที่มีผลในการจดจำของผู้ชมโดยทั่วไป ทั้งนี้รูปการ์ตูนดังกล่าวจะมีปรากฏในรายการเป็นระยะๆ อยู่ตลอด คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเสียงข้างมาก จึงเห็นควรส่งเรื่องที่ผู้ถูกร้องเข้าไปทำหน้าที่เป็นพิธีกรในรายการของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า การเป็นพิธีกรในรายการดังกล่าวเป็นการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์การที่ดำเนินการโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อันจะทำให้ความเป็นนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามความในมาตรา 182 (7) และมาตรา 267 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่ ผู้ร้องที่ 2 ได้พิจารณาแล้ว เห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน จึงมีมติให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าความเป็นนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และมาตรา 267 ประกอบมาตรา 182 วรรคสาม และมาตรา 91 หรือไม่

กรณีตามคำร้องปรากฏว่า ผู้ร้องที่ 1 เป็นสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 29 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา และผู้ร้องที่ 2 เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ส่งคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่ กรณีจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องดังกล่าว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 267 เพราะเหตุผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งใดในบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบริษัทดังกล่าว หรือไม่

ปัญหาประการแรกที่ต้องวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องเป็นลูกจ้างของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ซึ่งบัญญัติห้ามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นลูกจ้างของบุคคลใด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นไปโดยชอบ ป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ อันจะก่อให้เกิดสถานการณ์ขาดจริยธรรมซึ่งยากต่อการตัดสินใจ ทำให้ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์สาธารณะ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่จึงขัดกันในลักษณะที่ประโยชน์ส่วนตัวจะได้มาจากการเสียไปซึ่งประโยชน์สาธารณะ การทำให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวบรรลุผล จึงมิใช่แปลความคำว่า "ลูกจ้าง" ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 เพียงหมายถึงลูกจ้างตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน หรือตามกฎหมายภาษีอากร เท่านั้น เพราะกฎหมายแต่ละฉบับย่อมมีเจตนารมณ์แตกต่างกันไปตามเหตุผลแห่งการบัญญัติกฎหมายนั้นๆ ทั้งกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีศักดิ์ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ และยังมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์แตกต่างจากกฎหมายดังกล่าวอีกด้วย

ดังนั้น คำว่า "ลูกจ้าง" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 จึงมีความหมายกว้างกว่าคำนิยามของกฎหมายอื่น โดยต้องแปลความตามความหมายทั่วไป ซึ่งตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า "ลูกจ้าง" ว่าหมายถึง "ผู้รับจ้างทำการงาน ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร" โดยมิได้คำนึงว่าจะมีการทำสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ หรือได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง สินจ้าง หรือค่าตอบแทนในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินอย่างอื่น หากมีการตกลงเป็นผู้รับจ้างทำการงานแล้ว ย่อมอยู่ในความหมายของคำว่า "ลูกจ้าง" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ทั้งสิ้น

ข้อเท็จจริงได้ความจากการไต่สวนผู้ถูกร้องว่า หลังจากผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ผู้ถูกร้องยังคงเป็นพิธีกรในรายการ"ชิมไป บ่นไป" และ "ยกโขยง 6 โมงเช้า" ให้แก่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด เมื่อพิเคราะห์ถึงลักษณะกิจการงานที่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ได้กระทำร่วมกันกับผู้ถูกร้องมาโดยตลอดเป็น

เวลาหลายปี โดยบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ทำเพื่อมุ่งค้าหากำไร มิใช่เพื่อการกุศลสาธารณะ และผู้ถูกร้องก็ได้รับค่าตอบแทนอย่างสมฐานะและภารกิจ เมื่อได้กระทำในระหว่างที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีจึงเป็นการกระทำและนิติสัมพันธ์ที่อยู่ในขอบข่ายที่มาตรา267 ประสงค์จะป้องปรามเพื่อมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนกับภาคธุรกิจเอกชนแล้ว กรณีถือได้ว่า ผู้ถูกร้อง เป็นลูกจ้างของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด เป็นการกระทำอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) โดยไม่จำต้องวินิจฉัยในปัญหาว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งใดในบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หรือไม่อีก

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 มีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่านายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 267 เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว และเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 จึงเป็นเหตุให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคหนึ่ง (1) แต่ด้วยความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีเป็นการสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ทำให้รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่เหลือ จึงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 181

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเกียรติกร พากเพียรศิลป์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (3) หรือไม่

นายเกียรติกร พากเพียรศิลป์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี (ผู้ถูกร้อง) แถลงข่าวขอลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อสื่อมวลชนที่อาคารรัฐสภา คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2552 ให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 106 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ ...(3) ลาออก” ซึ่งในการนี้กฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ แต่โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนให้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ สังกัดสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดประสงค์จะลาออกจึงอาจแสดงเจตนาขอลาออกเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรต้นสังกัด หรือลาออกด้วยวาจาโดยการแสดงเจตนาขอลาออกต่อสาธารณชนก็ได้ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย มิได้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของบุคคลใด จึงสามารถแสดงเจตนาขอลาออกต่อสาธารณชนได้ ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องกล่าวต่อสื่อมวลชนหลายสาขาว่า ขอลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นการแสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อสาธารณชนแล้ว จึงมีผลให้สถานภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ประกาศลาออกตามมาตรา 106 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฉะนั้น จึงอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 มาตรา 236 (5) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 8 และมาตรา 10 (10) และ (11) คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงส่งเรื่องไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรเพื่อส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

หลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อครบกำหนดระยะเวลายื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ปรากฏว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 29 วรรคสาม ระหว่างการดำเนินกระบวนพิจารณา ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะผู้เกี่ยวข้องรายงานข้อมูลกรณีการลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องโดยส่งสำเนาหนังสือสำนักงานเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ และสำเนาหนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ความว่า ผู้ถูกร้องยังมิได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ และยังมิได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการแถลงข่าวลาออกของผู้ถูกร้อง เป็นเหตุให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง จึงมีมติส่งเรื่องให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร และเมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 91 วรรคสาม ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (3) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเกียรติกร พากเพียรศิลป์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี (ผู้ถูกร้อง) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (3) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง <u>พยานหลักฐานประกอบคำร้อง และเอกสารของผู้เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (3) ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และ</u>

วิธีการเกี่ยวกับการลาออกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ว่าจะต้องกระทำในลักษณะอย่างไร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งประสงค์จะลาออกจึงอาจแสดงเจตนาขอลาออกด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ กล่าวคือ การลาออกด้วยวาจาจะต้องกระทำด้วยวิธีการที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาว่ามีความประสงค์จะลาออก และโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 122 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย โดยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติ มอบหมาย หรือความครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ดังนั้น ผู้รับการแสดงเจตนาการลาออกอาจเป็นสภาผู้แทนราษฎรหรือต่อสาธารณชนก็ได้

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แถลงข่าวการลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2552 ต่อสื่อมวลชน ที่อาคารรัฐสภา และมีการเผยแพร่ภาพทางสื่อมวลชนอย่างแพร่หลายกว้างขวาง การกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาลาออกด้วยวาจาให้เป็นที่ปรากฏต่อสาธารณชน จึงเป็นการแสดงเจตนาลาออกของผู้ถูกร้องที่มีผลสมบูรณ์ผูกพันผู้ถูกร้องแล้ว อันมีผลทำให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550มาตรา 106 (3) ตั้งแต่วันที่แสดงเจตนา

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเกียรติกร พากเพียรศิลป์ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (3) ตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2553 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 268 และมาตรา 266 (1) หรือไม่

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของนายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม 19 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 268 และมาตรา 266 (1) หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ดังนี้

1. นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ (ผู้ร้อง) พบข่าวในหนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2552 สรุปความได้ว่า นายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ผู้ถูกร้อง) ได้ทำหนังสือ จำนวน 2 ฉบับ ถึงนายกรัฐมนตรี เรื่อง แนวทางการดำเนินการกับปัญหาความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา ซึ่งปรากฏข้อความในข้อ 2 แนวทางการดำเนินการที่ระบุดังนี้ “เพื่อป้องกันไม่ให้สถานการณ์เป็นไปตามที่พันตำรวจโท ทักษิณ และนายกรัฐมนตรีกัมพูชาคาดหวัง กระทรวงการต่างประเทศขอกราบเรียนเสนอมาตรการดังนี้ ... 2.4 ลดและแยกการเชื่อมโยงระหว่าง พันตำรวจโท ทักษิณกับนายกรัฐมนตรีกัมพูชาและฝ่ายค้านในประเทศไทยด้วยการลดและขจัดเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินการของฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล โดยรัฐบาลควรแสดงท่าทีและความเห็นต่างๆ อย่างมีเอกภาพและเป็นระบบ การตอบโต้รัฐบาลกัมพูชาอย่างสุขุม มีสติ ไม่วู่วามและกระทบประชาชนน้อยที่สุด จะมีส่วนสำคัญในการ “ครองความนิยม” ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลที่สำคัญควรเร่งแปรความรู้สึก “สะใจ” หรือสนับสนุนรัฐบาลเป็น “ความเข้าใจ” โดยอาศัยการประชาสัมพันธ์ และบริหารจัดการ “เวลา” ให้เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลไทยที่สุด โดยการเร่งการพิจารณาคดีต่างๆ ของพันตำรวจโท ทักษิณฯ ที่ยังคั่งค้างอยู่”

2. ผู้ร้องเห็นว่า การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีโดยเสนอให้มีการเร่งการพิจารณาคดีต่างๆ ของพันตำรวจโท ทักษิณฯ ที่ยังคั่งค้างอยู่นั้น การกระทำดังกล่าวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในฐานะผู้เสนอและการรับรู้ตามข้อเสนอของกระทรวงการต่างประเทศของนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลนั้น อาจมีลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารเข้าไปก้าวก่ายการทำหน้าที่ของข้าราชการ

ฝ่ายตุลาการซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (1) ได้ เนื่องจากการพิจารณาคดีนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 197 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ การพิจารณาคดีกับการพิพากษาคดีจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของศาล มิใช่อำนาจหน้าที่ของรัฐบาลที่จะเข้าไปแทรกแซงได้ซึ่งกรณีการทำหนังสือเพื่อเร่งรัดการดำเนินคดีต่างๆ นั้น ก็มิใช่นโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาแต่ประการใด และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อนายกรัฐมนตรีและเกิดความชัดเจนในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นบรรทัดฐานในการทำหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

ผู้ร้องจึงใช้สิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้ส่งคำร้องนี้ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า การกระทำของรัฐมนตรีตามความในหนังสือกระทรวงการต่างประเทศที่อ้างถึง จำนวน 2 ฉบับ จะมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 268 ประกอบมาตรา 266 (1) หรือไม่ และจะทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 ประกอบมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และวรรคสาม หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 19 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสิ้นสุดลง หรือไม่ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 ประกอบมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และวรรคสาม ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (10) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ต่อมาประธานวุฒิสภาได้มีหนังสือที่ สว 0008/1645 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2553 แจ้งต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า นางสาวสุมล สุตะวิริยะวัฒน์ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเพชรบุรี ผู้ร่วมเข้าชื่อยื่นคำร้องนี้ได้มีหนังสือขอถอนชื่อออกจากคำร้องดังกล่าว พิจารณาแล้วเห็นว่า การขอถอนชื่อดังกล่าว มีผลให้จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาตามคำร้องนี้เหลือจำนวน 18 คน ซึ่งยังคงเป็นจำนวนที่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 ประกอบมาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และวรรคสาม ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและเอกสารประกอบแล้ว ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า กระทรวงการต่างประเทศจัดทำหนังสือ ลับมาก ด่วนที่สุดที่ กต 1303/2355 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2552 กราบเรียนนายกรัฐมนตรี เรื่อง แนวทางการดำเนินการกับปัญหาความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา ซึ่งเอกสารลับมากได้ระบุข้อความในข้อ 2.4 ว่า “โดยการเร่งการพิจารณาคดีต่างๆ ของพันตำรวจโท ทักษิณฯ ที่ยังคั่งค้างอยู่”

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 268 เนื่องจากผู้ถูกร้องมีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอแนวทางการดำเนินการกับปัญหาความสัมพันธ์ไทย - กัมพูชา โดยปรากฏข้อความในข้อ 2.4 ดังกล่าวเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการของข้าราชการฝ่ายตุลาการไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 266 (1) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 266 (1) บัญญัติห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามิให้ใช้สถานะหรือตำแหน่งของตนเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น หรือเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้หลักประกันแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายราชการประจำสามารถทำหน้าที่ประจำของตนไปได้อย่างเป็นกลางทางการเมือง ไม่ต้องหวั่นเกรงว่าจะถูกแทรกแซงหรือก้าวก่ายจากฝ่ายการเมือง

หลักการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (1) นี้ มาตรา 268 บัญญัติให้นำไปใช้บังคับแก่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ

เหตุที่มาตรา 268 มีข้อยกเว้นให้แก่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเช่นนี้ เนื่องมาจากผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องกำหนดนโยบาย และทิศทางในการบริหารประเทศให้เกิดผลดีที่สุดต่อประเทศชาติและประชาชน จึงจำเป็นต้องยกเว้นให้มีอำนาจบังคับบัญชาและสั่งการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในระบบราชการได้โดยไม่ถือว่าเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการทำหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานในสังกัดแต่อย่างใด

การที่ผู้ถูกร้องในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทำหนังสือที่มีข้อความตามคำร้องเสนอต่อนายกรัฐมนตรีนั้น เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ประการหนึ่งของกระทรวงการต่างประเทศตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 12 ที่บัญญัติว่า "กระทรวงการต่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่างประเทศ และราชการอื่นตามที่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ" ภาระหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่างประเทศประการหนึ่ง ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์และเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะประเทศที่มีปัญหาความสัมพันธ์กับไทย ซึ่งในขณะที่กระทรวงการต่างประเทศจัดทำหนังสือดังกล่าว ประเทศไทยมีปัญหาความสัมพันธ์กับกัมพูชา การที่ผู้ถูกร้องเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีดังกล่าว จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและเป็นเรื่องการดำเนินการภายในของฝ่ายบริหารโดยเฉพาะ ซึ่งการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารย่อมไม่อาจไปก้าวก่ายการใช้อำนาจของศาลในการพิจารณาคดีในเนื้อหาแห่งคดีหรือกะเกณฑ์ขั้นตอนการพิพากษาคดีให้ผิดเพี้ยนไปจากกระบวนการตามกฎหมายได้ เพราะการพิจารณาพิพากษาคดีย่อมเป็นดุลพินิจของศาลโดยอิสระที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 197 วรรคสอง ว่า "ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย" ประกอบกับเนื้อหาและข้อความตามหนังสือของผู้ถูกร้องก็มิได้มีลักษณะเป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด ทั้งมิได้มีเค้ามูลให้เห็นว่าจะเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกร้องเองหรือผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง แต่อย่างใด การที่ผู้ถูกร้องเสนอนายกรัฐมนตรีให้เร่งการพิจารณาคดีต่างๆ ของพันตำรวจโท ทักษิณ ที่ยังคั่งค้างอยู่นั้น เป็นเพียงแนวทางหนึ่งในหลายแนวทางที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ต้องเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณามอบหมายให้หน่วยราชการในฝ่ายบริหารรับไปพิจารณาดำเนินการ หาใช่เป็นการเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการทำหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายตุลาการไม่

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ถูกร้อง ไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 268 และมาตรา 266 (1)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2554 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของคุณหญิงกัลยา โสภณพนิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความเป็นรัฐมนตรีของนายถาวร เสนเนียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269 หรือไม่

นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวม 18 คน ผู้ร้อง เข้าชื่อร่วมกันเพื่อขอให้ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง

ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พุทธศักราช 2553 ให้คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้ถูกร้องที่ 1 พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ 1 สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (6) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งจำหน่ายคำร้องเฉพาะผู้ถูกร้องที่ 1

ข้อเท็จจริงตามคำร้องกรณีนายถาวร เสนเนียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ถูกร้องที่ 2 สรุปได้ดังนี้ ผู้ถูกร้องที่ 2 ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2551 ระบุว่า พลตรีหญิง จันทิมา เสนเนียม คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 มีเงินลงทุนในคณะบุคคลวรจันทร์ จำนวน 100,000 บาท ซึ่งเรื่องนี้ผู้ร้องตรวจสอบแล้วพบว่า เงินลงทุนในคณะบุคคลวรจันทร์ดังกล่าวเป็นของคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 และพันเอกหญิง ชกานาฏ จันทรวงศ์ (ยศขณะนั้น) ที่ร่วมกันจัดตั้งคณะบุคคลวรจันทร์ เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2545 เงินลงทุนร่วมกันคนละ 100,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์ในการรับตรวจสอบบัญชีและรับทำบัญชี ซึ่งคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 เป็นผู้จัดการและมีอำนาจในการดำเนินการต่าง ๆ

ผู้ร้องเห็นว่า การดำเนินการของคณะบุคคลวรจันทร์มีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 เป็นหุ้นส่วนในคณะบุคคลวรจันทร์ กรณีจึงเป็นการกระทำต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 มาตรา 4 เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ 2 สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 18 คน ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ 1 และความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ 2 สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) และเมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องมายัง 2

ศาลรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 91 วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (10) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับวินิจฉัยคำร้องนี้ได้ โดยในการนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเฉพาะกรณีผู้ถูกร้องที่ 2 ส่วนกรณีผู้ถูกร้องที่ 1 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งจำหน่ายคำร้องไปก่อนแล้ว

ผู้ถูกร้องที่ 2 ชี้แจงว่า คำว่า “คณะบุคคล” กับ “ห้างหุ้นส่วนสามัญ” มีถ้อยคำที่แตกต่างกัน จึงมีความหมายต่างกัน ถ้ากฎหมายมีเจตนารมณ์มุ่งหมายให้คณะบุคคลมีความหมายเช่นเดียวกันกับห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1012 บัญญัติให้สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนเป็นสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันเข้าเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ด้วยวัตถุประสงค์จะแบ่งกำไรอันพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น ในขณะที่คณะบุคคล หมายถึง บุคคลธรรมดาตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงกันเข้าเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน แต่ไม่มีวัตถุประสงค์จะแบ่งปันผลกำไรอันพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น การพิจารณาว่ากิจการใดเป็นการแสวงหาผลกำไรมาแบ่งปันหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาถึงต้นทุน และกำไรจากการดำเนินกิจการนั้นๆ เมื่อปรากฏว่าการจัดตั้งคณะบุคคลวรจันทร์ได้มีการยื่นคำขอ ต่อกรมสรรพากรโดยไม่ได้จดทะเบียนต่อกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยหลักการแล้วจึงไม่เข้าลักษณะของการเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ คณะบุคคลวรจันทร์จัดตั้งขึ้นก็เพื่อให้เกิดความสะดวก ในการแยกฐานการเสียภาษี ซึ่งหากคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 ไม่จัดตั้งคณะบุคคลวรจันทร์ขึ้นก็ต้องนำรายได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระรับตรวจสอบบัญชีไปคำนวณรวมกับรายได้ของผู้ถูกร้องที่ 2 ทำให้เกิด ความยุ่งยากและเสียภาษีในอัตราที่สูงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ในขณะที่คณะบุคคลวรจันทร์มีวัตถุประสงค์ เพื่อรับตรวจสอบบัญชีและรับทำบัญชี โดยเงินลงทุนนำมาซื้อโต๊ะ แฟ้มเอกสารและอุปกรณ์ต่างๆ โดยใช้สถานประกอบการที่เดียวกันกับบ้านพักซึ่งเป็นที่อาศัยของคู่สมรส

ของผู้ถูกร้องที่ 2 การดำเนินกิจการไม่ได้แสวงหากำไรมาแบ่งปันกันเนื่องจากคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแต่เพียงผู้เดียว ค่าจ้างที่ได้มาจากการรับตรวจสอบบัญชีและรับทำบัญชีนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบิดามารดาและเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนทั้งหมด รายได้ทั้งหมดคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 เป็นผู้รับและจัดการแต่ผู้เดียวไม่เคยแบ่งปันให้แก่พันเอกหญิง ชกานาฏ จันทรวงศ์ แต่อย่างใด ซึ่งเรื่องนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริงและได้พิจารณาเป็นที่ยุติแล้วว่า กรณีไม่เข้าข่ายเป็นการกระทำต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 อย่างไรก็ดีต่อมาเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2552 ก็ได้มีการจดทะเบียนยกเลิกคณะบุคคลวรจันทร์ไปแล้วโดยไม่มีการชำระบัญชีเหมือนกับการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้ เงินลงทุนของคู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 ในคณะบุคคลวรจันทร์จึงไม่มีลักษณะเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นที่จะต้องแจ้งความประสงค์ถือครองหุ้นเพื่อดำเนินการโอนหุ้นไปยังนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายถาวร เสนเนียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ถูกร้องที่ 2 สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269 หรือไม่

มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่า คณะบุคคลวรจันทร์มีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 269 วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ว่า นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ หากประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และความในวรรคสามให้นำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่าเป็นมาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อมิให้เกิดการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีให้เป็นไปโดยสุจริตและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี แม้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 269 จะไม่ได้บัญญัติความหมายของห้างหุ้นส่วนไว้ แต่เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 22 ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท อันเป็นกฎหมายทั่วไปซึ่งบัญญัติความหมายของห้างหุ้นส่วนไว้ในหมวด 1 มาตรา 1012 ว่า “อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น” จึงกล่าวได้ว่า ห้างหุ้นส่วนต้องมีลักษณะดังนี้ (1) สัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากัน (2) เพื่อกระทำกิจการร่วมกัน และ (3) มีวัตถุประสงค์ จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น

ส่วนคำว่า คณะบุคคล ปรากฏตามบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา 56 วรรคสอง ที่กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ยื่นรายการเกี่ยวกับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับในระหว่างปีภาษีที่ล่วงมาแล้วว่า “ในกรณีห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคลมีเงินได้พึงประเมินในปีภาษีที่ล่วงมาแล้วเกินจำนวนตาม (1) ให้ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการยื่นรายการเกี่ยวกับเงินได้พึงประเมินในชื่อของห้างหุ้นส่วนหรือคณะบุคคลนั้นที่ได้รับในระหว่างปีภาษีที่ล่วงมาแล้วภายในกำหนดเวลาและตามแบบเช่นเดียวกับวรรคก่อน การเสียภาษีในกรณีเช่นนี้ให้ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการรับผิดเสียภาษีในชื่อของห้างหุ้นส่วนหรือคณะบุคคลนั้นจากยอดเงินได้พึงประเมินทั้งสิ้นเสมือนเป็นบุคคลธรรมดาคนเดียวไม่มีการแบ่งแยก ทั้งนี้ ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลแต่ละคนไม่จำต้องยื่นรายการเงินได้สำหรับจำนวนเงินได้พึงประเมินดังกล่าวเพื่อเสียภาษีอีก แต่ถ้าห้างหุ้นส่วนหรือคณะบุคคลนั้นมีภาษีค้างชำระ ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลทุกคนร่วมรับผิดในเงินภาษีที่ค้างชำระนั้นด้วย” แต่ประมวลรัษฎากรก็ไม่ได้ให้นิยามคำว่า “คณะบุคคล” ว่า

มีความหมายอย่างไร คงได้ความจากผู้แทนอธิบดีกรมสรรพากร (นางสาวพรรณอร สุนทรามงคล) ที่เบิกความต่อศาลว่า คณะบุคคลตามประมวลรัษฎากร หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกระทำกิจการโดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งปันผลกำไร ดังนั้น ประเด็นที่ว่าคณะบุคคลจะมีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 หรือไม่ จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป

ข้อเท็จจริงจากทางไต่สวนในคดีนี้ได้ความจากพลตรีหญิง จันทิมา เสนเนียม คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 และพลตรีหญิง ชกานาฏ จันทรวงศ์ ที่เบิกความต่อศาลว่า พยานทั้งสองคนจดทะเบียนจัดตั้งคณะบุคคลวรจันทร์ที่กรมสรรพากร เพื่อเป็นการแยกฐานภาษีของพลตรีหญิง จันทิมา เสนเนียม คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 เท่านั้น พลตรีหญิง จันทิมา เสนเนียม คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 เป็นผู้ลงทุนและดำเนินกิจการของคณะบุคคลวรจันทร์ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจนถึงเลิกคณะบุคคลวรจันทร์ และเป็นผู้รับประโยชน์จากการกระทำกิจการแต่เพียงผู้เดียวไม่มีการแบ่งปันรายได้ให้แก่พลตรีหญิง ชกานาฏ จันทรวงศ์ แต่อย่างใด กรณี ไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดจากทางไต่สวนที่แสดงว่าพลตรีหญิง จันทิมา เสนเนียม คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 และพลตรีหญิง ชกานาฏ จันทรวงศ์ ได้ร่วมกระทำกิจการอันเป็นคณะบุคคล การจดทะเบียนจัดตั้ง คณะบุคคลวรจันทร์เป็นเพียงการตั้งฐานภาษีใหม่โดยไม่ประสงค์จะมีการผูกพันกันตามนั้น กิจการของคณะบุคคลวรจันทร์เป็นกิจการของพลตรีหญิง จันทิมา เสนเนียม คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 แต่เพียงผู้เดียว กรณีไม่เป็นการกระทำที่เข้าลักษณะเป็นคณะบุคคล ข้อเท็จจริงจึงฟังไม่ได้ว่า คณะบุคคลวรจันทร์เป็นห้างหุ้นส่วน และพลตรีหญิง จันทิมา เสนเนียม คู่สมรสของผู้ถูกร้องที่ 2 มีการกระทำอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 269 ส่วนการจดทะเบียนจัดตั้งคณะบุคคลวรจันทร์ต่อกรมสรรพากร จะเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายอื่นใดหรือไม่ ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายถาวร เสนเนียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ถูกร้องที่ 2 ไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ไม่มี

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

ไม่มี

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

ไม่มี

4.4.8 การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

ไม่มี

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2542 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าหนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือ ทางวิชาการและการเงิน ที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

เป็นหนังสือ สัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 224 วรรคสอง หรือไม่

ประธานรัฐสภา ได้มีคำร้องลงวันที่ 24 ธันวาคม 2541 เรื่องคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ประธานรัฐสภาเสนอความเห็นให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยว่าหนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงิน ที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง โดยประธานรัฐสภาเห็นว่าเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของประธานรัฐสภา สรุปได้ว่า พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 126 คน ได้เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 304 เพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา 307 ถอดถอน นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีและนายธารินทร์ นิมมานเหมินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การคลังออกจากตำแหน่ง โดยกล่าวหาว่ามีพฤติการณ์ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง เนื่องจากรัฐบาลได้มีหนังสือ แจ้งความจำนงถึงกองทุนฯ โดยมิได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ประธานวุฒิสภาได้ส่งคำร้องขอถอดถอนดังกล่าวไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 321 เพื่อดำเนินการไต่สวนตามมาตรา 305 ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่ามีประเด็นที่ต้องพิจารณา เบื้องต้นว่า หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ เป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง หรือไม่ และโดยที่ประเด็นนี้มีความเห็นขัดแย้งระหว่างคณะรัฐมนตรี กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม 126 คน เป็นปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 226 จึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวมา เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ตามคำร้องมีประเด็นต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่าการที่ประธานรัฐสภาเสนอ เรื่องพร้อม ความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยนั้น เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 หรือไม่

เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย” ดังนั้นการที่ประธานรัฐสภาได้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยเห็นว่ากรณีมีปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการเสนอตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เพราะกรณีดังกล่าวมีปัญหาเกี่ยวกับการที่คณะรัฐมนตรีทำหนังสือแจ้งความจำนงไปยังกองทุนฯ ว่าหนังสือแจ้งความจำนงดังกล่าวเป็นหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีจะต้องนำเสนอเพื่อขอรับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสองหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้วและเป็นไปตามบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญ มาตรา 266 จึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามความในรัฐธรรมนูญ มาตรา 265 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องคือ ฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กับคณะ รวม 126 คน ได้ส่งเอกสารและความเห็นเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณา

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า

1. หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 หรือไม่

2. หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง หรือไม่

จากการพิจารณา รัฐธรรมนูญ มาตรา 224 และมาตรา 3 เห็นว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยในการทำหนังสือสัญญาต่างๆ ตามมาตรา 224 ไม่ว่าจะเป็นหนังสือสัญญาสันติภาพ หนังสือสัญญาสงบศึก หรือหนังสือสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นอำนาจในทางบริหาร โดยผ่านทางคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร และหากหนังสือสัญญาดังกล่าวมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา หนังสือสัญญานั้นก็จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาด้วย

คำว่า “หนังสือสัญญา” แม้จะมิได้บัญญัติความหมายไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า หนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 มีความหมายครอบคลุมไปถึงความตกลงทุกประเภทที่ประเทศไทยทำขึ้นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ หนังสือสัญญาดังกล่าวต้องมีลักษณะเป็นสัญญาที่ทำขึ้นเป็นหนังสือ และเป็นสัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 224 กล่าวถึง “หนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่น” ดังนั้นคำว่า “สัญญาอื่น” ย่อมหมายถึงหนังสือสัญญาที่ทำกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศเช่นเดียวกับหนังสือสัญญาสันติภาพ และหนังสือสัญญาสงบศึก จะเป็นหนังสือสัญญาภายใต้บังคับของกฎหมายภายในของประเทศใดประเทศหนึ่งมิได้

เมื่อได้ความว่าหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 หมายถึงสัญญา หรือความตกลงที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่า สัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้น มีลักษณะประการใดบ้าง ตามกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งมีที่มาจากจารีตประเพณีและแนวปฏิบัติของนานาประเทศที่ได้ยึดถือกันมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งได้มีการจัดทำประมวลเป็นอนุสัญญาขึ้นมาภายในกรอบของการประชุมสหประชาชาติ ได้แก่ อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 และอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญาระหว่างรัฐและองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศ ค.ศ. 1986 อนุสัญญาทั้งสองฉบับซึ่งเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ได้กำหนดลักษณะของสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศไว้ว่า “สนธิสัญญา” ตามอนุสัญญาทั้งสองฉบับหมายถึง “ความตกลงระหว่างประเทศที่ทำขึ้นเป็นหนังสือระหว่างรัฐต่างๆ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศด้วยกัน และอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะทำขึ้นเป็นฉบับเดียวหรือสองฉบับหรือหลายฉบับผนวกเข้าด้วยกัน และไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร” ความหมายของ “สนธิสัญญา” ตามอนุสัญญาทั้งสองฉบับดังกล่าวจึงครอบคลุมถึงความตกลงระหว่างประเทศทุกรูปแบบ เช่น สนธิสัญญา อนุสัญญา ความตกลง ข้อตกลง หนังสือ แลกเปลี่ยน พิธีสาร กรรมสารทั่วไป กรรมสารสุดท้าย เป็นต้น ดังนั้น คำว่า “หนังสือสัญญา” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 จึงหมายถึง ความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ทำขึ้นเป็นหนังสือกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าความตกลงนั้นจะจัดทำขึ้นในรูปแบบใดและใช้ชื่ออย่างไร และมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “สนธิสัญญา” ดังที่กล่าวแล้ว โดยมีลักษณะ คือ

1. ทำขึ้นระหว่างรัฐ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศด้วยกันเอง
2. ความตกลงนั้นต้องทำเป็นหนังสือ
3. เป็นความตกลงสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่มีเจตนาก่อให้เกิดพันธะผูกพันทางกฎหมาย และ
4. ความตกลงนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ

หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานะ และปัญหาวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศและแจ้งถึงนโยบายรวมทั้งมาตรการต่างๆ ที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยกองทุนฯ จะนำหนังสือแจ้งความจำนงดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาอนุมัติสิทธิพิเศษในการถอนเงินตามข้อตกลงของกองทุนฯ ซึ่งรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้มีหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ 1 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2540 และคณะกรรมการบริหารของกองทุนฯ ได้อนุมัติให้สิทธิพิเศษในการถอนเงิน (Special Drawing Rights หรือ SDRs) แก่ประเทศไทยรวม 2.9 พันล้าน SDRs หรือประมาณ 4 พันล้านเหรียญสหรัฐ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2540 (รวมกับความช่วยเหลือ

จากธนาคารกลางของประเทศต่างๆ ธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาเอเชีย ประเทศไทย จะได้รับความช่วยเหลือทางการเงินทั้งสิ้น 16.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ) โดยผ่านแผนการให้ความช่วยเหลือที่มีระยะเวลา 34 เดือน ภายในปี พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือทางการเงินที่กองทุนฯ มีให้แก่ประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิก

หนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ 2 เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2540 ทำขึ้นในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ซึ่งสืบต่อจากรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ยืนยันถึงนโยบายในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศตามที่ได้ กล่าวไว้ในหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ 1 และรายงานผลการดำเนินการของประเทศไทย ที่ได้ปฏิบัติไปหลังจากได้รับอนุมัติวงเงินงวดแรกจากกองทุนฯ และยังกล่าวถึงนโยบาย และมาตรการที่จะดำเนินการต่อไป

หนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ 3 ถึงฉบับที่ 5 ได้ชี้แจงนโยบายคือการรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน เนื่องจากค่าเงินบาทที่อ่อนตัวลงอย่างมากจากปัจจัยภายนอกและภายในของประเทศ ปัญหาความอ่อนแอของระบบสถาบันการเงินและการกำกับตรวจสอบของภาครัฐ ปัญหาทางสังคมที่จะติดตามมา รวมทั้งนโยบายปฏิรูปกฎหมายที่ล้าสมัย เช่นกฎหมายล้มละลายและการบังคับคดี การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การแก้ไขปัญหาสภาพคล่องและการเพิ่มทุนของธนาคารพาณิชย์ ตลอดจนกำหนดให้การ แก้ไขปรับปรุงกฎหมายล้มละลายเป็นเกณฑ์ปฏิบัติ (Performance Criteria) ไว้ในหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ 5

หนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ 6 เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2541 กล่าวถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจและบรรเทาผลกระทบทางสังคมโดยใช้มาตรการด้านการคลังเป็นสำคัญ และขอยกเว้นเงื่อนไขเกี่ยวกับกำหนดเวลาการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายล้มละลายที่เป็นเกณฑ์ปฏิบัติซึ่งมีกำหนดแล้วเสร็จภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2541 เนื่องจากยังไม่สามารถดำเนินการให้ลุล่วงได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาหนังสือแจ้งความจำนงทุกฉบับที่กล่าวมาแล้ว เห็นว่าหนังสือแจ้งความจำนงเหล่านั้นเป็นการชี้แจงนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อเป็นเหตุผลประกอบการขอใช้สิทธิถอนเงินจากกองทุนฯ มีลักษณะเป็นการดำเนินการ ฝ่ายเดียวของรัฐบาลไทย เพื่อขอใช้สิทธิของตนในฐานะที่เป็นรัฐสมาชิกในการขอใช้ทรัพยากรทั่วไปของกองทุนฯ ตาม "ข้อตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ" ข้อ 5 มาตรา 3 (บี) ที่กำหนดว่ารัฐสมาชิกมีสิทธิซื้อเงินตราสกุล ที่ตนต้องการด้วยเงินตราสกุลของตนเอง ทั้งนี้ กองทุนฯ จะขายเงินตราดังกล่าวให้โดยมีเงื่อน ไขว่ารัฐสมาชิกจะต้องซื้อเงินตราของตนคืนไป ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยฝ่ายรัฐบาลไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและผู้ว่าการ ธนาคารแห่งประเทศไทยลงนามในหนังสือแจ้งความจำนงเพียงฝ่ายเดียวแสดงแผนการที่รัฐบาล ไทยจะปฏิบัติ หากปฏิบัติไม่ได้ก็จะไม่บังคับกันตามกฎหมาย และกองทุนฯ ไม่ได้มีหนังสือตอบรับสนองตามรูปแบบของความตกลงระหว่างประเทศ อีกทั้งกองทุนฯ ก็ไม่ถือว่าหนังสือ แจ้งความจำนงเป็นหนังสือขอทำความตกลงที่ทั้งสองฝ่ายต้องการให้เกิดพันธะผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยกองทุนฯ ได้มีหนังสือลงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2542 ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์) แจ้งให้ทราบถึงมติของคณะกรรมการบริหารของกองทุนฯ มติที่ 6056-(79/38) ลงวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1979 (พ.ศ. 2522) ซึ่งมีมาประมาณ 20 ปีแล้วว่า "แผนการให้ความช่วยเหลือ (Stand-by Arrangement) ไม่ใช่ข้อตกลงระหว่างประเทศ ดังนั้นจะต้องหลีกเลี่ยงภาษาที่มีนัยที่จะทำให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นการผูกพันทางสัญญาในแผนการให้ความช่วยเหลือและในหนังสือแจ้งความจำนง" จึงเป็นการแสดงว่าทั้งรัฐบาลไทยและกองทุนฯ ต่างก็ไม่ถือว่าหนังสือแจ้งความจำนงเป็นสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศกับกองทุนฯ

นอกจากนี้ แม้ว่ารัฐบาลไทยได้กำหนดจะปฏิบัติการบางอย่างซึ่งเป็นเกณฑ์ปฏิบัติไว้ในหนังสือแจ้งความจำนงดังเช่นในหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ 5 ระบุให้การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายล้มละลายโดยจะดำเนินการให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2541 เป็นเกณฑ์ปฏิบัติก็ตาม แต่การที่รัฐบาลยังไม่สามารถดำเนินการตามเกณฑ์ปฏิบัติได้ กองทุนฯ ก็มิได้ถือว่าเป็นการละเมิดพันธะที่มีต่อกองทุนฯ ในฐานะรัฐสมาชิก และไม่ส่งผลให้ได้รับโทษภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ จึงมิใช่ "หนังสือสัญญา" ใน ความหมายของความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ทำขึ้นเป็นหนังสือกับกองทุนฯ ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศ เพราะขาดลักษณะของการเป็นความตกลงระหว่างประเทศ

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า หนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศไม่เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 จึงไม่เป็นกรณีที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามวรรคสองของมาตรา ดังกล่าว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2543 เรื่อง อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขต อำนาจแห่งรัฐ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสองหรือไม่

ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2535 ในคราวประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล โดยมีผู้แทนรัฐบาลของประเทศต่างๆ ร่วมลงนามทั้งหมด 157 ประเทศ แต่การลงนามดังกล่าวจะมีผลผูกพันต่อเมื่อประเทศไทยได้ให้สัตยาบันแล้ว คณะรัฐมนตรีจึงได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาก่อนการให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ ปรากฏว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างมีความเห็นแตกต่างกันว่า อนุสัญญาฯ เป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสองหรือไม่ โดยแต่ละฝ่ายมีความเห็น ดังนี้

ฝ่ายเสียงข้างมาก ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เห็นว่า การให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ ไม่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา เนื่องจากไม่ใช่กรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง คือ ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ โดยความหมายของคำว่าเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐหมายถึง การเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่ที่รัฐจะใช้อำนาจอธิปไตยตามความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ และไม่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามอนุสัญญาฯ

ฝ่ายเสียงข้างน้อย ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่าเป็นกรณีที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง เนื่องจากมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ โดยความหมายของคำว่า "เปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ" หมายถึงการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการถือปฏิบัติ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541 ให้กระทรวงการต่างประเทศร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ยกร่างกำหนดประเด็นพร้อมความเห็นเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยดังนี้

1. คำว่า "บทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง มีความหมายอย่างไร

2. อนุสัญญาฯ มาตรา 15 วรรคสอง จะทำให้เนื้อหาของกฎหมายไทยที่มีอยู่แล้วต้องเปลี่ยนไป กล่าวคือ ในปัจจุบันกฎหมายต่างๆ ของไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ ได้กำหนดระบบอนุญาตไว้ ซึ่งหลักการของระบบอนุญาต คือ ผู้อนุญาตใช้ดุลพินิจตามที่เห็นสมควรจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ แต่เมื่อใดที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้ว การใช้บังคับกฎหมายไทยจะต้องแปรเปลี่ยนไป โดยในการใช้ดุลพินิจพิจารณาจะต้องเป็นไปในทางอนุญาตเสมอ หากกรณีดังกล่าวไม่เป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามผลบังคับของอนุสัญญาฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของกฎหมายนั้นมีผลระดับเดียวกับการต้องมีกฎหมายบังคับเพื่อให้

การเป็นไปตามอนุสัญญาฯ ดังนี้ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง "เขตอำนาจแห่งรัฐ" ตามมาตรา 224 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือไม่

คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หมวด 7 มีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน การทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 เมื่อประเทศไทยร่วมลงนามในอนุสัญญาฯ แล้ว แต่ยังไม่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ เนื่องจากปัญหาว่าคณะรัฐมนตรีจะให้สัตยาบันโดยจะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนหรือไม่ เป็นกรณีที่คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 เมื่อคณะรัฐมนตรีเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นแรก ขอให้วินิจฉัยว่า “บทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 มีความหมายว่าอย่างไรนั้น คำขอดังกล่าวมีลักษณะเป็นการขอให้แปลความหมายของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีลักษณะเป็นการหารือ ศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่วินิจฉัย

ประเด็นที่สอง อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า

1. รัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้การทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงกระทำทางคณะรัฐมนตรี โดยมีเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในวรรคสองว่า หนังสือสัญญา 3 ประเภท คือ หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ และหนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญานั้น ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

<u>คำว่า “หนังสือสัญญา” แม้จะมิได้บัญญัติความหมายไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า หนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 มีความหมายครอบคลุมถึงความตกลงทุกประเภทที่ประเทศไทยทำขึ้น กับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ หนังสือสัญญาดังกล่าวต้องมีลักษณะที่ทำขึ้นเป็นหนังสือ และเป็นสัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 224 กล่าวถึง หนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นดังนั้น คำว่า “สัญญาอื่น” ย่อมหมายถึง หนังสือสัญญาที่ทำกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับหนังสือสัญญาสันติภาพและหนังสือสัญญาสงบศึก จะเป็นหนังสือสัญญาภายใต้บังคับของกฎหมายภายในของประเทศใดประเทศหนึ่งมิได้ ดังนั้น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจึงเป็นหนังสือสัญญาตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 224</u>

2. อนุสัญญาฯ มาตรา 15 วรรคสอง กำหนดว่า “ภาคีคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะพยายามสร้างสภาพการณ์เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมโดยภาคีคู่สัญญาอื่นๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ไม่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมและจะพยายามไม่กำหนดข้อจำกัดซึ่งขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ และเมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในอนุสัญญาฯ มาตรา 1 กำหนดว่า เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการใช้ประโยชน์องค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และเพื่อการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม หมายความว่า รัฐภาคีต้องเอื้ออำนวยให้รัฐภาคีอื่นเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมของตนและพยายามไม่กำหนดข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพและพยายามไม่กำหนดข้อจำกัดการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งสรุปได้ว่าต้องเอื้ออำนวยให้รัฐภาคีอื่นได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมของตนได้ด้วย เท่ากับเป็นการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐในการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมของตน ซึ่งเดิมมีอำนาจอธิปไตยอย่างสมบูรณ์

3. ขอบเขตของอนุสัญญาฯ มาตรา 4 กำหนดว่า (1) ในกรณีองค์ประกอบของความหลากหลายทางชีวภาพให้อนุสัญญาฯ ใช้บังคับภายในพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐภาคี และ (2) ในกรณีกรรมวิธีและกิจกรรมซึ่งดำเนินการ

ภายใต้อำนาจหรือการควบคุมของรัฐภาคี ไม่ว่าจะมีผลกระทบเกิดขึ้น ณ ที่ใด ให้อนุสัญญาฯ ใช้บังคับทั้งภายในและนอกเขตอำนาจดังกล่าว ดังนั้น การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ จะมีผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมระหว่างประเทศไทยกับรัฐภาคีอื่น เป็นการให้สิทธิและการถูกจำกัดสิทธิไปพร้อมๆ กัน ซึ่งจะต้องมีการออกกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมายภายในที่ใช้บังคับอยู่ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักการและขอบเขตของอนุสัญญาฯ เห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐในการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม และเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6-7/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 หรือไม่

ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา รวม 77 คน และประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 151 คน เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคหก ประกอบมาตรา 154 (1) เกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 หรือไม่ รวม 2 คำร้อง

คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา มีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า เนื้อหาของคำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญา หรือมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ลงวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 1969 และมีผลเป็นการยกเลิกข้อสงวนในการติดตามเอาปราสาทพระวิหารกลับคืนมาและมีผลเป็นการยอมรับว่าปราสาทพระวิหารเป็นของประเทศกัมพูชา กรณีจึงต้องถือว่า ข้อตกลงตามคำแถลงการณ์ร่วมมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยอย่างชัดเจน นอกจากนี้การที่รัฐบาลไทยสนับสนุนให้ประเทศกัมพูชาเสนอขึ้นทะเบียนมรดกโลกเพียงประเทศเดียวตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปลงนามนั้น การขึ้นทะเบียนตัวเขาพระวิหารไม่ได้ขึ้นทะเบียนเฉพาะตัวปราสาท แต่จะต้องมีการประกาศเขตพื้นที่อนุรักษ์รอบตัวโบราณสถาน ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตไทย การจะอนุญาตให้ก่อสร้าง หรือห้ามก่อสร้าง หรือการควบคุมใดๆ ก็เป็นอำนาจอธิปไตยของไทย หากยินยอมให้กัมพูชาดำเนินการฝ่ายเดียวก็เท่ากับว่าไทยทำ “ความตกลง” ยอมสูญเสียอำนาจอธิปไตยเหนือแผ่นดินไทยด้วย ดังนั้น แม้ว่าข้อตกลงดังกล่าวจะใช้คำว่า “คำแถลงการณ์ร่วม” เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำว่า “หนังสือสัญญา” ก็ตาม ก็มีสถานะเป็น “หนังสือสัญญา” ตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ทุกประการ

เมื่อคำแถลงการณ์ร่วม ไทย - กัมพูชา ดังกล่าวข้างต้นเป็น “หนังสือสัญญา” ตามนัยของมาตรา 190 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 การไปลงนามของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศหาได้ดำเนินการให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 190 การดำเนินการของกระทรวงการต่างประเทศโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายนพดล ปัทมะ) และมติคณะรัฐมนตรีซึ่งนำโดยนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2551 จึงมีปัญหาว่า คำแถลงการณ์ร่วมระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา เพื่อขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก เป็นหนังสือสัญญาที่มีผลเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ หรือเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่อาณาเขตประเทศไทย ตามมาตรา 190 วรรคสอง และไม่ได้ดำเนินการให้ชอบด้วยกระบวนการรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องนำเสนอต่อรัฐสภา ตามมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กล่าวคือ มิได้ขอความเห็นชอบจากรัฐสภา คณะรัฐมนตรี มิได้ให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจง

ต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานี้ การลงนามในคำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา ดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

คำร้องที่สอง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า เอกสาร Joint Communiqué หรือคำแถลงการณ์ร่วม มีลักษณะเป็นหนังสือสัญญา ซึ่งคณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 เนื่องจากเนื้อหาข้อตกลงในเอกสารดังกล่าวรวมทั้งการแสดงออกของนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมีผลทำให้เป็นการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรืออาจมีผลให้ถูกยกขึ้นเป็นข้ออ้างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยได้ นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเกี่ยวกับการกำหนดเส้นแนวเขตบริเวณประสาทพระวิหาร เมื่อเดือนกรกฎาคม 2505 ก็ไม่ปรากฏว่ามีคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลใดของประเทศไทยมีมติเกี่ยวกับพื้นที่เขตรอบของปราสาทพระวิหาร ณ บริเวณ N. 1 ในแผนที่แนบท้ายอีกเลย การที่นายนพดลฯ อ้างว่ารัฐบาลไทย ยกพื้นที่ N. 1 ให้กัมพูชาแล้วจึงไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ในเอกสารคำแถลงการณ์ร่วมยังมีข้อตกลงเกี่ยวกับการร่วมกันบริหารจัดการพื้นที่รอบปราสาทด้านทิศเหนือและทิศตะวันตก ซึ่งระบุโดยเครื่องหมาย N. 3 ระหว่างไทยกับกัมพูชา หรือผู้ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของแต่ละประเทศ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ในอาณาเขตไทย จึงเท่ากับเป็นข้อตกลงที่ให้กัมพูชามีอำนาจบริหารจัดการบนพื้นที่แผ่นดินไทย ภายใต้การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียวของกัมพูชา อันเป็นอำนาจปกครองของรัฐบาลไทยและเป็นอำนาจอธิปไตยของประเทศไทย นอกจากนั้นไทยกับกัมพูชาได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณปราสาทพระวิหาร เมื่อ พ.ศ. 2546 ซึ่งอาจมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย ที่สำคัญจะมีผลกระทบต่อสังคมของประเทศอย่างมากด้วย ด้วยเหตุนี้เนื้อความของคำแถลงการณ์ร่วม ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ซึ่งลงนามโดยนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะตัวแทนของราชอาณาจักรไทย กับ ตัวแทนของราชอาณาจักรกัมพูชา จึงเป็นพันธกรณีระหว่างตัวแทนของทั้งสองประเทศ เอกสารดังกล่าว จึงมีลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามความหมายของมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มิใช่เป็นเพียงแถลงการณ์ตามที่นายนพดลฯ กล่าวอ้าง

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นว่าคำแถลงการณ์ร่วมเป็นหนังสือสัญญา ตามมาตรา 190 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และการกระทำของคณะรัฐมนตรีและนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อตกลงและเงื่อนไขในเอกสาร รวมทั้งการลงนามในคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวของนายนพดลฯ เป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคำร้องทั้งสองมาชี้แจงและให้ถ้อยคำพร้อมเอกสารประกอบได้แก่ นายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายกฤต ไกรจิตติ อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องทั้งสองแล้ว เห็นว่า จำนวนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ร่วมกันเสนอความเห็นในแต่ละคำร้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา จึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคหก ประกอบมาตรา 154 (1) จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องทั้งสองไว้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 27

เนื่องจากคำร้องทั้งสองคำร้องดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีประเด็นในการพิจารณาวินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาด 2 ประเด็น และพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา หรือ Joint Communiqué ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำว่า “หนังสือสัญญา” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 หมายถึง ความตกลงระหว่างประเทศทุกประเภทที่จัดทำขึ้นระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร และอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะถูกบันทึกไว้ในเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่เกี่ยวพันกัน และไม่ว่าจะเรียกชื่อว่าอย่างไร อันเป็นความหมายที่ตรงกันกับคำว่า “treaty” ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 และตรงกับที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยให้ความหมายไว้แล้วในคำวินิจฉัย ที่ 11/2542 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2543 คำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 ประกอบด้วยการกระทำระหว่างรัฐต่อรัฐ เป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้มีอำนาจทำหนังสือสัญญาของทั้งสองประเทศ ซึ่งปกติคำแถลงการณ์ร่วมที่ไม่ประสงค์จะให้มีผลทางกฎหมายนั้นไม่มีความจำเป็นต้องลงนาม แต่ในคำแถลงการณ์ร่วมนี้ฝ่ายไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ลงนาม นอกจากนี้ คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวยังมุ่งให้เกิดผลทางกฎหมาย โดยพิจารณาจากพันธกรณีที่ทั้งสองฝ่ายจะจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน คำแถลงการณ์ร่วมนี้จึงเข้าองค์ประกอบของลักษณะความตกลงระหว่างประเทศ โดยทั้งสองฝ่ายต่างสงวนสิทธิซึ่งกันและกัน เมื่อคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวมิได้กำหนดให้อยู่ภายใต้กฎหมายภายในของรัฐใดรัฐหนึ่ง จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวเป็นหนังสือบันทึกข้อตกลงอันเป็นผลมาจากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ที่มีอำนาจทำความตกลงระหว่างประเทศผูกพันประเทศไทยและกัมพูชาได้ โดยได้ประชุมทำความตกลงกันในรูปแบบและลักษณะของการประชุมเพื่อทำความตกลงระหว่างประเทศ และผู้มีอำนาจทำการแทนประเทศทั้งสองก็ทำความตกลงกันได้ 6 ข้อ ดังที่บันทึกไว้ในคำแถลงการณ์ร่วมนั้น ด้วยเหตุนี้ คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวจึงเข้าลักษณะเป็น “หนังสือสัญญา” ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 แล้ว

ประเด็นที่สอง หากคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา หรือ Joint Communiqué ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 แล้ว คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าว เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 วรรคสอง ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง บัญญัติว่า “หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว” ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง ได้บัญญัติถึงหนังสือสัญญารวม 5 ประเภทที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้มีการลงนามในหนังสือสัญญานั้นให้มีผลผูกพันประเทศไทย คือ

1) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย

2) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

3) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญานั้น

4) หนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง

5) หนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง กำหนดประเภทของหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีจะต้องขอความเห็นชอบของรัฐสภานั้น ก็เนื่องจากหนังสือสัญญานั้นเป็นหนังสือสัญญาที่มีความสำคัญ ก่อนที่หนังสือสัญญานั้นจะมีผลผูกพันกับประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่เป็นคู่สัญญาสมควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบทั้งโดยคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารที่มีอำนาจหน้าที่ในการทำหนังสือสัญญาดังกล่าว และโดยรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ

และเป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาประเภทของหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสองแล้ว เห็นว่า คำว่า "หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลง...." นั้น ใช้กับหนังสือสัญญารวม 2 ประเภท คือหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งแม้ว่าถ้อยคำที่ใช้กับหนังสือสัญญาทั้งสองประเภทนี้ จะบัญญัติว่าหากเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลง อันดูเหมือนว่าจะต้องปรากฏชัดในข้อบทหนังสือสัญญาว่ามีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจ จึงต้องขอความเห็นชอบของรัฐสภา แต่หากแปลความเช่นว่านั้น ก็จะไม่เกิดผลตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญที่มุ่งจะตรวจสอบควบคุมการทำหนังสือสัญญาก่อนที่ฝ่ายบริหารจะไปลงนามให้มีผลผูกพันประเทศ ซึ่งจะเกิดปัญหาตามมาภายหลังได้ จึงต้องแปลความว่าหากหนังสือสัญญาใดที่คณะรัฐมนตรีจะไปดำเนินการทำกับประเทศอื่นหรือกับองค์การระหว่างประเทศ มีลักษณะของหนังสือสัญญาที่อาจมีผลเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรืออาจมีผลเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศก็ต้องนำหนังสือสัญญานั้นขอความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง และวรรคสาม ส่วนหนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญานั้น มีความชัดเจนของถ้อยคำอยู่แล้ว แต่สำหรับหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง และหนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญนั้น เป็นเรื่องที่ผู้ทำหนังสือสัญญาจะต้องใคร่ครวญให้รอบคอบก่อนที่จะดำเนินการทำหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยต้องพิจารณาว่าหากกระทำไปแล้วจะก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีผลผูกพันตามประเภทของหนังสือสัญญาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสองบัญญัติไว้หรือไม่ แล้วตัดสินใจว่าจะต้องขอความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนหรือไม่

ส่วนเรื่องอาณาเขตของประเทศนั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริเวณที่ยังมีข้อขัดแย้งกันอยู่ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ การดำเนินการและการพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องนี้จึงต้องกระทำอย่างรอบคอบ หากเป็นกรณีที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศแล้ว ย่อมจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง ด้วย

สำหรับคำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 นั้น แม้จะไม่ได้ปรากฏสาระสำคัญอย่างชัดเจนว่าเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่อันเป็นอาณาเขตของประเทศไทยก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาข้อบทที่ทั้งหมดในคำแถลงการณ์ร่วมประกอบกับแผนที่หรือแผนผังแนบท้ายซึ่งจัดทำขึ้นโดยประเทศกัมพูชาแต่เพียงฝ่ายเดียว อันประกอบเป็นส่วนหนึ่งของ คำแถลงการณ์ร่วมแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าแผนที่ดังกล่าวได้กล่าวอ้างถึงพื้นที่ N.1 N.2 และ N.3 โดยที่ไม่ได้มีการกำหนดเขตของพื้นที่ N.1 N.2 และ N.3 ให้ชัดเจนว่ามีบริเวณครอบคลุมส่วนใดของประเทศใดเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งเป็นการสุ่มเสี่ยงต่อผลกระทบในเรื่องอาณาเขตของประเทศไทยอันเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนและอาจก่อให้เกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศต่อไปภายหน้าได้ ประกอบกับการที่ประเทศกัมพูชาขอขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกนั้น มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่เป็นประเด็นโต้เถียงกันในเรื่องของเส้นเขตแดนและขอบเขตที่ปราสาทตั้งอยู่ ทั้งเป็นประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันทั้งทางด้านสังคมและการเมืองมาโดยตลอด การที่รัฐมนตรีว่า การกระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการเจรจากับประเทศกัมพูชาก่อนที่จะได้มีการลงนามคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าว พึงเล็งเห็นได้ว่า หากลงนามคำแถลงการณ์ร่วมไป ก็อาจก่อให้เกิดการแตกแยกกันทางด้านความ คิดเห็นของคนในสังคมทั้งสองประเทศ อีกทั้งอาจก่อให้เกิดวิกฤติแก่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมอย่างกว้างขวาง คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวจึงเป็นหนังสือสัญญาที่อาจมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตประเทศไทย จึงเป็นหนังสือสัญญาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง กำหนดให้ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า คำแถลงการณ์ร่วมไทย - กัมพูชา หรือ Joint Communiqué ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาที่อาจมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศ ทั้งยังมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมของประเทศอย่างกว้างขวางอีกด้วย ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง
ไม่มี

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน
ไม่มี

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม
ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ
ไม่มี

4.4.9 อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์
ไม่มี

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชน

ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้เสนอคำร้องว่า เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2541 หัวหน้าพรรคมวลชนและหัวหน้าพรรคความหวังใหม่ได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคมวลชนเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรคความหวังใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองหลัก ในการรวมพรรคการเมืองดังกล่าวทั้งสองพรรคการเมืองได้ดำเนินการถูกต้องตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะนั้น ต่อมาพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน 2541 ซึ่งการรวมพรรคการเมืองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง โดยที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคมวลชนได้มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2541 และที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคความหวังใหม่มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2541 และเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 วรรคสอง ที่กำหนดว่า เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมือง ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง และให้นายทะเบียนพรรคการเมืองดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กล่าวคือ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เพื่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักยุบไป ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมวลชน เนื่องจากไปรวมกับพรรคความหวังใหม่

ประเด็นตามคำร้องเป็นเรื่องขอให้สั่งยุบพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญได้กำหนดการสั่งยุบพรรคการเมืองทำนองเดียวกันไว้บ้าง เช่น ตามมาตรา 63 กรณีพรรคการเมืองใช้สิทธิหรือกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งการให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการและอาจสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นได้ด้วย และตามมาตรา 118 (9) ก็ได้บัญญัติถึงการขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา 328 ยังกำหนดให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองบัญญัติให้มีรายละเอียดและหลักเกณฑ์เรื่องการเลิกพรรคการเมืองรวมตลอดถึงการยุบพรรคการเมืองด้วย และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ก็ได้มีบทบัญญัติดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ในมาตรา 65 ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 (1) (2) (3) และ (5)

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กฎหมายที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญมาตรา 328 (2) และได้กล่าวถึงเรื่องการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้แล้ว แม้จะไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดแจ้งว่าการสั่งยุบพรรคการเมืองให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่การสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ฉะนั้นการที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วยนั้น มิใช่เป็นการให้อำนาจนอกเหนือตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดแต่อย่างใด เพราะเป็นเรื่องของการสั่งยุบพรรคการเมืองโดยเฉพาะ จึงวินิจฉัยว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของ นายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กรณีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีประเด็นที่จะพิจารณาวินิจฉัยว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคมวลชนตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคมวลชนและพรรคความหวังใหม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 แล้ว ประกอบกับหัวหน้าพรรคการเมืองทั้งสองได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว จึงเห็นว่า กรณีมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคมวลชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 (3) และมาตรา 65 วรรคสอง ได้แล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคมวลชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคปฏิรูป

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 5 มกราคม 2542 ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป

โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องว่า พรรคปฏิรูปเป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 92 กำหนดให้ พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง พ.ศ. 2524 เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่พรรคการเมืองดังกล่าวพรรคใดยังมิได้ดำเนินการตามมาตรา 29 คือ ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนพรรคการเมืองประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา โดยต้อง ดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใช้บังคับ คือ ภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2541 และต้องแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่จัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา 30 ซึ่งอย่างช้าภายในวันที่ 21 ธันวาคม 2541 นอกจากนี้มาตรา 94 ได้กำหนดว่าหากพรรคการเมืองตามมาตรา 92 พรรคใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ดังกล่าว

ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว พรรคปฏิรูปมีสมาชิกพรรคครบถ้วน แต่ไม่มีการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการและได้ส่งสำเนาคำร้องนั้น ให้พรรคปฏิรูปทราบและยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ซึ่งพรรคปฏิรูปโดยหัวหน้าพรรคปฏิรูป (นายวิชกรพุฒิ รัตนวิเชียร) ได้มีหนังสือ ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2542 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ มีใจความว่า พรรคปฏิรูปมีอุปสรรคสาเหตุหลายประการไม่อาจดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองได้ทันตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนกฎหมายแต่อย่างใด และไม่คัดค้านที่นายทะเบียนพรรคการเมือง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง พยานหลักฐานประกอบคำร้องและคำชี้แจงของ พรรคปฏิรูปแล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ จึงไม่จำเป็นจะต้องรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีก และมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง เป็นการเพิ่มอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้โดยออกคำสั่งยุบพรรคการ เมืองหรือไม่

2. มีเหตุที่จะต้องสั่งยุบพรรคปฏิรูปตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

สำหรับประเด็นแรก พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2541 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชนว่า กฎหมายที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 328 (2) ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้แล้ว แม้จะไม่ระบุไว้อย่างชัดแจ้งว่า การสั่งยุบพรรคการเมืองเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 63 วรรคสามของรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ฉะนั้นการที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วยนั้น จึงมิใช่เป็นการให้อำนาจนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ส่วนประเด็นที่ว่ามีเหตุที่จะต้องสั่งยุบพรรคปฏิรูปตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

เห็นว่าการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป เนื่องจากว่าพรรคปฏิรูปไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิก ตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อ ภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และมาตรา 92 บัญญัติว่า "ให้พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่พรรคการเมืองดังกล่าวพรรคใดยังมิได้ดำเนินการตามมาตรา 29 ให้พรรคการเมืองพรรคนั้นดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ" และมาตรา 94 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในกรณีที่พรรคการเมืองใดตามมาตรา 92 ไม่ ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้

นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา 65 วรรคสอง" ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองประกอบกับหนังสือชี้แจงของพรรคปฏิรูปฟังได้ว่ามีเหตุตามมาตรา 65 (5) เกิดขึ้นกับพรรคปฏิรูปตามคำร้องของนายทะเบียนที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคปฏิรูป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชีวิตใหม่

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2542 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตใหม่ โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชีวิตใหม่เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม 2541 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่าภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละ ภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ซึ่งหากพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ดังกล่าว ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวตามมาตรา 65 วรรคสอง ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว พรรคชีวิตใหม่ไม่สามารถดำเนินการให้มีสมาชิกให้ครบถ้วน รวมทั้งไม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตใหม่

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องนั้นให้พรรคชีวิตใหม่ทราบและยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ซึ่งพรรคชีวิตใหม่ โดยหัวหน้าพรรคชีวิตใหม่ (นายพจน์กรณ์ ตันติภิรมย์) ได้ยื่นหนังสือชี้แจงฉบับลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2542 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า พรรคชีวิตใหม่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กำหนดได้ เนื่องจากข้อบังคับในเรื่องการจัดตั้งสาขาพรรค ทางพรรคชีวิตใหม่ได้กำหนดเงื่อนไขไม่เหมาะสมกับพรรคที่ตั้งขึ้นใหม่ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้และไม่คัดค้านคำร้องที่นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตใหม่

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องและหนังสือชี้แจงของพรรคชีวิตใหม่แล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ จึงไม่จำเป็นจะต้องรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีก และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2547 และ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2542 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2542 โดยวินิจฉัยว่ากฎหมาย ที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ตราขึ้นโดยอาศัย อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 328 (2) ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้อีกทั้ง ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 63 วรรคสาม การที่กฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วย มิใช่เป็นการให้อำนาจ นอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ พิจารณาแล้วมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชีวิตใหม่ ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตใหม่ เนื่องจากพรรคชีวิตใหม่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการ

จัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อย ภาคละหนึ่งสาขา" และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสองบัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ ยุบพรรคการเมืองนั้น" ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง เอกสารประกอบคำร้อง และหนังสือชี้แจงของพรรคชีวิตใหม่ ฟังได้ว่ามีเหตุตามมาตรา 65 (5) เกิดขึ้นกับพรรคชีวิตใหม่ ตามคำร้องของนายทะเบียนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคชีวิตใหม่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ โดยมีข้อเท็จจริงและเอกสารประกอบคำร้องว่า พรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 โดย

นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2541แต่พรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ไม่ดำเนินการตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ที่กำหนดให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในวันที่ 13 มีนาคม 2542 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ แต่เนื่องจากวันดังกล่าวเป็นวันเสาร์ และวันที่ 14 มีนาคม 2542 ตรงกับวันอาทิตย์ จึงต้องดำเนินการภายในวันที่ 15 มีนาคม 2542 ซึ่งเป็นวันเปิดทำการใหม่ ต่อจากวันที่หยุดทำการเป็นวันสุดท้าย จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาคำร้องให้พรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ทราบและให้ยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือ

ต่อมาหัวหน้าพรรค มหาราษฎร์ธิปัตย์ (นางพยม พวงจันทร์หอม) ยื่นหนังสือชี้แจงฉบับลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปความว่า เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองจดแจ้งการจัดตั้งพรรค มหาราษฎร์ธิปัตย์แล้ว พรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ได้ดำเนินการจัดหาสมาชิกพรรคโดยจัดทำใบสมัคร สมาชิกแจกจ่ายแก่ประชาชนทั่วไปและประกาศจัดหาสมาชิกทางหนังสือพิมพ์ไทยแลนด์อีกด้วย ต่อมาพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองลำดับที่ 1 ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเห็นว่าพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แล้ว จึงไม่มีเหตุที่นายทะเบียนพรรคการเมือง จะยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์และหากศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ ก็ขอให้พรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์มีฐานะเป็นพรรคการเมืองต่อไปด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องและหนังสือชี้แจงของพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์แล้วเห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้วไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานอื่นเพิ่มเติมอีก และมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2541 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2542 ลงวันที่ 4 มีนาคม 2542 โดยวินิจฉัยว่า กฎหมายที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

ที่ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 328 (2) ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้ อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 63 วรรคสาม การที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วย มิใช่เป็นการให้อำนาจนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้

พิจารณาแล้วมีประเด็น ที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ ตามคำร้องของนายทะเบียน พรรคการเมืองหรือไม่

เห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ เนื่องจากพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541คือ พรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ไม่จัดให้มีสมาชิกจำนวนห้าพันคนขึ้นไป และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา (ตามประกาศ นายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่องบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัด เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ได้กำหนดไว้ 4 ภาค) และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วย เหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ..... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ...มาตรา 29...” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น” ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง เอกสารประกอบคำร้องและหนังสือชี้แจงของพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ ฟังได้ว่ามีเหตุตามมาตรา 65 (5) เกิดขึ้นกับพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์แล้ว คำขออื่นของพรรคมหาราษฎร์ ธิปัตย์ไม่จำต้องวินิจฉัย

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาตินิยม

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 27 เมษายน 2542 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยม โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาตินิยม เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ตั้งแต่วันที่ 21 ตุลาคม 2541 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมือง ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ใน แต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมือง อย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ซึ่งหากพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ดังกล่าว ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวตามมาตรา 65 วรรคสอง ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว พรรคชาตินิยมไม่สามารถดำเนินการให้มีสมาชิกให้ครบถ้วน รวมทั้งไม่สามารถจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยม

หัวหน้าพรรคชาตินิยมชี้แจงว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจวินิจฉัยและปฏิบัติหน้าที่มิชอบด้วยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญโดยรวบอำนาจจัดประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนเพื่อพรรคการเมืองขึ้นอย่างปกปิด ผิดหลักประชาธิปไตย โดยไม่มีความเป็นกลางและขัดแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทำให้พรรคชาตินิยมไม่ได้รับเงินจาก

กองทุนสนับสนุนจากรัฐในปีงบประมาณนี้ อันเป็นเหตุให้พรรคชาตินิยมไม่สามารถดำเนินกิจกรรมของพรรคให้เป็นไปตามเงื่อนไขตามมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองได้

ในประเด็นการยุบพรรคชาตินิยมนี้ เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ แล้ว ฟังได้ว่ามีเหตุตามมาตรา 65 (5) เกิดขึ้นกับพรรคชาตินิยมตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาตินิยมได้ เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว ข้อโต้แย้งและคำขออื่นของพรรคชาตินิยมไม่จำต้องวินิจฉัย

โดยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคชาตินิยม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติสามัคคี

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติสามัคคี ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2542 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่าภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่นายทะเบียนรับจดแจ้งฯ พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา หากพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ดังกล่าวให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคาสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นตามมาตรา 65วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องให้พรรคชาติสามัคคีทราบและยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 แล้ว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคือ นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติสามัคคี เนื่องจากพรรคชาติสามัคคีไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน...”

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองและเอกสารประกอบคำร้อง ตลอดจนพรรคชาติสามัคคี มิได้ยื่นคำชี้แจงภายในกำหนดโดยไม่ให้เหตุผลต่อศาลรัฐธรรมนูญแต่ประการใด ถือได้ว่ามีเหตุตามมาตรา 65 (5) เกิดขึ้นแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาติสามัคคี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยก้าวหน้า ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม 2542 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่นายทะเบียนรับจดแจ้งฯ พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา หากพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ดังกล่าวให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องให้พรรคไทยก้าวหน้าทราบและยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 แล้ว โดยเลขาธิการ

พรรคไทยก้าวหน้า มีหนังสือลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2542 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปว่า พรรคไทยก้าวหน้าเข้าใจความหมายคำว่า "หนึ่งร้อยแปดสิบวัน" คือ ความหมายเดียวกับหกเดือน เมื่อนำเอกสารฯ ยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งว่า เกินกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า เนื่องจากพรรคไทยก้าวหน้า ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน..."

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาในกรณีที่พรรคไทยก้าวหน้าอ้างความเข้าใจผิดในเรื่องการนับวันผิดพลาดขึ้นเป็นข้ออ้างนั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติฯ ได้ระบุวันไว้ชัดเจนแน่นอนแล้วไม่อาจตีความหมายเป็นอย่างอื่นได้ ข้ออ้างดังกล่าวจึงฟังไม่ขึ้น

ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยก้าวหน้า

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคธรรมรัฐ

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 ต่อมาพรรคธรรมรัฐมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาลำดับที่ 1 ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้รับการรับรองจากนายทะเบียนฯ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2543 และรายงานต่อนายทะเบียนฯ ว่าพรรคธรรมรัฐได้จัดตั้งสาขาเพิ่มอีก 4 สาขา เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2543 เป็นสาขาที่ 2 จังหวัดเชียงราย สาขาที่ 3 กรุงเทพมหานคร สาขาที่ 4 จังหวัดชัยภูมิ สาขาที่ 5 จังหวัดขอนแก่น มีคณะกรรมการสาขาพรรคการเมืองสาขาละ 15 คน และมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 5,585 คน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบเอกสารแล้ว ปรากฏว่ามีรายชื่อสมาชิกเพียง 2,810 คน ต่อมาเมื่อวันที่ 6 และวันที่ 9 มิถุนายน 2543 พรรคธรรมรัฐจัดส่งทะเบียนสมาชิกอีก 240 คน และ 2,595 คน ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 5,645 คน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติให้พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีอยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งฯ ซึ่งพรรคธรรมรัฐต้องดำเนินการดังกล่าวภายในวันที่ 28 พฤษภาคม 2543 แต่เนื่องจากวันอาทิตย์เป็นวันหยุดราชการ จึงครบกำหนดในวันที่ 29 พฤษภาคม 2543 ซึ่งถือว่าเป็นวันเปิดทำการถัดไปเป็นวันแรก ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองอีก 4 สาขา ยังไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคธรรมรัฐ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคฯ เนื่องจาก ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 29 ได้ เป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองฯ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และนายทะเบียนพรรคการเมือง ดำเนินการตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาคำร้องดังกล่าวให้พรรคธรรมรัฐ เพื่อยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมรัฐ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า หัวหน้าพรรคธรรมรัฐมีหนังสือลงวันที่ 20 มิถุนายน 2543 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า คำร้องของนายทะเบียนฯ ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมรัฐ เนื่องจาก

ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 อันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)นั้น เป็นการชอบแล้ว ไม่ขอคัดค้าน

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคธรรมรัฐ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2543 เรื่อง ผู้ขอจัดตั้งพรรคนำชัยขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง

นายนำชัย แช่มฟัก ผู้ขอจัดตั้งพรรคนำชัย (ผู้ร้อง) ในฐานะหัวหน้าพรรคฯ ได้จดแจ้งขอตั้งพรรคการเมืองชื่อ “พรรคนำชัย” ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง (ผู้ถูกร้อง) ต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือลงวันที่ 18 มีนาคม 2542 แจ้งว่าไม่รับการจดแจ้ง เนื่องจากนายนำชัยฯ หัวหน้าพรรคถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำจังหวัดน่าน ตามหมายของศาลจังหวัดน่าน ที่ 540/2542 และที่ 70/2542 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2542 จึงไม่มีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 (4) ประกอบมาตรา 12 และมาตรา 21

ผู้ร้องอ้างว่า การออกหมายจับในระหว่างการยื่นขอจัดตั้งพรรคการเมือง และถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งข้อหาโดยไม่มีเจ้าทุกข์รวม 8 ข้อกล่าวหา เป็นการกลั่นแกล้งและทำให้หาหลักทรัพย์ประกันตัวไม่ทันและผู้ร้องอ้างรัฐธรรมนูญมาตรา 33 ซึ่งบัญญัติว่าในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด และในขณะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องได้รับการประกันตัวแล้ว

รัฐธรรมนูญ มาตรา 192 บัญญัติว่า “สาระสำคัญที่ต้องมีในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเรื่องต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล ให้เป็นสาระสำคัญที่ต้องมีในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเรื่องนั้นๆ ตามรัฐธรรมนูญนี้” และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 92 มาตรา 323 และมาตรา 328 (1) บัญญัติให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญในเรื่องการจัดตั้งพรรคการเมือง และการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองในทะเบียนพรรคการเมือง ตามกฎหมายดังกล่าวบัญญัติไว้ใน หมวด 1 มาตรา 17 วรรคหนึ่งว่า “ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนตามมาตรา 14 หรือ มาตรา 15 มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียน” เมื่อกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวบัญญัติสาระสำคัญเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 192 และมาตรา 328 (1) โดยให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดคำรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้วประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 233 บัญญัติว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องที่ผู้ขอจัดตั้งพรรคนำชัยไปยื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 17

การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคนำชัยเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 วรรคสาม หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เหตุที่ผู้ถูกร้องนำมาใช้เป็นเหตุผลในการสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคนำชัย คือ การที่ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคและยื่นคำร้องขอจัดตั้งพรรคถูกคุมขังอยู่ที่เรือนจำจังหวัดน่าน ตามหมายของศาลจังหวัดน่าน ทำให้เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญอันเป็นการขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้จัดตั้งพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 8 ทำให้การเป็นหัวหน้าพรรคนำชัยของผู้ร้องสิ้นสุดลงไปด้วย จึงเป็นเหตุให้คณะกรรมการบริหารพรรคไม่มีคุณสมบัติตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง (4) และวรรคสามที่บัญญัติว่า “เมื่อได้รับคำร้องขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้นายทะเบียนพิจารณาตรวจสอบในเรื่องดังกล่าวต่อไปนี้ (1) (2) (3) (4) คณะกรรมการบริหาร

พรรคการเมืองมีคุณสมบัติตามมาตรา 12 และ(5)และวรรคสาม ในกรณีที่นายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่า คุณสมบัติหรือจำนวนของผู้จัดตั้งพรรคการเมืองหรือนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมืองหรือคุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามวรรคหนึ่ง (1) (2) (4) หรือ (5) ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง" เมื่อพิจารณาเอกสารประกอบของผู้ถูกร้อง และเอกสารการดำเนินคดีกับผู้ร้องที่ศาลจังหวัดน่านส่งมาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเป็นบุคคลหนึ่งซึ่งรวมกันกับบุคคลอื่นมีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปจัดตั้งพรรคนำชัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 8 ที่บัญญัติว่า "ผู้มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และไม่มีลักษณะที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป สามารถรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" ซึ่งลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 106 บัญญัติว่า "บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ... (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (4)..."

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องและผู้ร้องมิได้โต้แย้งแต่ประการใดว่า ผู้ร้องต้องคุมขังอยู่ที่เรือนจำจังหวัดน่านตามหมายของศาลตามกล่าว ประกอบกับผู้ร้องต้องด้วยมาตรา 14 วรรคหนึ่ง (14) และวรรคสาม

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคนำชัยเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 วรรคสาม จึงให้ยกคำร้องของผู้ร้องขอจัดตั้งพรรคนำชัย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 64/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักชาติ

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรครักชาติเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2543 โดยในมาตรา 25 บัญญัติให้พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีอยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้พรรครักชาติต้องดำเนินการดังกล่าวภายในวันที่ 2 ตุลาคม 2543 แต่ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว พรรครักชาติไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 อันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักชาติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาดังกล่าวให้พรรครักชาติทราบ เพื่อยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามหนังสือแจ้งของพรรครักชาติที่ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ยอมรับตามคำร้องของ นายทะเบียน เนื่องจากพรรครักชาติไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) "... ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือ มาตรา 62" และวรรคสองของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จึงเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักชาติ

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรครักชาติ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาสังคม

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาสังคมเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2543 พรรคประชาสังคมต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 13 ธันวาคม 2543 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาสังคม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 แต่ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันดังกล่าว พรรคประชาสังคมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาสังคมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาสังคมตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาสังคม เนื่องจากพรรคประชาสังคมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" เมื่อพรรคประชาสังคมมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาสังคมได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคประชาสังคม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยพัฒนา

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2543 ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยพัฒนาเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2543 แต่พรรคการเมืองดังกล่าวมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 คือ ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป และอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีอยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละ

หนึ่งสาขา ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งครบกำหนดภายในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2543 และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) บัญญัติว่า พรรคการเมืองใดที่ไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 พรรคการเมืองดังกล่าวเป็นอันยุบไป โดยให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดเวลาแล้ว พรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไทยพัฒนา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยพัฒนาตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยพัฒนา เนื่องจากพรรคไทยพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีอยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62” และวรรคสองบัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น” เมื่อพรรคไทยพัฒนามิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยพัฒนาได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

พรรคไทยพัฒนามิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยพัฒนาได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยพัฒนา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชารัฐ

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2543 ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พรรคประชารัฐได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2541 มีการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทิน พ.ศ. 2542 และรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 และมาตรา 62 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง รวมทั้งมีการปลอมลายมือชื่อนายวิลาศ รัฐแสง หัวหน้าพรรคประชารัฐ ในรายงานดังกล่าวโดยที่หัวหน้าพรรคมีส่วนรู้เห็นแต่มิได้ดำเนินการใดๆ ซึ่งเป็นเหตุยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมือง จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชารัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีนี้นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งคำร้องมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาดำเนินการ

ประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชารัฐตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีนี้เป็นเรื่องที่หัวหน้าพรรคประชารัฐ ซึ่งมีหน้าที่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 ยินยอมให้ผู้อื่นดำเนินกิจการของพรรคประชารัฐ และทำรายงานการดำเนินกิจการในรอบปีปฏิทิน พ.ศ. 2542 จนกระทั่งเกิดความผิดพลาดขึ้น รวมทั้ง พรรคประชารัฐได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนจากกองทุนฯ ประจำปี 2542 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชารัฐได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคประชารัฐ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกร

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคแนวร่วมเกษตรกรเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 แต่พรรคแนวร่วมเกษตรกรไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในวันที่ 23 มกราคม 2544 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคแนวร่วมเกษตรกรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกร ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกรตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า <u>การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกร เนื่องจากพรรคแนวร่วมเกษตรกรไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อ</u>

นายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

เมื่อพรรคแนวร่วมเกษตรกรมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกรได้ตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกร

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังสามัคคี

นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังสามัคคี เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2543 พรรคพลังสามัคคีต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2543 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังสามัคคี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 แต่ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันดังกล่าว พรรคพลังสามัคคีไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังสามัคคีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพลังสามัคคีตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคพลังสามัคคี เนื่องจากพรรคพลังสามัคคีไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา"และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้ ...(5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสองบัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" เมื่อพรรคพลังสามัคคีมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพลังสามัคคีได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้นศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพลังสามัคคี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยสามัคคี

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยสามัคคีเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2543 แต่พรรคไทยสามัคคีไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียน ประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 18 เมษายน 2544 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยสามัคคีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยสามัคคี ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคไทยสามัคคีตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยสามัคคี เนื่องจากพรรคไทยสามัคคีไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และโดยที่มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" เมื่อพรรคไทยสามัคคีมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยสามัคคีได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ดังกล่าว

โดยเหตุดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยสามัคคี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติเกษตรกรไทยเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2543 แต่พรรคชาติเกษตรกรไทยไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 9 พฤษภาคม 2544 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติเกษตรกรไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย ตามมาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรคชาติเกษตรกรไทยมีหนังสือลงวันที่ 4 มิถุนายน 2544 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าในฐานะหัวหน้าพรรคและตัวแทนกรรมการบริหารพรรคยอมรับคำร้องขอให้ยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ทุกประการจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทยได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคชาติเกษตรกรไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย เนื่องจากพรรคชาติเกษตรกรไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และโดยที่มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

เมื่อพรรคชาติเกษตรกรไทยมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทยได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

โดยเหตุดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักสามัคคี

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรครักสามัคคีเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 แต่พรรครักสามัคคีไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 8 พฤษภาคม 2544 (เนื่องจากวันดังกล่าวเป็นวันหยุดราชการ จึงครบกำหนดในวันที่ 9 พฤษภาคม 2544 ซึ่งเป็นวันเปิดทำการถัดไปวันแรก) อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรครักสามัคคี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักสามัคคี ตามมาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรครักสามัคคี มีหนังสือลงวันที่ 6 มิถุนายน 2544 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พรรครักสามัคคีไม่สามารถดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ตามนัยมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จริงดังที่นายทะเบียนยื่นคำร้องจริงจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักสามัคคีได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรครักสามัคคี ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรครักสามัคคี เนื่องจากพรรครักสามัคคีไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" โดยที่มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสองบัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

เมื่อพรรครักสามัคคีมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรครักสามัคคีได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

โดยเหตุดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรครักสามัคคี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคราษฎรสยาม

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งจากพรรคราษฎรสยามว่า ในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2544 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2544 มีมติดังนี้ (1) เปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรสยาม พ.ศ. 2541 (ฉบับแก้ไข) โดยให้ยกเลิกความในข้อ 67 และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน "ข้อ 67 พรรคราษฎรสยามมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคงสถาพรสืบไป ฉะนั้น สมาชิกพรรคจะช่วยกันดำรงรักษาพรรคให้คงอยู่คู่ปวงชนชาวไทยจนสุดความสามารถ เว้นไว้แต่ที่ประชุมใหญ่จะมีมติให้ยุบเลิกพรรคหรือรวมกับพรรคอื่นโดยมีมติในที่ประชุมไม่น้อยกว่าสองในสาม" และ(2) เห็นด้วยเป็นเอกฉันท์ให้ยุบเลิกพรรคราษฎรสยาม เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะอื่นต่อไป และนายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรสยามดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคราษฎรสยาม ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคราษฎรสยาม ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคราษฎรสยาม เนื่องจากพรรคราษฎรสยามโดยที่ประชุมใหญ่มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบพรรคราษฎรสยาม ตามข้อบังคับพรรคราษฎรสยาม พ.ศ. 2541 (ฉบับแก้ไข) (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1 พ.ศ. 2544) ข้อ 67 และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วย

เหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

เมื่อพรรคราษฎรมีเหตุต้องเลิกพรรคตามข้อบังคับพรรคราษฎร กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคราษฎรได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคราษฎร

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาชน

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสังคมประชาชนเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2543 แต่พรรคสังคมประชาชนไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 16 พฤษภาคม 2544 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสังคมประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมประชาชน ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคสังคมประชาชนตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสังคมประชาชน เนื่องจากพรรคสังคมประชาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า"ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และโดยที่มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" เมื่อพรรคสังคมประชาชนมิได้ดำเนินการให้เป็น ไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมประชาชนได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสังคมประชาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพิทักษ์ไทยไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม 2543 พรรคพิทักษ์ไทยจึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็นเวลามากกว่าเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 แต่หัวหน้าพรรคพิทักษ์ไทยไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทย ตามมาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรคพิทักษ์ไทยมีหนังสือลงวันที่ 21 มิถุนายน 2544 ชี้แจงว่า เคยพบกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อปรึกษาเกี่ยวกับเลขาธิการพรรคไม่ให้ความร่วมมือ แต่เจ้าหน้าที่ไม่ได้ให้คำแนะนำอะไร เพียงแต่กล่าวว่า เป็นเรื่องภายในพรรคให้แก้ไขกันเอง จึงได้นำเรื่องเข้าหารือกับคณะกรรมการบริหารพรรค และตกลงให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2544 พร้อมกันจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสพรรคพิทักษ์ไทยดำเนินการอีกครั้ง โดยสัญญาว่า จะพยายามทำดีที่สุดและจะไม่ให้ความผิดพลาดเกิดขึ้นอีก และขอรับผิดชอบทั้งหมด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคพิทักษ์ไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทย เนื่องจากพรรคพิทักษ์ไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน" และโดยที่มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 แล้ว พรรคพิทักษ์ไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทยได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพิทักษ์ไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 19 กรกฎาคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ประกอบมาตรา 73

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า หัวหน้าพรรคเสรีธรรมและหัวหน้าพรรคไทยรักไทยได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคเสรีธรรมกับพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองหลัก ในการรวมพรรคการเมืองดังกล่าวนี้ทั้งสองพรรคการเมืองได้ดำเนินการถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งการรวมพรรคการเมืองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองที่จะรวมกัน โดยที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคเสรีธรรม ครั้งที่ 1/2544 มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2544 และที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคไทยรักไทย ครั้งที่ 1/2544 มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบ เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2544 และเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองและให้นายทะเบียนพรรคการเมืองดำเนินการตามมาตรา 65 วรรคสอง กล่าวคือ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเพื่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไป นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรมเนื่องจากไปรวมกับพรรคไทยรักไทยต่อไป

ประเด็นเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2541 วางหลักไว้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กรณีขอให้มีคำสั่งยุบพรรคมวลชนเข้ากับพรรคความหวังใหม่ ตามมาตรา 65 วรรคสอง และมาตรา 73 วรรคสองได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยกรณีตามคำร้องนี้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องพร้อมทั้งหนังสือชี้แจงของพรรคเสรีธรรมและพรรคไทยรักไทยแล้ว เห็นว่า ที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคเสรีธรรมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้รวมกับพรรคไทยรักไทย และที่ประชุมใหญ่วิสามัญพรรคไทยรักไทยมีมติเป็นเอกฉันท์ให้พรรคเสรีธรรมรวมกับพรรคไทยรักไทย จากนั้นหัวหน้าพรรคทั้งสองได้รวมกันแจ้งการรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่เป็นหลักต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 จึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญนะสั่งยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสองได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคเสรีธรรมและพรรคไทยรักไทยดำเนินการตามเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 และหัวหน้าพรรคการเมืองทั้งสองได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนด้วย จึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3) ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเสรีธรรม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจาก เมื่อครบหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาวไร่ชาวนาไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตาม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กล่าวคือ ยังไม่มีสาขาพรรคการเมืองครบสี่สาขาในสี่ภาค เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

หัวหน้าพรรคชาวไร่ชาวนาไทยมีหนังสือชี้แจงยอมรับข้อเท็จจริงตามคำร้องว่าเป็นความจริงทุกประการและไม่ขอโต้แย้งข้อกล่าวหาดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย คือ กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้สั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 และโดยที่มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตาม...มาตรา 29...” และวรรคสองบัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน...(5)...ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น” เมื่อพรรคชาวไร่ชาวนาไทยมิได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองครบสี่สาขาในสี่ภาค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 จึงมีเหตุจะสั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชน

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งจากพรรคศรัทธาประชาชนว่า ในคราวประชุมใหญ่สามัญพรรคศรัทธาประชาชน ครั้งที่ 2/2544 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2544 มีมติดังนี้ (1) เปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคศรัทธาประชาชนฯ โดยให้ยกเลิกความในข้อ 109 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ข้อ 109 พรรคมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคงสถาพรสืบไป ฉะนั้น สมาชิกพรรคจะช่วยกันดำรงรักษาพรรคให้คงอยู่คู่ปวงชนชาวไทยจนสุดความสามารถ เว้นไว้แต่จะถูกยุบหรือเลิกตามกฎหมาย และให้ที่ประชุมใหญ่สามัญพรรคมีมติเห็นชอบอนุมัติให้ยุบหรือเลิกพรรคศรัทธาประชาชนได้” และ (2) เห็นชอบอนุมัติยุบเลิกพรรคศรัทธาประชาชนเนื่องจากพรรคขาดงบประมาณในการดำเนินกิจการของพรรคในด้านต่างๆ ทำให้พรรคไม่สามารถแบกรับภาระต่างๆ ได้ และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคศรัทธาประชาชนดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชน ตามมาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรคศรัทธาประชาชน มีหนังสือลงวันที่ 5 กันยายน 2544 ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ที่ประชุมใหญ่สามัญพรรคศรัทธาประชาชนมีมติเห็นชอบอนุมัติให้ยุบเลิกพรรคศรัทธาประชาชน เนื่องจากพรรคขาดงบประมาณในการดำเนินกิจการของพรรคในด้านต่างๆ ทำให้พรรคไม่สามารถแบกรับภาระต่างๆ ได้ มีเหตุต้องเลิกพรรคการเมืองตามข้อบังคับพรรคศรัทธาประชาชนพ.ศ. 2543 (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2544) ข้อ 109 จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชนได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคศรัทธาประชาชนตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้มีคำสั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชน เนื่องจากพรรคศรัทธาประชาชนโดยที่ประชุมใหญ่มีมติให้ยุบพรรคศรัทธาประชาชนตามข้อบังคับพรรคศรัทธาประชาชน พ.ศ. 2543 (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1 พ.ศ. 2544) ข้อ 109 ซึ่งกำหนดว่า "พรรคมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหา กษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคงสถาพรสืบไป ฉะนั้น สมาชิกพรรคจะช่วยกันดำรงรักษาพรรคให้คงอยู่คู่ปวงชนชาวไทยจนสุดความสามารถ เว้นไว้แต่จะถูกยุบหรือเลิกตามกฎหมายและให้ที่ประชุมใหญ่สามัญพรรคมีมติเห็นชอบอนุมัติให้ยุบหรือเลิกพรรคศรัทธาประชาชนได้" และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

เมื่อพรรคศรัทธาประชาชนมีเหตุต้องเลิกพรรคตามข้อบังคับพรรคศรัทธาประชาชน กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชนได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคศรัทธาประชาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเกษตรกรเนื่องจากพรรคการเมืองดังกล่าวไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 คือ ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่าการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร เนื่องจากพรรคพลังเกษตรกรไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้...(5) ไม่ดำเนินการให้

เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสองบัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น" และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง เมื่อพรรคพลังเกษตรกรมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพลังเกษตรกรได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพลังเกษตรกรได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพลังเกษตรกร

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนิติมหาชน

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคนิติมหาชนไว้ในทะเบียนพรรคการเมืองตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน 2543 พรรคนิติมหาชนจึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็นเวลามากกว่าเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541มาตรา 35 กำหนดให้หัวหน้าพรรคที่จัดตั้งขึ้นเกินเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทินจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ปรากฏว่าพรรคนิติมหาชนไม่แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคนิติมหาชนตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคนิติมหาชน ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคนิติมหาชน เนื่องจากพรรคนิติมหาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน" และโดยที่มาตรา 65วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสอง บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

ปรากฏว่า เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 แล้ว พรรคนิติมหาชนรับว่า ไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคนิติมหาชนได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคนิติมหาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาชน

คณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองอนุมัติเงินสนับสนุนพรรคการเมืองตามโครงการและแผนงานของพรรคการเมืองที่ขอรับการสนับสนุนเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการ เมืองประจำปี 2543 แก่พรรคประชาชน จำนวน 3 โครงการ เป็นเงิน 1,307,400 บาท ซึ่งพรรคประชาชนขอเบิกเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองเพื่อดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน จำนวน 1 ครั้งตามหนังสือพรรคประชาชน ลงวันที่ 31 มีนาคม 2543 และได้รับเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไปแล้ว จำนวน 812,475 บาท ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหนังสือ ลงวันที่ 12 มีนาคม 2544 แจ้งให้พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2543 ต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2543 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ปรากฏว่า พรรคประชาชนไม่ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมือง จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาชน ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาชน เนื่องจากพรรคประชาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ซึ่งบัญญัติว่า “พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในส่วนนี้ และจะต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป” และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62” และวรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนเมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียนให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น” เมื่อพรรคประชาชนมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาชนได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคประชาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพัฒนาสังคม

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ชื่อ พรรคพัฒนาสังคม ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เลขที่ 17/2543 ตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2543 พรรคพัฒนาสังคม จึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นไป พ.ศ. 2543 ที่ผ่านมา ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 กำหนดให้หัวหน้าพรรคที่จัดตั้งขึ้นถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทินจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ปรากฏว่าพรรคพัฒนาสังคมไม่แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเวลาที่กำหนด เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมตามมาตรา 65 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พรรคพัฒนาสังคมได้ยื่นแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพัฒนาสังคม ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เลขที่ 17/2543 ตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2543 พรรคพัฒนาสังคม จึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเก้าสิบวัน นับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน พ.ศ. 2543 ที่ผ่านมาทั้งนี้ ตามมาตรา 19 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติให้พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้ง จึงมีหน้าที่ต้องยื่นแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคตามมาตรา 35 และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของพรรคพัฒนาสังคมที่ว่า ได้ยื่นแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคพัฒนาสังคม (แบบ ท.พ. 8) แล้ว ปรากฏเป็นเลขรับของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 9532 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2544 ฟังไม่ขึ้น เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองออกเลขรับหนังสือดังกล่าวโดยเป็นการออกให้แก่หนังสือพรรคพัฒนาสังคม เรื่อง ส่งทะเบียนสมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งไม่มีการลงรับเอกสารเรื่องรายงานการดำเนินกิจการของพรรคพัฒนาสังคมแต่อย่างใด ดังนั้น คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของพรรคพัฒนาสังคมปราศจากพยานหลักฐานอ้างอิง ไม่สามารถหักล้างข้อกล่าวหาของนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าพรรคพัฒนาสังคมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35

ศาลรัฐธรรมนูญลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก จำนวน 13 เสียง ต่อ 1 เสียง ว่า พรรคพัฒนาสังคมมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามนัยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กรณีมีเหตุตามมาตรา 35 เกิดขึ้นกับพรรคพัฒนาสังคมแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และมาตรา 65 วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคถิ่นไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคถิ่นไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสองสรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้ง

การจัดตั้งพรรคถิ่นไทยไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2543 พรรคถิ่นไทยจึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็นเวลามากกว่าเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 แต่หัวหน้าพรรคถิ่นไทยไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทิน ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543) ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคถิ่นไทย ตามมาตรา 65 วรรคสอง

พรรคถิ่นไทยยื่นคำชี้แจงสรุปได้ว่า ได้ส่งรายการตามความเป็นจริงและเข้าใจโดยสุจริตว่า เอกสารรายงานกิจการของพรรคที่ดำเนินการในปี 2543 และส่งให้ผู้ร้องนั้น ถูกต้องและมีรายละเอียดเป็นสาระสำคัญตามกฎหมายแล้ว เมื่อทราบภายหลังว่ารายงานดังกล่าวยังไม่สมบูรณ์ จึงเรียบเรียงใหม่และส่งให้ ผู้ร้อง เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 จึงขอให้ยกคำร้อง และขอให้วินิจฉัย คำร้องของผู้ร้อง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 ขาดอายุความในการดำเนินคดี ทั้งคำร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะร้องผิดตัวบุคคล

มีประเด็นข้อกฎหมายเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาว่าคำร้องของผู้ร้องขาดอายุความ และเป็นการร้องผิดตัวบุคคลหรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีที่พรรคถิ่นไทยอ้างว่า การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 คำร้องจึงไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะขาดอายุความในการดำเนินคดีนั้น เมื่อผู้ถูกร้องยื่นรายงานการดำเนินกิจการของพรรค เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 และข้อเท็จจริงปรากฏว่านายทะเบียนพรรคการเมืองทราบและลงนามในคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 คำร้องของผู้ร้องจึงชอบด้วยกฎหมายแล้วไม่จำต้องวินิจฉัยชี้ขาดกรณีดังกล่าวว่าเป็นเรื่องอายุความหรือไม่

ส่วนกรณี ที่พรรคถิ่นไทยอ้างว่า คำร้องของผู้ร้องไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะยื่นคำร้องผิดตัวบุคคลนั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบฯ มาตรา 35 ประกอบมาตรา 20 บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง และแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง การที่พรรคถิ่นไทยโดยหัวหน้าพรรคซึ่งเป็นผู้ถูกร้องได้ชี้แจงข้อเท็จจริงตามประเด็นคำร้องเป็นการถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคถิ่นไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า <u>การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้มีคำสั่งยุบพรรคถิ่นไทย เนื่องจากพรรคถิ่นไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 กล่าวคือ เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 แล้ว พรรคถิ่นไทยไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด แต่ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด (แบบ ท.พ. 8) เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2544 ซึ่งเลยกำหนดเวลาตามกฎหมายแล้วและโดยเหตุที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 เป็นบทบังคับที่ให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ต้องดำเนินการจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคภายในระยะเวลาที่กำหนด ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า พรรคถิ่นไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 บัญญัติไว้</u>

ศาลรัฐธรรมนูญโดยคะแนนเสียงข้างมาก 11 เสียง ต่อ 2 เสียง จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง สั่งยุบพรรคถิ่นไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเอกภาพ

พรรคเอกภาพเป็นพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเกินเก้าสิบวัน นับถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 และเป็นพรรคการเมืองที่ได้รับอนุมัติเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2543 มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2543 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 และต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. 2543 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62

แต่ปรากฏว่า พรรคเอกภาพได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2543 แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2544 และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2543 ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในวันเดียวกัน ซึ่งพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเอกภาพตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคเอกภาพตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พรรคเอกภาพจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2543 แล้วแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2544 ถือว่า ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพราะเป็นการยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเกินเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 กำหนด และในกรณีที่พรรคเอกภาพจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2543 ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2544 ก็เช่นเดียวกัน ถือได้ว่าไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพราะเป็นการยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเกินเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 กำหนดเมื่อ มาตรา 35 และมาตรา 62 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นบทบังคับให้พรรคการเมืองต่างๆ ต้องดำเนินการ แต่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเอกภาพได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 12 ต่อ 1 เสียงจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเอกภาพ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมไทย

พรรคสังคมไทยเป็นพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเกินเก้าสิบวัน นับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 เคยรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2542 ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2543 ตามนัยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แต่สำหรับปี พ.ศ. 2543 เมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือ ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2544 แจ้งเตือนให้ดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ปรากฏว่าเมื่อพ้นเวลาตามที่กฎหมายกำหนด (คือ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544) พรรคสังคมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามนัยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นเหตุให้ยุบ

พรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมไทย ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคสังคมไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 แล้ว การที่พรรคสังคมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า "ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน" นั้น กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมไทยได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 11 คน จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสองสั่งให้ยุบพรรคสังคมไทย ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 2 คน ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมใหม่

พรรคสังคมใหม่เป็นพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเกินเก้าสิบวัน นับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 เคยรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2542 ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2543 ตามนัยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แต่ในปี พ.ศ. 2543 เมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือ ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2544 แจ้งเตือนให้ดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ปรากฏว่าเมื่อพ้นเวลาตามที่กฎหมายกำหนด (คือ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544) พรรคสังคมใหม่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามนัยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมใหม่ ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคสังคมใหม่ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พรรคสังคมใหม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2543 แล้วยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในวันที่ 5 เมษายน 2544 ถือว่า พรรคสังคมใหม่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 เพราะเป็นการยื่นเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมใหม่ได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 9 คน จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสังคมใหม่ ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 5 คน ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพลังไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทยไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทย คือ ภายในวันที่ 15 พฤษภาคม 2544 พรรคพลังไทยต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาค และจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29

เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปรากฏว่า พรรคพลังไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 จึงมีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังไทย ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัย และส่งสำเนา คำร้องให้พรรคพลังไทยเพื่อยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541

หัวหน้าพรรคพลังไทย (นายพิศิษฐ์ แจวจันทึก เลขาธิการพรรค ทำการแทนหัวหน้าพรรค) ยื่นคำชี้แจง ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2544 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พรรคพลังไทยได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 และได้ดำเนินการทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด พร้อมทั้งสมาชิกห้าพันคนรวมกัน ทั้งสี่ภาคแล้ว โดยนำไปยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 แต่ คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งว่า เลยกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามมาตรา 29 แล้ว จึงไม่รับสมาชิกของพรรคพลังไทย พรรคพลังไทยขอโต้แย้งว่า พรรคได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งเป็นหนังสือ ให้ทราบ เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2543 การนับระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จึงเริ่มนับตั้งแต่ วันที่ 22 พฤศจิกายน 2543 อันเป็นวันทราบว่านายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ไม่ใช่วันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 ดังนั้น การที่พรรคนำสมาชิกห้าพันคน และสาขาทั้งสี่ภาคไปยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 จึงไม่เลยเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามมาตรา 29 ทั้งนี้ พรรคมีสมาชิกครบห้าพันคนและมีสาขาครบสี่ภาค ตามมาตรา 29 แล้ว ขอให้นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งสมาชิกพรรคพลังไทย ห้าพันคนพร้อมทั้งสาขาพรรคทั้งสี่ภาคด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคพลังไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า <u>พรรคพลังไทยได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2543 มีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อย ต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศ กำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่ วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งครบกำหนดในวันที่ 15 พฤษภาคม 2544 การที่พรรคพลังไทยนำรายชื่อสมาชิกห้าพันคนและสาขาทั้งสี่ภาคไปยื่นต่อนายทะเบียน พรรคการเมือง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 ถือว่า พรรคพลังไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 เพราะเป็นการยื่นเกินเวลาที่ กฎหมายกำหนด กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพลังไทยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)</u>

คำชี้แจงของหัวหน้าพรรคพลังไทยที่ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งเรื่องรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทยให้พรรคทราบโดยหนังสือ เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2544 การนับระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จึงเริ่มนับตั้งแต่

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2544 อันเป็นวันที่พรรคทราบว่านายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังไทยเป็นพรรคการเมืองนั้น ไม่อาจรับฟังได้ เพราะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติเรื่องการนับเวลาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ให้นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง มิใช่ให้นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งเป็นหนังสือให้พรรคการเมืองทราบ

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 11 คน จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพลังไทย

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างน้อย จำนวน 2 คน ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง และคำร้องเพิ่มเติมขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจาก นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาวนาพัฒนาประเทศเป็นพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม 2543 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 29 บัญญัติให้พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งพรรคชาวนาพัฒนาประเทศต้องดำเนินการดังกล่าวภายในวันที่ 23 มกราคม 2544 แต่ปรากฏว่า ภายหลังที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้จดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาวนาพัฒนาประเทศแล้ว พรรคชาวนาพัฒนาประเทศไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 มีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศตามมาตรา 65 วรรคสอง

ต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ 31 พฤษภาคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศตามมาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากพรรคชาวนาพัฒนาประเทศได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม 2543 จึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเกินกว่าเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 ตามมาตรา 35 ที่กำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปีเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ แต่ปรากฏว่า เมื่อล่วงเลยกำหนดเวลา พรรคชาวนาพัฒนาประเทศไม่ได้ทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2543 แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 ตามมาตรา 35 จึงมีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องและคำร้องเพิ่มเติมไว้ดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยพร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องและคำร้องเพิ่มเติมให้พรรคชาวนาพัฒนาประเทศ เพื่อยื่นคำชี้แจง

มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 และมาตรา 35 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้สั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ เนื่องจากไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 นั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม 2543 และภายหลังจากที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้จดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาวนาพัฒนาประเทศแล้ว

พรรคชาวนาพัฒนาประเทศได้แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2543 จำนวน 5 สาขา นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 3 และที่ 4 และสั่งให้หัวหน้าพรรคชาวนาพัฒนาประเทศส่งสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านของกรรมการสาขาพรรคลำดับที่ 1 และที่ 2 บางคนที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบแล้วไม่ปรากฏหลักฐานดังกล่าว สำหรับสาขาพรรคลำดับที่ 5 นายทะเบียนไม่รับรองการจัดตั้ง เนื่องจากเหรัญญิกสาขาพรรคมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และเมื่อพรรคชาวนาพัฒนาประเทศได้แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 5 อีกครั้ง โดยเปลี่ยนเหรัญญิกสาขาพรรคใหม่

แต่จากการตรวจสอบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพบว่า

สาขาพรรคลำดับที่ 1 มีการประชุมใหญ่เพื่อจัดตั้งสาขาพรรค ณ ที่ทำการพรรค แต่รายงานการประชุมระบุว่าประชุม ณ ที่ทำการสาขาพรรค และผู้เข้าร่วมประชุมลงชื่อแทนกัน

สาขาพรรคลำดับที่ 2 ผู้มีชื่อเป็นกรรมการสาขาพรรคและมีรายชื่อเข้าประชุม จำนวน 5 คน ไม่ได้มีการประชุมใหญ่เพื่อจัดตั้งสาขาพรรคหรือเลือกตั้งกรรมการบริหารสาขาพรรค ไม่ได้ลงลายมือชื่อในบัญชีผู้เข้าร่วมประชุม ไม่เคยจัดทำรายงานการประชุมสาขาพรรค และลายมือชื่อในบัญชีผู้เข้าร่วมประชุมส่วนหนึ่งไม่ตรงกับความจริง

สาขาพรรคลำดับที่ 5 ไม่มีการประชุมจัดตั้งสาขาพรรค ณ สถานที่ปรากฏในรายงานการประชุม ในวันที่ 19 มกราคม 2544 และไม่มีสมาชิกพรรคตามบัญชีรายชื่อแนบท้ายรายงานการประชุมเข้าประชุมครบองค์ประชุมตามข้อบังคับพรรค และบุคคลที่มีชื่อในรายงานการประชุมใหญ่สาขาพรรคส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรค ไม่ได้เข้าร่วมประชุมและไม่ได้ลงลายมือชื่อด้วยตนเอง

สาขาพรรคลำดับที่ 6 จังหวัดอุดรธานี และสาขาพรรคลำดับที่ 7 จังหวัดร้อยเอ็ด ที่แจ้งการจัดตั้ง เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2544 นั้น คณะผู้เริ่มจัดตั้งสาขาพรรคทั้งสองได้จัดประชุมใหญ่สมาชิกพรรค เพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรค ในวันที่ 19 มกราคม 2544 ก่อนที่จะได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการบริหารพรรคให้จัดตั้งสาขาพรรคในวันที่ 21 มกราคม 2544

เมื่อปรากฏว่า การจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 1 ที่ 2 และที่ 5 ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2543 ข้อ 37 ข้อ 38 และข้อ 39 และการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 6 และที่ 7 ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคข้อ 39 นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคชาวนาพัฒนาประเทศทั้ง 5 สาขาดังกล่าว จึงฟังได้ว่า พรรคชาวนาพัฒนาประเทศ ไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคให้ครบถ้วนจำนวน 4 สาขา ใน 4 ภาค ภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 29 บัญญัติไว้ กรณีจึงมีเหตุให้ยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

นอกจากนี้ การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้สั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ เนื่องจากพรรคชาวนาพัฒนาประเทศไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา 35นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคชาวนาพัฒนาประเทศได้รับจดแจ้งการจัดตั้ง เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 จึงจัดตั้งขึ้นเกินกว่าเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 ปรากฏว่า เมื่อพ้น กำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 แล้วพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 35 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) อีกกรณีหนึ่ง

โดยเหตุดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 13 คน จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 2 คน ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคความหวังใหม่ เพื่อรวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ประกอบมาตรา 73

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า หัวหน้าพรรคความหวังใหม่และหัวหน้าพรรคไทยรักไทยได้ร่วมกันแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ว่า ที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคความหวังใหม่มีมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงข้างมากและมติที่ประชุมใหญ่สามัญของพรรคไทยรักไทยมีมติเป็นเอกฉันท์ เห็นชอบให้รวมพรรคความหวังใหม่เข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมืองแล้วจึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคการเมืองได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคความหวังใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคโบราณรักษ์

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง) ได้ส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีคำสั่งยุบพรรคโบราณรักษ์ (ผู้ถูกร้อง) เนื่องจากได้ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับสมาชิกพรรคและทะเบียนสมาชิกพรรค (แบบ ท.พ. 4) ประเภทกิตติมศักดิ์ ที่ผู้ถูกร้องจัดส่งให้ผู้ร้องเพื่อประกอบการพิจารณาแล้วเห็นว่า คำชี้แจงของผู้ถูกร้องไม่สามารถยืนยันได้ว่าการแสดงเจตนาของพรรคได้เชิญผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,950 ราย เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของพรรคโบราณรักษ์นั้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนาหรือไม่ และผู้ที่ได้รับเชิญเป็นสมาชิกพรรคได้รับทราบและไม่คัดค้านหรือไม่ การที่ผู้ถูกร้องนำรายชื่อผู้ที่พรรคส่งหนังสือเชิญทั้ง 2,950 คน เสนอที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้มีมติรับเป็นสมาชิกพรรคประเภทกิตติมศักดิ์ โดยมีเพียงหลักฐานการส่งหนังสือและเชื่อว่าได้รับหนังสือเชิญแล้ว เนื่องจากไปรษณีย์ไม่ส่งคืนและไม่มีผู้คัดค้านกรณีดังกล่าว ผู้ถูกร้องได้กล่าวอ้างขึ้นเพื่อถือเอาประโยชน์ ผู้ได้รับเชิญจำนวน 2,950 คน จึงยังไม่เป็นสมาชิกพรรคโบราณรักษ์ พ.ศ. 2545 ข้อ 35 เมื่อสมาชิกพรรคฯ ไม่ครบ 5,000 คน จึงไม่เป็นไปตามนัยมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ตามที่กล่าวข้างต้น เป็นเหตุให้ยุบพรรคฯ ตามนัยมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคโบราณรักษ์ ตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง และวรรคสองไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องให้พรรคโบราณรักษ์ทราบและยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2541

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่าปัญหาที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่าภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 หรือไม่

เห็นว่า การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่หลายประการและบางกรณีอาจมีโทษทางอาญาด้วย หากมีการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ฉะนั้นการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองจึงต้องเป็นด้วยใจสมัครโดยการแสดงเจตนาเข้าเป็นสมาชิกพรรค ตามปกติต้องแสดงเจตนาด้วยการกรอกใบสมัครและลงลายมือชื่อของตนในใบสมัครหรือพิมพ์ลายนิ้วมือในใบสมัครตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 ยื่นต่อ

พรรคการเมืองที่ตนประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกพรรค เพื่อทางพรรคจะได้รวบรวมรายงานต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองต่อไป การที่พรรคผู้ถูกร้องกำหนดในข้อบังคับของพรรคในข้อ 34 ว่า "สมาชิกพรรคโบราณรักษ์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ (1) สมาชิกกิตติมศักดิ์และสมาชิกสามัญ" และข้อ 35 ว่า "สมาชิกกิตติมศักดิ์ คือบุคคลผู้ซึ่งมีคุณวุฒิพิเศษหรือมีลักษณะพิเศษในทางวุฒิการศึกษา มีหรืออาจมีอุปการะคุณต่อพรรคที่คณะกรรมการบริหารพรรคเชิญเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ เมื่อคณะกรรมการบริหารพรรคได้มีมติเชิญผู้ใดให้เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ให้หัวหน้าพรรคมีหนังสือเชิญทางไปรษณีย์ เมื่อไม่มีผู้ใดคัดค้านภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือ ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวมีสมาชิกภาพและให้ลงทะเบียนแยกประเภทสมาชิกไว้เป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของพรรค สมาชิกกิตติมศักดิ์ต้องเป็นบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อ 36 ด้วย" เป็นทำนองว่าเมื่อหัวหน้าพรรคมีหนังสือเชิญผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดให้เข้าเป็น "สมาชิกกิตติมศักดิ์" แล้ว ผู้รับเชิญไม่ตอบปฏิเสธภายในเวลาที่กำหนดให้ถือว่าผู้นั้นเป็น"สมาชิกกิตติมศักดิ์" ทันที แม้ข้อบังคับของพรรคผู้ถูกร้องจะมีความหมายดังกล่าวก็ตาม เห็นว่าอย่างมากก็คงเป็นได้แค่ "สมาชิกกิตติมศักดิ์" ตามที่ทางพรรคผู้ถูกร้องมุ่งหวังไว้เท่านั้น แต่ไม่อาจถือว่าเป็นสมาชิกพรรคตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งต้องมีการแสดงเจตนาสมัครเข้าเป็นสมาชิกตามกล่าวข้างต้น

ฉะนั้นแม้ข้อเท็จจริงจะรับฟังได้ตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องว่าผู้ถูกร้องได้เชื้อเชิญบุคคลในท้องที่อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,950 คน เข้าเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของพรรคผู้ถูกร้องก็ตาม แต่ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกเชื้อเชิญได้แสดงเจตนาสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรค จึงไม่อาจถือว่าบุคคลจำนวนดังกล่าวเป็นสมาชิกพรรคตามความหมายที่กำหนดไว้ในมาตรา 29

ดังนั้นเมื่อหักจำนวน 2,950 คน ออกจากยอดสมาชิกพรรคแล้ว เท่ากับพรรคผู้ถูกร้องมีสมาชิกพรรคเพียง 2,721 คนและไม่ปรากฏว่า พรรคผู้ถูกร้องได้ดำเนินการให้มีสมาชิกพรรคเพิ่มเติมจากจำนวนดังกล่าวให้ได้รวมแล้วไม่น้อยกว่า 5,000 คน ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงฟังว่าภายใน 180 วันนับแต่วันที่ 14 สิงหาคม 2544 ซึ่งเป็นวันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้อง พรรคผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป เป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2540 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ซึ่งเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง โดยไม่จำต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ศาลรัฐธรรมนูญลงมติด้วยคะแนนเสียง 14 ต่อ 1 คน จึงอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ให้มีคำสั่งยุบพรรคโบราณรักษ์ เนื่องจากมิได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคโบราณรักษ์ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 43/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพัฒนาไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพัฒนาไทย ตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2545 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองพรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกพรรคตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา หากพรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ดังกล่าว ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 ต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติมขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของ

พรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณะชนทราบ เว้นแต่พรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นยังไม่ถึงเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปีปฏิทิน เมื่อเกิดกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาไทย ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาไทยไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องให้พรรคพัฒนาไทยทราบ และยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541

หัวหน้าพรรคพัฒนาไทยชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปว่า กรณีผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่สาขาพรรคมีชื่อ สกุล แตกต่างกัน แต่ลายมือชื่อไม่แตกต่างกันนั้น พรรคได้มอบหมายให้เลขาธิการพรรคเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนลายมือชื่อจะแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร พรรคไม่สามารถรู้ได้ และในส่วนของการรายงานอื่น เกิดจากการพิมพ์บกพร่อง ไม่มีเจตนาปิดบังให้เกิดความเสียหาย และไม่ใช่สาระสำคัญควรอนุโลมให้แก้ไขได้ ในกรณีที่สมาชิกพรรคที่เข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม และลายมือชื่อปลอมหรือไม่ พรรคไม่ได้สอบสวนในกรณีดังกล่าว การระบุสถานที่ประชุมที่แตกต่างไปจากรายงานการประชุมหรือไม่มีการประชุมและไม่ได้ลงลายมือชื่อเข้าร่วมประชุม สำหรับการประชุมเพื่อเลือกตั้งกรรมการสาขาพรรคทั้งสี่สาขานั้นพรรคได้รับเอกสารการดำเนินการจัดตั้งมาอย่างถูกต้อง หากจะผิดพลาดก็เพียงบางส่วนเท่านั้น ข้อกล่าวหาของนายทะเบียนไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟัง ทั้งนี้ พรรคไม่ได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35

ในประเด็นที่นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นว่าการดำเนินกิจการในทางการเมืองของพรรคการเมืองนั้น ต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 การที่พรรคอ้างความบกพร่อง ผิดพลาดพลั้งเผลอ ไม่มีเจตนาและไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนรายละเอียดต่างๆ ว่าเป็นความบกพร่องผิดพลาดที่น่าจะอนุโลมให้แก้ไขได้ เป็นการชี้แจงข้อกล่าวหาที่ไม่มีเหตุผลรับฟังได้ ทั้งนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคพัฒนาไทยทั้งสี่สาขา ถือได้ว่าพรรคไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541มาตรา 29 กรณีหนึ่ง

ส่วนการที่พรรคไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 นั้น พรรคได้รับการจดแจ้งการจัดตั้ง เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2544 จึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็นเวลาตั้งแต่เก้าสิบวันขึ้นไป นับจนถึงสิ้นปีปฏิทิน พ.ศ. 2544 แล้ว ดังนั้น เมื่อพ้นกำหนดเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 พรรคเพิกเฉยไม่นำพาต่อการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบ จึงถือได้ว่าพรรคไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35

โดยเหตุดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพัฒนาไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสร้างสรรค์ไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสร้างสรรค์ไทยเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2545 ต่อมาพรรคสร้างสรรค์ไทยได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรค ครั้งที่ 3/2545 เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2545 โดยคณะกรรมการบริหารพรรคและผู้ร่วมก่อตั้งพรรคทุกคนได้เข้าร่วมประชุมปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินกิจการของพรรค เนื่องจากคณะกรรมการบริหารพรรคและผู้ร่วมก่อตั้งพรรคมีภารกิจที่จะต้องดำเนินการจำนวนมาก ไม่มีเวลาเพียง

พอที่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไปได้ จึงประสงค์ที่จะขอลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคสร้างสรรค์ไทย และกรรมการบริหารพรรคบางคนประสงค์จะไปประกอบภารกิจในต่างประเทศเป็นระยะเวลานาน เพื่อให้การดำเนินกิจการบริหารพรรคเป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและไม่เกิดผลเสียต่อพรรค จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบพรรคสร้างสรรค์ไทย ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับพรรคสร้างสรรค์ไทย พ.ศ. 2545 หมวด 16 การยุบหรือเลิกพรรค ข้อ 107 กรณีเป็นเหตุที่พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบ ด้วยมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) นายทะเบียนจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสร้างสรรค์ไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสร้างสรรค์ไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสองไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาคำร้องให้พรรคสร้างสรรค์ไทยทราบ และยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2541

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีมีเหตุให้ยุบหรือเลิกพรรคตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง จดแจ้งการจัดตั้งพรรคสร้างสรรค์ไทย ในส่วนข้อบังคับพรรคสร้างสรรค์ไทย พ.ศ. 2545 หมวด 16 การยุบหรือเลิกพรรค ข้อ 107 ที่กำหนดให้หัวหน้าพรรคมีอำนาจเรียกคณะกรรมการบริหารที่มีอยู่ปัจจุบันมาประชุมเพื่อลงมติ การลงมติให้ถือเสียงข้างมากของกรรมการบริหารพรรคที่มาประชุม เมื่อคณะกรรมการบริหารพรรคสร้างสรรค์ไทยมีมติเอกฉันท์ให้ยุบเลิกพรรค และหัวหน้าพรรคมีหนังสือชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าไม่มีข้อโต้แย้ง ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสร้างสรรค์ไทยได้ จึงมีเหตุต้องเลิกพรรคการเมืองตามข้อบังคับพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1)

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสร้างสรรค์ไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยรวมพลัง

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยรวมพลัง ตั้งแต่วันที่ 15 ตุลาคม 2544 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” ทั้งนี้ พรรคไทยรวมพลังต้องดำเนินการดังกล่าว ภายในวันที่ 17 เมษายน 2545 (ที่ถูกต้องคือ ภายในวันที่ 12 เมษายน 2545) แต่ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว พรรคไทยรวมพลังไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 อันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยรวมพลังตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยรวมพลัง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสองไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาดังกล่าวให้พรรคไทยรวมพลังทราบ และยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2541

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าพรรคไทยรวมพลัง ได้จัดส่งเอกสารการจัดตั้งสาขาพรรคและรายชื่อสมาชิกพรรคภายในกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการจัดตั้งสาขาพรรค และทะเบียน

สมาชิกพรรคไม่ครบถ้วนถูกต้อง นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงให้พรรคชี้แจง และส่งเอกสารเพิ่มเติม โดยพรรคขอเลื่อนเวลาส่งเอกสารเพิ่มเติมดังกล่าวออกไป และจนถึงกำหนดเวลาก็ไม่ได้จัดส่งคำชี้แจงและเอกสารเพิ่มเติม ต่อมาพรรคได้ชี้แจงต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นภายในพรรค กรรมการสาขาพรรคไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร จึงเป็นเหตุให้พรรคไม่อาจตั้งสาขาได้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และไม่อาจดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 โดยสมบูรณ์ได้ ประกอบกับหัวหน้าพรรคไทยรวมพลัง ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า ไม่ปฏิเสธข้อกล่าวหาตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง จึงฟังเป็นที่ยุติว่าพรรคไทยรวมพลังไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป และไม่อาจจัดตั้งสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาได้ จึงมีเหตุให้ยุบพรรคไทยรวมพลัง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงสั่งให้ยุบพรรคไทยรวมพลัง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรควิถีไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องว่า พรรควิถีไทยมีหน้าที่ต้องทำรายงานผลการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี 2544 แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 ประกอบกับพรรควิถีไทยได้รับอนุมัติเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี 2544 จึงมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี 2544 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 เมื่อพ้นเวลาตามที่กฎหมายกำหนดคือภายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 หัวหน้าพรรควิถีไทย และพรรควิถีไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 และมาตรา 62 มีเหตุให้ยุบพรรควิถีไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ต่อมา นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติมว่า พรรควิถีไทยมีความจำเป็นต้องขอเลิกตามข้อบังคับพรรควิถีไทย พ.ศ.2543 ข้อ 125 คือ คณะกรรมการบริหารพรรคมีมติในคราวประชุมเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 ให้ยุบพรรควิถีไทย โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้ว เห็นว่าพรรควิถีไทยมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) ด้วย

กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรควิถีไทย ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคสองของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พรรควิถีไทยเคยรายงานการดำเนินงานของพรรคในรอบปี 2543 หัวหน้าพรรควิถีไทยจึงมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี 2544 แจ้งให้นายทะเบียนทราบ ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ เมื่อครบกำหนดสิ้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 หัวหน้าพรรควิถีไทยไม่ได้จัดรายงานการดำเนินของพรรคในรอบปี 2544 แจ้งให้นายทะเบียนเพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ จึงถือได้ว่า หัวหน้าพรรควิธีไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35

นอกจากนั้น การที่พรรควิถีไทยได้รับอนุมัติเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี 2544 ดังนั้น เมื่อครบกำหนดภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 พรรควิถีไทยจึงมีหน้าที่จะต้องทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคในรอบปี 2544 ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 การที่พรรควิถีไทยไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของ

พรรคการเมืองในรอบปี 2544 ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 จึงถือได้ว่า พรรควิถีไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62

กรณีจึงมีเหตุให้ยุบพรรควิถีไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว

อนึ่งในส่วนคำร้องเพิ่มเติมของนายทะเบียนพรรคการเมือง ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ด้วยเหตุที่พรรควิถีไทยมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรค ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) นั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า มีเหตุให้สั่งยุบพรรควิถีไทยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เพราะไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 35 และมาตรา 62 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนคำร้องเพิ่มเติมของนายทะเบียนพรรคการเมืองอีก

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ สั่งให้ยุบพรรควิถีไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเกษตรเสรี

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องลงวันที่ 25 ตุลาคม 2544 ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าพรรคเกษตรเสรีเป็นพรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดยพรรคเกษตรเสรีมีเจตนาฝ่าฝืนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 25 และมาตรา 26 กล่าวคือ การประชุมใหญ่พรรคไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคเกษตรเสรี พ.ศ. 2541 ข้อ 73 ที่กำหนดให้หัวหน้าพรรคแจ้งกำหนดการประชุมให้สมาชิกพรรคทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน โดยให้ระบุวัน เวลา สถานที่ และระเบียบวาระการประชุมให้ทราบด้วยการประชุมใหญ่พรรคดังกล่าวประกอบด้วย สมาชิกพรรคซึ่งเป็นองค์ประชุมตามข้อ 69 ซึ่งข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคเกษตรเสรี ถึงแม้ว่ามีสมาชิกพรรคบางคนได้รับเชิญ แต่เป็นการเชิญเข้าร่วมอบรมสัมมนาไม่ได้เป็นการประชุมใหญ่พรรคเกษตรเสรี และพรรคเกษตรเสรีได้นำเอาบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาของแต่ละสาขา ซึ่งข้อเท็จจริงไม่มีการประชุมของสมาชิกสาขาพรรคมาแนบประกอบเป็นองค์ประชุมใหญ่พรรค และในวันดังกล่าวนายณรงค์ศักดิ์ ต้นศึกษา หัวหน้าพรรคได้เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดทำบัญชีของพรรคการเมือง ที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ณ โรงแรมเอเชีย กรุงเทพมหานคร นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคเกษตรเสรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 33 เมื่อพรรคเกษตรเสรีมีเจตนาฝ่าฝืนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 25 และมาตรา 26 จึงมีเหตุให้ยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรเสรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและส่งสำเนาคำร้องให้พรรคเกษตรเสรีทราบ

และยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 พรรคเกษตรเสรีได้ขอขยายเวลาในการยื่นคำชี้แจงดังกล่าวและศาลรัฐธรรมนูญได้อนุญาต แต่พรรคเกษตรเสรีก็ไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้อง และเอกสารประกอบคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว เห็นว่า พรรคเกษตรเสรีไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 25 และมาตรา 26 กล่าวคือ การประชุมใหญ่พรรคไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคเกษตรเสรี พ.ศ. 2541 ข้อ 73 ที่กำหนดให้หัวหน้าพรรคแจ้งกำหนดการประชุมให้สมาชิกพรรคทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน โดยให้ระบุวัน เวลา สถานที่ และระเบียบวาระการประชุมให้ทราบด้วย ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกพรรคเกษตรเสรี การประชุมดังกล่าวเป็นการเข้าร่วมอบรมสัมมนา ไม่ได้เป็นการประชุมใหญ่พรรคเกษตรเสรี

และการที่พรรคเกษตรเสรีได้นำเอาบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนาของแต่ละสาขาซึ่งข้อเท็จจริงไม่มีการประชุมของสมาชิกสาขาพรรคมาแนบเป็นองค์ประชุมใหญ่พรรคนั้น จึงฟังเป็นยุติได้ว่าพรรคเกษตรเสรีมีเจตนาฝ่าฝืนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 25 และมาตรา 26 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง กรณีจึงมีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญลงมติเป็นเอกฉันท์ให้มีคำสั่งยุบพรรคเกษตรเสรี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 55/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนำไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคนำไทยเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2545 แต่พรรคนำไทยไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบ ด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในวันที่ 8 กันยายน 2545 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคนำไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคนำไทย ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคนำไทย ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคนำไทย เนื่องจากพรรคนำไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" และมาตรา 65 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า "พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62" และวรรคสองบัญญัติว่า "เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น"

เมื่อพรรคนำไทยมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคนำไทยได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคนำไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติประชาชน

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติประชาชนเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2544 แต่พรรคชาติประชาชนไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิก

ซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในวันที่ 14 สิงหาคม 2544 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาชน ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาติประชาชน ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาชน เนื่องจากพรรคชาติประชาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้... (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 35 หรือมาตรา 62” และวรรคสองบัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามที่ระบุไว้ใน (1) (2) (3) หรือ (5) ให้นายทะเบียนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองตามคำร้องของนายทะเบียน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น”

เมื่อพรรคชาติประชาชนมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาติประชาชนได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาติประชาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 60/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเสรีไท

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับแจ้งจากพรรคเสรีไทในวันที่ 30 ตุลาคม 2545 ว่า ในคราวประชุมใหญ่วิสามัญประจำปี 2545 ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2545 มีมติเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคเสรีไท พ.ศ. 2542 ข้อ 108 โดยเปลี่ยนเป็น “ข้อ 108 พรรคเสรีไทมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคงสถาพรสืบไป ฉะนั้น สมาชิกพรรคจะช่วยกันดำรงรักษาพรรคให้คงอยู่คู่ปวงชนชาวไทยจนสุดความสามารถ หรือที่ประชุมใหญ่พรรคมีมติด้วยคะแนนเสียงสามในสี่ขององค์ประชุมให้เลิกพรรค” และในการประชุมครั้งนี้ พรรคได้มีมติเอกฉันท์ให้ยุบเลิกพรรคเสรีไท ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคเสรีไทแล้ว ดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 และนายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่าพรรคเสรีไทมีเหตุต้องเลิกพรรคการเมืองตามข้อบังคับพรรค และตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีไท ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาดังกล่าวให้พรรคเสรีไทยทราบ และยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2541

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคเสรีไท ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคเสรีไท ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 และโดยที่ข้อ 108 กำหนดให้ที่ประชุมใหญ่พรรคมีมติด้วยคะแนนเสียงสามในสี่ขององค์ประชุมให้เลิกพรรคได้ และพรรคเสรีไทมีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์อนุมัติยุบเลิกพรรค กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเสรีไทตามข้อบังคับพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเสรีไท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยมหารัฐ

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยมหารัฐไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543 พรรคไทยมหารัฐจึงเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเกินเก้าสิบวันนับจนถึงวันสิ้นปี พ.ศ. 2543 มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2543 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 แต่ปรากฏว่าพรรคไทยมหารัฐได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2543 ยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 ซึ่งพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยมหารัฐ ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคไทยมหารัฐ ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่พรรคไทยมหารัฐจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2543 แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 ถือว่า ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 เพราะเป็นการยื่นเกินเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องยื่นภายในเดือนมีนาคมของทุกปี กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยมหารัฐได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 11 คน จึงอาศัยอำนาจ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสองสั่งให้ยุบพรรคไทยมหารัฐ ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 1 คน ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 64/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตย

พรรคไทยธรรมาธิปไตยได้รับการจดแจ้งจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2542 ต่อมาพรรคไทยธรรมาธิปไตยมีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ 2/2544 วันที่ 29 เมษายน 2544 โดยมีมติเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ

พรรคไทยธรรมาธิปไตย พ.ศ. 2542 ข้อ 20 ข้อ 22 และข้อ 24 นายทะเบียนได้ตรวจเอกสารแล้ว พบว่า พรรคไม่ดำเนินการจัดประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับพรรค ข้อ 32 (3) ข้อ 33 และข้อ 71 ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกพรรคไทยธรรมาธิปไตย และสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมมีจำนวนไม่ครบหนึ่งร้อยคนตามที่ข้อบังคับพรรคกำหนดไว้ซึ่งเป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตยตามมาตรา 65 วรรคสอง

พรรคไทยธรรมาธิปไตยยื่นคำชี้แจงสรุปได้ว่า พรรคได้ดำเนินการจัดประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคดังกล่าวแล้ว โดยยืนยันว่าผู้เข้าร่วมประชุมเป็นสมาชิกพรรคและมีจำนวนเกินหนึ่งร้อยคนสำหรับสถานที่จัดประชุมได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานที่จัดประชุมอย่างกระทันหันจากกรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดสุพรรณบุรี และเอกสารที่นำส่งนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ระบุว่าจัดที่กรุงเทพมหานครนั้น เป็นความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่พรรคที่ไม่แก้ไขเอกสารก่อนนำส่งนายทะเบียนพรรคการเมือง ประกอบกับเอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารที่ได้ดำเนินการไว้ล่วงหน้าแล้ว

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อบังคับพรรค ข้อ 32 กำหนดการประชุมใหญ่สามัญประกอบด้วยสมาชิกของพรรค คือ กรรมการบริหารพรรค สมาชิกของพรรคที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือรัฐมนตรีในขณะนั้น สมาชิกที่ได้รับเชิญจากคณะกรรมการบริหารพรรค และผู้แทนสาขาพรรคในกรณีที่มีสาขาพรรค ทั้งนี้ ข้อ 36 กำหนดให้หัวหน้าพรรคต้องแจ้งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ทุกคราวแก่สมาชิกพรรคทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน โดยให้ระบุวัน เวลา สถานที่ และระเบียบวาระการประชุม เมื่อตรวจสอบเอกสารประกอบแล้ว ปรากฏว่า พรรคไทยธรรมาธิปไตยใช้วิธีการเรียกประชุมด้วยวาจา โดยบอกต่อ ๆ กันระหว่างสมาชิก และพรรคไทยธรรมาธิปไตยไม่มีรายชื่อสมาชิกที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารพรรค ตามข้อบังคับพรรค ข้อ 32 (3) ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกพรรคไทยธรรมาธิปไตยและการประชุมใหญ่สามัญมีองค์ประชุมไม่ครบหนึ่งร้อยคนตามที่ข้อบังคับพรรค ข้อ 33 กำหนดไว้ ดังนั้น การที่พรรคไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรค ข้อ 32 (3) และข้อ 33 เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ มาตรา 26 ซึ่งเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 11 คน วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เพราะเห็นว่า เป็นกรณีที่นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 (3) ก่อน

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้นศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องและคำร้องเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญ ว่า พรรคสังคมประชาธิปไตยแจ้งว่าทางพรรคฯ ได้จัดประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2544 ขึ้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2544 และขอให้พิจารณาตอบรับมติของที่ประชุมใหญ่วิสามัญครั้งดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมในการประชุมครั้งดังกล่าวเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ของพรรคสังคมประชาธิปไตย เข้าร่วมประชุมไม่ครบหนึ่งร้อยคน ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคสังคมประชาธิปไตย พ.ศ. 2543 ข้อ 69 และข้อ 70

นายทะเบียนพรรคการเมือง ไม่ตอบรับมติการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2544 ของพรรคสังคมประชาธิปไตย และเห็นว่าพรรคสังคมประชาธิปไตยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 จึงยื่นคำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง พร้อมทั้งชี้แจงเพิ่มเติมว่า การพิจารณาเพื่อตอบรับหรือไม่ตอบรับเป็นคนละกรณีกับการไม่ดำเนินการตามมาตรา 26 ทั้งการชะลอการตอบรับก็ไม่เกิดความเสียหายต่อการดำเนินกิจการของพรรคสังคมประชาธิปไตย แต่อย่างใด เนื่องจากพรรคยังคงดำเนินกิจการต่อไปได้โดยใช้นโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคเดิมต่อไปได้

พรรคสังคมประชาธิปไตยโดยนางสาวอรอุมา ช่างยันต์ ผู้รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าพรรค ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า พรรคสังคมประชาธิปไตยจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2544 เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2544 โดยพรรคมีมติเลือกกรรมการบริหารเพิ่มเติมแก้ไขเพิ่มเติมนโยบายและข้อบังคับพรรค พรรคได้แจ้งมติดังกล่าวต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้สั่งให้ชะลอตอบรับการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งสั่งให้มีการตรวจสอบองค์ประชุมใหญ่และผลการตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่พรรคพบว่า องค์ประชุมใหญ่วิสามัญครั้งที่ 1/2544 มาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ไม่ต้องด้วยข้อบังคับพรรคสังคมประชาธิปไตย พ.ศ. 2543 ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมาประชุมไม่ครบองค์ประชุม

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคสังคมประชาธิปไตยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อเท็จจริงมีเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้วไม่จำต้องรับฟังพยานหลักฐานใดอีก โดยที่พรรคสังคมประชาธิปไตยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 กล่าวคือ การประชุมใหญ่วิสามัญพรรคไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคสังคมประชาธิปไตย พ.ศ. 2543 ข้อ 69 และข้อ 70 ที่กำหนดให้การประชุมใหญ่วิสามัญประกอบด้วยสมาชิกของพรรคและในการประชุมใหญ่ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน จึงจะเป็นองค์ประชุม ซึ่งข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่ามีสมาชิกพรรคโดยสมบูรณ์เข้าร่วมประชุมเป็นองค์ประชุมไม่ครบหนึ่งร้อยคน กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคสังคมประชาธิปไตยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง ส่วนคำขออื่นไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้ จึงให้ยกคำขอดังกล่าว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเสียงข้างมาก จำนวน 10 ต่อ 1 เสียง จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2546 เรื่อง หัวหน้าพรรคพลังธรรมขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง

หัวหน้าพรรคพลังธรรมยื่นคำร้องลงวันที่ 3 กันยายน 2544 ต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 ประกอบมาตรา 17 กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรม

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของหัวหน้าพรรคพลังธรรม และคำชี้แจงของนายทะเบียนพรรคการเมืองพร้อมเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พรรคพลังธรรมได้จัดประชุมใหญ่สามัญสมัชชาพรรค ประจำปี 2544 ในวันที่ 28 เมษายน 2544 ปรากฏว่า มีผู้มาประชุม 93 คน จากจำนวนสมาชิกสมัชชาพรรคทั้งหมด 229 คน จึงไม่ครบองค์ประชุม ตามข้อบังคับ

พรรคพลังธรรม ข้อ 36 วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดว่า การประชุมสมัชชาพรรคต้องมีสมาชิกสมัชชาพรรคมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสมัชชาพรรคทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม ประธานที่ประชุมซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเรียกประชุม จึงได้ประกาศตามเครื่องขยายเสียงขอใช้ข้อบังคับพรรค ข้อ 36 วรรคสอง เรียกประชุมโดยแจ้งเชิญสมาชิกสมัชชาพรรคเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี 2544 ในวันที่ 29 เมษายน 2544 เวลา 09.00 นาฬิกา สถานที่เดิมโดยมีวาระการประชุมเหมือนเดิม ปรากฏว่าในวันดังกล่าวมีผู้เข้าประชุม 54 คน ถือว่าครบองค์ประชุมตามข้อบังคับพรรค ข้อ 36 วรรคสอง ซึ่งได้มีการประชุมและมีการลงมติในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการเลือกกรรมการบริหารพรรคให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ภายในพรรค แล้วหัวหน้าพรรคพลังธรรมได้มีหนังสือลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2544 แจ้งการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ต่อมาได้มีหนังสือ ลงวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 ชี้แจงเรื่องการเรียกประชุมใหญ่สามัญของพรรคพลังธรรม เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2544 ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบเพิ่มเติม นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือลงวันที่ 1 สิงหาคม 2544 ถึงหัวหน้าพรรคพลังธรรม แจ้งว่า ได้พิจารณาแล้วไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรมตามนัยมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เนื่องจากการนัดประชุมใหญ่ครั้งที่สอง ไม่มีการแจ้งให้สมาชิกทราบเป็นการล่วงหน้า จึงไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคพลังธรรม ข้อ 35และข้อ 36 และต่อมาได้มีหนังสือลงวันที่ 29 สิงหาคม 2544 ถึงหัวหน้าพรรคพลังธรรม แจ้งว่า คำชี้แจงของพรรคพลังธรรมไม่มีเหตุผลหักล้างข้อพิจารณาของนายทะเบียนที่เห็นว่า การประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี 2544 ครั้งที่สอง ไม่มีการแจ้งหรือเรียกประชุม ตามข้อ 33 ซึ่งไม่ชอบด้วยข้อบังคับพรรคพลังธรรม ข้อ 35

หัวหน้าพรรคพลังธรรมมีหนังสือลงวันที่ 24 สิงหาคม 2544 ถึงนายทะเบียนพรรคการเมือง ขอให้พิจารณาทบทวนการแจ้งการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรม ตามผลการพิจารณาของคณะกรรมการตุลาการพรรค แต่เมื่อเห็นว่ายังไม่ได้รับคำตอบจากนายทะเบียนพรรคการเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรมจึงยื่นคำร้องลงวันที่ 3 กันยายน 2544 ต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 ประกอบมาตรา 17 ขอให้ (1) มีคำสั่งว่า การประชุมใหญ่สามัญสมัชชาพรรคพลังธรรม เป็นการประชุมใหญ่ตามข้อบังคับพรรคพลังธรรม ข้อ 35 และข้อ 36 (2) ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเพิกถอนคำสั่งตามหนังสือลงวันที่ 1 สิงหาคม 2544 และ(3) ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรม ตามกฎหมายต่อไป

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2544 และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ว่า

(1) การที่พรรคพลังธรรมยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้นายทะเบียนตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรม ตามมติที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2544 เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2544 โดยมติของคณะกรรมการบริหารพรรคตามความเห็นของคณะกรรมการตุลาการพรรคนั้น ไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากนายทะเบียนได้พิจารณาเป็นที่ยุติไปแล้ว

(2) การพิจารณาไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรม เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว และ

(3) ขอให้ยกคำร้องของพรรคพลังธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ตามข้อเท็จจริง หัวหน้าพรรคพลังธรรมมีหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารพรรคพลังธรรมต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งเป็นรายการเกี่ยวกับชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ตามมาตรา 13 วรรคสอง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กรณีต้องด้วยมาตรา 33 วรรคหนึ่ง และเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งไม่ตอบรับ

การเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรม กรณีจึงต้องด้วยมาตรา 33 วรรคสอง ซึ่งให้นำมาตรา 17 มาใช้บังคับโดยอนุโลม หัวหน้าพรรคพลังธรรมจึงมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 ประกอบมาตรา 17 และศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามนัยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า การประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี 2544 ครั้งที่สองของพรรคพลังธรรม เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2544 เป็นไปตามข้อบังคับพรรคพลังธรรม พ.ศ. 2541 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2543) ข้อ 35 และข้อ 36 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่ประธานที่ประชุมแจ้งให้ที่ประชุมทราบโดยผ่านทางเครื่องขยายเสียง ขอนัดประชุมใหญ่ในวันที่ 29 เมษายน 2544 เป็นการแจ้งเฉพาะสมาชิกสมัชชาพรรคที่มาประชุมในวันที่ 28 เมษายน 2544 จำนวน 93 คนเท่านั้น โดยไม่ปรากฏว่าได้มีการแจ้งให้สมาชิกสมัชชาพรรคที่ไม่ได้มาประชุมในวันดังกล่าวอีกจำนวน 136 คน ทราบอย่างไร หรือไม่ อันจะพึงถือได้ว่าต้องด้วยหลักการแสดงเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 ที่บัญญัติว่า "การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่ามีผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนานั้น ความข้อนี้ให้ใช้ตลอดถึงการที่บุคคลหนึ่งแสดงเจตนาไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งโดยทางโทรศัพท์ หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น ซึ่งสามารถติดต่อถึงกันได้ทำนองเดียวกัน" และมาตรา 169 ที่บัญญัติว่า "การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่ามีผลนับแต่เวลาที่การแสดงเจตนานั้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา...." ประกอบกับเจตนารมณ์ของการประชุมใหญ่สามัญของพรรคการเมืองต้องการให้สมาชิกพรรคการเมืองรับทราบและลงมติในเรื่องสำคัญต่างๆ ของพรรคการเมืองนั้นๆ จึงต้องแจ้งให้สมาชิกสมัชชาพรรคทุกคนทราบตามข้อบังคับพรรค ข้อ 35 ดังนั้น การที่ประธานที่ประชุมแจ้งด้วยวาจาต่อสมาชิกสมัชชาพรรคพลังธรรมที่อยู่ในที่ประชุม จำนวน 93 คน เพื่อขอนัดประชุมใหญ่ โดยไม่ได้แจ้งให้สมาชิกสมัชชาพรรคอีก 136 คนทราบ ย่อมไม่อาจถือได้ว่าได้มีการแจ้งให้สมาชิกสมัชชาพรรคทุกคนทราบเป็นการล่วงหน้าแล้ว การประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี 2544 ครั้งที่สอง ของพรรคพลังธรรม เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2544 จึงไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคพลังธรรม พ.ศ. 2541 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) (แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2543) ข้อ 35 และข้อ 36 ที่นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคพลังธรรมจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 แล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยชี้ขาดให้ยกคำร้องของหัวหน้าพรรคพลังธรรม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไทยมหาชน

นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยมหาชน ตั้งแต่วันที่ 21 พฤษภาคม 2545 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า "ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา" ทั้งนี้ พรรคไทยมหาชนต้องดำเนินการดังกล่าว ภายในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2545 แต่ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันแล้ว พรรคไทยมหาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 อันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้ดำเนินการ และส่งสำเนาดังกล่าวให้พรรคไทยมหาชนทราบและยื่นคำชี้แจงตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541

นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยมหาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าพรรคไทยมหาชนได้แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง จำนวน 3 สาขา เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2545 โดยไม่ปรากฏเอกสารพรรคไทยมหาชนเกี่ยวกับรายงานจำนวนสมาชิกพรรคและการจัดตั้งสาขาพรรคเพิ่มเติมแต่อย่างใด ต่อมาพรรคไทยมหาชนได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า นายประมวล บัวธรา ได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค ทำให้คณะกรรม การบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามข้อบังคับพรรคไทยมหาชน พ.ศ. 2545 ข้อ 24 (7) และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำร้องให้พรรคไทยมหาชน เพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 แต่พรรคไทยมหาชนก็มิได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ต่อศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

จึงฟังเป็นที่ยุติว่า พรรคไทยมหาชนไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป และไม่อาจจัดตั้งสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาได้ จึงมีเหตุให้ยุบพรรคไทยมหาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงสั่งให้ยุบพรรคไทยมหาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ

นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากพรรคแก้ปัญหาชาติมีเหตุต้องเลิกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า ในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี ครั้งที่ 2/2546 วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2546 พรรคแก้ปัญหาชาติมีมติให้ยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ เนื่องจากมีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการหาสมาชิกและการจัดตั้งสาขาพรรค ซึ่งระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันไม่เพียงพอ จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 เป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันที่พรรคแก้ปัญหาชาติต้องหาสมาชิกและจัดตั้งสาขาพรรคให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 แต่พรรคแก้ปัญหาชาติไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป และมีสาขาพรรคไม่ครบตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) อีกด้วย

พรรคแก้ปัญหาชาติ โดยนางสาวขเรศ เชาวทัศน์ รองหัวหน้าพรรครักษาการแทนหัวหน้าพรรค มีหนังสือชี้แจงว่า เมื่อนายประพิณ สังขพงษ์ หัวหน้าพรรคลาออก พรรคไม่สามารถหาคนที่มีความเหมาะสมมาดำรงตำแหน่งแทนได้ที่ประชุมใหญ่จึงมีมติให้ยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ

ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของพรรคแก้ปัญหาชาติ ครั้งที่ 2/2546 มีมติให้ยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ เป็นไปตามข้อบังคับพรรคแก้ปัญหาชาติ ข้อ 105 กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคแก้ปัญหาชาติได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) ประกอบกับพรรคแก้ปัญหาชาติไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป และไม่ดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคให้ครบตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

มาตรา 29 กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคแก้ปัญหาชาติได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) อีกด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีมีเหตุให้ยุบพรรคแก้ปัญหาชาติได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) และ (5)

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสองสั่งให้ยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพ

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากพรรคสันติภาพไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 คือ ไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2545 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546

ข้อเท็จจริงฟังได้ความว่า หัวหน้าพรรคสันติภาพได้ลงนามรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2545 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2546 แต่ได้ยื่นรายงานดังกล่าว ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ลงรับวันที่ 29 เมษายน 2546

พรรคสันติภาพชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า คำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง เป็นความเท็จ ความจริงพรรคสันติภาพ ผู้ถูกร้อง ได้ยื่นรายงานกิจการของพรรคสันติภาพ ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำปี 2545 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2546 และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ลงชื่อรับลงวันที่ 31 มีนาคม 2546 และเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 พรรคสันติภาพได้ยื่นแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคเพิ่มเติมให้ครบถ้วนประกอบรายงานที่ได้ยื่นไว้ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2546 ด้วย และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้รับเอกสารดังกล่าวไว้โดยลงลายมือชื่อผู้รับและลงวันที่รับไว้ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2546 พรรคสันติภาพจึงได้ยื่นเรื่องรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมือง ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม 2546 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 แล้ว

นายทะเบียนพรรคการเมือง ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ชื่อพรรคสันติภาพ ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เลขที่ 3/2541 และพรรคสันติภาพได้เคยรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2541 พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2543 และพ.ศ. 2544 ต่อคณะกรรมการคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมทุกปี พรรคสันติภาพ ได้รับเงินสนับสนุนเพื่อค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคสำหรับสาขาพรรค จำนวน 68,070 บาท โดยเบิกจ่ายไปแล้ว 2 งวดๆ ละ 9,000 บาท รวมเป็นเงิน 18,000 บาท เมื่อใกล้สิ้นสุดระยะเวลาการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีหนังสือแจ้งให้พรรคสันติภาพดำเนินการแต่ไปรษณีย์ได้ส่งคืน เนื่องจากพรรคสันติภาพย้ายไม่ทราบที่อยู่ใหม่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบแล้ว พรรคสันติภาพมีหน้าที่ต้องรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2545 ต่อคณะกรรมการคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่ปรากฏว่า พรรคสันติภาพไม่ได้ส่งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม 2545 ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จึงมีเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ได้

นายทะเบียนพรรคการเมือง ชี้แจงเพิ่มเติม ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พรรคสันติภาพได้ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ประจำปี 2545 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2546 จริง โดยเอกสารที่ส่งมีเฉพาะแบบรายงาน ท.พ. 8

จำนวน 8 แผ่น ซึ่งรายงานดังกล่าวไม่มีแบบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. 2545 ส่วนการยื่นแบบรายงานของพรรคสันติภาพ เพิ่มเติม จำนวน 2 ชุด ต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง คือ ชุดที่ 1 แบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคสันติภาพ ลงวันที่ 31 มีนาคม 2546 ยื่นต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ลงรับวันที่ 28 เมษายน 2546 ตรวจสอบแล้วมีข้อความเหมือนกับเอกสารที่ส่งให้นายทะเบียนพรรคการเมือง แต่เพิ่มข้อมูลรายละเอียดของทรัพย์สินและหนี้สิน ชุดที่ 2 แบบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. 2545 ของพรรคสันติภาพ ลงวันที่ 31 มีนาคม 2546 ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ลงรับวันที่ 29 เมษายน 2546

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้อง ยอมรับว่า ได้ยื่นรายงานกิจการของพรรคสันติภาพ ประจำปี พ.ศ. 2545 ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2546 และเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ลงรับวันที่ 31 มีนาคม 2546 ซึ่งเป็นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคสันติภาพ ตามนัยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ส่วนการยื่นแบบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. 2545 พรรคสันติภาพได้ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2546 โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ลงรับหนังสือเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2546 ซึ่งเป็นการรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ตามนัยมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นการรายงานที่เกินเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงทำข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ ไม่ได้ดำเนินการทำให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 62 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคสันติภาพได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

จึงวินิจฉัยด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ ให้มีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังมหาชน

นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าพรรคพลังมหาชนแจ้งขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการบริหารพรรค โดยที่การประชุมใหญ่สามัญพรรคพลังมหาชน เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2542 เพื่อเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการบริหารพรรคมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม คือ ไม่ครบ 100 คน ตามข้อบังคับพรรคพลังมหาชน ข้อ 69 และข้อ 70 ที่กำหนดให้องค์ประชุมใหญ่พรรคต้องมีสมาชิกพรรคมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน จึงจะเป็นองค์ประชุม ข้อเท็จจริงปรากฏว่า มีผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่พรรคอย่างมากที่สุดเพียง 93 คน องค์ประชุมจึงไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรค นายทะเบียนพรรคการเมือง จึงไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการบริหารพรรคตามมติที่ประชุมใหญ่พรรคพลังมหาชนดังกล่าว ซึ่งจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกพรรคและการเข้าร่วมประชุมใหญ่พรรคพลังมหาชน พบว่า บุคคลผู้มีรายชื่อเข้าร่วมประชุม จำนวน 12 คน ให้ถ้อยคำยืนยันว่า ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคและไม่ได้เข้าร่วมประชุม ส่วนอีก 4 คน ยืนยันว่าเป็นสมาชิกพรรคแต่ไม่ได้เข้าร่วมประชุม แสดงให้เห็นว่า พรรคพลังมหาชนมีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง เพื่อให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเข้าใจว่า การประชุมใหญ่สามัญพรรค เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2542 พรรคพลังมหาชนได้ดำเนินการเป็นไปตามข้อบังคับพรรคและตามที่กฎหมายกำหนด พร้อมทั้งพรรคได้แจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมาย จึงเป็นการจงใจฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 25 และมาตรา 26 ซึ่งเป็นเหตุยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพลังมหาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัย พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้พรรคพลังมหาชนยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพลังมหาชน เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 และมาตรา 35 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้แล้ว โดยข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า บุคคลผู้มีรายชื่อในบัญชีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 16 คน ไม่ได้เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญพรรคพลังมหาชน เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2542 ทำให้มีสมาชิกพรรคเข้าร่วมประชุมใหญ่พรรคอย่างมากไม่เกิน 93 คน ประกอบกับผู้ถูกร้องได้ชี้แจงยอมรับว่าในการจัดประชุมใหญ่ครั้งนี้คณะกรรมการบริหารพรรคเชื่อโดยสุจริตว่า ผู้ที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมดเป็นสมาชิกของพรรค และพรรคไม่ได้ขอตรวจบัตรประจำตัวสมาชิกพรรคและบัตรประจำตัวประชาชนของสมาชิกพรรคแต่อย่างใด เพียงแต่ขอร้องให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น พรรคจึงไม่อาจทราบได้ว่า รายชื่อและลายมือชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมนั้นถูกต้องมากน้อยเพียงใด การที่คณะกรรมการบริหารพรรคพลังมหาชนมีหน้าที่ดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรค ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ แต่ไม่กระทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงฟังได้ว่าพรรคพลังมหาชนไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคพลังมหาชน ข้อ 69 และข้อ 70 เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 26 เมื่อพรรคพลังมหาชนไม่ได้ดำเนินการประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคพลังมหาชน ข้อ 69 และข้อ 70 เพื่อมีมติเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคดังกล่าว เห็นได้ว่า การที่พรรคพลังมหาชนแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการบริหารพรรค ซึ่งเป็นกิจการที่กำหนดให้พรรคการเมืองต้องดำเนินการโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่พรรคพลังมหาชน เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 25 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพลังมหาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนา

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2545 และคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ 21 มีนาคม 2546 ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสังคมพัฒนา เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2545 และภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสังคมพัฒนา พรรคสังคมพัฒนายังไม่มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 มีเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนา ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ต่อมา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2546 พรรคสังคมพัฒนาได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ในคราวประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคสังคมพัฒนา ครั้งที่ 1/2546 เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2546 ที่ประชุมได้มีมติให้ยุบเลิกพรรคสังคมพัฒนาตามข้อบังคับพรรคสังคมพัฒนา พ.ศ. 2545 ข้อ 30 (8) และข้อ 107 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องเพิ่มเติม ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนา ตามมาตรา 65 วรรคสอง อีกเหตุหนึ่งด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้อง และคำร้องเพิ่มเติมไว้ดำเนินการ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้อง และสำเนาคำร้องเพิ่มเติมให้พรรคสังคมพัฒนาเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา แต่พรรคสังคมพัฒนามิได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนาเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 และมีเหตุต้องเลิกพรรคการเมืองตามข้อบังคับพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองพ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) และ(5) ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคสังคมพัฒนาได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2545 จึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสังคมพัฒนาตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 การที่พรรคสังคมพัฒนาได้แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง จำนวน 4 สาขา ได้แก่ สาขาพรรคลำดับที่ 1 จังหวัดศรีสะเกษ ลำดับที่ 2 จังหวัดลำปาง ลำดับที่ 3 จังหวัดนนทบุรี และลำดับที่ 4 จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคสังคมพัฒนาทั้ง 4 สาขา เนื่องจากพรรคสังคมพัฒนาได้จัดประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรค ลำดับที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 ก่อนที่คณะกรรมการบริหารพรรคจะอนุมัติให้จัดตั้งสาขาพรรคทั้งสี่ กรณีจึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในข้อบังคับพรรคสังคมพัฒนา ข้อ 55 และข้อ 58 และพรรคสังคมพัฒนามิได้โต้แย้งข้อกล่าวหาตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด จึงฟังได้ว่า พรรคสังคมพัฒนาไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ตามมาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนาได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) สำหรับคำร้องเพิ่มเติม พิจารณาแล้วเห็นว่า คณะกรรมการบริหารพรรคสังคมพัฒนามีมติให้ยุบเลิกพรรคสังคมพัฒนาตามข้อบังคับพรรคสังคมพัฒนา พ.ศ. 2545 ข้อ 30 (8) และข้อ 107 ข้อนี้เป็นอีกกรณีหนึ่งที่มีเหตุให้ยุบพรรคสังคมพัฒนาได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคสังคมพัฒนา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไทยเสรี

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยเสรี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจาก พรรคไทยเสรี ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 25 และมาตรา 26

โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า ในคราวประชุมใหญ่สามัญ 2545/2546 ของพรรคไทยเสรี เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2546 ได้มีมติ (1) เปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคไทยเสรี (2) เปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคไทยเสรี (3) ขยายระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารพรรค โดยให้คณะกรรมการบริหารพรรคชุดเดิมบริหารพรรคต่อไปอีกหนึ่งสมัย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้หัวหน้าพรรคไทยเสรีส่งคำชี้แจงและเอกสารเพิ่มเติมและมอบให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่า ผู้ที่ปรากฏชื่อในบัญชีรายชื่อที่พรรคไทยเสรี แจ้งว่า เป็นผู้เข้าร่วมประชุมพรรคครั้งดังกล่าว จำนวน 15 คน ไม่ทราบเรื่องการประชุม ไม่ได้เข้าร่วมประชุม และผู้ที่ปรากฏชื่อในบัญชีรายชื่อ จำนวน 10 คน ได้รับหนังสือเชิญประชุม เมื่อเลยกำหนดเวลาประชุมไปแล้วและไม่ได้เข้าร่วมประชุม พรรคไทยเสรีมีหน้าที่ต้องดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับพรรคการเมือง แต่พรรคไทยเสรีไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคไทยเสรี จึงเป็นการจงใจฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 25 และมาตรา 26 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยเสรี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

พรรคไทยเสรีโดยนายนิตย์ สรสิทธิ์ หัวหน้าพรรคไทยเสรี ได้มีหนังสือ ลงวันที่30 กันยายน 2546 ขอรับสารภาพทุกข้อกล่าวหา

ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยเสรี

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2545/2546 ของพรรคไทยเสรี เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2546 เป็นการประชุมเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และการขยายระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารพรรคมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่ถึง 100 คน ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคไทยเสรี พ.ศ. 2545 ข้อ 69 ข้อ 70 ข้อ 72 และข้อ104 จึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 25 และมาตรา 26 กรณีจึงมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไทยเสรี ได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคไทยเสรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยเสรี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย

อัยการสูงสุด ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 23 กันยายน 2551 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) (2) และมาตรา 95 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 โดยมีคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ดังนี้

(1) มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยนางอนงค์วรรณ เทพสุทิน หัวหน้าพรรค เนื่องจากนายสุนทร วิลาวัลย์ กรรมการบริหารพรรคและเป็นรองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(2) มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคตามบัญชีรายชื่อเอกสารท้ายคำร้องหมายเลข 2 ทั้งหมดหรือจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคที่เป็นผู้มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบการกระทำของผู้สมัคร มีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 โดยขอให้เป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้ถูกร้อง ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2551 โดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย รวมทั้งโต้แย้งการมีผลบังคับใช้ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) และมาตรา 95 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องของผู้ร้องต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) และมาตรา 95 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ประกอบข้อกำหนด

ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 27 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้องได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณีร้องขออีก ศาลจึงงดการไต่สวน ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 37 และเปิดโอกาสให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องหรือผู้แทนแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยตามประเด็นแห่งคดี มีประเด็นที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งเกี่ยวกับความมีผลบังคับใช้ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ที่ว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจนำข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำ คำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 มาใช้ในการสั่งรับคำร้องของผู้ร้องที่ขอให้ยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตยไว้พิจารณาวินิจฉัยและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปได้ เพราะพ้นระยะเวลาการบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 300 วรรคห้า และการที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาไม่ต้องด้วยข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (17) นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคห้าบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้และศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 เพื่อใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีและใช้ข้อกำหนดดังกล่าวในการพิจารณาวินิจฉัยคดีมาโดยตลอดและข้อกำหนดดังกล่าวในหมวด 2 อำนาจศาล ข้อ 17 (17) ก็เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ นั้น ขณะที่ทำการวินิจฉัยคำร้องนี้ อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาในกระบวนการนิติบัญญัติ และระยะเวลาตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 300 วรรคห้า ที่กำหนดให้ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ก็เป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดให้ฝ่ายนิติบัญญัติดำเนินการเท่านั้น โดยไม่ได้มีบทบัญญัติว่าหากตราไม่เสร็จภายในกำหนดให้ข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ศาลออกใช้บังคับเป็นอันสิ้นผลไปแต่อย่างไร ศาลรัฐธรรมนูญจึงยังใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีต่อไปได้

ประเด็นแห่งคดีที่จะพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 หรือไม่

ประเด็นที่ 2 มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ที่จะให้การเลือกตั้งของประเทศเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบัญญัติป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้วยการใช้เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดซื้อสิทธิซื้อเสียงของประชาชนเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง อันเป็นวิธีการที่นักการเมืองส่วนหนึ่งใช้กันมานานจนเป็นความเคยชินแล้วกลายเป็นจุดเปราะบางทางการเมืองที่นักการเมืองผู้กระทำไม่รู้สำนึกว่าเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงทำให้การเมืองและประชาธิปไตยของประเทศไทยไม่พัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักการเมืองเหล่านี้ เมื่อเข้าสู่อำนาจแล้ว ย่อมใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยไม่มีความละอาย เพื่อเตรียมไว้สำหรับใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเพื่อให้ได้

อำนาจสำหรับแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบต่อไป เป็นวัฏจักรที่เลวร้ายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและกำหนดวิธีการลงโทษไว้อย่างชัดเจนและเข้มงวดเพื่อป้องกันนักการเมืองที่ไม่สุจริตเหล่านี้ ไม่ให้มีโอกาสเข้ามาก่อให้เกิดความเสื่อมเสียทางการเมือง และเพื่อส่งเสริมนักการเมืองที่ตั้งมั่นอยู่ในสุจริตธรรม ให้ได้มีโอกาสทำภารกิจอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 1 นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นปัญหาการกระทำความผิดของนายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องนั้น ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแล้ว อันเป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 อันเป็นกระบวนการขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีดังกล่าวได้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ประเด็นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยไว้แล้วนั้น เป็นประเด็นข้อเท็จจริงเดียวกันกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้วินิจฉัยตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 วรรคหนึ่ง ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นการทุจริตการเลือกตั้ง ประเด็นข้อเท็จจริงเรื่องการกระทำของนายสุนทร วิลาวัลย์ เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 หรือไม่ จึงถือเป็นที่ยุติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ทั้งไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินการใดที่มิได้เป็นไปตามขั้นตอนวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและดุลพินิจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้

ประเด็นที่ 2 มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาดว่า ถ้ามีการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องและคำแถลงการณ์ของหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องจะยืนยันว่า พรรคการเมือง หัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรค จะไม่ได้เป็นผู้กระทำก็ตาม กฎหมายยังให้ถือว่าเป็นผู้กระทำ จึงเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ แม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ ทั้งนี้เนื่องจากความผิดในการทุจริตซื้อสิทธิซื้อเสียงในการเลือกตั้งเป็นความผิดที่มีลักษณะพิเศษที่ผู้กระทำจะใช้วิธีการอันแยบยลยากที่จะจับได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารพรรคจะต้องคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมทำงานกับพรรค และคอยควบคุม ดูแล สอดส่องไม่ให้คนของพรรคกระทำความผิด โดยมีบทบัญญัติให้พรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคจะต้องรับผิดในการกระทำของกรรมการบริหารพรรคคนที่ไปกระทำความผิดด้วย ในทำนองเดียวกันกับหลักความรับผิดของนิติบุคคลทั่วไปที่ว่า ถ้าผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไปกระทำการใดที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นแล้ว

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลจักต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย จะปฏิเสธความรับผิดชอบมิได้ คดีนี้จึงถือได้ว่า มีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าสมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

โดยที่ผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมืองอันเป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องเป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง ชอบธรรม และสุจริต การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้อง ควรได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ด้วยความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองผู้ถูกร้องเป็นหลัก มิใช่ได้มาเพราะผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างที่เป็นเหตุจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้ กรรมการบริหารพรรคทุกคนก็ควรต้องช่วยกันทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคส่ง ตลอดจนกรรมการบริหารพรรคด้วยกันเอง มิให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดฝ่าฝืนกฎหมาย แต่นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องกลับใช้วิธีการอันผิดกฎหมายเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง ทำให้ผู้ถูกร้องได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้น ซึ่งต้องถือว่าผู้ถูกร้องได้รับประโยชน์แล้ว กรณีจึงเป็นเรื่องร้ายแรง

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามมาตรา 237 วรรคสอง จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น เห็นว่า หากผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเองย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่ในตัวแล้วว่า กรรมการบริหารพรรคคนนั้นมีทั้งเจตนาและการกระทำผิด ยิ่งกว่าเพียงรู้เห็นเป็นใจกับผู้อื่นเสียอีก จึงย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่นเป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอีกต่อไป เพราะกรรมการบริหารพรรคที่กระทำผิดตามวรรคหนึ่งก็มีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคในขณะกระทำความผิดด้วย จึงเป็นกรณีที่ร้ายแรงกว่ากรณีบุคคลอื่นที่มิใช่หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคเป็นผู้กระทำ อันเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า เมื่อกฎหมายห้ามกระทำสิ่งชั่วร้ายใดไว้ สิ่งที่ชั่วร้ายมากกว่านั้นย่อมถูกห้ามไปด้วย ซึ่งตรงกับสามัญสำนึกของสุจริตชนทั่วไป และตรงกับตรรกะที่ว่า “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” ข้ออ้างของพรรคผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

การที่นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง มีบทบาทสำคัญในพรรค จึงเป็นผู้มีหน้าที่ต้องควบคุมและสอดส่องดูแลให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนบริหารอยู่ กระทำการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่กลับเป็นผู้มากระทำความผิดเสียเอง อันเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ กรณีจึงมีเหตุอันสมควรที่จะต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีงาม และเพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งป้องปรามมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

ประเด็นที่พรรคผู้ถูกร้องอ้างว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 นั้น เห็นว่า มาตรา 103 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 แต่เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกัน พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 การสิ้นสุดสภาพนิติบุคคลของพรรคการเมืองจึงเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การยุบพรรคเป็นการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองประเภทหนึ่งที่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้ มิใช่จำกัดเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจสั่งให้ยุบพรรค แต่มีอำนาจสั่งให้เลิกกระทำการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสามเท่านั้น เห็นว่า การร้องขอให้ยุบพรรคตามคำร้องในคดีนี้เป็นการร้องขอให้ยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 มิใช่การร้องขอให้ยุบพรรคตามมาตรา 68 เพียงลำพัง ศาลจึงมีอำนาจที่จะวินิจฉัยให้ยุบพรรคได้โดยไม่จำต้องสั่งให้เลิกกระทำการตามมาตรา 68 วรรคสาม สำหรับการยื่นคำร้องของผู้ร้อง นั้น เป็นการยื่นคำร้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

มาตรา 95 และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องตามครรลองแห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ทุกประการแล้ว จึงเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

สำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ หัวหน้าพรรคได้ลาออกตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม 2550 แล้ว จึงถือว่ากรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งแล้ว นั้น เห็นว่า แม้หัวหน้าพรรคจะลาออกทำให้กรรมการบริหารทั้งคณะต้องพ้นจากตำแหน่ง แต่ตามข้อบังคับของพรรคมัชฌิมาธิปไตย พ.ศ. 2550 ข้อ 30 วรรคห้า กำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคทั้งหมดยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่านายทะเบียนพรรคการเมืองจะตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ เช่นนี้ จึงต้องถือว่านายสุนทร วิลาวัลย์ ยังคงมีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตยอยู่ในขณะเกิดเหตุแม้เป็นเพียงผู้รักษาการก็ไม่ทำให้ฐานะเปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเน้นย้ำตรงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสี่ ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่า เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดเป็นเวลาห้าปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งเป็นอื่นได้ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในคดีนี้เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบกับมาตรา 68 วรรคสี่ มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็มิอาจลบล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้

ส่วนประเด็นคำขอหรือคำโต้แย้งอื่นของผู้ถูกร้อง นั้น เมื่อได้วินิจฉัยประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ตามที่กล่าวครบถ้วนแล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยให้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย ซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่กระทำความผิด เป็นระยะเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไท

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจำนวนสามคำร้องคือ

คำร้องที่ 1 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2545 ขอให้สั่งยุบพรรคไท เนื่องจากพรรคไทนำเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไปใช้จ่ายไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พรรคไทได้รับการจัดสรรเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2544 จำนวน 142,623.63 บาท แต่ไม่นำเงินที่ได้รับไปชำระตามวัตถุประสงค์ที่ขอเบิกจ่ายปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยจนถึงวันที่ 12 กรกฎาคม 2545 ซึ่งนับเป็นระยะเวลาล่วงเลยถึงปีเศษ จึงได้นำเงินไปชำระให้แก่การสื่อสารแห่งประเทศไทย พรรคไทอ้างว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ได้แนบมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้วินิจฉัยความผิดของพรรคไทเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 (6) ประกอบมาตรา 19 การนำเงินค่าไปรษณียากรดังกล่าวไปทดรองจ่ายในกิจการอื่นของพรรคของนายธนบดินทร์ แสงสถาพร หัวหน้าพรรค ไม่มีผลผูกพันซึ่งเป็นเหตุให้พรรค

ต้องถูกยุบ คำร้องของผู้ร้องยื่นเกินกำหนดเวลาสิบห้าวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำร้องที่ 2 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2546 ขอให้สั่งยุบพรรคไท เนื่องจากการดำเนินการประชุมใหญ่ของพรรคไทไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคไท พ.ศ. 2541 ข้อ 62 (มีกรรมการบริหารพรรคและผู้แทนสาขาพรรคมาร่วมประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง) ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ข้อบังคับพรรคไท พ.ศ. 2541 ข้อ 61 และข้อ 62 กำหนดให้ที่ประชุมใหญ่สามัญ หรือวิสามัญของพรรคต้องประกอบไปด้วยคณะกรรมการบริหารพรรค มาร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม ซึ่งพรรคไทมีกรรมการบริหารพรรค จำนวน 41 คน แต่มีผู้เข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี ครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2545 จำนวน 17 คน จึงมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่ถึงกึ่งหนึ่งที่จะเป็นองค์ประชุม ตามข้อบังคับพรรคและตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 พรรคไทอ้างว่าได้มีกรรมการบริหารพรรคลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคไปเมื่อต้นปี พ.ศ.2545 และได้รายงานการลาออกให้ผู้ร้องทราบแล้วตามแบบหนังสือแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (แบบ ท.พ.5) อันมีผลให้คณะกรรมการบริหารพรรคไทมีเพียงจำนวน 22 คนมิใช่ 31 คน

คำร้องที่ 3 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2546 ขอให้สั่งยุบพรรคไท เนื่องจากพรรคไทไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ในรอบปี 2545 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พรรคไทได้รับเงินจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามแผนงานและโครงการปี 2544 จำนวน 2 งวด งวดที่ 1 เบิกจ่ายเป็นโครงการค่าใช้จ่ายอำนวยการพรรค จำนวน 39,300 บาท โครงการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ จำนวน 209,600 บาท โครงการจัดการบรรยายทางวิชาการเพื่อเผยแพร่กิจกรรมและนโยบายพรรค จำนวน 39,300 บาท งวดที่ 2 เบิกจ่ายเป็นโครงการค่าใช้จ่ายอำนวยการพรรค จำนวน 39,300.- บาท รวมเป็นเงิน 327,500 บาท และเบิกจ่ายค่าสาธารณูปโภคอีก 2 งวดๆ ละ 27,000.- บาท รวมเป็นเงิน 54,000 บาท ซึ่งรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 381,500 บาท โดยพรรคไทได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2545 แต่เป็นการส่งเฉพาะแบบรายงานไม่มีการลงรายละเอียดในแบบ เพียงแต่ได้หมายเหตุว่าข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรเงินและโครงการต่างๆ ยังไม่สามารถลงรายละเอียดได้ เนื่องจากเอกสารส่วนหนึ่งเก็บไว้ในสำนักงานใหญ่พรรคไท (เดิม) ที่มีกรณีพิพาทกับเจ้าของบ้านเช่าและถูกล็อคกุญแจไว้ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินสนับสนุนให้พรรคไทชี้แจงและให้พรรคไทจัดส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ซึ่งพรรคไทได้ชี้แจงว่า ไม่ได้รับการจัดสรรเงินตามโครงการการจัดบรรยายทางวิชาการเพื่อเผยแพร่กิจกรรมทางการเมืองและนโยบายพรรค งบประมาณ 257,200 บาท (ที่ถูกเป็น 157,200 บาท) เบิกจ่ายจริง 39,300 บาท แต่อย่างใด ซึ่งข้อเท็จจริงตามทางพิจารณาปรากฏว่า ได้มีการเบิกจ่ายเป็นเงินจำนวนดังกล่าวไปแล้ว

ทั้งสามคำร้องดังกล่าวเป็นเหตุให้ยุบพรรคไทได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคไท ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคไทตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาคำร้องที่ 1 แล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับการจัดสรรเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2544 จำนวน 142,400 บาท และค่าโทรศัพท์ จำนวน 223.63 บาท รวมเป็นเงิน 142,623.63 บาท จนถึงวันที่ 4 กรกฎาคม 2545 จึงได้นำเงินไปชำระค่าไปรษณียากรให้แก่การสื่อสารแห่งประเทศไทยซึ่งนับเป็นระยะเวลาล่วงเลยถึงปีเศษ ข้อเท็จจริงจึงเป็นที่ปรากฏโดยชัดแจ้งว่า ผู้ถูกร้องได้รับเงินสนับสนุน

จากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไปแล้ว แต่ไม่นำเงินไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62

การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าผู้ร้องไม่ได้แนบมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้วินิจฉัยความผิดของผู้ถูกร้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 10 (6) ประกอบมาตรา 19 นั้น

เห็นว่า การสอบสวนข้อเท็จจริงเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ที่บัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นผู้รักษาการ และมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 5 และมาตรา 6 ที่บัญญัติให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นนายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่และรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นว่า มีเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง กรณีจึงไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา 10 (6) ข้ออ้างของผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

ส่วนกรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า การนำเงินค่าไปรษณียากรดังกล่าวไปทดรองจ่ายในกิจการอื่นของพรรคของนายธนบดินทร์ฯ หัวหน้าพรรค ไม่มีผลผูกพันซึ่งเป็นเหตุให้พรรคต้องถูกยุบนั้น

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 37 วรรคหนึ่ง มาตรา 20 วรรคสอง ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 70 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ที่บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองซึ่งเป็นนิติบุคคล ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอกแล้วเห็นว่า ข้ออ้างของผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

สำหรับกรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า คำร้องของผู้ร้องยื่นเกินกำหนดเวลาสิบห้าวันนั้น

เห็นว่า วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองนั้น คือ วันที่ผู้ร้องได้พิจารณาและเห็นชอบให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ 27 กันยายน 2545 ตามที่เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งมีบันทึกข้อความที่ ลต 0402 (ฝปส.)/734 ลงวันที่ 25 กันยายน 2545 รายงานเรื่องผู้ถูกร้องใช้จ่ายเงินไม่เป็นไปตามมาตรา 62 ซึ่งเมื่อนับถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ คือ วันที่ 9 ตุลาคม 2545 จึงอยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าวัน ตามมาตรา 65 วรรคสอง ข้ออ้างของผู้ถูกร้อง ข้อนี้จึงฟังไม่ขึ้นอีกเช่นกัน

พิจารณาคำร้องที่ 2 แล้ว เห็นว่า พรรคผู้ถูกร้องมีกรรมการบริหารพรรค จำนวน 41คน แต่มีผู้เข้าร่วมประชุมสามัญประจำปี ครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2545 จำนวน 17 คน จึงมีผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่ไม่ถึงกึ่งหนึ่งที่จะเป็นองค์ประชุม ตามข้อบังคับพรรคไท ข้อ 62 และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26

ส่วนกรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ได้มีกรรมการบริหารพรรคลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคไปเมื่อต้นปี 2545 และได้รายงานการลาออกให้ผู้ร้องทราบแล้วนั้น

เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง หรือรายการตามมาตรา 13 วรรคสอง (5) ... ให้หัวหน้าพรรคการเมืองต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พิจารณาแก้ไขรายละเอียดดังกล่าว และวรรคสอง การเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงจากนายทะเบียนแล้ว ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้อง เพียงแต่แจ้งรายงานจำนวนสมาชิกพรรคที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปี 2545 (แบบ ท.พ. 5) ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้แจ้งปีละครั้ง จึงมิใช่การรายงานกรณีเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ที่จะมีผลให้จำนวนคณะกรรมการบริหารลดลงจาก 31 คน เหลือจำนวน 22 คน แต่อย่างใด เมื่อมีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 17 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 41 คน จึงถือได้ว่า ผู้ถูกร้องดำเนินการประชุมใหญ่สามัญครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2545 ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26

สำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ร้องยื่นคำร้องเกินเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้น

เมื่อผู้ร้องได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2546 จึงถือว่าเป็นวันที่ความปรากฏต่อผู้ร้องในวันดังกล่าว ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้สั่งยุบพรรคไท เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2546 จึงไม่เกินกำหนดระยะเวลาสิบห้าวัน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ข้ออ้างของผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

พิจารณาคำร้องที่ 3 แล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2545 แต่เป็นการส่งเฉพาะแบบรายงานไม่มีการลงรายละเอียดในแบบ เพียงแต่ได้หมายเหตุไว้ ซึ่งข้อเท็จจริงตามทางพิจารณาปรากฏว่า ได้มีการเบิกจ่ายเป็นเงินจำนวนดังกล่าวไปแล้วนั้น

เห็นว่า ข้ออ้างของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังเหตุผลเป็นข้อหักล้าง ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ได้ กรณีจึงมีเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) อีกกรณีหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 13 คน วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 2 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2546 เรื่อง หัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33

พรรคชีวิตที่ดีกว่าได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2542 ต่อมาเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2544 พรรคได้จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2544 โดยที่ประชุมใหญ่เห็นชอบให้มีการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค ซึ่งพรรคชีวิตที่ดีกว่าได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตามนัยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือแจ้งพรรคชีวิตที่ดีกว่าโดยสรุปว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้พิจารณาแล้ว สั่งให้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่าบางส่วน และไม่ตอบรับในบางส่วน โดยข้อบังคับที่ตอบรับ คือ ข้อ 9 ข้อ 19 ข้อ 20 วรรคหนึ่ง ข้อ 28 ข้อ 31 ข้อ 39 ข้อ 42 ข้อ 47 และข้อ 55 และได้จัดส่งประกาศดังกล่าวไปให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วตามนัย มาตรา 33 วรรคสี่ และมาตรา 18 แล้ว

สำหรับข้อบังคับ ข้อ 20 วรรคสอง ข้อ 27 ข้อ 29 ข้อ 40 ข้อ 44 และข้อ 45 นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคดังกล่าว

พรรคชีวิตที่ดีกว่าจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดให้นายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่า ข้อ 20 วรรคสอง (10) ข้อ 27 ข้อ 29 ข้อ 40 ข้อ 44 และข้อ 45

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่า กรณีจึงต้องด้วยมาตรา 33 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

พ.ศ. 2541 ซึ่งให้นำมาตรา 17 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น เมื่อหัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่ายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องของหัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า คำสั่งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่าของนายทะเบียนพรรคการเมือง เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่า ในกรณีดังนี้

1. ขอยกเลิกข้อ 20 วรรคสอง (10) ที่กำหนดว่า "กรรมการบริหารพรรคว่างลงสองในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด ให้ถือว่ากรรมการบริหารพรรคที่เหลือสิ้นสภาพลงด้วย เมื่อกรรมการบริหารพรรคว่างลงตาม (1) – (7) ให้หัวหน้าพรรคแต่งตั้งกรรมการบริหารพรรคที่เหมาะสมให้ทำหน้าที่แทน แต่ถ้าตำแหน่งที่ว่างนั้นเป็นตำแหน่งหัวหน้าพรรคให้รองหัวหน้าพรรคลำดับต้นทำหน้าที่แทน"

2. ขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค

- ข้อ 27 ที่กำหนดว่า "การตั้งสาขาพรรคในท้องถิ่นหรือเขตเลือกตั้งใด ให้คณะกรรมการบริหารพรรคมีอำนาจจัดตั้งขึ้นตามที่เห็นสมควรให้ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการสาขาพรรคให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน เมื่อตั้งแล้วสาขาพรรคควรมีสมาชิกไม่น้อยกว่าสิบห้าคน"

- ข้อ 29 ที่กำหนดว่า "ให้เลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคในที่ประชุมใหญ่สาขาพรรคนั้นๆ โดยเลือกประธานสาขาพรรคก่อนแล้วเลือกตำแหน่งต่อมาตามลำดับ การเสนอชื่อสมาชิกเข้ารับการเลือกตั้งต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน ผู้รับรองและผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ต้องอยู่ในที่ประชุมสาขาพรรค เมื่อเลือกตั้งได้คณะกรรมการสาขาพรรคแล้ว ให้หัวหน้าพรรคแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวัน"

- ข้อ 40 ที่กำหนดว่า "การประชุมใหญ่ต้องมีสมาชิกตามข้อ 39 (1) - (5) มาประชุมอย่างน้อยสามสิบคนจึงจะเป็นองค์ประชุม"

- ข้อ 44 ที่กำหนดว่า "ให้คณะกรรมการสาขาพรรคจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญพรรคอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง สำหรับการประชุมใหญ่วิสามัญอาจมีได้เมื่อคณะกรรมการสาขาพรรคเรียกประชุมหรือกรรมการสาขาพรรคจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการสาขาพรรคเท่าที่มีอยู่ขณะนั้นเข้าชื่อร้องขอโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสาขาพรรคให้มีการประชุมวิสามัญ"

- ข้อ 45 ที่กำหนดว่า "การประชุมใหญ่สาขาพรรคต้องประกอบด้วยกรรมการสาขาพรรค สมาชิกในเขตท้องถิ่น มาประชุมอย่างน้อยสิบห้าคน จึงจะเป็นองค์ประชุม"

<u>กรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอันเป็นการสะท้อนถึงการดำเนินการทางการเมืองของพรรคการเมืองที่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกของพรรคการเมืองเป็นสำคัญ ดังนั้นการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคชีวิตที่ดีกว่าชอบด้วยเหตุผลตามมาตรา 10 ที่บัญญัติให้ข้อบังคับพรรคการเมืองต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33</u>

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า คำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่าข้อ 20 วรรคสอง ข้อ 27 ข้อ 29 ข้อ 40 ข้อ 44 และข้อ 45 เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33 แล้ว

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอำนาจประชาชน

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอำนาจประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรคอำนาจประชาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 62

โดยมีข้อเท็จจริง ตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่าพรรคอำนาจประชาชนได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2544 โดยได้นำสำเนาใบเสร็จรับเงินของมหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เล่มที่ 6357 ลงวันที่ 4 มิถุนายน ซึ่งไม่ปรากฏเลขที่ใบเสร็จรับเงินและปีที่ออกใบเสร็จรับเงิน ระบุว่าเป็นค่าพิมพ์ วารสารพรรคเพิ่มเติม ตามใบส่งของเล่มที่ 17 เลขที่ 25, 42 และ56 รวมเป็นเงิน 4,184 บาท เพื่อเป็นหลักฐานประกอบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2544 ที่พรรคอำนาจประชาชนได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในโครงการจดหมายข่าว

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบสำเนาใบเสร็จรับเงินดังกล่าวกับใบส่งของที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จัดส่งเพื่อประกอบคำชี้แจงแล้ว พบว่า ใบส่งของเล่มที่และเลขที่เดียวกันกับที่ระบุไว้ในใบเสร็จรับเงินออกเมื่อปี 2543 ซึ่งมิใช่ปีที่พรรคอำนาจประชาชนได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ประกอบกับพรรคอำนาจประชาชนระบุในรายงานการใช้จ่ายเงินฯ ว่าได้ใช้จ่ายเงินตามแผนงานให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไปในโครงการจดหมายข่าวรายเดือนพร้อมทั้งแนบสำเนาใบเสร็จรับเงินที่ออกตามใบส่งของและใบแจ้งหนี้ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในปี 2543 มาแสดงเป็นหลักฐานยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อแสดงให้เข้าใจว่าเป็นค่าใช้จ่ายประจำปี 2544 นายทะเบียนพรรคการเมือง จึงมีความเห็นว่า พรรคอำนาจประชาชนใช้จ่ายเงินและจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2544 ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ซึ่งเป็นเหตุยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า มีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคอำนาจประชาชนตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พรรคอำนาจประชาชนนำสำเนาใบเสร็จรับเงินซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการในรอบปี 2543 มาเป็นหลักฐานประกอบการรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2544 จึงเป็นกรณีที่พรรคอำนาจประชาชนมิได้ใช้จ่ายเงินสนับสนุนและจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ที่บัญญัติให้พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้และต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริง กรณีจึงมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคอำนาจประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคอำนาจประชาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเกษตรกร

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2546 และคำร้องเพิ่มเติมลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรกร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากพรรคเกษตรกรใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง โดยจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินในรอบปี 2544 ไม่เป็นไปตามความเป็นจริง

จึงเป็นการดำเนินการไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 เป็นเหตุให้ยุบพรรคเกษตรกรตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พรรคเกษตรกร ผู้ถูกร้องได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสาธารณูปโภคและด้านอื่นๆ ในปี 2544 จำนวน 158,400 บาท จากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วไม่ดำเนินการส่งเงินดังกล่าวให้สาขาพรรค ให้ครบทุกสาขาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการส่งเงิน และไม่แจ้งรายงานการส่งเงินให้แก่สาขาพรรคให้นายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้องทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ส่งเงินให้แก่สาขาพรรคตามประกาศของคณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการเบิกจ่ายเงินค่าไปรณียากร และค่าสาธารณูปโภคของพรรคการเมือง ลงวันที่ 4 เมษายน 2544 ข้อ 4 จากการตรวจสอบของผู้ร้องพบว่า มีสาขาพรรคที่ไม่ได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค งวด 1 - 4 ของปี 2544 จำนวน 12 สาขา และได้รับเงินบางส่วน 30 สาขา

ผู้ถูกร้องรับว่ารายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี 2544 ที่รายงานต่อผู้ร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 นั้น เป็นเรื่องความผิดพลาดทางบัญชีลงรายรับ รายจ่าย ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคเกษตรกรตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจง แก้ข้อกล่าวหา แล้ว ฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่ใช้จ่ายเงินที่ได้รับสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองเป็นค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคให้เป็นไปตามกฎหมาย และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในปี 2544 ไม่ถูกต้องตรงความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 จึงมีเหตุให้ยุบพรรคเกษตรกร ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เสียงข้างมาก จำนวน 12 คน วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเกษตรกรได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเกษตรกร

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรม

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ตามมาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรีธรรมไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2546 ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันดังกล่าวคือ ภายในวันที่ 30 กันยายน 2546 พรรคเสรีธรรมไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกพรรคครบจำนวนตามที่มาตรา 29 บัญญัติไว้ จึงเป็นเหตุให้พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคเสรีธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการและพิจารณาวินิจฉัยตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 12 พร้อมทั้งได้ส่งสำเนาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้พรรคเสรีธรรมยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

พรรคเสรีธรรม โดยพลเอก สุนทร หงส์พร้อมญาติ หัวหน้าพรรคได้มีหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2546 แถลงว่า ได้รับทราบข้อกล่าวหาของนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้วไม่มีข้อคัดค้าน และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีธรรมต่อไป

ประเด็นที่ขอศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเสรีธรรม ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า การแจ้งจัดตั้งสาขาพรรคเสรีธรรม ลำดับที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2546 ลงนามโดยนายสุรชาติ เมืองหงษ์ รองหัวหน้าพรรค ที่ลงนามแทนหัวหน้าพรรคโดยไม่ได้รับมอบอำนาจ และหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคเสรีธรรม เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดกระบี่ ลงวันที่ 24 กันยายน 2546 ลงนามโดยพลเอก สุนทร หงส์พร้อมญาติ รักษาการแทนหัวหน้าพรรคเสรีธรรม ที่นายทะเบียนยังไม่ได้รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคดังกล่าว และการรับสมาชิกพรรคเสรีธรรม ตั้งแต่สมาชิกหมายเลข 1,093 - 9,479 ลงนามโดยนายสุชาติ เมืองหงษ์ รองหัวหน้าพรรคที่ลงนามแทนหัวหน้าพรรคโดยไม่ได้รับมอบอำนาจ จึงปรากฏโดยชัดแจ้งว่า พรรคเสรีธรรมมีสมาชิกพรรคเพียง 1,092 คน ดังนั้น เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรีธรรม คือภายในวันที่ 30 กันยายน 2546 พรรคเสรีธรรมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติไว้ประกอบกับหัวหน้าพรรคเสรีธรรมไม่คัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง กรณีจึงมีเหตุให้ยุบพรรคเสรีธรรมได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ (14 คน) วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุยุบพรรคเสรีธรรมได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเสรีธรรม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยประชาธิปไตย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยประชาธิปไตยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กรณีพรรคไทยประชาธิปไตยใช้จ่ายเงินที่ได้รับสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 เนื่องจาก (1) พรรคมีการโอนเงินให้สาขาพรรคภายหลังที่มีการร้องเรียน (2) พรรคโอนเงินให้สาขาพรรคไม่ครบตามจำนวนที่ได้รับจากกองทุนฯ (3) การโอนเงินบางส่วนได้กระทำเมื่อปิดบัญชีตามมาตรา 38 ในวันสิ้นปีปฏิทินแล้ว (4) ไม่มีหลักฐานการโอนเงินที่ได้รับจากกองทุนฯ ให้สาขาพรรค (5) มีการใช้หลักฐานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอื่นเป็นหลักฐานค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรค และ(6) เช็คธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) สาขาพหลโยธินเลขที่ 0606617 ลงวันที่ 25 มกราคม 2543 จำนวนเงิน 5,399.35 บาท ซึ่งออกโดยบริษัท บัวหลวงอิเลคทริค จำกัด สั่งจ่ายในนาม นางฉวีวรรณ แสนขาว พร้อมทั้งใบนำฝากเช็คเพื่อเข้าบัญชีของนางฉวีวรรณแสนขาวไม่ปรากฏในงบการเงินของพรรค

ประเด็นเบื้องต้นมี 2 ประเด็น

ประเด็นที่หนึ่ง พรรคไทยประชาธิปไตยใช้จ่ายเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคประจำปี 2543 ของสาขาลำดับที่ 5 (จตุจักร) สาขาลำดับที่ 9 (ทวีวัฒนา) สาขาลำดับที่ 16 (บางคล้า) และสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก) เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 หรือไม่

ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง มีประเด็นพิจารณา 6 ประเด็น คือ

1. ประเด็นว่า พรรคไทยประชาธิปไตยโอนเงินให้สาขาพรรคภายหลังที่มีการร้องเรียนหรือไม่

พิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พรรคได้โอนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2543 ให้กับสาขาลำดับที่ 5 (จตุจักร) เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2544 ก่อนการร้องเรียน โอนเงินให้กับสาขาลำดับที่ 9 (ทวีวัฒนา) เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2544 หลังการร้องเรียน โอนเงินให้กับสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก) เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2544 หลังการร้องเรียน ส่วนสาขาลำดับที่ 16 (บางคล้า) เชื่อว่าพรรคไม่ได้โอนให้กับสาขาพรรคดังกล่าว

2. ประเด็นว่า พรรคไทยประชาธิปไตยโอนเงินให้สาขาพรรคครบตามจำนวนที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง หรือไม่ พิจารณาแล้ว ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พรรคไทยประชาธิปไตยโอนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2543 ให้กับสาขาลำดับที่ 5 (จตุจักร) และสาขาลำดับที่ 9 (ทวีวัฒนา) ครบตามจำนวนที่ได้รับจากกองทุนฯ คงมีเพียงสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก) ที่โอนให้ไม่ครบ ส่วนกรณีสาขาลำดับที่ 16 (บางคล้า) เชื่อว่าพรรคไม่ได้โอนให้สาขาพรรคดังกล่าว

3. ประเด็นว่า การโอนเงินบางส่วนได้กระทำเมื่อปิดบัญชีตามมาตรา 38 ในวันสิ้นปีปฏิทินแล้ว หรือไม่ พิจารณาแล้ว เมื่อฟังได้ว่า พรรคไทยประชาธิปไตยโอนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2543 ให้กับสาขาลำดับที่ 5 (จตุจักร) เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2544 สาขาลำดับที่ 9 (ทวีวัฒนา) และสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก) เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2544 จึงถือได้ว่าพรรคได้โอนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2543 ให้กับสาขาพรรคทั้งสามดังกล่าวเมื่อพ้นกำหนดปิดบัญชีตามมาตรา 38 ในวันสิ้นปีปฏิทิน (31 ธันวาคม 2543) แล้ว

4. ประเด็นว่า พรรคไทยประชาธิปไตยมีหลักฐานการโอนเงินที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้สาขาพรรค หรือไม่ พิจารณาเอกสารหลักฐานแล้ว ฟังได้ว่า พรรคมีหลักฐานการโอนเงินที่ได้รับจากกองทุนฯ ให้กับสาขาลำดับที่ 5 (จตุจักร) สาขาลำดับที่ 9 (ทวีวัฒนา) และสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก)

5. ประเด็นว่า พรรคไทยประชาธิปไตยใช้หลักฐานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอื่นเป็นหลักฐานค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรค หรือไม่ พิจารณาแล้วข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พรรคมีการใช้หลักฐานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอื่นเป็นหลักฐานค่าสาธารณูปโภคในกรณีของสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก)

6. ประเด็นว่า กรณีเช็คธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) สาขาพหลโยธิน เลขที่ 0606617 ลงวันที่ 25 มกราคม 2543 จำนวนเงิน 5,399.35 บาท ซึ่งออกโดยบริษัท บัวหลวง อิเลคทริค จำกัด สั่งจ่ายให้กับนางฉวีวรรณ แสนขาว พร้อมทั้งใบนำฝากเช็คเพื่อเข้าบัญชีของนางฉวีวรรณแสนขาว สาขาทวีวัฒนา ไม่ปรากฏในงบการเงินของพรรคนั้น พิจารณาแล้ว ปรากฏว่า มีการโอนเงินจำนวน 5,399.35 บาท โดยเช็คธนาคารทหารไทยฯ ดังกล่าว ให้กับสาขาพรรคลำดับที่ 9 (ทวีวัฒนา) ซึ่งมีนางฉวีวรรณ แสนขาว เป็นประธานสาขาพรรค เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2543 จริง ซึ่งฟังได้ว่าเป็นการโอนเงินค่าสาธารณูปโภคของปี 2542 ไม่ใช่ค่าสาธารณูปโภคของปี 2543 ดังนั้น กรณีดังกล่าวจึงไม่ต้องปรากฏในงบการเงินของพรรค ประจำปี 2543ประเด็นที่สอง พรรคไทยประชาธิปไตยได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2543 ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พรรคไทยประชาธิปไตยได้รับเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2543 เป็นเงิน 353,913.53 บาท โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้โอนเงินดังกล่าวให้พรรค รวม 13 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 11 โอนเงินในปี 2543 รวมเป็นเงิน 269,058.62 บาท ส่วนครั้งที่ 12 และครั้งที่ 13 โอนเงินในปี 2544 เป็นเงิน 84,854.91 บาท ดังนั้น การจัดทำงบการเงินของพรรคไทยประชาธิปไตย ประจำปี 2543 ซึ่งจัดทำ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543 ที่ถูกต้องคือ (1) รายได้เงินสนับสนุนค่าสาธารณูปโภค จำนวน 269,058.62 บาท (2) ค่าใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภค จำนวน 269,058.62 บาท และ (3) รายได้เงินสนับสนุนค่าสาธารณูปโภคค้างรับ จำนวน 84,854.91 บาท การที่พรรคจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนโดยระบุในรายงานงบการเงิน ประจำปี 2543 ว่า มีรายได้เงินสนับสนุนค่าสาธารณูปโภค เป็นเงิน 272,135.76 บาท และมีค่าใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภค

เป็นเงิน 272,135.76 บาท และระบุในงบดุล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543 ว่า รายได้เงินสนับสนุนค่าสาธารณูปโภคค้างรับเป็นเงิน 60,000 บาท จึงไม่ตรงกับความเป็นจริง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย มีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคไทยประชาธิปไตย ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่พรรคไทยประชาธิปไตยไม่ได้โอนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2543 ให้กับสาขาลำดับที่ 16 (บางคล้า) ส่วนสาขาลำดับที่ 9 (ทวีวัฒนา) และสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก) โอนให้ภายหลังจากที่มีการร้องเรียน โดยในกรณีของสาขาลำดับที่ 20 (บางมูลนาก) มีการโอนให้ไม่ครบตามจำนวนที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง นอกจากนั้น การโอนเงินดังกล่าวของพรรคให้กับสาขาพรรคได้ดำเนินการเมื่อพ้นกำหนดปิดบัญชีตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ในวันสิ้นปีปฏิทินแล้ว รวมถึงการที่พรรคมีการใช้หลักฐานซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอื่นเป็นหลักฐานค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรคลำดับที่ 20 (บางมูลนาก) ถือได้ว่า พรรคไทยประชาธิปไตยใช้จ่ายเงินสนับสนุนไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ประกอบกับการที่พรรคได้จัดทำงบดุล งบรายได้และค่าใช้จ่าย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2543 ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยระบุว่า รายได้เงินสนับสนุนค่าสาธารณูปโภค 272,135.76 บาท (ที่ถูกต้องเป็น 269,058.62 บาท) ค่าใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภค 272,135.76 บาท (ที่ถูกต้องเป็น 269,058.62 บาท) และรายได้เงินสนับสนุนค่าสาธารณูปโภคค้างรับ 60,000 บาท (ที่ถูกต้องเป็น 84,854.91 บาท) นั้น ถือได้ว่า พรรคไทยประชาธิปไตยจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเสียงข้างมาก 12 ต่อ 1 เสียง วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยประชาธิปไตยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคไทยประชาธิปไตย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้า

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้า ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากได้ตรวจสอบและพิจารณาแล้วเห็นว่าพรรคเกษตรก้าวหน้าจัดทำการรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 โดยจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงในกรณีโครงการจัดพิมพ์เอกสารต่างๆ และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2545 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงในการจ้างบุคลากร จึงเป็นเหตุให้ถูกยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ส่งสำเนาคำร้องให้พรรคเกษตรก้าวหน้าเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับหนังสือ (หนังสือลงวันที่ 11 ธันวาคม 2546 พรรคเกษตรก้าวหน้าได้รับวันที่ 15 ธันวาคม 2546) แต่พรรคเกษตรก้าวหน้าไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในเวลาที่กำหนด ศาลรัฐธรรมนูญจึงปิดประกาศศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2547 ให้พรรคเกษตรก้าวหน้ายื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันประกาศ

หัวหน้าพรรคเกษตรก้าวหน้าได้ยื่นหนังสือชี้แจงข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้รับเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2547 สรุปได้ว่า พรรคเกษตรก้าวหน้ายอมรับตามข้อเท็จจริงเท่าที่ให้ถ้อยคำต่อคณะสอบสวนข้อเท็จจริง ส่วนข้อกล่าวหาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้รับทราบแล้วโดยตลอด ไม่ขอชี้แจงคัดค้านข้อกล่าวหาอีก นอกจากนี้หัวหน้าพรรคเกษตรก้าวหน้ายังได้ชี้แจงฐานะส่วนตัวว่า ผู้อำนวยการพรรคซึ่งเป็นสามีเชิดให้ตนรับรู้เกี่ยวกับการจ้าง

และการรับเงินเดือนของบุคลากร จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้าตามคำร้องของผู้ร้อง รวมทั้งขอให้มีคำสั่งเกี่ยวกับความผิดทางอาญา และการสืบหาทรัพย์สิน หนี้สิน ของพรรคเพื่อส่งคืนให้กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองด้วย

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้าเนื่องจากพรรคเกษตรก้าวหน้าจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 และรอบปี พ.ศ. 2545 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้วเห็นว่า พรรคเกษตรก้าวหน้าได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 และรอบปี พ.ศ. 2545 จึงมีหน้าที่ต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ซึ่งผู้ถูกร้องได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีดังกล่าวยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว การที่ผู้ถูกร้องได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 กรณีโครงการจัดพิมพ์เอกสารต่างๆ ว่า ได้ชำระค่าจัดพิมพ์เอกสารเรียบร้อยแล้ว พร้อมจัดส่งสำเนาหลักฐานการจ่ายเงินค่าจัดพิมพ์เอกสารนั้น ข้อเท็จจริงจากเอกสารหลักฐานและการให้ปากคำของเจ้าของโรงพิมพ์ที่พรรคเกษตรก้าวหน้าจ้างให้ดำเนินการจัดพิมพ์เอกสาร ฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้จ้างโรงพิมพ์ดังกล่าวดำเนินการจัดพิมพ์เอกสารต่างๆ ตามโครงการในปี 2544 โดยจ่ายเงินค่าจ้างพิมพ์เป็นงวดๆ และไม่ได้จ่ายให้ครบถ้วนภายในปี 2544 โดยยังคงค้างค่าจ้างจัดพิมพ์เอกสารอยู่อีก 10,000 บาท โรงพิมพ์จึงไม่ได้ออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้ถูกร้อง แต่ได้ออกใบกำกับภาษี/ใบส่งของลงวันที่ 12 มีนาคม 2545 ให้แทน ซึ่งสอดคล้องกับคำชี้แจงของผู้ถูกร้องตามหนังสือลงวันที่ 3 มกราคม 2546 ที่ได้ชี้แจงต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้เรียกใบเสร็จรับเงินจากโรงพิมพ์ในปี 2544 เมื่อจะปิดบัญชีงบดุลของปี 2544 จึงได้ไปเรียกใบเสร็จจากโรงพิมพ์ในวันที่ 12 มีนาคม 2545 ซึ่งทางโรงพิมพ์ก็ไม่สามารถออกย้อนหลังให้ได้ คงออกให้ได้เพียงใบกำกับภาษี/ใบส่งของเท่านั้น แสดงว่า การออกใบเสร็จรับเงินลงวันที่ 13 มีนาคม 2545 ให้แก่ผู้ถูกร้องเป็นการออกย้อนหลังเมื่อจ่ายเงินครบถ้วนแล้วในปี 2546 กรณีจึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ส่วนในรอบปี พ.ศ. 2545 ที่ผู้ถูกร้องได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองกรณีโครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพพรรคเข้มแข็ง พร้อมจัดส่งสำเนาหลักฐานการจ่ายเงินให้แก่บุคคลสองคนเพื่อเป็นค่าจ้างบุคลากรในตำแหน่งรองผู้อำนวยการพรรค อัตราเดือนละ 15,000 บาท โดยมีหลักฐานการรับเงินเดือนตำแหน่งรองผู้อำนวยการพรรคของคนที่หนึ่ง ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง สิงหาคม 2545 รวม 8 เดือนและมีหลักฐานการรับเงินเดือนตำแหน่งรองผู้อำนวยการพรรคของคนที่สอง ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง ธันวาคม 2545 รวม 4 เดือนนั้น ข้อเท็จจริงจากเอกสารหลักฐานและการให้ปากคำของบุคคลทั้งสองฟังได้ว่า คนที่หนึ่งไม่ได้รับเงินเดือนและไม่ได้ลงลายมือชื่อในใบสำคัญจ่ายซึ่งเป็นหลักฐานการรับเงินแต่อย่างใด และคนที่สองได้รับเงินเดือนๆ ละ 1,000 บาท โดยได้ลงนามในใบสำคัญจ่ายซึ่งเป็นหลักฐานการรับเงินไว้เพียงใบเดียวและในใบสำคัญจ่ายนั้นก็ไม่มีการระบุจำนวนค่าจ้างด้วย จึงเป็นอีกกรณีที่ถือได้ว่า พรรคเกษตรก้าวหน้าจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2545 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง

<u>เมื่อผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 และรอบปี พ.ศ. 2545 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง จึงเป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ประกอบกับผู้ถูกร้องไม่ได้โต้แย้ง และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ</u>

พรรคเกษตรก้าวหน้าตามคำร้องของผู้ร้อง กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้าได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง

ส่วนกรณีที่ผู้ถูกร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดทางอาญาและการสืบหาทรัพย์สินหนี้สิน ของผู้ถูกร้องนั้น ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก 13 คน วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้า ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ อีก 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเกษตรก้าวหน้า

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเสรีธรรม

นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพลังเสรีธรรม เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2546 ซึ่งครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรค ในวันที่ 7 พฤษภาคม 2547 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบทะเบียนรับ-ส่งหนังสือแล้วไม่ปรากฏรายงานการรับสมาชิกของพรรคพลังเสรีธรรม และพรรคได้ดำเนินการแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคทั้งสี่สาขา ที่จังหวัดสกลนคร (2 สาขา) จังหวัดเชียงราย และกรุงเทพมหานครแห่งละหนึ่งสาขา แต่ไม่มีสาขาในภาคใต้ จึงมีสาขาไม่ครบสี่ภาค นายทะเบียนพรรคการเมือง เห็นว่า พรรคพลังเสรีธรรมไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคพลังเสรีธรรม พ.ศ. 2546 ข้อ 14 และข้อ 56 จึงไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองทั้งสี่สาขาดังกล่าว เมื่อพรรคพลังเสรีธรรมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคพลังเสรีธรรม ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และมีคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเสรีธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัย พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้พรรคพลังเสรีธรรมเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา แต่พรรคพลังเสรีธรรมมิได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคพลังเสรีธรรมเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคพลังเสรีธรรมได้ขอจดแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรครวมสี่สาขาในสามภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ไม่ปรากฏสาขาพรรคในภาคใต้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง เมื่อปรากฏว่าพรรคพลังเสรีธรรมไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองครบทั้งสี่ภาคภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองจึงถือว่าพรรคพลังเสรีธรรมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพลังเสรีธรรมได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคพลังเสรีธรรม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 55/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคก้าวหน้า

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้โอนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคสำหรับสาขาพรรคให้กับพรรคก้าวหน้า ในปี พ.ศ. 2545 เป็นเงิน 99,000 บาท และในปี พ.ศ.2546 เป็นเงิน 72,000 บาท และพรรคก้าวหน้าได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทิน 2545 และ 2546 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ว่า พรรคก้าวหน้าได้เบิกจ่ายและโอนเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ให้แก่สาขาพรรคที่ได้รับเงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองเรียบร้อยถูกต้องตามความเป็นจริง แต่จากการตรวจสอบของนายทะเบียนพรรคการเมือง พบว่า สาขาของพรรคหลายสาขามิได้รับเงินสนับสนุนหรือได้รับบางงวด หรือมีลายมือชื่อรับเงินในใบสำคัญรับเงินแต่ไม่ได้รับเงิน เป็นต้น ถือได้ว่าพรรคก้าวหน้าใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ขอรับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง และรายงานการใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้สั่งยุบพรรคก้าวหน้า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคก้าวหน้าตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องแล้ว ฟังได้ว่าผู้ถูกร้อง ไม่ใช้จ่ายเงินที่ได้รับสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองเป็นค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคให้เป็นไปตามกฎหมาย และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนไม่ถูกต้องตรงความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 จึงมีเหตุให้ยุบพรรคก้าวหน้า ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 13 คน วินิจฉัยว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคก้าวหน้าได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคก้าวหน้า

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กรณีพรรคไทยพิทักษ์ไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 ซึ่งกำหนดให้ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยพิทักษ์ไทย เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2546 ครบกำหนด 180 วัน ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2547 ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวพรรคไทยพิทักษ์ไทยมีสาขาพรรคการเมืองเพียง 3 สาขา คือ สาขาลำดับที่ 2 ภาคกลาง จังหวัดกาญจนบุรี

สาขาลำดับที่ 3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น และสาขาลำดับที่ 4 ภาคเหนือ จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนสาขาลำดับที่ 1 ภาคใต้ จังหวัดชุมพร นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่รับรองการจัดตั้ง พรรคไทยพิทักษ์ไทยจึงยังมิได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา อันมีเหตุให้ยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า พรรคไทยพิทักษ์ไทยได้ขอจดแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคทั้งสี่ภาคแต่นายทะเบียนพรรคการเมืองไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคจังหวัดชุมพร ในภาคใต้ เนื่องจากในการประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการสาขาพรรคจังหวัดชุมพรมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่เป็นไปตามข้อบังคับของพรรคไทยพิทักษ์ไทย และพรรคไทยพิทักษ์ไทยมีคำชี้แจงยอมรับในความบกพร่องดังกล่าว ทั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย ถือได้ว่า พรรคไทยพิทักษ์ไทยไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทยได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมพรรคชาติพัฒนาเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 8 กันยายน 2547 สรุปได้ว่า ในการประชุมใหญ่วิสามัญครั้งที่ 1/2547 ของพรรคชาติพัฒนา เมื่อวันอังคารที่ 31 สิงหาคม 2547 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้รวมพรรคชาติพัฒนาเข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง และในการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2547 ของพรรคไทยรักไทย เมื่อวันอังคารที่ 31 สิงหาคม 2547 ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้รวมพรรคชาติพัฒนาเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกับพรรคไทยรักไทยที่เป็นหลัก ต่อมา หัวหน้าพรรคชาติพัฒนาและหัวหน้าพรรคไทยรักไทยได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองทั้งสองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมืองตามมติเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองทั้งสอง ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาติพัฒนาเนื่องจากไปรวมกับพรรคไทยรักไทยต่อไป ตามมาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ยื่นคำชี้แจง ลงวันที่ 15 กันยายน 2547 พร้อมเอกสารประกอบต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า ที่ประชุมใหญ่วิสามัญพรรคชาติพัฒนา ครั้งที่ 1/2547 วันที่ 31 สิงหาคม 2547 ได้มีมติเสียงข้างมากให้ยุบพรรคชาติพัฒนารวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 70 และมาตรา 73 ส่วนพรรคไทยรักไทยได้จัดประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2547 เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2547 ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้รวมพรรคชาติพัฒนาเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกับพรรคไทยรักไทยที่เป็นหลัก ต่อมาเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2547 หัวหน้าพรรคชาติพัฒนาและหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ได้ยื่นหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ถึงการรวมพรรคทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง ตามมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

ทั้งสองพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 วรรคสอง การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนา ตามมาตรา 65 วรรคสอง พรรคชาติพัฒนาไม่ขอคัดค้านแต่อย่างใด โดยพรรคชาติพัฒนาขออ้างเอกสารตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองใช้อ้างอิงต่อศาลรัฐธรรมนูญ และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดให้มีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนาตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง

หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ยื่นคำชี้แจง ลงวันที่ 15 กันยายน 2547 พร้อมเอกสารประกอบต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ความเช่นเดียวกันกับคำชี้แจงของพรรคชาติพัฒนา เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนาตามมาตรา 65 วรรคสอง พรรคไทยรักไทยไม่ขอโต้แย้งหรือคัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคชาติพัฒนา เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย โดยมีพรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง แต่อย่างใดทั้งสิ้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

เมื่อพรรคการเมืองทั้งสองได้ดำเนินการขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคให้รวมพรรคเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกัน โดยให้พรรคไทยรักไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง และได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ประกอบกับทั้งสองพรรคได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่โต้แย้งหรือคัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด จึงเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 แล้ว กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาติพัฒนาได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาติพัฒนา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 59/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541มาตรา 65 วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง และเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2542นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาวไทย ต่อมาเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2545 พรรคชาวไทย โดยนายเล็ก ช้างเผือก รองหัวหน้าพรรครักษาการแทนหัวหน้าพรรคชาวไทย ได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ในคราวประชุมใหญ่วิสามัญพรรคชาวไทย ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 มีมติดังนี้

1. เปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชาวไทย พ.ศ. 2543 รวม 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 8 ข้อ 15 และข้อ 71

2. เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ จำนวน 12 คน โดยมีนายณัฐ ศรีเฟื่องฟุ้งเป็นหัวหน้าพรรค และนายธวัชชัย ทองใบน้อย เป็นเลขาธิการพรรค

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบการดำเนินกิจการของพรรคชาวไทย ว่าได้ดำเนินการจัดประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับพรรคหรือไม่ อย่างไร โดยข้อบังคับพรรคชาวไทย พ.ศ. 2543 ข้อ 70 กำหนดให้การประชุมใหญ่ของพรรคประกอบด้วย (1) กรรมการบริหารพรรค (2) สมาชิกของพรรคที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น (3) สมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีในขณะนั้น (4) ผู้แทนของสาขาพรรคตามข้อ 66 ในกรณีที่มีสาขาพรรค และ (5) สมาชิกที่ได้รับเชิญจากคณะกรรมการบริหารพรรค และข้อ 66 กำหนดให้ประธานสาขาเป็นผู้แทนของสมาชิกสาขานั้นเข้าร่วมประชุมใหญ่ของพรรค หากประธานสาขาพรรค

ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมใหญ่ได้ ให้มอบหมายให้รองประธานสาขาพรรคหรือกรรมการสาขาพรรคคนใดคนหนึ่งมาร่วมประชุมใหญ่ของพรรคแทน และข้อ 106 กำหนดให้การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารพรรค

ซึ่งการประชุมใหญ่พรรคชาวไทยครั้งดังกล่าวมีข้อเท็จจริง สรุปได้ว่า 1. ไม่มีผู้แทนของสาขาพรรคการเมือง 2. ไม่มีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่า การประชุมใหญ่วิสามัญครั้งดังกล่าว ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับเชิญจากคณะกรรมการบริหารพรรค 3. สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่มีจำนวนไม่ครบ 100 คน โดยผู้ที่ปรากฏชื่อในบัญชีรายนามผู้เข้าประชุมใหญ่แจ้งว่าไม่เป็นสมาชิก ไม่ได้เข้าร่วมประชุม และไม่ได้ลงลายมือชื่อในบัญชีรายนามผู้เข้าร่วมประชุม ไม่รู้จักพรรคชาวไทย

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคชาวไทยกระทำการฝ่าฝืนข้อบังคับพรรคชาวไทย พ.ศ. 2543 โดยผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 ไม่มีผู้แทนของสาขาพรรคเข้าร่วมประชุม ไม่มีรายชื่อสมาชิกที่ได้รับเชิญจากคณะกรรมการบริหารพรรคให้เข้าร่วมประชุมและหนังสือเชิญประชุมก็ไม่ระบุชื่อสมาชิกเช่นเดียวกันจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมไม่ครบ 100 คน และไม่ปรากฏเอกสารที่คณะกรรมการบริหารพรรคให้ความเห็นชอบการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค จึงเห็นสมควรดำเนินการ ดังนี้

(1) ไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคชาวไทย ตามมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 ตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33

(2) พรรคชาวไทยไม่ดำเนินการจัดประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 26 ที่กำหนดให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมือง และสมาชิกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง โดยกระทำการฝ่าฝืนข้อบังคับพรรคชาวไทย พ.ศ. 2543 ข้อ 70 ข้อ 71และข้อ 106 เมื่อพรรคชาวไทยไม่ปฏิบัติตาม จึงมีเหตุให้ยุบพรรคชาวไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

(3) พรรคชาวไทยแจ้งว่า ได้ดำเนินการจัดประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับพรรค แต่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วไม่เป็นไปตามที่พรรคชาวไทยแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองการกระทำดังกล่าวของพรรคชาวไทยจึงเป็นการแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่ประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 22 ซึ่งอาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137 พรรคชาวไทยได้เคยแจ้งว่า ได้จัดประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2545 เพื่อเลือกตั้ง คณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ แต่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบแล้วปรากฏว่าพรรคชาวไทยไม่ดำเนินการตามกฎหมายและข้อบังคับพรรค จึงเสนอนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคชาวไทยตามมติที่ประชุมใหญ่ดังกล่าว

นายทะเบียนพรรคการเมือง พิจารณาแล้ว เห็นว่า พรรคชาวไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) จึงยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 10 และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยพร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้พรรคชาวไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับสำเนาคำร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม เอกสารประกอบ และคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของพรรคชาวไทย แล้ว

ประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาวไทย เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541มาตรา 26 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการตรวจสอบการประชุมใหญ่วิสามัญพรรคชาวไทย ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 มีผู้เข้าร่วมไม่ถึงหนึ่งร้อยคนไม่มีผู้แทนของสาขาพรรคเข้าร่วมประชุม และไม่มีสมาชิกที่ได้รับเชิญจากคณะกรรมการบริหารพรรคเข้าร่วมประชุม ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคชาวไทย พ.ศ. 2543 ข้อ 70 และข้อ 71 ที่กำหนดให้การประชุมใหญ่วิสามัญประกอบด้วย (1) กรรมการบริหารพรรค (2) สมาชิกของพรรคที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น (3) สมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีในขณะนั้น (4) ผู้แทนของสาขาพรรค (5) สมาชิกที่ได้รับเชิญจากคณะกรรมการบริหารพรรค และในการประชุมใหญ่ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน จึงจะเป็นองค์ประชุม แม้พรรคชาวไทยจะได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าการประชุมใหญ่วิสามัญพรรคชาวไทย ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 โดยมีนายณัฐ เฟื่องฟุ้ง เป็นหัวหน้าพรรค และมีนายธวัชชัย ทองใบน้อย เป็นเลขาธิการพรรค เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยข้อบังคับพรรคทุกประการก็ตาม แต่พรรคชาวไทยก็มิได้แสดงหลักฐานประกอบคำชี้แจงแต่อย่างใด คำชี้แจงดังกล่าวจึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟังได้ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่าการประชุมใหญ่วิสามัญพรรคชาวไทย ครั้งที่ 2/2545 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2545 ไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 บัญญัติไว้

กรณีจึงมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาวไทยได้ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาวไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน วินิจฉัยว่า การให้ยุบพรรคการเมืองเพราะการประชุมใหญ่พรรคเพื่อแก้ไขข้อบังคับพรรคและเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรค เป็นการกำหนดสภาพบังคับเกินกว่าเหตุกรณีจึงเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 ว่าด้วยเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อดำเนินการตามเจตนารมณ์ทางการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญไม่พึงบังคับให้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 ให้ยกคำร้อง

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาวไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 60/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติประชาไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 9 มีนาคม 2547 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (4) โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่านายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติประชาไทยไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2541 ต่อมาเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2546 พรรคชาติประชาไทยมีหนังสือชี้แจงต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ไม่ต้องการที่จะดำเนินกิจกรรมในทางการเมือง เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือใด ๆ จากสมาชิกพรรค คณะกรรมการสาขาพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรค โดยจากการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรค ครั้งที่ 2/2546 เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2546 ได้มีมติให้ยุบเลิกพรรค

นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (4)

ศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบให้พรรคชาติประชาไทยเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

พรรคชาติประชาไทยได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2547ว่า ขณะนี้พรรคชาติประชาไทยมีสมาชิกเหลืออยู่ 6 คน รวมทั้งหัวหน้าพรรคด้วย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้ยุบเลิกพรรคชาติประชาไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (2)

ต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ 22 กันยายน 2547 สรุปได้ว่า พรรคชาติประชาไทยแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเพิ่มเติมว่า จากการที่ได้ประชุม คณะกรรมการบริหารพรรคชาติประชาไทยเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2547 มีมติให้สมาชิกพรรคชาติประชาไทยทั้งหมดพ้นจากสมาชิกภาพ ตามข้อบังคับพรรคชาติประชาไทย พ.ศ. 2541 ข้อ 61 (4) ยกเว้น นายเครือเทพ พรหมสุวรรณ นายเกียรติพล ยุวนบุณย์ และนายธารีฉัตร ผิวอ่อน นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (2) บัญญัติให้พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุมีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน มีเหตุที่จะให้ยุบพรรคชาติประชาไทย นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องเพิ่มเติมขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคชาติประชาไทยเนื่องจากมีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (2) บัญญัติให้พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบด้วยเหตุมีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า <u>เมื่อพรรคชาติประชาไทยมีมติให้สมาชิกพรรคชาติประชาไทยทั้งหมดพ้นจากสมาชิกภาพยกเว้นสมาชิกบางราย ทำให้พรรคชาติประชาไทยมีสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน ประกอบกับพรรคชาติประชาไทยไม่คัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง</u>

กรณีมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาติประชาไทยได้ ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (2)

การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาไทย ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (4) ไว้ด้วยนั้น เมื่อกรณีมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาติประชาไทย ตามาตรา 65 วรรคหนึ่ง (2) แล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยให้ยุบพรรคชาติประชาไทย ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (4) อีก

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคชาติประชาไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคแรงงานไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 20 สิงหาคม 2547 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงานไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรคแรงงานไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26

โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้อง สรุปได้ว่า ในคราวประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2546 ของพรรคแรงงานไทย เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2546 ที่ประชุมได้มีมติเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคแรงงานไทย จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4 เครื่องหมายพรรค และข้อ 5 คำอธิบายเครื่องหมายพรรค โดยมีสมาชิกเข้าร่วมประชุม จำนวน 104 คน

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริงพร้อมทั้งแจ้งให้พรรคแรงงานไทยชี้แจงและจัดส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ปรากฏว่า การประชุมใหญ่วิสามัญครั้งดังกล่าวไม่มีในบันทึกประจำวันของร้านอาหารว่าพรรคแรงงานไทยได้มาจัดการประชุมใหญ่แต่อย่างใด และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เกี่ยวข้อง รายงานผลการตรวจสอบว่าผู้ที่ปรากฏลายมือชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 9 คน ไม่ได้เข้าประชุมใหญ่ในวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว และลายมือชื่อที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมไม่ใช่ลายมือชื่อของตน ส่วนผู้มีรายชื่อที่ไปทำงานอยู่ที่จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 6 คน ได้ให้ถ้อยคำสอดคล้องกันว่า ไม่ได้เข้าประชุมใหญ่พรรคครั้งดังกล่าวและไม่ได้ลงลายมือชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม และในจำนวนนี้ 1 คน ให้ถ้อยคำว่าเคยเป็นสมาชิกพรรคแรงงานไทย แต่ไม่ทราบว่าเป็นตั้งแต่เมื่อใด และได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคแรงงานไทยแล้ว การประชุมดังกล่าวจึงไม่ได้เข้าร่วมประชุมและลายมือชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมก็มิใช่ลายมือชื่อของตนเอง ทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมใหญ่วิสามัญครั้งที่ 1/2546 ของพรรคแรงงานไทยไม่ครบจำนวน 100 คน ตามข้อบังคับพรรคแรงงานไทย พ.ศ. 2541 ข้อ 69 และข้อ 70 จึงเป็นการจงใจฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 ซึ่งเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงานไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

พรรคแรงงานไทย โดยพันจ่าเอก ชิน ทับพลี หัวหน้าพรรคแรงงานไทย มีหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ 14 กันยายน 2547 ชี้แจงว่า พรรคแรงงานไทยได้จัดประชุมใหญ่วิสามัญ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2546 แต่มีสมาชิกมาประชุมไม่ครบองค์ประชุมตามข้อบังคับพรรคจริง เพราะฉะนั้น ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ดังนี้ การที่พรรคแรงงานไทยได้จัดประชุมใหญ่วิสามัญ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2546 เพื่อแก้ไขข้อบังคับพรรค แต่มีสมาชิกเข้าประชุมไม่ครบองค์ประชุมเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคแรงงานไทย ตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอ

กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคแรงงานไทย เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

เห็นว่า ในการประชุมใหญ่วิสามัญครั้งที่ 1/2546 ของพรรคแรงงานไทย เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2546 เป็นการประชุมเพื่อเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค มีผู้เข้าร่วมประชุมไม่ถึง 100 คน การดำเนินการประชุมของพรรคแรงงานไทยไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคแรงงานไทย พ.ศ. 2541 ข้อ 69 และข้อ 70 จึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 จึงมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคแรงงานไทยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคแรงงานไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคแรงงานไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 83/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเสรีประชาธิปไตย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2547 และคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ 22 กันยายน 2547 ขอให้สั่งยุบพรรคเสรีประชาธิปไตย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากพรรคเสรีประชาธิปไตยใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2546 จำนวนเงิน 718,200 บาท ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง กล่าวคือ พรรคเสรีประชาธิปไตยไม่ส่งเงินหรือส่งเงินไม่ครบตามจำนวนที่ได้รับการสนับสนุนให้แก่สาขาของพรรค และใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนเป็นค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรคที่จดแจ้งการจัดตั้งภายหลังจากที่ยื่นคำขอรับการสนับสนุน จำนวน 118 สาขา จำนวนเงิน 141,600 บาท ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย

กล่าวคือ พรรคเสรีประชาธิปไตยไม่ส่งเงินตามที่ได้รับการสนับสนุนเป็นค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคให้แก่สาขาของพรรค แต่นำเงินจำนวนนี้ไปทดรองจ่ายในแผนงานและโครงการของพรรค ในปี 2547 จึงเป็นการไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 เป็นเหตุให้ยุบพรรคเสรีประชาธิปไตยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

พรรคเสรีประชาธิปไตยยื่นคำชี้แจงสรุปได้ว่า พรรคเสรีประชาธิปไตยใช้จ่ายเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคประจำปี 2546 จำนวนเงิน 718,200 บาท ที่ได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้แก่สาขาของพรรค ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งประกาศฉบับนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และพรรคเสรีประชาธิปไตยได้รายงานการส่งเงินให้แก่สาขาพรรคต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคแก่พรรคการเมือง โดยรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในแต่ละงวดนั้นเป็นเพียงรายงานเบื้องต้นว่าพรรคได้จ่ายเงินสนับสนุนให้แก่สาขาพรรคจริง ไม่ใช่รายงานตามนัยมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งต้องรายงานภายในวันที่ 31 มีนาคม ของปีถัดไปอยู่แล้ว ส่วนเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค จำนวน 141,600 บาท คณะกรรมการบริหารพรรคได้มีมติในคราวประชุมครั้งที่ 2/2547 เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2547 ให้ส่งคืนและได้ขอผ่อนผันการคืนเงินจำนวนดังกล่าวต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว โดยอ้างเหตุผลในการขอผ่อนผันว่า “พรรคมีความจำเป็นต้องดำเนินการทางการเมืองตามแผนงานและโครงการในปี 2547 ต่อไป จึงได้นำเงินค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรคจำนวนดังกล่าวไปทดรองจ่ายในแผนงานและโครงการของพรรคในปี 2547 เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและเสียหายที่เกิดขึ้นกับพรรคจากการชะลอการจ่ายเงินของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง” เป็นการใช้จ่ายเงินสนับสนุนหลังจากพรรคเสรีประชาธิปไตยได้แจ้งขอคืนเงินกองทุนดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2547 ตามมติคณะกรรมการบริหารพรรค ครั้งที่ 2/2547 เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2547 ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่ทักท้วงหรือคัดค้านประการใด

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเสรีประชาธิปไตยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

เห็นว่า <u>พรรคเสรีประชาธิปไตยดำเนินการใช้จ่ายเงินสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภค ประจำปี 2546 จำนวน 718,200 บาท ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 และพรรคเสรีประชาธิปไตยไม่ใช้จ่ายเงินที่ได้รับสนับสนุนค่าไปรษณียากรและค่าสาธารณูปโภคของสาขาพรรคที่จดแจ้งการจัดตั้งภายหลังจากที่ยื่นแบบคำขอรับการสนับสนุน จำนวน 118 สาขา เป็นเงิน 141,600 บาท ให้เป็นไปตามที่ขอรับการสนับสนุนแต่ได้นำเงินไปใช้ทดรองจ่ายในแผนงานและโครงการอื่นของพรรคในปี 2547 และไม่ส่งเงินคืนกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง จึงเป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62</u>

กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคเสรีประชาธิปไตยได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 13 คน วินิจฉัยให้ยุบพรรคเสรีประชาธิปไตย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง เพราะการรวมตัวของประชาชนในการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ การที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กำหนดให้มีการสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองนั้น ควรมีวิธีการตรวจสอบควบคุมหากมีการใช้เงินไม่ถูกต้องก็ควรงดการสนับสนุนและเรียกเงินคืนพร้อมทั้งดำเนินคดีแพ่งและอาญาตามลักษณะและพฤติการณ์ของการกระทำความผิด การให้ยุบพรรคการเมือง เพราะเหตุดังกล่าวเป็นการบังคับเกินกว่าเหตุ ทำให้เกิดความเสียหายและเดือดร้อนแก่ผู้บริหารพรรค

และสมาชิกพรรคที่ไม่เกี่ยวข้อง จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญศาลรัฐธรรมนูญไม่พึงบังคับให้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคเสรีประชาธิปไตย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 88/2547 เรื่อง ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองกรณีไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชน

นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพ็ชร ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน ผู้ร้อง ได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคมหาชนต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 13 ในวันที่ 12 กรกฎาคม 2547 ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันที่พรรคราษฎรยื่นหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคในรายการชื่อพรรคโดยเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคมหาชนและแจ้งการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33

เมื่อผู้ถูกร้องตรวจสอบคำขอทั้งสองกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 แล้ว ในวันที่ 19 กรกฎาคม 2547 ผู้ถูกร้องได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและอื่นๆ ของพรรคราษฎร ส่วนการขอจัดตั้งพรรคมหาชนโดยผู้ร้องนั้น ผู้ถูกร้องได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง แจ้งให้ผู้ร้องจัดส่งและแก้ไขหลักฐานประกอบการยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองหลายรายการพร้อมแจ้งไปด้วยว่า ผู้ถูกร้องได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรในรายการชื่อพรรคจากพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนแล้ว ต่อมาผู้ร้องได้แก้ไขเอกสารหลักฐานส่งให้ผู้ถูกร้องเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2547 แต่ไม่ได้แก้ชื่อพรรคการเมืองที่ขอจัดตั้งจากพรรคมหาชนให้เป็นชื่ออื่นทำให้ซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ถูกร้องจึงสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชน ตามมาตรา 15 วรรคสาม ของกฎหมายฉบับเดียวกัน โดยมีหนังสือลงวันที่ 19 สิงหาคม 2547 แจ้งให้ผู้ร้องทราบ

ผู้ร้องไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของผู้ถูกร้องดังกล่าว จึงยื่นคำร้อง ลงวันที่ 17 กันยายน 2547 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยอาศัยรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 47 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 และมาตรา 33 ดังนี้

1. ให้ผู้ถูกร้องเพิกถอนการตอบรับการเปลี่ยนแปลงการจัดตั้งพรรคการเมืองชื่อพรรคมหาชนให้กับคณะบุคคลซึ่งแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรในชื่อเดิมพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน

2. ให้ผู้ถูกร้องยืนยันการรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองชื่อ “พรรคมหาชน” ตามที่ผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งไว้ และประกาศการจัดตั้ง “พรรคมหาชน” ในราชกิจจานุเบกษาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 18 โดยให้มีผลเป็นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองตั้งแต่วันที่ 12 กรกฎาคม 2547

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 17 ได้บัญญัติให้สิทธิผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามมาตรา 15 ของกฎหมายฉบับเดียวกัน มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อผู้ถูกร้องอาศัยอำนาจตามมาตรา 15 วรรคสาม สั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชน และผู้ร้องไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยชี้ขาดสั่งให้ผู้ถูกร้องรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชน เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2547 ซึ่งอยู่ภายในกำหนดเวลา 30 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชนจากผู้ถูกร้อง กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 17 ประกอบมาตรา 15 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีมติให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า การสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชนของนายทะเบียนพรรคการเมือง เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 และมาตรา 15 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชนซึ่งผู้ร้องได้ยื่นขอจัดตั้งไว้ในวันเดียวกับวันที่พรรคราษฎรยื่นขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับเพื่อเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคมหาชนนั้น ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการตรวจสอบเอกสารการขอจัดตั้งพรรคมหาชนของผู้ร้อง พร้อมกับตรวจสอบเอกสารการแจ้งเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรที่ขอเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน ซึ่งเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง

เมื่อตรวจสอบพบว่า เอกสารหลักฐานการแจ้งเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรมีข้อความครบถ้วนถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดและการประชุมใหญ่ของพรรคราษฎรเพื่อการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคเป็นไปตามข้อบังคับพรรคราษฎร ผู้ถูกร้องจึงได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับในรายการชื่อพรรคของพรรคราษฎรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33

ส่วนการตรวจสอบเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองของผู้ร้องตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง (3) ผู้ถูกร้องพบว่ามีข้อบกพร่องไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้หลายรายการและมีหนังสือลงวันที่ 19 กรกฎาคม 2547 แจ้งให้ผู้ร้องแก้ไขเอกสารในคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้ถูกต้อง ภายใน 7 วัน ซึ่งเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 15 วรรคหนึ่ง ต่อมาเมื่อผู้ร้องได้แก้ไขเอกสารแล้ว ผู้ถูกร้องได้ตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่แก้ไขเพิ่มเติมปรากฏว่า ผู้ร้องไม่ได้แก้ชื่อพรรคการเมืองจากพรรคมหาชนเป็นชื่อพรรคการเมืองอื่น ทำให้ชื่อพรรคการเมืองซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมืองที่เปลี่ยนชื่อมาจากพรรคราษฎร จึงสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชนซึ่งเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 15 วรรคสาม ประกอบกับมาตรา 14 วรรคหนึ่ง (5)

ดังนั้น คำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชนของนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 และมาตรา 15 แล้ว ส่วนประเด็นอื่นตามคำร้องไม่จำต้องวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ 13 คน วินิจฉัยชี้ขาดให้ยกคำร้องของผู้ขอจัดตั้งพรรคมหาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2547 ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า ได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรครวมไทย เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2547 ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาค ตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ปรากฏว่า เมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันในวันที่ 25 ตุลาคม 2547 พรรครวมไทยไม่ดำเนินการตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติไว้ จึงเป็นเหตุให้พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญได้ส่งสำเนาคำร้องให้พรรครวมไทย เพื่อให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหรือถือว่าได้รับหนังสือ โดยได้ส่งไปยังสำนักงานใหญ่พรรครวมไทยทางไปรษณีย์ เมื่อครบกำหนดเวลายื่น

คำชี้แจงแล้ว พรรครวมไทยไม่ยื่นคำชี้แจง ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้มีคำสั่งให้ปิดประกาศศาลรัฐธรรมนูญตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2546 ข้อ 15วรรคสอง ในวันที่ 7 ธันวาคม 2547 เพื่อให้โอกาสพรรครวมไทยได้มีโอกาสชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาอีกครั้งหนึ่งภายในสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ เมื่อครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศศาลรัฐธรรมนูญแล้วพรรครวมไทยก็ไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่ากรณีมีเหตุที่จะยุบพรรครวมไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรครวมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พรรครวมไทยได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2547 ซึ่งครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ในวันที่ 25 ตุลาคม 2547 ปรากฏว่า พรรครวมไทยไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคครบสี่สาขาในสี่ภาค จึงถือว่าพรรครวมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 บัญญัติไว้ กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรครวมไทยได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรครวมไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาติประชาชน

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2547 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรคชาติประชาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29

โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า พรรคชาติประชาชนได้แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคชาติประชาชนจำนวน 5 สาขา ดังนี้ สาขาลำดับที่ 1 จังหวัดระยอง สาขาลำดับที่ 2 จังหวัดระนอง สาขาลำดับที่ 3 จังหวัดน่าน สาขาลำดับที่ 4 จังหวัดเพชรบูรณ์ และสาขาลำดับที่ 5 จังหวัดยโสธร ต่อมาพรรคชาติประชาชนได้มีหนังสือขอถอนเรื่องการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 3 จังหวัดน่าน สำหรับการประชุมจัดตั้งสาขาพรรคชาติประชาชนลำดับที่ 5 จังหวัดยโสธร ในวันที่ 21 มกราคม 2547 พรรคชาติประชาชนแจ้งว่ามีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 57 คน ต่อมาพรรคชาติประชาชนได้จัดประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ 1/2547 ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2547 และมีมติเอกฉันท์ให้แก้ไขข้อบังคับพรรค ซึ่งเดิมข้อบังคับพรรคข้อ 45 กำหนดให้มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าห้าสิบคนขึ้นไป แก้ไขเป็นให้มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคนขึ้นไป และแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2547

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง พร้อมทั้งแจ้งให้พรรคชาติประชาชนชี้แจงและส่งเอกสารเพิ่มเติม ปรากฏว่า ในคราวประชุมจัดตั้งสาขาพรรคชาติประชาชน ลำดับที่ 5 จังหวัดยโสธร เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2547 มีสมาชิกพรรคเข้าร่วมประชุม ไม่ถึงห้าสิบคน โดยผู้ที่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมบางคนไม่ได้เข้าร่วมประชุม ส่วนลายมือชื่อในบัญชีผู้เข้าร่วมประชุมได้ลงไว้ก่อนที่จะมีการประชุม และบางคนแจ้งว่าลายมือชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมไม่ใช่ลายมือชื่อของตน ประกอบกับประธานสาขาพรรคแจ้งว่ามีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณสิบห้าคน การประชุมจัดตั้งสาขาพรรคดังกล่าวไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรค

ต่อมาพรรคชาติประชาชนได้รับแจ้งจากนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติประชาชน ลำดับที่ 5 เนื่องจากพรรคชาติประชาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคและชะลอการพิจารณาเพื่อตอบรับหรือไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค

หัวหน้าพรรคชาติประชาชน (นายพรประทาน ไชยรัชต์) ได้ชี้แจงว่า พรรคชาติประชาชนได้ดำเนินการตามข้อบังคับพรรคแล้ว และในการประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่ 1/2547 เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2547 พรรคชาติประชาชนได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้แก้ไขข้อบังคับพรรค ซึ่งเดิมกำหนดให้มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าห้าสิบคนขึ้นไป เป็นให้มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคนขึ้นไป โดยแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2547 ต่อมาพรรคชาติประชาชนได้รับแจ้งจากนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติประชาชน ลำดับที่ 5 เนื่องจากพรรคชาติประชาชนไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับพรรคและชะลอการพิจารณาเพื่อตอบรับหรือไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคชาติประชาชน เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 14 คน พิจารณาแล้ว เห็นว่า ในการประชุมจัดตั้งสาขาพรรคชาติประชาชน ลำดับที่ 5 จังหวัดยโสธร เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2547 มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ถึงห้าสิบคน ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรค พ.ศ. 2546 ข้อ 45 เมื่อการดำเนินการประชุมจัดตั้งสาขาพรรคชาติประชาชน ลำดับที่ 5 จังหวัดยโสธร มีผู้เข้าร่วมประชุมไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรค นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรค ลำดับที่ 5 ทำให้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติประชาชน พรรคชาติประชาชนมีสาขาไม่ครบภาคละหนึ่งสาขา เป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาติประชาชนได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และข้ออ้างของพรรคชาติประชาชนที่กล่าวอ้างว่า ได้มีการแก้ไขข้อบังคับพรรคโดยแก้ไขจำนวนสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคนขึ้นไปนั้นได้กระทำภายหลัง ที่มีการประชุมการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 5 แล้ว และนายทะเบียนพรรคการเมืองก็ไม่ได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคดังกล่าว ข้ออ้างของพรรคชาติประชาชนที่อ้างว่าการประชุมตั้งสาขาพรรคชาติประชาชนถูกต้องตามข้อบังคับพรรค ฟังไม่ขึ้น

อนึ่ง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 1 คน เห็นว่าพรรคชาติประชาชนได้ดำเนินการหาสมาชิกจนได้จำนวนเกินจำนวนขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด การตั้งสาขาพรรคก็ได้ตั้งสาขาทุกภาค คงมีปัญหาสาขาพรรคจังหวัดยโสธรสาขาเดียวที่มีปัญหานายทะเบียนไม่รับรอง พรรคชาติประชาชนยังมีเจตนารมณ์ที่จะดำเนินการทางการเมืองต่อไป และพอมีศักยภาพที่จะดำเนินงานต่อไปได้หากไม่ถูกยุบพรรคเสียก่อน จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคชาติประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง

โดยเหตุดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคชาติประชาชน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2547 ต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้สั่งยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า พรรคชาติไทยร่วมกับพรรคต้นตระกูลไทยมีหนังสือ ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2547 แจ้งการรวมพรรคเข้าด้วยกันโดยมีพรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองหลักในการดำเนินกิจการทางการเมืองตามมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญของทั้งสองพรรคต่อ

นายทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ประกอบมาตรา 73 ยื่นคำร้องดังกล่าว

คณะกรรมการฟื้นฟูพรรคต้นตระกูลไทย โดยนายวรรัตน์ รุ่งรัตนกสิน ร่วมกับนายณัฐคม สิงหพันธุ์ ยื่นหนังสือลงวันที่ 9 ธันวาคม 2547 และคำชี้แจง ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2547 ต่อศาลรัฐธรรมนูญขอคัดค้านการยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทย และคัดค้านมติที่ประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ 1/2547 ของพรรคต้นตระกูลไทย ให้เป็นโมฆะและยกเลิกไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป และให้รับหนังสือและคำชี้แจงของคณะกรรมการฟื้นฟูพรรคต้นตระกูลไทย รวมไว้ในสำนวน พร้อมทั้งมีคำสั่งให้นายทะเบียนพรรคการเมือง พรรคต้นตระกูลไทย และพรรคชาติไทย ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมือง พรรคต้นตระกูลไทย และพรรคชาติไทย ได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

เห็นว่าที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคต้นตระกูลไทย มีมติเห็นชอบให้รวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้ากับพรรคชาติไทย โดยให้พรรคชาติไทยเป็นหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง และที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคชาติไทย มีมติเห็นชอบให้รวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกับพรรคชาติไทยที่เป็นหลัก และหัวหน้าพรรคต้นตระกูลไทยและหัวหน้าพรรคชาติไทยได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 พร้อมทั้งได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่โต้แย้งหรือคัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด

กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3)

การที่นายวรรัตน์ รุ่งรัตนกสิน และนายณัฐคม สิงหพันธุ์ ยื่นหนังสือคัดค้านการยุบรวมพรรคของพรรคต้นตระกูลไทยเข้ากับพรรคชาติไทยนั้น ข้อเท็จจริงได้ความตามคำชี้แจงของพรรคต้นตระกูลไทย และนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากระบบฐานข้อมูลพรรคการเมืองของสำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติว่าบุคคลทั้งสองไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคต้นตระกูลไทย ส่วนคณะกรรมการฟื้นฟูพรรคต้นตระกูลไทยเป็นกลุ่มบุคคลที่จัดตั้งกันขึ้นเอง ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายหรือข้อบังคับพรรคต้นตระกูลไทยให้สิทธิคณะกรรมการฟื้นฟูพรรคต้นตระกูลไทยที่จะคัดค้านมติพรรคต้นตระกูลไทย ดังนั้น บุคคลทั้งสองและคณะกรรมการฟื้นฟูพรรคต้นตระกูลไทยจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะคัดค้านมติการยุบรวมพรรคของพรรคต้นตระกูลไทยได้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก 14 คน วินิจฉัยว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3) จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง มีคำสั่งให้ยุบพรรคต้นตระกูลไทย

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้องโดยเหตุดังกล่าวข้างต้น

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง มีคำสั่งให้ยุบพรรคต้นตระกูลไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธรรม

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธรรม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กรณีพรรคประชาธรรมไม่ดำเนินการ

ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 ซึ่งกำหนดให้ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองพรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาธรรม เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2547 ครบกำหนด 180 วัน ในวันที่ 3 มกราคม 2548

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องและรับไว้พิจารณาวินิจฉัย พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้พรรคประชาธรรมเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาธรรมเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กำหนดให้ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งให้พรรคประชาธรรมดำเนินการแล้ว เมื่อพรรคประชาธรรมไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2540 มาตรา 29 ภายในวันที่ 3 มกราคม 2548 ประกอบกับทางพรรคประชาธรรมมีหนังสือยอมรับและขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธรรม

กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคประชาธรรม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเอกฉันท์ จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคประชาธรรม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 12 เมษายน 2548 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพัฒนาสังคมไทยเป็นพรรคการเมืองตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2547 พรรคพัฒนาสังคมไทยจะต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 2 เมษายน 2548 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับ จดแจ้งการจัดตั้งพรรคพัฒนาสังคมไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 แต่พรรคพัฒนาสังคมไทยไม่ดำเนินการใดๆ เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 คือ ไม่แจ้งการรับสมัครสมาชิกพรรคตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป และไม่แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา

นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อพรรคพัฒนาสังคมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ภายในวันที่ 2 เมษายน 2548 เป็นเหตุให้พรรคพัฒนาสังคมไทยต้องถูกยุบตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

พ.ศ. 2541 นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่น คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคพัฒนาสังคมไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคพัฒนาสังคมไทย เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2547 พรรคพัฒนาสังคมไทยไม่ได้ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป และไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองครบสี่สาขาในสี่ภาคภายในวันที่ 2 เมษายน 2548 อันเป็นวันครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ประกอบกับพรรคพัฒนาสังคมไทยไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า พรรคพัฒนาสังคมไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมไทยได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคพัฒนาสังคมไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงาน

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงาน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง กรณีพรรคแรงงานไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งกำหนดให้ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคแรงงาน เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2547 ครบกำหนด 180 วัน ในวันที่ 1 เมษายน 2548 ประกอบกับในการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคแรงงานและการประชุมใหญ่วิสามัญพรรคแรงงาน มีมติให้ยุบพรรคแรงงานแต่ในข้อบังคับพรรคแรงงานไม่ได้กำหนดเรื่องการยุบเลิกพรรคแรงงานไว้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงาน

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องและรับไว้พิจารณาวินิจฉัย พร้อมทั้งส่งสำเนาคำร้องให้พรรคแรงงาน เพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคแรงงานเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ตามคำร้อง ของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้ว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กำหนดให้ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งให้พรรคแรงงานดำเนินการแล้ว เมื่อพรรคแรงงานไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2540 มาตรา 29 ภายในวันที่ 3 มกราคม 2548 ประกอบกับทางพรรคแรงงาน มีหนังสือไม่โต้แย้งหรือคัดค้านในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งยุบพรรคแรงงาน

จึงมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคแรงงาน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญ โดยมติเอกฉันท์ จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคแรงงาน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนา

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2548 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนา เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา เมื่อพรรคชาติพัฒนาไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 เป็นเหตุให้ยุบพรรคชาติพัฒนาตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 65 วรรคสอง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนา

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัย และส่งสำเนาคำร้องให้พรรคชาติพัฒนาในฐานะผู้ถูกร้องเพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

พันเอก พีระยุทธ ไพบูลย์วิริยะวิช หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ 7 มิถุนายน 2548 สรุปได้ว่า พรรคชาติพัฒนาไม่คัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ต่อไป

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาติพัฒนาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคชาติพัฒนาเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2547 ครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2548 พรรคชาติพัฒนาไม่ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งให้พรรคชาติพัฒนาดำเนินการ พรรคชาติพัฒนาก็เพิกเฉย และในชั้นพิจารณาพรรคชาติพัฒนาไม่คัดค้านคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า พรรคชาติพัฒนาไม่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคชาติพัฒนาได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาติพัฒนา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาธิปไตย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2547 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาธิปไตย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรคชาติประชาธิปไตยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 62

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า พรรคชาติประชาธิปไตยได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในรอบปี 2546 โดยได้นำสำเนาใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีของบริษัท ไปดีมาดี จำกัด (โรงแรม แกรนด์ ทาวเวอร์ อินน์ กรุงเทพฯ) เล่มที่/เลขที่ 0209/14501 และ0301/15025 ใช้เป็นหลักฐานประกอบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคชาติประชาธิปไตยในรอบปี 2546 ตามโครงการหาสมาชิกเพิ่ม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบสำเนาใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีดังกล่าว จากสำนักงานสรรพากรภาค 1 ที่รายงานว่าไม่พบใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีเล่มที่/เลขที่ 0209/14501 ดังกล่าว และเล่มที่/เลขที่ 0209/15025 ออกให้ MR. SUN AI FANG สำหรับใบเสร็จ /ใบกำกับภาษีเล่มที่/เลขที่ 0209/14501 ไม่สามารถจัดหาให้ได้ เนื่องจากสิ้นสุดที่เลขที่ 14500 และเริ่มเล่มใหม่ เล่มที่ 0291 เลขที่ 14601 จึงไม่มีใบเสร็จ/ใบกำกับภาษีดังกล่าว และเล่มที่/เลขที่ 1301/15025 นั้น รายงานตรงกับสำนักงานสรรพากรภาค 1 นอกจากนี้ พรรคชาติประชาธิปไตยได้สำเนาใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีอีกหลายฉบับที่มีจำนวนเงินไม่ตรงกับเอกสารที่บริษัท ไปดีมาดี จำกัด ออกให้ รวมทั้งไม่ตรงกับที่สำนักงานสรรพากรภาค 1 ตรวจสอบ จึงเป็นการนำเอกสารมาใช้เป็นหลักฐานประกอบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคชาติประชาธิปไตยในรอบปี 2546 ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง จึงเป็นการไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 อันเป็นเหตุยุบพรรคชาติประชาธิปไตยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคชาติประชาธิปไตยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรคชาติประชาธิปไตยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 62 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่พรรคชาติประชาธิปไตยนำสำเนาใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีเล่มที่/เลขที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีที่ไม่สามารถตรวจสอบได้และเป็นใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีที่ออกให้กับบุคคลอื่น รวมทั้งจำนวนเงินของใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีที่นำมาเป็นหลักฐานประกอบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในโครงการจัดหาสมาชิกเพิ่มในรอบปี 2546 ไม่ตรงกันกับเอกสารที่บริษัท ไปดีมาดี จำกัด ออกให้ จึงเป็นกรณีที่พรรคชาติประชาธิปไตยมิได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 จึงมีเหตุให้ยุบพรรคชาติประชาธิปไตยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคชาติประชาธิปไตย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สาม

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2548 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจาก ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคทางเลือกที่สามไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง พรรคทางเลือกที่สามไม่ได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองภาคละหนึ่งสาขา ตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 มีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคทางเลือกที่สามเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 14 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2547 พรรคทางเลือกที่สามจะต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียน

พรรคการเมืองประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 14 มีนาคม 2548 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคทางเลือกที่สาม

พรรคทางเลือกที่สามมีหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า พรรคทางเลือกที่สามดำเนินการจัดหาสมาชิกพรรคแล้ว จำนวน 5,245 คน และได้จัดตั้งสาขาพรรคทางเลือกที่สาม จำนวน 4 สาขา คือ สาขาพรรค ลำดับที่ 1 ตั้งอยู่ที่ตำบลแมดนาท่ม อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร สาขาพรรค ลำดับที่ 2 ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง สาขาพรรค ลำดับที่ 3 ตั้งอยู่ที่แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร และสาขาพรรค ลำดับที่ 4 ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เกี่ยวข้องตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคทางเลือกที่สาม ปรากฏว่า สมาชิกพรรคทางเลือกที่สามจังหวัดสกลนคร จำนวน 3 คน ให้ถ้อยคำว่า ไม่มีการประชุมจัดตั้งหรือเลือกกรรมการสาขาพรรคแต่อย่างใด ส่วนประธานสาขาพรรคให้ถ้อยคำว่า มีการประชุมจัดตั้งสาขาพรรคในวันที่ 8 มีนาคม 2548 เมื่อตรวจสอบรายงานการประชุมที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดส่งมาให้ปรากฏว่าวัน เวลา ในการประชุมไม่ตรงกัน นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือรับรองการจัดตั้งสาขาพรรคทางเลือกที่สาม ลำดับที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 พร้อมทั้งให้พรรคทางเลือกที่สามชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดตั้งสาขาพรรคทางเลือกที่สาม ลำดับที่ 1 ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียนพรรคการเมือง ซึ่งพรรคทางเลือกที่สามได้มีหนังสือแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดตั้งสาขาพรรคทางเลือกที่สาม ลำดับที่ 1 ว่า เนื่องจากประธานสาขาพรรคสับสน จึงตอบคำถามไม่ตรงประเด็น โดยมีการประชุมจัดตั้งสาขาพรรคทางเลือกที่สามตามวันเวลาและสถานที่ที่ระบุในรายงานการประชุมจริง

ต่อมาพรรคทางเลือกที่สามมีหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า นายอรุณ คงมั่น ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคทางเลือกที่สาม ทำให้กรรมการบริหารพรรคทางเลือกที่สาม พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามข้อบังคับพรรคทางเลือกที่สาม พ.ศ. 2547 ข้อ 31 (2) โดยให้นายวีระวัฒน์ สุขเกษา รองหัวหน้าพรรคทางเลือกที่สาม รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าพรรค ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคทางเลือกที่สามตามนัยมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

นายวีระวัฒน์ สุขเกษา รองหัวหน้าพรรคทางเลือกที่สาม รักษาการหัวหน้าพรรคได้มีหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า พรรคทางเลือกที่สามได้ตรวจสอบกระบวนการการจัดตั้งสาขาพรรค ลำดับที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่จังหวัดสกลนครแล้วพบว่า การจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองดังกล่าวดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคหลายประการ จึงขอยกเลิกการจัดตั้งสาขาพรรคทางเลือกที่สาม ลำดับที่ 1 และต่อมาได้มีหนังสือยืนยันการขอยกเลิกการแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรค ลำดับที่ 1 โดยชี้แจงว่า ทราบแล้วว่ากรณีนี้อาจเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สามได้ แต่เนื่องจากพรรคทางเลือกที่สามไม่ประสงค์จะดำเนินกิจการทางการเมืองต่อไปและยอมรับผลที่จะเกิดขึ้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะยุบพรรคทางเลือกที่สามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรคทางเลือกที่สามไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคทางเลือกที่สาม เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2547 พรรคทางเลือกที่สามไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองครบสี่สาขาภายในวันที่ 14 มีนาคม 2548 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง ประกอบกับพรรคทางเลือกที่สามได้มีหนังสือยอมรับต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าการดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรค ลำดับที่ 1 ไม่ถูกต้อง และทราบดีว่า กรณีดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สามได้ แต่เนื่องจากพรรค ไม่ประสงค์จะดำเนินกิจการทางการเมืองอีกต่อไปจึงยอมรับผล

ที่จะเกิดขึ้น ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า พรรคทางเลือกที่สามไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สามได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคทางเลือกที่สาม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 59/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชนไทย เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2547 ซึ่งครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ในวันที่ 3 มกราคม 2548 แต่เนื่องจากเป็นวันหยุดราชการจึงครบกำหนดในวันที่ 4 มกราคม 2548 ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 พรรคประชาชนไทยมีสาขาพรรคการเมืองเพียง 3 ภาค คือ ภาคกลาง 2 สาขา ภาคใต้ 1 สาขา และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สาขา เมื่อพรรคประชาชนไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคประชาชนไทยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องเพิ่มเติม กรณีสมาชิกพรรคมีจำนวนไม่ครบ 5,000 คน โดยตรวจสอบกับสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ดังนั้นเมื่อพรรคประชาชนไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคประชาชนไทยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาชนไทยเนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชนไทย ตั้งแต่วันที่ 8 กรกฎาคม 2547 ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กำหนดให้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมือง อย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองปรากฏว่า พรรคประชาชนไทยได้มีหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง กรณีรับบุคคลเข้าเป็นสมาชิกพรรคจำนวนทั้งสิ้น 5,689 คน และจัดส่งทะเบียนสมาชิกพรรคประชาชนไทย (แบบ ท.พ. 4) พร้อมแผ่นดิสต์เก็ต แต่จากการตรวจสอบข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพบว่า สมาชิกพรรคประชาชนไทยมีจำนวน 5,151 คน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ขอให้สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองตรวจสอบข้อมูลของสมาชิกพรรคประชาชนไทยจำนวน 5,151 คน ว่า มีคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือไม่ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ได้มีหนังสือแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูลบุคคลของสมาชิกพรรคประชาชนไทยในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรแล้ว ปรากฏว่า จำนวนข้อมูลทั้งหมด 5,151 รายการ ค้นหาโดยเลขประจำตัวประชาชน ไม่พบ 534 รายการ และค้นหาโดยเลขประจำตัวประชาชนพบ 4,617 รายการ นายทะเบียน

พรรคการเมืองได้ใช้อำนาจตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ให้พรรคประชาชนไทยดำเนินการจัดส่งสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้านของสมาชิกที่ตรวจสอบไม่พบเลขประจำตัวประชาชนจำนวน 534 คน เพื่อยืนยันว่า มีตัวตนอยู่จริง โดยกำหนดส่งภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียนพรรคการเมือง แต่ปรากฏว่า เมื่อถึงกำหนดเวลาพรรคประชาชนไทยมิได้ดำเนินการแต่อย่างใด นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงพิจารณาจำนวนสมาชิกพรรคประชาชนไทยเท่าที่ตรวจสอบพบเพียง 4,537 คน ประกอบกับเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ส่งสำเนาคำร้องเพิ่มเติมของนายทะเบียนพรรคการเมืองกรณีพรรคประชาชนไทยมีจำนวนสมาชิกไม่ครบ 5,000 คน ให้พรรคประชาชนไทยเพื่อให้ยื่นคำชี้แจง ปรากฏว่าพรรคประชาชนไทยได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พรรคประชาชนไทยไม่ขอส่งเอกสารหรือชี้แจงเพิ่มเติม ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคดีไปตามกระบวนการยุติธรรม ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชนไทย พรรคประชาชนไทยมีสมาชิกไม่ครบจำนวน 5,000 คน ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาชนไทยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ส่วนกรณีที่ว่าพรรคประชาชนไทยได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาครบทั้งสี่ภาค หรือไม่ นั้น ไม่จำต้องวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคประชาชนไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรี

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรี เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2547 ครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในวันที่ 10 สิงหาคม 2547 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 พรรคเสรีจะต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ปรากฏว่า พรรคเสรีดำเนินการแล้ว ดังนี้ (1) การจัดตั้งสาขาพรรค พรรคเสรีได้ดำเนินการให้มีสาขาพรรคซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองรับรองแล้วครบสี่ภาค (2) การรับสมาชิกพรรค พรรคเสรีได้รายงานจำนวนสมาชิกและจัดส่งทะเบียนสมาชิกพรรคเสรี (แบบ ท.พ. 4) พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลสมาชิกต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ในเรื่องการรับสมาชิกของพรรคเสรีปรากฏข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองว่า พรรคเสรีมีจำนวนสมาชิกที่ตรวจพบจำนวน 4,207 คน ไม่ครบห้าพันคน นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงได้ขยายเวลาให้พรรคเสรีดำเนินการจัดส่งเอกสารหลักฐานสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาทะเบียนบ้านของสมาชิกพรรคเสรีที่ตรวจสอบไม่พบ เพื่อยืนยันว่ามีตัวตนอยู่จริงโดยพรรคเสรีดำเนินการจัดส่งเอกสารหลักฐานการรับสมาชิกพรรคสองครั้งจำนวน 407 คน เมื่อรวมกับสมาชิกที่ตรวจสอบพบจำนวน 4,207 คน ทำให้พรรคเสรีมีจำนวนสมาชิกรวมทั้งสิ้น 4,614 คน ไม่ครบห้าพันคน การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองให้พรรคเสรีจัดส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมมิได้เป็นการขยายเวลาให้พรรคเสรีจัดส่งสมาชิกเพิ่มเติมจากที่ได้จัดส่งไว้ตามแบบ ท.พ. 4

กรณีที่พรรคเสรีขอนำจำนวนสมาชิกซึ่งพรรคเสรีรับรองแล้วมาทดแทนสมาชิกที่ขาดไปนั้น เป็นการดำเนินการรับสมาชิกที่พ้นกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรีแล้ว ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 เป็นเหตุที่จะให้ยุบพรรคเสรีได้ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้มีคำสั่งยุบพรรคเสรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเสรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในวันที่ 10 สิงหาคม 2547 พรรคเสรีดำเนินการได้เฉพาะการจัดตั้งสาขาพรรคโดยนายทะเบียนพรรคการเมืองรับรองแล้วครบสี่ภาค แต่ในเรื่องการรับสมาชิกพรรคซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดนั้น พรรคเสรีจัดส่งเอกสารหลักฐานการรับสมาชิกพรรคต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ไม่ครบห้าพันคนซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองให้โอกาสพรรคเสรีจัดส่งเอกสารหลักฐานเพื่อแสดงความมีตัวตนอยู่จริงของสมาชิกพรรคในส่วนที่ยังไม่ครบห้าพันคนถึงวันที่ 24 พฤษภาคม 2548 ซึ่งเป็นระยะเวลาเกินกว่ากำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันที่กฎหมายบังคับให้พรรคเสรีต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 34 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริงเก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง และพร้อมที่จะให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมายตรวจสอบได้ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า เมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเสรี พรรคเสรีมีสมาชิกไม่ครบจำนวนห้าพันคน ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29

กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเสรีได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเสรี

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริง

นายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องลงวันที่ 9 ธันวาคม 2548 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริง เนื่องจากพรรครู้แจ้งเห็นจริงจัดประชุมใหญ่สามัญ ครั้งที่1/2548 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2548 มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนน้อยกว่าหนึ่งร้อยคน ซึ่งไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับพรรครู้แจ้งเห็นจริง พ.ศ. 2547 ข้อ 69 และข้อ 70 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 มีเหตุให้ยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 26 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 บัญญัติให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมือง และสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งข้อบังคับพรรครู้แจ้งเห็นจริง พ.ศ. 2547 ข้อ 69 กำหนดให้การประชุมใหญ่สามัญประกอบด้วยสมาชิกของพรรคที่เป็นกรรมการบริหารพรรค เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น เป็นรัฐมนตรีในขณะนั้น ผู้แทนของสาขาพรรคในกรณีที่มีสาขาพรรค สมาชิกที่ได้รับเชิญ

จากคณะกรรมการบริหารพรรค และข้อ 70 วรรคหนึ่ง กำหนดให้การประชุมใหญ่ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของพรรครู้แจ้งเห็นจริง ปรากฏว่า พรรครู้แจ้งเห็นจริงได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง กรณีกรรมการบริหารพรรคลาออกจากตำแหน่ง 16 คน และที่ประชุมใหญ่สามัญพรรครู้แจ้งเห็นจริง ครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2548 ณ บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 4 ตำบลถ้ำพรรณรา อำเภอถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีมติเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรครู้แจ้งเห็นจริง พ.ศ. 2547 จำนวน 5 ข้อ และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประชุมใหญ่สามัญพรรครู้แจ้งเห็นจริงดังกล่าวแล้วได้ความว่า ผู้ที่ปรากฏชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 25 คน ให้ถ้อยคำสอดคล้องกันว่า ไม่ได้เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญพรรครู้แจ้งเห็นจริง โดยบางคนไม่เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรครู้แจ้งเห็นจริง และไม่ได้รับหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญ และไม่ได้ลงลายมือชื่อในบัญชีผู้เข้าร่วมประชุม การประชุมใหญ่สามัญพรรครู้แจ้งเห็นจริง จึงมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่เกิน 89 คน จากจำนวนที่ได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง 114 คน ประกอบกับพรรครู้แจ้งเห็นจริงได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญขอยอมรับมตินายทะเบียนพรรคการเมืองที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริง โดยไม่โต้แย้งในข้อกล่าวหาตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่อย่างใด

ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่าที่ประชุมใหญ่สามัญพรรครู้แจ้งเห็นจริง ครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2548 มีสมาชิกมาประชุมไม่ถึงหนึ่งร้อยคน ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรครู้แจ้งเห็นจริง พ.ศ. 2547 ข้อ 70 วรรคหนึ่งและถือได้ว่าพรรครู้แจ้งเห็นจริงไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 กรณีมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริงได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรครักษ์ถิ่นไทยเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545 ต่อมาพรรครักษ์ถิ่นไทยได้มีหนังสือลงวันที่ 23 ธันวาคม 2548 แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ที่ประชุมใหญ่วิสามัญประจำปี 2548 ครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2548 มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบพรรครักษ์ถิ่นไทย จึงขอยุบพรรครักษ์ถิ่นไทย ซึ่งพรรคได้มีหนังสือแจ้งนายทะเบียนพรรคการเมืองเพิ่มเติมว่า ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบเลิกพรรครักษ์ถิ่นไทยแล้ว เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2548 และคณะกรรมการประชามนตรีได้พ้นจากตำแหน่งไปทั้งคณะตามข้อบังคับพรรค ข้อ 62 (3) จึงไม่มีคณะกรรมการประชามนตรีในระหว่างการประชุมยุบเลิกพรรครักษ์ถิ่นไทย นายทะเบียนพรรคการเมืองเห็นว่ามีเหตุให้ยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

พรรครักษ์ถิ่นไทยยื่นคำชี้แจงสรุปได้ว่า พรรครักษ์ถิ่นไทยได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองขอยุบเลิกพรรคการเมือง ตามข้อบังคับพรรครักษ์ถิ่นไทย ข้อ 112 เนื่องจากที่ประชุมใหญ่และที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบเลิกพรรค แต่ไม่มีการประชุมคณะกรรมการประชามนตรีของพรรค เพราะในขณะดำเนินการยุบพรรคไม่มีคณะกรรมการประชามนตรี ซึ่งการดำเนินการขอยุบเลิกพรรคเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกพรรคและ

คณะกรรมการบริหารพรรค เนื่องจากต้องการหยุดการดำเนินกิจกรรมของพรรคตามกฎหมาย จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองร้องขอ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุจะสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พรรครักษ์ถิ่นไทยมีหนังสือแจ้งขอยุบพรรคต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยมีรายงานการประชุมประกอบการพิจารณาว่า พรรครักษ์ถิ่นไทยได้ดำเนินการจัดการประชุมเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับพรรค ข้อ 112 แล้ว กล่าวคือ จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคและการประชุมใหญ่วิสามัญ โดยที่ประชุมทั้งสองมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบพรรค ตามข้อบังคับพรรค ข้อ 112 (1) และ(3) แม้จะไม่มีการประชุมของคณะกรรมการประชามนตรีเกี่ยวกับการยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามข้อบังคับพรรค ข้อ 112 (2) เพราะไม่มีคณะกรรมการประชามนตรีในระหว่างดำเนินการยุบพรรค แต่เนื่องจากที่ประชุมใหญ่อันประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารพรรคและสมาชิกพรรคเป็นผู้เลือกตั้งคณะกรรมการประชามนตรี ซึ่งเมื่อที่ประชุมใหญ่วิสามัญและคณะกรรมการบริหารพรรคได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยแล้ว จึงถือเป็นเจตนารมณ์ของคณะกรรมการบริหารพรรคและสมาชิกพรรคในการยุบเลิกพรรครักษ์ถิ่นไทย ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้โต้แย้งหรือคัดค้านการขอยุบเลิกพรรค และพรรครักษ์ถิ่นไทยได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยมีเหตุผลว่า การขอยุบเลิกพรรคเป็นเจตนารมณ์ของสมาชิกพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรคต้องการหยุดการดำเนินกิจกรรมของพรรคตามกฎหมาย การดำเนินการเพื่อเลิกพรรคการเมืองของพรรครักษ์ถิ่นไทยจึงเป็นกรณีที่คณะบุคคลซึ่งรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองแสดงเจตนารมณ์ที่จะไม่ดำเนินกิจการในทางการเมืองในนามของพรรคการเมืองนั้นแล้ว กรณีจึงมีเหตุให้ยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (1) ชอบที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรครักษ์ถิ่นไทย

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชาติไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2549 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชาติไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สรุปได้ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชาติไทยเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2548 ซึ่งพรรคประชาชาติไทยจะต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป อย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 12 มิถุนายน 2549 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชาติไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือแจ้งให้พรรคประชาชาติไทยดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชาติไทยจนครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในวันที่ 12 มิถุนายน 2549 แต่พรรคประชาชาติไทยไม่ดำเนินการใดๆ ให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

เป็นเหตุให้พรรคการเมืองย่อมเลิกหรือยุบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

พรรคประชาชาติไทยได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2549 ยอมรับว่า พรรคประชาชาติไทยไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคประชาชาติไทย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคประชาชาติไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 บัญญัติให้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชาติไทย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2548 และได้แจ้งให้พรรคประชาชาติไทยดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 แล้ว

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ภายในวันที่ 12 มิถุนายน 2549 อันเป็นวันที่ครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคประชาชาติไทย พรรคประชาชาติไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ประกอบกับพรรคประชาชาติไทยมีหนังสือชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญยอมรับว่าพรรคประชาชาติไทยไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้ยุบพรรคประชาชาติไทย กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งให้ยุบพรรคประชาชาติไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ชอบที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งให้ยุบพรรคประชาชาติไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคประชาชาติไทย

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 1-2/2550 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าและพรรคประชาธิปัตย์

อัยการสูงสุดยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์และพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าโดยกล่าวหาว่ากระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) และ (3) คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งสอง ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า

คำร้องที่หนึ่ง อัยการสูงสุดยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า โดยกล่าวหาว่าหัวหน้าพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าจัดทำหนังสือรับรองของหัวหน้าพรรคการเมืองส่งผู้สมัครลงรับสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดตรัง โดยบุคคลทั้งสามเป็นสมาชิกพรรคไม่ครบ 90 วัน จึงเป็นการทำหนังสือรับรองที่เป็นเท็จ อันเป็นการกระทำอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) และ (3) จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งยุบพรรค

พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปได้ว่า ผู้สมัครทั้งสามคนได้สมัครเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าตามขั้นตอนการรับสมัครที่กำหนดไว้ในข้อบังคับพรรคอย่างครบถ้วน และหัวหน้าพรรคได้อนุมัติให้เป็นสมาชิกพรรคตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 ลงวันที่ 8 พฤษภาคม 2549 ว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การกล่าวหาของอัยการสูงสุดที่ขอให้ยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าน่าจะตกไปด้วย

คำร้องที่สอง อัยการสูงสุดยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์ โดยกล่าวหาว่า

1. พรรคประชาธิปัตย์โดยหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคหลายคนได้ร่วมกันจัดให้มีเวทีปราศรัยใส่ร้ายด้วยความเท็จและจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร และสมาชิกพรรคไทยรักไทย และชักจูงประชาชนให้ไม่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใดในเขตเลือกตั้ง

2. พรรคประชาธิปัตย์โดยนายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย รู้เห็นเป็นใจให้นายทักษนัย กี่สุ้น นำผู้สมัครพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าสามคน ซึ่งมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนไปสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จังหวัดตรัง แล้วจัดแถลงข่าวกล่าวหาพรรคไทยรักไทยว่าว่าจ้างให้บุคคลทั้งสามสมัครรับเลือกตั้ง

3. พรรคประชาธิปัตย์โดยนายไทกร พลสุวรรณ ว่าจ้างให้นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ หัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าแถลงข่าวใส่ร้ายนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภว่าว่าจ้างสมาชิกพรรคที่ดีกว่าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นการใส่ร้ายด้วยความเท็จ

4. พรรคประชาธิปัตย์โดยอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสงขลา ร่วมกับนายชาลี นพวงศ์ ณ อยุธยา คนสนิทของนายไตรรงค์ สุวรรณคีรี ขัดขวางการสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครพรรคการเมืองพรรคเล็กที่จังหวัดสงขลา

การกระทำดังกล่าวตามข้อ 1 - 4 เป็นการกระทำอันเป็นการกระทำอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) และ (3) จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์ และขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งยุบพรรค

พรรคประชาธิปัตย์ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเป็นประเด็นข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง สรุปได้ดังนี้

1. การกล่าวปราศรัยของพรรคประชาธิปัตย์เกี่ยวกับระบอบทักษิณ ทำลายประชาธิปไตย แทรกแซงองค์กรอิสระ แทรกแซงวุฒิสภา แทรกแซงสื่อ ทำลายระบบคุณธรรมและมีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตไม่มีข้อความใดเป็นเท็จ

2. พรรคประชาธิปัตย์และนายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย ไม่เคยใช้ ให้การสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจกับนายทักษนัย กระทำการตามข้อกล่าวหา

3. นายไทกรไม่ใช่ตัวแทนของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ และตามพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นได้ว่า นายไทกรไม่ได้ว่าจ้างนายวรรธวริทธิ์จัดให้มีการแถลงข่าวใส่ร้ายนายสุวัจน์หรือพรรคไทยรักไทย

4. พรรคประชาธิปัตย์และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสงขลาไม่ได้รู้เห็นสนับสนุนในการชุมนุมของประชาชน ณ สถานที่รับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จังหวัดสงขลา

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้เป็นอำนาจคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และให้โอนบรรดาอรรคคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง มาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วมีคำวินิจฉัยในข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงโดยสรุปดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ยังมีผลใช้บังคับอยู่ ไม่ได้สิ้นผลไปพร้อมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งสิ้นผลไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3

2. นายทะเบียนพรรคการเมืองสามารถส่งเรื่องร้องเรียนคดีนี้ให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยไม่จำต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพราะเป็นอำนาจโดยเฉพาะของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามมาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

3. การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองส่งเรื่องขอให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์ โดยอ้างเหตุรวม 8 ประเด็น และอัยการสูงสุดยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคโดยอ้างเหตุเพียง 4 ประเด็น ถือว่าอัยการสูงสุดได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วส่งให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญใหม่ เพราะไม่ใช่กรณีที่อัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 67 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

4. การที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงวันมีคำวินิจฉัยเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้น มีผลต่อการดำเนินการทั้งหลายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่ไม่มีผลเป็นการยกเลิกหรือเพิกถอนการกระทำของพรรคการเมืองที่เป็นเหตุแห่งการยุบพรรค จึงไม่ทำให้ข้อกล่าวหาที่มีต่อพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า ตามคำร้องของอัยการสูงสุดตกไป

5. การที่หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์จัดให้มีการปราศรัยเกี่ยวกับการบริหารงานของพันตำรวจโท ทักษิณ นั้น เนื่องจากมีพฤติกรรมที่ส่อแสดงให้เข้าใจได้ว่า พันตำรวจโท ทักษิณและบุคคลร่วมรัฐบาลบางคนมีผลประโยชน์แอบแฝงหรือเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง การนำเรื่องดังกล่าวมาวิพากษ์วิจารณ์เป็นวิสัยของประชาชนทั่วไปย่อมกระทำได้ เพราะพันตำรวจโท ทักษิณ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะ

ส่วนการกล่าวปราศรัยหรือชักชวนให้ลงคะแนนในช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนน เป็นสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 326 (4) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 56 จึงไม่เป็นการใส่ร้ายด้วยความเท็จหรือจูงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของพันตำรวจโท ทักษิณ หัวหน้าพรรค และสมาชิกพรรคไทยรักไทยผู้สมัครรับเลือกตั้ง และชักจูงให้ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งไม่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองใดที่ลงสมัครรับเลือกตั้งในทุกเขตเลือกตั้ง

6. ที่ผู้ร้องกล่าวหาพรรคประชาธิปัตย์รู้เห็นเป็นใจให้นายทักษนัย นำบุคคลทั้งสามไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า และสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง แล้วจัดแถลงข่าวว่าพรรคไทยรักไทยเป็นผู้ว่าจ้างบุคคลทั้งสามนั้น ฟังได้ว่านายทักษนัยพาผู้สมัครทั้งสามไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรู้ว่าผู้สมัครทั้งสามเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าไม่ครบ 90 วันจริง แต่นายสาทิตย์และพรรคประชาธิปัตย์ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือสนับสนุนการกระทำของนายทักษนัย และฟังไม่ได้ว่านายสุเทพจัดแถลงข่าวใส่ร้ายพรรคไทยรักไทยว่าเป็นผู้ว่าจ้างผู้สมัครทั้งสาม

7. ที่ผู้ร้องกล่าวหาว่า พรรคประชาธิปัตย์ โดยนายไทกร ว่าจ้างนายวรรธวริทธ์ หัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าใส่ร้ายนายสุวัจน์ กรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย นั้น กรณีฟังไม่ได้ว่านายไทกรว่าจ้างให้นายวรรธวริทธ์ใส่ร้ายนายสุวัจน์ แต่เป็นเรื่องที่นายไทกรแสวงหาพยานหลักฐานจากนายวรรธวริทธ์ เนื่องจากนายไทกรเชื่อว่าพรรคไทยรักไทยว่าจ้างพรรคเล็กลงสมัครรับเลือกตั้ง

8. ที่ผู้ร้องกล่าวหาว่าพรรคประชาธิปัตย์ขัดขวางการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้สมัครพรรคการเมืองพรรคเล็กที่จังหวัดสงขลา ฟังได้ว่ามีการขัดขวางจริง แต่กรรมการบริหารพรรคและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์ ไม่ได้มีส่วมร่วมในการขัดขวางดังกล่าว

9. ที่ผู้ร้องกล่าวหาว่า พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง 3 คนซึ่งเป็นสมาชิกพรรคติดต่อกันไม่ครบ 90 วัน นำไปเป็นหลักฐานในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนนั้น ฟังได้ว่า หัวหน้าพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าออกหนังสือรับรองอันเป็นเท็จโดยรู้อยู่ว่าบุคคลทั้งสามเป็นสมาชิกพรรคยังไม่ครบ 90 วันจริง

ในกรณีที่พรรคการเมืองถูกสั่งยุบพรรคการเมืองด้วยเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลา 5 ปี ตั้งแต่วันที่มีคำสั่งยุบพรรคตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ข้อ 3 นั้น การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิใช่โทษทางอาญาเป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่เกิดจากผลของกฎหมายที่ให้อำนาจในการยุบพรรคการเมืองที่กระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มิให้ผู้บริหารพรรคการเมืองที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีโอกาสที่จะกระทำการอันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายซ้ำอีกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และแม้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในสังคมที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่การมีกฎหมายกำหนดว่าบุคคลใดสมควรมีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพแห่งสังคมหรือเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมนั้นดำรงอยู่ย่อมมีได้ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ข้อ 3 จึงมีผลใช้บังคับย้อนหลังกับการกระทำอันเป็นเหตุยุบพรรคในคดีนี้ได้

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พรรคประชาธิปัตย์ไม่ได้กระทำตามที่ถูกกล่าวหาจึงให้ยกคำร้องในส่วนที่ขอให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์

ส่วนพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นการกระทำอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) และ (3) โดยเป็นการกระทำที่ขาดจิตสำนึกที่ดีต่อประชาชน ไม่คำนึงถึงความเสียหายและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประเทศชาติ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ประกอบมาตรา 66 (2) และ (3) กับให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคอยู่ในวันที่มีการกระทำอันเป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 3-5/2550 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย

อัยการสูงสุดยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค พรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย โดยอ้างเหตุว่าพรรคไทยรักไทยให้เงินสนับสนุนพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีมีผู้สมัครเพียงคนเดียวและผู้สมัครนั้นได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 74 วรรคสอง และพรรคไทยรักไทยร่วมกับพรรคพัฒนาชาติไทยและพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้สมัครพรรคพัฒนาชาติไทยที่ขาดคุณสมบัติในข้อที่ว่า เป็นสมาชิกพรรคเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วันนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 107 (4) ให้ลงสมัครได้ นอกจากนี้หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทยยังได้ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้สมัครนำไปเป็นหลักฐานในการสมัคร และหัวหน้าพรรคแผ่นดินไทยยังได้ทำรายงานการประชุมและออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคเป็นเท็จ เพื่อให้ผู้สมัครนำไปเป็นหลักฐานในการสมัคร

การกระทำของพรรคไทยรักไทยดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 66 (1) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

การกระทำของพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 66 (2) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

เมื่อความดังกล่าวปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง จึงได้แจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นสมควรยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองทั้งสาม ตามมาตรา 67 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้อง และพยานหลักฐานทั้งหมดของคู่กรณีโดยละเอียด ได้มีคำวินิจฉัยในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยมีรายละเอียดสรุปดังนี้

1. คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35

2. การยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคเป็นอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมือง หากปรากฏต่อนายทะเบียน ไม่ว่าจากผู้ใด นายทะเบียนมีอำนาจแจ้งอัยการสูงสุดเพื่อให้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ สั่งให้ยุบพรรคการเมืองได้

3. การสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เป็นอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมือง ไม่จำต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มาตรา 19 วรรคสองและวรรคสาม และเป็นการดำเนินการตามคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง มิใช่การดำเนินการตามคำสั่งของ กกต. จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งระเบียบ กกต. ข้อ 40

4. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีศักดิ์และสถานะทางกฎหมายเท่ากับพระราชบัญญัติทั่วไป การยกเลิกหรือการทำให้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญสิ้นผลบังคับจึงต้องมีกฎหมายยกเลิกหรือมีกฎหมายใหม่ ออกมาใช้บังคับแทน เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนจึงยังไม่ระงับสิ้นไป และการกระทำอันเป็นความผิดต่อ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก็ยังมีความผิดต่อไปด้วย คำชี้แจงของสำนักงานเลขาธิการคณะปฏิรูปการปกครอง เป็นเพียงความเห็นจึงไม่มีสภาพบังคับเป็นกฎหมายและไม่มีผลทำให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับสิ้นผลใช้บังคับ

5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 328 ให้อำนาจองค์กรนิติบัญญัติตรากฎหมายที่มีผลเป็นการยกเลิกหรือยุบพรรคการ เมืองได้ มิได้มีความหมายเลยไปถึงว่าองค์กรนิติบัญญัติจะตรากฎหมายลงโทษพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) (3) และ (4) ไม่ได้ จึงไม่ใช่บทบัญญัติที่เกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่ง เสรีภาพของบุคคลในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐ ธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 262 ให้สิทธิเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และนายกรัฐมนตรีเท่านั้นที่จะโต้แย้งได้ หาได้ให้สิทธิพรรคไทยรักไทยที่จะโต้แย้งเรื่องดังกล่าวได้

6. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตาม วิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แล้ว ย่อมมีอำนาจใช้ดุลยพินิจสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 63 วรรคสาม ได้ทันที ไม่ต้องมีคำสั่งให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการตามวรรคสองก่อน

7. การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 ซึ่งถูกยกเลิกไปตามคำพิพากษาของศาลปกครองดังกล่าวนั้น หามีผลเป็นการยกเลิกความผิดที่ได้กระทำไปแล้วไม่ เพราะเป็นคนละส่วนกัน

8. ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พรรคไทยรักไทย ว่าจ้างพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทย และพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยรับจ้างพรรคไทยรักไทยจัดหาผู้สมัครรับ เลือกตั้งเพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทยร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงาน กกต. แก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทย เพื่อให้ครบ 90 วัน โดยมีพรรคไทยรักไทยเป็นผู้สนับสนุน และพรรคพัฒนาชาติไทยกับพรรคแผ่นดินไทย ออกหนังสือรับรองสมาชิกพรรคของตนอันเป็นเท็จเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการสมัคร รับเลือกตั้ง

9. พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล เป็นกรรมการบริหารพรรคคนสำคัญของพรรคไทยรักไทย และได้รับความไว้วางใจอย่างยิ่งจากคณะกรรมการบริหารพรรคและหัวหน้าพรรค ดำเนินการเพื่อให้พรรคไทยรักไทยสามารถกลับคืนสู่อำนาจได้โดยเร็ว เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพรรคไทยรักไทย พรรคไทยรักไทยไม่เคยมีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้เกิดความชัดเจน ในข้อกล่าวหา ทั้งก่อนและหลังวันเลือกตั้ง ทั้งที่ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญที่ กระทบต่อภาพลักษณ์ของพรรคไทยรักไทย ถือได้ว่าการกระทำของพลเอกธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ เป็นการกระทำและมีผลผูกพันพรรคไทยรักไทย นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย ได้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยและการรับเงินจาก พล.อ.ธรรมรักษ์ เป็นผู้แทนของพรรคพัฒนาชาติไทย ถือได้ว่าการกระทำของนายบุญทวีศักดิ์เป็นการกระทำและมีผลผูกพันพรรคพัฒนา ชาติไทย นายบุญาบารมีภณ ชิณราช หัวหน้าพรรคแผ่นดินไทย รู้เห็นยินยอมให้นางฐิติมา ภาวะลี รับเงินจากพล.อ.ธรรมรักษ์ ทั้งยังออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จ ถือได้ว่าการกระทำของนายบุญาบารมีภณเป็นการกระทำและมีผลผูกพันพรรคแผ่นดิน ไทย

10. การกระทำของพรรคไทยรักไทย เข้าหลักเกณฑ์ที่ถือได้ว่าเป็นการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบ ร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การกระทำของพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทย เข้าหลักเกณฑ์ที่ถือได้ว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ทั้งยังเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

11. การกระทำของพรรคไทยรักไทยเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการ ปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบ ร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ผดุงไว้ซึ่งหลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่เคารพยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง และไม่อาจดำรงความเป็นพรรคการเมืองที่จะสร้างสรรค์และจรรโลงความชอบธรรมทาง การเมืองแก่ระบอบการปกครองของประเทศโดยรวมได้อีกต่อไป จึงมีเหตุอันสมควรยุบพรรคไทยรักไทย ส่วนพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อประโยชน์ของผู้ก่อตั้งหรือคณะกรรมการบริหารพรรค มิได้มีสภาพความเป็นพรรคการเมืองอยู่เลย จึงมีเหตุอันสมควรยุบพรรคทั้งสองด้วย

12. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ใช้บังคับกับเหตุยุบพรรคตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (1) (2) และ (3) เพราะความในมาตรา 66 (1) (2) และ (3) มีความหมายชัดเจนว่าเป็นบทบัญญัติที่ห้ามกระทำการอยู่ในตัว

เมื่อพรรคการเมืองใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวก็อาจถูกยุบพรรคการ เมืองได้ จึงมีผลเท่ากับเป็นข้อต้องห้ามมิให้พรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังกล่าวนั่นเอง

13. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ที่ให้การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิใช่โทษทางอาญา เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่เกิดจากผลของกฎหมายที่ให้อำนาจในการยุบพรรคการ เมืองที่กระทำการต้องห้ามตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เพื่อมิให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีโอกาสกระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายซ้ำ อีกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และแม้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในสังคมที่มีการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย แต่การมีกฎหมายกำหนดว่าบุคคลใดสมควรมีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เหมาะแก่สภาพสังคม หรือเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมนั้นดำรงอยู่ย่อมมีได้ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงมีผลบังคับย้อนหลังกับการกระทำอันเป็นเหตุยุบพรรคในคดีนี้ได้

14. การที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งดำรงตำแหน่งในขณะเกิดเหตุลาออกจาก ตำแหน่งก่อนวันมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ก็ไม่ลบล้างผลของการกระทำที่พรรคการเมืองได้กระทำในขณะที่กรรมการบริหารพรรค ผู้นั้นดำรงตำแหน่งอยู่ มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดผลที่ไม่ควรจะเป็น และการบังคับเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ย่อมตกเป็นอันไร้ผล คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวได้

คณะตุลาการจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทย กับให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย 111 คน พรรคพัฒนาชาติไทย 19 คน และพรรคแผ่นดินไทย 3 คน มีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย

พรรคสันติภาพไทย ได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2549 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันในวันที่ 17 กันยายน 2549 พรรคสันติภาพไทยดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองเพียง 1 ภาค คือ ภาคเหนือ 1 สาขา เมื่อพรรคสันติภาพไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 29 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคสันติภาพไทยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ประกอบกับคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคสันติภาพไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 และมาตรา 65 วรรคสอง ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 ดังนั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปหรือไม่

คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติ มาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคสันติภาพไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

ในระหว่างที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังมิได้ตราขึ้นใช้บังคับ มาตรา 295 วรรคสาม บัญญัติให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับพิจารณาแล้ว

เห็นว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสันติภาพไทย ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2549 ซึ่งตามนัยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 กำหนดให้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคสันติภาพไทย พรรคสันติภาพไทยต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไปซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเมื่อครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในวันที่ 17 กันยายน 2549 พรรคสันติภาพไทยดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองที่ชอบด้วยข้อบังคับพรรคสันติภาพไทย พ.ศ. 2549 เพียง 1 สาขา คือ ภาคเหนือ ดังนั้น เมื่อพรรคสันติภาพไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคสันติภาพไทยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ประกอบกับพรรคสันติภาพไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า รับทราบข้อกล่าวหาตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว พรรคสันติภาพไทยไม่มีข้อโต้แย้งประเด็นตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง และขอให้การรับตามข้อกล่าวหาทุกประการ

ปัญหาที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปมีว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นมีกำหนดห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง มีผลใช้บังคับต่อไปหรือไม่ และจะนำมาใช้บังคับกับการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ด้วยเหตุไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 บัญญัติให้บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 ได้บัญญัติให้บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 จนถึงวันประกาศ

ใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปและให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 จึงมีผลใช้บังคับต่อไป

ส่วนปัญหาที่ว่า จะนำมาใช้บังคับกับการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เพราะเหตุไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 65 และมาตรา 66 แต่ทั้งสองมาตราจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กรณีตามมาตรา 65 วรรคสอง กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองได้ในกรณีที่มีเหตุใดเหตุหนึ่งตามวรรคหนึ่งดังนี้ (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรค (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน (3) มีการยุบไปรวมกับพรรคการเมืองอื่น และ (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 คือ ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกและสาขาพรรคภายหลังจัดตั้งพรรคการเมืองภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน เป็นต้น ซึ่งการไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 นี้ มีลักษณะเป็นการกระทำที่ไม่มีความร้ายแรงหรือเป็นภัยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น การไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 จึงเป็นการกระทำที่ไม่มีความร้ายแรงถึงขนาดที่จะสั่งให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองด้วย ซึ่งต่างกับเหตุของการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 66 ที่บัญญัติว่า หากพรรคการเมืองกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศด้วยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคหนึ่ง มาตรา 52 หรือมาตรา 53 ซึ่งเห็นโดยชัดแจ้งว่ามีลักษณะเป็นการกระทำที่มีความร้ายแรงหรือเป็นภัยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่บัญญัติไว้ว่า บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้ เมื่อกรณีนี้เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคสันติภาพไทยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 จึงไม่อาจนำประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 มาใช้บังคับกับกรณีนี้ไม่ว่าจะมีการร้องขอให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคสันติภาพไทยมาหรือไม่ก็ตาม

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคสันติภาพไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคเกษตรกรแรงงานไทย เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2549 ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนแปลงชื่อพรรคเป็นพรรครวมพลังไทย เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2549 ซึ่งพรรครวมพลังไทยจะต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในวันที่ 11 กันยายน 2549 อันเป็นวันครบกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้ง

การจัดตั้งพรรครวมพลังไทย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 ปรากฏว่า วันที่ 4 กันยายน 2549 พรรครวมพลังไทยได้แจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคจำนวน 4 สาขา และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 และไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 4 เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงและสอบสวนผู้ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการสาขาพรรค เกี่ยวกับการจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 4 ปรากฏว่า ทุกคนได้ให้ถ้อยคำสอดคล้องกันว่าไม่ได้เป็นสมาชิกพรรครวมพลังไทย ไม่ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดตั้งสาขาพรรครวมพลังไทยตามวัน เวลา และสถานที่ที่ระบุไว้ในรายงานการประชุม และลายมือชื่อที่ปรากฏในรายงานการประชุมไม่ใช่ลายมือชื่อของตน คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีมติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรครวมพลังไทยตามมาตรา 29 และมาตรา 65 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ประกอบมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ดังนั้นนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องของผู้ร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2549 ข้อ 18 และให้โอกาสพรรครวมพลังไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา พรรครวมพลังไทยโดยนายวรพงศ์ กลันสุภา หัวหน้าพรรค ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2549 สรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 4 แต่อย่างใด และขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดยุบพรรครวมพลังไทย

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จึงมีประเด็นพิจารณาในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไป หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับโดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ในระหว่างที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช2550 ยังมิได้ตราขึ้นใช้บังคับ มาตรา 295 วรรคสาม บัญญัติให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรครวมพลังไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า <u>พรรครวมพลังไทยไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 29 เนื่องจากไม่ดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง กรณีมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรครวมพลังไทยได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)</u>

ปัญหาที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปมีว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 ที่บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองใด เพราะเหตุกระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง มีผลใช้บังคับต่อไป หรือไม่ และจะนำมาใช้บังคับกับการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ด้วยเหตุไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 บัญญัติให้บรรดาการใดๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 ได้บัญญัติให้บรรดาประกาศและคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2549 จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปและให้ถือว่าชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 จึงมีผลใช้บังคับต่อไป

ส่วนปัญหาที่ว่า จะนำมาใช้บังคับกับการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เพราะเหตุไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 หรือไม่

เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองไว้ในมาตรา 65 และมาตรา 66 แต่ทั้งสองมาตราจะมีความแตกต่างกันกล่าวคือ กรณีตามมาตรา 65 วรรคสอง กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองได้ในกรณีที่มีเหตุใดเหตุหนึ่งตามวรรคหนึ่ง ดังนี้ (1) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรค (2) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงสิบห้าคน (3) มีการยุบไปรวมกับพรรคการเมืองอื่น และ (5) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 คือ ดำเนินการจัดให้มีสมาชิกและสาขาพรรคภายหลังจัดตั้งพรรคการเมืองภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน เป็นต้น ซึ่งการไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 นี้มีลักษณะเป็นการกระทำที่ไม่มีความร้ายแรงหรือเป็นภัยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้นการไม่ดำเนินการตามมาตรา 29 จึงเป็นการกระทำที่ไม่มีความร้ายแรงถึงขนาดที่จะสั่งให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองด้วย ซึ่งต่างกับเหตุของการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 66 ที่บัญญัติว่า หากพรรคการเมืองกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศด้วยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคหนึ่ง มาตรา 52 หรือมาตรา 53 ซึ่งเห็นโดยชัดแจ้งว่ามีลักษณะเป็นการกระทำที่มีความร้ายแรงหรือเป็นภัยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่บัญญัติไว้ว่า บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้ เมื่อกรณีนี้เป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรครวมพลังไทยตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 จึงไม่อาจนำประกาศ

คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 มาใช้บังคับกับกรณีนี้ ไม่ว่าจะมีการร้องขอให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรครวมพลังไทยมาหรือไม่ก็ตาม

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรครวมพลังไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย

พรรครักษ์แผ่นดินไทย ผู้ถูกร้อง ได้รับจดแจ้งเป็นพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2547 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 บัญญัติให้หัวหน้าพรรคจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้มีหนังสือแจ้งเตือนพรรคการเมืองที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี 2548 และแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในเดือนมีนาคม 2549 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบแล้วปรากฏว่าการแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี 2548 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2549 ของพรรคผู้ถูกร้องซึ่งมีนายอนุชิตฯ รักษาการเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้อง เป็นผู้ลงนามแจ้งต่อผู้ร้อง โดยไม่ได้รับมอบหมายจากนายสมานฯ รองหัวหน้าพรรค ทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคสอง ถือว่า พรรคผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2548 ต่อผู้ร้อง เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามตามมาตรา 35 มีเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35

ผู้ถูกร้อง โดยนายจิระเดช ทุมนัต หัวหน้าพรรค ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปได้ว่าตามวันเดือนปีดังกล่าวเป็นวันสุดท้ายแห่งการรายงานหากไม่ดำเนินการอาจทำให้พรรคผู้ถูกร้องเสียหาย นายอนุชิตฯ รักษาการเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้อง จึงเป็นผู้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2548 ต่อผู้ร้อง โดยปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคเนื่องจากหัวหน้าพรรคลาออก และรองหัวหน้าพรรคคนที่หนึ่ง และคนที่สอง ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากไม่ได้อยู่ที่ทำการพรรค ประกอบกับเป็นการเร่งด่วน โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับพรรครักษ์แผ่นดินไทย พ.ศ. 2547 ข้อ 31 วรรคหนึ่ง (1) (ซ) และหลังจากนายอนุชิตฯ ทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ได้นำเสนอการปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคต่อคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องและที่ประชุมสามัญพรรคผู้ถูกร้องตามลำดับ โดยที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคและที่ประชุมสามัญพรรคมีมติรับรองรายงานผลการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งถือว่าเป็นการทำถูกต้องตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องแล้ว และถือว่าพรรคผู้ถูกร้องได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 แล้ว จึงขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณายกคำร้อง

ผู้ร้องยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติม สรุปได้ว่า การที่นายอนุชิตฯ รักษาการเลขาธิการพรรคปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคเป็นผู้ลงนามในรายงานการดำเนินกิจการของพรรคเสนอต้องผู้ร้อง โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องข้อ 31 วรรคหนึ่ง (1) (ซ) นั้น ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากพรรคการเมืองมีฐานะเป็นนิติบุคคล การกระทำอันใดเกี่ยวกับบุคคลภายนอกจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคสอง ในขณะที่นายสมานฯ รองหัวหน้าพรรคลำดับที่หนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่แทน

หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ปฏิเสธว่าไม่ได้มอบอำนาจให้นายอนุชิตฯ รักษาการเลขาธิการพรรค ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าพรรคแต่อย่างใด จึงเป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2548 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคม 2549 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไป หรือไม่

คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) หรือไม่

ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2550 เป็นต้นไป คดีมีปัญหาเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาก่อนว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคสอง มาตรา 35 และมาตรา 65 เป็นบทบัญญัติที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะที่พรรคผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 17 วรรคสอง มาตรา 42 และมาตรา 93 แม้จะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในภายหลัง แต่ก็มิได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้มีผลแตกต่างจนทำให้ไม่เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองในเหตุเดียวกันได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคสอง มาตรา 35 และมาตรา 65 พิจารณาวินิจฉัยคดีนี้

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปจึงมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายอนุชิต ดิษฐประสพ รักษาการเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้องเป็นผู้ลงนามแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคโดยมิได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากนายสมานวาปีรองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องลำดับที่หนึ่ง ทำหน้าที่แทนหัวหน้าพรรค จึงเป็นการแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคโดยผู้ไม่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคสอง ประกอบกับผู้ถูกร้องสามารถจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2548 ให้แล้วเสร็จและแจ้งต่อผู้ร้องทราบในวันใดก็ได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้ถูกร้องจึงไม่สามารถยกความจำเป็นเร่งด่วนขึ้นมากล่าวอ้างได้ ดังนั้น การจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2548 จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธัมมาธิปไตย

พรรคธัมมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง ได้รับจดแจ้งการจัดตั้ง เมื่อวันที่13 สิงหาคม 2546 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี เพื่อประกาศให้สาธารณชนทราบ และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีหนังสือแจ้งเตือนพรรคการเมืองที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2548 และแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ผู้ถูกร้องแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องต่อผู้ร้อง เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2549 ซึ่งเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้พร้อมกับมีหนังสือ ลงวันที่ 4 เมษายน 2549 ชี้แจงยอมรับว่า เป็นความบกพร่องของกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องที่ไม่รอบคอบและไม่ได้มีเจตนาที่จะไม่ส่งแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2548 และขอขยายเวลารับหนังสือด้วย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณากรณีดังกล่าวแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2548 ไม่เป็นไปตามที่มาตรา 35 กำหนด อันเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35

คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

อนึ่ง ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ขึ้นใช้บังคับ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2550 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2550 เป็นต้นไป

มีประเด็นพิจารณาในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 และมาตรา 65 เป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับอยู่ในขณะที่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 และมาตรา 93 แม้จะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในภายหลัง แต่ก็มิได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้มีผลแตกต่างจนทำให้ไม่เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองในเหตุเดียวกันได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 และมาตรา 65 พิจารณาวินิจฉัยคดีนี้

ประเด็นที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) หรือไม่

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 บัญญัติให้พรรคการเมืองต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ร้องมีหนังสือ ลงวันที่ 23 มกราคม 2549 ถึงหัวหน้าพรรคการเมืองทุกพรรคการเมือง เรื่องการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2548 โดยแจ้งให้ดำเนินการดังกล่าวภายในเดือนมีนาคม 2549 พร้อมแนบแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง (แบบ ท.พ. 8) ด้วย ต่อมา เมื่อครบกำหนดเวลาตามมาตรา 35 กำหนดคือวันที่ 31 มีนาคม 2549 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2548 จึงแจ้งทางโทรศัพท์ให้ผู้ถูกร้องทราบเรื่องการไม่ได้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าว และรองเลขาธิการพรรคผู้ถูกร้องได้เข้าพบผู้อำนวยการฝ่ายกิจการพรรคการเมืองในวันที่3 เมษายน 2549 และรับว่าไม่ได้ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2548 ต่อมาเมื่อวันที่4 เมษายน2549 ผู้ถูกร้องได้ส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2548 พร้อมหนังสือขอขยายเวลาแจ้งการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าว โดยผู้ถูกร้องรับว่า ในวันที่29 มีนาคม 2549 ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้อง แต่ผู้ถูกร้องได้ยื่นแบบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 62 ในวันดังกล่าวเท่านั้น ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องจัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2548 เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2549 ซึ่งเป็นวันที่พ้นเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 บัญญัติไว้ กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

สำหรับที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า คำร้องของผู้ร้องยื่นเกินกำหนดเวลาสิบห้าวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง นั้น

เห็นว่า วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองนั้น คือ วันที่ผู้ร้องได้พิจารณาและเห็นชอบให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องลงวันที่10 พฤศจิกายน 2549 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องดังกล่าวในวันที่13 พฤศจิกายน 2549 เมื่อนับวันที่ผู้ร้องได้พิจารณาและเห็นชอบจนถึงวันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องแล้ว อยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าวัน ตามมาตรา 65 วรรคสอง ข้ออ้างของผู้ถูกร้องข้อนี้จึงฟังไม่ขึ้น

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคธัมมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย

นายทะเบียนพรรคการเมือง (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2549 ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย (ผู้ถูกร้อง) เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองในรอบปี 2548 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีหนังสือแจ้งเตือนพรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองในรอบปี 2548 ให้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม 2549 ตามมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จำนวน 2 ครั้ง และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คณะกรรมการ

การเลือกตั้งไม่ได้รับรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุน ในรอบปี 2548 จากผู้ถูกร้องแต่อย่างใด ต่อมาในวันที่ 7 เมษายน 2549 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับหนังสือของผู้ถูกร้องซึ่งลงนามโดยนายรัฐกิจ คุระแก้ว ตำแหน่งรองผู้อำนวยการพรรคผู้ถูกร้อง ทำการแทนหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ได้จัดส่งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของผู้ถูกร้องในรอบปี 2548 พร้อมหนังสือมอบอำนาจของพลเรือเอก ชัย สุวรรณภาพ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งได้มอบอำนาจให้นายรัฐกิจ เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้ และได้ชี้แจงถึงสาเหตุของการรายงานผลดังกล่าวล่าช้าไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย สรุปได้ว่า การจัดส่งหนังสือถึงประธานกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองได้ดำเนินการจัดส่งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนในซองเดียวกันกับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง (แบบ ท.พ. 8) แต่ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่ทางธุรการไม่ได้นำส่งทางไปรษณีย์ในซองเดียวกัน ซึ่งผู้ถูกร้องเข้าใจว่า รายงานทั้งสองฉบับได้ถูกส่งไปในซองเดียวกันเรียบร้อยแล้ว แต่มาทราบภายหลังจึงได้รีบดำเนินการจัดส่งเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป โดยมิได้มีเจตนาหลีกเลี่ยงแต่อย่างใด

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบทะเบียนพรรคการเมืองแล้วไม่ปรากฏชื่อนายรัฐกิจ ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ตามนัยมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้เสนอเรื่องดังกล่าวให้คณะกรรมการด้านกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติพิจารณาให้ความเห็น ซึ่งในคราวประชุมคณะกรรมการด้านกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติครั้งที่ 5/2549 วันที่ 13 กรกฎาคม 2549 ที่ประชุมมีความเห็นว่าผู้ถูกร้องส่งรายงานการใช้จ่ายเกินกำหนดเวลาตามกฎหมาย และได้เสนอความเห็นต่อผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง เนื่องจากมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แต่เนื่องจากประธานกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง (พลตำรวจเอก วาสนาเพิ่มลาภ) ในขณะนั้นมีเหตุต้องพ้นจากตำแหน่ง จึงไม่มีผู้มีอำนาจดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมาย ต่อมาคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้มีประกาศ ฉบับที่ 13 ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ยังมีผลใช้บังคับ และแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง และฉบับที่ 15 ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไป และได้มีพระบรมราชโองการให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้บัญญัติให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และบรรดาการใดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้สรุปข้อเท็จจริงเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งชุดใหม่ในคราวประชุม ครั้งที่ 112/2549 (26) เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2549 ที่ประชุมเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุน ในรอบปี 2548 ตามนัยมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จึงเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แม้พ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวผู้ถูกร้องจะได้ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุน แต่ก็ดำเนินการโดยนายรัฐกิจ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นรองผู้อำนวยการพรรคผู้ถูกร้อง มิใช่ผู้มีอำนาจดำเนินกิจการแทนพรรคการเมือง ตามมาตรา 20 วรรคสอง ประกอบมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 จึงมีมติให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติของกฎหมายต่อไป ดังนั้น ผู้ร้องจึงยื่นคำขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปหรือไม่

คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)

พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในขณะที่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ขึ้นใช้บังคับ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2550 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2550 เป็นต้นไป

มีปัญหาเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาก่อนว่าศาลรัฐธรรมนูญจะนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 และมาตรา 65 เป็นบทบัญญัติที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะที่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 มาตรา 82 และมาตรา 93 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในภายหลังศาลรัฐธรรมนูญจึงใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 62 และมาตรา 65 พิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้คดีจึงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 62 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้” เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายรัฐกิจ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการพรรคผู้ถูกร้อง ทำการแทนหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง เป็นผู้ลงนามแจ้งรายงานการดำเนินกิจการของพรรค โดยมิได้เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือให้ทำการแทนหัวหน้าพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 20 วรรคสอง ประกอบมาตรา 12 ดังนั้น จึงเท่ากับผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2548 ถือได้ว่าผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 กรณีจึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

สำหรับที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า การมอบอำนาจให้นายรัฐกิจ เป็นการมอบอำนาจตามข้อบังคับพรรคที่ได้จดทะเบียนอย่างถูกต้องทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งก็มิได้โต้แย้งเกี่ยวกับข้อบังคับดังกล่าวนั้น

เห็นว่า แม้ในข้อบังคับพรรคจะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการพรรคโดยมีผู้อำนวยการพรรคเป็นผู้ดูแลกิจการของพรรค แต่ก็เป็นเรื่องการกำกับดูแลกิจการภายในพรรค ซึ่งผู้ถูกร้องจะกล่าวอ้างต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ถูกร้องซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมิได้ ทั้งนี้เพราะในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก บุคคลที่จะเป็นผู้แทนได้นั้น กฎหมายได้บัญญัติจำกัดเฉพาะบุคคลที่ดำรงตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 12 ซึ่งบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ผู้ถูกร้องจะมอบอำนาจให้บุคคลอื่นนอกจากที่ระบุในมาตรา 12 เป็นผู้รับมอบอำนาจหาได้ไม่ เมื่อบุคคลที่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองเป็นบุคคลที่ไม่มีอำนาจ จึงเท่ากับผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ดังนั้น ข้อกล่าวอ้างของผู้ถูกร้องข้อนี้จึงฟังไม่ขึ้น

ส่วนที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า คำร้องของผู้ร้องยื่นเกินกำหนดเวลาสิบห้าวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง นั้น เห็นว่าวันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง นั้น คือ วันที่ผู้ร้องได้พิจารณาและเห็นชอบให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ 30 ตุลาคม 2549 และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2549 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องดังกล่าวในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2549 เมื่อนับวันที่ผู้ร้องได้พิจารณาและเห็นชอบจนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ยังอยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าวันตามมาตรา 65 วรรคสอง ข้อกล่าวอ้างของผู้ถูกร้องข้อนี้จึงฟังไม่ขึ้น

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคธรรมชาติไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วยไทย

นายทะเบียนพรรคการเมือง (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วยไทย (ผู้ถูกร้อง) ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กล่าวคือผู้ถูกร้องจัดประชุมใหญ่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับพรรคไทยช่วยไทย พ.ศ. 2547 ข้อ 70 ซึ่งกำหนดให้การประชุมใหญ่ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน โดยผู้ถูกร้องแจ้งว่าในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2547 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2548 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 135 คน แต่ไม่นับเป็นองค์ประชุม จำนวน 31 คน ดังนั้น จึงมีผู้เข้าร่วมประชุมและมีสิทธิออกเสียงจำนวน 104 คน

ในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้แจ้งผู้ร้องชี้แจงเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตรวจสอบฐานะการเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องของบุคคลที่ให้ถ้อยคำกับผู้ร้อง รวมทั้งข้อมูลของพรรคผู้ถูกร้องที่เกี่ยวข้องกับคำร้องเพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยต่อไป คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ 19กันยายน 2549 และให้ศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญ ภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2549 โดยมาตรา 35 บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และให้โอนบรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ 19 กันยายน 2549 มาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้องได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงซึ่งจากการให้ถ้อยคำของผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 12 คน ให้ถ้อยคำว่าไม่ทราบว่ามีการประชุม ไม่ได้เข้าร่วมประชุมและไม่ได้ลงลายมือชื่อเข้าร่วมประชุมแต่อย่างใด ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 4 คน ให้ถ้อยคำว่าไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้อง นอกจากนี้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ให้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่าผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหารพรรคไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้อง จำนวน 3 คน และเป็นสมาชิกซ้ำซ้อนกับพรรคการเมืองอื่น จำนวน 1 คน และจากการตรวจสอบเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลสมาชิกพรรคการเมือง พบว่าผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการบริหารพรรค จำนวน 3 คน ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้อง รวมทั้งผู้ถูกร้องได้ให้ถ้อยคำว่าบางคนไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้อง และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยให้ยืนยันการเป็นสมาชิกพร้อมทั้งเอกสาร แต่ผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการแต่อย่างใด จากข้อเท็จจริงดังกล่าวการประชุมใหญ่สามัญจึงมีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 81 คน ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคไทยช่วยไทย พ.ศ. 2542 ข้อ 70 และตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และความปรากฏต่อผู้ร้องเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ร้องได้ลงนามในคำร้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปได้ว่า

พฤติการณ์ต่างๆ ตามคำร้องเกิดจากความประมาทเลินเล่อโดยสุจริตใจ มิได้มีเจตนาอื่นใดแอบแฝง จากความไว้เนื้อเชื่อใจใน "ผู้อำนวยการการเลือกตั้งของพรรค" เพราะเป็นผู้จัดทำเอกสารต่างๆ เสนอต่อผู้ถูกร้องโดยตรง จึงไม่เกิดความเฉลียวใจในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้ถูกร้องมิได้จงใจกระทำผิด ส่วนการตรวจสอบข้อมูลสมาชิกนั้นข้อมูลสมาชิกดังกล่าวได้เก็บรักษาไว้ ณ ที่สำนักงานของผู้ถูกร้อง และผู้ร้องไม่สามารถทราบจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปีปฏิทิน ผู้ร้องจะตรวจสอบการเป็นสมาชิกจากฐานข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองของผู้ร้องอย่างเดียวหาได้ไม่ เมื่อที่ประชุมในขณะนั้นเห็นว่า มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมจำนวน 135 คนจริงครบองค์ประชุมไม่มีผู้ใดคัดค้าน ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้เริ่มประชุมได้ย่อมต้องถือตามมตินั้น และผู้ร้องจะเรียกเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี 2549 คืนได้เมื่อมีเหตุต้องเลิกหรือยุบพรรคผู้ถูกร้องตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ถูกร้องได้คืนเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี 2549 แล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปหรือไม่

คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 โดยมาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา 35 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไป จนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ขึ้นใช้บังคับ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 7ตุลาคม 2550 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2550 เป็นต้นไป

คดีมีปัญหาเบื้องต้นที่ต้องพิจารณาก่อนว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 และมาตรา 65 เป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับอยู่ในขณะที่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 29 และมาตรา 91 เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในภายหลัง ศาลรัฐธรรมนูญจึงใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 และมาตรา 65 พิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้

คดีจึงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปว่า กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง เนื่องจากไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 26 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 บัญญัติให้ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้แทนของสาขาพรรคการเมือง และสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งข้อบังคับพรรคไทยช่วยไทย พ.ศ. 2542 ข้อ 69 กำหนดให้การประชุมใหญ่สามัญประกอบด้วยสมาชิกของพรรคที่เป็นกรรมการบริหารพรรค เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น เป็นรัฐมนตรีในขณะนั้น ผู้แทนของสาขาพรรคในกรณีที่มีสาขาพรรค สมาชิกที่ทราบข่าวการประชุมใหญ่สามัญและวิสามัญของพรรคจากคณะกรรมการบริหารพรรคและจากสมาชิกสามัญและข้อ 70 วรรคหนึ่งกำหนดให้การประชุมใหญ่ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน จึงจะเป็นองค์ประชุม โดยผู้ถูกร้องแจ้งต่อ

ผู้ร้องว่า ได้จัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2547 เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2548 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 135 คน แต่ไม่นับเป็นองค์ประชุม 31 คน จึงมีผู้เข้าร่วมประชุมและมีสิทธิออกเสียง 104 คน ที่ประชุมได้มีมติเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค พร้อมเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่

แต่ข้อเท็จจริงตามที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบรายละเอียดบุคคลที่เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญพรรคผู้ถูกร้อง ตามชื่อที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญ ปรากฏว่า ผู้ที่อ้างว่าเข้าร่วมประชุม 12 คน ต่างยืนยันว่าไม่ได้เข้าร่วมประชุมจริง และไม่ได้ลงลายมือชื่อ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบพบว่าผู้มีลายมือชื่อเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญ 12 คน ยืนยันว่าไม่ได้เข้าร่วมประชุมและไม่ได้ลงลายมือชื่อในการประชุมใหญ่สามัญก็เพียงพอที่จะทำให้เห็นว่า การประชุมใหญ่สามัญของพรรคผู้ถูกร้องมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่ถึงหนึ่งร้อยคน ข้ออ้างของผู้ถูกร้องที่ว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้ตรวจสอบการเป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องจากฐานข้อมูลของผู้ถูกร้อง แต่ไปตรวจสอบการเป็นสมาชิกจากฐานข้อมูลของผู้ร้องอย่างเดียวจึงฟังไม่ขึ้น ทั้งยังปรากฏว่าผู้เข้าร่วมประชุมอีก 4 คน ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้อง นอกจากนั้น หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องได้ให้ถ้อยคำว่า กรรมการบริหารพรรค 3 คน ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรค และเป็นสมาชิกพรรคซ้ำกับพรรคอื่น 1 คน ทั้งการตรวจสอบจากฐานข้อมูลสมาชิกพรรคการเมือง พบว่า ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการบริหารพรรค 3 คน ก็ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคผู้ถูกร้องด้วย

ดังนั้น ถือได้ว่าผู้ที่มีรายชื่อเข้าร่วมประชุมจำนวน 23 คน ดังที่กล่าวมาแล้วไม่อาจนับเป็นองค์ประชุม จึงมีผู้เข้าร่วมประชุมที่นับเป็นองค์ประชุมได้จริง จำนวน 81 คน ไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรคไทยช่วยไทย พ.ศ.2542 ข้อ 70 ที่กำหนดไว้ว่า การประชุมใหญ่สามัญจะต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2547 ของพรรคผู้ถูกร้องจึงไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ส่วนที่ผู้ถูกร้องอ้างในคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า คำร้องของผู้ร้องยื่นเกินกำหนดเวลาสิบห้าวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง นั้น

เห็นว่าวันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง นั้น คือ วันที่ผู้ร้องได้พิจารณาและเห็นชอบให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2549 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องดังกล่าวในวันที่ 25 พฤษภาคม 2549 เมื่อนับจากวันที่ผู้ร้องได้พิจารณาและเห็นชอบจนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ปรากฏว่ายังอยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าวัน ตามมาตรา 65 วรรคสอง ข้ออ้างของผู้ถูกร้องข้อนี้จึงฟังไม่ขึ้น

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคไทยช่วยไทยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย

อัยการสูงสุด ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 23 กันยายน 2551 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) (2) และมาตรา 95 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 โดยมีคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ดังนี้

(1) มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยนางอนงค์วรรณ เทพสุทิน หัวหน้าพรรค เนื่องจากนายสุนทร วิลาวัลย์ กรรมการบริหารพรรคและเป็นรองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(2) มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง มีกำหนด เวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคตามบัญชีรายชื่อเอกสารท้ายคำร้องหมายเลข 2 ทั้งหมดหรือจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคที่เป็นผู้มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบการกระทำของผู้สมัคร มีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 โดยขอให้เป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้ถูกร้อง ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2551 โดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย รวมทั้งโต้แย้งการมีผลบังคับใช้ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) และมาตรา 95 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องของผู้ร้องต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) และมาตรา 95 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 27 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้องได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณีร้องขออีก ศาลจึงงดการไต่สวน ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 37 และเปิดโอกาสให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องหรือผู้แทนแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยตามประเด็นแห่งคดี มีประเด็นที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งเกี่ยวกับความมีผลบังคับใช้ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ที่ว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจนำข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำ คำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 มาใช้ในการสั่งรับคำร้องของผู้ร้องที่ขอให้ยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตยไว้พิจารณาวินิจฉัยและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปได้ เพราะพ้นระยะเวลาการบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 300 วรรคห้า และการที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาไม่ต้องด้วยข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (17) นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคห้าบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้และศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 เพื่อใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีและใช้ข้อกำหนดดังกล่าวในการพิจารณาวินิจฉัยคดีมาโดยตลอดและข้อกำหนดดังกล่าวในหมวด 2 อำนาจศาล ข้อ 17 (17) ก็เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ นั้น ขณะที่ทำการวินิจฉัยคำร้องนี้ อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาในกระบวนการนิติบัญญัติ และระยะเวลาตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 300 วรรคห้า ที่กำหนดให้ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จ

ภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ก็เป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดให้ฝ่ายนิติบัญญัติดำเนินการเท่านั้น โดยไม่ได้มีบทบัญญัติว่าหากตราไม่เสร็จภายในกำหนดให้ข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ศาลออกใช้บังคับเป็นอันสิ้นผลไปแต่อย่างไร ศาลรัฐธรรมนูญจึงยังใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีต่อไปได้

ประเด็นแห่งคดีที่จะพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 หรือไม่

ประเด็นที่ 2 มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ที่จะให้การเลือกตั้งของประเทศเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบัญญัติป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้วยการใช้เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดซื้อสิทธิซื้อเสียงของประชาชนเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง อันเป็นวิธีการที่นักการเมืองส่วนหนึ่งใช้กันมานานจนเป็นความเคยชินแล้วกลายเป็นจุดเปราะบางทางการเมืองที่นักการเมืองผู้กระทำไม่รู้สำนึกว่าเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง ทำให้การเมืองและประชาธิปไตยของประเทศไทยไม่พัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักการเมืองเหล่านี้ เมื่อเข้าสู่อำนาจแล้ว ย่อมใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยไม่มีความละอาย เพื่อเตรียมไว้สำหรับใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเพื่อให้ได้อำนาจสำหรับแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบต่อไป เป็นวัฏจักรที่เลวร้ายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและกำหนดวิธีการลงโทษไว้อย่างชัดเจนและเข้มงวดเพื่อป้องกันนักการเมืองที่ไม่สุจริตเหล่านี้ ไม่ให้มีโอกาสเข้ามาก่อให้เกิดความเสื่อมเสียทางการเมือง และเพื่อส่งเสริมนักการเมืองที่ตั้งมั่นอยู่ในสุจริตธรรม ให้ได้มีโอกาสทำภารกิจอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 1 นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นปัญหาการกระทำความผิดของนายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องนั้น ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแล้ว อันเป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 อันเป็นกระบวนการขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีดังกล่าวได้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ประเด็นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยไว้แล้วนั้น เป็นประเด็นข้อเท็จจริงเดียวกันกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้วินิจฉัยตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 วรรคหนึ่ง ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็น

ผู้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นการทุจริตการเลือกตั้ง ประเด็นข้อเท็จจริงเรื่องการกระทำของนายสุนทร วิลาวัลย์ เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 หรือไม่ จึงถือเป็นที่ยุติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ทั้งไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินการใดที่มิได้เป็นไปตามขั้นตอนวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและดุลพินิจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้

ประเด็นที่ 2 มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาดว่า ถ้ามีการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องและคำแถลงการณ์ของหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องจะยืนยันว่า พรรคการเมือง หัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรค จะไม่ได้เป็นผู้กระทำก็ตาม กฎหมายยังให้ถือว่าเป็นผู้กระทำ จึงเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ แม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ ทั้งนี้เนื่องจากความผิดในการทุจริตซื้อสิทธิซื้อเสียงในการเลือกตั้งเป็นความผิดที่มีลักษณะพิเศษที่ผู้กระทำจะใช้วิธีการอันแยบยลยากที่จะจับได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารพรรคจะต้องคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมทำงานกับพรรค และคอยควบคุม ดูแล สอดส่องไม่ให้คนของพรรคกระทำความผิด โดยมีบทบัญญัติให้พรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคจะต้องรับผิดในการกระทำของกรรมการบริหารพรรคคนที่ไปกระทำความผิดด้วย ในทำนองเดียวกันกับหลักความรับผิดของนิติบุคคลทั่วไปที่ว่า ถ้าผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไปกระทำการใดที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นแล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลจักต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย จะปฏิเสธความรับผิดชอบมิได้ คดีนี้จึงถือได้ว่า มีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าสมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

โดยที่ผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมืองอันเป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องเป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง ชอบธรรม และสุจริต การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้อง ควรได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ด้วยความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองผู้ถูกร้องเป็นหลัก มิใช่ได้มาเพราะผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างที่เป็นเหตุจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้ กรรมการบริหารพรรคทุกคนก็ควรต้องช่วยกันทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคส่ง ตลอดจนกรรมการบริหารพรรคด้วยกันเอง มิให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดฝ่าฝืนกฎหมาย แต่นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องกลับใช้วิธีการอันผิดกฎหมายเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง ทำให้ผู้ถูกร้องได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้น ซึ่งต้องถือว่าผู้ถูกร้องได้รับประโยชน์แล้ว กรณีจึงเป็นเรื่องร้ายแรง

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามมาตรา 237 วรรคสอง จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น เห็นว่าหากผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเองย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่ในตัวแล้วว่า กรรมการบริหารพรรคคนนั้นมีทั้งเจตนาและการกระทำผิด ยิ่งกว่าเพียงรู้เห็นเป็นใจกับผู้อื่นเสียอีก จึงย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่นเป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอีกต่อไป เพราะกรรมการบริหารพรรคที่กระทำผิดตามวรรคหนึ่งก็มีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคในขณะกระทำความผิดด้วย จึงเป็นกรณีที่ร้ายแรงกว่ากรณีบุคคลอื่นที่มิใช่หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคเป็นผู้กระทำ อันเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า เมื่อกฎหมายห้ามกระทำ

สิ่งชั่วร้ายใดไว้ สิ่งที่ชั่วร้ายมากกว่านั้นย่อมถูกห้ามไปด้วย ซึ่งตรงกับสามัญสำนึกของสุจริตชนทั่วไป และตรงกับตรรกะที่ว่า “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” ข้ออ้างของพรรคผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

การที่นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง มีบทบาทสำคัญในพรรค จึงเป็นผู้มีหน้าที่ต้องควบคุมและสอดส่องดูแลให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนบริหารอยู่ กระทำการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่กลับเป็นผู้มากระทำความผิดเสียเอง อันเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ กรณีจึงมีเหตุอันสมควรที่จะต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีงาม และเพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งป้องปรามมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

ประเด็นที่พรรคผู้ถูกร้องอ้างว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 นั้น เห็นว่า มาตรา 103 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 แต่เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกัน พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 การสิ้นสุดสภาพนิติบุคคลของพรรคการเมืองจึงเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การยุบพรรคเป็นการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองประเภทหนึ่งที่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้ มิใช่จำกัดเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจสั่งให้ยุบพรรค แต่มีอำนาจสั่งให้เลิกกระทำการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสามเท่านั้น เห็นว่า การร้องขอให้ยุบพรรคตามคำร้องในคดีนี้เป็นการร้องขอให้ยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 มิใช่การร้องขอให้ยุบพรรคตามมาตรา 68 เพียงลำพัง ศาลจึงมีอำนาจที่จะวินิจฉัยให้ยุบพรรคได้โดยไม่จำต้องสั่งให้เลิกกระทำการตามมาตรา 68 วรรคสาม สำหรับการยื่นคำร้องของผู้ร้อง นั้น เป็นการยื่นคำร้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องตามครรลองแห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ.2550 ทุกประการแล้ว จึงเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

สำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ หัวหน้าพรรคได้ลาออกตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม 2550 แล้ว จึงถือว่ากรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งแล้ว นั้น เห็นว่า แม้หัวหน้าพรรคจะลาออกทำให้กรรมการบริหารทั้งคณะต้องพ้นจากตำแหน่ง แต่ตามข้อบังคับของพรรคมัชฌิมาธิปไตย พ.ศ. 2550 ข้อ 30 วรรคห้า กำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคทั้งหมดยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่านายทะเบียนพรรคการเมืองจะตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ เช่นนี้ จึงต้องถือว่านายสุนทร วิลาวัลย์ ยังคงมีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตยอยู่ในขณะเกิดเหตุแม้เป็นเพียงผู้รักษาการก็ไม่ทำให้ฐานะเปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเน้นย้ำตรงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสี่ ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่า เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดเป็นเวลาห้าปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งเป็นอื่นได้ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในคดีนี้เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบกับมาตรา 68 วรรคสี่ มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็มิอาจลบล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้

ส่วนประเด็นคำขอหรือคำโต้แย้งอื่นของผู้ถูกร้อง นั้น เมื่อได้วินิจฉัยประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ตามที่กล่าวครบถ้วนแล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยให้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย ซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่กระทำความผิด เป็นระยะเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติไทย

อัยการสูงสุด ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติไทย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 และมาตรา 95 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ดังนี้

1. เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2550 ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ต่อมาประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศกำหนดให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้าทั่วประเทศ ในวันที่ 15 ธันวาคม 2550 ถึงวันที่ 16 ธันวาคม 2550 ระหว่างเวลา 08.00 นาฬิกา ถึงเวลา 17.00 นาฬิกา ผู้ถูกร้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยได้รับการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ในทะเบียนพรรคการเมืองเลขที่ 5/2525 ตั้งแต่วันที่ 8 กรกฎาคม 2525 ต่อมาผู้ถูกร้องได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2548 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2548 ผู้ถูกร้องได้เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ จำนวน 55 คน โดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นหัวหน้าพรรค และนายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นรองเลขาธิการพรรค และนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องแล้ว ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม 2548

2. ประธานกรรมการการเลือกตั้ง มีหนังสือลงวันที่ 23 เมษายน 2551 ส่งพยานหลักฐานให้ผู้ร้องยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง สรุปความได้ว่า

2.1 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับแจ้งจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชัยนาทว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เนื่องจากนายมณเฑียร สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข 11 และนางนันทนา สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข 12 ของพรรคผู้ถูกร้องได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 กล่าวคือ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2550 นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา ได้บังอาจก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้ตัวแทน (หัวคะแนน) จัดเตรียมเพื่อจะให้เงินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่หอประชุมโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม 1 เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา

2.2 คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ นางศรีประไพ โตเพ็ง และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล จัดเตรียมเพื่อจะให้เงินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่หอประชุมโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม 1 เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา โดยมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่า นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา ก่อให้ผู้อื่นกระทำสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 จึงมีความเห็นว่า การจัดเตรี ยมเพื่อจะให้เงินดังกล่าวน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้งที่ 1 มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข 11 และนางนันทนา สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข 12 พรรคผู้ถูกร้อง เป็นเวลาหนึ่งปี และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 2 คน ใหม่ รวมทั้งให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา นางนันทนา สงฆ์ประชา นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ นางศรีประไพ โตเพ็ง และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล และแจ้งความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งพร้อมสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังคณะกรรมการตรวจสอบการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 105

2.3 คณะกรรมการตรวจสอบการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า การให้ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการพิจารณาและวินิจฉัยจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยานหลักฐานในสำนวนการสืบสวนสอบสวน และการวินิจฉัยลักษณะการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ประกอบกับมาตรา 103 จึงเป็นการชอบด้วยกฎหมาย และไม่ปรากฏว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กระทำการใดโดยไม่เที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีคำสั่งตามมติในการประชุมครั้งที่ 15/2551 เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2551 ให้งดการประกาศผลการเลือกตั้งของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนาสงฆ์ประชา เป็นเวลาหนึ่งปี และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 2 คน ใหม่ รวมทั้งให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา นางนันทนา สงฆ์ประชา นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ นางศรีประไพ โตเพ็ง และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล

2.4 ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติจากการประชุมครั้งที่ 21/2551 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2551 ให้ส่งความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนให้คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาให้ความเห็นในประเด็น ข้อกฎหมายว่ากรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคหนึ่งเสียเอง จะถือว่าพรรคการเมืองนั้นเป็นผู้กระทำการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 วรรคสอง หรือไม่ พร้อมทั้งให้ส่งความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95

2.5 คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นว่าหากข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดเสียเองแล้ว จึงเป็นกรณีที่ต้องถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 103 วรรคสอง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ต่อไป

2.6 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติครั้งที่ 47/2551 เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2551 เปิดโอกาสให้ผู้แทนผู้ถูกร้องเข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ 8 เมษายน 2551 ซึ่งผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ควรนำความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนที่เห็นว่าการกระทำความผิดของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นการกระทำส่วนตัวในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมาประกอบการพิจารณาด้วย

2.7 คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยที่ประชุมเสียงข้างมาก ครั้งที่ 51/2551 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2551 เห็นชอบตามความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมือง และคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เห็นว่าการกระทำของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

มาตรา 103 วรรคสอง จึงส่งหลักฐานพร้อมสำนวนการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวให้ผู้ร้องเพื่อดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95

2.8 ผู้ร้องพิจารณาแล้ว เห็นว่าพยานหลักฐานยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ จึงมีหนังสือแจ้งนายทะเบียนพรรคการเมืองตั้งคณะทำงานขึ้น เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมและต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองและผู้แทนสำนักอัยการสูงสุดได้ตั้งคณะทำงานขึ้น ซึ่งคณะทำงานได้ข้อยุติเป็นเอกฉันท์ให้แจ้งผู้ร้องให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง

3. ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้

3.1 มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) (2) และมาตรา 95

3.2 มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรค และกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 โดยขอให้เป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญ

4. ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปความได้ว่า

4.1 การที่ผู้ร้องบรรยายคำร้องเกี่ยวกับนายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นเรื่องที่บรรยายถึงการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 ซึ่งไม่อาจถือได้ว่านายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ผู้ร้องจะต้องบรรยายให้ครบองค์ประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ด้วยว่า หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด ซึ่งไม่ใช่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมด้วย การกระทำของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้องหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง หรือกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง อีกทั้ง คดีนี้ไม่มีประจักษ์พยานหรือพยานหลักฐานใดอันควรเชื่อได้ว่า นายมณเฑียร สงฆ์ประชา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับนางศรีประไพ โตเพ็ง นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล มีเพียงการจัดเตรียมพยานแวดล้อมที่เป็นคนของคู่แข่งขันทางการเมืองของพรรคการเมืองอื่นมาให้การปรักปรำและขยายความให้เชื่อมโยงกับบุคคลทั้งสามเท่านั้นนายมณเฑียร สงฆ์ประชา จึงมิได้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) (2) และมาตรา 95 ตามที่ถูกกล่าวหา

4.2 การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติโดยพิจารณาจากรายงานการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเท่านั้น โดยมิได้นำรายงานการสอบสวนของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชัยนาท ย่อมถือเป็นการไม่ชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 จึงทำให้มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย และโดยเที่ยงธรรม

4.3 ตามที่นางศรีประไพ โตเพ็ง นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล ได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ตามมาตรา 53 (1) และมาตรา 137 ข้อกล่าวหาดังกล่าว ปรากฏว่าคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชัยนาทเห็นว่า ข้อกล่าวหาไม่มีมูล จึงให้ยุติเรื่องในส่วนคดีอาญานั้น พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรเมืองชัยนาทเห็นสมควร “สั่งไม่ฟ้อง” ประกอบกับพนักงานอัยการ ก็มีคำสั่งไม่ฟ้อง เป็นผลให้คดีอาญาเสร็จเด็ดขาด เนื่องจากนายมณเฑียร สงฆ์ประชา นางนันทนา สงฆ์ประชา นางศรีประไพ โตเพ็ง นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล มิได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ทั้งกรณีนี้ก็ไม่มีเหตุจูงใจที่ผู้ถูกร้องจะกระทำการใดๆ อันมีผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

4.4 คดีนี้มีการตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชัยนาทและคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนให้ทำการสอบสวนเรื่องเดียวกัน อันเป็นการสืบสวนสอบสวนซ้ำซ้อนกัน ทั้งการสอบสวนในประเด็นที่ถูกกล่าวหาก็ไม่มีความชัดเจน

4.5 ตามคำร้องของผู้ร้องระบุว่า "นางศรีประไพ โตเพ็ง ได้ให้เงินแก่นางสาวณัฐกานต์ เกิดเอี่ยม จำนวน 400 บาท และได้พูดจูงใจให้นางสาวณัฐกานต์ เกิดเอี่ยม ให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา" นั้น ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงว่าไม่เคยให้เงินแก่นางสาวณัฐกานต์ เกิดเอี่ยม จำนวน 400 บาท หรือพูดจูงใจให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา กับนางนันทนา สงฆ์ประชา ตามที่ถูกกล่าวหา

4.6 เมื่อพิจารณาจากสำนวนการคัดค้านเลขที่ 7/2550 ที่มีนายประวิทย์ ม่วงโพธิ์ ว่ามีพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องรู้เห็นการกระทำความผิด คือ นายประกอบ แย้มเจิม นายสนาน บินชัย และนางประมวล แย้มเจิม แต่เมื่ออนุกรรมการเรียกพยานดังกล่าวมาสอบสวนพบว่า พยานทั้งสามคนปฏิเสธและยืนยันว่าไม่เคยรับเงินจากผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท แต่อย่างใด แสดงให้เห็นได้ว่านายประวิทย์ ม่วงโพธิ์ มีเจตนาสร้างพยานหลักฐานเท็จและกลั่นแกล้งนายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา ให้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

4.7 ตามบัญชีรายชื่อคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ที่ผู้ร้องได้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ นั้น เป็นบัญชีรายชื่อซึ่งไม่เป็นปัจจุบันมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่เป็นธรรมต่ออดีตกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง จำนวน 12 คน ซึ่งไม่ได้มีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคในขณะที่เกิดเหตุถูกกล่าวหา

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณีร้องขออีก ศาลจึงงดการไต่สวน และเปิดโอกาสให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องหรือผู้แทนแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา

ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องของผู้ร้องต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) (2) และมาตรา 95 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 27 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 นายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นปัญหาการกระทำความผิดของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง นั้น ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแล้ว โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีดังกล่าวได้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่านายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ก่อให้ผู้อื่นกระทำสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ประเด็นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยไว้แล้วนั้น เป็นประเด็นข้อเท็จจริงเดียวกันกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้วินิจฉัยตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงถือเป็นที่ยุติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ทั้งไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินการใดที่มิได้เป็นไปตาม

ขั้นตอนวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและดุลพินิจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้

ประเด็นที่ 2 มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาดว่าถ้ามีการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ก็ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง บทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดของกฎหมาย ที่บัญญัติไว้เด็ดขาดแล้วแม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ คดีนี้จึงถือได้ว่ามีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าสมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น เห็นว่า ข้ออ้างของผู้ถูกร้องฟังไม่ขึ้น

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว นั้น เห็นว่า แม้ตามคำแถลงการณ์ของหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องจะเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจอยู่มากก็ตาม แต่เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีการกระทำความผิดโดยผู้ที่เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องแล้ว ผู้ถูกร้องย่อมต้องรับผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่า เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการ เมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดเป็นเวลาห้าปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งเป็นอื่นได้

ส่วนประเด็นตามคำขอหรือคำโต้แย้งอื่นของผู้ถูกร้อง นั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยประเด็นแห่งคดีตามที่กล่าวครบถ้วนแล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยให้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ให้ยุบพรรคชาติไทย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 ประกอบมาตรา 237 วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทยซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิดเป็นระยะเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน

อัยการสูงสุด ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2551 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน ผู้ถูกร้อง คำร้องสรุปความได้ว่า

(1) ผู้ถูกร้อง มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 16 โดยได้รับการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ในทะเบียนพรรคการเมือง เลขที่ 9/2541 ตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2541 ต่อมาผู้ถูกร้องได้ แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี ครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ได้เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องชุดใหม่ จำนวน 37 คน โดยมีนายสมัคร สุนทรเวช เป็นหัวหน้าพรรค และนายยงยุทธ ติยะไพรัช เป็นรองหัวหน้าพรรค นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2550 และเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2550 ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 23 ธันวาคม 2550

(2) คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน กลุ่มจังหวัดที่ 1 ในนามผู้ถูกร้อง และเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2550 นายวิจิตร ยอดสุวรรณ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ 3 พรรคชาติไทย ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีใจความว่า การที่กลุ่มกำนันในอำเภอแม่จันเดินทางไปพบนายยงยุทธ ติยะไพรัช ซึ่งเป็นผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2550 น่าเชื่อว่านายยงยุทธ ติยะไพรัช จะต้องมีการให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินให้แก่กลุ่มกำนันดังกล่าว เพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องหรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองอื่น ซึ่งเป็นการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง อันน่าจะเป็นผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ปรากฏว่านายยงยุทธ ติยะไพรัช กับพวกได้รับเลือกตั้ง วันที่ 14 มกราคม 2551 นายวิจิตร ยอดสุวรรณ ยื่นคำร้องขอถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อนุญาต และในวันที่ 18 มกราคม 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งให้นายยงยุทธ ติยะไพรัช กับพวก เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(3) คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนขึ้นเพื่อพิจารณาคำร้องคัดค้านดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช และนางสาวละออง ติยะไพรัช กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 (1) และมาตรา 57 เห็นควรให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช กับพวก และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ 3 ใหม่

(4) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 และการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช เป็นเหตุให้การเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ 3 มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เห็นควรเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนายยงยุทธ ติยะไพรัช และให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายยงยุทธ ติยะไพรัช ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ประกอบมาตรา 57 และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ 3 ใหม่ จำนวน 1 คน แทนพวกของนายยงยุทธ ติยะไพรัช

(5) วันที่ 18 มีนาคม 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาซึ่งศาลฎีกาได้มีคำสั่งที่ 5019/2551 วันที่ 8 กรกฎาคม 2551 วินิจฉัยว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช ได้กระทำการฝ่าฝืน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 และการกระทำดังกล่าวมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดเชียงราย มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีจึงต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ 3 จำนวน 1 คน ใหม่แทนพวกของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 111 จึงมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช มีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งและให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ 3 ใหม่ จำนวน 1 คน แทนนางสาวละออง ติยะไพรัช ซึ่งเป็นพวกของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ดังกล่าว

(6) วันที่ 15 กรกฎาคม 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช และคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนมีความเห็นสรุปได้ว่า มีการให้เงินระหว่างนายยงยุทธ ติยะไพรัช กับกำนัน จำนวน 10 คน จริง และผลของการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องนั้น เห็นว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช ได้กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 53 และการกระทำดังกล่าวมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคหนึ่ง อันเนื่องจากนายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งถือว่าเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองอีกตำแหน่งหนึ่ง ได้กระทำการเพื่อให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการกระทำดังกล่าวมีผลผูกพันผู้ถูกร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ซึ่งให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งสอดคล้องกับคำสั่งศาลฎีกาที่ 5019/2551 จึงเห็นว่าการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการกระทำอันฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94

(7) นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นด้วย จึงเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2551 ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเห็นชอบตามความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ให้แจ้งผู้ร้องเพื่อดำเนินการต่อไป นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงส่งพยานหลักฐานพร้อมสำนวนการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวข้างต้นมาให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 และมาตรา 95 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 111

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้

1. มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 และมาตรา 95 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 111

2. มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการ บริหารพรรคผู้ถูกร้องตามบัญชีรายชื่อเอกสารท้ายคำร้องทั้งหมด หรือจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่เป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบการกระทำของผู้สมัคร มีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 โดยขอให้เป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญ

1.2 ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2551 สรุปได้ดังนี้

(1) คำสั่งศาลฎีกาที่ 5019/2551 ไม่มีผลผูกพันผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งไม่ใช่คู่ความในคดีดังกล่าว ทั้งนายยงยุทธ ติยะไพรัช ก็มิได้กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งอันมีผลทำให้การเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการใดอันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันจะเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแต่อย่างใด

(2) ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการใดที่จะถือได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) ด้วยเหตุผลที่ว่า พรรคการเมือง และการเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองย่อมเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อประชาชน และถือเป็นองค์กรตัวแทนทางการเมืองของประชาชนและมีบทบาทต่อประเทศชาติ

(3) หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องไม่มีผู้ใดมีส่วนรู้เห็นกับเรื่องที่นายยงยุทธ ติยะไพรัช ถูกกล่าวหา หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันจะเป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง

(4) การดำเนินการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่นคำร้องของผู้ร้องในคดีนี้เป็นการละเมิดต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 จึงมิได้เป็นไปตามหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง ด้วยเหตุผลดังที่ได้ชี้แจงดังกล่าว ผู้ถูกร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกคำร้องของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณีร้องขออีก ศาลจึงงดการไต่สวน ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 37 และเปิดโอกาสให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องหรือผู้แทนแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

คำร้องของผู้ร้องนี้ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (1) และ (2) และมาตรา 95 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 111 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 27 ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้องได้

ประเด็นแห่งคดีที่จะพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชนกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 และมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามคำสั่งศาลฎีกาที่ 5019/2551 ซึ่งประเด็นที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วนั้น เป็นประเด็นข้อเท็จจริงเดียวกันกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลฎีกาจะเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 239 วรรคสอง ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 111 บัญญัติให้ศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นการทุจริตการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไว้โดยเฉพาะ จึงถือเป็นที่ยุติตามคำสั่งของศาลฎีกาดังกล่าวแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบคำวินิจฉัยในปัญหาที่เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาดังกล่าวได้ ทั้งศาลรัฐธรรมนูญก็มิใช่ศาลที่มีอำนาจรับวินิจฉัยอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาด้วย

ประเด็นตามคำคัดค้านของผู้ถูกร้องที่อ้างว่า คำสั่งของศาลฎีกาไม่มีผลผูกพันผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่น เพราะเป็นบุคคลภายนอกคดี นั้น เห็นว่า ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยในคดีนี้มิใช่ประเด็นที่ว่า ผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 หรือไม่ แต่เป็นการพิจารณาวินิจฉัยว่า เมื่อนายยงยุทธ ติยะไพรัช ในฐานะรองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 53 แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งให้มีการยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่ หรือไม่ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่น เป็นผู้กระทำผิดด้วยหรือไม่ คำคัดค้านของผู้ถูกร้องจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นให้ต่างไปจากศาลฎีกาได้

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องคัดค้านว่า การกระทำที่มีการกล่าวหาว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเกิดขึ้นก่อนที่ผู้ถูกร้องจะมีมติส่งนายยงยุทธ ติยะไพรัช เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายยงยุทธ ติยะไพรัช จึงมิได้เป็น “ผู้สมัคร” ในขณะกระทำความผิด นั้น เห็นว่า ศาลฎีกาได้วินิจฉัยประเด็นนี้ไว้แล้วว่าแม้ขณะกระทำผิดจะยังมิได้เป็น “ผู้สมัครรับเลือกตั้ง” ก็ตาม แต่ภายหลังได้สมัครรับเลือกตั้ง ย่อมถือเป็นการกระทำในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย ดังนั้น จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน

ประเด็นที่ 2 มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดของกฎหมายที่บัญญัติไว้เด็ดขาดแล้วว่า หากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม กฎหมายให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ข้อเท็จจริง พรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคจะไม่ได้เป็นผู้กระทำก็ตาม กฎหมายยังให้ถือว่าเป็นผู้กระทำ จึงเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ แม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ ทั้งนี้ เนื่องจากความผิดในการทุจริตซื้อสิทธิซื้อเสียงในการเลือกตั้ง เป็นความผิดที่มีลักษณะพิเศษที่ผู้กระทำจะใช้วิธีการอันแยบยลยากที่จะจับได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารพรรค จะต้องคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมทำงานกับพรรค และคอยควบคุม ดูแลสอดส่องไม่ให้คนของพรรคกระทำความผิด โดยมีบทบัญญัติให้พรรคการเมืองและผู้บริหารพรรคจะต้องรับผิดในการกระทำของกรรมการบริหารพรรคคนที่ไปกระทำผิดด้วย ในทำนองเดียวกันกับหลักความรับผิดของนิติบุคคลทั่วไปที่ว่าถ้าผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไปกระทำการใดที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล

นั้น แล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลจักต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย จะปฏิเสธความรับผิดชอบมิได้ คดีนี้ จึงถือได้ว่า มีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าสมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นไม่มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น เห็นว่า หากผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเอง ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่ในตัวแล้วว่า กรรมการบริหารพรรคคนนั้นมีทั้งเจตนาและการกระทำผิดยิ่งกว่าเพียงรู้เห็นเป็นใจกับผู้อื่นเสียอีก จึงย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้หัวหน้าพรรคหรือกรรมการ บริหารพรรคคนอื่น เป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอีกต่อไป

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า พรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงควรมีความเข้มแข็ง ไม่สามารถถูกยุบได้โดยง่าย นั้น เห็นว่า การเป็นองค์กรที่เข้มแข็งจะต้องเป็นการเข้มแข็งที่มีคุณภาพมาตรฐานโดยดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยความสุจริต แม้พรรคที่หย่อนคุณภาพมาตรฐานจะถูกยุบ แต่บุคคลที่มีอุดมการณ์อันบริสุทธิ์ทางการเมืองตรงกันย่อมมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่เมื่อใดก็ได้ การยุบพรรคการเมืองที่กระทำผิด จึงเป็นการปลูกฝังการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันจะเป็นคุณประโยชน์แก่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ และประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนที่จะประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 โดยจัดประชุมชี้แจงให้ผู้สมัครของผู้ถูกร้องทราบแล้ว นั้น เห็นว่า การดำเนินการดังกล่าว แม้หากจะได้กระทำจริง ก็มิได้เป็นข้อยกเว้นความรับผิดตามกฎหมายในกรณีที่หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องไปทำผิดเสียเอง ดังนั้น เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีการกระทำความผิดโดยผู้ที่เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องแล้ว ผู้ถูกร้องย่อมต้องรับผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องมิได้รับประโยชน์ใดๆ จากการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัชตามที่มีการกล่าวหานั้น เห็นว่า ประเด็นนี้ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วว่า การกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ทำให้การเลือกตั้งจังหวัดเชียงรายไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งยังผลให้ผู้ถูกร้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากขึ้น อันเป็นประโยชน์สำคัญประการหนึ่งสำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่นคำร้องของผู้ร้องในคดีนี้เป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มิได้เป็นไปตามหลักนิติธรรมนั้น เห็นว่า ประเด็นการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วว่า เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนการยื่นคำร้องคดีนี้ ผู้ร้องเป็นผู้มีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องตามครรลองแห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550ทุกประการแล้ว จึงเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

การที่นายยงยุทธ ติยะไพรัช ในฐานะรองหัวหน้าพรรคซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาหลายสมัย มีบทบาทสำคัญในพรรคจนได้รับยกย่องให้เป็นรองหัวหน้าพรรคและประธานสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นผู้มีหน้าที่ต้องควบคุมและสอดส่อง ดูแลให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนบริหารอยู่กระทำการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่กลับเป็นผู้มากระทำความผิดเสียเอง อันเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ กรณีจึงมีเหตุอันสมควรที่จะต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีงามและเพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งป้องปรามมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเน้นย้ำตรงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสี่ ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกันบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่าเมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้ว จะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิด เป็นเวลาห้าปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งเป็นอื่นได้ ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องที่อ้างว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง จะต้องเป็นกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองแต่ละคนมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลยฯ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 นั้นเห็นว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในคดีนี้ เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่ มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก็มิอาจลบล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ทั้งหมดจึงฟังไม่ขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า ให้ยุบพรรคพลังประชาชน ผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 ประกอบมาตรา 237 วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิด เป็นระยะเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอธิปไตย

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ได้มีประกาศรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคอธิปไตย ผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 โดยพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2550 แจ้งต่อผู้ร้องภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2551 แต่ตรวจสอบพบว่าเป็นรายงานการดำเนินกิจการที่ไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) และไม่ถูกต้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 ผู้ร้องจึงแจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 แล้วแจ้งต่อผู้ร้องภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2551

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับหนังสือชี้แจงว่า พรรคการเมืองผู้ถูกร้อง มีสมาชิกจำนวน 107 ราย และยังไม่มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขามีคุณสมบัติไม่ครบ ทำให้ไม่สามารถจัดประชุมใหญ่ประจำปีได้ตามมาตรา 28 ผู้ถูกร้องจึงได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2550 ต่อผู้ร้องไปโดยไม่ถูกต้องตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วมีมติในการประชุมครั้งที่ 139/2551 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2551 เห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง กรณีพรรคการเมืองผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42

ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัย

1. มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง ประกอบมาตรา 93 วรรคสอง

2. มีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องที่ถูกยุบไป เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง ประกอบมาตรา 93 วรรคสอง จะจดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ร้องโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน เพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 17 (20) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจวินิจฉัยได้

ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ว่า การจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี 2550 ต้องผ่านการรับรองโดยที่ประชุมใหญ่ประจำปี แต่ผู้ถูกร้องไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยเงื่อนเวลาและจำนวนสมาชิก ซึ่งผู้ถูกร้องมีสมาชิกเพียง 107 คน และยังไม่มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา แต่ด้วยเจตนาที่จะไม่กระทำผิดพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 จึงได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองยื่นต่อผู้ร้องเพื่อแสดงเจตนาที่แท้จริง ผู้ถูกร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง และขอให้ศาลอนุโลมให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องยังคงมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองได้ แต่ห้ามการจดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องถูกยุบ

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมี 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 มีเหตุสมควรที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีนี้ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องมีสมาชิกพรรคจำนวน 107 ราย และยังไม่มีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา จึงไม่อาจจัดประชุมใหญ่เพื่อพิจารณารายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. มาตรา 28 วรรคสอง (5) ได้นั้น

เห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 และเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันจนถึงวันสิ้นปีปฏิทินหัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งต้องรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 แจ้งต่อผู้ร้องตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 28 วรรคสอง (5) แต่หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการให้ถูกต้อง ผู้ร้องสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องรายงานให้ถูกต้องตามมาตรา 42 วรรคสอง ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2551 เมื่อพ้นระยะเวลาที่ผู้ร้องกำหนด ปรากฏว่า ผู้ร้องยังไม่ได้รับรายงานตามมาตรา 42

วรรคสอง แต่อย่างใด ข้ออ้างของผู้ถูกร้องยังไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะไม่รายงานตามที่ผู้ร้องสั่งตามมาตรา 42 วรรคสอง กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ 2 ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องถูกยุบไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 นั้น เป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมิได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อกรณีมีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองใด ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคอธิปไตยผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคกฤษไทยมั่นคง

นายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้อง ได้มีประกาศรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคไทยมั่นคง ผู้ถูกร้อง เป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2542 ต่อมาผู้ถูกร้องได้แจ้งต่อผู้ร้องขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคไทยมั่นคง พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2547) โดยมีสาระสำคัญคือเปลี่ยนชื่อพรรคเป็น “พรรคกฤษไทยมั่นคง” และผู้ร้องได้มีประกาศลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2547 ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้อง มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2550 ซึ่งพรรคผู้ถูกร้องต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2550 แจ้งต่อผู้ร้อง ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2551 แต่ตรวจสอบพบว่าเป็นรายงานการดำเนินกิจการที่ไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ซึ่งไม่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 28 วรรคสอง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และไม่ถูกต้องตามประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 ผู้ร้องจึงแจ้งผู้ถูกร้องให้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 แล้วแจ้งต่อผู้ร้องภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2551 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามที่ผู้ร้องกำหนด สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550

ผู้ร้องจึงได้มีหนังสือแจ้งให้หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงต่อผู้ร้องภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ โดยหัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องได้รับหนังสือดังกล่าว เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2551 แต่ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่อย่างใด

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วมีมติในการประชุมครั้งที่ 138/2551 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2551 เห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามมาตรา 93 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 กรณีพรรคผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง ประกอบมาตรา 93 วรรคสอง

2. มีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องที่ถูกยุบไป เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง ประกอบมาตรา 93 วรรคสอง จะจดแจ้งจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง เป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง แล้วมีมติให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 17 (20) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมี 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 มีเหตุสมควรที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 แจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551 ตามมาตรา 42 และในการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) บัญญัติให้ต้องกระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ซึ่งผู้ร้องได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2551 แต่ตรวจสอบพบว่ารายงานดังกล่าวไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องจึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) และไม่ถูกต้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 ผู้ร้องจึงแจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แล้วแจ้งต่อผู้ร้องภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2551 ซึ่งหัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการแต่อย่างใด ผู้ร้องจึงมีหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องชี้แจงภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ผู้ร้องกำหนดตามมาตรา 42 วรรคสอง ปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง ประกอบมาตรา 28 วรรคสอง (5)

กรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องได้มีการแจ้งการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคต่อผู้ร้องแล้ว อีกทั้งการลาออกจากสมาชิกของกรรมการบริหารพรรค ทั้ง 13 คน ทำให้ไม่มีกรรมการบริหารพรรคที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 42 นั้น เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องดังกล่าว ถือเป็นการเปลี่ยนแปลง

รายการตามมาตรา 12 วรรคสอง (5) ที่จดแจ้งไว้กับนายทะเบียนพรรคการเมืองซึ่งหัวหน้าพรรคการเมืองต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงจากนายทะเบียนพรรคการเมืองตามมาตรา 41 วรรคสอง แล้ว ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าผู้ร้องตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้ถูกร้องทั้ง 13 คน ต้องถือว่าผู้ถูกร้องยังคงมีหัวหน้าพรรคการเมืองที่สามารถดำเนินการให้การจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาเป็นไปโดยถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติและเสนอต่อผู้ร้องได้ ข้ออ้างของผู้ถูกร้องยังไม่มีเหตุผลอันสมควร จึงรับฟังไม่ได้ กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ส่วนข้อกล่าวอ้างอื่นของผู้ถูกร้อง ไม่ทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไปจึงไม่จำต้องวินิจฉัย

ประเด็นที่ 2 ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองผู้ถูกร้องถูกยุบไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 นั้นเป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมิได้ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อมีเหตุให้พรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกยุบไปด้วยเหตุที่ฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคกฤษไทยมั่นคง ผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 และให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4–5/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องรวมสองคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ยุบพรรคพลังเกษตรกรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคพลังเกษตรกรที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้ง พรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้ง พรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่พรรคพลังเกษตรกรถูกยุบ ตามมาตรา 97 และมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคพลังเกษตรกร มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคพลังเกษตรกร ตามมาตรา 98 ศาลมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกัน

คำร้องที่ 1 พรรคการเมือง ผู้ถูกร้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2550 แจ้งต่อผู้ร้อง ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551 ผู้ถูกร้องได้ส่งรายงานซึ่งไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง จึงไม่เป็นไปตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) และประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 และถือว่าไม่ถูกต้องตาม

มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องแจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานให้ถูกต้องแล้วแจ้งต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กำหนด แต่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการโดยขอผ่อนผันเวลา คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการให้เรียบร้อยภายในเวลาที่ชี้แจงมา จึงเห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาล

คำร้องที่ 2 พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และจะต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป ตามมาตรา 82 ผู้ถูกร้องได้รับการจัดสรรเงินสนับสนุน จำนวน 2,256,800.00 บาท แต่ส่งเอกสารและหลักฐานประกอบรายงานการใช้จ่ายเงินดังกล่าวไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ร้องได้ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงพร้อมทั้งให้จัดส่งเอกสารหลักฐานประกอบการใช้จ่ายเงินเพิ่มเติมภายในกำหนดเวลา แต่ผู้ถูกร้องไม่จัดส่งเอกสารหลักฐานดังกล่าวแต่อย่างใด คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี หากไม่รายงาน ให้นายทะเบียนสั่งให้รายงานภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าพ้นกำหนดระยะเวลาแล้วยังมิได้รายงานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการเพื่อให้มีการยุบพรรคการเมืองนั้น และมาตรา 82 ให้พรรคการเมืองที่ได้รับเงินสนับสนุนต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนให้ถูกต้องยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคมของปีถัดไป มาตรา 93 ในกรณีที่พรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 42 วรรคสอง หรือมาตรา 82 ให้ยุบพรรคการเมืองนั้น โดยให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาล ดังนั้น ศาลจึงมีอำนาจวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 มีเหตุยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามมาตรา 93 เนื่องจากไม่ดำเนินการตามมาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 82 หรือไม่

กรณีตามมาตรา 42 เห็นว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงาน ซึ่งการรายงานต้องกระทำโดยที่ประชุมใหญ่ก่อนถึงกำหนดเวลารายงานผู้ร้องได้แจ้งผู้ถูกร้องให้ทำความเข้าใจและถือปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด เมื่อผู้ร้องตรวจสอบพบว่ารายงานดังกล่าวไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องก็ได้แจ้งให้จัดทำให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการโดยอ้างว่าตนบกพร่องและรู้เท่าไม่ถึงการณ์เนื่องจากเป็นกฎหมายใหม่ เห็นว่าเมื่อผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องดำเนินการ ซึ่งผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งรายละเอียดวิธีการในการจัดทำอย่างชัดเจนตลอดจนให้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว ข้ออ้างที่อ้างว่าไม่สามารถจัดประชุมใหญ่ได้ไม่มีเหตุผลอันสมควร ถือว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการตามมาตรา 42 วรรคสอง กรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามมาตรา 93

ส่วนกรณีตามมาตรา 82 เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองผู้ถูกร้องแต่เอกสารและหลักฐานประกอบการใช้จ่ายเงินไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และไม่จัดส่งเอกสารหลักฐานตามที่ผู้ร้องให้ดำเนินการฟังได้ว่าผู้ถูกร้องไม่รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองตามมาตรา 82 โดยไม่มีเหตุผล อันสมควรตามมาตรา 42 วรรคสอง จึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามมาตรา 93

ประเด็นที่ 2 หากพรรคการเมืองผู้ถูกร้องถูกยุบ หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค จะต้องถูกตัดสิทธิตามมาตรา 97 และถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 98 หรือไม่

เห็นว่า มาตรา 97 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมิได้ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ส่วนการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 98นั้นเห็นว่า ผู้ถูกร้องโดยหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองมีหน้าที่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามมาตรา 82 เมื่อพรรคการเมืองผู้ถูกร้องไม่รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุน

ของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2550 โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร กรณีจึงปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง มีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำเกี่ยวกับการไม่รายงานดังกล่าว

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามมาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 82 และให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองของ พรรคการเมืองผู้ถูกร้องจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้ ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องตามมาตรา 97 และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง ตามมาตรา 98

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์ ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 โดยสรุปความได้ว่า คณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองมีมติในการประชุมครั้งที่ 11/2547 (69) เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547 อนุมัติงบประมาณของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องตามโครงการและแผนงานที่เสนอขอรับการสนับสนุน จำนวน 21 โครงการ วงเงิน 68,798,400 บาท เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้มีจำนวน 2 โครงการ ประกอบด้วย (1) โครงการจัดทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ริมทางหลวง (บิลล์บอร์ด) วงเงิน 10,000,000 บาท จำนวน 2 ป้าย (ที่ถูกคือ 10 ป้าย) (2) โครงการจัดทำแผ่นป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ (ฟิวเจอร์บอร์ด) จำนวน 175,115 ป้าย (ที่ถูกคือ 100,000 ป้าย) วงเงิน 37,999,955 บาท (ที่ถูกคือ 30,000,000 บาท) โดยพรรคผู้ถูกร้องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง 19,000,000 บาท พรรคสมทบ 18,999,955 บาท (ที่ถูกคือ 11,000,000 บาท) และในวันที่ 4 มกราคม 2548 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้โอนเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองสนับสนุนพรรคผู้ถูกร้องไตรมาสแรก โดยนำฝากเข้าบัญชีพรรคประชาธิปัตย์ (กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาย่อยกระทรวงการคลัง บัญชีเลขที่ 068-1-03199-9 จำนวนเงิน 55,738,400 บาท

ผู้ถูกร้องได้มีหนังสือที่ ปชป.4800020/2548 ลงวันที่ 10 มกราคม 2548 ขอปรับปรุงโครงการและแผนงานของพรรคการเมืองที่เสนอขอรับการสนับสนุน โดยโครงการที่ (1) โครงการจัดทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ริมทางหลวง (บิลล์บอร์ด) ขอปรับลดลง 8,000,000 บาท คงเหลือ 2,000,000 บาท ส่วนโครงการที่ (2) โครงการจัดทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ (ฟิวเจอร์บอร์ด) ขอนำเงินที่ขอปรับลดจากโครงการที่ (1) จำนวน 8,000,000 บาท มาเพิ่มในโครงการที่ (2) ซึ่งคณะกรรมการกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องเปลี่ยนแปลงโครงการ และมีหนังสือลงวันที่ 21 มกราคม 2548 แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ

วันที่ 28 มีนาคม 2549 ผู้ถูกร้องโดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคประชาธิปัตย์ในรอบปี พ.ศ. 2548 ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับแจ้งจากกรมสอบสวนคดีพิเศษว่า ได้รับคำร้องทุกข์กล่าวโทษ กรณีบริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) มีพฤติการณ์กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และความผิดตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องพาดพิงถึงผู้ถูกร้อง รวม 2 ข้อกล่าวหา คือ กรณีผู้ถูกร้องได้รับบริจาคเงินและทรัพย์สินอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากบริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) ผ่านบริษัท เมซไซอะ บิซิเนส แอนด์ ครีเอชั่น จำกัด โดยทำสัญญาว่าจ้างทำสื่อประชาสัมพันธ์ตามโครงการต่างๆ เป็นนิติกรรมอำพราง เพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการรับบริจาคเงินตามที่กฎหมายกำหนด และกรณีผู้ถูกร้องไม่ได้

ใช้จ่ายเงินสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

นอกจากนี้นายเกียรติ์อุดม เมนะสวัสดิ์ สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี พรรคเพื่อไทย ได้ยื่นหนังสือขอให้ตรวจสอบและดำเนินการกับผู้ถูกร้องและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องใน 2 ข้อกล่าวหาในทำนองเดียวกัน

วันที่ 30 เมษายน 2552 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนในเรื่องดังกล่าว ต่อมาเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2552 ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 144/2552 ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน แล้วมีมติด้วยคะแนนเสียงข้างมากส่งเรื่องให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 ทั้ง 2 ข้อกล่าวหา

ผู้ร้องได้มีคำสั่งที่ 9/2552 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2552 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน กรณีการกระทำของพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบได้ดำเนินการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเสนอความเห็นต่อผู้ร้อง และผู้ร้องมีความเห็นเสนอต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 ว่า อาจมีการกระทำตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เห็นควรรับการพิจารณามีมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาด่วนโดยผ่านประธานกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งประธานกรรมการการเลือกตั้งให้นำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาสรุปข้อเท็จจริงของคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ตลอดจนพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบกันแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องกระทำมิได้ผิดทั้ง 2 ข้อกล่าวหา โดยในข้อกล่าวหาที่ 2 เห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ใช้จ่ายเงินที่ได้รับสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 และมาตรา 65 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 และมาตรา 93 และให้ผู้ร้องแจ้งต่ออัยการสูงสุด เพื่อให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (3) (4) และมาตรา 95 ทั้ง 2 ข้อกล่าวหา

ต่อมาเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2553 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติในการประชุมครั้งที่ 43/2553 เห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ประกอบมาตรา 65 หรือตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 ประกอบมาตรา 93

2. มีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ที่ต้องยุบไปเนื่องจากไม่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 ซึ่งเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 65 จะขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการขอจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ตามมาตรา 8 อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องถูกยุบไปตามมาตรา 69 หรือตามมาตรา 82 ซึ่งเป็นเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง

หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้ง พรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องถูกยุบไปตามมาตรา 97

3. มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรค ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 เรื่อง การแก้ไขประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 15 ลงวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2549 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 หรือให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรค ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีคำสั่งรับคำร้องไว้วินิจฉัยตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (20)

ผู้ถูกร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมาย สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้ที่มีอำนาจทำความเห็นในการยุบพรรคการเมืองไว้ คือ นายทะเบียนพรรคการเมืองเท่านั้นที่มีอำนาจวินิจฉัยว่ามีเหตุสมควรจะยุบพรรคการเมืองตามที่ถูกร้องเรียนได้หรือไม่ เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 67 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจทำความเห็นในเรื่องดังกล่าวนี้ได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงแต่มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองเท่านั้น และจากข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นการดำเนินการข้ามขั้นตอนและมิได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมส่งผลให้การทำความเห็นและการลงมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในเรื่องดังกล่าวขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ แม้ว่า ประธานกรรมการการเลือกตั้งจะได้เข้าร่วมประชุมร่วมกับคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ 12 เมษายน 2553 ดังกล่าวข้างต้น แต่ก็เป็นการประชุมในฐานะที่เป็นกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งเท่านั้น มิใช่ในฐานะของนายทะเบียนพรรคการเมือง และผู้ร้องไม่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนและไม่มีอำนาจยื่นคำร้องเป็นคดีนี้ เพราะไม่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ข้อกล่าวหาของผู้ร้องเป็นการกล่าวหาว่ามีการใช้เงินจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไม่ถูกต้อง ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 50 บัญญัติให้ถือเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ดังนั้น ต้องร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

ผู้ร้องยื่นคำร้องคัดค้านคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายของผู้ถูกร้อง สรุปได้ว่า กรณีที่ประธานกรรมการการเลือกตั้งได้ลงมติ เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 ในข้อกล่าวหาที่ 2 ว่าผู้ถูกร้องกระทำความผิดและให้ยื่นคำร้องให้ยุบพรรคตามมาตรา 93 วรรคสอง ถือเป็นความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองด้วย ดังนั้น การพิจารณาในการประชุมเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2553 แล้วคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีผู้ถูกร้องฝ่าฝืนมาตรา 82 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องนั้นเป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสองแล้ว และมูลคดีนี้เป็นเรื่องการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองไม่ถูกต้องและการจัดส่งรายงานการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง หาใช่เป็นกรณีการคัดค้านค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งตามที่ผู้ถูกร้องกล่าวอ้างไม่ ดังนั้น จึงไม่อยู่ในเงื่อนเวลาที่จะต้องยื่น คำคัดค้าน

ภายใน 180 วัน นับแต่วันประกาศการเลือกตั้ง ตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 หรือมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ประกอบกับกรณีที่มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองโดยไม่ชอบหรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงนั้น ไม่มีกำหนดอายุความ

ศาลกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

ประเด็นที่ 2 การกระทำของผู้ถูกร้องตามคำร้องอยู่ในบังคับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ประเด็นที่ 3 ผู้ถูกร้องใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ในปี พ.ศ. 2548 เป็นไปตามโครงการที่ได้รับอนุมัติ หรือไม่

ประเด็นที่ 4 ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมือง ในปี พ.ศ. 2548 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง หรือไม่

ประเด็นที่ 5 กรณีมีเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคจะต้องถูก ตัดสิทธิ หรือถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 เรื่อง การแก้ไขประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 15 ลงวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2549 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 หรือไม่ อย่างไร

เพื่อให้การพิจารณาวินิจฉัยคดีเป็นไปตามลำดับที่เหมาะสม เห็นควรวินิจฉัยในประเด็นที่ 2 ก่อน

ประเด็นที่ 2 การกระทำของผู้ถูกร้องตามคำร้องอยู่ในบังคับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ผู้ร้องกล่าวหาว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอันเป็นเหตุให้ต้องถูกยุบพรรค ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2548 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 แต่ในขณะยื่นคำร้อง ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 แทนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ในส่วนของสารบัญญัติเกี่ยวกับเหตุที่จะให้ยุบพรรคการเมืองในคดีนี้จะต้องใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะเกิดเหตุเป็นหลักในการพิจารณาวินิจฉัย ทั้งนี้ ตามนัยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2550

การนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาพิจารณาวินิจฉัยนั้น หมายถึงการพิจารณาวินิจฉัยในส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติเท่านั้น กล่าวคือ หมายถึงบทบัญญัติที่กำหนดว่า การกระทำใดเป็นความผิด หรือกำหนดข้อห้ามหรือข้อบังคับในการปฏิบัติ แต่ในส่วนที่เป็นกฎหมายวิธี สบัญญัติ จะต้องใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในขณะที่มีการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ประเด็นที่ 1 กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

การยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในวรรคสองว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดมีเหตุตามวรรคหนึ่งให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียน” จะเห็นได้ว่า เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองทราบว่ามีพรรคการเมืองใดกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82

อันเป็นเหตุให้พรรคการเมืองนั้นต้องถูกยุบตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง เมื่อความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ไม่ว่านายทะเบียนพรรคการเมืองจะทราบเองหรือ บุคคลใดแจ้งให้ทราบ นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า การกระทำตามที่ทราบมานั้น เป็นเหตุให้พรรคการเมืองต้องถูกยุบหรือไม่ หากนายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคการเมืองใดกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 82 ย่อมเป็นกรณีที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว จึงเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่จะต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมืองนั้นต่อไป การที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน ก็เพื่อให้การดำเนินการ ในเรื่องสำคัญเช่นนี้ เป็นไปโดยความรอบคอบ และการที่กฎหมายให้การพิจารณาในเบื้องต้นว่า พรรคการเมืองใดมีการกระทำฝ่าฝืนมาตรา 82 หรือไม่ เป็นอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมืองนั้น เนื่องจากมาตรา 82 เป็นเรื่องของการกำกับดูแลการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองให้ถูกต้อง รวมทั้งการปฏิบัติงานทางเอกสาร การจัดทำเอกสารให้ถูกต้อง การทำรายงานให้ถูกต้อง อันเป็นงานประจำตามปกติ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่จะต้องดูแลให้พรรคการเมืองปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด อันเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่จะเป็นผู้ตรวจสอบเป็นประจำอยู่แล้ว มาตรา 93 จึงบัญญัติให้ นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ในการพิจารณาของนายทะเบียนพรรคการเมือง กฎหมายมิได้บังคับว่า จะต้องพิจารณาด้วยตนเอง นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงมีอำนาจที่จะแต่งตั้งหรือขอความเห็นจากผู้หนึ่งผู้ใดก็ได้ รวมถึงการขอความเห็นจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก็สามารถทำได้ แต่การตัดสินใจในขั้นนี้ ยังคงเป็นอำนาจหน้าที่ของ นายทะเบียนพรรคการเมืองที่จะต้องพิจารณาและมีความเห็นก่อนว่า มีเหตุที่จะยุบพรรคการเมืองหรือไม่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง แม้จะเป็นองค์กรที่ใหญ่กว่านายทะเบียนพรรคการเมือง ก็ไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัย ชี้ขาดในเบื้องต้นว่า มีเหตุที่จะต้องยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 82 หรือไม่ คงมีอำนาจเพียงให้ความเห็นชอบตามที่นายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอเท่านั้น

จากคำร้องของผู้ร้อง คำชี้แจงและคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายของผู้ถูกร้อง ประกอบกับคำร้องคัดค้านคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายของนายอภิชาต สุขัคคานนท์ นายทะเบียนพรรคการเมือง

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า เมื่อเดือนมีนาคม 2552 กรมสอบสวนคดีพิเศษและนายเกียรติ์อุดม เมนะสวัสดิ์ ได้แจ้งนายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ตรวจสอบว่า ผู้ถูกร้องกระทำการอันฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 รวม 2 กรณี คือ (1) การที่บริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) จ่ายเงินค่าจ้างทำสื่อโฆษณาให้กับบริษัท เมซไซอะ บิซิเนส แอนด์ ครีเอชั่น จำกัด เป็นการอำพรางการบริจาคเงินของบริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) ให้กับผู้ถูกร้อง และ(2) การใช้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องไม่เป็นไปตามกฎหมายและรายงานการใช้เงินไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง หลังจากได้รับแจ้งจากกรมสอบสวนคดีพิเศษและนายเกียรติ์อุดม เมนะสวัสดิ์ แล้ว นายอภิชาต สุขัคคานนท์ ได้นำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2552 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเรื่องดังกล่าวเพื่อรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ ซึ่งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสอบสวนและตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องแล้ว มีความเห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำผิดทั้งสองกรณี โดยมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ในประเด็นที่สองซึ่งเป็นมูลกรณีของคดีนี้ และได้รายงานผลการสืบสวนสอบสวนให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ ต่อมาเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2552 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประชุมพิจารณารายงานของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน แล้วมีมติด้วยเสียงข้างมาก ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองดำเนินการตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ทั้งสองกรณี โดยในการลงมติดังกล่าว นายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นกรรมการเสียงข้างน้อยมีความเห็นและลงมติ ทั้ง 2 กรณีว่า (1) ข้อเท็จจริงยังฟังไม่ได้ว่า บริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) บริจาคเงินให้ผู้ถูกร้อง และ(2) กรณีการใช้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามกฎหมายและรายงานการใช้เงินไม่ตรงตามความเป็นจริง ให้ยกคำร้องคัดค้านตามความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน

หลังจากคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติดังกล่าวแล้ว นายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2552 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเสียงข้างมาก ซึ่งการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายนั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองย่อมมีอำนาจที่จะดำเนินการได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง ต่อมาเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 ประธานคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ได้สรุปข้อเท็จจริงพร้อมความเห็น เสนอต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ในวันเดียวกันนั้น นายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้บันทึกความเห็นไว้ท้ายหนังสือแจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ว่า "ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามที่คณะทำงานของนายทะเบียนฯ รวบรวมเพิ่มเติมจากที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เคยแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนรวบรวมไว้ในเบื้องต้น อาจมีการกระทำตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ อันควรสู่การพิจารณามีมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงให้เสนอเรื่องนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาด่วนโดยผ่านประธานกรรมการการเลือกตั้ง" และปรากฏตามเอกสารหมาย ร 14 ว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองมีความเห็นเพียงว่า อาจมีการกระทำตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 หรือไม่ก็ได้ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ จึงเสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณามีมติ

นายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้ง ได้เรียกประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ 12 เมษายน 2553 โดยได้นำผลการตรวจสอบของคณะกรรมการดังกล่าว เสนอให้ที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา ที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติสำหรับกรณีตามคำร้อง ในคดีนี้ โดยมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง และมติเสียงข้างมากให้นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานเพื่อให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามมาตรา 95 โดยนายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้ง มีความเห็นส่วนตนตามที่ลงมติว่า "ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง" ต่อมาเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2553 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประชุมกันอีกครั้ง โดยนายทะเบียนพรรคการเมืองในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้ง มิได้เข้าร่วมประชุมด้วย ที่ประชุมได้มีมติเป็นเอกฉันท์ เห็นชอบให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 โดยถือว่าความเห็นส่วนตนของนายอภิชาต สุขัคคานนท์ ที่ลงมติไว้ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 เป็นความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมือง

จึงมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ความเห็นของประธานกรรมการการเลือกตั้งที่ลงมติไว้เป็นความเห็นส่วนตนในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553นั้น เป็นความเห็นของ นายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ได้แบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ต่างหากจากประธานกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่งที่ต่างกัน จึงมีภาระหน้าที่แตกต่างกันด้วย ปัจจัยที่จะนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ที่ดำรงอยู่ในขณะนั้นว่า มีภาระหน้าที่อย่างไร การที่กฎหมายบัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นผู้วินิจฉัยว่า มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 หรือไม่ ก็เนื่องมาจากนายทะเบียนพรรคการเมืองมีหน้าที่ดูแลการปฏิบัติของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และเป็นผู้ที่ทราบรายละเอียดการปฏิบัติของพรรคการเมืองเป็นอย่างดี ส่วนประธานกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้ง มิได้มีหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่

ของพรรคการเมือง คงมีอำนาจเพียงตรวจสอบว่าความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองมีเหตุผลสมควรหรือไม่ ประเด็นการวินิจฉัยจึงต่างกันในสาระสำคัญ ถึงแม้ว่าในวันที่ 12 เมษายน 2553 นายอภิชาต สุขัคคานนท์ ได้ทำความเห็นไว้ 2 ความเห็น คือ ความเห็นตามที่เกษียนสั่งให้นำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นความเห็นในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง ส่วนความเห็นในการลงมติในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น เป็นการออกความเห็นในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งความเห็นของนายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในการลงมติดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของมติที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่มีอำนาจใดๆ ที่จะร่วมลงมติในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การลงมติดังกล่าวจึงแตกต่างจากการเกษียนสั่งที่ให้นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ได้มีความเห็นเช่นนั้นก่อนแล้ว จึงเสนอความเห็นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาให้ความเห็นชอบความเห็นของนายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในการลงมติในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมือง เพราะหากจะถือเช่นนั้นก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่า นายอภิชาต สุขัคคานนท์ ได้เคยลงมติในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้งไปก่อนหน้านั้นแล้วในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2552 ว่า ผู้ถูกร้องได้นำเงินสนับสนุนพรรคการเมืองไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยมีการขอปรับโครงการและได้รับการอนุมัติแล้ว ซึ่งก็หาได้มีการถือว่าความเห็นในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว เป็นความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองแต่ประการใดไม่ อนึ่ง การที่กฎหมายบัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเป็นผู้ยื่นคำร้องในคดีนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมหมายความว่า ประธานกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นคดีนี้ฉันใด การทำความเห็นส่วนตนของนายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 จึงมิใช่การทำความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองฉันนั้น

นอกจากนี้การเกษียนสั่งของนายอภิชาต สุขัคคานนท์ ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองตามที่ปรากฏในบันทึกข้อความ เอกสารหมาย ร 13 นั้น ก็มิได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดหรือเป็นความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าผู้ถูกร้องได้กระทำการอันเป็นเหตุให้ต้องถูกยุบพรรคหรือไม่ แต่เป็นเพียงการเสนอเรื่องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาว่า อาจมีการกระทำตามมาตรา 94 หรือไม่ก็ได้เท่านั้น ทั้งการกระทำตามมาตรา 94 ก็มิได้เกี่ยวกับการใช้เงินสนับสนุนพรรคการเมืองผิดกฎหมาย หรือการรายงานการใช้เงินไม่ตรงตามความเป็นจริง อันจะเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 82 ที่จะเป็นเหตุให้ยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 93 แต่อย่างใด เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองยังมิได้มีความเห็นให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 การให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2553 จึงเป็นการกระทำที่ผิดขั้นตอนของกฎหมายในส่วนสาระสำคัญ จึงไม่มีผลทางกฎหมายที่จะให้นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องได้

อนึ่ง มีเหตุผลในการวินิจฉัยอีกทางหนึ่งว่า เนื่องจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มุ่งประสงค์ให้การปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองถูกตรวจสอบโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการตรวจสอบภายในองค์กรด้วยกันเอง อันเป็นกฎหมายในส่วนวิธีสบัญญัติที่กำหนดวิธีปฏิบัติของกระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคการเมืองไว้แล้ว ประกอบกับคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริง และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดจากการกระทำ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีอำนาจที่จะควบคุมและกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และนายทะเบียนพรรคการเมืองต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ตามขั้นตอนและระยะเวลา

ที่กำหนดเป็นกระบวนการไว้ในส่วนของกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง และมาตรา 95

กรณีข้อกล่าวหาตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคหนึ่งนั้น มาตรา 93 วรรคสอง มิได้บัญญัติให้นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องเสนอความเห็นด้วยว่า พรรคการเมืองใดมีเหตุตามวรรคหนึ่งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อขอความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ต่างกับกรณี ข้อกล่าวหาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 ที่มาตรา 95 วรรคหนึ่ง กำหนดไว้ว่า เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองและนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตรวจสอบแล้ว กล่าวคือนายทะเบียนพรรคการเมืองต้องตรวจสอบกรณีนั้นด้วยอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนพรรคการเมืองก่อน แล้วจึงเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งพร้อมความเห็นว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 94 หรือไม่ โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นความเห็นที่เสนอให้ยุบพรรคการเมืองนั้นหรือไม่ อันเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของนายทะเบียนพรรคการเมือง ได้รับการตรวจสอบกลั่นกรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อน ทั้งในกรณีเสนอให้ยุบหรือไม่ยุบพรรคการเมืองนั้น

ฉะนั้นกรณีตามคำร้องคดีนี้ผู้ร้องจะเสนอความเห็นด้วยว่าผู้ถูกร้องมีเหตุตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคหนึ่ง ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือไม่ก็ได้

เมื่อผู้ร้องได้รับหนังสือขอให้ตรวจสอบผู้ถูกร้องของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และของนายเกียรติ์อุดม เมนะสวัสดิ์ แล้ว ต่อมาวันที่ 30 เมษายน 2552 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 48/2552 ด้วยเหตุผลว่า เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณียังมิใช่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง โดยมีเหตุอันสมควรว่ามีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ตามข้อกล่าวหาดังกล่าวทั้งสองข้อกล่าวหา จึงมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการชุดที่มีนายอิศระ หลิมศิริวงษ์ เป็นประธานคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเรื่องดังกล่าว

ต่อมาเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2552 ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งครั้งที่ 144/2552 ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทั้งสองข้อกล่าวหาแล้ว มีมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ส่งเรื่องให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 ทั้งสองข้อกล่าวหา โดยผู้ร้องในฐานะประธานกรรมการการเลือกตั้ง ได้ร่วมลงมติเป็นความเห็นเสียงข้างน้อย ให้ยกคำร้องที่ให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องทั้งสองข้อกล่าวหา เพราะไม่พบการกระทำผิดนั้น ความเห็นของผู้ร้องไม่ผูกพันคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพราะผู้ร้องต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมติเสียงข้างมากแต่โดยที่มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเสียงข้างมากเป็นการพิจารณารวมกันไปทั้งสองข้อกล่าวหา ซึ่งเป็นกรณีต้องแยกพิจารณาแต่ละข้อกล่าวหาให้ชัดเจน เฉพาะมติกรณีข้อกล่าวหาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 ถือได้ว่าเป็นมติเสียงข้างมากสั่งการให้ผู้ร้องพิจารณามีความเห็นก่อน แล้วจึงเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาต่อไป เป็นข้อกล่าวหาที่ผู้ร้องชอบที่จะตั้งคณะกรรมการช่วยตรวจสอบก่อนเสนอความเห็นได้

ส่วนกรณีข้อกล่าวหาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคหนึ่ง การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเสียงข้างมาก สั่งการรวมกันไปว่า ให้ผู้ร้องพิจารณามีความเห็นก่อนแล้วจึงเสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น เป็นความไม่ชัดเจนในการปรับบทบังคับใช้กฎหมายในองค์กรขณะนั้นเท่านั้น

ต่อมาในการประชุมครั้งที่ 41/2553 วันที่ 12 เมษายน 2553 ความเห็นของเสียงข้างมากให้เหตุผลว่าข้อเท็จจริงทั้งสองข้อกล่าวหาเกี่ยวพันกัน จึงยังคงมีมติให้แจ้งผู้ร้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 เช่นเดิม โดยผู้ร้องและนายวิสุทธิ์ โพธิแท่น กรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง และต่อมาในการประชุมครั้งที่ 43/2553 วันที่ 21 เมษายน 2553 คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีมติเอกฉันท์ที่ชัดเจน ยืนยันเห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง

แสดงให้เห็นว่ามติเสียงข้างมากของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น เห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2552 แล้ว โดยผู้ร้องไม่จำต้องเสนอความเห็นก่อนแต่อย่างใด กรณีถือได้ว่าคดีนี้ความได้ปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ผู้ถูกร้องมีกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคหนึ่ง แล้ว และคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นชอบให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้แล้ว ระยะเวลาที่ต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2552 อันเป็นวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติดังกล่าว

การที่ผู้ร้องมีคำสั่งที่ 9/2552 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2552 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนชุดนายอิศระ หลิมศิริวงษ์ เป็นประธานอีก และคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเสียงข้างมากในการประชุมครั้งที่ 41/2553 เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 เห็นชอบให้ผู้ร้องแจ้งอัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (3) (4) และมาตรา 95 ทั้งสองข้อกล่าวหาอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าต่อมาวันที่ 21 เมษายน 2553 คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีมติเป็นเอกฉันท์ในการประชุมครั้งที่ 43/2553 เห็นชอบให้ผู้ร้องในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมือง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 นั้น กระบวนการดังกล่าวข้างต้นเป็นการตรวจสอบภายในองค์กร และเป็นเพียงการยืนยันการปรับบทบังคับใช้กฎหมายให้ชัดเจนภายในองค์กรที่ยังคงต้องอยู่ในบังคับตามระยะเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง กำหนด เป็นกรณีต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2552 อันเป็นวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเสียงข้างมากในการพิจารณารายงานของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนชุดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติแต่งตั้งนายอิศระ หลิมศิริวงษ์ เป็นประธานในครั้งแรก และถือเป็นวันที่ความปรากฏต่อผู้ร้องในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองด้วย เมื่อผู้ร้องยื่นคำร้องคดีนี้ในวันที่ 26 เมษายน 2553 จึงพ้นระยะเวลาสิบห้าวันตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก จำนวน 4 ต่อ 2 เสียง ว่า กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นอื่นอีกต่อไป

โดยฝ่ายข้างมาก 1 เสียง ใน 4 เสียง ให้เหตุผลว่า คดีนี้ถือว่าความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ความเห็นชอบให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2552 แล้ว การยื่นคำร้องตามข้อกล่าวหาคดีนี้จึงพ้นระยะเวลาสิบห้าวันตามที่กฎหมายกำหนด

ส่วนฝ่ายข้างมาก 3 เสียง ใน 4 เสียง ให้เหตุผลว่า ความยังไม่ปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่ามีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมาย อันจะเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง และนายทะเบียนพรรคการเมืองยังมิได้มีความเห็นว่ามีเหตุให้ต้องยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง ทั้งนายทะเบียนพรรคการเมืองก็ยังมิได้เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่อย่างใด สำหรับความเห็นของประธานกรรมการการเลือกตั้งในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 มิใช่การทำความเห็นในฐานะ นายทะเบียนพรรคการเมือง กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2553 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์

อัยการสูงสุด (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์ ผู้ถูกร้อง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 63 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 และมาตรา 236 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 67 หรือพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 เนื่องจากปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) และ (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (3) (4) และ(5) สรุปได้ดังนี้

นายทะเบียนพรรคการเมือง มีหนังสือลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2553 ส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงมาเพื่อให้ผู้ร้องดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง กรณีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับคำร้องทุกข์กล่าวโทษ บริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) ว่ามีพฤติการณ์กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และความผิดตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีข้อกล่าวที่เกี่ยวข้องพาดพิงถึงพรรคประชาธิปัตย์ รวม 2 กรณี คือ ข้อกล่าวหาที่ 1 กรณีพรรคประชาธิปัตย์ได้รับบริจาคเงินและทรัพย์สินอันอาจคำนวณเป็นเงินได้จากบริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) ผ่านบริษัท เมซไซอะ บิซิเนส แอนด์ ครีเอชั่น จำกัด โดยทำสัญญาว่าจ้างทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ เป็นนิติกรรมอำพรางเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการรับเงินบริจาคตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) และ (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (3) (4) และ (5) ส่วนข้อกล่าวหาที่ 2 กรณีพรรคประชาธิปัตย์ ไม่ได้ใช้จ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย และจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งอาจเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 62 และมาตรา 65 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 และมาตรา 93 นอกจากนี้ นายเกียรติ์อุดม เมนะสวัสดิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุดรธานี พรรคเพื่อไทย ได้ยื่นหนังสือ ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการกับ พรรคผู้ ถูกร้องใน 2 กรณีดังกล่าวด้วย

วันที่ 30 เมษายน 2552 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติในการประชุมครั้ง ที่ 48/2552 แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนกรณีดังกล่าว โดยคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้ ทำการสืบสวนสอบสวน รวม 3 ครั้ง ซึ่งมีมติเป็นอย่างเดียวกันทั้ง 2 ข้อกล่าวหา โดยมีมติเสียงข้างมาก เห็นควรยกคำร้องคัดค้านตามข้อกล่าวหาที่ 1 และมีมติเอกฉันท์เห็นควรยกคำร้องคัดค้านตามข้อกล่าวหาที่ 2

ในการประชุมครั้งที่ 144/2552 วันที่ 17 ธันวาคม 2552 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติเสียงข้างมากให้ส่งเรื่องให้นายทะเบียนพรรคการเมืองดำเนินการตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองมีคำสั่งที่ 9/2553 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2552 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อดำเนินการตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

วันที่ 12 เมษายน 2553 นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีอาจมี การกระทำตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอันควรนำเข้าสู่การพิจารณามีมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงได้มีการเสนอเรื่องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาโดยด่วน โดยผ่านประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 41/2553 วันที่ 12 เมษายน 2553 คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาข้อกล่าวหาที่ 1 กรณีผู้ถูกร้องรับบริจาคเงินจากบริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) ผ่านบริษัท เมซไซอะ บิซิเนส แอนด์ ครีเอชั่น จำกัด โดยทำสัญญาว่าจ้างทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามโครงการต่างๆ เป็นนิติกรรมอำพรางเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการรับบริจาคเงินตามที่กฎหมายกำหนด อันอาจเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 66 (2) และ (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 (3) (4) และ (5) คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีมติเสียงข้างมากให้นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่อผู้ร้องพร้อมด้วยหลักฐาน เพื่อให้ผู้ร้องยื่นคำร้อง

เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องต่อไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95

ในการนี้ ผู้ร้องเห็นว่า พยานหลักฐานยังไม่สมบูรณ์เพียงพอจึงมีหนังสือแจ้งนายทะเบียน พรรคการเมือง เพื่อตั้งคณะทำงานดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม โดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนพรรคการเมืองและผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด ผลการดำเนินการของคณะทำงานได้ข้อยุติให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยดังนี้

1 มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 94 และมาตรา 95

2. มีคำสั่งห้ามผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่ต้องถูกยุบไปจะจดแจ้ง การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้ง การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้องถูกยุบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

3. มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องขณะเกิดเหตุมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 ข้อ 3 หรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 และตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องไว้วินิจฉัยตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (20)

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปได้ดังนี้

การสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากอำนาจในการสอบสวนความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองเป็นอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการการเลือกตั้ง อีกทั้งข้อกล่าวหาทั้งสองไม่ใช่คดีอาญาตามที่ระบุไว้ในพระราช บัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 หากแต่เป็นคดีใหม่แยกต่างหากจากคดีที่กล่าวหาบริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ประกอบกับคดีที่กล่าวหายังไม่ได้รับอนุมัติให้เป็นคดีพิเศษแต่อย่างใด

การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องเกิดขึ้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2547 ถึงต้นปี พ.ศ. 2548 จึงต้องนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการกระทำนั้นมาใช้บังคับ

การที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนมีมติให้ยกคำร้องกรณีข้อกล่าวหาของพรรคผู้ถูกร้อง ทั้ง 3 ครั้ง ย่อมถือได้ว่ามติดังกล่าวเป็นความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมือง และการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีความเห็นในการประชุมวันที่ 17 ธันวาคม 2552 ว่า พรรคผู้ถูกร้องไม่มีความผิด ย่อมถือว่าคดีถึงที่สุดแล้วคำร้องย่อมตกไป ดังนั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มีอำนาจหยิบยกคดีนี้ขึ้นมาพิจารณาอีก รวมทั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่นายทะเบียนพรรคการเมืองแต่งตั้งก็ไม่มีกฎหมายใดรองรับ เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 มีเพียงกรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 105 นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงไม่มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ

คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้จัดทำสรุปแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกร้องหรือหัวหน้า พรรคผู้ถูกร้องทราบว่าผู้ถูกร้องได้กระทำการที่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายใด

การกล่าวหาว่าผู้ถูกร้องได้รับเงินบริจาคโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องร้องคัดค้านภายใน 180 วัน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 50 แต่คำร้องนี้ได้ยื่นคำร้องคัดค้านเกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

พรรคผู้ถูกร้องไม่ได้รับเงินบริจาคจากบริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) ผ่านบริษัท เมซไซอะ บิซิเนส แอนด์ ครีเอชั่น จำกัด ตามที่กล่าวหาแต่อย่างใด

ต่อมา ผู้ถูกร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2553 ว่านายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องทำความเห็นไปในทางใดทางหนึ่งว่ามีเหตุผลให้ยุบหรือไม่ให้ยุบพรรคการเมืองนั้นหรือไม่ก่อนแล้วจึงเสนอเรื่องต่อไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งพร้อมความเห็นดังกล่าว เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาตรวจสอบกลั่นกรองการใช้ดุลพินิจของนายทะเบียนอีกชั้นหนึ่งนั้น เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองยังไม่ได้ให้ความเห็นตามขั้นตอน ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 การให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงเป็นการกระทำที่ผิดขั้นตอนของกฎหมายในสาระสำคัญ กรณีย่อมไม่มีผลทางกฎหมายที่จะทำให้ผู้ร้องมีอำนาจยื่นคำร้องในคดีนี้ได้

ระหว่างพิจารณาศาลมีคำสั่งให้นำสำนวนและพยานเอกสารในคดีตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2553 มาประกอบการพิจารณาในคดีนี้ และในการนี้เห็นว่า คดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยข้อกฎหมายได้ จึงมีคำสั่งให้งดการไต่สวน สำหรับคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายนั้น เมื่อศาลเห็นว่าเมื่อมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาข้อกฎหมายได้แล้วจึงไม่จำต้องสั่งคำร้องนี้

โดยเรื่องนี้มีประเด็นข้อกฎหมายที่ต้องพิจารณารวม 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คดีนี้เป็นการร้องขอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 ด้วยหรือไม่

เห็นว่า มาตรา 68 เป็นกรณีที่ให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่คำร้องนี้มิได้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้ผู้ถูกร้องเลิกกระทำการใด จึงมิใช่การร้องขอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 68 แต่เป็นคำร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 เท่านั้น

ประเด็นที่ 2 กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจาก คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา 94 ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุด พร้อมด้วยหลักฐาน...” บทบัญญัติดังกล่าวหมายความว่าเมื่อปรากฏเหตุว่าพรรคการเมืองใดกระทำการอันเป็นเหตุให้พรรคการเมืองนั้นต้องถูกยุบ นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องตรวจสอบและทำความเห็นก่อนว่า มีการกระทำอันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองใด และเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองมีความเห็นแล้วจึงจะขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อแจ้งเรื่องต่ออัยการสูงสุดให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งให้ ยุบพรรคการเมืองนั้น ซึ่งอำนาจในการที่จะพิจารณาเบื้องต้นนั้นเป็นอำนาจเฉพาะตัวของนายทะเบียนพรรคการเมือง การที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนก็เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องสำคัญเช่นนี้เป็นด้วยความรอบคอบ ในทางกลับกันหากนายทะเบียน

พรรคการเมืองมิได้มีความเห็นว่ากรณีมีการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ย่อม ไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมืองใดได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติในการประชุมครั้ง ที่ 144/2552 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2552 ด้วยเสียงข้างมากให้ส่งเรื่องให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เนื่องจากยังมิได้มีความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้ถูกต้องเสียก่อน ต่อมาเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงมีความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งความว่า "พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่คณะทำงานของนายทะเบียนพรรคการเมืองได้รวบรวมข้อเท็จจริงเพิ่มเติม กรณีอาจมีการกระทำตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ อันควรสู่การพิจารณามีมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง" ข้อความของนายทะเบียนพรรคการเมืองดังกล่าวยังมิได้มีความเห็นอย่างใดเลยว่า มีเหตุที่จะยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่ อีกทั้งจากข้อความในเอกสารประกอบคำร้องของผู้ร้องก็ระบุว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองมีความเห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์อาจมีการกระทำตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 หรือไม่ก็ได้เท่านั้น เมื่อพิจารณาความเห็นของนายอภิชาต สุขัคคานนท์ (ประธานกรรมการการเลือกตั้ง) ในการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 ซึ่งก็ได้มีความเห็นให้ยกคำร้อง เพราะพยานหลักฐานไม่พอฟังได้ว่าพรรคผู้ถูกร้องกระทำความผิด แม้จะ ไม่ถือว่าเป็นความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมือง แต่ก็แสดงให้เห็นได้ว่า นายอภิชาต สุขัคคานนท์ นายทะเบียนพรรคการเมืองยังมิได้มีความเห็นว่าพรรคผู้ถูกร้องกระทำการใดอันจะเป็นเหตุให้ต้อง ยุบพรรคแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เมื่อไม่ปรากฏว่ากรณีมีความเห็นจากนายทะเบียนพรรคการเมืองก่อนว่าผู้ถูกร้องกระทำการอันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นในการประชุมเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2553 เห็นชอบให้นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุด พร้อมด้วยหลักฐานเพื่อให้อัยการสูงสุด ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์ผู้ถูกร้อง จึงเป็นการข้ามขั้นตอนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ไม่ชอบด้วยวิธีปฏิบัติ และไม่มีอำนาจที่จะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 95 วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยเสียงข้างมาก 4 ต่อ 3 เสียง ว่าผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2554 เรื่อง พรรคแรงงานขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 หรือไม่

พรรคแรงงาน ผู้ร้องได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2549 และได้ประชุมจัดตั้งสาขาพรรค ลำดับที่ 2 จังหวัดพิจิตร เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551 และประชุมจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 3 จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2551 แต่นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ถูกร้องไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรค เนื่องจากในวันประชุมจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 2 และในวันประชุมจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 3 ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการสาขาพรรคทั้งสี่คนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นจึงขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้อง มีผลให้คณะกรรมการสาขาพรรคผู้ร้องที่เหลืออยู่ไม่ครบองค์ประกอบตามกฎหมาย นายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง จึงได้ประกาศให้พรรคผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองด้วยเหตุที่พรรคผู้ร้องไม่สามารถดำเนินการให้มีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

ใช้บังคับ (ภายในวันที่ 7 ตุลาคม 2551) ตามมาตรา 135 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคสอง ผู้ถูกร้องจึงมีประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง

ศาลมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสาม หรือไม่

เห็นว่า ผู้ร้องเป็นพรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 เมื่อผู้ถูกร้องประกาศให้พรรคผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองด้วยเหตุที่ไม่สามารถดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ใช้บังคับ และผู้ร้องยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งเลิกการประกาศดังกล่าว กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสาม และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (20) จึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 หรือไม่

ปัญหาที่ต้องพิจารณามีว่า ในวันประชุมจัดตั้งสาขาพรรคทั้งสองสาขา กรรมการสาขาพรรคทั้งสี่คนขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคและกรรมการสาขาพรรค หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า นายคาปอนได้ยื่นใบลาออกจากการเป็นสมาชิกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคมหาชน ตามสำเนาใบลาออก ฉบับลงวันที่ 14 กันยายน 2551 ส่วนนางสุพาพิส และนายสุริยาได้ยื่น ใบลาออกจากการเป็นสมาชิกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ ตามสำเนาใบลาออก ฉบับลงวันที่ 15 กันยายน 2551 แต่นายทะเบียนสมาชิกพรรคมหาชนได้รับใบลาออกของนายคาปอนเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2551 และนายทะเบียนสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ได้รับใบลาออกของนางสุพาพิสและนายสุริยา เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2551 ดังนั้น จึงต้องถือว่า นายคาปอนยื่นใบลาออกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคมหาชน เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2551 ส่วนนางสุพาพิสและนายสุริยายื่นใบลาออกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2551 ซึ่งเป็นวันที่นายทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองของแต่ละพรรคได้รับใบลาออกของบุคคลทั้งสาม และเมื่อนายคาปอนสมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้อง เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551 และนางสุพาพิสกับนายสุริยาสมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้อง เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2551 จึงเป็นกรณีที่บุคคลทั้งสามสมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้องในขณะที่ยังคงเป็นสมาชิกพรรคมหาชนและพรรคประชาธิปัตย์อยู่ ดังนั้น สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้องของนายคาปอน นางสุพาพิส และนายสุริยา จึงสิ้นสุดลงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง (6) และขาดคุณสมบัติที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการสาขาพรรคผู้ร้อง ดังนั้น จึงมีผลให้องค์ประกอบของคณะกรรมการสาขาพรรค ลำดับที่ 2 และลำดับที่ 3 ที่เหลืออยู่ไม่ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับนายชูศิลป์ไม่จำต้องพิจารณาสถานภาพความเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้องอีก เพราะไม่ทำให้ผลการวินิจฉัยการจัดตั้งสาขาพรรคผู้ร้องเปลี่ยนแปลงไป

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า การที่ผู้ถูกร้องประกาศให้ผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 หรือไม่

เห็นว่า ผู้ร้องเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 บทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 135 วรรคสอง บัญญัติให้พรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับก่อนและยังมิได้ดำเนินการให้มีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคนหรือมีสาขาพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา 26 ให้ดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และในกรณีที่พรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนดังกล่าว ให้พรรคการเมืองนั้น

สิ้นสภาพพรรคการเมืองตามมาตรา 135 วรรคสาม เมื่อผู้ร้องไม่สามารถดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 7 ตุลาคม 2551 ซึ่งครบหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ใช้บังคับ กรณีจึงเป็นเหตุให้ผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 135 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 วรรคหนึ่ง (1) ดังนั้น ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง จึงชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2554 เรื่อง พรรคชีวิตที่ดีกว่าขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีคำสั่งนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และกรรมการบริหารพรรค ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 หรือไม่

พรรคชีวิตที่ดีกว่า ผู้ร้อง โดยนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่าคำสั่งนายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ถูกร้อง ที่ไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และกรรมการบริหารพรรค ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 หรือไม่

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ผู้ร้องจัดประชุมใหญ่ประจำปี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2552 มีผู้เข้าร่วมประชุม 230 คน ในการประชุมได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคและข้อบังคับพรรค และเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคใหม่ เนื่องจากหัวหน้าพรรคได้ลาออกด้วยวาจาต่อที่ประชุม ซึ่งผู้ร้องได้แจ้งการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ถูกร้องทราบภายในสามสิบวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 41 ต่อมาผู้ถูกร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องชี้แจงข้อเท็จจริงและดำเนินการจำนวน 6 ข้อ แล้วแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ซึ่งผู้ร้องได้มีหนังสือชี้แจงให้ผู้ถูกร้องทราบภายในกำหนดแล้ว ต่อมาผู้ถูกร้องได้มีหนังสือแจ้งกรณีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค จำนวน 4 ข้อ และกรณีการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค จำนวน 5 ข้อ องค์ประชุมของที่ประชุมใหญ่ไม่เป็นไปตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 จึงไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 41 ส่วนกรณีนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ ลาออกจากหัวหน้าพรรคผู้ร้องต่อที่ประชุมใหญ่ ทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคสิ้นสุดลงทั้งคณะ ผู้ถูกร้องตรวจสอบแล้วปรากฏว่าถูกต้องตามกฎหมาย จึงตอบรับการเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 41 กรณีที่ประชุมใหญ่มีมติเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่จำนวน 8 คน ไม่มีการลงคะแนนลับจึงไม่เป็นไปตามมาตรา 29 วรรคสาม ประกอบกับองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ร้องไม่ครบถ้วนตามมาตรา 11 จึงไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 41

ผู้ร้องชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้รับฟังคำชี้แจงของผู้ร้องที่ยืนยันว่าสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมใหญ่มีจำนวนครบตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง และเป็นสมาชิกจริง แต่ผู้ถูกร้องกลับนำผลการตรวจสอบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมาที่ไปตรวจสอบโดยข่มขู่ผู้เข้าร่วมประชุมว่าจะมีความผิดต่อกฎหมาย ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิเสธการเป็นสมาชิกและปฏิเสธการเข้าร่วมประชุมทั้งที่ลงลายมือชื่อเข้าร่วมประชุมจริง มาเป็นเหตุไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลง การกระทำของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น คำสั่งของผู้ถูกร้องย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย

กรณีหัวหน้าพรรคลาออกด้วยวาจาต่อที่ประชุมเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ เมื่อหัวหน้าพรรคที่ลาออกได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาใหม่ แต่ไม่รับรองการเลือกตั้งโดยอ้างว่าองค์ประชุมไม่ครบนั้น หากว่าองค์ประชุมไม่ครบ การลาออกด้วยวาจาต่อที่ประชุมก็ย่อมไม่มีเช่นเดียวกัน แต่ผู้ร้องกลับถือว่าการลาออกถูกต้อง เป็นการปฏิบัติที่ไม่อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ย่อมไม่น่าจะถูกต้อง

ส่วนการลงมติเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและคณะกรรมการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 28 วรรคสอง (3) และ (4) ไม่จำต้องลงคะแนนลับ มติของที่ประชุมใหญ่พรรคจึงถูกต้องตามกฎหมายแล้ว

ในการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้ร้องนั้น ผู้ถูกร้องไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบอย่างอื่น นอกจากจะต้องนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 41 และมาตรา 13 ประกอบมาตรา 9 และมาตรา 11 มาเป็นแนวทางในการตรวจสอบเท่านั้น การกระทำของผู้ถูกร้องจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 41 และมาตรา 13 ประกอบมาตรา 9 และมาตรา 11 ดังนี้

1. การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้ถูกร้องในการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงนโยบายและข้อบังคับ การเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรค จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรา 41 ประกอบมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 หรือไม่

2. กรณีที่ผู้ถูกร้องตรวจสอบเห็นว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่เป็นไปตามมาตรา 13 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ผู้ถูกร้องจะต้องแจ้งการตอบรับหรือไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ร้องทราบภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องหรือไม่

3. ขอให้สั่งให้ผู้ถูกร้องปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

4. ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัย ขอให้สั่งให้ผู้ถูกร้องและคณะกรรมการการเลือกตั้งระงับการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 41 ประกอบมาตรา 13 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ร้องซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของผู้ถูกร้องที่แจ้งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง และคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง และได้ยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 41 ประกอบมาตรา 13 วรรคสี่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติดังกล่าว และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (20)

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีมีข้อเท็จจริงพอที่จะวินิจฉัยได้ จึงให้งดการไต่สวน ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ32

ประเด็นแรก การลงมติเลือกคณะกรรมการบริหารของผู้ร้อง ตามมาตรา 29 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ต้องดำเนินการโดยวิธีลงคะแนนลับหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติได้ว่า นายวรรธวริทธิ์หัวหน้าพรรคผู้ร้องขณะนั้น ได้แสดงเจตนาลาออกจากหัวหน้าพรรคต่อหน้าที่ประชุมใหญ่ อันถือได้ว่า การลาออกมีผลสมบูรณ์แล้ว ทั้งนี้เทียบเคียงคำวินิจฉัยที่ 19/2552 ที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการลาออกไว้ว่า การลาออกนั้นจะแสดงเจตนาได้ทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา และผู้รับการแสดงเจตนาจะเป็นสาธารณชนก็ได้ กรณีมีผลทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคสิ้นสุดลงทั้งคณะ ตามข้อบังคับของผู้ร้อง ข้อ 20 วรรคสอง (9) ต่อมาเมื่อมีการประชุมใหญ่เพื่อเลือกคณะกรรมการบริหารพรรค นายวรรธวริทธิ์ ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคไปแล้วได้ให้ผู้อื่นทำหน้าที่ประธานในการประชุม ทำการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคโดยเปิดเผย ไม่ได้ลงคะแนนโดยวิธีลับ จึงเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของมาตรา 29 วรรคสาม การดำเนินการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้พรรคผู้ร้องไม่มีทั้งหัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค ด้วยเหตุนี้ การแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคที่จะดำเนินกิจการทางการเมืองใดๆ ต่อไป ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของข้อบังคับพรรคผู้ร้อง ข้อ 22 (1) (ง) ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขว่าให้หัวหน้าพรรคเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ลงนามในเอกสารต่างๆ ในนามพรรค เมื่อปรากฏว่าการดำเนินการดังกล่าวมิได้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับพรรค นายวรรธวริทธิ์จึงไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับการขอจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคของผู้ร้อง ดังนั้น คำสั่ง

ของผู้ถูกร้องที่ไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคของผู้ร้อง จึงชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ส่วนประเด็นอื่นไม่จำต้องวินิจฉัย เนื่องจากไม่ทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8-9/2555 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเพื่อนเกษตรไทย

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ยื่นคำร้องรวมสองคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเพื่อนเกษตรไทย ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้อง ถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

ข้อเท็จจริงตามคำร้องทั้งสองและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

คำร้องที่หนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2551 แต่เป็นรายงานที่ไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) และประกาศ นายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 รายงานดังกล่าวจึงไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง มีหนังสือลงวันที่ 10 สิงหาคม 2552 แจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2551 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แล้วให้แจ้งต่อผู้ร้องภายในวันที่ 10 ตุลาคม 2552 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามที่ผู้ร้องกำหนด ผู้ร้องไม่ได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2551 จึงได้มีหนังสือลงวันที่ 21 ตุลาคม 2552 แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบว่าไม่สามารถผ่อนผันให้ได้ และให้ชี้แจงเหตุผลของการไม่รายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2551 ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแล้วแต่ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่อย่างใด

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง เป็นเหตุแห่งการยุบพรรค จึงเสนอให้ผู้ร้องดำเนินการเพื่อให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง โดยเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2553 ผู้ร้องเห็นชอบและนาเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ความเห็นชอบ และมีมติในการประชุมครั้งที่ 58/2553 วันที่ 3 มิถุนายน 2553 เห็นชอบให้ผู้ร้อง ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง กรณีพรรค ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง และได้ยื่นคำร้องที่หนึ่งต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2553 คำร้องที่สอง (เรื่องพิจารณาที่ 51/2553)

ผู้ถูกร้องไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคแจ้งให้ผู้ร้องทราบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แล้วแจ้งต่อผู้ร้องภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2553 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามที่ผู้ร้องกำหนด ผู้ร้องไม่ได้รับรายงานการดำเนินกิจการ ของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552

จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุผลการไม่รายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 ต่อผู้ร้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแล้วแต่ไม่ได้ชี้แจงเหตุผลภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่อย่างใด

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า การกระทำของพรรคผู้ถูกร้องดังกล่าวเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง และเป็นเหตุแห่งการยุบพรรค จึงเสนอให้ผู้ร้องดำเนินการเพื่อให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง โดยเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2553 ผู้ร้องเห็นชอบและนาเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ความเห็นชอบ และมีมติในการประชุมครั้งที่ 140/2553 วันที่ 23 ธันวาคม 2553 เห็นชอบ ให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง กรณีพรรคผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง และได้ยื่นคำร้องที่สองต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2553 ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องทั้งสอง ดังนี้

1. มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง

2. มีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ถูกยุบไป เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง จะจดแจ้ง การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้องถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองไว้วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องแล้ว มีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 17 (20) โดยให้รวมคำร้องทั้งสองพิจารณาวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน และให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้องซึ่งผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแต่อย่างใด

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง บัญญัติให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อ ศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองไม่ดำเนินการ ตามมาตรา 42 วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามคำร้องที่หนึ่งความปรากฏ ต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้องเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2553 แต่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2553 เป็นการยื่นเมื่อพ้นระยะเวลาสิบห้าวันตามที่กฎหมายกำหนด การยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องจึงไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง ให้ยกคำร้องนี้

สำหรับคำร้องที่สอง ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้องเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2553 นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2553 เป็นการยื่นคำร้องภายในระยะเวลาสิบห้าวัน การยื่นคำร้องจึงชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า

ประเด็นที่ 1 มีเหตุยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 เนื่องจากไม่ดำเนินการให้ถูกต้องตามมาตรา 42 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2545 ซึ่งหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2552 และแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในวันที่ 31 มีนาคม 2553 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 ในการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องดังกล่าว มาตรา 28 วรรคสอง (5) บัญญัติให้ต้องกระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง เมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องไม่ได้จัดทำรายงานและแจ้งให้ผู้ร้องทราบตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการพรรคในรอบปี พ.ศ. 2552 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แล้วแจ้งผู้ร้องภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2553 เมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการแต่อย่างใด ผู้ร้องจึงมีหนังสือให้ชี้แจงเหตุผลภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ซึ่งเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ผู้ร้องกำหนด ปรากฏว่าหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง จึงเป็นกรณีที่พรรคผู้ถูกร้องไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาและเมื่อผู้ร้องสั่งให้รายงานภายในระยะเวลาที่กำหนด หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องก็มิได้รายงานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 จึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง

ประเด็นที่ 2 กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้องถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมิได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อมีเหตุให้พรรค ผู้ถูกร้องต้องถูกยุบไปด้วยเหตุที่ฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคเพื่อนเกษตรไทย ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10-11/2555 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสยาม

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ยื่นคำร้องรวมสองคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ยุบพรรคสยาม ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของ พรรคผู้ถูกร้องที่ถูกยุบพรรคไป จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้องถูกยุบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

ข้อเท็จจริงตามคำร้องทั้งสองและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

คำร้องที่หนึ่ง ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้พรรคผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของ พรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2551 ยื่นต่อผู้ร้องภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 และได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2551 ดังกล่าว แต่ตรวจสอบพบว่าเป็นรายงานที่ไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) และไม่ถูกต้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของ พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 ถือว่ารายงานดังกล่าวไม่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องจึงใช้อำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้พรรคผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2551 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามกฎหมายเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามที่ผู้ร้องกำหนด ผู้ร้องยังไม่ได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2551 จึงแจ้งให้พรรคผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุผลที่ไม่ส่งรายงานต่อผู้ร้อง แต่พรรคผู้ถูกร้องไม่ได้ชี้แจงต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่อย่างใด ต่อมาวันที่ 31 พฤษภาคม 2553 ผู้ร้อง ได้พิจารณาและเห็นว่าการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องดังกล่าวเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง และเป็นเหตุ แห่งการยุบพรรค จึงได้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2553 2

คำร้องที่สอง ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้พรรคผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของ พรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 ยื่นต่อผู้ร้องภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 และได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 ดังกล่าว แต่ตรวจสอบพบว่าเป็นรายงานที่ไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) และไม่ถูกต้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของ พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 ถือว่ารายงานดังกล่าวไม่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องจึงใช้อำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้พรรคผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2552 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามกฎหมายเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามที่ผู้ร้องกำหนด ผู้ร้องยังไม่ได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 จึงแจ้งให้พรรคผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุผลที่ไม่ส่งรายงานต่อผู้ร้อง แต่พรรคผู้ถูกร้องไม่ได้ชี้แจงต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่อย่างใด ต่อมาวันที่ 20 ธันวาคม 2553 ผู้ร้อง ได้พิจารณาและเห็นว่าการกระทำของพรรคผู้ถูกร้องดังกล่าวเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง และเป็นเหตุ แห่งการยุบพรรค จึงได้ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2553

กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรค ผู้ถูกร้องชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องที่หนึ่ง ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ร้อง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2553 แต่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2553 จึงเป็นการยื่นเมื่อพ้นระยะเวลาสิบห้าวันตามที่กฎหมายกำหนด กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องจึงไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง จึงให้ยกคำร้องนี้

สำหรับคำร้องที่สอง ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2553 ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2553 จึงเป็นการยื่นภายในระยะเวลาสิบห้าวันตามที่กฎหมายกำหนด กระบวนการยื่นคำร้องจึงชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง 3

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 แจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในวันที่ 31 มีนาคม 2553 ซึ่งในการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องดังกล่าว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) บัญญัติให้ต้องกระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า รายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 ไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง จึงไม่เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และไม่ถูกต้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 รายงานดังกล่าวจึงไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้หัวหน้าพรรค ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2552 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการแต่อย่างใด ผู้ร้องจึงแจ้งให้ชี้แจงเหตุผลต่อผู้ร้อง เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ผู้ร้องกำหนด ปรากฏว่าหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 บัญญัติว่า “ในกรณีที่พรรคการเมืองต้องยุบเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง ... ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้ง พรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้ง การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป” อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมิได้ให้อำนาจ ศาลรัฐธรรมนูญที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อมีเหตุให้พรรคผู้ถูกร้องต้องถูกยุบไปด้วยเหตุที่ฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของ พรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหาร พรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหาร พรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2556 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตที่ดีกว่า

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตที่ดีกว่า ผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้ง

พรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้องถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้ ผู้ร้องได้มีประกาศรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2542 ต่อมาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2550 โดยมาตรา 135 ให้พรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

วันที่ 3 มิถุนายน 2548 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง โดยที่ประชุมใหญ่สามัญของพรรคผู้ถูกร้องได้เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย นายพจน์กรณ์ ตันติภิรมย์ หัวหน้าพรรค นายแสงฟ้า นพรัตน์เรืองเด่น รองหัวหน้าพรรค นายสมยศ แท่นศิลา เลขาธิการพรรค นางสาวภาณุกร ปานประเสริฐ รองเลขาธิการพรรค นางพูลถวิล ปานประเสริฐ เหรัญญิกพรรค นางกนกฉัฐ ตันติภิรมย์ โฆษกพรรค และนางธัญญลักษณ์ ผาสุขมูล กรรมการบริหารพรรค

วันที่ 5 มกราคม 2549 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงรายการที่ได้ประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา ว่า นายพจน์กรณ์ ตันติภิรมย์ หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง เปลี่ยนชื่อตัวเป็น นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2551 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายแสงฟ้า นพรัตน์เรืองเด่น ได้ลาออกจากสมาชิกพรรคและตำแหน่งรองหัวหน้าพรรค

วันที่ 20 ตุลาคม 2552 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคต่อที่ประชุมใหญ่ของพรรค จึงทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่เหลืออยู่สิ้นสุดลงทั้งคณะ ตามข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่า พ.ศ. 2542 ข้อ 20 วรรคสอง (2) และ (9) ซึ่งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่เหลืออยู่ได้ประชุมกัน เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2553 และมีมติเลือก นางพูลถวิล ปานประเสริฐ เป็นผู้รักษาการหัวหน้าพรรคอีกตำแหน่งหนึ่ง และได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบแล้ว ตามหนังสือที่ พชก. พิเศษ 002/2553 ลงวันที่ 31 มกราคม 2553

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2555 แจ้งให้หัวหน้าพรรคของผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และยื่นต่อผู้ร้องภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 พร้อมแนบแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง (แบบ ท.พ. 8) ไปให้ด้วย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2555 ซึ่งลงนามโดยนางพูลถวิล ปานประเสริฐ เหรัญญิกพรรครักษาการหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง แต่ตรวจสอบแล้วปรากฏว่ารายงานดังกล่าวไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) และประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง วิธีการรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2550 รายงานดังกล่าวจึงไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องนำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 เข้าพิจารณาในที่ประชุมใหญ่พรรคผู้ถูกร้อง ตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แล้วแจ้งต่อผู้ร้องภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2555

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2555 ซึ่งลงนามโดยนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ ในฐานะหัวหน้าพรรค แจ้งต่อผู้ร้องว่าได้นำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 เข้าพิจารณาในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2555 เพื่อรับรองความถูกต้องตามมาตรา 28 วรรคสอง (5) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2555 แล้ว นอกจากนี้นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ ยังได้รับมอบหมายจากนางพูลถวิล ปานประเสริฐรักษาการหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง เป็นประธานที่ประชุมใหญ่ และลงนาม

ในฐานะประธานที่ประชุมในรายงานการประชุมใหญ่สามัญประจำปีของพรรคผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2555 อีกด้วย

แต่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบพบว่าองค์ประชุมของที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้องไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากไม่มีผู้แทนสาขาของพรรคผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุม

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า การกระทำดังกล่าวของพรรคผู้ถูกร้องเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง และเป็นเหตุแห่งการยุบพรรค จึงเสนอให้ผู้ร้องดำเนินการเพื่อให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2555 ผู้ร้องพิจารณาแล้วเห็นชอบข้อเสนอของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและให้นำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณา

ต่อมาในการประชุมครั้งที่ 99/2555 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2555 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2555 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง

2. มีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ถูกยุบไปเนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสองจำนวน 5 คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคชีวิตที่ดีกว่า ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2552 จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้องถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ร้องโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าพรรคผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 เป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง แล้วมีมติให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคสอง กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (20) ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแต่อย่างใด

ในระหว่างการพิจารณาของศาล ผู้ถูกร้องยื่นคำร้องขอชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า

1. ในการประชุมใหญ่พรรคผู้ถูกร้องเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2555 นั้นเพื่อให้ความเห็นชอบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2552 ปี พ.ศ. 2553 และปี พ.ศ. 2554 ในคราวเดียวกัน เมื่อผู้ร้องไม่ได้กล่าวหาว่ารายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2553 ไม่ถูกต้อง ย่อมแสดงว่ารายงานดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2553 ถูกต้องแล้ว ดังนั้น รายงานการดำเนินกิจการของพรรคในรอบปี พ.ศ. 2554 จึงถูกต้องด้วยเช่นเดียวกัน

2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาโดยองค์ประชุมของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ถึงกึ่งหนึ่งซึ่งไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 140 (2) และไม่ผ่านการตรวจสอบจากศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141 และเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 ของประชาชนโดยให้นายทะเบียนมีอำนาจปรับ และมีอำนาจก้าวก่ายการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองได้ทุกรูปแบบ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 29

ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้อง เนื่องจากเห็นว่า ศาลได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้ว แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้องโดยไม่ได้แจ้งเหตุขัดข้องหรือขอขยายระยะเวลา จึงเป็นการจงใจไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้ถูกร้องยื่นคำร้องดังกล่าวเมื่อล่วงเลยระยะเวลาที่จะยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้วประกอบกับเหตุผลตามคำร้องไม่ทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงให้งดการไต่สวนตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 32

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า กระบวนการยื่นคำร้องขอให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า มูลเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องปรากฏต่อผู้ร้องเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2555 ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2555 จึงเป็นการยื่นภายในระยะเวลาสิบห้าวันตามที่กฎหมายกำหนด การยื่นคำร้องจึงชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 วรรคสอง

ศาลรัฐธรรมนูญมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 มีเหตุยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 เนื่องจากไม่ดำเนินการให้ถูกต้องตามมาตรา 42 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2542 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด และแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี สำหรับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานและแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในวันที่ 31 มีนาคม 2555 ซึ่งแม้ผู้ถูกร้องจะได้รายงานการดำเนินกิจการของผู้ถูกร้องให้ผู้ร้องทราบภายในกำหนดระยะเวลาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่งแล้ว แต่ผู้ร้องตรวจสอบพบว่า รายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ไม่ได้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องนำรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าวเข้าพิจารณาในที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้องและแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2555 ต่อมาผู้ถูกร้องได้นำรายงานการดำเนินกิจการดังกล่าวเข้าพิจารณาในที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง และแจ้งให้ผู้ร้องทราบ แต่องค์ประชุมของที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้องไม่มีผู้แทนของสาขาพรรคผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุม จึงเป็นผลให้องค์ประชุมของที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้องไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 28 วรรคสอง (5) ประกอบมาตรา 29 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามที่ผู้ร้องกำหนด พรรคผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง การรายงานไม่เป็นไปตามกฎหมาย ถือว่าไม่รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง

กรณีจึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบ มาตรา 42 วรรคสอง

ประเด็นที่ 2 ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้อง จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 ได้หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 16 วรรคสอง บัญญัติให้พรรคการเมืองที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นผู้ดำเนินกิจการของพรรคการเมืองและมาตรา 17 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้

คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย นโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมืองและมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และต้องส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมืองคณะกรรมการบริหารพรรคจึงเป็นผู้แสดงเจตนาของพรรคการเมือง

แม้ข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องไม่ได้กำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคที่สิ้นสุดลงทั้งคณะต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป แต่ผู้ถูกร้องในฐานะพรรคการเมืองต้องดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ดังนั้น คณะกรรมการบริหารพรรคชุดเดิมทั้งคณะจึงยังต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ประกอบกับเมื่อพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีปรากฏว่าในระหว่างที่นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ หัวหน้าพรรคได้ลาออก กรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่เหลืออยู่ได้ประชุมกันและมีมติเลือกนางพูลถวิล ปานประเสริฐ เป็นผู้รักษาการหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง และต่อมานางพูลถวิล ปานประเสริฐ ได้ลงนามในหนังสือส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ต่อผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ 27 มีนาคม 2555 ในฐานะรักษาการหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ส่วนนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ แม้ลาออกจากการเป็นหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องแล้ว แต่ได้ลงนามในหนังสือส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ต่อผู้ร้อง ฉบับลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2555 ในฐานะหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง และยังเป็นประธานในที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ จึงมีพฤติกรรมกระทำการในฐานะหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องอย่างต่อเนื่อง และเป็นการกระทำไปในฐานะกรรมการบริหารพรรคหรือตัวแทนของพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อให้การดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องสามารถดำเนินต่อไปได้ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 17 วรรคสาม บัญญัติให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบร่วมกัน ในบรรดามติของกรรมการ บริหารพรรคการเมืองและในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองตามข้อบังคับพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และวรรคสี่ บัญญัติให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองไม่ต้องรับผิดตามวรรคสาม หากพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้ร่วมกระทำการนั้นและได้คัดค้านในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองโดยปรากฏในรายงานการประชุม หรือได้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานที่ประชุมภายในเจ็ดวันนับแต่สิ้นสุดการประชุมในกรณีที่ไม่ปรากฏในรายงานการประชุม เมื่อนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ ได้ลงนามในฐานะหัวหน้าพรรคเพื่อรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องต่อผู้ร้องและเป็นประธานในที่ประชุมใหญ่ของพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง จึงเป็นการเข้าร่วมกระทำการดังกล่าวและมิได้มีกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องคนใดคัดค้านในที่ประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์จึงต้องร่วมรับผิดชอบในมติของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง แม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2554 วินิจฉัยว่า การลงมติเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคชีวิตที่ดีกว่าไม่ได้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับกรณีจึงเป็นการดำเนินการเลือกคณะกรรมการบริหารพรรคที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้พรรคชีวิตที่ดีกว่าไม่มีทั้งหัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค ด้วยเหตุนี้การแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรค ที่จะดำเนินกิจการทางการเมืองใดๆ ต่อไป ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่า พ.ศ. 2542 ข้อ 22 (1) (ง) ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขว่าให้หัวหน้าพรรคเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ลงนามในเอกสารต่าง ๆ ในนามพรรค เมื่อปรากฏว่าการดำเนินการดังกล่าวมิได้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับพรรค นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์จึงไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับการขอจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรคชีวิตที่ดีกว่า ก็ตาม ดังนั้นการที่นายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ ได้ลาออกไปแต่ยังคงมีบทบาทในการสั่งการและมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของพรรคผู้ถูกร้องอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าพรรคของผู้ถูกร้อง พฤติกรรมของนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ จึงถือว่าเป็นบุคคลซึ่งเคยเป็นกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องตามความหมายของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

การที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคชีวิตที่ดีกว่า ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2552 ซึ่งไม่ได้รวมถึงนายวรรธวริทธิ์ ตันติภิรมย์ จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองต้องยุบไป นั้นศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นพ้องด้วย เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 บัญญัติว่า "ในกรณีที่พรรคการเมืองต้องยุบเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง ... ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป" อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมิได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อมีเหตุให้พรรคผู้ถูกร้องต้องถูกยุบไปด้วยเหตุที่ฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง แล้วศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคชีวิตที่ดีกว่า ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสองและให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคชีวิตที่ดีกว่า ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2551 จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7-9/2556 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังแผ่นดินไท (พรรคอาสามาตุภูมิ)

นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ร้อง ยื่นคำร้องรวมสามคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ยุบพรรคพลังแผ่นดินไท (พรรคอาสามาตุภูมิ) ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 82 และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วม ในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พรรคผู้ถูกร้องถูกยุบไป ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 และมีคำสั่ง เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องในขณะกระทำความผิดมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

ผู้ร้องได้มีประกาศรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้อง (พรรคพลังแผ่นดินไท) เป็นพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2549 ต่อมาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 ตุลาคม 2550 โดยมาตรา 135 ให้พรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. 2550

วันที่ 20 พฤษภาคม 2552 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรค ภาพเครื่องหมายพรรค ชื่อนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และคณะกรรมการบริหารพรรคพลังแผ่นดินไท กรณีผู้ถูกร้องขอเปลี่ยนชื่อพรรค จาก "พรรคพลังแผ่นดินไท" เป็น "พรรคอาสามาตุภูมิ"

วันที่ 25 พฤษภาคม 2553 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค และกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย นายมนตรี เศรษฐบุตร หัวหน้าพรรค นายวัลลภ รีย์ธัมพันธ์ รองหัวหน้าพรรค นายภาสกร กิติสิน เลขาธิการพรรค นายพยอม ระวังพันธุ์ รองเลขาธิการพรรค นายนิติวัฒน์ มะโนรัตน์ เหรัญญิกพรรค นายธันยพงศ์ วงศ์แก่นสาร นายทะเบียนสมาชิกพรรค นายวสพส เนาวนิรุทธ์ โฆษกพรรค นายสุทธิพันธ์ วรรณศุภ กรรมการบริหารพรรค นายสุปัญญา จุลรักษา กรรมการบริหารพรรค และนายกฤษกร สิริแสงจันทร์ กรรมการบริหารพรรค

วันที่ 14 ตุลาคม 2554 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ บริหารพรรคอาสามาตุภูมิ เนื่องจากนายมนตรี เศรษฐบุตร ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค ทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการบริหารพรรคที่พ้นจากตำแหน่ง ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนถึงวันที่ได้รับแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่จากผู้ร้อง ตามข้อบังคับพรรคอาสามาตุภูมิ พ.ศ. 2552 ข้อ 11 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสี่

วันที่ 22 สิงหาคม 2555 ผู้ร้องมีประกาศ เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อ ชื่อย่อ ภาพเครื่องหมาย ที่ตั้ง และข้อบังคับพรรคอาสามาตุภูมิ กรณีผู้ถูกร้องขอเปลี่ยนชื่อพรรคจาก "พรรคอาสามาตุภูมิ" เป็น "พรรคพลังแผ่นดินไท"

คำร้องที่หนึ่ง (เรื่องพิจารณาที่ 42/2555)

1. ผู้ถูกร้องไม่ได้จัดส่งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องตามโครงการและแผนงานจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. 2554 พร้อมหลักฐานการใช้จ่ายเงินภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง อันเป็นเหตุยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 93

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติในการประชุมครั้งที่ 82/2555 เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2555 เห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 82 และขอให้มีคำสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้อง ในขณะกระทำความผิด จำนวน 9 คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 14 ตุลาคม 2554 จะจดแจ้ง การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้ง การจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 อีกทั้งปรากฏหลักฐาน อันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว จึงขอให้มีคำสั่งเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องในขณะกระทำความผิด จำนวน 9 คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 14 ตุลาคม 2554 มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98

2. ผู้ถูกร้องไม่ได้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้อง ในรอบปี พ.ศ. 2554 ภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง อันเป็นเหตุยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา 93

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติในการประชุมครั้งที่ 99/2555 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2555 เห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และขอให้มีคำสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องในขณะกระทำความผิด จำนวน 9 คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ บริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 14 ตุลาคม 2554 จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

3. ผู้ถูกร้องไม่จัดส่งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้อง ในรอบปี พ.ศ. 2553 พร้อมหลักฐานการใช้จ่ายเงินให้ถูกต้องตามความเป็นจริงภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง อันเป็นเหตุยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 93 โดยผู้ถูกร้องได้รายงานการใช้จ่ายเงินที่ได้รับการจัดสรรเงินสนับสนุนตามโครงการและแผนงานจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ในรอบปี พ.ศ. 2553 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 81 เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2554 แต่การรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องไม่ถูกต้องและไม่มีการจัดส่งเอกสารหลักฐานประกอบการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องเพิ่มเติมและ/หรือคืนเงิน ภายในเวลาที่กำหนด

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติในการประชุมครั้งที่ 134/2555 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2555 เห็นชอบให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 82 และขอให้มีคำสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องในขณะกระทำความผิด จำนวน 10 คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค และกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2553 จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการ บริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 อีกทั้งปรากฏหลักฐาน อันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว จึงขอให้มีคำสั่งเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องในขณะกระทำความผิด จำนวน 10 คน ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการ บริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2553 มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ร้องโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 82 เป็นเหตุให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามมาตรา 93 วรรคหนึ่ง และมีมติให้ผู้ร้องยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อดำเนินการให้มีการยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในระยะเวลาสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อผู้ร้องตามนัยมาตรา 93 วรรคสอง แล้ว กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (20) ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องทั้งสามคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปได้ว่า

1. ในคำร้องที่ 1 และ 2 ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องไม่เคยได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ร้องและไม่เคยทราบว่ามีเจ้าหน้าที่ของผู้ร้องมายังที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องเพื่อให้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ประกอบกับเดือนมิถุนายน 2555 ผู้ถูกร้องอยู่ระหว่างประชุมใหญ่เพื่อเปลี่ยนแปลงหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ซึ่งผู้ร้องได้จัดส่ง เจ้าหน้าที่เข้าร่วมประชุมใหญ่ของพรรคด้วย แต่ผู้ร้องกลับยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุขัดข้อง หากผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าว ก็จะต้องดำเนินการจัดทำรายงานอย่างแน่นอน เพราะได้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้อง และรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องทุกรอบปี และผู้ถูกร้องยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีเป็นหนังสือ สรุปได้ว่า ไม่เคยได้รับหนังสือแจ้งให้จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554

2. ในคำร้องที่ 3 ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาพ้นระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด แต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ถือเป็นคำแถลงการณ์ปิดคดีและรับรวมไว้ในสำนวน โดยสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องได้จัดส่งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้อง ในรอบปี พ.ศ. 2553 พร้อมเอกสารและหลักฐานประกอบการใช้จ่ายเงินให้ผู้ร้องครบถ้วนแล้ว ส่วนเอกสารและหลักฐานใดที่ไม่ได้จัดส่งเป็นเพราะเอกสารและหลักฐานนั้นได้สูญหายระหว่างการซ่อมแซม ที่ทำการพรรค หรือระหว่างการขนย้ายเอกสารไปยังที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องแห่งใหม่

ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอชี้แจงเพิ่มเติมในคำร้องที่หนึ่งและคำร้องที่สอง และคำแถลงการณ์ปิดคดีทั้งสามคำร้อง สรุปได้ว่า การที่ผู้ร้องโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ผู้ร้องได้ดำเนินการด้วยความยุติธรรมและรอบคอบ โดยก่อนจะมีการยื่นคำร้องดังกล่าว ผู้ร้องได้มีหนังสือ แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบเพื่อให้ดำเนินการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 ซึ่งผู้ถูกร้องมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด ส่วนกรณีการส่งหนังสือแจ้งแก่ผู้ถูกร้อง ผู้ร้องได้ดำเนินการจัดส่งหนังสือแจ้งให้แก่ผู้ถูกร้องทั้งทางไปรษณีย์ตอบรับ และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของผู้ร้องเดินทางไปส่งหนังสือแจ้ง ณ ที่ทำการพรรคด้วยตนเอง ทั้งที่ไม่มีข้อกฎหมายใดกำหนดให้เป็นหน้าที่ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม การที่ผู้ร้องดำเนินการแจ้งก็เพื่ออำนวยความสะดวกและป้องกันไม่ให้ผู้ถูกร้องกระทำผิดกฎหมาย เมื่อผู้ถูกร้องได้รับเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 แล้ว ก็มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ตามมาตรา 82 และรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ตามมาตรา 42 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงโดยเคร่งครัด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้จึงงดทำการไต่สวนตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 32 วรรคหนึ่ง และมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาทั้งสามคำ ร้องเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย รวม 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง มีเหตุยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 เนื่องจากไม่ดำเนินการตามมาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 82 หรือไม่

ข้อที่ต้องวินิจฉัยประการแรกมีว่า ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2549 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หัวหน้าพรรคการเมืองจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาให้ถูกต้องตามความเป็นจริงตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนดและแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงาน

การดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในวันที่ 31 มีนาคม 2555 ก่อนถึงกำหนดเวลาที่จะต้องรายงานตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และแจ้งให้ผู้ร้องทราบภายในวันที่ 31 มีนาคม 2555 แต่เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้ถูกร้องไม่ได้จัดส่งรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงาน การดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ภายในเวลาที่ผู้ร้องกำหนด แต่เมื่อครบกำหนด ระยะเวลา ผู้ร้องไม่ได้รับรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554

ที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า ไม่เคยได้รับหนังสือแจ้งให้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้อง ในรอบปี พ.ศ. 2554 ซึ่งหากได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าว ผู้ถูกร้องก็จะต้องดำเนินการจัดทำอย่างแน่นอน นั้น

เห็นว่า ผู้ร้องได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และมีเจ้าหน้าที่ของพรรคผู้ถูกร้องได้รับไว้ ถือว่าผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแจ้งของผู้ร้องโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ประกอบกับผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และต้องแจ้งต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด แต่ผู้ถูกร้องไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการ ของพรรคผู้ถูกร้องให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และยื่นต่อผู้ร้องภายในกำหนดระยะเวลาโดยไม่มีเหตุผล อันสมควร จึงถือว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการตามมาตรา 42 วรรคสอง กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93

ข้อที่ต้องวินิจฉัยประการที่สองมีว่า ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้อง ในรอบปี พ.ศ. 2553 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2554 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 ผู้ถูกร้องได้ยื่นรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2553 แต่ผู้ร้องตรวจสอบพบว่า เอกสารและหลักฐานประกอบการใช้จ่ายเงินดังกล่าวไม่ครบถ้วน ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจ ตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและจัดส่งเอกสารและหลักฐานประกอบการใช้จ่ายเงินเพิ่มเติม และ/หรือคืนเงินภายในเวลาที่ผู้ร้องกำหนด แต่เมื่อครบกำหนดระยะเวลา ผู้ถูกร้องไม่ได้ชี้แจงเหตุผล และไม่จัดส่งเอกสารและหลักฐานประกอบการใช้จ่ายเพิ่มเติมให้ครบถ้วนหรือคืนเงินให้แก่ผู้ร้องแต่อย่างใด

สำหรับรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ผู้ร้อง ได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำและแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบภายในวันที่ 31 มีนาคม 2555 แต่เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้ถูกร้องไม่ได้จัดส่งรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้อง ในรอบปี พ.ศ. 2554 ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 42 วรรคสอง แจ้งให้ผู้ถูกร้องจัดทำ ภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่เมื่อครบกำหนดระยะเวลา ผู้ร้องไม่ได้รับรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุน ของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 แม้ว่าผู้ถูกร้องจะได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและคำแถลงการณ์ปิดคดี โดยอ้างเหตุผล เช่นเดียวกับกรณีที่ไม่ได้จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 และโต้แย้งว่าในส่วนของรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2553 ผู้ถูกร้องได้จัดส่งให้ผู้ร้องครบถ้วนแล้ว ส่วนเอกสารและหลักฐานใดที่ไม่ได้จัดส่งก็เป็นเพราะเอกสารได้สูญหาย ระหว่างการซ่อมแซมที่ทำการพรรค หรือระหว่างการขนย้ายเอกสารไปยังที่ทำการพรรคผู้ถูกร้องแห่งใหม่นั้น เห็นว่า ผู้ร้องได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2553 และในรอบปี พ.ศ. 2554 โดยในรอบปี พ.ศ. 2554 มีเจ้าหน้าที่ของพรรคผู้ถูกร้องได้รับไว้ โดยถือได้ว่า ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือแจ้งของผู้ร้องโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ประกอบกับผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องดำเนินการ จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2553 และในรอบปี พ.ศ. 2554 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และแจ้งต่อคณะกรรมการ

การเลือกตั้งภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2553 ไม่ถูกต้อง ตามความเป็นจริง และไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในกำหนดระยะเวลาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร กรณีจึงมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรค ผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93

ประเด็นที่สอง ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้อง จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 ได้หรือไม่ และหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่มีส่วนร่วมรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำ ดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว จะต้องถูกเพิกถอนสิ ทธิ เลือกตั้งมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 หรือไม่

ข้อที่ต้องวินิจฉัยประการแรกมีว่า ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้อง จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 ได้หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 บัญญัติว่า “ในกรณีที่พรรคการเมืองต้องยุบเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง หรือมาตรา 82 หรือต้องยุบตามมาตรา 94 ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไป จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป” นั้น เป็นบทบัญญัติว่าด้วยผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งมิได้ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น

เมื่อมีเหตุให้พรรคผู้ถูกร้องต้องยุบไปด้วยเหตุที่ฝ่าฝืนมาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 82 แล้วศาลรัฐธรรมนูญต้องสั่งให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้อง ตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2553 และประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 14 ตุลาคม 2554 จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ ทั้งนี้ ภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่พรรคการเมืองนั้นต้องยุบไป

ข้อที่ต้องวินิจฉัยประการที่สองมีว่า หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่มีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำ ดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว จะต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 98 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองใดเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนมาตรา 82 หรือเหตุตามมาตรา 94 และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำ ดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง”

ด้วยเหตุนี้ ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินให้เป็นไปตามมาตรา 82 โดยการรายงานการใช้จ่ายเงินจะต้องกระทำโดยหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำ เนินกิจการของพรรคเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 17 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า "ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง และมติของที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชนและต้องส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในพรรคการเมือง"

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2553 ไม่ครบถ้วน โดยเป็นการรายงานที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง และไม่รายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคผู้ถูกร้องในรอบปี พ.ศ. 2554 โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 82 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง กรณีจึงถือได้ว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำ ดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำ เกี่ยวกับการไม่รายงานดังกล่าว จึงมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิ เลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2553 และประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิฉบับลงวันที่ 14 ตุลาคม 2554 มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำ สั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคพลังแผ่นดินไท (พรรคอาสามาตุภูมิ) ผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 93 ประกอบมาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 82 และให้ผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของพรรคผู้ถูกร้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2553 และประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคอาสามาตุภูมิ ฉบับลงวันที่ 14 ตุลาคม 2554 จะจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่หรือเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือมีส่วนร่วมในการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่อีกไม่ได้ภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97 และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องตามประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองดังกล่าวข้างต้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 97

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ไม่มี

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคปฏิรูป

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ 5 มกราคม 2542 ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องว่า พรรคปฏิรูปเป็นพรรคการเมืองที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2524 ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 92 กำหนดให้ พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง พ.ศ. 2524 เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่พรรคการเมืองดังกล่าวพรรคใดยังมิได้ดำเนินการตามมาตรา 29 คือ ดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนพรรคการเมืองประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมือง

อย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา โดยต้อง ดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใช้บังคับ คือ ภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2541 และต้องแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่จัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา 30 ซึ่งอย่างช้าภายในวันที่ 21 ธันวาคม 2541 นอกจากนี้มาตรา 94 ได้กำหนดว่าหากพรรคการเมืองตามมาตรา 92 พรรคใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ดังกล่าวให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ตามมาตรา 65 วรรคสอง

ปรากฏว่าเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว พรรคปฏิรูปมีสมาชิกพรรคครบถ้วน แต่ไม่มีการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการและได้ส่งสำเนาคำร้องนั้น ให้พรรคปฏิรูปทราบและยื่นคำชี้แจง ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ซึ่งพรรคปฏิรูปโดยหัวหน้าพรรคปฏิรูป (นายวิชกรพุฒิ รัตนวิเชียร) ได้มีหนังสือ ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2542 ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญมีใจความว่า พรรคปฏิรูปมีอุปสรรคสาเหตุหลายประการไม่อาจดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองได้ทันตามที่กฎหมายกำหนด โดยไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนกฎหมายแต่อย่างใด และไม่คัดค้านที่นายทะเบียนพรรคการเมือง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง พยานหลักฐานประกอบคำร้องและคำชี้แจงของ พรรคปฏิรูปแล้ว เห็นว่ามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ จึงไม่จำเป็นจะต้องรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีก และมีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง เป็นการเพิ่มอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ นอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ และศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้โดยออกคำสั่งยุบพรรคการ เมืองหรือไม่

2. มีเหตุที่จะต้องสั่งยุบพรรคปฏิรูปตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

สำหรับประเด็นแรก พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2541 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชนว่า กฎหมายที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมือง เป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 328 (2) ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องการเลิกและการยุบพรรคการเมืองไว้แล้ว แม้จะไม่ระบุไว้อย่างชัดแจ้งว่า การสั่งยุบพรรคการเมืองเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญก็ตาม อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 63 วรรคสามของรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ฉะนั้นการที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองในกรณีอื่นด้วยนั้น จึงมิใช่เป็นการให้อำนาจนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65วรรคสอง

ส่วนประเด็นที่ว่ามีเหตุที่จะต้องสั่งยุบพรรคปฏิรูปตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองหรือไม่

เห็นว่าการที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคปฏิรูป เนื่องจากว่าพรรคปฏิรูปไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิก ตั้งแต่ห้าพันคนขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อ ภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนดและมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา” และมาตรา 92 บัญญัติว่า “ให้พรรคการเมืองซึ่งจดทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง

พ.ศ. 2524 เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และในกรณีที่พรรคการเมืองดังกล่าวพรรคใดยังมิได้ดำเนินการตามมาตรา 29 ให้พรรคการเมืองพรรคนั้นดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ" และมาตรา 94 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ในกรณีที่พรรคการเมืองใดตามมาตรา 92 ไม่ ดำเนินการให้ครบถ้วนตามมาตรา 29 ให้พรรคการเมืองนั้นเป็นอันยุบไปตามมาตรา 65 และให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา 65 วรรคสอง" ข้อเท็จจริงตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองประกอบกับหนังสือชี้แจงของพรรคปฏิรูปฟังได้ว่ามีเหตุตามมาตรา 65 (5) เกิดขึ้นกับพรรคปฏิรูปตามคำร้องของนายทะเบียนที่จะสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

โดยเหตุผลดังได้วินิจฉัยข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงสั่งให้ยุบพรรคปฏิรูป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรค เสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 19 กรกฎาคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ตามพระราช บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง ประกอบมาตรา 73

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า หัวหน้าพรรคเสรีธรรมและหัวหน้าพรรคไทยรักไทยได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคเสรีธรรมกับพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองหลัก ในการรวมพรรคการเมืองดังกล่าวนี้ทั้งสองพรรคการเมืองได้ดำเนินการถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งการรวมพรรคการเมืองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองที่จะรวมกัน โดยที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคเสรีธรรม ครั้งที่ 1/2544 มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2544 และที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคไทยรักไทย ครั้งที่ 1/2544 มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบ เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2544 และเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองและให้นายทะเบียนพรรคการเมืองดำเนินการตามมาตรา 65 วรรคสอง กล่าวคือ ให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ความปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองเพื่อศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไป นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรมเนื่องจากไปรวมกับพรรคไทยรักไทยต่อไป

ประเด็นเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า<u>คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2541 วางหลักไว้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 กรณีขอให้มีคำสั่งยุบพรรคมวลชนเข้ากับพรรคความหวังใหม่ ตามมาตรา 65 วรรคสอง และมาตรา 73 วรรคสองได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยกรณีตามคำร้องนี้</u>

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่ากรณีมีเหตุที่จะสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักตามคำร้องของนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องพร้อมทั้งหนังสือชี้แจงของพรรคเสรีธรรมและพรรคไทยรักไทยแล้ว เห็นว่า ที่ประชุมใหญ่วิสามัญของพรรคเสรีธรรมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้รวมกับพรรคไทยรักไทย และที่ประชุมใหญ่วิสามัญพรรคไทยรักไทยมีมติเป็นเอกฉันท์ให้พรรคเสรีธรรมรวมกับพรรคไทยรักไทย จากนั้นหัวหน้าพรรคทั้งสองได้รวมกันแจ้งการรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่เป็นหลักต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย

พรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 จึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญนะสั่งยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสองได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า พรรคเสรีธรรมและพรรคไทยรักไทยดำเนินการตามเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 73 และหัวหน้าพรรคการเมืองทั้งสองได้ร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนด้วย จึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (3) ได้

ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคสอง สั่งให้ยุบพรรคเสรีธรรม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2554 เรื่อง พรรคแรงงานขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 หรือไม่

พรรคแรงงาน ผู้ร้องได้รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2549 และได้ประชุมจัดตั้งสาขาพรรค ลำดับที่ 2 จังหวัดพิจิตร เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551 และประชุมจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 3 จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2551 แต่นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้ถูกร้องไม่รับรองการจัดตั้งสาขาพรรค เนื่องจากในวันประชุมจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 2 และในวันประชุมจัดตั้งสาขาพรรคลำดับที่ 3 ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการสาขาพรรคทั้งสี่คนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นจึงขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้อง มีผลให้คณะกรรมการสาขาพรรคผู้ร้องที่เหลืออยู่ไม่ครบองค์ประกอบตามกฎหมาย นายทะเบียนพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง จึงได้ประกาศให้พรรคผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองด้วยเหตุที่พรรคผู้ร้องไม่สามารถดำเนินการให้มีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ใช้บังคับ (ภายในวันที่ 7 ตุลาคม 2551) ตามมาตรา 135 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 วรรคหนึ่ง (1) และวรรคสอง ผู้ถูกร้องจึงมีประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง

ศาลมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสาม หรือไม่

เห็นว่า ผู้ร้องเป็นพรรคการเมืองมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 26 เมื่อผู้ถูกร้องประกาศให้พรรคผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองด้วยเหตุที่ไม่สามารถดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ใช้บังคับ และผู้ร้องยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งเลิกการประกาศดังกล่าว กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสาม และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ข้อ 17 (20) จึงมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 หรือไม่

ปัญหาที่ต้องพิจารณามีว่า ในวันประชุมจัดตั้งสาขาพรรคทั้งสองสาขา กรรมการสาขาพรรคทั้งสี่คนขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคและกรรมการสาขาพรรค หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า นายคาปอนได้ยื่นใบลาออกจากการเป็นสมาชิกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคมหาชน ตามสำเนาใบลาออก ฉบับลงวันที่ 14 กันยายน 2551 ส่วนนางสุพาพิส และนายสุริยาได้ยื่น ใบลาออกจากการเป็นสมาชิกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ ตามสำเนาใบลาออก ฉบับลงวันที่ 15 กันยายน 2551 แต่นายทะเบียนสมาชิก

พรรคมหาชนได้รับใบลาออกของนายคาปอนเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2551 และนายทะเบียนสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ได้รับใบลาออกของนางสุพาพิสและนายสุริยา เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2551 ดังนั้น จึงต้องถือว่า นายคาปอนยื่นใบลาออกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคมหาชน เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2551 ส่วนนางสุพาพิสและนายสุริยายื่นใบลาออกต่อนายทะเบียนสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2551 ซึ่งเป็นวันที่นายทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองของแต่ละพรรคได้รับใบลาออกของบุคคลทั้งสาม และเมื่อนายคาปอนสมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้อง เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551 และนางสุพาพิสกับนายสุริยาสมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้อง เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2551 จึงเป็นกรณีที่บุคคลทั้งสามสมัครเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้องในขณะที่ยังคงเป็นสมาชิกพรรคมหาชนและพรรคประชาธิปัตย์อยู่ ดังนั้น สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้องของนายคาปอน นางสุพาพิส และนายสุริยา จึงสิ้นสุดลงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง (6) และขาดคุณสมบัติที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการสาขาพรรคผู้ร้อง ดังนั้น จึงมีผลให้องค์ประกอบของคณะกรรมการสาขาพรรค ลำดับที่ 2 และลำดับที่ 3 ที่เหลืออยู่ไม่ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับนายชูศิลป์ไม่จำต้องพิจารณาสถานภาพความเป็นสมาชิกพรรคผู้ร้องอีก เพราะไม่ทำให้ผลการวินิจฉัยการจัดตั้งสาขาพรรคผู้ร้องเปลี่ยนแปลงไป

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า การที่ผู้ถูกร้องประกาศให้ผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 หรือไม่

เห็นว่า ผู้ร้องเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 และต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 บทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา 135 วรรคสอง บัญญัติให้พรรคการเมืองที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับก่อนและยังมิได้ดำเนินการให้มีสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าพันคนหรือมีสาขาพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในมาตรา 26 ให้ดำเนินการให้ครบถ้วนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ และในกรณีที่พรรคการเมืองใดไม่ดำเนินการให้ครบถ้วนดังกล่าว ให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพพรรคการเมืองตามมาตรา 135 วรรคสาม เมื่อผู้ร้องไม่สามารถดำเนินการให้มีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา ภายในวันที่ 7 ตุลาคม 2551 ซึ่งครบหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ใช้บังคับ กรณีจึงเป็นเหตุให้ผู้ร้องสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 135 วรรคสาม ประกอบมาตรา 91 วรรคหนึ่ง (1) ดังนั้น ประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง จึงชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

ไม่มี

4.4.10 อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแก่คณะกรรมการป้องกันการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540)

(1) รูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์

ไม่มี

(2) รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ผู้ถูกร้องได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2540 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 พร้อมกับพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีผู้สั่งแต่งตั้ง ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการฯ ต่อผู้ร้องแต่อย่างใดทั้งสิ้น ทั้งที่ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้ทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริง รวมทั้งสิ้น 4 ครั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง จึงได้มีมติด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย คือ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายอนันต์ ศวัสตนานนท์ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 291 บัญญัติให้อำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้แก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และมาตรา 292 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา 291 ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว และต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ (1) ในกรณีที่เป็นการเข้ารับตำแหน่งให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง (2) ในกรณีที่เป็นการพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง ฯลฯ" และวรรคสอง บัญญัติว่า "...หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (2) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีด้วย" ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ข้างต้น การที่ผู้ร้องดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อพิสูจน์เจตนาต่อผู้ถูกร้องโดยมีหนังสือแจ้งให้ทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 4 ครั้ง แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการอย่างใด ซึ่งผู้ถูกร้องรับว่าได้รับหนังสือเตือนดังกล่าวแล้วว่า หากไม่ดำเนินการดังกล่าวจะดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ได้เป็นเวลาห้าปี การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าเชื่อโดยสุจริตว่าไม่จำเป็นต้องยื่นฯ เพราะเข้ารับตำแหน่งขณะที่ใช้รัฐธรรมนูญฉบับเดิม คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ประกอบกับห้วงเวลาที่ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นฯ นั้น ผู้ถูกร้องอยู่ในต่างประเทศ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่เพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการฯ ต่อผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยว่า นายอนันต์ ศวัสตนานนท์ ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 และวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายชัชชัย สุเมธโชติเมธา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

นายชัชชัย สุเมธโชติเมธา ผู้ถูกร้อง ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2540 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540 ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ดังกล่าว แต่ผู้ถูกร้องได้แถลงต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปได้ว่า เหตุที่ไม่ยื่นบัญชีฯ เพราะเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับก่อนกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ประกอบกับขณะนั้นประสบปัญหาเศรษฐกิจฯ จึงมิได้มีเจตนาที่จะไม่ยื่นฯ แต่อย่างใด

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการฯ ดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งได้มีหนังสือลงวันที่ 22 เมษายน 2541 ให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2541 ว่าได้ประสานกับเจ้าหน้าที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยได้รับแจ้งว่าจะยื่นหรือไม่ก็ได้ เพราะเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับก่อนกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่หากจำเป็นจะต้องแสดง ก็พร้อมจะยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวัน เมื่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหนังสือลงวันที่ 26 ตุลาคม 2541 ให้ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ โดยด่วน ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2541 แจ้งว่าอยู่ระหว่างรวบรวมเอกสารและหลักฐานและจะดำเนินการโดยด่วน ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ประชุมพิจารณามีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ แล้วเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อชี้ขาดฯ <u>ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่ชี้แจงเหตุผลใดต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกอบกับเหตุผลที่อ้างว่าอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นไม่มีเหตุผล ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามคำร้องของผู้ร้อง</u>

อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายชัชชัย สุเมธโชติเมธา ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณี นายสุขุม เชิดชื่น สมาชิกวุฒิสภา จงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

นายสุขุม เชิดชื่น ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2539 ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้ร้อง เมื่อปรากฏตามการสอบสวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 แต่ไม่ยื่นเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินฯ รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมา ต่อมาสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้นำส่งต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2540 การที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ดังกล่าว จึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อพิสูจน์เจตนาของผู้ร้องรวม 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ตามหนังสือที่ ปปช. 1172 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2541 แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริง ครั้งที่ 2 ตามหนังสือ

ที่ ปช. 0002.01/2988 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2542 แจ้งผู้ถูกร้องส่งเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ครั้งที่ 3 ตามหนังสือ ปช. 0002.01/3268 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2542 แจ้งให้ผู้ถูกร้องส่งเอกสารฯ ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ครั้งนี้ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2542 ถึงเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอผ่อนผันการจัดส่งเอกสารฯ ออกไปอีก 7 วัน และต่อมาวันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 ได้มีหนังสือถึงประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอขยายเวลาการส่งเอกสารออกไปอีกประมาณ 3 สัปดาห์ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เห็นว่า แม้ว่าผู้ร้องจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบและดำเนินการให้ถูกต้องถึง 3 ครั้ง แต่ผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงมีมติด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ในการประชุมว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสุขุม เชิดชื่น ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญให้ผู้ร้องและผู้ถูกร้องชี้แจงก่อนการวินิจฉัยชี้ขาด และให้มีการออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของผู้ร้องและผู้ถูกร้องแล้วจึงมีความเห็นว่า นายสุขุม เชิดชื่น มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 291 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง... (4) สมาชิกวุฒิสภา...” และวรรคสองบัญญัติว่า “บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา...” โดยบทเฉพาะกาล มาตรา 315 วรรคสาม บัญญัติว่า “ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้...” ประกอบกับมาตรา 301 บัญญัติว่า “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้... (4) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 291 และมาตรา 296 ตามบัญชีและเอกสารประกอบที่ได้ยื่นไว้” เมื่อสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิมได้สิ้นสภาพไปตามรัฐธรรมนูญ และเข้าดำรงตำแหน่งใหม่ตามรัฐธรรมนูญใหม่ โดยถือเอาวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ซึ่งเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นวันเริ่มต้นการเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา จึงเป็นการแปลความเพื่อความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ ประกอบกับมาตรา 292 (1) บัญญัติว่าในกรณีที่เป็นการเข้ารับตำแหน่งให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง เมื่อถือเอาวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นวันเริ่มต้นการเข้ารับตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ จึงมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

<u>การที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ให้ผู้ถูกร้องยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมารวม 3 ครั้ง เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ถูกร้อง แต่ผู้ถูกร้องก็มิได้ดำเนินการอย่างใดเพื่อพิสูจน์เจตนาของตน และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ถูกร้องส่ง ภ.ง.ด. 90 ก ผู้ถูกร้องกลับยื่นหนังสือรับรองการหักภาษี ณ ที่จ่ายสำหรับเงินประจำตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องประจำปีภาษี 2539 ปีภาษี 2540 และปีภาษี 2541 ประกอบเอกสารฯ ที่เคยยื่นต่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และศาลรัฐธรรมนูญไว้แล้วไม่ใช่เอกสารที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือเป็นชื่อของผู้ถูกร้อง ณ วันที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ เห็นได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ</u>

อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสุขุม เชิดชื่น สมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณี นายจิรายุ จรัสเสถียร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ

ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2540 จึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 4 (10) และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 จากการตรวจสอบปรากฏว่าพบรายการทรัพย์สินแตกต่างจากที่ผู้ถูกร้องแสดง คือ เงินฝากธนาคาร ณ วันที่ 17 ธันวาคม 2540 ผู้ถูกร้องมีเงินฝากในธนาคารต่างๆ รวม 13 บัญชี เป็นเงิน 4,764,318.65 บาท แต่ผู้ถูกร้องได้แสดงว่ามีทรัพย์สินประเภทเงินฝากธนาคาร 2 บัญชี เป็นเงิน 34,862,213.64 บาท โดยได้นำสำเนาสมุดคู่ฝากบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาประดิพัทธ์ ซึ่งมียอดคงเหลือ ณ วันที่ 17 ธันวาคม 2540 จำนวน 2,028,353.64 บาท และสำเนาสมุดคู่ฝากบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขางามวงศ์วาน ซึ่งมียอดคงเหลือ ณ วันที่ 17 ธันวาคม 2540 จำนวน 32,833,860 บาท แนบเป็นหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สิน (เงินฝาก) ดังกล่าว

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้แสดงรายการทรัพย์สินตามที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ประกอบกับพบบัญชีเงินฝากเพิ่มเติมจากผู้ถูกร้องแสดงอีก 11 บัญชี และจำนวนเงินฝากออมทรัพย์ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขางามวงศ์วาน ที่ ผู้ถูกร้องแสดง ไม่ถูกต้องตรงกับที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตรวจสอบพบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ร้องและผู้ถูกร้องแถลงหรือชี้แจงก่อนการวินิจฉัยชี้ขาด และให้มีการออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของผู้ร้อง และผู้ถูกร้อง สรุปได้ว่า วันที่ 17 ธันวาคม 2540 เป็นวันครบกำหนดที่ต้องยื่นฯ โดยในวันที่ 17 ธันวาคม 2540 ผู้ถูกร้องได้นำเช็คจำนวน 31,350,000 บาท ซึ่งเป็นเงินที่ได้รับจากการไปเสี่ยงโชคเล่นการพนันบาคาร่า ที่โรงแรมเบอร์สวูด (Burswood) เมืองเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย เมื่อเสร็จจากเล่นการพนันจะฝากชิพไว้กับเสริมสุวรรณ แทรเวล จำกัด และเมื่อเดินทางกลับมาถึงประเทศไทย บริษัทฯ จึงจะชำระคืนให้เป็นเช็ค ผู้ถูกร้องนำเช็คดังกล่าวที่เพิ่งได้รับมาจากบริษัทฯไปเข้าบัญชีธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขางามวงศ์วาน เมื่อเวลาประมาณ 12.57 นาฬิกา แล้วนำสมุดคู่ฝากไปถ่ายสำเนาเพื่อเป็นเอกสารประกอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ พร้อมทั้งปิดผนึกซองบัญชีใส่กระเป๋าเอกสารมอบให้นายชาติชาย ชนพิทักษ์ คนขับรถนำไปเก็บไว้ในรถ และสั่งให้คนขับรถนำรถไปตรวจสภาพ เนื่องจากในตอนเช้ารถมีปัญหาฯ หลังจากนั้นสักครู่ นางพรสุข เสริมสุวรรณ ผู้ออกเช็คจำนวน 31,350,000 บาท เดินทางมาพบที่กระทรวงสาธารณสุข เพื่อขอรับเช็คดังกล่าวคืน เนื่องจากบริษัทฯ มีปัญหาด้านการเงิน ผู้ถูกร้องจึงเดินทางไปธนาคารฯ เพื่อขอรับเช็คคืน โดยไม่ได้เอาสมุดคู่ฝากไปด้วย ธนาคารดำเนินการให้และแล้วเสร็จเมื่อเวลาประมาณ 13.46 นาฬิกา และคืนให้แก่ผู้ออกเช็ค กระทั่งเวลา 15.00 นาฬิกาเศษ คนขับรถนำรถกลับมา ผู้ถูกร้องเห็นว่า เป็นเวลาที่ธนาคารใกล้จะปิดทำการไม่สามารถนำสมุดคู่ฝากไปปรับบัญชีได้ทัน ประกอบกับเป็นวันสุดท้ายของกำหนดที่จะต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ไม่มีเวลาพอที่จะแกะซองปรับปรุงบัญชีจำนวนเงินใหม่ให้ถูกต้องได้ จึงได้มอบให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข นำซองดังกล่าวมอบแก่ผู้ร้อง โดยผู้ร้องได้รับเอกสารเมื่อเวลา 16.18 นาฬิกา

ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อไปว่า ได้รับเช็ค 1 ฉบับ ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2540 จำนวน 11,350,000 บาท แต่ได้นำเข้าบัญชีธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สาขาสุขาภิบาล 1 บางกะปิ โดยเปิดบัญชีใหม่ แล้วเบิกเงินสดออกมาในวันเดียวกัน จำนวน 11,110,650 บาท ต่อมาได้รับเช็คจากนางพรสุขฯ อีกจำนวน 20,000,000 บาท เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2541 โดยนำเข้าบัญชีธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขางามวงศ์วาน เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2541

จึงฟังเป็นที่ยุติว่า วันที่ 17 ธันวาคม 2540 ผู้ถูกร้องไม่มีเงินฝากจำนวน 31,350,000 บาท ในบัญชีออมทรัพย์ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขางามวงศ์วาน จำนวนเงินฝากที่มีอยู่จริงในวันดังกล่าว คือ จำนวน 1,483,860 บาท ดังนั้น จึงถือว่าสำเนาสมุด คู่ฝากที่ผู้ถูกร้องถ่ายเอกสารยื่นต่อผู้ร้องเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2540 เพื่อประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและการแจ้งจำนวนทรัพย์สินเกี่ยวกับเงินฝากธนาคารไม่ตรงกับความเป็นจริงด้วย ข้ออ้างของผู้ถูกร้องที่ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจรับฟังได้ แม้ภายหลังปรากฏว่ามีเช็คเข้าบัญชี 21,600,000 บาท ฝากเข้าในวันที่ 29 มกราคม 2541 ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขางามวงศ์วาน จึงเป็นการยืนยันว่าในวันที่ 17 ธันวาคม 2540 ผู้ถูกร้องไม่มีเงินจำนวน 31,350,000 บาท ประกอบกับผู้ถูกร้องอ้างนางพรสุขฯ เป็นพยานแต่มิได้นำมาเบิกความเพื่อให้ถ้อยคำและนำพยานหลักฐานอื่นมาสนับสนุนหรือยืนยันข้ออ้างของตนได้ จึงรับฟังไม่ได้เช่นกัน

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายจิรายุ จรัสเสถียร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายโกศล ศรีสังข์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

นายโกศล ศรีสังข์ (ผู้ถูกร้อง) ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 18 สิงหาคม 2540 จึงเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 4 (10) และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 ในระหว่างนั้น ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) พิจารณาเห็นว่าผู้ถูกร้องต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะฯ ตามมาตรา 291 และมาตรา 292 เพราะบทเฉพาะกาล มาตรา 317 ได้บัญญัติรับรองสถานภาพของคณะรัฐมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ดังนั้น จึงถือว่า วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นวันเริ่มเข้ารับตำแหน่งของคณะรัฐมนตรี และข้าราชการการเมืองตำแหน่งที่ปรึกษาด้วย โดยผู้ถูกร้องจะต้องยื่นบัญชีฯ ภายในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2540 หลังจากการเข้ารับตำแหน่ง และต้องยื่นบัญชี ฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2540 และต้องยื่นบัญชีฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่งเป็นเวลาหนึ่งปีอีกครั้งหนึ่งภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2541 ด้วย แต่ผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการ และมิได้ติดต่อชี้แจงข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ผู้ร้องจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ เกินสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามมาตรา 295

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า

ประเด็นแรก ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชี ฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

รัฐธรรมนูญประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 โดยบัญญัติให้ข้าราชการการเมืองต้องยื่นบัญชีฯ และให้ถือเป็นหน้าที่ และกำหนดองค์กรผู้รับผิดชอบ รวมทั้งระยะเวลาการยื่น โดยมาตรา 291 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังต่อไปนี้ มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจาก

ตำแหน่ง...(5) ข้าราชการการเมืองอื่น...” และวรรคสอง บัญญัติว่า “บัญชีตามวรรคหนึ่งให้ยื่นพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา...” ประกอบกับมาตรา 301 ที่บัญญัติว่า “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้...(4) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 291 และมาตรา 296 ตามบัญชีและเอกสารประกอบที่ได้ยื่นไว้” แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้แก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และมาตรา 292 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา 291 ให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่อยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าวและต้องยื่นภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ (1) ในกรณีที่เป็นการเข้ารับตำแหน่งให้ยื่นภายใน 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง (2) ในกรณีที่เป็นการพ้นจากตำแหน่ง ให้ยื่นภายใน 30 วันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง ฯลฯ” และวรรคสองบัญญัติว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพ้นจากตำแหน่ง นอกจากต้องยื่นบัญชีตาม (2) แล้ว ให้มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอีกครั้งหนึ่งภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลา 1 ปี ด้วย” ดังนั้น ผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตามรัฐธรรมนูญจึงมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และ 292

การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีก่อนรัฐธรรมนูญนี้ประกาศใช้บังคับและรัฐธรรมนูญนี้ไม่ได้บัญญัติความหมายของคำว่า ข้าราชการการเมืองไว้ ความหมายดังกล่าวได้ถูกบัญญัติโดยระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2541 ซึ่งประกาศใช้บังคับหลังจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว เป็นการใช้กฎหมายย้อนหลังแก่ผู้ถูกร้องนั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 317 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” หมายความว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่ได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ยังคงความเป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป การดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญนี้จึงต้องถือเอาวันที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้ คือวันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นวันเริ่มต้นการเข้ารับตำแหน่ง สำหรับตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 4 (10) บัญญัติให้เป็นข้าราชการการเมือง และมาตรา 10 (4) บัญญัติว่า “ข้าราชการการเมืองนอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งเมื่อ...(4) นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้สั่งแต่งตั้งออกจากตำแหน่ง” ดังนั้น เมื่อถือว่ารัฐมนตรีผู้สั่งแต่งตั้งที่ปรึกษารัฐมนตรีได้ดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญนี้ ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ก็ย่อมถือว่า ข้าราชการการเมืองตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีดังกล่าว เข้าดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญนี้ในวันเดียวกันด้วย

ดังนั้น ผู้ถูกร้องซึ่งดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีจึงเป็นข้าราชการการเมืองอื่นตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (5) มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่

เห็นว่า เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ตรวจสอบแล้วปรากฏว่าผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือไม่ โดยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบและชี้แจงข้อเท็จจริงรวม 2 ครั้ง แต่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ และไม่ชี้แจงเหตุผลแต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่ได้รับหนังสือเนื่องจากเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วได้ย้ายที่อยู่ไปจากภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านที่ผู้ร้องส่งหนังสือไปถึง และเมื่อกลับมาที่ภูมิลำเนาก็ได้รับทราบว่ามีหนังสือแจ้งเตือนจากผู้ร้องสองครั้ง แต่หาไม่พบและไม่ได้ติดตามหนังสือดังกล่าว เนื่องจากติดภารกิจต้องรีบกระทำรวมทั้งให้ถ้อยคำว่าได้เดินทางไปยังสำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อพบเจ้าหน้าที่ที่รู้จักเพื่อปรึกษาเรื่องนี้ แต่ไม่พบ จึงกลับไปโดยไม่ติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้อื่น จึงเป็นการยืนยันได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบแล้วแต่ผู้ถูกร้องกลับเพิกเฉยไม่ยื่นบัญชีฯ ข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่เพียงพอที่จะรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายโกศล ศรีสังข์ ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายมะฮูเซ็น มะสุยี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2540 จึงมีฐานะเป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 4 (16) มาตรา 10 (4) ด้วย และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 พร้อมกับพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีผู้แต่งตั้ง ในระหว่างนั้นได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา 317 บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จึงถือได้ว่าเป็นการเข้ารับตำแหน่งใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้ประกาศใช้ คือ วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นวันเริ่มต้นการเข้ารับตำแหน่งสำหรับคณะรัฐมนตรีซึ่งมีฐานะเป็นข้าราชการการเมืองและสิ้นสุดเมื่อผู้สั่งแต่งตั้งออกจากตำแหน่ง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ได้พิจารณาเห็นว่า ผู้ถูกร้องต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามมาตรา 291 และมาตรา 292 โดยต้องยื่นบัญชีฯ หลังจากเข้ารับตำแหน่ง ภายในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2540 และต้องยื่นบัญชีฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2540 และต้องยื่นบัญชีฯ อีกครั้งเมื่อพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2541

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องได้ดำเนินการเพื่อพิสูจน์เจตนาของผู้ถูกร้องโดยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบและชี้แจงข้อเท็จจริงทั้งสิ้น 4 ครั้ง ซึ่งผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ และไม่ติดต่อชี้แจงอย่างใด ดังนั้น ผู้ร้องจึงได้ประชุมพิจารณามีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาโดยให้โอกาสผู้เกี่ยวข้องชี้แจงหรือแถลงก่อนวินิจฉัยชี้ขาด และให้มีการออกนั่งพิจารณารับฟังคำแถลงของผู้ร้องและผู้ถูกร้อง

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมี ดังนี้

ประเด็นแรก ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ตามการสอบสวนข้อเท็จจริงของศาลรัฐธรรมนูญปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้ฝากส่งไปรษณียภัณฑ์ ประเภทจดหมายถึงเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2540 ปรากฏหลักฐานตามใบรับฝากไปรษณียภัณฑ์ในประเทศ เลขที่ 6010 ซึ่งฝากส่ง ณ ที่ทำการไปรษณีย์นราธิวาส แต่เอกสารดังกล่าวเป็นบัญชีฯ หรือไม่ ไม่สามารถพิสูจน์ยืนยันได้ เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหนังสือยืนยันว่าไม่ได้รับเอกสารดังกล่าว ประกอบกับที่ทำการไปรษณีย์ดุสิตซึ่งมีหน้าที่นำจ่ายได้ชี้แจงว่า ไม่สามารถตรวจสอบได้ เนื่องจากได้ทำลายเอกสารควบคุมการนำจ่ายตามระเบียบแล้ว คงมีเพียงหนังสือลงวันที่ 8 พฤษภาคม 2541 ถึงเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งตอบหนังสือเตือนครั้งที่ 1 ที่ผู้ถูกร้องชี้แจงยืนยันว่า ได้จัดทำบัญชีฯ เรียบร้อยและได้จัดส่งแล้ว โดยเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือลงวันที่ 26 ตุลาคม 2541 แจ้งผู้ถูกร้องว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมีบัญชีฯ

ของผู้บริหารฯ และสมาชิกสภาท้องถิ่นทั่วประเทศส่งเอกสารเช่นเดียวกันทางไปรษณีย์จำนวนมาก บัญชีของผู้ถูกร้องอาจปะปนอยู่กับบัญชีฯ เหล่านี้ ยากแก่การค้นหาและขอให้ผู้ถูกร้องส่งสำเนาบัญชีฯ ดังกล่าวมาให้ แต่ฝ่ายผู้ร้องมิได้กระทำการใดๆ ดังนั้น จึงพิจารณาว่าการยื่นบัญชีฯ ในกรณีเข้ารับตำแหน่งจึงยังฟังเป็นที่ยุติไม่ได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ในกรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2540 และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ภายในวันที่ 6 ธันวาคม 2541 ตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งเตือนให้ผู้ถูกร้องทราบ เพื่อให้ผู้ถูกร้องดำเนินการให้ถูกต้อง รวม 4 ครั้ง โดยแจ้งไว้ชัดเจนให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุผลฯ หลังจากผู้ร้องมีมติแล้วผู้ถูกร้องได้มีหนังสือขอให้ทบทวนมติ ทั้งนี้ผู้ถูกร้องยืนยันและกล่าวอ้างถึงการยื่นบัญชีฯ ของตนที่แล้วมา ซึ่งตอนท้ายของหนังสือแจ้งว่า ขอให้ผู้ร้องส่งแบบฟอร์มคำชี้แจงและรายละเอียดไปให้ด้วย เนื่องจากไม่มีแบบฟอร์ม รวมถึง คำชี้แจงเดิมได้ขาดเสียหายหมดเพราะถูกน้ำฝน โดยยืนยันว่าทรัพย์สินของตน ภรรยา และบุตรยังเหมือนเดิมฯ ซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้ชัดเจนอยู่เช่นเดิม เพราะผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี แต่อย่างใด ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 (2) และวรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า นายมะฮูเซ็น มะสุยี ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ จงใจยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ

ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยื่นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540 กรณีเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ยื่นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2540 และกรณีเข้ารับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ยื่นเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2541 โดยได้แสดงรายการหนี้สินในบัญชีฯ ที่ยื่นทั้ง 3 ครั้ง รายการเดียวกันและยอดเงินกู้เท่าเดิม คือ รายการกู้ยืมเงินจากบริษัท เอ เอ เอส ออโต้ เซอร์วิส จำกัด ยอดเงินกู้รวม 45 ล้านบาท ตามสัญญากู้ยืม 3 ฉบับ คือ สัญญากู้ยืมลงวันที่ 11 มกราคม 2540 จำนวน 20 ล้านบาท วันที่ 20 มีนาคม 2540 จำนวน 15 ล้านบาท และวันที่ 15 พฤษภาคม 2540 จำนวน 10 ล้านบาท ต่อมา ระหว่างวันที่ 15-18 ธันวาคม 2542 สภาผู้แทนราษฎรมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีคนหนึ่งที่ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจด้วย ฝ่ายค้านได้หยิบยกเอาบัญชีฯ ที่ยื่นดังกล่าวมาอภิปรายในประเด็นว่า หนี้สินจำนวน 45 ล้านบาทเป็นเท็จ หลังจากนั้น กลุ่มพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชนนำข้อมูลจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจทำเป็นหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้องแล้ว และซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) พิจารณารายงานแล้วเห็นว่าสัญญากู้ยืมเงินระหว่างผู้ถูกร้องกับ บริษัท เอ เอ เอสฯ จำนวน 3 สัญญา รวม 45 ล้านบาท ที่ผู้ถูกร้องแสดงในบัญชีฯ ทั้ง 3 ครั้งนั้น จึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องไม่ได้กู้ยืมเงินจากบริษัท เอ เอ เอสฯ จำนวน 45 ล้านบาท ตามสัญญากู้ยืมทั้ง 3 ฉบับจริง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ยังมีมติเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2543 ด้วยคะแนน เสียงเป็นเอกฉันท์ 9 เสียง ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเป็นหนังสือ และออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี และได้วินิจฉัยประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นต่อสู้รวม 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า คำวินิจฉัยของผู้ร้องเกิดจากการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของคณะทำงานของผู้ร้อง ซึ่งมีข้อบกพร่อง 6 ประการ

ประเด็นที่ 2 ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า นายกล้าณรงค์ฯ เป็นพยานเพียงปากเดียวที่เบิกความต่อศาลมีลักษณะเป็นพยานบอกเล่า รับฟังไม่ได้ รวมทั้ง นายกล้าณรงค์ฯ ในฐานะเป็นตัวแทนของผู้ร้องไม่นำพยานมาสืบให้ครบถ้วนตามประเด็นที่กล่าวหา จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนคำวินิจฉัยของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่าตามประเด็นที่หนึ่งผู้ร้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลหรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งขอให้หน่วยราชการ หน่วยงานรัฐ ดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ นอกจากนั้น ยังมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้ร้องมอบหมายได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 301 วรรคหนึ่ง (4) และวรรคสอง ประกอบมาตรา 146 และมาตรา 265 การที่ผู้ร้องแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อทำการพิจารณาสอบสวนในคดีนี้ แม้จะมีกรรมการ ป.ป.ช. รวมอยู่ด้วยเพียง 2 คน เมื่อผลการสอบสวนของคณะทำงานของผู้ร้องเป็นอย่างไรแล้ว ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งคณะทำงานดังกล่าว จะนำผลการสอบสวนมาพิจารณาหรือไม่ อย่างไร เป็นอำนาจของผู้ร้องที่จะใช้ดุลพินิจวินิจฉัย ซึ่งประเด็นนี้ ผู้ร้องได้ชี้แจงเพิ่มเติมต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้วว่า เหตุผลของคณะทำงานของผู้ร้อง ผู้ร้องมิได้รับฟังหรือเชื่อทั้งหมด แต่จะรับฟังเฉพาะในส่วนที่ผู้ร้องลงชื่อเป็นหลักฐานส่งต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นต่อมาที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า นายกล้าณรงค์ฯ เป็นพยานบอกเล่า คำเบิกความจึงรับฟังไม่ได้นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ผู้ร้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 โดยมีสำนวนสอบสวนเป็นพยานหลักฐานประกอบคำร้อง หลังจากยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ผู้ร้องมีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ มอบหมายให้นายกล้าณรงค์ จันทิก เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กับพวกอีก 4 คน เป็นผู้แทนในการแถลงการณ์ตอบข้อซักถาม ซักค้าน และดำเนินการอื่นๆ ในกระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ นายกล้าณรงค์ฯ กับพวกจึงอยู่ในฐานะผู้แทน ผู้รับมอบอำนาจจากผู้ร้องซึ่งเป็นคู่กรณีไม่ใช่พยานของผู้ร้อง คำแถลงของนายกล้าณรงค์ฯ จึงมิใช่คำให้การพยาน และนายกล้าณรงค์ฯ มิได้ให้การว่ารู้เห็นเกี่ยวกับการกระทำของผู้ร้อง การปฏิบัติหน้าที่ของนายกล้าณรงค์ฯ จึงไม่ใช่พยานบอกเล่า

นอกจากนั้น ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า การสอบสวนของผู้ร้องไม่ชอบ เพราะการสอบสวนพยานมีลักษณะเป็นการกระทำที่ขัดกับรัฐธรรมนูญนั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ร้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงย่อมมีวิธีการในการดำเนินการตามกรอบที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายให้อำนาจไว้ เมื่อผู้ร้องเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย โดยจะพิจารณาวินิจฉัยในประเด็นที่รัฐธรรมนูญกำหนดขอบเขตและให้อำนาจไว้เท่านั้น

ส่วนข้อโต้แย้งที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นอ้างประกอบว่าผู้ร้องไม่มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้ เพราะคดีนี้เป็นคดีปกครองซึ่งองค์กรของรัฐใช้อำนาจต่อประชาชน ต้องใช้หลักความชอบด้วยกฎหมายเป็นหลักการสำคัญในการวินิจฉัยว่า การใช้อำนาจของผู้ร้องในการสอบสวน การวินิจฉัย และการยื่นคำร้องต่อศาล ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น

เห็นว่าเป็นเหตุผลที่ไม่ถูกต้อง เพราะผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ผู้ร้องมีอำนาจเสนอเรื่องของผู้ถูกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนี้ จึงเป็นคดีรัฐธรรมนูญ อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นปัญหาข้อเท็จจริง ดังนั้น ก่อนที่จะวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นดังกล่าว จึงกำหนดประเด็นพิจารณาเป็น 3 ประเด็น คือ

1. ผู้ถูกร้องมีหนี้เงินกู้ จำนวน 45 ล้านบาท จริงหรือไม่ ประเด็นที่พิจารณานี้ มีข้อพิจารณา เช่น (1) การกู้ยืมเงินระหว่างผู้ถูกร้องกับนายกฤษนันทร์ พลาฤทธิ์ (2) การกู้ยืมเงินระหว่างนายกฤษนันทร์ พลาฤทธิ์ กับนายทรงชัย อัจฉริยหิรัญชัยจำนวน 43 ล้านบาท (3) การส่งมอบและรับมอบเงินระหว่างนายกฤษนันทร์ฯ กับ ผู้ถูกร้อง จำนวน 45 ล้านบาท (4) การส่งมอบเงินระหว่างนายกฤษนันทร์ฯ กับ นายทรงชัยฯ จำนวน 3 ล้านบาท เป็นค่าดอกเบี้ยเงินกู้ ฯลฯ 2. ผู้ถูกร้องนำเงินกู้ จำนวน 45 ล้านบาท ไปซื้อหุ้นบริษัท รอยัล ลานนาทาวเวอร์ จำกัด จริงหรือไม่ มีการโอนหนี้ของผู้ถูกร้อง จำนวน 45 ล้านบาท จากเจ้าหนี้เดิมที่เป็นกรรมการ

3 คน ไปเป็นของ บริษัท เอ เอ เอส ออโต้ เซอร์วิส จำกัด จริงหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาพยานหลักฐานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพยานเอกสารและพยานบุคคลที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายนำสืบโดยละเอียดรอบคอบเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว

ในที่สุดคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่า พยานหลักฐานที่ฝ่ายผู้ถูกร้องนำสืบทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าวนั้น โดยสรุปแล้วเห็นว่า ไม่มีน้ำหนัก ไม่น่าเชื่อถือ และรับฟังไม่ได้ โดยเฉพาะเชื่อไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องมีหนี้สินเงินกู้จำนวน 45 ล้านบาท จริง เชื่อไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องนำเงินกู้จำนวน 45 ล้านบาทไปซื้อหุ้นบริษัท รอยัล ลานนา ทาวเวอร์ จำกัด จริง และเชื่อไม่ได้ว่า มีการโอนหนี้ของผู้ถูกร้องจำนวน 45 ล้านบาท จากเจ้าหนี้เดิมที่เป็นกรรมการ 3 คน ไปเป็นของบริษัท เอ เอ เอส ออโต้ เซอร์วิส จำกัด จริง

ศาลรัฐธรรมนูญลงมติด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ (องค์คณะตุลาการ จำนวน 11 คน) ชี้ขาดว่า พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2544 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสุเมธ อุพลเถียร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เสนอคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสุเมธ อุพลเถียร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่นตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2538 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2542 ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 ทำให้ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง)ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ผู้ร้องมีหนังสือถึงนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อแจ้งผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่น ยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนด ปรากฏว่า จนถึงวันครบกำหนด ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง และผู้ร้องมีหนังสือถึงผู้ถูกร้องอีกสองครั้ง เพื่อให้ชี้แจงเหตุผลกรณีไม่ยื่นบัญชีฯ นอกจากนี้ ผู้ร้องยังมีหนังสือถึงอธิบดีกรมการปกครอง เพื่อแจ้งสำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อแจ้งผู้ถูกร้องให้ชี้แจงเหตุผลของการไม่ยื่นบัญชีฯ อีกทางหนึ่งด้วย ต่อมา เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. ได้รวบรวมพยานหลักฐานในเรื่องนี้เพิ่มเติม โดยสอบปากคำพยานบุคคล และผู้ถูกร้อง รวมเจ็ดคน ผู้ถูกร้องให้ถ้อยคำ สรุปว่าได้รับหนังสือของผู้ร้องสองครั้ง ผู้ถูกร้องได้ร่างหนังสือเตรียมชี้แจงผู้ร้อง โดยพิมพ์เก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ แต่ข้อมูลสูญหาย ประกอบกับกำลังรวบรวมข้อมูลที่กระจัดกระจายตั้งแต่ต้นปีถึงปัจจุบัน และมีคดีความมากมาย ไม่มีเวลาที่

จะทำและรวบรวมบัญชีฯ ทำให้หลงลืม ไม่มีเจตนาหรือจงใจที่จะไม่ยื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องยังประสงค์จะยื่นบัญชีฯ และจะรีบดำเนินการส่งให้ผู้ร้องโดยด่วน ต่อมา ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ ผู้ร้องพิจารณาเรื่องนี้ในการประชุม ครั้งที่ 81/2543 แล้วเห็นว่า คำชี้แจงของผู้ถูกร้องที่แสดงถึงเหตุผลที่มิได้ยื่นบัญชีฯ ไม่เพียงพอที่จะรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องมิได้จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนดเวลาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ผู้ร้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีฯ ถึงสองครั้ง และผู้ถูกร้องยอมรับว่า รับทราบหนังสือดังกล่าว แต่ไม่ได้ชี้แจงแต่อย่างใด จนกระทั่งผู้ร้องให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. รวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมโดยการสอบปากคำพยานบุคคลรวมทั้งผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง การที่ผู้ถูกร้องให้ปากคำต่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. ว่า ไม่มีเจตนาหรือไม่จงใจที่จะยื่นบัญชีฯ แต่เป็นเพราะหลงลืม และยื่นบัญชีฯ เมื่อเวลาล่วงเลยจากวันครบกำหนดเป็นเวลานาน รับฟังไม่ได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจที่จะไม่ยื่นบัญชีฯ ประกอบกับผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า ไม่ประสงค์ที่จะต่อสู้ในการพิจารณาคำร้องนี้ กรณีจึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า นายสุเมธ อุพลเสถียร ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายประยุทธ มหากิจศิริ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ/ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายประยุทธ มหากิจศิริ ผู้ถูกร้อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง ซึ่งผู้ร้องตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินแล้วพบว่า มีรายการทรัพย์สินที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีฯ ผู้ร้องพิจารณารายการทรัพย์สินดังกล่าวประกอบคำชี้แจงแสดงเหตุผลของผู้ถูกร้องแล้ว เห็นว่า รับฟังไม่ได้ จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า มีประเด็นเบื้องต้นที่ผู้ถูกร้องต่อสู้ไว้ซึ่งต้องพิจารณาวินิจฉัยก่อน ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ แต่เป็นการยื่นตามพระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 และไม่อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 295 เนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้วในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2543 ว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน เข้ารับตำแหน่งใหม่ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยถือเอาวันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นวันเริ่มต้นและมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ตามมาตรา 291 ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่ง การยื่นบัญชีฯ ของผู้ถูกร้องจึงเป็นการยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญนี้ และผู้ถูกร้องอยู่ภายใต้บังคับ

รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เนื่องจากคำว่า "ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง" ของมาตรา 295 มีความหมายครอบคลุมถึงผู้ที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองด้วย เพื่อให้มีผลบังคับใช้กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคนเท่าเทียมกัน โดยพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ประกอบมาตรา 292 ที่บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ เมื่อเข้ารับตำแหน่ง เมื่อพ้นจากตำแหน่ง และเมื่อพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี แม้ว่าผู้ถูกร้องจะพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้วไม่สามารถให้พ้นจากตำแหน่งได้อีก แต่ยังบังคับห้ามผู้ถูกร้องมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลา 5 ปีได้ ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่สอง กรรมการ ป.ป.ช. 2 คน คือ พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์ และคุณหญิงปรียา เกษมสันต์ ณ อยุธยา ขาดคุณสมบัติ เนื่องจากกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 ประกอบมาตรา 297 วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีการเป็นกรรมการบริษัทเดอะเบสท์ เจเนอรัล คอมมูนิเคชั่น จำกัด ของพลโท สวัสดิ์ฯ และการเป็นกรรมการบริษัทวงศ์อมร จำกัด ของคุณหญิงปรียาฯศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2544 ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2544 ว่า พลโท สวัสดิ์ฯ และคุณหญิงปรียาฯ มิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง สำหรับกรณีการเป็นกรรมการและลูกจ้างผู้จัดทำบัญชีบริษัทเกษมวนารมย์ จำกัด ของคุณหญิงปรียาฯนั้น เห็นว่าการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเกษมวนารมย์ฯ มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย เมื่อนายทะเบียนออกหนังสือรับรองลงวันที่ 9 เมษายน 2542 เนื่องจากคุณหญิงปรียาฯ แสดงเจตนาลาออกเป็นหนังสือยื่นต่อกรรมการผู้มีอำนาจ และนายทะเบียนจดทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้ว และมิได้ปรากฏว่า มีการแต่งตั้งคุณหญิงปรียาฯ กลับมาเป็นกรรมการบริษัทใหม่อีกครั้ง ดังนั้น คุณหญิงปรียาฯ มิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง พลโท สวัสดิ์ฯ และคุณหญิงปรียาฯ จึงได้รับเลือกเป็นกรรมการ ป.ป.ช. โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่า คำวินิจฉัยของผู้ร้องชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่

ประเด็นที่สาม ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2541 ยังมีผลใช้บังคับหรือไม่ และผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ระเบียบดังกล่าวสิ้นผลการใช้บังคับ เพราะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 ทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 321 วรรคสอง ที่กำหนดเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของการใช้บังคับไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยว่า ผู้ร้องฝ่าฝืนระเบียบดังกล่าวหรือไม่

ประเด็นที่สี่ ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า ไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงในขณะที่ยื่นบัญชีฯ จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า <u>คำว่า "จงใจ" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เป็นเพียงเจตนาธรรมดาที่พิจารณาเพียงว่า ผู้ถูกร้องรู้หรือไม่รู้ว่ามีทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวอยู่ หรือไม่ โดยผู้ถูกร้องรู้สำนึกในการกระทำก็เพียงพอแล้วไม่จำต้องมีเจตนาพิเศษ</u>

ประเด็นที่ห้า ผู้ถูกร้องอ้างว่า ทรัพย์สินที่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ เป็นทรัพย์สินที่ได้มาก่อนเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง ไม่ได้ทำให้บุคคลใดได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ จึงไม่ใช่การจงใจตามมาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า มาตรา 295 คงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพียงว่าผู้ดำรงทางการเมืองยื่นบัญชีฯ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือไม่ และบัญชีฯ ที่ยื่นไว้ มีความถูกต้องตรงความเป็นจริงในวันที่ยื่นบัญชีฯ หรือไม่ เท่านั้น โดยไม่ต้องพิจารณาในประเด็นการได้มาของทรัพย์สินว่าได้มาก่อนหรือหลังจากที่เข้ารับตำแหน่งทางการเมือง เรื่องของการทุจริต หรือการที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีฯทำให้บุคคลใดได้ประโยชน์ หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

ประเด็นตามคำร้องที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป มีดังนี้

1. ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ หรือไม่

<u>กรณีทรัพย์สินของผู้ถูกร้องที่ไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้ออ้างของผู้ถูกร้องที่ว่า คู่สมรสเป็นผู้จัดเก็บเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งหมด จึงจำไม่ได้ว่ามีทรัพย์สินดังกล่าว และเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนที่จะเข้าดำรง</u>

ตำแหน่งทางการเมือง แต่จากคำเบิกความของคู่สมรสที่ว่า บัญชีเงินฝากของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องเก็บไว้เอง อาจมีบางบัญชีที่คู่สมรสเก็บไว้ อีกทั้งพิจารณาจากการเปิดบัญชีเงินฝาก และการทำธุรกรรมกับธนาคารพาณิชย์ ผู้เปิดบัญชีจะต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ประกอบกับผู้ถูกร้องเบิกความว่า ธนาคารพาณิชย์ได้ส่งรายงานการแจ้งยอดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันให้ทราบทุกเดือน จึงไม่เชื่อว่า ผู้ถูกต้องจะไม่รู้ว่ามีบัญชีเงินฝากทั้ง 9 บัญชีอยู่

ส่วนที่ดินทั้ง 9 แปลงนั้น แม้ว่าคู่สมรสเป็นผู้จัดเก็บเอกสารสิทธิ แต่ที่ดินส่วนใหญ่ได้มาโดยการซื้อ ซึ่งผู้ถูกร้องจะต้องรู้ว่า ตนมีที่ดินแปลงดังกล่าว ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องจึงไม่มีน้ำหนักรับฟังไม่ได้ว่า ผู้ถูกร้องจะไม่รู้ถึงความมีอยู่จริงของทรัพย์สินดังกล่าว

กรณีทรัพย์สินของคู่สมรส พิจารณาแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 291 บัญญัติให้ผู้ยื่นบัญชีฯ ต้องแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของคู่สมรสอย่างถูกต้องตรงความเป็นจริง จึงเป็นหน้าที่ของคู่สมรสต้องแจ้งให้ผู้ยื่นบัญชีฯ ทราบว่า คู่สมรสมีทรัพย์สินและหนี้สินอะไรบ้าง เพราะบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เป็นบทสันนิษฐานความรับผิดของผู้ถูกร้องในการกระทำของคู่สมรสด้วย เนื่องจากผู้ถูกร้องและคู่สมรสเป็นสามีภริยาต้องอุปการะเลี้ยงดูกัน ย่อมต้องทราบถึงสถานะทางการเงินหรือทรัพย์สินและหนี้สินของกันและกัน อีกทั้งทรัพย์สินของคู่สมรสที่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ไว้นั้นมีจำนวนมาก จึงไม่เชื่อว่า ผู้ถูกร้องไม่รู้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้อง จึงไม่มีน้ำหนักรับฟังไม่ได้

ประเด็นข้อ 2. เมื่อปรากฏว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องจะถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่เมื่อใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า วันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ วันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง เพราะการแปลความเช่นนี้ทำให้มาตรา 295 ใช้บังคับกับทุกกรณีตามมาตรา 292 ทั้งที่ดำรงตำแหน่งอยู่หรือพ้นจากตำแหน่งไปก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 315 วรรคสาม เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2543 ซึ่งเป็นตำแหน่งอันเป็นมูลเหตุแห่งการกระทำตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนั้น ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา คือ ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2543 เป็นต้นไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดโดยเสียงข้างมากว่า นายประยุทธ มหากิจศิริ ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา อันเป็นตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่งการกระทำ ตั้งแต่วันที่ 22มีนาคม 2543 เป็นต้นไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 (กรณีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ)

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เสนอคำร้อง ลงวันที่ 16 มกราคม 2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาล พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รวม 3 ครั้ง

ครั้งที่ 1 กรณีเข้ารับตำแหน่ง ยื่นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540

ครั้งที่ 2 กรณีพ้นจากตำแหน่ง ยื่นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540

ครั้งที่ 3 กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ยื่นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง และทำรายงานผลการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีนั้น ระหว่างตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สิน ปรากฏว่า ในเดือนกันยายน 2543 สื่อมวลชนได้เสนอข่าวเกี่ยว กับการโอนหุ้นของผู้ถูกร้องให้แม่บ้าน คนรับใช้ คนขับรถ ยามรักษาความปลอดภัย และคนใกล้ชิดอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และว่าที่ร้อยตรี เสงี่ยม บุษบาบาน มีหนังสือขอให้ผู้ร้องตรวจสอบบัญชีฯ ของผู้ถูกร้อง

ผู้ร้องแต่งตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบและสรุปผลการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง และพิจารณาในการประชุมครั้งที่ 98/2543 เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2543 สรุปได้ว่า จากผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ผู้ถูกร้องยอมรับปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงทรัพย์สินที่อยู่ในนามของตนเอง คู่สมรส และที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง ซึ่งแยกประเด็นพิจารณาเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ทรัพย์สินที่อยู่ในชื่อของผู้ถูกร้อง และในชื่อของคู่สมรสผู้ถูกร้อง ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินในนามของตนเอง และไม่แสดงรายการทรัพย์สินในนามของคู่สมรสผู้ถูกร้อง

ผู้ร้องพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ทรัพย์สินดังกล่าวมีมูลค่าเพียงเล็กน้อย การไม่แสดงรายการทรัพย์สิน

ดังกล่าวไม่ทำให้ผู้ถูกร้องได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด จึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจปกปิดไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าวในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง ทั้ง 3 ครั้ง

2. ทรัพย์สินที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตนและ/หรือ คู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น ผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุผลในการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน สรุปได้ว่าบางบริษัทเป็นการซื้อหุ้นบางส่วนจากผู้ถือหุ้นเดิมซึ่งได้รับความเดือดร้อนทางการเงินและมาขอความช่วยเหลือโดยผู้นั้นยังไม่ประสงค์จะให้ผู้อื่นทราบว่าคู่สมรสผู้ถูกร้องช่วยเหลือ บางบริษัทเป็นการเพิ่มจำนวนผู้ถือหุ้นให้มีเสียงข้างมากในการลงมติของผู้ถือหุ้น บางบริษัทจดทะเบียนจัดตั้งใหม่ เพื่อรองรับงานการว่าจ้างต่อจากบริษัทอื่น จึงเข้าไปซื้อหุ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ถือหุ้นเดิมของบริษัทดังกล่าว บางบริษัทกำลังจะหยุดดำเนินกิจการ บางบริษัทเพื่อมิให้ตน และ/หรือ คู่สมรส หรือบริษัทที่เข้าไปถือหุ้นเสียชื่อเสียง ถ้าหากมี เช่น บริษัท อัลไพน์ กอล์ฟ แอนด์ สปอร์ตคลับ จำกัด ทั้งยังชี้แจงว่า ไม่จงใจไม่แสดงรายการทรัพย์สินดังกล่าว เพราะไม่ทราบข้อเท็จจริงการถือหุ้นของบุคคลที่คู่สมรสเป็นผู้ดำเนินการ ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ชื่อบุคคลอื่นถือหุ้นแทนและไม่ทราบรายละเอียดการบริหารจัดการธุรกิจในบริษัทต่างๆ ของคู่สมรส ทรัพย์สิน คือหุ้นที่ไม่แสดงไว้ในบัญชีฯ เมื่อเทียบกับทรัพย์สินที่แสดงในบัญชีฯ แต่ละครั้ง มีจำนวนที่น้อยมาก ผู้ถูกร้องและเลขานุการส่วนตัวไม่เข้าใจข้อกฎหมาย ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และรายละเอียดการกรอกรายการทรัพย์สินฯ ในบัญชี อีกทั้งการที่จะแสดงหรือไม่แสดงทรัพย์สินดังกล่าวไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แต่อย่างใด

ผู้ร้องเห็นว่า การไม่แสดงรายการทรัพย์สินของตนเองและคู่สมรสในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แต่เพื่อให้ทราบถึงเจตนาของผู้ยื่นบัญชีฯ ว่า เป็นการกระทำโดยจงใจหรือไม่ จึงต้องตรวจสอบถึงรายละเอียดของพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งจากพยานหลักฐานและคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง และจากการตรวจสอบพยานหลักฐานและคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ผู้ร้องเห็นว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ มีมติด้วยคะแนนเสียง 8 ต่อ 1 เสียง พร้อมทั้งให้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 หรือไม่ และการยื่นคำร้องของผู้ร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา 317 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2543 และ27/2543 สรุปว่า ให้ถือเอาวันที่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับคือ วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เมื่อผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (2) และรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องตามกำหนดเวลาในมาตรา 292 ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาความหมายของคำว่า “จงใจ” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2543 และ19/2544 ไว้ สรุปว่า “จงใจ” เป็นเพียงเจตนาธรรมดา คือ ผู้ถูกร้องรู้หรือไม่รู้ว่ามีทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวอยู่หรือไม่ เพียงผู้ถูกร้องรู้สำนึกในการกระทำก็พอแล้วไม่จำต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อมุ่งประสงค์ต่อประโยชน์ที่มิชอบ หรือมุ่งประสงค์เพื่อเตรียมการใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์อันมิชอบ หรือเพื่อปกปิดทรัพย์สินที่ได้มาโดยการทุจริตต่อหน้าที่ แม้คำว่า “จงใจ” ไม่จำต้องประกอบด้วยเจตนาพิเศษตามที่ได้ให้ความหมายแล้วก็ตาม แต่การใช้คำว่า “จงใจ” นำหน้าข้อความว่า “ยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ”นั้น ย่อมมีความหมายว่ารัฐธรรมนูญประสงค์จะเน้นว่า ผู้ยื่นบัญชีฯ ต้องรู้สำนึกที่แน่ชัดพอสมควรและจำต้องมีพยานหลักฐานที่ชัดแจ้ง หรือปราศจากข้อสงสัยอันสมควรมาแสดง ในกรณีที่พยานหลักฐานยังไม่ชัดแจ้งหรือยังเป็นที่สงสัยอยู่ จึงไม่ควรวินิจฉัยให้เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกกล่าวหา

กรณีของผู้ถูกร้องฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้โอนลอยหุ้นบริษัทต่างๆ ตั้งแต่ปี 2535 ให้คู่สมรสเป็นการโอนก่อนที่จะเข้าดำเนินกิจกรรมทางการเมือง หลักฐานที่ปรากฏการโอนหุ้นโดยตรงจากผู้ถูกร้องไปยังบุคคลอื่น ก็เป็นผลจากการที่ผู้ถูกร้องโอนลอยหุ้นให้คู่สมรส แล้วคู่สมรสนำไปโอนลอยต่อให้บุคคลเหล่านั้นมีชื่อถือไว้แทนคู่สมรส ทำให้ปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่า บุคคลเหล่านั้นรับโอนหุ้นโดยตรงจากผู้ถูกร้อง ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว การที่มีชื่อบุคคลเหล่านั้นถือหุ้นในบริษัทต่างๆ เป็นการถือไว้แทนคู่สมรสผู้ถูกร้อง ไม่ใช่ถือแทนผู้ถูกร้อง

ประเด็นที่สอง คือ ในขณะยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ผู้ถูกร้องรู้หรือไม่รู้ว่าคู่สมรสมีหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนที่ไม่ได้แจ้งไว้ในบัญชีฯ รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เป็นมาตรการบังคับทางการเมืองที่มีความรุนแรง สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ จงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบการพิจารณาเพื่อให้เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกร้อง จึงต้องพิจารณาพยาน หลักฐานอย่างเคร่งครัดผู้กระทำต้องรู้ชัดแจ้งถึงความมีอยู่จริง ไม่ใช่ควรรู้ถึงความมีอยู่ของทรัพย์สินฯ เพราะผู้กระทำต้องมีเจตนาที่จะแสดงรายการทรัพย์สินฯ ให้ผิดแผกแตกต่างไปจากความเป็นจริง หรือรู้ชัดแจ้งว่า มีทรัพย์สินฯ อยู่เพียงใด แต่มีเจตนาไม่แสดงรายการทรัพย์สินฯ หรือแสดงไม่ครบถ้วน จึงจะเป็นความผิดกรณียื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ร้องไม่มีพยานหลักฐานใดที่จะชี้ชัดได้ว่า ในขณะยื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องรู้ว่ายังมีทรัพย์สินซึ่งเป็นหุ้นของคู่สมรสที่ให้ผู้อื่นถือแทนอยู่อีก ผู้ร้องมีความเห็นแต่เพียงว่า ผู้ถูกร้องต้องรู้หรือน่า จะรู้การกระทำของคู่สมรส รวมตลอดทั้งทรัพย์สินเป็นหุ้นที่คู่สมรสดำเนินการอยู่เสมอไป ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องที่ว่า ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่ายังมีหุ้นที่คู่สมรสใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนในขณะยื่นบัญชีฯ เนื่องจากเลขานุการส่วนตัวคู่สมรสเข้าใจผิดคิดว่า ไม่ต้องแสดงรายการหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนเพราะแบบกรอกบัญชีไม่ระบุไว้ จึงไม่ได้แจ้งให้เลขานุการผู้ถูกร้องทราบ เลขานุการผู้ถูกร้องจึงกรอกรายการทรัพย์สินอื่นของคู่สมรสผู้ถูกร้อง และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยไม่มีรายการหุ้นที่ใช้

ชื่อบุคคลอื่นถือแทน เมื่อความปรากฏว่าไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินอันเป็นหุ้นของคู่สมรสที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทน ผู้ถูกร้องก็ได้รวบรวมรายการทรัพย์สินดังกล่าวขอแสดงรายการทรัพย์สินเพิ่มเติมต่อผู้ร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินที่เป็นหุ้นเหล่านั้น ฟังได้ว่าเป็นทรัพย์สินของคู่สมรสผู้ถูกร้องแต่เพียงผู้เดียว และคู่สมรสผู้ถูกร้องเอง ยังให้การต่อคณะอนุกรรมการตรวจสอบฯ ด้วยว่า ตนเองก็ยังไม่รู้ว่าเลขานุการส่วนตัวของตนไม่ได้แจ้งหุ้นเหล่านั้นไว้ในบัญชีฯ ถ้าตนตรวจดูก็จะรู้และให้แจ้งไว้ เห็นได้ว่า แม้กระทั่งคู่สมรสผู้ถูกร้องซึ่งเป็นเจ้าของหุ้นเหล่านั้นก็ยังไม่รู้ จะรับฟังได้อย่างไรว่า ผู้ถูกร้องต้องรู้ถึงการไม่แจ้งหุ้นเหล่านั้นไว้ในบัญชีฯ เช่นนี้ จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องน่าจะไม่รู้ ขณะยื่นบัญชีฯ ทั้ง 3 ครั้ง มีหุ้นที่ใช้ชื่อบุคคลอื่นถือแทนและยังไม่ได้แสดงไว้ในบัญชีฯ ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องจึงมีน้ำหนักรับฟังได้ ศาลรัฐธรรมนูญพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า พยานหลักฐานที่ผู้ถูกร้องอ้างอิงและนำสืบแล้ว ยังไม่พอฟังว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ถูกร้องจึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ผู้ถูกร้อง ไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้ยกคำร้อง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสมบูรณ์ เนียมหอม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สรุปว่า นายสมบูรณ์ เนียมหอม ผู้ถูกร้อง เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 ที่กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีรายได้ตามประกาศดังกล่าว เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปี องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ผู้ถูกร้องไม่ยื่นฯ ภายในเวลาที่กำหนดและมิได้แจ้งเหตุขัดข้องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงมีมติว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

1. ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
2. ให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นฯ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ประเด็นเบื้องต้นที่จะพิจารณาคือ ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ต้องยื่นบัญชีฯ หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม ซึ่งมีรายได้อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามความหมายของรัฐธรรมนูญมาตรา 291 (6) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 4 มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 4 มาตรา 32 และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยคะแนนเสียง 14 เสียง วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสมบูรณ์ เนียมหอม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน เห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่มีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ เพราะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เนื่องจาก คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ไม่มีอำนาจออกประกาศกำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง เพราะประกาศดังกล่าวไม่ได้ออกโดยผ่านกระบวนการทางรัฐสภา จึงให้ยกคำร้อง

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นที่หนึ่งแล้วว่า ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง การที่ผู้ถูกร้องต้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีจะนับแต่เมื่อใดนั้น กรณีเช่นนี้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 8 คน เห็นว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งนอกจากพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่ง ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ การให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองเมื่อครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่งตอนต้น จึงไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้ เพราะผู้ถูกร้องได้ลาออกไปเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2543 จึงได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้น วันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ วันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง (วันที่ลาออก) เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุลาออกตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543 จึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 5 คน เห็นว่าผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 เมื่อครบกำหนด 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง คือวันที่ 1 มีนาคม 2543 แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงต้องพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่งตอนต้น นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ 1 มีนาคม 2543 ซึ่งถือว่าเป็นวันที่ต้องพ้นจากตำแหน่ง

ทั้งนี้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน เห็นว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตรวจพบ คือวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2544

อนึ่ง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งวินิจฉัยยกคำร้องในประเด็นที่หนึ่ง จึงไม่วินิจฉัยในประเด็นที่สอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสมบูรณ์ เนียมหอม ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม อันเป็นตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่งการกระทำตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2543 เป็นต้นไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายเสวต ทองรมย์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สรุปว่า นายเสวต ทองรมย์ ผู้ถูกร้อง เป็นข้าราชการการเมือง ตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2541 ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ภายในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2541 และพ้นจากตำแหน่งด้วยการลาออกเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 ต้องยื่นบัญชีกรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง มาแล้วหนึ่งปี ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2542

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ ทุกกรณี จึงมีหนังสือเตือน ปรากฏว่าผู้ถูกร้องแจ้งว่า ไม่ทราบความจริงว่าต้องยื่นบัญชีฯ และยังมิได้ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างใด คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

1. ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
2. ห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ 13 เสียง วินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นที่หนึ่งว่า นายเสวต ทองรมย์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นที่หนึ่งแล้วว่า ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง การที่ผู้ถูกร้องต้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีจะนับแต่เมื่อใดนั้น กรณีเช่นนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่ง กำหนดให้นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 7 คน เห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า ให้พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ หรือจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ การให้พ้นจาก ตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้บังคับได้อีก เนื่องจากผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ดังนั้น วันที่พ้นจากตำแหน่ง คือ วันที่พ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้อง พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุลาออกตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541 ผู้ถูกร้องจึงพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2541 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 5 คน เห็นว่าผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ภายในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2541 แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ทั้งกรณี เข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ถูกร้องจึงต้องพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่งตอนต้น นับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นในกรณีเข้ารับตำแหน่งแล้ว และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันดังกล่าว คือวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2541 ซึ่งถือว่าเป็นวันที่ต้องพ้นจากตำแหน่ง

ทั้งนี้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 1 คน วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตรวจพบ คือวันที่ 15 มีนาคม 2544

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายเสวต ทองรมย์ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจาก ตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อันเป็นตำแหน่งที่เป็นมูลเหตุแห่ง การกระทำตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541 เป็นต้นไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์ ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมือง ตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2541 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2542 ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ พร้อมเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (5) และภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 292 คือ ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2541 กรณีพ้นจากตำแหน่งภายในวันที่ 30 มกราคม 2542 และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปีภายในวันที่ 30 มกราคม 2543 แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ทั้งสามกรณี

ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงเป็นหนังสือต่อผู้ร้อง สรุปว่า คิดว่าไม่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ และขอยอมรับผิดทุกประการ ผู้ร้องพิจารณาแล้วมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียง ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปว่า เหตุที่ไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง เพราะเหตุว่าเข้าใจผิด โดยคิดว่าไม่จำต้องยื่นซ้ำอีก เนื่องจากเคยยื่นไว้แล้วเมื่อครั้งรับราชการในตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ตรวจสอบได้ ความเข้าใจผิดดังกล่าวเกิดจากการขาดความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ จึงมิได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้นขอชี้แจงว่ามิได้จงใจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า มิได้จงใจที่จะไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุว่าเข้าใจผิดจากการขาดความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ คำชี้แจงของผู้ถูกร้องดังกล่าวมิอาจรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องมิได้จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบเพราะผู้ถูกร้องเคยเป็นข้าราชการพลเรือนในตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป็นข้าราชการการเมืองโดยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งจะต้องรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ ภายในเวลาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ กรณีจึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายวิทยา ศิริพงษ์ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพันตำรวจโท สานิตย์ สุรังษี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพันตำรวจโท สานิตย์ สุรังษี ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ถูกร้อง ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการการเมือง ตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2542 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2542 ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ พร้อมเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (5) ภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 292 ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อพิสูจน์เจตนาของผู้ถูกร้องในกรณีไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบโดยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบและให้ชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 2 ครั้ง แต่ผู้ถูกร้องก็มิได้ชี้แจงเหตุผลของการไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ หรือไม่ดำเนินการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบให้ถูกต้องครบถ้วน แต่อย่างใด ผู้ร้องพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวตามคำร้องหรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อผู้ร้องมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และเสนอเรื่องให้วินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่พิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นข้าราชการการเมือง ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (5) แต่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบภายในกำหนดเวลาตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 292 บัญญัติไว้ การที่ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า ไม่เคยอ่านหรือศึกษารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมาก่อน รวมทั้งไม่เคยมีเจ้าหน้าที่ของกระทรวงคมนาคมหรือผู้ใดแจ้งให้ทราบว่า เป็นข้าราชการการเมือง และต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน จึงไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อผู้ร้องนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้ออ้างของผู้ถูกร้องดังกล่าวไม่อาจนำมาเป็นเหตุเพื่อให้ตนพ้นผิดได้ จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า พันตำรวจโท สานิตย์ สุรังษี ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังใหม่

นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้อง ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 และคำร้องเพิ่มเติมลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังใหม่ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) เนื่องจากพรรคพลังใหม่ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 มาตรา 35 และมาตรา 62

โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ในคราวประชุมใหญ่วิสามัญพรรคพลังใหม่ครั้งที่ 2/2544 วันที่ 30 กรกฎาคม 2544 ได้มีติเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ให้หัวหน้าพรรคพลังใหม่ชี้แจงเพิ่มเติมให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดร้อยเอ็ด และสุพรรณบุรี สอบปากคำผู้เข้าร่วมประชุมและสอบถามประธานสาขาพรรคพลังใหม่ ทั้ง 31 สาขา ว่าได้รับเชิญเข้าร่วมประชุม หรือไม่ ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการประชุมไม่เป็นไปตามข้อบังคับพรรค นอกจากนี้ พรรคพลังใหม่ได้รับการจัดสรรเงินสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ประจำปี 2544 และเมื่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบการจัดทำรายงาน

การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมา (ปี 2544) พรรคพลังใหม่ได้ส่งแบบรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง (แบบ ท.พ. 8) และแบบรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2545 โดยส่งเฉพาะแบบไม่มีการลงรายละเอียดแต่อย่างใด ซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 35 และมาตรา 62 กล่าวคือ พรรคพลังใหม่มีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนของพรรคการเมืองในรอบปี พ.ศ. 2544 ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง แต่ไม่จัดทำให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งนายประศาสตร์ ศรีภัย รองหัวหน้าพรรคคนที่หนึ่งมีหนังสือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่าไม่คัดค้านการยุบพรรคพลังใหม่และขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคพลังใหม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อพรรคพลังใหม่ดำเนินการประชุมใหญ่สมัยวิสามัญ ครั้งที่ 2/2544 ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับพรรคพลังใหม่ จึงเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 26 จึงมีเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งยุบพรรคพลังใหม่ได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5)

ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยให้ยุบพรรคพลังใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2544 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง (5) และวรรคสอง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสมพงศ์ เกษตรภิบาล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า นายสมพงศ์ เกษตรภิบาล เป็นข้าราชการการเมืองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 โดยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี จึงเป็นข้าราชการการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 291 (5) ซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในระยะเวลาที่กำหนดตามมาตรา 292

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งรวมทั้งกรณีที่พ้นจากตำแหน่งแล้ว 1 ปี พบว่าการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวยังดำเนินการไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติ มาตรา 291 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ และได้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า นายสมพงศ์ เกษตรภิบาล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือโดยส่งหนังสือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ และผู้ถูกร้องได้รับหนังสือจากศาลรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามมาตรา 295 ของรัฐธรรมนูญ จึงรับไว้พิจารณา

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา เห็นว่า การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้อง ยังดำเนินการไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติ มาตรา 291 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ ดังนี้

1. ไม่แนบสำเนาทะเบียนบ้าน ซึ่งเป็นหลักฐานพิสูจน์ความมีอยู่จริงของบ้านอาศัย

2. ไม่แนบสำเนาแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของตนเอง และคู่สมรสประจำปี 2539 (กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นตำแหน่ง) และประจำปี 2540 (กรณีพ้นจากตำแหน่งแล้ว 1 ปี)

3. ไม่ลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องกำกับในสำเนาหลักฐานที่ยื่นประกอบบัญชี

ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงข้อกล่าวหาแล้ว แต่ผู้ถูกร้องเพิกเฉยมิได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด พฤติการณ์ของผู้ถูกร้องจึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงอันควรแจ้งให้ทราบ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้ถูกร้องได้แสดงไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ทั้งบัญชีกรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งและบัญชีกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้ว 1 ปี ไม่ถูกต้องตรงกับตามความเป็นจริง เช่น เงินฝากธนาคาร ที่ดิน ยานพาหนะ สิ่งปลูกสร้างอื่น และหนี้สิน เป็นต้น จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า นายสมพงศ์ เกษตรภิบาล (ผู้ถูกร้อง) มีความผิดตามมาตรา 295 ของรัฐธรรมนูญ โดยจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณี นางสาวเพ็ญนภา ไพศาลศุภนิมิต จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สรุปว่า นางสาวเพ็ญนภา ไพศาลศุภนิมิต ผู้ถูกร้อง เป็นข้าราชการการเมือง ตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2542 ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีที่เข้ารับตำแหน่ง ภายในวันที่ 6 สิงหาคม 2542

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ จึงมีหนังสือแจ้งเตือนปรากฏว่า ผู้ถูกร้องแจ้งว่า ไม่ทราบความจริงว่าการเข้าดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาฯ จะต้องยื่นบัญชีฯ แต่ตั้งใจว่าจะยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง เหตุผลที่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ในทันทีที่ทราบเพราะเห็นว่าใกล้หมดวาระการดำรงตำแหน่งแล้ว คณะกรรการ ป.ป.ช. จึงมีมติว่า ผู้ร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า

1. ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

2. ห้ามมิให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจาณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง หรือไม่

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างมาก จำนวน 9 คน วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างน้อย จำนวน 5 คน วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้ยกคำร้องและไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นที่สอง

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างมาก จำนวน 6 คน ซึ่งวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ เห็นว่าผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตามความเป็นจริงตั้งแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นไป

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญฝ่ายเสียงข้างน้อย จำนวน 3 คน ซึ่งวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ เห็นว่าผู้ถูกร้อง ต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ ในกรณีเข้ารับตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ 6 สิงหาคม 2542

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นางสาวเพ็ญนภา ไพศาลศุภนิมิต ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็น เวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ คือวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สรุปได้ว่า นายสุบิน พิพรพงษ์ ผู้ถูกร้อง เป็นข้าราชการการเมือง ตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2539 ต่อมามีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 และเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2540 ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 355/2540 ให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 24 ตุลาคม 2540 ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง เป็นบัญชีเดียวกัน เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540 และในการยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว ผู้ถูกร้องดำเนินการไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ไม่ยื่นบัญชีพร้อมเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน และรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ได้แสดงไว้ในบัญชีฯ ไม่ถูกต้องกับความจริง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงเรื่องดังกล่าว 4 ฉบับ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ไม่ได้เป็นผู้จัดทำบัญชีฯ ด้วยตนเอง จึงไม่ทราบรายละเอียด และเป็นนักธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ ซื้อที่ดินมาแบ่งขายเป็นโครงการๆ ไม่อาจจำได้ว่ามีโฉนดใดบ้าง เพราะส่วนใหญ่ได้ขายและโอนไปแล้ว ที่เหลือก็ติดจำนอง ส่วนหนี้สินเงินกู้ เงินเบิกเกินบัญชีและตั๋วสัญญาใช้เงิน บางธนาคารชำระหนี้หมดแล้วก็ปิดบัญชี ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้และไม่มีการเคลื่อนไหว รวมทั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากธนาคารในการตรวจสอบ

กรรมการ ป.ป.ช. ได้เชิญผู้ถูกร้องให้มาชี้แจงข้อเท็จจริงอีกครั้งหนึ่งในเดือน มกราคม 2545 ก็ไม่มาชี้แจงข้อเท็จจริง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาโดยส่งเป็นหนังสือ ซึ่งปรากฏตามหลักฐานว่าคนในบ้านเป็นผู้รับเอกสารแทนผู้ถูกร้อง และโดยปิดประกาศ แต่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 11 คน คือ ซึ่งเห็นว่า ผู้ถูกร้องอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 6 คน วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 4 คน วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน วินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องยังไม่เพียงพอที่จะฟังว่าผู้ถูกร้องจงใจปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

สำหรับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 4 คน ที่เห็นว่าผู้ถูกร้องไม่อยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วินิจฉัยว่า กรณีตามคำร้องไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ผู้ถูกร้องจึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ให้ยกคำร้อง

โดยอาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสุบิน พิพรพงษ์ ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ อันเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 53/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสมาน ง่วนสำอางค์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

นายสมาน ง่วนสำอางค์ ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2543 โดยเข้ารับตำแหน่งในวันเดียวกัน และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง ภายในวันที่ 17 มีนาคม 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ 19 มีนาคม 2544

ผู้ร้องได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายไพฑูรย์ แก้วทอง) จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 3 ครั้ง ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2544 ชี้แจงต่อผู้ร้องว่า เหตุที่ไม่ยื่นบัญชีฯ เนื่องจากมีภารกิจมาก และประสงค์จะยุติกิจกรรมทางการเมือง ต่อมาได้มีหนังสือลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2544 ชี้แจงเพิ่มเติมว่าเหตุที่ไม่ยื่นบัญชีฯนั้น มีเจตนาเพียงไม่ประสงค์จะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกต่อไป โดยทราบจากการเสนอข่าวของสื่อมวลชนและการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่า การไม่ยื่นบัญชีฯ จะมีผลเพียงถูกตัดสิทธิห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 เท่านั้น แต่ไม่ทราบมาก่อนว่า มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 119 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้ร้องได้พิจารณาเรื่องนี้ในการประชุมเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2544 เห็นว่า คำชี้แจง

ของผู้ถูกร้องเพียงพอที่จะฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 7 เสียงว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง มีมติว่านายสมาน ง่วนสำอางค์ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า นายสมาน ง่วนสำอางค์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า เหตุที่ไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง เพราะไม่ทราบว่าจะต้องยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่เข้ารับตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292 (1) เนื่องจากเห็นว่าผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์หรือที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ต่างก็ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานของกระทรวงพาณิชย์ โดยผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ต่างมิได้ยื่นบัญชีฯ เช่นเดียวกับตน ประกอบกับเพิ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีฯ เป็นครั้งแรก ไม่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองมาก่อน หลังจากได้ปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลา 11 เดือนเศษ จึงได้รับหนังสือจากผู้ร้อง ขอให้ชี้แจงเหตุผล ที่ไม่ยื่นบัญชีฯ แต่ก็มิได้กำหนดให้ต้องยื่นบัญชีฯ เมื่อได้สอบถามที่ปรึกษาคนอื่นของนายไพฑูรย์ แก้วทอง ว่า มีการยื่นบัญชีฯ หรือไม่ ได้รับคำตอบว่าไม่ได้ยื่นและไม่มีผู้ใดได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ร้อง ตนจึงเข้าใจว่าน่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติ และไม่ได้ยื่นคำชี้แจงต่อผู้ร้อง จนกระทั่งได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ร้องอีก 2 ฉบับ จึงได้ชี้แจงไปว่า เนื่องจากมีภารกิจมากและประสงค์จะยุติกิจกรรมทางการเมือง จึงไม่ยื่นบัญชีฯ แต่มาทราบในภายหลังว่า การไม่ยื่นบัญชีฯ ต้องรับโทษอาญาตามมาตรา 119 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ผู้ถูกร้อง จึงนำเสนอรายการบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของตนและคู่สมรส ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อแสดงเจตนาว่ามิได้ปิดบังทรัพย์สิน การที่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ดังกล่าวเกิดจากความบกพร่องทางความคิดที่ถูกชี้นำจากบุคคลอื่น ซึ่งกระทำไปโดยสุจริต จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ร้อง และคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง ฟังเป็นที่ยุติว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 การที่ผู้ถูกร้องชี้แจงว่ามีภารกิจมากและประสงค์จะยุติกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งทราบถึงโทษของการไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ว่า จะมีผลถูกตัดสิทธิห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งนั้น แสดงว่า ผู้ถูกร้องทราบถึงหน้าที่ที่จะต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง และทราบถึงผลของการไม่ยื่นบัญชีฯ ดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 แล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญ จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสมาน ง่วนสำอางค์ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

นายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร ผู้ถูกร้อง ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองมุกดาหาร เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2541 มีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี ต่อมาในปีงบประมาณ 2544 เทศบาลเมืองมุกดาหารมีรายได้รวมทั้งสิ้น 268,029,854.03 บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

แห่งชาติ ที่กำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่าสองร้อยล้านบาท มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 32 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ พ.ศ.2542 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2543 ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 แต่จากการตรวจสอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ ภายในเวลาที่กำหนดและมิได้แจ้งเหตุขัดข้องให้ผู้ร้องทราบ ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 51/2545 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2545 แล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองมุกดาหาร เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯในกรณีเข้ารับตำแหน่งตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ บัญญัติ แม้ว่าผู้ร้องจะได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบถึงหน้าที่ในการยื่นบัญชีฯ และให้ชี้แจงเหตุผลที่ยังมิได้ยื่นบัญชีรวมสองครั้งแล้วก็ตาม แต่ผู้ถูกร้องก็มิได้ชี้แจงเหตุผลของการไม่ยื่นบัญชีฯ หรือดำเนินการยื่นบัญชีฯให้ถูกต้องครบถ้วน เป็นการจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ บัญญัติ

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ และมีคำสั่งให้แจ้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

1. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง

2. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดให้ นายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2541 โดยในปีงบประมาณ 2544 เทศบาลเมืองมุกดาหาร มีรายได้ 268,029,854.03 บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่กำหนดให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหรือเทศบาลเมืองที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่าสองร้อยล้านบาทมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้องตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (6) และผู้ถูกร้องต้องยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนดเวลาตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 292 (1) บัญญัติไว้ การที่ผู้ถูกร้อง มิได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 ทั้งที่สำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีหนังสือแจ้งและให้ชี้แจงเหตุผลที่มิได้ยื่นบัญชีฯ รวม 2 ครั้ง และผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในเวลาที่กำหนด ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสแก่ผู้ถูกร้องในการยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาตามคำร้อง เมื่อพิจารณาถึงพยานหลักฐานตามคำร้องแล้ว ฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตฯ มาตรา 32 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ และโดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 บัญญัติให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้ผู้นั้นต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งและต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพันตำรวจโท สุรทิน พิมานเมฆินทร์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สรุปได้ว่า พันตำรวจโท สุรทิน พิมานเมฆินทร์ ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ต่อมามีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ถือว่าผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ พร้อมเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 คือภายในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540 ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540 โดยแสดงเฉพาะรายการทรัพย์สินและหนี้สินของคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เท่านั้น มิได้ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง รวมทั้งมิได้ยื่นเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินทุกรายการ และไม่แนบสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมา ทั้งของตนเองและคู่สมรสด้วย

ต่อมาผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 จึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2542 คือภายในวันที่ 21 มกราคม 2543 แต่ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว และมิได้แจ้งเหตุจำเป็นหรือเหตุผลที่ไม่ยื่นให้ผู้ร้องทราบ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 9 เสียง ในการประชุมครั้งที่ 74/2544 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2544 ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้รับเรื่องไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาวินิจฉัย พร้อมทั้งแจ้งให้พันตำรวจโท สุรทินฯ ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

พันตำรวจโท สุรทินฯ ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า เมื่อครั้งเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2539 ได้มอบให้ผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ดำเนินการ และหลังจากยื่นบัญชีฯ แล้ว ก็ไม่ได้รับหนังสือทักท้วงจากสำนักงาน ป.ป.ช. จึงเข้าใจว่าได้ยื่นบัญชีฯ ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ต่อมาได้ลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 ก็เข้าใจว่าเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีฯอีก จึงขอยืนยันว่า ไม่มีความจงใจที่จะไม่ยื่นบัญชีฯ แต่เป็นเพราะมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในข้อกฎหมาย ประกอบกับหลังจากได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วได้ไปทำธุรกิจที่ประเทศลาว จนกระทั่งถูกจับกุมและถูกศาลตัดสินจำคุก 9 ปี

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย มีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งหรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า <u>การที่ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยเข้าใจว่าได้ยื่นบัญชีฯ ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ในกรณีเข้ารับตำแหน่ง เพราะได้มอบให้ผู้อื่นดำเนินการ และเข้าใจเอาเองว่าไม่ต้องยื่นในกรณีที่พ้นจากตำแหน่งแล้ว โดยไม่ได้ปฏิเสธหรือโต้แย้ง จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจริง ทั้งกรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง</u>

<u>ส่วนที่ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า ไม่มีเจตนาที่จะไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาตินั้น เห็นว่าเป็นเพียงข้ออ้างที่ไม่อาจนำมาเป็นเหตุเพื่อให้ตนพ้นผิดได้ พฤติการณ์ของผู้ถูกร้องดังกล่าวเห็นว่า เป็นการ</u>

จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ทั้งกรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ต่อมาได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2542 และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีของผู้ถูกร้อง ภายหลังจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว จึงต้องถือว่า ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเริ่มนับระยะเวลาการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะนับเมื่อใดนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่ง กำหนดให้นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง กรณีเช่นนี้เห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งด้วยการลาออกและก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด จึงไม่สามารถให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา 292 ได้อีก เพราะได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว จึงต้องนับระยะเวลาต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2542 ซึ่งเป็นวันที่ลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พันตำรวจโท สุรทิน พิมานเมฆินทร์ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ ตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2542 เป็นต้นไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายพิเชษฐ สถิรชวาล จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้องเสนอคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ได้ความสรุปว่านายพิเชษฐ สถิรชวาล (ผู้ถูกร้อง) ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง รวม 9 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ 2 วันที่ 6 พฤษภาคม 2541 กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ครั้งที่ 3 วันที่ 30 พฤศจิกายน 2541 กรณีพ้นจากตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแล้วหนึ่งปี

ครั้งที่ 4 วันที่ 26 กรกฎาคม 2543 กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ครั้งที่ 5 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2544 กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ครั้งที่ 6 วันที่ 14 มีนาคม 2544 กรณีเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ครั้งที่ 7 วันที่ 14 มีนาคม 2544 กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ครั้งที่ 8 วันที่ 24 กรกฎาคม 2544 กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วหนึ่งปี

ครั้งที่ 9 วันที่ 15 มีนาคม 2545 กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแล้วหนึ่งปี

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ได้ตรวจสอบพบว่านายพิเชษฐ สถิรชวาล ถูกศาลพิพากษาให้ร่วมรับผิดในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมกับบริษัทนิวส์เน็ตเวอร์ค จำกัด และจำเลยอื่นๆ อีก 3 คน โดยให้ชำระหนี้ จำนวน 48,987,128.24 บาท พร้อมดอกเบี้ย แก่ธนาคารเครดิต อะกริกอล อินโดสุเอซ โจทก์ โดยศาลชั้นต้น (ศาลแพ่ง) ได้มีคำพิพากษาในคดีดังกล่าว เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2536 ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษา

เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2537 และศาลฎีกามีคำพิพากษา เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2539 และเนื่องจากนายพิเชษฐฯ ไม่ชำระหนี้ตามระยะเวลาที่ศาลสั่ง ธนาคารอินโดสุเอซ (โจทก์) จึงได้นำเจ้าพนักงานบังคับคดีเข้ายึดทรัพย์สินของนายพิเชษฐฯ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2539 ประกอบด้วยที่ดิน จำนวน 4 แปลง พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าว ต่อมาวันที่ 14 ตุลาคม 2542 นางสุรีย์ สถิรชวาล ภรรยาของผู้ถูกร้อง ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่ง ขอขัดทรัพย์ในที่ดิน จำนวน 2 แปลง และขอกันส่วนในเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดที่ดินอีก 2 แปลง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 68/2545 เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2545 เห็นว่า จากการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมทั้งเอกสารประกอบของผู้ถูกร้อง ที่ได้ยื่นต่อผู้ร้อง รวม 9 ครั้ง ผู้ถูกร้องมิได้แสดงรายการหนี้สิน จำนวน 48,987,128.24 บาท ซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกับลูกหนี้อื่นอีก 4 คน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2539 เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2539 และหลังจากที่ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดทรัพย์สินของผู้ถูกร้อง รวมทั้งภรรยาของผู้ถูกร้องได้ยื่นคำร้องขอขัดทรัพย์และกันส่วนในทรัพย์สินที่ถูกยึด แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้ทราบถึงการเป็นหนี้จำนวนดังกล่าว มาตั้งแต่วันที่ 7 พฤษภาคม 2539 แล้ว ก่อนที่จะยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 และได้รับรู้ถึงการเป็นหนี้ดังกล่าวโดยตลอด นอกจากนั้น ผู้ถูกร้องยังชี้แจงเหตุผลที่ไม่แสดงรายการหนี้สินดังกล่าวว่าเพราะจะมีผลกระทบต่อการต่อสู้คดีในชั้นศาล ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับว่ามีเจตนาที่จะปกปิดรายการหนี้สินจำนวนดังกล่าวไว้ อย่างไรก็ตาม คำชี้แจงของผู้ถูกร้องก็ไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ผู้ถูกร้องรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมเป็นจำนวนหนี้ที่แน่นอนแล้ว ซึ่งเจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิงหรือแต่โดยส่วนก็ได้ การต่อสู้คดีในชั้นศาลดังกล่าวเป็นการต่อสู้ในเรื่องกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดีเท่านั้น หาใช่การต่อสู้ในมูลหนี้เดิมที่ถึงที่สุดแล้ว อันจะเป็นเหตุให้ต้องปกปิดไว้ไม่ ที่ประชุมของผู้ร้องจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนน 9 เสียง ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องกรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี รวม 9 ครั้ง แล้วแต่กรณี ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีตามคำร้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด มีประเด็นเบื้องต้นที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นโต้แย้ง สมควรวินิจฉัยก่อน ดังนี้

1. คำร้องเคลือบคลุม หรือไม่

เห็นว่า คำร้องของผู้ร้องได้บรรยายถึงเหตุที่ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้อง และมีคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ดำเนินการอย่างใด พร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุน เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ข้อ 5 ผู้ร้องได้บรรยายคำร้องชัดแจ้งแล้วไม่เคลือบคลุมแต่อย่างใด

2. ความรับผิดของผู้ค้ำประกันเช่นผู้ถูกร้องนี้ มีความหมายเป็นหนี้สิน ตามความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญได้บัญญัติ คำว่า “หนี้สิน” ไว้ในหมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตั้งแต่มาตรา 291 ถึงมาตรา 296 แสดงว่า การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ และบัญชีฯ ดังกล่าว จะถูกนำไปเป็นฐานของการของการตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินต่อไป

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ค้ำประกันหนี้สินของบริษัท นิวส์เน็ตเวอร์ค จำกัด และถูกธนาคารอินโดสุเอซ เป็นโจทก์ ฟ้องต่อศาลแพ่ง ศาลแพ่งมีคำพิพากษาให้ผู้ถูกร้องและจำเลยคนอื่น ร่วมกันชำระหนี้ จำนวน 48,987,128.24 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ย ต่อมาทั้งศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามีคำพิพากษาให้ผู้ถูกร้องในฐานะผู้ค้ำประกันต้องรับผิดต่อธนาคารอินโดสุเอซร่วมกับบริษัทนิวส์เน็ตเวอร์ค จำกัด ในหนี้จำนวนดังกล่าวฯ หนี้จำนวน

ดังกล่าว เป็นหนี้ที่มีจำนวนแน่นอน เพราะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถึงที่สุดแล้ว หนี้ตามคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วเช่นนี้ จึงอยู่ในความหมายของคำว่า “หนี้สิน” ตามรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่า ผู้ถูกร้องจะต้องแสดงหนี้สิน จำนวน 48,987,128.24 บาท ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่ยื่นต่อผู้ร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 และมาตรา 292 หรือไม่

เห็นว่า ศาลฎีกามีคำพิพากษาให้ผู้ถูกร้องรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมโดยให้ชำระหนี้ให้แก่ธนาคารฯ โจทก์ จำนวน 48,987,128.24 บาท และคดีถึงที่สุดแล้ว หนี้ที่ศาลฎีกาพิพากษาจำนวนดังกล่าว จึงเป็นหนี้ที่แน่นอนที่ผู้ถูกร้องต้องแสดงรายการหนี้สินในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง ตามรัฐธรรมนูญ

ปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า ผู้ถูกร้องทราบว่า มีหนี้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ถึงที่สุดแล้ว จำนวน 48,987,128.24 บาท หรือไม่

เห็นว่า ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาคดีนี้ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2539 และเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดทรัพย์ของผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2539 เพราะผู้ถูกร้องไม่ชำระหนี้โจทก์ รวมทั้งต่อมา คู่สมรสของผู้ถูกร้องได้ร้องขัดทรัพย์และขอกันส่วนในที่ดินจำนวน 4 แปลง เหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นก่อนที่ผู้ถูกร้องจะยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องครั้งแรก (วันที่ 6 พฤศจิกายน 2540) ทั้งสิ้น จึงเชื่อได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบว่ามีหนี้จำนวน 48,987,128.24 บาท ตลอดมาจนถึงวันยื่นบัญชีฯการที่ผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปี ในโอกาสต่างๆ รวม 9 ครั้ง แล้วแต่กรณี ตั้งแต่ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2540 จนถึงครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2545 โดยไม่แสดงรายการหนี้สินที่มีต่อธนาคารอินโดสุเอซ จำนวน 48,987,128.24 บาท ในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง ทั้ง 9 ครั้ง ทั้งที่หนี้ดังกล่าว เป็นหนี้ที่ต้องรับผิดและมีจำนวนแน่นอน ซึ่งศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาได้พิพากษาระบุจำนวนตัวเลขชัดเจน ไม่ใช่หนี้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต หนี้จำนวนดังกล่าวเป็นหนี้ที่ผู้ถูกร้องทราบว่าเกิดขึ้นและมีอยู่ก่อนการยื่นบัญชีฯ ครั้งที่ 1 ดังนั้น หนี้สินตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จึงเป็นหลักฐานที่ชัดแจ้งหรือปราศจากข้อสงสัย ถือได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 8 คน วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อย จำนวน 5 คน วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

มีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปว่า ผู้ถูกร้องจะถูกต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง รวม 9 ครั้ง ในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ ตามคำร้อง และผู้ร้องมีมติเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2545 ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบในกรณีต่างๆ ทั้ง 9 ครั้ง และขณะที่ผู้ร้องมีมติและยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจนศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยชี้ขาด ผู้ถูกร้องยังคงดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจพบว่ามีการกระทำดังกล่าว คือ วันที่ 29 สิงหาคม 2545

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดโดยเสียงข้างมากว่า นายพิเชษฐ สถิรชวาล ผู้ถูกร้อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ตรวจพบว่ามีการกระทำดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม 2545 เป็นต้นไป

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายรักเกียรติ สุขธนะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายรักเกียรติ สุขธนะ ผู้ถูกร้อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ในการยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง รวม 8 ครั้ง คือ กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กรณีเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กรณีพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กรณีพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี กรณีพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี โดยเป็นการยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ รวม 3 กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง ไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (เงินฝากธนาคาร) ของตนเอง และ/หรือคู่สมรส ที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่น

กรณีที่สอง ปกปิดทรัพย์สิน (ที่ดิน จำนวน 35 แปลง) ของตนเอง โดยทำนิติกรรมอำพรางโอนสิทธิครอบครองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น

กรณีที่สาม แสดงรายการหนี้สินเท็จ จำนวน 22 ,000,000 บาท

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้ว เห็นว่า

กรณีที่หนึ่ง การไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (เงินฝาก) ของตนเองและ/หรือคู่สมรสที่อยู่ในชื่อของบุคคลอื่นนั้น ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการเงินฝากของตนเอง ซึ่งเป็นบัญชีธนาคารต่างๆ ในชื่อของนายพิษณุกร อุดรสถิตย์ จำนวน 2 บัญชี และในชื่อของนายจิรายุ จรัสเสถียร จำนวน 2 บัญชี และไม่แสดงรายการเงินฝากของนางสุรภัญญา สุขธนะ คู่สมรสผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นบัญชีธนาคารต่างๆ ในชื่อของนายพิษณุกรฯ จำนวน 2 บัญชี และบัตรเงินฝากซึ่งอยู่ในชื่อของเรือตรีหญิง พัชราภรณ์ บุญยงค์ และนางสุนทรี วิโรจน์เวชภัณฑ์ จำนวน 4 รายการ โดยผู้ถูกร้องทราบถึงการที่ตนเองและคู่สมรสมีทรัพย์สินดังกล่าวนี้อยู่

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจปกปิดรายการทรัพย์สินซึ่งเป็นเงินฝากของตนเองและคู่สมรสที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่น

กรณีที่สอง การไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (ที่ดิน จำนวน 35 แปลง) ของตนเอง โดยทำนิติกรรมอำพรางโอนสิทธิครอบครองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น

พิจารณาแล้วเห็นว่า ที่ดิน 35 แปลง ดังกล่าว มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นเจ้าของปรากฏตาม น.ส. 3 ก ซึ่งเป็นหลักฐานเอกสารสิทธิ โดยผู้ถูกร้องได้แสดงรายการที่ดินดังกล่าวนี้ไว้ในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ถูกร้อง รวม 5 ครั้ง ต่อมาเมื่อผู้ถูกร้องอ้างว่าโอนที่ดินดังกล่าวเพื่อใช้หนี้ให้แก่นายกิติ ชาติบัญชากร ในเดือนมิถุนายน 2542 ซึ่งพิจารณาหลักฐานทางทะเบียนมีการโอนเป็นชื่อของนายกิติฯ แล้ว การที่ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการที่ดินดังกล่าว ในการยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ครั้งที่ 6 ถึงครั้งที่ 8 ก็ย่อมเป็นไปตามหลักฐานทางทะเบียน และเป็นการแสดงรายการทรัพย์สินที่มีอยู่จริงในการยื่นบัญชีฯ

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292 ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องไม่จงใจปกปิดรายการทรัพย์สิน คือ ที่ดิน จำนวน 35 แปลงของตนเองโดยทำนิติกรรมอำพรางโอนสิทธิครอบครองไปอยู่ในชื่อของบุคคลอื่น

กรณีที่สาม การแสดงรายการหนี้สินเท็จ จำนวน 22,000,000 บาท

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก วินิจฉัยว่า เมื่อได้วินิจฉัยไว้แล้วว่าผู้ถูกร้องจงใจปกปิดรายการทรัพย์สินซึ่งเป็นเงินฝากของผู้ถูกร้องและคู่สมรสที่อยู่ในชื่อบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และการวินิจฉัยกรณีที่สามนี้ไม่ได้ทำให้ผลของการวินิจฉัยดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป จึงไม่จำต้องวินิจฉัยกรณีรายการหนี้สินเท็จนี้ ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า ผู้ถูกร้องจะถูกต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

ศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมากเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมูลเหตุที่ผู้ร้องนำมายื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีของผู้ถูกร้องเนื่องมาจากผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตั้งแต่การยื่นบัญชีครั้งที่ 1 กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นการจงใจต่อเนื่องมาตลอดจนถึงการยื่นบัญชี ครั้งที่ 8 กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตำแหน่งแรกที่เป็นมูลเหตุในคำร้องของผู้ถูกร้องเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2543 ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 6 กันยายน 2543 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายรักเกียรติ สุขธนะ ผู้ถูกร้อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 6 กันยายน 2543 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ เนื่องจากผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2540 จึงเป็นข้าราชการการเมืองและเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ต่อมา เมื่อนายกรัฐมนตรี พ้นจากตำแหน่งในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 มีผลให้ ผู้ถูกร้องต้องพ้นจากตำแหน่งด้วย ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง ภายในวันที่ 19 มีนาคม 2544 และเมื่อพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี ภายในวันที่ 19 มีนาคม 2545

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ตรวจสอบพบว่าผู้ถูกร้อง ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะเมื่อเข้ารับตำแหน่งแล้ว เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งครบหนึ่งปี กลับไม่ได้ยื่นบัญชีดังกล่าวแต่อย่างใด จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึงสามครั้ง แต่ผู้ถูกร้องก็ยังไม่ยื่นและชี้แจงข้อเท็จจริง

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ประชุมและมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ต่อมาผู้ถูกร้องได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าตนมีหนี้สินที่เกิดจากการประกอบธุรกิจอยู่มาก แต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นเอกสาร จึงทำให้ไม่ทราบว่าจะกรอกรายการในแบบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอย่างใด และทำให้กลัวว่าจะเป็นการปกปิดหรือแจ้งเท็จต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีตามมาตรา 295 ของรัฐธรรมนูญ จึงรับไว้พิจารณา

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งแล้วหนึ่งปี หรือไม่

ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในตำแหน่ง ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องจึงถือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มาตรา 292 และมาตรา 295 บัญญัติไว้

จากคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องทราบดีอยู่แล้วว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว แต่ไม่ยื่นโดยอ้างว่าไม่ทราบว่าจะกรอกแบบรายการอย่างไร เนื่องจากไม่มีหลักฐานหรือเอกสารเกี่ยวกับหนี้สิน และไม่มีทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตน ข้ออ้างดังกล่าวของผู้ถูกร้องไม่อาจรับฟังได้ เนื่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงและแสดงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินถึงสามครั้งด้วยกัน แต่ผู้ถูกร้องก็เพิกเฉยไม่ได้แสดงหรือชี้แจงเหตุผลต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่อย่างใด

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีตั้งแต่เมื่อใด

เนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยชี้ขาดการกระทำของผู้ถูกร้อง การให้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้บังคับกับผู้ถูกร้องได้อีกเนื่องจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญได้ประชุมพิจารณาและลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก เห็นว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายมงคล ตันสกุล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 สรุปได้ว่า นายมงคล ตันสกุล (ผู้ถูกร้อง) เป็นข้าราชการการเมือง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 2 ครั้ง ดังนี้

1. ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2540 และพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2541

ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ พร้อมเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รวม 3 ครั้ง คือ

- กรณีเข้ารับตำแหน่งต้องยื่นภายในวันที่ 27 ธันวาคม 2540
- กรณีพ้นจากตำแหน่ง ต้องยื่นภายในวันที่ 15 เมษายน 2541
- กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ต้องยื่นภายในวันที่ 15 เมษายน 2542

ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ เฉพาะกรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2540 แต่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี โดยได้มีหนังสือชี้แจงต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่า ตนมีภารกิจในธุรกิจที่ดำเนินอยู่มากและต้องเดินทางไปติดต่อธุรกิจยังต่างประเทศเป็นประจำ จึงทำให้เข้าใจผิดว่าได้ยื่นบัญชีฯ ภายหลังจากพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเรียบร้อยแล้ว และเนื่องจากเอกสารบางรายการต้องใช้ระยะเวลาในการค้นหา ตนไม่มีเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด พร้อมทั้งได้ยื่นบัญชีฯในกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี โดยเป็นการยื่นบัญชีฯ เมื่อพ้นระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนดแล้ว 645 วัน แต่ยังคงไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ในกรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แต่อย่างใด

2. ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2542 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544

ผู้ถูกร้องจึงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ รวม 3 ครั้ง คือ

- กรณีเข้ารับตำแหน่งต้องยื่นภายในวันที่ 17 สิงหาคม 2542
- กรณีพ้นจากตำแหน่ง ต้องยื่นภายในวันที่ 19 มีนาคม 2544
- กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ต้องยื่นภายในวันที่ 19 มีนาคม 2545

ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2542 (เกินระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด 1 วัน) และได้ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2544 (เกินระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด 101 วัน)

ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างใด

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีไม่ยื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าตนไม่ได้รับหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ประกอบกับมีภารกิจในการดำเนินธุรกิจ จึงทำให้เข้าใจผิดว่าได้ยื่นบัญชีฯ แล้ว และเนื่องจากเอกสารบางรายการต้องใช้ระยะเวลาในการค้นหาเอกสาร จึงขอเวลาในการค้นหาเอกสาร ตนไม่มีเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด อย่างไรก็ดีผู้ถูกร้องก็ยังคงไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ในกรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรีมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีแต่อย่างใด

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียง ในการประชุมครั้งที่ 49/2546 เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2546 ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีในตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี และจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีในตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและกรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี จึงยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือ โดยส่งหนังสือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ และปิดประกาศแล้ว แต่ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่อย่างใด

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว ผู้ถูกร้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ข้ออ้างของผู้ถูกร้องซึ่งชี้แจงต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่ามีภารกิจในธุรกิจที่ดำเนินอยู่มากและต้องเดินทางไปติดต่อธุรกิจยังต่างประเทศเป็นประจำ จึงทำให้เข้าใจผิดว่าได้ยื่นบัญชีฯ แล้วนั้น เห็นว่า เป็นเพียงข้ออ้างที่ไม่อาจนำมาเป็นเหตุเพื่อให้ตนพ้นผิดได้ พฤติการณ์ของผู้ถูกร้องดังกล่าวเห็นได้ว่า เป็นการจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีและจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ประเด็นที่สอง ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใด

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่า การกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2540 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2541 และต่อมา ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2542 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีของผู้ถูกร้องภายหลังจากผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้ว การเริ่มนับระยะเวลาการต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะนับเมื่อใดนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่ง กำหนดให้นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง กรณีเช่นนี้เห็นว่า ผู้ดำรงทางการเมืองพ้นจากตำแหน่งทางการเมือง ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด จึงไม่สามารถให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นได้อีก เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม 2541 ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 17 มีนาคม 2541 และผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 กรณีตามคำร้อง ผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองทั้งสองตำแหน่งไปแล้วก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ดังนั้น จึงให้นับเวลาต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรีอันเป็นตำแหน่งสุดท้ายคือ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า นายมงคล ตันสกุล ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสารินทร์ สะอีดี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและการปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสารินทร์ สะอีดี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่านายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (6) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

มาตรา 32 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2543 ได้กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีรายได้ตามประกาศดังกล่าวมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จากการตรวจสอบปรากฏว่า ในปีงบประมาณ 2542 องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลามีรายได้รวมทั้งสิ้นจำนวน 135,050,024.65 บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าว มีผลทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543

ผู้ร้องได้ตรวจสอบ พบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งภายในสามสิบวัน จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 4 ฉบับ โดยหนังสือฉบับที่ 1 ได้ส่งเป็นจดหมายลงทะเบียนตอบรับไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา และหนังสืออีก 3 ฉบับ จัดส่งเป็นจดหมายตอบรับถึงนายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้อง ตามภูมิลำเนาที่ปรากฏตามหลักฐานของสำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทยปรากฏหลักฐานตามใบตอบรับของไปรษณีย์ว่า มีผู้รับแทน

นอกจากนี้ ผู้ร้องได้ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. รวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม ซึ่งเป็นพยานเอกสาร รวม 4 รายการ บันทึกคำให้การของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ถูกร้อง) และบันทึกคำให้การของพยานบุคคล ที่ให้การต่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. รวม 11 คน ประกอบกับผู้ถูกร้องและพยาน ได้ให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. ในชั้นสอบสวน

ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 56/2546 เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2546 และมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบจึงเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

1. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง

2. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดให้ นายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง แล้วรับคำร้องไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ แต่มิได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องภายในกำหนดเวลา และมิได้แจ้งเหตุต่อผู้ร้อง ผู้ร้องจึงมีหนังสือแจ้งไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาและผู้ถูกร้อง เพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 4 ฉบับ แต่ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นบัญชีฯ หรือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลแต่อย่างใด ผู้ถูกร้องอ้างว่า เหตุไม่ยื่นบัญชีฯ เพราะเข้าใจคลาดเคลื่อนและเข้าใจผิดว่า รายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คือ หนึ่งร้อยล้านบาท แต่จากพยานหลักฐานของผู้ร้องรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา มีรายได้ในปี 2542 เกินกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท ผู้ถูกร้องจึงต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อผู้ร้องภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย แต่ไม่ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ที่ผู้ถูกร้องอ้างความเข้าใจผิดว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา มีรายได้ไม่ถึงหนึ่งร้อยล้านบาท เมื่อได้รับหนังสือจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาผู้ถูกร้องไม่ได้อ่านข้อความให้ละเอียด ส่วนหนังสือของสำนักงานผู้ร้องที่ส่งมานั้นก็เข้าใจว่าเป็นการเตือนผู้ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินโดยทั่วๆ ไปไม่ได้เจาะจงเฉพาะผู้ถูกร้อง และอ้างว่ามีปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและเรื่องหนี้สิน จนไม่สนใจที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติมนั้นเป็นข้อแก้ตัวที่รับฟังไม่ได้

มีประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยต่อไปว่า ผู้ถูกร้องจะถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งใดๆ ทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่เมื่อใด

ปัญหานี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2544 ไว้ว่าการพ้นจากตำแหน่งในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่ง กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังดำรงตำแหน่งอยู่ขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดฯ ให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา 292 หรือนับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำดังกล่าวแล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันครบกำหนดต้องยื่นหรือวันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำดังกล่าว เมื่อผู้ถูกร้องยังดำรงตำแหน่งอยู่ จึงต้องให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ 5 มีนาคม 2543

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 5 มีนาคม 2543

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนางสาวสายชล ภราดร หรือนางชาลิสา เทพอาษา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้องเสนอคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ได้ความสรุปว่าตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (6) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) และมาตรา 32 ประกอบกับประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2543 ได้กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีผลทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าว มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี แล้วแต่กรณี ซึ่งจากการตรวจสอบปรากฏว่า ในปีงบประมาณ 2544 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานีมีรายได้ รวมทั้งสิ้น 112,351,800.64 บาท อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าว มีผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 24 คน โดย นางสาวสายชล ภราดร หรือนางชาลิสา เทพอาษา ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในเกณฑ์ที่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามกฎหมายดังกล่าวต่อผู้ร้อง ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 (ซึ่งเป็นวันเริ่มต้นของปีงบประมาณ 2545) ผู้ร้องได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อสำนักงาน ป.ป.ช. มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงเหตุผลที่ไม่ยื่นบัญชีฯ รวม 3 ครั้ง (ตามหนังสือ ลงวันที่ 29 มกราคม 2545 วันที่ 12 เมษายน 2545 และวันที่ 18 กันยายน 2545 ตามลำดับ) และมีผู้รับหนังสือแทนทั้งสามครั้ง ผู้ถูกร้องก็มิได้ชี้แจงเหตุผลการไม่ยื่นบัญชีฯ และมิได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ในกรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี แต่อย่างใด และยังปรากฏข้อเท็จจริงว่า สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานีได้มีมติ เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2545 ให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี เนื่องจากผู้ถูกร้องกระทำผิดกฎหมายและหลบหนีคดีอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด ตามหมายจับของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองอุทัยธานี ที่ 13/2544 ลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2544 เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งแล้วก็ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนดเวลาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 61/2546 เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2546 และมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียง ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการ

ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี จึงได้เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานีมีรายได้ในปีงบประมาณ 2544 อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2543 กำหนด และผู้ถูกร้องได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อผู้ร้องภายในสามสิบวัน ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (6) และมาตรา 292 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4(9) และมาตรา 32 การที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 โดยไม่ชี้แจงเหตุผลให้ผู้ร้องทราบ แม้ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 3 ครั้ง และปรากฏว่ามีผู้รับหนังสือแทนทั้ง 3 ครั้ง รวมทั้งเมื่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานีมีมติ เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2545 ให้ผู้ถูกร้องออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี เนื่องจากผู้ถูกร้องกระทำผิดกฎหมายและอยู่ระหว่างการหลบหนีคดีอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวต่อผู้ร้อง ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ 24 กันยายน 2545 ประกอบกับเมื่อศาลรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ พฤติการณ์ของผู้ถูกร้องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เป็นการจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ทั้งกรณีเข้ารับตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 13 คน วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ส่วนตุลาการเสียงข้างน้อย จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เพราะเห็นว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ไม่มีอำนาจออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายวิฑูรย์ ภัทรเลาหะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง เสนอคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า นายวิฑูรย์ ภัทรเลาหะ ที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา ผู้ถูกร้อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน และคู่สมรส (นางนวลเพ็ญ ภัทรเลาหะ) กรณีเข้ารับตำแหน่งต่อสำนักงาน ป.ป.ช. เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 สรุปได้ว่ามีทรัพย์สิน ได้แก่ เงินฝาก 3 บัญชี รวมเป็นเงิน 75 ล้านบาท ที่ดิน 26 แปลง เนื้อที่รวม 89 ไร่ 3 งาน 88.70 ตารางวา มูลค่ารวม 90 ล้านบาท โรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง มูลค่า 6 ล้านบาท บ้านอาศัย มูลค่า 5 ล้านบาท ทรัพย์สินและหนี้สินของคู่สมรส ผู้ถูกร้องแจ้งว่าไม่มีทรัพย์สินและหนี้สินต้องแสดง ต่อมา ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2543 และได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีพ้นจากตำแหน่งต่อผู้ร้อง เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2543 โดยมี

รายละเอียดของทรัพย์สินแต่ละรายการเป็นเช่นเดียวกับรายการทรัพย์สินที่ยื่นกรณีเข้ารับตำแหน่งที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา แตกต่างกันเพียงจำนวนเงินฝากใน 3 บัญชี ที่เพิ่มขึ้นประมาณ 7 ล้านบาท

ผู้ร้องได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าวแล้ว พบว่ามีทรัพย์สิน 3 รายการ ที่ผู้ถูกร้องมิได้แสดงไว้ในบัญชีฯที่ได้ยื่นไว้ในกรณีเข้ารับตำแหน่ง (ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2540) และกรณีพ้นจากตำแหน่ง (ณ วันที่ 22 มีนาคม 2543) ได้แก่ บัญชีเงินฝากของผู้ถูกร้อง ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 จำนวน 21 บัญชี เป็นเงิน 698,739,176.06 บาท และณ วันที่ 22 มีนาคม 2543 จำนวน 19 บัญชี เป็นเงิน 320,149,818.20 บาท บัญชีเงินฝากของนางนวลเพ็ญฯ คู่สมรสผู้ถูกร้อง ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 จำนวน 4 บัญชี รวมเป็นเงิน 1,154,439.84 บาท และณ วันที่ 22 มีนาคม 2543 จำนวน 4 บัญชี เป็นเงิน 539,140.52 บาท และรายการที่ดินของผู้ถูกร้อง จำนวน 17 แปลง ราคาประเมินของกรมที่ดิน ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 เป็นเงิน 186,086,200 บาท และณ วันที่22 มีนาคม 2543 เป็นเงิน 155,152,100 บาท

เมื่อผู้ร้องให้ผู้ถูกร้องชี้แจงกรณีที่ตรวจพบว่าผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งไม่ตรงกับความเป็นจริงดังกล่าวนั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า นางเยาวพา วณิชย์วรนันต์ เลขานุการของตนเป็นผู้จัดทำบัญชีฯ มาให้ตนลงลายมือชื่อ ตนมิได้อ่านข้อความ เนื่องจากมีภารกิจมากจึงลงลายมือชื่อไป และนางเยาวพาฯ ก็มิได้ประสานงานกับนางสาวอรทัย เวสสานนท์ สมุห์บัญชี บริษัทอุตสาหกรรมท่อน้ำไทย จำกัด ซึ่งเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับบัญชีเงินฝากของตนอีกผู้หนึ่งด้วย แต่นางเยาวพาฯ ชี้แจงว่า รายละเอียดเกี่ยวกับเงินฝากและที่ดินที่เป็นทรัพย์สินของผู้ถูกร้องนั้น ผู้ถูกร้องเป็นผู้จัดเตรียมเอกสารมาให้ทั้งสิ้น นางเยาวพาฯ เป็นเพียงผู้จัดทำบัญชีฯ จากเอกสารหลักฐานดังกล่าวเท่านั้น นอกจากนี้ คำชี้แจงของผู้ถูกร้องและนางเยาวพาฯ ก็สอดคล้องกันว่า การยื่นบัญชีฯ เป็นเพียงการแสดงพอเป็นพิธีตามกฎหมาย ผู้ถูกร้องมิได้ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่แสวงหาทรัพย์สินมา จึงมิได้จริงจังในการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว

ผู้ร้องพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องประกอบธุรกิจมาเป็นเวลานานจนมีฐานะมั่นคงย่อมมีระบบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินเพื่อป้องกันการสับสน และย่อมทราบดีว่าตนมีทรัพย์สินมากน้อยเพียงใด แต่การที่ยื่นบัญชีฯ เพียงบางส่วนก็โดยมีมูลเหตุชักจูงใจว่า แสดงพอเป็นพิธี จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ในการประชุมครั้งที่ 49/2546 วันที่ 10 กรกฎาคม 2546 ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียง ว่า นายวิฑูรย์ ภัทรเลาหะ ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษาประธานวุฒิสภาด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีการกระทำดังกล่าวและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้โอกาสผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา โดยผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2546 สรุปความได้ว่าผู้ถูกร้องไม่มีเจตนาหรือจงใจที่จะยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงอันควรแจ้งให้ทราบ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านหน้าที่และเงื่อนเวลา ประกอบกับผู้ถูกร้องไม่เคยรับราชการมาก่อน จึงไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติ คงเข้าใจโดยสุจริตใจแต่เพียงว่า ทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ล้วนได้มาโดยสุจริต และบัญชีฯดังกล่าวก็มิได้ลงมือทำด้วยตนเอง เมื่อเจ้าหน้าที่จัดทำเสร็จและนำมาให้ตนลงชื่อ ก็ได้ลงชื่อไปโดยมิได้ตรวจสอบรายละเอียด เพราะเชื่อว่าถูกต้องครบถ้วนแล้ว แต่หลังจากที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา ใกล้จะครบหนึ่งปี ได้รับการแจ้งจากผู้คุ้นเคยกันว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่จะต้องยื่นบัญชีฯ อีกครั้งหนึ่ง จึงได้นำสำเนาบัญชีฯ ที่เคยยื่นไว้ทั้งสองครั้งมาตรวจสอบพบว่าบัญชีฯ มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ ทั้งมิได้แจ้งรายการทรัพย์สินและหนี้สินของภริยาด้วย จึงได้ยื่นบัญชีฯ เพิ่มเติม ต่อผู้ร้องอีก 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2544 และเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2544 โดยผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เพิ่มเติมทั้งสองครั้งดังกล่าวจากการตรวจพบของตนเองและเป็นการยื่นเพิ่มเติมก่อนที่ผู้ร้องจะมีหนังสือเรียกผู้ถูกร้องไปสอบสวนเป็นเวลาถึงเกือบ 9 เดือน ต่อมา ภายหลังที่

ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เพิ่มเติมทั้งสองครั้งแล้ว ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือจากผู้ร้องแจ้งให้ไปให้ถ้อยคำ แต่ปรากฏว่า ในการพิจารณาของผู้ร้องตามที่กล่าวในคำร้องของผู้ร้อง ผู้ร้องมิได้หยิบยกเรื่องที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เพิ่มเติมสองครั้งดังกล่าวขึ้นมาพิจารณาแต่อย่างใด ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องยอมรับว่า อาจจะมีความไม่รอบคอบในการดำเนินการให้เจ้าหน้าที่กรอกบัญชี แต่ผู้ถูกร้องไม่มีเจตนาที่จะแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงแต่อย่างใด เพราะเมื่อผู้ถูกร้องพบว่าบัญชีฯ มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ ผู้ถูกร้องก็ได้ดำเนินการแก้ไขทันทีด้วยตนเองและด้วยความสมัครใจ พร้อมทั้งแจ้งรายการทรัพย์สินและหนี้สินของคู่สมรสด้วย นอกจากนั้น บัญชีฯ ที่ผู้ถูกร้องยื่นเพิ่มเติมทั้งสองครั้งยังได้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินครบถ้วนตามที่ผู้ร้องอ้างว่าตรวจพบแล้ว ทั้งยังได้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอื่นอีกหลายรายการที่ผู้ร้องตรวจไม่พบ อันแสดงถึงความสุจริตใจของผู้ถูกร้อง จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295และขอให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ได้หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา เป็นข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมือง ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. 2535 มาตรา 61 (3) จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ซึ่งมีฐานะเป็นข้าราชการการเมืองอื่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 (5) และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 292 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 32

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องมีว่า

1. ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบหรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องสองครั้งมีจำนวนทรัพย์สินที่แสดงไว้ในบัญชีฯ แตกต่างกันมากอย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับผู้ถูกร้องมีธุรกิจใหญ่โต มีรายได้และมีทรัพย์สินจำนวนมาก แสดงถึงความสามารถในการบริหารจัดการเกี่ยวกับธุรกิจและทรัพย์สินของตนและย่อมทราบว่าทรัพย์สินของตนมีอยู่มากน้อยเพียงใดและเก็บอยู่ที่ไหนบ้าง หากผู้ถูกร้องตั้งใจที่จะยื่นบัญชีฯ ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงก็สามารถทำได้ การที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าได้มอบหมายให้นางเยาวพา วณิชย์วรนันท์ เลขานุการของผู้ถูกร้องเป็นผู้จัดทำบัญชีฯ มาให้ผู้ถูกร้องลงลายมือชื่อโดยไม่ได้อ่านข้อความเนื่องจากมีภารกิจมาก และตนเป็นคนขาดความรอบคอบนั้น ข้อเท็จจริงได้ความจากนางเยาวพาฯ ที่ให้การต่อผู้ร้องว่าผู้ถูกร้องเป็นคนละเอียด รอบคอบ จะอ่านเอกสารทุกชิ้นอย่างละเอียดก่อนลงลายมือชื่อและความเข้าใจของผู้ถูกร้องในการยื่นบัญชีฯ ก็เป็นเพียงแสดงเป็นพิธี

ข้อที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า เมื่อทราบว่า ยื่นบัญชีฯ ไม่ครบถ้วนถูกต้องก็ได้พยายามแก้ไขและยื่นเพิ่มเติมอีกสองครั้งเป็นการแสดงถึงความสุจริตใจของผู้ถูกร้องนั้น ข้อเท็จจริงได้ความว่าผู้ร้องได้ตรวจสอบก่อนที่ผู้ถูกร้องจะยื่นบัญชีฯ เพิ่มเติมซึ่งกระทำภายหลังครบกำหนดเวลาที่ต้องยื่นบัญชีฯ เป็นเวลานาน ดังนั้นข้ออ้างของผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 13 คน จึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เนื่องจากบรรดาทรัพย์สินของผู้ถูกร้องและคู่สมรสได้มาก่อนเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง หากมีการไม่ยื่นบัญชีฯ ก็เป็นเพียงความบกพร่องในการยื่น มิได้มีเจตนาฝ่าฝืนตามมาตรา 295 แต่อย่างใด

2. ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า ผู้ถูกร้องจะถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่เมื่อใดนั้น

ศาลรัฐธรรมนูญโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก จำนวน 11 คน วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดว่าจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบการพ้นจากตำแหน่งของผู้ถูกร้อง จึงต้องถือเอากรณีพ้นจากตำแหน่งตามความเป็นจริง คือวันที่ 22 มีนาคม 2543 ผู้ถูกร้องจึงต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ 22 มีนาคม 2543

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 2 คน วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ 10 กรกฎาคม 2546 อันเป็นวันที่ผู้ร้องตรวจพบว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 1 คน เห็นว่าเมื่อวินิจฉัยให้ยกคำร้องแล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นนี้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายวิฑูรย์ ภัทรเลาหะ ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่ 22 มีนาคม 2543 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งที่ปรึกษาประธานวุฒิสภา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายพูลผล อัศวเหม จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า นายพูลผล อัศวเหม จงใจยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า นายพูลผล อัศวเหม ผู้ถูกร้อง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 (กรณีเป็นการดำรงตำแหน่งทางการเมืองก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะประกาศใช้ เมื่อรัฐธรรมนูญประกาศใช้ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 จึงถือว่าผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540) และพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 ต่อมาผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี วันที่ 25 พฤศจิกายน 2540 และพ้นจากตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2544 ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง รวม 6 ครั้ง ตั้งแต่ครั้งที่ 1 วันที่ 7 พฤศจิกายน 2540 จนถึงครั้งที่ 6 วันที่ 8 มีนาคม 2545

ผู้ร้องได้ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน พบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินให้ถูกต้องตามความเป็นจริง กล่าวคือ ผู้ถูกร้องแสดงในบัญชีฯว่าตนเองและนางประภาพร อัศวเหม คู่สมรส ไม่มีทรัพย์สินประเภทเงินลงทุน แต่จากการตรวจสอบกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (กรมทะเบียนการค้า) กระทรวงพาณิชย์ พบว่า ผู้ถูกร้อง มีเงินลงทุน (หุ้น) ในบริษัทต่าง ๆ จำนวน 25 บริษัท มูลค่า 388,402,300 บาท และคู่สมรสมีเงินลงทุน (หุ้น) ในบริษัทต่าง ๆ จำนวน 19 บริษัท มูลค่า 50,636,700 บาท รวมเป็นเงิน 435,439,000 บาท

ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2547 ผู้ร้องเห็นว่า ผู้ถูกร้องไม่แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินประเภทเงินลงทุน (หุ้น) จำนวน 435,439,000 บาท ในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้องรวม 6 ครั้ง โดยที่ผู้ถูกร้องได้ทราบถึงความมีอยู่จริงของทรัพย์สินดังกล่าวมาก่อนแล้ว จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียง ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า ผู้ถูกร้องมิได้จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เนื่องจาก การถือหุ้นของผู้ถูกร้องและคู่สมรส ในบริษัททั้งหมดเป็นการถือหุ้นแทนนายพิบูลย์ อัศวเหม พี่ชายผู้ถูกร้อง และผู้ถูกร้องไม่ได้มีส่วนได้เสียหรือรับประโยชน์ตอบแทนใด ๆ

ในการถือหุ้นของบริษัทดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องและคู่สมรสยังได้ลงลายมือชื่อโอนลอยการถือหุ้นในบริษัทต่าง ๆ ที่ผู้ถูกร้องและคู่สมรสได้ถือไว้แทนนายพิบูลย์ฯ ให้ไว้แก่นายพิบูลย์ฯ ล่วงหน้าแล้ว โดยนายพิบูลย์ฯ จะรับโอนคืน ณ เวลาใดก็ได้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญโดยเสียงข้างมากพิจารณาแล้ว เห็นว่า การที่ผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปีและได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องในโอกาสต่างๆ รวม 6 ครั้ง โดยไม่แสดงรายการทรัพย์สิน (หุ้น) ของผู้ถูกร้องและคู่สมรส จำนวน 435,439,000 บาท ในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง ทั้ง 6 ครั้ง ทั้งที่ทรัพย์สินดังกล่าว เป็นทรัพย์สินของผู้ถูกร้องและคู่สมรสที่ผู้ถูกร้องและคู่สมรสได้มาก่อนและขณะดำรงตำแหน่งทางการเมือง ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องรู้ถึงความมีอยู่ของทรัพย์สิน (หุ้น) ดังกล่าวก่อนและขณะยื่นบัญชีฯ แต่ไม่แสดงรายการทรัพย์สินนั้นไว้ในบัญชีฯ ที่ยื่นต่อผู้ร้อง จึงเป็นการจงใจยื่นบัญชีฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน วินิจฉัยให้ยกคำร้อง เนื่องจากบรรดาหุ้นของผู้ถูกร้องและคู่สมรสได้มาก่อนเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง หากมีการไม่ยื่นบัญชีฯ ก็เป็นเพียงความบกพร่องในการยื่น มิได้มีเจตนาฝ่าฝืน มาตรา 295

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 62/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสิทธิพล จิตรภูมิศักดิ์ สมาชิกสภาเทศบาลนครนครราชสีมาจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ว่า นายสิทธิพล จิตรภูมิศักดิ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า นายสิทธิพล จิตรภูมิศักดิ์ ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นสมาชิกสภาเทศบาลนครนครราชสีมา เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2538 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2542 ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 291 และมาตรา 292 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (8) มาตรา 32 และมาตรา 33 กำหนดให้ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลนคร มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง ปรากฏว่าผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งไม่ถูกต้องครบถ้วนกล่าวคือ ไม่ได้แนบเอกสารประกอบซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินรวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมา และในกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ในคราวประชุม เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2547 ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียงว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นเอกสารต่อผู้ร้องแล้ว แต่ผู้ร้องอ้างว่าเอกสารไม่ถูกต้องครบถ้วน ผู้ถูกร้องไม่มีเอกสารอะไรที่จะยื่นอีก จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไปตามคำขอของผู้ร้อง และจะถือปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

เห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลนครนครราชสีมา ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2538 และพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2542จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (6) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (8) มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ข้อเท็จจริงได้ความว่า กรณีเข้ารับตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่ง ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน รวม 3 รายการ แต่ไม่ได้ยื่นเอกสารประกอบที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินทั้ง 3 รายการดังกล่าว รวมทั้งไม่ได้แนบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีที่ผ่านมา และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งและจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 6/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ยื่นคำร้องขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 ว่านายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า นายสุรพล พูลเกษ ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2542 และพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2546 ในปีงบประมาณ 2542 องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่มีรายได้รวมทั้งสิ้น 79,798,511.39 บาท ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 มาตรา 33 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 กำหนดให้ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องทุกครั้ง เมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง

และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาอย่างน้อยหนึ่งปี ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ หนึ่งครั้งเมื่อเข้ารับตำแหน่ง โดยยื่นเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2543 และไม่ได้ยื่นบัญชีฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้ว เป็นเวลาหนึ่งปี ต่อผู้ร้อง

ในคราวประชุมครั้งที่ 13/2549 เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2550 ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียง ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และเสนอเรื่องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณา

ในชั้นพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องได้ว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้มีเจตนาไม่ยื่นบัญชีฯ แต่เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่มีความเข้าใจด้านกฎหมาย คิดว่ากรณีไม่มีทรัพย์สิน เงินฝาก ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ

ประเด็นที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 หรือไม่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2542 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากออกตามวาระเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2546 จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปี ข้อเท็จจริงได้ความว่า กรณีเข้ารับตำแหน่งผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องเรียบร้อยแล้ว ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ในชั้นการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญผู้ถูกร้องได้อ้างถึงสาเหตุการไม่ยื่นบัญชีฯ ว่า ผู้ถูกร้องไม่เข้าใจในกฎหมาย คิดว่ากรณีไม่มีทรัพย์สิน เงินฝาก ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชี

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้ออ้างของผู้ถูกร้องเป็นไปเพื่อจะปฏิเสธการไม่รู้กฎหมายเพื่อเป็นข้อแก้ตัวเพื่อปฏิเสธความรับผิดตามกฎหมาย ผู้ถูกร้องได้ทราบถึงหน้าที่ที่จะต้องยื่นบัญชีฯ ตามที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้ชี้แจงให้ผู้ถูกร้องทราบแล้ว การที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ถือว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ 5 เสียง วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 7/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายนเรนทร์ ธรรมกฤษดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้องส่งคำร้องลงวันที่ 18 เมษายน 2550 ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน

และปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 กรณีนายนเรนทร์ ธรรมกฤษดา ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุรินทร์ ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2542 และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 กำหนดให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาของเทศบาลเมืองที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่าสองร้อยล้านบาทเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และจากการตรวจสอบปรากฏว่า เทศบาลเมืองสุรินทร์มีรายได้ในปี งบประมาณ 2542 รวมทั้งสิ้น จำนวน 278,588,478.93 บาท อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าว มีผลทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุรินทร์มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2546 โดยครบกำหนดระยะเวลาการยื่นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2546 และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2547 โดยครบกำหนดระยะเวลาการยื่นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2547 ต่อผู้ร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแต่อย่างใด

ในการประชุมครั้งที่ 21/2550 เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2550 ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 6 เสียงว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จึงเสนอเรื่องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด

ในชั้นพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงให้ปิดประกาศสำเนาคำร้องไว้ ณ ที่ทำการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และเมื่อครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ ผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 และประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยชี้ขาดตามคำร้องมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 หรือไม่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า <u>เทศบาลเมืองสุรินทร์มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดในประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 ซึ่งมีผลทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุรินทร์เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง</u>

ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุรินทร์ซึ่งได้รับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2542 จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งต่อผู้ร้องแล้ว แต่กรณีที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบเมื่อพ้นจากตำแหน่งและเมื่อพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี นั้น ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ อีกทั้งมิได้ชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีที่มิได้ยื่นบัญชีดังกล่าว ซึ่งเมื่อผู้ร้องได้มีคำสั่งเชิญผู้ถูกร้องมาให้ถ้อยคำ ผู้ถูกร้องได้ให้ถ้อยคำสรุปได้ว่า หลังจากพ้นจากตำแหน่ง ผู้ถูกร้องทราบว่าต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งต่อผู้ร้อง ซึ่งถ้าไม่ยื่นบัญชีดังกล่าว จะได้รับโทษ แต่ผู้ถูกร้องมีเจตนาที่จะไม่เล่นการเมืองอีก จึงไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และเมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยก็ได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องทำคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหายื่นต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้ว ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง กรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2546 และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยมติเอกฉันท์ 5 เสียง วินิจฉัยชี้ ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 27 สิงหาคม 2546 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ส่งคำร้อง ลงวันที่ 10 มกราคม 2550 ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 กรณีนายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ข้อเท็จจริง สรุปได้ว่า นายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ ผู้ถูกร้อง เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาสได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2542 ครบวาระการดำรงตำแหน่งวันที่ 24 ธันวาคม 2546 เนื่องด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 และประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 การกำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว มีผลให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าว มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีในปี งบประมาณ 2542 เทศบาลเมืองนราธิวาส มีรายได้รวมทั้งสิ้น 443,269,003.19 บาท ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กำหนด มีผลให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาส มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้อง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีเข้ารับตำแหน่งภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ครบกำหนดเวลายื่นบัญชี วันที่ 1 มีนาคม 2543 ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบภายในกำหนดเวลาแต่ไม่ครบถ้วนถูกต้อง สำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมทั้งส่งเอกสารประกอบให้ครบถ้วนและแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสตรวจสอบข้อเท็จจริงในการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบไม่ครบถ้วนของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าไม่สามารถส่งเอกสารประกอบการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินได้ เนื่องจากถูกเจ้าหนี้ฟ้องล้มละลายที่ศาลจังหวัดนราธิวาสอยู่ระหว่างการพิทักษ์ทรัพย์และกำลังปรับปรุงโครงสร้างหนี้ แต่ยังไม่แล้วเสร็จ จึงทำให้รายละเอียดทรัพย์สิน หนี้สิน ไม่ครบถ้วน ส่วนกรณีการยื่นบัญชีฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีนั้นไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ ทั้งสองกรณีแต่อย่างใด

ผู้ร้องได้พิจารณาเรื่องนี้ในการประชุมครั้งที่ 15/2549 เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2549 มีมติด้วยคะแนนเสียง 7 เสียงว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในระยะเวลาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 บัญญัติไว้ จึงขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 จึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาสรุปความได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบถึงหน้าที่ที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเนื่องมาจากการเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาส แต่ยื่นไม่ครบถ้วนและมิได้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ในระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550 ซึ่งมาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) และประกาศของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ได้กำหนดให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่าสองร้อยล้านบาท เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องซึ่งผู้ถูกร้องมิได้โต้เถียงในคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาฟังได้ว่า เทศบาลเมืองนราธิวาสมีรายได้ในปี งบประมาณ 2542 รวม 443,269,003.19 บาท และผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนราธิวาส เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2542 ครบวาระการดำรงตำแหน่งในวันที่ 24 ธันวาคม 2546 ผู้ถูกร้องจึงมีสถานะเป็น “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” และมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามมาตรา 32 ประกอบมาตรา 4 (9) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

ข้อเท็จจริงตามคำร้องซึ่งผู้ถูกร้องมิได้โต้เถียงในคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหายังฟังได้เป็นยุติต่อไปว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ซึ่งครบกำหนดยื่นบัญชีในวันที่ 1 มีนาคม 2543 และผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบภายในกำหนดเวลาแล้ว แต่ไม่ครบถ้วนถูกต้อง

ส่วนกรณีการยื่นบัญชีฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีนั้น ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายแต่อย่างใด

ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีเข้ารับตำแหน่งให้ครบถ้วนถูกต้อง และจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

บทบัญญัติมาตรา 32 และมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่ออนุวัตการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 10 เรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มาตรา 291 และมาตรา 292 ซึ่งมีหลักการสำคัญที่สร้างระบบตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้มีความรัดกุมและเกิดประสิทธิผลในการตรวจสอบได้อย่างแท้จริง จึงกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว กับกำหนดให้ต้องยื่นพร้อมเอกสารประกอบ ซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปี ภาษีที่ผ่านมาด้วย นอกจากนั้น ความในมาตรา 33 ยังกำหนดกรอบเวลาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีฯ ถึง 3 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรก กรณีเป็นการเข้ารับตำแหน่ง ครั้งที่สอง กรณีเป็นการพ้นจากตำแหน่ง และครั้งที่สามซึ่งเป็นกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ทั้งนี้ ก็เพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีข้อมูลในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า ตลอดระยะเวลาที่ผู้นั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการแผ่นดิน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นมีทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ หากมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จะได้แจ้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นหรือทายาทหรือผู้จัดการมรดกของเขาแล้วแต่กรณี ชี้แจงการได้มาของทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 ให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

ดังนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการรวมทั้งกรอบเวลาที่มาตรา 32 และมาตรา 33กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการยื่นบัญชีฯ จึงเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานสำคัญที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคนต้องรับรู้และตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่จะพึงต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ผู้ถูกร้องหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดจะอ้างความไม่รู้กฎหมายขึ้นมาเป็นข้อแก้ตัวเพื่อปัดความรับผิดตามกฎหมายไม่ได้ เพราะมิฉะนั้นกลไกการตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้จะไม่เกิดประสิทธิผลต่อการตรวจสอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้เลย

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีเข้ารับตำแหน่งให้ครบถ้วนถูกต้อง และจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 24 ธันวาคม 2546 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสามและวรรคสี่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการป.ป.ช.) ยื่นคำร้องขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 ว่านายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า นายสันติ รุ่งเสรีชัย ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองราชบุรี ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2541 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2545 ในปีงบประมาณ 2542 เทศบาลเมืองราชบุรีมีรายได้รวมทั้งสิ้น 317,296,893.20 บาท ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 มาตรา 33 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องกำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 กำหนดให้ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้องทุกครั้ง เมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯสองครั้ง โดยยื่นกรณีเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2545 แต่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ต่อผู้ร้อง โดยผู้ถูกร้องได้ชี้แจงในชั้นให้ปากคำต่อสำนักงาน ป.ป.ช. ว่าไม่ทราบว่าต้องยื่นบัญชีฯกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และเมื่อทราบต้องยื่นบัญชีฯโดยได้รับหนังสือเตือนจากผู้ร้องก็มีสาเหตุบางประการที่ทำให้ต้องยื่นบัญชีฯ ล่าช้า พร้อมคำชี้แจงดังกล่าวผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ พร้อมเอกสารประกอบแต่เอกสารไม่ครบถ้วน

ในคราวประชุมครั้งที่ 33/2550 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2550 ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 8 เสียง ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้ว

เป็นเวลาหนึ่งปี และเสนอเรื่องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาในชั้นพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา สรุปคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องได้ว่า ผู้ถูกร้องรับตามข้อกล่าวหาของผู้ร้อง และแม้ผู้ถูกร้องอ้างข้อแก้ตัวก็มิใช่กรณีผู้ถูกร้องปฏิเสธตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง หรือเป็นการอ้างข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่นแต่อย่างใดในระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และมาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ

2. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองราชบุรี ตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2541 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2545 จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ข้อเท็จจริงได้ความว่า กรณีเข้ารับตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่ง ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯต่อผู้ร้องเรียบร้อยแล้ว ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯและในชั้นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ถูกร้องเห็นว่าผู้ถูกร้องได้ยอมรับตามคำร้องของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้ทราบว่าตนมีหน้าที่ที่จะต้องยื่นบัญชีฯ ตามที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองราชบุรีได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบแล้ว แต่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ 7 เสียง วินิจฉัยชี้ขาดว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 และประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสมบูรณ์ นุชพันธ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

นายสมบูรณ์ นุชพันธ์ ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ในปีงบประมาณ 2543 องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี มีรายได้รวมทั้งสิ้น 104,443,216.20 บาท ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 มาตรา 33 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 กำหนดให้ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง ทุกครั้งเมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องยื่นบัญชีฯ หนึ่งครั้งเมื่อเข้ารับตำแหน่งโดยยื่นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2543

และไม่ได้ยื่นบัญชีฯ เมื่อพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีต่อผู้ร้อง โดยในชั้นให้ปากคำต่อสำนักงาน ป.ป.ช. ผู้ถูกร้องอ้างว่าลืมและคิดว่าส่งมาแล้วประกอบกับมีทรัพย์สินเพียงบ้าน 1 หลัง และภาระหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น ผู้ถูกร้องทราบดีว่าถ้าไม่ยื่นบัญชีฯ จะได้รับโทษตามกฎหมาย

ในคราวประชุมครั้งที่ 31/2550 เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2550 ผู้ร้องมีมติว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และเสนอเรื่องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณา

ในระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยที่มาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ คดีนี้จึงโอนมาอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากออกตามวาระเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า <u>กรณีเข้ารับตำแหน่งผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องเรียบร้อยแล้ว ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ และในชั้นการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องได้ยอมรับตามคำร้องของผู้ร้อง เห็นได้ว่า ผู้ถูกร้องได้ทราบว่าผู้ถูกร้องมีหน้าที่ที่จะต้องยื่นบัญชีฯ ตามที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ชี้แจงให้ผู้ถูกร้องทราบแล้ว แต่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ถือว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามคำร้องของผู้ร้อง</u>

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ 7 เสียง วินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนางสาวอนงค์ มัชฌิมามาลย์มาศ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ยื่นคำร้องต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า นางสาวอนงค์ มัชฌิมามาลย์มาศ ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพร ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2543 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามอายุของสภาเทศบาลเมืองชุมพร เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2547 จากการตรวจสอบปรากฏว่า ในปีงบประมาณ 2546 เทศบาลเมืองชุมพร มีรายได้รวมทั้งสิ้น 246,626,969.64 บาท ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กำหนดมีผลให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพรมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามพระราช

บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี รวม 3 ครั้ง และปรากฏว่าผู้ถูกร้อง ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินในกรณีเข้ารับตำแหน่งต่อผู้ร้อง เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546 แต่ไม่ถูกต้องครบถ้วน สำนักงาน ป.ป.ช. จึงมีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมส่งเอกสารประกอบให้ครบถ้วน แต่ผู้ถูกร้องมิได้ชี้แจง แต่อย่างใด ต่อมาเมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพรเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2547 โดยครบกำหนดระยะเวลาการยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2547 และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2548 โดยครบกำหนดระยะเวลาการยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2548 ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ต่อผู้ร้อง สำนักงาน ป.ป.ช. จึงมีหนังสือให้ผู้ถูกร้องชี้แจงกรณีไม่ยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว แต่ผู้ร้องก็มิได้ชี้แจงข้อเท็จจริงการไม่ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างใด

ผู้ร้องได้มีคำสั่งเชิญผู้ถูกร้องและบุคคลที่เกี่ยวข้องในฐานะพยานมาให้ถ้อยคำ โดยผู้ถูกร้องให้ถ้อยคำต่อเจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. สรุปได้ว่า เหตุที่ผู้ถูกร้องไม่ดำเนินการส่งเอกสารและยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี เพราะคิดว่าจะไม่ลงเล่นการเมืองอีกและคิดว่าการไม่ยื่นบัญชีฯ ไม่เป็นไร เนื่องจากมีทรัพย์สินไม่มากและผู้ถูกร้องยืนยันว่า ได้ทราบเรื่องการไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี รวมทั้งการไม่ยื่นเอกสารประกอบกรณีเข้ารับตำแหน่ง จากหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ทุกฉบับ แม้ไม่ได้รับด้วยตนเองก็ตามเพราะนางสาววามิณี มัชฌมามาลย์มาศ น้องสาวผู้ถูกร้อง เป็นผู้รวบรวมและเปิดอ่านให้ฟังทางโทรศัพท์

ผู้ร้องได้พิจารณาเรื่องนี้ในการประชุมครั้งที่ 36/2550 เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2550 มีมติด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ในตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพร จึงขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยและให้โอกาสผู้ถูกร้องยื่น คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่น คำชี้แจงแต่อย่างใด

ในระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยมาตรา 300 บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และบัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป คดีตามคำร้องนี้จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า นางสาวอนงค์ มัชฌมามาลย์มาศ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 ข้อ 3 หรือไม่

เมื่อปรากฏว่าเทศบาลเมืองชุมพรมี รายได้ในปีงบประมาณ 2546 รวมทั้งสิ้น 246,626,969.64 บาท จึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2543 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ว่าเทศบาลเมืองที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่าสองร้อยล้านบาท ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพร เข้าดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2543 โดยเทศบาลเมืองชุมพรมีรายได้ในปี งบประมาณ 2546 ไม่ต่ำกว่าสองร้อยล้านบาท ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในสามสิบวัน ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 โดยมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เพียง 1 ครั้ง คือ กรณีเข้ารับตำแหน่ง โดยยื่นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546 แต่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไม่ถูกต้องครบถ้วน และเมื่อพ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบแต่อย่างใด อีกทั้งเมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องของผู้ร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยก็ได้ให้โอกาสผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้ว แต่ผู้ถูกร้องก็ไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแต่ประการใด กรณีจึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งและไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพรมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นางสาวอนงค์ มัชฌมามาลย์มาศ ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน กรณีเข้ารับตำแหน่ง และไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2547 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายเฉลิม เหล่าสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องขอให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีนายเฉลิม เหล่าสุวรรณ (ผู้ถูกร้อง) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34

ในปีงบประมาณ 2542 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา มีรายได้รวมทั้งสิ้น 153,448,355.61 บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 มีผลทำให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 และได้พ้นจากตำแหน่งตามวาระ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีหน้าที่ต้องบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ รวม 2 ครั้ง คือ กรณี

เข้ารับตำแหน่งโดยยื่นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่งโดยยื่นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2547 ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบในวันที่ 5 มีนาคม 2548 แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบแต่อย่างใด

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 จึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 หรือไม่

พิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อปรากฏว่าในระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยที่มาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวบัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และบัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป คดีตามคำร้องนี้จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

เมื่อปรากฏว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลามีรายได้ในปี งบประมาณ 2542 รวมทั้งสิ้น 153,448,355.61 บาท ถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดในประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 ซึ่งมีผลทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภายในสามสิบวัน ทุกครั้งเมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 มาตรา 33

ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 เนื่องจากสมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2547 ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งครบกำหนดระยะเวลาการยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2548 ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างใด และผู้ถูกร้องยอมรับว่ามีเจตนาจะไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีดังกล่าวจริง จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลามาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายเฉลิม เหล่าสุวรรณ ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายภทรบท วรวรรณปรีชา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีจงใจไม่ยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2550 ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า นายภทรบท วรวรรณปรีชา (ผู้ถูกร้อง) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีตามความเป็นจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

ผู้ร้องได้ตรวจสอบพบว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งทางสำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีหนังสือแจ้งและเตือนให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผล รวม 6 ฉบับ แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ดำเนินการชี้แจงข้อเท็จจริงและไม่ได้ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างใด นอกจากนี้เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2549 ผู้ถูกร้องยังได้รับมอบหมายจากนางสาววิภาวัลย์ (วิภาวรรณ) วรวรรณปรีชา ซึ่งเป็นพี่สาวและดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสมัยเดียวกัน ให้มายื่นบัญชีฯ แทน ในกรณีที่นางสาววิภาวัลย์ฯ พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ณ สำนักงาน ป.ป.ช. แต่ผู้ถูกร้องยังคงไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ของตนเองแต่อย่างใด ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ สรุปความได้ว่า ผู้ถูกร้อง ทราบดีอยู่แล้วว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ดังกล่าว แต่ไม่ยื่น โดยอ้างว่าผู้ถูกร้องได้พยายามติดต่อขอยื่นเอกสารหลายครั้ง แต่ที่ยังไม่ได้ยื่นเพราะเอกสารเกี่ยวกับโฉนดที่ดินที่ต้องใช้ยื่นยังไม่เรียบร้อย เนื่องด้วยถูกเก็บรักษาไว้กับบิดาของผู้ถูกร้อง และผู้ถูกร้องมีความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นกับบิดาของผู้ถูกร้อง จึงไม่อาจนำเอาโฉนดที่ดินมายื่นได้ นอกจากนี้ผู้ถูกร้องต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว รวมทั้งต้องดูแลปู่ที่มีอายุมาก ภรรยาที่กำลังตั้งท้อง และบุตร ทำให้บางครั้งผู้ถูกร้องอาจลืมเรื่องที่จะต้องกระทำ หรือเรื่องที่ยังไม่ได้กระทำไป

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไป หรือไม่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3จึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้โอกาสผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา โดยส่งหนังสือ ลงวันที่ 5 มิถุนายน 2550 แจ้งให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2550 ต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยที่มาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และบัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป คดีตามคำร้องนี้จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบของผู้ร้อง และคำชี้แจงของผู้ถูกร้องรับกันฟังได้เป็นที่ยุติได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีมีรายได้ในปี งบประมาณ 2542 รวมทั้งสิ้น 336,523,645.41 บาท จึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ตามประกาศของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีฯ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีเข้าดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 จึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องภายในสามสิบวัน ทุกครั้งเมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 และพ้นจากตำแหน่งตามวาระเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เพียง 1 ครั้ง คือ เมื่อเข้ารับตำแหน่ง แต่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ อีกสองครั้ง คือ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี โดยมิได้แจ้งเหตุให้ผู้ร้องทราบ แม้ว่าผู้ร้องจะได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงถึง 6 ฉบับ ซึ่งผู้ถูกร้องยอมรับว่าได้รับทราบหนังสือดังกล่าวแต่ก็มิได้ชี้แจงเหตุที่มิได้ยื่นบัญชีฯ นอกจากนี้ เมื่อผู้ถูกร้องได้รับมอบหมายจากนางสาววิภาวัลย์ ซึ่งเป็นพี่สาวและดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีสมัยเดียวกันให้มายื่นบัญชีฯ แทนในกรณีที่นางสาววิภาวัลย์ พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ณ สำนักงาน ป.ป.ช. ผู้ถูกร้องก็ยังคงไม่ได้ยื่นบัญชีฯ ของตนเองแต่อย่างใด จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี แต่ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี และกรณีพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย

การที่ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาอ้างเหตุผลหลายประการว่า ผู้ถูกร้องมิได้จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง นั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 32 กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีฯดังกล่าว กับกำหนดให้ต้องยื่นพร้อมเอกสารประกอบ ซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ความในมาตรา 33 ยังกำหนดกรอบเวลาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีฯ ถึง 3 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรก กรณีเป็นการเข้ารับตำแหน่ง ครั้งที่สอง กรณีเป็นการพ้นจากตำแหน่ง และครั้งที่สาม ซึ่งเป็นกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ทั้งนี้ ก็เพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้มีข้อมูลในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าตลอดระยะเวลาที่ผู้นั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการแผ่นดิน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นมีทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ หากมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้แจ้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้น หรือทายาทหรือผู้จัดการมรดกของเขา แล้วแต่กรณี ชี้แจงการได้มาของทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 ให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป ดังนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการรวมทั้งกรอบเวลาที่มาตรา 32 และมาตรา 33 กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการยื่นบัญชีฯ จึงเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานสำคัญที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคนต้องรับรู้ และตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่จะพึงต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงไม่ชอบที่ผู้ถูกร้องหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดจะอ้างความสัมพันธ์ทางครอบครัว รวมทั้ง

เหตุส่วนตัวที่มีภารกิจทางหน้าที่การงานหรือหน้าที่ในครอบครัวที่ต้องดูแลปรนนิบัติญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนบุตรภรรยา จนเป็นเหตุให้หลงลืมไม่ยื่นบัญชีต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดมาเป็นข้อแก้ตัวว่ามิได้จงใจฝ่าฝืนบทกฎหมายดังกล่าวข้างต้นได้ เพราะมิฉะนั้นกลไกการตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้จะไม่เกิดประสิทธิผลต่อการตรวจสอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้เลย ข้อแก้ตัวของผู้ถูกร้องตามคำชี้แจงจึงฟังไม่ขึ้น

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายภทรบท วรวรรณปรีชา ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพรเทพ ศิลาแรง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ยื่นคำร้องลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2550 ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพรเทพ ศิลาแรง ผู้ถูกร้อง ซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 และพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวครบหนึ่งปี เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 ในปีงบประมาณ 2542 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีมีรายได้รวมทั้งสิ้น 152,545,148.56 บาท ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 มาตรา 33 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 กำหนดให้ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผู้ร้อง ทุกครั้งเมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี มีผลให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี รวม 3 ครั้ง แต่ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เพียง 2 ครั้ง คือกรณีเข้ารับตำแหน่งโดยยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่งโดยยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2547 ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งต้องยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

สำนักงาน ป.ป.ช. จึงมีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 3 ฉบับไปยังภูมิลำเนาของผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นภูมิลำเนาที่ปรากฏตามแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร จากฐานข้อมูลทะเบียน สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยหนังสือฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ได้ปรากฏลายมือชื่อผู้รับซึ่งอ่านไม่ออก แต่ตามหลักฐานใบตอบรับของไปรษณีย์ระบุว่าเป็นผู้เกี่ยวพันในฐานะเจ้าหน้าที่และคนในบ้าน และได้รับหนังสือไว้เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2548 และวันที่ 27 มิถุนายน 2548 ตามลำดับ ส่วนหนังสือฉบับที่ 3 ปรากฏลายมือชื่อนายสุนทร ศิลาแรง บิดาของผู้ถูกร้อง เป็นผู้รับไว้เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2548 แต่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ชี้แจงเหตุผลของการไม่ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างใด

ต่อมาผู้ร้องได้มีคำสั่งเรียกผู้ถูกร้องมาให้ถ้อยคำ และผู้ถูกร้องได้ให้ถ้อยคำว่า ผู้ถูกร้องมีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านเป็นบ้านพักของบิดา แต่ผู้ถูกร้องพักอาศัยอยู่ห่างจากบ้านพักของบิดา ประมาณ 10 กิโลเมตร ผู้ถูกร้องได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีอีกครั้งในวาระปี 2547 ผู้ถูกร้องได้เคยยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องจำนวน 3 ฉบับ คือ กรณีเข้ารับตำแหน่งเมื่อปี 2543 กรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อปี 2547 และกรณีเข้ารับตำแหน่งในวาระปี 2547 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2549 โดยได้แสดงรายการทรัพย์สิน คือรถยนต์ 1 คัน แต่ไม่ได้แสดงรายการทรัพย์สินของคู่สมรส ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีในวาระปี 2543 มาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องมิได้ยื่นบัญชีฯ เนื่องจากไม่สามารถรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับรายการทรัพย์สินของคู่สมรสได้ เพราะบิดาของผู้ถูกร้องมีปัญหาโกรธเคืองกับบิดาของคู่สมรส เป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องไม่ได้ติดต่อกับคู่สมรส ผู้ถูกร้องทราบว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง โดยได้รับหนังสือแจ้งให้ชี้แจงข้อเท็จจริงจากสำนักงาน ป.ป.ช. ประมาณปี 2548 จำนวน 2 - 3 ฉบับ และทราบว่าการไม่ยื่นบัญชีฯ มีโทษห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี และมีโทษทางอาญา

ในคราวประชุมครั้งที่ 39/2550 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2550 ผู้ร้องมีมติเป็นเอกฉันท์ด้วยคะแนนเสียง 7 เสียง ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ในตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 จึงขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 จึงรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา โดยได้ส่งหนังสือลงวันที่ 9 สิงหาคม 2550 แจ้งให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับหนังสือดังกล่าว

ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปความได้ว่า ประมาณปี 2542 บิดาและมารดาของผู้ถูกร้องมีสาเหตุโกรธเคืองกับบิดาและมารดาของคู่สมรสของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงแยกกันอยู่กับคู่สมรส ผู้ถูกร้องได้เคยคัดสำเนาเอกสารทรัพย์สินของคู่สมรส จัดทำบัญชีฯ ในกรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ยื่นต่อผู้ร้องไปแล้ว ต่อมาคู่สมรสได้โกรธเคืองผู้ถูกร้องและปฏิเสธที่จะคัดสำเนาเอกสารทรัพย์สินให้ ผู้ถูกร้องจึงไม่สามารถจัดทำบัญชีฯ ในส่วนของคู่สมรสยื่นต่อผู้ร้อง ในกรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อปี 2547 และในกรณีเข้ารับตำแหน่งอีกครั้งในวาระปี 2547 ผู้ถูกร้องจึงได้ยื่นบัญชีฯ เฉพาะของผู้ถูกร้องเท่านั้น ต่อมา หลังจากที่ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือเตือนจากผู้ร้องให้ยื่นบัญชีฯ และหลังจากที่ไปให้ถ้อยคำต่อผู้ร้องในวันที่ 3 เมษายน 2550 ผู้ถูกร้องได้พยายามขอคัดสำเนาเอกสารทรัพย์สินของคู่สมรสหลายครั้ง แต่คู่สมรสไม่ยินยอม หลังจากนั้น ในช่วงเดือนเมษายน 2550 บิดาของผู้ถูกร้องมีอาการโรคเบาหวานต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลอยู่บ่อยครั้งจนแพทย์ต้องตัดเท้า เป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องต้องดูแลบิดาจนถูกร้องเป็นคดีนี้ ผู้ถูกร้องจึงได้ไปขอร้องที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีให้ช่วยไปคัดสำเนาเอกสารทรัพย์สินของคู่สมรสและเมื่อได้เอกสารมาแล้ว ผู้ถูกร้องจึงได้ยื่นบัญชีฯ ในกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีและยื่นเพิ่มเติมในกรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อปี 2547 และกรณีเข้ารับตำแหน่งในวาระปี 2547 โดยยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2550

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้องและคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงมีเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน

และปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 หรือไม่

ในระหว่างการพิจารณาคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยที่มาตรา 300 ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และบัญญัติให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป คดีตามคำร้องนี้จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 เนื่องจากสมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี และผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง รวม 2 ครั้ง คือ กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่3 มีนาคม 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2547 ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งต้องยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ และเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในระยะเวลาตามกฎหมายถือได้ว่าผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรีมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ส่วนที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องทราบว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ และการไม่ยื่นบัญชีฯ มีโทษห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีและมีโทษทางอาญาด้วย โดยได้รับหนังสือแจ้งให้ชี้แจงข้อเท็จจริงจากสำนักงาน ป.ป.ช.ประมาณปี 2548 จำนวน 2 - 3 ฉบับ แต่มิได้ยื่นบัญชีฯ เนื่องจากไม่สามารถรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับรายการทรัพย์สินของคู่สมรสได้ เพราะคู่สมรสได้โกรธเคืองผู้ถูกร้องและปฏิเสธที่จะคัดสำเนาเอกสารทรัพย์สินให้ ผู้ถูกร้องจึงไม่สามารถจัดทำบัญชีฯ ในส่วนของคู่สมรสยื่นต่อผู้ร้อง ในกรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อปี 2547 และในกรณีเข้ารับตำแหน่งอีกครั้งในวาระปี 2547 ผู้ถูกร้องจึงได้ยื่นบัญชีฯ เฉพาะของผู้ถูกร้องเท่านั้น ต่อมา หลังจากที่ผู้ถูกร้องได้รับหนังสือเตือนจากผู้ร้องให้ยื่นบัญชีฯ และหลังจากที่ไปให้ถ้อยคำต่อผู้ร้องในวันที่ 3 เมษายน 2550 ผู้ถูกร้องได้พยายามขอคัดสำเนาเอกสารทรัพย์สินของคู่สมรสหลายครั้ง แต่คู่สมรสไม่ยินยอม จนในที่สุดผู้ถูกร้องได้ไปขอร้องที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี ให้ช่วยไปคัดสำเนาเอกสารทรัพย์สินของคู่สมรส และเมื่อได้เอกสารมาแล้วผู้ถูกร้องจึงได้ยื่นบัญชีฯ ในกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และยื่นเพิ่มเติมในกรณีพ้นจากตำแหน่งเมื่อปี 2547 และกรณีเข้ารับตำแหน่งในวาระปี 2547 โดยยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2550 อันเป็นการยกข้อต่อสู้ในทำนองมิได้จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ ภายในกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายนั้น

เห็นว่า บทบัญญัติของมาตรา 32 และมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่ออนุวัตการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 10 เรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน มาตรา 291 และมาตรา 292 ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่มุ่งประสงค์จะสร้างระบบตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้มีความรัดกุมและเกิดประสิทธิผลในการตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ดังนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 32 จึงกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามที่มีอยู่จริงในวันยื่นบัญชีดังกล่าวกับกำหนดให้ต้องยื่นพร้อมเอกสารประกอบ ซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วยยิ่งไปกว่านั้น ความในมาตรา 33 ยังกำหนดกรอบเวลาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีฯ ถึง 3 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรก กรณีเป็นการเข้ารับตำแหน่ง ครั้งที่สอง กรณีเป็นการพ้นจากตำแหน่งและครั้งที่สามซึ่งเป็นกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ทั้งนี้ ก็เพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้มีข้อมูลในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าตลอดระยะเวลาที่ผู้นั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมืองและใช้อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นมีทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ หากมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะได้แจ้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นหรือทายาท หรือผู้จัดการมรดกของเขา แล้วแต่กรณีชี้แจงการได้มาของทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 ให้ทรัพย์สินที่เพิ่มผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป ดังนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการรวมทั้งกรอบเวลาที่มาตรา 32 และมาตรา 33 กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการยื่นบัญชีฯ จึงเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานสำคัญที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคนต้องรับรู้และตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่จะพึงต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงไม่ชอบที่ผู้ถูกร้องหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดจะอ้างความสัมพันธ์หรือความขัดแย้งทางครอบครัวและเหตุผลส่วนตัวขึ้นมาเป็นข้อแก้ตัวว่ามิได้จงใจฝ่าฝืนบทกฎหมายดังกล่าวเพื่อปฏิเสธความรับผิดตามกฎหมายไม่ได้ เพราะมิฉะนั้นกลไกการตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้จะไม่เกิดประสิทธิผลต่อการตรวจสอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้เลย ข้อแก้ตัวของผู้ถูกร้องตามคำชี้แจงจึงฟังไม่ขึ้น

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายพรเทพ ศิลาแรง ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ผู้ร้อง ส่งคำร้องลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2550 ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 กรณีนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภายในเวลาที่กำหนด กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า นายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากสมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ในปีงบประมาณ 2542 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการมีรายได้รวมทั้งสิ้น 381,664,491.09 บาท ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด มีผลให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 33 ภายในสามสิบวันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี รวม 3 ครั้ง และปรากฏว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีฯ เพียง 2 ครั้ง คือ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ยื่นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่งยื่นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2547 ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งต้องยื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

ผู้ร้องได้พิจารณาเรื่องนี้ในการประชุมครั้งที่ 39/2550 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2550 มีมติด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้ว เป็นเวลาหนึ่งปีในตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 จึงขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 35 วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 จึงรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัย

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้โอกาสผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา โดยได้ส่งหนังสือ ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2550 แจ้งให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับหนังสือดังกล่าว ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ 5 กันยายน 2550 ต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่าผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง เพียง 2 ครั้ง คือกรณีเข้ารับตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่ง แต่กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นด้วยเหตุว่า เมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการจนครบวาระในตำแหน่งก็ได้ลงสมัครเลือกตั้งและได้รับเลือกตั้งอีกครั้ง โดยได้ยื่นบัญชีฯ ในกรณีเข้ารับตำแหน่งในครั้งใหม่ซึ่งเป็นระยะติดต่อกัน ทำให้ผู้ถูกร้องสำคัญผิดว่าไม่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีเพราะทรัพย์สินและหนี้สินไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ประกอบกับผู้ถูกร้องถูกฟ้องคดีล้มละลาย จึงต้องรอให้เจ้าหนี้แจ้งยอดหนี้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสียก่อน เพื่อจะถือเอายอดหนี้ที่เจ้าหนี้แจ้งนั้นเป็นจำนวนหนี้สิน ที่ผู้ถูกร้องมีต่อบุคคลอื่น

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3 หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า เมื่อปรากฏว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการมีรายได้ในปีงบประมาณ 2542 รวมทั้งสิ้น 381,664,491.09 บาท ซึ่งมีผลทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ภายในสามสิบวัน ทุกครั้งเมื่อเข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 (9) มาตรา 32 และมาตรา 33 เมื่อผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 เนื่องจากสมาชิกภาพสิ้นสุดลงเมื่อถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ และผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่ง เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2543 และกรณีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2547 ส่วนกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีซึ่งต้องยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาเป็นเวลาหนึ่งปีนั้น ปรากฏว่าครบกำหนดระยะเวลาการยื่นบัญชีฯ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2548 แต่ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีฯ แต่อย่างใด ผู้ร้องได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี รวมทั้งได้ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. รวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม โดยการรวบรวมพยานเอกสารและสอบสวนปากคำพยานบุคคล รวมทั้งผู้ถูกร้อง ซึ่งในการเข้าชี้แจง

ต่อผู้ร้องดังกล่าว ผู้ถูกร้องทราบว่ามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้อง ทั้ง 3 กรณี คือ กรณีเข้ารับตำแหน่ง กรณีพ้นจากตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และได้ยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่ง และกรณีพ้นจากตำแหน่งแล้ว แต่ไม่ได้ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องดังกล่าวแสดงว่าผู้ถูกร้องทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องในกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี แต่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯดังกล่าว จึงถือได้ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีฯ แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรณีพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ส่วนที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า เหตุที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีเพราะสำคัญผิดว่าเมื่อยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งในวาระปี พ.ศ. 2547 แล้ว ก็ไม่ต้องยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีอีก เพราะเป็นช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกันประกอบกับทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ถูกร้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักโดยผู้ถูกร้องไม่มีเจตนาจะไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี สำหรับหนังสือจากสำนักงาน ป.ป.ช.ที่ส่งมานั้น ผู้ถูกร้องได้รับแต่ไม่ได้อ่านรายละเอียดทั้งหมดเพราะเข้าใจว่าเป็นการติดตามทวงถามให้ยื่นเอกสารประกอบการยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งครั้งใหม่เพิ่มเติม ซึ่งผู้ถูกร้องทราบดีอยู่แล้วว่าต้องยื่นเพิ่มเติม แต่ผู้ถูกร้องได้ถูกฟ้องคดีล้มละลาย จึงต้องรอยอดหนี้ที่เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อันเป็นการยกข้อต่อสู้ในทำนองว่า ผู้ถูกร้องมิได้จงใจไม่ยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีนั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 32 กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าวกับกำหนดให้ต้องยื่นพร้อมเอกสารประกอบ ซึ่งเป็นสำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินดังกล่าว รวมทั้งสำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ความในมาตรา 33 ยังกำหนดกรอบเวลาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องยื่นบัญชีฯ ถึง 3 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรก กรณีเป็นการเข้ารับตำแหน่ง ครั้งที่สอง กรณีเป็นการพ้นจากตำแหน่งและครั้งที่สามซึ่งเป็นกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี ทั้งนี้ก็เพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้มีข้อมูลในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าตลอดระยะเวลาที่ผู้นั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการแผ่นดิน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นมีทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ หากมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะได้แจ้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้น หรือทายาทหรือผู้จัดการมรดกของเขา แล้วแต่กรณีชี้แจงการได้มาของทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 38 ให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

ดังนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการรวมทั้งกรอบเวลาที่มาตรา 32 และมาตรา 33 กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการยื่นบัญชีฯ จึงเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานสำคัญที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคนต้องรับรู้ และตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่จะพึงต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงไม่ชอบที่ผู้ถูกร้องหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนใดจะอ้างความสำคัญผิดว่าการยื่นบัญชีฯ กรณีเข้ารับตำแหน่งในวาระใหม่เป็นการยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี เพราะแม้ว่าระยะเวลาในการยื่นบัญชีฯ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปีกับกรณีเข้ารับตำแหน่งในวาระใหม่จะเป็นเวลาใกล้เคียงกันและทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ยังคงมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ทุกกรณีตามที่กฎหมายกำหนด เพราะมิฉะนั้นกลไกการตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้จะไม่เกิดประสิทธิผลต่อการตรวจสอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้เลย ข้อแก้ตัวของผู้ถูกร้องตามคำชี้แจงจึงฟังไม่ขึ้น

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2547 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 34 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 31 ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 ข้อ 3

(3) รูปแบบการให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

ไม่มี

(4) รูปแบบการให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสารินทร์ สะอีดี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คณะกรรมการป้องกันและการปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสารินทร์ สะอีดี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ว่านายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้อง ดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543 ผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 291 วรรคหนึ่ง (6) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 32 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเรื่อง กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2543 ได้กำหนดเกณฑ์รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีรายได้ตามประกาศดังกล่าวมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง พ้นจากตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี จากการตรวจสอบปรากฏว่า ในปีงบประมาณ 2542 องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลามีรายได้รวมทั้งสิ้น จำนวน 135,050,024.65 บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าว มีผลทำให้ผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลามีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2543

ผู้ร้องได้ตรวจสอบ พบว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อผู้ร้อง กรณีเข้ารับตำแหน่งภายในสามสิบวัน จึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกร้องชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 4 ฉบับ โดยหนังสือฉบับที่ 1 ได้ส่งเป็นจดหมายลงทะเบียนตอบรับไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา และหนังสืออีก 3 ฉบับ จัดส่งเป็นจดหมายตอบรับถึงนายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้อง ตามภูมิลำเนาที่ปรากฏตามหลักฐานของสำนักบริหารการทะเบียน กระทรวงมหาดไทยปรากฏหลักฐานตามใบตอบรับของไปรษณีย์ว่า มีผู้รับแทน

นอกจากนี้ ผู้ร้องได้ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ช. รวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม ซึ่งเป็นพยานเอกสาร รวม 4 รายการ บันทึกคำให้การของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ถูกร้อง) และบันทึกคำให้การของพยานบุคคล ที่ให้การต่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. รวม 11 คน ประกอบกับผู้ถูกร้องและพยาน ได้ให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ช. ในชั้นสอบสวน

ผู้ร้องได้พิจารณาในการประชุมครั้งที่ 56/2546 เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2546 และมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบจึงเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ดังนี้

1. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง

2. ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดให้ นายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีฯ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง แล้วรับคำร้องไว้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ผู้ถูกร้องจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีฯ แต่มิได้ยื่นบัญชีฯ ต่อผู้ร้องภายในกำหนดเวลา และมิได้แจ้งเหตุต่อผู้ร้อง ผู้ร้องจึงมีหนังสือแจ้งไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาและผู้ถูกร้อง เพื่อให้ชี้แจงข้อเท็จจริง รวม 4 ฉบับ แต่ผู้ถูกร้องก็มิได้ยื่นบัญชีฯ หรือชี้แจงข้อเท็จจริงและเหตุผลแต่อย่างใด ผู้ถูกร้องอ้างว่า เหตุไม่ยื่นบัญชีฯ เพราะเข้าใจคลาดเคลื่อนและเข้าใจผิดว่า รายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คือ หนึ่งร้อยล้านบาท แต่จากพยานหลักฐานของผู้ร้องรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องทราบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา มีรายได้ในปี 2542 เกินกว่าหนึ่งร้อยล้านบาท ผู้ถูกร้องจึงต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อผู้ร้องภายในกำหนดเวลาตามกฎหมาย แต่ไม่ยื่นแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ที่ผู้ถูกร้องอ้างความเข้าใจผิดว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา มีรายได้ไม่ถึงหนึ่งร้อยล้านบาท เมื่อได้รับหนังสือจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลาผู้ถูกร้องไม่ได้อ่านข้อความให้ละเอียด ส่วนหนังสือของสำนักงานผู้ร้องที่ส่งมานั้นก็เข้าใจว่าเป็นการเตือนผู้ไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินโดยทั่วๆ ไปไม่ได้เจาะจงเฉพาะผู้ถูกร้อง และอ้างว่ามีปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและเรื่องหนี้สิน จนไม่สนใจที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติมนั้นเป็นข้อแก้ตัวที่รับฟังไม่ได้

มีประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยต่อไปว่า ผู้ถูกร้องจะถูกห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งใดๆ ทางการเมืองเป็นเวลาห้าปีนับตั้งแต่เมื่อใด

ปัญหานี้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2544 ไว้ว่าการพ้นจากตำแหน่งในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 วรรคหนึ่ง กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังดำรงตำแหน่งอยู่ขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดฯ ให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นตามมาตรา 292 หรือนับแต่วันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำดังกล่าวแล้วแต่กรณี และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใดๆ เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันครบกำหนดต้องยื่นหรือวันที่ผู้ร้องตรวจพบการกระทำดังกล่าว เมื่อผู้ถูกร้องยังดำรงตำแหน่งอยู่ จึงต้องให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ 5 มีนาคม 2543

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายสารินทร์ สะอีดี ผู้ถูกร้อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีเข้ารับตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 และต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ เป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ 5 มีนาคม 2543

(5) รูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม

ไม่มี

(6) รูปแบบการให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ

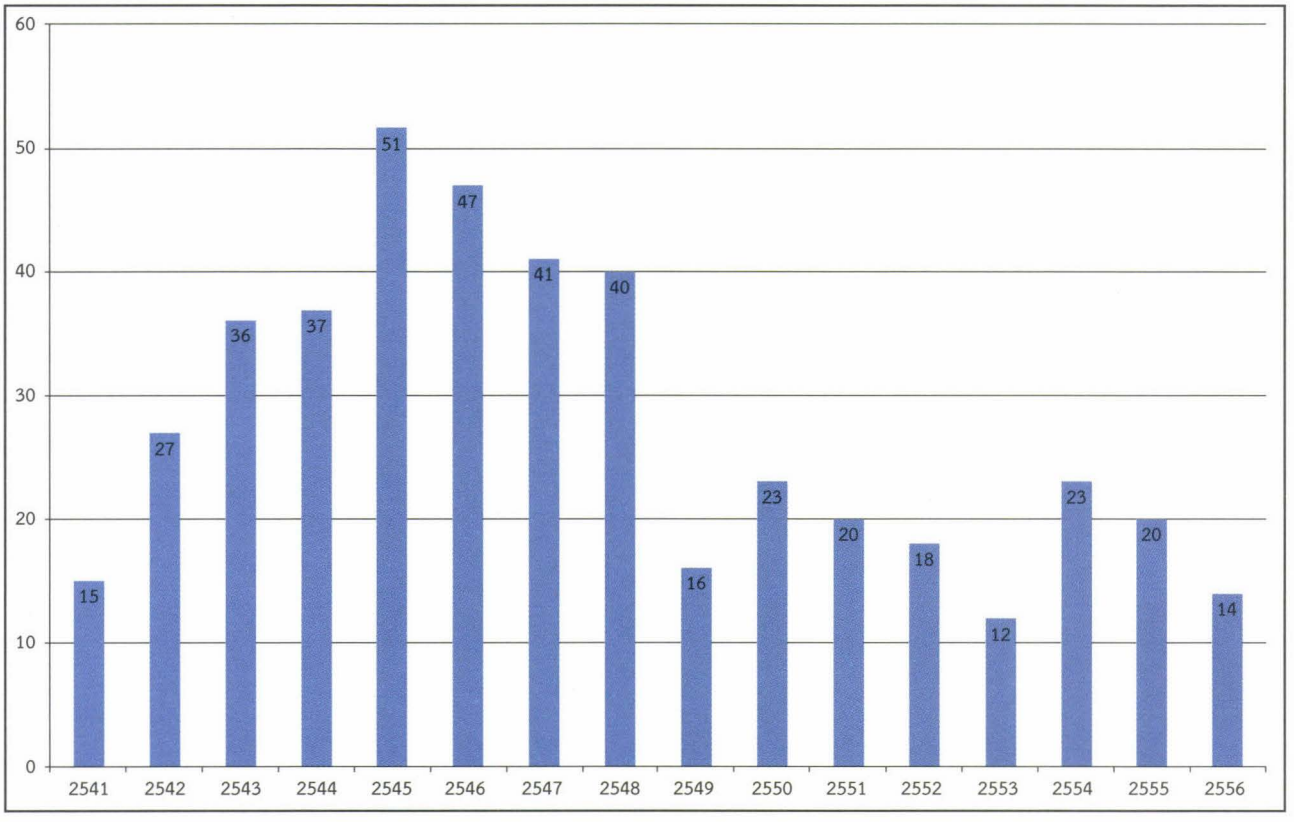
ไม่มี

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

ในเชิงสังคมวิทยา การให้เหตุผลโดยใช้ตรรกะทางกฎหมายเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างที่สุด เพราะเป็นวิถีที่ผู้ปฏิบัติจะสามารถคาดการณ์ผลของกฎหมายได้อย่างที่เรียกว่า "มีเหตุมีผล" (rational) และเป็นเพียงเหตุผลเดียวที่เรามีระบบศาลไว้พิจารณาคดี เพราะหมายความว่าเราให้เหตุผลเป็นตัวตัดสิน ไม่ใช่การเมืองหรือเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน ในฐานะที่เป็นการกระทำเชิงสถาบันที่เกิดขึ้นจากการใช้เหตุผล

ภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงจำนวนคำวินิจฉัยรายปีของศาลรัฐธรรมนูญ

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

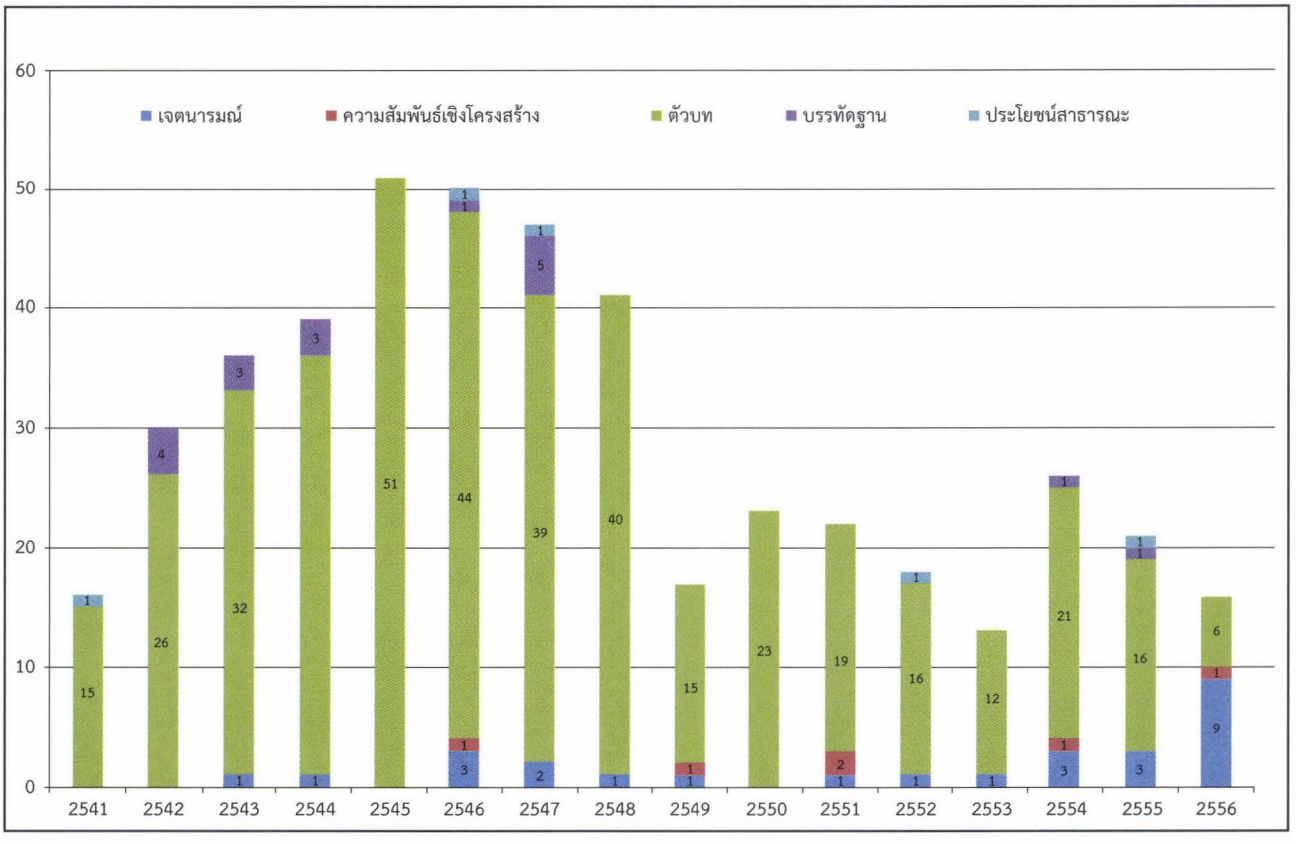
---

213 NEIL DUXBURY, PATTERNS OF AMERICAN JURISPRUDENCE 5 (1995).

214 *Id.* at 299.

จากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับแรกในปี พ.ศ.2541 ถึง พ.ศ.2556 ถึงคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 ที่อ่านคำวินิจฉัยในเดือนพฤศจิกายน 2556 รวมทั้งสิ้น 445 คำวินิจฉัย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยต่อเนื่องเป็นเวลา 16 ปี จำแนกตามปีได้ดังแผนภูมิข้างต้น

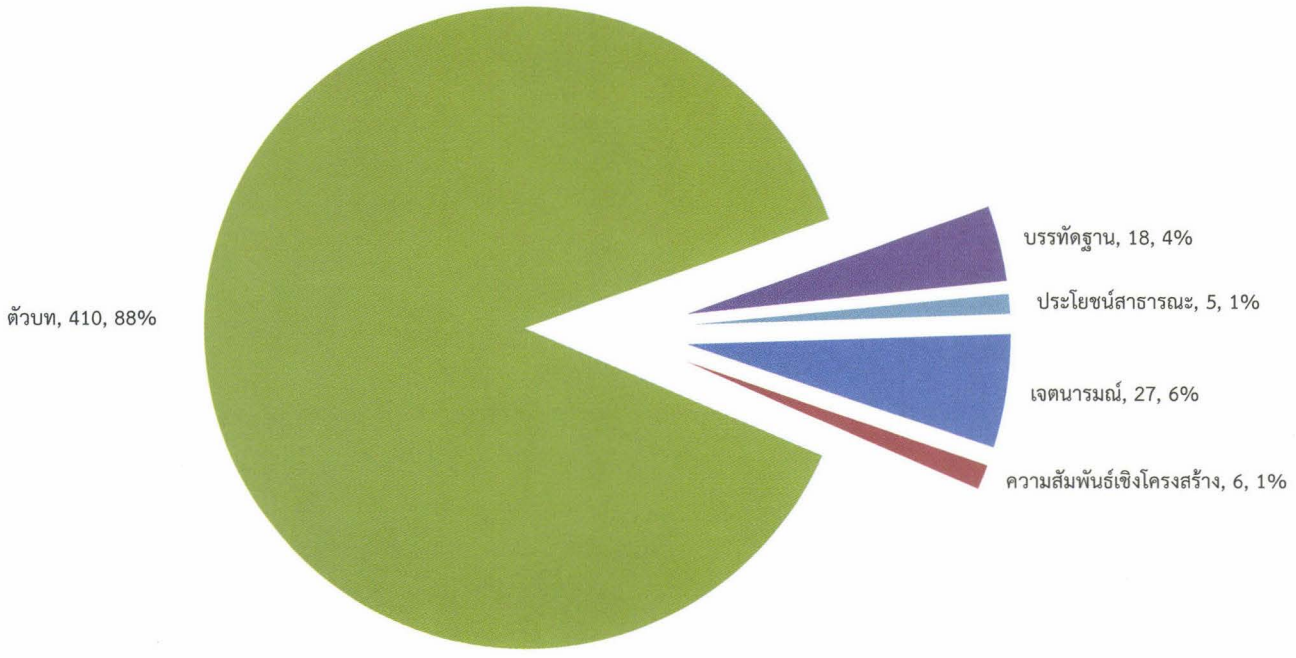
ภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงจำนวนคำวินิจฉัยรายปีของศาลรัฐธรรมนูญพร้อมจำแนกตามรูปแบบการให้เหตุผล

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

ในการศึกษาการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนี้จะเป็นการศึกษาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเพื่อจำแนกตามรูปแบบของการให้เหตุผล 6 แบบ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญไทยมีรูปแบบการให้เหตุผลที่ใช้อยู่จริง 5 แบบ ได้แก่ เจตนารมณ์ ตัวบท ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง บรรทัดฐาน และประโยชน์สาธารณะ แต่ยังไม่มีการวินิจฉัยในรูปแบบการให้เหตุผลตามจริยธรรม เมื่อพิจารณาตามรูปแบบการให้เหตุผลตามจำนวนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญก็จะพบว่ามีสัดส่วนการให้เหตุผลตามตัวบทซึ่งถือเป็นรูปแบบการให้เหตุผลที่เป็นพื้นฐานที่สุดเป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อเทียบกันกับการให้เหตุผลแบบอื่นๆ ตามแผนภูมิข้างต้น และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 88 จากจำนวนคำวินิจฉัยทั้งหมดตามที่แสดงในแผนภูมิวงกลมต่อไปนี้

ภาพที่ 6 แผนภูมิแสดงสัดส่วนทั้งหมดของรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

ในการศึกษานี้แยกพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีของรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 9 ประการเป็นหลัก ส่วนอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งถูกโอนไปให้เป็นขององค์กรอื่นนั้น จะนับต่อจากอำนาจ 9 ประการ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยมีอยู่ 1 ประการ คือ อำนาจศาลรัฐธรรมนูญเดิมที่มีอำนาจวินิจฉัยกรณีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินซึ่งในปัจจุบันได้กำหนดให้เป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยแสดงสรุปรูปแบบการให้เหตุผลดังภาพที่ 7 โดยจำแนกตามเขตอำนาจ 10 ประการ จะเห็นได้ว่ารูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทเป็นรูปแบบการให้เหตุผลที่มีสัดส่วนมากที่สุดตามการจำแนกตามเขตอำนาจ

(1) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(2) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(3) การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(4) การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่

(5) การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มิใช่ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป

(6) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

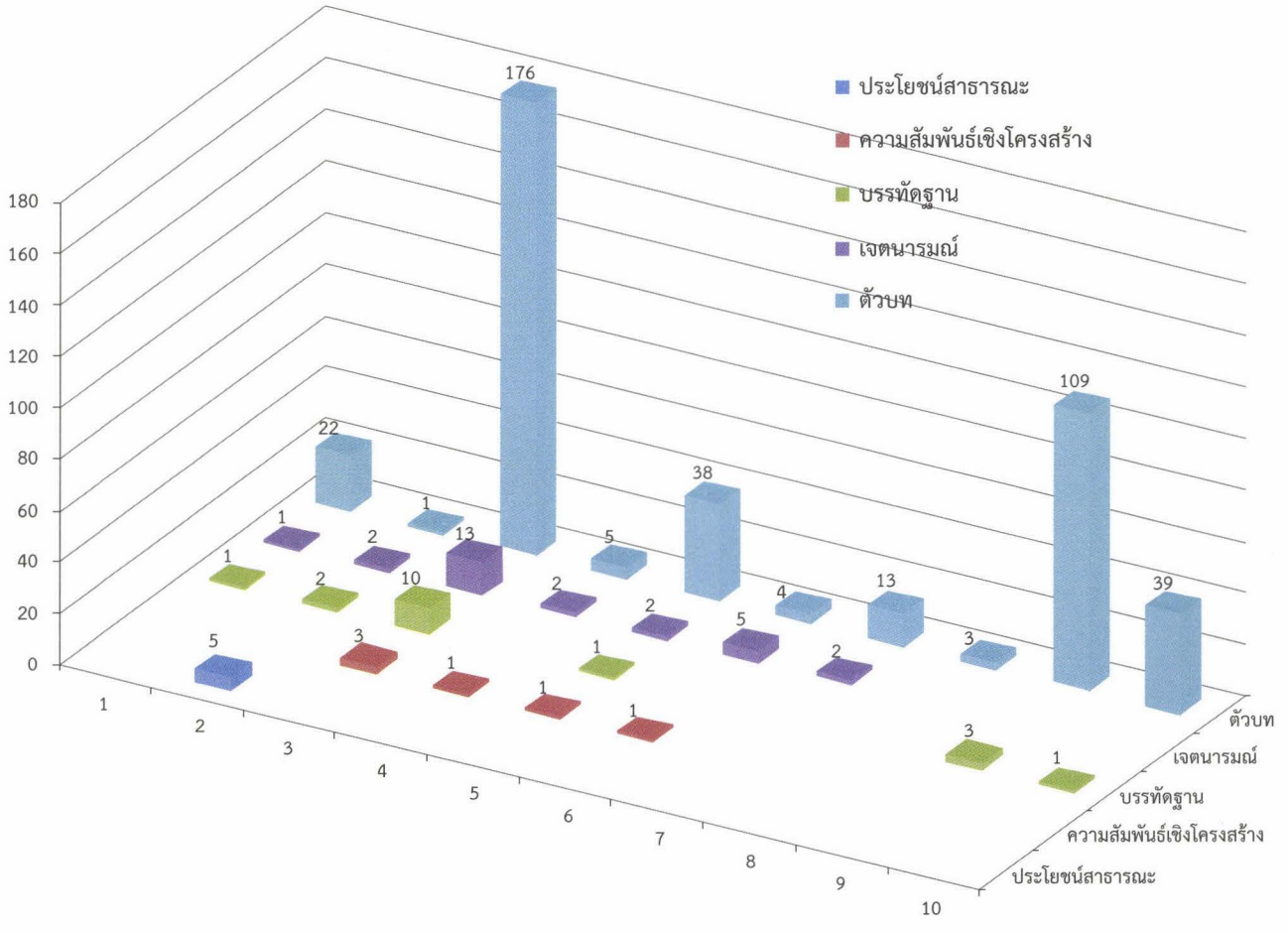
(7) การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

(8) การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่

(9) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

(10) อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจงใจไม่ยื่นรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบแก่คณะกรรมการป้องกันการทุจริตแห่งชาติ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540)

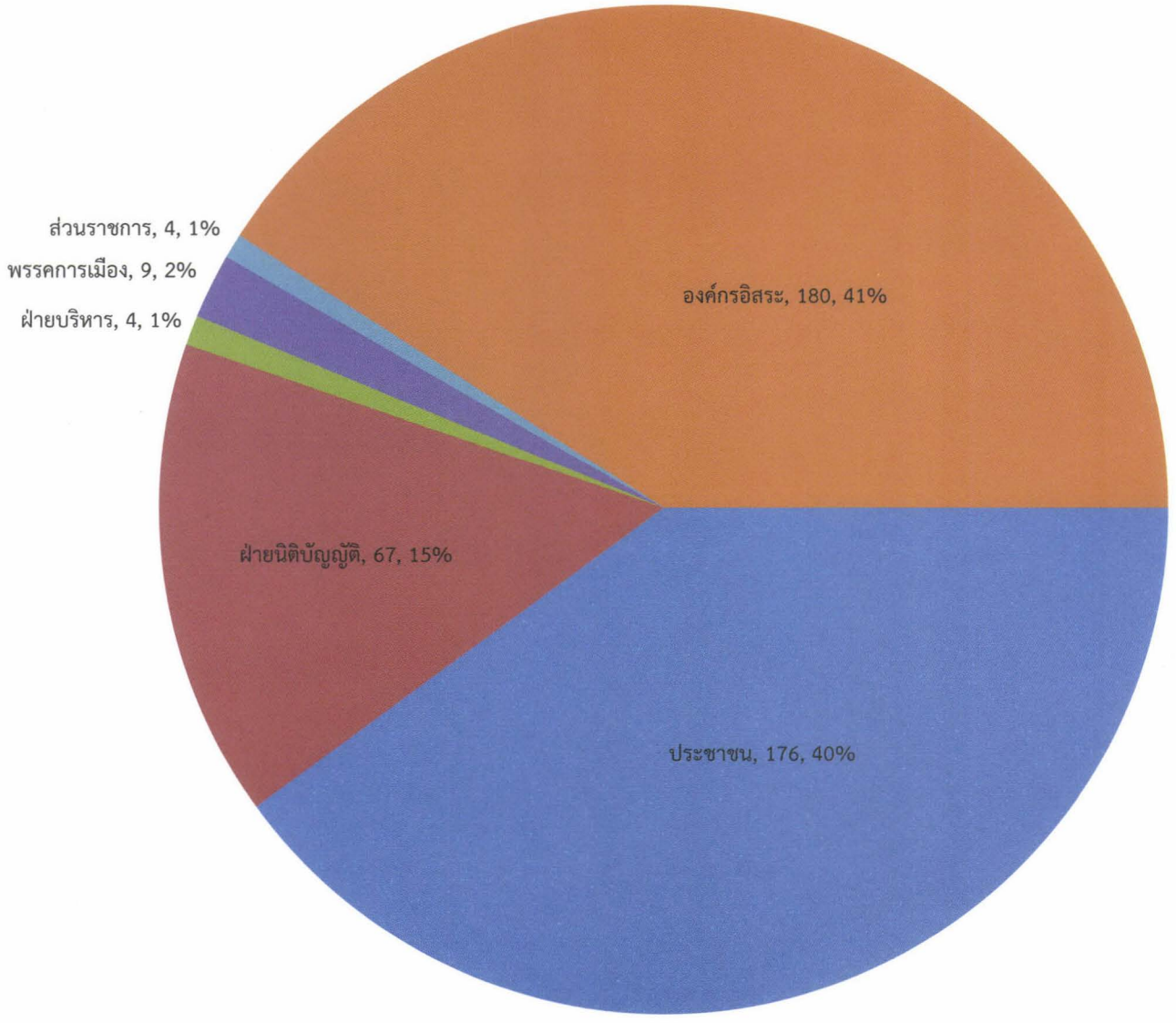
ภาพที่ 7 แผนภูมิแสดงจำนวนรูปแบบการให้เหตุผลของคำวินิจฉัย
ศาลรัฐธรรมนูญจำแนกตามเขตอำนาจ 10 ประการ

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

ในการศึกษานี้จึงตอบคำถามตามสมมติฐานสำคัญว่าการใช้เหตุผลรูปแบบต่างๆตามที่แสดงมานั้นสอดคล้องกับทฤษฎีของ Ginsburg (2003) ที่เสนอว่าประเทศกำลังพัฒนาที่บรรจุเนื้อหาการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Judicial Review) เอาไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นก็เพื่อเป็นหลักประกันทางการเมือง (insurance theory) สำหรับเสียงข้างน้อยที่จะสำรวจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และเพื่อกำหนดเป็นข้อผูกพัน (commitment theory) ว่าการดำเนินการทุกอย่างของฝ่ายบริหารเองสามารถตรวจสอบได้ โดยเปิดพื้นที่กลางให้สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาและถกเถียงกันตามกระบวนการ ซึ่งผลของมันจะนำไปสู่คำวินิจฉัยอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

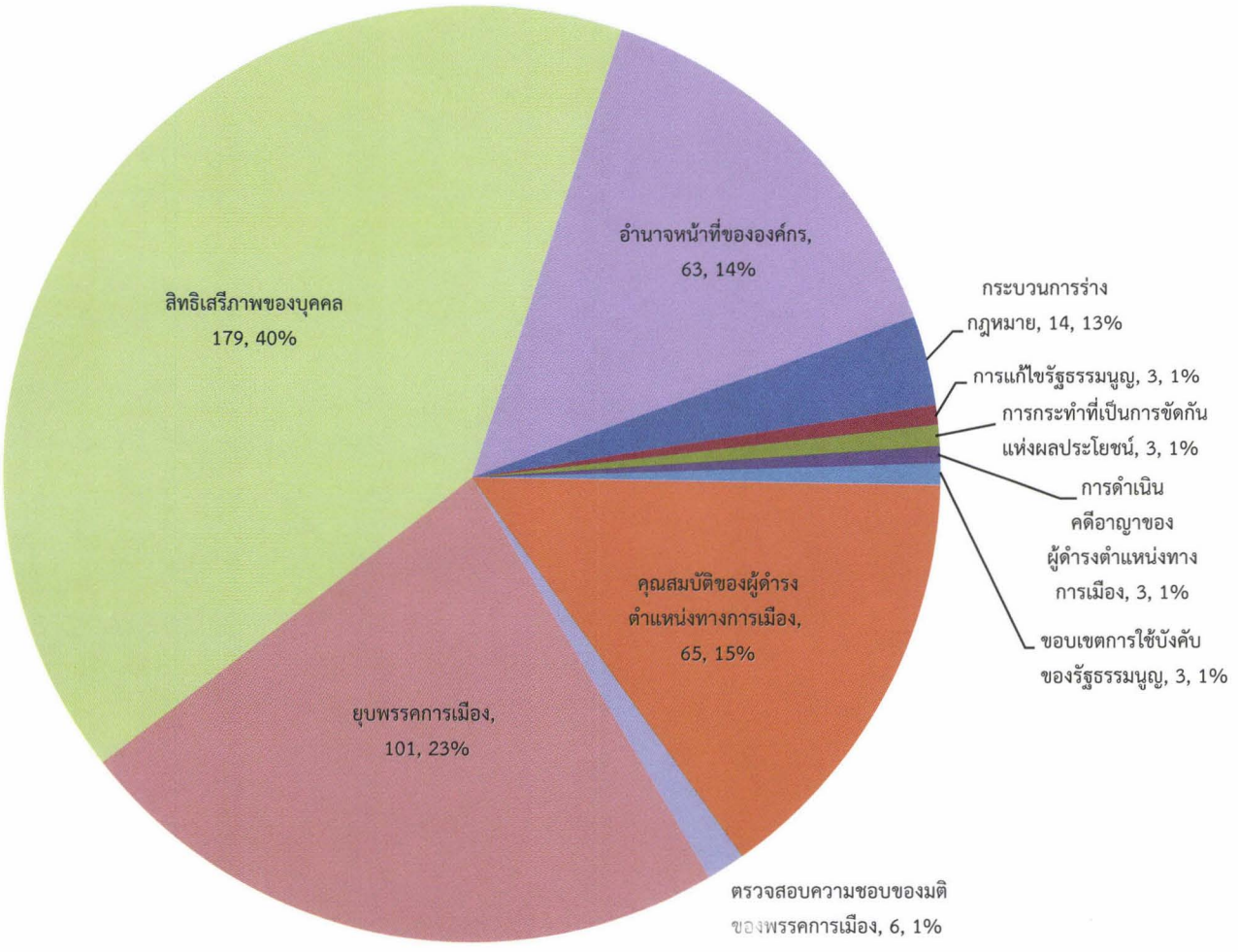
ภาพที่ 8 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของฝ่ายต่างๆที่ใช้สิทธิร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสัดส่วนกว่า 96% ของคำวินิจฉัยทั้งหมดเป็นพื้นที่หลักสำหรับองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ฝ่ายนิติบัญญัติ และภาคประชาชนในการตรวจสอบหรือถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายบริหารเสียงข้างมาก

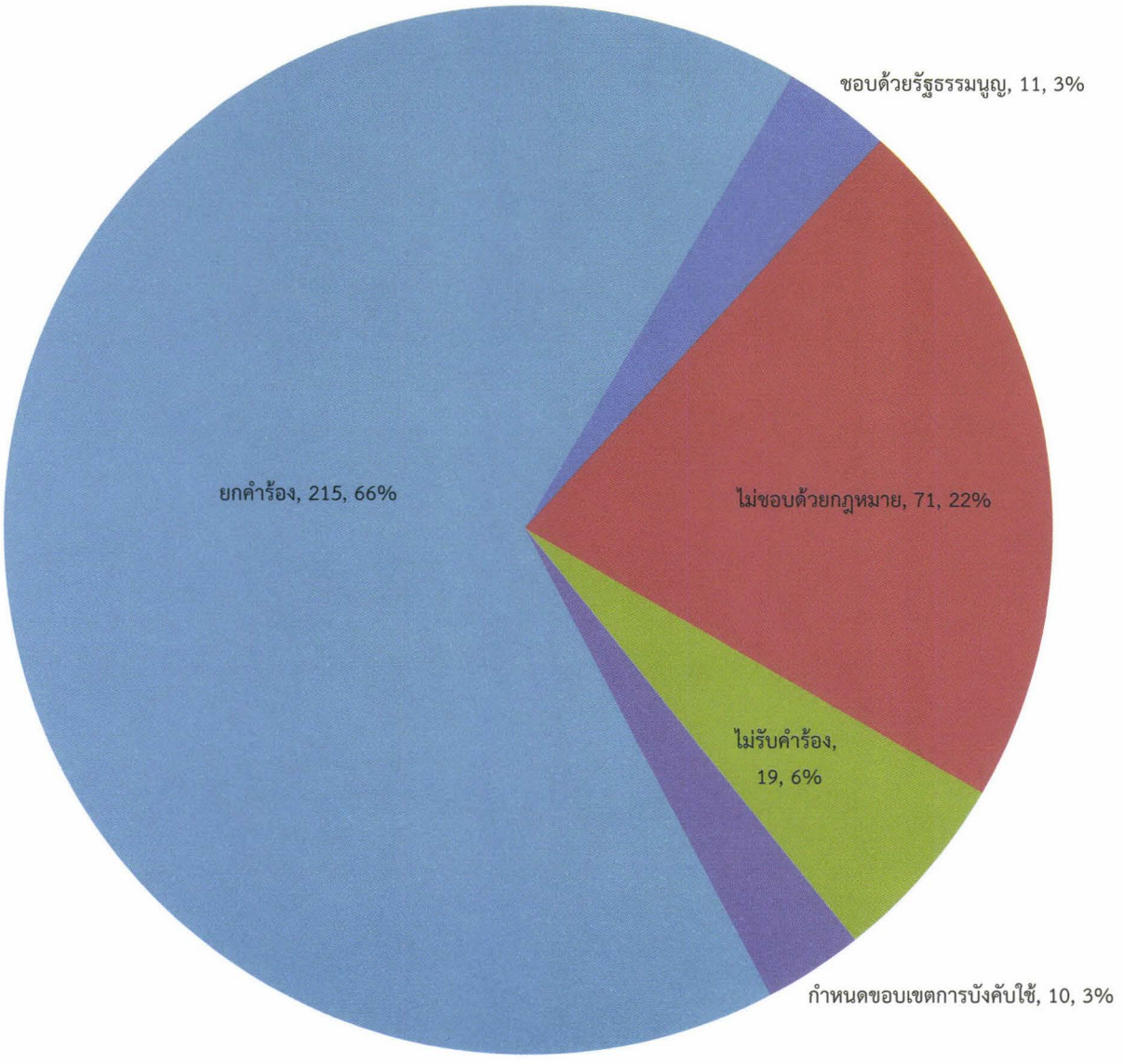
ภาพที่ 9 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของประเด็นเนื้อหาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสัดส่วนกว่า 40% ของคำวินิจฉัยทั้งหมดเป็นพื้นที่หลักในการวินิจฉัยประเด็นสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ และประมาณ 14% เป็นเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ภาพที่ 10 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของผลคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะส่วน
ที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้เขียน

จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญปรากฏสัดส่วนกว่า 70% ของคำวินิจฉัยเป็นการยกคำร้องและไม่รับคำร้อง มีเพียง 22% ที่มีคำวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นสัดส่วนในทิศทางเดียวกันกับตัวอย่างของต่างประเทศ

จากการศึกษารูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับแรกในปี พ.ศ. 2541 ถึง พ.ศ. 2556 ถึงคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 ที่ได้มีการอ่านคำวินิจฉัยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 รวมทั้งสิ้น 445 คำวินิจฉัย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยต่อเนื่องเป็นเวลา 16 ปี ได้ข้อสรุปว่า การใช้เหตุผลรูปแบบต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 4 นั้นสอดคล้องกับทฤษฎีของ Ginsburg (2003) ที่เสนอว่าประเทศกำลังพัฒนาที่บรรจุเนื้อหาการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (Judicial Review) เอาไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศนั้นก็เพื่อเป็นหลักประกันทางการเมือง (insurance theory) สำหรับเสียงข้างน้อยที่จะสำรวจตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และเพื่อกำหนดเป็นข้อผูกพัน (commitment theory) ว่าการดำเนินการทุกอย่างของฝ่ายบริหารเองสามารถตรวจสอบได้ โดยเปิดพื้นที่กลางให้สามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาและถกเถียงกันตามกระบวนการ ซึ่งผลของมันจะนำไปสู่คำวินิจฉัยอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

นอกจากนั้น คณะวิจัยได้ศึกษารูปแบบการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่แรกเริ่มจัดตั้งในปี พ.ศ. 2541 จนถึงปี พ.ศ. 2556 มีข้อค้นพบสำคัญตามรายงานพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญใช้รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทมากที่สุดถึงร้อยละ 88 และส่วนใหญ่เป็นคำวินิจฉัยที่ค่อนข้างกระชับในประเด็นที่ให้เหตุผลแทบไม่มีเลยที่ศาลจะถกแถลงในประเด็นอื่นๆ หรือใช้รูปแบบการให้เหตุผลอื่นๆ ประกอบคำวินิจฉัยเพิ่มเติมไปจากเหตุผลหลักของคำวินิจฉัยนั้นๆ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ว่า ศาลรัฐธรรมนูญใช้รูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบทมากที่สุดถึงร้อยละ 88 และส่วนใหญ่เป็นคำวินิจฉัยที่ค่อนข้างกระชับในประเด็นที่ให้เหตุผล แทบไม่มีเลยที่ศาลจะถกแถลงในประเด็นอื่นๆ หรือใช้รูปแบบการให้เหตุผลอื่นๆ ประกอบคำวินิจฉัยเพิ่มเติมไปจากเหตุผลหลักของคำวินิจฉัยนั้นๆ ดังนั้น เพื่อให้การให้เหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีการถกแถลงในประเด็นต่างๆ ให้รอบด้าน และใช้รูปแบบการให้เหตุผลอื่นๆ ประกอบคำวินิจฉัยเพิ่มเติมไปจากเหตุผลหลักของคำวินิฉัยนั้นๆ จึงเสนอให้มีการกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับรูปแบบการให้เหตุผลคำวินิฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดังปรากฏรายละเอียดดังนี้

แนวปฏิบัติสำหรับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อ 1 วัตถุประสงค์ของแนวปฏิบัติ

1.1 ศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกหลักอย่างเป็นทางการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ขั้นตอนกระบวนการขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และตัวบทกฎหมาย เป็นต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นเสมือนกลไกที่ทำหน้าที่แก้เงื่อนปมที่อาจจะมีขึ้นมา ทั้งจากความไม่ชัดเจนของรัฐธรรมนูญ ตัวบทกฎหมาย หรือกรณีอื่นๆ ที่หาข้อยุติไม่ได้เพราะไม่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ

1.2 ประเด็นปัญหาที่จะขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เป็นประเด็นใหม่ที่ไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นมาก่อน ดังนั้นการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เพียงแค่การปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายเท่านั้น แต่ยังจะต้องทำหน้าที่สำคัญยิ่งคือ การพิจารณาข้อเท็จจริงใหม่เพื่อตีความและสร้างบรรทัดฐานของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารในการผลักดันกฎหมายที่อาจกระทบสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ ภาระหน้าที่นี้เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาแล้วในศาลสูงต่างๆ ทั่วโลกทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ[215]

---

[215] See RICHARD BELLAMY, POLITICAL CONSTITUTIONALISM: A REPUBLICAN DEFENCE OF THE CONSTITUTIONALITY OF DEMOCRACY (2007); Jeremy Waldron, *The Core of the Case against Judicial Review,* 115 THE YALE LAW JOURNAL 1346–1406 (2006); Andreas von Staden, *The democratic legitimacy of judicial review beyond the state: Normative subsidiarity and judicial standards of review,* 10 INT J CONSTITUTIONAL LAW 1023–1049 (2012).

1.3 ความไม่เห็นด้วยกับการทำหน้าที่ของศาลโดยเฉพาะในกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นมีอยู่โดยตลอดทั่วโลก เหตุผลหลักประการแรกที่หยิบยกขึ้นมาคัดค้านการวินิจฉัยของฝ่ายตุลาการต่อการทำงานของฝ่ายบริหารก็คือ การตรวจสอบความชอบดังกล่าวขัดต่อหลักการตามกระบวนการประชาธิปไตย[216] เพราะการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำต่างๆของฝ่ายบริหารเป็นการให้สิทธิพิเศษแก่คนกลุ่มเล็กๆ ที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนและไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน จึงเป็นการแยกส่วนออกจากประชาชนและเป็นการเพิกเฉยต่อหลักตัวแทนและสิทธิความเท่าเทียมกันทางการเมืองที่ต้องธำรงรักษาไว้[217]

1.4 ที่ผ่านมาศาลรัฐธรรมนูญได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในหลายกรณี ส่วนใหญ่เห็นว่าการให้เหตุผล (Rationalization) ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่ชัดเจน ยึด "รูปแบบ" (Formal) มากกว่า "สารัตถะ" (Substantive) อีกทั้งยัง "คาดหมายไม่ได้" (Irrational) ตามสมควรซึ่งผลของคำวินิจฉัย[218]

1.5 สาเหตุหลักที่ทำให้มีประเด็นปัญหาการตีความและให้เหตุผลปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญนั้นมาจากปัญหาที่รับรู้กันทั่วไปในวงวิชาการทางรัฐธรรมนูญที่เรียกว่า "ปัญหาความไม่ชัดเจนของตัวบท" (Problem of Indeterminacy) ที่จริงแล้วปัญหาความไม่ชัดเจนของตัวบทรัฐธรรมนูญนั้นไม่ใช่เพราะรัฐธรรมนูญไม่มีความชัดเจน แต่เป็นความเห็นที่ไม่ตรงกันของผู้อ่านรัฐธรรมนูญ ที่มีข้อมูลไม่ตรงกัน และประสบการณ์ที่ผ่านมาของแต่ละคนแตกต่างกัน ผู้อ่านแต่ละคนมีมุมมองไม่เหมือนกันย่อมมีคำถามในใจที่แตกต่างกันไป มีแนวโน้มที่จะแสวงหาข้อมูลและค้นหาหลักฐานอ้างอิงแตกต่างกันไป มีความเห็นว่าส่วนใดของตัวบทเป็นสาระสำคัญของประเด็นปัญหาในขณะที่อีกส่วนหนึ่งของตัวบทนั้นไม่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาแตกต่างกันไป และย่อมทำให้ได้ข้อสรุปว่าตัวบทที่แท้จริงนั้นมีความหมายอย่างไรแตกต่างกันไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้[219]

1.6 การให้เหตุผลโดยใช้ตรรกะทางกฎหมายจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างที่สุด เป็นวิถีที่บุคคลจะสามารถคาดการณ์ผลของกฎหมายได้อย่างที่เรียกว่า "มีเหตุมีผล" (Rational) ซึ่งเป็นเพียงเหตุผลเดียวในการมีระบบศาลไว้พิจารณาคดีแยกออกจากการตัดสินใจทางการเมือง โดยมีนัยยะสำคัญว่าการวินิจฉัยคดีนั้นให้เหตุผลเป็นตัวตัดสินไม่ใช่การเมืองหรือเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน[220]

1.7 แนวปฏิบัตินี้จึงมีขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทราบถึงหลักการและรูปแบบสำคัญในการให้เหตุผลเพื่อวินิจฉัยคดี เพื่อแก้ปัญหาที่มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าการให้เหตุผลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่ชัดเจนและคาดหมายผลของคดีไม่ได้ตามสมควร

ข้อ 2 ขอบเขตของแนวปฏิบัติ

2.1 เอกสารฉบับนี้ไม่ใช่กฎ ไม่ใช่ข้อบังคับ ไม่ใช่ประมวลจริยธรรม และไม่มีค่าบังคับเป็นการวางหลักการใดๆ แก่การทำคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

2.2 เอกสารฉบับนี้เป็นเพียงข้อมูลที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้แก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น อาจมีความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ หรือขาดตกบกพร่องในบางประเด็น ผู้สนใจอาจศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมส่วนที่เกี่ยวกับหลักการทั่วไปของการให้เหตุผลและผลการศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญไทยกับต่างประเทศได้ในรายงานโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง"รูปแบบและลักษณะการให้เหตุผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ" หรือศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆได้จากแหล่งอ้างอิงที่ให้ไว้ในเชิงอรรถของเอกสาร

---

[216] ALEXANDER M. BICKEL, THE LEAST DANGEROUS BRANCH: THE SUPREME COURT AT THE BAR OF POLITICS (1962).

[217] Jeremy Waldron, *The Core of the Case against Judicial Review,* 115 THE YALE LAW JOURNAL 1346, 1353 (2006).

[218] ดู อมร จันทรสมบูรณ์, *กรณีศึกษา - case study คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 15/2553 (กรณียุบพรรคประชาธิปัตย์),* PUB-LAW.NET (16 มกราคม 2554); ณรงค์เดช สรุโฆษิต, *หมายเหตุท้ายคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่,* PUB-LAW.NET (23 เมษายน 2555)

[219] PHILIP BOBBITT, CONSTITUTIONAL INTERPRETATION 31-42 (1991), see also K. N. Llewellyn, *Constitution as an Institution,* The, 34 COLUM. L. REV. 1 (1934); Owen M. Fiss, *Objectivity and Interpretation,* 34 STAN. L. REV. 739 (1981).

[220] NEIL DUXBURY, PATTERNS OF AMERICAN JURISPRUDENCE 5 (1995).

ข้อ 3 หลักการถกแถลงของคำวินิจฉัย

3.1 ในทางทฤษฎีการตัดสินใจร่วมกันขององค์กรนั้นจำเป็นต้องมีการถกแถลง (deliberation) ก็เพื่อวัตถุประสงค์อย่างน้อย 6 ประการได้แก่ (1) เพื่อแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน (2) เพื่อไม่ให้ยึดติดอยู่กับเหตุผลด้านเดียวของตนเอง (3) เพื่อกระตุ้นให้แสวงหาทางออกของปัญหาร่วมกัน (4) เพื่อตัดสินใจร่วมกันเลือกสิ่งที่ดีที่สุดในนามขององค์คณะ (5) เพื่อปรับปรุงทัศนคติส่วนตนทั้งในด้านความรู้และจริยธรรม (6) เพื่อยอมรับการตัดสินใจร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วสำหรับองค์คณะโดยรวม

3.2 แม้โดยทั่วไปในคำพิพากษาและคำสั่งของฝ่ายตุลาการ จักต้องมีคำวินิจฉัยที่ตรงตามประเด็นแห่งคดีให้เหตุผลแจ้งชัดและสามารถปฏิบัติตามนั้นได้ และผลของคำพิพากษาโดยหลักมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการจึงให้ความสำคัญและเน้นที่การใช้ถ้อยคำและโวหารที่รัดกุมเข้าใจง่าย ไม่ฟุ่มเฟือยข้อความอื่นใดอันไม่เกี่ยวกับการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีโดยตรง หรือไม่ทำให้การวินิจฉัยประเด็นดังกล่าวชัดแจ้งขึ้นจึงไม่พึงปรากฏอยู่ในคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

3.3 แต่กรณีปัญหาตามรัฐธรรมนูญนั้นแตกต่างจากกรณีการพิพากษาคดี เพราะไม่ใช่เพียงแค่การตีความและปรับบทกฎหมายแก่ข้อเท็จจริงของคดีเท่านั้น แต่ทุกกรณีปัญหาตามรัฐธรรมนูญมีนัยยะอันเป็นสาระสำคัญในการตัดสินปัญหาความเห็นที่ขัดแย้งไม่ตรงกันของสังคมโดยรวมและเป็นรากฐานของการดำเนินการใดๆในสังคมต่อไป ผลกระทบของการวินิจฉัยคดีทางรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้มีผลเฉพาะแก่กรณีที่เป็นปัญหาเท่านั้น แต่ยังผูกพันหน่วยงานและองค์กรต่างๆ รวมถึงเป็นการกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมอีกด้วย และความเห็นที่ไม่ตรงกันนี้เองที่เป็นพื้นฐานความจำเป็นในการถกแถลงอย่างกว้างขวางในประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของคดี

3.4 ในการวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ แม้การถกแถลงในบางประเด็นจะไม่ส่งผลโดยตรงต่อผลของคำวินิจฉัย แต่ก็จำเป็นที่จะต้องมีการถกแถลงเพื่ออธิบายความเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องนั้นให้เห็นชัดเจนว่าไม่เกี่ยวข้องแก่กรณีที่วินิจฉัยอย่างไร การละเว้นไม่กล่าวถึงประเด็นใดประเด็นหนึ่งเพราะเกรงว่าจะฟุ่มเฟือยไม่รัดกุม จึงกลายเป็นการสร้างความเคลือบแคลงสงสัย เพราะสาธารณะย่อมคาดหวังให้ตุลาการอธิบายและให้เหตุผลอย่างชัดแจ้งในทุกประเด็น

3.5 การถกแถลงคดีจึงไม่ใช่เพียงแค่การอ่านคำวินิจฉัยส่วนตนให้ฟังแก่กันละกันเท่านั้น แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความเห็นและข้อโต้แย้งในแต่ละประเด็น อย่างน้อยก็ด้วยเหตุผลรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้เป็นการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน ไม่ยึดติดอยู่กับเหตุผลด้านเดียวของตนเอง และเพื่อตัดสินใจร่วมกันเป็นเหตุผลสาธารณะ (Public Reason) ให้แก่สังคม

3.6 ตุลาการจึงพึงถกแถลงประเด็นต่างๆในคำวินิจฉัยให้ครบถ้วนรอบด้าน โดยอย่างน้อยควรตรวจสอบรูปแบบการให้เหตุผลของตนและองค์คณะตามข้อ 5

ข้อ 4 หลักฉันทามติของคำวินิจฉัย

4.1 การถกแถลงเพื่อวินิจฉัยคดีนั้นแตกต่างจากการถกแถลงเพื่อการตรากฎหมายของสภานิติบัญญัติ เพราะโดยสภาพการทำงานของสภาเต็มไปได้ด้วยการแข่งขัน (to win) ให้ได้เสียงข้างมาก จึงไม่ใช่ความคาดหวังตั้งแต่แรกที่ฝ่ายหนึ่งจะยอมรับฟังและเห็นคล้อยตามเหตุผลที่ดีเยี่ยมของอีกฝ่าย เป้าหมายของการถกแถลงในสภาจึงไม่ใช่การให้เหตุผลแนวโน้มใจซึ่งกันและกัน แต่เป็นการให้เหตุผลแก่บุคคลภายนอกสภา (external deliberation) ได้แก่ ภาคประชาสังคม ผู้มีสิทธิออกเสียง สื่อมวลชน เป็นต้น เพื่อให้ได้กระแสการยอมรับและแรงกดดันในการออกกฎหมายที่ฝ่ายตนต้องการ การลงคะแนนตัดสินด้วยเสียงข้างมากดังกล่าวจึงมีนัยยะเป็นการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องไม่ใช่การให้เหตุผลว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด

---

[221] James D. Fearon, *Deliberation as Discussion,* in DELIBERATIVE DEMOCRACY 44 (Jon Elster ed., 1998).

[222] ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ หมวด 2 จริยธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในทางอรรถคดี ข้อ 12 วรรคสอง

4.2 ในขณะที่การวินิจฉัยคดีนั้นโดยหลักการแล้วเป็นการรับฟังข้อโต้แย้งของฝ่ายต่างๆทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพื่อถกแถลงให้ครบถ้วนรอบด้านก่อนที่จะตัดสินคดี (to decide) ในฐานะที่เป็นคำวินิจฉัยร่วมกันขององค์กร การวินิจฉัยอรรถคดีจึงต้องดำเนินไปเพื่อแสวงหาฉันทามติเป็นอันดับแรกอันเป็นข้อยุติที่ตุลาการทุกคนภายหลังจากที่ประมวลความเห็นทั้งหลายร่วมกันแล้วเห็นว่าเป็นสิ่งที่ชอบตามรัฐธรรมนูญและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคม การถกแถลงจึงเป็นไปเพื่อให้เหตุผลระหว่างกันในองค์คณะ (internal deliberation) เป็นการเปิดกว้างเพื่อรับฟังเหตุผลของตุลาการทุกท่านเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นเหตุผลที่ดีที่สุด[223] ในฐานะที่เป็นเหตุผลสาธารณะที่จะเผยแพร่แก่ประชาชนในท้ายที่สุด (external deliberation)

4.3 ฉันทามติไม่ใช่มติเอกฉันท์ที่ตุลาการทุกคนเห็นพ้องต้องกัน แต่หมายถึงมติที่ทุกคนเห็นว่ายอมรับได้ และให้การสนับสนุนได้ แม้จะไม่เป็นไปตามที่ตนเองเห็นว่าควรจะเป็นทั้งหมด ฉันทามติจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการถกแถลงเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเหตุผลอย่างครบถ้วนรอบด้านเท่านั้น การแสวงหาฉันทามติจึงเป็นกระบวนการที่ตุลาการทุกคนในคณะมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการให้เหตุผลเพื่อให้ได้มติและคำวินิจฉัยที่ดีที่สุดขององค์คณะโดยรวม ไม่ใช่การยืนกรานในเหตุผลโดยไม่ฟังเหตุผลอื่น ไม่ใช่การแข่งขันเพื่อการเอาชนะด้วยเหตุผลเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จึงเป็นธรรมดาที่ฉันทามติอาจประกอบด้วยความเห็นไม่คัดค้าน ความเห็นเพิ่มเติม หรือการสงวนความเห็น ในคำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการแล้วแต่กรณี

4.4 การถกแถลงและให้เหตุผลเพื่อให้ได้ฉันทามติระหว่างกัน ไม่ใช่การพูดคุยเพื่อการประนีประนอมระหว่างกันและยิ่งไม่ใช่การยอมผ่อนปรนหรือบิดเบือนหลักการตามรัฐธรรมนูญโดยเห็นแก่ประโยชน์อย่างอื่นเชิงนโยบาย แต่การถกแถลงต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งการวินิจฉัยคดีให้ครบถ้วนรอบด้านโดยแท้ แม้ที่สุดแล้วจะไม่สามารถได้มาซึ่งฉันทามติ ก็ต้องเป็นเพราะความไม่ชัดเจนของรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ

4.5 ที่ผ่านมาการวินิจฉัยตัดสินคดีด้วยเสียงข้างมากนั้นยังคงเป็นวิธีการหลักในการตัดสิน ไม่เพียงแต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่เป็นเช่นนี้ทุกแห่งทั่วโลก และจะยังคงมีความจำเป็นต้องตัดสินอรรถคดีต่อไปอีกด้วยเสียงข้างมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุที่โดยสภาพของประเด็นที่ต้องวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญที่มีความเห็นที่ขัดแย้งกันเป็นพื้นฐานทำให้เป็นไปได้ยากที่จะแสวงหาฉันทามติได้โดยง่าย อย่างไรก็ดี ตุลาการพึงตระหนักไว้ว่าการวินิจฉัยด้วยเสียงข้างมากนี้เองที่ทำให้ความยอมรับนับถือในเหตุผลคำวินิจฉัยของศาลนั้นถูกลดทอนให้ด้อยคุณค่าลงไปไม่ต่างอะไรจากการลงคะแนนในสภานิติบัญญัติ[224]

4.6 ในกรณีที่เห็นพ้องหรือไม่คัดค้านกับเหตุผลหรือมติของคำวินิจฉัยในประเด็นใดๆ และมีเหตุผลเพิ่มเติมหรือมีรูปแบบการให้เหตุผลที่แตกต่างออกไป ตุลาการพึงทำความเห็นเพื่อให้เหตุผลเฉพาะประเด็นนั้นไว้ในคำวินิจฉัยส่วนตน

4.7 ในกรณีที่ไม่เห็นพ้องกับเหตุผลหรือมติของคำวินิจฉัยในประเด็นใดๆ ตุลาการพึงทำความเห็นแย้งในคำวินิจฉัยส่วนตนเฉพาะประเด็นนั้น

4.8 ดังนั้นตุลาการพึงถกแถลงอย่างกว้างขวางเพื่อวินิจฉัยคดีด้วยฉันทามติเป็นอันดับแรก อันจะเป็นข้อยืนยันว่าตุลาการได้พิจารณาและถกแถลงด้วยเหตุผลอย่างครบถ้วนรอบด้านแล้ว

---

[223] See John Ferejohn & Pasquale Pasquino, *Constitutional Courts as Deliberative Institutions,* in CONSTITUTIONAL JUSTICE, EAST AND WEST 35 (Wojciech Sadurski ed., 2002); Pasquale Pasquino John Ferejohn, Constitutional Adjudication: Lessons From Europe, 82 TEXAS LAW REVIEW 1671, 1692 (2004).

[224] See, e.g., Jeremy Waldron, The Core of the Case against Judicial Review, 115 THE YALE LAW JOURNAL 1382–1386 (2006); JEREMY WALDRON, LAW AND DISAGREEMENT (1999).

ข้อ 5 รูปแบบของการให้เหตุผล

5.1 โดยทั่วไปรูปแบบการให้เหตุผลทางกฎหมายจักต้องอ้างอิงตามตัวอักษรหรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นๆ เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วยให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป[225]

5.2 กระนั้นรูปแบบการให้เหตุผลดังกล่าวก็เป็นรูปแบบโดยกว้างเพื่อการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายเป็นหลัก แต่ในประเด็นตามรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ เป็นประเด็นปัญหาของตัวบทรัฐธรรมนูญที่มีศักดิ์สูงกว่าบทบัญญัติกฎหมายทั่วไป เป็นการพิจารณากรณีปัญหาที่มีนัยยะอันเป็นสาระสำคัญในการตัดสินปัญหาความเห็นที่ขัดแย้งไม่ตรงกันของสังคมโดยรวมและเป็นรากฐานของการดำเนินการใดๆในสังคมต่อไป

5.3 การให้เหตุผลต่อปัญหาทางรัฐธรรมนูญจึงมีลักษณะพิเศษที่ต้องคำนึงถึงประเด็นแวดล้อมอื่นๆ หลายประการ และอาจแบ่งแยกรูปแบบการให้เหตุผลดังกล่าวออกไปได้หลายลักษณะ อย่างไรก็ดีมีรูปแบบการให้เหตุผลทางรัฐธรรมนูญที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง 6 แบบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้เหตุผลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ[226]

5.4 รูปแบบที่ 1 การให้เหตุผลตามเจตนารมณ์ (Orignalism) หรือบางครั้งก็เรียกว่า การให้เหตุผลเชิงประวัติศาสตร์ (Historicalism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างหรือเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เช่น การให้เหตุผลว่าไม่เป็นที่แน่ชัดที่จะยืนยันได้ว่ามีเจตนารมณ์จะคุ้มครองสตรีมีครรภ์จากการรับโทษอาญาตามกฎหมาย หรือการให้เหตุผลว่ามีเจตนารมณ์ที่จะห้ามไม่ให้มีการทำแท้งอย่างถูกกฎหมายโดยพิจารณาว่าขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญมีกฎหมายห้ามทำแท้งมีผลบังคับใช้อยู่ หรือการให้เหตุผลว่าการดักฟังมีบรรทัดฐานเดียวกันกับหมายค้นเพราะจะทำไม่ได้ตราบเท่าที่ไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นต้น[227] อย่างไรก็ดีอาจมีความสับสนระหว่างรูปแบบการให้เหตุผลตามเจตนารมณ์กับรูปแบบการให้เหตุผลตามตัวบท เพราะหลายครั้งการสืบหาเจตนารมณ์สามารถทำได้ด้วยการอ้างอิงไปยังตัวบทส่วนอื่นๆ เพื่อให้ทราบความหมายของตัวบทส่วนที่เป็นปัญหาตามที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีความเข้าใจในเวลาที่ร่าง

5.5 รูปแบบที่ 2 การให้เหตุผลตามตัวบท (Textualism) เป็นการให้เหตุผลแบบพื้นฐานที่สุดที่อ้างอิงตัวบทอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ การตีความกฎหมายนั้นจะต้องยึดความหมายตามตัวบทเป็นสำคัญ ตราบเท่าที่ความหมายนั้นชัดเจนในตัวมันเองอย่างไม่ต้องสงสัยก็ไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยการตีความหรือให้เหตุผลด้วยวิธีการอื่น วิธีการนี้เป็นที่ยึดถือปฏิบัติเป็นการทั่วไปทั่วโลก จะมีข้อยกเว้นก็เฉพาะกรณีที่การตีความหมายตามตัวบทอย่างตรงไปตรงมานั้นจะให้ผลประหลาด[228] การให้เหตุผลตามตัวบทอาจแบ่งย่อยได้อีก 3 ระดับ

5.6 การให้เหตุผลตามตัวบทระดับคำศัพท์ (Plain Meaning Rule) นักกฎหมายและผู้พิพากษาทุกท่านทั่วโลกเริ่มต้นการตีความกฎหมายด้วยวิธีการให้เหตุผลตามตัวบทเป็นพื้นฐาน และเพื่อให้แน่ใจตามความหมายที่ชัดเจนของตัวบท หลายครั้งจึงเห็นการให้เหตุผลตามตัวบทด้วยการอ้างอิงตามพจนานุกรมฉบับต่างๆ และหลายครั้งถึงขนาดที่อธิบายศัพท์และวิธีการสร้างคำสมาสและคำสนธิ เพื่อเป็นการยืนยันความหมายที่ชัดเจนของตัวบทอีกชั้นหนึ่ง แนวปฏิบัตินี้มีอยู่ทั้งในประเทศไทยเองและในต่างประเทศทั่วโลก

---

[225] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4

[226] BOBBITT, *supra note* 105 at 11-22.

[227] Berger v. New York, 388 U.S. 41, 59 (1967).

[228] KENT GREENAWALT, LEGISLATION: STATUTORY INTERPRETATION: 20 QUESTIONS 57 (1999).

5.7 การให้เหตุผลตามตัวบทระดับรูปประโยค (Canons of Construction) คือการให้เหตุผลโดยอาศัยบริบทแวดล้อมของตัวบททั้งในระดับประโยคและวรรคตอนเป็นตัวกำหนดความหมาย ตัวอย่างหลักพื้นฐานของการตีความตามรูปประโยคตามตัวบท (textual canons) เช่น "ทุกส่วนของตัวบทนั้นมีผลทางกฎหมายไม่มากก็น้อย ไม่อาจตีความให้ตัวบทส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นอันสิ้นผลหรือไร้ความหมายไปเว้นแต่จะไม่มีทางอื่น" หรือ "การกล่าวถึงสิ่งหนึ่งย่อมไม่รวมถึงสิ่งอื่น" (*expressio unius est exclusio alterius*) หรือ "กฎหมายย่อมตีความให้ครอบคลุมถึงกรณีที่คล้ายคลึงกัน" (*ejusdem generis*) เป็นต้น

5.8 การให้เหตุผลตามตัวบทระดับโครงสร้าง (Intratextualism)[229] เป็นการใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของตัวบททั้งฉบับไปตีความตัวบทอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งมีแนวทางการใช้ 2 แนวทางหลักได้แก่ การเปรียบเทียบคำศัพท์ที่ใช้ในส่วนหนึ่งกับคำศัพท์ที่ใช้อีกส่วนหนึ่ง และการตีความตัวบทตามตำแหน่งที่อยู่ของตัวบทนั้น

5.9 รูปแบบที่ 3 การให้เหตุผลตามความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structuralism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงโครงสร้างการปกครองและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เป็นกรณีปัญหา เช่น การให้เหตุผลว่าเป็นไปไม่ได้ที่หน่วยงานท้องถิ่นจะเรียกเก็บภาษีจากหน่วยงานระดับประเทศได้ เป็นต้น[230]

5.10 รูปแบบที่ 4 การให้เหตุผลตามบรรทัดฐาน (Doctrinalism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงบรรทัดฐานคำพิพากษา หรือบรรทัดฐานทางปฏิบัติขององค์กร หรือการเทียบเคียงกรณีที่คล้ายคลึงกัน กรณีนี้ไม่ใช่การให้เหตุผลตามหลัก stare decisis ที่ใช้กับศาลล่างของจารีตแบบคอมมอนลอว์ และไม่ใช่หลัก erga omnes ที่ใช้เป็นหลักการเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญในจารีตแบบซีวิลลอว์ที่กำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันทุกกรณีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่เป็นการให้เหตุผลอ้างอิงตามหลักการที่เป็นบรรทัดฐานของคำวินิจฉัยก่อนๆ

5.11 รูปแบบที่ 5 การให้เหตุผลตามจริยธรรม (Ethicism) เป็นการให้เหตุผลที่เฉพาะเจาะจงไปกว่าเหตุผลตามจริยธรรมทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วมักอ้างอิงสาเหตุที่หน่วยงานที่เป็นกรณีปัญหาไม่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการกรณีปัญหาดังกล่าว เช่น การให้เหตุผลว่าหน่วยงานรัฐไม่มีอำนาจในการสั่งห้ามไม่ให้โรงเรียนสอนภาษาต่างชาติ[231] หรือบังคับให้เด็กวัยเรียนต้องเรียนในโรงเรียนรัฐเท่านั้น[232] เป็นต้น

5.12 รูปแบบที่ 6 การให้เหตุผลประโยชน์สาธารณะ (Prudentialism) เป็นการให้เหตุผลที่อ้างอิงการประเมินผลดีผลเสีย (balancing test) ของสิ่งที่จะเกิดขึ้นและความจำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์ในขณะนั้นๆ เช่น การออกกฎหมายควบคุมปริมาณสินค้าเพื่อแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจ หรือการควบคุมราคาสินค้าในสถานการณ์ฉุกเฉิน นั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว เพราะสถานการณ์พิเศษในขณะนั้นจำเป็นต้องมีมาตรการดังกล่าวออกมารองรับ[233]

5.13 การจัดรูปแบบการให้เหตุผลทางรัฐธรรมนูญข้างต้นทำให้สามารถอธิบายการให้เหตุผลของศาลได้โดยไม่ติดกับปัญหางูกินหางของการให้เหตุผล กล่าวคือ เป็นไปไม่ได้ที่จะให้เหตุผลที่เป็นที่ยอมรับแก่ทุกฝ่ายโดยปราศจากข้อโต้แย้ง เพราะเมื่อศาลให้เหตุผลเชิงโครงสร้าง (structural) แต่ศาลนั้นไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และศาลก็ไม่ได้อยู่เหนือไปกว่าฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ในแง่นี้ตัวเหตุผลที่ให้ก็ไม่ได้มีลำดับที่สูงกว่าองค์กรอื่นที่จะไปตัดสินความชอบของใครได้ จึงจำเป็นที่จะต้องกลับไปสืบค้นตัวบท (textual) หรือเจตนารมณ์ (original) ของรัฐธรรมนูญเสียก่อน หรือหากศาลให้เหตุผลเชิงประโยชน์สาธารณะ (prudential) ว่ามีคุณค่าเชิงสังคมที่จะต้องรักษาไว้ เช่น การคุ้มครองเสียงส่วนน้อย หรือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น แต่ศาลนั้นอ้างอิงคุณค่าสังคมนั้นมาจากที่ใดที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นที่จะต้องกลับไปสืบค้นบรรทัดฐาน (doctrinal) หรือจริยธรรม (ethical) ของรัฐธรรมนูญเสียก่อน ซึ่งการกลับไปสืบค้นเหตุผลต่อไปก็จะไม่สามารถพบคำตอบ แต่กลับพบคำถามให้ไปสืบค้นไม่มีที่สิ้นสุด

---

[229] Akhil Reed Amar, Intratextualism, 112 HARV. L. REV. 747 (1998).

[230] McCulloch v. Maryland., 17 U.S. 316 (1819).

[231] Meyer v. Nebraska, 262 U.S. 390 (1923).

[232] Pierce v. Society of Sisters, 268 U.S. 510 (1925).

[233] Bowles v. Willingham, 321 U.S. 503, 519, 521 (1944).

5.14 ที่จริงแล้วคำถามที่เกิดขึ้นอย่างไม่สิ้นสุดนั้นไม่ใช่เพราะรัฐธรรมนูญไม่มีความชัดเจน แต่เป็นความเห็นที่ไม่ตรงกันของผู้อ่านรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการให้เหตุผลตามรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับนั้นก็ถือว่าเพียงพอแล้วที่จะอธิบายความชอบหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และสามารถหลีกเลี่ยงปัญหางูกินหางดังกล่าว เพราะถึงที่สุดแล้วปัญหางูกินหางไม่ใช่สาระสำคัญการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

5.15 รูปแบบการให้เหตุผลดังกล่าวไม่ใช่การสร้างขั้นตอนวิธีการหรือการจัดลำดับความสำคัญของการให้เหตุผลรูปแบบต่างๆ แต่เป็นเสมือนไวยากรณ์ของการวินิจฉัยปัญหา หากตุลาการสามารถให้เหตุผลได้ชัดเจนและไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแต่สามารถให้เหตุผลได้ตามรูปแบบต่างๆและใช้รูปแบบเหล่านั้นในการอธิบายประเด็นให้ครบถ้วน ก็คาดหมายได้ว่าเป็นเหตุผลที่ได้รับการยอมรับ

5.16 ดังนั้นตุลาการพึงวินิจฉัยคดีโดยการถกแถลงด้วยเหตุผลรูปแบบต่างๆที่เกี่ยวข้องครบถ้วนกับประเด็นที่ต้องวินิจฉัย เพราะการให้เหตุผลตามรูปแบบจะช่วยให้คำวินิจฉัยมีความชัดเจนและสามารถคาดหมายถึงผลของคำวินิจฉัยได้ตามสมควร

ภาคผนวก

ดัชนีคำวินิจฉัย

ดัชนีคำวินิจฉัย

2541 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2541 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ..220, 234

2541 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2541 เรื่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....908

2541 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2541 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้วินิจฉัยเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.....909

2541 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2541 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล.....911

2541 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2541 เรื่อง ขอคำวินิจฉัยตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสี่ และมาตรา 264 ประกอบมาตรา 6.....299

2541 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2541 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชน.....1148

2541 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2541 เรื่อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการสั่งให้สมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดด้วยการยุบสภาเทศบาลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวของผู้ว่าราชการจังหวัดชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่...913

2541 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2541 เรื่อง ศาลจังหวัดสตูลส่งคำร้องของนายสรศักดิ์ วรานันตกุล ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....300

2541 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2541 เรื่อง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีขอให้ส่งสำนวนคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย.....301

2541 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2541 เรื่อง เทศบาลตำบลท่าข้ามขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย เกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล.....915

2541 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2541 เรื่อง ศาลจังหวัดนนทบุรี ขอให้ส่งความเห็นกรณีคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับ แก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....303

2541 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2541 เรื่อง ศาลแพ่งส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....305

2541 ศร.13-14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13-14/2541 เรื่อง ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติ แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย.....126

2541 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2541 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอคำวินิจฉัยในการเสียสิทธิของบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้ง.....916

2541 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2541 เรื่อง ศาลฎีกาส่งความเห็นของโจทก์ (นายโกสุมภ์ ตาละโสภณ) ในคดีอาญาที่โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย.....307

2542 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2542 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิบสองคนได้ยื่นคำร้องอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญคัดค้านว่ามติของพรรคประชากรไทย มีลักษณะตามมาตรา 47 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ.....1046

2542 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคปฏิรูป.....1150, 1385

2542 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย.....131

2542 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (นายเกรียงศักดิ์ แซ่เล่า) ให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264.....309

2542 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งความเห็นของจำเลย (บริษัทพาต้าอินเตอร์ดีพาร์ทเม้นท์ กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....313

2542 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2542 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.....918

2542 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2542 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง.....921

2542 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2542 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดการบังคับใช้บทบัญญัติ มาตรา 315 ของรัฐธรรมนูญ.....924

2542 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท หล่มสักเมืองใหม่ จำกัด กับพวก) ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264.....318

2542 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2542 เรื่อง ศาลแพ่งส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ริเวอร์กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264.....320

2542 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2542 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าหนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงิน ที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นหนังสือ สัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 224 วรรคสอง หรือไม่.....1134

2542 ศร.12-35

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-35/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264.....323

2542 ศร.36

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสถานภาพของการเป็นรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 216 (4).....112, 1091

2542 ศร.37

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2542 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย.....133

2542 ศร.38-40

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38-40/2542 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264.....325

2542 ศร.41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2542 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย (บริษัท วิสต้า แลนด์ จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264.....840

2542 ศร.42-43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42-43/2542 เรื่อง ศาลจังหวัดสีคิ้วส่งความเห็นของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264.....326, 841

2542 ศร.44

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2542 เรื่อง ศาลแขวงนครสวรรค์ส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....328

2542 ศร.45

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมหาราษฎร์ธิปัตย์.....1154

2542 ศร.46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชีวิตใหม่.....1152

2542 ศร.47

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2542 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาตินิยม....1156

2542 ศร.48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2542 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. ....มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย....136

2542 ศร.49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด นครนายก....1095

2542 ศร.50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2542 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย....138, 204

2542 ศร.51-52

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51-52/2542 เรื่อง ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกวุฒิสภา....925

2542 ศร.53

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 53/2542 เรื่อง วุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ....928

2542 ศร.54

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2542 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ประธานรัฐสภาได้มีคำร้องลงวันที่ 8 ธันวาคม 2542 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด....931

2543 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2543 เรื่อง ศาลอาญากรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลยในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 990/2536 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264....332, 334

2543 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2543 เรื่อง ศาลอาญาส่งคำร้องของโจทก์ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 7109/2540 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264....337

2543 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติสามัคคี....1157

2543 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า....1158

2543 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2543 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา....937

2543 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2543 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยขอบเขตการใช้บังคับตามมาตรา 68 ของรัฐธรรมนูญ....108, 904

2543 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2543 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวเชียม แฟมไธสง) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264....338

2543 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายอนันต์ จันทรัตน์ กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264....340

2543 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายฉลาด นำเอกลาภ) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264....341

2543 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ....1392

2543 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายชัชชัย สุเมธโชติเมธา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1393

2543 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณี นายสุขุม เชิดชื่น สมาชิกวุฒิสภา จงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน.....1394

2543 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2543 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้งกับศาลยุติธรรม.....941

2543 ศร.14-15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14-15/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264.....843

2543 ศร.16-19

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16-19/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264.....845

2543 ศร.20

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2543 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา.....942

2543 ศร.21

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2543 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....143

2543 ศร.22

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2543 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....145

2543 ศร.23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณี นายจิรายุ จรัสเสถียร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ.....1396

2543 ศร.24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2543 เรื่อง ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผล การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ.....342

2543 ศร.25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2543 เรื่อง ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายนิรันดร์ จิวะสันติการ) ในคดีแพ่งหมายเลขดำ ที่ 962/2543 กรณีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264.....846

2543 ศร.26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2543 เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการออกพระราชกฤษฎีกา เรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ.....945

2543 ศร.27

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายโกศล ศรีสังข์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1398

2543 ศร.28

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายมะฮูเซ็น มะสุยี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1401

2543 ศร.29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคธรรมรัฐ.....1159

2543 ศร.30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2543 เรื่อง ผู้ขอจัดตั้งพรรคนำชัยขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง.....1160

2543 ศร.31

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ จงใจยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ.....1403

2543 ศร.33

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2543 เรื่อง อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขต อำนาจแห่งรัฐ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 224 วรรคสอง หรือไม่.....1138

2543 ศร.34-53

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34-53/2543 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 วรรคหนึ่ง (3) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30 หรือไม่ (นายสาธิต นครินทร์สาคร และผู้ร้องอื่น รวม 20 คำร้อง).....344

2543 ศร.54-55

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54-55/2543 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่....) พ.ศ. .... มาตรา 17 (เพิ่มมาตรา 85/1 มาตรา 85/3 มาตรา 85/8 และมาตรา 85/9) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....147

2543 ศร.56

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2543 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภา (ฉบับ ที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา 22 (เพิ่ม มาตรา 113/1 วรรคสาม และวรรคสี่) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....149

2543 ศร.57

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2543 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (นายเนวิน ชิดชอบ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มติของพรรคเอกภาพ มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม.....1049

2543 ศร.58-62

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58-62/2543 เรื่อง พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....948

2543 ศร.63

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2543 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้วินิจฉัยอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติฯ และการกระทำของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังฯ.....950

2543 ศร.64

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 64/2543 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักชาติ.....1162

2544 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาสังคม.....1163

2544 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยพัฒนา.....1164

2544 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2544 เรื่อง ศาลจังหวัดชลบุรีส่งคำร้องของจำเลย (นายฮายาชิ หรือโยชิมิ คาสิโนริ หรือคะสิโนริ หรือ ทะนะกะ) ในคดีอาญา ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย.....346

2544 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2544 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่.....1098

2544 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2544 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสุเมธ อุพลเถียร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1406

2544 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชารัฐ.....1165

2544 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกร.....1166

2544 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังสามัคคี.....1167

2544 ศร.09-10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9-10/2544 เรื่อง พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการ ระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน 12 บริษัท ลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่.....348

2544 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 หรือไม่.....255

2544 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 มาตรา 96 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่.....350

2544 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2544 เรื่อง ประธานรัฐสภาเสนอคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่.....952

2544 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการ ทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง และ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....352

2544 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว (กรณีนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ ผู้ร้อง) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่...354

2544 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2544 เรื่อง พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ตรี และ(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 มาตรา 67 ฉ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ตรี และมาตรา 38 สัตต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 วรรคสอง มาตรา 48 และมาตรา 50 วรรคสอง หรือไม่.....356

2544 ศร.17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2544 เรื่อง ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ 15 นายวรยศ โตดิลกเวชช์ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 57 และมาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 285.....359

2544 ศร.18

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2544 เรื่อง องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.....1013

2544 ศร.19

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2544 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายประยุทธ มหากิจศิริ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ.....1407

2544 ศร.20

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2544 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 (กรณีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ).....1411

2544 ศร.21

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยสามัคคี.....1168

2544 ศร.22

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย.....1170

2544 ศร.23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักสามัคคี.....1171

2544 ศร.24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครามสยาม.....1172

2544 ศร.25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาชน.....1173

2544 ศร.26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทย.....1174

2544 ศร.27

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2544 เรื่อง ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท น้ำตาลรีไฟน์ชัยมงคล จำกัด) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ระเบียบและประกาศของคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติ อ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....360, 847

2544 ศร.28

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรค เสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก.....1176, 1387

2544 ศร.29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย....1177

2544 ศร.30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชน....1178

2544 ศร.31

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร....1180

2544 ศร.32

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนิติมหาชน....1181

2544 ศร.33

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2544 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 มาตรา 58 วรรคสี่ และมาตรา 72 วรรคสอง (2) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ....362

2544 ศร.34

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาชน....1182

2544 ศร.35-36

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-36/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มเติมหมวด 3/1 และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 และมาตรา 90/58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 มาตรา 252 และมาตรา 335 (1) หรือไม่....365

2544 ศร.37-39

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37-39/2544 เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/46 มาตรา 90/58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 48 หรือไม่....367

2544 ศร.40-49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-49/2544 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่....368

2544 ศร.50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2544 เรื่อง ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัทไทยวิวัฒน์เคหะ จำกัด) ในคดีหมายเลขดำที่ 143/2542 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264....371

2544 ศร.51

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2544 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพัฒนาสังคม....1183

2545 ศร. 59

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 59/2545 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) กรณีร่างพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ....151

2545 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคถิ่นไทย....1185

2545 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเอกภาพ....1186

2545 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมไทย....1187

2545 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2530 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 49 หรือไม่....372

2545 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 57 วรรคสอง หรือไม่....374

2545 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมใหม่....1188

2545 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2545 เรื่อง ประกาศกระทรวงการคลัง ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2541 พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 มาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่....375

2545 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังไทย.....1189

2545 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาวนาพัฒนาประเทศ.....1191

2545 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทย ที่เป็นพรรคการเมืองหลัก.....1194

2545 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 มาตรา 14 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 4 และมาตรา 6 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง มาตรา 29 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่.....379

2545 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสมบูรณ์ เนียมหอม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1414

2545 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2545 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการพิจารณาถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ.....956

2545 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ.....382

2545 ศร.17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายเสวต ทองรมย์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1417

2545 ศร.18

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1418

2545 ศร.19-22

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19-22/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....385

2545 ศร.23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่.....388

2545 ศร.24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 มาตรา 25 มาตรา 27 และมาตรา 30 ทวิ มาตรา 30 ตรี มาตรา 30 จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่.....390

2545 ศร.25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2545 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 16 (3) มาตรา 27 และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....394

2545 ศร.26-34

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26-34/2545 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30ทวิ มาตรา 30ตรี และ มาตรา 30จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....396

2545 ศร.35

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพันตำรวจโท สานิตย์ สุรังษี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1420

2545 ศร.36

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังใหม่.....1421

2545 ศร.37

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสมพงศ์ เกษตรภิบาล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ.....1422

2545 ศร.38

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38/2545 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง.....958

2545 ศร.39

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณี นางสาวเพ็ญนภา ไพศาลศุภนิมิต จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดง รายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1424

2545 ศร.40

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2545 เรื่อง พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 48 และมาตรา 50 หรือไม่.....398

2545 ศร.41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ.....1425

2545 ศร.42

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคโบราณรักษ์.....1194

2545 ศร.43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 43/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพัฒนาไทย.....1196

2545 ศร.44

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2545 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของคู่ความ (ระหว่างนายศิริมิตร บุญมูล ผู้ฟ้องคดีกับคณะกรรมการอัยการ ผู้ถูกฟ้องคดี) ในคดีหมายเลขดำที่ 4119/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11)) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....401

2545 ศร.45

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่.....403

2545 ศร.46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 14 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 87 มาตรา 92 และมาตรา 218 หรือไม่.....404

2545 ศร.47

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 50 มาตรา 57 และมาตรา 87 หรือไม่.....407

2545 ศร.48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2545 เรื่อง ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายราเชนทร์ เรืองทวีป) ในคดีหมายเลขดำที่ 229/2542 เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีประมวลรัษฎากร มาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 80 หรือไม่).....409

2545 ศร.49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2545 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....413

2545 ศร.50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสร้างสรรค์ไทย.....1198

2545 ศร.51
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยรวมพลัง....1199
2545 ศร.52
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรควิถีไทย....1200
2545 ศร.53
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 53/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสมาน ง่วนสำอางค์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ....1427
2545 ศร.54
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเกษตรเสรี....1202
2545 ศร.55
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 55/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนำไทย....1203
2545 ศร.56
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติประชาชน....1204
2545 ศร.57
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2545 เรื่อง พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 27 พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 30 ทวิ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 7 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่....417
2545 ศร.58
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2545 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ....1429
2545 ศร.60
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 60/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเสรีไท....1205
2545 ศร.61
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2545 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 7 มาตรา 11 มาตรา 16 (3) มาตรา 23 (5) มาตรา 25 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ....419
2545 ศร.62
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 62/2545 เรื่อง ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 30 และมาตรา 53 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 มาตรา 44 และมาตรา 46....421
2545 ศร.63
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยมหารัฐ....1206
2545 ศร.64
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 64/2545 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตย....1207
2546 ศร.01
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2546 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 8 วรรคสอง มาตรา 64 และมาตรา 65 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่....424
2546 ศร.02
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ....961
2546 ศร.03
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2546 เรื่อง ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นางจีรวรรณ ตรีภัทรรังษิกุล) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 56 วรรคหนึ่ง และมาตรา 65 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่....426
2546 ศร.04
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2546 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยกรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มาตรา 4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ....428
2546 ศร.05
คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย....1208

2546 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา) ในคดีหมายเลขดำที่ 1375/2545 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 42 มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 78 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่).....257, 431

2546 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีพันตำรวจโท สุรทิน พิมานเมฆินทร์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1430

2546 ศร.08-11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8-11/2546 เรื่อง พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ที่เพิ่มมาตรา 67 ทวิ มาตรา 67 ตรี และมาตรา 67 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ที่เพิ่มมาตรา 38 ทวิ มาตรา 38 ตรี มาตรา 38 จัตวา มาตรา 38 เบญจ มาตรา 38 ฉ และมาตรา 38 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่.....433

2546 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2546 เรื่อง หัวหน้าพรรคพลังธรรมขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง 1210

2546 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไทยมหาชน.....1213

2546 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2546 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 219 กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ พิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 พ.ศ. 2546 เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....209, 223, 236

2546 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ.....1214

2546 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ส่งคำโต้แย้งของจำเลย เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 264 กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 233.....438

2546 ศร.17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวันเพ็ญ กรเกษม) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 วรรคสาม.....441

2546 ศร.18

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1).....964

2546 ศร.19

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 197 (1)) และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 (กรณีการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ).....965

2546 ศร.20

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใดตามมาตรา 197 (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ.....967

2546 ศร.21

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ.....442

2546 ศร.22

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2546 เรื่อง พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง และมาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่.....444

2546 ศร.23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพ.....1215

2546 ศร.24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ.....446

2546 ศร.25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังมหาชน.....1217

2546 ศร.26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2546 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 1 (จ่าสิบเอก สราวุฒิ ธาราธร) เพื่อศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 64 หรือไม่.....449

2546 ศร.27

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2546 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ 2 (นายสมโพช หรือสมโภชน์ ทศมงคล หรือทดมงคล) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 มาตรา 26 และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 30 มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่.....451

2546 ศร.28

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2546 เรื่อง ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ 1 และที่ 2 (นางรัตนาภรณ์ ชมภูเลิศ กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29 และมาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่.....455

2546 ศร.29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายพิเชษฐ สถิรชวาล จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ.....1433

2546 ศร.30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2546 เรื่อง พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี วรรคสอง มาตรา 38 จัตวา วรรคสอง มาตรา 38 เบญจ และมาตรา 38 สัตต ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 67 ตรี วรรคสอง มาตรา 67 จัตวา วรรคสอง และมาตรา 67 ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 และ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 วรรคหนึ่งหรือไม่.....457

2546 ศร.31

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายรักเกียรติ สุขธนะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ.....1437

2546 ศร.32

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2546 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มาตรา 17 เฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 180 วรรคหก หรือไม่.....873

2546 ศร.33

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของ กรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติและกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.....969

2546 ศร.34

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2546 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุริยะ อุปัติศฤงค์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่.....463

2546 ศร.35

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2546 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ลีลาวิศวโลหะกิจ จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่.....465

2546 ศร.36

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2546 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายรอบรู้ วิริยะพันธุ์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/12 (4) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่.....466

2546 ศร.37

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่.....467

2546 ศร.38

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสังคมพัฒนา.....1218

2546 ศร.39

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไทยเสรี.....1220

2546 ศร.40-41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40-41/2546 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้านเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 48 ถึง มาตรา 59 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 48 และมาตรา 235 หรือไม่.....468

2546 ศร.42

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคไท.....1228

2546 ศร.43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 43/2546 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการพิจารณาญัตติตั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน 21 คณะ ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 159 วรรคสี่ หรือไม่.....971

2546 ศร.44

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2546 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 (กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ).....905

2546 ศร.45

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2546 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 20 (1) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2538 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ.....471

2546 ศร.46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2546 เรื่อง หัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 33.....1232

2546 ศร.47

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ.....1439

2546 ศร.48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2546 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายมงคล ต้นสกุล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1441

2546 ศร.49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2546 เรื่อง ศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 84 ประกอบมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 หรือไม่.....473

2546 ศร.50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอำนาจประชาชน.....1234

2546 ศร.51

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2546 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเกษตรกร.....1235

2546 ศร.52

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52/2546 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 วรรคหนึ่ง (3).....1009

2547 ศร.01-24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1-24/2547 เรื่อง ศาลปกครองฯ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่.....475

2547 ศร.25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2547 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 24 และมาตรา 26 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 50 หรือไม่.....478

2547 ศร.26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรม.....1236

2547 ศร.27

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสารินทร์ สะอีดี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1444, 1485

2547 ศร.28

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28/2547 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 มาตรา 21 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 ประกอบมาตรา 50 หรือไม่.....481, 850

2547 ศร.29-30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29-30/2547 เรื่อง ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นสมาชิกของแต่ละสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 218 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....214, 228, 242

2547 ศร.31

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2547 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญในการตราร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.....972

2547 ศร.32-34

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32-34/2547 เรื่อง ศาลจังหวัดสงขลาส่งความเห็นและศาลจังหวัดปัตตานีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องในคดีเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่.....484

2547 ศร.35

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนางสาวสายชล ภราดร หรือนางชาลิสา เทพอาษา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1446

2547 ศร.36

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ.....978

2547 ศร.37

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2547 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท เดอะ ซี.อี.ซี. คอนสตรัคชั่น จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสองหรือไม่.....487

2547 ศร.38-39

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38-39/2547 เรื่อง ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของลูกหนี้ในคดีล้มละลายหมายเลขดำที่ ล. 895/2544 และ ล. 1422/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 38 ตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 มาตรา 9 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 57.....489, 853

2547 ศร.40

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2547 เรื่อง ศาลจังหวัดนครปฐม ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวีระชัย เอื้อวิไลจิต) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ.2541 มาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง หรือไม่.....492, 856

2547 ศร.41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2547 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประสิทธิ์ กิจเสมอใจ) ในคดีของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 121 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ....495

2547 ศร.42

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยประชาธิปไตย....1238

2547 ศร.44

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2547 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช....981

2547 ศร.45-46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45-46/2547 เรื่อง พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่....497

2547 ศร.47

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีการใช้อำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภา ในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน....983

2547 ศร.48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2547 เรื่อง ศาลทหารกรุงเทพส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พลตรี ขัตติยะ สวัสดิผล) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 หรือไม่....500

2547 ศร.49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้า....1241

2547 ศร.50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายวิฑูรย์ ภัทรเลาหะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ....1448

2547 ศร.51

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายพูลผล อัศวเหม จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ....1452

2547 ศร.52-53

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52-53/2547 เรื่อง ศาลแขวงอุบลราชธานีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 32 มาตรา 46 มาตรา 48 มาตรา 50 มาตรา 83 และมาตรา 87 หรือไม่....503

2547 ศร.54

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเสรีธรรม....1243

2547 ศร.55

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 55/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคก้าวหน้า....1244

2547 ศร.56

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย....1245

2547 ศร.57

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมพรรคชาติพัฒนาเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก....1246

2547 ศร.58

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2547 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประเสริฐ จองวิริยะวงศ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 221 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233....505

2547 ศร.59

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 59/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวไทย....1248

2547 ศร.60

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 60/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติประชาไทย....1251

2547 ศร.61

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคแรงงานไทย.....1253

2547 ศร.62

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 62/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 กรณีนายสิทธิพล จิตรภูมิศักดิ์ สมาชิกสภาเทศบาลนครนครราชสีมาจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1454

2547 ศร.63

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2547 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2547.....986

2547 ศร.64

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 64/2547 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 90/17 วรรคสอง มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่.....508

2547 ศร.65-82

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 65-82/2547 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวมสิบแปดคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 62 หรือไม่.....511

2547 ศร.83

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 83/2547 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเสรีประชาธิปไตย.....1254

2547 ศร.84

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 84/2547 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ 187/2546 ของศาลปกครองเชียงใหม่ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 45 วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 และมาตรา 30.....514

2547 ศร.85

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 85/2547 เรื่อง สมาชิกพรรคไทยรักไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติของพรรคไทยรักไทยมีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 วรรคสาม.....1017

2547 ศร.86

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 86/2547 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสหัส ตรีทิพยบุตร กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 12605/2544 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่.....516

2547 ศร.87

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 87/2547 เรื่อง ศาลจังหวัดราชบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แบงกอก สกรีน โปรดักซ์ จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 31 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30 หรือไม่.....518

2547 ศร.88

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 88/2547 เรื่อง ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง กรณีไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชน.....256

2548 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมไทย.....1259

2548 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคชาติประชาชน.....1260

2548 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคต้นตระกูลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก.....1262

2548 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2548 เรื่อง ศาลปกครองส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 51 วรรคสอง มาตรา 53 และข้อ 3 ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2541) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ถึงมาตรา 3 มาตรา 6 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 50.....521

2548 ศร.05-26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5-26/2548 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีรวมยี่สิบสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา...524

2548 ศร.27-28

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27-28/2548 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวมสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 48 และมาตรา 75 หรือไม่.....527

2548 ศร.29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 29/2548 เรื่อง คณะรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับ วุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.....988

2548 ศร.30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2548 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) กรณีร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา 38 วรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 32 และมาตรา 48.....154

2548 ศร.31

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2548 เรื่อง สภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน “กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย”..991

2548 ศร.32

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2548 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 ว่าพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 เฉพาะพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตตอนที่ 12 ว่าด้วยกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ ประเภทที่ 12.01 กิจการโทรคมนาคม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 40 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 วรรคสอง ประกอบมาตรา 335 (2) และมาตรา 50 หรือไม่.....529

2548 ศร.33

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2548 เรื่อง ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท รอมบัส อินดัสทรีส์ (ประเทศไทย) จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 120 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30.....533

2548 ศร.34

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2548 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท วี.เอส.เอ. การเกษตร จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 (กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 มาตรา 271 ถึงมาตรา 290 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 และมาตรา 204 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 และมาตรา 30).....534

2548 ศร.35

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35/2548 เรื่อง ศาลอุทธรณ์ภาค 4 ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสิงห์ พลคามาก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 มาตรา 42 และมาตรา 84 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 291.....536

2548 ศร.36

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 36/2548 เรื่อง ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุชาติ พันธุ์เพ็ง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 17 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่.....259, 539

2548 ศร.37

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2548 เรื่อง ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายใจ มุ่งพันธ์กลาง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 83 และมาตรา 87 และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 25 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 หรือไม่.....541

2548 ศร.38

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 38/2548 เรื่อง ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายกองสิน สอนโยหา) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่.....543

2548 ศร.39

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 39/2548 เรื่อง ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสำรวม วาจาสิทธิ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 50 มาตรา 76 มาตรา 78 มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 87 หรือไม่.....545

2548 ศร.40

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 40/2548 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 90/27 วรรคสอง และมาตรา 90/60 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 30 วรรคหนึ่ง และมาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....547

2548 ศร.41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 41/2548 เรื่อง ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวอุดมลักษณ์ ช้อยหิรัญ ที่ 2 และนายนิพันธ์ ช้อยหิรัญ ที่ 3) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 45 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่.....549

2548 ศร.42

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธรรม.....1263

2548 ศร.43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 43/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดี (คณะรัฐมนตรี) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่.....552

2548 ศร.44

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดี (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 3 มาตรา 9 และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 หรือไม่.....553

2548 ศร.45

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 45/2548 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายชำนาญ รวิวรรณพงษ์) ในคดีอาญาของศาลอาญา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (1) และ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.....555

2548 ศร.46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมไทย.....1264

2548 ศร.47

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงาน.....1266

2548 ศร.48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนา.....1267

2548 ศร.49-50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49-50/2548 เรื่อง ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งคำร้องของจำเลย (นางทัศนีย์ ศิริชัย และนายดลธนะ ศิริชัย) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 30 และมาตรา 31 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (2) (3) (7) มาตรา 55 และมาตรา 271 ถึงมาตรา 290 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่.....558

2548 ศร.51

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุสวาสจัดสรรที่ดิน กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 และมาตรา 49.....561

2548 ศร.52

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 52/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาธิปไตย.....1268

2548 ศร.53

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 53/2548 เรื่อง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย (นายธนิต จันทะยาสาคร) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 ว่า พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 และมาตรา 30 หรือไม่.....565

2548 ศร.54

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 54/2548 เรื่อง ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำร้องของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 5 และมาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่.....567

2548 ศร.55

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 55/2548 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดีในคดีหมายเลขดำที่ 1516/2546 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สลร. 39/2517 ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517 ซึ่งออกตามความในมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ....570

2548 ศร.56

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 56/2548 เรื่อง พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 5) มาตรา 16 และมาตรา 17 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2530 มาตรา 6) และกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2536) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 มาตรา 40 และมาตรา 335 (2) หรือไม่....572

2548 ศร.57

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 57/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สาม....1269

2548 ศร.58

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 58/2548 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่....577

2548 ศร.59

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 59/2548 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนไทย....1271

2548 ศร.60

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 60/2548 เรื่อง กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในกระบวนการเพื่อให้ได้มา ซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ภายหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547....995

2548 ศร.61

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 61/2548 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่....581

2548 ศร.62

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 62/2548 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง และมาตรา 49 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่....583

2548 ศร.63

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 63/2548 เรื่อง พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 8 และมาตรา 10 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 29 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง มาตรา 33 และ มาตรา 48 วรรคหนึ่ง หรือไม่....585

2549 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรี....1273

2549 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2549 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฏ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย....1105

2549 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริง....1275

2549 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2549 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่เข้าชื่อร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ....1110

2549 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2549 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 กรณีศาลปกครองกลางรับฟ้องคดีไว้พิจารณาและมีคำพิพากษาชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่....997

2549 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2549 เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 266 เกี่ยวกับการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป....1000

2549 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2549เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช 2474 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง (2) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2481 มาตรา 3 และมาตรา 12 วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 มาตรา 3 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 ประกอบมาตรา 29 หรือไม่....588

2549 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์ถิ่นไทย....1276

2549 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2549 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 198 กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน 2549 จนถึงปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่.....116, 262, 817

2549 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2549 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 236 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 272 ประกอบมาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 233 หรือไม่.....592

2549 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2549 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 262 วรรคหนึ่ง (1) กรณีร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่..) พ.ศ. .... มาตรา 20 ที่บัญญัติให้เพิ่มความเป็นมาตรา 46/1 มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 44 หรือไม่.....156

2549 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2549 เรื่อง ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 142 และมาตรา 266 กรณีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามสิบห้าคน ยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ.....1005

2549 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2549 เรื่อง พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง และมาตรา 45 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 301 วรรคหนึ่ง (3) และมาตรา 30 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....594

2549 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2549 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชาติไทย.....1278

2549 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2549 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 156 วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่.....597

2549 ศร.16-17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16-17/2549 เรื่อง พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช 2484 มาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 และมาตรา 41 หรือไม่.....600

2550 ศร.01-02

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 1-2/2550 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าและพรรคประชาธิปัตย์.....1279

2550 ศร.03-05

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 3-5/2550 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย..1284

2550 ศร.06

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 6/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1455

2550 ศร.07

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 7/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายนเรนทร์ ธรรมกฤษดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1457

2550 ศร.08

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 8/2550 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 64 หรือไม่.....603

2550 ศร.09

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 9/2550 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 มาตรา 219 และมาตรา 219 ตรี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 หรือไม่.....606

2550 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2550 เรื่อง พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 10 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 และมาตรา 247 หรือไม่.....610

2550 ศร.11

คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 11/2550 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 51 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 5 มาตรา 28 มาตรา 30 มาตรา 88 และมาตรา 276 หรือไม่.....613

2550 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1460

2550 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1464

2550 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสมบูรณ์ นุชพันธ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1466

2550 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย.....1288

2550 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย.....1291

2550 ศร.17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย.....1295

2550 ศร.18

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธัมมาธิปไตย.....1297

2550 ศร.20

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนางสาวอนงค์ มัชฌิมามาลย์มาศ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1468

2550 ศร.21

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายเฉลิม เหล่าสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ.....1471

2550 ศร.22

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย.....1300

2550 ศร.23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2550 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วยไทย.....1304

2550 ศร.24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายภทรบท วรวรรณปรีชา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีจงใจไม่ยื่น บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ..473

2550 ศร.25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพรเทพ ศิลาแรง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี.....1476

2550 ศร.26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2550 เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี.....1481

2551 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2551 เรื่อง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 48 หรือไม่.....616

2551 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141.....158

2551 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141.....161

2551 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 141.....166

2551 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2551 เรื่อง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2549 พ.ศ. 2550 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่.....621

2551 ศร.06-07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6-7/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วม ไทย - กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน 2551 เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 หรือไม่.....113, 1142

2551 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2551 เรื่อง นายกรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 171

2551 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269 หรือไม่.....1114

2551 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2551 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 มาตรา 6 วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541 มาตรา 8 (1) (2) (3) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (4) และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 7 (3) และ (5) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 265 และมาตรา 266 หรือไม่.....826

2551 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2551 เรื่อง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่ 1 และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ 2) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 มาตรา 100 และมาตรา 122 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 50 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 และมาตรา 38 วรรคหนึ่ง และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 และมาตรา 43 หรือไม่.....630

2551 ศร.12-13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12-13/2551 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี.....115, 1077, 1119

2551 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2551 เรื่อง สมาชิกวุฒิสภาเสนอความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคเจ็ด ว่าการเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคหก หรือไม่....899

2551 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2551 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายสมเกียรติ บุญศิริ กับพวกรวม 10 คน) ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ข้อ 1 และข้อ 2 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 7 ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 และมาตรา 32 หรือไม่.....634

2551 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล(ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่.....176

2551 ศร.17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2551 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 หรือไม่.....183

2551 ศร.18

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย.....1221, 1307

2551 ศร.19

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติไทย.....1314

2551 ศร.20

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2551 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน.....1321

2551 ศร.21-23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21-23/2551 เรื่อง ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางเรวดี อังควัฒนากระวี ที่ 3) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. 14/2548 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางรักชนก รัตนพันธ์) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 432/2545 หมายเลขแดงที่ 303/2546 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แกลสี่ไวท์โคราช จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. 10/2549 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 30 และมาตรา 272 หรือไม่.....640

2551 ศร.24-25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24-25/2551 เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายบุญชัย วสุนธรา ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 335/2542 หมายเลขแดงที่ 2033/2543 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายพสิษฐ์ หรือพรชัย เดชกุลพรศิริ หรือกุลพรศิริ ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 698/2543 หมายเลขแดงที่ 641/2543 เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 และมาตรา 48 หรือไม่.....646

2551 ศร.26-27

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26-27/2551 เรื่อง ศาลจังหวัดกำแพงเพชรส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางพรทิพย์ สุธรรมรัตน์บดี หรือสุธรรมรัตนบดี ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 613/2544 หมายเลขแดงที่ 872/2546 (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 และมาตรา 219 หรือไม่ เรื่อง ศาลจังหวัดมหาสารคามส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางนวลจันทร์ ลครพล หรือแก้วสง่า ที่ 1) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 1212/2543 หมายเลขแดงที่ 1971/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 309 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 และมาตรา 219 หรือไม่.....650

2552 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2552 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของนายชัย เชษฐสมบัติ จำเลยที่ 2 ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 639/2547 หมายเลขแดงที่ 1133/2547 ของศาลจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 234 และมาตรา 236 วรรคหนึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 233 และมาตรา 272 หรือไม่.....651

2552 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายสุวัชร หรือเรวัต โพธิ์รัศมี) ในคดีหมายเลขดำที่ อ. 505/2547 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 หรือไม่...656

2552 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายไพบูลย์ กองเกิด กับพวกรวม 211 คน) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 46 วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 56 วรรคสอง และมาตรา 59 หรือไม่.....271

2552 ศร.04-05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-5/2552 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายภูวดล ทรงประเสริฐ ที่ 1 บริษัทเอเอสทีวี (ประเทศไทย) จำกัด ที่ 2 บริษัทไทยเดย์ ด็อทคอม จำกัด ที่ 3) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 4093/2551 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และ มาตรา 87 (3) หรือไม่ เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พลตรีจำลอง ศรีเมือง ที่ 1 กับพวกรวม 6 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ 4396/2551 ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 36 มาตรา 45 มาตรา 63 และ มาตรา 87 (3) หรือไม่.....660

2552 ศร.06-07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6-7/2552 เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ทป. 39/2548 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 48 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41) หรือไม่ เรื่อง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัท มาไว ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ทป. 41/2548 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 มาตรา 61 (1) มาตรา 65 และมาตรา 96 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 48 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 41) หรือไม่.....665

2552 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 141.....187

2552 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2552 เรื่อง ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ซันวาอินเตอร์ฟู้ด จำกัด ที่ 1 และนายบุณย์เอก โชควัฒนา ที่ 2) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 มาตรา 26 ประกอบมาตรา 28 และมาตรา 34 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2502 พ.ศ. 2547 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 218 และมาตรา 219 หรือไม่.....671

2552 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ร้อง (นายวินิตย์ พิเศษสุนทร) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 กรณีพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 15 วรรคสอง มาตรา 19 วรรคหนึ่ง (4) และวรรคสอง และมาตรา 20 ทวิ วรรคหนึ่ง (2) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช 2482 มาตรา 5 และมาตรา 20 (3) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 136 วรรคหนึ่ง (3) และวรรคสอง และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 69 หรือไม่.....678

2552 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 185 กรณีพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2552 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่.....120, 247

2552 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2552 เรื่อง ศาลจังหวัดสระบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายธนรัตน์ แก้ววารี) เพื่อขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 264 กรณีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 45 ลงวันที่ 17 มกราคม 2515 ข้อ 3 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 252 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2515 ข้อ 1 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 36 และมาตรา 50 หรือไม่.....687

2552 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2552 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประสิทธิ์ กิจเสมอใจ) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 40 (2) และมาตรา 42 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 มาตรา 29 มาตรา 33 และมาตรา 35 หรือไม่.....692

2552 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2552 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 168 วรรคเจ็ด เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 มีการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 168 วรรคหก หรือไม่.....876

2552 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2552 เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... มาตรา 25 และมาตรา 35 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 หรือไม่.....189

2552 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2552 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวปิ่นรัฐ ศิริรัตนประเสริฐ จำเลยที่ 3 และนายปฏิญญา ศิริรัตนประเสริฐ จำเลยที่ 4) ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ 1493/2543 ของศาลจังหวัดราชบุรี เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 272 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 233 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 ประกอบมาตรา 2 มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 และมาตรา 197 วรรคหนึ่ง) หรือไม่.....697

2552 ศร.17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2552 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 141.....195

2552 ศร.18

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18/2552 เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านในคดีอาญาของศาลจังหวัดชลบุรี คดีหมายเลขดำที่ 5163/2543 หมายเลขแดงที่ 7108/2543 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 22 และมาตรา 27 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 6 และมาตรา 32 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 และมาตรา 39 วรรคหนึ่ง) หรือไม่.....701

2552 ศร.19

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 19/2552 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายเกียรติกร พากเพียรศิลป์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 106 (3) หรือไม่.....1123

2552 ศร.20

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2552 เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 4 (โรงเรียนนานาชาติใหม่แห่งประเทศไทย กับพวก) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 65 วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 3 ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 และมาตรา 42 หรือไม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 มาตรา 49 วรรคสามและมาตรา 50).....704

2553 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2553 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนายสุรเดช จิรัฐิติเจริญ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดปราจีนบุรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (6) หรือไม่.....885

2553 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอธิปไตย.....1330

2553 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคกฤษไทยมั่นคง.....1332

2553 ศร.04-05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-5/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร.....1336

2553 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2553 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประมุท สูตะบุตร) เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 วรรคสอง และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 มาตรา 8 (1) ประกอบมาตรา 48 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 (หลักการเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 29 วรรคสอง และมาตรา 30) หรือไม่.....708

2553 ศร.07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7/2553 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 268 และมาตรา 266 (1) หรือไม่.....1125

2553 ศร.08

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8/2553 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายสุนทร สินสา) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 211 ว่าพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 47 ตรี วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 47 ทวิ (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 39 วรรคสาม หรือไม่.....712

2553 ศร.09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 9/2553 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 16 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 หรือไม่.....715

2553 ศร.10-11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10-11/2553 เรื่อง ศาลแขวงดุสิตส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พันตำรวจโท ไวพจน์ อาภรณ์รัตน์) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1288/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่าพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 9 (2) และมาตรา 11 (1) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 32 มาตรา 39 และมาตรา 63 หรือไม่ เรื่อง ศาลแขวงดุสิตส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุภรณ์ อัตถาวงศ์) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ 1627/2552 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 211 ว่าพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 9 (2) มาตรา 11 และมาตรา 18 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 36 มาตรา 39 มาตรา 45 มาตรา 63 และมาตรา 87 (3) หรือไม่....718

2553 ศร.12-14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12–14/2553 เรื่อง สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกระทำการต้องห้ามอันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หรือไม่.....1081

2553 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2553 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์.....1338

2553 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2553 เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์.....1351

2554 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2554 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 141...122

2554 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2554 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายอิทธิพล เรืองวรบูรณ์ สมาชิกวุฒิสภา สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (4) ประกอบมาตรา 115 (5) หรือไม่.....863

2554 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2554 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของ นายไพบูลย์ นิติตะวัน สมาชิกวุฒิสภา สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 119 (5) ประกอบมาตรา 266 หรือไม่.....889

2554 ศร.04-21

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4-21/2554 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 ถึงมาตรา 82 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 2 มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 58 มาตรา 75 มาตรา 81 มาตรา 84 (1) (2) (5) มาตรา 197 มาตรา 198 มาตรา 211 และมาตรา 218 หรือไม่.....722, 832

2554 ศร.22

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2554 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของคุณหญิงกัลยา โสภณพนิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความเป็นรัฐมนตรีของนายถาวร เสนเนียม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (7) ประกอบมาตรา 269 หรือไม่.....1129

2554 ศร.23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2554 เรื่อง ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (บริษัท สยามโมเดิร์นพลาสติก อินดัสทรี จำกัด) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 (1) (3) และมาตรา 60 หรือไม่.....730

2554 ศร.24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2554 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 74 มาตรา 76 มาตรา 82 และมาตรา 11 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 มาตรา 41 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 218 และมาตรา 223 หรือไม่.....734

2554 ศร.25

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2554 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (นายจุมพฏ บุญใหญ่) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ามติของพรรคเพื่อไทย มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่.....1050

2554 ศร.26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 26/2554 เรื่อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ร้อยตรี ปรพล อดิเรกสาร) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มติของพรรคเพื่อไทย มีลักษณะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่.....1057

2554 ศร.27-29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 27-29/2554 เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 141.....198

2554 ศร.30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2554 เรื่อง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) หรือไม่.....740

2554 ศร.31-32

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31-32/2554 เรื่อง พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544 มาตรา 53 มาตรา 57 และมาตรา 58 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 41 มาตรา 197 วรรคหนึ่ง และ มาตรา 198 หรือไม่.....744

2554 ศร.33

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2554 เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) ว่าพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 66 และมาตรา 67 หรือไม่.....747

2554 ศร.34

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 34/2554 เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 257 วรรคหนึ่ง (2) ว่าพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 มาตรา 86 มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 44 มาตรา 64 มาตรา 81 (2) และมาตรา 84 (7) หรือไม่.....749

2554 ศร.35-41

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 35-41/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 72 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 43 มาตรา 60 มาตรา 62 และมาตรา 223 หรือไม่.....754

2554 ศร.42-43

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 42-43/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 มาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 60 มาตรา 64 มาตรา 85 และมาตรา 87 หรือไม่.....757

2554 ศร.44-45

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 44-45/2554 เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 มาตรา 215 และมาตรา 216 ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 39 มาตรา 45 และ มาตรา 63 หรือไม่.....762

2554 ศร.46

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 46/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคสอง (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่.....765

2554 ศร.47

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 52 (3) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 หรือไม่.....767

2554 ศร.48

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 48/2554 เรื่อง พรรคแรงงานขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประกาศนายทะเบียนพรรคการเมืองเรื่อง พรรคแรงงานสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 หรือไม่.....1357, 1389

2554 ศร.49

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 49/2554 เรื่อง พรรคชีวิตที่ดีกว่าขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีคำสั่งนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค ข้อบังคับพรรค และกรรมการบริหารพรรค ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 หรือไม่.....1359

2554 ศร.50

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 50/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 42 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มาตรา 27 มาตรา 29 และมาตรา 43 หรือไม่.....770

2554 ศร.51

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 51/2554 เรื่อง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 มาตรา 34 (2) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 309 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 มาตรา 36 หรือไม่.....275

2555 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 มาตรา 6 ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 258 หรือไม่.....773

2555 ศร.02-04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2-4/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 มาตรา 32 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และมาตรา 43 หรือไม่.....777

2555 ศร.05-07

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5–7/2555 เรื่อง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อการวางระบบบริหารจัดการน้ำและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2555 และพระราชกำหนดปรับปรุงการบริหารหนี้เงินกู้ที่กระทรวงการคลังกู้ เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2555 เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 184 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่.....121, 250

2555 ศร.08-09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 8-9/2555 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเพื่อนเกษตรไทย.....1362

2555 ศร.10-11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10-11/2555 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสยาม.....1366

2555 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 มาตรา 54 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) ประกอบมาตรา 30 หรือไม่.....118, 780

2555 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2555 เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งเรื่องของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายจตุพร พรหมพันธุ์ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 106 (4) ประกอบมาตรา 101 (3) หรือไม่.....893

2555 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2555 เรื่อง หัวหน้าพรรคเทียนแห่งธรรมขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเลิกการประกาศของนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง พรรคเทียนแห่งธรรมสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2553 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 91 วรรคสาม.....1063

2555 ศร.15

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2555 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 หรือไม่.....784

2555 ศร.16

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2555 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่าพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง (1) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 230 วรรคสอง ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่.....278

2555 ศร.17

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 17/2555 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (2) (3) (4) (5) (6) (7) และ (8) ประกอบมาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 ประกอบมาตรา 29 และมาตรา 30 หรือไม่.....786

2555 ศร.18-22

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18-22/2555 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68.....1019

2555 ศร.23

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 23/2555 เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 114 มาตรา 128 มาตรา 148 และมาตรา 152 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 63 มาตรา 69 และมาตรา 70 หรือไม่.....788

2555 ศร.24

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 24/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 15 ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา 3 หรือไม่ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคหนึ่ง (1) (2) และ (5) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 หรือไม่ และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาตรา 23 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 58 มาตรา 59 และมาตรา 62 หรือไม่.....791

2555 ศร.25-27

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25–27/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 วรรคหนึ่ง (1) ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วรรคห้า ประกอบมาตรา 207 วรรคหนึ่ง (2) หรือไม่.....280

2555 ศร.28-29

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 28-29/2555 เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และ มาตรา 45 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่.....793

2555 ศร.30

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 (7) และมาตรา 29 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 มาตรา 29 และมาตรา 45 หรือไม่.....796

2555 ศร.31

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 31/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 มาตรา 12 มาตรา 13 (1) (2) (7) มาตรา 14 มาตรา 17 และมาตรา 85 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 และมาตรา 30 หรือไม่ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551 มาตรา 74 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 31 และมาตรา 43 วรรคหนึ่ง หรือไม่.....798, 859

2555 ศร.32

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 32/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 47 วรรคหนึ่ง และมาตรา 50 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 มาตรา 41 และมาตรา 64 หรือไม่.....801

2555 ศร.33

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2555 เรื่อง พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. 2518 มาตรา 67 วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 และมาตรา 84 (1) หรือไม่.....803

2556 ศร.01

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2556 เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของ นายวราเทพ รัตนากร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 182 วรรคหนึ่ง (3) และ (5) ประกอบมาตรา 174 (5) หรือไม่.....1024

2556 ศร.02

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 158 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่.....282, 805

2556 ศร.03

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2556 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชีวิตที่ดีกว่า.....1369

2556 ศร.04

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 38 มาตรา 39 และมาตรา 41 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 3 วรรคสอง มาตรา 29 และมาตรา 40 (2) (3) (4) (7) หรือไม่.....809

2556 ศร.05

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2556 เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 245 (1) ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 74 มีปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่.....285

2556 ศร.06

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 267 วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 34 วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่.....814

2556 ศร.07-09

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 7-9/2556 เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังแผ่นดินไท (พรรคอาสามาตุภูมิ)..1376

2556 ศร.10

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 มาตรา 78 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง มาตรา 40 (5) และมาตรา 30 หรือไม่.....288

2556 ศร.11

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 มาตรา 28/4 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 วรรคสอง หรือไม่.....292

2556 ศร.12

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 12/2556 เรื่อง นายสฤษดิ์ ประดับศรี กับสมาชิกพรรคเพื่อไทย รวม 108 คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยว่ามติของพรรคเพื่อไทย ที่อนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ลาออก จากการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับ หลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 65 วรรคสาม หรือไม่.....1029

2556 ศร.13

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 13/2556 เรื่อง พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522 มาตรา 30 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 41 หรือไม่.....295

2556 ศร.14

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 14/2556 เรื่อง ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 154 วรรคหนึ่ง (1) ว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานศาลยุติธรรมและของสำนักงานศาลปกครอง และมาตรา 28 ในส่วนงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีข้อความขัดหรือแย้งหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 168 วรรคแปด และวรรคเก้า หรือไม่.....867, 880

2556 ศร.15-18

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่อง คำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68.....109, 117, 1034, 1064

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพ 10210
โทรศัพท์ 0-2141-7777 โทรสาร 0-2143-9500
www.constitutionalcourt.or.th